

B. Picart delineavit ano 1711. # Cornelis de Bruin's Reizen over Moskovie, door Persie en Indie:

Verrukt met Driehonderd kunstplaten, Vertoonende De beroemde landschappen en steden, ook de bijzondere dragten, beesten, gewapen en planten, die daar gevonden worden: Voor al DERZELVER OUDHEDEN, En wel voornamelijk heel uitvoerig, die van het Heerlyke en van oudts de geheele wereld door befaemde HOF VAN PERSEPOLIS, By den Perianen TCHILMINAR genaemt. Alles door den Auteur zelf met groote naeukeurigheid na't leven afgetekent, en nooit voor dezen in 't ligt gebragt.

AMSTERDAM, RUDOLPH en GERARD WETSTEIN, By JOANNES OOSTERWYK, HENDRIK van de GAETE. Boekverkopers 1714. # CORNELIUS DE BRUYN

Orbis Idumei clarus tepidique Canopi
Horpes Apelleae non levis artis honos,
Bruxellens hic ille est: quem quo sua faccula norint-
Ingenio melius pictus ab ipse suo est.

Janus Bronkhufius.

Gaffir: Kneller Eques Pinxet.
g: Valek Schulp. # AEN DEN DOORLUCHTIGSTEN VORST EN
HEERE DEN H E E R E ANTON ULRICH, HARTOG VAN
BRUNSWYK EN LUNENBURG, &c. &c. &c.

Doorluchtigste Vorst, Genadigste Heer,

De hooge wysheit Uwer Hoogvorstelyke Doorluchtigheid en pryswaerdige kennis van alle vermaerde overblyffelen der Outheden is niet alleen door hare recht Vorstelyke en zeer voortreffelyke schriften

*2

aen # OPDRAGT.

aen de geheele werelt bekend, maer inzonderheit my door Hare byzondere genade en gunst gebleken, en by monde betekent: wanneer ik na het afleggen van beide myne reizen in myn vaderland wedergekeert meer dan eens de onverwachte eere genoten heb van Haer genadigh bezoek t'ontfangen, en my daer in te verheugen. Hier door bespeurt hebbende den ongemeenen yver Uwer Hoogvorstelyke Doorluchtigheid in het naukeurig onderzoeken myner tekeningen en aenmerkingen op de reize genomen, en de zucht tot eenige oirspronkelyke ftukken, die Zy waerdig geacht heeft geplaatst te worden in Haer alom beroemt kabinet; heb ik my verftout deze bladen Haer op te dragen en toe

te wyden. En wat Vorst kon ik gevoegelyker toegenen de beschryvinge dezer tweede Reize, met zoo zware koften, moeite, en arbeit ten einde gebragt en in het licht gegeven, zynde, niemand te na gesproken, my geen Vorst bekent, die met gezonder en uitmuntender oordeel, de zaken van dezen aert op haren prys weet te schatten, en te onderscheiden? Inderdaet ik heb my laten voorstaen dat ik der goetdkeuringe, die Uw Hoogvorstelyke Doorluchtigheid over dit gering werk gedaan heeft, zou te kort doen, indien ik by anderen eenigh oordeel zocht over een boek, dat alleen van kenners wil op de proef gestelt worden. Wat my aangaat, ik twyffele geenfzins of Uw Hoogvorstelyke Doorluchtigheid zal alles wat ik uit de genadigste gunst zyner Czaarfe Majesteit over Moskovie, een lant voor dezen zoo zeer niet bekent, heb onderzocht en aengetekent, niet alleen onderzoeken, om de nauwe verbintnisse van het doorluchtig Huis Uwer Hoogvorstelyke Doorluchtigheid met dat van zyne Czaarfe Majesteit, maar ook in mynen arbeit be- # O P D R A G T.

behagen vinden. Met het zelve vertrouwen stel ik de Outheden van Perzie, hier breedelyk verhandelt, en de overige aenmerkingen der Indiën aan Haer doordringend oordeel, aan welks onpartydigheid en regtvaardigheid ik reden heb van niet te twyffelen. My is derhalven niets overigh dan te bidden dat Uwe Hoogvorftelyke Doorluchtigheid dit werk onder Hare genadige bescherming neem, het welk Haer met de uiterste eerbiedigheid wordt opgedragen van,

Doorluchtigste Vorst, Genadigste Heer,

Uw Hoogvorftelyke Doorluchtighets

Ootmoedigsten en onderdanigsten dienaer

CORNELIS DE BRUIN. # AEN DEN LEZER.

Myn meening is niet u met een lange voorreden op te houden tot aenpryginge van dit boek, dat zyne waerde niet van buiten, maar van binnen ontfangen moet, als hebbende u voor oogen te stellen zaken, die van my onderzocht en ondervonden geen grooter aanbeveling kunnen erlangen, dan met zich zelve naektelyk te vertoonen. Want van geene andere maek ik hier gewagh, my niet hebbende laten gelegen leggen aen het geen anderen gezien, of ongezien, uit een ongegrondt verhael der Reisbeschryveren hebben te boek geglagen. Onder welke schoon gevonden worden mannen, die te achten zyn om hunne waerdigheid, of geleertheid, of naukeurigheid in het doorgronden veeler zaken, hun in het reizen ontmoet, zal men echter bevinden datze of uit onagtfaemheit vele dingen voorbygegaan, of door quaedt begrip verkeerdelyk aengetekent hebben, of door gebrek van bequame gelegenheid onbequam zyn geweest tot navorichen van alles.

Want wat Ruslant aengaat, schoon Sigismundus, Vryheer van Herberstein, Adam Olearius, de Graef van Carlisle, Gezant van Karel den II. Koning van Engellant aan den Czaer van Moskovie, Allifon in zyne Reize naer Ruslant, en anderen eenige gedenkwaardige dingen aan de werelt hebben medegedeelt, echter is 'er niets grondigs van hun verbeelt, omdat voorheen noit aen eenigh vremdeling geoorloft is geweest de minste schets van steden of gewesten onder dat gebiet behoorende te maken. Waerom wy van geluk te spreken hebben, die de eerste geweest zyn, aen wie zyn Czaerische Majesteit toegestaan heeft alles af te tekenen wat in zyn Ryk gevonden wert. Van welke gunst wy ons in der daet niet spaerzaam bedient hebben, het geen u blyken zal uit de afbeeldingen van een groot getal der merkwaardigste steden, gezichten van lantstreken, gebouwen, kleedingen, en meer andere dingen. Hier by komt nogh de beschryving der zeden van dien lantaart, en meeningvuldige veranderingen onder het gebiet van dezen tegenwoordigen Monarch voorgevallen, en andere byzonderheden, die niet hebben kunnen komen tot kennisse der voorgaande Schryveren.

En niet anders is het gelegen met Perfie, en het van outs befaemde Hof van Persepolis, waer van wel veelen zich onderwonden hebben te schryven; maer de meeste van hun hebben de doorluchtige overbyffels, die daer te vinden zyn, of niet, of half, of in het voorbygaen maar en ter loops gezien en aengetekent, en daer uit gesmeedt een verhael, dat meer zweemt naer eenige verdichte historie of Roman, dan naer eene waeragtige ontdekking van zaken, aen het weten van welke zelfs den allergeleerdste vernuften veel gelegen was. Waer door zy oirzaak zyn geweest van vele dwalingen en verkeerde verbeeldingen, door de lezers opgevat. Pietro della Valle en Don Garzias de Silva Figueroa, Gezant des Konings van Spanje aan Schah Abbaes den I, Koning van Perfie, zyn wel de voornaemste der genen, die iets met waerheid hebben kunnen melden van deze aenmerkelyke gedenktekenen der outhiteit. Als men evenwel de Reisbeschryvinge des eersten, en de gedenkschriften van het gezantschap des laatsten inziет, zal men licht besepeuren, dat zy op deze plaetfen zich weinigh hebbende opgehouden dus geenē tydт gehadt hebben om alle de stukken van het dus genoemde Chilmenar grondelyk te onderzoeken. Hier uit is het gebeurt, dat ze als in de vlucht geschoten hebben, en dus in hunne verbeeldingen geweldig verbystert zyn geweest. Niettemin had de geleerde Heer Isaak Vossius voor dezen voorgenomen uit de Verhaelboeken van Don Garzias de Silva eenigh onderzoek over Persepolis uit de oude Schryveren te doen, en dat met het tegenwoordige Chilmenar overeen te brengen; van welk voornemen hy gewagh maekt in zyne aenmerkingen over Pomponius Mela. Maer de door hem overvallende is naer allen schyn oirzaak geweest van het niet volbrengen zyner beloften. Over het bestaan der voor-noemde Schryveren zullen wy ons niet verder uit laten, nochte de waerde of onwaerde huns arbeids in de weegschael leggen, opdat wy niet schynen met eens anders werk

te verklenen het onze te willen verheffen, of eenigh meerder aenzien of luister daer aan te geven; hier in geruift zynde dat by de stukken blyken # AEN DEN LEZER.

ken zal hoe verre zy het wit, dat zy beoogden, hebben misgeschoten, en lioe veel nader wy het rechte oogmerk bereikt hebben. Het zy genoegh dat wy tot hunne verschoninge zeggen, dat de behoorlyke tydt, die hier toe vereisch wert, van hun niet aangewend is, het zy hunne onagtfaemheit, of onbequame gelegenheid voortgebracht hebben de ydele verbeeldingen, waer door zy zich zelfs en de werelt misleit hebben.

Ons inzicht is heel anders geweest. Want gelyk het onderzoeken dezer outheden het voornaemste oogmerk dieser tweede reize geweest is: zoo hebben wy ons der moejelykheden, en gevaren, die daer aan vaast waren, met een doorflaande gedult getrooft, nocte ons ontzien eenigen arbeit, moeite, en tydt, om tot onzen wenfch te geraken, en allen lezeren, geleerden en ongeleerden voldoening te geven zoo veel in onze magt is geweest, met een onveranderlyk en onverzetbaer besluit van noit af te wyken van het richtnoer der waerheit, zonder welke alle arbeit ydel en vruchteloos is. Van de zware kosten aan het toereeden deses werx gehangen wil ik niet reppen, dewyl uit het beschouwen der naeukeurige konstplaten, die daer in voorkomen, niet bezwaerlyk te begrypen is, dat van ons hier toe groot gelt gespilt is. Want geen licht hebbende geschap uit de plaatfen der oude Schryveren, die van Persepolis en zyne overbyf-felen gewagen, hebben wy deze aftekeningen alleen op het geleide van een omzichtig en naeukeurigh oogh in dien ftaet gebracht, dat wy u de volkomenfte verzekering kunnen geven van hare geheele overeenkomst met de flukken, naar welke zy afgebeeldt zyn.

Evenwel hebben wy ons zelfen zoo verre niet gevleit, dat wy geloofden niet eenige misflagen te hebben kunnen begaan. Dat zy verre. In tegendeel hebben wy tot onze geruithheid dezen arbeit vertoont aan mannen ervaren in de outheden, en hun gevoelen daer over verzocht. En wy hebben het geluk gehad van te verftaen hun algemeen genoeg over het beschouwen der aentekeningen en afbeeldingen van zaken, die voor het grootste gedeelte meer dan tweeduizent jaren langh verdwistert, zich nu bloot stellen voor het oogh van alle weetgierigen. Deze zelfve vrienden, welker zedigheit my verbiet hunne namen te melden, hebben ook op onze bede alle deze printen vergeleken met de oude Schryveren, met welke zy daegelyx omgaen, Herodoot, Xenofon, Diodorus Siculus, Strabo, en andere, en daer uit bevonden dat ons ontwerp geheel overeenkomt met de beschryvinge van het aloude paleis van Persepolis, die in hunne aentekeningen te vinden is. Ja dat meer is, verwondert en vernoegt zynde over het geen zy met hunne oogen zagen, hebben zy, om dezen arbeit te verryken en op te hemelen, niet alleen hunne gedagten over de verbeeldingen, gelegenheit, en omtrek dezer outheden op het papier gestelt, maar ook daer bygevoegt

eene wytloopige beschryvinge der Koningen, nevens die van den Godtsdienst en zeden der oude Perſianen, voor zoo veel die betrekkelijk was tot de beschryvinge van Perſepolis; opdat daer uit eenigermaten de overeenkomst onzer aentekeningen met de gedenkschriften der ouden mogt begrepen worden.

Dogh omdat in het uiteven van boeken niet wel te ontgaan is de afgunſt en bedilzucht veeler menchen, gewoon dingen te berippen, die ze zelfs niet weten uit te voeren, hebben wy, als zulk tegenſtreven wel voorziende, de oirfronkelyke rotſen zelfs met hunne beelden en karakteren voor een gedeelte uitgehouwen en met ons gevoert. Zoodat het venſterfluk in deze verbeeldingen op het getal van 137 aangewezen nu nogh te Wolfenbittel te vinden is in het Kabinet zyner Hoogvorſtlyke Doorluchtigheid, den Heere Anton Ulrich, Hartogh van Brunswyk en Lunenburg: gelyk het geheele beelt, dat verſtoont wordt door het getal van 142, bewaert wort by den Edelen Grootagtbaeren Heere Nikolaes Witien, Burgermeester en Raedt der magtige Koopſtadt Amsterdam; zynde het overige by my zelf te beſchouwen.

Tot meerder voldoening van uwe nieuwgierigheid hebben wy ook in dit werk ge-vlyt eene Lyſt van alle de Koningen van Perſie, die dat lant geregeert hebben federt de verwoesting van Perſepolis tot dezen tegenwoordigen tydt toe, naar den toefant hunner geſlachten, en orde van vervolging in de regeeringe; waer aen wy niet twyffelen of gy zult ſtoffe tot vergenoeging vinden. # AEN DEN LEZER.

In het beſchryven der zaken van Indie zyn wy met voordagt ſpaerzaam geweest, omdat ze beter bekend, en van anderen in 't breede beſchreven zyn. Het geen wy evenwel daer zynde zelfs hebben gezien en aangemerkt, is met de zelve naukeurigheid, die wy in het doorkruisen van andere geweſten gebruikt hebben, aengetekent en afgebeeld.

Dit zoo zynde, als het in der daet is, zyn wy echter zoo zeer niet geraekt van liefde tot ons eigen werk, dat wy ons vaſt zouden laten voorſtaen voldoening aan alle de werelt te geven. Geenszins. Het is ons alleen genoegh de goedtkeuringe gewonnen te hebben van voorname verſtanden, en, gelyk het oude zeggen is,

Principibus placuisse viris.

Vint evenwel iemand eenige gebrekkelykheid hier en daar, die van ons niet magh bepeurt zyn, wy zullen ons verheugen, als wy zien dat die van anderen verbeterd wort. There is no textual content to transcribe from the provided image. The image contains only a map with geographical labels and lines, which does not include any written text that can be formatted using Markdown.

Therefore, the output must be empty. # Nette Koerswysing van Amsterdam naar Moskow en Astrakan, en van daer naar Spahan en Gamedron naar Amsterdam

Betedenille van: - Groote Steden - Kleiner Steden - Dorpen - Bulpplaatsen op 't Landt - Kyrusforzen - Fortien - Rauwge ter Zee - Rauwge ter Landt - Bergen en Boomen - Rivieren - Land-scheyting
There is no textual content to transcribe from the provided image. The image displays a historical map and does not contain any written text that can be formatted using Markdown.

Therefore, the output must be empty. # De nette koers wysing van de reys van Gamron na Batavia en wederom van Batavia na Gamron.

Deze kaart geeft een duidelijk overzicht van de zeereis tussen Gamron en Batavia, inclusief de belangrijkste plaatsen en navigatiepunten in het gebied. De route is aangegeven met lijnen die de koerswijzing tonen, met als centraal punt een kompasroos.

De kaart omvat onder andere:

- **Golf van Bengale** - Een belangrijke waterweg voor schepen.
- **Siam en Cambodja** - Landen langs de kustlijn die de route beïnvloeden.
- **Strand van Sunda** - Een strategisch punt in het zuidelijke deel van de kaart.
- **Batavia** - De eindbestemming, gelegen aan de oostkust van Java.

Deze navigatiekaart is een waardevol document voor historische zeereizen en biedt inzicht in de logistieke routes die gebruikt werden in deze regio. # CORNELIS DE BRUINS ## REIZEN

HET EERSTE HOOFDSTUK.

Neiging des Schryvers tot een tweede Reize. Vertrek uit's Gravenhage. Komst tot Archangel.

Inleiding,

Ik hebbe in den aenvang myns werx allereerft te denken op schuldige dankzegginge aan de Goddelyke goetheit, op wiens geleide ik deze tweede reis gelukkig begonnen, en ten einde gebracht heb. Waer aen ik dagelyx met geen minder vermaak dan aen mynen eersten togt gedenke: waer van ik de beschryvinge mynen lantgenoten heb medegedeelt, gelyk die ook daer na in de Franse tael het licht gezien heeft, met zoo veel genoegen van allerhande foort van menschen, dat het spoedig vertieren der

Afruxels my weder eenen trek heeft ingegeven, om ook deze Reize te boek te maken, en den lezer geen minder vermaak en nuttigheid by te zetten, dan hy in de eerste genoten heeft.

Na dat ik dan mynen togt van negentien jaren geheel naer mynen wenstch had afgelegd, was ik, in myn Vaderland weergekeert, zoo Weinigh magtig my te ontflaan van den groote luft tot het bezien van vreemde Landen, Volkeren, en Zeden, dat ik wel heeft een befluit nam van my te quytten van myne belofte, in de voorrede van myn eerste Werk aan den Lezer gedaan, en eene nieuwe reize over Moskovie naer Perse en Indie aen te vangen. Een voornemen van zulk een gewicht kon niet anders dan mishagen aan myne voornaamste vrienden, die bekomert over den uitflag my voor oogen stelden alle de ongemakken en gevaren, die op zulke togten onvermydelyk zyn. Myn yver echter, gesterkt door de goede uitkomst van myn eerste omzwerven, zag licht hier over heen, en deed my de gevaren, hoe groot ze ook mogten zyn, klein achten, en hope scheppen van een gelukkige einde. Hier by quam dat ik, nu tot ryper jaren gekomen, begreep wat ik in jonger tydt beter had kunnen aanleggen en aanmerken: gelyk ook myne ondervinding daar na, en het verkeereren met luiden van letteren, en minnaers van zeltzame zinlykheden, my gedachten deed scheppen van dingen te kunnen aen den dagh brengen, die grooter opmerking waardigh waren. Want door den zelven trek aengezet, begaf ik my niet alleen tot het bezichtigen veeler Kabinetten, maar leerde ook door myne eige drift en onderrechting van de bezitters der zelve, veele fraeje dingen, alom geacht, zodanig opzettet, dat men ze konde voor bedervinge bewaren, of in krachtig nat, gemeenlyk Spiritus genoemd, ingelegt medevoeren, of verzenden. Dus trachtte ik te geraken aen veel gevogelte, beeften, en viiffchen, en die op dezelve wyze te behandelen en te bewaren. Dezelve luft strekte zich uit tot veelerhande zeegoet, ook bloemen, planten, kruiden, en vruchten met hunne bladeren, naer het leven met koleuren op doek, of met waterverw op papier te brengen. Dit alles echter was maar fieraet en bywerk: zynde myn voornaamste oogwit de overblyffelen der Outheden, door my te beschouwen, te onderzoeken, en de behoorlyke aenmerkingen daer over te maken: en ondertuiffchen myn gezicht en aendacht te laten gaan over de voornaemste dragten en kleedingen, zeden, Gods- # CORNELIS de BRUINS

Godsdienst, staatkunde, regering, aert, en eigenschap der volkeren, ook de manieren en gebruik ontrent de geboorte, trouw, en begravinge der menchen, in die vremde gewesten woonende, en landen en steden met zulk eene naukeurigheid te doorreizen, dat ik, als voorheen, eene beschryvinge daer van, met de waarheid geheel en al overeenkomende, konde maken, en, als het spreekwoord zegt, door myne eige oogen zien.

Ik vertrok dan wel gemoed wederom uit 's Gravenhage, myne geboorteplaets, in den jare 1701. op den 28. van July des avonts naer Amsterdam. In welke stad t vertoeft hebbende tot den 30sten

der zelve maent, vertrok ik met de gemeene kaeg naer Texel, daer ik den laatsten der maent ten vier uren na den middagh aenquam. Hier vernam ik dat het Oorlogschip, genaamt Oudenaarden, waar op Kapitein Roemer Vlack bevel voerde, om de Moskoviche schepen te geleiden, dien zelve morgen ten negen uren was in zee geloopen, nevens vyf of zes Koopvaardyschepen, geredeit naer Archangel te zeilen. Het vaertuigh, waer mede ik gezint was over te fleken, nogh niet in Texel zynde, was ik genootzaakt te vertoeven tot den eersten van Augustus: op welken dagh ik my eindelyk des morgens ten tien uren aenboort begaf. Ik bevont dit schip te zyn een schoone Fluit, genaamt St. Jan Baptista, gewapent met agt flukken kanon, en bemant met agten perfonen, hebbende tot Schipper Gerrit Buis van Sardam. Wy laveerden met een W.Z.W. wint ten Weften naer Texel, nadien ik met de kaeg weder te rug gezeilt was, om my aen boort te doen zetten, rakende kort voor den middagh daer ten anker. Van daer zeilden wy den 2den der maent des morgens ten negen uren, en geraakten een uur na den middagh in zee. Toen verliet ons de Loots, dien ik met eenige brieven belaedde om myne vrienden kennisse te geven, hoe verre ik met de reis gevordert was. Hier op zetten wy den koers N.W. ten Noorden aen tot den avont, wanneer wy N.N. Weft aengingen: vertoonende zich voor onze oogen ontrent tien schepen, waer van eenige naer Hollant, andere naer het Oosten wilden. Des middernachts kregen wy flit te, die bleef duren tot den morgen, den derden der maent; tot dat by den middagh een luchtje uit den W.Z. Weften begon te waegen. Den vierden met het begin van Dagwacht leiden wy het met een flyve koelte N. ten Weften aen, met buijig weder, en kregen weder eenige schepen in 't gezicht, die het op verscheide oorden gemunt hadden. Den vyfden was de wint N.N. ten Weften, wanneer wy verscheide schepen ontmoetten, en daer

onder eenige Groenlandsvaerders, die ons verflag van hunne reize en vangft deden: gelyk wy de volgende dagen nogh andere eerst in 't gezicht, en daer na by ons kregen. Den agtsten liep de wint weetlyk, waer op by schoon weder alle zeilen werden bygezet. Dogh de wint Z.Z. Ooft draejende, zeilden wy N. Oost aen, en kregen met het vallen van den avont de uiterfte eilanden van Noorwegen in 't oog, zoo nogtans dat de betrokke lucht en regen ons belete het lant te beschouwen. Den negenden bevonden wy ons te zyn op 61 graden hoogte, blyvende de lucht betrokken, en by wylen met regen doormengt, gelyk de volgende dagen. In deze zee dus omzwervende werden wy eenige zeer groote Visschen gewaar, gemeenlyk Hillen genoemt, zynde scherp van kop, en fpits van bek. Naderhant zagen wy ook verscheide andere, genoemt Potskoppen om hunne dikke koppen, om ons schip zwemmen. Deze dieren syn wel tienmael grooter dan de Bruinvissen, en wel zoo langh als een floep, en veel dikker nogh naer gelang der lengte. Men vintze alleen hier om de Noort. Met gedurige verandering van Wint en weder, dan met vlakke, dan met holle zee, lichte de 16 dagh der maent met flitse en heldre lucht zoodanigh op, dat wy ontrent zeven uren des morgens, het lant in

't gezicht kregen: te weten, de buitenste klippen of gebergte der Noordkuft, Geaengetekent in de kaert Loeffoet. Dit bergte is tamelyk hoog, maar in verscheidene delen afgezondert en gescheiden, gelyk de print No. 1. aenvyft. Wat verder voortgevaren, tekende ik ook het overige eiland met den anderen uitersten hoek, by welken zich nogh eenige klee ne klipjes vertoonden, mede gerekt als vaft aan het zelve eiland, gelegen naar giffing 2 of 3 uren van ons af: als te zien is in No. 2. Wy zeilden met andere schepen, by geval ontmoet, in flitse voort, by wylen weder ziende een foort van Visschen, die wel zoo langh waren als een half schip, ook dik naer de lengte, en overzwaer van kop: onder welke een eeneige te zien is zekere verbeelding van trappen, zoo wy onderricht werden van menschen, die hen doot gezien hadden. In d'Ooftzee vertoonden zich ook zekere Vogels, onze Eenden of Duikers niet ongelyk, doch kleiner en spits van bek, boven op het lyf zwart, en onder wit van kouleur. Dezen nacht, en den volgenden dagh, den 17 der maent, was het zeer mistigh en regenachtig weder, wanneer ten 8 uren ons een schip op zy quam, den 30 July van Hamburg afgevaren, en geschikt naer Archangel. Het weder bleef even mistigh en benydde ons het gezicht des lants. Ten lefte helderde het

There is no text present in the image to transcribe. There is no textual content in the provided image to transcribe. The image contains only two engraved illustrations of ships near rocky coastlines with the name "AEMT LOEFFOERT." printed at the top and bottom. No other text elements such as headings, lists, or blockquotes are present.

Therefore, the output must be empty. # REIZEN.

het op, en bracht het lant ons onder d'oogen. In flite voortgevaren bereikten wy de hoogte van 70 graden, 36 min., en bevonden ons te zyn by het lant van Loppe, en een hoog en fteenachtig gebergte O. ten Zuiden van ons. Onder 't zelve lagh een Frans schip, waer van de schipper met zyn floep aen ons boort quam. Hy verftont niet dan Franch, en geen van ons volk buiten my een woort daer van: zoodat ik hun te dienen had voor tolk, wilden wy met den François in gesprek komen. Hy was, zeide hy, vyf maenden te voren vertrokken van Bajoene naer Groenlant, en van daer wedergekeert, bragt 9 vifchen met zich, waer van hy'er eenen 4 of 5 uren van hier had bekomem, hopende ontrent deze kuft nogh eigne op te doen, wes hy ons vraegde, of wy'er geene vernomen hadden. Hy wert van onzen Schipper beleefdelyk ontvangen, en aen het praten geverhaelde, dat een der Vifchen, nu gevange, in plaats van baerden tanden had, die vyf duimen langh waren, en uitgemaakt had 32 vaten ipek, en 7½ vaten zout: welk zout achter op zynen nek zat. Hy voegde daer by dat zulks meermaelen bevonden was, en dit zout te Bajoene gerafineert, en dan naer onze en andere landen verzonden wert. Het was, zeide hy, voor de vrouwen een bequame middel om het aangezicht te waaffchen, dat 'er zulks van ophelderde, als ofze een nieuwe jeugt kregen. Het wiert ook als een geneesmiddel gebruikt, en was, verhaelde

hy, in voorige tyden zoo gemeen of bekend niet; waerom'er toen veel geld mede gewonnen was. Wyders roemde hy dat zyne lantsluiden de eerfte waren geweest, die den togt op Groenlant ondernomen hadden. Wy zagen nogh 7 Schepen hier ontrent met den avont zeewaert in. Telkens veranderde het weder, en hielt ons zoo gaende tot den 20. der maent; wanneer wy des morgens ten agt uren het Eilant Loppe Z. Ooft naer giffing 6 of 7 uren van ons had-den leggen; zonder dat wy het echter door de betrokke lucht konden bekennen; blyvende het weder, hoewel het zomwylen eenige hope van opheldering gaf, gedurigh donker en miftig: zoodat wy ook op den 24 der maent, op den morgen, zoo verre niet van ons konden zien, als het schip lang was. Op den 25 vonden wy de hoogte van 72 graden, 23 min., kregen met den avont flite, en des nachts weder een fterken mist. Gedurende welke duifternis een groote Valk op onschip quam vliegen, die door eenen van 't scheepsvolk met de hant gegrepen, echter niet aan het eeten te krygen was. De mift en regen bleef al duren: zoodat men den 27 geene de minfte kenniffe van het

lant nogh konde hebben. Maer den dagh daer aen klaerde het weder op, zoodat wy toen lant zagen. Even benoorden de Lambasku geraekt hadden wy schoon weer, en eenen goeden Z. Z. Weften wint: waer over wy met reden verheugt waren, nadien wy met miftigh weder niet zouden hebben durven zeilen, om het gevaar, dat we liepen van het lant niet te kunnen myden. Dus hadden wy de zee moeten houden. Dit lant, hier ter rechter zyde leggende, was de Lapfe kuft, ftaande onder het gebiet van den Czaer van Moskovie, gemeenlyk genoemt de vafte kuft van Laplant. Deze streek beftaat in een niet al te hoog gebergte, dat langs de zee heen, overal byna van gelyke hoogte is, heeft rosagtigh in 't aenzien en onvruchtbaer. De fneeu vertoont zich in 't gebergte op vele plaetsen, en zet zich in hopen te zamen, daer ze zonder de finelten blyft leggen. Toen kregen wy groote flite, zoodat wy weinigh vorderende het anker den 29 lieten vallen, om niet agter uit te dryven: dat we evenwel na weinigh tydts weder ophalden om het opkomen van een kleine koelte uit den Ooften, welke toenemende wy nader by het lant heen zeilden Z. ten Ooften aen. Wy hadden toen meer dan een schip in 't gezicht, en geraekten eindelyk den 30 der maent in de witte zee, zoo genoemd, om dat het water witter is dan de Oceaen, die groenachtigh, en dicht aen Ruflant bruinachtigh is, door den loop van verscheide rivieren, die daer in vloejen. Het verhevene hier voorbygezeilt zynde, kregen wy veel vlakker lant beneven ons, ten deele met kreupelbosch bezet, gerekent ontrent op een goed uuraffants. Ten agt uren bevonden wy ons benevens het Kruifeneilant, dat zeer fteenagtigh is, leggen-de ter rechte zyde dicht by de vafte kuft, bezet met verscheide kruiffen, die men verder opkomende al meer en meer in 't gezicht krygt. Dus voortvarende verlieten wy deze kuft, en kregen dus Rus-lant vaft in 't gezicht, zynde onze koers genomen Z. W. ten Zuiden: waer door wy den gracuwen hoek, verre van 't lant uitftekende, ten Ooften van ons kregen. Ontrent den avont zagen wy 17 schepen onder het lant

ten anker leggen, en daer op aenzelende raekten wy een uur voor middernacht by haer, nevens twee Engel-sche schepen, leggende op drie vadem water voor de rivier van Archangel: zyn-de naer de gemeene rekening tien uren van de Stadt. Des morgens den 31 der maent bevonden wy ons met 21 schepen by een te zyn, waer onder 11 Hollantsche, 8 Engelsche, en 2 van Hamburgh. Hier verftondn wy dat de schepen twee dagen voor ons uit Texel gezeilt, hier ter plaat-te mede waren komen ankeren. Het was

Kuft van Lap- lant.

Vrem. de Wal- vifch.

Zout der Wal- vifchen.

Het Ei- lant Lop- pe.

Een Valk ge- vangen.

Kruif- feneilan.

Ruflant. # CORNELIS de BRUINS

zeer schoon weder: zoodat wy de lootfen verwachtten om aanfontts binnen gebracht te worden. Maar vergeefs: waarom een der Hamburgers befloot zonder loots binnen te zeilen: dat hem qualyk bequam, vermits hy aanfontts aen den gront fliet, en daer op bleef zitten, aen de flinker zyde der rivier. Het was geen wonder, dewyl de Rusfen, zoo als wy hier verston-den, alle bakens hadden wechgenomen tegen den overlaft der Zweden, die voor eenige weken met eenige schepen hier voor de rivier geweest waren, en grooten schrik veroorzaakt hadden. De Engel-schen over dit marren ook ongeduldigh wordende, bestonden in den morgenfontt ook den togte naer binnen met zes schepen te wagen, waer van het eene, en, naar wy konden bemerken, ook het tweede vaft aan den grond raekten; dat de overige deed te rug keeren. Maar na den middagh zeilden alle de Engelsche sche-pen, nu van Lootzen verzieen, naar de rivier, gevolgd van een onzer kleenste schepen, dat het zonder loots waegde, en echter gelukkig over de ondiepten ra-kende, binnen weinig tyds onder het Hooilant ten anker quam: daer het schoone weder, dat nogh duurde, ook veel toe deed. Het lant vertoont zich hier aan wederzyden, strekkende zich uit met een bogt innewaert naer de rivier, gelyk het van 't schip getekent zynde, zich vertoont op No. 3 alom met laeg geboomde bezet. Den 2 der volgende maant bequamme wy alle, uitzeeft een Engelsch chip, loot-zen, waer mede wy ten elf uren met eenen Zuidelyken wint onder zeil raekten, leggende Ooftwaert aen. Wy voeren verscheide streken door, daer wy niet boven 15 of 16 voeten waters peilden, en quamme ontrent 3 uren alle ten anker benevens het Hooilant, gelegen ontrent 6 uren van Archangel, daer wy het hooi nogh met stapels op een za-gen leggen. Hier quamme ook de Engel-sche en andere schepen ten anker, dewyl het geene der zelve vryfont naer

de Stadt te zeilen: moetende de schippers zich yder in perfoon, derwaerts vervoegde. Dit deed my befluiten, my mede te voegen by den afvarenden hoop, en in de floep te treden. Het was ontrent 5 uren, toen wy van boort roeiden, met voorne-men om den kortflen wegh tuffen de Eilanden door te kiezen. Maar wy werden het spoor wel haet byfter, doolende zoondanigh, dat wy aan eene goede uitkomst begonnen te wanhopen. In deze verle-genheit eenen Rus met syn schuitje vin-dende, befloten wy hem als wegwyzer aen te nemen, mits het vallen van den nagt, die vaft met groote duifternis op handen schoot. Want wy hadden nu, zoo ik geloove, het kompas wel driemaal rond gezworen, niet tegenstaande dat wy vier schippers in de schuit hadden. Eindelyk het vier van 't Eiland in 't oogh krygende troffen wy een Rus vaertuig, by geval daer ten anker leggende, aen. Het was reeds middernacht, en de regen overviel ons: zoodat wy goet vonden in het vaertuig te treden, en in het zelve den dagh af te wachten, dewyl'er toch geen kans was om een lant te geraken, van wegen de groote duifternis en ondiepten. Anderzants ware onze meening geweest aen lantz te gaan, en een goet vier in 't bosch aen te steken. De dageraet aengekomen zynde roeiden wy weder voort, en bragten het ten zes uren tot Nove Dwinko, gelegen drie uren van de Stadt. Verder op te roejen font ons niet vry, eer wy daer toe verlof verkregen hadden van den Bevelheber, die in de plaats gebood. Zy beftaat in weinig huizen, hoe-wel men daer nu bezigh is met opwerpen eener schanse tegen alle vyandelyke aan-vallen. Waer toe ook dient het vervaerdigen van drie Branders, nevens een zware groote keten, hebbende de dikte van eenen arm, die dienen zal om den toegang, die 90 vademen breed is, af te flu-ten. Tot welk wapenen hunnen aanval gelegen-heit gegeven hebben. Terwyl ik te wachten had naer het gezide verlof, hadt ik tydt om het gezicht dezer plaetfe af te tekenen, gelyk hier nevens te zien is, en te bespeuren, dat alle de huizen wat van de rivier afgelagen. De Bevelheber quam eindelyk te voorchyn, beschonk ons met een schaeltje brandewyns, en gaf ons het begeerde verlof. Dus weder voortroejen-de quamme wy den 3den der maant, 3 uren voor den middagh, t'Archangel. Een lant getreden nam ik myn verblyf ten huize van eenen Nederlander, genaamt Adolf Bouwhuizen, en verflont uit hem dat de Zweden daer onlangs waren geweest met drie Oorlogschepen, een Fluit, twee Galjooten, en een Snaeu, met voor-nemen om het dorp Moetjega, tien uren van hier gelegen, te verwoeften. En het ware gelukt, zoo niet zeker Rus, genaamt Koereptien, dien zy voor Stierman gebruikten, hun zulx ontraden had, by-brengende, dat, indienze het bestonden, hun aanflagh op Archangel zou verydelt worden. Zy luifterden naer dezen raedt, en van gedachten verandert quamme nu, als vrienden, met Engelsche vlaggen ten anker voor de rivier, die zy, na het in-nemen van nogh eenen anderen Rus, die hun voor tolk zou dienen, met twee Galjooten, en een Snaeu opzeilden, en den 15 van June 1701. na den middagh ontrent 7 uren onder Nove Dwinko quam-men. Maar niet kleen was hun verbæft-heit, alsze zich aanfontts voelden begroe-ten Rivier van

SAMOJEDEN.

REIZEN.

NOVE DWINKO.

ten met kanon, datze daer niet gemeent had- den te zullen vinden. Waerom zy gedwon- gen waren het eene Galjoot en de Snaeu te verlaten, en met de Sloepen de vlucht te ne- men naar het ander Galjoot, dat eerft aan den gront vaft gezeten hebbende nu weder vlot geraekt was. Hier mede begaven zy zich naer hunne schepen, die voor de rivier lagen, zynde het reeds middernagt, toenze van Nove Dwinko vertrokken, maar by dezen tydt des jaers zoo licht, of het helder dagh ware geweest. Toen koelden zy hun- nen moedt aan den Viertoorn: dien zy nevens twee dorpen in wort Koeja, zeven uren van de Stadt, en een dezelve zyde gelegen: het ander Pellietfe, leggende aen d'andere zy- de der witte zee. Eeneige dagen daer ontrent gekruift hebbende vertrokken zy eindelyk. Waer over de Ruffen verheugt zich ver- grepen aan den wyn, waer van zy eenen goeden voorraedt vonden, en door onvoor- zichtig schieten van vreugde over hunne verwinning, den brant joegen in een ton met buspoeder, dat het schip voor een ge- deelte deed opspringen: zoodat'er vier Ruffen gedoot, en twintig gequett werden. De Zweden, voor zoo veel men heeft kunnen te weten komen, verloren'er maar een eenigh man, die doot geschoten van 't Schip in de rivier, en dus in handen der Ruffen viel.

Op den vierden der maent quamen ver- scheide van onze Schepen voor de Stadt ten anker, en het laatste op den zeften daeraen: nadat voor af onderzocht was, ofze eenige verbode waren in hadden. Het Engelich Schip, daer we van gesproken hebben, dat

geenen Loots in hebbende voor de rivier bleef leggen, en nu mede binnen wilde zei- len, raekte vaft aan den gront, daer het bleef zitten. Den volgenden dagh de wind zoo heftig op, dat'er geene vaertuigen kon- onweder. Dit weder duurde met zulk eene hevigheid, dat het schip op den 6 der maent, na den middagh schielyk quam te barsten, zoodat'er binnen een half uur tyds meer dan zeven voet waters in flont, en het volk genoegh te doen had, om hun lyf en goedt met eenig touwerk en andere kleenigheden door mide van een vaertuig dat'er by quam, te bergen: bly- vende evenwel alle de Koopmanchap, die meeft in tabak beftont, daer in. Dit Schip was zoo schoon, als hier oit was gezien, 300 laften groot, en bequaem tot voeren van 40 stukken kanon, schoon het'er nu maer 18 op had, en bemant was met 30 personen. Door

dit ongeval raakte het in korten tyt zodanig onder water, dat'er de zee over heen spoelde. Het was ge- naemt de Resolution, en gevoert by Kapi- tein Brains. Deze ramp trof dit kostlyk schip: en geen minder ongeluk zou het Hamburger gehad hebben, dat den laet- ften van Augustus op den gront zeilde, zoo het niet door het aenhouden van het goedt weder, waer door men gelegenheid had van het meefte goet daer uit te lichten, was vlot geraekt. Anderfins hadden wy het voor onze oogen zien vergaan. Want het zat vaft op een gevaarlyker plaats dan het Engelische. Van zulk gevaar waren wy bevryt, die, nadat wy zagen dat het nu vlot was, gelukkig naer binnen zeilden.

A 3

1. HOOFD- # CORNELIS de BRUINS

II. HOOFSTUK.

Beschrijving der Samojeden of Samojuten. Hun aert, gelegenheid, en manier van leven.

Het was de elfde der maent, toen my zeker vriend met zich de rivier deed oproejen, om te gera-ken op zyn luftplaats, 2 of 3 uren van de Stadt afgelegten. Eer wy daer een quamen, traden wy aan den waterkant uit, om in het Bosch te gaan bezichtigen een volk, dat den naam draegt van Samoje-den, dat in de tale der Russen zoo veel betekent als Men scheneters, of zichzelf-eters. Dit is een flagh van menchen byna geheel wilt, die in deze gewesten langs de zee in groote menigte worden gezien, en zich uit trekken tot heel in Sibe-rie, of Siberie, als anderen zeggen. Dit volk, een gezelschap van zeven of acht mannen, en ontrent zoo vele vrouwen, onthielt zich in 5 verscheidene tenten, hebbende by zich 6 of 7 honden, die yder aan een paaltje bijzonder vastgebond-en, op onze aankomst een groot geraes maakten. De bezigheden dezer menchen bestonden in het maken van riemen, gie-ters, ftoeltjes, en andere diergelyke din-gen, die ze gemeenlyk in de Stadt, en aan de Schepen te koop brengen. Het hout, daer toe noodigh, halen ze naar hun welgevallen uit de boschchen, arbeidende hier aan de vrouwen zoo wel als de mannen. Wat hun gefalte aengaet, zy zyn gemeenlyk kleen van perfoon, inzonderheid de vrouwen, die ook zeer kleine voeten hebben. Alle zynze bruin en geel van kouleur, onaengenaem van wezen, hebbende de oogen meeft langwer-pigh, en de wangen uitpuildende. Zy heb-ben hun eige tael, doch gebruiken ook die der Russen. De kleeding der man-nen en vrouwen is al op eene manier, gemaakt van Reevelen. De bovenrok komt van den hals tot aan de knie. Het haer of bont dragen ze buiten, dat de vrouwen van verscheidene kouleuren dragen: die daer nogh tot fieraat aenhechten eenige reepen van root en blaau laken. Andere verfieren het noch wel met lapjes van de gemelde stoffen. Het haer hangt hun alle wilt om 't hoofd, en is geheel zwart. Zy

fnyden het nu en dan met vlokken af. De vrouwen hebben eenige vlechten haers, waer aan ze tot fierat ronde ftukken van koper hangen, nevens een reepje van root laken, dragende een bonte muts op het hoofd, die van binnen wit, en van buiten zwart is. Zommige hebben het haer wilt om 't hoofd hangen, gelyk de mannen, "zoodat men haer nacu-lyx daer van kan onderscheiden, te meer ook omdat de mannen zelden baarden hebben: eenige maer alleen een weinigh boven den mont, en de meeste niets, dat miffchien bykomt door het eten hunner miffelyke fpyze. Zy dragen alle mede een onderkleet, gemaakt als een borstrok, en broeken van de zelve ftoffe. Aen de beenen hebben ze laerzen, meeft al wit, behalven dat die der vrouwen met zwarte reepjes zijn. Het garen, datze gebrui-ken, maken ze van zenuwen der beefften. In de plaats van neusdoeken bedienen ze zich van het schrapfel van Berkenhour, dat heel in malkander krult. Dit hebben ze altyt by zich, niet alleen om hun zwet af te vagen, maar ook zich daer mede te reinigen, alsze hun gevoeg gedaen heb-ben, zoodat onder hen nog eenige plaats voor de zinlykheid schynt overgelaten. Hunne tenten syn gemaakt van baften van boomen, met lange reepen aan een ge-naeit, die tot onder op den gront komen, en alle toch buiten fluiten, zoodat'er geen wint in spelen kan. Boven zynze open voor het uitgaan van den rook, en ontrent die opening geheel zwart, daer ze anders geel en rosagtigh van verwe zyn. Zy onderfteunen met ftokken, die boven uitsteken. Voor den ingang, die ontrent vier voeten hoogh is, hangt een groote lap van dezelve baften, die ze oplichten, wanneer ze in-, en uitgaan. In het midden dezer tenten stoken ze vier. Zy houden het lyf meeft al by gefforve beefften, als Ossen, Schapen, Paarden, en andere doode krengen, die zy op de wegen vinden, of van anderen tot een gift ontvangen, nevens het gedarmte en verdere ingewanden van alle zoodanige beefften. Dit alles koken ze, en nuttigen het zonder zout of broot. Terwyl ik daer was, hing'er een groote ketel, ge-laden met deze lekkernyen, over 't vier, zonder dat iemand zich roerde om het schuim, dat onder 't koken dik en bol wert opgeworpen, daer af te scheppen. In de tent lag aan alle kanten een gedeel-te van raeu paerdvelef, een afzichtige voorraadt. Alles bezichtig hebbende, maakte ik'er een ontwerp van, gelyk hier op N°. 4. te zien is. Terwyl ik daer mede bezigh was, quamen mannen en vrouwen daer een gezicht af nemen met redelyk goedt oordeel: en het scheen of ze'er gevallen in hadden. In eene der tenten lag een kint van acht weken in een wieg # CORNELIS de BRUINS

EEN SAMOJERD.

Hy flaat hier afgetekent op No.8. Schandelyk voedzel. met eenen darm in de hant, ten teken dat zy zulk voedfel gebruiken. Eenige andere darmen ziet men nevens hem leggen by een gevilt paertshoofd. Want juift op dien dagh was hem een paert, dat op fterven lagh, vereert, daer hy vol blyfschap mede naer zyn woonplaets in't bosch gereden was, na dat hy het gedoot en gevilt, en my den kop om af te schilde-ren gelaten had: dat hy noode genoegh deed, dewyl zulke paerddekoppen by dit volk meer in

waerde gehouden worden, dan by ons de beste kalfskoppen. Dit paert was ontrent 30 jaren out, dogh vry vet. En hy sprak daer zoo smake-lyk van, als men in 't Vaderland vaneenen schoonen Os doet. Ik schilderde daer by een van zyn Rheebeefsten, en onder op den gront zyn boogh en pylen, die naer 's lants wyze met het scherp uit den koker steken, die gehecht aen een reepje, waer aen een plat beentje is, dat voor een gepf verfrekt, hun nevens den boogh op den rug hangt, komende het reepje over de linker schouder voor over 't lyf. Voor op den gront ziet men de fps leggen van deze Rheedieren, die witte mos is; waer # REIZEN.

wieg of krebbe, zwemende wel naer het dexel van een doos, van geelagtigh hout. Boven het hooftende was een halve hoop, hangende aan twee touwen, die boven aan een der houten vaft tentswyze boven met een opening. Van ter zyden flaenze de wieg op, om het kint daer uit te nemen, en weder in te leggen. Het is mede in dezelve foort van doeken gewonden, die op drie plaatzen met een toutje vaft gebonden worden, by de borft, by de middel, en by 't Hoofd en een weinig van den hals latenzee bloot. Hoe affchuwelyk deze menschen waren, zoo was nogtans dit jonge wicht niet onaengenaem van wezen, en tamelyk blank. Myn ontwerp hier geheel te voltrekken leedt de tydt niet, nochte de gelegenheit, te meer om dat eenige vrouwen met hare kinderen in 't bochf geweken waren. Waerom ik befloot het opmaken uit te fellen, tot dat ik wedergekeert zoude zyn. Wy vorderden dan onzen wegh, en quamen op de luftplaets, daer wy wezen moften, aen.

Terwyl ik daer was, bracht men my des morgens verscheidene foorten van gekoelde Rapen, die'er schoon uitzagen. Eeneige waren purper blaue, gelyk by ons de blaeuwe pruimen: eeneige graeu of wit geelachtigh, doorgaans getekent met byzondere schoone ffreepen, zoo rood als vermiljoen, andere weder als schoone lak, zoo aengenaem voor 't oog, als een Anjelier wezen kan. Ik tekende eeneige met waterv erf op papier, en eenige zond ik gepakt in een doosje met droogh zant naer het Vaderlant, aen eenen vrient, minnaer van zulke zeltzaemheden. Myne aftekeningen bracht ik daerna t'Archangel: maer zy quamen yder ongelooffelyk voor, totdat men de Rapen tot overtuiging daer by bracht. Zoo weinigh was daer van dien lantaert opgelet. Wy geven'r u de afbeelding van op N° 5.

Den 13 der maent begaf ik my weder naer de Samojeden, die ik verlaten had. Daer gekomen tekende ik eene hunner tenten van binnen, die aen beide de zyden open geflagen was, om des te beter daer in te kunnen zien. Dus nedergezetten had ik eenen myner vrienden ter flinker, en drie vrouwen ter rechter zyde nevens my, waer van eenehet wiegje naer myn behagen vaft hielt, in tegenwoordigheit van eenen der mannen, ge-lyk wy dat op N° 6. vertoonen.

In deze tenten leggen aen beide de zyden gemeenlyk eene Reevelen, waer op zy zitten en flapen, zoodat uit dit broejen, gevoegt by het ongehavent handelen der fpyze, die gemeenlyk al be-dorven is, een geweldige flank ontstaat. Waer door zeker vrient, die benevens my zat, toen ik het kint in de wieg te-kende, zoo miffelyk en onttfelt werd, dat het bloet hem uit de neuze sprongh, en hy van benaetheit de tent ruimen moft; hoewel wy ons met voordacht den tabak en brandewyn daer toe gebruikten. Het was evenwel geen wonder: want de menschen zelfs hebben alle een zeer flin-kenden reuk over zich: dat men, als men tot hen nadert, aenfonds gewaar wordt. Waer van ik voor het naeeste denk, dat hun dagelyxe fpyz, zoo flordig toebericht, en ingeflokt, de oorzaak is.

Ik bereidde my zelf om uit zulk een onaengename verblyfplaats te scheiden, en verzogt op hen, dat ze met eene der voornaemste vrouwen, die op het fierlyxt naer hunne wyze gekleet was, wilden by my komen t'Archangel, om zich te laten schilderen. Zy beloofden my dat, en vol-voerden hunne belofte, na weinigh daegen tyds. Ik voltrok ook de schildery, en geef u hier de verbeelding daer af op N° 7. Daer in ziet men hoe hunne kleederen van Reevelen gemaakt zyn, vertoonende het bont daer van doorgaens gefiert met breede witte, graeuwe, en zwarte ffreepen. Dit vrouwje was niet anders opgetoit, dan of het een bruet wa-toefel re geweest. Van het hoofd tot de voeten was alles even keurlyk en net, om op het behaegelyxe in de schildery voor te ko-men. Zy lette ook flip op myn wenken, en flont gestadigh uit zich zelve in duf-danig een fatfoen, hebbende zulk een gevallen in het werk, dat een ander, daer by zynde, jalouzy hier uit opvatte, en klaegde dat ik haar weigerde te schil-deren. Maer ik vergenoegde my met de moeite tot deze aengewend, en gericht om ze in myne herberge te krygen, daer ik van voornemen was den man ook af te beelden. Ik deed dit paar volx hier toe eenige dagen by my blyven. Om de schildery bevalligst uit te werken, dacht my dat zyne winterkleederen heeft dienen moeied. Waerom ik hem dezes doslieft deed aentrekken. De opperrok was geheel van bont, vereenigt met den muts, dien hy op 't hoofd had, en op de wyze van een hemt moft aen- en uittrekken, zoodat men van syn lichaem niets kon zien, dan alleen de trony. Want hant-schoenen van gelyke stoffe waren al mede aan de mouwen van den rok vaft. Waerom hy, als het gezicht ook ware bedekt geweest, veel eer de gelykenis van eenen beer dan mensch zou gehad hebben. De laerzen waren met een reepje onder de knie vaft gegepst. Dit gewaadt is zoo warm, dat hy, om dat de stoof in myn kamer tamelyk heet gestookt was, meer dan eens zynen rok moest uittrekken, en buiten gaan om zich wat te verkoelen. #
GEVLANDE RAPEN.

SAMOJEEDSE TENT VAN BINNEN TE ZIEN.

Samojeedse Vrouw

SAMOJEEDSE SLEDE

Two large reindeer with massive antlers are depicted pulling a sled across a snowy landscape. The animals are harnessed together and appear strong and sturdy as they move forward.

SCHEEPSBOUWERY OF WEI

A harbor scene featuring several sailing ships anchored near the shore, their masts adorned with flags. In the foreground, a small rowboat carries four individuals across the water. Buildings line the distant shoreline under a cloudy sky. # T HARE RENDIEREN.

BUITEN ARCHANGEL.

REIZEN.

waer van wy in het vervolg spreken zullen. Ik tekende ook zyn troni in't byzonder, en grooter dan al het andere, om des te beter de wezentlyke hoedanigheid af te beelden, gelyk hier nevens op den gront hadt, deed ik den geschilderden met zyne rendieren en flede binnen ryden, en tekende voorts alles af, om te vertoonen, op welk eene wyze de beeften daer voor gespannen en gement worden.

Deze fleden zijn gemeenlyk 8 Rynlantseh voeten lang, breed 3 en 4 duim, gaende na voren opwaarts, even als onze schaetfen. Hy zat achter op de fleede met de beenen onder zich, of liet het eene buiten de fleede afhangen. Voor zich had hy een plankje, dat boven ront of oval liep: ook achter zich een dierglyk, maar wat hooger, houdende in zyne flinkerhant eenen langen ftok met een knop voor aen, dienende om de beeften daer mede voort te ftooten. Aen beide de zyden waren voor aen de fleede twee

houtjes, die gelyk een katrol draeidien, waer over de riem of toom liep, die tuffchen de pooten der beeften komt, tot onder aen den hals, daer die aen een breeder riem om den hals loopende vaft is. Hier mede wort de fleede voortgetrokken, hebbende de beeften nogh een riem boven om 't hoofd, daer nogh een andere, die tot den toom dicht, aen vaft is, dien de voerman in zyn rechte hant heeft. Maar om dit gefpan en het loopen der dieren beter te begrypen, deed ik de Samojeden 2 fleden inpannen, en voor elke fleede 2 dieren zetten. Dus reed ik met hun de rivier over en weder over, daerik toen met voordacht uitflapte om alles nacuuikeriger aen te merken. Toenmaekte ik ook een kleene schets hier af, en bevont, dat het geen in myn kamer gemaakt was, door de Samojeden niet naer behooren was gefelt. Deze verbeelding wort u vertoont op N°. 9.

Alle paarden, gelyk ik op de rivier bemerkte, het zyze voor fleden loopen, den voor of niet, begeven zich schichtigh op de vlucht, zoodra ze deze rendieren met de Samojeden in 't gezicht krygen, dat meeningmael zelf in de Stadt gebeurt: zoodat hier uit blykt dat de paarden een affchrik hebben van deze dieren en menschen. Deze rendieren loopen zoo gezwind, datze de paarden in snelheid overtreffen. Noit zienze naer gebaande wegen, loopende overall maar recht toe, naar de ftreek, daer hun voerman begeert te wezen; en ftekende, wanneerze eenen snel len vaert hebben, het hoofd zoo voor uit, dat de horens hun op het bovenlyf komen. Van zweeten wetenze niet: maar moede wordende hangt hun de tong ter zyden

uit den mont; en verder verhit zynde hygenze als de honden. Tot het vangen van deze dieren gebruikt dit volk drie soorten van pylonen. De eerste is gemaakt op de gemeene wyze voor met een punt: de tweede heeft twee punten: en de derde is voor fcherp, hebbende de gedaante van een beetel, gelyk aen de verbeeldingen te zien is. Deze pylonen noemen ze, als de Russen, Strel; gelyk ze een pyl Sterla, en eenen boogh Loeck noemen. Alsze uitgaen om Inkhorens te fchieten, hebben ze nogh eene andere soort van pylonen, gemeenlyk genaamt Tomaer. Deze zijn voor stomp, en naer de gedaante van een peer gemaakt uit been, of hoorn, of ook uit hout, om deze beeften te dodden zonder hun vel of bont te beschadigen, dat om zyne waerde in zyn geheel dient te blyven. Deze jagt gefchiet in den wintertydt, wanneerze onder hunne voeten binden zekere soort van houteschaetfen, die wel vyf voeten lang zijn, en eenen halven breed. In het midden is een riemtje, dat over 't voorfte van den voet fluit, en van daer strekt een ander, dat de hiel van agter vaft hout. Met dit tuig spoeden ze over de fneeu en heuvels met groote gezwintheit, zettende zonder op te houden dan den eenen, dan den anderen voet voort. Deze fchaetfen zijn onder bekleed met vellen van Rheapoten, zynde het haar onder gefelt, dat het naer achter fryken kan. Zoo dat het, als ze tegen hoogten opkomen, zich te rug zet, waer door ze een steun hebben om niet achter uit te raken. In de eene hant voeren ze eenen herdersftaf, waer aen voor een fchopje is, waarmede ze de fneeu

naer de Rheen werpen, als ze die in 't gezicht krygen, om hen te jagen naar den kant, daerze de strikken, om hen te belagen, gespannen hebben, wanneerze te verre zyn, om hen te beschieten. Aen 'tan der einde van den ftok is een rond hoepeltje van ontrent vier duim in zyn diameter, van binnen met toutjes ruitswyze bevolchten: waer van ze zich bedienen om zich by wylene flutten en op te houden. Want de punt van den ftok, die een weinigh door 't hoepeltje komt, fteekt in de sneeu, en het hoepje fluit daer op. Wanneerze nu die beeften hebben gedreven naer de strikken, raken ze daer vaft als in een fuik. Dan loopen ze toe, en schieten ze alle, die niet ontvluichten, of los spartelen, doot. Ze verkoopen de vellen, of gebruiken die, als gezet is, voor kleeding, en eten het vleesch. Voorts generen ze zich met het voorttellen der tam gemaakt. Die verkoopenze ten deele, en ten deele gebruikenze hen des winters voor hunne fleden. Als een der wilde mannetjes met een tam wyfje komt te spelen, doodenzhe het jong da'er van komt

Sleden der Samojeden.

Pylen der Samojeden.

Jagt op de Rendieren. Schaetfen.

Schrik der paarden. Rendieren.

Snelheid der Rendieren. # CORNELIS de BRUINS

komt, omdat hun jongen, drie of vier dagen oud geworden, zich aenftonts in de wildernissen begeven. De tamme zyn een heel andere foort. Die blyven in de boffen loopen ontrent de hutten. Zoo datze, als ze die hebben willen, hen met roepen weten tot zich te lokken, wanneer ze hun eenen ftrik toewerpen, waer in ze verftrikt en gevat worden. Zy zoe- ken hun eige spy's, die witte mos is, die in de moeraffen groeit. Dit aes wetenze te vinden, al legt die zeeu des winters een piek hoog, die ze dan met hunne pooten zoo verre wech krabben totdat ze der spyze magtigh worden: waer by ze wel meeft alleen leven, hoewelze fom tyts hoi en gras eten by gebrek van hun gewoonlyk voedfel. Deze beeften zyn de harten niet ongelyk, hoewel in alle deelen wel zoo zwaer, doch korter van pooten, gelyk de afbeelding daer van aenwyft. Zy vallen meeft witachtigh van kouleur, hoewel'er graeuwe onder loopen. Onder aan de pooten zit een hoornagtige ftoffe, zwart van kouleur. Hunne ho- rens vallen alle jaren af, dieze in het voorjaer met nieuwe verwiffelen. Om de ho- rens zit een velagte ruigte, die tegens het aenkommen des winters daer af valt. Deze beeften leven gemeenlyk maer agt of negen jaren. Behalven deze jagt, die te lant gefchiet, ftellenze'er ook een aan te water, om de Robben of Zee-honden te belagen, die zich in de maanden Maart en April in de witte Zee houden, daer ze, gelyk het gemeen gevoelen is, van Nova Sembla naer toe komen om voort te teelen. Zy spelen boven op het ys. Welken ftrandt de Samojeeden, in vrent gewaadt toegetakelt, zoodat ze nietsmin- der dan een mensch gelyk,

waerne- men, om hen dus onverwacht te verschal- ken; 't geen op deze wyze toegaat. De Samojeeden begeven zich over 'tys, dat by wylen een half uur van 't lant in zee vaft legt, ter plaetse daer deze dieren zich onthouden. Zy hebben eenen floek aan het ende beflagen met een harpoen, en ontrent twaelf vademmen lange. Hier mede gewapent onderkruipen ze op hunnen buik deze beeft; terwylze met spe- len bezigh zyn: maar houden zich ftill, zoo dra ze merken dat de dieren eenige beweging gewaer worden. Als ze weer aen 'tfpelen zyn , kruipen ze weder zachterlyk voort, totdat ze zoo verre ge- vordert zijn, dat ze hen kunnen bereiken. Dan fchietenze plotfelyk toe en treffen de dieren: die zich gewond voelende met de harpoen, daer een lyn aan vaft is, naer het water keeren. Zy de harpoen dus in 'tlyf hebbende viert de Samojeed de lyn, die om zyn lyf vaft is , totdat het beeft door de wond overmeeftert eindelyk in handen van den vanger raekt, die de lyn allengs weder naer zich haelt. 'T gebeurt ook wel dat het beeft, zoo dra het door het byten van het zout water voelt dat het gewond is, van zelf naer boven komt, en dus aenftonts doot geflagen wort. Het doode beeft gebruiken voor fpyze: het vel voor kleeding : en de traen, die'er af komt, verkoopen ze. In deze zeejagt is Gevaer in deze jagt. zomtyts wel gebeurt, dat de Zeehont zoo snel met de harpoenen voortging, dat de jager geen tyd had om zich van de lyn, die hy om 'tlyf had, 't ontflaan, en genootzaekt was zich tot het geweldig trekken van 't beeft in zee te laten flepen, en dus elendig verdrunk. Diergelyk bedrogh ftellenze ook in 't werk op de Rheejagt. Want bekleet met Rhee- vellen, waardoor ze by die dieren onken- baer zyn, voegen zy zich tuffen de tame Rheen in, en naderen dus de wilde, om hen te fchieten, houdende zich altoos onder den wint , dewyl deze beeft on- gemeen fterk van reuk zynde, hen anders zouden gewaer worden. En op deze wyze bereiken ze hun oogwit, en gaan met de vangft fryken.

Alle deze dingen vernam ik uit de huisvrouw van den Samojeed , die hare man vergezelschapte, terwyl ik bezig was met hem te fchilderen. Zy was eene der frai- fte en aerdigfte, die onder dit volk te vin- den waren. Ik zocht ook haar gunft te winnen, om te gemakkeliker te verne- men naer al wat ik van deze natie weten wilde. Hier toe deed my grooten dienst een goede bak , gevult met brandewyn , drank , waer aan de vrouwen hier te lan- de zich zoo wel als de mannen zoo vol zuipen, dat ze in't gaan waggelen en overhoop tuimelen. Dit gebeurde deze vrou ook, dewyl geen fchaamte haar dat ver- biet, dat den man geweldig tot lachen verwekte. Zy rees egter weder op , en begon toen bitterlyk te weenen, en eenen vloedt van tranen te florten. Teweten in deze dronkenchap, (want dat verhaal- de my de Juffrouw in 't huis, daer ik fchilderde) quam haar te binnen dat ze kinderloo was, hebbende vier kinderen, die ze ter werelt gebragt had, verloren; gelyk dronke luiden dikwyls op het een of ander voorwerp vallen, daarze op blyven malen. Met haar op zekeren dagh in ge- fprek geraekt zynde , verhaelde ze my de gewoonte van de kinderen te begraven, dat zelftaem toe gaat. Als kinderen, die noch geen

vleech geproeft hebben (want dat gevenze hun niet, voordat ze een jaer out zyn, maar voeden hen zoo lang met de borft,) komen te fterven , winden ze hen in doeken, en hangen hen in 't bofch aan een boom. Hunne zeden zyn voorts Zeden van der Samojeden. zeer vreemt en verschillende van die van der andere volkeren, waerom ik alle moeite aanwendde om'er zoo veel bericht van te kry- # REIZEN.

krygen, als my mogelyk was. Als'er een kint geboren is, gevenze het aenflonts eenen naem naar den eerften, die by geval in hun tent komt, mensch of beeft. Of gaenze uit, dat hu buiten de tent ontmoet, mensch, beeft, of vogel: ook wel naar het geenze eerft in 't oogh krygen, een rivier, een boom, of iets anders, daer het gezicht op valt. De kinderen, die fterven, nadat ze den ouderdom van een jaer bereikt hebben, leggen zee tuffchen eenige planken, en begraven hen zoo in 'd'erde.

Hunne huwlyken.

Indien deze menschen zich willen begeven in 't huwelyk, zienze naer eene vrouw om, en handelen by maniere van koop met haar nae fte bloetverwanten niet anders, dan wy gewoon zyn te doen, als wy een paart of os koopen. Dus geven zy voor een vrou twee, drie, of vier Rheen: welke beeftten in 't gemeen gefchat worden op 15 of 20 gulden. Zy betalen deze fomme ook wel in geld naar de voorwaarden, waer op de koop geflooten is. Op deze wyze nemen ze zoo veel vrouwen, als zy onderhouden kunnen, hoewel men'ert vindt, die maar eene vrouw begeren. Gebeurt het dat de aengenome vrouw hun niet behaagt, ze brengenze den vrienden, van wien ze gekocht is, weder t' huis, die ook gehouden zyn haar weder naer zich te nemen, mits dat de man alleenlyk mist de waerde, die hy daer voor betaelt heeft. Maer andere Samoeden, die zich langs de zee en in Sibire onthouden, trouwen wel op gelyke wyze, maar verkoopen, als men my verhaalt heeft, hunne vrouwen, als ze hun niet langer aenfiaen. Sterft onder hen de Vader of Moeder, zy begraven hen niet, maar houden hun gebeente altydt by zich. Ook heb ik uit ooggetuigen, dat ze hen tot hooge jaren gekomen, en uit dien hoofde onbequaam geworden tot den arbeit, in 't water verdrinken. Zyn'er mannen geftorven, zy graven een kuil in d'erde, en leggen hen daer in, in hunne volle kleeding, zoo als zy die by hun leven gedraagde toe. Benevens hen hangenze aan eenen boom den boog, en pylkoker, ook een byl, een ketel, en al wat de overledenen in hun leven mogen gebruikt hebben. Op die wyze begraven ze ook de vrouwen, zonder iet verder daer by te doen.

Aldus kenniffe gekregen hebbende van deze zeden en gewoonte, werd ik begerig te weten hoe het met hunnen godsdienst ftondt. Waerom ik verzelt van myne vrienden aan eenen Samojeed op zekeren dagh een goeden teug brandewyns gaf om hem met wat meerder openhartigheid te doen praten. Want dit volk is anderzins ingetogen en spaeraam van woorden. My quam te binnen dat de

heilige fchrift getuigt, dat de heidenen, schoon de wet niet kennende, echter door de natuur de dingen der wet deden; en ik befloot hier uit dat deze menschen ook eenige verlichtinge in hun geweten hadden. Hier over dan gevraegt, antwoordde hy, dat hy nevens zyne lantsluiden ge- loofde dat'er een Hemel en Godt was, by hen genoemt Heyba, dat zoo veel is als Godtheit: datze valt itelden dat'erniets grooter nocte magtiger dan Godt was, en dat alles van hem afhing: Dat Adam de gemeene vader aller menschen is, van Godt geschapen of afkomstigh: dat Adam in den hemel is, maar zyn nazaeet noch in den hemel noch in de helle: dat alle die goet zullen gedaan hebben komen zullen in eene plaats verhevene dan de hel, nocte van pynen weten, en in tegendeel eene hemelfche vreugde genieten. Zy dienen ook hunne afgoden, bewyzen eer-biedigheit aan de Zon en Maen, en andere hemeltekenen, ook aan het een of ander beeft, ofte vogel, na het hun in den zin komt, op hope van eenigen zegen daer door te ontvangen. Voor hunne afgoden fteelen ze ook zeker yzer, waer aan ze verscheidene ftokjes hangen, ontrent zoo dik als het hecht van een mes, en een vinger lang, wezende puntigh aan het eene einde: waarmede zy een menschen hoofd willen verbeelden. Want ze fteken daer eenige putjes in, die quanfuis voor oogen, neus, en mont verftrekken. Deze houtjes bewindene met een reepje Rheeval, en hangen daer een beere-of wolverant, of andere fnuiftery, aen. Onder hen is iemand, dienze den naam geven van Sjaman of Koediefnick, houdende hem voor hunnen Priester, of liever To- veraer, en geloovende dat hy hun alle geluk en ongeluk kan voorzeggen: of zy uitgaande met een goeden vangft zullen wederkeeren: of iemand zieck zynde zal fterven of weder gezond worden, of wat des meer van dien aert is. Alsze uit hem begeeren te verfiaan wat hun nakende is, komt hy by hen. Gekomen bindenze hem een ftrik van touw om den hals, en ver- flikken hem zoodanigh dat hy als dooter aerde valt. Een goede wyl dus gelegen hebbende, begint hy zich weder te bewegen, en eindelyk geheel te bekomen. Wanneer hy zyne voorzeggingen in't werk felt, loopt hem het bloet uit de wangen, dat ophout, als hy van hun fcheit, en weder loopt, als hy by anderen komt, dien hy wat voorzeggen wil; gelyk my bevestigt is van luiden, die dat dikwyls gezien hebben. Deze toveraers hebben op hunne kleederen veele platte ftukken yzer, ook ringen van dezelve ftoffe, waer mede zy in het aenkommen een groot ge-raes verwekken. Die hier ontrent woon

Godsdienst der Samoeden.

Samojeed Priester of Too- veraer. # CORNELIS de BRUINS

nen hebben zulk niet, maar dragen voor hun aangezicht een net van yzerdraet, waer aan allerhande tanden van beeftten hangen. Als zulk een Koediefnick gestorven is, bouwenzee eene stellaedje van balken, die boven en rondom gefloten is, om bevryt te zyn van de wilde dieren. Hier leggen zy hem op gekleedt in zyn beste kleederen, en benevens hem zynen boogh, pylkoker, byl, en wat

des meer is, bindende daerenboven aan de stellaedje een of twee Rheedieren, zoo hy die by zyn leven gehad heeft, die ze dus van honger laten fterven, ten ze los raken: want dan zynze vry. De kennisffe, die ik schepte uit luiden, die in de deze freken bedreven waren, wert my nader bevestigd door een Russisch koopman, genaamt Michael Ostatiof, hierom in myne herberge door my verzogt: omdat ik wijs dat hy by winter en zomer door Siberie naer China gereift, en veertien jaren daer mede doorgebracht had. Hy was nu een man 60 jaren out, doch gezont van kennis en oordeel. Dees verhaalde my dat de Samojeden zich wyt en zyt verspreiden tot aan de voornaamste rivieren in Siberie, als Oby, Jieneffe, Leena, en Amoer, die alle in den grooten Oceaan vloejen, zynde de lactft gemelde froom de uiterfte grens van den Czaer van Moskovie naer de zyde van China. Verder naer dien kant onthouden zy zich niet. Tuffchen de rivieren Leena en Amoer vint men ook de Jakooten, die een foort van Tartars zyn, ook de Lamoetkie, die zich generen met Rheebeften, gelyk de Samojeden, wordende gerekent ontrent 30000 in getal te wezen: een fors en ftrytbaer volk. Digter naer den zeekant vint men nogh eene andere natie, die ze Jaekogerie of Joegra noemen. Deze zyn den Samojeden in gewaad en maniere van leven ganfch gelyk, en woonen in de wildernissen. Zy slaen, even als de honden, het gedarmte en ingewanden van alle beeften raeuw te lyf. Elke natie onder deze volkeren heeft haere byzondere taal. Na deze is'er nogh een vierde foort van menschen genaamt Korakie, voerende dien naam naer de lantfreek, daerze zich onthouden, en levende mede op de wyze der Samojeden. Hier by komt noch een ander geflacht, genaamt 't Soegjie. Deze menschen fnyden hunne wangen open, en ftecken in de opening platte ftukken van Walrusbeen, latende de wonen op deze wyze toegroejen, om het teken tot fieractd te dragen. De mannen waffen zich met het water hunner vrouwen, gelyk de vrouwen zich met het water hunner mannen. Men hout dit volk voor zeer fnoode menschen, en hun gaat na, datze wonder ervaren zyn in de toverkunst. Zy geven dat ook zelfs voor, en voeren uit

dien hoofde, als hun vader gestorven is, zyn gebeente altyt met zich, om daer me-de eenige tovery aan te rechten. Voorts dienenze den duivel. Het wonderlyxte in hunne zeden is, dat zy den reizigers of vremdelingen aenftons hun vrouwen of dogters aanbieden tot gebruik, het welk by hen een foort van hoffelykheid is, die ze meenen aan onbekende menschen schuldigh te zyn. Zoo veel verschillen de uit- heemfche zeden van die van Europe. De Rus, uit wien ik alle deze dingen ver-font, verhaelde my mede, dat 5 of 6 weken reizens van de freek, daer dit volk woont, naer den zeekant, nogh een zelfte foort is, genaamt Lafatie-Soegtjie, dat zoo veel zeggen wil, als leggende Soegtjie: om datze den ganfchen winter leggen of zitten in hunne tenten, die van walrushui-den gemaakt zijn. Welke beeften zy zoo raeu als ze zyn voor fpyze nuttigen. In deze tenten, heel diep onder de fnecu verborgen, houden ze ontrent vyf maenden huis. Waeromze voorraat van fyfs, hier toe gedroogt, by zich hebben. Als de winter uit is, komen ze

weder te voor-fchyn. Men verhaelde my dat de hier zynde Samojeden voor eenige jaren veel beeftten van de Ruffen met een scherp y-zertje, als een els, wiften te ftekken onder de korte ribben, of in d'ooren; waer door ze dan aan 't quynen raekten en wechftor-ven. Welk fluk zy in 't werk ftelden, om de geftorvene dieren in hun magt te krygen. Toen dit ruchtbaer wert, zyn 'er vele gevangen, vele ook aan de bee-nen, andere weder aan de ribben opge-hangen ten spiegel van anderen. Des niet tegenflaande fteldenze deze kunft in den voorleden winter weder in 't werk. Men vatte hen by den kop, en flootte in naeu-we hechten. Zy wiften echter uit te breken, en zich te bergen, latende alleen een kint achter, dat de Lantvoogt voor zich heeft behouden, en op de wyze der Ruffen laten doopen.

Onder de verdere berichten, die ik hier zynde ontfling, was ook, dat voor zeven jaren een cilant, leggende aan de flinke zyde van China, gevonden, en onder de gehoorzaamheid van den Czaer van Moskovie gebragt was: schoon het wel een jaer reizens van Moskou af legt. Men bevond dat het vrugtbare was in het voortbrengen van fabels en andere peltteryen, wezende nogh onbekent of'er ook andere rykdommen te vinden zyn. De menschen, die het bewoonen, zyn niet anders dan waer van ik zoo even gemelt heb.

Terwyl ik hier was, viel'er den 18 der maent September ontrent den avont een zwaar onweder, waardoor vele daken van de huizen werden wechgerukt. Ik had dien dagh het middaghmael gehouden by den heer Houtman, van geen quaet

Jakoeten.

Andere wilde natier.

Nieu cilant.

Zwaar onweder. # REIZEN.

quæt droomende. Maar zoo als ik by geval alleen aan d'een zyde van zyn wooning wilde uittreden, vielen schielyk eenige ftukken en lange planken nevens my van boven neder, waer op ik aenfontts, zonder befschadigt te zyn, de her-treedt in huis nam. Niemand had in huis iets vernomen, zoodat yder met verbæeftheid uit my dit geval verftondt. Maar zy naer boven gettegen, vonden wel haef t de waerheit der zake, en het dak voor het grootste gedeelte open leggen: zoo dat ze zich verheugden dat ik er zoo af gekomen was.

Op den 25 dezer maent ontrent den middagh quamen hier van Moskow in Ruffi-sche Dra-vier vaertuigen 500 Ruffische Dragonders gonders. aen. Het was zondag: waer door man-

nen en vrouwen, by die gelegenheid gedekt met hun beste gewaet, zich aenfontts naer den waterkant begaven; dat geen onaengenaem gezicht gaf.

Den 14 October vertrokken onze laatste schepen naer het Vaderland, geraken-de alle gelukkig in zee: uitgezondert dat het schip de witte Arent by 't Hooi-lant aan den gront bleef zitten. Waerom men genootzaekt was de helft der lading daer uit te lichten. Het welk met alle naerftigheid in't werk gestelt zynde, wert het weder vlot, dat naer allen schyn niet zou gebeurt zyn, ware het geen heel goet weder geweest. Dus geredt quam het, als de andere, mede den 19 der maent in zee.

Vertrek der sche- pen naer 't Vader- land. # CORNELIS de BRUINS

III. HOOFDSTUK.

Beschrijving van Archangel. Overvloet van levensmiddelen. Inkomst der tollén enz.

EEN half uur van de stad Archangel ten N. Weften heeft de Czaer eene scheepbouwery, die zich van den gemeenen wegh op 't oogh aange naam opdoet. De op-en afkomende schepen varen daer voorby: gelyk'er ook vele op anker lagen, om de overige van Archangel af te wachten, en dan te gelijk naer 't Vaderland te varen, toen ik de verbeelding daer van op papier bragt, die zich met N°. 10 vertoont; zynde de scheepbouwery aangewezen door de letter A. Aen den uitersten hoek des lants ziet men een schip leggen in de Rivier, meeft al volmaekt, uitgezet het bovenwerk. Het dorpje daer by gelegen heet Strambol, hier aangewezen met de letter B.

Wat de stad Archangel belangt, zy is gelegen in het N. Wefterdeel van Moskovie, ten Noortoofen van de rivier Dwina, zoo als die na zes uren tyds van daer in de witte zee loopt. Zy strekt zich langs de rivier ontrent 3 vierde deelen van een uur gaens. In de breette haelt zy niet boven het vierde deel van een uur.

Het Hoofd vint, is de Palaet of het Hof. Het is geheel van steen, in drie deelen afgescheiden, in welker eerste van de rivier komende aen de flinke hant alle de overzese sche of buitenlantsche koopliiden hunne goederen hebben, ook eenige vertrekken tot wooninge, vermits zommigen, die gemeenlyk jaerlyx van Moskow komen, hun verblyf daer nemen, totdat de leffe schepen weder naer het Vaderland syn vertrokken. Dit doen ook de koopliiden, die jaerlyx uit het Vaderland herwaert aenkomen. Kort na het vertrek der leffe schepen, die gemeenlyk in October van hier zeilen, begeven zy zich in andere wooningen, tot dat de tydt gekomen is van op te trekken naar Moskow, dat in de maenden

November en December geschiet, als de wegen bequame syn om met fleden over de sneeu te ryden, en het ierck genoeg gevrozen heeft om te raken over de rivieren, die telkens over te trekken zyn.

In het gemelde Palaet treedt men door een groote poort, wanneer men zich bevint in een groote vierkante opening. Ter regter en flinker syde van de poort ingetreden synde, heeft men gelyx den gront de pakhuizen voor de goederen. Boven dezelve loopt een lange galery, die men van wederzyden met twee verschede trappen opgaet. Hier langs zyn de vertrekken, waer in, als gezegt is, yder syn wooning heeft. In detweede party door een diergelyke poort komende, ziet men weder zulk een Palaet: aen welx einde het Raethuis is, dat in eene vertrekken befaet. Om daer in te komen gaat men Ge- rechthuis.

eenige trappen opwaerts, wanneer men zich vint op een lange galery, aen welker flinke syde de plaats van het recht, of het Gerechthuis is; onder het welk een poort is, waer door men in de stad komt. In deze Palaet word mede recht gedaen, uitgezet aen den genen, die met de doot getraft worden. Want dat geschiet aan verschede oorden naer voorschrift van het vonnis, daer over uitgesproken. In dit Hof worden alle goederen aen zyne Majesteit behorende bewaert, waer toe houte, ook eenige fleene pakhuizen syn opgerecht: waer van dan ook by avontuur de kooplieden zich infglyx bedienen. Als men door derde poort is, verthoont zich weder zulk een Palaet, waer in de goederen der Ruffische kooplieden leggen, die daer mede hun verblyf houden, zonder evenwel dat gemak te hebben, dat onze kooplieden genieten. De wegh voor deze Palaet is tamelyk breed, strekkende zich uit tot aan de rivier. Te gens den zomertydt, wanneer de schepen hier slaan te komen, worden twee groote bruggen van balken gemaakt, tot een goet stuk wegs in de rivier, om gemakkelijk de goederen te loffen en te laden; dat door verschede foort van vaertuigen geschiedt, waer van de voornaemste pauzen of afgestropde balken zyn. Wat het kooren aengaet, alle de huizen zijn van hout, of om beter te zeggen, van baken, die in groote zwaarte aan een gezet syn; dat van buiten aengezien den beschouwer vreemt voorkomt. Dog van binnen syn de voornaemste huizen, by- zonder die der Koopluiden, verzien met goede vertrekken, welker wanden

Het Kafteel, waer in de Gouverneur woont, is vry groot, hebbende in zich eene meeninge winkels, waer in de Ruffen, die hier ter jaarmarkt komen, vele goederen te koop hebben. Het is met een houten muur omringt, strekkende zich de ene syde daer van naar de rivier.

Wat de gebouwen aengaet, alle de huizen zijn van hout, of om beter te zeggen, van baken, die in groote zwaarte aan een gezet syn; dat van buiten aengezien den beschouwer vreemt voorkomt. Dog van binnen syn de voornaemste huizen, by- zonder die der

overzeeche Koopluiden, verzien met goede vertrekken, welker wanden There is no text present in the image to transcribe.
ARCH.L. # REIZEN.

Ovens.

wanden effen en vlak zyn, ook wel fierlyk beschooten met dunne plankjes, nadien de balken ten halve tot de bouwing genomen worden. Zoodat de vlakke zyde altijd binnen, en de ruwe buiten is. Yder kamer heeft gemeenlyk haer eigen kachel, of oven, waer in men ftookt van buiten het vertrek. De meeste ovens zyn zeer groot, en zoo gemaakt, dat het geen misfiant aan de kamers geeft, maer veel eer tot fierael strekt, alize fraai gemaakt zyn. Onder die van een overzeefche natie (want dit is hier als een spreekwoorde) telt men alle de genen, die uit Christenryk gereeft zich hier onthouden; en zoo rein en zinlyk huishouden, als de beste in ons vaderland doen, fierende hunne vertrekken met schilderyen, en anderen keurlyken huisraadt.

Straten.

De straeten zyn alom met balken belegd, maar meeft al verbroken, en zoo gevaerlyk om te betreden, dat men wel voor zich te zien heeft, zoo men geen ongeval door het vallen wil krygen. Overal in de stad legt het zoodanigh overhoop van verbroke huizen en balken, dat het eenen schyn geeft einer verwoefftinge, of puinhoopen door brant veroirzaekt. Maar des winters zyn alle wegen effen en gladt door de fneeuw, die alles even zeer bedekt hout.

Kerken.

Men heeft hier twee kerken, eene voor die van den Hervormden, en eene voor die van den Lutherchen godtsdienst. In beide wordt des zondags twee malen gepredikt. Zy staan dicht by een aan de zyde der rivier. Benevens de Kerk woont de Predikant. Tuffchen zijn woning en de Kerk legt het Kerkhof, daer alle die komen te overlyden naer de wyze onzer landen begraven worden. By wintertydt wordt om de groote koude in de Kerken geen dienst geoeffent, maer in een byzonder vertrek, gebout aan 't huis van den Predikant, dat warm gestookt wordt, om het 'er te kunnen harden.

Gezicht der Stadt.

Het gezicht der stad tekende ik van de rivier in een van onze schepen, die daer ten anker lagen; gelyk ik de verbeelding daer van geef op N°.11. Al wat kennelyk is, wordt daer in fyffer aangewezen, als 1. Oe-spinje Bogeroedisa, of Kerk van de Rusting van Maria. 2. de Lutherse Kerk. 3. De Gereformeerde Kerk. 4. Het Duitsche Hof. 5. Ret Regthuis en Wapenhuis van den Grootvorst. 6. Het Ruffische Hof. 7. Het huis van den Gooft aan de rivier staande. 8. De Hooftkerk. 9. Het Kasteel. Belangende het opperbewint aldaer, de Gouverneur bezat dat voor dezen onbepaalt in alle dingen. Maar de wyze van regeren is in den voorleden jare verandert, en men is getreden tot het kiezen van vier Burgermeesters: waer van 'er een hier ter plaetse is: een te Kolmegra, en twee voor d' omleggende plaatfen. Zoodat het gebied des Gouverneurs zich nu niet verder uitstrekt dan over de Krygsmagt; nemende de Burgermeesters het bewind der burgerlijke zaaken waer. Alle jaaren komt hier een Goof of Tollenaar, tegens den tydt dat de handel gedreven wordt, om de inkomsten van zyne Majesteit uit den Koophandel gade te slaan, en voorts alles in te koopen dat het Hof mogte van nooden hebben. Behalven dezen Goof zyn'er nogh vier andere personen, die hem voor Affittenten of Bystanders verstrekkken, en alles in syn afwezen waernemen. Men noemt eenige van hen Gostieny-Sotni, willende zoo veel zeggen als ondergekoorenen. Uit deze kiefert men ook eenen Goof. Voorts worden nogh eenige luiden, welker getal niet bepaalt is, uit het gemeene volk aengeeft, zoo wel in de Dorpen als Steden. Deze zyn gehouden zonder foldye alles op het gebodt der Gooften en hunne ahangelingen een rond jaer waer te nemen: voor zoo veel het betreft de tolln of inkomsten van zyne Majesteit. Zy worden allerwegen gestelt, ook wel des noot zynde verzien van foldaten om alle flukeryen te weren, en de fluikers met kracht tegen te gaan. Dus hun jaer uitgedient hebbende, worden'er weder anderen in hun plaats gestelt.

Wat de levensmiddelen hier aengaat, van alles is volop: Gevoegte in groote meeninge, en voor kleenen prys te krygen. Gemeenlyk koopen men een koppel patryzen voor vier fluivers. Van deze patryzen vint men tweederhande foorten. De eene foort, die zich meeft op de boommen onthoudt, is vry goet, en van verwe zoo als die in onze landen. Die van de tweede foort zyn, dat iemand wonder magh toefchynen, in den wintertydt geheel wit, wordende van de Ruffen genoemt Koeropie. Men vint'er ook twee foorten van Tettters, vogels, die in grootete met onze Kalkoenen wel overeenkomen, en schoon van kouleur zyn. De mannetjes zyn meeft al zwart, en schoon donker blauw. De wyfjes wat kleiner, en graeu gespikkelt. Beide hebben ze een schoonen rooden kring om d'ogen. O vervloedigh zyn'er ook de Hazen, waer van men 'er een voor vier fluivers krygen kan. Zy zyn by wintertydt alle wit: de Konynen in tegenteel pekwart, en wel te bekomen. De

Houtnippes koop't men voor twee of drie fluivers. Veel Entvogels zyn'er, en onder die een foort gemeenlyk genaamt Gagares. Zy vliegen zeer hoogh en snel, en maken in het vliegen een geraes, dat heel zweemt naer een menschelyke stem. Met geen minder gezwindheid zwemmenze: maar loopen kunnenze niet, om dat de pooten hun

Overvloedt van levensmiddelen. # CORNELIS de BRUINS

Vishryke Rivieren.

hun achter uit het lyf komen. De Rivieren syn uittermaten visyrik. Baers is'er meenigvuldigh: zoo dat men twintig menschen daar op onthalen kan voor twintig stuivers. Daer onder is een foort, die wel kleener, maer smake- lyker en zoeter valt, genaempt Karoetse. Welke foort ik niet meen dat in ons lant gevonden wort: waerom ik de moeite nam om'er eenige van te leggen in Spiritus, om ze te kunnen bewaren. Zy syn van gedaente de Voren heel gelyk, bruin van kleur en eenigzins gliniferende van schobben. Men heeft'er ook veel wils van Snoek en Quabben, een foort van visch als by ons de Puitael, maer byzon- der smakelyk. Daer ontbreekt ook geen Spiering, noch Pos, noch Voren, noch Bot, noch Molenagh, noch Grondeligh. Dan is'er nogh een visch dienze Garius noemen, bruin van verwe, dogh lief- felyk om te eten, hebbende de groote van Schelvishch. Alle deze vischen worden ontrent vier uren van de Stadt gevangen in zekeren inham van de Rivier of staande water. Ik behoeve niet de melden van den Zalm, die yder weet dat van hier naer onze en vreemde landen gezouten en ge- rookt alom wort verzonden. Maer daer is ook witte Zalm, dien de Ruffen noemen Meclma. Ik bequam'er hier eenen gedroogt. Hy geleeke wel eenen Roch, uitgezet dat men achter uit het lyf twee pooten zaggh, by de Ruffen genoemt Paf- ciskaet. In deze visch vint men twee muisjes, die zy miski noemen, ook eenige traen, die de Ruffen voor een genees- middel gebruiken. Deze visch wort ge- vangen onder de kuft der Lappen: waer- om hy niet dan gedroogt te bekomem is.

Vleefch.

Vleesch is'rykelyk te bekomen. Het schoonste offe-vleech wordt verkocht voor eenen stuiver het pont. Een Lam ontrent tien weken out voor 15 stuivers. Een Kalf van den zelven ouderdom voor 30 of 40 stuivers, naer de gelegenheid des tyds. Kalkoenen heeft yder gemeenlyk op zy- nen eigen hof. Men koop't vier of vyf hoenderen, of een gans voor 6 of 8 stuiv- ers. De drank is goet bier: tot het verkoopen en brouwen van 't welke ge- meenlyk iemand met voorregt door den Vorft begunstigt is; mits dat hy daer voor jaerlyx een fomme gelts betaelt. Even- wel magh yder huisgezin voor zich zelf, zoo veel het van nooden heeft daer van bereiden: alsze maer van ontrent 1½ mudde moot betalen de fomme van 50 stuivers. Hoewel'er eenigen zyn, die zoo begunstigt zyn, datze daer niets voor beta- len.

Wyn en Brande-wyn.

De Wyn komt'er van over zee, gelyk de Franse Brandewyn. Deze drank is zeer duur om de zware tollèn daerze me- de belaft is. In dit lant wordt veel Brandewyn van kooren geboekt, die goet en voor eenen redelyken prys te bekomen is. Zoo dat ook veelen der over zee woonende natien dien gebruiken.

Wat de inkomsten der Tollèn aengaet, die de Czaar jaerlyx van deze stadt zou trekken, daer van is voor dezen geschre- ven datze wel zouden beloopt een fomme van drie hondert duizent roebels. Maer die rekening is verre mis. Want onderzoek hier op gedaen hebbende heb ik bevonden dat deze inkomsten in vorige tyden bedragen hebben alleen de fomme van 180 of 190 duizent roebels; zynde yder roebel ontrent gerekent tegen vyf Hol- lantsche guldens. Van onze Schepen quamen daer gemeenlyx jaerlyx dertig of vyf-en dertig. Dan in dit jaar zyn'er ongemeen veel geweest, makende ontrent het getal uit van 50, gelyk van de Engel- schen ontrent 33. Zoo dat, als men reket de Hamburgers, Deenen, en Bree- mers, men een getal zal vinden van 103 Koopvaardy schepen. De reden hier in is dat verscheide Koopmanschappen in tyden van vrede door de Ruffische koopliu- den wierden verhandeld en verzonden op Riga, Nerva, Revel, ook Koningsber- gen en Dantzik. Het welk nu voor het grootste gedeelte wegens den oorlogh met de Zweden is verhindert, en de Koop- manfchap op Archangel gebracht. Waer door het is komen te gebeuren dat zyn Majesteit in dit jaar voor tollèn van Koop- manschappen, als men reket van het aen- komen der vroeg-tot het vertrek der na- schepen, en het afvaardigen der zelve, heeft gehad, 130 duizent roebels, dat een fomme uitmaakt van 260 duizent ryx- dalers. In deze foort van geld moet volgens verdragh de halve tol worden be- taelt, de andere helft in goude dukaten. Want zoo men den ganfchen tol in duka- ten wilde betalen, men zouze weigeren aan te neemen: in ryxdalers wel; het geen verftaen moet worden van den bui- tenlantfen handel. De voornaemste Koop- manschappen, die hier gebracht worden, zyn goude en zyde Stoffen, Lakens, Saaien, en wat des meer is; ook goude, zilver, en andere Kant-en, Goudtraet, Indigo, en andere verwen. Om weder te komen tot den Tol, die de Koop- manschappen bezwaart, men heeft voor de zen, te weten van het jaar 1667 af tot 1699 toe, voor yder oxhoof t wyns moet betalen twintig Ryxdalers. Maer terwyl ik dit schyf is het in 't derde jaer, dat men met vyf Ryxdalers heeft kunnen vol- ftaen. Van Brandewyn betaelt men 36 Ryxdalers voor yder oxhoof t, 40 voor een pyp Spaenschen wyn, die 2 oxhoof- den hout.

Van Ruflant wort naer andere gewef- ten # REIZEN.

ten verzonden, Potas, Weedas, Jugten, Hennip, Talk, Elantshuiden, en vele foorten van Pelteryen: alle welke waaren dit lant voortbrengt. My is ook verhaelt dat uit de Rivieren Kola, Warfigha, Wusma, en Solia binnen 's lands een foort van Moffelen gevonden

wort, waar in men tamelyk veel Parelen vint. Onder deze zyn'er, die het ftuk 25 gulden waardigh zyn, en ontrent de plaats Ombacy, die men het ftuk op eens zoo veel ftelt.

had. Het geen my van den tydt overschoot, werd doorgebracht in gezelschappen, aengefelt door de Heeren Christoffel Brants, en Jean Lup, die zich pynden om my vermaak aan te doen. Daer wert gefpeelt, gedanft, gegeten en gedronken tot laet in den nacht, om vreugde te wekken; waer toe de Heer Brants veel bybracht, om dat hy een kenner en oeffenaer van de Muzyk was, en kunstigh op de Klavecimbel speelde. In dit genoegten eindigde ik myn verblyf in deze Stadt. # CORNELIS de BRUINS

IV. HOOFDSTUK.

Optogt van Archangel. Manier van reizen by wintertyt in Ruslant. Beschryving van Wologda, en het Trooytse Klooster. Aenkomst te Moscow.

Op den 21 December drie uren na middernagt vertrok ik met den heer Abraham Kinfius uit Archangel. Deze heer had by zich twee foldaten, hem toegevoegt, verziend daarenboven van Podwoden, dat is vrygeleide van paarden, waer voor echter de voerluiden een zekere fomme voor zich trekken. Hy had by zich zes fleeden, waar by ik de myne voegde, la- tende myn goedt opkomen onder de pakkaedje van den heer Brants. Als men deze reize doen zal, moet men de Sleden daer toe t'Archangel koopen, dewyl de voerluiden maer hunne paarden leveren. Deze sleden zyn zodanigh gemaakt dat 'er een mensch bequamelijk in leggen kan. Hier toe neemt men syn eigen beddegoet mede, en verzorgt zich wel van bonte en andere dekens tot afkeeren der groote koude. Het agterste der fleede wort overtrokken met matten, voorts bekleed met laken of jugt. Dan spreit men nogh een pels of dekkleet over de geheele fleede, dat ook met laken of jugt bekleed wort, om vry te zyn van ficeu en regen. In deze ruiting legt men op syn bedt zonder der minste koude te gevoelen. Aldus gingen wy dagh en nacht voort, worden de elke fleede van twee paarden getrokken, die alle 15 wurft (vyf wurft rekent men in een uur) voor ver sche verwiffelt worden. Als de Rusfen zeggen Wersta, heeft men een wurft, tegenwoordigh ge- reekent 100 vademen lengte, zynde yder vadem drie Russische Arsfene, makende ruim drie Hollandse ellen uit. Alle 24 uren quamen wy maar eens uit de fleede, om wat te nuttigen, gelyk dat op deze reize gebruikelijk is. Verscheide dorpen doorgetrokken zynde quamen wy den 23. der maent, 3 uren na den middagh in de Stadt Kolmogora aan, die men rekent gelegen te zyn 50 wurft van Archangel.

Deze Stadt is vry groot, gelegen aan de Z. Westzyde der Rivier Dwina, eene der grootste en voornaemste Rivieren van geheel Ruslant. Zy neemt hare oir- sprong uit het Zuider gedeelte van 't lantschap Wologda: en na eenen langen loop met ver sche vlooden

vermeerdert loft zy zich door twee monden of uitgangen een weinigh beneden de Stadt Archangel in de Witte Zee, gelyk voorheen gezegt is. Dewyl de Heer Kinfius kennis had

aen den Aertsbisschop der Stadt, wiens eertitel in de Ruffische taal is Vladika, be- tekenende zoo veel als een geestlyk per- foon, die het bewint heeft over een Bif- dom, gingen wy hem begroeten. Hy ontving ons met groote beleefthet, be- schonk ons met kaneelwater, met schoo- nen rooden Franfchen Wyn, en met kof- telyk bier; dat hier te lande in gebruik is op de wyze als wy verhaelt hebben. Voorts zette hy ons voor een schotel met Egypti- sche Dadels, en andere ververfschingen. Hy was een man van in de vyftigh jaren, genaamd Affonaffy. Hy bewoonde syn eigen Hof, dat tamelyk groot, en aan het Kloofler gebout is. Nadat wy twee volle uren met hem met groot genoegen in gesprek waren geweest, dewyl hy een man van goet oordeel en kunstlievende was, geleide hy ons naer beneden in een vertrek, dat vol gewe- ligh. Hier onder waren twee kleine flukken geschut, door hem zelf koper gegoten; ne- vens nog twee yzere, genomen uit een der Zweedse Scheepjes, op de Rivier van Archangel leggende, gelyk voorheen is gezegt. Toen wy nu gereet flonden om te vertrekken, en hem voor het goet onthael bedankten, flonden vier geestly- ke personen gereet, hebbende d'een vyf brooden, en zynde d'andere beladen met gedroogde visschen, en andere spyzen, waer mede wy bechonken, en dus in onze herberge gebragt werden. Wy trok- ken daer weder van daen ten tien uren des avonts met ver- sche paarden, die wy in den nacht te voren met groote moeite ge- kregen hadden: om dat kort voor ons veel Reizigers, ook als wy met Podwo- den verzien, hier door getrokken waren, en schaarsheid onder de Paarden gebragt hadden.

Den 23 der maent daegde het weder uittermaten schoon op, wanneer wy door veele boschachtige plaetfen trokken, be- zet voor het grootste gedeelte met Spar- reboomen, waer van twee foorten zyn, Greine en Vurenhou te. Uit de laatst ge- melde spruiten van onder den flam tot boven toe de takken in groote meeninge uit. Maar d'andere zyn boven maar al- leen verzien met eene kroon van takken. Men vint'er ook Elze-en Berkeboomen. Na het afleggen van 25 wurft trokken wy door het Dorp Stoepena: 15 wurft daar Stoepena. # REIZEN.

Rakoela. van daan door Rakoela: 20 wurtst verder door Oeffie op Priclock, gelegen nogh 15 wurtst daar van daan, daar wy het middagmaal namen, en ten 5 uren weder voorttrokken op Nicola, 18 wurtst van daar. Toen op Kalje weder 18 wurtst: van daar op 't Saske, noch eens 18 wurtst. Welke plaats de laatste is, die onder 't gebied van Archangel staat. Nogh 18 wurtst voortgetogen op Briefnik kregen wy hier de eerste versche paarden in het Waegse gebied, dus genoemd, naar de provincie, en de rivier de Waeg, diemen verscheidene malen moet overtrekken, op Oeftwaagen, 30 wurtst van daar, alwaar wy ons met spys en drank verfrishten. In dit dorp, gelegen aan den mont der rivier, vertoefden wy tot 4

uren na den middagh, en vervolgens toen onze reis. Den 24 der maant reden wy op het dorp Kietfe, 15 wurtst van daar, trekken de meest al over de rivier. Nogh 15 wurtst voortgetogen quamen wy te Waermine na den middernacht aan, en raakten 15 wurtst verder getrokken door Soillottielewa. Den 25 quamen wy na het afleggen van 20 wurtst te Schenkerske, de hoofdstad van het Waegsche gebied, gelegen aan de rivier de Waeg. Van daar trokken wy Oeftpa dinga. 15 wurtst verder naar Oeftpaddinga, een dorp, genoemd naar de rivier Padinga, aan welker mont het is gelegen. Hier namen wy de spys, en trokken voorts op Oeftpoci, na het bereizen van 15 wurtst. Dit dorp wil zoo veel zeggen als Pocimont. Want Oeft betekent in de tale der Russen mont. De streek der rivier, die ons diende, strekte 20 wurtst tot Bolderske, daar wy op middernacht aankwamen. Den 26 reisden wy nogh 30 wurtst: en quamen te Paeylowa: van daan weder 30 tot Soaferje. Toen na het nemen des montkofts op Niefovic, een weg van 24 wurtst. Toen nogh 18 wurtst naar Wakomina. Tufschēn deze twee laatst genoemde dorpen trekt men door een groot dorp, genaamd Virghowaesje; daar alle weken een marktdagh is van verscheidene goederen, die daar te koop komen. Wyders geraakten wy tot Soelowits, dat ook genoemd wordt Velickoydwoor, gelegen 18 wurtst van daar wy laatst vertrokken waren: daar wy in 't midden van den nagt aankwamen. Nogh 15 wurtst reisdenwe, en quamen den 27 der maant te Soloti aan, van waar wy togen op Jegringa, gereit hebbende 25 wurtst, en toen nog 12 tot Ratina. Weder 15 op Senfuma, een dorp gelegen aan de rivier Senfuma; en den 28 nogh 15 wurtst op Fielenska, daar men door het groote bosch Komenaf ryt, dat wel 20 wurtst breed is. Na het eten reden wy nogh 25 wurtst tot Dwienitfe, gelegen aan de rivier Dwienitfe. Hier verftonden wy dat weinigh

dagen te voren drie Russische Koopliden, mede van Archangel komende, door 26 roovers waren overvallen, die hun alles hadden afgenomen. Een der roovers ont nam den voornaamsten der drie, aan wien ik kennis had, een zilver kruis, dat hy naar de gewoonte van deze lantaart op de borst had hangen; schoon 't andere roovers dit tegen spraken, als hebbende alle groote agting voor het kruis. Zelf deze schelm droeg er een, dat hy zich van den hals af, en om des Koopmans hals deed, daar by voegende: Nu zyn wy broeders, hebbende onze kruisen met elkander verwijfelt. Dit hoorende werden wy ge flingert door verscheidene gedachten, en na veel overlegs befloten echter naar geen gezelschap, dat van Archangel komen mogt, te wachten, maar zonder toeven voort te reizen, houdende tegen allen aanval ons geweer geeret. Dus quamen we zonder eenige ontmoetinge te hebben den 29 der maant te Rabanga, nadat wy 25 Rabanga. wurtst hadden afgelegd. Deze plaats legt aan de rivier Soegue. Van daar reisden wy nogh 25 wurtst, en quamen ten 3 uren na den middagh tot Wologda aan: eene Stadt, die zich, als men van deze kant komt, schoon opdoet. Wy vlogen af voor de woninge van den heer Wouter Ewouts de Jongh, Hollantsch Koopman, dien ik ook t'Archangel gekent had. Nadat wy hier met alle beleefdheid

ontvangen waren, reed ik des anderen daags door de Stadt, om die te bezichtigen. De Hoofdkerk, genaamt Saboor, bevont ik zeer fraai, gebouwd door den zelven Italiaanschen bouwmeester, die het Slot binnen Moskow geflicht had. Boven deze Kerk ziet men vyf koepels, alle met blek belegd. Deze worden van de Russen genoemd Glasa, dat betekent, hoofden die op een Kerk staan, of op de Kerk staande hoofden; boven welke hoge kruisen uitsteken. Buiten deze Kerk zyn'er nog een-en-twintigh Kerken van vijf gebouwt, waar van de meefte koepels ook met blek belegd zyn, dat beschenen van de Zon een zeer aange naam gezielt geeft, te meer ook omdat alle de kruisen, die op yder koepel staan, vergult zyn. Dan zyn'er nogh 43 Kerken van hout, drie Monnikkloofsters, en een Vrouweklooster, waar van het voornaamste is de Steenkerk, die in het midden daar van staat, en in 't ronde met gemeene houte huisjes bezet is, waar in de Nonnen wonen, flaande op een afgezonderde plaats, daar men door een kleine deur binnen gaat. Deze gebouwen beziens hebbende begaf ik my naar de winkelplaatfen en markten, daar alles te koop gebracht wordt. Ik merkte aan dat alle foorten van waaren hier elk op byzondere plaatfen werden verkocht, als Vleefch,

Kerken te Wologda.

Markten. # CORNELIS de BRUINS

Vleefch, Hoi, Hout, Huiden, Talk, en wat des meer is. Van daar reed ik door een groote poort van een vervallen gebouw, dat noit op gemaakt is. Het begon geflicht te worden van Czaar Yvan Vaffieliewits, die 'er zich van meende te bedienen tot verfterking van een Slot: doch het een en 't ander bleef onvoltrokken uit vreeze voor de Tartaren, die hem uit Moskow deden vertrekken. Toen reed ik voort langs de rivier Wolgoda, die als midden door de Stadt loopt. De andere zyde aan den weelktant is van minder belang, dragende, schoon zy onder Wolgoda behoort, den naam van Dofrefene; daar ook een andere Gouverneur is. De lengte der Stadt is een goetd uur gaens, de breette geen quartier uren, hoewel hier wat meer, daar wat minder. Hier is de doortogt van alle de Koopmanschappen, die van Archangel opkomen, en die verder uit het lant verzonden worden. Waer toe tegenwoordigh 3 of 4 huizen van Koopmanschap zyn voor onzen lantaart. De Stadt is gelegen op 59 graden 15 minuten aan de ooftzyde der rivier, die daar tamelyk breed is.

Op den 30 der maant des avonts ten 10 uren vertrokken wy weder van hier, en quamen den anderen daags ten 6 uren in den morgen tot het dorp Greenewits, na het afleggen van 40 wurft reizens, daar wy aan de paarden voeder verschaften, die dat wel noodigh hadden, omdat ze ons nogh 20 wurft verder moeten voeren. Dezen dagh beeftont ons gezelschap wel in 50 felden, nadien vele reizigers van Archangel, zoo die voor als die na ons vertrokken waren, daar waren aangekomen. Wy reifden echter niet alle te gelyk voort, maar alleen met een gezelschap van 20 felden tot

Moskow toe. Na het afleggen van zoo veel wurft quamen wy ten een uur na den middag te Obnorskoj-jam, hebbende alvorens eenen foldaat voor uit gezonden om versche paarden te bezorgen; die zonder toeven werden ingespannen. Dus reden wy 30 wurft en quamen tot Teleeffie: toen nogh 30 wurft, en quamen op Oegherkoy-jam: 7 wurft verder tot Danielofskoy, een schoon en groot vlek, daar eenige Koophandel gedreven wort. Men heeft'er ook een groote fokkerij van paarden: waer onder wel twee duizent die den Czaar toekomen. Hier bleven wy tot 4 uren na middernacht, en quamen wyders in het dorp Wochsfchera, 23 wurft gelegen van de laetstgenoemde plaats. Toen was het de eerste dagh van het jaer 1702. Verder voortgetrokken zynde door het dorp Twerietfche, quamen wy na 30 wurft reizens aan de Stadt Jereflaw, eene der voornaemste van ganich Ruflant. Tufchen deze Stadt en het laetst gemelde dorp loopt de rivier Wolga, die daar zeer breed is. Wy togen over dezen stroom ren Wolgoda nevens de Stadt heen tot aan de rivier Kotris, die haren loop ten zuiden dicht by de Stadt heeft, en ten oosten in de Wolga vloeit. Hier vond ik eene groote meeninge van fteene Kerken, waar van ik in 't vervolg spreken zal, dewyl ik daar te rug komende die alle heb afgeschetft. Getrokken over de rivier Kotris traden wy de voorfladt in, genaamt Troepenoë, daar wy ten 4 uren aflieden om den montkofft te nemen, en ons van versche paarden te ver zien. Wy trokken van daer ten 10 uren, en vorderden zoo wel dat wy den volgenden morgen ten 7 uren ons bevonden te zyn in het dorp Nicola, hebbende dus ee-Nicola. nen weg van 55 wurft afgelegd. Nogh 6 wurft voortgereden trokken wy verder op door de Stadt Roftof, gelegen ter rech-Roftof. terhant, daer de Metropolyt zyn hofhout. Deze ftadt is vol fteene Kerken, die haer een geweldigh fieract byzetten. Zy legt aan de rechterzyde van het Roftoffe meer: dat aen d'ooftzyde voorby de fladt vloeit, daer wy overtogen. Men ziet'er om heen vele dorpsjes. De meelte menschen generen zich hier met planten van knoflook en ajuin. Een half uur hier van daen legt het klooster Peuter Zarewits, dat met eenige huizen omzet is. Wy trokken nu verder voort, en quamen na 38 wurft ten een uur na den middagh in het dorp Was-Waske. ke, daer wy den maetydt namen. Toen nogh 20 wurft voortgetrokken naderden wy tot Pereflaw Soleeskoj, de hoofdstadt der Provincie Pereflaw, zynde een gemeene ftadt, gelegen ten wetten aan het Preflawfe meer, of slaande zee. Het was 9 uren, toen wy daer quamen, en middernagt, toen wy'er weder van daen trokken. Wy hadden 30 wurft afgedaan, toen wy den 3 der maent, ten 6 uren in den morgenfont quamen aan het dorp Tierieberewa. Hier moften wy gedurig ryden berg op berg af, doch niet zeer hoogh 30 wurft verre tot op Trooytfe, Trooytfe- daer wy ten een uur na den middag binnen het dorp quamen, en tot 6 uren bleven. In dien tydt bezichtigde ik het Trooytfe Klooster, daar wy ontrent het dorp komende voorby getrokken waren. Het is omringt met eenen hoogen schoonen fteenen muur, gelyk het geheele Klooster van fteene is opgebouwt. Op de hoeken des muurs, die vierkant is, staan fraeie groote ronde torens, en tuffchen yder van die nogh een vierkante. Aen de voorzyde zyn 2 vierkante torens, die wel de

fraeife zyn, nevens welke de gemeene wegh loopt. Als men aankomt den wegh op naer Moskow, heeft men het ter rechter zyde. Het legt een goet vierde deel van een uur van het dorp. Van voren heeft # REIZEN.

heeft het 3 poorten. De middelste, daer ik op myn verzoek wert doorgeleit, had twee bogen of voltens, en daer onder een klein vertrekje, daer verscheidene foldaten de wagt hielden, gelyk eeneige ook aan de voorpoort buiten het Klooster. Deze poort doorgetreden zynde ziet men in het midden de voornaemste Kerk alleen staan, afgescheiden van alle d'andere gebouwen. Als men het gezicht wend naar de rechterzyde, vertoont zich het vertrek zyner Czaarfe Majesteit, zeer fierlyk gebout, en van buiten aan te zien geheel koning- lyk. Men gaat er in langs twee verschei- de trappen, dewyl het zich vry breed langs die geheele zyde uitstrekt. Het heeft verscheidene verdiepingen, maar van binnen die bevalligheid niet, die de fierlyk- heit van buiten schynt te beloven. Recht tegen over dit vertrek ziet men een groot gebouw, waer in de Geefstelyken hun maelyt houden, zoo gemaakt dat het echter het andere evenaert, zynde alle de vensters daer van verfierd met kleine ko- lommen, en de fteenen aan het gebouw met verscheidene koleuren beschildert. De gemelde Kerk staat tuffchen beide deze ge- bouwen. Dan zyn'er nogh vier voorna- me Kerken, en vyf van minder omtrek. Van buiten heeft dit gebouw de verbeelding van een Kasteel of Sterkte, daar in de Archimander of Abt het opperste gezagh voert. Gemeenlyk is 'er een getal van twee of drie hondert Monnikken in, waer van'er twee of drie my overal, daer ik wezen wilde om myne nieusgierigheid te voldoen, beleefdelyk geleidden. Dit Klooster heeft veel rykdom, trekkende zyn inkomften van 36 duizent boeren, die 'er onder behooren, noch het begraeffe- nisgelt voor lyken van groote heeren, die daer begraven worden, het genot van de Zielmiffen komende, andere erfssenen, en diergelyke winsten.

Het dorp is vry lang. Aan de rechterzyde ziet men een meeningte van Smits winkels, daar palen voor gefelt zyn, om de paerden te beflaan. Van hier eindelyk weder voortgetogen quamen wy na het afleggen van 30 wurft aan het dorp Bra- Bratoffie toffien, daer de goederen der Kooplui- den worden bezichtigt en verzegelt, tot dat ze die vertoont hebben aan den Tol tot Moskow: waar door men genoot- zaakt is zich hier op te houden; zoodat het 3 uren in den middernacht wiert, eerwe weder vertrokken; moetende nogh 30 wurft voortreizen, eerwe het konden brengen tot Moskow. Wy quamen daer Komft te eindelyk des morgens ten 8 uren op den 4 Moskow.

der maent, en begaven ons in de Duitse Slabode of Duitche Vryheit, daer de mee- fte Koopluiden hunne wooningen heb- ben, schoon 'er ook eenigen in de stadt Moskow hun verblyf hebben. Ik begaf my aenfontts ten huize van Signr. Willem Gurten, tot wien my de voornoemde heer Brants den wegh van toegangh ge- baent had. Deze woonde mede op deze plaets, zoodat hy ook dezen

avont van Archangel gekomen zich inzyne gewoo- ne woonftede ter rufte begaf. Des mor- gens daer aan wert hy bezogt van zyne Czaarfe Majesteit, beftuwt van eenigen der voornaemste Ryxheeren, daer aengeko- men met agt sleden, waer onder die van zyn Majesteit de flechtfte in 't uiterlyk aenzien was. Het bezoek duurde twee vol- le uren, en gaf my dus goede gelegenheid van dien grooten Monarch voor d'eerfte mael te zien.
CORNELIS de BRUINS

V. HOOFDSTUK.

De Schryver verschynt voor zyn Czaarische Majesteit.
Waterwyding der Rusen. Vierwerk in Moskow aangesteken.

Sedert het jaer 1649 heeft de Czaar van Moskovie zich aange- went kort voor het feest van drie Koningen, binnen de Stadt Mos- kow, en in de Duitse Slabode een bezoek te geven aan zyne voornaemste vrienden, zoo wel luiden van overzee afkomstig, als Heeren van Rusfie, en hen te vergaften onder de benaminge van te gaan flawaaien: op dien tydt verzelt van eenige Kneefen of Prinsen, en andere Grooten, zyne gunstelingen. Hier van werd nu in den jare 1702. een begin gemaakt op den 3 January, ouden ftyl. De eerste aankomst was by den heer Brants, waer na toe zich vervolgden des morgens ten 9 uren wel ontrent 300 personen, ten deele daar door fleden, ten deele te paart gevoert. Hier toe waren de tafels te vo- ren al in goede orde bereit, en vooraf gevult met vele lekkernyen, en koude fpyzen, die kort daer na voor warme ver- wisselt werden. Men was vrolyk, en dronk luttigh om: tot dat zyn Majesteit ten 2 uren weder met al haer gezelschap vertrok, en zich begaf naar het huis van den heer Lups, daer het onthaal niet minder was, en dien zelfden avond nogh eenige andere heeren ging begroeten. Vervolgens schikte men zich tot de rust, waer toe verscheidene huizen in tydts ver- vaerdigd waren. Den volgenden dag kreeg na verscheidene bezoeken de Heer Resident vander Hulst ook zyn beurt. Deze Heer had reeds beeftelt dat ik ten zy- nen huize komen zoude, en alreede met zyn Majesteit over my gesproken, volgens de aanbeveling aen hem gedaan door den Edelen Grootagtbaaren Heere Niko- laes Witfen, Burgermeester en Raadt der Stadt Amsterdam. Ik werd geplaatst in een byzonder vertrek, of de gelegenheid zoo gunstigh mogt zyn, dat ik voor den Vorft quame te verschijnen. Middel- rwy l trad by geval Knees Troebetskooy in myn vertrek, die my niet kennende, en voor eenen vremdeling nemende, my in de Italiaensche tale toefprak, vragende of ik die verftond. Op het zeggen van ja scheen hy verheugt te zyn, en onderhielt my een wyl tydts met veel genoegen over het geweit van Italie, daer hy mede ge- weeft was, en andere landen by my door- wandelt. Eindelyk van my scheidende begaf hy zich naar zyne Majesteit, die hy van myne tegenwoordigheid aenfontts ken- niffe gaf. Zonder toeven quam de Vorft naer binnen tradt. Drie goede uren by den

hier op met zyn gezelschap aan myn kamerdeur kloppen, en trat vervolgens binnen. Ik hier van niet verwittigd was een nighzins ontzet, maer hernam den moedt, en sprak zyn Majesteit met vrymoedige eerbiedeniflè aen, dat haer vreemt scheen voor te komen, vragende in't Hollantfch: Hoe weet gy wie ik ben? en hoe komt gy my te kennen? Ik antwoordde dat ik te Londen gezien had een Schildery zyner Majesteit naar het leven gedaan door den Ridder Godfrey Kneller, welke beeltenis my nogh zeer wel in myn geheugen lacht. Het scheen of dit antwoord maer tamelijk wiert aengenomen: waerom ik daer by voegde dat ik het geluk hadde gehad van zyne Majesteit te zien voorbygaan over het Hof naer den heer Brants. Welk zeggen meer ingang scheen te nemen by den Vorft, die hier op my vraagde wat Stadt myn geboorteplaats was, wie myne ouders, en ofze nogh in't leven waren, en of ik nogh broeders en zufters in de werrelt had. Toen ik hier op geantwoort had, sprak zyn Majesteit van de eerste reize, door my gedaan, in wat jaer ik die begonnen, en wanneer geeindigt had, en op welk een wys ik heen en weder te rug gereift had. Voorts redeeerde hy in't byzonder over Egypten, en de rivier den Nyl, ook over de Stadt Cayro, haere grootte, hoedanigh zy gebout was, en hoe het gelegen was met de meenigte der afgeflotee wyken van out Cayro, met Alexandria, en andere plaetsen, voogende daer by dat hy wel wift dat'er nogh een plaats was genaamt Alexandrette: daer ik op antwoordde dat de laatst genoemde plaats als een haven was van Aleppo, en hoe verre zy daer van afgelegen was. Dit sprak de Vorft altemael uit in 't Hollantfch, en begeerde dat ik in die taal met hem zoublyven spreken, betuigende my zeer wel te kunnen verstaan. Waer van hy ook goet bewys gaf, dewyl hy al wat ik gezegt had met zulk eene naukeurigheid weder vertelde aan de Russische Heeren, die in zyn gevolg waren, dat de Resident en andere Hollantfche Heeren daer tegenwoordigh zich des niet genoegh konden verwonderen. Toen geboot hy my eenigh gesprek te houden in de Italiaensche tale met den voornoemden Knees of Prins Troebetskooy, die dezelve tamelijk wel verftondt. Waer op hy met zyn gezelschap weder naer binnen tradt. Drie goede uren by den # REIZEN.

den heere Resident met het uiterste genoegen gebleven zynde vertrok hy weder met syn ganfche gezelschap, om de overige van syn toegedane vrienden in de Slabode een bezoek te geven, dat dezen avont een einde nam: dewyl het feeft der Waterwyding op handen was, die des anderen daags zynde Zondag, en 's Maandaghs den 6 January O. Styl font te geschieden. Op welken dagh des morgens juift hier aenquam de zoon van den Gene-raal Veltmaerchalk Bories Petrowits Seremetof, brengende geheel onverwacht aan syn Czaerfche Majesteit, die toen in de Kerk was, de tyding van het slaen der Zweden door de Ruffen in Lyflant, 5 of 6 uren van de Stadt Dript; in welken flagh hy meldde dat 4000 Zweden op de plaats gebleven waren, en eenige honderden gevangen, waer onder verscheidene officieren. Deze zoon van Seremetof was zelf in den flagh geweest, en daerom uitdrukkelijk

van zynen vader herwaert aan gezonden om deze tyding te bootschappen, die geen kleine vreugde veroorzaakte. Dit feeft nu, daer ik van spreek, wort gehouden voor de Openba-ring van Christus, op welken tydt ik het toedragen der zake ge zien hebbe.

Binnen de hoofdstad Moskou op de rivier Joufa dicht naer de zyde van het flot was gehakt een vierkante byt, die ik bevond 13 van myne voeten van den eenen tot den anderen hoek breed te zyn, dat in het geheele vierkant 52 voeten beslaet. Om deze byt was een werk gemaakt fier-lyk van hout opgesteld, hebbende op yder hoek een houte kolom, ondersteunen-de een foort van Kornis. Hier boven vertoonden zich vier boogswyze beschil-derde Paneelen, of houte borden, staan-de boven op yder hoek een der vier Evan-gelisten verbeelt, en daer boven over twee houten in manier als halve hoopels gelegd, op welker midden een hoog Kruis stondt. Op deze bovenborden zag men van bin- nen verscheidene verbeeldingen geschildert met Apostelen en diergelyke figuren. Het beste was ten Oosten van de rivier daer Christus van St. Jan gedoopt werd in de Jordaen, zynde aan de regter zyde vier staande Engelen verbeelt, zonder eenige verdere beeltenissen. Van buiten waren de borden beschildert elk met 5 Engele hoofden, drie onder en twee boven met vleugelen. Ten Weften van 't zelve wa-ter waren vier trappen, op welker einde een groot gewigt van loot gelegd was, om ze neder in het water te doen komen. Op deze trappen ging de Patriarch, of de man, die de plechtigheden verrichte, tot het water, dat daer 8 voeten diep is. Rontom het water lagen groote rode kleeden op den gront gepleit, zynde bui-ten om heen een vierkant hek gestelt,

breet van den eenen tot den anderen hoek 45 schreden: dat in den omtrek 180 schreden uitmaakt; hebbende het hek nogh twee affchutftel in manier van Ba-luften, die 4 schreden van elkander af-flaen, en 4 voeten hoog van elkander, alle in 't ront met root stof bekleed. Ten Weften van het water of byt zag men op een ver-heve plaats met planken belegd drie alta-ren met schoone kleeden overtegen. Om hier te genaken waren vier poorten ge-felt, te weten tuffchenelken hoek in het midden een, waer van de voornaemste font naer de Zuidzyde van het flot, me-de beschildert met eenige geeftelyke ver-beeldingen, doch van kleine kunst. Alles bezichtigt hebbende vervoegde ik my op de hoogte by het flot of Kasteel tufchen de twee poorten by die genaemt is Tayniemskie, of heimelyke poort, daer de ommengang voorby moft. Het was ontrent 11 uren toen de Proceffie begon voort te trekken. Zy quam uit de Kerk genaemt Saboor, zoo veel als, Vergader-plaats der heiligen, zynde de voornaemste Kerk in Moskow binnen het flot. De Proceffie bestoft geheel in geeftelyke per-sonen, uitgenomen dat 'er eenige in ge-meene kleeding voor uitgingen, dragen-de verscheidene vanen aan lange flokken. De geeftelyken waren altemael in hun misgewaet, dat kostfelyk was. De gemeenfte, Papen en Monniken, wel 200 in getal, gingen voor aen. Voor hen gingen vele zangers, zoo mannen als jongens, in gemeene kleederen, yder met een boekje in de hant. Aen beide de zy-den

gingen vele foldaten gewapent met musketten, ook vele voetloopers met flokken om den doortogt ruim te maken, waer in zeer goede orde gehouden wert. Na deze Priesters volgden alle, die Bifchoppelyke kleederen droegen, waer van het getal ontrent op 300 uitquam. De voornaemste waren Metropoliten, of Kardinalen, waer van 'er twaalf in getal zyn, hebbende een kleeding aen, gemeenlyk Sackoffe genoemd. Toen vier Aertsbifchoppen, drie Biffchoppen, en veel Ar-chimandriten, die opperhoofden zyn van een Klooster. Toen nu ontrent 200 de-zer laetitgemelde waren voortgetrokken, zagmen al wat in de Proceffie door de Priesters wert omgedragen: te weten, eenen langen flok lantaerenswyze gemaekt, het welk betekent het licht van Godts woort, ter eere of luifter der Beelden. Op twee diergelyke flokken zag men twee van de vergulde Cherubyns, in hun tael genoemd Lepiedi. Toen twee kruiffen: toen een gecchildert beelt van Christus, levens groote bykans, tot ontrent het halve lyf. Hier op volgde een zeer groot boek. Ook wierden'er on-trent 20 kostfelyke mutfen van gout en zil-ver, # CORNELIS de BRUINS

ver, met edele gesteenten bezet, in deze Proceffie omgedragen: elk van een perfoon. Na het verrichten der plechtighe-den hadden eenigen der voornaemsten de-ze mutsen op hunne hoofden. De muts, die de Metropolyt op had, was van gout, met parelen en edel gesteente bezet. Zy noemen haer Mietre, dat een hooftdexel van de opperfte Gefeftelijkheid betekent. Achter dit groote boek quam de Metro-polyt, die de plaats van den Patriarch be-kleedde, houdende een groot gouden Kruis met edel gesteente bezet in beide zyne handen, en telkens tegen zyn voor-hoofd aan, wordende hem van wederzy-den door eenen Prietcr geftadigh de ar-men onderfteunt. In dezen rang qua-menze tot het water. Alwaer hunne ce-remonien verricht hebbende, daer ze een goet half uur mede doorbragten, tradt de Metropolyt tot het water. Hier dom-pelde hy driemael het Kruis in, en sprak, gelyk de Patriarch gewoon is, de volgen-de woorden, SPACI GOSPODI LUDI TWOYA, I BLAGOSLOWI DOSTOANIA TWOYA. Dat is: GODT BEWARE UW VOLK, EN ZEGENE UW ERFDEEL. Toen keerdezen weder naer het Slot: doch de 200 Priesters, die in het heentrekken voorgingen, quamen niet in dezelve orde weder te rug, maer meeft van een ge-scheiden, en van elkander verfroit. Die hun Misgewaet aen hadden hielden hun orde wel. Onder dit alles zag ik, hoe een tamelyk groote tobbe of ketel, die niet wel te bekennen was, om dat'er een doek over heen lagh, gedragen wiert door twee flagt gekleede perfoon; volgende daer agter nogh een diergeryke, nevens een tinne kan vol water: welk water na de heiliging daer in gedaan zynde in het Hof gebragt werd, om daer mede de hui-zen en beelden te besprengen. De pro-ceffie was niet zoo haeft in het flot geko-men, of ik werd gewaer, dat al wat om het gemelde water gefelt was, haefthigh wechgenomen, en naer het Slot gevoert wert. Middlerwyl ftak een der Rusfen eenen langen grooten bezem in het ge-melde water, en begon de omfanders daer mede te besprengen, die ik niet zien kon dat'er zeer mede verkuijt waren; hoe-wel my fichier dagt dat dit

sprengcn uit boertery geschiedde. Het was 2 uren in den middag, toen dit werk een einde nam, zynde de toevloeiing van menfchen zoo ongemeen groot, dat die alleen wel beschouwens waardigh was. Waer van het gezigt, als men op de rivier is, zich fraei opdoet, om dat het Slot opeen hoog-te legt, waer op men het volk met dui-zenden, zoo mannen als vrouwen, boven op de muren zynde, zien kan. Toen wy wederom naer huis te keeren in de poort

van het Slot gekomen waren, ontfont'er zulk een gedrang, dat wy genoegh te doen hadden om ons voor ongemak te be-vryden. Zoodat ons deze nieuwsgierigheid duur zou hebben kunnen slaen, te meer ook omdat het niet zeer vermakelyk is zoo veel tyds geftadigh in de koude fineu te slaen.

Deze feefthouding is voor dezen veel heerlyker uitgebreit, vermits hunne Ma-jesteiten zelfs met al de Grooten van het Ryk de faaftie bywoonden. Maar hier in, gelyk in meer andere zaken, is zulk een verandering gemaakt door dentegen-woordigen Czaar, dat het niet te zeggen is. Maar wy zullen hier na breder daer van spreken.

Den 9 der maent begon het te dojen en te regenen, zoodat'er veel fineu wech fmolt, zynde dit winterfaizoen zoo flap, als in veele jaren niet geweeft was.

Den 11 daer aen volgende was'ergroo-te vreugde over de verwinning door zyn Majesteits Wapenen op de Zweden be-haelt, daer wy zoo even van gesproken hebben. Daer wert een Vierwerk ver-haelt.

toont benevens het Slot op de baafer, die byzonder laeg en tamelyk breed is: in wel-ker midden het Vierwerk flade zich uit-frekte van het eene einde der plaats tot het ander. Naer de zyde van het Slot was opgeflagen een lange houte logie met glaze venfieren, waer in zyn Majesteit een maeltyt gaf aen de voornaemfte Hee-ren van het Hof, en de buitenlantliche Gezanten daer tegenwoordigh, als den Heer Afgezant van Deenemarken, den Heer Refident, en verscheide Officieren, nevens eenigen van onze en andere over-zeefche Koopliuden. Voor de Logie waren drie ryen takken als jonge boom-en in den gront gezet tot beschaduwing ofte fieraedt. De maeltyt begon ten twee u-ren na den middag, en 't Vierwerk on-trent ten 6 uren aengefteken, en ten 9 uren verteert. De verbeelding beftont uit drie groote hooge en breede schutten van planken, daer verscheide beetleniffen op ftonden, die tegens de planken waren aengefpykert, en met een bruine koleur overschilderd. De tekening of omtrek van het Vierwerk was van eenen nieuwen vond, nooit van my dus gezien. Op het middelste zag men ter rechter zyde den Tydt, wel tweemaal zoo groot als 't leven, houdende in de rechterhant een nen zantlooper, in de flinke eenen palm-tak, die van de Fortuin aen d'andere zy-de ftande ook met de hant wert gevat, met dit byfchrift in Russifche letteren: GODT ZY DAER VOOR GE-DANKT.

Op het ander ter flinke zy-de naer de logie zyner Majesteit was afgebeeld de flam van eenen Boom, daer een Bever aen ftont te byten met deze woor- # REIZEN.

woorden: AENHOUDENDE ZAL HY HEM UITROEJEN. Op het derde ter andere zyde zag men den ftam van eenen boom, waer uit een nieuwe tak voortquam; en daer benevens een 'ffille zee, waer agter boven een halve zon te voorfchyn quam, die aengefteken zynde rosagtigh van kouleur was, waer boven deze spreuk ftont: DE HOOP VERNIEUT. Tuffchen deze tafels stonden kleine vierkante vierwerken, die gestadigh brandden, hebbende elk mede hunne byfchriftten. Het tweede, dat eertst wiert aengefteken door zyn Majesteit zelve, daer ik by geval byftondt, was een kruis met vier balken. Het derde was een wynrank, het vierde een vogelkooi, ook met byfchriftten getekent. In alle de laatst gemelde werden lichten gezet, waer door men de verbeeldingen konde zien: op zulk een wyze als men in ons Nederland gewoon was. Op het midden deze plaats zaghen men eenen grooten Neptunus, zittende op eenen dolfyn. Aen zyn zyde waren vele foorten van vierwerken op den gront, rontom met palen bezet, waer aan een meeningte van vierpylen hing, die aengefteken hunne werking behoorlyk deden. Eenige ftortten eenen gulden regen, andere lichtjes. Terwyl het vierwerk stont aengefteken te worden', traden uit de gemelde logie verscheidene geestelyke perfonen', en andere Heeren, die zyne Majesteit verzelden. Zy traden binnen een overdekte plaets, in het midden van dezen toeffel opgeflagen, om daer eenige ceremonien te verrichten. Boven de poort der logie ftaken verscheidene vanen, daer vele foldaten de wacht hielden. De toe-loop der menschen van alle kanten toege-vlooit was onbefschryfflyk. Aen het ein-de deze plaats stond een toren, waer in zyn Majesteits zufter was met vele Mevrouwen om een gezicht van dit alles te hebben. Een der voornaemfte torens daer ontrent was rondom met lichten bezet van boven tot beneden, blyvende yder der gemelde groote tafelen meer dan het vierde deel van een uur in zyn licht branden. Ondertuffchen hoorde men het balderen uit verscheidene groote ftukken kanon; gelijk ook voor den middagh geschiet was. Met het eindigen der vierwerken was de tafel weder bereit. Toen was het tydt voor my om daer van daen te scheiden, en my naer de Slabode te begeven: al-waer gekomen zynde hoorde ik ten 10 uren 90 schoten agter een uit grof kanon: waer op eenigen tydt daerna nog andere volgden. Aenmerkelyk was, dat in zulken geweldigh drang van menschen zulke naeuwe orde gehouden was door de foldaten en opwachters, dat ik niet weet dat iemand eenigh ongemak is overgeko-men. Alleen ontftont even voor het scheiden van 't gezelschap, dat kort na mid-derdag was, eenige onlucht tuffchen de Franfche officiers, waer door de degens onder een groot rumoer voor de logie zyner Majesteit uit de schede raakten. Maer daer wert wel haeft raedt in geschacht: want men zag weinigh dagen daerna in de Duitsche Slabode dicht by de Hollantsche Kerk een paal opgerecht, aen welkers bovenfte eind een byl en degen ge-hecht werden, en daer aengeflagen drie

plakkaten, een in de Ruffische, een in de Latynfche, en een in de Hoogduitsche tael: waer by bekend gemaakt wert dat al wie zoude beftaen met den degen te ftry-den, of een tweegevecht aan te gaan, met de byl zou geftraft worden zonder genade.

Scherpe orde. # CORNELIS de BRUINS

VI. HOOFDSTUK.

Zware Rechtspleging binnen Moskow. Prachtige huwlyxstaet- sie van zeker gunsteling der Czaerse Majesteit. Verschyn- ning des Schryvers voor de Czarietse.

Halsstraf. DEN 19 der maent stont 'er bin- nen Moskow een openbare straf te geschieden over zekere vrou- we van in de 50 jaren, die hare eigen man om 't leven gebragt had. Hierover wertze verwezen om levende in de aerde gedolven te worden tot aan de schouders toe. Ik begaf 'er my na toe, en vond haar dus half begraven staan, maar zeer fris en wel gedaen. Zij had om het hoofd en hals gewonden eenen witten doek, dien zy wat deed los maken, omdat hy'er wat te benaeut viel. Drie of vier foldaten be- waakten haar, die van wegen het gerecht gelast waren wel zorge te dragen, dat van niemand haar eenige fpyz of drank wierde toegebracht tot verlenging van haar leven. Die wilden, worpen op den gront voor den kuil, waar in zy bedolven stont, ee- nighe kopykkes of ftuivers. Waer voor zy met het buigen van 't hoofd telkens dankbaarheid bewees. Zulk geld wort ge- meenlyk befeet tot het koopen van eeni- ge waskaersjes, aen te fteken ter cere van den eenen of anderen heiligh, dien zy aenroepen, ten deele ook tot een kift voor hare begraving. Ik weet niet of de wach- ters zulke midladigen niet fomtyts onder de hant toelaten fpyze te nuttigen, en een gedeelte der gegeve penningen naer zich ftryken, dewyl zommige lang in 't leven blywen. Wat deze belangt, zy fterf den tweeden dagh nadat ik haar gezien had. Op den zelven dagh was nogh zeker man, ik weet niet om welk een midlaet, leven- digh verbrant. Maer van de rechtsple- gingen, hier te lande in gebruik, zullen wy hier na breeder spreken. Nu vervolg ik myn verhael naar orde des tyds.

Op den 26 flont de trouwtaetfie te geschieden van zekeren gunsteling des Czaers, genaamt Fielat Prienewits Souskie, een Russischen edelman, en Kneefna Maria Surjovena Schorkofskaja, welker broeder in even groote waardigheid als de bruide- gom by den Czaer leefde, genaamt Knees Eedder Surewits Schorkofskaja. Tot deze bruiloft werden door laft zyner Majes- teit genoodigt de voornaamste Heeren en Mevrouwen van het Ryk, nevens de vremde Gezanten, en de meeste van onze en andere overzeefche Heeren en Vrou- wen. Men gaf laat aan alle de bruilofts- gaften, zoo wel vrouwen als mannen, dat ze zich in deze taetfie zouden hebben te

kleeden volgens de oude manier van dit lant, d'een koftelyker dan d'ander, naer het bevel gegeven wert. Men hielte de brui- loft binnen de Duitse Slabode, in het paleis van den heer General la Fort, onlangs overleden. Dit hof is een groot gebouw van fteen, daer men om zyne breette langs eenen wederzydlichen trap ingaat. Het is geheel op zyn Italiaensch geflicht, verziën van deftige vertrekken, en een overschoone zaal met fraeje tapyten behangen, waer in de bruiloft gehouden wert. Tot het vermeederen der pragt was daer vooraf gebracht een meeninge van zilverwerk, en op een daer toe geschikte plaats ten toon getfelt. Men zag'er twee groote Luipaerts van enkel zilver, yder met een zilveren keten om den hals, waer aen ze gebonden waren, houdende de voorfte pooten op een zilver schilt. Nogh was'er een wereltkloot van de zelve ftof- fe vry groot, staande op de schouderen van eenen zilveren Atlas, nevens groote zilvere kruiken, en andere vaten, waer van een gedeelte behoorde tot de schatka- mer zyner Majesteit. De plaats om by een te komen tot het plegen der taetfie was ge- schikt binnen Moskow dicht by het Slot in twee voornamen gebouwen, die tegens elkander overflonden. Met den morgen- flont begaven zich de Czaer en alle de genoodigden daer na toe. In het eene ge- bouw traden de mannen, in het andere de vrouwen. Het was ontrent tien uren, toen men van daer trok naar het Slot, in welx midden ik my geplaatst had om den trein te zien, en al den toofsel te bechouwen, die om het schoone weder van dien dagh te aenzienlyker was. Vooraan reedt de Czaer, gezeten op een schoon zwart paert, en gekleet in koftelyke goude ftof. De opperrok was met eenige figuren van verscheidene koleuren doorwerkt. Op het hoofd had hy een hooge ronde bonte muts, aen de beenen gelee laerzen. Het paert was uittermaten koftelyk gemonteerd, zyn- de het achterlyf bedekt met een zware goude schabrat. Onder aen beide de voorfte pooten had het eenen zilveren ring vier vingeren breed. De deftigheid van zyn Majesteits perfoon, die byzonder wel te paert zit, deed niet weinigh tot de heer- lykheid van dit schoufelp. En men zou inderdaet niets grooter noch koninglyker kunnen bezichtigen. Aen de flinke zyde reedt # REIZEN.

reedt de heer Alexander Danielewits die Mensikof, mede gezeten op een zeer koffetelyk paert, dat nevens zynen meefter, die in goude kleederen blank, dapper uitgefren was, hebbende ook zilverere ringen aan de voorste boote. Toen quamen de voornaemste Kneefs : en na hen yder in zyner rang by paeren, alle te paerde, met diergelyke kleederen verziën, ten getale van 24 paren. Zyn Majesteit dus in het flot gekomen zynde zette zich daer om de volgenden in goede orde af te wachten, waer mede het vierde deel van een uur gespilt werd : terwyl hy zyn paert in 't wachten eenige karbetten deed maken. Hy was hier dicht by de poort Ewarits of Hofpoort, daer de vertrekcamers zyner Majesteit zyn. Boven welke zich in een groote opening onthielden de Princeffe zufter zyner Majesteit, en de Czarietfe of Keizerin met hare drie jonge Princeffen, nagelatene kinderen van den laetst overleven den Czaer, broeder zyner tegenwoordige Majesteit.

Wanneer de Vorft die poort flont door te ryden, groetten hem alle de Princeffen met groote eerbiedenis, waer op de Monarch met gelyken eerbiet antwoorde. Toen de heeren dus paar aan paar aengereden quamen, zagmen eenige brandende lichten naderen, waer by vele dienaers te voet gingen. Hier op volgden nogh 60 paren te paert, op dezelve wyze gekleedt, alle voornamen personen. Toen volgden de Gooften, onze Resident, en de overzeeëfse kooplieden, welker kleedinge en mutfen geheel van de vorige verschilden. Alle evenwel hadden ze gele laerzen aan, maar gemeene platte mutfen. In 't gemecen waren ze zoo kostlyk niet uitgeruift. Zy besloegen 17 paren : zoo dat de gemelde personen famen uitmaakten een getal van 204 menschen, waer van het grootste gedeelte heerlijk in den dos was. Vele paarden hadden zilverere toomen, eene ook zilverere ketens, ontrent twee vingers breed, en tamelyk dik, die van boven het hoofd tot beneden den toom afhingen, zynde voor aan den zadelfaet. Welke tuigen een aengenaem geluut voor d'oreen maekten. Andere weder hadden 'er van blek, plat, en als een keten geschakelt. Vervolgens quamen 5 fleden. In drie zaten yder een der Duitse Doktoren. In d'andere twee yder een der outste kooplieden onzer natie. Toen naderde een zeer groote wagen, met root laken bekleedt, gelycht tot het voeren der twee Keizerinnen, gelyk de Ruffen haernomen. Want alfze van zyne Majesteit gekoren worden om dufdanige zaken by te wonen, noemt men haar Vrouwen van faet; welken eernaam zy afleggen, zoo dra zy dienst hebben waergenomen.

De eerfte der zelve, gemalin van Knees Fudder Seurfewits Romodanoski,

die in zyn Majesteits afwezen Moskouw regeert, was uit onpaffelykheid t'huys gebleven. Waerom de andere, gemalin van Iwanawits Boeterlien, alleen de ceremonien waernam. Deze had een wit vilten hoetje, fuikerbroots wyze met een final rantje op haar hoofd, hebben de twee faetjuffrouwen voor zich zitten, die achter uit reeden. Deze wagen werd getrokken van 12 witte paarden, waer benevens aan beide de kanten gingen veel dienaers in het root gekleedt. Hier op volgden 25 andere wagens van kleener foort, met dezelve floffe overtrokken, yder bepappen met twee witte paarden. In eenen der zelve zat de Bruit, in den anderen Ruffische Mevrouwen. Tuffchen deze wagens zag men leggen op een klein flecht fletje, getrokken door een ongezien leelyk paert, aen wiens faet het vaet was, een klein manneken, even zoo behaegelyk om aan te schouwen, als het paert en de fledge, en gekleedt in een Joodsch gewaet. Dit slepen bracht my in gedachten of deze perfoon wel geraekt mogt wezen; waer in ik my niet bedroogh. Want gelyk hy daer zeer wel bekend was, zoo onderrechte men my dat hy niet wel ter been was. Hy was van Joodsche afkomst, dogh had zich tot het Christelyk geloove bekeert. Om iets, dat hy bedreven had, wert hy gedwongen in dit schoufelp deze rol te spelen. Toen volgden nogh 7 fleden met de Jufferen onzer natie, en daer achter eenige ledige wagens, waer

mede de faetfie beflooten werd. Men reed dufdanigh voort door het flot, en een gedeelte der stad tot aan de kerk Bogojaftenja, of Christus verklaring, daer de trouw geschiedde, die door zyne Majesteit zelve, en velen van dit flatigh gezelschap wert bygewoont. Myn gezicht in alles voldaan hebbende reed ik naar myn herbergh om my te spyzigen. Waerna ik my weder vervroegde op eene goede plaats in de Slabode, om al den sleep te zien ryden naer het huis daer de bruiloft flont gehouden te worden. Het was 3 uren na den middagh, eer het gantfche gezelschap gekomen was op de bestemde plaats, makende ontrent uit een getal van 500 personen, zoo mannen als vrouwen yder in een byzonder vertrek; daer d'een den ander niet zien kon. De Princes zufter zyner Majesteit en de Czarietfe met hare drie jonge Princeffen zaten benevens eenige Mevrouwen van 't Hof, aen eene byzondere tafel : ook de bruit met verscheidene Mevrouwen. De zoo genoemde Keizerin zat alleen op een plaats, die met eenen verheven trap opging. Alle de andere vrouwen, zoo Ruffische als Duitsche, in een ander vertrek. De Musikanten werden gezet op een verhevene plaats, en lieten zich onder de vreugt hooren. Na dat # CORNELIS de BRUINS

dat men met den maaltydt, die Koninglyk was, eenige uren in alle vrolykheid had doorgebracht, werden de nieu gehuwde naer hunne legerplaets geleit, die eene ge schreden achter het huis op de rivier de Joufe was. Dit was een opgeflagen houte speelhuisje, waer in men tot dien einde een foort van een ledakant simpel en flegt genoegh beftelt hadt. Het grootste gedeelte van 't gezelschap scheidde tuffen 10 en 12 uren, blyvende al de meenigte binnen de Slabode flapen, in welker voorpoorten met wit kryt geschreven ftondt, wie daar zyn verblyf te nemen hadt: op dat men volgens laft des Czaers den volgenden dag weder gevoegelyk zou by een komen in het huis, daer de bruiloft gehouden wert voor de Russische Heeren, om van daer te ryden naer het hof van den Generaal Major Menefius, nu nogh bewoont van zyne weduwe. In dit groot koninglyk fteenen gebouw, staande op de groote fraet der Slabode, had de genoemde Keizerin haere nachtruft gehouden, en de bruit was voor den morgenfont ook derwaarts gereden. Het was ontrent tien uren wanneer zyn Majesteit daer heen trok, latende de overzee sche natie achter, die na een uur toevens in goede orde quam aentrekken tot voor het huis van den Heer Lups, die zelf aan de voorpoorte, met eenigen onzer natie verzelt, den trein bleef opwachten. Hier hielte de Czaer ftal, gelyk ook de volgende heeren. De Heer Lups ont-haelde zyne Majesteit met eene ververschiching van drank, die de Vorft te paert zittende aennam.

Nu kan ik niet voorbygaen een voorval, dat veel tot de vreugt deed. De bruidegom was gezeten op eenen zeer schoon hengst: een der andere Grooten op een deftige merry, die beide hier toe beftelt waren, omdat men wift datze toghigh waren. De hengst besprong wel haeft de merry, waer van de ruiters zich schielyk ontfloeg, doch de bruigom bleef in zyn volle poftuur op den

befpringer zitten, totdat die zyn werk gedaen had met gewenfchte uitkomt. Waer op onder ons alle een geweldigh lacchen ontflont. Dit was ook aengevangen in het uityrden uit het bruiloftshuis, doch zonder zoo goeden uitflagh. Weder voortrydende zag ik den Czaerfen prins op een der laatfte paarden zitten, welk een voetkn echt by den toom leidde. Hy was verzelt van vele edele Jongelingen, kinderen van voorname Heeren. Toen quam de bruitswagen met de twee paarden, waer van gezegt is. Toen de groote wagen met 12 paarden, waer in, ge- lyk gezegt is, de zoo genaamde Keizerin was. Vervolgens verscheide andere wa- gens met Russische Jufferen. Wanneer men aan het Bruiloftshuis gekomen was, daerik my haeftigh door behulp van eenen anderen weg had vervoegt, zag men zyn Majesteit en andere heeren daer in ryden, begevende zich de bruit ter flinke zyde van 't paleis in een afgescheiden huis, de woonplaats namelijk van den Generaal la Fort, wiens weduwe nu nog daer haer verblyf hout. De groote wagen hield, om plaats te maken, ftel, kunnende om zyne hoogte niet wel door de voorpoort komen: nochte de paarden draejen door de finalte van den wegh. Middlerwyl fteeg de jonge Czaerfe Prins van zyn paert, en bleef by den wagen ftan, tot dat die binnen reed. Dogh door de hoogtescheur- de het bovenwelffel, en bleef aan de poort vaft. Toen ging de jonge Prins het Hof over naer het Paleis, tredende de Keizerin toen ook uit den wagen, en den trap ter rechter zyde op. Derwaarts begaven zich nu ook de overzeesche Heeren en Jonkvrouwen. Het was nu ontrent we- der op den zelfven tydt, als te voren, toen deze tweede byeenkomst een einde nam. Op den laerften, dat is derden dagh, was vaftgeftelt dat elk zou verschynen in Duitsche kleederen. Waer op dan alle mannen en vrouwen van gewaerd veranderden, uitgezet eene weinige Russische Mevrouwen, die haer gewaerd behielden. Hier op ging elk in 't byzonder in het Bruiloftshuis, zonder daer weder, als op den vorigen dagh, uit te gaan. Toen werden ook de mannen en vrouwen te gelyk aengezet aan eene en zelve tafel, evenals in ons lant de wyze is, en na den maaltydt luftigh gedanft en gesprongen tot veel genoegen zyner Majesteit, en van alle de genoodigden. Dus nam deze Bruiloft, die ik, om de ongewoonheit der zake, wel in het breede heb willen beschryven, met groot genoegen een einde ontrent middernacht.

Op den 2 van February, zynde zondaggh, na den middagh, ten 3 uren zag men hier in fleden eenigen der Zweedte gevangenen, waer van wy gesproken hebben, inbrengen.

Op den vierden der maent wert ik met een fiede afgehaelt om te komen by zyne Majesteit in het hof van den Heer Alexander Danielewits die Menfikof, groot gunfteling van den Vorft; voerende dit hof den naam van Semeunofkie naer het dorp daer dicht by gelegen, ontrent een half uur van de Slabode. Hier komende vond ik zyne Majesteit bezig met het beproeven eeniger brantspuiten, nu eerst uit Holland aengekomen, die goet

bevonden werden. De Vorft hier op binnen wil- lende treden deed my tot hem naderen. En my aensprekende, Gy hebt, zeide hy, Ontmoet veel in de werelt gezien. Maer of gy oit ting des hebt

Aerdig voorval. # REIZEN.

Schryvers hebt gezien; dat ik u vertoonen zal, sweetik niet. Hier op gebod hy zekeren armen Rus, hier toe ontboden, zynen rok te openen. Ik schrikte zag op het gezicht. Want aen zyn lichaam zag men een uitwas in de gedaante van eenen darm, ontrent een hant breed lang, en vier vingeren in de rondte dik, ftaende drie vingers breed recht boven den navel. Deze elendige looft hier uit alle spyzen, die hy nuttigt; dat nu reets 9 jaren geduurt heeft. Dit ongeval had hy gekreeft door de quetfuur van eenen mes, waer door de weg, dien de fpyz nemen moet, zodanigh geraekt was, dat daer noit federt heelen aan geweest is. Het was een man van 35 jaren. Ik betuigde den Vorft myne verwondering, en dat ik iets diergelyks wel noit gezien had, maar eenen man kende, die alle de spyze, als die verteert was, weder door den mont loozen mocht. De Vorft hoorde ook dit exemplar met verwondering aan, en om my dit ongeval des armen mans nader te ontdekken, deed met de hant de verteerde fpyze daer uit drukken. Hier werd ik met drank ververficht: en na een gesprek van twee uren vertrok zyn Majesteit. Toen naderde my de Heer Alexander, en gaf my te kennen dat zyn Vorft, wetende dat ik bedreven was in de schilderkunst, begeerde dat ik de drie jonge Princeffen zoude schilderen, nageleide dogters van zynen Broeder Czaer Ivan Alexewits, die, zoo lang hy in 't leven was, met den tegenwoordighen Czaer regeerde, en in den jare 1696 den 29 Januarij der werelt overleed. Dit was, zeide hy, wel de voornaamste reden, waerom ik te hove gehaalt was. Hier toe wel genegen zynde reed ik met den gemelden heer, om de Princeffen voor af eens te gaan bezien, naer het hof der Keizerinne, hare moeder, een uur van Moskou gelegen, een vermakelyke luftplaets zyner Majesteit, genaamt Ifmeilhoff. Voor de Keizerinne bragt werd ik aenftons van hare Majesteit gevraagd of ik de Russische taal verftront. Waer op de Heer Alexander het woort nemende haer te kennen gaf, dat ik daer in onbedreven was, en verder eenigh gesprek met haar hield. Hier op deed de Vorftin een zilver schaaltje met brandewyn vullen, nam het in haar hand, en gaf het voort den heer Alexander over. Hy ledigde het, en gaf het weder aan de staetjuffer. Het wert ten tweeden mael gevult, en my op de zelve wyze door de Keizerin toegereikt. Ik ledigde het op myn beurt. Waer op wy elk uit de hant der Keizerin een glas wyns ontvingen, en na weinig tyts ook van elke der drie jonge Princeffen daer tegenwoordigh. Hier op wert 'er een groot glas met bier gevult en der Vorftine weder overgegeven, die het den heer Alexander in handen gaf. Hy dronk daer een weinig uit, en reikte het aan de staetjuffer weder over. Deze schonk het weder vol, en gaf het aan de Vorftinne, uit welker handen ik het weder ontving, en daer even den mont aen gezet hebbende, de schenckter weder overgaf. Want naer de zeden van dit hof zou het

uitdrinken van een bierglas, dat op het laeft gegeven wordt, luttel hoffelyk syn. Toen voerde ik met den heer Alexander enige redenen wegens het maken der schilderyen, dewyl hy het Hollandse taal redelyk wel verfront, en maakte my gereed om affchiet te nemen. Hier op gaf ons de Keizerin hare rechterhand te kussen, en na haer ook alle drie de Princeffen, dat de grootste eerbewyzing is, die men hier kan ontvangen. Van daer vertrokken keerde ik den zelven avont in myne herberg. Na eenige dagen wert in myne gemelde hof van den heer Alexander de bruiloft gehouden van zekeren bedienden van den Czaer, die zelf tegenwoordigh was, nevens den Czaerfen Prins, oom zynen Majesteit, met veele voornaam Russische Heeren en vrouwen, ook veele Engelsche en Hollandse Kooplieden, en Duitse Jufferen. De tafel was gefelt in de groote zaal, loopende met eenen krommen elleboogh. Aen de eene zyde zat zyne Majesteit met de Russische Heeren: alle de Mevrouwen tegen elkander over. In het midden der zale zaten aen eene ronde tafel de Czaerfe Prins, de Heer Alexander, de Engelsche en Hollandse Kooplieden, waer onder ik ook gerekent wert. Na dat wy deftigh onthaalt waeren, werden de tafels wechgenomen, en luithig op de Poolse wyze gedaent, zittende de speelluiden aen een zyde, die zich zeer vermakelyk lieten hooren.

Dezen zelven nacht trok de heer Alexander voor eenige dagen naer buiten tot verrichtinge eeniger zaken. Den elfden der maent begaf zich ook de heer Pauwel Heins, Envoye van den Koning van Deenmarken weder naer huis, van meening met het voorjaer weder te keeren; waerom hy zyne Gemalinne hierliet. Op den 5 van Maert had ik het geluk van ter maelydt te zyn by zyne Majesteit op Probrofensko, de gewoone verblyfsplaats van dien vorst. Hy voerde my na den middagh met zich naer het Hof der Keizerinne, om de Afbeeldingen der drie Princeffen, door my middelrwyld begonnen, te bezichtigen. Ondertuffchen had hy veel gesprek met de Keizerin over de reizen door my gedaen. Den 11 der maent begaf hy zich met eenige grooten naer het huis van den heer Brants, en bezag daer in myn kamer de schilderyen, die ik t'Archangel gemaakt had, waer over hy zeer veel genoegen nam. Onder het

Bruiloft-vreugt.

Moskovi-sche Princeffen ge-childert. # CORNELIS de BRUINS

het praten geviel dat zyne Majesteit sprak van eenige ftukken kanon, waer op men meende dat het wapen ffront der Republyk van Genua, verbeeldende, als dat van Venetie, eenen leeu, die met den voorften poot een boek hout. Maer deze ftukken door ouderdom gefleten zynde, was het wapen daer op zoo verduifert dat men twyffelen mogt of het een leeu of eenigh ander dier ware. Den Vorft beving hier op een luft om'er een gezicht af te gaen nemen, en daer toe het gantche gezelfchap met zich te voeren. Waer toe de byeenkomft befelt wert op het Hof van den heer

Alexander. Zoodra zyne Majesteit daer verscheenen was, wert yder van het gezelfchap, bestaande meef in eenige voorname overzeeffe koopliiden, daer hy veel van hiel, door zynen laft, van den heer Alexander beschonken met eenen gouden gedenkpenning, waer op de Vorft verbeelt was, dragende eenen lauwerkraans op 't hoofd: staande in den rand, in Ruffische Karakters getekent : PETER ALEXEWITS, GROOT

CZAER VAN GEHEEL RUSLANT. Aen de andere zyden ftonden twee Arenden met het jaergetal 1702 den 1 February.

Nadat wy hier alle prachtig waren onthaelt, reden wy naer het hof zyner Majesteit te Probrofensko: schoon het zoo zeer niet wort gerekent voor een hof, als wel voor de woonplaats van den Kapitein, die nogh van zyne Majesteit geen hooger Karakter gekregen had: gelyk zyne Majesteit zelve hier ontrent geen hoger titel voeren wil.

Het legt een groot half uur van de ftadt, niet wyt van 't hof van den heer Alexander. Hier was dan de Artilleryplaats van het lyfregement zyner Majesteit; daer wy de drie ftukken, daer van gefproken is, bezagen, en, hoe afgeleten zy waren, genoeg bemerkten dat 'er een leeu op ftondt. Zy waren kort en naer het fatfoen van mortieren gemaakt. Dogh ik kon, wat moeite ik ook aanwendde, niet recht te weten komen, hoe de Russen in vorige tijden daer aan gekomen waren. # REIZEN.

VII. HOOFDSTUK.

Koninglyke maelyden van zyne Majesteit buiten Moskow gebouwen in groot gezelschap van Heeren en Mevrouwen, en door den Schryver bygewoont. Byzonderheden wegens de Keizerinne. Vermaeknemen zyner Majesteit op de Moskowsche beek. Pascha by de Russen gevierd. Vertrek zyner Majesteit naar Archangel.

Terwyl wy de gezeide flukken geschut bezichtigden, was'er orde der gestelt tot ryden naer buiten, naer een dorp van den heer Alexander, genaamt Alexcejeskic by Lemuenefskie, 12 wuurt van Moskow gelegen, daer de gemelde heer een deftigh lufthuis by de rivier Joufe had doen bouwen. Het is een zeer vermakelyke oort, verzien van overschoone Vyvers, krielande van de voornaemste Visschen. Onder al het gene my verwonderens waardiglyk voorquam, was de Stal wel voornamentlyk, deftig en ruim, van hout, even als het huis, opgebouw. Ik telde daer in ontrent vyftigh paarden, van welke eenige by uitnemendheid schoon waren. Op onze aankomst vonden wy hier reets een gezelschap van Duitse Jufferen, die op zyn Majesteits begeren zich hier naer toe begeven hadden, om het genot eniger vrolyke maelyden te hebben. Het gezelschap der mannen bestond in den Heer Resident, drie Engelse Heeren, en andere liiden van onze Natie, die tien flerk

waren, behalven dat'er eenige weinige Russische Heeren waren. De vrouwen waren 13, en onder haer maar eene jonge Russische Jonkvrou, die de zufter was van den heer Alexander. Wy werden daer wel ontvangen, en dien avont zeer deftigh met vleesch en vis gespyft.

Hier toe waren in een ruime Zael twee tafels aengerecht, eene lange, gestelt aan de zyde der Zael, waer een zyn Majesteit zat met verscheidene Heeren, en een de overzyde al de Jufferchap benevens elkander; en eene ronde, die in 't midden gestelt was. Hier aen zaten de Engelse, en meefte Duitse, of liever Hollandse Heeren. Den avont doorgebracht hebbende begaf zich elk naer zyn rustplaats; uitgezeet dat de overzeeche vrienden alle binnen een en zelve vertrek nogh eenige uren vrolyk waren, zynde de Russische Heeren, gelyk ook de Juffrouwen, in andere vertrekken. Den volgenden dag was het onthaal weder Koninglyk, en vloede over van alle vleesch- en vischgerechten. Om de vreugt te wekken waren de Speelluiden geplaatst aan de eene zyde der Zael, die zich ondertusschen vermakelyk lieten hooren met Violon, Ballen, Trompetten, Schuiftrompetten, Kornetten, Fluiten, en wat meer gebruikelijk is, even als in onze landen. De maeltydt gecindigt was, en de tafels wechgenomen zynde, wert'er luf-tigh gedanit op de Poolse wyze tot groot genoegen zyner Majesteit, die lutfig vrolyk was; dat aenleiding gaf totaen-rechten van verscheidene aardigheden en kluchten, waer by de drank niet verge-ten wert, totdat het eindelijk laet gewor-den zynde, yder zich ter rufte begaf, om den volgenden dag de vreugt te hervatten. Het geschiedde ook met het zelve vermaak en genoegen, zonder dat ik weet dat'er iemand overladen van den drank was. Weinigh uren daerna reden wy wel vernoegt van daer, en yder begaf zich naer zyne eige woonfste.

Middelwylen wert my vergunt de afbeeldingen der drie Princessen, die ik zoo groot als het leven op doek gebracht had, in myn herberg te voeren, en die verder op te maken. Ook had de Czaer my verscheidene malen bevolen die op het spoedigste ten einde te brengen, dewyl ze moeten verzonden worden, zonder dat ik evenwel witt waer heen. Ik rufte dan niet voor dat de Schilderyen voltrokken waren, zynde de Princessen volgens den gegeven laft geschildert in Duitse kleeding, dieze, alsze in het openbaar te voorschyn komen, gewoon zyn te dragen; uitgezet dat het hoofdieraedt aan myne keure gelaten wert, dat ik dan op zyn antyks afmaelde.

Om nu eene afbeeldinge te geven van Afbeelding der Keizerinne, genaamt Paskowya Feodorofna, zy is wat zwaerlyvigh, dat haer echter niet misfaat om de goede talie des lichaams. Men magh zeggen datze fraeïs, goedaerdigh van inborit en vriendelyk van wezen, waer mede ook haar bedryf overeenkomt. Zy is ontrent dertig jaren out, en in blaken-de gunst by zyne Majesteit, wiens

zoon de Prins Alexey Petrowitz meenigmael by haer komt om eenig vermaek te nemen met de jonge Princessen. De oudite van de- # CORNELIS de BRUINS

En der deze is genaamt Katharina Iwanoffina, Moskovifche Prin-
ceffen, zynde 12 jaren out. De tweede Anna Iwanoffina, 10; en de
jongfte Paraskowya Iwanoffina, 8 jaren. Alle zynze zeer wel
gemaakt. De middelfte is blond, schoon en blank van verwe. De
andere twee fraeie bruinetten. Inzonderheit munt de jongfte uit in
vrolykheid van wezen en in- borft, beleefdheyt en minzaamhet;
met welke twee deugden de andere ook ryke- lyk begaef t zyn. De
heusheden, die ik hier zynde om myn werk ten einde te brengen
genoot, waren ongemeen. Des morgens wert my dagh op dagh
drank nevens andere ververfchingenaangeboden. Des middags
werd ik'er veeltyts ter tafel genoodigt, wordende niet
tegenftaande de vaftendagen altydt zoo wel vleech als vifch
opgedift, dat my vreemt voorquam. Door den dagh ook volop van
Wyn en Bier, als my des gelufte. Zoodat ik niet kan gelooven dat
een byzonder perfoon in eenige Landen, byzonder in Hoven van
zoo groote Perfonaedjen, dergelyke be- leefdheiden zoude
ontmoeten. Waerom ik my aen dit Hof hier voor in alle deelen te
meer waer om aan zyne Majesteit aen te bieden een exemplier
myner Reisbe- schryvinge, dat ik tot dien einde frai gebonden met
my genomen had: hebben de reeds zoo veel berichts ontvangen,
dat my geen twyffel overschoot, of het zou- de den Vorft
aengenaem zyn, die het van my op Probrosfko ontving.

Den 29. Maert nam hy zyn vermaek met eenige floepen op de
Moskowfe beek, varende tegen ftroom tot 3. of 4. wurft van de
brug af by het Slot. Van waer hy wederkerende door de gemelde
brug met byzondere snelheid den ftroom quam afzakken, tot 3. of
4. wurft naer beneden. Toen keerde hy weder naar de brug: daer
hy door den heer Alexander ontvangen, en nevens eenige
Engelfche Heeren en luiden van onze Natie onthalt werd. Hier
wert weder boven Vaften boven al Vleech en Vifch aengedift ter
keure der gaften, dien volkome vryheit vergunt wert van te kiezen
wat hun be- liefde. Maer de Vorft zelf en alle die by hem aenzaten
namen het Vleech voor hun fpys.

Nu ging de maent April in met zulk een dooiend weder, dat men in
weinig dagen geen ys meer vernam: waffende het water door deze
schielyke ontlatting, die dagh en nacht duurde, tot zulk een hoogte,
als by menschen geheugen noit was gezien. Dit was oirzaak dat
eenige molens aan de rivier Joufe gelegen veel schade leden, en
verscheidene Vyvers en Landeryen achter de huizen in de laegte
door het water overfroomt werden. De wegen ook, gelyk
gemeenlyk na het

Winterfaizoen de sneeu aen 't smelten rak- kende dit ongemak
veroirzaekt, waren zoo gefelt, inzonderheit in de Duitfche
Slabode, dat de Paerden tot den buik toe door 't flyk gingen. Het

welk de Vorft vernemende liet hy de Slabode zuiveren, en middelen in 't werk ftellen, waer door al het flyk en vuiligheid wert wechge- weert.

Den 5 dezer maent ontrent 6 uren in den morgenflont ontftont'er brant in de Slabode. In een huis van eenen onzer lants- luiden. De Vorft was zonder toeven daer aenflonts in perfoon tegenwoordigh, en gaf de noodige orde om het vier te doen bluffen: gelyk zyne Majesteit voor ge- woonte heeft altyt tegenwoordigh te zyn ter plaetfe daer brant ontflat: waerom altyt gestadigde wacht by de hant is, om alle uren van den nage, als zulk onheil voorkomt, daer van kenniffe te geven.

Op dezen dagh wert hier geviert het Feest van Pafcha niet zonder groote vreug- feeft. de der Ruffen, niet alleen om den gewenchten tydt van Christus opflandinge, maar ook omdat de lange vaftentydt dan een einde neemt. In den nagt, die voor dit Feest gaat, hoort men gefladigh het luiden der klokken: gelyk ook op den Feestdag zelf, en ook den dagh die daer aan volgt. Dan beginnende aan elkander Paefcheiers uit te deelen, en houden dat wel veertien dagen aan een gaande. Dit is algemeen by grooten en kleinen, ouden en jongen: dragende yder geverfde eiers by zich om ze anderen te geven. Men ziet ook op de fraten en wegen veele Eierkramers zitten, die dezelve gekookt en befchildert verkoopen. Gemeenlyk zynze als een blaauwe pruim: eenige ook fierlyk van groene en witte verwe verhe- ven opgemaakt. Men vint'er ook zoo frai gemaakt en befchildert, dat'er wel twee of drie Ryxdalers voor worden be- tact. Op eenige ftaan deze woorden: CHRISTOS WOS CHREST; dat betekent, CHRISTUS IS OP- GESTAEN. Deze eiers worden by voornaam luiden in hunne huizen met voordagt gerecht gehouden, om die over te geven aan die hen komen begroeten. Zy kufflen elkander voor den mont, en die het ei overgeeft, voegt'er deze woor- den by: CHRISTOS WOS CHREST: CHRISTUS IS OP- GESTAEN. Waer op hy, die het ei ontfangt, antwoord: WOISTI- NO WOS CHREST. dat is: HY IS WAERLYK OPGESTAEN. Luiden van minderen rang geven op de fraten, als zy elkander ontmoeten, deze eiers over op de wyze als gezegt is: en niemand weigert oit die aen te nemen, of hy hoogh of laeg van flaat, man of vrou is. Ook brengen alle de dienftboden van het

Wak- kerheid van den Czaer in geval van brant.

Paefch- eiers.

Onge- meen hoog wa- ter.

De Schryver fchenkt zyne Reisbe- fchryving aan den Czaer.

Ver- maek op de Moskofe beek. # REIZEN.

het huis zoodanige eiers in de kamer, daer hun volk is, om hier door een praefnik of feestpenning te erlangen: gelyk men my gemeenlyk twaelf of veertien daer van bragt, en daer onder eenige, die van het vrouwolk fierlyk toegemaekt waren. In vorige tyden maakte men vry veel werk van deze eiergiftten: maar tegenwoordigh, gelyk het met vele dingen gaat, heeft het zoo veel aenziens niet meer. Hoewel by het leven van dezen Czaer nogh in gebruik is geweest dat de voornaemste Russische Heeren, en overzeeffe Koopluiden, hem een gelukkig Paefchfeest gingen toewen-schen. Waer voor yder dan zulk een ge-verft ei uit handen zyner Majesteit ont-fing. Nu is dat geheel in ongebruik.

Den negenden dezer maent nam de Vorst weder zyn vermaek in zich op de Moskowfe rivier te laten roejen, waer toe eenige floepen vervaerdigt waren. Alle de roeiers zoo van zyne Majesteit, als van zyne zufter de Princeffe, waren be-kleet met een wit hemde, naer onze wy-ze gemaakt, en van voren met kant be-zet: hebbende alle de overzeeffe Koop-luiden des daags te voren bevel ontfangen van een paar dezer hemden te bezorgen. Op elke floep stonden twee kleine maf-ten, waer aen de zeilen, als de wint dien-de, eenige malen werden opgehakt. Nu geschiedde dit in 't afkomen van der rivier, te weten van de Luftplaats van den Generael Veltmaerschalk Bories Petrowits Seremetof, gelegen een weinig buiten Moskow, aan de gemelde rivier, tegen over de beroemde plaats zyner Majesteit, die den naam voert van Worobjowegoro. Deze Veltoverfte had zyne Majesteit en het aenwezende gezelschap den vorigen dagh reets ontfangen en onthaelt: de Vorst ook daer eene nachtruste genomen. Het gezelschap bestond uit den Czaersen Prins, de zufter zyner Majesteit, verzelt van drie of vier Russische Mevrouwen, vele voorname Grooten van het Ryk, Staet-dienaren en anderen; den heer Resident, en eenige overzeeffe Koopluiden. Waer by nogh quamen vyftien of zeftien Duit-sche Jonkvrouwen. Voor dit Lufthuis lagen alle de floepen gereet, die ontrent veertigh in getal waren, elk bemant met tien of twaelf roeiers. Zyne Majesteit met al het gezelschap daer in getreden zynde quam met uitnemende snelheit de rivier afzakken, en de brug voorby va-ren. Van daer voer men voort naer Kolomnensko, een groote Luftplaats zyner Majesteit, te water 20, doch te lant maar 7 wurft van Moskow afgelegen. Men quam daer aen des avonts ontrent 7 uren, en vont'er een avontmael koningklyk aen-gerecht: gelyk ook de volgende dagh het onthaal hervat wert, niet zonder het ge-speel der muzikanten. Dog men scheid-de ten drie uren na den middagh, en reet in Karoffen en Kaleffen, ook te paert, weder te rugh. Den dagh daer aen ont-haalde de Heer Brants den Vorft in ge-zelfchap van den Hollantse Resident, en andere Hollandse en Engelsche Heeren. De vreugde was daer overvloedigh: zoo dat zyne Majesteit eerst ten 11, en de laetste vrienden ten 2 uren na middernagt van daer gingen.

Den 19 der maent ontving ik last van zyne Majesteit om de drie afbeeldingen, nu voltrokken, te brengen op het Hof by de Keizerinne, om van haar bezichtigd te worden. Ik ging dan derwaert met den zwager van den heer Alexander. De Vorst-tin was wat onpaaffelyk, en hield het bed-de, zoodat ik voor het ledakant de fluk-ken vertoonde. Zy haer genoeg daer aen gezien hebbende gaf my met dank-zegging met eige hant een vereering van gout, en gunde my de eere van haar de hant te kullen. Zy vraagde my of ik nogh eenigen tydt dagt te blyven, op dat de Princeffen noch eens door my mogten ge-schildert worden. Waer op als ik geant-woort had, gaf ene der Princeffen ons een gulden schaeltie met brandewyn o-ver. Toen eene glas wyns: en daer mede kregen wy ons affcheit. De Schilde-ryen bragt ik toen naer het Hof van den heer Alexander, daer ik ze oprolde, om te kunnen verzonden worden. Dezez nacht vertrok zyn Majesteit naar Archangel, verzetl van de navolgende personen: den heer Alexander; den Patriarch Me-kite Moyfewis Sotof, groot Zegelebe-waarder; den heer Fedder Alexewits Gol-lowin, eerften Minister van Staet; den heer Gabriel Ivanowits Gollofkiem; Knees Gregori Grigoiewits Ronodanofskie: Bojaer; Knees Juerje Juerjewits Troebets-koy; en den Stolnik, of tafeldienaar zyner Majesteit.

Ondertuffen werden alle toeberedifelen gemaakt om de wegen in de Slabode te Zuivering zuiveren, waer aen men den 26 der maent der we-begon te arbeiden. Het flyk wert vaft gen.aen de zyden der straten gelegd, om na-derhant wech gevoert te worden. Waer toe twee mannen van de Duitse natien tot opzieners werden verkoren: die het werk zoodanig bevorderden, dat het grootste gedeelte deze week zoo verre gezuiverd was, dat men de straten betreden kon.

Den 3. Mei vertfont men door brieven van Archangel dat daer met den ysgang zulk hoogh water geweest was, als by geene geheugenffe van menschen gezien was: waer door veel schade veroirzaekt was. De meefte huizen by het Fort Novo Dwinke werden wechgepoelt. De werf van zyn Majesteits Scheepbouwery liep zodanigh onder, dat al het hout vlot wert, en wechdreef. Een Schip op ftap

Vermaek op de Moskowfe rivier.

Hoog water. # CORNELIS de BRUINS

pel staande wert rontom gedraeit. Ook eenige vaertuigen voor de Stadt leggende raekten tot op de brug voor de Palæt der Koopluiden. Daerenboven nam het water zynen gang tot op enige Hoven binnen de Stadt.

Den volgenden dagh begon men de aerde van de Slabode wech te voeren, heb-bende een yder vryheit van die op zyne eige kosten van daer te halen, en naer zyne hoven te brengen, om het lant te hoogen, of elders aen te leggen. Om het werk dezer zuivering ook nogh meer aen te zetten wert een byeenkompft aengelegt by de

Duitsche natie in de Slabode op het Heerenlogement, een huis zeer vermakelyk om zyn uitzicht, en den fraeien tuin, die daer achter is. Hier verkoor men nogh twee andere perfonen by de twee voorgaande, om mede tot opzien-ers te strekke van het begonnen werk, en het bewint te hebben over alles dat hier ontrent gedaen diende. Deze verkiezing geschiedde met meerderheid van stemmen, zynde op een byzonder briefje geschreven de naam van den perfoon, dien yder daer toe verkiezen wilde. By deze werden nogh verkooren acht perfonen, die tot by-flanders zouden strekken, en des noodt zynde, de anderen de helpende hand bie-den, met volmagt van alles uit te voeren, dat hun oorbaer zoude toefchynen.

Op den 9 der maent, feeftdag van S. Nikolaes, verftonden wy uit brieven van den 28 der voorlede maent uit het vaderlant afgezonden, de doot van den door-luchtigen Vorft Willem den derden, Koning van Engelant, na eene ziekte van vier dagen der werelt overleden: een tyding, die groote ontfeltelniiffe baerde onder de overzeeche luiden, byzonderlyk onze lantgenooten, die de deugden des weergaloosen Konings kennen en waer-deerden. Waerom zy ook alle den rou

voor den tydt van zes weken hier over aennamen.

Den 19 der maent kregen wy weder brieven uit het vaderlant, en daer mede be-richt, hoe daer een groote watervloet was geweest, waer door eenige plaetfen ondergelopen, en veel menschen verdron-ken waren. Met eenen, hoe Keizers-weert door de Bontgenooten belegerd was.

Den 21 wert hier gevierdt de feeftdag Wolla-diemerskaia Bogarodieffa: aen welke Stadt men hier vertelt dat de beeltenis der maegt Maria zou verthoont zyn. Welke gedachtenis dacrom hier gevierd wert op elke plaats, in een daer toe gestelde Kerk. Dit geschiet altyt op donderdag voor Pinxteren, by de Ruffen genaamt Secmick. Op dien dagh vervoegte zich zekere Priefteryke perfonen naer den kuil of put, waer in de menschen geworpen zyn, die op de wegen of elders vermoort zyn: ook die door het Gerecht zyn ter doot gebracht, waer van wy te voren reets iets gezegt hebben. Deze putten (want daer zyn'er ontrent Moskow 3 of 4) worden alle jaren met aerde gevult, en weder nieuwe toegefelt; dat nu om den feeftdag den vorigen dagh geschiet was. Op dezen dagh wert de moeder der Keizerinne, die des daags te voren gestorven was, begraven. Want hier te lande laet men de afgestorvene maer luttel tydts bo-ven aerde staen, waer van wy hier na breeder spreken zullen. Deze begraeffenis geschiedde geheel simpel en zonder eenige faactfie. Dezen morgen ontfont'er weder brant binnen Moskow, en duurde tot tien uren; gelyk ook den derden Juny brant ontfont in een dorp buiten de stad, den 14 ook weder binnen Moskow. Ondertuifchen vertrokken eenige Koopluiden van hier naer Archangel.

Feest ter gedagte-niffe van Maria. # REIZEN.

VIII. HOOFDSTUK.

Beschryving der Gewassen, Aerdvruchten, Lusthoven, Vyvers, en andere dingen, waer in de Russen vermaek scheppen. Russische Heremiten gevangen.

Ondertusschen vermaekte ik my fomwylen buiten op het lant met goedt gezelschap. Waer mede ik in de maet van July het bosch doorwandellende zekere foorten van beffen vond. Waer van de eerste genaemt Coftenitfa smakelyk voorkomen door hare amperheit; waerom aanzienlyke luiden die met honigh of fuiker gebruiken, geleyk wy met de aerdbezen gewoon zyn te leven. Hier van wetenze een foort van Limonade toe te bereiden, zoo wel om te eten, als om te drinken: wordende de zieken ook bedient met koeldranken hier van gemaakt. Buiten Moskow vintmen ze meenighvuldigh in de boschchen, en al veel door geheel Ruflant, te weten onder het geboomte, dewylze beft in de schaduw groejen willen. Dit woort Coftenitfa betekent een steenbes: dewyl in elk een ffeeltje gevonden wert. Aen yder ffeeltje vint men 3 of 4 takjes, waer aen de beffen hangende wel een getal van 20 uit te maken, zoo als hier nevens met de letter

A. BESSEN COSTENITSA EN B. BESSEN BRUSNITSA.

A wort aangewezen. Het loof is des winters en zomers groen: de beffen worden ryp in de gemelde maet. De twee-de foort, genaemt Brusnitfa, valt wat grooter. Elke bes is aen een byzonder ffeeltje vaft, als by ons de Aelbeffelen. Twintigh of dertigh vint men'er aen een takje; groeiende deze foort ontrent een span hoogh boven den gront, dogh de eerst genoemde wel de helft hoger. Van deze vruchten wort jaerlyx een ongelof-felyke meeningte binnen Moskow gebragt, wanneer de Duitschen zoo wel als de Russen zich daer van verzien. De laatste zeker vullen daer mede hele vaten, daer ze dan kout water op gieten, en die zoo laten slaan tot het aenstaande winterfai- zoen. Dan tappenze dit water af voor hunnen drank, en vullenze met nieuw wa- ter vervolgens weder aan. Deze drank is # CORNELIS de BRUINS

is zeer verkoelende en aengenaem, byzonder zoo men daer wat honigh offiuker by mengt. De beffen zelve etenze ook met wat honigh tot verversching. De Duitfers perflen daer ook het fap uit, dat ze met honig en fuiker tot eene behoorlijke dikke opkoken, en nuttigen het by gebraet; daer het wonder wel by voegt. Zy doen het ook wel in kleine vaetjes, en gieten daer op het fap van andere reets uitgeperfte beffen, en zetten het by andere lekkernyen en ververchingen hunne vrienden voor. Het blat is ontrent als de palm, gelyk op de letter B. gezien kan worden, en des winters zoo wel als des zomers groen. Dit lant geeft van nature vele gewafften in grooten overvloedt. Men ziet'er gemeene witte kool, by de

Ruffiën genoemd Kapoesie, die ze in groote meeninge inleggen, en dae de gemeene luiden twee malen des daags eten: ook komkommers, of Ongortjie, die ze uit de hant eten, even als wy de appels en peren. Ze leggen die ook in: en aenzienlyke luiden zelfs zetten ze iemant voor als iets aenge naems, en hebbenze daerom het geheele jaer door in voorraedt. Veel Stafnok is knoflook is'er ook, die in veel gebruik is by dezen lantaert, zoodat iemant hun over wegh ontmoetende de reuk daer van verveelt. Daer is ook Green of peperwortel, die ze veel eten by visch en vleesch, en waer van ze goede fauffen weten te maken. Knollen zyn'er van veelerhande foorten: roode kool, door de overzee sche natie voor eenige jaren daer gebragt, nu mede overvloedig; gelyk de bloemkool. Men vint ook Asperfies en Artichokken, maar niet dan by de overzeesche natie. Zoo is het ook gelegen met de Artichokken onder de aerde. Van ons hebben ze ook gekregen geele, witte, en roode wortels, of peen, en karo ten, die ze overvloedig hebben voortgezet, nevens falade, waer van de Ruffiën voordezen niets hebben geweten. Dogh nu makenze daer werk van. Zoo is het ook met de fellery. Ontrent Moskow zyn veel aerdbezi en, inzonderheid van de kleenfte foort. De groote etenze meeft uit de hant. Daer zyn ook Framboenen, Meloenen ook in groote meeninge, byzonder groot, hoewel niet zoo imakelyk als in Italie. Want zy zyn wateragtigh, en komen meer overeen met onze komkommers. Men vint'er veel water, doch weinig zaet in. Wat aengaat de Boomgewafften, men heeft' er vele Hazenooten, maar Okkernoten geene. Appels zyn'er van verscheidene foorten, zoete en zure, die zich wel laten eten, en'er wonderlyk wel uit zien. Ik zag'er een foort van appelen zoo helder en doorchynende, dat men de korlen daer klaar in zien kon. Peer en zijn maar gemeen, meeft al kleen,

en van weinigh vershot. Men heeft' er pruimen, kerffen ook, maar flecht, uitgezet die men vint in de hoven der Duit sche kooplieden, daer ook Aelbessen genoeg te vinden zyn. Deze hebben hunne tuinen beplant met bloemen, en houden ze net en in orde. Anders vint men de tuinen in 't gemeen wilt, en zonder eenige schikking of verdeeling, daer men geen onderfchiet in weet. Zy maken ook geen werk van fonteinen of andere fraejigheden van dien aert; waer toe anders door overvloed van hun water goede gelegenheid zouden hebben, om met kleine koften iets fraais uit te werken. Evenwel bevint men, dat federt de wederkomst van den Grootvorst uit onze landen al veel verandering hier en daer is voorgevallen, zoo in het bouwen van huizen als tuinen. Vooral heeft Knees Daniele Gregorits Serkaskie dicht een zyn dorp, genaemt Sietjove, en 13 wurft ontrent gelegen van Moskow, een tuin doen maken geheel op onze manier, dien ik vry fraai en groot bevonden heb. Ook had hy hier toe met voordacht eenen hovenier, zich der kunst verstaande, met zich uit Holland overgebracht. Deze tuin, reets veel toegenomen in goede schikking en fieraden, is wel de voornaemste, die hier te zien is. Veele aenmerkens waardige dingen ziet men hier niet: waerom de buitenplaetfen hun grootste aenzien trekken van de Vyvers, die

dikwyls twee, of drie, of ook wel meer by de Lufthuizen gevon den worden. Daer zyn'er eenige zeer groot en aanzienlyk, en vol koltielijke viffchen, die daer in voor het gebruik gehouden worden. Want wanneer zy bezoek van vrienden ontfangen, werpen ze in hun byzyn terftont het net uit, en vangen zoo veel visch, datze raedt weten om daer mede 20 of 30, ja meerder icho tels te ftofferen, gelyk dikwyls van my gezien is.

My verquikt nogh de geheugenis van eenen dagh van vermaek, dat wy gingen nemen met een zoet gezelschap van Juffrouwen op het dorp Fackeloof, gelegen 15 wurft van Moskow, toebehorende aan den heer Strefenof, een wel gegoedt man, die my en het vordere gezelschap, dat meeft uit Hollandse Juffrouwen bestondt, met veel beleeftheit ontfing: waer in hem niet toegaf zyn schoone en minzame gemalin, die vrolyk van aert veel toebragt om ons te vermaeken. Het huis von den wy wel gebout, en verzien van vele goede vertrekken. De keuken inzonderheid was zinnelyk en fraai gemaakt op de Hollandse wyze. Waer in onze Juffrouwen zelf eenige schotels met visch naer haere eige zinlykheid gingen toeberedien: schoon wy ons genoegh van koude spy zen zelfs verzieen hadden, die wy mede brag- # REIZEN.

bragten. De schotels met visch, bereit op de wyze der Ruffen, waren ontrent twintigh in getal, waer onder eenige met foppen, die vry fmakelyk waren. De maeltyt geeindigt zynde bragt men ons in een vertrek, waer in verscheide schoppen, of schommels, boven aen de balken vaft gehegt waren. Op deze touwen gingen wy d'een voor, d'ander na zitten, wordende zoo van elkander in de hoogte gestooten. Een foort van spel, dat hier zeer gemeen is. By wylen ging de vrou van den huize zelve daer op zitten, doen-de hare twee jongfte en fraeicte Staetjuffers het touw in de handen nemen, en zach-telyk heen en weder bewegen. Dus zit-tende namze fomtyds ook haer kleenfte kint op haren schoot, zingende zonder ophouden met hare flaatjufferen eenige aengename gevangen met zulk eene ze-digheid en bevalligheit, dat het gezicht daer van zoo aengenaem als het gehoor was. In het einde badtze ons dit zoo voor lief te willen nemen, betuigende dat het haer leet was, datze voor dien tydt by ge-brek van Muzikanten ons niet meerder ver-maken kon. Waer voor wy haer bedankt hebbende geleid werden tot aan den vyver, waer in aenfontts het net geworpen wert, opdat wy niet zonder verfchen visch zou-den te rug keeren. Zoo dat wy wel ver-noeget van daer scheidden en in onze koet-fen ftapten om voort te ryden.

Benevens dit dorp vond ik eenen groo-ten boom, die zyne takken wonder verre had uitgepreit. Hy was byzonder schoon van gedaante, en onder aen den ftam drie en eenen halven vadem dik. Het was een Esfenboom, dien de Ruffen Afina noe-men.

De luiden der overzeeche natie hebben achter hunne woningen of Luftplaetfen gemeenlyk eenen tuin, waer inze met veel moeite veele foorten van goede vrucht-boomen aenqueken, nevens vele

foorten van bloemen, uit onze landen overge-bracht. De bloemperken of bedden ziet men alom bezet met plankjes, in de plaats van palm. Het lant zelf brengt weinigh bloemen voort, zynde die men in de bof-fchen vint van kleene waerdye. Zoo dat den Ruffen, alsze by onzen lantaart ko-men, altydt dienft geschiet met eenen ruiker van bloemen, dien ze gretigh met zich naer huis nemen. Eeneige evenwel der voornaemste Ruffen hebben zelfs zodanige tuinen, en queken de bloemen naar hun vermogen aen.

Wat aengaat de zeden van deze men-schen: zy hebben voor gewoonte, alsze by elkander komen, en in een kamer of flove treden, niemant toe te spreken, maer terftont om te zien naer den eenen of den anderen gefchilderen Heiligh, gelyk men die daer altoos in de vertrekken ge-plaetft vint. Hier voor doenze drie eerbiedeniffen met buiginge des lichaams, en het flaen eeniger kruiffen, onder 't spre-ken van deze woorden: Gopodi Pomilui, betekende: Heer ontferm u over my; of ook wel: Mier efdom Zjeiewoesfonon, zoo veel als, Vrede zy dezen huize, en den levendigen daer binnen, kruiffende zich op gelyke wyze. Dan doenze hunne groo-teniffe en spreken de luiden van den huize toe. Alsze by iemant van andere natie komen, doenze het zelve, ziende altoos eerft naer de eene of de andere schildery, waer voor ze eerft een Poklon ofcerbiede-nis maken, om Godt eerft de eere te ge-ven. Hun meefte vermaak is met Valken op alle vogels, en met Winthonden op hazen jagt te maken; waer ontrent een zekere regel beraamt is met voorfchrift hoe veel honden yder naer zynen flaat houden magh. Buiten dit hebben ze weinigh keur van vermaaklykheden. Hun gemeene speeltuigen syn een Citer met vier fharen, de Keteltrom, Zakpyp, en Jagt-hoorn, daerze op blazen. Voorts nemen ze groot vermaak in het hanteren van gekken, en misfmaakte menschen, of in dronkaerts, die geheel door den drank vervallen zyn. Alsze in gezelfchap by een komen, gaenze des morgens ontrent 10 uren eten, en scheiden ontrent ten een uur na den middagh. Dan gaenze naar huis om te flapen, zoo wel des winters als des zomers. Hunne manier van schry-ven is dusdanigh. Zy nemen het papier alleen in de flinke hant, en leggen het op hunne knie, en schryven dus dat ze te schryven hebben. Hoewel eenigen albe-ginnen onze schryfwyze te volgen, waer van reedts blyk is in hunne Kanffeleryen. Zy naejen ook geheel anders als wy, fte-En naje. kende den ring of vingerhoedt aen den voorften vinger, en halende den draet met den zelve en den duim naar zich toe, niet van zich af, gelyk wy. Hier toe gebruik-enze ook hunne voeten, dieze, omdat ze gemeenlyk bloot zyn, daer toe gereet hebben. Zy weten de ftoffe, die ze te bewerken hebben, te vatten tuffchen de twee voorfte teenen, gelyk wy die onder de knie leggen, of anders vaft fleken. Dogh daer zyn'er ook die anders doen, gelyk ik dikwyls op verscheide plaetfen gezien heb.

In het begin der maent July reed ik met zekeren vrient naer Probrosfensko, om te gaan bezichtigen drie Ruffische Heremiten, die voor vier of vyf dagen daer in de gevangenis gezet waren. Zy

hadden zich onthouden ontrent Afos aen een klein riviértje, dat in den Donau stroomt. Het gezicht dezer luiden quam my vreemt en miffelyk voor, voor zoo veel hun ge-daante en toef tel aenging. De outfite mogt een man zyn van 70 jaren, de twee ande-re

Hunne manier van schry-ven,

Ruffi- sche He- remiten.

Zeden der Ruf- fen. # CORNELIS de BRUINS

re wat meer dan vyftigh. De eerst gemelde had op die plaets in de spelonk van een rots 40 jaren doorgebracht, dogh was middlerwylen door de Tartaren eens wech gevoert, en aan de Turken verkogt. Na Weinigh verloop van tydt ontkomen zyn de begaf hy zich andermael naer de gemelde kluis, daer hy zich tot nu toe had ont-houden. Hun misdaet, meent men, zou hier in bestaen, datze zyn afgeweken van den Russischen godtsdienst; dat zy echter ontkennen, verlangende maer onder-vraegt te worden, en ichynende getrooft te zyn al het leet te verdragen, dat hun door pynigen of ombrengen mogt wor-den aengedaen, met betuiging dat zy dat gaerne om Christus willen lyden. Geen van drien kon lezen of schryven. Hun kleeding was een pye rok. Het haer hing hun wilt om 't hoofd tot op den middel van het lichaam, zynde door lankheit van tydt, dewyl het noit gekamt wort, als ftaerten van tou in een verwart. Het hing hun zoo over het aengezicht, dat men hen niet konde bekennen, alsze het niet met de hant wech streken. Op de borft had-denze een groot yzer kruis, ontrent vier ponden zwaer, hangen aan twee yzere banden, die over de schouders tot achter op het lyf aen eenen diergelyken bant wa-ren vaft gehecht, die om den middel quam, en aen het onderfte van 't kruis voor op de borft vaft was. Voor dezen outften hadden de twee andere zulk eene eerbiedigheit, dat zy hem, zoo dikwyls hy op ftond, gelyk hy voor ons deed, al-tydt met de armen onderfteunden. In dezen kerker moften ze blyven zitten tot dat zyne Majesteit wedergekeert zoude zyn. Echter zatenze ong efloten by een, onder de opene lucht, alleen met eenige matt en in een hoekje van elkander afge-scheiden. De andere gevangenen, die daer zyn, hebben meeft alle aen beide de beenen eenen yzeren ring, die aen een korte keten gehecht is: zoodatze de voe-ten weinigh kunnen voort zetten. Daer-en boven is yder van hun een wachter toe-gewoegt, om het uitbreken voor te ko-men: wordende echter gestadig buiten ook wacht gehouden. Deze kerker is heel hoogh met balken opgehakt, en bo-ven open (hoewel'er van binnen verschei-de overdekte plaatfen zyn) voorts kleen en vierkant in zyn begrip. Kort hierna willende het bezoek, dat ik aen deze He-remiten gegeven had, hervatten, ver-

flondt ik datze in een huis daer ontrent ftaande waren overgebracht, om daer te blyven tot nader orde. Welke gunst hun door voorpraek gedaan was.

In 't ende dezer maent kregen wy ty-ding van een nieuwe verwinning, door de troepen zyner Majesteit op nieu op de Zweden behaelt. Kort hier na ontbood my de Keizerin, om andermael de drie Princeffen, waer van wy gemelt hebben, af te schilderen in haer volle grootte en het zelve gewaerd. Van dezen laft had ik gaerne bevryt geweest, waarom ik met veel beleefdheid bad hier van ontflagen te mogen zyn, onder voorwending van het voortzetten myner aengevange reize. Dogh merkende dat dit weigeren onaengenaem was, vond ik my uit verscheidene inzichten bewogen, om der Vorftinne dit in te wil-ligen, en zette my vervolgens tot het werk.

Den vyfden der maent Juny vertrokken meeft alle de overige Koopluiden van hier naer Archangel, die wy, gelyk wy de andere gedaen hadden, uitgelei deden, volgens het gemeen gebruik, tot op 10 wurt van de stadt, aen een dorp, in't velt gelegen by de rivier Joufe, daer eeni-ge tenten werden opgefellt, om een wyle tyds by elkander te blyven in het gezelschap van verscheidene Juffrouwen. I een een goeden dronk gedaen zynde op het geluk der reize, trokken zy voort, en wy in Karoffen en Chaifen, eenige ook te paert, weder naer de stadt.

Kort hier aen op zekeren dagh in den tuin achter onze woonplaets wandelende, dat ik dikwyls deed om my te vermaken met een roer, en naer waterfrippen en entvogels in den vyver, of de rivier Joufe te schieten, werd ik eenen kraenvogel gewaer, die boven my heen quam vliegen. Zoo dra ik hem vernam, deed ik een kogel op het roer loopen, dewyl deze vo-gels om hunne grootte niet wel met ge-meenen hagel doodelyk kunnen gequett worden, en trof het geluk dat ik hem zoo wel raekte dat hy voor my plots in den vyver nederviel. Deze ontmoeting Kraen-vogelge-schoten en ge-geten.

Was al vreemt. Want men verneemt deze vogels hier zelden, voor al zoo dicht aen de hoven, hoewel veelen hen uit ver-maak op hunne hoven houden. Maar zy worden daer van elders gebracht. De vogel geplukt zynde wert aen het spit geste-ken. Maer daer van proevende bevonden wy dat hy vifchachtigh van smaek was.

1. There is no text present in the image to transcribe. There is no text present in the image to transcribe. # MOSKOW

-
1. The Kremlin.
 2. The Church of the Annunciation.
 3. The Cathedral of the Dormition.
 4. The Church of St. Basil.
 5. The Church of the Intercession.

6. The Church of the Nativity.

There is no text
present in the
image to
transcribe. There is
no text present in
the image to
transcribe. There is
no text present in
the image to
transcribe. #
REIZEN.

IX.
HOOFDSTUK.

Beschrijving
van Moskou.
Meenigte van
Kerken en
Kloosters, benevens
andere
bijzonderheden.

N U is het tydt dat
ik eenige nade-re
aftekeningen en
beschryvin-gen van
het gebied zyner
Czaer-fche
Majesteit in het
licht breng. Zeker
deze Vorft heeft my
(dat noit anderen
vergunst is)
begenadigt met de
gunst van hier in
alle vryheid te
mogen gebruiken,
hebbende my met
eigen monde
gezeft, datik al wat
ik in zyn Ryk mogt
beschou-wen, dat
naer waerheid
mogte beschry-ven,
en der gedenkniße
bevele.

Hier op maek ik
een aenvang van de
Stadt Moskow, die
ik in deze dagen

ging aftekenen op
een byzonder groot
gebouw zyner
Majesteit, genaamt
Worobjowa, groots
en onbekrompen
opgetimmert van
hout, met twee
verdiepingen,
hebbende onder
124 vertrekken, en
even zoo veel,
meen ik, boven, in
het ronde bezet
met eenen houten
muur. Het legt op
eenen bergh tegen
over het Dewiße
Monastir, of
Jufferenklooster,
aan gine zyde der
rivier Mosqua,
ontrent 3 wurft ten
wef-ten van de
Stadt Moskow. Hier
was ik eenige
dagen te voren wel
onthaelt ge-weeft in
het gezelschap
veeler Heeren en
Jufferen, door den
zwager van den
heer Alexander,
hier boven
genoemt. Zyne
Majesteit zelve had
my aenbevolen
deze plaats tot het
uitvoeren van myn
voorne-men te
verkiezen, als
oordeelende die de
beste te zyn, die
bedacht konde
worden: het welk ik
ook na het
bezichtigen van
andere oorden
zoodanigh
bevonden heb. In
dezen zomer
onthielt zich juist

de zufter zyner
Majesteit op dit
huis, om het
vermaak van 't lant
te genieten.
Waerom ik de hulpe
van doen had van
den zwa-ger van
den heer Alexander,
die my der-waert
voerde om zulk
volgens laft zyner
Majesteit aan de
Princelie bekend te
ma-ken. Zy gaf tot
antwoord dat ik
komen konde, als ik
het zoude goet
vinden, mits dat ik
maar een eenigh
perfoon tot mynen
dienst medebragt.
Ik reed dan eenige
dagen achter een
daer heen, en
volbracht de
afbeeldinge uit van
der bovenste ver-
trekken in
waterverf op
papier: gelyk door
N°. 12 vertoont
wort. Van deze
hoogte deed zich
een fraai gezicht
op, dewyl men alles
bescheidentyk, zoo
dat binnen als
buiten de Stadt
was, kon be-
schouwen. Ik heb
alles
onderfcheident-lyk
met het fyffergetal
aengewezen. N°. 1
is het Nove Dewiße
Monastir, of het
Nieuwe Jufferen
Klooster. N°. 2.
behelft een plaats,
van een regiment
Solda-ten bezet. 3.

Worotruki, of de
Portiers plaats. 4.
De plaats genaamt
Sufchowa. 5. Het
Klooster genaamt
Sawinskoy
Monastir. 6.
Sawinskiy Monastir,
een Klooster
genaamt naer
St. Sawin. 7. De
Kerk Nicolay-na
Khipach, toegewyd
aan St. Nicolaes, en
daerom zoo
genoemt. 8. de
Kerk van
Blagoweischenja, of
Ver-kondiging van
Maria. 9. Dewiis
Monastir Strathwoi,
of het lydende
Juffer-klooster. 10.
Ulretenkoia
Bachna, de toren
der Uftretenfe
poort. 11.
Petroffsbeey
Monastir, of
St. Pieters Klooster.
12. Het Slot of
Kafteel. 13.
Troitska Bascrna.
Dus worr de Toren
genaamt van de
Kerk buiten het
Slot. 14. De Kerk
Saboor; dat zoo
veel zeggen wil als,
de Voor-naemste
Kerk van de Stadt,
waer in de meefte
Reliquien befloten
zyn. 15. I-wan
Welick, of de hooge
Toren in het Slot.
16. 'Tzerkof
Philatowa, of de
schoo-ne Kerk, door
Philatowa gebout.
17. De Kerk
genaamt

Waffasinja
Boroschak. 18.
Kodafcbewa, de
plaats der Linnewe-
vers harer
Majesteit, nevens
de Kerk. 19. De
St. Nicolaes Kerk.
20. Glyn-Borock, of
de Elias Kerk. 21.
Tuganni, een Kerk
genaamt naer de
plaats. 22.
Anduonof Monastir,
of het Klooster toe-
gewyd aan
Andronius. 23. Het
schoo-ne Klooster
genaamt Spas-
novoy, of de Nieuwe
Heilant. 24. De
Kloosterhof van het
Krutitse Klooster.
25. Donfko
Monastir, of het
Klooster van de
Don-sche Moeder
Gods. 26. Spafa-
novoi Monastir, of
het Nieuwe
Klooster, onzen
Heilant toegewyd.
27. Het Klooster
van Andreas. 28.
Daniels Klooster,
dat ze noemen
Danilojski Monastir.
29. De rivier
Mosqua. 30.
Worobjowa Gora, of
Muffchenbergh.

Men heeft van deze
Stadt Moskow
Misflagh der Schry-
voorheenen te boek
gesteld datze
weleens veren on-
trent deze zoo
groot zou geweest
zyn als nu. Maer ik
heb na veel

onderzoek het
tegendeel verfaan,
ja dat ze nooit zoo
groot als nu
geweest is, noch
zoodanigh
gebouwen van
fteen gehad heeft,
die nog dagelyx in
getal toenemen. Zy
legt op 55½ gra-
den Noorder brette,
of Pools hoogte.
Men noemt haar
ook Mosko, ook wel
Muskow, en
Moscua. Zy legt in
't zui-derdeel, en
binnen in Ruflant of
Moskovie, aen 't
riviértje Moscua,
waer van zy haren
naam ontleent. De
grootte der Stadt #
CORNELIS de
BRUINS

der Stadt. Stadt
heb ik bevonden te
zyn drie goede uren
gaens, te verftaen
buiten om den
aerden wal. Dan
neem ik het begin
voor de Potroffe
Warate of Potroffe
Poort: waer mae'r
de fraat ook zoo
genaempt wort, die
zich uitstrekt tot
den rooden muur of
Kitai. Toen ging ik
voorby de
Mefuitsche Poort,
die mede zulk een
fraat heeft. Aen den
aerden wal heeft
men deze twee
Poorten van fteen
gebout. De derde
wort genaempt de
Uitrefensfe Bralon,

dat eigenlijk mae'r
de wegh is, die
naer de Stads
poort, zoo genaemt,
leid: omdat daer
geene poort aan
den aerden wal is,
en maer een
affchelding van den
aerden wal. De
vierde wort
genaempt Petroffe;
daer mede zulk een
fraat naer de Stadt
loopt. De vyfde, 'T
Werkske, daer ook
zulk een fraat is. De
zefte, Mekitfe, met
een even gelyke
fraat. De zevende,
Arbatse. De agtste,
Preszikh-terske,
voor dezen
genaempt 't
Zortelfe, mede met
een fraat. De
negende Dref-
wetsche, eveneens
gelegen. De tiende,
Kaknetske, die over
de rivier Negliene
gelegen is. De elfde
eveneens. Detwalf-
de Taganse of Janse
al op ene wys.

Dezen omtrek
genomen hebbe ik
my den volgenden
dagh om den muur
der Stadt,
genaempt Beloy
Gorod, en Muir.
bevond den
omkring anderhalf
uur gaens-Tuffchen
de reedgemelde
poorten der Stadt
heeft men aan den
muur gebout twee
torens, en tuffchen
eenige der poorten

drie, die vierkant
zyn, doch gemaakt
zonder fterkten om
geschut daer in te
gebruiken: ftande
vier hondert
schreden van
elkander,
uitgenomen op
eene plaats, daer
deze muur met
geene torens is
bezet; dat tuffchen
twee poorten is.
Ook heeft zyn
Majesteit eenen
tuin gemaakt ter
plaetse, daer men
den muur niet kan
omgaen. Waerom
men aan die zyde
de Stadt moet
ingaan, te weten
aen 't Noorden.
Moskow wort dus
gedeelt in vier
deelen, waer van
het eerste is het
Slot of Kafteel,
genaemd
Kremlgorod. Slot.
Het legt aan de
rivier Moscua, die
ten weften van het
Slot loopt, en in de
rivier Occa valt by
de Stadt Colomna,
gerekent 36 uren
van Moskow:
vallende de Occa in
de rivier Wolga, by
de Stadt Nifen
Novogorod, 100
uren van Moskow.
Het Slot is
omtrokken met
eenen hoogen
fterken fteen muur,
en met vele torens
verzien: gelyk wy
het aengezene
gezicht daer van,

van de zyde der
rivier ontrent de
groote Brug gete-

KASTEEL VAN MOSKOW.

kent hier nevens
verbeeld. Het heeft
Uurwyzer wort
gezien: de
Nikolske Dem-vyf
poorten, als de
Spakae, waer aen
de kamennon
Morlu : de
Trifwatske, en de
Tay- # REIZEN.

Taynuski, loopende
daer om heen een
drooge gracht, tot
aan de rivier. In het
Slot is geen
geschut. Zoodat,
als'er
vreugdetekenen
met schieten zullen
gedaan worden, het
geschut uit de
magazijnen moet
gehalt worden. Dan
zet men dat op de
Bafuar of markt
voor het Slot, waer
op het Hof van den
Czaer is, groot en
van zware fteenen
opgebouwt, doch
ten deele vry
donker. Dogh zyne
Majesteit onthout
zich daer noit. In
het zelve is ook alle
de woonplaatsen
van den Patriarch,
ook alle de
Kanflaryen of
Rechthuizen, by de
Ruffen genaemt
Prikaes: nevens
eenige, doch
weinige voorname
Heerenhuizen: die

de Vorst
tegenwoordigh aan
zich zelven heeft
begonnen te
nemen, zoodat'er
maer een
overgeblevenis.
Ontrent op het
midden der plaets,
die ruim, en in 't
ronde met
gebouwen bezet is,
faet een Toorn
genaemt Ivan
Welike, zoo veel als
Groot Fan, waer op
die groote klok
staat, die in 't jaer
1701. door den
brant is
nedergetort en
gebarften. Men
geeft voor dat deze
klok zwaar zou zyn
336 fentenaers, dat
is 8000 poet, yder
poet gerekent
zynde 33 pond Hol-
lants, dat te famen
uitkomt op 266666.
ponden. Zy is
gegoten ten tyde
van den Grootvorft
Gudenou. Om te
komen ter plaetse
daerze gehangen
heeft, treet men
108 trappen
opwaerts, tuffchen
twee torens, daerze
neder gevallen
zynde nogh staat.
Zy is van eene
uitnemende
grootte, onder om
den buitenrand met
Ruffi sche
karakters befreven.
Aen d'eene zyde
ziet men in
bafreleve verbeelt
drie hoofden. Van

daer nogh 31
trappen opwaerts
gaande ziet men 8
klokken, die in de
venftergaten des
muurs hangen. We
der hooger
geklommen met
eenen houten trap
van 20 treden, en
nogh eenen van 10,
vant men op de
zelve wyze 9
klokken hangen, de
eene kleener dan
de andere, en
eenige twee by een.
Van deze toren
beschouwt men de
Stadt in eene
schoone gedaante,
nevens vele fteene
Kerken, die zich in
groote meeninge
vertoonen. De
koepels en spitfen
der toornen van
eenige zyn vergult,
waer op de Zon
schynende eenen
schoonen glans
verwekt. Boven alle
munt de Kerk
Saboor uit. Veele
groote fteene
gebouwen zyn'er.
Tegenwoordigh
wort ook binnen
het Slot een nieu
Arfenael gemaakt,
en voor de Nikoolfe
poort een grote
houte logie
opgeflagen, om
Toneelspelen daer
in te vertoonen: tot
welk een einde in
dit jaar eenige
Toneelspelers reeds
van Dantzik zyn
aangekomen, die in
dezen winter al

eenige proeven
hunner kunst
gegeven hebben in
het Paleis van den
overleden Generaal
la Fort. Nu zien ook
de Ruffen dit volk
die kunst af, om
ook in hunne taal
spelen te
vertoonen; waer
van ze reeds

een klein begin
gemaakt hebben,
dat evenwel, als
men denken magh;
niet veel om 't lyf
heeft. Maer deze
lantaart is redelyk
goedt van begrip,
en begerig om, als
de apen, na te doen
het geen hun voor-
gedaan wort, hoe
gebrekkelyk het
ook wezen magh.
Wyft men hun een
goede manier aen,
die veel van de
hunne verschilt,
bekennen zy wel
dat die beter, maar
met een dat hun
doen ook goedt is.

Dus afgehandelt
hebbende het
eerste gedeelte der
Stadt, faet ons te
spreken van het
tweede, het welk
het flot bedekt
ontrent een vierde
deel naer de zyde
der Stadt. Het wort
genoemt Kietay
Gorod, en legt wel
meeit in het midden
der algemeene
Stadt, omtrokken
met eenen hoo- gen
fteenen muur, dien

ze noemen
Kraftnajftenna, of
Rooden muur, om
dat hy wel eer van
zulk eene koule
geweest is; muur.
Binnen dezen muur
staat recht voor het
Slot de
voornaemste Kerk,
te weten die van
St. Voorna. Troyisa,
of de Heilige
Drieenigheit, geme
Kerk, bout door een
Italiaensch
boumeester. Hier
by is de
voornaemste markt
of handelplaets, die
dagelykx van
mensen krielt. In
den zelve omkring
zyn ook meeft alle
de voornaemste
Heerenhuizen, ook
de Gathoven, waer
in de goederen der
kooplieden zyn,
gelyk ook de voor-
naamfte winkels,
die in de fraten
hunne beffelde
plaetfen hebben,
elk in zynfoort,
zynde ook eenige
geftelt onder
overdekte plaetfen,
als die der laken-en
stoffenhandelaers,
goutwerkers,
zydekoopers, bont-
werkers, en andere
diergelyke. Men
vint'er ook het
Gathof der
overzeefche
kooplieden, die
daer magazynen
hebben tot berging
hunner goederen,
daerze dagelyx

heen ryden om
hunnen handel te
dryven. Op dezelve
wyze onthouden
zich de
hantwerkers, en
verkoopers van
allerhande waren in
byzondere fraten
daer toe geschikt.

Het derde gedeelte
der Stadt voert den
naam van Beloy
Gorod, of witten
muur. Deze en de
Kitay Gorod
bedekken geheel
het Slot tot aan de
rivier Moscua,
zynde met even
gelyken muur
omringt. Hier door
loopt het rivierte
Neglina, aen welx
eene zyde het
geschuthuis staat,
aen d'an- dere de
grootfte kabak, of
Brandewyns- huis.

Het vierde deel
begrepen in den
aerden wal heet
Skorodum, dat zoo
veel zeggen wil als,
Haeft bedagt.
Welke naem hier uit
onttaan is, omdat
deze wal binnen
zeer korten tydt
haefthig wert
opgewor- pen,
byzonderlyk over
de rivieren Mofcua
en Negliene, om
zich te verzetten #
CORNELIS de
BRUINS

tegen den inval der
Tartaren ten tyde
van Czaer Fedor
Ivanowits, die in

den jare 1584. de
regering van dit
Ryk aenvaerd-de.
Hy was een zoon
van Czaer Ivan
Weffielewits, die
met den titel van
Czaer begeerde
vereert te zijn, toen
hy de Koningryken
Kafernof, Caftan,
Astrakan, en Sibirie
onder syn geweld
gebracht had. Het
woort van Czaer nu
betekent in de
Slavonische sprake
eigentlyk Koning:
zoo dat veelen hier
in missen, die
meenen dat het
Keizer betekent.

Want de
Slavonische taal
drukt het woort
Keizer uit door
Zefar, of Kezar, en
het woort Koning
door Karolie. De
Duitschen vooral
be-gaen dezez
misflagh, die door
het woort Czarietse
verftaan Keizerin,
daer het niet
anders betekent
dan Koningin.

In dit laatste begrip
dan leggen de
meef-te Slaboden,
of woningen der
soldaten, te weten
der Streifen; waer
van eenige voor
dezez woonden
binnen den rooden
en witten muur, die
de Vorst federt een-
nigen tydt daer van
daen gedreven en
ver-plaetft heeft om

hunne
meeningvuldige op-
standen en
wederpanigheden.

Terwyl wy hier van
woningen spre-ken,
moet ik zeggen dat
my in deze Stadt
vremt voorquam
het maexel van
huizen, die geheel
voltoit hier op de
markt te koop
gebracht worden.

Niet al-leen ook
geheele huizen,
maar ook by-
zondere kamers en
vertrekken, die van
balken of halve
boommen los aan
een ge-set zyn, en
uit een genomen en
veroor-de kunnen
worden ter platte,
daer menze begeert
te hebben:

wanneerz binnen
ee-nen korten tydt
weder famen
gevoegt worden.

Zulke huizen
komen, nadat ze
groot of kleen zyn,
te staan op 100,
ook wel op 200
roebels, elke roebel
gerekent op vyf
gulden Hollantich
geldt. Zoo ook
byzondere kamers,
elke naer gelang,
op minder prys.

Wat verder buiten
den aerden wal is,
bepaalt in meeninge
van dorpen,
voorfte-den, en
kloofsters, die
rondom de Stadt
leggen, waer van

eenige zeer dicht
be-timmert en
volkyk zyn.
Verscheide zyn'er
ook dicht aan den
wal begrepen. Een
half uur daer van
daen is de Duitse
Slabode, en wat
verder veelerhande
dor-pen.

De Kerken en
Kloofsters in de
Stadt Moskow, op
het hof van den
Czaer, binnen het
Slot, in de andere
verdeelin-gen der
Stadt, ook buiten
den aerden wal,
dog digt aan de
Stadt palende, zyn
zoo
meeningvuldigh,
dat men kan tellen
679 zoo Kerken, als
Kloofsters en Ka-
pellen. Deze Kerken
zyn rond enappel-
wyze gebout, niet,
als eenigen voorge-
ven, naer de
gedaante des
hemels, die als een
gewelf zich opdoet:
maar omdat het
zingen der papen
een aengenamer
geluit zou geven.
Anderen meenen
ook dat dit volk
eenige
godtsdienstige
kracht toe-schryft
aan de klokken:
doch daer is niet
aen. Zy worden
alleen gewydt, en
op groote
feetdagen by het
plegen des godts-

diensts veel
gebruikt.

De Kloofsters binnen
en ontrent Mos-kow
hebben verscheide
benamingen. Bin-
nen het Slot zyn'er
twee, een voor de
mannen, genaamt 't
Zudoff Monastir, of
Klooster der
mirakelen; waer in
de Cza-rieffen en
Princeffen, dogh
niet de Cza-ren,
begraven worden;
gelyk wy hierna
daer breeder van
spreken zullen. Het
an-der wort
genoemt
Wosnefenskoï
Monastir, of
Klooster van
Christus
hemelvaart, waer in
de vrouwen zich
onthouden. Buiten
den aerden wal
dicht by de Stadt
heeft men groote
en ryke Kloofsters,
als Spaskoi
Monastir, of
Klooster des
Zaligma-kers,
Simonofskoi
Monastir, dat
toegewydt is aan
zekeren Heiligh,
genaamt
Andronius: Donskoi
Monastir,
toegewydt aan de
moeder van
Christus, waer van
men mirakelen
vertelt, die door
haar zouden
gedaan zyn op de
rivier Don: Danilof

Monastir, of Daniels
Klooster: Dewise
Monastir, of het
groot Juffren
Klooster: Novinskoi
Monastir, of 't
Novinfe Kloof-ter:
Slatoustenskoï
Monastir, of 't
Klooster van
Chrysoftomus:
Ivanofskoi
Monastir, of
Klooster van
St. Jan:
Rofibefrumskoi
Monastir, of
Klooster van
Christus ge-boorte:
Warfonofskoi
Monastir, een zeke-
ren Heiligh van
dien naam
toegewydt: Satzatoi
Monastir, of
Klooster der ont-
fangniffe: Moifeskoï
Monastir, of het
Klooster van
Mozes: Strafnoi,
het ver-schriklyke:
Sdwifenkoi, dus
genoemt naer de
plaats: Streitenskoï
Monastir, of het
Klooster der
ontmoetinge:
Mikolaefskoi
Monastir, of het
Klooster van
St. Niko-laes; waer
by nogh twee
andere zyn van den
zelfven naam;
zoodat'er in 't
geheel 22 Kloofsters
zyn. De Stadt zelve
is doorgaans al
meelt met balken,
of brug-gen van
balken belegt,
omdat de wegen in

den zomertydt by
nat weder niet te-
gebruiken zyn door
den zwaren
modder. De
winkelhouders,
omdat ze zoo veel
in getal zyn,
moeten zich
behelpen met een
kleine plaats, die ze
des avonts fluiten,
wanneerze zich
naer hunne
woonungen
begeven. De Stadt
is verziën van vele
lange en tamelyk
breede straten. In
de-zelve zyn vele
Priksaesen, of
Kanteleryen, waer
van de voornaemste
is de Poffolfe, waer
in alle de vremde
Staetdienaers zyn
aengetekent. Hier
aan volgt de
Rofred, waer in
opgetekent zyn al
de Russische A-del,
Gouverneurs, en
andere Ministers.
Dan de Dworets,
waer in kennis
gehouden wort van
al het gene dat
behoort tot de
hofhouding zyner
Majesteit. Dan de
Ponefne, waer in
boek gehouden
wort van #
REIZEN.

van alle de
lantgoederen van
geheel Rusland.
Dan volgt de
Streltse Priksaes,
waer in voordezen
register gehouden

is van alle de
Strelfen of foldaten,
maar die feerdert
is. Alle deze
Prikæfken zyn van
fleen gebout, en
bestaan uit
verscheidene
vertrekken, daer
een meenigte van
schryveren zich in
onthout. Eeneige
dieser vertrekken
zyn ook flecht, en
zwemende naer
gevangenissen,
waer voor ze ook
wel gebruikt
worden, zynde daer
afgeflotene plaetfen
toe geschikt, waer
in men misdadigen
gekluijftert hout.
Anderen, om
schulden gevangen,
doorwandelen de
Prikæs, maar
gefloten in yzers.
De voornaemfte
schryvers zitten in
afgezonderde
vertrekken. Andere
in eenige Prikæfen
aan een lange tafel,
met root stof
overtrokken, waer
mede de vertrekken
ook bekleedt zyn.
In de Inofense
Prikæs heeft men
de rol van alle
uitlantse
Beampnten. In de
Kafanse d'Woores
zyn de Koningryken
Kafan, Aftrakán, en
de daer aan
gehechte landen
geregiftreert. Daer
is ook een nieuwe
Prikæs opgerecht
voor de

Admiraliteit,
genaemt de
Ruschewne, waer
in al het geweer is
opgetekent. Men
heeft'r d'Apoteek,
de goude en
zilverene Palaet,
waer in men de
namen heeft der
gout-en
zilvermeden, die in
zyne Majesteits
dienst zynde hier
uit betaalt worden:
de Bolfchaia
Kaefna, daer
register gehouden
wordt van de
meestekomsten des
lants. In de
Soednoy
Wolodinerskoi, en
Sudnoi Moskofskoi
moeten al de Adel,
Kanfeliërs, en
Schryvers te recht
staan. In de
Petutnoi Prikæs
moet de Inkommft
der Zegelen betaalt
worden, en staat
daer aangetekent.
Van de
Monasteeërse
Prikæs hangen alle
Kloosters af. In de
Patriarche worden
behandelt alle de
geheiligde zaken,
huwelyken,
erffenisfen, ook
geschillen bygelegd
tuffchen echte
luiden, en wat
verder de onlusten
over overpel en
andere diergeryke
dingen aengaat. In
de Jamskoy staan
alle de voerluiden
bekent, die in

dienst zyner
Majesteit 't geheele
jaer door op
gegevene orde
ryden moeten.
Terwyl ik daer was,
waren deze 18
Prikæfen alle in het
Slot: buiten het
welke nogh vele
andere zyn: te
weten de Puschkari
sche, waer in men
het getal vint van
alle de flukken
geschut: de
Sibierche, daer het
lant van Siberie van
afhangt; de
Rosboina, waer in
alle dootflagers
ondervraegt
worden, en ettelyke
andere. In deze
Prikæfen zit
gemeenlyk een der
voornaemfte
gunstelingen, of
eerste Ryxdienaren,
die zyne Majesteit
uit genegenheid of
tot belooning
hunner verdiensten
tot dezen trap van
aenzien verheven
heeft, en by
opkomende
gelegenheden
verder begunstigt.
Want hier zittende
worden
zy gemaakt tot
Bojaren of
Ryxraden,
Amptewelker ampt
niet beter kan
vergeleken worden,
dan met dat der
Grooten van
Spanje, of der Pairs
in Vrankyk. Men

vindt onder deze
luiden ook
Okolnitschen, die
zich altydt moeten
laten vinden by den
Vorft, als hy staat
uit te gaan: ook
Doemnie d'Woreni,
of adelyke
Raetfluiden: ook
Doemnie Diaek of
Raedtsfekretariffen.
Nogh zyn'er
Stolinki of
Bedienden van zyn
Majesteits tafel:
D'worene of
Hofbedienden:
Schilfe een foort
van bedienden wat
minder van rang.
Luiden ook van den
voornaemften adel,
of die eenigzins
vermaagfchap zyn
aan de Czaritiele,
worden verheven
tot Spalnicken, of
Edelluiden der
betkamer. Dan
volgen
Hofmeefsters,
Voorfnyders,
Mondlichenkers, en
zoo voort. En federt
zyn Majesteit uit de
Nederlanden weder
in zyn Ryk gekeerd
is, heeft zy
aengefelt de
Ridderchap van
St. Andries, den
Apostel, en tot
dezen tydt toe vier
heeren met die
orde bechonken, te
weten Feudor
Alexewits Golowin
Bojaer, eersten
Staetdienaar en
Amirael: Stetman,
opperveltheer der

Kofakken: den heer
van Prinsen, buiten-
gewoonen Gezant
des Konings van
Pruiflen; en den
General
Veltmaerschalk
Boris Petrowits
Seremetof. Welke
alle bechonken zyn
met een St. Andries
kruis, daer zyn
beelt op staat,
rykelyk met edele
gesteenten bezet.
Ontrent al de
pracht van dit Hof
staat wel aan te
merken, dat deze
Vorft zoo volftrekt
een Monarch is van
zyne landen, dat ik
niet weet of zyns
gelyk gevonden
wort, voerende
alles uit naer zyn
welbehagen en
goedtunken,
hebbende het leven
en dood van alle
zyne onderdanen,
van den minften tot
den meefsten, in
zyne handen, en,
dat meet te
verwonderen is,
magt om de zaken
van den
Godtsdienst te
regelen, en daer
eenige verandering
in te brengen; een
zaak, daer
gekroonde hoofden
zich ontzien in te
fteken, wetende
hoe gevaerlyk het is
aan den
geeftelyken staat te
blaffen.

Gelyk wy daer even
hebben aengeroert
op welk eene wyze
de deugden en
verdiensten van
luiden, die zich in
oorlogh en vrede,
of ontrent de zaken
des Ryx, wel
gequeten hebben,
beloont worden:
zoo zal niet qualyk
voegen hier aan te
hechten de ftraffen,
die de ondeugden
volgen. Die zware
misdaden bedreven
hebben worden
levendigh
verbrandt. Hier toe
stellenzee een
vierkant huisje, van
hout opgetimmert,
op de plaats daer
het recht staat te
geschieden, en
beleggen het van
binnen en buiten in
het ronde met
ftroo. Het vonnis
gelezen zynde wort
de midfadige daer
in gezet, en het
ftroo aengefteken,
zoo dat hy door den
opkomenden damp
aenftons verfikt, en
voorts verbrandt
wort. Het
onthoofden
geschiedt
Ridderorde van
St. Andries.
De Czaer een
volkomen Monarch.
Belooningen en
ftraffen.
Branden.

Onthalop zen. #
CORNELIS de
BRUINS

op den gront,
wordende de
schuldige met het
hoofd op eenen
balk gelegd, en dus
met de byl onthalf.
Anderen worden
gehangen aan
galgen: anderen
levendigh in
d'æerde begraven.
Deze zettenze tot
de schouders in
eenen kuil, dien ze
vaft toe- stoppen
met aerde, en laten
hen dus ftaen tot
datze fterven; waer
van we hier voor
een voorbeelt
hebben aengeroert,
en meer zouden
kunnen bybrengen,
dewyl 'er in myn
verbyl in dat
geweest meer syn
voorgevallen. Dogh
deze uitvoeringen
der ftraffes
geschieden hier
met zoo wei- nigh
omflagh, dat men,
als aen d'ene zyde
der Stadt recht
gedaan wort, het
aen d'andere zyde
niet eens weet. Die
de doot niet hebben
verdient, worden
gefraft met de
Knoet, zynde een
lange zweep, of
ledere riem, die
zeer hart is. Hier
mede worden zy fel
op den naekten
rugh geflagen met
zulk een geweld,

dat ze van weinigh
flagen kunnen
fterven. Het gaat
gemeenlyk dus toe.
Als iemand deze
ftraf ontfangen zal,
neemt de fcherp-
rechter eenen der
toezieners, dien hy
oordeelt bequaem
en fterk genoegh te
zyn. Dezen doet hy
den fchuldigen op
synen rug nemen
met de armen over
zyn schou- ders,
zoodat de handen
op zyn borst ko-
men. Middlerwylen
worden hem de
voe- ten met een
tou vaft gebonden.
Dan vat een der
dienaers van den
beul hem by het
haer, en geeft hem
zoo veel flagen, als
'er toe geiftelt zyn.
Sterk flaende ont-
bloot hy aenftons
het vleesch van de
huit. De minfte ftraf
is, het ftaen met
ftokken. Dien dit te
beurt valt, wort
nedergelegd op den
gront. Dan gaat
hem een man op
het hoofd, en een
ander op de voeten
zitten, tot dat de
ftraf is doorgeftaen.
Pynigen. Met het
pynigen levenze als
wy met het wippen.
Maer de lyder dus
hangende wort
geflagen met de
Knoet: ook wel met
een gloeient yzer
getreken over de

friemen der flagen.
Als de pyniging
zwaer zal zyn,
fcheren zy hem de
kruin, en laten
koude druppelen
waters daer op
vallen. Onmagtige
of quaetwillige
Schul- denaers
stellenzene voor de
Prikaes, en ftaen
hen eenige reizen
driemael met een
ftokje aen de zyde
van het been. Die
100 roe- bels of 500
gulden schuldigh is,
moet al- le dagen
deze flagen
uitftaen, een gehee-
le maent lang. Die
meer of minder
schul- digh is, wort
naer de grootheid
of klein- heit der
schult gefraft. Als
hy na ver- loop van
dezen tydt nogh
niet betaelt, dan
wort alles wat hy
heeft gachat, en
aen de
Schulteifcheren
overgegeven. Dogh
zoo zy hier niet
mede te vrede zyn,
wort de
Schuldenaer aan
den Schulteif- cher
als lyfeigen met
vrou en kinderen,
zoo hy die heeft,
overgegeven, om
dus met dienen
zyne schult te
minderen. Voor
dezen diendt
worden alle jaren
afge-

rekest 5 roebels
voor eenen man: en
de helft minder
voor eene vrou,
dewyl men hen
fpyzen en kleeden
moet. En dit blyft
duren tot dat de
schuld geheel vol-
daen is.

Men hout het hier
voor dat de Stadt
Moskow zoude
leggen in het
midden, en als in
den schoot des
lants, en allerwe-
gen ontrent 120
Duitse mylen van
de grenzen. Dus
wort zy gerekent te
leg- gen 86 mylen
van de Poolse
grenzen, en van het
Ryk van Perfie, of
de Stadt Tar- ku,
die onder het
gebiet van den
Czaer is, en aan
geene zyde der
Cafpische zee legt,
ontrent 460 mylen,
elke myl gerekent
voor een goet uur.
Van Moskow tot de
uiterfte grensplaats
zyner Czaerfe
Majef- teit in
Sibirie, of aan de
rivier Argoem, die
het gebied van den
Czaer, en dat van
den Cham in China
van een scheid,
wort gemeenlyk
gerekent te zyn een
lengte van 7600
wurft, uitmakende
1320 my- len; gelyk
van daer tot de
Hoofdstad Peking

in China 2500
wurft; het welk ik
hebbe uit den mont
en de aentekenin-
gen van den Heer
Everhart Ysbrants,
die als Gezant
zyner Czaerfe
Majestee derwaert
getogen is. Wat
Ruflant of Moskovie
in syn geheel
aengaat, het wort
in de Latynfche taal
genaemt *Ruffia*
nigra, of anders
Ruffia rubra, by
ons, zwart of rood
Ruflant, ook wel
klein Ruflant. Het is
gelegen in het
Zuider- deel van
het Koningryk
Polen tuffen de
Lantschappen
Polefie, Volhynie,
Podo- lie,
Tranfilvanie of
Zevenbergen, Hun-
garie, en opper- of
klein Polen, zynde
het Noordelykfte
deel ten Oosten,
dat het grootfte
lantschap is van
geheel Eu- ropa,
gelegen tuffchen de
Noortzee, de Yszez,
de rivier Jank, de
Kaspische zee, een
gedeelde van de
rivier Wolga, het
Crimich of
Przecops Tartarie,
de rivier
Borifthenes, het
groot Hartogdom
van Lithuanie, de
lantschappen
Lyfiant, Efthonie en
Ingrie, 't Koningryk
Zwe- den, en het

Zweedch Laplant.
De voornaemfte
fteden zyn Moskow,
Wo- lodimer,
Novogorod,
Smolensko, Ca- fan,
Bulgarie, Aftrakán,
Wologda, Ples- kow,
Refan, Seroflaw,
Peroflauw, Ar-
changel, en
St. Nikolaes. Dit
Ryk van Ruflant
begon beheerfcht
te worden in den
jaer 1545 van den
Grootvorft Iwan
Wafeliwits, die in
het jaer 1584 der
vorften hem in 't
gebiet zyn zoon
Feder Iwa- nowits,
die in 't jaer 1598
uit het leven
scheidde. In het
zelve jaar vefte
zich Boris Godunof
op den troon, dogh
ftorf fchielyk in het
jaer 1605. Zyn zoon
Fe- dor Boniowits
Godunof quam in
zyn plaats, dog
regeerde maer drie
maenden, dewyl hy
in 't jaer 1606 om 't
leven ge- bragt
wert door den
vallichen
Demetrius.

Gelegen: heit van
Mosko-vie. Steden
van Ruflant. Groot-
vorften van
Moskovie. #
REIZEN.

Deze beklom toen
den troon, maar
wert, na een jaer
regeren, van de
Ruffen van kant

geholpen: die in
den jare 1610
Waffili Iwanowits
Schuisk tot hunnen
Grootvorst
verkooren. Deze zat
twee jaar, na
welken tydt de
Ruffen hem aan de
Polen overleverden.
In den jare 1631
bequam Michacla
Fedowits uit den
hui- ze van
Romanof de
opperheerschappy,
en bezat het ryk 32
jaren lang, en storf
in 't jaer 1645. Zyn
zoon Alexei
Michailowits volgde
zynen Vader in 't
zelve jaar in 't
gebiet, dat hy door
de dode verliet op
den 29 van January
in 't jaer 1676.
Toen volgde Fedor
Alexewits, en ging
den wegh van alle
vleesch den 27
April in het jaer
1682. Weinig tyds
hierna verkoren de
Ruffen Peter
Alexewits in de
plaats van zynen
overleden broeder.
Dog in 't zelfde jaar
kroonden de
oproerige Strel- fen
Iwan Alexewits, den
broeder van Pe- ter,
en zetten hem
nevens zynen
broeder in 't gebied.
Dogh Iwan
scheidde uit het
leven den 29
January des jaers
1696.

Tot den jare 1700
heeft men hier niet
meer dan 11
Patriarchen getelt:
te weten Joff den
eersten, Germolen
den tweeden,
Ignatius den
derden (hoogel
deze niet gedacht
wort, omdat hy
Roomsgezint was
onder den valschen
Demetrius) Philaret
den vierden: Jofaff
den vyfden: Jofiff
den zeften: Nikon
den zevenden:
Jofaff den agtsten:
Pefterim den
negenden: Joakim
den tienden; Advan
den elfden, die in
den jaare 1700
overleed, zonder
dat'er op dezen
tydt, terwyl ik dit
schryve, nogh een
navolger verkoren
is.

In den jare 1689.
had men in Moskow
uit de byzondere
geflachten dit getal
van Bojaren of
Ryxraden.
Tweeeten uit het
geflagt der
Zerkaffen 2: uit
Galitheus 3: uit
Odoefskoy 1: uit
Proforefskoj 3: uit
Sollofowen 5: uit
Wruforey 3: uit
Scher- metowen 3:
uit Dolgoruki 1: uit
Bono- danofski 1:
uit Trokurof 1: uit
Repum 1: uit
Wolmskoj 1: uit
Koslofskoj 1: uit

Beratsenskoj 1: uit
Tzerbatof 1: uit Go-
lowin 2: uit Scheyn
1: uit Bakurlino 2:
uit Punskin 1: uit
Chilkoff 1: uit Stue-
schnoff 1: uit
Sabakim 1: uit
Milofsafs- koi 2: uit
Nariulkuns 2: uit
Sokoffinus 1: uit
Jufchhoff 1: uit
Matuskin een; zyn-
de te famen 44
Bojaren. Deze
dienen den Vorft
met hunnen raedt,
en behartigen de
zaken des Ryx.
De Krygsmagt, die
de Czaer gemeen-
magt van lyk
onderhout, bestaet
in 46 of 50 dui- zent
Soldaten, en eenige
Regimenten Ruiters
en Lanfiers, die uit
den Vorfte- lyken
schat betaelt
worden, genietende
jaerlyx hunne
foldye in geldt,
koorn, en verdere
nootlykheden. By 't
opkomen van
oorlogh wort de
ganiche Adel van
Ruflant
opontboden, die
een aenmerke- lyke
Krygsmagt
uitmaekt. Want
men schat deze
meeninge wel op
twee hondert
duizent man, dewyl
zommige dezer E-
delluiden wel tien,
andere wel twintig
personen met zich
brengen, andere

ook van minder
vermogen ten
minsten twee of
drie.

De voornaemste
inkomsten van
geheel Ruflant, die
wy ten deele
hebben aenge-
roert, befaan in
Pelteryen, Koorn,
Jug- ten, Potas,
Wydas, Hennip,
Matten, Boriftels,
Teer, Talk, en zoo
voort. Daer-
enboven heeft het
groote inkomsten
uit de Kabakken,
dat huizen zyn, die
den Vorft
toebehooren. Hier
in wort ver- kogt
Brandewyn, Bier,
en Mede. De tollén
geven ook veel.
Nogh wort over
Archangel
ingeschept, en naer
andere landen
verzonden Kavejaer
en Karloek: welk
laetfte de blaas is
van de Steur, die in
groote meeninge
t'Astrakan, en
andere plaetsen, in
de rivier Wolga
wort gevan- gen. Zy
dient meeft tot
zuivering van den
wyn, is ook een
schoone lym, en
wort veel gebruikt
in verweryen.

Het zal niet
ongevoegelyk zyn
hier aen te hechten
het verkorten der
dagen en nachten,
zoo als de Ruffen

hunne reke- ning
daer ontrent
maken. By hen dan
heeft den 8
September de dagh
12 uren, en even
zoo veel de nacht.
Den 24 der zelve
maent heeft de
dagh 11 uren, de
nacht 13. Den 10
Oetob. de dagh 10:
de nacht 14 uren.
Den 26 dito de
dagh 9 : de nacht
15. Den 11
Novemb. de dagh
8: de nacht 16. Den
27 der zelve maent
de dagh 7, de nacht
17. Den 12
Decemb. beginnen
de dagen toe te
nemen. Want den 1
Januar. heeft men 8
uren dagh, en 16
uren nacht. Den 17
Janu- ary heeft de
dagh 9, de nacht 15
uren. Den 2
February heeft de
dagh 10 , de nacht
14 uren. Den 18
der zelve maent
heeft de dagh 11,
de nacht 13 uren.
Den 6 Maert de
dagh 12, de nacht
even veel. Den 22
der zelve maent de
dagh 13, de nacht
11. Den 7 April de
dagh 14, de nacht
10. Den 23 dier
maent de dagh 15,
de nacht 9. Den 9
Mei de dagh 16, de
nacht 8. Den 25
Mei de dagh 17, de
nacht 7. Den 12
July beginnen de
dagen af te nemen.

Dan is het op den 6
July 16 uren dagh ,
en 8 uren nacht.
Den 22 der zelve
maent 15 uren
dagh, 9 uren nacht.
Den eerften
Aug. heeft de dagh
14, de nacht 10
uren. gelyk den 23
Augustus de dagh
13, en de nacht, 11
uren. # CORNELIS
de BRUINS

X.
HOOFDSTUK.

Veranderingen in
de zeden des lands.
Eerpoorten binnen
Moskow.
Triomfante intrede
van den Czaer
wegens de
verovering van
Notenburg enz.

Allengs heeft de
tydt vele
veranderingen in
dit Ryk ingevoerd,
die ook
vermenigvuldigt
zyn federt de Czaer
uit onze landen is
wedergekeerd.
Welker manieren
hem schynen
byzonder wel
gevallen te hebben.
Want aenfontts
maakte hy eene
hervorming in de
dragten der
kleeden, zoo wel
mannelyke, als
vrouwelyke:
byzonder voor zoo
veel betreft de
genen, die van het
Hof afhandelen, en
daer eenige
bedieningen

waerne men,
zonder dat iemand
daar van
uitgezondert is der
voornaam heeren,
of hunne kinderen.
In der daet de
Russische
Kooplieden, en
anderen, die
eenighaen zien
hebben, zyn op zulk
een wyze uitgedoft,
dat men hen
naeulyx van onze
lantsluiden kan
onderscheiden. Ook
quam in dit jaar
een gebodt uit, dat
geen Ruffen de
stads poorten
zouden hebben
door te gaan, ten
zyde aengedaan
waren met eenen
Poolchen rok, of
met een kleedt en
kouffen en
schoenen naer onze
wyze uitgestreken.
En dit hadden
vooral waer te
nemen de
bedienden der
overzeeche natien,
zooze van de wacht
niet wilden
genomen zyn van
de fleden, daerze
agter op stonden.
Welk gebeurende
raekten ze niet vry
zonder betalen van
losgelt, hoewel dit
de boeren of
lantsluiden niet
aenging. Deze
verandering dus
ingevoert zal
allengs uitwisschen
het geheugen der
oude dragten.

Waerom ik hier in
willen de voorzien
de oude Jufferlyke
dragt van dit land
op doek in perfil
heb afgechil- dert,
om des te
gemakkelyker te
kunnen toonen het
fieraedt aan het
agterhoofd; waer
van de verbeelding
op No. 13 wordt
aengewezen; gelyk
de ganse figuur op
No. 14.

Men moet
aenmerken, dat het
haer hier bloot
leggende een jonge
dochter verbeelt,
dewyl de getroude
vrouwen dat bedekt
dragen, omdat het
schande zou zyn,
zoo ze het lieten
zien. Deze hebben
een bonte muts op
het hoofd, die
bovenen plat is,
onder rond, en
rondom punt-
agtigh kroonswyze,
heel bezet met
juweelen, gelyk ook
boven. Achter ize
wat langer met
twee spitfe punten.
Zy noemen ze
Tryoegh.

Het hoofdieraet van
de maegt, die wy
hier verbeelden, is
kroonswyze, bezet
met paerlen en
edele gesteenten,
genaamt
Perewaske. Hier
voor nemen eenige
een lint, genoemd
Sweetske. Datze

om den hals hebben
noemen ze Ofarelje,
en de oorringen
Sergi. Onder aen
de vlechten van 't
haer hangenze
groote quaften, en
boven aan tot
fierfel een linnig
lint, gelyk hier ten
deele vertoont een
fract; waerom ik
het beelt in perfil of
op zyde geschildert
heb. Den bovenrok
met bont gevoedert
noemen ze Soebe.
Den onderrok
Telagrea, of
Serrataen: het
hemde Roebacht.
Hier van zyn de
mouwen zoo wyt en
vol ploien, dat daer
16 of 17 ellen
linnen toe
behooren. De
armierfels, die tot
aan de hant komen,
worden Sarokavie
genaamt: de
kouffen 't Zoelki,
die gemeenlyk los
en ongebonden
hangen. De muilen,
genoemt Basmakje,
zyn gemeenlyk root
of geel van kleur,
en hebben
byzonder hooge en
finalle hielen.

De Russen
genootzaekt deze
verandering van
gewaadt te
ondergaen zyn
nogh daerenboven
gehouden hunne
baerden te laten
afficheren,
behalven de

knevels, hoe- wel
alle Hofbedienden,
en veel anderen die
ook laten
wechnemen. Om dit
te doen ftant
grypen zyn in dit
jaar verscheide
personen aengefelt,
die gelaft zyn al-le
de Russen, die ze
met baerden
vinden, aan te
grypen, en hun
zonder onderscheid
die aenfontts af te
fnyden. Deze zaak
viel zommigen van
hun zoo hart, dat ze
den wagters de
oogen uittaken, en
het verlies hunner
baerden met geld
afkochten. Maar
deze uitvlucht was
ydel: dewyl zy niet
langer vry waren,
dan tot dat ze
weder in de handen
van anderen vielen,
die met den zelfven
laft verzien waren.
Dit gebeurde aan
de voornaemste
heeren van hooger
hant, zoo door den
Vorst zelf, als hy by
iemand ter maelydt
was, als by andere
dergelyke
toevallen. Het is
met geen woorden
te zeggen wat
smart dit
veroorzaakte aan
veelen van deze
lantsaert, die niet
dan met droefheid
scheidden van
hunnen baert, dien
ze zoo veele jaren
gedragen hadden,

als een zeker
merkteken van
aenzien en
eerwaardigheid. Ja
veele zouden
sommen gelts
gefpilt hebben, had
het hun vrij geftaan
dit verlies af te
koopen.

By de vrouwen is
de verandering zoo
groot niet, als men
de luiden van
aenzien uitzondert.
Want onder die ziet
men de Juffrouwen
gefiert met
fontanjes, en voorts
op onze wyze
gekleedt. #
Russische Vrouw.

In de oude Russische mode droeg een vrouwelijke persoon vaak een opvallende hoofddoek, die vaak was versierd met fijne patronen en borduursels. De kleding bestond uit een rijkversierde jurk met zware bontmanteau, waarbij de mouwen en kraag waren afgewerkt met gedetailleerde borduurwerk. De sieraden, zoals oorbellen en kettingen, werden vaak gemaakt van edelstenen of metaal en vormden een belangrijk onderdeel van haar uiterlijk.

Deze afbeelding toont een Russische vrouw in traditionele kledij, met een opvallende hoofddoek die over haar schouders valt. De jurk is versierd met complexe patronen en de mantel is bedekt met bont. Ze draagt oorbellen en heeft een sierlijke houding.

Deze stijl was typisch voor de Russische mode in de 19e eeuw, waarbij rijkdom en status vaak werden uitgedrukt door het gebruik van luxe materialen en gedetailleerde versieringen. # REIZEN.

Om deze verwijfeling van dragten uit te werken heeft men in den beginne over zee moeten halen hoeden, schoenen en wat des meer noodigh was. Maar dewyl dit van veel zelfs een 't werk was, en maakten hoe- den op onze wyze, in't eerst wel flecht, maar naderhand beter, toen uit onze lan- den hoedemakers ontboden waren om het hen te leerén. Want dat deze lantaart leerzaam is, en gaeu in na te doen wat hun voorgedaan wort, hebben wy al voor dezen gevogeld.

Orde tegen de bedelaars. Goede orde werd in dit jaer ook gefelt tegen de bedelaars, die, zoo wel mannen als vrouwen, met zulk een meenigte de fratren vulden, dat men, als men aan de winkels binnen Moskou iets te koopen had, daer geheel van omcingelt was: waer by dit ongemak quam, dat vele lantloopers daer onder gemengt niet te goet waren om iemants beurs te beloeren, en hem die afhandigh te maken. Van welke zonde het gewiffe der Ruffen zich niet zeer bezwaert vint. Zyne Majeftit heeft derhalven wyßelyk een verbodt doen uytgaen, dat geene arme luiden zich zul- len hebben op de fratren te vertoonen om aelmoeffen te vorderen, begerende wel uitdrukkelyk dat iemant, die hun iets mogt komen te geven, tot boete zal ver- beuren vyf roebels, of 25 guld. Hier toe is tot onderhout der armen by elke Kerk, zoo binnen als buiten Moskow, een Godtshuis opgerecht tot wooninge voor de arme menlichen: waer toe zyne Majeftit eene jaerlyxe inkomfte geeft. Zoo dat men nu van deze ongemakken vry is, die groot plagten te zyn, voorna- mentlyk ontrent de Kerken, van waer de bedelaars de menschen, die hunnen Godts- dienst gepleegt hadden, vervolgen ge- heele fratren lang, zonder hen te verla- ten, voor dat ze iets ontvangen hadden. Nu is het wel waerschyndlyk dat veelen, om het wonen in de Godtshuizen te ont- gaen, zich tot werken begeven hebben, dat anders den arme luiden gemeenlyk te- gen de borst is, dewyl onder hen de be- delarye voor geen schande gerekent wort. Hoewel men 'er vint, die wel werken zouden, als hun daer toe bequame gele- genheid gegeven wiert. Dit doet my den- ken aan dit volgende voorval.

Godtshuis voor de armen. Aen het zelve huis, waer in ik tegenwoordigh myne herberg hebbe, quam een jongen een aelmoes bidden van eenen Heer, daer ook geherbergt. Dees vraag- de hem, waarom hy zyn koft op geene andere wyze zocht te winnen, het zy met te gaan werken, of den goeden luiden te dienen. Hier op antwoordde hy, dat hy niet bequam was tot werken, dewyl hy het niet geleert had: en wat dienen be- langde, dat hy geen huur kon krygen,

dewyl hem niemant begeerde. De Koopman eenig goets in het gelaat van den jongen bespeurende vraagde hem, of hy wel by hem zoude willen woonen, en vlytigh oppaften, maer vorderde hem met een af, of hy in zulk een geval hem eeni- ge borge konde stellen. Want dit is by het huren van dienstboden hier zoo in gebruik, dewyl men anders, zoode ontrou mogten komen te pleegen, daer geen recht op kan krygen; hoewel veelen dat verzuimen, en naer geen borge talen. De jongen gaf hem tot antwoord, dat hy niemant had, maer Godt tot zyn getuige en borge riep, dat hy hem ge- trou en eerlyk dienen zoude. De Koopman liet zich hier mede genoegen, en nam hem op dien voet in zynen dienft aen. Inderdaet hy queet zich in alle dee- len van zynen plicht, en nam den dienst trouhartig waer. Ondertuiffchen gebeurde het dat hy zoo verre in gemeenzaemheit quam met zekere dienfmaegt van den huize, dat hy met haar te bedt raakte. Waer uit volgde dat zy weinigh tydts daerna tekenen gewaer

wordende van be- zwangert te zyn hem haren noot klaagde. Hy wert ook aangemaet van anderen haer, die hy dus onteert had, ten huwlyk te nemen. Hier toe had hy (want ze was redelyk bejaert) niet veel ooren. Weshalven hy geperft wert op het hou- den der beloften aan haar gedaan. Men vraegde hem ook of hy zulk een fluk by zyne gegeve borge wel zoude kunnen verantwoorden. Dus geperft antwoorde hy, dat hy dat bezwaerlyk zou kunnen doen, en gaf vervolgens zyn woort dat hy haar trouwen zou. Hy deed het ook, en begon aenfontts met het gene hy mid- dlerwyl had overgewonnen eenigen hand- del van koopmanschap aan te slaen. Waer in het geluk hem zoodanigh begunstigde, dat hy tegenwoordigh, terwyl ik dit schryve, een voornaem winkelier van Lakenen en Stoffen binnen Moskow is, en gehouden word voor eenen man, die meer als dertigh duizent guld. bezit. Hy leeft met dezelve vrou in goede een- dragt: maer dewylz nu al zeitigh jaren bereikt heeft, en de kinderen geftorven zyn, wilde hy haar wel, als ze daer toe verstaan kon, in een Klooster steken, behoudens dat hy haar daer onderhout verschafften zoude, en trouwen een ande- re vrou, om weder kinderen te verwek- ken; dat naer de wetten der Ruffen y- der vry staat. Maer tot nogh toe zyn ze hier in met elkander niet overeen ge- komen.

De veranderingen, waer van we ge- sproken hebben, betreffen ook de Kan- feleryen, waer in alle de geschriftten nu op onze wyze ingeëlt worden. Hier aan laat zich de Vorst veel gelegen leg- gen,

Verandering in de Kafeleryen. # CORNELIS de BRUINS

gen, gelyk aan alle andere dingen. Want niets geschiet buiten zyn beftier of kennis, wordende alle Ryxzaken, van wat natuur die ook mogen zijn, voor hem gebracht. Tegenwoordigh is door zyn vlyt versterkt Novogorod, nevens Plef-cow, Afof, Smolenske, Kicof, en Ar-changel. Hier toe is veel gelt gepilt: doch des niet tegenstaande wort door de Schatten goede orde en voorzorge in de schatkift des Ryx gevonden een fchat van ontrent drie hondert duizent Roebels, zoo als zyn Majesteit met eigen monde my verklaart heeft, dat naderhand anderen my ook bevestigt hebben: zynde dit zoo net bevonden na dat alle kosten betaalt waren, die gehangen zyn aan fterkten van oorloge, Scheepsbouweryen, en wat des meer is. Waer ontrent egter dient aenge merkt dat de onkosten behorende tot de Scheepsbouwery vervallen zyn uit het gemeen, hebbende elke tien duizent boeren de onkosten moeten opbrengen, die tot het maken van een Schip met alle zyn toebehoren vereift worden. Deze boeren flaan ten deele onder zyne Majesteit, ten deele onder byzondere Heeren, Edellieden, en Kloofsters, waer van 'er eenige een groote meeningte hebben, waer onder het Trooytfe Klooster uitsteekt, als reets gezegd is.

Hier uit is genoeg te bemerken dat de onderdanen van deze Vorft bidden mogen om zyn lang leven en gelukkige regeringe, op dat ze door hem meer en meer begrip mogen krygen van vele goede zaken. Alles zeker laat zich in deze wel aenzien, te meer om dat de

Ryxprins, nu omtrent 14 jaren out, het voorbeeld zyns Vaders volgt, toonende reets in deze jeugt een goet oordeel, zynde voorts opmerkende, vraegende, en van goeden inborft. De Vorft draegt ook goede zorg voor hem, en laet hem in de Latynsche en Duitsche tale wel onderregten.

Op den 14 der maent September werden hier binnen gebracht ontrent 800 Zweedse gevangens, bestaande in mannen, vrouwen, en kinderen. Eeneige van deze werden als Slaven voor 3 of 4 gulden verkocht, doch floegen na weinigh dagen op tot 25 of 30 gulden: het geen vele der overzeeftche natie bewoog tot het koopen van eenige mannen, vrouwen, en kinderen: zeker tot hun geluk, dewyl het wel meeft geschiedde om deze arme menschen te verlossen, en in dienst te houden tot den tydt van vrede, en hen dan weder in vrijheit te stellen. Veele werden ook gekocht door de Ruffen, en de allerongelukkigste door de Tartaren, die hen verder wechvoerden, dat waerlyk droevig om te zien was.

Den 20 der zelve maent quam hier tyding dat zyn Majesteit den 13 na drie

formen de fterkte Notenburgh met verdraagh had ingenomen: waar over den burgh in-23 hier het Te Deum in de Kerken gezongen wert.

In het einde der maent viel hier de eerste vnee, en met het begin van October begon het te'vriezen, maar kort daer een veel'er weder regen, gelyk'er te voren overvloedt van water gevallen was.

In dit jaer quamen zoo vele schepen t'Archangel, dat men het getal daer van berekende op 154 Koopvaardyschepen, te weten van de Engelschen 66, nevens vier Convoiers: ook even zoo veel van de Hollanders, nevens drie Convoiers. Hoewel onder de Engelschen vele kleine schepjes waren van geen groot belang. De reft befont in 16 Hamburgers, 4 Deenen en twee Bremer.

In het midden van November was de rivier de Joufe achter onze wooning met ys bezet, zoodat eenigen van de Duitsche natie, ook verscheidene Ruffen op schaften daer over reeden, dewyl'er geen vnee gevallen was. Ik nam ook deze gelegenheid waer, liet een hantfleetje op de wyze van ons lant vervaardigen, zette een jonge Juffrou daer in, en reed daer mede over de rivier; het welk men hier nogh noit gezien had. Dit was de tweede reize in den tydt van 32 jaren, dat ik schaften aan myn voeten gehad had. Maar ik bevond dat men eens een ding wel geleert hebbende dat zoo licht niet vergeet. Dogh dit vermaak duurde niet lang, dewyl het den volgenden nacht weder vneeude.

Het gebeurde in dezen tydt dat den 24 Kanfele-ry afge-brant. der maent binnen het Slot de Polfolske Prikacs of Kanfelery afbrande, dat veel verlegenheid maakte.

December ging nu in: en men kreeg bericht dat zyn Majesteit was aangekomen tot de Stadt Pechik, gelegen 90 wurft van Moskow, daer hy eenige dagen bleef. van daer trok hy naer het lanthuis van den Heere Lofkreilis, zynen oom; het welk 30 wurft gerekent wort te leggen van Moskow. Men noemt het Salnikof. Van daer naderde de Vorft tot op 7 wurft van Moskow. Dit is de plaats van Knees Michalo Sakoliets, Serkaskie, Gouverneur van Sibirie, die haer den naam heeft gegeven van Nikoolske.

Nu begon men orde te stellen tot den Toebereidels tot de in-trede des Czaars. mars voor de beftemde Intrede zyner Majesteit, en alles wert daer toe vervaardigt. De meefte Koopluiden der overzeeftche natie ontvingen laft tot het beschikken van een grooter getal paarden, en daer by eenen dienaar op de Duitsche wyze gekleedt. Deze paarden waren geschikt om het geschut van de Zweden veroverd binnen te flepen. Nu vertrokken den volgenden dagh de Gezanten, onze Refident, de En- # REIZEN.

Engelsche Conful, en eenige weinige kooplieden, om zyne Majesteit te gaan verwelkomen op de laatst genocmde plaats, en quamen den vierden der maent des morgens weder hier. Wy verftonden dat dezen dagh de triomfante intrede zoude geschieden. Ondertuffchen waren'er kleederen, gemaakt op de Duitse wyze, vervaerdigt voor ontrent 800 man. Men zag twee eerpooten van hout binnen de stadt opgeregt in de Meeftietc fraet: de eerste binnen den rooden muur regt tegen over het Griexe klofter ontrent het Druk-hof, daer ook het hof is van den Velt-maerschalk Seremetof; de tweede bin nen den witten muur by de Kanfclary der Amiraliteit, ontrent 400 fchreden van de andere. Om dezen toefstel te bezichtigen was'er een groote meenigte van menschen op de been, zoo wel binnen, als buiten de stadt. Ik reed'er eerft door heen, ook een goet fluk wegs naer buiten, om het begin te kunnen gadeflaen. Hier gekomen, zag ik dat de meenigte eenigen tydt flant hielt, om alles in goede orde te ffe- len, en dat dit meetf door zyn Majesteit zelve gedaan wert. Wy vonden den Vortf van het paert afgestegen, en toetredende verwelkomden hem vrymoediglyk. Hy bedankte ons, en omarmde en kufte my voorts, wel in zynen fichik zynde, naer het fcheen, dat ik nogh in zyn lant, en hier ter plaatfe gekomen was om deze flae- fie te beschouwen. Vervolgens vatte hy my by de hant, zeggende, Kom, ik zal u ook eenige zeevlaggen doen zien. Het welk geschiet zynde, Ga nu verder been, zeide hy, en teken alles aennaer uw begeer- te. Terwyl ik hier mede bezigh was, quam zeker Ruffich heer met eenige die-naren aengereden, die my ziende een pa- pier in handen hebben, toetradt, en zich daer meefte van maakte, roepende met eenen een der Duitse officieren, om uit hem te verftaen, wat ik hier mede uit-rechte. Dezen antwoordde ik, dat ik'er mee deed het geen my behaegde, en de orde volgde van zyne Majesteit. Op welk zeggen hy my aenftons het papier weder overgaf. Waer op ik myne nieusgierig- heid voldeed, 't geen buiten de gunft zy- ner Majesteit 't niet mogelyk ware ge-weeft.

De inkomst nu droegh zich toe op de volgende wyze. Vooraen trok het eerste regiment, zynde de lyfwatch van den Vortf, befaande in 800 mannen onder den Overften of Kolonel de Ridder, een Duitcher of geboorte. De helft van dit volk, dat voor aen trok, was gekleet in roode kleederen, op onze wyze gemaakt, de andere helft in gewoone Ruffische kleedinge, dewyl'er geen tydt was geweest om zoo veel kleederen gereet te krygen. Tuffchen deze ging den ge- vangene Zweedse foldaten en boeren drie aan drie benevens elkander, verdeelt in zeven partyen, befaande yder party in 80 of 84 personen, zoo datte te famen een getal van ontrent 580 uitmaakten, en gaende tuffen drie compagnien foldaten. Hier aen volgden twee ichoone hantpaer-den. Toen een compagnie Granadiers met groene rokken, gevoedert met roodt op de Duitse wyze, uitzetel datze in de plaats van hoeden, hooge groote zwarte beere mutfen op hadden. Deze waren de eerste van de lyfwatch der Granadiers. Hier aen volgden zes Helbaerdiers: vyf Hobooblaizers, die luithig op speelden: 6 officiers, en na hen het regiment van zyn Majesteit van Probofenske: waer van ook ontrent 400 mannen in 't nieu op de Duitse wyze gekleet waren in 't groen, gevoedert met roodt, hebbende alle om den rant der hoeden eenen witten bloot. Voor dit regiment ging de Czaer met den heer Alexander. Men zag'er by negen dwarsfluiters, en ettelijke ichoone hantpaerdens. Toen volgde het Rege- ment of een gedeelte van Semenoskie, behorende mede tot de lyfwaft, gekleedt in 't blaau, met roodt gevoedert. Na het zelve quamen de Vanen van de Zweden veroverft: als vooreerft twee Standaarden: toen een zeer groote vlagh, door vier foldaten gedragen. Deze had geftaen op het Kasteel Notenburgh. Toen vyf zeevlaggen, gevolgt van 25 vaendels, elk door 2 foldaten gedragen. Eenige hier van waren blauw, groen, geel, en root: en daer onder negen, die geel en blaau waren. In verscheide zag men twee goude Leeuwen in 't midden met een Kroon daer boven. Achter deze werden gevoert 40 flukken kanon: waer van ee-nige van vier, andere van zes paarden getrok- ken werden, die alle van eene kleur waren. Toen 4 groote mortieren: ver-volgens 15 metale, zoo groote, als klee-ne veltflukken: hier agter nogh een an-dere mortier. Toen 14 groote lange metale flukken, waer van eenige van 6, andere van 8 gelyke paarden getrokken werden. Toen quam een houte kas met keukengereetchap: toen tien fleden met hanggeweer: drie trommels: een fiede met Smitsgereetchap, en daer onder een groo-te blaesbalgh: een met gewicht. Na dit alles quamen de gevangene officiers ontrent 40 in getal, die yder tuffchen twee foldaten gingen. Daer agter quamen ee-nige fleden met zieken en gequetften, die eindelyk van eenige Ruffische foldaten ge-volgt werden. Terwyl men dus voort-trok, wert het een uur na den middagh, als al de trein binnen de Stadt quam. Als men door de Twerskie poort aan de Noortzyde der Stadt voortgetrokken was tot aen 't eerste triomfpoort, trok het eerste # CORNELIS de BRUINS

eerste regement daer door. Dogh zyn Majesteit hielt daer een groot vierde deel van een uur stil, als wordende daer van de Geeftelykheid, tot dien einde daer gekomen, met een ververishing van drank onthalt. Deze poort was, vermits de fraet tamely breed is, met drie bogen, de grootste in 't midden, en de kleinste ter wederzyden aan de huizenvaltgeheet. De ganche poort was met tapifyeryen zodanigh behangen, dat men geen houtwerk zien kon. Van voren boven aene de poort op een Balkon flonden 8 kleine jongens, twee-aen twee verdeelt, in fierlyk gewaadt, die hunne stemmen in muzyk lieten hooren. De poort was met vele Schilderyen behangen, waer onder eenige zinnebeelden waren, nevens geschrift, dat daer toe behoorde. Boven de poort stondt een groote Arent, en een meeningte vaendels. Aen beide de zyden der fraet voor de poort was het ook al met tapyten en schilderyen op dezelve wyze behangen. Daer boven ook waren balkonnen, en daer op veel speelluiden met een orgel en allerhande speeltuig, die een aengenaem geluit verwekten. Veele vaendels fieren ook beide de zyden. Ontrent deze poort was de gront met vele groene takken wederzyds bezet, ook de fraet met groente beftroit. Aen de achterzyde zaten verscheide heeren. Een fluk wegs door deze poort zynde getrokken, zag men de

Princeffe, zufter zyner Majesteit, de Czarietfie met de drie jonge Princeffsen nevens eenige Russische en Duitse Juffrouwen, die zich daer onthielden in de woning van den heer Jakof Waffielof Feuderof, om te beter alles te kunnen bezichtigen. Zyn Majesteit groette de Vorf tinnen al voorttrekkende door de tweede poort, die op dezelve wyze gefiert en verzien was. De stad dus door getrokken, en de Meeftietse poort doorgedaan zynde, trok men voort door de Duitse Slabode. Als men gekomen was tot voor het hof van den Hollantfen Resident, bood die zyne Majesteit wyn aan, die dit afflaande flant hielt, en een dronk biers eifchte. Het was by de hant, en my gebeurde d'eer dat ik het den Vorst zelf toereikte, die zeer weinig gedronken hebbende, weder voorttrok naar Probrofensko. Nu gingh het reets naer denavont: en zyn Majesteit buiten de Slabode gekomen, zette zich te paerde. Dus nam deze factie een einde. Om welke te zien zulk een meeningte volx in de stad Moskow by een gevloet was, dat het nacu lyx te gelooven is; zynde alles toegegaan met ongemenne blyfchap, en zonder dat 'er eenigh ongeluk, voor zoo veel ik heb kunnen gewaer worden, gebeurt is; daer nogtans de huizen en stellaedjen met menschen gepropt waren.

1. HOOFDSTUK.

Inwydinge van Ifmeelhof. Veele geschenken daer gebragt. Een Frans Chirurgyn moortdadhig doorstoken. Pragtige Tronstaetfie. Gewoonte ontrent de Geboorte, Begravinge, en Bruiloft; ook der overzeefche natien.

O P den 12den der maant quam de Vorft onverwagt des morgens ten tien uren termaeltydt by den heer Lups, die den vorigen dagh weder van Archangel hier was aengekomen. Ik quam op het hof, zonder dat ik ergens van wist, om den heer Lups te begroeten. Maer zyn Majesteit my vernemen de, geboot my binnen te treden, alleen verzelt van twee Russische Heeren. Ik boodt zyne Majesteit een papier aan, my verschoonende over myne onbequameil in de Poëzy, maar echter betuigende dat ik niet had kunnen nalaten eenig bewys van vreugde in geschrift te stellen over de gelukkige overwinning van zyne Majesteit op de terte Notenburgh behaelt. De Vorft het minlyk aenvaardende geboot my aan te zitten, en den Heer Lups te verhalen wat ik ontrent de inkomt gezien had. Dit naer zyn genoegen verricht zynde, gingen'er eenige niet van de kleinste wynglazen om, die gedledigt werden op de nicu lyx verkregen zege, en het goedt vervolg daer van. Waer op de Vorft ten twee uren weder vertrok.

Den 19den kreeg ik laft van de Keizerinne, om de drie afbeeltzels der jonge Princeffsen, die ik levens grootte geschildert had, even als te voren, des morgens te brengen op Ifmeelhof. Daer komende reed de karos met zes paarden, van Moskow gekomen, dicht voor my, waer in de drie Princeffsen zaten, die aan de voorpoort uittraden. Hier stondt de broeder # REIZEN.

der der Keizerinne met eenige Priefters geredt om de Princeffen in proceffie te geleiden naer het hof, dat dezen zomer eerst nieu gemaakt was, dewyl het vorige door den tydt geheel vervallen was. Want het was beeftmet dit hof dezen dagh in te wyden, en dan daer binnen te trekken. Ik my hebbende doen aenmelden, wert geboden in het eerste vertrek te ver toeven, waer in ik vele Juffers van het hof vond. De vloer was geheel beftroit met hooi. Aen de regte zyde ftondt een groote lange tafel, geheel met groote en kleene brooden bedekt, op welker eenige een hant vol zout lagh : op andere een zilver zoutvat met zout gevult. Want in dit lant brengt het gebruik mede dat vrienden en bekenden van luiden, die in eene nieuwe woning trekken , het huis met dit zout als inwyden, en dat eenige dagen achter een vervolgen. Dat een te ken wil zyn van overvloedt, dien ze hier mede wenfchen: opdat de inwoners noit aan eenige nootwendigheden mogen gebrek hebben. Vertrekkenze ook uit een huis, zoo laten ze wel hooi op den gront, en een broot in het zelve , tot eenen zegenwensch voor die'er ftaen in tetrrekken. Boven de deuren en venfters van dit vertrek , waren de wanden verfiert met zeventien verscheidene schilderyen , op de Griexe wyze gemaakt , die alle hunne voorname Heiligen verbeeldten , die ze gemeenlyk in het eerste vertrek fte llen ; howel men in andere binnenkamers ook diergelyke schilderyen ziet ophenghen. In het tweede vertrek, dat open ftondt, was de broeder der Keizerinne , en verscheidene Heeren en Priefters, die alle voor eenige boeken ftaende zich door heilige gezangen lieten hooren. De Keizerin was met eenige edele vrouwen in een derde vertrek, gedurende deze godsdienstigheid, daer een half uur rykelyk mede door liep. Toen bragt men my door

een andere weg in een ruime zaal, om de Keizerin daer af te wachten , die kort daer aan inkomende , van my met wenfchen van veel geluk en zegen begroet werd: welke zegenwenfchen de tolk, die gesta digh by my was , haer ontvoude. Hier op nam deze Vorftin my by de hant, zeggende: Ik wil u eenige andere vertrekken laten zien; dat zy voortbragt met eene min lykheid, die men in zoo groot een perfo naedje niet wachten zoude. Toen ge boodt zy eene der Staetjuffers een gou den schaelkje met brandewyn te vullen, en gaf my dat haar eige hant over om te drinken, en deed my met een de genade van my hare hant te laten kuffen, en die der Princeffen daer tegenwoordigh. Toen gaf zy my myn affcheit, en laft om na drie dagen weder te keeren. Waer op ik vertrok.

De Kerfdagen waren ondertuiffchen op handen. Wacrom ik goet vont een fchildery van Christus geboorte, door my zelf gemaakt , met my te nemen , in plaats van broot en zout; ook eenige paternofers, die ik van Jeruzalem gebragt had. Ik boodt deze dingen hare Majesteit aen, zeggende dat ik de vryheit nam van die als een offer te brengen in plaats van broot en zout. Ik leverde met een eenige paternofers over voor de jonge Princeffen. De Vorftin betuigde dat alles haar aenge naam was, bedankte my , en reikte my eene vereering toe; my vorders bevelen de zelf by de Princeffen te gaan , en haer de paternofter in eige handen over te geven. Welken laft ik terftont nakomende de Princeffen in een ander vertrek over maeltydt vond. Myne gefchenken overgegeven hebbende, keerde ik weder naer de Keizerin: waer by eene der Princeffen zich kort daer aen ook vervoe gende my een schaelkje brandewyns, en kort daer na een groot glas wyns overgaf. Waer na ik met dankzegginge myn affcheit nam. Op den 25ften der maent hielden de Rufen naer hunne gewoonte het Kersfeet : en van toen af an maekte zyn Majesteit een begin van zyne genegene vrienden te gaan begroeten, gelyk ik daer van in het voorleden jaer gemelt heb.

Tot het einde van dit jaar bleef al het zelve weder, vermengt met veel regen , dat de wegen zoo flecht maekte, dat koop luiden en andere reizigers van Archangel en andere plaetfen herwaert aenkomen de, vyf of zes dagen langer dan naer gewoon te moften op wegh zyn ; zoo dat men in vele jaren hier zulk eenen flappen winter niet gezien had. Maar dit veranderde in het begin van January des volgenden jaers: en de lucht ophelderinge floeg het met bittere koude aen't vriezen. Den eerften van January in dit jaer 1703 was het hier druk met toereeden van een vreugdevier, werk dat men aentekenen zou om d'overwinning over de van Notenburgh. Deze toefel wert ge maekt over de Moskofwe rivier, even ag ter het Slot in een vlakte , genaamt zyn burgh. Majesteits hooivelt : waer van men het hooi gebruikt op zeker dagh in 't jaer, volgens een out gebruik, om de Kerken te beftroien. Dit vuurwerk verschildte van het bovengemelde niet, als in het on derfcheit der zinnebeelden.

Den volgenden dagh quam zyn Majesteit by den Heer Brants , in gezelschap van ontrent 200 perfonen, die alle nevens den Heer den Vorft in de voorzaal onthaelt werden Brants. onder het gefchal van trompetten en ke teltrommen. Onder andere dingen wert hier vertoont een zwaart van byzondere grootte. Het was lang ruim 5 $\frac{1}{2}$ voet Rynlantfe maet, breed in de scheede 3 $\frac{1}{2}$ duim, gemaakt naer eene goede proportie. Het G 2 woegh # CORNELIS de BRUINS

wegh over de 30 ponden. Toen de eigeraar het op myn verzoek uittrok, zager wy dat het wederzys gevlamt was, wenig op en nedergaande. Door de grootte van het gevecht was de kling tamelyk licht, en bequaem om te gebruiken. Wanneer men het in de schede zynde boven aan het gevecht met eene hant vatte, zoodat de punt op den gront quam, had een man van goede kracht genoeg te doen, als hy het zoo van den gront om hoogh drie lichten. Dit deden niet wy met ons drien om den eigenaar toe te geven. Deze was een zoon van den laatsten Gouverneur van Astrakan, genaamt Petrofske, die door de Strelitfen is omgebracht, en van den toorn geworpen. Toen dit gebeurde was deze een kint van weinig jaren. Zy hingen hem echter aan de voeten op, doch ontbonden hem na dentydt van tweemaal viertwintig uren. Men vont hem levende: maar zyne voeten waren hier door meeft bedorven en wech; evenwel nogh zoo niet of hy kan nogh gaan in gemakkelyke schoenen, mits dat hy een kruk gebruikt tot steunfel onder zynen arm.

Komt van den Patriarch. Met het vallen van den avont quam de geen, die de plaats van Patriarch bekleedt, aengedaan met eenen godtsdienstigen mantel, al zingende onder den klank van een bel naer binnen; dat een teken is van vertrekken. Waer op zyn Majesteit met al het gezelschap wechging, en de bezoeken, die nogh te doen ftonden, voorts afleide. Den zeften der maent vierde men den feestdag der drie Koningen, even als in den voorleden jare. Maar het getal der Priefters was nu minder. Ook werden'er nu maar weinige van de voorgemelde mutfen omgedragen; waer uit te gissen staat dat er ook al vermindering komen zal in deze plechtigheden. Den zoften der zelve maent gaf zyn Majesteit laat dat des morgens ten 9 uren op Ifmeelhoff zouden komen meeft alle de voornaemste Russische Heeren en Mevrouwen, en andere personen, die alle ontrent een getal van 300 menschen uitmaekten. Hier voegden zich ook de Gezanten, de meeste overzeefse Kooplieden, nevens hunne vrouwen; zoo dat'er bykans 500 personen by een waren, die daer ftonden onthaelt te worden. Maar daar was wel uitdrukkelijk by gelaft, dat yder gedenken zoude eenige vereering aan de Czariefte mede te brengen, om hare Majesteit by de gelukwensching aan te bieden. Deze geschenken beftonden meeft in eenige fraejigheden fierlyk van gout of zilver gemaakt, fraei gemunt geld, en diergelyke

zinlykheden: die elk oordeelde beft te zullen behagen. Voor het overleveren werden alle de giften nevens de namen der gevers aengetekent, en toen

overgegeven aan eene der jonge Princessen daer toe geffelt, die dan de eere deed aan deze aanbieders van hen ter hantkus toe te laten. De meeste Russische Heeren en Vrouwen vertrokken weder ten eerften. De overige bleven daer eten. Men danste en bedreef vele vrolykheden nae den maaltydt, en het was byna middernagt, eer men scheidde.

Op den zelven nacht viel op de Bruiloft van den kapitein Staats iets beklage-lyk ongeval. Twewet twee Chirurgyns danften met hunne bruiden: waerop twee officiers in de kamer gekomen zynde, de bruiden van hunne bruidegoms wilden aftrekken, om zelfs daer mede te danffen. Hier over rees geschil. Waer over d'een officer, genaamt Bodon, enin dienst der Czaerfe Majesteit, den eenen Chirurgyn, genaamt Garree, eenen François van geboorte, moordadig doorftak, zoodat hy zonder geweer zynde aenflons neder viel en den geeft gaf. Jan Hovy, de andere Chirurgyn, wert mede van den anderen officer, eenen kapitein, genaamt Saks, in het lyf gequett. Maar hy dit voelende hielte de hant op de wonde, en week ter kamer uit, trachtende zich over het hof door de vlucht te redden. Maar vervolgt wordende van den kapitein, keer-de weder naer de bruiloftkamer, daer hy by den dooden neder, en in zwym viel: totdat een zyner vrienden hem het bloet uit de wound zuigende, hem deed bekomen. Weinig tyds te voren hadden deze krygsluiden al moeite gezocht: maar de Chirurgyns de een eenen degen, de ander eenen stoel grypende, hadden hen gedwongen de kamer te ruimen. Waer over zy verbolgen ten tweedemale quamen indringen, en dit stuk bedreven in 't aenzien van 't volle gezelschap. Wat verflagheit dit veroirzaakte, is licht te begrypen. Het stuk bedreven zynde, gin-genze door, maar werden twee dagen daerna gevat, en in den kerker gefmeten. De overfte ondertuffchen hier zittende ging zynen dienaer met schoone woorden en beloften aan, hy zoude zeggen den dood-flagh bedreven te hebben: waer voor hy hem aan een vendel helpen, en vergiffenis van 't feit zou doen hebben. D'onnoozele mensch laat zich bewegen, en bekent den moort: maar gefoltert ontkende dien weder, en meldde den dooflager; doch te laet. Wat hier federt op volgde, zal ik te zyner tydt zeggen.

In dezen tydt nam zyne Majesteit voor zich te begeven naer Veronis met eenige Russische en Duitse Heeren, dien reetsnaer Veronis gelaaft was zich tot die reize vaerdigh te maken. Den zelven laft ontving ik ook den 25 dezer maent, die my des avonts uit den naam zyner Majesteit andermaal door den Heer Kinfius herhaelt wert.

Vremde mishandeling en verlof-fing.

Feestdag der drie Koningen gevierd.

Ge-schenken voor de Czariefte.

Beklaag-lyk onge-val.

Moor-ders ge-vangen.

Toeberedi-ding tot eene reis naer Veronis. # REIZEN.

want de Vorst begeerde dat ik die plaats, de daer leggende schepen, en wat'er meer aanmerkelyk is, zoude bezichtigen, eer ik uit het Ryk vertrok. Ik nam den laft aen, en behoorde orde op myne zaken, om op den behoorlyken tydt gereet te kunnen zyn.

Middlerwylen naderde de tydt van de trouwtætie van den Bojaer Iwan Feudorowits Golowin, of Joan Theodorus zoon Golowin, wiens vader is Feudor Alexewits Golowin, eerste Staedtiaenaer; en Mevrouw Boreefwits Seremiet'of dochter van Boris Theodorus zoon Seremeit'of, die tegenwoordigh Veltmaerschalk van den Czaer, in verscheidene gezantschappen gebruikt was geweest, onder andere ook aan het hof te Weenen in Oostenrijk, daer hy uitnemend bemint was. Hy was ook vereert met de Ridderorde van Malta.

My luit deze Trouwtætie, als iets ongemeens, en betreffende de voornaamsten des Ryx, te beschryven, zoo also geschiet is den 28ten der maent. De bruiloft stond gehouden te worden ten huize van den Bojaer Feudor Alexewits Golowin: wiens hof met byzondere pracht toegeeft was. Het was een gebouw van hout, vry kunstigh gemaakt, met schoone vertrekken, zoo onder als boven, leggende op een hoogte weinig buiten de Duitse Slabode, aen geene syde der rivier Joufe. In de opperzaal, die vry groot was, ftonden eenige tafels in goede orde, en daer nevens menigte van Mufikanten, gereed om de vreugde te vermeerderen. Hier benevens was in een ander vertrek een tafel bereit voor de zufter zyner Majesteit, de Czarietfe, en de drie Princeffen, nevens het gevolg der Hofjufferen, en vele Russische Heeren en Vrouwen, die zich afgezondert hielden. Veel volx vervoegde zich hier na toe. Ontrent elf

uren liet de Bruidegom zich vinden beneden in de gehoorzaal, staande alleen aan de flinke syde, om van alle de Heeren de gelukwensingen te ontvangen: terwyl vaft aen yder gediffilleerde wateren werden aangeboden. Het was naeulyx middag, of daer quam laft, dat men den Bruidegom, onder het fleken der trompetten, en het geluid der keteltrommen, die voor het hof stonden, naar de trouwplaets zou geleiden. Deze was een kleine kapel, weinigh schreden van het hof afgescheiden, en evenwel daer aan behoorende. Het is naeulyx te zeggen wat pracht hier verftoont werd. Zyne Czaerfe Majesteit was zelfde hier Maerschalk, en hierom overal tegenwoordigh. Zoo dra de Bruidegom in de kapelte gebracht was, wer't'er gezonden om de Bruit af te halen uit het huis van den overleden heer Adolf Houtman, staande in de Duitse Slabode regt over de Hollandse Kerk; voor den

Veltmaerschalk, vader der Bruit, voor eenigen tyd ingeruimd op uitdrukkelijke orde zynen Majesteit. Hier wert de Bruit, den vorigen avont uit Moskow gehaelt, ingebracht. Toen vervoegde den zich ook derwaert alle de genoodigde Russische en Duitse vrouwen, om de Bruit naar het bruiloftshuis te geleiden. Deze afhaling ging dus toe. Vooruit reedt een keteltromflager gezeten op een wit paart. Hem volgden vyf trompetters op even zulke paarden, eerst drie, en daer achter twee. Toen quamen 16 schafmeesters, gekomen uit Russische en Duitse Heeren, elk op een schoon paart gezeten. Hier op verscheen zyn Czaerfe Majesteit, zittende alleen in een schoone Hollandse karos, van zes appelgraewe paarden getrokken. Hier achter volgden vyf ledige karoffen, elk met 6 paarden; ook een kales met de Bruit en de andere Jufferchap af te halen. Middlerwyl quamen de Princes, zyn Majesteits zufter, en de Czarietfe met de drie jonge Princeffen, yder in een koets, maer zonder wielen op de wyze van eene flede, door zes paarden getrokken, benevens een mcenigte van Hofjufferen. Nu was ontrent ruim een half uur ver-trekken, wanneer men het voorgenoemde

gezelschap zag te rug keeren. De Bruit en d'andere Juffers befloeeen nu de ledige karoffen. Toen men aan het bruiloftshuis gekomen was, ftonden daer twee Heeren als gevaders om de Bruit te ontfangen. Hier toe waren verkoren een Russisch Heer, en de Envoye van Polen, genaamt Konigzegg: die beide de Bruit by de hant nemende haer ter kapelle inleidden, en nevens den Bruidegom stelden. Hier op volgden de Princes, zufter zyner Majesteit, de jonge Princeffen, en vele Hofjuffers, die aen den ingang der kapelle bleven staan: gelyk aen beide de syden der kapelle eenige Russische en Duitse Juffers. De kapel zelve was klein: zoodat'er maer tien of twaalf personen bequamelyk binnen konden zyn. Deze waren, zyn Majesteit, de Czaerfe Prins, de Bruidegom en Bruit, de twee Gevaders, en twee of drie Russische Heeren. Ik genegen alles naeukeurigh af te zien, begaf my mede daer binnen, en ging ftaen achter den Bruidegom, die, gelyk de Bruit, fierlyk op onze wyze gekleedt was. De Bruit was gedoft in koestelyk wit fatyn, met gout doorwerkt. Het ganche hoofdgestel was geheel met diamanten en geteenten bezet; hangende agter onder de fontanje een lange vlecht los haer: gelyk onder de Duitse natie hier lang in gebruik is geweest. Boven op het agterhoofd hadde een kroontje met edele geteenten bezet. Toen namen de plechtigheden eenenaenvang. De Priester quam # CORNELIS de BRUINS

quam staen voor den Bruidegom en Bruit, en begon uit een boek, dat hy in de handen had, te lezen. Na weinigh tydts flak de Bruidegom eenen ring aan de hant der Bruit. Toen kreeg de Priester twee gladde en vergulde kronoen voor den dagh, waer van hy de eene den Bruidegom te kuffen gaf, en toen voorts op syn hooff zette. Dit zelve verrichtte hy aan de Bruit. Nadat hy weder een weinigh gelezen had, gaven de Bruidegom en Bruit elkander de rechte hant, en gingen zoo driemael rondom. Toen bragt de Priester een glas met rooden wyn, waer uit hy eerst den Bruidegom, en vervolgens de Bruit deed drinken. Deze een weinigh daer uit gedronken hebbende, gaf het den Priester weder over, die het aen die hem bedienden overgaf. Zyne Majesteit ondertuiffchen met eenen grooten Maerschalktaf in de hant heen en weder wandelende, en ziede dat de Priester syn lezen front te vervolgen, geboot hem syn werk te verkorten. Waer op een korte

poos daerna de zegen gegeven zynde aan de nieu gehuwden, zyn Majesteit den Bruidegom gelaft zyne Bruit een kus te geven. Zy scheen'er daer ter plaetse eenige zwaarigheid in temaken: maer de Vorft het andermael gebiedende, liet zy het zich wel gevallen. Hier op scheidde men, en vertrok op de voorige wyze naer het bruiloftshuis. Terwyl de ceremonien ver richt werden, zag men de Czarietse en veele Hofjuffers in de venfteren van 't pa leis, dat regt over de kapel was, leggen. Maar na weinig tydts begaf men zich nu ter tafel. De Bruidegom was gezeten onder de mannen, de Bruit onder de vrouwen aan de algemeene tafel in de bruiloftzaal. Drie dagen duurde de vreugt, en wert de tydt doorgebracht met danlen en andere tekenen van vrolykheid. Den laetsten dagh werden de schafmeesters onthaelt. Het is aenmerkens waerdigh hoe zeer de troufaetfie tegenwoordigh verschilt van het overout gebruik. Maar het is onnoodig dit te toonen, dewyl dat van anderen genoegh gedaen is.

De zeden der overzeeche natie ontrent deze dingen verschillen weder. Als'er een kint geboren wort, ziet men geene andere ceremonien, als die in onze landen gebruikelijk zyn. En zoo gaat het ook met de trouw. Maar ontrent de bruiloften toonenze een groote rykelykheid. Als'er een flaet gehouden te worden, worden alle de vrienden, die men daer by wil hebben, door twee opperschaffers genoodigt: die, zoo het in den winter voorvalt, gezeten zyn in een fierlyke fiede, door twee schoone paarden getrokken, die met enige linten opgeprunkt voor den dagh komen. Deze hebben twee voorryders, en twee dienaers achter op de fiede staen. Het getal der genoodigten beloopt wel op 100 of 150, en meer, naer de gestel tenisse der bruiloft, of het bykomen van eenige Ruffische Heeren en Vrouwen, daer mede verzogt. De opperte van die de bruiloft bedienen, is de Maerschalk, die omgat met eenen grooten staf van bevel, boven aen met lint beftrikt. Deze ftelt met de opperschaffers, die gemeenlyk twee in getal zyn, alle de gezontheden in. Nogh zyn'er 4 of 6, of ook wel 8 onderschaffers. Deze bereiden het bruiloftshuis, behangen het met ta pifferyen, en verziën het met andere zoot.

De manieren der trouw, die uit dit voorbeelt genoegh af te meten zyn, afgeschetst zynde, zal het niet ongevoegelyk zyn hier aan te hechten de zeden, die by dit volk in zwang gaan ontrent de geboorte en het affterven der menschen.

Zoodra een kint geboren is, wort de Priester ontboden om het te reinigen. Deze reiniging ftrekt zich ook uit over alle, die daer tegenwoordigh zyn, die hy alle by hunne namen noemt, en den zegen over hen uitspreekt: Eer de Prief ter daer is, komt'er niemant binnen. Als hy gekomen is, wort aenflonts een naam aan 't kint gegeven, naer den naam van dien heiligh, wiens gedagtenis agt dagen

voor de geboorte des kints geviert is, of agt dagn daer aen flaet geviert te worden. Men geeft ook op den zelven tydt aan 't kint het nagmael volgens hunne ceremo nien, eerze het doopen, inzonderheit by luiden van aenzien. Indien het kint gez ont en fterk genoeg bevonden wort, wort de doop vyf of zes weken uitgefelt. Is het een zoon, wort de moeder na vyf weken gereinigt, wanneerze ter kerke komt. Is't een dochter, wort zy na 6 weken gezuiverd. Dan nemen ze eenen gevader tot het kint, ook een eene gemoeder. En die ze daer eens toe gekoren hebben, nemenze altydt weder. Waer ontrent nogh flaet aen te merken, dat zulk een gevader en gemoeder elkander niet mo gen trouwen; datze uit trekken tot in het derde lit toe.

Als'er een lyk is by voorname luiden, gaan alle bekende vrienden mede tot de uitvaart, mannen en vrouwen, zoo wel ongenoodigde als genoodigde. Het doo de lichaam wort op een baer van 4 of 6 mannen gedragen. De kift is overdekt met een kostelyk kleedt, waer van het dexel, met een flechter kleedt bedekt, voor het lyk gedragen wort. Ondertuf fchen maken eenige der naeft beftaande vrouwen een groot misbaer op de Griexe wyze, waer van ik in myn vorige Reize gesproken heb. De Priesters ook heffen het gebruikelyk lyklet aen. Dit alles ge schiet onder de gemeene luiden met min deren omflagh.

Zeden der overzeeche natie. Zeden der Ruf fen ontrent de geboorte, # REIZEN.

zakelykheden, hier vereischt. Zy paffen ook nevens den opperschaffer de bruiloftsgaften op, te kennen aan een fierlyk teken, dat zy aen den regter arm dragen. Welk kenteken by den oppersten wat ry-kelyker is, dan by die aen hem volgen. De Juffers der Bruit binden hun dit teken aan den arm. Deze Juffers worden met groote flaetfie in de bruiloftzael gebragt onder het opklinken der fnaren en fluiten. Ter eere van den Bruidegom en Bruit verkiefsten aen wederzyden twee Gevaders, twee Gemoeiders, en twee Gezuifers: die op dezelve wyze onder het gespeel binnen geleid worden. Dan gaat yder zitten ter tafel op de plaats, hem toegechikt. De Voorfnyder wordtuftchen beide de Juffers der Bruit ge-plaetst, recht tegen over de Bruit; ter-wyl deze Juffers hem een fierlyk kente-ken aan den arm binden. De Bruidegom zit tuftchen de Vaders en Gebroeders: de Bruit tuftchen de Moeders en Zusters. De maelyd gecindigt zynde, worden in een ander vertrek onthaalt de Maerschalk, de Schaffers, en Voorfnyder. Dan beginnen de dansteryen, die door den Maerschalk worden aangevangen. Dees neemt de Bruit op, en verzoekt andere Juffrouwen tot dansten met de Opperschaffers. Deze hun werk gedaan hebbende, dansten de Gevaders en Moeders, met de Gebroeders en Zusters. Dan danft de Bruidegom en Bruit, benevens twee of drie andere Heeren en Juffers. Hier op volgen de Juffers der Bruit met den Voor-fnyder, en andere Heeren. Dit verricht zynde, wordt gemeenlyk door den Maerschalk uitgeroepen, VRYHEIT; waer mede hy te kennen geeft dat dansten

kan die luft heeft. Waer op de andere Bruiloftgaften met dansten voortgaan. Deze bruiloften duren gemeenlyk drie dagen, op welker lesten de Maerschalk met de Opper-en Onder schaffers benevens den Voorfnyder door de Juffers der Bruit onthaalt worden. 'T gebeurt ook wel dat de Vorft zelf op zodanige bruiloften kom-mende, zich tot Gevader laat aentellen.

Hunne begravingen gaan dus toe. Zy laten den overledenen eenige dagen bo-ven d'aerde staan. Des daags voor de begrafinge noodigen zy eerst het Opper-hoofd der natie: dan meeft alle de Koop-luiden en anderen, zoo die binnen de stad, als in Slabode wonen. Deze noodiging wort verricht door twee per-sonen van dezelve natie, daer toe uitge-koren, of van het fterfhuis verzogt, heb-bende lange roumantels met zwart floers of lampers op de hoeden. De byeenkomst geschiet gemeenlyk ten twee uren na den middagh. Dogh by wintertydt wort het wel avont, eer het lyk ter aerde beeftelt wort. Des zomers geschiet het ook al

vry laet. Men verkiefst by deze rouftaetfi 14 of 16 Treurders, 10 of 12 dragers, alle getroude personen: die in 't zwart ge-kleet zich in 't fterfhuis laten vinden met zwarte roumantels, die de Kerk met voor-dagt daer toe heeft. De Treurders ver-voegen zich ter rechter zyde van het voornaemste vertrek, gelyk ook de naeft beftaande bloetvrienden van manlyk oir, die binnen komende van yder gegroet worden. De dragers krygen een roubant om den hoet, en over de schouders en het lyf, ook wel daerenboven een paar witte hantschoenen. Gemeenlyk zyn'er twee vertrekken geschikt tot het zetten van eene tafel met allerhande ververflingen: terwyl gedurig aen yder wyn, koutfschael van bier, fuiker, en citroenen, zoo ze te bekomen zyn, nevens gerooft broot, dat fmakelyk is, aangeboden wort. Eer het lyk wort uitgedragen, wort een yder drager een gedachtenis ter hant gefelt, die gemeenlyk in een zilverene lepel be-faet, waer in de naam des gestorvenen gefineden flaet. Zulk een gedachtenis wort ook wel gegeven aan den Predikant en Schoolmeester; ook wel aan de Treurders. Als 'er een jonge dogter overleden is, wort'er een goude ring in de plaats van lepels gegeven, daer ook haer naam in gefineden flaet. Als de tydt van uittre-den nadert, flaan de dragers de kift toe. Dan begint de Schoolmeester met zyne Scholieren, yder met een boek in de hant, een gezang aen te heffen: hoewel die van den hervormden Godsdienst dit maer al-leen op het Kerkhof plegen. Dan ver-trekt men met het lyk volgens onze ma-nier naer het Kerkhof; zonder dat'er na-men afgelezen worden. Vooraan gaan de jonge Scholieren, gevolgt van hunnen meester. Dan komt de Predikant, en na hem de Aen sprekers. Hier agter het lyk. Vervolgens de Bloetverwanten en Treurders, gevolgt van de Kooplui-den, Officieren, en wat des meer is, niet gepaart in rang, als by ons, maer 4 of 5 by een naer hun believen. Als men op het Kerkhof gekomen, en het lyk in den kuil gezet is, hoort men weder eenige lyk-zangen. Dan doet de Predikant een lyk-rede naer het gemeen gebruik, en be-dankt alle de vrienden voor de eere, aen den overledenen bewezen. Dan fmyten de dragers, yder met een schop

in de hant, de aerde over de kift, tot dat de kuil byna vol is. Hierna worden de vrienden weer in het fterfhuis verzogt. Maar meeftentydt gaat daer niemant in buiten de dragers, en weinige anderen, die weder met drank en tabak onthaelt worden. Somtyts wort'er een lykpredikaetfie in de Kerk gedaan, daer de vrouwen dan ook toe genoodigd worden. Dan ziet men de vrou van den overleden, en eenige

Begra-vinge. # CORNELIS de BRUINS

ge andere der naefte vrienden, geheel met floers behangen. Deze toonen dikwyls eenige tekens van rou op het midden der straet. Waer op somtyts een roumael volgt. By zomertydt geschiet deze ftaetfie met karoffen, en te paert, dewyl men de wegen dan te voet niet gebruiken kan. De kiften werden voor dezen geheel uit eike boomen gemaakt; dat nu verboden is, begerende zyne Majesteit niet dat de eike boffen hier door zullen verniet worden. Derhalven maekt men ze nu van planken uit ander hout.

Het getal der Gereformeerden beftaat hier ontrent in 200 perfonen. Maar de Luteranen zyn vry fterker, waerom ze ook twee Kerken in de Slabode hebben: de Gereformeerden maer een. Voor weinigh jaren zyn hier ook aangekomen twee Duitfe Jefuiten. Deze Vaders onderwyzen vele kinderen van voorname luiden in de Latynf e sprake.

XII. HOOFDSTUK.

Vertrek zyner Czaerse Majesteit naer Veronis met gezelschap, waer onder de Schryver. Eeneige aenmerkelykheden op den weghe. Aenkomst te Veronis.

Reis naar Veronis.

N U is het tydt onze reis naer Veronis voort te zetten, op welke de Vorft tot zyn gezelschap befloten had mede te nemen de Ruffifche Heeren, Iwan Alexewits Moefin Poeskin, opperzien der alle Kloofteren in Ruflant, te voren geweest Gouverneur van Aftrakán, in welk ampt hy zich loffelyk gequeten had: Alexe Petrowits Ifineclhoff; Knees Gregori Gregoriwits Gagarin; Iwan Andrewits Tolftoy, Gouverneur van Asof; Ivan Davidewits, Gouverneur van Kolomna; Alexander Wafflewits Kieken, Spysmeester en Kammerheer zyner Majesteit: Narieske, een zoon van den oom zyner Majesteit; en verscheidene andere voorname Heeren en gunftelingen, die na ons te Veronis aenquamen. Deze eere genoten ook de Heer Konigzegg, Extraordinaris Envoye der kroon Polen: de Heer Keizerling, Envoye des Konings van Pruiffen; de Heer Belloeur, afgezonden van den Heer Ogienskie, een voornaem Krygsoverften en vrient des Konings van Polen: eeneige Officieren in dienft zyner Majesteit, en hier onder de zoon van den

beroemden General la Fort. Uit de Koopluiden drie perfonen, de Heer Henrik Steils, een braef man, en wel gezien by den Vorft: Thomas Heel, en Abraham Kinfius, waer van de twee eerfte Engelfe waren, de laatste een Hollander, alle zyner Majesteit zeer toegeadaen: zynde de laatste dezelve, met wien ik van Archangel was opgekomen. Zyn Majesteit begeerde dan dat ik met deze drie Heeren vooraf zou vertrekken op den laetften dagh der maent January, zullende zelve den aenstaanden nacht met het ander gezelschap volgen. Hier toe hadden wy nu reets onze fleden overal onder met yzer laten beflaan om de schaersheid der fneeu op de wegen, om het ongemak der reize des te beter te verduren. Zyn Majesteit had ons Podwoden verschaft, te weten voor elke fledge drie paerdens, uitmakende 6 fleden met de bedienden, en die daer toe hooren. Ontrent drie uren na den middagh begaven we ons daer in, en vertrokken uit de Duitfe Slabode, zynde op alle 20 wurft verfche paerdens voor ons geredt. Deze weghe is tot Veronis toe op yder wurft af- bepaelt: zoodat op elke pael met Ruffische en Duitfe letteren getekent ftaet het jaer, 1701, waer in zegefelt zyn. Tuffchen deze palen, die tamelyk hoogh, en root geverft zyn, zyn aen beide de syde van den weghe 19 of 20 jonge boomen ge- plant, waer onder zommige 3 of 4 by een, ftaande als in fchankorven, gevlogten van takken van boomen, om hen voor ongemak te bevyden, en het uitgaan te beletten. Deze palen zyn 552 in getal, makende te famen 121 mylen, 5 wurft gerekent in een myl. Op alle dezelve kan men zien, hoe verre men van Moskow, Veronis, en andere oorden, die bezyde leggen, is. De jonge boomen, wilde men die tellen, zouden wel uitmaken een getal van twee hondert duizent. Dit werk is van groote nutbaerheit, dewyl de wegen anderzins bezwaerlyk zouden te onderkennen zyn, te meer dewyl ze des winters geheel met fneeu bedekt leggen, en de reizen langs die wegen zoo wel des nagts als des daags voortgaen. Twee uren gereden hebbende, hadden we 25 wurft afgelegd, en waren gekomen tot Sgelina, van waerwe aenftons met verfche paerdens voorttrokken op Kreeföf, dat 20 wurft is, van daer op het vlek Oeljamina, weer der 20 wurft, zynde het toen ontrent 8 uren. Daer gekomen, traden we in een huis, # REIZEN.

huis, dat zyne Majesteit toebehoort, wel opgetimmerd van hout, maar in verscheide vertrekken bestaande, hebbende ook voor den ingang een fraeie Savare of vyfkantigen trap, van vijf treden opwaarts. Hier kregen wy ververing van bier, en vonden de kamers warm gestookt, omdat men zyne Majesteit te gemoet zaghe, die tot gerief der reizigers den geheelen wegh over op alle 20 wurft dufd- nige huizen heeft doen bouwen. Na twee uren vertoeven trokken wy weder voort onder de vallen van wat fhee, hoewel het vogtigh weder bleef, vinden- de de paarden overal gereed, en op alle de dorpijes viere aengeftoken, en de boeren voor hunne huizen staande met brandende froboffen, tot bewys van vreugde over het verwachte doortrekken zyner majesteit; dat in den nagt geen onvermakelyk gezicht gaf. Toen had- den wy noch 30 wurft af te doen, eerwe- ae de stad Kolomna quamen. Daer wy

eenige uren voor den morgenstond aenge-komen zynde bleven vertoeven tot dat de Vorit aenquam in een verbylyplaats, hier toe ons aangewezen. Des morgens ontrent 9 uren quam zyn Majesteit aan met het ganche gezelschap: terwyl ik de stad van binnen en van buiten vatt was gaan bezichtigen. Waer in ik een aen-vang nam van de poort, die wy waren ingekomen, genaemt Pjaet-nietske, of Vrydaegse, ook wel de poort van den vyfden dagh der weke, tot de andere, genaemt Koffi: want meer zyn 'er niet. De stad is met eenen braven fteenen muur omtrokken, van ontrent 6 vade-men in de hoogte, en 2 in de dikte, beflaande een half uur in zyner omkring, met vele toorens, eenige ront, eenige vierkant, bezet; d'eene 200 schreden van den anderen, maar niet gemaakt om 'er geschut in te gebruiken. Aen de achter-poort loopt een riviértje, genaemt Kolommenske, waer naer de Stadt genoemt is. Van de rivier Mosqua had ik hier ook te spreken, maer dewyl wy die dae- ra te water overtrokken, zal ik dat uit-stellen, en nu het gezicht der stad ver-volgen. Aen de gemelde zyde is de muur geheel gebroken, en een gedeelte daar van legt nedergetort. Deze poort na-dert men, van beneden eenen hoogen berg opgaande; teweten van buiten, de-wyl aen die zyde het lant in de laegte legt aan geene zyde der gemelde rivier. Voor d'andere poort is de voorstadt, daer de goederen verkogt worden: ge- lyk ik daer dezen zelfven morgen eenige hondert boeren binnen de stadts poort hunne waren zaghe te koop brengen. De stad legt byna in de rondte; en aen de hooge zyde des lants loopt 'er een drooge gracht om, daer de muur zeer hoogh is.

Het voornaemste, dat hier te zien is, is de Kerk Ufplenja, of Afischeiding van Godts Moeder, fraei van fteen gebout, en tamelyk groot. Hier by magh men voegen het Aersbiffchoppelyk hof, zyn-de wat 'er verder is van zeer weinigh be-lang. Myne nieugierigheid voldaan heb-bende begaf ik my naer het huis van den Gouverneur Ivan Davidewids, daer ik zyne Majesteit nevens het ganche gezelschap reeds aan tafel gezeten vond. Als ik den Vorft naderde om den plicht der groetensifle af te leggen, wendde hy zich om en kufte my. Nadat ik verhaelt had, wat ik ondertuiffchen had uitgerecht, ge-boot hy my aan te zitten. Nadatmen wel gegeten en gedronken hadt, vertrok- ken wy alle ten twee uren na den mid-dagh naer de plaats van den heer Alexan- der Wafielewits Kiecken, 5 wurft van deze stad afgelegen: daerwe op onze aankomst met drank, en voor den avont met een heerlyk maal onthaelt werden. Deze plaats is een fraei gebouw van hout, verzien van goede groote vertrekken hebbende twee verdiepingen, en een aengenaem uitzicht over het lant, dat in het schoone weder, dat wy nu hadden, zich fraei vertoonde. Wy scheidden hier van daen ten 5 uren. Des morgens ten negen uren quamen wy aan het meertje Het Ivan of Jan genaemt, by het dorp Iva-meertjie nofra, dat men rekent honderd en dertigh wurft af te leggen van de luchtplaats des Heeren Kiecken, boven gemelt. Uit dit meertje heeft de vermaerde rivier Don of De rivier Tanais hare oorsprong, daer uit voort-Don. schietende met een lange goot of kanaal, waer van het water zeer klaar en goet van smaak is,

gelyk zyn Czaerfe Maje-steit en wy alle op de proef bevonden. Dit meertje Ivan zelf, dat men eer een poel mogt noemen, is anders vry moera-figh of drabbighe. De eene helft van zyn water loopt dezen, en de andere dien wegh, dat opmerkens waerdigh is. Hier is de plaats, daer in den jare 1702 hunne Czaerfe Majesteiten hebben een aenvang doen maken einer aanmerkelyke doorgra-Groote vinge, om door middel van die uit de doorgra-ving.

De rivier Don tot in de Ooftzee te kun-nen varen. De omtreek van dit ganche lant is toen, gelyk ook nu, van hunne Czaerfe Majesteiten zelfs in perfoon alom bezichtigt en opgenomen. Deze door-graving begint van den vliet Don, en staat te gaan door het kleene meer Ivan tot aan het riviértje Schata met een diep kanaal: vallende deze rivier in den vliet Upa, die zich dan weder in den Oc-caftroom uitfort, gelyk deze in de Wol-ga; zoo dat men het oogwit van uit deze rivier in de ooftzee te komen zal kunnen bereiken. Deze werken worden door middel van schutfluizen, die 80 schreden in # CORNELIS de BRUINS

in de lengte, en 14 in de brette hebben, voltoit onder het oppergezagh en bewint van den Vorft Gogarin, eenen Heer, wiens deugden en bequaemheden en yver voor den welftant van het Czaerfe Hof alom bekend zyn. Zyn Czaerfe Majesteit doende ons voeren op ysleden, die ons over de bevroze wateren der gegravene kanalen bragten, gaf ons een gezicht van het werk, dat nu voltrokken was, befaande in zeven Schutfluizen, van graeuwen levendigen fteen opgemaakt. Hier zagh ik ook eenen Moddermorf naar de Hollantfe wys gevormt, waer door, nadat zyn Majesteit het ys had doen opbreken, voor ons gezicht veengrunt werd opgehakt. Dit veen laat de Vorft te lande brengen, en daer turf van maken, gelijk hy in Holland ge zien had. Hier toe zyn eenige schuren opgeflagen, en verscheidde daer van reets met turf gevuld. Wy beproefden deze turf door aanleggen van een vier, en bevonden dat hy zeer goetd was.

Nadat wy hier van zyne Majesteit op het middaghmael wel onthaelt waren, vertrokken wy weder ten 3 uren van daer, om nog 30 wurft voort te trekken tot aen de plaats van den Heer la Fort. Waer van het dorp van den wegh afgelegen zynde, hielden drie onzer voerluiden, in de plaats van het voorrydende gezelschap te volgen, den rechten weg: zoo dat wy 5 wurft verder geraekt, aen een huis zynner Majesteit quam, daer wy, ik en twee Franse officiers, met den avont in traden. Hier bleven wy tot tien uren, om het gezelschap in te wachten. Maer dat niet vernemende, reden wy voort, meeft al door fleep of woeflyn, zynde daer niet als hier en daer wat krepelbosch. Den derden der maent des morgens ten 9 uren quamene we op de plaats van den Heer Alexander Danielewits die Mensikof, gelegen 110 wurft van de plaats van den Heer la Fort. Dit is een zeer lughtigh en fierlyk gebouw, getimmert op de wyze van een luthuis. Boven op het zelve is fanaels wyze een fraai speelhuis met een afhangend dak daer boven. Van buiten is het fierlyk met verscheidene koleuren

beschilderd. Het heeft vele goede en bequame vertrekken, die tamelyk hoogh van verdieping zyn. Om'er in te komen moet men gaan door de poort van het fort, dewyl het met eenen gemeenen aerd den wal omtrokken, doch kleen in syn begrip is. Hier aan zyn verscheidene contrefcharpen, wel gerangeert, en met geschut verzien. Aen d'eenne zyde heeft men het gebergte, aen d'andere een moeras, of staande meer. Toen ik hier aenquam vraegde zyn Majesteit, waer ik geweest was. Ik antwoordde, daar my de Hemel en Voerman gebragt hadden, dewyl

ik der sprake en wegen onkundigh was. Dit verwekte den Vorft tot lachen, die myn antwoord aan de Russische Heeren uitleidde, en my echter eenen kloeken beker vol wyn tot straffe deed ledigen, en ons alle vorder zeer wel onthaelde, worrende, onder het drinken der gezondheden, de stukken op den wal telkens los gebrant. Na den maaltydt werden wy door den Vorft om den wal geleid, en op yder contrefcharp met verscheiden drank beschoondigd. Ons werden de fleden vervaerdigt om toes te voeren over de bevroze moeras, om alles wel te bezichtigen. De Vorft deed my by zich in de fiede zitten, zonder den drank te vergeten, die mede gevoert, en op verscheidene plaatsen gebruikt wert. Dit verricht zynde, keerdewwe weder naer het Slot, daer de glazen op nieuw rufftig omginge toonen. Middlerwyls werd aen deze plaets, die nogh geen naam had, door zyn Majesteit de naam van Oranjenburgh gegeven. Het dorp van den Heer Alexander, daer by gelegen, heet Slabootke. Wy scheidden van deze vermakelyke plaats des avonts ten 9 uren. Den 4 der maent veel wegs afgelegd hebbende, namen wy het mael ontrent ten 10 uren. Toen spoedden wy langfaem, omdat'er ganfch geen fineu in die streken gevallen was. De Vorft echter reet door met veel gevolg, en hiel eerst stant in het dorp Stoepena, daer 10 schepen gebout leggen. Des nagts zetten wy het weder door, en quamen den 5 der maent, ten een uur in den morgenfont aan de stad Veronis, zynde 190 wurft van dit nieuw Oranenburg. Vermits het gezelschap dezen nacht van elkander was geraekt, quam het in verscheidene partyen hier binnen. De jonge Heer la Fort en ik waren de eerste, en geene plaats gestelt zynde daer wy konden ingaan, befloten te ryden naer het Hof van den Schout by nacht Rees. Maer hier gekomen, verflonden wy dat hy nu al federt drie weken het bedde had moeten houden wegen des zwaren val met zynen wagen, waer door hy inwendigh beschadigt was. Wy gingen hem zien vroegh in den morgenfont, met betuiging van de smart, die wy in syn ongeluk gevoelden. Hy ontving ons zeer beleefdelyk, te gelyk verzoekende dat wy zyn huis en tafel wilden voor lief nemen. Een uur na den middagh quam zyn Majesteit aen, waerop aenflonts meeningte stukken kanon, zoo in zyn Majesteitshof, als op de schepen, hoewelze in 't ys vaft lagen, afgeschoten werden. Dit was naeulyx geschiet of zyn Majesteit quam regelrecht by den Schout by nacht, en beklagde zyn ongeluk. Toen begaf hy zich naar het hof van den Heere Feodor Mas- # REIZEN.

Mafhewits Apraxim, die hier het ampt van Admiraliteitsheer bekleedt, en het oppergezagh heeft. Wy werden alle ge- laft te volgen. Wy volgden en werden op een groot mael onthaelt, terwyl het geschut verscheide malen los ging, en telkens 50 schoten flakte. Dus quam deze dagh ten einde. Ondertuiffchen was in het hof of kasteel zyner Majesteit plaats veraardigt voor alle de Duitse Heeren, en laft gegeven, om hen al- daer dagelyx naer hun believen met vleech- te onthalen. De drank wert ook ryk- lyk beffelt, en de tafel door den Envoye Konigfegg beftiert. De Heeren Steils, Kinfus, en Heel onthielden zich in een afzonderlyke wooning by zekerenvriend, en de Heer la Fort en ik by den Schout by nacht, gaende evenwel, als het ons lufte, in het hof ter maeltyd. Zyn Majesteit onthielt zich in een byzonder huis, staande op de werf, met de Ruffische Heeren. Den zeften der maent bezagen wy de schepen, in welker eenige wy befchonken, en des middags weder van den Heer Feudor Mafhewits ont- haelt werden, gelyk ook den volgenden dagh: waer mede alle deze galleryen een einde namen, dewyl op den 8 der maent de groote vaften der Ruffen zyn begin had te nemen. Ik verzogt dan den 9 daer aan verlof van den Vorft tot be- zichtigen en af te tekenen van al wat my noodigh dagt; dat hy my gewilligh toeftondt, voegende daar by: Wy bet- ben gegeten, gedronken, vrolyk geweest, en daerna wat uitgerust. Nu is het tydt aan den arbeit te gaan.

XIII. HOOFDSTUK.

Beschryving van Veronis. Optogt naar de rivier Don. Weder- komst te Moskow. Vertrek zyner Majesteit naar Sleute- lenburgh.

De Stadt Veronis legt op 52° gra- den, op de hoogte van het ge- bergte, zynde met eenen hou- ten muur omringt, maer verdeelt in drie partyen. De muren zyn door ouderdom vry vervallen en verrot. In d'eene party der stad t woonen alle de voornaemste Ruffische Koopluiden, welke plaats ge- naamt wordt Jakatof. In de stad heeft men een groote lynbaen, en een weinigh buiten dezelve de Kruiitkelders onder d'aerde. In 't afhangen van 't gebergte ziet men vele huizen beneden langs de rivier gebout, makende een streek wel van 400 schreden. De voornaemste wor- den bewoont van den Amiral Golowin: den Admiraliteitsheer Apraxim: den Bo- jaer Lofkrielowits: den Heer Alexander Danielowits, en andere voorname Ruffi- sche Heeren. Deze huizen staan meeft alle voor het Slot. Waer aen volgen de woningen van den Schout by nacht en andere Zeeofficieren. Achter dezelve zyn nogh fraten van dezelve lengte, waer in zich onthouden de luiden, die aan den scheepsbou arbeiden, en andere. De stad legt ten weften van de rivier Veronis, met wie ze in naam overeen- komt. Het Hof of Slot is een gins zyde van de rivier, waer over een lange brug legt om daer in te komen; wordende het zelfe rondom door de oude rivier befpoelt. Het gebouw is vierkant, hebbende op el- ken hoek eenen toren, tamelyk groot en verzien van ruime vertrekken, doen- de

zich van buiten zeer fierlyk op. De nieuwe rivier is door de afwatering der zantbergen zoodanig verftopt, dat ze onbevaarbaar is: zoodat de schepen weder de oude rivier moeten doorvaren. 'T voornaemste Magazyn (want zoo noe- menze't) is het Hof zelf, waer in men over de 150 flukken kanon ziet: waer van'er vele op den gront leggen, die- nende om verzonden te worden, daer het de noodzakelijkheid vereischen zal. Het is met paliflâden op vele plaatsen bezet, ook met foldaten tamelyk wel verzie- nen, waer van'er ook een goedt getal om de stad legt tegen den inval der Tartaren, daer men al vrees voor gehadt heeft. Nevens het Hof is de Scheepsbouwery: wor- dende nu niet meer op alle plaatsen, ge- lyk voordezen, maer alleen op de werf aan de schepen gebout. Het Ammoni- tihuis legt aan d'andere zyde van 't Hof, een groot gebouw met drie verdiepingen, de twee onderfte van fleen, de bovenfte van hout. Het is verzie- nen van vele vertrekken, daer alle nootlykheden tot de schepen in geborgen worden, maer zoo, dat alle de foorten in een byzonder ver- trek zyn. Men vint'er ook kleederen, en wat het scheepsvolk verder noodig heeft. Hier nevens staat ook een Zeil- makers huis. Men rekent dat 'er zoo veel binnen, als dicht om de stad tien duizend menschen zyn. In de vlakke wort men

Gelegenheid der Stadt Veronis.

Scheepsbouwery.

Slot van Veronis.

Getal der menschen in en om de stad. # CORNELIS de BRUINS
men twee of drie Dorpjes gewaer.

Op den 10 der maent ging ik afzien waer zich de flatd wel beft zou voordoen om afgetekent te worden. De keur viel op het hoogste van 't gebergte aan de Z. weetzyde, ontrent 2 wurttten van de flatd. Hier begon ik een begin myner tekening te maken, maar mocht'er wel heeft uitscheiden om de groote koude en harden wint, dewyl het op dien barren hoek niet te harden was. My lufte des daags daer aen ik 's morgens te hervatten. Des ging ik 's morgens te voordagt te voet daer heen, opdat ik warm zou zyn, als ik daer quam. Ik nam mynen dienaar met my nevens drie matroozen van den Schout by nacht, om bevryt te zyn voor de aenkomst der Ruffen, die de nieufgie- righeid of eenigh ander inzicht naer my toe mogt dryven. Ik beval hen ook met zich te nemen eene groote mat, eenige flokken, een schop, en byl, om een gat in den gront gemaakt hebbende, des te bequamer te mogen zitten. Dit verricht zynde zette ik de mat agter my, tot afwe- ringe van den wint. Dus zittende kon ik uit de flatd, en van beneden langs de ri- vier bequamelyk gezien worden. Het liep ook niet lang aen, of veelen hadden het der flatd. oog op my. Hier door gebeurde het dat twee Engelse scheepsbouwmeesters, die be- neden van de rivier op my ftaroogden, twee of drie menschen van

hun volk naer boven-zonden, om kennis van de zaak te nemen. Ik dit gewaer wordende, gaf laft aan de matrozen, elk gewapent met een halve piek, dat ze wel zorge zouden dragen, dat niemant my naderde, nochte zeggen wat ik uitvoerde, zoo hun daer naer gevraegt mogt worden, en alleen tot antwoord geven zouden, dat ze het niet wisten. Nu quam de Ruffen 50 en meerder fterk vaan aen, en verzamelden zich op het gebergte, om hunne nieuw-gierigheid te voldoen, als niet kunnende begrypen wat'er omging. Dogh als ze naderden, werden ze door de matroozen te rug gedreven, zonder dat ze zich in 't minfte daer tegen verzetten. Ontrent den avont weder in myn herberge gekeert, verflont ik uit den Schout by nacht, dat 'er een gerucht verspreit was door de gan- sche flatd, dat zekere bediende zyner Majesteit, dien niemant noemen konde, levendigh in'd'aerde bedolven was boven op het uiterste van't gebergte. Daer was wel naeukeurigh by vertelt dat hy een groot boek voor zich had. Dit was het papier, daer ik op tekende. Dus tot den middel toe in'd'aerde gefelt zynde, mogt niemant den midfadigen naderen, of hy wert door drie foldaten, die de wacht hielden, daer van daen gejaegt. De offici- ciers zelfs vraegden d'eën den ander, wat straf het Geregt dien dagh had doen ple-

gen. Den 12 der maent bevonden zy dat de gewaande verwezene van die plaats was geweken, en zy derhalven in hunne meening waren bedrogen geweest. Maar zy vatten weder eenen anderen waen op. Teweten een weinig verder op was een out Kerkhof, daer men my in de vorige dagen ook had gezien, en waar heen ik my nu weder begaf, om het infglyx af te tekenen. De Ruffen dan niet langer wetende wat te denken, befloten einde- lyk, ik moft een Profeet zyn, nieulings van over zee gekomen: om overall om-wandelnde de oude Kerkhoven te bezoe- ken, en voor de afgestorvene menschen ziel- miffen te doen, en andere godsdienstighe- den te plegen. Waerom ik altydt een groot boek by my had. Zy beduidden ook elkander hoe ik meeft met eenen graeuwen Ongerfen rok gekleet ging, altydt gevolgd van mynen dienaer, die my een foort van eenen blaauwen mantel na- droegh, en verzelt van drie matroozen van den Schout by nacht. Deze ydele inbeel- dinghen hadden my by dit volk, dat zich telkens met groote hoop ligt zien, licht het een of ander ongeluk kunnen aenbrengen, ware zyn Majesteit daer niet ontrent geweest; onder wiens tegenwoordigheid nu niets te vreezen was.

De afbeelding dan van deze stad wordt met No. 15 aangewezen. De letter A verbeelt het huis zyner Majesteit: B de werf: C de d'Worits of het Hof zyner Majesteit: D de Ambaer of het Maga- zyn: E het Zeilmakershuis: F Alexander Daniels huis: G Feudor Mafhwits huis: H Ufplenje Dogoroditta, of de Kerk der inflaping van Godts Moeder: I Gufma Idemjan, de Kerk toegewydt aan Cofmus en Damaen, twee gebroeders, die in't getal der heiligen geitelt zyn: K de Sa- boor, of Vergaderkerk der heiligen en beelden: L Petrita Bogoroditta, of Vry- dagskerk. Welken naam men zegt dat zy gekregen heeft omdat de maegt Maria zich op

zekeren vrydagh op eene onge- woone wyze vertoont; en hier door de toewydige verdient heeft: M de oude ri- vier: N de nieuwe rivier: O 't gebergte, waer op ik de stad aftekende. Dewyl my de voorgenoemde oude graffteden zoo vreemt voorquamen, bragt ik die mede op het papier nevens de begraafplaats, die een berg is, heel door den tydt vervallen, en zoo van een gescheiden, dat men het eene deel in het ronde van het andere ziet af- gefcheiden, zoodat de aerde tuffchen bei- de de delen in de laagte gevallen legt. Dit Kerkhof dan is nu niet anders dan een Kerkhof. Waer in men van boven tot beneden hier en daer dootshoof- den, en verscheidene beenderen der verstor- venen ziet uit'd'aerde steken, nevens ver- scheide flukken van verbroke kisten. Bo- ven VERONIS. # Oud Kerkhof.

The illustration depicts an ancient burial mound, its exposed interior revealing numerous skeletal remains and artifacts arranged along the cliff face. A solitary tree stands atop the ridge, while distant structures and rolling hills form the backdrop under a cloudy sky.

Vremde Molen.

This engraving shows a large, cylindrical windmill with vertical wooden slats, situated on an open plain. Several figures are present: one rides a horse in the foreground, another stands near a small thatched building, and others appear to be engaged with the mill's mechanisms or nearby structures. The scene is set under a dramatic sky filled with clouds. # REIZEN.

ven op ziet men nogh een kift byna in zyn geheel: waer nevens een andere, die verbroken is. Op den zelven berg staen noch twee boommen, daer ik eenen Rus deed opklouteren, om te zien, of hy de gebeenten uit d'erde konde krygen. Vergeefs: dewyl ze daer te hart in bevrozen lagen. Deze beenderen boven de zwarte aerde uittellende, en dus door de lucht gebleekt, vertoonen zich zoo wit als kryt, dat aerdig voorkomt, gelyk op N°.16 te zien is; zynde de voorgante aan 't Kerkhof vaalt geweest. Ter flinke zyde om laeg is de doorgang aan deze zyde der rivier: ter rechterzyde in de laegte legt Siefoskije by de rivier, daer eenige molens staen. Wat de schepen aengaet, die hier zyn, men ziet 'er 15 in het water, daer onder 4 Oorlogschepen, waer van het grootste 54 flukken voert: 3 Vichtaeljeschepen: 2 Branders, en 6 Bombardeerschepen. Op het lant staen gereet om af te loopen 5 Hollantse Oorlogschepen, voerende 60 of 64 flukken: 2 Italiaanse Oorlogschepen van 50 of 54 flukken: een Venetiaanse Galeas: 4 Galeien; nogh 17 Galeien op Siefoskije, 2 wurft van de stadt gelegen. Nogh heeft men 5 Oorlogschepen onder handen, 4 Engelse, twee van 74 flukken, en 2 van 60 of 64 flukken. Het vyfde draegt den naam van zyn

Majesteits schip, dewyl het onder zyn betierninge gebout is. Het zal voeren 86 flukken. Nogh wordt 'er een Pakketboot onder zyn opzicht toegelaten. Op het lant aan geene zyde der rivier zyn ontrent 200 Barkantyns, meerendeel te Veronis gemaakt. Nogh zyn'er op de rivier de Nyper ontrent de Krim by de 400 groote Barkantyns, en op de rivier Wolga wel 300 vaertuigen, zoo Boeiers als Smakken. Te Afotf zyn mede 18 Oorlogschepen, een Bombardeerschep en een Jacht. Nogh zyn 'er schepen, waer van het grootste voert 66 flukken: 4 zyn'er van 48 of 50: 5 van 36: 2 van 34, en andere van minder, doch 'tkleintje van 28 flukken.

Dezen dag had zyn Majesteit het vermaak van met een zeil schuit over het ys te zeilen, als zynde daer toe een bequame vlakte. Den 13 werden ontrent den avont uit twee Bombardeerschepen 20 bomben geschoten, gelyk ook verscheidene uit een floep van 20 riemen. 't Huis gekomen zynde, verflont ik uit den Schout by nacht dat zyn Majesteit om my gezonden had. Het welk ik zoo dra niet verftond, of ik begaf ik aenfontz naer het schip, waer in de Vorft was: ziende over wegh nogh al eenige bomben schieten. Ik vond den Vorft met het ganche gezelschap vrolyk by den wyn, en verflont welhaeft het befluit dat hy genomen had om des morgens den 14 met al het gezelschap naer de rivier den Don, of Tanais te ver-

trekken: een togt van ontrent 12 wurft van Veronis; om de schepen, die daer lagen, te gaan bezien. Wy reden dan ten 3 uren na den middagh van Veronis, meeft alle te paerde, weinige ook op wa gens. Als we niet verre buiten de fladt gekomen waren, hielt zyn Majesteit zich een weinig op in zeker Kerkje: terwyl wy wat van den weg aftraden, om te gaan bezien zekeren molen, waer van het maexel ons vreemt doch aerdigh voorquam. Hy was gemaakt van eenen Serkaf-fischen meester, die hem een agtkantige gedaante had gegeven, hebbende van binnen vier molens, die alle te gelyk malen. Hy was geheel zonder wieken, of eenigh hulpmiddel van buiten, daer de wint op kon werken. Alle waren van binnen 7 zeilen op de wyze van een schuitje. Hy vert rontom gefloten met groote deuren of vensters. Dogh als de wint diende, ftelde men aan de wintzyde twee of drie deuren op: waer door de wint in de holte der zeilen vatte, en het gevaerte met groote snelheit deet omlopen. Zie hier de afbeelding, die wy daer van gemaakt hebben, op N°. 17.

Ondertuffchen quam zyn Majesteit, in een kales gezeten, vaft aen, en prefte ons de reize te vorderen, dat met eenigen van het gezelschap zoo ras niet voort wilde. Wy quamen daer evenwel nogh tydigh voor den avont. Aenfontz ging het kanon uit alle schepen los, waer van wy 'er noch eenige gingen bezichtigen. Men beschonk ons daer rykelyk met wyn: en des avonts onthaalde ons de Heer Ivan Alexewits Moeftin Poeskin in zyn huis met een goeden machtydt. Na het ein-digen waer van zommigen hunne nachtruft gingen nemen in de schepen, dewyl daer ter plaetse luttel mak is, zynde daer noch geen timmeraedeij van huizen

aengevangen. Dogh de spraak gaat dat men van meening is daer ter plaetse eene fladt te bouwen. Des anderen daags ging wy den arbeit bezien, die aengewend wort tot het dammen van de rivier den Don, en haren loop te verleiden. Tot dit inzicht wordt een fluis gemaakt, wer-waert men den loop zal heen wenden.

Deze rivier, van de aanwooners gemeen-lyk Tanais of Donetz genoemd, is befaamt door ganfch Ruulant. Zy loopt door 't Precops of kleen Tartarie Ooftelyk af, en na vele kromten zich met eenen grooten bogt niet verre van der rivier Wolga omdraeiende, en aenwaffelnde door het bykomen van verscheidene stroomen, voorby de stad Afotf, eertys Tanais, in 't Meotisch meer, daer zy Europe van Afie affcheit. Hier ontrent vonden wy met verwondering vele flukken van Olifantstanden op den gront leggen, waer van ik een fluk tot gedachtenisffe mede nam,

Reis naar den Tanaïs.

Vremde molen.

Aen-konift aan den Tanaïs.

Loop der rivier.

Olifants- tanden. # CORNELIS de BRUINS

nam, myne gedachten al latende gaen, hoe die daer mogten gekomen zyn. Waer over de Vorft zich uytte, zeggende dat Alexander de Groote naer de getuigenis- fe der Hiftorischryveren deze rivier over- getogen was by het fledeken Koftinke, 8 wurft van daer gelegen: en dat naer al- len schyn eenige zyner Olifanten hier ge- storven zynde, deze overbylffels achter gelaten hadde.

Nu keerdén wy weder naer de sche- pen, daer men ons goede fiere deed met gebrande wateren. Zy waren 13 in ge- tal, 11 Oorlog-en 2 Viktaijfschepen. Onder deze muntte verre uit een der Oor- logschepen door de beftiering zyner Ma- jesteit gemaakt. Want het was zeer wel gebout, en met beeltwerk en andere fieraden opgetoet: zynde de kajuit van binnen heel met notenhout befchoten. Hier by lagh nogh een ander, mede zeer frací van een Engelsch boumeeftcr ge- maakt. De overige waren van geen groot aenzien. Dezen middag honthaelde ons de gemelde Heer weder op vifch. Waer na wy weder op de schepen gingen, daer onder het balderen van 't kanon luftigh gedronken wert.

Ongeluk. In het midden dezer vreugde fliep het ongeluk niet, dat een Ruffich matroos trof. Dees uit onvoorzichtigheid zyne hant houdende voor den mont van een fluk gefchut, wert zoo jammerlyk ge- quetft, dat hy los van boven neer naer be- neden tuimelde, met breken naer allen fchyn van eenige ribben in zyn

lyf. Men meende de zaak fil te houden: maar zyn Majesteit wert het strak gewaer, ging hem zelf bezien, en vernam blyken dat hy het niet lang maken zou.

Wy scheidden hier van daen des avonts ten agt uren in den regen, die duren bleef tot Veronis toe, daer wy ten tien uren weder aequamen. Den 16 maekten wy alles gereed om des morgens weder met ons vieren, gelyk wy gekomen waren, weder te trekken naer Moskow, waer toe de Vorft ons verlof had gegeven. De wegen door het natte weder bedorven zynde, waren wy genootzaekt ons te ver- zien van 8 wagens, welker wielen wy heel met yzer lieten befaen. Wy qua- men dan den 17 des morgens by den Vorft, en namen ons affchiet van hem, die ons ter hantkus toeliet, en ons omarmende behouden reis wenchte, met aenmaning evenwel dat we voor ons scheiden zouden gaen bezichtigen eenige mortieren by de rivier ftaande, ontrent twee wurft van de fstadt; dat wy zonder toeven deden. Tien warenze in getal, hebbende 13 palmen in de rondte, en 8 in de langte. Zy flon- den tegens de hoogte van 't gebergte dicht by een houte schuur, waer in ze gegoten waren. Op den middagh ontfling ik laft

om nogh eens by zyn Majesteit te komen, die weder bezigh was met zeilen in een fchuit over 't ys, die eens door de schie- lyke keering omfloegh, doch aenfontts weder opgeeftelt wert en voortzeilde. Een half uur daerna beval de Vorft my met hem te gaan, latende al het gezelschap daer. Hy zette zich in een voermans fle- de, getrokken van twee paarden, waer van het eene in een byt viel: doch het an- der op 't ys blyvende, raakte het inge- ftorte weder uit het water. Toen deed zyn Majesteit my by zich in de fiede ko- men, zeggende tot my: Wy zullen naer de floep ryden, waer uit gy een bombe zult zien schieten, dewyl gy niet tegenwoordig waert, toen de bomben werden afgechoten. Hier gekomen, bezagen wy de floep, en het houtwerk, daer in vastgesteld; in welx midden de mortier ftonf, die men naer zyn begeren kon draejen en wenden. De Bombardeermeeftcr gereet flaande, wert aen het volk, dat in de vlakte ftondt, een teken gegeven van wyken. Waer op ik nevens zyn Majesteit uit de schuit getreden zynde, de mortier wert aenge- fteken. De bombe een goedt fluk wegs heen gevloggen hebbende, gaf nederval- lende den flagh. Zy was vier ponden zwaer. De Vorft vraegde my of ik luft hadde om'er meer te zien: maer ik ont- ging dat met te zeggen dat ik aen een zoo veel had als aen meer. Toen geleidde ik hem tot in de verblyplaats van den Heer Sleits, en na een weinig vertoevens, naer zyne woning, die dicht daer ontrent was, daer ik met alle onderdanigheid affcheit nam. De Vorft omarmde my, en gaf my den gewonen wenfch van GODT BEWARE U.

Het was 3 uren na den middagh, als ik weder in myne herberg quam, daer ik na het nuttigen van wat fpyze, alles gereet maakte tot de reize. Ik bedankte den Schout by nacht voor alle eere en

vriendfchap my bewezen, latende hem in een redelyk goeden flaat; dat my zeerlief was: want deze Heer is waerlyk een braef man, overal geacht, en van den Vorft zeer bemint.

Tegens den avont begavenwe ons op wegh, vallende des nagts fineeu, en vol- gende daer op een digte ftofregen. Den 18 des morgens ten 10 uren warenwe 58 wurft gevordert. Want we hadden om de flegte wegen voor elken wagen drie paarden, die ons den zelve weg te rug bragten, dien wy gekomen waren.

In dezen togt merkten wy aen dat de huizen zyner Majesteit aan de syde van Veronis meeft door Serkaffen bewoont worden. Dit zyn zinlyke menschen, die hunne woningen heel rein houden, en luftig en vrolyk leven. De viool en hak- kebert is hun dagelyxe hantering. Van de- # REIZEN.

deze speelluiden vint men ook eenige inde huizen van den Vorft tot ontrent de plaets van den Heer Alexander. Als men aankomt, spelen ze aenfontts eens helder op. Zy hebben gemeenlyk Mede en Brandewyn te koop. Vrouwen zyn'er onder, die den vremdelingen wel een gunft doen. Zy hebben een dragt van kleeding, die hun alleen eigen, en heel van die der Ruf fen afgescheiden is: vooral de vrouwen, die haer hemde, daer ze meeft in gaan, met een riempje om den middel gorden; daer ze dan gemeenlyk een ftuk ftof omflaen, dat haer van den middel tot aan de voeten komt, even als een rok. Dit ftof is al veel van geftrept goet. Het hoofd is met eenen witten doek omvlogten. Ook is een gedeelte van het onderaengezicht of kin bedekt. Het einde van dezen doek flanze aerdig ter zyde het hooft in, hangende de einden by wylen eenigzins los. Om het voorhoofd is een overdoek, die geploot naar boven gaat. Op het hoofd naer agter is het plat als een bert, gelyk men de Arabische en Joodfche vrouwen in de Levant toegetakelt ziet. Het hemde is aen den hals twee vingers breed geploot, hoedanigh oulings de lubben gebruikt werden. Maar de lezer zal alles liefst zien in de tekening, die ik van eene der bevalligste in 't klein maakte, zodanigh als wy haer binnen de stove, of warm vertrek vonden, daer een dienftmaegt ftondt bezigh met broot te kneeden, en

SERKASSISCHE VROW.

eenige kinderen op den oven by een zaten naer de gewoonte, die dat volk heeft, en die hier vertoont wordt. Het was 3 uren na den middagh, toen we weder van daer reden in fneeuagtig en vogtig weder: maer na verloop van een uur begon het hart te vriezen met een zeer fellen noordewint. Na het afleggen van 15 wurft quamenwe aan een riviertje, dat door het fterk doen ten deele wel van't ys verlaten, maar te diep om te doorwa den was. Wy waren wel twee uren bezigh met zoeken of wy een plaats van door te raken vinden konden, maer vergeefs. Wy zonden twee dienaers te paart door het zelve: eenen ook naer een dorp om te vernemen of

'er geen plaats om door te komen was, die ons bescheit bragt van neen. Hy durfte zich ten tweede male door het water niet wagen. Des lieten we # CORNELIS de BRUINS

we hem wederkeeren naar het dorp, daer hy geweest was, met laft, dat hy ons daer des morgens zou hebben af te wagten. Een onzer dienaren, dien wy, omdat hy op onze leste vertrekplaats dronken was, in een voermans fiede hadden doen werpen, bleef agter, zonder dat we de reden daer van ramen konden. In deze verlegenheid liep het volk gevaar van half doot te vriezen. Waerom wy alle de wagens digt aan elkander gezet hebben, om eenigzins bevryst te zyn voor den aenval van eindens fellen en kouden wind, overleiden wat ons te doen flont. Het was reets negen uren in den avont, en geen uitkomst voor handen. Eindelijk besloten wy, dewyl daer geene huizen ontrent waren, te rug te ryden naer een dorp, van den wegh afgelegen, daer we ten elf uren aenquamen, en ons volk en de paarden ververrichtten. Middelwyls was de vermifte knecht des nagts hier mede aangekomen. Gevraagt waer hy gebleven was, antwoordde hy dat de voerman de paarden uit de fiede, waer in hy lagh en fliep, gefpannen had en daer mede naer huis gereden was. Het welk hy na zyn ontwaken gewaerd worden zynde, ge-nootzaakt was geweest eenen anderen voerman op te zoeken, en met geld en schoone woorden te bewegen hem voort te brengen; gelyk hem na lang zoeken gelukt was. Des anderen daags bevont ik dat de as van mynen wagen door onvoorzichtigheid van 't volk gebroken was. Waerom ik befloot om de harde vorst en gevalle fneeu den wagen op het onderste der fiede te zetten, en de raders mede te voeren, of het weder mogt komen te veranderen. Een onzer voorluiden was ondertuffchen (gelyk hier wel meer gebeurt) verlopen, met agterlaten van zyn paarden, op hoop dat zyn makkers op zoo goetd weerom die wel met de hunne zouden te rug brengen; zoodat wy eenen anderen in zyn plaats moesten nemen. Wy namen ook nogh drie personen met paarden en fieden, eenige groote planken, en lange bomen, om ons te bedienen in het overtrekken der rivier. De zon scheen dezen dagh, maar het was evenwel bitter kout. Wy begaven ons ten 10 uren naer de plaats, daer we des daags te voren meenden over te raken. Maar daer een komende, bevonden wy dit water nu zoda-nigh toegevroren, dat'er verscheide paarden over liepen, hoewel eenige der zelve daar ook in vielen. Uit voorzichtigheid evenwel hadden we ze uitgespannen, om de wagens des te beter en lichter over 't ys te kunnen krygen. Aen den kant, daer 'triviertje diepft was, bedienden we ons van de planken en balken. Eenige raekten wel door 't ys: maar door de groote vlyt van yder, die de hant aen 't werk

floegh, kregenwe ze alle behouden over. Dus reden we een uur na den middagh weder voort, en na een uur rydens quamen ter plaets, daer versche paarden ge-reetftogen. Nu warenwe 78 wurft voortgetogen, 2 wurft van het ftefdeken Romanof. Hier reden we over een brug, die wel anderhalf voet onder water bevrozen lagh,

leggende over de rivier Belle Kolodits, dat zoo veel zeggen wil, als de witte put. Hier namen wy het mael onder het geluit van Serkaffie's speeltuigen. Het wert 11 uren in der nagt eer we konden vertrekken, dewyl wy niet eer paarden van den Gouverneur der stadt krygen konden. Ondertuffchen werden alle de wielen van de wagens afgenomen, en op de fieden gezet, zoo als ik met de myne gedaan had. Dezen nagt trokken wy door een groot dorp, genaamt Stoe-dumke, en den 20 der maent quamen we in den morgenfont aan de paal van 136 wurft. Hier versche paarden vindende, reden we zonder vertoeven voort. Nogh 2 wurft afgelegd hebbende, trokken we ter regterhant voorby de stadt Dobry, ontrent een wurft van den wegh afliggende by de rivier Veronis. Op 151 wurft had-den we ter regterhant een lang dorp. Op 154 weder een: waer men trekken moet over eenen hoogen berg, zodanig fteil afgaande, dat aan de flinke zyde des bergs een houte baly of schutfel van boven tot beneden gefteilt is, om voor ongeluk van vallen bevryst te zyn. Wy trokken nogh door drie dorpen, op welker laerfte wy 157 wurft vonden. Weinigh tyts voort-gereden hebbende, zagen we den gemeenen wegh zodanigh met bevrozen water bezet, dat'er geen kans was om'er over te komen. Wy werden dan genootzaakt ter zyden af eenen beteren te zoeken, dien we ook vonden. En dus raekten we alle behouden over, uitzeeft de pakkaedje-wagen, die vermits de zwarte door het ys in 't water flortte, en evenwel daer uitgehaelt wert, zonder dat het goetd be-schadigt wert. Na het trekken voorby eenige dorpen quamen we eindelyk aan het huis van den Heer Alexander, gerekent 190 wurft van Veronis. Hier hielden wy ons niet op, maar namen de fpyze in een bygelegen dorp, zynde nu 6 uren na den middagh, en ontrent 10 uren, eer wy de versche paarden gereet hadden. Den 21 's morgens ten 4 uren hadden we gewonnen 218 wurft, kort daer een 238, en vervolgens 257; wanneer we van hier ter regter zyde de stadt Schoppin zagen s...oppin. leggen, die zich tamelyk groot ver-toont, en eenige dorpen voor zich heeft. Wy reden, dewyl onze Podwoden hier op hielden, derwaert. Om binnen de stad te komen, gaat men over een brugt, die een wurft lang is, en zich uitftrekt over # REIZEN.

over eenen moeraffigen poel. De stadt deed zich voor ons flecht op. Aen het einde der eerste straat is het Kafteel, waar in de Gouverneur woont. Het is met eenen houten muur omringt, en heeft niets van buiten of van binnen, dat aenlokkelyk is. Ons wert aenstons huizing aangewezen, waer in we van den Burgermeester uit laft van den Gouverneur werden ontvangen, en met ververschingen, Brandewyn, Mede, Bier, Broot, en wat des meer is, verquikt. Wy baden om 30 paarden in plaats van 24, om de wielen der wagens des te bequamer mede te kunnen voeren; en men ftondze ons toe. Des begaven we ons een uur voor den avont weder op weg, en vorderden in den nagt 40 wurft. Toen reden we voort met versche paarden tot op 311 wurft benevens de plaats van den Heer la Fort, daer we in reden op den 22 des morgens ten 7 uren. Want de Heer la Fort had ons brieven medegegeven, waer in gelaft wert ons van alles te verziën wat we zouden mogen van

doen hebben, zoo wel paarden als andere nootlykheden. Wy lieten alle de wielen daer, om met des te minder paarden beter te kunnen voorttrekken: dewyl de wegen door de vorft en freeu nu merkelyk gebetert waren. Wy namen ook eenige verfche paarden, en begaven ons na een uur verblyvens weder op weg. Dus quamen we tot op 329 wurft, en ten 3 uren na den middagh op 347 wurft tot het dorp Podaffinke, daer we ons hart fterkten. Nu fneede wint heilt aen met ftrenge koude. Ontrent den avont weder verfche paarden genomen hebben de trokken we des nagts door verscheide dorpen, ook door de stadt Nikole Saraifke, een tamelyk plaatsje, niet zonder moeite om de meenigte der boeren, die met hunne fleden de ganse fladt bezet hadden, om van daer met hunne goederen naer Moskow te trekken. In den morgenftondt den 23 tot op 420 wurft gevordert zynde, gingen we aenflonts met verfche paarden voort tot het dorp Gorodna, daer wy ten 9 uren aenquamen, op 440 wurft, en een korte poos bleven. Na het afleggen weder van 7 of 8 wurft, bevonden we ons op de rivier Ocka, daer wy een wyl tydts overreden. Deze verlatende, mootten we eenen hoogen berg optrekken langs eenen final len weg, die fteil opging aen de flinke zyde der rivier. Naer boven voortfpoeiende ontmoetten we eenige fleden, waer door wy gedwongen werden ftil te houden, tot dat ze voorby waren, 't geen meeft al ter zyde den berg af geschieden moft, dewyl zy niet nevens ons konden doortrekken. De weg ook, dien ze ge nootzaekt waren te nemen, was mede

flegt genoegh: waer door paerdèn en fleden groot gevaer liepen van befschadigt te worden wegens de fteilten en groote ftee nen; want de meeste paarden moften alleen, zonder dat'er de voerluiden konden byblyven, afloopen. Onderwyl rees'er geschil tuffchen eenige voerluiden en on-moete. Ze dienaers: en het fcheen dat'er flagen gevallen waren, naer allen fchyn, omdat d'eene voor den anderen niet in tydts uit den weg was geweken. Verscheide dezer voerluiden dronken zynde, maekten elkander op, en quamen van beneden weer optrekken naar ons toe, zynde ontrent 20 by een. My in myn flede leggende wert dit bekend gemaakt. Ik sprong'er zonder dralen uit met twee pitolen, en den degen in de vuift: Kinfius ook met schietgeweer, en Heel met de label. Wy traden dus naer de flede van den Heer Steils, die de agterfe was, en den eerften aenf loot te lyden hadt. Hy was al uit de flede, maar zonder geweer, ftande de Ruf fen nevens hem, die hem al gedreigt hadde te flaan. Maer hy een bezadigt man zynde ging den weg van zachtheid in, en wenkte zynen knegt hy uit den weg zoude gaan. Want hy oordeelde niet onvoorzichtigh, dat, ware men hant-gemeen geworden, het om ons leven ge wed ware geweest, dewyl'er nogh een groot getal van Ruffen om laeg ftondt, die op het eerste gerucht toege schoten zou den zyn. Deze dan zinde dat wy naer hen toequamen zonder moeite te zoeken bragten zoo veel te weeg, dat de drie of vier befchonkene na wifeling van weinigh woorden wech gingen, en nu beter koop gaven. De aenvoerders dus gewekenzyn-de, wert alles geftilt: en zy alle trokken naar beneden. In het hooger op komen bleef ik uit de

flede, maar had genoeg te doen met my op den gront te houden door het geweld van den harden wint; zynde het zoo vinnig kout, dat men naeulyx de handen kon roeren. Ondertuffchen komt 'er een voermans flede wel geladen met het paert, dogh zonder voerman, van het opperfte des bergs. Het paert niet kunnen de wegen den harden wint en gladden weg den hoek omzwenken om het regte fpoor te houden, maar te veel afwijkende naer den kant des bergs, ftort het plots van deze fteilden neder tot heel in de laegte aen de rivier, dat een afgr yf-felyk gezicht gaf. De flede was aan mee nigte ftukken ge lagen: het paert zonder twyffel alle ribben in't lyf gebroken, hoe wel ik het tot myn verwondering den kop nogh zagh oprechten. Maer het kan niet lang in 't leven gebleven zyn. Wy ten lange leften met veel moeite boven geko men zynde, vervolgden onzen weg, en geraakten een uur na den middag aen de stadt Kolomna, nu 456 wurft gevordert

Groote moeite.

Yflyke val van een paert.

Kolom: na. # CORNELIS de BRUINS

zynde, daer wy buiten in het dorp bleven, totdat we bescheit kregen op den brief van voorfchryving zyner Majesteit, dien we aenfontts naer de stadt zonden. Hier op quam zonder wagten de Diaek of Sekretaris der stadt aenfontts te voorfchyne, die ons zynen dienst wytluftigh aenboot, en in de stadt noodigde, om gelegenheid te mogen hebben van onste ont-halen. Maer wy dit met dankzegging af-flaende, zond hy ons ververfchingen van brandewyn, mede, bier, en eeneige fpyze, die wy evenwel te rug zonden, met byvoeging dat we onze eige fpyze by ons hadden. Wy hielden met hem een ge-sprek van ontrent 2 uren, en dronken eens luftigh om. Ten vier uren vertrokken wy weder met verfche paarden, en reden tot 9 uren, wanneer wy 25 wurtf afge-legt hadden tot het dorp Kofachof, daer wy 2 of 3 uren bleven om de paarden te voederen: dewyl wy hen tot Moskow toe moften gebruiken. Den 24 des morgens ten 8 uren waren we genadert tot het dorp Oftraweets, nu 46 wurtf voortge-togen zynde. De paarden gevoedert heb-bende, reden wy ten tien uren weder voort, en quamen dus na zulk een fukke-len op den middagh tot Moskow in de Duitse Slabode, van de laetftgemelde plaats 25 wurtf afgelegen.

Den 27 der maent wert hier op zeke-ren nagt in de Slabode de Voorzanger en Schoolmeester der Luterfche gemeente, genaemt Joan Frederik Maes van Konings-bergen, buiten schult zeer verraderlyk doorfteken van eenen Duitsen Vendrigh, genaemt Kraffo, die op de daet gevat, ook aenfontts bekende dat hy schuldigh was.

Nu dagt ik wat ruft te nemen na zulk een tobagtige reize: maer wert in myn meening geweldig bedrogen. Want den 5 Maart overviel my des avonts ean onge-meene hitte des lichaems, die my

aenquam als een heete koorts. Ik begaf my te bed-de, maar bragt eenen flegten nacht door. En met het aenkommen van den dagh uit het bedde tredende, vond ik my zoo ver-zwakt, dat ik naeulyx over de kamer gaan kon. Hier by had ik eene groote bezetting geladen, en eenen gedurigen hoeft, die my nogh nagt, noch dagh liet ruiten. De brant ondertuifchen was zoo groot dat'er geen verkoelen aen was, al dronk ik meer dan hondert reizen in een etmael. Dan gebruikte ik zoete melk, dan dun bier, dan wat gekookt water met tamarinde en fuiker; van welken drank ik my ook in Egypten bedient had; verquik-kende my ondertuifchen by wylen met wat Rynfen wyn tot verfterking der mage, en wat my verder dienstig dagt. Dus bragt ik vyf etmael door zonder de minfte ruft te genieten: waer door ik, byzonder des nagts, zeer ydelhoofdigh wert. Myn vrienden ziende my van dagh tot dagh vervallen, spraken van het gebruiken van eenen Arts. Waer op ik hun toevoegde dat ik de Arts zelf was, die beft wiist wat my diende, en de beste kennihs hadde van myne gefteltheit: en geloofde door matigheid van leven meer te zullen uitrechten, dan de Artfen, dewyl my beft bekend was, waer myn ongemak uit gefproten was: dat ik al een wyl voorzien had. Den zeften nagt geraekte ik einde-lyk in ruft, die hoe langer hoe beter wert, zoo dat ik wel haef verlichting gevoelde. My tien dagen langh evenwel fober behelpende begon ik allengs wat kragtiger nat en eeneige vaft fpyze te gebruiken, waer door de hoeft ook begon af te nemen. Ook loofde ik op zekeren avont 70 of 80 druppels bloets uit myn neus, dat my ook verlichting in 't hoofd gaf.

Den 11 quam zyn Majesteit hier met al het gezelschap van Veronis: en in zyne tegenwoordigheid en meenigte van omflanders, wert den 13 na den middagh de Overfte Bodon, voorhenen gemelt, Bodon in de Duitse Slabode, naeft de oppgereghe geregeld. pael, daer de byl en 't zwaart een vaft zyn, op een blok gelegd, en met de byl onthalf t. De Vendrigh Kraffo wert aan de galg gehangen: en aenfontts afgekon-digt, en door het aenflaan van een plak-kaet bekend gemaakt, dat voortaan al die eenen degen zou komen te trekken, met de doot gestraft zou worden.

Op den 14, zynde zondagh, had de Afgezant Heer Kafimier Bolus, Envoye van Vrank- van Vrankryk ter ge-komen was, ook een ftil gehoor by den Czaer, ten huize van den Heer Feudor den Alexewits Golowin.

Dezen zelve dagh quam zyn Majesteit by den Heer Brants met eenigh gevolgh, en wert daer met koude fpyzen en ver-ferfingen onthaelt. Welke gelegenheid my d'eerfte mael uit myn kamer deed ko-men, om de laatste eere te hebben van den Vorft te begroeten, en een vrygelei-brief te verzoeken, om uit zyne flaten te mogen vertrekken. Hy my in zulk eenen vervallen flaat ziende, vroegde hoe ik'er zoo ongedaen uit zag, en waer my dit van daen quam. Ik antwoordde dat ik het toefchreef aan het onmatigh drinken op de

Veronifche reize gepleegt. Waer op hy my toevoegde, dat ik'er het haer van den hont weer op zetten moft. Onder-tuifchen quam de Refident en andere over-zeefche Heeren ook binnen.

Ik myn affchiet en toezegging van eenen vrygeleibrief te zullen bekomen by den Heer Feudor Alexewits Golowin verkregen hebbende, nam myn affchiet, reiken-de de Vorft my zyn hant om te kuffen toe: en gevende my zynen zegen door de woor- # REIZEN.

woorden GODT BEWARE U.

Het was ontrent 10 uren toen zyn Majesteit vertrok met het gezelschap, gaande nogh by den Heer Lups, en verscheide Engelse Heeren, eer hy naer Sleutelenburgh vertrok, zonder deze reize weerder te Probrofensko te komen. Welke reize hy in den morgenstont den 15 voortzette.

Dezen dagh werden ook geregeld de twee refterende misdadigen, tweten Kapitein Sax, en de dienaar van Bodon, ter plaatse daer het lyk met het afgehouden hoofd van Bodon nogh op den gront lagh, en Kraffo aan de galg hing, zynde daer gedurig wacht by gebleven. Deze twee misdadigen werden dan mede op het blok gelegd, itaande de Scherprechter met de byl gereet om hun den flagh te geven. Evenwel daer quam genade. Het leven werd hun geschonken, en de straf van Sax verwisselt in een eeuwige ballingschap door te brengen in Sibirie. Bodons knecht ontving 30 flagen met de knoet, en werd voorts voor al zyn leven op de galei gebannen. Maar ik verflont kort hier aan dat hy van deze flagen geftorven was.

Ondertusschen wert myn vrygeleibrief door onzen Resident uit laft zyner Majesteit van den Heer Golowin verzogt, die daer aenfontts orde in stelde.

Den 21 wert hier de Palmzondagh of het feest van Christus inryding gevierd; gelyk den 25 het feest van Mariaes verkondiging, dat de Russen in zeer hooge waerde houden. Den 28 was het Paefchfeest. Wyders viel'er niets aenmerkelyx voor, als dat'er den 30 brant ontfont in Moskow, en den 1 April de rivier Mofqua open was, verdryvende het dooind weder het ys, en makende de wegen flegt. Den 3 der maet was het water hier zoo hoogh, dat men by menschen geheugen daer zulk een voorbeelt niet van gezien heeft. In deze dagen overviel my hier weder de koorts, die my om den anderen dagh aenkomende, egter na drie of vier reizen weder verliet.

XIV. HOOFDSTUK.

Den Schryver wort al wat aenmerkelyk is in de Kerken vertoont. Linnen, dat in 't vier ongeraekt blyft.

NADAT ik van de koorts herfelt was, befloot ik naer Moskow te ryden, om daer te gaan vinden den Heer Ivan Alexewits Moeffin Poefkin, dien zyne Majesteit te Veronis bevoelen had my te vertoonen wat in de Kerken en elders binnen Moskow gedenkwaardigs te vinden was. Deze Heer, van wien ik hier voor gemelt heb, ontving my met veel beleefdheid, zeggende wel te weten wat zyn Majesteits begeren was, en dat ik derhalven maar hadde te schikken van zynen goeden wil. Ik verzog mynen wenfch hoe eer, hoc liever, te mogen erlangen, omdat ik my haefte met het voortzetten myner reize naer Perfie, gelyk zyn Excellentie niet onbekent was. Men stelde dan vaft dat ik den 10 des morgens vroeg op zyn hof zoude komen, met toezegging dat middelwyl op alles orde gestelt zou worden. Den dagh gekomen zynde, begaf ik my derwaert, en vont hem gereet om buiten de stad te ryden. Hy gaf my minnyly te kennen dat alles gereet was om my te vernoege, en dat de Heer, dien ik by hem vont, my allerwege geleiden zou. Wy namen dan onzen eerften wegh naer de Kerk Saboor, als wetende dat daer bewaert wert een schildery gemaakt, zoo men voor-geeft, door den Evangelist Lukas: maar

Verhael van Christus rok.

voor al het kleet of rok van Jesus Christus, daer de foldaten het lot over wierpen. Naer het verhael van deze menschen viel dit kleedt te beurt aan eenen Georgiaens foldaat, die het met zich naer huis genomen hebbende, zyne zufter, die ongehuwt was, daer mede vereerde. Deze hielt het in zulk eene hooge achtinge, dat ze begeerde na haar afterven daer mede begraven en bedekt te zyn. Zy quam te iterven: zy wert'er in begraven: en op haar graf sproot aenfontts uit de aerde een groote boom. Na verloop van tydt geviel het dat de Perfanen gewapender hant vielen in het lant der Georgianen, en het met hunne krygsbenden bemagtigden. De Koning hoorende spreken van zulk een graf deed het openen, het kleet daer uit, en mede nemen naer Perfie. Van waer hy naderhant een groot Gezantschap afvaerdigende naer den Grootvorst van Mofkovie, dezen Vorst nevens andere geschenken ook met dit zelve kleedt beichonk, als zynde het gewaad van eenen Christen Godt. De Moskoviters raed plegende of dit wel het regte kleedt mogte zyn, von-den goet alle blinden, krepelen, en andere gebrekkelyken by een te zamelen, en hun dit kleet te vertoonen, om, zoo deze menschen van hunne qualen door het aenzien van dit kleet genezen werden, hier uit # CORNELIS de BRUINS

uit een bewys te trekken, dat het onverziers was. Men stelde dit in 't werk: de gebrekkelijke werden genezen: en het wert als een hulpmiddel tot deze qualen federt bewaart, dewyl het noit in gebrek vertelt men hier voor zuivere waerheid: en dewyl men'er veel werx af maakt, heb ik dit voor af willen verhalen.

De Kerk is van binnen vierkant, groot van d'eenne tot d'andere zyde 96 Rynlantfe voeten. In het midden staan vier hooge pilaren, daer het gewelf op rust. De Kerk is vol schilderyen van Heiligen, en andere historien: waer onder eenige niet qualyk gemaakt syn op de oude Griexe manier. Men ziet'er zelf boven in de koepeltjes, die lantaerens wyze gemaakt, en vyf in getal syn, waer van een in 't midden, en de andere vier aan de hoeken syn.

Nevens den grooten altaar aan de flinke zyde is de schildery, die St. Lukas zoude gefchildert hebben, behelzende een beelt van Maria ter halver lyf, ontrent half levens grootte, en eenen Christus met syn aengezicht gevoegt aan dat van Maria, als willende haer kussen. Het taferel is zeer bruin of byna zwart. Het welk ik niet weet of door den tydt, of door den rook der kaerßen, in de Kerkelyke plegtheden gebruikt, veroorzaakt, of wel dat het eigentlijk zoo gefchildert is. Dit wel, dat het zeer kunsteloos is. Men ziet'er ook niets van dan de tronien.

De handen met al wat'er aen is syn wyders vergult. Op het hoofd van Maria staat een kostfelyke kroon van parelen en edel gestede. Zy heeft ook parelen onder om den hals op het kleedt. Dit stuk staat innewaert als in een nis, waer onder de gedaante van een zitplaats is. Tuffchen de twee Kolommen voor den grooten altaar hangt een zeer grote zilveren kroon, even als by ons in de Kerken om de ligten aen te steken gebruikt wort. Zy is voor eenige jaren t'Amsterdam gemaakt. Drie andere kopere kronen ziet men nogh hangen, elke op hare orde, mede vry groot, onder het midden der Kerk. Veel ander sieraat ziet men in hunne Kerken niet.

Langs den altaer heen hingen nogh tien groote zilveren lampen, daer ze geen oly in branden (want dat doen de Ruffen niet) maar waskaerfen, die in pypen gezet worden, die boven in de lampen syn. Onder aen de kroon hangt gemeenlyk een Struisei. Deze Kerk bezigtig hebbende, ging ik ook beziens de Kerk van den Patriarch, die boven in des zelfs gebouw is. Ze is klein, op de wyze van een koepel gemaakt. Hier voor ziet men een vertrek, waer in ter rechter zyde voor de Kapel een tamelyk groote schildery is, zynde een beelt van Christus zittende in eenen stoel, geheel vergult, behalven de troni en handen; ook een beelt van Maria; en ter flinke zyde een St. Jan de Dooper, kniellende onder aan beide de zyden een Apostel. Voor het zelve hangt een zilveren lamp. Tuffchen dit stuk en de deur der Kapelle is een verheven bankje, zoo hoog als een trap, waer op de voet staat van den Patriarch, bekleedt met zwart fulp.

Binnen het Kerkje tredende, ziet men de vlakke van den altaar, daer een klein Koor agter komt, geheel met schilderyen van boven tot onder bezet; zynde yder stuk afzonderlyk beschildert met verbeeldingen van Heiligen, met kleine kolommen, als vensters, van een gefcheiden, maar alles vergult. De andere zyden des muurs syn blaau geverft. In de hoogte der Koepel ziet men een hoofd van Christus verbeelt, zoo groot dat het de geheele koepel beflaet. Rondom ziet men andere verbeeldingen.

Tegen over deze Kerk is de Gehoorzaal van den Patriarch, al vry groot. Als men inkomt, ziet men aan de flinke zyde des Patriarchs stoel, die geheel vergult is, zynde de zitplaats met groen fluweel bekleed, en de leuning met goude franjen gefiert. Boven aen den stoel ziet men een klein Christus beelt gefchildert. Rondom dezen stoel is meeft een opgang van drie treden.

Dit bezichtigt hebbende, wert ik van de Paters naer boven geleid in een vertrek, daer de meeste schatten der oude Patriarchen bewaart worden. Deze plaats staat vol kisten en kassen, die alle voor my geopent werden. In een lange kas lagen 6 mutfen van Patriarchen, elke afzonderlyk, en onder die twee van groote waerdye, en daerom in een byzondere kas. Zy waren rykelyk met groote diamanten, groote parelen, en andere kostfelyke stenen bezet. De andere waren op dezelve wyze gefiert, maar niet zoo kostfelyk.

Nogh was'er een zevende Muts van den Metropolyt, die alleen met parelen overal bezet was. Nogh toonde men my een kist vol schoone juweelen, befaande al veel in kruisen, hangende aen goude ketenen, zynde de kruisen met schoone diamanten en andere edele stenen rykelyk bezet. Welke alle van verscheidene Patriarchen syn, die gebruikende in hunne ceremonien, wanneer ze dan 't eene, dan't ander omhangen, naer gelegenheid der feeten.

Men ziet'er ook vele Pojaffen, of riemen, die om 't lyf fluiten, alle met edele stenen bezet; ook de kammen van de oude Patriarchen gebruikt, meeft al groot, en van schiltpadt gemaakt; ook hunne slaven boven met gefteenten gefiert: nogh vele kassen met rokken, of bovenvelten der Patriarchen, 79 in getal, gemaakt van goude brokade rykelyk met parelen en gefteenten bewerkt. In de voornaemste kassen lagen 9 rokken, byzon- # REIZEN.

zonder fraai en ryk van gestedenten. In andere, fraeie halskleden, of stolten, die ze over de schouders en borst hangen; zynde repen van ontrent anderhalve palm breedte. Onder deze was ook, die de eerste Patriarch Constantyn gedragen heeft in den jare 6176, zoo als de Ruffen rekenen. Zy was simpel en flegt van zyde stoffe, door ouderdom verflen. Hier van wert veel werx gemaakt: en dezelve tuffchen de andere kostelyke kleeden bewaert. In het zelve vertrek stonden vele zilveren vergulde schotels, groote kannen of kruiken en andere vaten. Myn gezicht dus verre voldaan

hebbende, ftelde ik het bezien van andere Kerken uit tot den volgenden dagh, zynde eenen zondagh. Toen ging ik eerst by den gemelden Heer Moeskin, hem vrage de of mogelijk vertoonde dat men my het kleet van Christus vertoonde. Maer hy antwoordde my dat hy zulx niet in syn magt had, dewyl de kas met het zegel zyner Majesteit geslooten was, en niet geopent kon worden zonder zyne uitdrukkelijke orde. Welk zoo ik geweten had, zoude ik den Vorst zelf om deze gunst verzocht hebben, dat my nu speet. Men bragt my dan weder in de Kerk Saboor, om het geen'er overigh was te bezichtigen. My wert daer vertoont een groote goude Kelk, dienen-de tot het Nachtmal, ontrent 2 palmen hoogh; van buiten boven met vier edele gestedenten bezet, en hebbende onder op den voet geamaljeerd de verbeelding van Christus lyden. Zulk een groote goude schotel was'er ook, mede geamaljeert, en met vier fteenen van gelyke waerde gefiert, ook twee borden, een lepel, en hecht van agaet: een goude spiets om den wyn in den kelk te roeren, nevens een hooge kroon, die op de schotel gestelt wert, geheel met paaren en gestedenten omzet; nogh twee kleene kelken geheel van Agaet, en rondom met gestedenten bezet. Deze gestedenten vertellen zy dat geweest waren in 't vat, dat de Ruffische Heilig Antoni, toen hy op den molesteen van Rome was komen afryven tot Nieuw-gart, door de viffchen had laten opviffchen op die voorwaerde dat al wat in 't net quam hem moft toebehoren. Toen quam'er een boek voor den dagh, dat op vele feesttyden wort omgedragen, heel groot en met gestedenten bezet, van binnen vol schriftuurlyke verbeeldingen; zyn-de het geschrift meeft al gulde letters. Alle deze dingen worden elk in 't byzonder in roode fluweele kaffen bewaert. Men vint hier ook het lichaam van den Metropolyt Petrus in een zilveren kist: op welkers dexel het gantse lichaam bafreleve gedreven is. Van den voorgemelden rok van Christus vertoonde men my hier een kleen flukje in een kaffe, daer een glas

voor was; dat ik rofagtigh van koleur bevond. In dergelyk een kist aan de andere zyde der Kerke was het lichaam van den Metropolit Joan; in een andere dat van Philippus. Toen quamen de overblyffels der Heiligen, de hamt van Joan-nes Satoeftewa: de herfftenpan met het geheele hoofd van Gregori Bogaflavo, en wat des meer is. Ik dit alles opgenomen hebbende, bedankte de Prieffers voor de moeite tot mynen dienst aengewend, en vertrok van daer naer de Kerk van Migai-le Archangel, of den Aertfengel Michaël, die zeer fraai van binnen, en van boven tot onder met schilderyen verfiet is, by-kans eveneens als de voorgemelde. In deze Kerk leggen alle de Grootvorsten van Moskovie begraven, staande alle by een, uitgenomen de twee laatste, broeders zyner tegenwoordige Majesteit, die afzon-derlyk by een gefelt zijn. Over hunne zarken, die verheven boven den gront staan, leggen kleederen, die uitnemend kostelyk zyn, van root fluweel, en groene fluweele randen. Waer op in Ruffi-sche karakteren hun geboorte en ouder-dom is uitgedrukt, ook de tydt van hun afferven, zynde op yder derzelve eenige groote kruiffen van paaren afgebeelt. Hier in fteekt inzonderheid uit het kleet van den

laatst overleden Iwan Alexewits, meeft overal met edele gestedenten bezet. Hier van daen ging ik in de Kerk genaamt Blagowefine of van Mariaes verkondiging, klein, en met schilderyen, als de andere, opgetoit. Daer werden my in een boven-vertrek vertoont 36 kaffen van zilver, en eenige van gout, in yder van welke ver-scheide gebeenten van Heiligen bewaert werden. Deze waren al vooraf, eer ik daer quam, op een lange tafel gestelt, en voor my geopent. In de voornaemfte was Christus bloet: in een andere een kleen kruis van Christus kruis gemaakt: in een andere de hant van den Evangelist Mar-kus, ziende daer uit als een Mumy. Daer waren ook eenige gebeenten van den Pro-feet Daniel, en van andere Heiligen, alle naer Mumy gelykende. Nogh verschei-de hoofden en andere flukken zeer bruin van koleur. Alles naar myn genoegen gezien hebbende, wilde men my nogh in andere Kerken brengen: maer ik floeg dat met dankzegging af, als hebbende my-ne nieuwgierigheid t'over voldaan: ook wel te vreden met de gunst die my bewezen was, hoedanige ik niet weet dat oit een iemand der overzeese natie voor my is toege-faen geweest.

Den 15 der maent reedt ik met den Heer Hans Matthys Poppe naer Knees Bories Alexewits Galietfen, die zich op zyn lantgoedt onthielt, daer hy een traai lufthuis gebout had, gelegen 5 wurft van Moskow. Langs dezen wegh ryt men

Wonde-ren van den Hei-ligen Antoni.

Kerk van den Aertsen-gel Michaël.

Kerk van Mariaes ver-kondi-ging. # CORNELIS de BRUINS

voorby het vermakelyk lantgoet van Knees Mighaile Serkaskie, den ryksten Prins, die hier ontrent bekend is, en zoo magtigh dat verscheide dorpen onder zyn bewint zyn, en zyne heerchappy zich uitstrekt wel over de 20000 Boeren. Wy quamen dan by knees Bories, en vonden hem zitten in eenen stoel. Na het doen van behoorlyke eerbiedenis bad ik om een vrygeleibrief uit de Kafanse Prikas, dewyl deze Knees zoo veel is als Onder-Koning van Kafan en Aftrakan. Want de Heer Poppe had my bericht dat een vrygeleibrief uit de Pofolfse Prikas, lich-telyk by den Gouverneur van Kafan, en inonderheid van Aftrakan niet zou aange-nomen of erkent worden, en ik dus hindernisse ontmoeten in het vervolgen myner voorgenomene reize. Knees Bories stemde dit ook, en gaf daerom last, uit inzicht voor den Heer Poppe, wiens vriend hy was, dat my des morgens de vereisch-te brief zou verleent worden, nevens voor-schryving aan de Gouverneurs tot Kafan en Aftrakan. Waer op wy hem bedankende, affichet namen. Deze Knees Bories was voor eenige maenden uit laft zyner Majesteit afgezonden geweest naar Kafan, om daer een verschil by te leggen, dat gerezen was tuffchen twee der voornaemste Tarterfche Prinsen, vader en zoon. Tweeweten de vader ziende zeke-re vrouwe by zynen zoon, worp daer zyn oogen op, en nam ze

naer zich. De zoon ziende zich denen buit ontrukkt, deed zy-nen vader den oorlogh aan, komende te velt met 20000 man. De vader wapende inder yl 40000 mannen. En het flont geschapen tot een bloedigh gevecht te komen, was Knees Bories daer niet tuffchen gekomen om de partygen te bevredigen. Welke zaak naer genoeg bygelegt zyn-de, befchonk de Tarterfche Prins, onder andere vereeringen, hem met een geschenk van een groot stuk grof doek of linnen, dat in 't vier geworpen door den brant niet verflonden wert; waer van de Heer Poppe met een stukje begiftigt zynde, my daer een geschenk van deet. Ik vernam wat het wezen mogt, en verflont dat het gekomen was uit Katai tuffchen China en Boggaer. Men geeft voor dat het daer nu nogh gemaakt wort, te weten op Tan-goet. Voordezen bragt ik met my uit Cyprus den fteen Amiantus, die als vlas uitrafelende mede in 't vier niet verteert wort. Hier van wert in vorige tyden ook linnen gesponnen; maer nu wort die we-

tenfchap voor verloren gehouden, gelyk ik reets in myne voorgie reize op de 377 bladtzyde gemelt heb. Men vint ook van zulk onverteerbare linnen al gewagh by Plinius, ook by de hedenfaagle schryvers, die de Roomfche outheden, en het gebruik der lampen in de oude Graffte-den op het papier gebragt hebben.

Den 16 by den Heer Poppe in de stad, daer hy zyn woning had, het middagmael genomen hebbende, reed ik weder naer de Slabode. Over wegh zynde, zag ik dat ergens brant was. Ik begaf my daer heen, om te zien, hoe men hier met het bluffen daer van in zyn werk ging: maer men doet niet anders dan dat men de neventaande huizen om verre haelt en aen flukken hakt.

Myne gelebrieven nu vervaerdigt zynde, maekte ik alles gereed tot de reize, en kreeg tot gezelschap een Armenisch Koopman, genaamt Jakob David'of, die eeneige reizen van Spahan naer Hollant ge-daen, en zich t'Amsterdam eenigen tydt onthouden had. Zyn befluit was den 22 der maent April de reize aen te vangen, en hier toe met een vaertuig de rivier af naar Af-trakan te trekken. Ondertuffchen ging ik affichet nemen van den Heer Resident vander Hulst, dien ik voor veel eere en vriendchap my bewezen zeer verplicht was: ook van de Heeren Brants en Lups, die my ook vele weldaden bewezen had-den; zonder den Heer Pieter Coyet te vergeten, dien ik veel moeite had aenge-daen met vragen en wedervragen over ve-le zaken, dewyl hy een man was zeer er-varen in de manieren en tale des lants, en derhalven bequaem om my in vele aan-merkens waardige dingen veel licht te ge-ven, die my moften te pas komen in de befchryvinge myner reize. Na hen bedankte ik ook alle andere goede vrienden, Vertrek van Mof-kow.

Maer van Mof-kow buiten de stad Moskow gekomen, kon ik geen roefhuit krygen, die my aen boort van het vaertuig brengen moft, waer op de Armenier zich reets had ingeschept. Ik befloot dan drie wagens te huren om my te lande te doen brengen naer het

dorp Matsko of Moeder, zynde 30 wurft van Moskow gelegen aan de rivier: wer-waarts het vaertuig al voor eenige dagen was vertrokken, om voor het vallen van de rivier bevryt te zyn van de ondiepten, en de zeilen en andere nootwendigheden daer ter plaetse gereet te maken. # REIZEN.

XV. HOOFDSTUK.

Vertrek van Moskou. Gelegenheid der rivier Wolga, en de aanleggende steden en plaatsens. Aankomst tot Astrakan.

Ik begaf my dan met de wagens, die ik gehuurt had, op weg. Tien wurft afgelegd hebbende, trok ik voorby de stad Kolomnenske, gelegen aan myne regter zyde. Zy dee't zich fraai op, als leggende op eene hoogte. Daer in is een schoon Kloofster nevens eene Kerk, en twee Torens. Aen deze en gene zyde trekt men over de rivier door middel van een houten vlot, dat van balken aan een gehecht op het water legt, waer van zy eenige, als'er vaartuigen doorvaren moeten, van een trekken, die zich daarna weder fluiten. Nogh reed ik voorby verscheidene dorpen, waer van eenige vermakelyk op de hoogte gelegen zyn aan de regter zyde der rivier. Het lant dus intrekkinge, geraekten we met den avont in een bosch van kort geboomte, rydende vele uren daer door; zoodat het al laet in den nacht was, als wy aan de plaats Matske aenquamen. Aen de rivier komende, verftonden wy dat de schuitjes met eenige Armeniers nogh niet aengekomen waren, maar daer ontrent vernachten. Wy hier twee huizen vindende befloten stant te houden. En ik myn hart met spys geferkte hebbende, ging leggen op den gront in een half opene schuur, zoo goet als de tydt my toeliet. Den 23 des morgens vroegh daagde myn reisgezel op met vier schuitjes, verzelt van nogh drie andere Armeniers, gezint mede naer Spanha te reizen: en berichte my dat ons vaertuigh, waer in hy veel lakken had, noch 60 wurft hooger op getrokken was. Waerom wy genootzaakt waren met de schuitjes te volgen. Wy quamen daer aan des avonts ten 10 uren: maar dewyl het nacht was, en alles nogh over hoop lagh, wilden wy met ons goet niet aan boort gaan, maer legerden ons op het lant by een goet vier. Hier sterken we ons hart met een brave zode vich, die wy onderwege van de visschers, die ons ontmoet waren, voor drie fluivers gekocht hadden; een geringe prys ten inzichte der zode, die in schone baers en fnoek beflont. Nadat ik in het aenkomst naer deze plaats eenige brieven had afgevaerdigd naar myne goede vrienden zoo wel in 't Vaderland, als te Moskou, geraekten we des morgens ontrent 10 uren den 24 der maent met het vaertuig voort. De Russen geven het den naam van Stroek, zynde niet van de grootste foort, maar kunnende evenwel 300 pakken zyde laden, dat ontrent 15 last belooft. Het mae-kfel is plat, hebbende maer eene doorgaande holte, eenen maft, ene maer een zeil, dat byzonder groot is, en meeft te pas komt, als men voor den wint heeft. Als de wint niet diende, wert'er gestadigh met 16

riemen geroeid. Het roer was een lange boom, waer van het onderste einde in 't water komende, wat breed was: het anderlach een goet fluk wegs over 't schip, daer het op geftelde houten rufte, en zoo door den flierman geregeert wert door hilpe van een touw, dat'er aen vaft was, leggende tuffchen pennen, om de vattigheid, die men in-en uitneemt. Het getal van 't scheepsvolk was ontrent 23 man: de overige, meeft Russen en Armenische Kooplieden met hunne knechten maekten ontrent 52 koppen uit. Tot hier loopt de rivier byzonder krom en bogtigh, zyn-de al meeft van gelyke breette, naer gif-fing ontrent 40 vademen. Twee uren ge-varen hebbende, quamen wy voorby het Kloofster Smolenski, dat zich fraai op-doet met een groot vermakelyk bosch on-trent 100 wurft van Moskou. Wy had-den'er aen beide de zyden het gezicht van tot 4 uren na den middagh, wanneer de opening des lants weder te voorfchyn quam met verscheidene dorpen. Voor den avont hadden wy het gebergte wederzylts hooger; en de duifternis gevallen zynde, bleven we leggen. Den 25 quamen we ten 9 uren voor de stad Kolomna, leggende ten Z. Westen van de rivier Mosqua. Het is een Bischoppelyke stad in 't zuiderdeel van Ruflant ten Oosten der stad Moskou. Op het lant zittende, zonder dat ik de rivier zien kon, tekende ik haar af vande noortzyde, gelyk op No. 18 getoont wort. Deze stad, van welker gelegenheid wy al gesproken hebben op de reize naer Veronis, legt te water gerekent, om de kromte en bogtigheid der rivier, 180 wurft van Moskou. Hier over de rivier ziet men een brug of vlot van balken leggen, die zoo aen een gehecht zyn, dat'er eenige konnen gefloopt worden, om de aankomende vaartuigen doortogt te geven. Wy bleven hier tot 7 uren na den middagh, terwyl het scheepsvolk het zeilge-reet maakte. Met den avont kregen we de rivier Occa, komende van 't Zuiden, daer de Mosqua invalt. Zy is hier zeer breed,

Het Kloofster Smolenfki.

De rivier Occa. # CORNELIS de BRUINS.

breet, gelyk ook de Mosqua, die ons tot hier toe final was voorgekomen. Deze rivier spruit niet verre van de grenzen van 't Crimisch Tartarie, loopende door 't zuiderdeel van Moskovie ten oosten der stad Moskow door het Hartogdom, en voorby de stad Nify Norogorod in de Wolga. Dit is een zeer vermakkelyke hoek, leggende aan de rechter zyde het dorp Kickiena Serophof, waer in twee groote gebouwen zyn, waer van het eene door den Bevelhebber bewoont wort. Aen de flinke zyde is mede een dorpje met een groot gebouw. Dit was nu 10 wurft van Kolomna. Hier was de loop der rivier vry rechter, zoodat wy beter spoedt maekten, en den ganfchen nacht door voeren. Des morgens den 26 zagen wy aan de flinke zyde het dorp Dedenawa met een fraeie Kerk, leggende aan de rivier 30 wurft van Kickiena. Aen beide de zyden is een bofch van kleen geboomte; de rivier hout hier dezelve breette. Ten tien uren had den we weder een dorp aan de rivier, gaende meeft zuidwest aen. Na den middagh een groote

streek voortgetrokken zynde ooft ten zuiden, quamen we ten 2 uren aan het dorp Bilmoet, leggende een weinig van de rivier af. Dezen dagh begon het gebergte zich weder hooger te vertoonen, en gaf een vermakkelyker gezicht. De rivier was hier weder bogtiger. Ten 5 uren kregen we ter rechter zyde weder een dorpje, leggende ten dee- le by de rivier en eenige huizen op het gebergte, gaende al O. N. Ooft aen. Het lant en geboomte vertoonde zich hier wonder groen. Kort hier aan trokken wy weder voorby een dorpje, leggende op den uitersten hoek van 't gebergte. Hier tekende ik een gezigt dat vertoont wort op No. 19. Hier verliet ons het hoogh gebergte, dat wy maer alleen ter regter zyde hadden gehad. De rivier wert hier ook weder finalmer. Des avonts hadden we van wederzyden het lant bergachtig met kort geboomte. Nadat wy des nagts eenige dorpen waren voorby gevaren, vonden wy des morgens den 27 weder aan de rechter zyde een hoogh gebergte, waer op eenige dorpjes ter flinke zyde. Hier zagen wy vele koejen en schapen in 't lant weiden. Ondertuffchen quamen dagelyx visschers by ons met kleene schuitjes uit boommen gehouden, die ons voor 3 of 4 ftuivers zoo veel baers en snoek verkogten, dat'er genoegh was om 7 of 8 menfchen mede te voeden. Nu gingen we ooft aen, en hadden ten 8 uren in de rivier ter flinke zyde een lang eilant vol geboomte: ontrent den middagh eenige dorpen, daer wy aan de flinke zyde naer toe wendden. Vervolgens nogh andere dorpen aan de zyde van 't gebergte, ook het Bogoslova Monastir, dat een fraai Klooster is, gebout van fteen, en leggen-lyk Klooster de zeer vermaeklyk in 't geboomte op den berg: waer benevens een aengename groene vlakte is, die zich tot aan de rivier uitstrekt, en meenigte vee in zich behelft, dat daer loopt grazen. Dit Klooster legt ten N. Welten van de rivier, 20 Wurft van Pereflaw. Wy geven'er u de verbeelding van op No. 20. Het lant is hier on-trent zeer vruchtbaer: waerom'er vele dorpen dicht by een leggen. Ten 3 uren verliet ons het hooge lant: en een uur daarna trokken wy aan de flinke zyde door eenen inham van de rivier genaemt Prorater; zynde 15 wurft van Pereflaw. Toen ontmoetten wy eenen anderen inham, zoo groot als een rivier, die zich een groot ftuk wegs in het lant verspreit. Een uur daer na nogh een derde ter rechter zyde, die het lant in naar 't gebergte vloeit als een groote rivier, en zich wyt en zyt heen strekt. Maer wy konden niet anders bemerken of het was ondergeloo-pen lant. Hier hernam de rivier weder hare bogten. Ten 6 uren geraekten wy voorby het dorp Fabrenewa op het gebergte, zynde het lant hier al meeft onder water, zoodat ook zeer veel groote boommen daer onder zyn, dat zich in 't aen-zien vertoont als een kleine Zee. Het lant schynt hier zantagtigh. Op deze streek ontmoetten ons dagelyx vaertuigen van Cafan en van elders afkomende, die met groote moeite en hulp van vele menfchen met de lyn moeten voortgetrokken worden. Dogh de wint hun dienende, zettenze het zeil ook by. Hier zagen wy veel gevogelte, Eenden, Snippen, Kie-vitten, en dergelyke; en met den avont quamen wy voor Borofske Monastir, een Klooster, dat ook van fteen opgebout op eenen berg legt, zynde een weinigh van de rivier af daer een dorpje by, gelegen 3 wurft van Pereflaw; by

welke ftadt wy aan deze zyde den nagt over bleven leggen. Den 28 s'morgens voeren wy daer voorby aan de rechter zyde in dompigh weder, dat ons belette dezelve naer wenich te beschouwen. Zy legt weinigh van de rivier af op eenen berg, op de hoogte van 45 graden 42 minuten, dragende den naam van Pereflaw Refanske naar de Provincie Refaen, waer van zy de hoofdstadt is. Wy trokken dus voorby verscheidene dorpen, leggende op het gebergte, nevens veel lant, dat onder water lagh, zoo dat het wel wat zweemde naer onze vee-nen, en my voorquam als de vaert tufchen s'Gravenhage en Leiden. Hier zagen wy ook het groot dorp, dat 8 wurft van Pereflaw legt, en toebehoort aan Tie-maffe Ivanits Erfofske, Gouverneur van Aftrakan, waer ontrent wy eenige Ruffen zagen, die daer drie tenten hadden op-geflaggen, naer allen schyn om zich aan den # Kolomna

Het Klooster Bogoslova

Gezicht op de Rivier.

Gezicht op de Rivier. # REIZEN.

den rivierkant te verluchtigen. Wyders waren vele dorpen en geboomte ter rechter en ter flinker zyde, en het lage lant al meeft onder water. De rivier vonden wy hier zeer wydt, en ons met het val len van den avont van 't geboomte omsingelt. Het lant was hier ook zoodanig door 't water overstroomt, dat men het nauylx kon onderkennen of betreden. Het was schoon weder, maar door de flitte zeer heet. Zoodat ik, om my te verluchtigen, met de schuit, die daglyx, om hout te halen ging, aen lant voer, om het zicht of'er eenigh wilt op te doen was. Dezen avont roeide ons een groote bark, van Moskow afkomende, voorby, toen we nogh 6 wurft van de stadt Refanskie af waren. Daer wy des nagts voorby dryvende, ons volk eenig bier met de roeischuit lieten halen. Den 29 ten 7 uren 10 wurft van de gemelde stadt afzynde, vonden wy het lant aan de flinke zyde eenige vademmen van een gescheiden: daer de rivier doervloeiende, in het lant een groot lak gemaakt had, dat met schuiten bevaeren wert. Vermits den nevel konden wy hier geene dorpen zien. Een wurft verder werden we weder eenen anderen inham gewaer, daer het gezeide lak of meer in de rondte scheen te eindigen. Hier zagen wy veel paarden en ander vee weiden, en aen geene zyde van het lage lant een hoogh gebergte. Ten 9 uren konden wy aan de flinke zyde geen lant meer bekennen, als 't staande geheel onder water tot aan het gebergte. Gekomen op eenen hoek, daer het water met eenen inham liep, zagen wy het lant weder, en eenige flechte huizen daer op. Deze plaats voert den naam van Kiefrus. Wy zagen'er vele vaartuigen leggen. Ten 11 uren wert het zeil voor de eerste maal opgehahelt

met weinigh wint, die uit den Ooften opquam. Ter regter zyde zagen we het Kloof ter Terigo, en een klein dorpje daer nevens. Ontrent den middagh het Kloof ter Solofade, dat een tamelyk groote fleene Kerk heeft. Het dorpje legt daer by langs heen op het gebergte. Na den middagh de den we weder een korte freek met het zeil, en zagen meeninge groote boom met den ftam tot aan de takken onder water, waer van wy het blad niet konden bekennen; maar wy zagen aen de bruinheit der ftammen hoe hoogh het water was geweest. Dit gebeurt zoo alle jaren tot de maent van Juny, wanneer het water weder begint te vallen. Na het trekken voorby verscheide dorpen, wederzys gelegen, en het ontmoeten van eenige vaertuigen, lagen we des nagts fil. Den 30 zagen we met den morgenfont op eenen zanthouvvel nogh een klein dorpje en weinige huizen in de laegte, het lant ook aen beide de zyden met de rivier ge- lyk, zynde laag en bofachtigh, waer onder ook eenigh weilant. Ten 10 uren hadden we het dorp Terinske aan de rechterhant, daer we met de kleine schuit aen roeiden om bier te halen, maar vergeefs, dewyl'er niets te bekomen. Nu waren we nogh 100 wurft van de stadt Kafimof, en op den middagh zagen we een dorp, dat zich op het gebergte wyt uitstreckte langs de rivier, gelyk ten 2 uren weder een, gelegen by den hoek van de hoogte, waer aen vlak lant volgde, dat al veel onder water fondt. Het gezicht, dat ik hier op papier bragt, is te zien op No. 21.

Hier haelden wy het zeil met eenen N. Ooftenwint weder op: maar het duurde niet lang; en men moft de handen weder aan de riemen flaen. Als wy weder eenige dorpen voorby waren getogen, vonden wy het lant zodanigh ondergelopen, dat men niet als water, geboomte, en lucht zien kon. Met den avont haelden we een Stroek van zyn Czaerf Majesteit in, die met ankers geladen naar Afop ging, nevens nogh een kleener vaertuig. Wy gaven elkander eenige eerchoten met mufquetten en piftolen. Nogh 30 wurft van Kafimof afzynde, roeiden we des nagts met 8 riemen, om de helft van 't volk by poozen te laten ruften. Nu verschenen met den eerflen dagh van Mei in den morgenfont eenige dorpen wederzys voor onze oogen, en verder eenige groene vlakten leggende op het gebergte. Ten een uur quamen we voor de stadt Kafimof, of, die aan de flinke zyde op en tegen het gebergte aen de rivier legt. Alle de huizen syn hier van hout, gelyk ook de vier Kerkjes. De stadt zelfe is zonder muren, maar tamelyk groot. Alleen ziet men eenen ronden fteenen toren, die aan een Turxe Mosque behoort, dewyl'er nogh eenige Turken woonen, ook Tartaren. Ik begaf my met eenige Armeniers aenfontts naer de stadt om ververfching, en vooral bier te halen; maer vruchteloos, dewyl'er niet te halen was in een plaats, die zeer schraal verzien was. Wy roeiden dan weder naer ons vaertuigh, waer de wy, dewyl dat vaft zynen wegh vervolgde, een uur werx hadden, en ondertuffchen vele dorpen zagen. Ons volk middlerwylen om hout uitgegaan, vont in 't bosch vele afperges, waer van het een goet gedeelte medebraagt. Wy vonden ze wat dun en langh, doch goed van smaak, en bequaem tot floven. De groote zegt ik by een, om

ze op onze wyze te kookken, en toe te bereiden. Nogh eenige dorpen, aen de rechter zyde, voorby getogen zynde, kregen wy den wint vry hart uit het Ooften ten Zuiden, dat is, ons vlak tegen, zoodat wy genoegh te doen hadden met van den regter kant der # CORNELIS de BRUINS

rivier af te houden; rakende al eens aan den gront vaft, dogh kort daer aan weder vlot. Hier merkte ik aan dat deze vaertuigen by hart weder weinigh naer hun roer luiften. Want eenigh scheevolk ging zitten op den boom, waer mede het gefluit wert, om het door het bybrengen van dit gewicht weder uit het water te lichten, en vervolgens naar de zyde in 't water te doen vallen, om het met te meerder kracht door hulpe der roeiers te doen draejen. Ontrent den avont quamen we aan een groot dorp, leggende op en tegen het gebergte aan de rivier. Hier tekende ik een gezigt, dat getoont wort op No. 22. Des nags nogh eenige dorpen voorbygetogen zynde, quamen we des morgens den 2 der maent aan de stad Alaetma, gelegen 60 wurft van Kafiemof. Deze plaats is gelegen boven op het gebergte, en strekt zich verder landewaert uit: zoo dat men ze van de rivier, een welker flinke zyde zy ten zuiden legt, niet geheel kan te zien komen. Zy is tamelyk groot. Etelyke huizen daer van ftaan aan den oever buiten. Agt Kerken zyn'er in. Rontom de ftadt zyn verscheidene dorpen. Wederzyts is een vermakelyk gezicht van bosch, waer door men verder voortgetogen, eenige dorpen weder ontmoet. Ten 5 uren zagen we ter flinke zyde een vlakke weide, en daer in veel vee. In 't afgaan van 't uitterste des bergs ziet men een dorp, daer een inhäm van de rivier naer toe schynt te draejen tuffchen de vlakten en geboomten heen. Hier was de rivier nogh al vry breed, en al meeft op eene wyze, met bosch van wederzyds. Eenige dagen zagen we hier ontrent vele ganzen met groote troepen vliegen. Den 3 voeren we in den morgenfont voorby de Moruma. ftadt Moruma, leggende aan de rivier op en tegen het gebergte, vry groot van beflagh, en verziën met zeven Kerken, van fteen gebout, nevens andere van hout opgemaakt. Men geeft voor dat hier het beste broot is van geheel Ruflant. Binnen deze ftadt, gelegen 60 wurft van Alaetma, woonen Ruffen en Tartaren. Men rekent ook dat hier ter plaetfe de Mordwinische Tartaren beginnen. Wy trokken al voort voorby vele dorpen, en zagen veel lant onder water. De rivier was hier zeer breed, hebbende wederzyds een dorp, waer van het eene legt op den hoek van 't gebergte, dat daer zyn begin neemt, en eenige uren verre zich uitfrecht, hebbende eenen zand grondt, en zynde zoo fteenagtigh, dat'er niet wel van de rivier op te komen is.

ons toekomende, verscheidene kruiffen floegh, en zich telkens tot den gront toe nederboogh. Het welk onze Ruffen zien-de, met de kleene schuit daer naer toe roeiden, nemende met zich het geen wy elk gaven om hem te brengen, waer onder verscheidene brooden. Want het was een arm man. Wat voortgetogen, vernamen we drie vrouwen met hare kinde-ren, die ze op den arm hadden, waeraen we infglyx ons mededogen toonden. Deze

menfchen van het gebergte eenige vaertuigen in 'toogh kryggjende, komen aen-flonts naer beneden aan de rivier, ophoop van een aelmoes te zullen ontvangen. Aen 't einde van dit gebergte gekomen zynde zagen we twee dorpjes daer bovenop leggen, en kregen toen weder vlak lant voor ons, ftrekkende zich het gebergte landewaert. Ten 5 uren deedden we door de draeijingen der rivier een ftreek met het zeil met den Noorden windt, die anders een tegenwind is, tot aan een ander gebergte, hoog, zonder geboomte, dogh alzins groen, waer op twee dorpjes lagen. Wy hielden dit aan de rechterhand, en roeiden weder Ooftaen recht in den wind op. Ons kort daer aan bevinding nevens een Kabak, roeide ik met eenige luiden daer na toe om hier te bekomme: maar wy vonden dat zeer flegt. En ondertuffchen konden we in geen uur ons vaertuigh weder inhalen. Na het varen voorby eenige dorpen, was de wind zoo hart en tegenfrydigh, dat we genoot-zaekt waren eenige uren fil te leggen. Toen trokken wy door twee rivieren, de eene ter rechter zyde genaamt Molsua Raka, d'andere 8 wurft hoger op aan de flinke zyde, genaamt Clefma, die vande ftadt Wolodimer komt. Den 4 wederzyts een dorp voorby getrokken, vonden we ons ten 10 uren weder by hoogh lant. Nogh ontmoetten we andere dorpen zoo boven als beneden aan de rivier, digt by elkander gelegen; waer van'er een den naam draegt van Isbulets, nogh 40 wurft afzynde van de ftadt Nifen. Hier ontmoette ons een bark met 10 riemen, die vele vanen op had, en tamelyk wel tegen den ffrom oproeide. Het vlakke lant was hier wederzyds met bosch bezet, en het hoogh gebergte strekte zich dieperhet lant in. Ten drie uren waren we bezy-den het Dudina Monaftir, waer by een dorpie op het gebergte legt, genaamt Podweefne. Het Kloofter legt zeer vermakelyk tegen het gebergte in't geboom-te, zoo dat men daer niet van kan zien als de bovenspitfen. Ten 5 uren vonden we een vlakke zonder geboomte ter flinke hant, daer we twee dorpjes zagen, gelyk ook ter rechter zyde op het gebergte. Hier moften wy een kleene ftreek met het zeil doen om de draeijing der rivier. Ten 7 u- # GEZICHT OP DE RIVIER.

ALAETMA.

REIZEN.

7 uren waren we benevens het dorp Allena 15 wurt van Nifen. Met den avont waren we door den harden wint en 't holle water genootzaakt aan de flinke zyde der rivier te blyven: maar gingen den 5 voor den morgenfont weder voort. Vele dorpen dus voorby gevaren zynde, quamen we eindelijck aan de Scheepmakery, die langs de rivier tot aan de voorftadt frekt, daer zich voor eerst een fraei groot Klooffer van fteen gebout opdeed, zyn de met eenen muur omringt. Hier aen volgde een fteeene Kerk in de laagte

leggende met fteeene en houte huizen omzet, die zich tot aan de rivier uitzetten. Vervolgens zagen we daer tegen het gebergte een groote fraeï fteeene Kerk, en het gebergte boven alom met huizen gevult.

Toen deed zich de stadt op, die de Ruffen gemeenlyk Nief a, of Nifen, anderen weder Nifo en Novogorod, of kleen Novogorod, anderen ook Nifen Nieugarten noemen: dat een klein lantschap of Hartogdom is met eene groote stadt, waer van het kasteel op een klip legt ter plaatse daer de rivier Occa in de Wolga loopt. Deze stadt Nifen is met eenen braven fteeene muur omtrokken. Om aan de poort te komen gaat men door een lange winkelfraet of bafae: waer in alle waren te koop zyn. Deze poort naer den waterkant heet Iwanofskie. Zy is van eenen zwaren dikken fteenen muur gebout, en vry diep om door te gaan. Van daer gaat men gestadigh opwaart door een lange fraet, die ten deele in houte bruggen beflaat, tot aan de andere poort, genaamt Diawietroskie, waer by de voornaemste Kerk van fteen gebout staat, genaamt Saboor, waer van de vyf koepels schoon groen verglaeft zyn met fraeie kruiffen daer boven. Benevens deze ziet men het Hof van den Metropolit, mede van fteen, groot en fraei gebout: waer in een fierlyk Kerkje is met een toren daer boven op; ook nogh een fteeene en houte Kerk. By deze poort is mede de Prikacs of Kantelery, maar gemaakt van hout, gelyk ook het huis van den Gouverneur. Wyders is'er in de stadt niet veel aan te merken, als zynde kleen van begrip, gevult met houte huizen, en verziend maer met twee poorten. Buiten de poort aan de lantzyde is het heel vermakkelyk om het geboomte en de byflaende huizen. Om de muren zyn verscheide zoo ronde als vierkante torens, waer onder een, die zeer groot en hoogh is, zoodat men daer van zeer verre het gezicht kan laten weiden. Aen de lantpoort stonden in de galery van het waghuis binnen voor de poort vier flukken geschut. Wat de voorstadt aengaet, die is vry groot, inzonderheid naer de zyde der rivier. Men ziet hier mede verscheide fteeene Kerken, en het gebergte op verscheidene plaatfen van een gescheiden, waer op de Kerken en huizen zich vermakelyk vertoonen. Den omkring hier van konden wy niet wel nemen om de hoogten en afdalingen, die ons gezicht telkens fluitien. Op de rivier voor de stadt zagh men een groote meeningte van vaartuigen, gaande en komende van allerhande freken. Aen d'andere zyde der rivier legt een groot dorp, toebehorende aan Gregori Demetri Strogenof, verziend met een fraeï fteeene Kerk, benevens een groot huis ook van fteen, waer in hy by wylen zyn verblyf hout. Deze avont vertrokken van hier de rivier op 48 lange schuiten, yder met 10 rociers, en in hebbende ontrent 40 personen, geschikt om eenige schepen met hout geladen, die in het ys bevroren gelegen hadden, af te halen. Alle welke schepen behooren aan den gemelden Koopman, die ontrent deze stadt zich onthout, geagt, als we reets gezegd hebben, voor den rytten van geheel Rulant, die een yder man, gebruikt tot het afhalen dezer schuiten, 3 Ryxdalers geeft. Dit vertrek deed zich op als het optrekken van een half leger. Deze avont begonnen mende

klokken te luiden, dewyl het feest van Christus Hemelvaart des morgens daer aan flont gevierd te worden. Middlerwylen deden wy hier voorraadt op, byzonder van brandewyn, die hier voor goet bekent is. Waerom de Armeniers zich gewoon zyn hier van dien drank te verziend, omdat hy hier tot goed en koop verkogt word, wordende voor ontrent 4 ftoop betaalt 2 gulden. De eetbare waren zyn hier even wel te krygen. Men koopt hier een lam of gemeen schaep voor 13 of 14 fluivers: twee kleene entvogels voor een fluiver: een schoon hoen voor 3 fluivers: 20 eieren voor een fluiver: 2 tamelyk groote wittebroden voor een fluiver; en een gemeen bruin broot van 7 of 8 pont gewicht voor een fluiver. Het bier was'er ook goet, en tot redelyken prys te bekomen. Men rekent deze stadt van Moskow af te zyn 800 wurt: dat is 160 uren; dogh te lande niet boven 100 uren. Zy legt aan de zuitzyde der rivier Occa, die wy, als gezegt is, te Kolomna kregen, en die zich hier vereenigt met de rivier Wolga, voordezen Rha genaamt. Deze stroomen maken door hunne famenkompfe een groote wytte, wel van over de 4000 voeten, zoo men hun gelooven zal, die de maet hier van by winter tyd genomen hebben. Deze stadt wordt door Ruffen bewoont, zynde nu daer geen Tartaren. Zy is zeer volkryk, leggende op de hoogte van 56 graden, en 28 minuten. Ik had haar gaerne op de rivier regt willen beschouwen en aftekenen, maar kon de Ruffen daer toe met geen geld bewegen om het feest. Want # CORNELIS de BRUINS

op zulke dagen bemoeien zy zich nergens mede dan met zich vol en zat te zuipen. In welken flaat ik'er ook veel zagh, die op de fraact lagen te ronk. Men ziet hier ook met vermaek, op welk een wyze de arme luiden zich op alle dagen, geene uitgezondert, houden aan de Kabak-of brandewynwinkels. In het huis, daer wy den brandewyn kochten, bleef ik daarom met voordagt enige uren, om de vremde fratren en gramaten van deze menschen, als de drank in hun begin te werken, af te zien. Maer dit alles geschiet op de fraact, dewyl zy binnen 't huis niet vermogen te komen. Zy blyven voor de deur, daer een toonbank flaat, waer op zy hun geld nederleggen. Dan wort hun de maet, die zy begeren, met een houten lepel toegemeten uit een groote ketel, en in de houten napje overgeven; zynde de kleenfte maet een dinseke of halve fluiver. Dus worden ze berecht door een perfoon, die den ganchen dagh genoeg te doen heeft om yder te gerieven; zitten-de nevens hem een ander, die op het ontfangen van het geld pakt. Hier aen zyn de vrouwen zoo wel vast als de mannen, en overladen zich niet minder met dezen drank. In de Bierkabak, daer ze binnen zitten te drinken, zag ik dezelve figuren.

Het was nu de zefte der maet, waer op wy vaftgefelt hadden te vertrekken, om het scheepsvolk vaft voor uit een boort te krygen. Niet verre van daer bragten wy den nagt over, en vervolgden des anderen daags vroegh onze reize. Dus raekten we een lange streek voort langs de stad en voorstadt, gevende zulk een fraai gezicht, dat ik niet laten konde dat af te tekenen, gelyk het zich vertoont op No. 24. Nadat wy twee dorpen aan de flinke zyde der

rivier, waer van het eene vry groot Weesna genaemt is, waren voorby getrokken, vertoonde zich het Kloof ter Beftsjirske aan de regter hant der rivier, dat groot en van fteen gebout is, uitgezondert de daken, leggende wederzyts vele huizen, een wurft van de stad gerekent. Daer dicht ontrent boven op het gebergte ziet men het Kerkje genaemt 't Jaffoofni, werwaert zich dezen dagh eenige honderden menschen zoo mannen als vrouwen heen begaven, komende ten deelee uit de stad, ten deelee uit de bygelegene dorpen; die eenige tenten opflocgen, om zich te vervrolyken. Wy bleven 3 wurft van de stad tot des morgens den 7, ten 9 uren. Toen wy nu vele dorpen digt aan, en op het gebergte leggende, waren voorby getrokken, verliet ons het zelve, en vlak lant quam in de plaats. Vervolgens naderden we ontrent den mid-dagh weder andere dorpen en gebergte, ook een eilant vol geboomte in het midden der rivier, wel twee wurft lang.

boomen waren hoogh, en boven alle gelijk, ftaande de meefste flammen in 't water. Ter regter hant deed zich een dorp voor op het gebergte, en weder een ander beneden aan de rivier. Ten 3 uren week het gebergte, en maakte plaats voor een vlakke met een klein bochf. Ten 5 uren naderde ons wederzyts een dorp op 't zelve, en nogh een aan de rivier. Ten 6 uren als we by het dorp Tardienits, leggende ter zelve zyde aan de rivier, gekomen waren, wert het zeil bygezet met eenen W.Z. Wettenwint, doch kort daer aen weder getrokken om de flapte koelte. Hier zagen we aan de flinke zyde weder verscheidene dorpen, ook een ander eiland in 't midden der rivier zonder geboomte; en voor den avont weder andere dorpen.

Wy togen ook voorby de rivier Kerfie-mic ter flinke, en het groote dorp Mietfjowa ter regter zyde, waer in een brave fleene Kerk is. Toen hadden we aan de flinke hant het Klooster Makaria, een groot gebouw van fteen, met eenen schoonen fteenen muur omtrokken; gelykende wel een flot of sterkte, vierkant in zyn begrip, en hebbende op elken hoek eenen toren. Nogh legt'er een toren tuffchen de hoektorens in. Het legt vlak aan de rivier. Ik had het gaerne op het papier gebracht: maer de avont was te veel op handen geschoten. Het dorp legt'er benevens, ook een groote Ghan of Karwanfera van hout, waer in de goederen der Koopluiden geborgen worden. Want hier is jaerlyx een markt, waer op de meef-te Koopluiden van geheel Ruffant verschy-nen om hunne goederen te verhandelen. Waer toe 15 dagen gefelt zyn zonder meer. Deze markt wort gehouden in de maet van July. Onze Ruffen met de roeischuit hier aan lant gegaan zynde om vis te halen, verflonden dat veertien dagen geleden, zeker Gouverneur van Moskow komende, hier was overvallen door drie barken, in elke waer van 18 Ruffische roovers waren. In de Strock van den Gouverneur was geweers genoegh, doch ongeladen. De Gouverneur echter en zyn volk zich verdedigende bragten drie van de roovers om; zynde de reft genoot-zacht zonder buit te vertrekken. Dit voorval had hem bewogen zich weder naer

Moskow te begeven; zynde nogh een van zyn volk in het dorp, daer onze Ruffen geweest waren, blyven leggen, om zich van zyne wonden, door de rovers ontfangen, te doen genezen.

Wy dit verfaan hebbende, befloten op onze hoede te zyn, en maekten vervolgens al het geweer gereedt, dat wy hadden, en bragten het altmaal boven by een. Wy rekenden dat wy 40 schoten zoo met roers als piftolen konden uitmaken. Gee-nen nacht bragten wy ook over of een der Ruf- # NIESNA.

The upper illustration depicts the town of Niesna, showcasing its fortified walls and numerous churches with onion domes rising above the settlement. The river teems with activity as various boats—sailing vessels and smaller rowboats—navigate the waters in front of the town’s embankment. Houses are clustered along the shore, nestled against the defensive structures.

CASAN.

The lower illustration presents Casan, viewed from across a wide expanse of water. The cityscape features a dense collection of buildings, including prominent churches with spires and domes, set behind a line of trees. Several sailing ships and smaller boats are visible on the river, indicating active maritime traffic. # SWYATSKI.

The upper illustration depicts Swyatski, a town situated along a wide river. The skyline features numerous churches with distinctive onion domes and crosses, indicating its religious significance. Several boats are visible on the water: a large sailboat with a single mast is prominent in the center, while smaller rowboats and other vessels navigate the river’s surface. The town appears to be built on a slightly elevated bank, with buildings clustered closely together.

SAMARA.

The lower illustration shows Samara, another riverside town. Its architecture includes multiple churches with tall spires and domes, suggesting a similarly religious character. A large sailboat with a curved sail is positioned in the foreground, while several smaller boats are scattered across the water. The town’s layout appears denser than Swyatski’s, with buildings packed closely along the riverbank under a cloudy sky. # REIZEN.

Russen, en een der Armenische reizigers hielden gewapent de wacht; behalven dat de helft van 't volk by nacht roeide.

Den 8 quamen wy met den morgenflont aan het dorp Bormino, zynde 100 wurft van de stad af voortgetogen. Vervolgens zagen we verscheidene dorpen ter rechter zyde, en verscheidene eilanden met geboomte in de rivier. Wederzyts was het lant alles bofch. Ten 8 uren raakten wy voorby het groote dorp Goekina ter rechter zyde, toebehorende aan Feudor Alexewits Golowin. Het strekt zich verre langs de rivier, ook op het gebergte uit, en bestaet, naer men zegt, in 7000 huizen. Hier quamen de boeren naar ons toe roejen met schuitjes om broot aan ons te verkopen. Voortgaande zagen we verscheidene eilanden in de rivier, die hier van groote uitgetrektheid is, dryven. Ten 10 uren trokken we door de rivier Soera, die uit het Zuiden komt, daer het hoog gebergte een begin neemt. Waer onder langs de rivier een groot dorp legt, genaamt Waffiel; zynde boven op den bergh de stad Waffeligorod, die men van de rivier niet zien kan, omdat het hoog gebergte daer voor legt. Maar men be richtte my dat ze kleen, en zonder muren was, en in houte huizen bestont. Men rekent dat ze 120 wurft van Niefna gele gen is. In deze lantfreek wonen vele Czeremiffë Tartaren, die zich uit trekken tot en voorby Cafan. Digt hier ontrent lagen nogh twee dorpen; vervolgens de rivier Wetluga ter flinke zyde. Als wy ter rechterhand het Junka Kloofter voor by waren, bevonden we ons ten 4 uren benevens de stad Kufmademianski, gele gen 40 wurft van de laatste stad. Deze is tamelyk groot, strekkende zich ter rechterzyde langs de rivier, en ten deele op het gebergte, uit. Zy heeft al mede geene muren. Met het wakkeren van den zuidenwint haelden wy nu het zeil op en hadden het lant aan wederzydengelyk, voor het grootste gedeelte bezet met lindeboomen, en geheel zonder gebergte. Nu keerde de wind weder, en deed ons het zeil fryken. Veele eilanden in de rivier ontmoet hebbende, voeren we des nagts voorby de stad Sabakzar, leggende ter rechter zyde der rivier 40 wurft van de laatst gemelde stad af tegens de hoogte. Zy quam my ook vermakelyker en fraeier voor. Hierna kregen wy weder eenige dorpen, ook de stad Kokschaga, gele gen aan de flinke zyde, 30 wurft van Sabakzar. Des morgens den 9 vonden we hoog gebergte nevens ons, en voeren een groote Strook, die naer Cafan wilde, en verscheidene roeischuiten voorby in fil, dampigh, en warm weder. Op den mid dagh hadden we het dorp Blowolska nevens ons, ter rechter zyde der rivier; zyn- de nogh 80 wurft van Cafan. Hier ontrent zagen wy ook het dorp Bellawalska, daer ons volk ververfchting met de roeischuit haelde. Ten 3 uren raakten wy met eenen goeden wint voorby de stad Swyatski, leggende op eenen bergh, ver-Swyatski. zien met een Kafteel, en verscheidene ftee ne Kerken en Kloofters. De muren en huizen zynalle van hout. De rivier Swyage van het zuidooften komende, loopt voorby en rondom de stad, als om een eiland, en dus in de Wolga. Tegen over de stad aan dezezelve zyde legt op den hoek van het gebergte het dorp Soldaetske Skabode. Tusfchen dit en de stad loopt de rivier in de Wolga: gelyk in de verbeelding daer van hier op N°.25 wordt

gezien; leggende een vlak eiland voor de rivier Swyage. Wy hielden het gebergte van de gemelde plaats, en zeilden Z. half Ooft aan, en raekten in korten flondt voorby verscheidene dorpen aan de zelve zyde. Ten 6 uren vertoonde zich de stad Cafan aan Cafan, de flinke zyde van ons, in eenen afflant van ontrent 4 wurft. Zy doet zich zeer fraei op door de verscheidene Kerken en Kloofsters, en den ftee ne muur, die om 't Kafteel getrokken is. Kort te voren waren we getrokken ter rechter zyde der rivier voorby de scheepmakery of werf, die 6 of 7 wurft daer van daen is gelegen, omdat de rivier daer zoo wyt is. Hier ftonden 40 fmakken op flapel, en veele andere reets begonnen aan de zyde der stad. Men geeft voor dat er 380 van deze vaertuigen gemaakt zullen worden, om de Cafpische zee te beva ren, andere naer andere plaatfen. In het doortrekken bragt ik het gezicht dezer stad Cafan, zoo goet als ik kon op het papier, gelyk op N°.26 te zien is. Zy legt in Afie, in het westerdeel van Tartarie, onder het gebiet van Moskovie aan 't riviértje Cafan, by de inwoners Cafanske genaemt, dat in de Wolga vloeit. Zy is de voornaamfte van 't Koningryk of lantschap des zelve naems, gelegen tuffchen 't lantschap Bulgarie, en het volk, dat men Czereminfí noemt. De stad zelve is met houte muren omtrokken. Wyders voeren wy ontrent deze stad vele groote eilanden voor by, leggende als bofchien in de rivier. Nu moft men weder roejen, dewyl de wind uit het Weften door de draeijing der rivier ons tegen was. Tien wurft opge varen, hadden we het dorp Nifne Oeflon nevens ons, en kort daer eenige andere, alle aan de rechter zyde. Aen dit gebergte zyn vele kalkovens, in eenige van welke gebrant wert. Ter flinke zy- de ftondt veel lant engeboomte onder water. Des morgens den 10 hadden we de rivier Kama, die van de flinke zyde in de Wolga valt; zynde 60 wurft van Cafan. Kama.

Het dorp Goekina. Het dorp Waffiel, en de stad Waffeligorod. De stad Kufmademianski. Sabakzar. Kokschaga. Gelegenheid der stad. # CORNELIS de BRUINS

Zy was zeer breed, komende van 't N. Oosten met zulk eene vloeiing, dat men vele uren op het water daar van vaart. Men getuigt dat dit water bruin is: maar dat heb ik niet kunnen zien, dit wel, dat het zoo zoet is, dat de Wolga daar fina-kelyker van wordt. Vele dorpen weder voorby zynde, vonden we ons ten 8 uren nevens het dorp dat Kierietska genoemd wordt, leggende op eenen heuvel benevens de rivier. Op den middagh voeren we ter rechter hant voorby het stedeken Tetoetfie of Tetus, 90 wurt gelegen van Cafan op een hooghe geborgte. Het is met eenen houten muur omzet; doch weinig is'er binnen aan te merken buiten eeneige flechte huizen en kerksjes. En in 't voorbyvaren ziet men maar een kleen gedeelte van den muur. Beneden aan de rivier is mede een klein dorpje, van waar ons volk eeneige ververfching haalde, ook ys om den drank te koelen; want hier zagen wy het sneeuw nogh op 't geborgte leggen. Ten 3 uren na den middagh bedienden we ons van den N. Oostenwind, en Zuid aan zeilende, raekten we ten 5 uren voorby een byzonder lang

eiland ter flinke zyde gelegen genaamd Starifo, 40 wurt van Tetus. Voor den avont zagen we nogh vele eilanden met geboomte. Nu wert het weer der stil, zoodat men weder roeijen moest door de rivier, die hier wel een uur roeijens breed is. Nogh hadden wy het hooghe geborgte ter rechter zyde; daer we voor een gedeelte van den nagt bleven ten anker leggen door den harden ongunstigen wind. Den 11 in den morgenfont roeide ik met eeneige Armeniers en Ruffien naar het lant om ververfing te halen: dewyl we hier waren digt by de stad Simbierska, die aan de rechter zyde over het geborgte legt ontrent 3 wurt van de rivier, wordende gehouden een zeer oude stad geweest te zyn, die de Groote Tamerlaen zoude verwoest hebben: waer van ik egter geene overblyffels heb kunnen verneemen. Ook liet de tydt niet toe derwaarts te gaan. Zommigen meenen dat 'er andere steden en plaatfen hooger op zouden geweest zyn, waer van eeneige overblyffels zouden te vinden zyn; doch alles zonder de minste zekerheid. Dit wilde men my evenwel doen geloven, dat 'er by Zarietie brokken zouden zyn van een out Kafteel, en een gedeelte van dezelfs muur. Ten minfte men ftelt vaft dat 'er oude steden van belang zouden leggen tuffchen Cafan en Aftrakan, waer van eene genoemd zy Achtoeba, gelegen by de rivier Oeffa, waer van ik echter mede niets heb kunnen vernemen. Dit alleen, dat tuffchen Saratof en Zaritha aan de andere zyde der Wolga de rivier Oeffa bekend is, die ha-ren loop in de Wolga neemt, en door 't lant naar Sibirie vloeit. Men weet ook dat de stad Achtoeba daer mede gelegen heeft, maar dat 'er van de puinhoopen niets is overgebleven, dewyl de laatste tienenen der vervalte gebouwen wech gevoert zyn om te gebruiken aan den bouw van Aftrakan en andere steden. My dan een lant begeven hebbende, vond ik de voorstadt of het dorp heel groot, leggende ten deele beneden aan de rivier, ten deele tegen en op het geborgte: daer wy op moesten trekken om in de Rafaer te komen. Op ons aankomen ontfont'er brant in de huizen tegens het geborgte, zoodat 'er in korten tydt 5 of 6 in volle vlam flonden, en voor ons vertrek van daar al 20 in een half uur tyts door 't vier verflonden waren; blyvende de brant al duren om den harden wind, waer door de Ruffien bystaande huizen zoo spoedigh niet afbreken konden om den brant te sluiten. De eetwaren kregen we hier, gelyk te Niefna, voor eenen kleenen pryse. Ik had de stad wel naukeurig willen bezichtigen: maar ik kon het niet doen omdat ons vaertuigh middelwyl al voortging. Dogh ik verftont dat zy groot, en met eenen houten muur omtrokken was: dat 'er 8 tienene Kerken en 3 of 4 tienene Kloofsters, en over de 10000 huizen in waren, alle bewoont door Ruffien. Want de Tartaren onthouden zich in de bygelegene dorpen. Hier van daen roeijende, vonden we ons vaertuigh zoo verre vooruit, dat wy een uur of twee werk hadden, eer wy daerby konden komen. Hier by quam dat op zekere plaats de rivier geweldigh overal rond draejende was, ook zeer diep, en krachtig van beweging, waer door groote golven veroorzaakt werden, niet zonder gevaar voor ons die met zulk een kleene schuit daer door moesten arbeiden. Deze stad wort gerekent te leggen 180 wurt van Cafan. Vervolgens zagen we nogh vele eilanden en geboomte

in 't water, niet onvermakelyk om te aenschouwen. Zoo was ook het groen geborgte, dat we door het geboomte heen zagen. Een uur na den middagh hadden wy het dorp Singiela ter rechter zyde 30 wurt van de laatste genoemde stad. 'T zelfe is groot, en frekt zich langs de rivier uit. Een weinig verder was weder een ander. Beide worden zy door Ruffien bewoont. Veele schapen weidden hier ontrent. Aen de flinke zyde was laeg lant zonder boommen. Ten 7 uren openbaerde zich aan de rechterhand het dorp Bektaske; een uur daer na het dorp Nove Devitske-Salo, byzonder groot en dicht betimmert, leggende als tuffchen twee bergen, en ten deele daar op, ook tot aan de rivier. Daer in zyn verscheidene Kerkjes en een groote toren. Wy roeiden al dicht nevens het geborgte heen, dat groen en aengenaem om te zien was. Des nagts quam een roeischiut

Het dorp Bektaske, en Nove Devitske-Salo.

De rivier Oeffa.

Simbierska. # REIZEN.

schuit met Russen na by ons, roepende, van waer we quamen, en waer we heen wilden, en wat vaertuig wy hadden. Wy gaven hun ten antwoord, dat wy van zyn Majesteit quamen, radende hun, ze zou den toe wilden gedwongen worden. Hier op verlieten ons deze menschen, die wy alle voor dieven aenzagen, omdat ze geen kans vonden om buit op ons te halen. Den 12 zagen we met den morgenstont wederzys veel gebergte, en op het geen terrechter hant flont, veel sparreboomen, die wy tot nogh toe niet gezien hadden. Hier was de rivier geen wurft breette roejens, maar zeer diep, zynde dit jaer by uitnemtheid hoogh geweest, waer door zoo veel lant overfroomt wert, dat zelfs eenige rivieren niet te kennen zyn geweest. De Russen konden my hier van het recht te bescheik niet geven, als zynde hier in zeer onkundigh: en eigene waarnemingen aan het lant konde ik niet maken, omdat wy al gedurigh voortgingen. Ten 9 uren kregen wy Z. Weft van de rivier aan de regter hant een vlakte tuffchen het hooge gebergte, en aldaer het dorp Siera Barak, zynde nogh 20 wurft van Samara. Hier haelde 't volk ververfing. Vorders was de rivier hier wyder: ook was'er een eilant met geboomte meerendeel onder water. Ten 10 uren zagen wy ter flinke zyde in de vlakte van 't geboomte eenen hoogen ronden bergh, waer op aan twee zyden tot boven toe maer eenigh geboomte flont. Men noemt hem Sariol Kurgan. Het byzondere, dat ik hier kon verne-men, was, dat de Russen wiften te vertellen, dat daer een Koning (anderen zeggen een Tartarisch Keizer, genaamt Mammon) zoude begraven zyn: die wel met 70 Koningen uit Tartarie den Wolgastroom was opgekomen, om geheel Rusland te overweldigen. Dat deze Vorft hier gestorven zynde, zyne soldaten, die hy in grooten getale met zich gebracht had, in hunte stormhoeden en ichilden zoo veel aerde tot zyne grafftede aanbragten, dat deze berg daer uit zoude gerezen zyn. Een kleen uur van dezen berg af, neemt een ander zyn begin,

genaamt Kabia Gora, of Kabia berg, itaen-de vol geboomte, en strekkende zich tot aan Samara. Ter rechter zyde ziet men het gebergte vanboven tot beneden zoda-nigh met bosch bezet, dat men het nau-lyx kan bemerken. Dit bosch bestaat meeft in Wilge-en Elzeboomen. Uit het gebergte zelf wort veel zwavel gehalt, die zoo schoon is, dat men die nergens zoo goed vindt. Deze is eerst voor twee jaren ontdekt. Nu werken daer aan over de 4000 personen, zoo Russen, als Cze-remiffen en Mordwaren, hebbende zyne Majesteit van Moskovie daer opzienders

en foldaten gestelt om het werk te bevoor deren. Het gebergte legt ten Weften van de rivier. Ten 2 uren na den mid-dagh quamen wy voor de stad Samara, Samara., leggende ter flinke zyde Ooftwaart langs de rivier heen, ook tegen en op het ge-bergte dat laeg en zonder boomen is, ge-lyk No. 27 gezien wort, scheidende des zelfs einde met de stad aan de rivier, en niet, als anderen geschreven hebben, 2 wurft van den oever. Aen het einde der stad ziet men de rivier Samar, daer de stad naer genoemt is. Van hier zegt men dat deze ftroom na 5 of 6 uren weder in de Wolga valt. Deze stad is vry groot, Gele-geheel van hout, en met flechte huizen bezet. Zy heeft eenen houten muur, waer aan verscheidene torens zyn, inzon-derheid een groote aan de lantzyde. De stad beflaat meeft het gebergte. Devoor-fladt daer aan gehecht fkrete zich langs de rivier. Men rekent ze 350 wurft ge-legen te zyn van Cafan. Als men'er voor-by vaert, ziet men de poort, en verschei-de Kerkjes en Kloofsters. Als men 25 wurft van Samara is, ziet men van de rechter zy-de mede een rivier, die in de Wolga loopt, genaamt Askula, daer de Samar invloet. Hier verliet ons voor een wy-le tyts het gebergte van wederzyden. De ftroom washier weder breeder. Na weinig tydts kregen we het vorige geberg-te weder ter rechter hant nevens ons. Ten 6 uren togen we ten Noorden van de rivier voorby een nieu dorpje, Imatfik genoemt, tuffchen het geboomte, tegen het gebergte aan leggende. Het lant was hier nogh als voren, ter flinke zyde laeg, en vol bosch, al veel onder water. Veele vaertuigen, de rivier op-en afkomende ontmoetten we dezen dagh, zagen ook vele uitermaten groote entvogels, wit en bruin gevakt. Ten 7 uren week het gebergte weder landewaarts, en veel ge-boomte ontmoette ons onder water; zoo ook aan de flinke zyde, daer wy de Wolf-ka Waffiele of de rivier Waffiele door-togen. Dit is een kleine rivier, waer by Waffiele midden in de Wolga een kleen eilant is vol hoogh geboomte. Dit vertoonde zich zeer vreemt in 't aankomen, doch nade-rende, bevonden wy het lang en final, meeft al onder water. Ondertuffchen kregen we het vorige gebergte weder nevens ons, met minder geboomte bezet, en rof-agtigh van koleur. Hier lagh een Stroek van Aftrakan, uit welke wy bericht kre-gen dat'er nogh 14 andere volgden, alte-maël geschikt om naar Makaria te varen om de jaarmarkt, waer van wy gemelt hebben, by te wonen; ook ontmoetten we des nagts eenige der zelve. Ten 10 uren bevonden wy nogh 60 wurft van Sa-mara af te zyn by het dorp Pereveleko. Den 13 hadden we de stad Kaskur ter flin- # CORNELIS de BRUINS

flinke zyde ten weften van de rivier leggende 120 wurft van Samara. Zy is kleen van begrip, maar met eenen muur om-trokken, en met torens bezet, alle van hout, gelyk ook de Kerkjes. Het dorp of de voorstadt legt'er benevens: gelyk №. 28 gezien wort. Ontrent een uur landwaert is nogh een andere stad, ge-Sieferon. naemt Sieferon, die tamelyk groot is en met verscheidene fteene Kerken verfierd. Het gebergte hier ontrent is dor en zonder geboomde goet. Ten 8 uren waren we op het punt daer van by het dorpje Panfiena in de vlakten. Ontrent deze ffreek naer Cafan loopen de Kalmukfe Tartaren zeer veel roven, nemende menschen, beeftten, en al wech, wat ze vinden. Een weinig voort-getogen zynde, hadden we de vaert heel krom en bogtigh tuffichen vele byzonder groote eilanden vol geboomde heen: en zoo veel water voor onze oogen, dat de rivier Wolga naeulyx te bekennen was. Nu kregen wy het gebergte ter regter zy-de nader by ons: dat door de groote droog-te dit jaer dor en als door de zon verzencht scheen, daer het anders met hoogh gras bezet is. Hierom verlangen de lantlui-den zeer naer regen, dewyl ze weinigh weide voor hun vee kunnen vinden.

Ten 4 uren na den middagh hadden wy het dorp Selo ter rechterhand beneden het gebergte ten N. Weften aan de rivier, zynde 60 wurft van Kaskur. Hier ontmoetten we drie der voornoemde Stroeken, waer van eene aen zyne Majesteit behoorde. Hier in waren vele Kafakfe vrouwen, die naer Cafan gevoert werden. De mannen dezer vrouwen waren in den voorleden jare om hunne roveryen gevangen, en alle opgehange; waer van ik in 't vervolg spreken zal. Binnen een uur tydts zagen we nogh drie andere dorpjes leggende aan de rivier: ook ter flinke zyde Wolska Wafflee of de rivier Waffiele, waer tegen over aan de rivier legt het dorpje Nove Derevene of't Nieuwe Dorp, behoorende aen Feudor Alexewits Golowin. Dezen nagt bleven we een wyle tydts op anker leggen, om het volk, ver-moeit van het lang roejen, wat ruft te gunnen, nadat we nogh 60 wurft voort-gevaren waren. Den 14 der maent gingen we een groote ffreek Z. Weft aen, hebbende regt in den wint, varende een groote Stroek met potten voorby, die naer Afrakan gebracht werden om ze daer te verkooien. Ten 11 uren hadden we het dorp Woskrefinka ter regter zyde, gelegen op eenen heuvel langs de rivier 65 wurft van Saratof. Hier vonden wy het gebergte fteil opgaende, bestaande uit licht graeu zant, en fteenagtigh. Hier daeg-den verscheidene viffers op, van wie het volk voor weinig brandewyn (want ze mo-

gen dien voor geen gelt verkooien,) een meenigte vifch bequam, fterletten, baer-zen, fnoeken, en wat des meer is. Veele akerboomen deden zich hier op. Ten 4 uren kregen we na het deinzen van 't hoo-gelant, vlakke met bofch, dat ook zoo was aan de flinke hant. Na het trekken voorby verscheidene eilanden, kregen we ontrent 6 uren eenen zwaren storm met donder en regen, ryzende de rivier met hare golven als een Zee. Wy zetten het een wyl tydts door, maar vonden onshaeft genootzaakt het anker uit te fmyten. Dit geschiedde aan de flinke zyde der rivier,

daer het schip zoodanigh tegen den kant van verbroke boomen aen fliet, dat onze twee roeifchuiten, en wy zelfs groot ge-vaer liepen. Want deze vaertuigen zyn maer met een klein anker verziend, dat men met harden wint in 't volle water niet kan uitwerpen, als zynde niet bequam om het schip te houden. Maar deze storm duurde niet lang, en het weder bedaart zynde, trokken we voort. Des nagts leidden wy het ter zelfver zyde aen 't lant, daer we optraden, en goet vier maekten. Hier vonden wy vele Akerboomen, ook wilde Rozeboomen, en verscheidene bloemen. Nu waren we nogh 20 wurft van Saratof. Wy keerdien na ons wat her-felt te hebben weder in 't vaertuig. Maar we waren daer niet lang geweest, of een der vier Armenfche Koopluiden kreeg een zwaar overval, zoo als hy te bedde lagh. Hy lagh uitgestrekt niet anders dan of hy verflikt was. In dezen flaat bleef hy 2 of 3 uren, na welken tydt men eenegebe-weging bespeurde, doch zonder spraek. Middelwylen tot de ftadt Saratof genaderd zynde, leidden wy hem boven op het vaertuig. Waerna hy uit den mont eenig dik bloet loofde, dat ons befluiten deed, dat hy in de keel iets had zitten, dat hem dus benaeude. Wy derhalven niets anders dan de doot te gemoot ziende, zagen in de ftadt naer eenen Arts of Wondheeler, maer te vergeefs. Ik den kranken geene hulp kunnennde toebringen, bezagh ter-wyl de ftadt, die ik gelegen vont in 't Gele-Zuidooster deel van Ruflant, ten N. Wef-ten aan de rivier Wolga tegen en op het vlak gebergte. De voorftadt ftrekt zich een half uur langs de rivier. Ik daer een gezicht af nemende, vond ze op de hoogte leggen zonder muren, met verscheidene houte torens. Een quartier uurs van de rivier staat een poort, zoo mede eene naer de flinke zyde van de ftadt afgechieden: ook eene ter plaetfe, daer men na Mof-kow te lande vertrekt: ftaande van de ene tot de andere eenige houte palen. Als men aan de andere zyde aen den regter kant van de rivier ankomt, vint men een diepte, waer in eene kool-en moeftuinen zyn. Buiten de laatftgenoemde poort ziet men

Zware zickte.

Kalmuk-fe Tartaren. Het dorp Selo. Gelegenheid der ftadt Saratof.
REIZEN.

men het vlakke land, dat zich verre heen strekt, en eenen weg maakt van harden gront. Van hier gaan alle de Armenische, Russiche, en andere Koopliden, die te land van Astrakan komen, gemeenlijk naar Moskau. Men ziet er verschijnselen der houte Kerken, en voor 't overige niets dat aenmerkenswaardigh is. Daer wonen niet als Ruffen in, die al meest foldaten zijn, waar over een Gouverneur het gebied heeft. Voor 8 jaren brandde deze plaats heel af, en is federt weer hermaekt. Hier ontrent frouden de Tartaren meerigvuldigh, en verbreiden zich tot aan de Caspische zee en de rivier Iaika. Men reket deze stad gelegen te zyn 350 wurt van Samara, op de hoogte van 52 graden 12 minuten. Wy zagen hier veele vaertuigen leggen met foldaten, die naar Asof en elders ftonden gevoert te worden. Wy trokken nogh voor den

middagh hier van daen, hebbende, op de rivierzynde, weinig van de stad kunnen beschouwen dan alleen eenige torens en 't bovenste der Kerken, dewyl de voorstadt dat belette.

Weder in het vaertuig gekomen zynde vonden we den kranken in den zelfden staat tegen 3 uren na den middagh, wanneer hy den geeft gaf. Dit ontzette ons geweldigh, dewyl hy den vorigen nacht aan lant zynde, nogh zoo fris was als iemand van ons. Vooral treurden de Armeniers, die aenfontts een katoene deken over het lichaam spreiden, en om de beenen vast bonden. Vervolgens leidden ze een boek op zyn hoofd, en een kruis op zyn borst, en zetten wierook aan het hoofdeinde. Toen begonnen'er twee uit een boek te lezen meer dan een uur lang. De dienaers ondertuiffchen vervaardigden van een nieuw stuk linnen een laken, hemt, en broek. Hierna roeide de knechten des overledenen vooruit om een bequame plaats te zoeken, daer men hem begraven mogt. Ondertuiffchen lazen en zongen ze ten tweedemaal voor het lyk, dewyl de tydt naderde om het aan lant te brengen, gelijk geschiedde aan een inham van de rivier of water, dat over 't land liep. Het lyk ontkleedt zynde wert het hoofd gewaffen, en voorts het geheele lichaam: dat ze een weinig beziden af op een plank leggende, den nieuwen broek en het hemde aentrokken. Vorders hingen ze hem een kruis om den hals, dat tot op de borst quam. In de rechterhand gaven ze hem een paternoster met een waskaersje, in de flinke alleen een waskaersje. Op de oogen leidden ze een plaetser of doekje, ook een voor den mont, en beide de ooren. De armen stelden ze kruiswys over elkander. Toen naeiden ze hem in een laken, en bragten hem op eenige flokken, als een berry aan een gebonden, leggende een karpel of tapyt over hem heen, als in pro-

ceffie naar het opperste des bergs, daar het graf beeftelt was. Toen weder aen 't zingen, en lezen uit verscheidene boeken. Tans kuisten alle de Armeniers een voor een zyn voorhoofd, en zetten hem met het laken in den gront, werpende yder een hant vol zant op hem, onder 't flaen van eenige kruiffen. Toen volgden nogh eenige andere ceremonien; en men wierp weder een weinig zant, met groot bewys van rou. Eindelijk vulde men het graf met aerde en steenen, en fteelde aen 't hoofdeinde een groot houten kruis, nevens drie dwarskruisjes onder elkander gevoegt. Daerna wierp men groote fteenen op het graf, en ftoide rontom het zelve eenig bufspoder. Voor het laatste wert'er nogh een waskaersje aan het hoofteinde gezet. Deze plegtigheden dus verre verricht zynde, kuisten zij alle hoofst voor hoofs, den bovensten fteen onder het branden van wierook, dat daer op gelegd was. Toen ftak men het buskruit aen op de wyze van een loopend viertje. Dit gedaan zynde, wert yder een glaesje brandewyns aangeboden. Al het volk van ons vaertuig was tegenwoordigh by deze lykfdaetie, die zoo droevigh in zyn werk ging, dat op het bitter weenen der Armeniers vele der omstanders hunne tranen niet konden wederhouden. Dufdanigh was de uitvaart van dezen man, dien wy binnen den tydt van 10 uren gezond en begraven zagen. Van

welken tydt drie uren in ceremonien werden doorgebracht. Zynnaam was Petrus Archangel, hoorende te Spahan t'huis, daer zyn vrou en kinderen te vergeefs naer hem verlangden.

Deze bergh van den anderen afgescheiden, was bezet met Aker-Wilge-en Elzeboomen, ook hier en daar met Rozeboomtjes, die vol knoppen ftonden. Indien de gront niet zoo zeer verzencht ware geweest, zouden wy zekerlyk hier eenige bloemen of kruiden vernomen hebben. In de laagte der aengelegene bergen konden wy wegens het water niet komen. Dit gebergte wort genoemd Goro Soponofskie, gelegen 26 wurt van Saratof. De bergh De gelegenheid des zelfs, door my afge-Goro Sotekent, ziet gy op N°. 29. Vervolgens ponofski.

quamen ons veele aengename gezichten voor, zoo van verscheidene bergen, als vlakten, tuiffchen beide gelegen; daer het schoone weder veel toe deed. Des nagts lagen we eenigen tydt op anker. Den 16 kregen we voor ons veel fteil gebergte, waer van veele afgebrokene flukken op den oever nedergefliort lagen. By wylen was het veel zandagtigh, zoodat'er duizenden van zwaluwen hunne holen in hadden, daer ze gedurig in-en uitvlogen. Veele eilanden waren hier weder in de rivier. Ook vertoonde zich de bergh Saloftagori, of goude bergh; en ten 3 uren na den middagh # CORNELIS de BRUINS

dagh groener gebergte met geboomte bezet: waer tuffchen een kleine rivier, genaamt Doezinke, haren loop heeft ten N. Weften naer de Step; dat 25 wurft is van Saroegamis. Hier kregen wy regen, doch kort daer aan weder zonnchyn. Na eenige uren ontmoetten we een bosch voor 't gebergte, dat ten deele in't water stondt: daer door storm by hoogh water twee vaertuigen waren in geraekt, die daer nogh ontrent in hun geheel stonden. Hier ontrent vonden we eenige huizjes opgefelt, waer in de viffchers zich huijschielden. Eer de zon onderging voeren we voorby de ftadt Saroegamis, eerst voor vier jaren begonnen gebout te worden, en nu al met meenigte opgemaakte huizen bezet. Zy is vry groot, omtrokken met eenen aerd-en wal, daer vlytigh aan gearbeit wert. Daer zyn reets over de 4000 huisgezinnen van Moskow komen wonen. De bergh, waer op de ftadt legt, is an der rivier hoogh en fteil, en louter rots. Benevens de ftadt ter flinke zyde van de rivier ziende, verneemt men de rivier Kamuschinka, die naer 't Weften loopt. Men geeft voor dat zy komt uit de beek Iloba, die in de rivier Don valt, die zich in Pontus ontlaat, en Afie en Europe afpaelt. Door deze zelve rivier zegt men dat de Donische Kozakken met booten zich naer de Wolga begeven. Waerom deze lantfreek zeer gevaerlyk is, zynde meeningmael eenigh krygsvolk afgezonden om zulx te betten. Maar dit werkte zoo weinig uit, dat men besloot hier een ftadt te flichten; waer door hier federt meer veiligheid geweest is. Aen d'andere zyde der rivier Kamuschinka wort ook een flerkte gemaakt, mede met eenen aerd-en wal omtrokken, en dagelyx daer aan gearbeit. Evenwel blyft dit werk fteken, omdat het

meeste arbeidsvolk dagelyx wechstorf door de quade lucht, zoo men meet, van 't lant. Anderzins waren de gedagten zyner Majesteit geweest door middel van een rivier in de Zwarte Zee te komen. Ik bezagh het begonnen werk, en verftont dat men van meening was geweest de ftadt te bouwen ter plactfe, daer nu de flerkte gebout wort, maar dat men om de quade lucht van befluit verandert was. Men was ook bezigh geweest met eenen dam te maken van den eenen tot den anderen bergh, om den loop der rivier Kamuschinka in de Wolga te stutten. Tot opschorting of verlaten van dit werk deed ook veel dat men bevond, hoe reeds de gemaakte schutfluijen door zwaer water, dat by wylen in grooten overvloedt uit het gebergte afstort, van hare grontflagen werden afgedreven en verbroken. Behalven dat de gront onder de oppervlakte der aerde geheel fteenigh, ja klipagtigh op vele plaatfen wert bevonden,

zoo dat ze niet door tebreken was. Welke dingen de aanleider des werx bezeffen-de, geraden vondt den ondank, hier uit te halen, te ontgaen, en ftel ten lande uit te trekken.

Dus verre waren we gekomen met weinigh gebruik van het zeil, door den fter-ken ftroom en hulp der riemen elk etmaal ontrent 120 wurft voortgeraekt. Den 17 trokken we met den morgenflont door de rivier Bobloclea, 90 wurft van de laatst genoemde fladt, en ontmoetten een groote Strock van zyn Majesteit, die van Afrikaan quam. Hier tekende ik een gezicht af, dat gy ziet op No. 30.

Ten 11 uren kregen we eenen zwaren storm uit het gebergte, hebbende twee mannen aan elken riem genoegh te doen dat ze aan de zelve zyde hielden, en niet aan de flinke zyde overvielen. Veel geboomte flont hier voor 't gebergte in't water: weshalven wy het daer tuffchen zetten, en ons met touwen daer aan bonden. Een uur daerna bedaerde het weder. Waerom wy voortgetogen ten een uur aan de flinke zyde kregen het groot eilant Alinda-Loeka genaamt. Waer tegen over het gebergte met eenen hoek uitkomt, en eenen engen doortogt maekt. Men reket dit 60 wurft van Zaritfa. Kort hier na raakten wy door een harden tegenwint aan den gront. En als we weder vlot geraakt waren, verhief de storm zich zoo geweldigh uit den N. Oofts, waer onder veel regen viel, dat we ons verblyf gingen nemen aan 't gebergte by eenigh geboomte, waer aan we het vaertuig met touwen vaft bonden, en ons met de fchuit aan lant begaven, dewyl de Strock door de ondiepte daer niet aan kon komen. Het volk viel aentfonten aan het maken van vier, en bezorgen van de keuken. Ondertuffchen ging ik op het gebergte om bloemen of kruiden te zoeken; doch vergeefs. Daer was niet als dor gebergte, doch't eene verhevene dan 't andere. Het woei zoo vervaerlyk, dat men naeulyx gaan kon. Des vond ik geraden weder naar beneden te gaen. Langs den oever vond ik een foort van kleine kapellen, zittende op het hooge verdoorde gras en kruiden. Ik ving'er eenige van, die op debuitenste zyde blaau, en op de binnenite gefpikkelt graeu, of

blauwachtig waren: hier onder ook eenige van fchoone koleur, die ik uit zinlykheid, omdat ze zoo frae waren, opzette, en met my voerde.

Het weder bleef al duren met koude tot 8 uren des avonts, wanneer het begon te bedaren, en de wind tot ons voordeel te waegen. Des zeilden we weer der voort, en quamen des nagts ten 2 uren voor de ftadt Zaritfa, daer wy bleven tot De ftadt s'morgens den 18: wanneer wy met het Zaritfa, opgaen der zon weder van daer voeren. De- # KASKUR.

GEZICHT OP DE RIVIER. # Berch Goro Soponofski.

Zartsa.

REIZEN.

Deze stad legt op een laag gebergte. Zy is klein van begrip, en legt, zoo als my toefcheen, in 't vierkant, hebbende eenen houten muur, met torens verzieen. De buitenstadt strekt zich langs de rivier en ten deele om de stad. De voornaamste Kerk, die'er in is, is van fteen, doch nogh niet geheel voltrokken. De andere, die men naeulyx zien kan, zyn van hout. Ik tekende het gezigt daer van in 't heen zeilen zoodanigh, als het lant zich wederzys van de rivier opdoet, gelyk op No. 31 blykt. Zy legt op de hoogte van 48 graden 23 minuten, gerekend 350 wurft van Saratof. Ontrent deze lantfreek walch't in de boschchen tot Aftrakan toe veel zoet hout, waer van de feel drie of vier voeten hoogh is. Wat voortgetogen zynde, vonden wy het eiland Serpinske ter rechter zyde nevens ons. 'T zelve is 12 wurft groot. Hier agter is een riviertje of beek, komende uit de rivier Don, en vloeiende in de Wolga. Maar dit riviertje verfond ik dat met geen schuitjes te bevaren is. De Ruffen noemen het Serpienske, gelyk het eiland. Kort hier na week het gebergte, en in zyn plaats quam vlak lant met geboeend, even als ter flinke zyde. Ten 10 uren waren wy 60 wurft al voortgetrokken, wanneer het luftigh uit den Noorden begon te waegen. En wy moften meeft Noort aan varen. Ten een uur vertoonden zich weder twee eilanden ter rechter zyde, en kort daer aan verscheide andere. Middelwylen week het gebergte meerder landwaert om, frekkende zich tot aan de stad Tzenogar, daer we nogh 40 wurft af waren. Hier ontrent was de rivier 3 of 4 wurft breed. Ten 5 uren kregen wy vlak voor den wind, die uit den Noortwesten zoo sterk opstak, dat men veel werk had om van 't flant af te houden. Onze eene roeischiut ook fliet zoodanigh tegen het roer, dat ze vol water raakte, waerom wy het tou moften kappen en die laten zinken: hoewel men dit wel had kunnen voorkomen, dewyl ik'er kort te voren nogh in geweest was om mynen Jagthont daeruit te halen, zoodra ik'er water in zach komen: en hem in de andere schuit

over te zetten, die beter en grooter was, gelyk ook eenige perfonen des nagts zich daer in bergden, dewyl het vaertuigh vol menfchen was. Nu ging de zon onder, en wy vonden ons voor de stad Tzenogar, gelegen 200 wurft van Zaritha, zoo veel als wy deze dagh voortgekomen waren. Hier zyn-de werden wy gehouden nogh 300 wurft van Aftrakan af te zyn: leggende de ze stad ter regter zyde aan de rivier op 't gebergte. Het eerste, dat we hier zagen, was een wachthuis, dat we maar van boven konden zien. Aen d'andere zyde der stad is'er een diergelyk, even als een spitse lantaarn van hout te famengeftelt. De stad is klein, en met eenen houten muur omtrokken, daer verscheide torens aan zyn. Van binnen is niet ongemeens. Beneden aan de rivier flaen 6 of 8 flegte oude huizen. Hier wilden de Ruffen aanwezen, voor zoo veel ik merken kon, om eenigh geldt, dat zy in 't quade weder omgaande hadden verzamelt, aan de armen te geven. Aen de stad komende, dreven we door den harden wind en fterk froom een groot fluk voorby: waerom wy het anker uitwierpen, waer van het tou, als te dun zynde, aenftonts brak, dat ik al voorfelt had, zeggende aan de schipluiden, wilden zy daer aan zyn, dat ze dan het zeil eerder moften geftreken hebben, om voor de stad komende het vaertuigh met de riemen te brengen, daer ze het hebben wilden. Het werk dus verhoetelt zynde, was het volk genootzaekt aan den kant van het fteile fbrant in 't water te springen, en het vaertuigh met touwen aen lant te halen, zoo goed als ze konden: toen de floep te nemen, en het dus weder naer de stad te roejen, een welker zyde wy tegen het gebergte bleven leggen. Toen begaf ik my aan lant: maar voor de stadts poorte komende, verbood men my den ingang, dewyl het te laat was, als zynde den avond al gevallen. De Strelfe foldaten hier leggende, nevens de boeren, ftierten de poort voor onze oogen toe, maar bragten ons egter broot, bier, melk, en eieren te koop. Toen yder weder te fcheep gekomen was, wert het anker vruchte-loos gezocht om de duifterniffe van den nacht, en eerft des daags daer aan gevonden. Deze stad wordt alleen door foldaten bewoont, om de ftroopyren der Kal-mukfe Tartaren voor te komen, die in 't lant zich by wylen onthouden, en hun vee daer komen hoeden, dewyl daer goe-de weide is, ja zelf tot ontrent de stad Samara zich vervoege. Den 19 vertrokken wy des morgens ten zes uren met ftel weder door hulpe der riemen, dewyl de wind ons tegen was. Hier kregen wy wel heeft laeg en fteil gebergte, even als een muur, boven groen, en aan den oever zandigh, nevens een vlakte, gelyk ook aen de flinke zyde, met klein geboomte bezet. De rivier vonden we hier ontrent een wurft breed. Op den middagh raekten we voorby den bergh PlowooY, die De bergh zich maer weinigh tyds aan der rivier ver-PlowooY. toonde, frekkende zich weder landwaert in, en leggende 40 wurft van de laatft gemelde stad. Ten 5 uren bevon-den we het lant weder ter regter zyde een weinigh hooger zonder geboomte, gaen-de ook fteil af, rofagtigh zand, en vervolgens eene viftery, genaamt Kaflarskie, #

CORNELIS de BRUINS

gelegen 40 wurtst van den bergh Plowooij; daer we schoonen visch bequamen, als voorheen. Hier zagen we verder eenen grooten uitloop van de Wolga, die zich in het lant fuit. Nogh 12½ wurtst voortgetogen zynde, bleven we des nagts leggen, gaende den 20 met den dagh onder zeil, en kregen ten 8 uren den bergh Jenoarskie aan de rivier leggende, nevens ons. Deze streek wordt gerekent halverwegh te zyn tuffchen Tzenogar en Aftrakan. Eenige wurtst nogh voortgeroeit hebbende, haalden wy weder het zeil op met eenen Noorden windt, gaande Oost en O. ten Zuiden aan. Ten 10 uren ontdekten wy een groot eiland in de rivier aan de flinke zyde, met een vlak velt zeer groen, en met kleen geboomte wederzijts bezet. Nu gingen wy naer onzen wenlich voort, meeft Zuid aen, en geraekten op den middagh ter flinke zyde aan een klee-ne zantplaets, gelegen 100 wurtst van Aftrakan. Aen dezen hoek van 't lant draeit het water zoo fterk in de rontte, dat er veele vaertuigen blyven, zynde hier on-trent 40 vademmen diepte. Na verloop van een uur kregen wy den wind uit den Westen, en gingen Zuid aen; daer ons veel ganzen ontmoetten. Ten 4 uren waen we een groot eiland, wel 10 wurtst lang. Aen de flinke zyde hier van loopt de rivier zeer breed. Op den hoek van dit eiland legt een wacht van on-trent 30 foldaten, die hun verblyf hebben in drie of vier opgestelde hutten. Hier zijn alle vaertuigen gehouden aan te komen. Terwyl wy ons dan hier ophielden, zeilden 2 vaertuigen aan 't andere zyde der rivier, die zeer breed is, voorby naer Aftrakan. Het welk de wachters ziene, hen aenflonts vervolgd met een kleine zeil-schuit. Hier vonden we ook twee groote Stroeken ten anker leggen, die den wil hadden naer Cafan. Ten 5 uren zeilden we met den zelven windt weder voort, zynde het eiland in een half uur voorby getrokken. De Wolga vint men hier op d'eenne plaats breeder, dan op d'andere: het lant nu heuvelachtigh, en dan vlak; fomtyts met, fomtyts zonder geboomte; frekkende het gebergte, dat daer agter legt, zich uit tot Aftrakan. Ter flinke zyde was niet als kleen geboomt of krepelbofch langs de rivier. Ten 7 uren voeren we voorby den bergh Pleckon-agora, gelegen 22 wurtst van Aftrakan. Ten 8 uren vonden we hier een groote Stroek op de droogte verongelukt, en ten deele al verbroken, daer evenwel nogh volk op was. Nu nogh 15 wurtst van de stad zynde, kregen we de Kerk Saboor in 't gezicht, dewylze groot en hoog is. Nu minderde de wind: en wy in deze filte onzen weg vervolgende, quamen een uur voor middernacht 't Aftrakan aan: welke stad 2000 of 400 mylen van Mof-kow gerekent wordt, als men elke myl voor een goedt uur neemt. Want Kafan wordt gerekent ruim halver weg van Moskow af te leggen.

XVI. HOOFDSTUK.

Beschryving van Aftrakan. Gelegenheid der Tuinen. Meenigte van visschen. Levensmanier der Tartaren.

Komt tot Aftra-kan.

A EN lant getreden zynde, quam ons voor dat alle de goederen, die wy by ons hadden, daer mootten bezichtigd worden, gelyk geschiedde; schoon myn pakkaedje daer van verfchoont bleef. Ik begaf my zonder dralen naer den Gouverneur Timafe Ivanewits Urf-foskie, aen wien ik myne twee vryge-leibrieven benevens den brief van voor-schryving van Knees Boris Alexewits overgaf. Waer van hy den inhoud gele-ten hebbende, my met groote beleeftheit ontving, biedende my huisvesting aen; nevens alles wat ik mogte van doen heb-ben, zoo langh myn verblyf daer zyn zou. Voor deze vriendelyke aanbieding be-dankte ik hem, zeggende die niet te kun-nen aennemen, omdat ik liefst bleef by het gezelschap der Armeniers, welker taal ik verflont, en met welke ik gaerde myne reize verder wilde voortzetten. Hy liet zich dit wel gevallen, en gaf aentonts laft tot het halen van myn goedt van de frant, zonder dat het zou onderzocht wor-den, en liet het vervolgens in myne her-bergh brengen, teweten in de Karwan-fera, daer de Armeniers gewoon zyn hun verblyf te nemen, en waer in de voor-noemde Jacob Daviedof en ik te samen een bequame kamer namen. De middagh was naeulyx voorby, of daer quamen agt of tien personen my geschenen brengen wegens den Gouverneur. Deze befton-den in een vaetje brandewyn, twee flef-fen met een beter foort van brandewyn, een groote kopere vertinde vaes met roo-den wyn, een diergelyke met Mede, een even groote met schoon bier; vier groote broo- # REIZEN.

brooden, twee ganzen en verscheidene hoenderen. De brengers, dien ik uit erkente-niffe volgens gewoonte eenige vereering deed, vertrokken zynde, quamen twee foldaten met musketen gewapent, laft hebbende om dagh en nacht voor myn ka-merdeur de wacht te houden. Deze wer-den om de week verwisselt. Hier by zond men my eenen Rus, die onze taal wel verfondt, die dienende voor ven-drigh, my daeglyx verzelde, om, waer het mogt te pas komen, my voor tolk te dienen. Nogh zond de Gouverneur my eenen knecht, om my opte paffen. Want ik had om verscheidene redenen een eenig perfoon van hem gecifcht, daer ik dient- van hebben mogt. Terwyl dit geschied-de ontving de Gouverneur tyding dat zyn Czaerische Majesteit op den eersten der maent Mei ter schans van Nyen, den Zwe-der toebehorende, flormender hant had ingenomen, en daer in gevonden 80 ftuk-ken kanon, 8 mortiers, en eene bezetting van 3500 weerbare mannen, dien het ge-rucht liep dat zyn Majesteit hunne vryheit gegeven had.

Dus bezorgt zynde van den Gouver-neur begaf ik my tot het bezichtigen van de gelegenheid der stad, waer van ik u de beschrijving hier mede deel. Zy is gelegen aan den ooftkant der

rivier Wolga, zynde voordezen met de aenpalende landen onder den algemeenen naam van Scythie bekend geweest. Maer nu noemt men het gene tuffchen de Wolga, Jaika, en de Kafische zee gelegen is, Nagaja. Het lant ook wort Aftrakan genoemd naar de hoofdstad, zynde voor dezen een Koningsrijk geweest, gelegen in het Aflatich Tartarie by de grenzen van Ruflant, aan den voornaemsten arm der rivier Wolga, die van daer na eenige uren in de Kafische zee vloet. Van welke waarneming des tyds wy in 't vervolg spreken zullen. Zy legt op 46 graden, 22 min. op een cilant genaamt Dolgoi, dat aan de lantszyde door een kleine rivier van 't vatte lant gescheiden is. Het cilant is ook niet groot, kunnende dat in weinige uren omgegaan, en de afscheiding daer van uit de stad van een hoogh gebouw gezien worden. Naer 't Oosten is het beste lant tot aan Jaika. Ten westen is een groote vlakke heide, die men zegt dat zich wel 70 mylen of uren verre naer Pontus strekt, gelyk nogh eenige uren verder naer 't Zuiden tot aan de Kafische Zee. Van deze lantszyde komt het beste zout, dat door geheel Ruflant vervoert wort.

Deze stad is omtrokken met een bra-ven fteenen muur. Haer omkring is wel een uur groot. Zy heeft tien poorten: der stad. aen welker eene, genaamt de Nikool'ske warate, of Nicolaes poort, ik een begin nam van de stad om te gaan, digt aan de rivier, op of tegens de hoogte, en van daer hooger op naer de Krafnie warate of Roode poort, die op de hoogte der fladt, en den uitersten hoek legt. Van deze gaat men landwaert naar de Gietnie wa-rate of Poort van het Koornhuis, die gefloten is, zynde binnen aan dezelve nogh een poort, die in het Kasteel komt, waer door men in-en uitgaet. Dit koornhuis staande buiten de stadts muur is met eenen diergelyken muur omtrokken. Vervolgens gaat men aan de Motfagoftkie warate of Motfagofstkie poort: by welke een houte poort is, die buiten de stadts muren staat, nochte onder de stadts poorten gerekent wordt. Zy wort genaamt de Tartarische warate, dewyl aan die zyde de Tartaren zich onthouden: waerom in dezelve altyd een wacht van Ruffen is. Van daer komt men aan de Refolifnie poort, en zoo tot de Wifenefske. Tuffchen deze twee poorten zyn twee torens op de muren 300 schreden van elkander staande. Van daer gaat men weder naar de rivier, en voorby de Spaskie poort, die digt aan de rivier staat. Dan volgt de Ifadniepoort, buiten welke de vishmarkt is: daar ook broot, groente, en andere eetwaren verkogt worden. Dan ziet men eenen toren aan den muur, en vorder de Garenskie poort. Buiten deze is de Houtkoopery, en de woninge van alle brootbakkers, die in de stad niet gedult worden. Hier aan volgt de Kabatske warate of kabaks poort, zynde tuffchen deze twee gemelde mede een toren aan den muur. Zes dezer poorten komen aan de zyde der rivier; twee behooren 'er aen 't kasteel, dat me-de voor den muur der stad gerekent wordt. Dan is 'er (want het kasteel heeft 'er drie) nogh een derde poort; maar die komt in de stad, en wort genaamt Priemfiskinske of Reine poort, staande regt over de Ba-faer, genaamt Bolsjaulits of groote straat: waer in de voornaemste winkels der Ruf-fen en Armeniers zyn. Als men door deze poort in

het kasteel komt, heeft men aan de flinke zyde de Kerk Saboor, of Hooftkerk, die voor vyf jaren begon-nen is gebout te worden op kosten van den Metropolit Samfon. Deze Prelaat heeft zyn eigen recht over de Geeftelyken, ook zyn eigen Prikas of kanfelerye aan zijne woning. Hy is ook Metropolit over Tirk, een stad onder 't gebied zyner Czaerfe Majesteit, gelegen aan gins zyde der Kafische zee, aan 't Serkaffe gebergte 700 wurft van Aftrakan gerekt. Als men in het voorleden jaer het bovenste werk wilde op den Koepel stellen, viel een gedeelte daer van in door de zwakhed der grontvefting. Weshalven men genootzaekt was het werk te veranderen: en nu is men bezigh met het bovenfte daer

Schans ter Nyen veroverd door den Czaer.

Gelegenheid der stad.

De hoofdkerk.

Poorten der stad. # CORNELIS de BRUINS

op te zetten, het welk beflaat in vyf torentjes met Koepels, daer Kruiffen op moeten staan. Deze kerk beflaat in den omkring, die vierkant is, 200 schreden, zynde voor 65 schreden breed, en de zyde van het gebouw ten deele binnen den muur van 't hof des Metropolis; dat wel het voornaemste gebouw der stad is, zynde groot en onbekrompen van steen opgehakt. Weinig van daer op het fraeïst der vlakte in 't kasteel heeft de Gouverneur zyn hof: dat ook ruim en groot, maar van hout is opgemaakt, in 't byzonder met zoodanig een muur omtrokken. Het heeft twee poorten, een voor-en achterpoort. Buiten den omtrek van 't hof staat de hotkerk of hotkapel. Tuffchen de voorpoort, die altoos met wagt bezet is, en de woning des Gouverneurs is een fraeïe vlakte. De omtrek van 't Hof wordt genaamd Iwan Bogasloof. Binnen in de woning zijn vele vertrekken, luchtig en aengenaem gemaakt, vooral een fraeïe groote zaal hoogh van verdieping, en hierom omringt van zeer aengename gezigten. De voorpoort van 't kasteel is met wagt bezet, waer aan het waghuis der soldaten is. Men ziet hier vele flukken geschut. Ter rechterzyde intreden de vint men de Kancelerye, van steen gebout, en in verscheidene vertrekken befaan-de. In het vertrek daer de Gouverneur zit staat een tafel met root stof bekleet.

De voornaemste kerk buiten de Saboor is de Ildwiefnije van steen gebout, en met witte kalk befreken. De Koepel is vergult, gelyk het kruis, dat drie vademmen hoog is. De onderkoepel is groen, gelyk ook de onder-en bovenkoepel van den kloktoren. Alle de andere kerken zijn van hout. Zoo zyn ook de kloofers het Troyische Monastir en het Pettenske, dat een Jufferenklofter is.

Op de Bafaer of markt der Tartaren wordt des morgens alles verkocht, daer Russen en Armeniers dan mede hunnen handel dryven: maar na den middagh niet, dewyl dan de Russische markt aengaat, waer zich de Armeniers ook bevinden. Maar de Indianen doen hunnen handel in hunne woningen binnen de karwanfera.

Wat de stad verder aengaat, de straten der zelve zijn meerendeel final, doch by droogh weder wel te begaan, by nat weder niet, dewyl alle de aerde zoutagtigh zynde dan in flyk verkeert, dat weder opgedroogt door zyne ziltigheid wit uitflaat.

De Regering beftaat in den Ondergouverneur, en drie Burgermeesteren, die niet in 't kasteel, maar in de stad wonen. De eerste Burgermeester neemt de zaken op het Raedthuis waer: de tweede heeft opzigt over de kabakken, daer Brande- wyn, bier, en Mede verkocht wort; en de derde heeft het bewint over de Vijferyen zyner Majesteit.

Buiten de stad ziet men aan gene syde der rivier een frai steenen Klooster genaamd Iwanske Monastir: daeroven nogh 2 andere Kloofsters, nevens vele voorfteden of Slaboden, waer van de voornaemste en grootste is daer de Soldaten in wonen, die daarom de Soldatef Slabode genoemd wort. Deze legt ten Oosten van de stad benevens de rivier Koetome, die in de Wolga loopt. Een andere wordt geheten Balda, daer de smakken leggen zijner Majesteit. Deze legt recht tegens over de stad. Men heeft 'er ook de Cafauë Slabode, de Siepiewe Slabode, daer alle foorten van menschen wonen, en de Tartarische Slabode, die afzonderlyk staat, en voor het grootste gedeelte van aerde en leem opgebouwt is; welk leem op de wyze van groote steenen in de zon gedroogt wort. In dufdanige huizen wonen ze by wintertydt. Want des zomers zijn ze in 't velt. In den voorleden jare is deze stad, teweten binnen den steenen muur, ontrent half afgebrant, zoodat ze voor een gedeelte nogh over hoop legt, hoewel ondertuffchen vele huizen weder opgezet zijn.

Nadat ik de nieuwgierigheid myner oogen voldaan had, verzocht ik verlof van den Gouverneur om af te tekenen het geen my wel gevallen zoude, en verkreegh het. Toen begaf ik my met een roeibark op de rivier, om het gezicht der stad op de beste plaats te verkiezen, maar de sterke stroom was oirzaak dat ik niets kon verrichten. My wert dan door gunst des Gouverneurs een grooter bark gereed gemaakt en met een anker verzien. Maar de opkomende regen maakte myn voornemen weder vruchteloos: totdat het weder na den middagh opgeklaart zynde ik myn werk aenving, en des anderen daags voltrok. Het gezicht der stad vertoonde zich van de plaats, daer de smakken ik myne tekening richtte, gelyk op No. 32. te zien is, zynde alles door cyffergetalen onderscheiden. Dus verbeelt No. 1 het Iwanske Monastir, of St. Jans Klooster: 2 Wiesniffenike, of het Klooster van Christus Hemelvaert: 3 Wiesniffenke warate, of Hemelvaerts poort; zynde de twee gemelde Kloofsters buiten de stad: 4. de Smolenske Kerk.

5. Spaske monastir, of het Klooster van Christus verbeelding op den doek. 6. De Kerk Aresjetwa: 7. het Amoofna of Raethuis: 8 Dwiefnije 't firko, of de Kerk van de booftchap aan Maria: 9 de Kabakspoor: 10 Kreml of 't Kasteel, daer zyn muur in de stad zyn begin neemt:

De Kerk Ildwiefnije.

Markt der Tartaren.

Straten.

Regering. There is no text present in the image to transcribe.
ASTKAN. # REIZEN.

neemt: Klocknitse of Klokke toorn: 12. 't fiasloent, of toren van 't uurwerk, die beide aan de Saboor behooren: 13 Saboor of de Hoofdkerk: 14. het Troyf't Klooster: 15 Nikoosek poort: 16 't Hof des Gouverneurs: 17 Iwan Bogasloef, een Kerk naar eenen Heiligh zoo genoemd: 18 Woskriffinje 't Sirko, of Kerk van Christus verbeelding in den doek: 19 de roode Poort, die de uiterste is aan de rivier, die zich naer de Kaspische zee strekt: 20 de Wolga, een welker gene zyde de makken leggen regt over de stad: waer van 'er twee in den gront leggen en verrotten door de quade beftiering van eenen Meier, Hamburger, die hier de rol van Zeekapitein speelt. Hooger of verder op de rivier lagen nogh 15 fmakken, in dit jaer Galgen. van Cafan gekomen. In deze streek, gelijk ook aan 'd'andere zyde der stadt, zien men vele galgen, waer van elk geftoffeert is met zes Kozakken, alle door de Ruffen naakt uitgekleeft, die hunne klederen op de markt verkocht hebben. Deze lichamen zijn door de zon zoo zwart gedroogd als pek, akelig en naer om te aenschouwen. Die dichtig by de stad waren opgehange, zijn al meeft door hunne vrienden van de galge genomen. Deze menschen, benevens eenige overgeloopte Ruffen van Aftrakan, die tegen zyne Czaerfe Majesteit rebelleerden, onthielden zich in het lant Gragan, genoemd naer de rivier, waer aen het gelegen legt. Zy hadden by zich drie flukken geschut, en twee vendels. Maar 16 dagen belegerd zynde geweest, moesten ze zich, hoe dapper ze ook agt dagen lang gevochten hadden, op genade en ongenade overgeven. Welke overgave geschiet is in den voorleden jare den 10 Augustus. De mannen altemaal werden langs het Ruffische gebied, daer ze meeft gerooft hadden, ook vele tot Aftrakan opgehange, en dertigh der voornaemsten naar Moskow gezonden, daer ze ten deele onthoofd, ten deele gehangen zyn. De vrouwen en kinderen zijn gezonden naer Cafan. By deze verovering was tegenwoordigh de Serkaffe Vorft Knees Aldridge Chan Bolatuwits met zyne Tartaren 400 in getal, nevens den overften Lieutenant, die als Overfte het bevel voerde, genaamt Laurens de Wigne, Zwitfer van geboorte, met 1000 Ruffen, waer by quamen nogh 500 Streffen, staande onder vier Hooftofficieren; hebbende het regiment van de Wigne 14 flukken geschut; en twee mortieren; en de Streffen 8 flukken geschut.

Hoewel deze eerst aenquamen, toen de plaats al veroverd was. De Heer de Wigne verhaalde my dat, zoo lang de belegering duurde, ontrent middernagt 400 of 500 Sjackallen of wilde honden zich by een zamelden, en zulk een naer

gehuil maekten, dat het niet te begrypen van honden. was, maar dat men federt dat de plaats was overgegeven, geen van die dieren weer der vernomen had.

Wat het Krygsvolk aangaat, dat hier is, het regiment van gemelden Heer de Wigne beftaat in 1000 mannen, de Officieren uitgezondert, welke zyn 2 Majors, 5 Kapiteins, 10 Lieutenants, en 10 Vendrigs; wordende de Sergianten en Korporals onder de gemeenen gerekent. De Moskoviche Streffen beftaan in 600 man, waer van elk hondert door een Kapitein en twee Sergianten gecommandeerd wort. Nogh zyn'er drie Regementen elk van 300 man, alle Streffen in dit gewest geboren. Elk regiment wordt door eenen Hoofman als Overften gecommandeerd, waer by zyn 3 of 4 Stolnicken, als Kapiteins. Nogh zyn'er 2 regementen te paert, elk van 500 man, alle Ruffen die hier geboren zyn. Deze worden gecommandeerd even als het voetvolk; zoodat het getal der foldaten famen op 3500 man loopt. By het regiment van den Heer Wigne zyn 13 flukken geschut, by de andere minder naer gelang der koppen, daer ze uit befaan.

De levensmiddelen zijn alle hier overvloedigh, als men uitzondert het koorn, dat van Cafan en elders hier gebragt wort. Vleesch is'er wel te krygen, ook vich. De voornaemfte viiffchen zyn hier Baloege, die een of twee vademen langh zyn. De grootste foort der Sterletten is ruim een el langh. Deze Sterletten worden voor de beste viiffchen van geheel Ruflant gehouden; zoodat men in Moskow bywylen 5, 6, ja 7 roebs voor eenen, als hy levendigh is, betaalt, waer van ik getuigenis draeg, daer ik hier eenen levendingen voor 2 of 3 stuivers koopen kan. Men bereit deze viiffchen als den zalm, en braetze ook wel geheel. Zy zyn zoo aengenaem, dat ik niet weet oit lekkerder vischgerechten geproeft te hebben. Men vint'er twee foorten van. De eene is langer van bek dan d'andere. Daer is veel overeenkomst tuffchen dezen vich, en den Steur, gelyk getoont wort op N°.33. Uit zinnelijkheid droogde ik'er twee om te bewaren. De Sevroeken zyn als de Steur, dien zy Affettrine noemen. Van de Beloege, Affettrine, en Sevroefine wordt de meefte Kavejaer gemaakt, en van hier naer andere geweesten verzonden. Dan heeft men hier Soedak, eenen zeer goedem vich, en bequaam om gegeten te worden op die wyze als wy den Kabeljaeu toemaaken. Veel Snoek is'er ook, nevens Baers, en dergelyke kleener viiffchen, eenige gelijkende Haring, andere zynde als groote Bleyen. De grootste en flegtste zyn Mo-diene, die eenen dikken kop hebben. Alle dagen wort'er tweemalen vich ter markt ge

Overvloedt van levensmiddelen.

Sterletten in groot aantalinge. # CORNELIS de BRUINS

gebracht, des morgens, en des avonts. En al die niet verkocht wort werpen ze voor de zwynen en andere dieren, omdat'er zulk een meeningte alle dagen in deze vishchryken ftroom Wolga gevangen wordt. Men ziet de gemeene luiden op de markt het broot, dat daer verkocht wort, tegens visch verhandelen, krygende voor een klein fluk broot, dat'er mede goetd koop is, drie of vier vifchen, die eenen voet langh zyn. Wyders is hier alle foort van Braef-fém en Karper, en de beste levendige Ster-ler, ook Sevroek. Ik kocht'er fomtyts eenen zoo groot als een gemeene Kabel-jaeu buiten van de vifchers voor f of 6 ftuivers; waer uit men kan afmeetten, hoe het met de fligte foorten gaat. Nogh vond ik hier een foort van kleenen visch, dien de Ruffen Vioenie noemen; zynde drie duim breed, langh, en rond. Men meent dat deze noit grooter worden. Wy vingen die op een afgezichte plaats, daer een kleine loop van een rivier zyn koers hadt, en zich fluite tegen het lant, als in eenen kleenen put. Hier schepten wy de zelve met een zeef, en kregen'er in korten tydt zool veel als we begeeren, van verschieide foorten, veel al als kleine voorentjes. Ik behielt'er eenige in Spiritus, daer toe bereit, ook kleene Soedakjes, denkende daer nogh andere kleene foorten by te zullen krygen. Waer toe ik verschieide malen met eenige vrienden ben gaen vifchen, doch vergeefs, gelyk ook de vifchers, door my daer toe gelaft, ook verlore moeite deden, brengende niet als vifchen, die te groot waren om met my te voeren of te verzenden.

Buiten deze stad wonen vele Armeniers, befaande hun getal in ontrent 40 huisgezinnen met vrouwen en kinderen: die binnen, als gezegt is, hunne winkels hebben. De Indianen blyven in de Karwanfera, daer ze ook hunnen handel dry-ven, zynde niet minder in getal, doch zonder vrouwen.

Deze plaats is vry groot, en met eenen fteenen muur omtrokken in het vierkant met verschieide, doch twee voorname poorten met wagt voorzien, die des avonts op zynen tydt gefloten worden. Hier onthouden zich alle de Armenische Koop-luiden, die nu en dan aenkomen, waer onder ik ook was. Eeneige Armeniers ook wonen hier, en hebben'er hunne winkels. Elke party heeft zyn Chan of afgezonder-de plaats. Die der aankomelingen is van twee verdiepingen hoogh, hebbende voor de verblyf-plaetfen der Indianen aan de andere poort, zyn alle van hout. Maar dezelve hebben daer tegenwoordigh een magazyn van fteen opgerecht om het gevaar van brant, dat de houte gebouwen onderworpen zyn, van binnen breed en diep, beflaande in het

vierkant 40 voeten. De Armeniers dit voorbeelt volgende, maken nu ook zulk een gebouw, dat wel zoo groot syn zal. En men ziet de grontleggingen daer van reets een mans lengte hoogh gerezen.

Ik had hier nogh maer weinigh dagen geweest, als my de Ondergouverneur Me-kiete Iwanits Apochtim liet aenzeggen, dat ik hem zoude komen bezoeken. Dit deed ik den volgenden dag daer aan, en vond ter goeder geluk daer ter plaetse den Gouverneur met zyn huisgezin en ander gezelfchap, waer onder eenige Juffrouwen waren op de Duitsche manier gekleet, en met Duitsch tooifel op het hoofd gefiert, die vaft gereed stonden om haar affichet te nemen. Men wert my in den voorhof gewaer, daer een Karos of twee met paer-den stont. Waer op men my aenfontse verzogt boven te willen komen. Nadat ik daer beleefdelyk ontfangen, en met wyn en bier befhonken was, gaf de Gouverneur te kennen wie ik was, en hoe ik niet alleen hem was aenbevolen van Knees Bories, maar zelf van zyne Czaerfe Majefteit. En zich daer op tot my wendende, Ik verzoek, zeide hy, dat gy my daeglyx komt zien, en my afvordert waer mede ik u dienen kan. Nadat ik hem voor deze aen-bieding bedankt had, vertrok hy met zyn gezelfchap. Waer op de Ondergouverneur my binnen geleide nevens mynen reifgezel Jacob Daviedof, en eenige Perfische ververfchingen deed voorzetten, onderhoudende my met een minzaam en vriendelyk gefprek volgens zyne aenge-bore vriendschappelykheid en vrolykheid.

My in de volgende dagen verledigende Tuinen, om de buitenplaetfen te bezichtigen, bevond ik dat de meeste tuinen beftonden in wyngaarden, en eenige vruchtboomen, dragende Appels, Peeren, Pruimen en Aprikozen, doch maar gemeen en niet roemens waerdigh. Echter zyn'er uitnemende Watermeloenen, veel beter geacht dan die in Perfie en elders groejen. Ik merkte hier aan dat men de wyngaerttran-ken tot de hoogte van een mans lengte liet gaarden, opwaffen, en in die zelve hoogte hield met die jaerlyx te fnoeien. Ter zyden worden palen gezet, waer op ftokken gelegd worden, waer aan de takken vaft worden gebonden. De druiven hier aen groejen-de, zyn alle zwart, ten minfte zeer donker blaau, doch tamelyk groot, zoo als men my onderregte, dewyl het nu geen tyd was om'er gezicht of smaak van te hebben. De druiven die van de weinige wyngaarden komen, die byzondere luiden, zoo Armeniers als anderen toebehoren, worden al meest verkocht. De andere wyngaarden behooren meest aan den Czaer, tot wiens voordeel de wynen verkogt worden. Zy zyn roodt en niet onfmakelyk. De aerde, waer in de druiven # REIZEN.

ven groeien, is zeer zandachtigh. Dogh dewyl daer ontrent water vloed, zyn alle de tuinen van groote putten verziën, in welke het water door een kanaal in den gront wort ontfangen, en dan uit den put door middel van een groot rad, waer een eene houten kannen gebonden zyn, die het water scheppen, in een houten goot overgebracht, waer mede het den ganichen tuin door geleid word. Deze raden gaan altemael om, getrokken door een Kameel. De tuinen leggen 2 of 3 wurft nogh al vermeer- dert. Dewyl ze als open aan de wegen leggen, heeft men wachthuisjes gemaakt op verhevene palen, om door goede wacht het ftelen voor te komen. Men zeide my dat het al meer dan 100 jaren geleden was, federt

men die wyngaarden had begonnen te planten. En voor de eerste aenleggers daer van worden de Perſiſche Koopluiden gehouden, die ze uit Perſie hadden me- degebracht.

De ſchry- ver be- zoekt den Zweed- fen afge- zant.

Op zekeren dagh beving my de lucht van te gaan begroeten den Heer Serochan Beeck. Deesafgezonden van den Koningh van Perſie aan de Kroone van Zweden, was tot Moskow drie jaren langh als in verzekering gehouden om den oorlogh, tuifchen den Czaer en den Koning van Zweden, wordende hem om deze reden niet toegelaten door Ruflant te trekken. Hy had ontrent 60 perfonen in zyn ge- volgh, en was nu even voor my van Mof- kow herwaert vertrokken. Hy ontving my zittende op de Safa volgens de Ootter- fe wyze met groote beleefdheid, biedende my Kaffee en Kullabnabat aan, welk laet- fte een witte aengename drank is, van fuiker en rozewater. Hy was een wel ge- maakt man, vriendelyk van opzicht. Zyn baert was van zyne ooren af met de kne- vels an elkander, ontrent een vierde deel van een elle lang benevens de kin, daer 't haer was afgichoren. Op 't hoofd had hy een grooten witten Mandiel of Tul- bant. Zyn kleet was een Kaftan of rok, zynde de middel omwonden met een gou- den doorwerkten fentuir, of 't Serlasje; ter rechter zyde had hy een schoon Gansjaer. Hy rookte met de Kaljan Tabak op de Per- ſiſche wyze. Aen beide zyne zyden font een van zyn volk, waer van die aen de flinke zyde font, gewapent was met eenen grooten fabel, waer van de greep zich uit eenen rooden zak vertoonde. Onder het practen verzogt deze Gezant my of ik met hem de reize naer Spaahn wilde doen; voor welke aanbieding ik hem bedankte.

Middelwylen bezogt ik den Heer de Wigne, eenen man van brave hoedanighe- den; daerna ook den Kapitein Wage- naer, die my op myne aenkomt had ver- welkomt, en met my uit vermaek dik- wyls naar buiten gereden was. Met de-

zen, en weinige anderen, door den Heer de Wigne verzogt, nam ik op zekeren dagh het vermaek van met een vaertuig, eerst nieuw gemaakt, de rivier over te fte- ken. Dit had 24 riemen, waer aen 44 foldaten roeide. Dus voeren wy voort onder het gefchal van 10 of 12 spelers, die op fluiten en pypen speelden, en op trommels naar de Duitse wyze den mars floegen. Wy geraakten door hulp van 't zeil, dewyl de wint diende, 7 wurft van de stad tot aan de plaets, daer voor- dezen de oude ftadt gefta heeft, nu on- trent 120 jaren geleden, maar waer van nu niets meer te zien is. Ik vont daer in d'eerde nogh eenige gebeenten. In dit gebergte heeft men voor 7 jaren falpeter ontdekt, waer op men begon te arbeiden met veel gevolgh, zoodat men nu fterk bezigh is met het te bereiden. Deze plaats legt ten Oosten van de ftadt aan de flinke zyde van de rivier, teweten als men van de ftadt af komt. Wy begaven ons weder te rugh in zeer schoon weder onder het opklinken der speeltuigen, nemende ondertuffchen het vermaek van naer duiven te ſchieten, en de fmakken te be- zichtigen, die aen den

anderen kant lagen. Voor de ftadt komende hadden wy, ge- lyk in het afvaren, veel bekijk van de menfchen. Dus eindigden wy dezezpeel- togt met het vallen van den avont.

Den 4 der maent Juny was hier des nagts een zwaer onweder, waer door een groote Stroek met hout geladen voor de ftadt zonk. Daer waren 71 menfchen op, waer van 29 verdrongen.

Den 6 quamen hier 8 vaertuigen uit Perfie aen, 4 Ruffische, en 4 Mahome- taensche, van welke voor weinige dagen al eenige Armeniche Koopluiden voor af met kleine vaertuig hier binnen gekomen waren.

Terwyl ik hier was, volhardde de Gou- verneur in my beleefdheiden te bewyzen, zendende my dikwyls geschenken, my in zyn hof met drank en Perſiche en an- dere verfnaperingen onthalende, en my perfende te eischen het geene, waer me- de hy my dienst mogt kunnen doen. Van hem dus gedrongen eichste ik echter niets dan bier, dewyl geen bier zoo goet als het zyne ergens voor geld te bekomen was; waer van hy my dan dagelyx verzagh. Hy begeerde ook, dewyl ik hier nogh eene wyl te verblyven hadt, dat ik hem en zy- nen zoon zou schilderen; dat ik hem ook niet weigeren kon. Hy ondertuffchen be- fpeurende werwaert myne zinlykheden strekten, zond my al wat hy maer beko- men kon om my dienst te doen; onder andere dingen ook eenen fraejen vogel, dien ik gefchoten in de vlerken nogh le- vendigh ontvingh. Hy gelek eenen Rei- ger van lyf en pooten, maar niet van kop en

Salpeter ontdekt.

Zyne Afbeelding.

Vremde vogel, # CORNELIS de BRUINS

en bek, die byzonder fraei waren. Hy had een witte kuif, spits opgaande als een pluim. De bek was zwart, wel 8 dui- men langh, en 1½ breed, zynde vooraan als twee lepels, op welker zeide eind een geel vlakje was. Waerom ze deze vogel ook Lepelaers noemen. De Ruffen geven hun den naam van Colpitje. Men zegt dat de- ze zelfde foort ook in Perse gevonden, en daer Goli genaamt word. Ik fineed den kop daer af, en behielt hem. De gedaante daer van wort gezien op No. 34, als mede van een foort van Reigers, die de Ruffen 't Se- poere noemen. Deze zyn zeer verscheiden van kleur. Want zommige zyn wit, andere paarfagtigh blauw, als de Paewen, andere graeuw, zommige ook bina zwart. Een flaeter met den hals ingetrokken, in welke gedaante men hen veel ziet. Hy wort vertoont op No. 35.

Terwyl ik in deze ledigheid hier zynde, goede gelegenheid had van het leven der Tartaren recht te beschouwen, reed ik dikwyls naer de plaatsen van hun verblyf, verzet van den voorgemelden Kapitein Wagenaar. Dit is drie of vier wurt van de stad, daer zy zich met verscheidene par- tyen onthouden, in 't gemeen wat van

elkander afgescheiden. Want elk huis- gezin hout zich by een intenten, gemaakt op de wyze van een Papegaics koi, hoe- wel wat lager van fatfoen. Zy zyn fa- mengeftelt van platte houten drie of vier vingeren breed, daarna overtrokken met een vilt van Kamele- en Paerde wol of haar ge- maekt. Eeneige zyn maar een voet of twee van den gront, en rondom dicht met riet be- zet. De aenzienlykten overtrekken dezen opflagh met zeildoek, latende boven een opening, om den rook daer door te loo- zen, als ze vier ftoken. In de tent zet- ten zy ook eenen ftok, die vier of vyf voeten buiten uit komt, aen welken een groote lap van ftof is van verscheidene ko- leuren, byzonder boven aen. Deze lap komt buiten over de tent tot by den gront, zynde boven vaft aen eenen breeden riem, die ter zyden buiten de tent vaft gemaakt wort. Hier mede draejenze de lap naer hun believen, voor zoo veel ze de zon en den wint willen weren. Als de rook over is, en zy by kout weder binnen begeren warm te zyn, leggen ze de lap over de openinge. En dan is het zoo warm in de tent, als in een ftof. Van binnen vint men by de voorname luiden den vloer ook fraei met ftoffen of tapyten beleit. Waer by is een voetbank met een optrede, ofte Turxe Safa, die een derde deel van de tent beflaat. Ik zagh by dit volk ook kisten en fraeie koffers, daer ze hunne goederen in bewaren, alles wel fraei en net in orde. Als ze van plaats veranderen, zetten ze de tent op eenen wagen, en ne- men het overdexel daer af. De vrouwen

en kinderen zitten in den wagen, de man- nen ryden daer nevens te paerde. Deze menfchen bespeurende dat ik uit enkele nieuwgierigheid by hen quam, lieten my toe alles te bezieen, dewyl ze noode iemand toe laten tot de tenten, daer de vrouwen in zyn. In eene van deze zag ik een welgemaakte jonge bruinet, zittende vol- komen opgekleedt, en hebbende een aer- digh hoofdtofel van zilver of vergult ko- per, rondom van onder tot boven met goude dukaten belegt, voorts met paerlen en andere juwelen behangen. Welk ge- zicht my zoo fraei voorquam, dat ik voor- nam het op doek af te schilderen, gelyk ik nader zeggen zal. Ondertuffchen zet- te ik my neder om eenige tenten, zoo als ze by een ftonden, af te tekenen. Dit wort u aangewezen op No. 36, gelyk het fatfoen van eene in de byzonder op No. 37. met de letter A. Men ziet daer ook den wagen staande op twee groote raderen, overdekt met gekoleurt hout en met ftof overtrokken. Hy flaet op twee ftokken, die voor kruiswys over elkander komen, hebbende aen beide de zy- den een langh hout. Als zy de tenten daer op zetten, komen de wielen daer binnen. Siet B. Hun Kerkje, dat een weinigh aen een zyde flaet, wyft C. De gemeene tenten zyn met vilten van paerdehaer bekleed, gelyk ook de lap die boven de opening is. Vorders zyn ze van binnen flecht. Deze luiden generen zich met het verkopen van hun vee, waer voor zy alom goede weide zoeken. Het werk der vrouwen is kleederen en wat des meer is, op de wyze der Ruffen te naejen, brengende haar voltrokken werk in de stad ter markt. Andre spinnen met een drajent houtje, gelyk by ons en elders de gewoonte is. Zy bereiden ook wol tot de vilten der tenten, die gesponnen zyn- de, zy zelfe afweven, om daer ook

ftof- fen en andere dingen van te maken. Hun brandstoffs is koedrek, die zy tot ronde platte flukken maken, en laten droogen, gelyk by ons met den turf gehandelt wort. Men ziet deze flukken op hoopjes aller- wegen by de tenten leggen. Wel ge- droogt zynde, voerenze die met zich. Terwyl ik bezigh was met dit alles af te tekenen, quamen ze meeft alle dat zien, en schepten'er vermaek in, gelyk ook in het beschouwen myner kleederen, die hun zoo vreemt, als my de hunne voor- quamen. Hier door genootik destemeer- der vryheit. Hun leven is ontrent als dat der Arabieren, waer in ze zoo vernoegt zyn, als anderen, die in paleizen of kof- telyke huizen woonen. My te binnen brengende de oude Oosterse wyze van le- ven kan ik niet anders denken of Abraham en anderen hebben op dezelve wyze geleefd. En # Sterlet Visch.

Kop van den Vogel Lepelaer.

Soort van Reiger.

TARTAISCHES TENTEN.

The upper illustration depicts a landscape scene featuring a river with people in a boat navigating its waters. On the far bank, a settlement is visible, characterized by numerous conical tents and several buildings, including what appears to be a tower or fortified structure. The sky above is filled with clouds, suggesting an overcast day. In the foreground, vegetation lines the riverbank.

The lower illustration presents three distinct objects labeled A, B, and C. Object A is a large, cylindrical tent-like structure covered in fabric and topped with a pointed sail-like canopy. Object B is a wheeled cart or wagon with a wooden frame, featuring a large wheel and what appears to be a roofed enclosure. Object C is a conical tent similar to those seen in the upper illustration, constructed from fabric stretched over a framework.

TARTARISCHE TENTWAGEN EN KERCK. # REIZEN.

En als men een zulk eene levensmaniere gewoon is, schikt men zich daer zoo naer, dat men niets meer begeert. Om nu van de dragt dezer vrouwen in het byzonder te spreken, die ik met hulpe des Gouverneurs bequamelijk in zyn hof affchilderde, dat ik by de tenten zoo net niet zou hebben kunnen doen, staat ons te zeggen, dat deze Juffrouwen uitgaande een fraeje opperveft omhangen, en daer over een wit linnen kleet, waer mede zy ook haer aengezicht bedekken. Zy lichten op myn verzoek deze twee opperdexels af, en vertoonden toen om het hoofd eenen fraejen witten doek, dien zy

op een geefflige wyze om den hals werpen. Waer door men dan het hoofteftel maer doorschynende ziet. Ik liet haer dit dan ook wechnemen, en schilderde haer zonder dat oppergewa edt, dewyl het

| TARTARISCHE VROUW.

voornaemste fierat daer door bedekt wort: teweten in de Kaftan, of zoo als ze gemeenlyk in de tenten zyn. Het hoofdieract, gelyk wy gezegt hebben, is met goude dukaten belegt, loopende spits op als een Myter. Veele paerlen zyn hier by, waer van eenige fnoeren neerhangen. Een gekoleurde doek achter aan de muts vaft zynde, komt ook om den hals ge lingert, hangende ten deele ook over het voorlyf # CORNELIS de BRUINS

nederwaert. Over den schouder en om't lyf zynze met zilver behangen. Aen een keten van dezelve stoffe hangen platte zilvere doozen, waer in hare gebedeboekjes zyn en andere zilverve fnuifteryen. Het hair hangt in eenen zwarten breedten bant, en onder het zelve zyn twee groote zyde quaften, die laegh nederkomen, gelyk alles op de voorgaande bladzyde kan gezien worden. De afbeelding dezer Jonkvrouw behelft eene der voornaemste Tartarinnen, hebbende drie maegden in hare dienst, nevens het geleeide van eenen Tartaer, die by den Gouverneur bekend is.

Deze Tartaren, die hier hun verblyf houden, worden van de Russen Jurtige Tartaren genoemt, als hier ter plaetse geboren. Deze geven aen zyne Czaerfe Majesteit geen schatting, maar zyn gehouden op zyn bevel ten oorlog te trekken, in 't gemeen maer met eenige honderden. Dogh als de noodt dringt, zyn ze bequaem om 2000 mannen te velt te brengen. De Tartaren, die men hier 't Aftrakan Indiaan noemt, hebben op zekeren tydt van 't jaer een vremde manier van het haar van hunne hoofden te scheren over zich. Want ze hakken het overgeblevene haar in den gront met een scherp mes op het hoofd zodanigh overall, dat het bloet hun langs de wangen loopt. Als dit gebeuren zal, komt de Prieftser, of dien zy daer voor gebruiken, gevende hun allen den eerften hak. Ziet'er een by geval, dat iemand niet wel gehakt is, zoo hervatten ze het onder elkander onder een groep van Sukfimakse, Sukfemakse, of anders Baffou Bakfon, al danfende en springende. Dit houden ze als voor een wyze van offeren aan hunnen gemelden Afgodt Sukfemakse. Deze plechtigheid was weinigh tyts voor myne aankomst buiten de stad by het Koornhuis geschiedt. Die dit doen, zyn Indiaenen, waer van eene ook wonen in de Tartarische Slabode. De Nagaye Tartaren onthouden zich in tenten ontrent de stad Tirek. De Crimliche blyven noit hier, maar komen nu en dan over om hunne paarden en vee te verhandelen.

Den 20 der maent Juny rechtte de Gouverneur een groot gaftmael aan, waer op ik met de voornaemste Russische Officieren en Armenische Kooplieden genoodigt was. Voor den maaltydt traden

we in een vertrek, daer de Gemalin des Gouverneurs, en die van hare zoon aen de flinke zyde ftonden, verzelt van vele dienftmaegden. Aen de rechter zyde ftond een tafel met allerhande verfnaperingen, die by den morgendrank voegen. Strax wert ons elk een schaeltje brandewyns door de hant der gemelde Mevrouw overgegeven, zynde dit een eerbewyzing, die hier in gebruik is. Toen traden we in de zaal, daer de tafel bereit ftond, en gela

den was met visch om den tydt van den vaften. Na het genieten van dit onthael werden we des avonts met de Karos aan onze herberge gebragt. Op den 29 was het feest van St. Pieter, de naemdag zyner Majesteit. Waer op de Gouverneur weder een groot gaftmael aenrechte, daer alle voornaam Heeren nevens den Pa-den triarch verschenen. Ik floegh deze reize die noodiging beleefdelyk af, als zynde niet wel te paffe. Zonder welk ongemak ik anders met den Gouverneur en zyn gevolg des morgens voor den noen in de Kerk Saboor de kerkplechtigheden zoude hebben bygewoont, waer toe ik reedts eenige dagen te voren verzogt was. Op deze byeenkompft geschiedde zeer groote vreugt, wordende het geschut om de fladt onder den maaltyt telkens geloft. Waer toe ook eenige ftukken voor het Hof gefelt waren. De vrouwen waren volgens het gebruik in een ander vertrek. Des anderen daags werden ook onthaelt de onderofficieren en anderen; dat echter niet langh duurde.

Den 2 der maent July quam hier tyding dat zyn Czaerfche Majesteit met zyn leger voortgetogen was tot op 15 wurft van Nerva, hebbende het geen hy in zy nen wegh ontmoet had, wech genomen. Dezen zelven dagh reed ik met den zoon des Gouverneurs, en verscheide Russische Overften, die een valk met zich namen, naer de Step of woestyn. Ge gaen zynde tot op 20 wurft van de stad za genwe een groote meeninge van vogelen. Dogh nadien 'er veel water op het lant was, waren wy genootzaekt daer te verre af te zyn, om ze met het roer te kunnen be schieren. Het enigste dat ik doen kon was eenen Entvogel te schie ten, die juist over my quam vliegen. Onderwyl ver maekten we ons met vischken met een net in een kleine rivier, en vingen wel heeft een goede zode van Baerzen en Snoeken, die aenftons gekookt en gegeten werden. Op dezen weg hagen we vele Tartaren met hunne tenten, ook in het velt alle de paarden der Heeren, die 't Aftrakan hun verblyf hadden. Onder welke paer den wy eenige vonden, die wry goedt wa ren. Wy fpanden 'er eenige voor de chaifen; maer zy waren te wilt, dewylze den ganfschen zomer meeft los loopen om gras te eten. Want deze lantfreek is verzie van zeer goede weiden. Des zyn ze niet minder wilt, als ze daer af schei den. In de stad was aenmerkens waardigh dat alle de voorluiden byzonder goede paarden hadden, zoodat 'er geen flecht of mager paert gevonden wort. Het welk ik nergens zoo bespeurt heb.

Nu naderde vaft de tydt van myn vertrek: wanneer my toegestaen wert zoo veel plaets te nemen in een der vaertui gen # REIZEN.

gen, als my wel gevallen zoude. Ik koos dan voor my het grootste vaartuig uit om myn goet met gemak te bergen. De meeste Armeniers ook bereidden zich tot de reize, nevens eenige Perfiianen van Moskow, die weder over wilden gaan naar Samachi. Hier was ook de valkmeeftser van den Cham, die 5 of 6 valken by zich had om in Perfie te brengen. Hy was van daer afgezonden met eenen Olifant, dien hy hier voor den Czaer van Moskovie gebracht had aan den Gouverneur, die hem verder onder opzicht van eenige Russen, en de zorg van eenen Georgiaen, die 'er op passen moest, afzond naar Moskow; doch vergeefs, dewyl het heeft door flapte verzorging onderwege te Zaritfa quam te sterven. Deze valkmeefters verzogt my uit naem des Gouverneurs plaats te mogen hebben in de zelve Stroek, waer op ik my flont in te schepen, dewyl het wel de grootste was, en zyne valken ruimte van doen hadden. Om dezen man dan plaats in het schip te bezorgen, begaf ik my des morgens derwaert: maar vond het door de Armeniers zodanigh bezet en beladen, dat 'er geen plaats voor ons overig was. Weshalven ik hier van kenniffe gaf aan den Gouverneur, met verzoek van eenige pakken uit het schip te mogen lichten om ruimte te hebben. Dogh hy antwoordde my dat 'er andere vaartuigen genoegh by der hant waren, om goederen in te laden, en was 'er geen plaats genoegh, dat ik 'er vry zoo veel pakken mogt uitnemen, als de plaats vereifchen zou, die ik van doen had. Ik bediende my van deze toe-zegginge, en bezorgde zoo veel plaats, als ik en myne reisgenooten mogten van doen hebben; dewyl ik nu alles naar mynen zin kon krygen. Te regt ook bediende ik my van dit gemak, dewyl ik in het herwaert komen genoegh op de Wolga geleden had.

Op dezen zelve dagh ontving de Heer de Wigne de tyding, dat hy door

zyne Czaerse Majesteit tot Oversten was aangefelt. Waer op hyden 11 der maent een gaftmael aenrechtte, waer op hy den Gouverneur, en alle voorname officiers, nevens my en andere vrienden deftigh onthaelde onder het balderen van 't geschut, zoo dikwyls als 'er gezontheden gedronken werden, en het gedurigh ge-speel van fluiten, pypen, trompetten, en trommels. Van daer scheidende begaf ik my met eenige Armeniers naer een luftigh Speelhuis, leggende aan de rivier, om de frifte lucht te scheppen. In de lufthoven hier aangelegen vond ik de druiven al tamelyk groot, schoon het gewas dit jaer niet overvloedigh was: gelyk ook veel Vruchtboomen geheel zonder vruchten ftonden, die de zwarte vlieghe, die hier veel schade doet, vernielt en verteerd had.

Nu was alles tot de afreize verzorgd, en om het naderen der warmte een mug-genet bereit, dat men op de reize zonder ongemak niet miffen kan. De Gouverneur zont my voor affcheit nogh tot geschenken: een vaatje met beften en een met gemeenen

brandwyn: een met azyn: vier met bier: een groter met wyn: drie zyden spek: drie gedroogde zyden wit vifch; een zak met biscuit, en eenige andere dingen; nadat 'er ook op myn verzoek een kleiner vaartuigh of lichter voor af gezonden was, om eenig goet uit het schip te kunnen ne-men, als men ontrent de Kaspische zee zoude gekomen zyn, dewyl dat noodig is om de droogten, die daer voorkomen. Ik nam dan ten 4 uren na den middagh myn affcheit met alle dankzegging van den Gouverneur, die my in myne herbergh gekeert zynde nogh tot overvloedt drie gezegele botteljes met gediffilleerde wateren toezond. Toen trad ik in een Vertrek des schryvers. Van 5 foldaten, geschikt om my en myn goet aan het vaartuigh te brengen; heb-bende myne drie Armenische reisgenooten ook elk de hunne. # CORNELIS de BRUINS

XVII. HOOFDSTUK.

Vertrek van Aftrakan. Gelegenheid der Wolga verder op.
Beschryving der Kaspische Zee. Gelegenheid van Derbent.
Aankomst in Perzie.

Onze reis ging den 12 der maent July voort. Maer 3 wurft van de stadt voortgereit zynde traden wy te lande, gewaacht van de Armenische Kooplieden, die tegen onze aankomst een maeltjdt aan de strant bereid hadden; waer wy onder de vreugt van speeltuigen een goed uur doorbragten. Na welken tydt wy affcheit namen, en voortroeden. In het varen vernamen wy langs de rivier aan de zyde der stadt duizenden van Tartarische tenten, ook meer andere landewaert in. Zeven wurft van de stad af voortgetogen zynde traden we een lant om onze nagtruft te nemen, terwyl twee der Soldaten, die my medegegeven waren, de wagt hielden. Ik begaf my hier ter rufte, onverzien van het muggenet, het welk ik niet dacht dat my juist den eersten nacht noodigh zyn zou. Zoodat ik van dit gedierte zoo vreeffelyk geplaagd wiert dat ik niet een oogenblik kon ruiten, en den morgenfont met verdrietig verlangen afwachte. Met het aenbreken van den dagh gingen wy voort langs het vlakke lant, daer zich eenigh geboomte vertoonde, dat in korten tyd zich al meerder en meerder opdeet. Ten 7 nren hadden we aan de flinke zyde Iwan Oetfoek, of St. Jans Kloofter: weinig verder een eiland in de rivier; ook vele groote vogels. Ten elf uren voeren wy voorby eene vischery, die aen beide de zyden, als een groot eiland, van de rivier bespoelt wort. Hier tegen over ziet men een hoogh wachthuis, met foldaten bezet, die agt geven op alle de schepen, die naer boven komen. Het is 45 wurft van Aftrakan af. Wat de vischery aengaat, eeneige Kooplieden van Niefia hebben die in pacht. Deze laten al den vich inzouten, en derwaert voeren. Waer toe daer een grote stroek gereed lag; om den vich te laden. De rivier was hier en daer final, leggende daer in groote eilanden, daer zeer vele brancken van de rivier om loopen. Een uur daarna kregen wy eene andere vischery, die rondom groen en met veel

hoogh riet bezet font. Aen 't lant was niets gedenkwaardigh. Daer groeiden eenige bloemen, en braembezieen, en meeft al wilgeboomen. Een uur na den middag quamen wy aen het wachthuis, genaamt Sattiere Boegre, om dat op dit eiland vier kleene bergen leggen. Nu waren wy 60 wurft van Aftrakan. Aen den Bevel-hebber dezer plaats had ik eenen brief van den Gouverneur, waer in hem gelaft wert my voor eenige dagen van ys te verzien, op dat ik koelen drank mogt hebben. Waer toe ik door zyn beleefdheid geraakte. De rivier vint men hier met palen afgeschut van de eene tot de andere zyde, zynde maer plaats openge laten voor het doortrekken der vaartuigen, die evenwel mede gefloten wort even als de fluizen. Ten twee uren vervolgd en we onze wegh al Zuidwaert aen, daer we te voren al meeft ten Oosten voortspoeiden, hebbende nu eenen harden Zuiden wind. Deze stroek was alom met hoogh riet bewaften: en aan de flinke zyde zag men eenigh klein geboomte. Ten zes uren by onze stroek konden we waren we nogh 4 wurft van de Kaspische Zee af. Zoodat ik bevonden heb dat ze tuffchen de 80 en 90 wurft van Aftrakan af is, dat ontrent uitkomt op 17 uren. Hier zond ik de foldaten met de bark weder te rug beladen met een briefje aan den Gouverneur, waer by ik getuigde, dat zy my wel gedient hadden, en wat verder ter stoffe dienende was. Dezen nagt fliepen we voor de eerste maal in ons vaertuig onder het muggenet, dewyl 'er zonder dat geen rust te scheppen is. Want dit gedierte woed hier zoo fel, dat 'er menschen by wylen van doot gebeten worden. Aen dit ongeval had ook deel de jagthont, die my van den jongen heer la Fort te Moskow vereert was. Ik had hem, eer ik my tot ruiten begaf, in de floep gezet. Maar gesteken van deze muggen raefde hy zoo byfter dat niemand van 't volk ruften konde. Hy zelf wert zoo ongeduldigh, dat hy om deze plaegh t' ontgaan los in de rivier sprong. De wacht het geplomp in 't water hoorende, en duchtende of 'er ook een mensch mogt in gevallen wezen, begaf zich nder yl naer de floep, en den hont in het water vernemende nam hem daer uit, en zette hem op 't schip, daer hy allengs droogh wordde wel haeft van het zelfde evel wert aengetaft. Zoodat ik genootzaakt was hem by my onder 't muggenet te nemen, daer hy zyne verloffing vernemende zich uitrekte, en geruift te flapen leide.

Des # REIZEN.

Des morgens den 14 roeiden wy met de floep ons vaertuig voort. Twee wurt zynde kregen wy de rivier final, en wederzys met hoogh riet bezet. Als wy tot op een wurt aan deze zyde der Kaspische zee gekomen waren, von den wy onzen Lichter, en bleven daer ter plaetse leggen. De Stuurman ondertuffen roeide vaft naar de zee, om de ondiepten te peilen, die hy op 5 palmen bevond. Men was dan genootzaekt hooger water uit zee af te wachten, zynde de wint ons tegen af den Zuiden, dat ons wel quam, dewyl met zulken wint het water uit de zee komende de ondiepten overstroomt. Ten 5 uren roeide de ftuurman andermael heen, en bevond het water op 7 palmen, gaande onze ftoek 8

palmen diep. Hier door had het schyn dat wy in 2 of 3 uren de droogten zouden kunnen overvaren. Ondertuffen worpen wy het net uit, en vingen een goede zoode baers, nevens eenige kleine kreeften. Hierna begaf ik my met 3 of 4 personen op wegh, om naar de zee te gaan, met hope van eenigh wilt te zullen schieten. Maar een groot eind wegs afgelegte hebbende waren we gedwongen te rugh te keeren, dewyl 'er geen verder doortogt was tuffchen het hooge riet. De gront was ook moeraf-figh en met water bezet. En aen d'an- dere zyde ter regter hant kan men niet aan lant komen, dewyl het riet, dat hier ontrent byzonder hoog is, ten deele in 't water flaat. Myne oogen ondertuffchen hier ter plaetse overal latende gaan, vond ik van kruiden of bloemen niets, dat aen- merkelyk was. Alleen ving ik eenige kleine kapelletjes, die van buiten schoon root, en van binnen wit waren met graeuwe spikkel. Des avonts ten 9 uren wert al het lichte goet der reizigers uit het schip genomen, en aen lant gezet, gelyk zy zelfs daer uit traden, uitgezondert 2 of 3, die by den Lichter bleven. Wy deden ons roejen naar de Kaspische zee. Waer gekomen zynde vonden wy de rivier zeer final, en wederzys om het lant andere kronkelingen, die in de rivier invloeyen; dewyl verficheide droogten in het begin dezer zee zyn: die altmael afgebakent zyn met takken van boom. De nacht gevallen zynde bleven wy hier leggen: en den 15 met den dageraet bragten wy het anker voor uit om ons over de droogten te winden. Dogh na een weinigh vorderen raektenwe vaft aan den grondt, daerwe bleven zitten. Toen wert de lichter gehaelt, en wy cenige pakken uit het schip gedaen hebbende, raekten weder vlott; kort daer aen echter weder vaft, zoo- dat wy werk hadden met het anker voor uit te werpen tot ontrent den avont; wan- neer de lichter het volk en 't goedt aan lant haeld. Ondertuffchen hadden wy eenen gunftigen Noordewint: en in zee komen-de, zagen we het lant wederzys als eenen ronden kring, ter rechterzyde wat berg- achtigh. Maer zoo verre als men met syn oogen zien kan is'er noch frant, noch plaats om aan te komen: zynde alles dat in 't water flaat, dat met vele bogten in-en uitgaet, met riet bezet. Des morgens den 16 quam de lichter met volk en goedt ons by, met wien wy, als hebbende nogh een droogte over te trekken, voort gin-gen. Aen de flinke zyde voor de volle zee legt een groot lang eilant, het welk voorbygevaren zynde, quamen we aen de laetste droogte, daer we wel op ftieten, maar heeft weder los raekten, vindende daer anderhalf vadem water. Toen na-men wy het volk en goet uit den Lichter, en vaerdigden hem af, beladen met eenen brief, gericht aan den Gouverneur, waer in ik hem kennis gaf, dat wy in zee geraekt waren.

Ontrent den middagh hadden wy ne- Roode vens ons de vier bergen, by de Ruffen bergen. genaamt Krafna fattier boegre, of, de vier roode bergen. Hier op kregen wy het uiterste des lants, genaamt Krafna Het roo-de lant. Simble, of 'troode lant', dewyl het zich roodt opdoet. Dit rekent men 100 wurt van Aftrakan. Wy verloren wel heeft het lant uit het gezicht: en de wint voor den avont naer het Zuiden draejende, even-wel niet hart

doorwaejende, voeren wy tamelyk door ftille zee voort, Z. Weft aen. Zoodat wy in 't kort in de volle zee ten anker raekten op 1½ vadem water, door den tegenwint, die uit den Oosten op-quam. Des morgens den 17 voeren wy voort, krygende weinigh in dendagh den wint Noordelyk, die ons voorpoedigh was: zoodat wy het zeil verdubbelden, en onze ftoek Zuid aen hielden. Na het vallen van eenigen regen quam de zon we- der te voorfchyn met een brave koelte, die tot den avont bleef duren, waer door de zee tamelyk hol ging. Het gebeurde hier, dat onze ftuurman gezint wat te gaan ruf- ten, eenen anderen in syn plaats aen het roer stelde. Dogh dees nam zyn werk zodanigh waer, dat wy weder naer Aftra- kan zouden gezeilt hebben, zoo ik den mifflagh niet was gewaer geworden, en hem te regte geholpen hadt. Want tot alle zekerheid had ik fteetsmyneigen kom-pas om alle koerfen zoo te lant als te wa- ter gade te flaan. Des nagts keerde de wint, en ging leggen: zoodat wy het an- ker uitfmeten op 8 vademen waters. Den 18 met den morgenfont haetten wy in regenagtigh weder het zeil op, en gin-gen voort. Na weinigh tydts dreven wy in de ftille voort, wachtende werwaert het de wint wilde zetten, die kort daer aen uit den N. Weften wakker door waei-de. Wy hielden onzen koers al Zuid aen, ter- # CORNELIS de BRUINS

terwyl het weder vaft met zonnechyn opklaerde, en de vorige wint weder begon te waejen, maar met zulk eene heftigheid, dat een gedeelte van ons volk, al den vorigen dagh zeeziek geworden, hevig aan 't braken raekte, en op den overloop nedergevelt lacht. Onder deze menschen waren zelfs eenige zeeluiden, wel foldaten, maar die evenwel op deze vaertuigen voor matrozen gebruikt worden, en by alle gelegenheden het zee werk moeten waernemen. Het volk, dat wy op had den in 21 Streffen, en ontrent 50 reizigers, meeft al Armeniers. Deze Stroek, voerende twee kleine metale stukken, kon bequame lyk 250 pakken laden: doch wy hadden die, gelyk te voren gezegd is, om plaats te winnen, verminderd tot 180. Het had drie roers, een achter, en aan beide de zyden nogh een, die niet altoos, maar nu en dan by voorvallende gelegenheden gebruikt worden. Dit flagh van schepen voert maer een groot zeil, als voorheen gezegd is, dat by goeden wint verdubbelt wordt. Tot laveren zyn ze onbequame: ook bedienen ze zich van geen riemen. Dezen namiddagh nam de tuurman, nu weder zelf aan het roer, zyn koers zoo hoogh naer het Oofts, dat het zeil niet langer den wint vatten kon, waerom het, dewyl wy door middel van het roer niet weder op de streek konden komen, gefreken moest worden. Wy gebruikten toen ook een tweede roer, om het fchip te doen draejen, en haelden het zeil weder op. Welk fukkelen my te binnen bragt dat deze en de Griexe zeeluiden van elkander in de kenniffe der zeevaart lut tel verschillen. Wy behielden ondertuf schen den Noordewint, en denzelven koers, en een groot fluk wegs voortgetogen zyn de, bevond ik het water nogh zoet, en bequame om te drinken, doch wat verder gekomen zout, ook groen van koeleur, en de golven deze zee kort.

Den ganfchen nacht op eenen koers dus voortgezelt zynde in heldren manefchyn, kregen wy des morgens den 19 met het begin des dageraets het Perifche lant in 't gezicht ter rechter zyde, zynde het eerste, dat wy zagen, een hoogh geber te, genaamt Samgael, leggende ten Zuidelyk, blyvende naer giffinge een goede uur van 't lant af. Ten 9 uren verdubbelden wy het zeil, hebbende gedurigh het gebergte nevens ons, waer voor men veel bofch in de laegte ziet, en zandigheid aen het frant. Nu begon de wint te minderen, en de zee vervolgens te stille. kort daer aan liep de wint N. Ooft: en wy om den uiterften hoek te boven te komen leiden Z. Ooft aen, digt aen 't lant, waer van de uiterfte hoek een hooge bergh is met een spitfe punt: waer

van hier een kleine schets, naer mate van het gezicht, dat 'er van te nemen was, met de letter A verbeeldt wort. Deze kuft is tot aan Derbent geheel onvry door de Samgalen, die dit gebergte bewonen, en vele ftrooperijen plegen, zoo dat men zich niet te lant begeven durft. Gebeurt het, dat hier een fchip komt te verongelukken, zy plonderen aenflonts al het goedt, zonder iemand daer rekenfchap van te geven, dewyl ze hun eigen voogt zyn, en hunne iemand prins hebben, zonder dat ze voor iemand anders vreezen. Hun geloof is Mahometans. Ten 3 uren liep de wint Ooft, wanneer wy op den hoek van 't gebergte waren daer wy de fladt Derbent in 't gezicht kregen, zynde naer giffing een uur Derbent daer af. Hier worpen wy het anker uit, en lagen ftill. By welke gelegenheit ik, schoon de fladt niet regt kunnen bekennen, een kleine verbeeldinge daer van op het papier bragt, gelyk hier met de letter B wort aangewezen.

Des nagts haelden wy met weinigh wint het zeil weder op, en togen zoo verre voort, dat wy met den morgenfont den 20 der maent de fladt voor by raekten. Zy legt ten weften aan de zee. Zy is vry groot, en, naer my gezegt wert, anderhalf uur in hare omkring, frekkende zich uit in de lengte. Komende van boven tot aen de zee bevint men haar met eenen fteenen muur om trokken. Zy is verzien van drie poorten, welker eene gefloten blyft, zonder gebruikt te worden. Het Kaftel is met de fladt vereenigd. Dit heeft ter rechter zyde, als men van de zee ziet, een waterput, waer uit het water als een bron van onder uit den gront komt. Als men van 't gebergte ziet, vint men de fladt wel met kanon verzi en, ftande voor de wooninge des Chams ontrent 60 Stukken, waer onder vele metalen. Zy heeft vermits hare hoogte een fraei gezicht in zee. De meefte fteenen van 't Kaft eel hebben de lengte van $7\frac{1}{2}$ palm, en de hoogte van $5\frac{1}{4}$, wel te famen gevoegt, volgens 't gebruik der oude gebouwen. Want de Perfianen houden dat deze fladt van Alexanders tyden geftaan heeft. Weinigh buiten de Graffte fladt ziet men 40 byzondere groote graf nen. fteenen, die elk de lengte van ontrent 15 palmen hebben, en de breette van $2\frac{1}{2}$, leggende, zonder dat 'er eenige verhevenheid is, op den gront. Veele lange fteenen waterbakken ftan 'er by, ook een lange fteen e tafel, om welke fteen e zitbanken zyn. Het Derbentfche gebergte beftaat uit louter rots, waer in veel zoete bronnen zyn,

gelyk 'er ook vele zyn binnen de Stadt. Men heeft hier een gebruik dat alle, die hier noit geweest zyn, eenig drinkgelt aen het bootvolk geven.

By

Onveilige kuft. Samgalen.

De fladt Derbent.

Gelegenheid der fladt.

Het Kafteel.

Onbedreven heid deze zeeluiden.

Gezicht van Per-fie.

De berg Samgael. Weften. # REIZEN.

'T GEBERGTE SAMGAEL.

By weigering dreigen ze de luiden met een tou op te halen, en in 't water te plompen, waer van op eenige plaetsen exempelen zyn. Dit noemze verganzen. De stadt legt in 't N. Westelyk deel van Afie, en des Ryx van Perfie, op de grenzen van 't lantschap Georgie en Zuirie, aen en tuffchen de Kafpische zee, en den bergh Caucäus, waer tuffchen een naeuwe doortogt is.

Maer eenen dagh reizens van Derbent Roovers. onthouden zich de rovers, genaemt Koeraloek. Met deze vereenigen zich de Russische Kofakken, nadat ze hun lant verlaten hebben, en rooven op de Kafpische zee.

Dagheftan. Hier aen paelt Dagheftan, een klein lantschap in het lant van Georgie en Zuirie by de Kafpische zee, strekkende zich ontrent 40 mylen uit. De inwoners zyn Tartaren, die onder hunnen eigen Prins staen, tuffchen het gebied van Mofvie en Perfie. De voornaemste stadt is Tarku, waer aen een andere volgt, genaemt Andree. Dit lantschap wort in geen Kaerten aengetekent: daer men nogtans weet dat het vier verscheidene Prinsen heeft, waarvan de voornaemste, gelyk wy reets aengeroert hebben, Samgael genaemt wort. De tweede heet Crim Samgael : de derde Beki; de vierde Caraboodagh Bek of Prins Caraboodagh. Deze stadt Tarku voert ook Gelegenheid den naam van Tirck of Tarki, en bygenheid der stad.

Tarku. Andree.

Op den middagh begon de wint toe te nemen uit den N. Oosten. En wy onze koers Z. Ooft aen nemende verloren de stadt Derbent uit het gezicht. Langs deze straat kregen wy veel geboomte te

zien, achter welker vlakke zich het hooghe bergte verthoont. Een uur na den middag quam de wind Z. Ooft, dat ons tegen was: zoodat wy weder genootzaekt waren het zeil te fryken, en te ankeren ontrent een half uur van de straat, die geheel met bochf bezet flondt, zynde al het geboomte kort, en van gelyke hoogte. De wind des nagts uit den Noorden op- # CORNELIS de BRUINS

opkomende doet ons het zeil weder op- halen. Zoodat wy des morgens op den 21 der maent met aengenaem weder en zonnechyn voortzeilden ontrent een vierde deel van een uur tandts langs de frant hee. Waer op wy ten 8 uren den hoek van Nifawaey in 't gezicht kregen, daer zich eenigh geboomte van een gescheiden op deed. Wy gingen nu Z. Ooft aen, en weinigh voor den middag leiden het met byzonder schoon weder voor de frant van Nifawaey ten anker op drie vademen waters, daer we noch 6 andere vaertuigen vonden, waer van eenige voor ons van Aftrakan waren vertrokken. Het tou van ons schip wert aen lant gebragt, om het zelve zoo dicht als doenlyk was daer aen te winden.

Het was drie uren na den middag, toen ik met al myn goet van boort ging, en met vreugde voor de eerfte maal myne voeten op den Perfaianchen oever aen den aen lant zette.

Wat aengaet de grootte dezer zee, men rekent hare lengte op 14 of 15 dagen roeijens zonder eenige hulp van wind: de breedte op 7 of 8 dagen. Naer de plaetfen aan de zee gelegen strekt zy zich meeft uit van 't Noorden naer 't Zuiden. Haer breedte is van 't Oosten naer 't Westen. Men meet dat haar begin van Aftrakan tot Ferabath toe 100 uren wegsbeflaet. Haer breedte van Chuarefini of Karragan totaen de grenzen van Cirkaffia of Schirwan, wort gerekent op 90 uren. Zy heeft noch ebbe, noch vloedt. En wanneer haar water de frant overloopt, dat geschiedt alleen door den wind, die uit de zee komt. Men gelooft dat zy in het midden zonder grondt is: en dus zou zy ook zyn, naer het verhael, dat men my daer van gedaen heeft, voor de stad Derbent. Anders heeft men op 30 of 40 vademen waters gront. Het water, gelyk ik reeds gezegt heb, is zout, en de zoetheit,

XVIII. HOOFDSTUK.

Gelegenheit van Nifawaey. Zware stormwind, en schrikkelyke zantstuiwing. Optogt naer Samachi, en aankomst.

Op dit Nifawaey vint men noch dorp, noch huizen, en niet anders dan vlakke frant, waer op de aankomende hun tenten nederflaan, zoo voor zich zelve, als voor hunne goederen. Anderen gaan wat verder van de frant af, naer hun verkiezing of lang verblyf dat goet vint. De Arabiers komen hier met hunne kameelen en paarden, om de liden, die ze hier vinden, met hunne goederen op te voeren naer Samachi. En vermits nu vele vaertuigen hier

waren aengekomen, gaf dit een ongemeen gewoel. Den 22 des morgens worpen wy het net uit in een rivier, nevens deze plaats loopende, die zich met twee bran-ken ontrent een half uur van elkander gelegen in zee begeeft. Maar wy kregen niet dan eenige weinige fleurkrabtetjes: hoewel hier fomtyts wel vich gewangen wordt. # REIZEN.

wort zoo met den hengel als met het net. Deze rivier heeft den naam van Nifawaeys, waer van deze lantfreek hare naam draegt. Zy spruit uit het gebergte: doch hoe wyt van hier, heb ik niet kunnen vernemen.

Den 23 liep de wint Z. Ooft: zoodat voor den avont vyf vaertuigen naar Afrikaan vertrokken, waer in verscheidene Armenische Koopluiden met hunne goederen zich inschreepen, by welke gelegenheid ik met hun brieven afvaardigde naar myne goede vrienden, die ik te Aftrakan en Moskow gelaten had.

De menschen ontrent deze kust, die, als gezegd is, de goederen op-en-afvoeren, zyn Arabiers en Moren of Turken, die zich des zomers in tenten, en des winters in de dorpen onthouden, die veel al het lant inwaerts leggen.

Den 24 trokken veele Kameelen met goederen op, nevens verscheidene Russische Koopluiden, die met ons uit Moskow 't Aftrakan waren aangekomen. Dezen Arabier zelven dag quam ook by ons een Arabier, dien zyn paert, en rys, die hy te koop bragt, door drie andere by de rivier was afgenomen. Het welk zoo ras niet verflaen was, of tien of twaalf personen haef ten zich dien wegh op, om de rovers te achterhalen. Dogh zy keerden vruchteloos weder. Zoodat de arme man zyn paert, en handelwaren mislèn moest.

Ontrent den middagh rees'er een zwarte storm uit den Z. Oofts, waer door het zant zoo vervaerlyk begon op te sluiven tusfchen de zee en den zanthuvel, dat men naeulyx wist, hoe men zich bergen zou. Onze tent was wel groot, en van twee palen onderfeunt, ook met eenige touwen overflagen, en in den gront wel vaft gebonden: dogh vreezende dat zy mogt neder geworpen worden, koos ik liever den zeekant, daer weinig droogh zant om de opspoeling des waters gevonden wert. Het help evenwel zoo veel niet, of onze tent scheurde van een, en viel daer heen: waerom we ze wel vaft over 't goedt heen bonden, en de twee daer leggende Stroeken, zoo veel doenlyk was, op de frant wonden. Het zant zeker vloogh niet anders als wolken over den gront langs de zee heen: waer dicht aan alle menschen zich quamen bergen; eenige achter een gebroken schuit, die op den oever stondt, andere daer binnen.

Een schoufpel vreemt en vervaerlyk om te zien; zynde de meefte luiden half blind door 't vliegen van 't ftof. Dit duurde tot aan den avont, wanneer de wint ging leggen, en wy onze tent weder

opftelden, het goet heel van uit het zant halende, dat daer onder als begraven lagh. Des morgens den 25 vertrokken eenige Koopluiden, die nu 12 dagen hier gelegen had.

den, met stil en schoon weder, naar Samachi. Wat ons belangt, wy moesten den Tolmeester afwachten, niet kunnende ver trekken voor dat de tol der goederen betaalt was, dat elk pak nu was van 400 pond: dat men gemeenlyk rekent te zyn de gewoone lading van een paert. Dezen dagh verhefste zich weder dezelve wint met zulk eene hevigheid, dat byna geen mensch zich aan frant konde houden. Waerom wy ons landewaart over den heuvel begaven, die ontrent 300 schreden van de zee legt, en daer vernachtten. Hier vond ik ook een vaertuig van zyne Majesteit van Moskovie, waer van het volk zich ook een weinigh ter zyden af in 't land onthielt in eenige opgefelde hutten. Hier onder waren twee Duitschers, een Bootfman, en een Zweedse gevangen. Van deze luiden ontving ik twee vogels, die zy geschoten hadden, van gedaante als een kleine reiger, dogh zwart, of donker blauw van kleur, by de Russen genaamt Karawaeyke; van welke ik een der hoofden uit zinlykheid bewaerde. Zy my dagelyx komende bezoeken, bragten my ook eenen witte Kraenvogel, die byzon-der groot en schoon was.

Het quadt weder duurde den gansehe nacht, en bedaerde eindelijk den 26: wanneer de Tollenaar aenquam, die ons goetd bezichtig hebbende, ons verlof gaf om te mogen gaan. Waer toe wy tegen den volgenden dagh gereedschap maekten. De reis ging toen voort: op welke wy ons bedienden van over de honderd kameelen, dogh maar agt of tien paarden, en twee of drie ezels. Onze eerste voortgang was langs den oever, die zoo geitelt was, als daer wy gelegen hadden. Wy trokken Zuidwaert aan, voorby vier riviertjes, Samoetfia, Balballa, Bulboelaetsja, en Mordowa. Hier ontrent vond ik verschei-de groote beesten aan frant, geweldigh dik en kleen van kop, die voor Zeehonden gehouden worden. Men vint'er by wylen zoo groot als een paert, met vaft flyf haer, waer van het velbyzonderdienstig is tot het bekleden van koffers. Als deze dieren op hunnen tydt paren zullen, ziet men ze dicht aan de frant met duizenden ontrent Niefawaei. Na dat wy vier uren waren voortgetrokken, floegen we ons over den zanthuvel neder in 't vlakke velt, een half uur van het dorp Mordouw, dat door Arabieren bewoont wort, die zich in flechte aerde huizen onthouden, gelyk we van de Tartaren verhaelt hebben. Mordow betekent moeras; waer naer deze lantfreek genoemd is, omdat ze veel moerafligh water heeft, dat men zegt van het gebergte af te vliegen. Hier komt het dat'er veel rys grocit,

Tweede storm.

Storm en zant-fluiving.

Zeehonden. # CORNELIS de BRUINS

groei, waer in zich veel gevogelte ont- hout.

Den 28 trokken wy weder langs den zeekant heen, tot 2 uren voor den mid- dagh, wanneer wy, hebbende 6 uren voortgereift, in het velt stil hielden. Hier verlieten wy de zee, hebbende het hoo- ge Perzische gebergte voor ons op eenen kleinen afstand. Hier vonden we een wel ofte bron, die uit den gront voortquam, voorts eenige flegte dorpjes, die in wei- nige aerde huizen bestonden, door Mo- ren of Turken, zoo als men die hier noemt, bewoond. Deze vlakte en gebergte de- den zich met het schoone weder zeer ver- makelijk op. Wy vernamen wat deze freek van de Kaspische zee voortbragt : dogh luttel vich van belang. Eeneige karpers zyn'er, maar flecht, ook een foort van vich als haring, en nogh grooter foo- ten, maer niet goet.

Wy trokken des nagts van den 29 we- der voort, en quamen na een groot uur in 't gebergte, dat zeer hoogh en woest is, rotfig, en met weinigh geboomde bezet. In de vlakten vonden we ook op vele plaetsen Keifteenen. Nu den hoo gen fteenberg Barma over getrokken zynde floege n we ons ten 9 uren in den morgen- flont op eenen vlakken bergh, rondom van hooge bergen bezet, neder. Wy vonden hier een beek van tamelyk goet water onder in eene diepe vallei. Op myn aankomst schoot ik hier eenen overgrooten vogel, zwart, graeu, en wit van ko- leur, hebbende de vleugels uitgestrekt, een vadem in de lengte beflaande. Het was een roofvogel van gedaante een valk gelyk , hier genaamt Tjallagan. De vleugels verschaften my goede schryfpen- nen.

Wy hielden al schoon weder, dogh eenen harden N. Oosten wint. Wy gin- gen meeft ten Zuiden aen, en voorby veele hutten der Arabieren, zoo beneden, als tegen en op het gebergte geplaatst daerze hun vee hadden. Verscheide qua- men 'er ons ook in groot getal tegen met vrouwen en kinderen , en vee. Deze wegh is zeer onvry door de meenigte der dieven, die ons wel naerftig de wacht deden houden, durvende niemant van ons uit vrees voor ongeval zich te flapen leg- gen. Om te toonen dat wy op onze hoeden waren deden wy verscheide scho- ten. Ondertuffchen gebeurde het dat een dezer dieven ons naderde, naer allen fchyn om te bespieden, hoe wy getfelt waren. Maar wy betaalden hem zyne nieufgierigheid met stokflagen.

Op middernagt trokken wy weder van daer, en vonden ons na een uur of een Perzische myl reizens, die zy Verfang noemen, in een gebergte met bosch be- zet. Den dagh aenbrekende moesten we

trekken door eenen zeer gevaarlyken wegh , die laeg en final om af te gaan was , zoodat we onze paarden leiden moften. In de laege gekomen trokken we tweemaal over de rivier by hen Atat- haei genaamt, dat zoo veel zeggen wil als Vaders rivier. Deze vloet in de Kaspische zee, en besproeit veel lant voor de vruch- ten. In de hoogte van 't gebergte von- den we eenen moeraffigen poel vol water, daer zich veel groot en klein gevogelte onthielt. Hier

vonden wy het eerste goet water, dat we met fmaek proef- den. Het vliet uit het gebergte als een klein kanaal , van boven met fteen en aerde dicht bedekt : zynde een gedeelte van dezelve rivier, die we den vorigen dagh tweemaal waren overgetrokken. Wy trokken 'er ook dezen morgen nogh eens door , dewyl ze meeft droogh was, dewyl 'er dit jaer en het vorige weinigh regen gevallen was. Ten 8 uren ont- moetenwe aan de flinke zyde een groote, en meeft vervallene fteene karwanfera, en daer benevens een Kerkhof : daer wy veele graven van Arabieren en Turken zagen. Wy hielden ons verbylf weinigh van daer in een vlakke by loopend water, genietende nogh al schoon weder, maer houdende harden wint. Nu waren wy zoo verre gekomen dat wy nog 4 uren waren van het plaatsje Rafarat , dat in weinige Arabische tenten befaat. De plaets, daer we ververfching haelden, lagh een uur ons af.

Ontrent 2 uren na middernagt braken wy weder op, en vonden het gebergte nu op dan nedergaande. Na 4 uren kregen wy fteenagigh gebergte van weder- zyden. Hier redenwe meeft door de rivier, die de Turken Ocroeifa of de drooge rivier noemen. Wy vonden den doortogt ook droogh en vol keifteenen , daer de beeften langfaem doorgingen. Deze droogte is hier des winters zoo wel als des zomers. Waerom deze benaming haere eigenfchap heeft. Met den morgenflont hoorden wy hier in 't gebergte eenige fanten of korhoenders. Men heeft'er ook hazen, waer van ik'er een voor de eerste maal op dezen wegh zag , daer men ook verscheide wellen bepeurt. Op den laetften der maent leiden wy het ten 8 uren in een groote vlakke neder, meeft al met fteenen bedekt , en rondom met rotfigh gebergte omringt. Benevens ons vonden wy 10 tenten van Arabieren, die ons melk, verfe boter, en eieren verschaften. Het water was hier ook tamelyk goet. Op onze aenkomst flagten we een fchaep , van Aftrakan mede gevoert , welk terwyl gevilt en in flukken gehakt wert , was de pan te vier, zoodat wy in een half uur tydts met fmaek het ingewant nuttigden. Onder deze flachting itont een bolkje, my van # REIZEN.

van den meer gemelden Gouverneur gefchonken, geheel en treurde, ziende zich op zulk een erbarmelyke wyze van zyn gezelschap op de reize berooven, weinigh wetende dat het haet een dergelyk lot te wachten hadt.

Het was 2 uren na middernagt, als wy weder van daer vertrokken door fteenagtige bergen tot ontrent den dageraet, wanneer wy een ander gebergte kregen van zantgront zonder eenigh geboomte, daer we bleven by een fontein of bron, genaemt Borbeelagh, waer onvens verscheide Arabiers met hunne tenten flonden. Dit gebergte was zoo hoog niet, en ook vlakker, gemeenlyk met fchoon gras verziyn, maer nu dor door de droogte, als wy gezegt hebben. Het was nu de eerste dagh van Augustus, en we waren maar drie uren voortgetogen, vermits men by het zomerfaioen maar weinigh wegs met de kamelen kan afleggen,

teweten niet meer dan 4½, of 6 uren in een etmael; moe- tende de karavanen zich schikken naer de plaetfen, daerze water vinden. Nu wa-ren wy nog 3 uren van Samachi, behel-pende ons over wegh zoo goet als wy kon-den, en gebruikende kameeldrek by gebrek van hout, dat in dit gebergte niet gevonden wort. Waer op ik weder aan Egypten begon te denken.

Twee uren na middernagt trokken wy voort, en geraekten over de rivier Sahans-ja, die we ook zonder water en vol kei-fteenen vonden. Digt aen de stad ko-mende gingen wy voor by eenige boom-tuinen. Aen het tollhuis werden wy we-der opgehouden, dewyl onze kamelen moesten getelt worden, daer evenwel niet veel tyds toe vereifcht wert. Vroeg in den morgenlont van den tweeden der maent traden wy aen de ooftzyde binnen deftadt Samachi, en begaven ons in de Komft Karwanfera der Armenische koopluiden, welker een ons dien dagh termaeltydt ont-haalde.

XIX. HOOFDSTUK.

Vreugdetekens over het ontvangen van een Eerkleedt.
Beschryving van Samachi. Overblyffsels van een voorname sterkte op den bergh Kata-kulustaban.

De eerste vremdigheid, die wy hier vernamen, was dat dezen zelve avond aan den Chan of Gouverneur der stad een Eerkleedt van den Konning gezonden wert: waer over vier da- gen lang vreugde bedreven wert.

Het was in deze dagen zeer het weder: zoodat'er groote droogte, en door dezel- ve ongemeene dierte in de eetwaren was. Want men moest 10 fluivers betalen voor een broot, dat men nogh voor 3 jaren, ja 100 voorledene, gekocht had voor 2 fluivers. En dus was het naer gelang met de andere leeftogt ook gelegen, werden- de voor een hoen, dat men voor dezen kocht voor 1½ fluiver, of voor eenen flu- ver, nu betaalt 5 of 6 fluivers. By win-digh weder wort men hier geplaegt van zeer veel stof, daer men anders niet veel noodt van heeft: zoodat'er zeer naer re-gen verlangt wert.

De goederen, die hier op komen, moe- ten alle los gedaan worden, om alles tot het geringste fluk te doorzien. Waer toe verscheide perfoon van den Tol in de Karwanfera komen. Zy hebben hier toe hun byzonder vertrek in de Karwanfera. Maer men betaalt hun daer niets voor, nochte aen iemant buiten de genen, die tot het Tollhuis behooren ten dienfte der stad. Deze nemen voor yder voeder of geladen kameel 50 fluiv.; daer men nogh maar weinig tyds geleden met 20 fluiv. voldoen kon: teweten wat betreft de koopmanschappen, die in Perzie ge-bragt worden. Welke

aenvoering wel meeft door hulp van paarden geschiedt. Hierom worden de pakken wel tot de helft verkleent; dragende yder paert ontrent 400 ponden, en de kamelen 800 of 900.

Den 5 der maent ontrent 8 uren des morgens reedt de Chan naer buiten, naer een tuin, gelegen een groot vierde deel van een uur ten Oosten der stad, om het kleedt, daer we van gefproken hebben, aan te trekken. Tot welken optogt groo-te toefstel vervaardigt was. Waerom ik begerigh een gezigt daer van te hebben my mede derwaert begaf. De flatie ging dus toe. Voor aen reden eenige wei-nige perfoon. Daer agter quamen 10 kamelen, die op elke zyde 2 rode zyde vaantjes voeren. Zes der zelve droegen elk 2 keteltrommen, die de Perzen Tam-bulpaes noemen. Vier hier van waren zeer groot, boven wydt in de ronde, en onder fpits afgaande op de wyze van een vaes of bloempot. Die op een der kamelen zat speelde by pooch helder op. Aen de zy-de van den weg bleven by wylen 4 bla-zers # CORNELIS de BRUINS

zers stilstaen, blazende op groote lange trompetten, die aan 't einde zeer wyt waren, by hen Karuma genoemd, waer uit ze een groot gebrul maakten, dat myne ooren vervaelde. Eene ftuk wegs van deze speelden 4 andere op een foort van schalmeien, by hen Karana nafier genoemd. Achter de kamelen gingen 20 Musquetiers, verscheidelyk gekleet, d'een in 't groen, de ander in 't purper, d'ander in 't graeu. Hier aan volgden 6 bedienden van den Chan, gaande voor het paert, daer de Chan op zat, dat schoon van gedaante, kaftanjebruin van kouleur, en koftelyk gemonteerd was. Hy zelf was gekleedt met eenen korten bovenrok, hebbeinde op het hoofd een groote Perfaensche muts of Tulbant. Agter hem reden 4 gefnedenen, bruine, en zwarte, Koftelyk gekleet, en gezeten op schoone paarden. Hier aan volgden de voornaemste Heeren, en anderen in grooten getale, alle gezeten op schoone paarden. Hier by waren 9 hantpaarden van den Chan, alle koftelyk uytgedoft, en behangen met een klein trommeltje voor aen de rechter zyde der zaal genaemt Tambelpaes. Welk speeltuig gebruikelijk is by luiden van aenzien, die daer by wylen met de vingers op spelen. Het was al meeft van zilver, zelf dat van den Chan. Voor den tuin stonden ter regter zyde naer 't gebergte vele foldaten, voerende elk een enkele pluim op de mutfen. By deze zag men twee paarden, waer op een man zat, van het hoofd tot de voeten aerdigh in eenen rok gefteken van alderhande kouleuren, die verheven te famen gevoegt was: zoodat hy eenen aep verbeeldde, en fratfen van eenen aep maakte, zittende nu te paert, en dan weder over end ftaande. Deze twee luiden waren in deze apekunften wel bedreven, waeromze veel bekys hadden. Zy stonden ontrent 20 schreden van elkander af, hebbende eenige Spelers by zich. Toen men aen den tuin gekomen was, ftegen alle de heeren van hunne paarden, gelyk ook de Chan aan de voorpoort, die groot en van feen gebout was. In den hof getreden trok hy daer het eerkleedt aen, en quam een half uur daarna weder te voorschyn, en fteeg te paert; rydende ondertuffchen eenige heeren voor uit om alles weder in rang en orde te stellen.

Dit kleedt nu was een kaftan of rok tamelyk lang van rode goude stoffe, of brokade. Hier by was een goude muts op de wyze van een kroon, die hy op het hoofd droegh. Onder dezen toetfel reed een groot getal dienaren te paert om en om, dragende elk een kaljan of Perfaensche Tabakfles tendient van hunnen heer in de regterhandt. Deze fteffen zyn van glas, boven aen met zilver, ook wel met gout, fraei bewerkt.

Andere dienaers hadden een koper keteltje benevens hun paert hangen, waer in gefladigh vier aengehouden wert, om de kaljan hunnen meester op zyn begeren te kunnen aanbieden. Evenwel wert 'er by deze ftactie geen tabak geroekt: doch uit pragt wort zulk een ketel altyd mede gevoert. In dezen hertogt zag men verscheidene Heeren elkander najagen, om tegen elkander te werpen met de sproet of ftok, by hen ayner genoemd, uit vermaak en oeffening. Om al dit werk te bezichtigen was een groote meeningte van volk ter flat uit getogen zoo te voet, als te paerd. Het welk niet onvermaklyk om te zien was, te meer, omdat het gezicht hier ontrent door de verscheidenheid der dorpen, tenten der Arabieren, en vele tuinen, opgehielt wert. Eer de Chan dezeneerrok aentrok, zette hy de goude muts op, die te voren weinige schreden voor uit voor hem heen te paerde gedragen was. Zy was met edele gefteenten bezet, en boven gefloten. Het fatfoen Koftely-dezer muts wil men dat het wapen is van ke muts. den Profeet Aly, die zulk eene zou gedragen hebben. De Chan met dezen rok aengedaan zynde nam de muts weder van zyn hoofd, en deedze, als wy gezegt hebben, weder voor zich heen dragen. Al dit werk wert binnen den tydt van 2 uren volbragt.

Eer de avont ons overviel, begon het te regenen, en duurde tot den volgenden dagh ontrent den middagh. Hier door werden de wegen zoo beflykt dat men 'er naeulyx met de paarden door kon. Van den 7 der maent evenwel tot den 10 was het schoon weder. Dat evenwel niet belette dat'er des nagts een aertbeving ontftond, die echter geen schade bybragt. Veele evenwel beducht voor ongeval fliepen naderhant onder d'opene lucht, om bevryt te zyn van het nederforten der huizen.

Den 11 der maent tekende ik deze ftadt aan de Zuidzyde af op eenen bergh, waer van zy zich op het fraeifte vertoont, als der ftadt. op No. 38 te zien is. Zy legt voor het grootfte gedeelte in de lengte. Dogh de-wyl'er geene voornaame Kerken, toorens, of gebouwen zyn, heb ik niets anders om te kennen kunnen aanwyzen als met de letter A het Hof van den Chan; de Ser-kaffe Karwanfera, aan de regter zyde ten Oosten buiten de ftadt leggende; met B den berg, waer op een oude vervallefterk-te geziën wort, die met C wordt aange-wezen. Zy legt in het Noorden ten Westen van de ftadt. Dogh ik zal'er hierna breeder van spreken, gelyk van eenen anderen hooger bergh, die daer nevens legt. De ftadt zelve legt als te-gens het gebergte. Zy beslaet een uur gaens in den omkring. Zy heeft geene mu- SAMARIA

The town of Samaria lies nestled in a valley between two prominent hills, its buildings clustered densely on the slopes and plains below. In the foreground, figures are seen traversing the landscape; some walk along a path near a riverbed, while others stand atop a small rise, seemingly engaged in conversation or observation. A large bull stands nearby, accompanied by smaller livestock grazing or resting in the lower terrain.

The hills rise majestically behind the settlement, their slopes rendered with fine cross-hatching to suggest texture and elevation. On the left hill, a structure is visible near its summit, possibly an ancient ruin or watchtower. The right hill presents a more rounded profile, crowned by what appears to be a small edifice or natural formation.

The town itself consists of numerous low-rise buildings, many with flat roofs, interspersed with trees and open spaces. A winding path or road can be discerned through the settlement, connecting different areas. The overall scene conveys a sense of rural life in harmony with the surrounding natural features.

ACHI. #

REIZEN.

muren, zynde
voor 35 jaren
door
aertbevingh
verwoefft. Van
gebouwen, gelyk
ik zegge, is'er
niets
aanmerkelyx.
Kerken, die zy
Mu-zjit of Mu-
zjit noemen,
zyn'er in
grooten getale,
maar alle kleen,
en laeg van
gebouw zonder
eenige torens:
zoodat men ze
van buiten de
fladt niet zien
kan. Op twee
der zelve zyn
kleine koepels.
Men treet'er in
door een
voorhof, en
vint'er binnen
luttel fieraedt,

maar in het
ronde een
verhevene
zitplaats. De
huizen zyn
altamael
velecht, zynde
van aerd en een
fleen
amengevoegt,
en heeft zoo
laeg, dat men de
daken met de
hant bereiken
kan. Boven zyn
ze plat, en
geweldig fober
in 't aenzien. De
voornaemste
evenwel zyn van
binnen tamelyk
wel met tapyten
en diergelyke
fieraden
opgepront. De
muren vint men
wit beplaatert,
en eenige
trekken met
kouleure daer
op gebragt. De
allervoornamfte
hebben twee
verdiepingen, en
zyn boven niet
plat, maar
verheven. De
woning van den
Chan legt op
eenen bergh,
doende zich van
buiten flecht, en
voor een
gedeelte
vervallen op. Ik
vond hier nogh
een puinhoop,
en tamelyk
groot overbyffel
van een Kerk,
waer aen nogh 2
of 3 voltens

flonden, op de
wyze van
koepels, die
fraei moeten
geweest zyn. Dit
vervallen
gebouw was met
klinkklare
fteenen wel aan
een gevoegt, en
het outfit en
beste van alle,
die ik daer
gezien heb.
Door de stad
lagen ook vele
puinhoopen. Aen
de laegte van
den bergh, daer
de Chan zyn hof
hout, is een
groote lange
markt, daer
alles te koop
gebragt wort
wat men
bedenken kan,
inzonderheid
vruchten. Hier
zyn ook de
woningen van
alle de
koperflagers, en
vele foorten van
winkels, ook van
Koks, daer alle
spyze toeberedt
te krygen is. Aen
het cene einde
dezer markt
nemen de
Bafaren eenen
aenvang, daer
ook alle foorten
van winkels zyn,
als die van Gout-
en Zilvermits,
Laerzemakers,
Zadelmakers, en
wat des meer is.
Eeneige deze
Bazaren zyn van

boven met
fteene bogen
gefloten, andere
weder met hout
overdekt. Zy
beflaan een
groot einde der
straten, en
begrypen ook in
zich Tabak-en
Koffyhuizen, ook
alle de Chans of
Karwanferaecs,
die
binnenwaerts
springen, waer
in men van de
fraet door een
groote poort
gaat. Deze zyn
ontrent 20 in
getal, waer van
de Indianen wel
de fierlykfte
bewonen. Alle
zyn ze wel van
fteen
opgebouwt, en
on-trent 23 of 24
voeten hoogh. In
de onze waren
benevens den
gront 40
vertrek-ken, alle
in het vierkant
gebouw. Hier in
worden de
voornaemfte
goederen
verkogt.
Waerom men in
de Bafaren geen
voornamen
winkels van
lakens, en derge
lyke vint.
Samachi. Deze
fladt Samachi
wort mede
Suma-chia, ook
Summachia

genaempt, en
van de Perfianen
Schamaachie.
Zy legt op 40
graden 50
minuten. Zy is
de hoofdfladt
van dit lant, dat
tegenwoordigh
Schirwan of
Servan genaemt
wort, hebbende
voorheen den
naam gevoert
van Medie, een
zeer vermaard
Koningryk in
Afie gelegen in
het Noorder en
Noordwester
deel van het
Konings-ryk
Perfie, daer nu
het lantschap
Servan, het
Wefterdeel des
lantschaps
Gilan, en het
Noorderdeel van
het lantschap
Ay-rack is, waer
voor de nogh by
de inwo-ners
bekent flaat,
ftrekkende zich
uit tot op de
grenzen van
Hirkanie. Men
wil dat deze
fladt gebouwt is
door den
Perfischen
Koning
Schirwan Sjae.
Zy wort
gerekent te
leggen 24 uren
van de Kaspi-
fche zee af. De
wegh hier door
het gebergte is
zeer krom en

boggigh. Wy
hebben'r 23 of
24 uren over
gereden, en 6
dagen op wegh
geweest met de
Kamelen. Maer
te paert kan
men het
bequamelyk in 3
dagen aflleggen.
Van Derbent is
de reis 40 uren
lang, als men
over het
gebergte op
Lahati gaat.

De Chan regerte
hier als een
Koning. Volfrek-
Buiten hem is'er
alleen een
Kalantaer of te
rege-ring des
Chans.

Burgermeester:
doch die heeft
noch geld, noch
iets in handen.
Hy maakt wel de
lyften van het
geene op te
brengen is van
het lant: maar
de penningen
worden aan den
Chan gebragt.
Deze heeft een
Kan-felery, en
daer in zyne
Raden. Het wa-
penhuis is in zyn
hof, waer in ook
eenige ftekken
kanon zyn: waer
van'er ook twee
kleene voor het
hof ftaan,
worden de
geloft, als de
Chan eenige

vreugde be-
dryft. Hy heeft
2500 foldaten,
alle te paert,
uitgenomen 300,
die in dienst zyn
voor lyfwachten
te voet, en met
hun allen, of
eenigen uit hun,
voor hem gaan,
zoo
meeningmael hy
ter jagt, of
elders uit-rydt.
Deze Chan, nu
zynde het zefte
jaer zyner
regeringe, was
een welgemaakt
man, schoon wat
mager,
dragende groote
lange zwarte
knevels. Men
noemt hem
Allerswerdichan.
Hy voert den
titel van
Beglererbegi,
dat zoo veel is,
als Chan over de
andere Chans.
Hy is een
Georgiaensch
Christen
geboren,
voorheen
Kamerjon-ker by
den Koning van
Perfie, aen
wiens vader, een
edelman uit
helderen hui-se,
hem nogh jong
geschonken
hadt, naer het
gemeen gebruik
der Georgianen.
Men geeft voor
dat hy gesproten
is uit het huis

van Borgodion,
dat out en van
voor Christus
geboorte bekend
is, oirspronkelyk
uit Joodfchen
geflachte, en
van Jeruzalem in
't
Georgiaensche
lant
overgekomem.

Deze voogdy
over Samachi is
eene der
voornaemfte in
't Perfäinsche
gebiet, als waer
uit de
Gouverneurs
zich in weinigh
jaren kunnen
verryken, om de
groote
inkomften, die
ze uit deze
geweitlen trek-
ken. Want van
Gilan komt veel
zyde, ka- #
CORNELIS de
BRUINS

Het lant katoen,
en saffraen. Het
lant is ook
vruchtbaer van
schoone wynen,
zoo witte als
roode. Dogh de
witte is fterk, en
niet te drinken
dan met water
gemengt. Alle
foorten zyn'er
ook van goede
vruchten, als
appels, peeren,
kaftanjes, alle
lekker van
smaek, byzonder
die groejen op

de streken
gelegen naer 't
lant der
Georgianen.
Zoodat dit lant
zeer vruchtbaer
is: hoewel'er
volk gebrekt om
het zelve te
bebouwen. Men
vint'er mede een
groote
meeningte
paarden, en
dieren, die den
mensch tot
onderhout
strekken, in
vollen
overvloedt,
offen, schapen,
hoenders, veel
wilt gevogelte,
faifanten,
patriyzen,
hazen, quakkels,
leeurikken, en
ander flagh van
wilt. Dit alles is
hier voor eenen
geringen prys te
bekomen,
voornamelijk in
den winter.
Waer by nogh
komt dat het
broot hier
uitnemend
goedt is.

Schoone
zeehaven. Een
schoone
zeehaven heeft
de Stadt Bachu,
daer nu de
Perfianen een
gemee-ne
fterkte hebben
opgeworpen.
Want de kapitein
Meier, van wien

wy gesproken
hebben, deze
haven
verzoekende tot
vry gebruik
zyner Czaerfe
majesteit bragt
hen hier door
tot argwaen:
dewyl de
Moskoviten
vryheid genoegh
hadden om hier
te gaan en te
komen, zoodat
dit verzoek, dat
hem ook
ontraden was,
van hem niet
moft gedaan zyn
geweest. Dit
geweet, zoo
verre het strekt
tot aan de
rivieren Kur en
Aras, waer door
het van't andere
wort
afgescheiden,
gelyk wy daarna
zeggen zullen,
was met weinigh
volk in bezitting
te nemen, en
door het
opwerpen
eeniger fterkten
wel te
behouden,
dewyl dit volk
onmagtig is om
weer te bieden.
En voor
niemand quam
dit-beter
gelegen dan den
Czaer.

Bachu. De oude
ftadt Bachu,
gelegen in't
westerdeel van

Perfie, in't
lantschap
Servan, aan de
westkuilt ten
zuiden van de
Kaspische zee,
heeft nogh den
ouden Nootoly
muur. Hier uit
komt de meefte
Nootoly, de witte
en bruine, voort;
welke laatste
door geheel
Gilan, en wel
100 uren Perfie
innewaerts
verzonden wort.
De witte gaat
alom naer alle
geweesten. Men
verhaelde my
dat 2 of 3 uren
van de ftadt het
lant gestadigh
brant door den
Salpeterigen
gront. Ik
verftont ook dat
De ftadt de ftadt
Ganfie, 50 uren
ontrent van
Samachi
gelegen, byna
viermaal zoo
groot als deze
is, verzien met
veel fteene
gebouwen,
meeft twee
verdiepingen
hoog, breedte en
ruime ftraten,
brave Bafaers,
schoone
karwanferaes,
en een deftige
markt. Dat het
gebouw van den
Gouverneur
ruim en groot is:

dat'er een
groote rivier
door de Stadt
loopt, dat'er
veele tuinen
zyn, en
overvloedt van
goeden wyn en
vrugten. Men
had'er ook veel
Zenaerboomen,
Cipreffen, en
Pynboomen.
Zoodat die
ftadt wel mogt
gaan voor eene
der beste in
ganfch Perfie.
Dit vernam ik uit
goede
onderregting
van eenen der
hier zynde
Franfche
Geeftelyken, ook
uit eenige
Georgianen, die
hier by
getuigden dat in
het lantschap
Georgie, nu
Gurgistan
genaemt,
verscheidene
rivieren zyn, die
wy niet kennen,
als Allafan, die
door de
Provincie
Ghaget loopt, en
zyn koers neemt
in de rivier Kur:
Legwie, die
nevens de ftadt
Gorri loopt, by
ons aange-
tekent Cori, en
mede in de Kur
vloeit; Kifanni,
die dicht nevens
een groote kerk

loopt, genaamt
Schetta, en
mede in de Kur
eindigt; Simma,
die ook in de
Kur vloeit, en
aenvang neemt
in Turcomania
ontrent de ftadt
Angheitska;
Jorri, die aan 't
gebergte
Serikjes begint,
en mede in de
Kur vloeit. Deze
zyn welde voor-
naemfte. Want
de andere
mindere zyn zoo
by name niet
beënt.

Om nu myn
verlangen naer
het weten van
dingen, die de
Outhet
betreffen, te
voldoen, dewyl
my niet
onbekent was
dat in dit zoo
van outs
beroemde
Medie, in-
zonderheid in
deze lantsfreek,
wel eenige
overblyffels, der
opmerkinge
waardigh,
moften zyn,
begaf ik my op
den 13 de-zer
maent Augustus
naer den bergh
Kalakuluftahan,
een half uur N.
ten Westen van
deze ftadt
afgelegen. Eer
ik den zelfven

beklom, ging ik
neder zitten in
de laegte, daer
ik een gedeelte
van den muur en
toorens einer
oude vervalte
fterkte op den
bergh konde
beschouwen. Ik
zag dan eenige
ronde torens,
ten deele nogh
in wezen,
overblyffels van
een muur, en
andere
grontleggingen,
daer van
afgescheiden,
ook groote
overblyffels van
muren naer de
laegte ter
rechter zyde van
den bergh,
tuffchen de
groote fteenen
der
fundamenten,
die zich maer
weinigh uit den
gront, daer de
bergh
nederwaert
loopt,
vertoonden.
Dufdanige
groote brokken
waren ook aan
de flinke zyde,
boven by den
toorn, in
zonderheid een
op het opperfite
van den bergh.
Dit alles bezien
hebbende, brogt
ik het famen op
't pa-pier, gelyk
het met No. 39
wort aange-

wezen. Toen
ging ik naer
boven aan de
Noortzyde, daer
het moejelyk en
gevaer-lyk was
om op te komen,
zoodat ik door
de groote
hoogte van
vermoeiheit
meenigmael
moft ruften.
Toen ik boven
gekomen was,
was het
voornaemfte dat
ik daer vond,
een gewelf
onder de aerde,
Onder-aertsch
gewelf. # De
Bergh, Kala-
kulustahan.

The upper
illustration
depicts a
massive,
rounded hill
crowned with
ancient stone
ruins and
fortified walls,
while the lower
one shows a
more rugged,
sloping terrain
dotted with
remnants of
structures and
pathways, both
scenes
capturing the
historical
significance of
this site. #
REIZEN.

de hoogten en
fteilten, naer
beneden in de
vlakten, tuffchen

de andere
bygelege- ne
bergen. Waerom
aan deze zyde
des bergs geen
muur geweest is
om de ver-
vaerlyke fteilten,
daer niet aen te
komen is
geweest. Deze
twee gemelde
bogen zyn het
begin van den
ingang, ftande
44 fchreeden
van elkander af.
Nederwaerts
gekomen, ziet
men hier ter
rechter zyde
eenen korten
smallen gang
met een volte,
dochh die ftrak
tegen de rots
van het ge-
bergte fruit.
Hier nevens is
nogh een in-
gang, maar klein
en aenftons
ftuitende,
vermits die zyde
ten Oosten, en
bynaen het
einde van het
bovenfte
gebergte is.
Hier tegens over
ter flinke zyde
naer het Weften
gaat men door
eenen boogh,
die als een poort
is, maar nu geen
mans leng- te
hoogh, zoodat
men bukkende
daer door moet
gaan in een
klein vertrek.

Van het zelve
gaat men door
eenen korten
gang in een
diergelyk
vertrek, ook op
dezelve wyze in
een derde,
hebbende
die alle bra-ve
vafte bogen en
gewelven. Het
muur-werk,
daer alles op
ruft, bevond ik
dik te zyn aen
den eerften
ingang, ten
deele 5, ten
deele 8 voeten,
en vervolgens
ook zoo: zynde
tuffchen yder
een korte door-
gang, als waren
ze van een
geseheden. Om
de duifterniffe
konik niet
verder zien,
dewyl ik in het
laetft gemelde
vele brok-ken,
en nedergeftorte
fteenen zag
leggen, zoodat
de gront niet te
bekennen was,
en ik my in deze
eenzaamheid
niet verder be-
geven dorft,
zynde maar in
ftilheit van een
eenigh perfoon
verzelt,
derwaert ge-
gaan. Maar dit
alles in myne
gedagten
overwegende,
befloot ik dat

het grootfte
gedeelte onder
den bergh heen
gaat naer 't
Weften en N.
Weften, zoo als
deze bergh in de
lengte gelegen
is. Ik bevond
ook dat de
fteenen der
onderfte
gewelven van de
gangen, die niet
boogfwyze,
maar vlak zyn,
de lengte van de
breette der
gangen hadden,
ruftende met de
einden
wederzyts in de
muren. Al wat
men hier zoo
onder als boven
ziet, is met fteen
en kalk
famengehecht,
zynde daer
ontrent het
ciment redelyk
dik gebruikt.
Even- wel zyn de
famenvoegingen
zoo digt en net
niet aen een, als
wel by de
ouden,
inzonderheit de
Romeinen, die
daer in
uitftaken, plagh
te geschieden.
Zy be- schreven
dit famenvoegen
zelf in de ftee-
meinen in den
wegen; waer
van nogh
getuige- nis
geven de
weinige

overblyffels
die'er zyn van
den ouden
Napelfchen weg,
by hen Via Appia
genaamt.
Inzonderheit
hebben de
bouwers van het
eenigfte won-
der der werrelt,
dat van de zeven
over- gebleven
is, hier in hun
vernuft getoont
aen den weg,
dien men van
binnen op- gaat
in de Piramide
van Egypten,
welker
verbeelding ik in
myne eerste
Reisbescry- ving
gezegd heb dat
ik de eeerfte
gegeven heb.
Die zoo
uitnemend
groote fteenen
fluiten daer zoo
hecht aen een,
dat men de
famenvoegingen
daer van
naeulyx be-
merken kan,
waer by komt,
dat ze zoo gladt
als een spiegel
geflepen zyn.
Hoc- wel ik moet
zeggen dat dit
werk, waer van
wy hier spreken,
maar befaat in
ru- we fteenen,
waer in zy naer
allen schyn zoo
veel nettigheid
niet hebben

gezogt te
brengen.

Uit deze
onderaertfche
vertrekken zyn-
de, nam ik de
maet van de
breette boven
van den bergh,
en bevond die
op zyn finalfte te
zyn 50
schreden. Dogh
naer het Weften
of N. Weften
wort hy ftrak
breeder,
beflaande daer
80 schreden.
Hier is ontrent
op het midden
van den bergh
een groote put,
waer van de
mont of bo-
venkant rondom
zoo gevaerlyk
was, dat ik'er
niet aen dorft
komen, om'er in
te zien, dewyl ik
daer ingefort
zynde, ze- kerlyk
myn Vaderlant
noit weder zou
ge- zien hebben.
Het is zonder
twyffel voor-
heen een
waterput
geweest.
Verdere opening
heb ik niet
kunnen vinden.
Van dit opperfte
werk faan de
lager, muur en
torens, daer ze
't naeft by een
komen, 70 of 80
schreed van

elkander af. Dan
loopt dezelve
muur veel lager
om den bergh
ten Oosten, naer
giffing een half
uur, indien men
het met gaen
konde afmeten.
In het afkomen
van den bergh
hadden wy meer
gemak, dewyl
wy den rechten
wegh von- den,
dien wy in het
opgaen hadden
moe- ten nemen.
Afkomende
ontmoetten we
nogh verscheide
overblyffelen
van groote
vertrekken
tuffchen den
benedenften
muur, en de
bovenfte
vervallene
fterkten, waer
van eenige noch
de buitenfte
vlakke ftee- nen
hadden, die niet
hoogh van den
gront waren. Wy
konden maar
alleen bemer-
ken de grootte
der boogen,
vertoonende die
plaats een groot
beftek van een
ge- bouw. Van
boven dan
vervolgens
geko- men zynde
tot aan den
eerften muur, te-
kende ik het
gezicht by eenen
tooren, die nogh

ten deelee met
zyn buitenfte
fteenen fact,
nevens enige
andere vervalles
over- blyffels,
zoodanigh als
wy de
verbeelding
daer van geven
op N°. 40.
Anderen heb-
ben aengetekent
dat deze
overblyffels van
hout en fteen te
famen zouden
gevoegt zyn
geweest. Maar
ik heb daer niets
van
ondervonden,
veel min kunnen
bespeuren,
dat'er eenigh
teken van hout
zy geweest,
maar wel vafte
fteenen, met
ciment aan een
gehecht. Het
gemcene geloof
is dat deze
ongemeene
fterkten door
Tamerlan
zouden verworft
zyn: waer van ik
de waarheid niet
heb kunnen
onderzoeken.

Nu weder te rug
keerende naer
de ftadt, zag ik
een weinigh
buiten dezelve
in het open velt
eenen Turk op
de koord danf-
fen, die aan de
daer ftaande

huizen vaft
gemaakt was. Al
wathy bedreef
befondt meeft
Gevaellyke put.

Naeu-
keurigheid der
oude Ro-
trachtten dit
famenvoegen
zelf in de ftee-
meinen in den
wegen; waer
van nogh
getuige- nis
geven de
weinige
overblyffels
die'er zyn van
den ouden
Napelfchen weg,
by hen Via Appia
genaamt.

Inzonderheit
hebben de
bouwers van het
eenigfte won-
der der werrelt,
dat van de zeven
over- gebleven
is, hier in hun
vernuft getoont
aen den weg,
dien men van
binnen op- gaat
in de Piramide
van Egypten,
welker
verbeelding ik in
myne eerste
Reisbescry- ving
gezegd heb dat
ik de eerfte
gegeven

Gelyke
nettigheid in
Egyp- ten. #
CORNELIS de
BRUINS

meeft hier in,
dat hy zich liet
nedervallen op
zyn hinderfte,
dan met de
koord tufchen
de beenen, ook
op de yzde zich
vertoonde,
zonder dat de
voeten op de
koord quamen,
waer in hy
telkens
veranderingen
maekte,
vallende ook
voorop de
beenen. Op
danflen of
springen op de
koord verstond
hy zich niet of
weinigh. Anders
was al wat hy
deed vry
behendigh. Hy
had eenen zeer
langen ftlok in
zyne handen. Hy
bond ook voor
aen elk been
twee bloote
fabels, waer
mede hy
zachtjes over
de koord
voortging. Toen
wiffelde hy de
fabels voor twee
platte ronde
dingen, even als
muilen, die hy
onder de voeten
bont. Vervolgens
ging hy tegens
een schuine
koorde op. Om
dit spel te
aenschouwen,
hadden zich
duizenden van

menschen, zoo
mannen als
vrouwen en
kinderen, naer
buiten begeven;
zynde de
vrouwen geheel
met een wit
linnen kleedt
bedekt, op de
Turxe wyze.
Terwyl de
Kunftenraer
bezigh was, ging
een van zyne
makkers om by
de menschen,
die naeft aen
den kring
ftonden,
biddende om
een kleine gift
voor het gezicht
deze kunften.
Veelen dan
openden de
beurs, en gaven
eenen halve
ftuiver, anderen
ook wat meer,
na hun
genegenheit
groot of klein
was tot deze
fraejigheden,
die hier zelden
ge zien worden.

XX. HOOFDSTUK.

Gedenkwaardige oude graven te Jediekombet, op den bergh
Pjedrakoes, en te Pyrmaraes. Gruwzame moort gepleegt aan vier
Armenieren. Monftering der Persiaensche Ruitery.

Middlerwylen had ik verftaen dat buiten deze stadt eenige oude
graven waren. Waerom ik den 14 der maent befoot drie paarden
te doen vervaardigen, om den volgenden dagh my na de plaats,
daer ze waren, genaamt Jediekombet, of Zeventorens, te begeven.
Dit Jediekombet legt drie goede uren van Samachi landewaert in.
Ik begaf my dan des morgens daer heen, nemende twee luiden

met my, buiten de voetloopers, die de paarden verzelden. Wy gingen al meeft ten weften aen naer het gebergte, waer op vele dorpjes gezien worden, al meeft door Armenieren bewoont. Aen een van deze quamen wy ten 9 uren. Dit dorp, genaamt Kirkins, legt op eenen vrugtbaren bergh, bezet heel en al met wynplantaedjen, waer mede die menschen zich meeft generen, hebbende daer een Kapel van groote fteenen gebout, waer in een hunner heiligen begraven legt, genaamt Sabaech Wartapeet. Deze geven zy voor dat eerst Mahometans zynde, tot hen is overgekomen, en in hunnen godtsdienst zoo verre onderwezen, dat hy eindelyk tot Priester verko-ren is. Dogh dat zyne vorige geloofsge- nooten hier achter gekomen zynde, hem te Samachi verbrant hebben: dogh dat hy van den doodden opgewekt tot hen weder- gekeert is. Aen den wegh, een half uur van dezen bergh hebben ze eenen grooten graffteeten gefelt, waer op eenige karakters staen, die ik gezien heb. Ik vraag-de hen de bediedenffe daer van: maer zy zeiden dat ze niets betekenden, en alleen tot fieraedt op den fteen ftonden. Daerna hebben ze den heiligh op dezen bergh gebracht, waer hy begraven legt, wordende zyn graf in hooge achttinge gehouden. Want op de feetdagen komenze daer kaerffen op ont- fteken, en by de grafftede hun maaltydt houden. Ik vond'er ook, dewyl het zon-dagh was, eenige huisgezinnen, die my vriendelyk ten eten noodigden, terwylde vrouwen bezigh waren met despyze te be-reiden. Dogh ik ontging dit met dank-zegginge, dewyl ik maer gekomen was om myn opzet te volvoeren. Dit dorp beftaat ontrekt in 200 huiſgezinnen. De Kapel, die daer is, heeft in't midden een klein altaartje, en aen de flinke yzde eenen grooten graffteeten, waer op zy de waskaerf-fen aenteken. De Kapel is omtrokken met eenen kleenen muur, en daer nevens staat een Noteboom, onder wiens ſchaduwe zy zitten. Hier is ook een Kerkje geweest, dat door aertbeving voor 35 ja-ren verwoeft is, in wiens plaats deze Kapel gezet is.

Ten half tien reden wy weder van daer over bergen van ſchoon lant totaen Jediekombet, daer wy na verloop van een uur aanquam en. Hier vond ik de oude graffteeden, daer ik van gefproken heb, die fraei gebout, en van groote levendige rotf- fteen redelyk wel aen een gevoegt zyn. Deze waren nogh al meeft in wezen, en gingen fpits op. De eerste, die ik bezag, was de hoogfte, en naeft aen den bergh gelegen. De muur van den toren was 5 palmen dik, de ingang 6 palmen hoogh, en 3 wydt. Van binnen was hy rond, # GRAF, TE JEDIEKOMBET.

GRAF, OP DEN BERGH PIEDRAKÖES.

Graven, te Jediekombet.

Graf, op den Bergh Piedrakoës.

REIZEN

rondt, hebbende 12 voet in zyn diameter. Deze toren is met eenen fraejen muur om- trokken, hebbende een schoone voorpoort, waer van de breette 14; Rynlantfe voeten uitmaakt, en de diepte 10 tot aan de kleine poort, daer men doorgaat. De muur daer van heeft de dikte van 5 palmen: en de breette van den eenen tot den anderen hoek is 16 schreden in 't vierkant. Zoodat de omtrek 64 schreden bevat. De dikte des muurs heeft 3 palmen, zynde het bovenste daer van een kerels rugh of half ovaelswyze. Aen de syde des torens binnen den omtrek staen ter eene zy- de 2, en ter andere, 3 fraeje zerken of graffteenen, boven de aerde, met loofwerk verfert, en verscheidene verbeeldin- gen, die van elkander verschillen, inzon- derheyt boven op. Deze graffteenen be- vond ik 3 palmen hoogh, 2 breed, en ruim 7 lang, den eenen wat grooter dan 'ander. Toen bezag ik den tweeden toren. Binnen den muur des zelven vond ik aan de voorpoort een optrede van 3 pal- men hoogte, op den grond onder den boogh $8\frac{1}{2}$ wydte, en $11\frac{1}{2}$ diepte, zynde het gewelf 7 voeten hoog. Binnen de zen muur lang 44 voeten, breed 33. De hoogte is als de voornoemde, en op de- zelfve wyze. Het laetste gebouw in de laeg- te (want de gront is afgaande) was met eenen muur omtrokken van 71 voeten breed, 66 lang, en 9 hoogh. De voorpoort komt $14\frac{1}{2}$ voet van den grond af-of uitpringende zynde, komt men aan een gebouw, dat 38 voeten breed, en 18 diep is, waer achter aan de flinke syde een gebouw is, dat zich 6 voeten verre uit- strekt, en van dezelve breette is, daar ook een toren op staat. Dit gebouw gaat men recht over de voorpoort in door een klei- ne poort van 4 voet, en 4 duim in de hoogte, en $2\frac{1}{2}$ in de breedte. De dikte van dezen muur is 3 voeten met twee trap- pen nederwaerts in een vierkant vertrek, dat rondom met fteeene banken is bezet, van ruim $1\frac{1}{2}$ voet hoogte, en ontrent zoo veel in de breette. De grootte van dit vertrek is 10 voeten diep, en 11 breed, met een gewelf van twee mans lengte hoogh. Aen de rechter syde ten midden van den muur de bank optredende gaat men nogh met eenen trap op door dezelve poort in een donker vertrek met een ge- welf, dat lager is, en boogswyze, 13 voeten diep, en 10 breed. Weder hier uitgekomen zynde, gaat men recht over

de eerst ingetrede kleine poort, door eene die wat kleiner is, met twee treden op in een vertrek, dat 10 voeten diep, en even zoo veel breed is. Hier op staat de gemelde toren, die tot aan de spits hol is. Aen de rechter syde ziet men vier ven- ftergaten in, komende twee boven den ander. Hier vond ik eenige waskaersjes tegen den muur gezet, en op den gront een deel verbroke fteenen, waer ontrent men geen graf konde bemerken. In dit gebouw hielden wy ons middagmaal, en koelden den wyn met het water, dat uit een schoone fontein vloeit, die vlak voor dit gebouw, en maar weinige schreden daer van daen staat. Deze bron stroomt her- waert van uit het gebergte, en geeft water dat zeer goetd van smaak is. De muur aan deze fontein is mede out, en van het zelve werk. Buiten den omtrek deze graffteden, waer van de ouden altoos groot werk gemaakt hebben, gelyk yder weet, ziet men nogh duizenden van graffteenen in het ronde, eenige der zelve als de reets gemelde, andere van gemeene groote fteenen. Dogh op geene van alle konde ik eenige karakters van geschrift bemerken: zynde daer alleen wat fierdwerk op ge- houwen, en boven op eenige verbeeldin- gen, daer ik geen naam aan weet te ge- ven. Alleen hadden zommige de verbeel- ding van een hooge smalle vaes, en dier- gelyke figuren. Al dit werk heeft myns oordeels meeft gestrekt om den grafftee- nen wat fierder te mèt zetten; gelyk ik zulx meermalen ondervonden heb, ook ontrent de begrafteplaatsen der Koningen even buiten Jeruzalem.

Om deze graffteden duidelijker te kun- nen vertoonen, tekende ik eene der zel- ve in 't byzonder af, teweten die naeft aan het gemelde gebouw staat, of die de eerste is in de laegte, waer aen men eenen groo- ten boom ziet, ook eenige jonge boomen door den tydt buiten den toren gegroeit, schoon alle die harde fteenen nogh gaef en heel zyn, zonder dat men ergens de minf- te breuke gewaer wort. Het gezicht van de voorpoort, en eenige daer by staande graven, nevens den Meloentuin, daer by gelegen, verbeelde ik op No. 41. Toen bragt ik het ganche gezicht famen op pa- pier, zynde het voorte 'tgebouw, waer van gefproken is, het volgende van de reets verbeelde, en dus voort ook d'andere, met het gebergte daer achter, daer men in 't geheel Jedekombet zeventooren betekent. Hoe het zy, de rechte ge- daante is op No. 42 te zien. In de bin- nemuren vond ik vele jonge vygeboo- Vyge- men, die eenige graffteenen zoodanigh boomefti bedekten, dat men die naeulyx kon be- kennen. Deze graffteden worden voor zeer out gehouden, en al in wezen te zyn ge- # CORNELIS de BRUINS

geweest voor den tydt van den beroemden Tamerlan, door wien het gerucht gaat, gelyk wy gezegd hebben, dat deze iterkte verworpt zou zyn: doch dat deze graven door achtinge, die hy daer voor had, ongechleven zyn.

Verzadigt van het beschouwen dezer oude gedenktekenen, vertrok ik van daer ten 4 uren na den middagh. En eenen anderen wegh naar de flatd nemende, zag ik dicht by deze plaetsten Noorden

een meeninge van fteenen. Ik befloot, dewyl dit ganche gebergte een schoonen akkergront heeft, en niet fleenagtigh is, dat hier eertyds een flatd of sterke moest geweest zyn, schoon'er geenegrontleggingen of keurlyke fteenen te bespeuren waren. En myn gevoelen hier over uitende, verflont ik dat 'er ontrent deze graven een kleine flatd geweest was. Het kon ook niet anders zyn. Want uit wat inzicht zouden zulke graven zyn in een gebergte, dat zoo verre van eene flatd afgelegen was? By deze fteenhoopen zagen wy mede een schoone fontein, en wat verder een andere begraafplaats, daer vele grafteden stonden. Een derzelve was ongemeen groot, doch ten deele verbroken. Kort daer aan quamen wy weder in het gebergte opwaarts, en reden nu door het groote dorp Kirkins, een half uur ten Zuiden van de flatd afgelegen. Het wortten deelee van Armenieren, ten deelee van Turken bewoont, en legt tegens 't opgaen van 't gebergte. Wy quamen een uur voor den avont daer weder binnen, met eenen zeer harden wint, dien wy 3 uren te voren gekregen hadden. Hier door floof het zant zoo veraerlyk, dat men zyn oogen niet wist te bergen; dat den meesten nacht over duurde. Hier na viel 'er regen met zware donderflagen. Waer na het weder opklarede.

De berg Pjendra-koes. Den 18 der maent begaf ik my op den bergh Pjdrakoes, die wat digter naer de flatd legt dan de bergh Kalakultahan, en wat hooger is. Boven op den zelven vint men een open graf, in 'tronde bezet met groote fteenen, beslaande wel 16 voeten in de brechte, en $18\frac{1}{2}$ in de lengte. Hier staan gemeene graftfeenen op. Ook vint men'er eenen Noteboom, nevens eenen anderen grooten boom, daer kleene bladeren aen zyn. Wat lager is nogh een kleiner boom, en 27 schreden van daer een graf, dat in een rond tempeltje befaat. Het is van buiten 33 schreden in 'tronde, van binnen 10 voeten in zyn diameter. Deffels muur is 2 voeten en 10 duimen dik, waer aen eenige fteenen zyn, die 2 voeten en 2 duimen in de breette hebben, ook 4 voeten en 4 duimen in de lengte. Den ingang gaat men met een treë op van 1 voet, 1 duim, en breed 1 voet, 10 duim, hoog 5 voet, 4 duim.

De hoogte van dit graf is $10\frac{1}{2}$ voet buiten de bovenspits. Voor het zelve staan verscheidene gemeene graftfeenen. Rondom het graf zijn in den muur vele spykers gelegd met lapjes van verscheidene koueuren. Zoo vint men'er ook een flokjes gebonden op het eerst gemelde graf. Dit geschiedt door de luiden, die deze graven komen bezoeken om van hunne qualen genezen te worden, scheurende deze lapjes uit hunne kleederen tot een offerhande voor den heilig, die daer begraven legt. Een Armenisch dienaer, die by my was, verhaalde dat hy zulk een offerhande ook gedaan, en daer door beterschap voor zyn quael gevonden had. Maar ik floegh zoo weinigh geloof aan zyn verhael, als aen de hitorie van den Heiligh, die eerst verbrant, en daerna weder te voorschijn gekomen was.

Dit tempeltje vond ik aan de Ooftzyde geheel verbroken, te weten alleen de buitenste groote fteenen. Boven op is het door den tydt met klein geboomte begroeit. De gedaante daer van ziet men op No. 43 met den bergh Kala-kulftahan in 't verschicht. Ik tekende het ook van d'andere zyde, daer het, gelyk ik zegge, verbroken is. Waer aen de flinke zyde het eerst gemelde open graf vertoont wort, gelyk in de laagte de flatd in 't verschicht, met het gebergte daer agter, aangewezen op No. 44. Binnen in het tempeltje, of graftede, staat een groote graftfeen met loofwerk verfert, en hier by ziet men het venfler, den ingang, en de grote grontfeenen, die verbroken zijn, gelyk hier nevens vertoont wort. Veertigh schreden van daer zyn twee plaetfen onder de aerde. De eerste vint men in het inkomen boogwyzte van groote fteenen gemaakt, die van binnen nogh in hun geheel zyn. De diepte is hier 6½ voeten, de breete 4 voeten en 2 duimen, de hoogte 5 voeten, en 5 duimen. De gront is met fteenen belegd. Zeventien schreden hier van daen, is een andere even als een grot, hebben de eenen kleene ingang, daer men door kruipen moet om'er in te komen; zynde daer maer een kleine holte in de rots van den bergh. Regt over deze holte staat een boom, op wiens stam vele namen gefneden staan. Daer leggen vele graftfeenen. Tuftchen deze en het graf op den heuvel heeft men eenen vervallen muur van een vertrek. Deze berg is rontom vol graven, uitgezondert aan de Z. Westzyde, daer hy op zyn steilfte is. Andere hebben te boek gelegd dat hier een der schry-diep gewelf zou zyn onder de aerde met veren. eenige trappen, waer in de dogter eens Konings zoude begraven leggen. Maar ik heb de onwaerheid hier van bevonden. En ik kan niet anders denken of dit zal hun gezegd zyn van die kleine grot, daer ze

Afbeelding van een out Kerkje.

Het dorp Kirkins. Zant-fluiving.

Misflagh der schry- # REIZEN.

GRAFSTEEN.

ze zelfs niet in gekropen hebben om de waarheid te onderzoeken. Het gat is ook zoo klein, dat ik de bovenkleederen uit- trok om'er door te komen. En' er door zynde, heb ik bevonden hoe het'er geschapen was. Ik ben van gevoelen dat het voornaamste lichaam, dat daer begraven is, zal zyn in het hoge graf, of tempeltje. Met vragen konde ik geen nadere onderrechtinge bekomen. Dit wift men alleen te zeggen, dat'er lyken be- graven leggen van luiden, dien de faem van heiligheid nagaet; om welke reden eenige luiden, maar niet veel in getal, fomtyts daer verschynen. Wat neder- waert op den zelven bergh legt een dorpje. Ten N. Ooftsen ziet men in eene zeeraen gename vlakte van schoon boulant, rontom met bergen bezet. Ten N. Weften den bergh Kala-kuluftahan met eenige dorpen. De stad t vertoont zich van hier ook zeer fraai,

gelyk ook de geheele lant- freek onder aen den bergh. Naer de zyde der ftadt is een schoone klare water- fontein van groote fteenen famengevoegt. Weinigh nader aan de ftadt ook een andere zonder muur, zynde alleen een kanael, dat geheel onder de aerde doorge- leit is, naar het gebergte, en van hier in een ander kanaal naar de stad zyn keer heeft.

Ondertuffen maakte ik den 19 der maant myn goet gereed, om het des daags daer aen met de karavane voor af te verzenden, dewyl wy in weinig dagen ftonden te volgen. Dit gedaan hebbende deed ik de paarden weder vervaerdigen, om te gaan bezichtigen twee voornamen graven in het dorp Pyrmars. Ik fteegh ten 7 uren te paert, en reedt een groot uur in de laege, en door Pir- haet, dat maer in 2 of 3 huizen beftaat. Veel geboomte vond ik hier, en daer in eene klaer vlietende fontein. Ik ontmoette ook verscheidene waterloopingen in het ryden over kleine fteene bruggen. Twee uren van de ftadt af vont ik'er eene, die ik voor out aenzagh, zynde van zware fteenen, maar geheel verbroken in drie verscheide deelen, waer van eenige al in den gront wech gezakt waren. Zy had 3 bogen gehadt. Benevens

Oude waterloopingen. # CORNELIS de BRUINS

dezelve liep een zeer helder water. Men vint hier ook verscheidene bruggen: maar tegenwoordigh loopt'er geen water door. Als men in het gebergte komt, toont zich de stad Samachi zeer fraai met al het omleggende land en bergen: waer in men vele kerkhoven ziet, en in eenige der zelve vele groote zerksteen. Het was ontrent den middagh, als ik aan het dorp Pyrmars quam. Het is tamelyk groot en bezet met huizen van steen en aerde opgebouw, ontrent 4 uren ten Oosten van de stad afgelegen in een groote vlakte, als men ter flinke zyde aan het gebergte aenkomt. In dit dorp vond ik ten eersten een graf van Seid Ibrahim, eenen heilig, die by dit volk in groote agting is; gebout op de wyze van een flot of fterkte, waer om van buiten een flegte muur loopt. Hier door gereden vond ik ter regter zyde een paerdeftal, waer in wy onze paarden deden blyven. Zoo heeft ik hier was quam my een dienaar verzoeken, dat ik wilde komen in het vertrek zyns meesters, die opziener van dit graf was, daer byvoegende dat hy even uitgegaan was, maar aenfontts flondt weder te keeren. Hy quam ook ter rug, terwyl ik daer eenige spyze nuttige, ontfling my beleefdelyk, en vraegde van waar ik gekomen was, en welke de reden was die my herwaert gedreven hadt. Als hy myn inzicht gehoord hadt, boodt hy my zeer hoffylyk zynen dienst aan, gereed om my zelf te geleiden, waer iets ge- denkwaardigs te bechouwen was.

Wat aengaet dit gebouw, voor het zelve is een groote opene plaats, aan welker rechterzyde van de voorpoorte de Heer, die dit graf bewaert, een fraai vertrek heeft, dat groot en ruim, en met tapyten belegt is. Van het zelve gaat men eenige schreden ter flinke zyde door de voorpoort van het gebouw, die groot en fraai

is, op eenen voorhof. Dan weder door nogh zulk een poort op eenen twee- den voorhof, daer men vele graftee- nen ziet staan, behouwen met Turxe Karakters, en met fieraedtwerk bekleedt. Dan nadert men tot het graf, dat met een houte deur gefloten is. Van daer komt men in een klein gewelf, daer een kift staat. Van daer weder in een fraai vertrek, dat door drie gaten van boven licht ontfangt; zynde alle de gronden met tapyten, gefrepte kleederen, of matten belegt; om welke niet te bezoe- delen men zyne schoenen of muilen moet uittrekken. Aen de voorpoort ter rech- ter zyde van't eerste gewelf gaat men door een deurtje, daer drie vertrekken zyn; in welker eerfte drie kiften staan. In het andere, dat ter regter zyde staat, zyn'er vyf. In het laatste, dat ter flinke zyde staat, vint men het lyk van den ge- noemden Heilig, geplaatst in 't midden. Zyn kift is met een groen kleedt bedekt. De voorpoorten zyn ontrent 6 mans lengte hoog, en eigne vademen dik. Men gaat'er met 12 trappen opwaert, die alle van eenen fteen zijn. Boven is het vlak. De bovenmuur is van een gescheiden, loopende om naer de wyze van een fterkte. Op elken hoek zyn vertrekjes als wachtplaatsjes. Ter rechter zyde befaalt het 40 schreden in de lengte, en 31 in de breedte. Boven het graf is een kleine opening, daer een fteen op legt. Boven de poort van het graf ziet men in fteenen gehouwen vele Arabische karakters: gelyk ook binnen aan de wanden, die wit zyn, eenige karakters in't zwart getekent staan. Buiten den omtrek van dit gebouw ontrent 20 schreden gaat men onder een gewelf 15 trappen nederwaert; vervolgens nogh 10, die alle aan een verknogt zyn. Dog de laatste zyn zonder gewelf. Dan komt men op den gront van eenen kelder, die 33 schreden in de lengte, en 9 in de breedte heeft. 'T gewelf daer van is boogfweyze, van het eene tot het andere einde, en ontrent 6 mans lengten hoogh; van schoone loutere fteenen fraei bebouw, en met kalk overstreken, die door den tydt al meeft is afgevallen. Ik geloove dat het tot eenen waterkelder gedient heeft. By veel regen loopt het water daer ook nogh in door een onderaertsch kanaal, afgeliet van de bygelegene bergen. Hier toe is in den tweeden trap van boven een gat, daer het doorgloeit. Boven zyn twee gaten, waer door de kelder zyn licht schept. Aen den ingang is een verheven fteenen muur. Tien schreden van daer staan 20 waterbakken, daer de beeften uit drinken. Deze bakken zyn een elkander vaft, en elke is van een fteen, die $3\frac{1}{2}$ voeten lang, en $2\frac{1}{2}$ breed is. Hier boven zyn zeer vele putten met een opening, hoedanige ik hier langs heen en binnen het dorp vindt. Maar de bovenopening van veele was toegeopt. Deze alle moeten tot waterbakken gedient hebben. Want een gedeelte, gelyk men dit ook in vorige tyden in vele steden en plaatsen heeft aangemerkt, is hol onder de aerde, om het water in deze onderaertsche gewelven te bewaren. Ik zag dit in de stad Alexandrie, ook ontrent de stad Napels. De oude Meden hebben zich dus van het gebruik des waters bedient. Deze plaats derhalven moet van outs zeer aenzienlyk geweest zyn. De Perianen zagen met vermaek, dat ik alle deze opmerkingen zoo

naeukeurigh nam, en aentekende. Ik bedankte den Bewaarder van dit graf beleefdelyk, en verzogt dat hy my iemant wilde mede geven, die my naar het andere graf geleid

Het dorp Pyrmares.

Graf van Seid Ibrahim. # REIZEN.

den mogt. Welk verzoek hy my aen- flonts invilligde. Wy reden dan der- waert over eenen bergh, aen wiens Ooftzyde wy af, en te voet naer beneden traden, langs eenen megh zoo gevaarlyk om de finale, dat men zich veeltyrks aan de rotsfteenen moft vaft houden. Ik be- vond dat dit het graf was van Tiribbaba, gebout aen het hangen der rots. Als men daer aenkomt heeft men een plaets daer men met 3 trappen nederwaert opkomt. Zy heeft de breette van het gebou, dat 28 voeten beflaat, en zich uitftrickt tot aen de fteile van den bergh, daer het te- gen aen fruit. De voorgevel is fierlyk van groote gladde fteenen gebout. Hy heeft twee volten, die 3 palmen diep binnenwaert in den muur gaan. In die aen de flinke zyde is vint men in het midden een groot venfter met tralywerk van fteen, dat uit een fluk fchyn t gehou- wen te zyn. Hier aen ziet men vele gekoleurde lapjes gebonden. De volte ter rechter zyde is van groote fteenen, die de breette hebben van 4 $\frac{1}{2}$ palmen, en ontrent 8 palmen hoogh zyn. Men gaat met 3 trappen op door de poort, die met een houte deur gefloten wort. Van daer komt men in een vierkant klein vertrek, dat in zyne vier zyden fraie niffen heeft, en boven een koepeltje. Onder is geen 5 voeten ruimte van d'een e tot d'andere zyde. Als men inkomt, ftuit de muur ter regterhant tegen de rots van den bergh. Ter flinke zyde gaat men met eenen hoogen, en 2 lage trappen op in een vertrek, dat 14 voeten diep, en 10 breed is. Het gewelf is boogswyze ontrent 6 mans lengten hoogh, voor zoo veel men giffen kan. Recht over de voorpoort gaat men eenen hoogen en eenen anderen breedere trap opwaert. Dan volgen nogh 13 andere trappen, meeft van eenen fteen, die de hoogte van eenen voet, en eenen duim hebben. Deze opgang is 2 $\frac{1}{2}$ voeten breed, loo- pende boven met eenen wenteltrap, waer langs men komt in een vertrek met 8 niffen verfiet, hebbende aen den voor- gevel een groot venfter met een houte tralie, en boven een koepel. De gront is met mattens belegt. Drie deuren zyn'er. De rechterzyde heeft twee openingen. In de eene is een diep ingaande nis met fteen loofwerk, dat de nis als een venfter fluit. Hier nevens is ter flinke zyde een kleine poort, die met twee halve fraei gewerkte deuren gefloten wort, daer men bukkende door moet ingaan, zynde maer ruim vier voeten hoogh, en de helft minder breed. Dan vint men binnen een kleene grot, die de rots is van den bergh, daer dit graf tegen gebout is. In den hoek aen deze rots ftaet een haf rondt fteene hekje, zynde het andere halve rond

der rots uit de natuur gegroeit. Hier ftaet de gemelde Heiligh, of legt liever, zoo zy zeggen, op zyne knien als biddende, naer de wyze van dit volk. Het opperfte was met eenen witten linnen doek

bedekt, waer onder zy voorgeven dat hy onveran- dert blyft knielen, aengedaan met eenen graeuwen rok, opdat hy na zyn doot in dezelve aendagtigheid zyn zou, waer in hy altydt by zyn leven geweest was. En dit zoude St. Ibrahim, die zyn leerling geweest is, van Godt verkregen liebben. Dit boven gemelde vertrek is in 't vierkant 14 voeten van d'een e tot d'andere zyde zeer fierlyk gemaakt, met twee kleine kolommen aen beide de zyden der niffen, voor welke een optrede is van ontrent twee voeten. Die aen de voorfle venfter is, heeft de diepte van ontrent 3 voeten, en die van het graf is wat dieper. De hoogte van 't gewelf is ontrent 3½ mans lengte. Dan gaat men nogh 12 trappen hooger, daer ter flinker zyde een klein vertrekje is. Aen de rechter zyde zyn 4 of 5 verbroke trappen, daer men in 't op- klimmen door een kleine poort kruipt, en zich dan vint op den bovengrond, daer de koepel verheven uitftaat, om welken men tuffchen de roten van den bergh, met drie partyen kan omgaen. Welke ruimte ik bevond te zyn van 2½ voet, ook van 2, ook van 1, te weten naer voren, daereen open is boven den voorgevel. Toen gin- gen wy vervolgens ben der bergh af naer be- neden, dien wy eerft afgelommen waren, en gingen op eenen anderen bergh, die daer tegen over- lach, om nogh een graf te bezien. Maar wy vonden niet dan eenen vlakken muur, waer binnen geen graf, nochte ict derge- lyk was: hoewel het mede al voor een graf doorgaat. Van buiten is'er ook maar een flechte vierkante muur, van waar men het voorgemelde graf byzonder fraei aen- schout; gelyk op de volgende bladzyde te zien is. Aen de zyde, daer ik in 't be- gin was afgekomen, deden zich verschei- de grotten op, die gehouwen waren in den bergh, die onder het gebouw zeer fteil naer beneden gaat.

Het was 4 uren toen ik vertrok van Pyramares, en 8 uren, toen ik te Sama- chi aenquam. Den volgenden dagh wert ik met de Armeniersonthaelt in eenen hun- ner tuinen buiten de fladt gelegen, daer de keuken tuffchen de boommen gemaakt was. Hier vond ik verscheide foorten van boommen, en daer onder eene foort van Wilgeboommen van uitnemende grootte, ook Quee-en Moerbezieboommen, en an- dere, die by ons onbekent zyn. Maar hier zullen wy daarna in het byzonder van spreken.

De Armeniers desavonts te rug keeren- de, gingen naer hunne gewoonte zingende en # CORNELIS de BRUINS

Graf van Seid Ibrahim.

en spelende langs den wegh, sprekende eenigen hunner vrienden in de Karwanferaen, by welke onder het trommel- flaat eenige drinkschalen omgingen. Zoo dat wy vry laet in den nagt ter ruste raekten. Het was op dezen tydt dat vier Armeniers, gestelt tot bewaring der huizen, in hunnen slaep van eene Perfaensche dieven jammerlyk vermoort wierden. Over welk fluk twee Armenische vrouwen in onze Karwanfera by een Perfaens Heer

quamen klagen. Men wist de daders toen nogh niet, maar hoopte dat ze door den tydt zouden ontdekt worden, om naer behooren gestraft te worden.

Monst- ring der Ruitery.

Op den 26 der maent geschiedde hier de monsterring der Ruitery binnen het Hof van den Chan, daer een tamelyk breede en lange vlakte is. Deze monsterring was ook des daags te voren gedaen, en fond ook des anderen daags hervat worden. Zy geschiedde telkens met twee of drie honderd personen te paert in hunne volle wapenrufting, waer mede zy gewoon zyn ten oorlogh te trekken. Eene waren gewapent met lanffen, boogen, pylon,

en schilden: andere met roers; zommige ook alleen met boogh en pylon. Dogh deze hadden daer by eenen stok, met eenen grooten knop of bal boven aen om voor geweer te gebruiken. Onder de opperkleederen hadden zeene gemalyde zakken, en waren voor aen de armen geharnast. Op het hoofd hadden zeene eenen kleinen stormhoedt, op de wyze van een muts, daer een gemalty yzer aen was, dat hun over het gezicht quam. Alle waren zy fierlyk op de Perfaensche wyze gekleedt, en verziën van brave paarden, vooral de Hooftofficiers, die zeer kostelyk in zilver en goude stoffen prontken. Eeneige hadden 6 of 7 hantpaerdren by zich. Ook veele onder de ruitery een hantpaert, nevens een ander paert, daer een knecht op zat, loopende nogh een knecht te voet voor hen. De Chan zat in een verheven zetel nevens deze plaats. Het krygs-volk fond telkens met partyen aen 't ander einde, wagte naer het oplezen zyner namen. Dan quamen de geroepene 2, 3, of 4 te gelyk met een volle galop aen tot voor den Chan, daer ze een weinigh # REIZEN.

nigh stil hielden, gaende, na dat hunne namen opgetekent waren, eenen anderen wegh heen, daer ze ftant hielden. Toen de Compagnie gemonstert was, werden de groote trompetten geblazen tot een te- ken van af te trekken. Dit alles wert ver- richt in den tydt van twee uren. Het werk was in der daet wel beziens waer- digh. Want zommigen der aenkommen- den ftelden zich in postuur, en maekten bewegingen met hun geweer, als fton- den ze om vele wel geoeffent te trekken. Waer echter ging het zoo wel niet door hunne eige onbedrevenheit of schult der paarden. Die zich wel gequeten hadden werden met den eenen of anderen prys beloont in het bywezen der voornaemfte Heeren, die by den Chan waren, en

een groote meeningte van aenschouwers, die op de bovenplaets langs den tuin heen ftonden. Wat de befolding dezer krygs- Soldye luiden betreft, de voornaemfte Officers der kryg- lyx vyf of zes hondert gulden. Welke foldye vermeerdert wort, zoo ze zich in den kryg wel gedragen hebben, daer dan nogh wel ten opzichte hunner verdiensten een byzondere vereering bykomt. De zoon- nen dezer ruiters trekken mede ruiters foldye: hoewel ze des

noots by oorlogs- tyden gehouden zyn eenen pfoon van hunne eige koften in den krygdsienft te zen- den. Deze zoonen, waer onder vele van 8 of 10 jaren, zaten mede in deze monftering te paert, hebbende eenen voet- knegt nevens zich, die hun plaats verbeeldde.

XXI. HOOFDSTUK.

Vertrek van Samachi. Gelegenheid der rivieren Kur en Aras. Manier van het affpinnen der zyde. Aenkomst tot Ardevil.

Ik befloot dezen zelven namiddagh naar de Karavane te ryden, om my daer in te onthouden in het velt, tot dat zy zich op reis begeven zoude, dat binnen weinigh dagen front te geschieden. Myn reifgenoot Jakob Jan de David bleef daer hy was, om eenen anderen wegh te kiezen, en zich op te houden in eene fteden van koophandel, om daer den zynen te dryven. Dogh de twee andere Armeniers bereidden zich om my binnen een dagh of twee te volgen. Ge- komen zynde in het gebergte ten Zuiden van de ftadt, vond ik daer goetd boulant, ook eene fonteynen, en hui- zen. Toen ik een weinigh voorby het dorp Nogdi was, quam ik ter plaetse daer de karavane zich had nedergeflaghen, zyn- de zoo laat dat de zon al aan 't ondergaen was. Des morgens daer aen den berg opwandellende zag ik een schoone vlak- te, die wy door te trekken hadden, en daer ontrent beneden aen't gebergte twee fonteynen van loopend goetd water. De- zen avond quam een der meeflers van de Karavane uit de ftadt ons aenzeggen dat wy den volgenden morgen vroegh onze reize zouden voortzetten. Het gebeurde ook zoo. Hier door het gebergte ry- dende zag ik in het dorpje Langebus de eerfte Granaetappels: ook andere Vruchtboom en vele druiven hangende aen eenen wyngaert, die eenen korten dik- ken ftam had, staande maer ontrent een el boven den grondt; hoedanige ik nogh

niet gezien had. Ik vond ook een bloemgewas, uit wiens wortel eeneige branken een vadem lengte langs den gront loopen, en zich verre verspreiden. Dogh het gewas was nogh onpryp en groen, als een kleine komkommer. Als deze vrucht ryp is, is ze van buiten paers, van binnen fchoon root, en barft in drie bladeren open, zoo dik als laken. Veel groeien'er aen eene plant, waer van ik'er een met my nam, die ik aftpekende met waterverf in de tent op de ruftplaets, by de Turken Tjebeer, anders gemeenlyk Konrack genaemt. Gy ziet de wezent- lyke afbeelding op de letter A. Nogh was'er een andere foort, die roodt was en kleene blaesjes hadt, ook in grooten ge- tale aen eene plant hangende. Deze waft 1½ of 2 voet in de hoogte, en wort genoemt Doofsjandernage. De grootte daer van verbeelde ik met de letter B. Het Derbentfche gebergte achter ons hebbende quamen wy in de voorgemelde aengename vlakke, die zoo groot is, dat men ze niet kan overzien. Zy is in de lengte verre uitgestrekt, maar door de groote droogte

meeft dor. De inwoners noemenze Kraegh. Op het uiterfie van 't gebergte ziet men eenigzins de rivier Kur, dogh niet duidelyk door den groo- ten afftant. In deze vlakte leiden wy ons ten 10 uren neder, nadat wy 2½ uur voortgetogen waren. Wy bleven'er ook den volgenden dag in byzonder schoon weder. Hier ontrent lagen eenige Tur- ken # CORNELIS de BRUINS

PLANT TSJEBEER.A. EN DOOFSJANDERNAGE. B.

ken in Arabische hutten op stroohoo- pen. Deze verschaften ons melk, me- loenen, en andere eetwaren. Maar daer was ganfch geen hout te bekomem : zoo- dat alles op Kameeldrek gaer moest ge- kookt worden, die yder voor zich zel- ven uitkoos en opzamelde. De paarden en kamelen werden gebracht ter plaetse, daer het meeft te eten viel. Zoo doet men gemeenlyk, en haelt hen weder op een uur voor dat men vertrekt. Het on- gemakkelykste was dat'er niet was dan flecht troebel water, dat niet te drinken was, of het moest een uur of twee stil staan. Dit geeft groote hindernisse by Zomersehe dagen, als de hitte groot is, dewyl men dan dorftiger valt, en men om de laftigheid der pakkaedje geenen grooten voorraadt van wyn kan mede- voeren. Waerom men van den noodt eene deugt maekt, en zich bedient van dikke melk, hier Fomwert genoemt. De- ze doet men in eenen linnen zak, door welken al wat dun is uitloopt. Dan mengt men water by het dikke, om voor drank te gebruiken; welke manier de Turken ook over zich hebben. Wij men deze spys eten, men hout ze dik, of mengt'er minder water by. Dit voed- fel hout men gemakkelyk buiten beder- vinge. Als men'er wat fuiker by doet, frekt het op de reis voor vaderlantfen room. Den dertigsten der maent brag- ten wy hier ook door tot den ondergang der zonne, wanneer wy weder Zuidwaert aen voortrokken door deze vlakte, dat den ganfchen nacht duurde. Hier zagen wy een karavane, die zich hier nederge- flagen hadt, ook eenige Turken met hunne huifgezinnen zoo in Tartarische tenten, als in 't open velt. Een uur voor den dageraet kregen wy een dorp aan onze flinke zyde. De wegh was in den beginne vol greppen, maar wert allengs vlak. Dus reifden wy voort by starlicht, en quamen des morgens den laatsten der maent met den dageraet aan het dorp Sgawad ten westen van de rivier Kur: Het dorp aan welker oever wy ons neder floegen op eenen heuvel. Dit dorp spreit zich zeer wyt uit met vele tuinen, al meeft bezet met witte moerbezieboomen. Veele wa- # De Rivieren Kur, en Aras.

The upper illustration depicts a river scene with a boat marked 'C' navigating the waterway, while on the opposite bank, near point 'B', two figures are present: one seated and another standing with a staff. In the distance, a cluster of buildings is visible atop a raised embankment under an overcast sky.

The lower illustration shows a riverside campsite featuring a large tent-like structure supported by poles, beneath which several individuals are gathered around stacks of what appear to be barrels or crates. Two men in the foreground engage in

conversation; one gestures toward the distant riverbank where small boats rest among reeds and vegetation. The horizon reveals sparse trees and an open expanse under a cloudy sky.

DE RIVIEREN # De Rivieren Kur, en Aras.

The upper illustration depicts a wide river scene with multiple boats navigating the waterway. In the foreground, several individuals are gathered on the rocky shore; one stands while another sits beside him. Further out, a boat carries passengers, and in the distance, more vessels can be seen along with figures riding horses on the far bank. The background features rolling hills and sparse vegetation.

The lower illustration shows a different perspective of the riverbank. A man wearing a hat is seated prominently on a rocky outcrop in the foreground, gazing toward the water. Several boats are visible on the river, some carrying groups of people. On the opposite shore, there are small structures, including what appears to be a house with a sloped roof, and a few individuals are scattered around the area. The background consists of trees lining the horizon.

REIZEN.

water-en andere
meloenen zyn'er ook.
Des daags daer aan
ging ik een goetd half
uur Zuidwaert op, om
de vereeni-ging der
twee vermaarde
rivieren Cirus en
Araxes, nu Kur en
Aras genoemt, te
bezichtigen. Ter
plaats daer deze
ftroomen
famenvloeien bevond
ik dat de rivier Aras
uit het Zuiden komt,
en van Alge-ron uit
het gebergte spruit;
gelyk de ri-ver Kur
uit het Noorden van
Tilvies, langs welke
fladt zy dicht heen
ftroomt. Zy dan hier
als elkander
ontmoedende loopen
te gelyk N. Ooft
weinig voorby het

dorp Sgawad
draeienze ten
Oosten, en ftromen
eindelijck na'vele
bogten in de
Kaspische zee. De
koers evenwel, dien
zy nemen, kan niet
wel om alle de
draejingen en
kromten, die zy door
het lant doen,
nacukeyrigh be-
schreven worden. Ik
dan zynde op de
plaats daer zy zich
vereenigen bragt
hun-ne gelegenheid
op het papier zoo
ken-neyklyk, als my
doenlyk was: gelyk
N°. 45 toont; daer
aan ginfe yzde het
lant Mo-gan, en aen
deze, Medic of het
lantschap genaamt
Servan gezien wort.
De Aras wordt
aengewezen door de
letter A: Kur door de
B: hunne vereeniging
door de C. Deze
rivieren scheiden het
lantschap Me-die van
het lant Morgan.

By het dorp, daer wy
ons hadden ne-
dergeflaggen,
werden alle de
goederen met
vaertuigen
overgebracht,
wordende de
paarden daer
benevens met
touwen in het water
geleidt, om te
kunnen over-
zwemmen. De
kamelen werden ook
in den stroom

gejaegt, om welken
te door-waden twee
dagen heen liepen.
Nu was het water
gefallen, en daarom
de rivier op vele
plaatfen van
ondiepten droogh,
zoodat'er ook een
groote bank in het
mid-den was. Waer
nevens evenwel een
groote diepte van
water was, daer de
kamelen moesten
doorzwemmen. Hier
wert ook een brugh
vervaardigt van
kleene schuiten aan
elkander gehecht
met een zware yzere
keten. Deze was nu
nogh niet gereedt,
maar om binnen wei-
nige dagen
voltrokken te
worden: waer toe de
schuiten en keten
aan strand lagen;
welke zy weder wech
nemen by hoogh
water, wanneer de
rivier ook breeder is.
Aen den oever dezer
rivier zyn 2 of 3
huisjes van riet
opgeftelt. Hier
windenze de yzde af.
Ik had de
nieugigerigheid om
dit werk te gaan
bezien, en bevond
dat het door een
eeghich mensch
geschiedde. Ter
rechterhand
inkomende, vond ik
een fornuis, dat van
buiten geftookt wert.
In dit fornuis ftont
een groote ketel byna
vol water, dat

gestadigh byna
kokend heet
gehouden wert. Hier
in lagen de zypoppen
in groote meenigte.
De appinner zat op
het fornuis nevens
den ketel, roerende
met een ftokje de
poppen dikwyls om.

In het midden van 't
huisje ftont een groot
radt, van 8 of 9
palmen in syn
diameter, tuffchen
twee palen gefelt. Dit
draeide hy, zoo als hy
op het fornuis
gezeten was, met zyn
voet bewom, even als
by ons het spinnewiel
bewogen wort. Voor
over het fornuis
ftonden twee flokjes,
boven welke een riet
gelegd was, daer
twee kleene katrollen
om liepen; waer over
de zydraden der
poppen heen gingen
naar het radt. Men
zeide my dat dit
spinnen op deze
wyze door ganich
Perfie in zwang gaat.
Het werk zeker ging
gemakkelyk met
meenigte van draden
te gelyk. De poppen
vond ik niet
ongemene groot.

De meeste boomen,
die ik hier zag, waren
jongh, en hunne
flammen kort, voor
de om altydt
bladeren te hebben
een jonge zywor-
men. Deze tuinen,
die met veel Wilge en
Elzeboomen bezet

zyn, zyn elk in 't
byzonder met hoogh
riet af-geschut, gelyk
ook alle de huizen;
zom-mige ook met
aerde dicht gemaakt.
Een heele ry langs de
rivier was'er van
zulke schutting. Ik
tekende de rivier zoo-
da-nigh als zy hier
vertoont wort, en het
overbrengen van
alles over dezelve,
waer van N°. 46 u de
verbeeldinge geeft.
Hier zynde kogten
wy onze eetwaren
voor eenen kleenen
prys: als, een jong
hoen voor twee
fluivers, een goeden
meloen voor eenen
fluiver, en andere
dingen naer
len.gelangh.

Den tweeden der
maent quam hier een
Karavaen van
Ardevil, die 10 dagen
op wegh geweest
was, gelyk'er des
daags te voren een
van Tebries
aangekomene was,
die voor 14 dagen
van daer gegaan was.
Ook quamen nu de
twee Armenische
Kooplieden nevens
den Duitser, dien ik
by my hadt. Deze was
door kranksheid des
nagts van zyn paert
gefallen, en lagh
eenige uren in de
vlakte van zich
zelfen. Ik zond des
nagts volk te paert
om hem op te
zoeken, dat evenwel

zonder hem te vinden
wederkeerde. Zyn
paert, daer zyn goet
op lagh, was tot zyn
geluk by hem
gebleven, en hy van
geene rovers aenge-
troffen. Daerna zond
ik weder volk uit by
dagh, dat hem toen
medebraagt. Hy
bevond zich nogh
zeer zwak, en had
noch gevoel van den
val. Egter hoe ziek hy
was, hy moest met de
Karavane voort; dat
hem zeer
ongemakkelyk viel.

Deze lantsfreek vond
ik vlak en groen. Hier
waft groente een of
twee voeten hoogh.
d'Armeniers noemen
ze Poes, de lant-
Turken Ooffiaen. Dit
is goet voedfel voor
de Kamelen, die, als
ze dat krygen kun-
nen, nietsanders van
doen hebben. Maar
de Paarden eten 't
niet, doch de Koejen
wel. Op den 3 der
maent raekte dereft
van het goet met de
beeften over: dogh
twee Ka-melen
verdronden. De
Paarden zwem-men.

Afwin-den der yzde.
De rivie-ren Kur en
Aras. Boomen
Tuinen. Afteke-ning
der rivier. Kleine prys
der levens-midde-len.
Ongeval eens rei-
zigers. Gedaen-te der
lant-Turken Ooffiaen.
Voedfel voor de
Kamelen. #

CORNELIS de
BRUINS

men ook wel de rivier
over, maar worden
door het volk in de
booten met touwen
vaart gehouden. Na
den middagh voeren
wy mede derwaert,
na ons goedt gelegd
te hebben aan de
rivier op het lant
Morgan, daer ik de
rivier ook aftrekende
nevens het landschap
Servan, zoo als het
zich op N° 47.
vertoont. Het
gemelde dorp legt
zoodanigh in 't
geboomte, dat men
de huizen daer van
niet kan bekennen.
Nu quamen den
volgenden dagh de
twee andere
meefters der
Karavanen ook hier
aan. Maar ik ging
middelwerwelen aan
deze zyde ook de
twee gemelde
rivieren bezichtigen,
waer toe ik wel een
uur over wegh moft
zyn, dewyl men niet
zonder groote moeite
aan den Aras kan
komen, dewyl 't
meeste lant daer
ontrent bezet is met
groente, fruiken, riet,
en fruwelen, byfter
hoogh opgewaffend.
Hier moft ik tot den
hals toe door
wandelen, dewyl
noch ik, noch myn
dienaer eenen
anderen wegh wist
op te sporen. Ook

waren wy maer enkel
met ons beiden:
zoodat wy niemant
vragen konden.
Evenwel wy
geraakten na veel
fukkels dicht by de
rivier aan eenige
vervalle huizen,
zonder dat we eenigh
mensch vernamen.
Hier vonden wy een
diepe greppel voor
ons: maer te rugh
gekeert zyn de door
de hooge groente
eenen anderen
doortogt tot aan den
kant der rivier, die
zoo fteil en hoogh
was, dat wy ten lefte
niet verder naderen
konden. Hier zag ik
beide de rivieren
over elkander, en
bevond dat de Aras
een weinigh hooger
op uit den Z. Weften
quam, zynde hier vry
smaller dan de rivier
Kur, en, voor zoo veel
ik giffen kon, niet
boven 40 of 45
schreden breed; daer
de Kur met de Aras
vereenigd zynde, op
zyn breedste over de
100 schreden
uitmaakt; het welk is
ontrent het dorp
Sgawad. De hoogte is
hier 39 graden 54
minuten. Ik meende
op dezen wegh
eenigh wilt te vinden,
maar zelf zag ik geen
eenen vogel: noch
vond iets aan te
merken, dan dat hier
veel zoethout groeit.
De zon was naeulyx
onder, toen ik weder

by de Karavane
quam: met welke ik
des anderen daags
voor het ryzen der
zonne weder
voorttoogh, zyn de de
Kamelen reets vooraf
gezonden. Wy gingen
meeft Z. West aen,
latende de rivier Aras
ter rechter zyde.
Toen wy nu door
eene effene vlakte 3
uren waren
voortgetogen, leiden
wy ons ten 8 uren
neder by een ftıl
slaande water, dat
ten deelee om eenen
heuvel liep, die vol
geboomte ftondt, en
zich verder in 't lant
uitfrechte. Deze plaats
noemenze Ceflan,
gelegen ontrent een
half uur van daer de
rivier Aras ter regter
hant loopt. In dit
ftılslaande meer vint
men by hoogh water,
dat uit de Aras komt,
veel visch, ook
verscheidene schilt
padden, waer onder
wy'er vonden die een
voet in hun
diameterschiltpadden
waren. Deze vint men
daerook op het lant.
Ten 5 uren trokken
onze Kamelen weder
voort, en het was een
weinigh na den
ondergang der
zonne, toen wy met
de Paarden volgden.
Wy hadden in onze
Karavane, die zeer
groot was, 600
Kamelen en 300
Paarden. Zoo fterk
verzelt, reden wy met

schoon weder by
maneschyn den
ganfchen nacht over
een vlak lant, dat vol
Jaffian flaat, een
bitter kruid, dat
tamelyk hoogh waft.
Dit is Vergiftigh
kruidt.

Hier vint men geen
water altoos, zoodat
wy zonder dat te
hebben eenen wegh
van 12 uren moften
afleggen: waer over
wy tot den opgang
der zonne bezig
waren. Toen floegen
wy ons neder aan de
flinke zyde van eene
beek, die van 't
Weften uit de Nieuwe
rivier Aras komt, en
niet verre van hier
beek, in 't lant fruit.
Zy is voor drie jaren
eerst herwaert geleit
door den Chan of
Gouverneur, die over
deze lantsfreek het
gebiet heeft, en die
zich des zomers
eenige maanden hier
in 't velt, en des
winters tot Ardevil
ophout. Men rekent
de rivier Aras 2 uren
van hier te zyn. De
beek, waer van ik
daer even gesproken
heb, is 5 of 6 voeten
breed, en geeft water
dat wel goedt om te
drinken, maar wat
troebel door het zant
is: dogh als men 't
wat laat zinken, is
het klaar en goedt
van smaak. Zy loopt
nevens eenige huizen
en hutten van riet

opgemaakt, en voor 3
jaren eerst gezet,
genaemt Anbaer:
zynde anders geene
dorpen hier ontrent.
Ik vond hier een foort
van lange
Watermeloenen, van
binnen wit van kleur,
byzonder zoet en
aengenaem van
smaak, hoedanige my
nooit meer
voorgekomen zyn. De
pitten daer in zyn
niet zwart, gelyk
d'andere
Watermeloenen in 't
gemeen zyn, maar
schoon kaftanjebruin
en klein: waerom ik
eenige daer van
bewaerde. Ook vond
ik hier een vrucht,
die zy Chamama
noemen, of
Vromweborst, als
zynde ontrent van
zulk eene gedaante.
Deze is zeer gezond
om te eten, en heeft
over zich eenen
goeden reuk. Zy is
als een witte meloen,
maar veel vaster, en
root van kleur, als
een Sineefche appel.
Eenige waren ook
van dezelve grootte.
De Armeniers zeiden
my dat deze vrucht te
Spahan groeit, en
hoogh geacht is, ook
tot fieraedt in de
handen gedragen
wort. Eenige zyn als
een zeer kleine
meloen, roodt, geel,
en groen gevlikt. De
pitten zyn klein en
wit. Ik bewaerde die
ook, gelyk de vorige.

Men gaf my ook eene
dezer vruchten, die
geheel roodt was.
Deze ververschingen
zyn hier licht te
bekomem. Men
koop't er een of twee
voor een fluiver.

Smoke-lyke
Watermeloenen.
Aenge-name vrucht.
REIZEN.

Andere meloenen
gelden ook weinig
gelt, maer zy syn
maer tamelyk goedt.
Nu trokken een uur
voor den ondergang
der zonne de
Kamelen van daer, en
wy volgden twee
uren daer na, gaende
naar 't Z. Oosten. Eer
een half uur om was
togen wy door een
riviértje ontrent 5
voeten breed en 1½
diep. In het
doorwaden viel hier
een paart om, dat
met twee zybalen
geladen was, die den
Indianen, die wy by
ons hadden,
toebehoorden. Het
overige raakte
altamael wel over.
Vervolgens trokken
wy den ganfchen
nacht door de
Mokanische heide of
vlakke. Wy raekten op
den 7 der maent ten
twee uren in den
morgenfont in het
gebergte, dat meeft
zandigh maar hart en
goedt om te begaan
was. De zon was nu
een uur opgeweest,
als wy ons nederfloe

gen in een vlakte, die
rontom met bergen,
alle van eene
gedaente, was bezet,
by een rivier van
schoon klaar water.
Deze rivier wort
genaemt Bafcharu't
sfei, of Balarn. Zy
komt voort uit het
lant van Talis, en
loopt in de Kafpische
zee. Maar
tegenwoordig is'er
weinig water, sprui
tende alleen een wel
of twee uit het gront
van onderuit het
gebergte. Het lant
voert hier den naam
van de rivier. In vele
jaren hebben over
deze plaats geene
kara vanen gereist
om de groote
meenigte der dieven,
die zich in deze
ftreek onthielden.
Maar het is nu drie
jaren geleden dat de
zoon van den Chan
den Koningh verzogt,
dat hy in syn vaders
plaats het bewint
mocht aenvaarden,
biedende syn hoofd
te pande, zoo hy niet
alle de roovers
uitroeide. De koning
stond hem syn
verzoek toe, en zond
hem derwaart. Hy
was niet zoo haest
gekomen ter plaetse
daer dit gespui zich
onthielt, of hy hakte
met zyne ben den al
neder wat hem
voorquam, zonder
zelfs vrouwen of
kinderen te
verfchoonen. Van

dien tydt af wert de
wegh weder veiliggh,
en men begon daer
aenfontts weder door
te trekken.

Den agtften der
maent begaven wy
ons eenuur voor den
dageraet weder op
wegh. Dogh twee
kamelen missfende
lieten eenige luiden
op de plaats, die hen
met den dagh
vonden, en ons
volgden. Na 3 uren
reizens over eenen
goeden wegh tufchen
het gebergte, rultten
wy in eene vlakte by
het dorpje
Sjigomoerat. Dit
bepaalt in tien of 12
huizen van riet
opgeftelt. Wy hadden
dezen morgen hier
veel ontmoeting van
Perfiaenfche boeren
met hunne vrouwen,
kinderen, en vee.
Deze menfchen
onthouden zich des
winters in 't
gebergte, en des
zomers in de vlakte.
Eenige van hun
bragten ons den
vorigen dagh voeder
uit het gebergte voor
de beeftten. Dit
gebergte vertoont
zich groen. Het is
meer zandigh dan
rotfigh. Dezen nagt
overviel ons een
harde regen-
vlaegh, met donder
vermenigt. Die over
zynde maekten wy
ons ten 3 uren voor
den dagh gereed om

voort te trekken.
Over wegh storte de
regen weder op ons
neder. Dogh ik ging
echter voort neens
de twee Armeniers in
zulk een dui-
fterniffe, dat men
geen hant voor syn
ge- zicht kon
bekennen, en d'een
den ander gestadigh
moest toeroepen, om
niet van den wegh af
te dwalen. Maar het
mooie lykfte dat ons
deerde was dat myn
paert niet voort kon.
Dit was toegekomen
door
onvoorzichtigheid
van ons volk, dat zy-
nen voorften voet
aan den agtersten
ge- bonden had
gelaten, zoo als het
des nagts geflaen
had. Waer door het
niet dan op drie
beenen kon
voortgaan, wat
moeite wy ook daer
toe aenwenden:
weshalven wy
begondente denken
dat het krepel ge-
worden was. Terwyl
wy hier mede fuk-
kelden, merkten wy
dat de refterende
karavaene niet
volgde. Het welk ons
deed befluiten met
ons drien te rugh te
ryden. Wedergekeert
op de rufplaats
vonden we alle
beeften ongeladen,
om den dagh af te
wachten. Toen zagen
wy eerft wat myn
paert schortte, dat

my zelf tot lachen
verwekte: hoewel wy
een groot ongeluk
hier door zouden
kunnen gekre- gen
hebben, indien het
ons op eenen ge-
vaerlyken wegh of
eene fteilde weder-
varen was. Met het
aenbreken van den
dagh trokken wy
weder voort door het
gebergte tot het dorp
Barfan, nevens het
welk wy in de vlakte
rufte hielden, ftroo-
mende hier de
voorgemelde rivier,
rond- om bezet met
bergen, waer achter
zich ook nogh eenige
hooger bergen
opdeden. Nu waren
wy 4 uren
voortgetrokken in
eenen gedurigen
regen. Waerom wy in
het dorp ons gemak
zochten. Maar wy
vonden'er de huizen
zoo flecht, dat wy
weder naer onze tent
gingen. Het dorp
bepaat in een tamelyk
getal van huizen, en
eenigh geboomte.
Anders ziet men in
dit gebergte geene
boommen. Dezen ge-
heelen nacht hadden
wy eenen zwaren re-
gen, waer door al ons
goedt, dat op den
gront lagh, als in het
water dreef. Dit
weder niet zynde om
voort te reizen, be-
gaven wy ons weder
naer het dorp. Daer
veranderden wy
tweemalen van

huisvefting, dewyl
alle de huizen niet
dicht te- gen den
regen waren. Het is
ook niet wonder:
want zy ontfangen al
het licht door het
bovenste gat. Wy
droogden dan ons
goedt zoo veel ons
doenlyk was by
kameel-en koedrek,
welke tot ronde
ftukken gevormt is.
Zulke agt ftukken
kogten wy voor
eenen ftuiver. Deze
ftuk- ken worden
gebruikt, als by ons
de turf. Den elfden
der maent begon het
weder te bedaren.
Des zonden wy des
avonts de Kamelen
vooraf, en volgden 3
uren voor den dagh
in redelyk licht
weder,

Het dorp Barfan. Het
dorp Sjigo- moerat.
Perfiaen- sche boe-
ren. Kameel- en Koe-
drek voor turf ge-
brant. # CORNELIS
de BRUINS

hoewel men noch
maen noch starren
ver- nam. Na een half
uur reizens tegen wy
door een kleine rivier
genaamt Barfand, en
binnen een uur nogh
veertien of
vyftienmaelen door
dezelve ; waerna wy
over bergen quamen,
die ten deele met
fineu bedekt lagen.
Gelyk'er daer nevens
ook andere hooger
bergen lagen, niet

minder met fineu
bedekt, dat groote
koude maekte. Door
de hoogte waren ze
ook nevelagtigh, als
of het stof regende.
Buiten dezen regen
hadden we anders tot
nogh toe liefelijk
weder gehad. Maar
hier traden we als
van den zomer in den
winter. Des anderen
daags raekten we ten
9 uren door het
hoogh gebergte in de
vlakte, by het dorp
Noeraloe, dat in
weinig huizen en
Tartarische tenten
be- flaet. Hier kogten
wy schoone
hoenders, die 3
fluivers het stuk
koften : 10 eiers
middelen voor een
sluiver. Wy kregen'er
ook goede melk en
verfche boter. Nogh
een goedt half uur
voortgetogen zynde,
bleven wy tuffchen
de bergen in een
schoone vlakte
benevens het
riviértje Siloof: dat
zoet en ri- viértje Si-
klaer van water was.
Wy vonden hier
ontrent de bergen
veel aengener,
vele dorpen daer
rondom , en zeer
fraeie ge- zichten. Op
den middagh kregen
wy weder liefelijk
weder en zonneshyn.
Waerom wy des
middernachts weder
voort- togen, meeft
over vlakten in de
bergen

met eenen helderen
maneschyn. In het
voorttrekken
ontmoetten wy vele
dorpen zoo ontrent
den wegh als in het
ge- bergte. Des
anderen daags
bleven wy in een
heuvelagtige vlakte
van hoogh ge-
bergte, zynde dit een
dorp gelegen 5 uren
van de plaets, daer
wy vernacht hadden,
en 200 uren van
Ardevil. Hier zagen
wy de hooge bergen
met fineu bedekt.
Des avonts ontrent 8
uren trokken wy
weder van daer met
helderen maneschyn,
die heeft verdween.
In wiens plaats een
mist quam, dit tot in
den morgenfontd
duur- de. Hier door
raekten wy van den
rech- ten wegh af, en
zworven twee uren
om, verdeelt in twee
partyen. Vroegh in
den morgenfontd
quamen wy tot het
dorp Adfgarneloe;
daer wy over een
brugh met zes bogen
trokken, onder welke
een was, waer onder
de rivier Goeroersjon
loopt, die zoo veel
betekent als drooge
rivier, omdat zy
veeltijds geen water
heeft. De Kara- vaen
bleef in het dorp:
doch wy begaven ons
naar de stad , daer
wy ontrent 10 uren
quamen, tredende
binnen de Kar-

wanfera der
Armeniers, daer we
elk een byzondere
kamer namen. Den
15 des morgens was
het nogh al mistigh :
doch het weder
helderde vroegh op.
Waerom ik den
volgenden dagh myn
goedt uit het dorp
liet halen en hier
brengen, dewyl wy
hier eenigen tydt te
blyven hadden.

XXII. HOOFSTUK.

Beroemde Mezar, of Begraafplaats van den Koningh Sefi.
Beschryving van Ardevil. Voornaem graf aan het dorp Kel- geran.
Vertrek van Ardevil. Aenkomst te Sangal.

MY luft, eer ik spreekte van de stadt Ardevil, voor af te laten gaen de beschryvinge der be- roemde Mezar of Begraafplaats van Sja Sefi , en andere Perfaensche koningen, die vervolgens daer begraven zyn. Myn verlangen zeker frekte vooral om dit ge- bouw te gaan bezichtigen, en daerom wil ik mynen lezer ook aentfonte daer de be- schryving van mededeelen. Van deze zucht gedreven begaf ik my naar deze plaats, gelegen by de Meidoen , dat een tameylyk groote plaats is. Op myn aan- komst vond ik de voorpoort zeer groot, van voren fierlyk gemaakt van steenen met verscheidene koleuren beschildert. Bo- ven wafze boogwyzie innewaert gaende. De deur des ingangs was van hout. Daer door getreden quam ik in een schoone lan- ge galery , aen welker bovenmuren vele niffen fierlyk beschildert zyn met blaauwe,

groene, gee en witte koleuren. Aen het einde van dezen gangh treedt men door een tweede poort, waer van de deur dik met zilver beflagen is. Dan is men in een schoon hoogh vertrek , daer aen de regterzy een groote ruime plaats of zaal met een koepel overtogen gezien wort, zonder eenige kolommen tot steunfel , even als de kerk genaamt de Rotonde te Rome, doch daer by vergeleken kleiner. Deze is belegt met tapyten , en strekt voor de Boekery, ook voor een bidtver- trek. Ter flinke zyde der zaal regt over den ingangh van dezen koepel is een fraei groot en hoogh vertrek met volten. By het zelve gaat men door een poort , waer van de deur mede met zilver overtrokken is. Dan komt men op een

opene plaats, die weinigh breeder danlangh is, in wel- ker midden een boom staat. De muur is ontrent 5 mans lengten hoogh, zynde aen el- # REIZEN.

elke zyde 3 niffen, alles met schoon blaeu en andere koleuren beschildert, en met bloemen en lofwerk verfierd. Op deze opene plaats ziet men aan de rechter zyde vele graven, daer verhevene zerken op leggen, op eenige van welke veel fieraed-werk uitgehouden is. Aen de flinke zy-de zyn ook andere, die met een muurtje gescheiden en afgefloten zyn. Deze zegt men dat graven zyn van voorname perfon-en, uit Koninglyke huizen gefroten. Zy komen tegens de buitenzyde van het graf van Sefi. Ter rechter en flinke zy-de dezeer plaats is een vertrek ontrent 3 voeten boven den gront verheven: waer van de gewelven koepelswyde gemaakt zyn, en van voren met hout traliwerk ge-floten. Ter flinke zyde ziet men aan den hoek der zelve plaats een groote poort, met twee deuren, die men opflaet. Deze zyn beide van zilver traliwerk dicht overtrokken, hangende daer aan een ke-ten van louter zilver. Hier moet men zy-ne schoenen of muilen uittrekken, om door te treden over eenen witten marmeren drempel, zonder dien te raken. Voor d'andere plaetsen was mede zulk een drempelfteen. Hier voor was de gront met matt en belegd: en verscheidene Perisanen zaten daer op de steene banken, die aan beide de zyden voor de poort zyn. Deze zyn opzieners van deze plaats: en men is genootzaekt hun eene vereering te doen, eer men verder voortgaen magh. Dunkt hun de gift niet groot genoeg, zy ne-men de vryheit van zulx te zeggen, ja daer by te voegen dat zy vyf-of zefmael zoo veel moeten hebben. Maar merken zy dat men befluit weder te keeren, ge-lyk ik op hunnen eifch myne schoenen aan-ftonts weder aentrok, zoo flaenze einde-lyk den koop toe, uit vreeze van niets te krygen. Door deze poort dan treedt men in de eeerfte plaats, die zeer klein is, waer boven een gewelf komt als een halve koepel. Ter rechterhant gaat men in een langwerpigh kostfelyk vertrek door een deur met zilver of gout traliwerk gefiert. Dit hing vol zilvere en goude lampen, waer van eenige een elle in de rondte be-grepen, zoodat men de meeninge niet tel-len kon. De gront was met tapyten be-legt. Aen beide de zyden ftonden kleene houten ftoeltjes, die men toeflaet, daer groote boeken op lagen. Deze plaats is 52 voeten lang, en 34 breed. Achter aan het einde der zelve is de plaats van het graf van Sefi, dat verheven en met drie trappen opgaande is. Hier hing een by-zonder groote goude lamp. Daer agter nogh een trap hooger ziet men een trali-werk van louter gout, dat rond gedraait, en zoo dik is als een goetd hecht van een mes. Buiten de lyft der deur bevond ik dit traliwerk te zyn 6 voet, en 9 duim:

de hoogte 9 voet, 10 duim. Hier zyn Graf van twee deuren, die men opflaet. Hierdoor Sefi. treedt men in een klein rond vertrek, in welx midden het graf van Sefi staat, ge-maekt van schoon marmer, en met een gout zyden kleet bedekt. Op elken hoek ziet men een hooge goude vaes. Boven het zelve ziet men vele zilvere, ook eenige goude lampen, gelyk ook in de rond-te. Het graf is 9

voeten langh, 4 breed, en 3 hoogh. Hier voor ftonden twee andere graven, waer van het eene kleen was, als van een kint: nogh twee ook agter het graf van Sefi: zoodat'er vyf graven in zyn, als dat van den Koning Sefi, den Koning Fedredin, eenen zoon van Sefi, den Koning 'Tzenid, en eenen zoon van Fedredin, genaamt Sultan Aider, dien de Turken het vel over de ooren getrokken hebben. Nogh is'er een graf van eenen zoon van 'Tzenid, en van Koning Aider. De lampen hier hangende, worden alle avonden aengefteken. Zoo mede twee waskaerffen, die alle avonden op groote goude kandelaren gezet worden. Boven dit graf komt een kleine koepel, die van buiten met gout overtrokken is: en daer benevens is ook een tweede fraecie koepel, boven met groen en blau verglaeide ftee-nen belegt. Eenigen hebben aengetekent dat geene werreltyke perfonen, ja zelf den Koning niet, vry flaat door deze gou-de deur te naderen aan het graf van Sefi, en dat de deur zelve altyt gefloten gehou-den wort. Maar het is onwaer, als aen my gebleken is, hoewel ik'er weinigh binnen tradt, als wel wetende in hoe groot eene achtinge zy deze plaats hielden. Ondertuffchen was het dit volk overal om geld te doen: zoodat ik meenende buiten eens vooral wel betaelt te hebben, nogh gehouden was voor elk verscheidene vertrek weder in de beurs te taften. Voor de reft beantwoordden zy al wat ik vraegde gaer-ne, en hadden een welgevallen, naer het fcheen, in te zien, hoe ik alles naeukeu-righ aentekende, waer toe zy my behoor-lyken tydt gaven.

Als men in komt ter flinke zyde van dit schoone vertrek, vint men eenige kleene byzondere vertrekjes, die met houte deu-ren gefloten worden, waer in ik uit hun verlondt dat andere graven van Koningen en Koninginnen zyn. Want men zegt dat hier begraven leggen Koning Ismaël, een zoon van Aider: Koning Tamar, een zoon van Ismaël: Koning Ismaël de twee-de, een zoon van Tamar: Koning Ma-humet Chodabende, een zoon van Ismaël; Ismaël Mirfa; Hemfa Mirfa en Koning Abbaes gebroeders, zoonen van Chodaben-de. Deze begrafplaetsen zyn zonder eenige fieraden.

Uit de treffelyke zaal van dit gebouw trendende, bezagh ik ter rechter zyde een wei- # CORNELIS de BRUINS

Keuken. Weinig omgaande de keuken, een welker ingang ook een groote deur met zilver overtrokken was. De keuken was tamelijk groot, maar flecht, komende gansch niet over een met de zilveren deur. In het midden der zelve ftonden twee groote verhevene water putten of bronnen. Voor een gedeelte was rondom de keuken een verheven muur met groote gaten: waar in zeer vele overgrote ketels ftonden, en onder elke der zelve een byzonder fornuis. Hier uit worden de luiden, die tot deze plaats behooren, gefpyt. Alle avonden ook word aan eenige honderden van armen

spyze, die meet in Pelaw beftact, hier uitgedeelt. In een zydevertrek aan de keuken zag ik ook nogh vele ketels op den gront ftaen.

Alles hier bezichtig hebbend begaf ik my weder naer buiten op de Meydoen, en binnen des Konings tuin, welke beide door een muur afgescheiden van elkander af staan aan de zyde des graf s. Hier heeft de Koning Sefi zich langen tydt binnen onthouden in een fteenen gebouw, dat nu dagelyks meer en meer vervalst. Binnen zyn twee vertrekken, elk met een schoorsteen. Hier zoude hy zich naer hun meening onthouden hebben. Buiten dezelve vint men vele andere vertrekken, benevens een kleine banje, of waschbadt, doch alles zonder fierlykheid. De tuin ook is wilt, en zonder eenige orde. Zy is vol vrugtboomen: maar bloemen of kruiden van eenige waerde zyn'er niet te vinden. Zy istamelijk groot, wordende door bornwater, dat'er doorloopt, op vele plaatfen bespreot. In d'andere tuin is geen huizing. Zy is ook zoo groot niet, en de boomen, die'er in ftaen, zyn veel hooger. Hier vond ik alles zoo flecht, dat het niets minder dan iets koninglyx verbeeldde.

Middelwerwyls naer buiten gereden, om met het werpnet te viffen in een kleine rivier, die uit het gebergte komt, vond ik daer een waterleidinge van aerde opgemaakt, eenige voeten hoogh. Het water loopt daer boven door een goot, en onder door een huis, dat daer toe gefelt is, naer de ftadt, om de tuinen der zelve te bevochtigen. Aen de andere zyde van het huis ffort het als een waterval in de beek, die door het lant loopt. Wy viften hier, maar vingen niet dan 3 of 4 kleine vichjes, die ik in Spiritus leide om ze te bewaren. Des anderen daegs reedt ik een goedtuur buitenaen de Zuidzyde der ftadt met inzicht om ze van dien kant op eenen bergh af te tekenen. Want op geene zyde kan men naeulyx daer iets van zien, door de meeningte der boomen, die het gezicht daer van benemen. Maar de hoogte deed ook weinig voordeel daer toe. Ook vond ik my genootzaekt door den opkomenden regen eenen anderen dagh daer toe te verkiezen. Op dezen weg bezag ik een huis, waer in het meel gemalen wert, door middel van water, dat afkomende van het hoogste gebergte, dat ten weften der ftadt altoos met fneeu bedekt legt, daer in vloot door een verheven kanaal, daer toe van aerde gemaakt. Dit water stort met eenen val onder 't zelve huis, en verspreid zich door het vlakke lant naer het Zuidoosten, daer op dezelve fteek ook d'andere is, daer ik reets van gesproken heb. Deze huizen hebben onderen molens, en boven twee groote platte ronde fteenen, die gefdadigh omgaen, leggende op een uitgholt hout, daer het koren door een houte goot onder den fteen loopt, en dus klein gemalen wort, werpende zich rondom ter zyden uit. Ontrent dezen laatsten loopt de rivier onder door een groote hooge brugh met 5 bogen, waer van het onderste gedeelte met groote fteenen bezet is: zynde aan de buitenzyde tuffchen de boogh tot fie-raedt de verbeelding van een half rondt torentje.

Nu wort het tyd te melden de gelegenheid der ftadt, gemeenlyk genaemt Ardevil, of Ardebil, ook wel Ardovil. Zy is gelegen in het Noorderdeel van Perfie, in 't Oosterdeel van het lantschap Servan in 't oude Medie, ten Zuiden der Kafpische zee en ten Oosten der ftadt Taurus. De gebouwen der zelve zyn beter dan die van Samachi, doch van dezelve stoffe gemaakt. De Bafaren of Winkelfraten zyn ook fraeier en beter overdekt. Evenwel ziet men hier niet veel winkels van goude of andere kostelyke stoffen, noch edel gesteente, gelyk wy van andere winkels getuigt hebben. Naer het zeggen van anderen zyn deze kostelykheden voor dezen hier ook geweest, maar allengs verdwenen. Men ziet hier vele kerken met koepels overdekt, waer onder de fraciste en grootste uitmunt, genaemt Mu-zyd, Mu-zhit, of Ma-zjit Adine, of Zondagbkerk. Zy legt in de ftadt ten Oosten op eenen kleinen berg, door, welke verhevenheid zy zich heel van verre doet zien. Verscheide afgezonderde plaatfen zyn'er in, waer in gebeden wort. De voornaemfte is groot en ront, waer boven de koepel komt, die op eenen lagen rondon muur ftaet, ftlekende torens wyze uit het gebouw, dat een vlakke muur is. Voor deze kerk ziet men een fontein, waer van het water van het gebergte door een onderaertse goot herwaert loopt ten dienst der genen, die daer komen bidden, hoedanige menschen ik in goedene getale in de vertrekken zag hitten. De andere Kerken zyn van die waerde niet. Hier zyn ook veel Hamans of Banjes. De voornaemfte straten, daer de meefte winkels zyn, zyn maer drie of vier There is no text present in the image to transcribe. There is no text present in the image to transcribe. # REIZEN.

vier in getal. De overige zyn al meest klein en final. De huizen zyn boven plat, zoodat men van 't eene op 't ander gaat. Meeft synze ongezien en flordigh. Karwanfera's zyn'er zoo veel niet, als te Samachi. Drie worden zyn' er niet bewoont van Indianen, die hier ook niet in groote getale zyn. Chinezen zyn'er niet, zoodat er ook minder handel gedreven wordt. Aen verschieide oorden binnen deze stad ziet men vele hoge Elze-en Lindeboomen ftaen, waer nevens de rivier vloei. Ook worden tegenwoordig nogh vele jonge boomen buiten de stad aan de wegen in goede orde geplant: dat mettertydt een aengename schaduw geven zal. De voornaemste plaats is de Meidoen, of plaats daer het graf van Sefi is. Aen de eene en andere zyde ftaen eenige weinige flechte huizen, waerin gemeene luiden arbeiden. Alle de huizen buiten de winkelfraten hebben meeft hunnen eigen tuin, verziën van vrugtboomen en andere: waer van eene vry groot zyn, inzonderheit aan de buitenfte zyden, daer weinige huizen ftaen: zoodat'er veel ledige plaats is, die echter met boomen geplant is. Dit maekt de stad groot, die rondom met hoeken uitspringt. De stad is derhalven zoo dicht niet bebout als Samachi, maar veel grooter in haar begrip, leggende in een ronde vlakke, die van 'eene tot d'andere zyde een freek maekt van 3 goede uren. Rondom is zy met hoge bergen befloten, waer van de hoogte genoemd wordt Sevanlan, of Sebelabu, leggende ten W. N. Weiten, waer op, gelyk wy gezegd hebben, gestadigh ficeu ge zien wort. Ooft often Z. Oosten is het

Chilanische ge- bergte. Tot Dervies heeft men eenen diergelyke hoog en bergh, genaamt Sa- band, en by Hamadan eenen derden ge- naamt Alvand, die wel de hoogste is. Deze worden om hunne gelykheid de drie Broeders genoemd. Ontrent deze stad in het gebergte zyn verschieide warme ba- den, die voor gezonde fonteynen gehou- den worden. Een is'er twee, andere 3 uren van de stad, andere nogh verder. Toen ik door deze stad gingh, kon ik naeuylx de fraten doorgaan om de nieuw- gierigheid der menschen, toeloopende om myne Duitse kleedinge te zien. Zy had- den my zelf nagevolgt tot aan het graf van Sefi, zoodat men hen met flokken van daer moest dryven: en echter volgden vele tot door den eerften gangh. By wy- len liepen ze my agter aen, tot binnen de Karwanfera, en quamen daer dagelyx, enkel om my te zien. Ja zeker Perfiaan be- loofde den opwagter eenen halven gulden, zoo hy hem by my wilde brengen. Het welk als de Armeniers my gezegt hadden, antwoordde ik, dat men in onze landen wel menschen voor geld liet zien, maar

niet dan wanneer ze iets zelfsfaems over zich hadden: het zy dat ze by uitnemen- heit groot, of kleen waren, of drie bee- nen of zoo veel armen hadden, of met twee hoofden geboren waren, of iets had- den dat de verwondering der aenschouwe- ren trekken kon. Ik voegde daer nogh by dat ik den opwachter der Karwanfera eenen heelen gulden geven zoude, als hy de luiden, die dagelyx aan myne kamer quamen, daer van daen kon houden.

Ondertuiffchen bragt ik nu de stad op papier, tekenende haer af van de voorge- noemde plaats by de gemelde brugh, op eenen tamelyk hoog en ronden bergh, die daer benevens legt ten Z. Weften van de stad. De verbeelding daer van ziet men op No. 48. Waer in al wat kenbaer is, met lettere aangewezen wordt. Dus be- tekent A de koepels van het graf van Sefi, waer van'er zich drie vertoonen, kunnen de de goude van die zyde niet gezien wor- den, te meer dewyl zy klein en lager is. B vertoont de groote Kerk Adine. C een brugh met 8 bogen, leggende over de ri- vier, die door het lant loopt. Niets an- ders van deze stad kan men wyders on- derkennen, dewyl zy, als wy gezegt heb- ben, geheel in 't geboomte legt. Ik te- kende ook deze brugh met 5 bogen af, gelyk zy met No. 49. wort aangewezen.

Den zefden der maent reed ik naar het dorp Kelheran, gelegen een goetd half uur ten Noorden van de stad. Den reg- ten wegh daer naer toe gaat men van het graf van Sefi, ftaande van daer af een meenigte van hoge elze-en lindeboomen, die aan beide de zyden van een final ri- viertje ftaen. In deze streek wonen de meeste Armeniers, die daer twee Kerken hebben, maar zeer klein en donker ge- bout. Als men uit de stad komt, heeft men cenen zeer fraejen en gelyken bree- den wegh, beplant van wederzyden met jonge Linde-en Elzeboomen. Hier rydt men voorby des Konings tuin, die met eenen aerd en muur omtrokken, en vry groot is; doch zeer wilt, gelyk wy van de vo- rige luthoven gemeld hebben, en zon- der eeneige orde. Eenige goede vrucht- boomen

zyn'er in, als appels, peeren, en kleene pruimen. De bloemen zyn niet noemens waardigh. Over deze tuin ftaet een diergelyke, waer in een vervallen gebouw is met verschieide vertrekken. Als men vorder in het gemelde dorp komt, ziet men daer een schoon graf van den Va- der van Koningh Sefi, genaamt Seid Tzei- brail, nevens nogh twee andere graffite- den, waer in leggen Seid Sala, vader van Tzeibrail, en zyn grootvader Seid Kud- beddin. Dit graf ftaet in eenen grooten tuin, omtrokken met eenen muur van aerd; waer aan twee groote poorten zyn. Aen de achterfte poort komt men van den

Tuin des Konings.

Konink- lyk graf. # CORNELIS de BRUINS

grooten wegh, zynde de voorfte in het dorp. Het graf is in syn vierkant van kleene fteenen tamelyk hoogh opgetrokken: waer boven een lage ronde toren flact met een groote koepel, die groen, en doorgaens met gout ingelegd is, loope daer blaewe ftreepen by wyze van loofwerk door. Boven op ftaen gulde verhevene knoppen. Aen elke zyde van den muur ftaen 6 venfters. De bovenfte is fierlyk gemaakt van dezelve korel: de onderfte is met yzere tralien. Van binnen en onder de Cornis syn drie fimalle vakken met verscheidene koreuren gefiert. Achter aen in het midden is een deur van hout, waer door men over een hoge tredde ingaat. Boven vint men een fieraet half boogfweze, met drie kleene venfteren verziend. Ik vond deze agterbuitenpoort aen den muur gefloten. Voor deze is een fraei overdekt portaal van fteen gebout. Hier zyn de, en geene menschen vernemende te kende ik, ziende door de reten der deur, het zelve graf, gelyk gy het verbeelt ziet op No. 50. Aen de zyde van het graf binnen het dorp, dat voor den voorfte moet gerekt worden, flact een waterput of fontein, gelyk met den grondt, die 16 schreden breedt, en 14 langh is. Dan gaat men 6 trappen op tot voor de deur; daer men zyn fchoenen of laerzen moet uitdoen, en over den drempel heen treden, gelyk wy in de beschryvinge van het graf van Sefi gezegd hebben, en naer de gemeene wyze den rechter voet vooruit zetten. Deze grafftede wort van veelen gekuift. Als men in het eerste vertrek is, dat boven fierlyk voltenswyze gemaakt, en waer van de grondt met schoone tapyten belegt is, ziet men door een tweede deur, die recht over de eerfte komt, het graf, dat boven den grondt in het midden van het vertrek flaat, zynde zeer groot, en hebbende een mans lengte hoogte. Het is van houtwerk gemaakt, en met gout tuffichen de voegen, gelyk men my onderrechte kleedt, ingelegd. Het was met een zyden kleedt overdekt, hangende boven het zelve eenige goude en zilverere lampen, gelyk voor de deur van het graf twee goude, en twee zilverere. Men gunde my niet verder te genaken dan aen de deur van dit graf. Waer mede ik my ook vergenoegd hield, dewyl ik daer binnen genoegh zien kon.

Terwyl ik hier bezigh was met alles, zoo veel my mogelyk was, na te sporen, gebeurde het dat de Armenier, dien ik tot mynen leitsman medegenomen hadt, en het volk, dat hier was, eerft een woorden geraekten, en daarna hantgemeen wierden. Ik vond my hier niet weinigh mede bedremmelt, en spande alle myne kragten in om den twift wech te nemen,

dewyl ik voor grooter ongemak bekommerd was. Want deze menschen waren in hun eigen dorp, en vervolgens, gelyk men zegt, ftout op hunnen grondt: zynde ook van nature forrs en boosaerdigh: zoodat ook de Gouverneurs wel 40 jaren langh veel werx met hun gehadt hebben, dewyl ze van geen ontzagh wiifen, en tot die floutheit uitfpatten, dat ze zich niet ontzagen het verkopen hunner waren aan hunne bedienden te weigeren. Groote baldadigheit. Waerom men ook eenigen van hun heeft moeten dwingen te verhuizen van hier na Spahan. Dogh de tegenwoordige Chan, gelyk reets gezegd is, heeft het nu zoo verre gebragt, dat de hier nogh zynde zich ook ftil houden. Het was zeker hoog tydt. Want de ongebondenheit dezer ruwe menschen ging in vorige tyden zoo verre, dat zy by den eenen of anderen man een goelyke vrou vindende, zich niet schaemden hun die afhandigh te maken, en die zich daer tegen ftelden doot te flaen. De Kooplieden zeker waren binnen de Karwanferaes niet veiligh. Want hen ziende geld handelen, ftoven ze daer binnen, en namen den buit naer zich; om van geen meer andere dartelheden nu te spreken.

Deze Chan heeft onder zich 300 Ruiters, waer van een gedeelte, zoo dik-wyls hy uityrdt, by hem is; zonder dat hier eenig meerder getal van voetvolk of foldaten is.

Den 7 den maent wert het goet der Kooplieden afgehaelt en gebragt in het dorp Adfgaernloe, daer de meester onzer Karavane zyn woning hadt. Dit was wel de voornaemfte reden dat wy hier zoo langh blyven moften, en het schoonste weder laten voorbygaen. Want het was gezegd dat wy den 9 vertrekken zouden. En op dien dagh regende het juijt zo gefladigh dat wy niemant onzer reizigers vernamen. De volgende dagh gaf ons schoon weder: zoo dat nu belooft wiert, de reize den 12 der maent voort te zetten. Op dezen dagh quamen my eenige Armenische Priefters begroeten, en verzoeken iets te willen toebrengen tot het flichten eener Kerke, St. Jan toegevydt, binnen een dorp buiten de Stadt. Ik gaf hun een klein geschenk, nevens eenen wenfch van geluk in hun voornemen.

Den 11 der maent vervaardigde ik alles tot de reize, die wy des daags daer aen, na een verbylf van vier weken, eindelyk ftonden voort te zetten, en zondt myn goetd vooraf naar buiten. Den dagh ge-rezen zynde, ontmoette ik verscheidene Per-fianen, die al zingende en vreugde bedryvende door de ftadt reden, omdat ze gelukkigh waren wedergekeert van Mecha, daer het graf is van Mahomet, hunnen opperften Profeet.

Het

Ongemakkelyk voorval. # REIZEN.

Het was 3 uren na den middagh, als wy met de Karavane voortgingen, ryden-de al Zuid aan ontrent 1 uur door de vlakke, van waer wy in het gebergte quamen, van het welke de stad zich aengenaam opdoet, omringt van een meeninge dorpen, die tegens de bergen aanleggen. Evenwel is de afstand te verre, om alles duidelyk te kunnen zien. De geheele Karavane had zich nedergeflagen by het dorp Sardale 3 uren van de stad. Maar in het gebergte gekomen, dat het zynde vonde wy zulken mift, gat hem naeleyd te bekennen was. Hier was schoon boulant, en meeninge korenhoopen lagen by een. Het dorp is al vry groot. Wy bleven'er in tot 3 uren na middernagt, en trokken toen het gebergte verder door. Toen de dagh aanbrak, zagen wy de agterste bergen heel met de kruin in de wolken. Hier vonden wy ook schoon lant, en Perfaanse boeren, die het met ofien en buffels beploegden. Na het trekken door verscheidene dorpen quamen wy ten 9 uren aan het dorp Koraming, dat wy ook groot en met veel korenhoopen omzet vonden, op de wyze der andere dorpen, waer van we gesproken hebben.

Hier hielden wy standt, en gingen leggen in de vlakke, nevens een levendigh riviertje, dat weinig schreden van hier door het lant loopt. Veel duiven zyn hier, ook waterfrippen, en lyfters, waer op ik met het roer jagt maekte, en eenen goeden vangt deed. Ook schoot ik twee jonge Entvogels, die by een zworven, de cenigste, die ik hier te zien quam. By alle deze dorpen vint men Wilge-Elze-, ook eenige vrugtboomen. Wy bleven nogh al hier om eenige luiden af te wachten, die van de stad stondende te komen. Middelwylen verwaardigde ik een gezicht op het papier, zoo als wy met de Karavane benevens het dorp lagen, gelyk op No. 51 verbeelt word; met voornemen, van ook eenige gezichten van het lant, en eenige dorpen daer in, te vertoonen.

Dezen avont begon het te mitsen. Dogh het weder opklarende, vertrokken we ontrent middernagt, trekkeende by Maenlicht over het hoogh gebergte. Wy togen ook by wylen door de laegte, en na het trekken door verscheidene dorpen bragten wy het des morgens den 15 vroege tot het dorp Fattaba, nadat wy eenen wege van 4 uren afgelegd hadden. Des anderen daags vervolgden wy een weinigh voor den morgenfondt onze reize weg, en quamen ten 9 uren by het dorpje Jeries 3 uren afgelegen van het laatst gemelde. Dezen nacht quamen de twee Armeniers, myne reisgenooten, by ons met eenen der meesteren van de Karavane. Zy waren om eenige dingen, die ze te ver-

richten hadden, dus langh in de stad gebleven. Vier uren voor den dagh gingen wy voort, en floegen ons met het aankomen des dageraets van den 17 der maent neder in het gebergte, nadat wy nu drie uren gereit hadden over moejlyke rotfen en fteenigh

gebergte. Dezen dagh quamen wy by onze Kamelen, van ons eenige dagen vooraf wech gezonden. Hier vertoonde zich de bergh Taurus, een half uur afstandts voor ons. De inwoners noemden hem Cafelusan. Hy strekt zich wyd en zydt uit, en neemt maar de verscheidenheid der plaatfen ook andere namen aan. Dogh hy behout in 't Zuiddeel van klein Afie den naam van Taurus, dien eenigen ook voor Caucasus hebben aengetekent. Wy maekten 3 uren na middernagt eenen aenvangh om hem te beklimmen. Eerst quamen we ineen groote laegte, moettende te voet gaan om den fteilen afgang. Toen gingen wy den bergh op, dien ik zeer fleil bevondt, en vol akelige fteenrotfen, hier en daer ook yffelyke klooven, en vervaarylke diepten van elkander gescheiden. De wegh is hier om de finalte zeer gevaarlyk: waerom men meeft te voet met de paarden achter zich moet voortgaan. Men rekent gemeenlyk een goedt uur tot het trekken over dezen bergh: maer wy waren met zulk een groote Karavane meer dan 2 uren hier over bezigh. In het wederafkomen zagh ik vervaarylke en woefte gezichten aan de rechter syde met hollen tuffchen de rots-kloven; dat by nacht zeer naer voorkomt. Als men den bergh heel over is, komt men in eene vlakte, die eenige honderden van schreden groot is. Deze trekt men ter flinke hant door, en weinigh vandaer komt men aan eenen tweeden bergh. Want deze berg Taurus is als in twee bergen afgedeelt, tuffchen welke heel beneden in den gront de rivier Kiflofan loopt, die ook Kurp genaamt wordt. De vloed van dezen stroom is zeer snel, hebbende verscheidene watervallen, of affortingingen, die met groot geruich tuffchen de klippen heen bruischen. Deze rivier vloeit van het Westen, en loopt naar het Oosten, tot dat zy eindelyk in de Kaspische zee flort. Om'er over te trekken heeft de Koning Tamas een groote steene brugh doen maken, die 10 schreden breed, en 150 langh kelyke is. Zy is tamelyk hoogh, en heeft 6 bo-brugh gen, waer van'er drie vry groot zyn. Boven tuffchen de vier bogen zyn drie gaten, waer onder men nogh ten deele ziet een half rond, toornsweyze gemaakt. Deze rivier loopt tegenwoordigh maer door eenen of twee der zelve bogen, hoewel by hoogh water ook door'd andere. Toen wy deze brugh over getrokken waren, zetten wy ons neder om het overige der Karavane af te wagten: de Armeniers meeft

De bergh Taurus.

Yffelyke gezichten.

De rivier Kiflofan.

Aenmerk.

Q² # CORNELIS de BRUINS

meeft om hier Kaffee te drinken, doch ik om een gezicht dezer brugh, der rivier, en bergen op het papier af te tekenen; waer toe het licht der maan my gunstigh was. Myn tekening ving ik aan van de N. Weitzye, gelyk te zien is op No. 52. Toen trokken wy den tweeden bergh op, die hooger, grooter, en moeiliker was, dan

d'eërste. Want van te voet tegen de hoogte op te gaan, en dan weder naar de laagte te dalen, vermoeit zynde, waren wy gedwongen veeltyts adem te scheppen; totdat wy een goede streek vindende, weder te paerde flogen, en eindelyk de opperste kruin des bergs bereikten. Men ftelt gemeenlyk voor het opklimmen anderhalf uur. Maer wy waren'r langer over bezigh, doch wel te vreden dat wy met een gedeelte der beeften zonder eenige geschade te lyden, met den dageraet daer boven op quamen. De resterende Kara-vane quam wel 2 uren na ons. Ik bevond hier dat men weinigh weder nederwaert gaat, maer een hoogh lant behout, dat binnen de streek van een half uur goedt en wel bebout is. Wy trokken nogh tot 9 uren by zonnechyn voort, wanneer wy ons nederfloegeen tuffchen laegh gebergte, by een goedt vlietend water, ontrent het dorp Kafiebeggidaraffi, gerekent 4 uren af te leggen van de plaats, daer wy vernacht hadden. Hier werden ons de eerfte druiventekoop gebragt, en tot zulk eenen goeden prys, dat wy voor 4 ftuivers 7½ pont hadden. Als men over dezen bergh is, krygt men al meeft schoon lant, en eenen goeden wegh. Achter den bergh Taurus verтоont zich een bergh, die veel hooger is, genaamt Sawalan, waer op alydt fineeu legt. Den volgenden dag bleven wy nogh hier, om ruft te geven aan de beeften, die van den moeiliken wegh afgemat waren. Den 20 trokken wy weder voort 3 uren na middernagt. Wy hadden schoon weder, maer by nacht koude. Getrokken zynde door een vervallen dorp, en over een of twee tamelyk hooge bergen, floegen wy ons ten 7 uren neder by een loopend water, ontrent het dorp Jamkoela, geleven 3 uren van de laatste ruftplaats. Hier zagen wy de eerste vogels, die ze Baeker-Kara noemen. Drie uren na middernagt gingen wy den 21 weder op wegh, en quamen met den dageraet aan het dorp 't Sargabrand, daer Het dorp wy ons, nu 3 uren gereift hebbende, ne-'t Sarga-brand. Dit dorp legt in een vlakte, en heeft eenen kleinen tuin, waer in de hoogfte boom Wilgeboomyn zyn. Ter rechter syde is een tamelyk hooge bergh, op wiens spits men verbroke rotsfteenen ziet. Het overige des bergs wort beploegt gelyk het omleggende lant. Veele andere dorpen leggen daer ontrent. Men ziet hier den Taurus in 't verschiet. Het gezicht tekende ik hier, gelyk het met No. 53 wordt aangewezen. Den 22 trokken wy twee uren na middernagt weder voort langs eenen goeden wegh. Met het aanbreken van den dagh reden wy door een zeer groote vlakte, hebben de ter regte en flinke syde hooge bergen. Ten negen uren hielden wy ftil, en bleven in de vlakte by het dorp Nonul, gelegen Het dorp 6 uren van de plaats, daer wy onze nagtruft genomen hadden. Wy gingen al ten Zuiden aen, en kogten weder druiven Schoone voor den zelve prys, zoo blaauwe als druiven, witte, wonder goedt van smaak. Des nachts den 23 togen wy weder voort meeft al in vlakte ten deele vol fteenen en grof zandt. Eenige dorpen ter regterhant voorby getrokken zynde reden wy door de stad Samgael, afftygende en ons neder leggende aen ginfe syde. Hier kregen wy Enande- volop van Granatappelen, hoewel ze re vrucht kleen

waren, van appelen ook aengenaem ten. van koleur en smaak, nevens druiven en andere vrugten, die ons een aengename verversching gaven.

XXIII. HOOFDSTUK.

Beschryving van Samgael en verscheide andere plaetsen op den wegh naer die stadt. Komft tot Kohm.

HIER gekomen zynde moestenwe ook nogh blyven den volgenden dagh, omdat de tol voor de goederen betaelt moet worden, en de tolmeesters buiten de stad t vertoevende niet te voorfchyn quamen. De stad Samgael heeft geheel de gelykenis van een dorp. Eeni-ge huizen staan'er, die tamelyk hoogh, en van aerde wel opgebout zyn, zommi-ge ook van fteen onder aerde vermengt. Zy heeft een brave hooge Bafae ofte Winkelpaets, die tamelyk langh en boogfweze geheel overdekt is; waer in de voornaemfte winkels syn van lakenen, stoffen, katoenen, en andere dingen van die natuur. Buiten deze zyn'er nogh verscheide andere winkelplaetsen, mede overdekt. Verscheide kerken zyn'er ook met
Karavane by He

Brug over de rivier Kiesilosan.

HET
DORP
CORAMING.

HET DORP 'TSARGABRAND.

SAMGAEL.

SULTANIE.

GESIGT BY SAMGAEL.

DORP GIHARA.

REIZEN.

met koepels, waer van de voornaamste van buiten fierlyk groen, en uit den blauwen verglaeft is. Een vervalte kerk zag ik'er, die redelyk hoog en met een koepel verzie was. Deze was voorheen een Mosque der Turken geweest, toen zij hier den meester speelden. De stad zelf is klein in haer begrip, leggende vermakelyk in de vlakke aan de zyde ten Ooft en N. Weften met hoog gebergte bezet. Een half uur van daer aen de Zuidzyde vloes een schoon klafer water, daer wy ons hadden nedergeflaggen, gelyk ook aen de N. Weftzyde in de laegte, daer men veel vermakelyk geboomte en tuinen heeft al met afgeschotene muren ziet. Met deze legt de stad zoodanigh bezet, dat men ze aan de meefte zyden naeulyx van buiten zien kan. Waerom ik bequaemft vond een verbeelding daer van te maken aen de N. Ooftzyde, gelyk No. 54 die anwyft; toonende al wat kenlyk is met letteren. Dus verbeelt de letter A de vervalte kerk der Turken, B de voornaemste kerk, C een groot vervallen gebouw. Verder heb ik'er niets kunnen vinden dat der aanmerkinge waardigh was, of eenigh overgebleven gedenkten der outhiteit verbeeldde. Dat vreemt is, dewyl het een oude stad is. Zy is voordezen in vollen bloei, en zeer neringryk geweest, daerna door Tamerlaen verwoeft, en by verder verloop van tyden door de Turken be dorven. Men heeft'er maer eene Karwanfera: maar zy is zeer groot, en van aerde en leem gebout. Aen de Ooftzyde naer het gebergte loopt de smalle rivier Sangansjaey, naer welke de stad schynt genoemd te zyn. Naer dezelve zyde afziede van onze rustplaats tekende ik het gezicht, zoo als ik het vertoon op No. 55. Een Daroega of Schout heeft hier het gebiedt. Wat den tol aangaat, waerom wy hier vertoeven moften, voor yder laftpaert, geladen met zyde of laken, moeten 30 fluivers betaalt worden. Voor flegter foort geeft men 15 fluivers. Tegen den avondt kregen wy regen, die tot 2 uren voor het ryzen op den dagh bleef duren. Maar het wederop geklaart zynde vertrokken wy den 25, hebbende de Tolmeesters befloten te komen ter plaetse, daer wy blyven zouden. Den wegh had-den wy hier vlak en goet. Met den da-geraet togen wy ter rechter zyde voorby een dorp, dat in 't geboomte legt, kort daerna ook voorby een ander, leggende aen 't

gebergte ter zelve zyde, eindelyk nogh voorby 3 andere: tot dat wy ten 9 uren aan het dorp Kurkjandy quamen, daer wy bleven, zynde 3 uren van de stad, ten Z. Ooften. Ter flinke zyde strekt zich hier een arm van den bergh Taurus, uit het Noorden loopende naer het Zui-den, naer het lant Curdestan, dat be-woont wort van een volk, genaemt Curd, dat zich al in dorpen onthout: hoewel men my zeide dat'er in 't gebergte een kleene, maer sterke stad was, die genoemd wiert Keyder Peyamber. Na eenigen regen, die een gedeelte van den nacht bleef duren, trokken wy den 26 der maent 2 uren voor den dagh weder voort over de vlakke, houdende wederzyts het gebergte. Na het doortrekken van eenige dorpen had-den wy met het aenbreken van den dagh de stad Sultanie ter rechter zyde van ons, daer wy vernacht hadden, leggende aan den wegh een dorpje, waer langs men dicht heen trekt. De stad legt in de vlakke dicht by het gebergte ten weften, hebbende aen d'andere zyde ook hooge bergen, en ter rechter den bergh Keyder. Hier reden wy tot myn ongenoegen voorby, dewyl de voerluiden daer niet te doen hadden, en, zooze daer quamen, gehouden waren den tol te betalen. Hier by quam dat de meester der Karavane my wys maakte, dat wy weinigh van daer onze rustplaats zouden nemen. Waer in hy my leeklyk misleidde: want ik verftont wel heeft dat de verblyplaats eenige uren verder zoude genomen worden. Hier over in mynen geeft moeilijkheid hebbende besloot ik te rug te ryden, en de Karavane te laten voortrekken. Ik deed het ook, en gekeert zynde stelde my aen de Ooftzyde tegens eenen heuvel om de stad af te te-kenen, waer van de afbeelding op No. 56 staat. In deze stad syn 4 groote kerken, waer van de 3 voornaemfte groene koepels hebben. In de allervoornaemfte is het graf van Sultan Mohammed Chodabende, van wien men gelooft dat de stad gecricht is. Dat naer hun voorgeven nu by de 400 jaren zoude geleden zyn. Men betuigde my dat deze graftede groots en wel gebout was, de kapel ook fierlyk en met zilver en gout opgeprunkt, hebben-de tot de inkomft 3 poorten, welker eene voor byzonder fraai en groot gehouden wiert. Het gezicht daer van doet zich van buiten vermakelyk op.

De stad zelf heeft poorten, noch Hoeda-muren. Alle de huizen syn van aerde, nighet kalk, en leem gebout. Agt of tien Karwanferaes zyn'er: Bafaers van weinigh be-lang, dewyl'er geen handel gedreven wort. Voor de verwoefing evenwel, door Tamerlaen aengerecht, is het eene der prag-tigste fteden geweest. Het voornaemfte gebouwd daer in was geweest de Koninglyke Residentieplaats, die nu geheel vervallen is. Een half uur van de stad ziet men nogh een gedeelte van eenen hoogen fteenen tooren en poort, die men zegt dat eertyts aan de stad zou behoort hebben. Zy legt op de hoogte van 36 gr. 30 min. Ondertuffchen was de Karavane nu zoo ver- # CORNELIS de BRUINS

verre voor uit geraekt, dat ik, schoon fterk aenrydende, eenen wegh van twee uren moft afleggen, eer ik'er weder by quam. Weinich voor den middagh floegen wy ons neder by het dorp Thalys, daer ik een meenigte van Baeker-kaeraes zag, (een

gevoelte dat onze patryzen gelyk, maar wat grooter is, van onder ook meet wit, gelyk de vleugels.) Zy vliegen by wylen in grote menigte famen, vry hoogh; en zitten dan weder op den gront by geploegt lant. Ik schoot'er eenen, die byzonder zwaer, en wel gevoedt was: waerom hy ons fmakelyk viel in 't eten.

Nu trokken wy 2 uren voor den dagh weder voort, en kregen dus ontrent den morgenfontd wederzyds een ander gebergte, rydende door een schoone vlakte, die ter rechter zyde meeft beploegt was, en met verscheidene dorpen bezet. Aen d'andere zyde waren'er geene. Nadat wy eenen wegh van vyfuren afgelegd hadden, bleven wy in het dorp Gromdara, dat ik zeer groot bevond. Het was ook vol geboomte en tuinen, loopende de meefte huizen in de laegte, daer een klaar water ftroomt. De huizen naer gelang van een dorp in dit lant zyn al vry goedt, en eenige der zelve al tamelyk hoog gebout. Wy trokken 2 uren voor den dagh hier weder van daen over de vlakte meeft al Z. Ooft aen. De bergen leggen hier wederzyds, als voren, ontrent 1½ uur van elkander. Met het begin van den dagh zagen wy het lant wederzyts bezait, nevens vele dorpen, daer we midden door de vlakte voorbyreden. Hier zag ik hoe de boeren hun lant met kleene platenafficheiden door het hoogen deraerde, om het water daer op te behouden. Benevens den wegh ziet men eenen waterloop, die hun dient, om over het lant te doen vlocien. Nu trokken wy door twee dorpen, die elk een toorn aan de kerk hadden, hoedanige ik tot dezen tydt toe noch niet gezien had. De toren was beneden zeer dik, en defzelfs punt fpits. Boven was een gedeelte daer van groen met gelee frepen. Men onderrechtte my, dat het heilgraaf was van eenen der Perifaeenche heiligen, daer naderhant een kerk aen gebout was. Ontrent den middagh redenwe ter zyden in de laegte af op een plaats rondom eenen waterloop hebbende, die 5 of 6 voeten breed was, en met twee watervallen fterk afliep van het N. Weften, nemende zynen loop Z. Ooft heen door het lant. Hier by leggen twee dorpen, waer van het een genaamt word Parfabeym, en 't andere Touoekhfi, welk het kleinste is, zynde gelyk een tuin met eenen muur van aerde omtrokken: waer in men treedt door een groote poort. Dan vint men de huizen daer binnen. Het eerft genoemde dorp is groot, en voltuinen

en geboomte. Ook zyn hier ontrent noch andere 'luftige en vermakelyke freken. De twee vorige dorpen met die vreemde torens, daerwe zoo even van spraken, dragen ook den zelve naam van Parfabeym: en worden deze plaatfen alle onder een gerekent, hoewel zy al een goede freek van een leggen. Aen de flinke zyde scheen nu het gebergte te eindigen. Nu bevonden wy dat wy 5 uren voort getrokken, en met een des nagts wel een uur van den rechten wegh afgeraekt waeren. Twee of 3 uren na middernagt gingen wy weder van daer, ten deele over heuvelagtigh lant, hebbende wederzyts verscheidene dorpen, die wy voorbytrokken. Met den dagh hadden wy ter flinke zyde weder andere bergen geheel met fiece be-dekt. Wy trokken drie-of viermaal door een kleine rivier, in byzonder schoon en warm

weder, en quamen in het dorp Gihara, daerwe ons op den middagh ne-derflogen. Elke party der Karavane legerde zich binnen den omkring van ge-nen lagen vervallen muur, hoedanige plaatfen hier veel zyn. Dit dorp is zeer groot, en men rekent dat'er ontrent 500 huizen in zyn. De meefte leggen op een-en heuvel, echter tamelyk hoog ge-bout. Zoodat zy van verre eenen fchyn geven cener fierkte: maar als men nader komt, ziet men dat het maer gemeene gebouwen zyn, zoo als in dit lant be-woont worden. Veel geboomte en tui-nen ziet men'er rondom, nevens een goetd getal huizen, die niet bewoont worden. wy geven'er u de verbeelding af, van de N. Ooftzyde opgemaakt, op No. 57.

Goede eetwaren vond ik hier, schoon Goede fchapenvleesch, hoenders, goede meloe-eetwaren, nen, ook fchoone Watermeloenen, waer van ik uit de belfte pitten bewaerde. Ik Angoert-fchoot hier eenen Angoertvogel, die vogel. fchoon en groot was, en heel zweemde naar eenen entvogel. Maar deze vogels vliegen hooger, en gaan regt op even als een haen. Zy onthouden zich veel op 't lant, daer water ontrent is, waer in ze nu dan zwemmen. Het lichaam is geheel rood: de hals tot by het oogh ros gelachtigh: om het oog wit tot aan den bek, die zwart is. De vleugels zyn wit, root, en zwart. Myn hont bragt hem my levendigh. Ik geef u hier de teke-ning van een dorpje, hier by gelegen, op No. 58, en den gemelden Angoertvogel op No. 59.

In deze lantfreek vond ik ook hier en daer katoen ftaan, het welk my luftte op papier af te tekenen, zoo groot, als men het ziet groeien in vele takjes by een, zynde 3,4, of vyfknoppen aen elk takje. Zoo als het hier getekent ftaat, is het in zyne volkomene ryphet, gelyk blykt aan het eene knopje, dat reeds open gebarften is,

Het dorp Thalif. Vremt gevogelte.

Het dorp Gromdara.

Het dorp Gihara.

De dorpen Parfabeym en Touoekhf. # DORP BY GIHARA.

ANGOERT VOGEL.

KATOEN TAK.

M. Pool. 182 # REIZEN.

is, dat wit van kouleur zich opdoet, en vol katoen is. Dit verzamelenz met af te nemen. By wylen valt het van zelfs af, wanneer zich de knop opent en verdroegt. Als de knopen noch in

hun geheel en ryp zyn, zynze ontrent purper van kouleur, en geven een aengename beschouwing in de velden, omdat de gerafste humne witheid daer onder vertoonen. Zie hier het fatfoen in grootte daar af op N°. 60.

Den 30 der maent bleven wy mede hier om de beeften te doen ruften. Ontrent den middagh trok hier door een Gezant van Polen, die nu weder te rug uit Spahan quam, daer hy drie maenden was ftel geweest. Toen hy hier door trok was ik alleen buiten het dorp, my verma kende met schieten naer eenigh wilt. Een nigen van zyn gevolg zie de op zyn Duitsch gekleedt riepen my toe. Maar ik denkende dat het Perianen waren ging mys weghs. Waer op 2 of 3 personen te paert op my afquamen, verzoekende in de Italiaensche tale, my te spreken, en daer by voegende datze Franken waren. Hier over verzet staande tradt ik naer hen toe, en in 't spreken met hun, trok de Gezant met zyn gevolgh door. Ik beantwoordde hun vragen, die op nieuws en tydingen floegen, naar myn beste kenniffe, zeggende dat ik hun niet veel mede te deelen hadt, dewyl ik reets zes maenden van Moskow geweest was. Zy had den vorigen nacht weinigh uren van ons in een ander dorp gelegen. Zy bedankten my door den tolk des Gezants, die my in 'd'Italiaensche taal aengesproken had, met betuiging, hoe leet hun was, dat ze bezigh met voorttrekken my geene beleefdheid bewyzen konden. Waer op ik met gelyke beleefdheid antwoordde. Dus scheidde wy van elkander, hebbende ik aengenomen hunne vrienden te Spahan te begroeten, gelyk zy beloofden dezen pligt ook te zullen afleggen by de myne te Moskow, daer ze heen trokken. Ik zag dat hun gevolg bestond in ontrent 30 personen te paert, wordende 4 of 5 standertjes gedragen van eenigen onder hen, dat een fierlyk gezicht gaf. Toen volgden 23 Kamelen met de pakkaedje agter aan.

Ten 3 uren na middernagt scheidde wy weder van daer, en door verscheide dorpen getrokken legerden ons met den mor genftondt by het dorp Sakfawa, gelegen 4 uren van de lefte verblyplaats. Dit dorp was wel zoo groot, als daer we des daegs te voren waren, ook vol geboomte. Aen de rechterzyde heeft het een groot vervallen gebouw, aen de flinke een ver valle Karwanfera, gelyk in de afbeelding op No. 61 vertoont wordt. Wy waren hier genootzaekt te vertoeven, omdat we niet klaer konden raken met de tollenaers. Dit deedt my den tydt doorbrengen met schieten naer eenige duiven, die ik hier in groote meenigte vond.

Twee uren voor den dageraet trokken wy weder voort, en eenige dorpen door getogen zynde, quamen wy met den op gang der Zon aan het dorp Arafangh, dat Het dorp ter rechter zyde aen eenen heuvel gelegen Arafangh. is, verzien van goede huizen, en vele Zenarboomen, die groot en fraai voor 't oogh zyn. Dit flagh van boomen had ik nogh niet gezien, en ik zal'er daerna breeder van spreken. Wy trokken het dorp door, en de Karavaen daer nevens. Hier ververfchten wy ons met Granaetappelen, waer van wy'er 4 voor eenen fluiver kogten. Het hart hier mede sterke, reden we

verder over kleine bergen, laten de de vlakte hier ter flinke zyde van ons, om den wegh te nemen, die naeft naar de stad Kohm loopt. Een weinigh meer ter rechter zyde van het gemelde dorp is de wegh naer Sawa, dat, als men naer Kohm trekt, eenen dagh uit den wegh is: dewyl de Karavaenen daer doortrekkinge, driemael tol moeten betalen. En als men de zen wegh op Kohm neemt, betaalt men maar eens. Waerom ze gemeenlyk de plaetsfen kiezen, die hun voordeeligit zyn.

Ontrent den middagh ruften wy tuf fchen de heuvels in een vlakte by het dorp Hangeran, hebbende 5 uren weghs afge legt. Hier vonden wy uitnemend schoon broot, en trokken 3 uren na middernagt vervolgens voort over gebergte, gelyk te voren. Daerna kregen wy vlak lant, en quamen ten 10 uren aan het dorp Sa rande, waer nevens wy ruft hielden by een schoon loopend water. Hier ontrent zagen wy verscheide dorpen, en kregen voor de eerste mael wyn van Ardevil, doch met groote moeite, dewyl'er geen vry heid is om dien te verkopen. De wyn was wit, maar tamelyk goedt van smaak. Wy gaven voor het Badman, dat men hier rekent 11 ponden te zyn, 12 fluivers. Ontrent dit dorp ziet men vele groote putten, waer in het water door een onderaertich kanael naer het dorp geleit wert. Wy togen weder op wegh, meeft Ooft ten Zuiden aan. Den 4 der maent trokken wy ten 9 uren door het dorp Ab baffabat: van waer wy togen over een vlakte ontrent 1½ uur langh; toen over fteenagtigh gebergte; eindelyk weder over een vlakte, waer in twee uren ge reden hebbende, bleven wy by het dorp Angelawa, daer we, na 7 uren reizens, een uur na den middagh aenquamen; hoe wel het wel 3 uren was, eer de ganfche Karavane daer aenquam. Nu waren wy nogh 7 uren van de stad Kohm. In deze streek vonden wy vele putten, 4 of 5 schreden van elkander afgegraven. De tuf- # CORNELIS de BRUINS

tuffchenruimte van den gront, die onder ook hol is, verstrekt voor de volten of het gewelf van den waterloop, waer door het water een weinigh onder 't lant heen loopt naer het dorp; hoedanige waterlopen men veel in Perfie ziet; en die, als men ze leggen zal, grooten arbeit in hebben. Het dorp zelf vonden wy flecht, en weinigh voorraadt voor ons daer in. Ik zag hier kraejen, groot by uitnemetheit, dochh weinigh in getal. Het water was hier zout, omdat de gront hier en in het omleggende lant falpeterachtigh is. Het was nogh vroegh in den nacht, als we onze Kamelen voor afzonden, van welke een geladen met twee pakken laken door de tollenaers van Sawa wech genomen wert, omdat de doortogt daer niet geschiedt was, dewyl deze landstreek onder het zelve gebied behoort. De Kamelen moften dus weder te rug keeren, en wy hier blyven tot den 6 der maent, wanneer wy een uur voor den dagh te gelyk voorttrokken in groote duißternisse. Waardoor het gebeurde dat wy aan een greppel gekomen zynde, die wy niet zien konden, verscheide paarden daer in omvielen, onder welke myne ook was; waer van ik echter geen ongemak had. Zoo ging het ook met het paert, daer myn goedt op lagh. Deze belemmering over zynde, quamen wy ten 9 uren aan de rivier Sa-waefiaey, die haren loop

van Sawa heeft. Op zommige plaetsen is zy vry breed om de laegte des lants, daer ze tuffchen hoog lant loopt, een groot fluk wegs ter flinke zyde nevens ons naer het Zuiden. Wy hadden den wegh over een zandige vlakke, aen welker regter zyde enige zantbergen leggen, die zoo rul zyn, dat'er geen mensch of beeft kan opkomen zonder gevaar van daer in te verzinken. Agter deze zyn andere hooge bergen, tuffchen welke twee streken de wegh van Sawa naer Kohm loopt. Wy hielden op dezen togt goede wacht, dewyl de genen, die onze Kameel hadden weggenomen, zich lieten verluiden van ons nogh meer-

der goedt te zullen komen afhalen. Wy wachtten dit af, zynde wel op onze hoe-de, maar vernamen hen niet. Ten 11 uren vonden wy ons in een steenagtigh gebergte, waer over wy trekkinge, rotfen zagen van vreemde verbeeldingen, zyn-de allerhande gedaante daer in te bespeuren. Hierom tekende ik het gezigt daer van, met het gebergte ter regter zyde van de ftadt in 't verschiet, gelyk te zien is op N°. 62. Want op eenen der voorste bergen was het niet anders als of men den kop en hals van een beeft zag. En daer nevens doen zich weder andere vreemde vertooningen op, hoedanige ik noit gezien heb. Een goedt uur van de stadt afzynde kregen wy verscheide dorpen ter regter zyde naer het gebergte van ons, en zagen de ftadt tuffchen twee bergen heen, doch niet kennelik genoeg door den affiant. Wy trokken door een dorp, daer veel huizen ftonden, maar ledigh van menschen, die naer allen schyn met hun vee en tenten in 't vel waren. Aen de ftadt komende redenwe over een groote fleene brugh, waer nevens vele tenten van voorname en gemeene luiden waren opgeflagen, ftaande daer vele paarden nevens elkander gebonden. Men verhaelde my dat deze menschen, waer onder vele vrouwen waren met hare Kafuaes, of draegzetels, naer een der voornaemste graven hunnerheilighen trokken, en een bedevaert gingen afleggen. Wy reden de ganfche ftadt door tot aan het einde der oude mu-ren, dat wel een half uur duurde; waer na wy in het vel, nevens de vervalle muren, en andere oude overbyffels, gingen nederleggen. Het was nu 3 uren na den middagh: maer daer liepen nogh twee uren heen, eer de geheele Karavane hier was, die niet eerder voort kon geraken omdat, eer men aan de ftadt komt, vele zeer fmalle bruggen leggen over ftrroomend water, waer door d'een achter den ande-ren langfaem moet voortgaen. Wy bleven hier nogh den volgenden dagh, en hadden het genot van zeer schoon en warm weder.

1. HOOFDSTUK.

Beschryving van Kohm, en Cafian. Aenkomst te Spahan.

Gelegenheid van Kohm. Ondertusschen ging ik de ftadt van binnen bezichtigen, nadat ik de oude overbyffels en puinhoo-pen bezieen had, waer van ik in het vervolg breeder gewagen zal. Myne aenmerking verdiende daer allereerst de Mu-zjid, of Ma-zjit-

Matfama, een kerk, die voor de voornaemste der ftadt gehouden wort. Hier in legt begraven Fatma-fora, dochter van Mahomet, en gemalin van Alie. Hier by staat een kerk, waer in begraven legt de Koning Abbaas, en andere Perfische Koningen; gelyk ook Sjia Suleman, vader van den tegenwoordigh re- # DORP SAKSAWA.

RUINEN VAN DE STADT KOHM. # VREMT GESIGT VAN EEN BERGH.

RUINEN VAN DE STADTS MUYR.

REIZEN.

regerenden Koning Sjae Hoffen. Deze kerken zyn beide fierlyk gebouw; en hunne koepels groen blau verglaeft. De stad verder ingetreden vond ik 4 Kolommen, ontrent 6 mans lengten hoogh, waer van'er twee by een flon'den hoogh, en tot een gebouw of kerk behoorden, ruftende op eenen vierkanten muur, die ontrent zoo hoogh van den gront komt, als de Kolommen hoogh zyn. Het voorportaal van deze'n muur is een byzonder groote volte. De andere twee kolommen zyn van een gescheiden, en meer verbroken. Boven aen de eerste twee ziet men als een Kapi-teel, dogh zonder orde. Alleen ziet men daer aan 3 partyen van omloopende rye'n of banden. De Kolommen hebben in 't oogh hunne evenredenheit, hoewel boven wat dunte, om onder het Kapiteel eenen kring van groen en gout, dogh verbroken. Zy ftaen een ftuk wegs van de Bafaer af, die maer gemeen is, als al het overige dat daer is. En het is geen wonder, dewyl het geen koopstadt is, daer handel omgaet. Aen de brug, die men overkomt, ftaet een groot gebouw, waer in van binnen een zeer fraeje vierkante ruime plaats is, in welker midden een groote fontein ftaet. Dit gebouw is een kerk of gebedeplaats, waer in men zegt dat de zufter van Imaan Rifa en Imaan Ainu hammed, die over 750 jaren geleefd hebben, begraven legt. Voor dit graf hebben ze groote agtinge, rekenende deze vrouwe voor eene der voornaemfte nakomelingen van Mahomet. Men zag'er ook gedurig veel aanzienlyke mannen binnen zitten.

Wat de brug aengaet, ik bevond dat ze 100 schreden langh, en 8 breed was, zynde daer wederzylts een muurtje aengebouw van kleine fteenen, waer van debrug ook gebout is, ontrent 2 voeten hoogte. Onder zyn 10 bogen, door welker cenige der rivier loopt, die Kobmsjay genoemd wordt: hoewel ze ook door alle ftroomt, naer den aanwas van 't water. Men verhaelt dat in den jare 1031 hier een zware af-watering geweest is, waardoor 1200 hui-zen ingefort zyn. Het welk de koning Sjae Abbaas verfiaan hebbende

met groote koften eenen dyk gemaakt heeft, ontrent twee mylen langh, om dergelyk eene verwoeftinge, door het water veroorzaakt, voor te komen.

In de stad zyn 24 wyken, en 2100 huizen, in welke alle een put is. Daer zyn ook 300 Abenbaars of waterbakken. De stad heeft 4 poorten, 4 Bafaars, en een Meydaan, ook vele badtfoven, kerken en bidtplaatsjes. Van eenige voorname overbyffelen der outhe den ziet men aan deze zyde der stad niets, zynde geene daer van te vinden dan aen den anderen kant, daer we ons, als gezegt is, met de Karavane hadden nedergeflaggen, teweten

aen de Zuidzyde binnen den omtrek der oude ftadt Kohm, eertyts Chonana genaemt, en gerekent te leggen in Medie: welk lant men meent dat zich tot Kasjan heeft uitgestrekt, tot aan eenig gebergte, dat voor de grensplaats gerekent wordt, en onder de inwoners voor het lantschap A-rak bekend is.

Het eerste, dat my hier van deze out-heden voorquam, was een foort van een Piramide, dogh rond, ftaende dicht aen den muur: hoewel men eeneige schreden optredende tuffchen dezelve en den muur kan doorgaan. Ik bevond dat dit gevaer-te 78 schreden in zynen omtrek, en de hoogte van ontrent 8 mans lengten had, ver zien van 4 schuine afloopende muren, daer geen trappen aen zyn; welker ingang ten deele met fteenen befloopt is. De dikte des muurs befloogt eenen vadem: de afgang daer van schuins genomen $1\frac{1}{2}$ vadem. Dan loopt het ftel naar beneden, ontrent zoo diep onder d'aerde, als hoog boven de aerde. Onder op den gront is het vlak en rond. Men kon 'er door de gaten bequameylyk in zien; maer niet in komen, dat my vreemt voor-quam, dewyl het met voordagt zoo schynt gemaakt, en niet verbroken is. Waer toe het eigentlich geflicht is, weet ik niet wel te bezefen, hoewel ik voor het naef-te denk dat het tot een graffede gebout is. De gelegenheid hier van vertoont zich op No. 63. Hier nevens ftaat ter rechter zyde het overbyffel van een Tempeltje, en eene andere vervalte brokken. Verder naar buiten ftrekt zich de vervalte muur der stad nogh een goet ftuk heen. Maar daer aen te veel verval vindende, zoodat'er weinigh kenlyx aen was, begafik my een weinigh naer de zyde der stad, 230 of 300 schreden van de gemelde Piramide, daer ik een gedeelte des ouden muurs met de vervalte torens daer aan vont; zynde nogh tien ronde torens aen deze zyde des muurs, die ontrent 6 of 7 mans lengten hoogh, en vry dik zyn, hoewel boven wat dun oploopende. De verbeelding met het gezicht des lants wert vertoont door No. 64. Hier ontrent zag ik nogh een groote vervalte poort, die aen den muur gedient had, zynde van binnen 5 schreden diep, en even wydt. De muur was van dezelve dikte, dat te bespeuren was uit de zyden, die'er nogh aen fton-den. Vorders is alles van aerde, leem, en kleene fteenen, die in de zon gedroogt zyn, gebout. Wat my aengaet, schoon ik noit oude gebouwen van dufdanigh een ftoffe, gezien heb, en my hier door vele twyffelagtige gedagten opquam, geloof

ik egter dat deze de regte overbyffels der stad, die'er geweest is, zyn. Want de oude schryvers maken ook gewagh van zulk eene bouwinge, aen een gelaicht van

R aer. # CORNELIS de BRUINS

aerde brokken, in de zon gedroogt, en andere week gekneede stoffe, die voor kalk gebruikt werd. Daar is ook blyk in de heilige bladen dat de ftigters van den toren van Babel zig van zulk een stoffe hebben bedient, gebruikende de tichelen voor fteenen, en het leem voor kalk. De zon ook geeft hier te lande groote hitte, en drooge lucht, waer door de aerde licht droogh en bequam gemaakt wordt, om voor fteen te gebruiken. Naer het zich laat aenzien, zou'er ook gekapt ftroo tot meerder vaftigheid onder gemengt zyn. Men ziet ook hier te lande de bouwing dagelyx op deze zelfde wyze geschieden. Want men weet ganfch Perfie door niet anders dan van aerde in de zon gedroogt, en dezelve stoffe, die tot kalk bereit wort. Dus zyn de huizen alom flegt en licht, en daer door de vergankelijkheid onderworpen, vooral vele, die van loffe en niet wel gedroogde aerde, met flyk, voor kalk, vermengt, ligt opgeflagen worden. De lantaert ook zet zich niet om ergens de hant aan te houden, of het vervallene te herstellen.

Het dorp Sinfin. Dit dorp beftaat voor het grootste gedeelte in vervalle gebouwen, en Karwanferaes. Het is tamelyk groot. Veele andere leggen ook hier ontrent, inzonderheid een, dat zich uitftrekt naer het gebergte, en in 't aenkommen fraei opdoet. Twee uren na middernagt togen wy weder op weg in een goede vlakte, gemakkelijk te beryden om den zantgront. Veele dorpen vonden wy hier op heen, en met den morgenfont vele reizigers, veel geboomte, en ter regter zyde een groote ftreek bezacit lant. Met den opgang der zon kregen we Kafian in 't gezigt, daer wy ten 7 uren binnen reden, begevende zich een gedeelte der Karavane in deze, een gedeelte in die Karwanferaes van de voorfadt. Deze zyn zodanigh aan de fadt gehegt, dat men meent daer binnen te zyn. Want daer is niet dan de affcheiding des muurs, die om de fadt loopt. De huizen ook zyn fraei, en alle op eene manier gebout, grooter ook mys oordeels dan die van de fadt, die voor zoo veel dit lant aengaat al vry fraei is, en voor eene der voor naemfte fteden van ganfch Perfie gerekent wort. Geene ook had ik nogh gezien, die hier by halen kon. De menfchen waren'er ook vry beleefd en hofflyker, als gelegen naeft aan de hofstidt Spahan, te weten ten Noorden der zelve op de hoogte van 35 gr. 51. min. Zy wort ook Kaffian, ook Kaffun, en Kafiaan, van anderen ook Kafschan genaemt. Zy legt aen 't einde of aan de flinke zyde der vlakte by het hoog gebergte. Ik Aftekende af aan de Noortoofzyde in de ning dezer stad.

Den 8 der maent, een uur voor den dagh, verlieten wy deze plaats, trekken de nogh voor een gedeelte voorby den ou den vervallen muur: vervolgens door de vlakte, daer vele dorpen leggen. Een uur van de fadt zynde, zagen wy met den morgenfont twee groote

vervalle torens, die noch ten halve ront waren. Ten 9 uren bleven wy benevens het dorp Lan garoet, by een klaar loopend water, 3 uren ten Zuiden van de fadt. Op middernagt reden wy verder voort, en na een uur tydts nevens een out vierkant vervalte gebouw, waer van de muur zeer dik was.

Dit, meent men, is een oude fterkte geweest; doch is nu zodanigh vervallen, dat men niet weet wat men'er van maken zal. Digt by dezelve zagen wy ter flinke zyde van den weggh nogh een andere met verscheide vertrekken. Na een uur rydens ontmoetten wy 10 of 12 wel gewapende Perfiaenfche reizigers by het gebergte, daer wy een goet ftuk'wegs door reden, toen door een dorp, en een weinig ver-

De muur dezer stad is 5 of 6 mans lengten hoogh, en heeft 7 poorten buiten eene, die Danlet genoemd wort. Ontrent ten N. Weften ziet men een zeer schoo- There is no textual content in the provided image to transcribe. The image contains only two engraved illustrations labeled "65" and "66," with partial text ("KOH" and "KAS") at their respective corners. No other text elements are present that would require transcription or Markdown formatting.

Therefore, the output must be empty as per the instruction: "If there is no text present in the image to transcribe, output a blank text, don't write anything, leave it empty." There is no text present in the image to transcribe. # REIZEN.

schoone Meydoen, als een renplaats, waer op twee korte kolommen staan; zynde aan de buitenste syde een hooge flok, daer iets boven aan gehecht wordt, als het Ren- of Steekspel geschieden zal. Ik bevond dat de lengte deze plaats wel 770 schreden befloeg, en de breedte wel 100. Ter regter syde, als men buiten de poort komt, is de Koninglyke tuin, omtrokken met een muur, die de hoogte heeft van ondertrent 5 mans lengten, en byzonder groot, ook met vele schoone boom- en granaatbomen bezet is. Want men vint'er Pyn-en Granaatbomen, ook andere, wel en op orde geplant, ook bloemen van veelerhande soorten, loopende door het midden des zelfs een watergoot of kanaal. Daer is ook een fraai gebouw in. Deze lufthof is geflicht door Abbæs den grooten. Men ziet daar langs heen 4 groote en 2 kleine poorten. Door de eerste, die digt aan de poort der stad is, gaat men in een uitnemend schoon gebouw, dienende voor een Karwanfera, en wordende bewoont van Indianen. Deze poort is byzonder fraai en groot, en heeft van buiten eenen boogh. Zy is 36 schreden diep, en 7 breed. Het gewelf is boogs-wyze gemaakt, in welks midden een koepel is, en bovenaen een lantaarn op de Italiaensche wyze. Ter wederzyden is een boogh of volte, waer onder de woningen gemakkelyk gezien worden. Buiten dezelve zyn bequame zitplaatsen. Als men hier doorgedaen is, komt men in een opene plaats, die 100 schreden langh en 80 breed is, daer een gebouw om loopt van twee verdiepingen, hebbende 15

boogen aan elke syde der lengte, en 10 aan de breedte; in welke bogen de eene kamer boven d'andere komt. Hier by zyn nogh ettelijke kleine vertrekken, die aan de zydmuren uitspringen, zoo fraai gemaakt, dat ik noit een dergelyke Karwanfera gezien heb. Als men hier uit, en verder opgaet, vint men een tweede poort met een schoone volte van buiten, waer van de deur, die zeer groot is, met yzer beflaggen is. Ik die open vindende, tradt daer binnen, en bezagh den tuin, dien ik, als gezegd is, wel geregelt vond, en met groote en kleine bomen ordentelyk beplant. Vervolgens komt men aan de derde poort, of liever een groot gebouw, dat hoogh verheven boven den muur uitsteekt, verzien van vele deuren en vensters, waer onder men doorgaet in den tuin. De vierde poort doorgetreden zyn-de, vint men een opene plaats, rondom geschikt voor het zetten van paarden, die alle overdekt staan. De twee kleine poorten daer aan volgende strekken maar tot deuren, om in den tuin te komen. Aen de andere syde der plaats ziet men mede eenen tuin, wel zoo groot en fraai niet, maer echter met eenen lagen muur om-

trokken. Recht over deze Karwanfera, is een neder gangh van 50 tamelyk vlakke trappen, gemaakt van levendige fteenen. Beneden heeft men een kleine plaats, die naer allen schyn tot eenen waterput dient. De zydmuren en het gewelf van klee-ne fteenen net samen gefelt. De poort hier van de stad intredende, gaat men 80 schreden onder een schoone volte door, in welker midden een diergelyke koepel is, als de laatstgemelde is in de Karwanfera. Aen het einde vint men een groote houte deur met yzer beflaggen, daer nogh een kleine deur aan is, die geopent wordt, als de groote gefloten is. Hier door treedt men aenflonts in een Bafaer of winkel-Winkels. fraat, die fraai uittermaten en met fier-lyke boogen opgetrokken, en wit bepleift is. Tuiffchen elken boogh heeft hier yder zyn winkel. Men vint'er Banketbakkers, Suikerverkoopers, Drooggiften, Pafteibakkers, Goutfmeden, Bontwer-kers, Koperflagers, Kokks, die allerhande fpyzen gekookt en gebraden geregeld hebben, Bakkers, en anderen, die fruit en groente verkoopen, en wat meer te bedenken is. Alles is hier in zoo goede orde en nettigheid dat het naeuwlyx te zeggen is. Deze fraat is zeer langh: zoodat ze loopt door de geheele stad van de poort Doulet genaemt, tot de poort Fien, daen-de de Munt in het midden der zelve. Aen de syde ziet men de andere Bafaers op de zelve manier, uitgezet eene, die boven alle de andere uitmunt. Deze is ook af-gescheiden, en met poorten gefloten, zyn-de ook zelf by dagh altoos een keten ge-spannen in den doorgang, waer onder men bukkende moet doorgaan. In deze heeft men de voornaemste winkels van lakenen, syde stoffen, en andere waren van dien aert. Nogh is'er een andere, waer in de meefste zydeverweryen zyn. Hier zag ik wonderlyk schoone koleuren van Kar-mozyn, en andere. Door deze Bazaers kan men, al regent het, droogh gaan de geheele stad door. Men vint'er ook voor-name Tabakshuizen, waer in de Perfia-nen gedurigh tabak zitten te rooken, en kaffee te drinken. Ter wederzyde der Karwan-feraes. In die treet men door een groote poort met een fteene volte. Men

vint'er eenige, die fraai, en met twee verdiepingen gemaakt zyn, loopende al meeft rondt met eenen fteenen opgang van 5 of 6 trappen voor de vertrekken. Men ziet'er zeer veel bin-nen deze stad, wordende hier de meefste zydeftoffen gemaakt, ook met gout en zilver doorwerkt in zulk een meeningte, dat'er op elken dagh zeven pakken syde, waervan het gewicht komt op 1512 ponden, vervaardigt worden. De Meydoen hier is klein. Hier en daer door de stad zyn ook zodanige waterputten, als ik

R 2 van # CORNELIS de BRUINS

van den put, die by des Konings tuin is, gezegt heb. Aen de Kerken zyn verscheidene tamelyk hooge torens, maar weinige verhevene koepels, ook geene gekoelte. De zeven poorten der stadt worden genoemd Mibrick-abaat, Fien, Thafabaan, Daulet, Mergi, Kabbt, en eene welker naam my onbekent is. Mergi, en Kabbt betekenen fterfte en dierte, omdat die twee plagen in zwang gingen toen deze poorten gebout wierden. Twee dezer poorten blyven gefloten. In de stad zyn vier Meydoens, waer van de eene genoemd is Meydain Arabaam. Hier worden spyzen verkogt. De andere noemen ze Chodzjah Ammaad, ftaande aan die Meydoen een Mefdzjid, voor 80 jaren door den genoemden Chodzjag Ammaad geflicht. De overige Meydoens worden genoemd Meydani Rohonel, dat is, de onde Meydoen, en Meydani Mier Abdulziem.

Het geheele jaer door vint men hier fruit, ook bloemen in alle faizoenen van 't jaer. De vruchten worden hier veel eer ryp, dan op andere plaetfen. Zoodat op de twee maenden der Lente op de Baefaers te koop bragt worden, Meloenen, Druiven, Abrikosen, Moerbezen, Granaten en Komkommers. Men vint ook nergens zoo goede Watermeloenen. Men zegt dat hier ontrent 70 Karizen of waterloopingen zyn, welker water naer de stadt vloeit. Het getal der badtfloven, die hier zyn, wort gerekent op 120. Veele Abenaars of waterputten zyn'er, waer in men met vele trappen naer beneden gaat, gelyk gezegt is. Het getal der molens meent men dat wel 120 halen magh. 3000 huizen zyn'er, verdeelt in drie wyken, die elk 1000 huizen begrypen. Onder Kasjaan zyn 60 dorpen.

In Fien is een Koningshuis, waer van men wil dat de fontein ten tyde van Suileimaan voortgebracht zou zyn. Dit water komt van eenen hoogen bergh, genoemd Rochi 't Sabil. Daer zyn 27 molens, waer door dit water in Kaffaan, ten tyde van Abbaas den grooten geflicht, gebragt wort. Het water komende van den bergh Demawend loopt naer de stadt Rei en Thaharaan. Zy geven het den naam van de rivier Dzadzjeraan, waer van het overige water zich ontaft in de Kaspische zee. Op den wegh tuffchen Kaffaan en Khom kan men den bergh Demawend al zien.

Wy verlieten op den 13 der maent deze stadt twee uren voor den morgenfont met goet weder, trekkende over eene schoone zandige vlakte, en eenige zantheuvels. Eenige uren voortgetrokken zynde,

hadden wy aan de flinke zyde eenen langen lagen zantbergh. Wy gingen al Z. Ooft aen, en trokken ten 11 uren door een gemeen dorpje. Een uur na den middagh over verscheidene heuvelen gereden hebbende, floegen we ons neder nevens het dorp Boefabatge, 6 uren van de stadt gelegen. Twee uren na middernagt trokken wy weder voort door de vlakte, houdende nogh al eenen zandigen en goeden wegh. Het gebergte hielden wy ter regterzyde nevens ons. De toppen daer van lagen meef met sneeu bedekt. Met den opgangh der zon quamen wy aan het einde van 'thoogfte gebergte, daer wy over een rivier molten trekken tuffchen andere bergen in. Daerna trokken we ook over eenige lage bergen. Aen het einde dezer vlakte zagen wy 5 dorpen by een leggen, verscheidene ook in 't gebergte. Nu waren we 7 uren gevordert. Des wy een uur voor den middagh flil hielden aan het dorp Ghor, een uur van het stedeken Na-Het dorp thans. Dit dorp vond ik zeer fraai: zoo Ghor. dat my de luft beving van het af te tekenen: dewy! eenige huizen byeen op eenen bergh leggende, het gezichte verbeeld-den eener fterkte. Ter flinke zyde vint men op eenen bergh een Kerkje, en naer het andere gebergte vele luftige ftreken. De print van N°. 67 vertoont dit alles.

Twee uren voor den opgangh der zon vertrokken wy van daer, over en tuffchen bergen, en quamen ten 7 uren in een vlakte, die zeer langh, en een goetd half uur breed was. Hier lagen 5 of 6 dorpen by een. Ook trokken wy voor- by 2 schoone tuinen, waer van de laetste wel een half uur in zynen omtrek befloegh. Groote Daer was een goede muur omgetrokken, tuin. waer in een aerdige toren font, dienen-de voor een duivenhuis, waer van ik hier na breeder spreken zal. Aen den tuin was een groot huis, dat nevens den tuin den Koning toebehoort. Hier aan legt een klein dorpje, genaamt Paedsjabath. Na Het dorp Paedsja-bath. een half uur rydens in deze vlakte vonden we ons in 't gebergte, waer in men rond-om niet als andere bergen ziet, gelyk'er ook om de vlakte bergen leggen, waer van eenige met sneeu bedekt waren. Wy hielden onzen wegh Z. West aen, enbleven op den middagh by de Karwanfera Sardahan, wanneer we 7 uren afgelegd hadden. Hier moften we eenigen tol voor onze goederen betalen. Op deze plaats, loopt een schoon water over de rotsbergen, die wy overtrokken, met verscheidene watervallen. Dit water vloeit door de laegte, nadat het van de sneeu der bergen is afgestroomt. Deze Karwanfera's, die 2 in getal zyn, bragt ik op het papier, verbeelt door N°. 68. De eene is een groot gebouw, geheel van steen. De voorpoort heeft een groote volte, en is 20 fchreden diep. Van binnen vint men een open, en rondom volten, daer men zich met een optrede van 3 voeten hoogh in zet. Ook zyn'er eenige dieper vertrekken, daer # DORP GHOR.

DE KARWANSERA SARDAHAN.

REIZEN.

daer 't goedt in geborgen wort. Benevens de kleene Karwanfera is een overdekte waterwel, of bron, die uit den gront komt.

Een uur na middernacht trokken wy weer der voort met heldren maneschyn in vry kout weder. Twee uren door de bergen gereden hebbende quamen wy weder in een kleine vlakte, die ons weder in 't gebergte braght. Met den opgang der zon quamen wy weder in een vlakte, die zeer breed was. De lengte was niet over te zien. Het was al zandigh onvruchtbaer lant met vele bergen omzet. Dien nagt trokken wy voorby twee Karwanferaes, waer van de laatste wel zoo fraai was, als die van des daags te voren. Nadat wy'er nogh eene, die vervallen was, voorby gereden waren, leiden wy het neder by het dorp Rieck. Nu waren wy 7 uren gevordert, en zagen verscheidene andere dorpen hier ontrent. Drie uren na middernagt begaven wy ons met schoon weder op wegh, en geraekten vervolgens door de vlakte. Waer op kort hier na de wegth final wert, leggende wederzits het lant opgehoogt, dewyl de wegth een groote freek door bebout lant legt. Nadat wy eenige vervalde dorpen en gemeene Karwanferaes voorby waren, quamen wy met den opgang der zon aan de voortadt van Spahan, daer wy wel een half uur door, en nevens de muren der stad treden. Het was 10 uren, toen ik binnen de stad, en in de Karwanfera geraekte. Ik dankte Godt, dat ik in gezontheit gekomen was ter plaatse, daer ik zoo langh naer verlangt had, als zynde het voornaemfte oogwit myner reize. Ik toefde dan niet langh, maar maakte my gereedt om den Heer, die wegens onze Oostindische Maetschappye

hier het bewint heeft, te gaan be-groeten. Ik trof dezen Heer, genaamt François Kaftelein, ter maaltydt aen. Hy ontving my zeer hoffylyk, en boot my alles aen, wat dienen kon tot het vervullen myner begeerten, en begeerde dat ik eenige uren zou by hem blyven. Hy gaf my ook op myn verzoek eenige zyner schappe. dienaren mede, om my aen toegang te helpen by den Heer Eduard Ouwien, Agent wegens de Engelse Oostindische Maetschappye, die my met even gelyke heusheit ontving. Van daer begaf ik my naar de Karwanfera Jeddee genaemt, staende aen de Meydoen of plaats by des Konings hof, en behoorende aen de Koninginne des Konings moeder. In deze zyn alle de goederen der Armenische Koopluiden, ook hunne winkels, en die van andere lakenkoopers. Deze Karwanfera is de voornamfte der stad, en de best gelegen: waerom ik begerende daer in te blyven, op het verzoek en aanbeveling van ons Opperooft, voor wien zy veel inzichten hebben, een goedt vertrek bequam, waer in ik my met veel genoeg onthielt, zoo lang ik in deze stad was. De Koning was

toen ter tydt met zyne bywvyven buitend de stad, zich op verscheidene plaatsen verluchtigende. Ondertuiffchen beving my een luft tot het bezichtigen der stad, nevens de plaats genaemt Inlfa, daer de Armeniers woenen. Ik bezogt ook eenigen der Europees, zoo geefstelyke personen als andere, meeft al Fransoïfen, die my alle ook in myn herberg quamen verwelkomen. De Heer Kaftlein ook verzogt my den volgenden dagh aen zyn tafel, om na den maaltyt ons vermaek buiten de stad te gaan nemen.

1. HOOFSTUK.

Statelyk uityrden. Zeebagedis, en andere aenmerkelykheden. Graf met schuddende torens. Des Konings wederkomst in de stad. Grote meeningte van volk. Begroetingen op den eersten dagh van 't jaer. Schoone wyn. Grote vaften der Perzianen.

HET weder begunstigde ons voor-nemen, en gaf my gelegenheid om het voornaemfte, dat buiten deze stad is, te bezichtigen, als de Chjaer-baeg, de fraeie bruggen entuinen des Konings, en de begraafplaatsfen der Armeniers en Europeers, waer van ik vervolgens in het byzonder zal spreken. Ons uityrden geschiedde naer de wyze des lants met groote flatelykheid. Twee tolken reden voor aen, waer op de Heer Kaftlein volgde, hebbende 12 voetloopers nevens zich. Hier agter quam de Secunde of twee-de perfoon: toen ik, en vervolgens de anderen agter een, elk in zynen rang : tot het getal van 12 paarden. 't Heele gezelschap maakte een gevolg uit van 25 of 26 personen. En nogh wert by 't leven der
CORNELIS de BRIUNS

der gemalinne van dezen Heer de staetfie verf in de keuken af, terwyl'er de kok vry groter gemaakt. Zy was 5 of 6 maenden voor myn aenkomst in Spahan overleden, en daer met grote staetfie ter aerde beeftelt in een groote en prachtige grafftede, overdekt met een gewelf van fteen, dat aan 4 zyden openhaet. Zy was genaempt Sara Jacoba Six van Chandelier, uit Franschen bloede gefproten, een vrouw van verftant en verdienften, en hierom van yder geprezen en bemint. Haer Oom de Heer Joan Six van Chandelier had zich eenen naam gemaakt in Hollant door het kunstigh berymen van Davids Pfalmen.

Tegens den avont te rug keereande von- den wy twee voetknechten aan de Chiabag itaen met brandende lichten, dat eigentlich ballen zyn van linnen zamenge- rolt, en in oly gesteken, en op lange flokken in een rond yzerwerk gezet; waer onder een rond koper vertint bort komt, even als een schenkborst, daer het vet op druift. Schoon de avont nogh niet vol- komen gevallen was, werden egter deze fakkels, die een groot licht geven, aen- gesteken, naer het gebruik van luiden van aenzien. Dus reden wy door de flatd naar de woening der Maetschappey, daer ik na het

houden van 't avontmael den Heer Kaftelein bedankte voor de eere my bewezen, en weder naer myn herberg keerde, zynde wel vernoegt, omdat ik vele aenmerkenwaardige dingen gezien had.

Den volgenden dagh ontving ik van ons Zeehage- Opperooft een gedroogde zeehagedis, nogh in haer geheel. Zy was zoo groot als een gemeene hagedis, en van dezelve gedaente. Zy wort in de Perifche golf gevangen, en by hen genoemt Seek-am- kaer. Zy maken'er veel werk van, en ons wys, dat zy heet is tot in den derden graad. Derhalven wort ze gedroogt, en tot poeder gestooten vermenghet met andere hartferkende dingen, Paerlen, Amber, Saffraen, Opium, en wat des meer is. Zy schryven dit geneefmiddel een kragt toe, die dienen zoude tot opwekken der minnelften in de mannen, maken'er kleine pillen van, en nemen die in. Handel wort hier evenwel weinigh mede gedreven: maar de Kooplieden, en anderen, die aan het Hof iets te bejagen hebben, kopenze op tot een geschenk voor de grooten, welker hulp zy van doen hebben. Zy wort in 't Latyn genoemt Scincus marinus. Alle schryvers maken'er gewagh van. Nogh is'er vich genaempt Sjimajie, of melkvich. Deze was byzonder fraei van koleur: de buik schoon geel tot aan het halve lyf: de vinnen uit den roode: en de rest van 't lyf groenblauw. Hy had de grootte van eenen gemeenen schelvich. Ik tekende hem met water-

Dezelve heer befchonk my ook met vier klaeutjes van vogeltjes of beesjes, gevonden in een ftuk Ambergrys tot Spahan, wegende tufchen de 33 of 34 ponden; De Koning liet dit ftuk opkopen, breken, en smelten, om 'er de form van eenen bal af te maken, die in gout gevat, en met edele gestcenten bezet wert; zullende dienen tot een geschenk naar Mediena aan het graf van Mahomet. Uit deze klaeutjes befluiet ik dat d'amber een gom zynde eerft door de zee opgeworpen, en de flymheit of weekheid des zelfs door het giftadigh opwerpen der golven hart wort, zoo als men de amber opgepoelt zynde gemeenlyk vint. Men krygt deze koftelyke gom meeft om de Ooft, en in andere plaatfen van Indie.

Men bragt my ook eenen vogel, geVremde naemt Paes-jelek, hebbende de gelykenis vogel. van eenen Entvogel, doch den kop en bek als van een kraei, over 't lyf geheel zwart, de poeten onderbreet met drie verdeelingen, en het lyf lang. Deze vogels zyn onfmakelyk. Gy ziet'er een afbeelding van op No. 70.

Den 23 der maent reden wy weder uit Het dorp op de voorgemelde wyze naer het dorp Kaladoen, een goet uur van de stad afgelegen ten Z.Westen, om het graf van Abdulla te bezien. Deze wil men dat geweest zy de waterbewaarder van Emoens Offsyn, een der 12 navolgeren, of, zoo zy gelooven, Apostelen van hunnen profeten. Dit graf ftat in eenen vierkanten muur van kleine fteenen opgetrokken. Het is van graeu marmer, rondom vol van Arabifche Karakteren, gelyk ook het bovendexel, dat van gebakken fteen is, waer boven, gelyk ook in 't ronde, vele kopere

vertinde lampen hangen. Men klimt naer dit graf met 15 trappen, hebbende elk de hoogte van eenen goeden Rynlant- schen voet. Dan zyn'er 15 andere dierge- lyke trappen, die nogh hooger zyn, wan- neer men op het vlakke vierkant is, breet aan elke zyde 32 voeten. Op dit gebouw ftat aan de voorfte zyden ten Z. Weften twee Kolommen, op elken hoek een, mede van kleine fteenen opgetimmert, en doorgaans met blaauwe fteentjes inge- legt. De voet is aen elke 5 der gemelde voeten breet, hebbende elke Kolom aan de binnen zyde een poortje, waer door men langs eenen wenteltrap naer boven gaat, die ook 15 treden heeft als de vorige. Dogh beide zynze door den tydt verbroken: en ik kon niet anders bespeu- ren, of ze zyn wel eens zoo hoog ge- weeft. Deze doorgang is zoo nauw dat een # De Visch Sjir-ma-jie, of melkvisch.

De Vogel Paes-jelek.

Graf van Abdulla.

REIZEN.

een gemeen perfoon werx genoegh heeft om'er op te komen. Die eenen hoedt op zyn hooft hout, kan'er niet door. Ik trok zelf mynen bovenrok uit, en ging tot op de hoogfte trappen, zoo dat ik met het halve lyf boven uit de kolom kwam. Maar dit was het zelfsaeemste. Teweten als twee perfoonen, yder op een kolom gaen ftaen, zoo kan d'een door het schudden van zyn lichaem d'andere ook doen bewegen, dat den genen, die bewogen wort, vreeze aenjaegt. Ik nam'er zelf de proef van, en deed door myne beweging den anderen, die op de andere kolom ftondt, schudden en beven. Wat de oirzaak hier van zy, heb ik niet kunnen begrypen, nochte ook onderftaen. Ik tekende dit gebouw van beneden, gelyk No.71. dat aenwyft. Terwyl ik hier mede bezigh was, klouterde een jongen van 12 of 13 jaren, die van voren eenen bult had, dien anderen op den rug dragen, van beneden den gront buiten tegens den muur op tot boven op de kolom, welker bovenkanten hy rond om bewandelde. Op dezelve wyze quam hy weder naer beneden, zonder zich ergens aan vaft te houden, als met de vingeren en teenen tuffchen de voegen der kleine fteenen, daer de kalk hier en daar was uitgevallen. Dit rechte hy aen enkel om ons te vermaaken, waerom wy zynen dienst door eene belooninge erkenden.

Wy keeren kort voor het ondergaen der zonne weder in de stad, en kregen hier op verandering van weder. Want de vorft begon zoo fel op te fteken, dat het water niet alleen op de wegen, maar zelf in myn kamer bevroos, hoewel het by dagh evenwel warm was. Het fneuude ook, maar niet veel.

Den 28 der maent quam zeker Arabier van Aleppo met eenen brief aan ons Opperhoof, dien hy voorgaf van den Baffa te zyn. Dogh hy was in zyn aenbrengen zoo duifter, dat wy niet ramen konden hoe het met hem was, gevende zyn gezicht ons te denken, of hy al wel met het hoofd bewaert was. Hy scheen een geestelyk perfoon te zyn, naer allen schyn uit Turkye gevlugt om de beroerte daer ontfaen. Want weinig dagen voor myn aankomst in deze stad, was hier tyding gekomen dat de Turxe Keizer af-en zyn broeder Sultan Achmet in zyn plaats op den troon gezet was; dat ook de eerfte Mufti verfotten, van alles berooft, en zyn ganche huis uitgeroet was. Zyn gewaadt was ongemeen net en proper. Hy bragt met zich een arm geschenk, beftaende in een paar geel e laerzen, twee of drie kleene flechte neufdoekjes, een hant vol dadels, en twee ftukjes waach. De Heer Kaftlein liet den brief, die zonder opschrift was, gefloten, en den zelve, als hy den volgenden dagh weder quam, hem

weder ter hant fte llen, nevens de geschenken, als niet wetende met wi en hy te doen hadt.

Den laatften dagh der maent reden wy weder naer buiten, wanneer ik omzagh n aer eene bequame plaats om de ftadt in dit faizoen af te tekenen, dewyl dat by den zomer niet te doen is, omdat men'er dan weinigh van zien kan wegen de meenigte der boom en, en tuinen, waer door zy zich byna als een bosch vertoont. Wy gingen voor een gedeelte tegens den bergh opwaert aen, om daer een gebouw te bezi en, dat tegens het hangen van den rotsbergh gefelt is, maar ten deele vervallen, waer van ik by de afbeelding fpreken zal. Nu vond ik de waterkanalen en groote fonteynen, niet tegenftaande het water zynen gedurigen loop heeft, vaft met ys bezet.

Ondertuffchen quam veel volk en pakkaedje te rugh van den Koningh, die des morgens te gemoet gezien wert. Waerom de wegh van de Chiaer-baeg om het ftof alom met water begoten wert. De Heer Kaftlein hier van bewuift deed my hier op met zyn geheele huisgezin geleiden op die plaats buiten de ftadt, die ik had uitgekozen om ze af te tekenen, om den Koning, die daer voorby moft komen, met zyn gevolg bequame lyk te kunnen zien. Wy reden dan op het fierlykf-te uitgedoft, met kostelyk gemonteerde paarden, waer ontrent men hier zeer prachtigh is, ten 3 uren na den middagh uit de woninge of 't hof der Maetschappy. Wy wachten aan de Christen graven een groot uur; wanneer wy eindelyk een groote meeninge volk te paerde, ook vele kameelen met pakkaedje geladen zagen vooraf komen. Ook waren'er 6 Oliant en op den wegh, 4 groote, en 2 kleene: waer

van'er 2 den Koning tegen gingen, blyvende de 4 andere op de Chiaer-baeg. Een half uur voor het ondergaen der zon quam de Koning met zyne voornaemfte Ryxraden, en andere Grooten van 't Hof, verzelt van eenige honderden van menschen. De Koning reedt voor deze troep, gezeten op een schoon kaftanjebruin paert, en toog ons dicht voorby, daer wy in rang voor een riviertje te paerde gezeten fton den te wagten. Wy lichtten alle den hoedt, en groetten den Vorft, die zyn gezicht een wyl op ons vefte. Het bruggetje, daer al dit gezelschap over moft, was vrij famal: waerom de grootfte party het riviertje over lagh, doorwaacde, vallende ook eenigen, die op het bruggetje waren, daer in, om dat zy elkander verdrongen. Maar wy het gedrang willende myden, namen den veiligften wegh door Julfa, en quamen met den avont in het huis van het Opperhoof, die wel in zyn fchik was, dat ik al-
CORNELIS de BRUINS

alles met genoegten gezien hadt. Het is naeulyx te gelooven, hoe vele duizenden van menfchen den Koning, als hy naer buiten rydt, verzellen. Het was niet anders als of'er een leger aenquam, daer nogtans eeneige dagen te voren al een groot gedeelte van menfchen binnen de ftadt gekomen was, en veelen nogh ftonden te volgen. De kamelen waren ook ontelbaer: zoodat ik'er noit zoo veel by een ge zien heb. Op de Chiaer-baeg was by uitnemendig veel zich in paert en te voet. De Koning begaf zich in eenen zyner luft-hoven, waer door hy naer het Paleis ging. Een weinigh voor hem zaten twee Lui-paerts elk op een paert. Deze dieren waren tot de jagt gebruikt. Men zag'er ook Valken. Den zelve avont quamen ook de vrouwen binnen.

Nu naderde het Paefchfeeft, dat wy by den Heer Kaftelein op den 14 der maent hielden. Den volgenden dagh reden wy zamen op dezelve wyze als te voren weder uit, bezoekende 'de paters, die hier in drie verscheide Conventen zyn. Twee dagen daer aen zagen wy in het huis der Maetfchappy een witte kraei, die al ettelijke reizen te voren gezien, maar eer iemand syn roer gereed konde hebben, weder wech gevlogen was. Kort daer aen verftontd ik dat ze voor den Koning gevangen was. In deze dagen wert in de woninge der Maetfchappy een kleine vyver fchoon gemaakt, waer in veel klee-ne visjes waren, befaande in vierhande foorten, waer van wy dikwyls een water-zootje vingen. De eene foort met de grootfte fchobben was over 't geheele lyf getekent als een netje. De Perlianen noemenze Ghaerma-ji, of Ezelfvis. De andere foort was ten deele gefpikkeld met klee-ne fchobben, hetende Sjir-ma-ji, of Melkvifch. De derde was boven uit den groenen, en het lyf onder wit, genaemt Sar-aep; welk woort te kennen geeft dat deze vifch zich gemeenlyk boven't water hout. De vierde foort befaat uit klee-ne aerdigh geftrepte visjes uit den bruinen, voorts wit, en het geheele lyf over fraei getekent. Van welke foort maer een eenigh visje gevonden wert, dat daer al voor 2 jaren in gezien was zoo groot als het nu was. Uit zinlykheid zette ik dit, en eeneige van de

andere foorten in Spiritus; om dat wy deze foorten in ons vaderland niet hebben. Alle deze visjes zyn zoet en lekker, hoe men ze ook toemaekt, byzonder als men ze fruit.

Den eerften dagh van het jaer 1704 vierden wy ten huize van den heer Kaftlein, naer de wyze hier te lande gebrui-kelyk. Op dien dagh komen de meefte Europeers en andere bekenden ons Op-perhoofthier een gelukkig Nieujaer wen-fchen. Het gezelschap was wel ontrent

30 perfonen fterk, en bleef daer ter maelt-ydt, en wert deftigh onthaalt des mid-dags en des avonts; tuffchen beide ook met banket en ververfchingen verquikt. De Engelfche Agent was'er niet tegen-woordigh om eeneige onpaffelijkheid hem overgekomen. Maer ik vont'er zyn Se-cunde, en den Hofmeester, ook den Vader Antonio Deftriuro, Resident wegens den Koning van Portugal, eenen man van vele begaeftheden, die de werrelt gezien had, en zich wonder op het wellevē verfiont; ook verscheide voorname Armenifche Koopluiden. Maer deze feeft ging nu met meerder ftilhet toe dan in de vorige jaren, om den rouw, dien zyn Edt. Droogh over zyn afgeftorvene ge-maline. Anders was men gewoon eenige hondert fchooten uit 3 of 4 kleene vel-titukken te doen. Met deze evenwel was des morgens het teken tot het vieren van den dagh gegeven: waer opook eenige speelluiden uit Julfa zich daer heen be-gaven. In deze vreugde myne oogen overall latende gaen vond ik als iet zelftaems dat op deze plaats een wafchkaers ftondt te branden 5 of 6 voeten hoogh, en dik naer gelang, zoodat ik noit dergelyke heb gezien, zynde zeer aerdigh van onder tot boven opgefierd. Onder dezelve was een groot bert, daer het wafch op droop om geene vloertapyten ofiets anders te befcha-digen. Dit branden ftondt groots en def-tigh om de grootte der kaerffe, die meening malen kan gebruikt worden, eer ze verteert is. Nadat wy deze dagh hadden doorgebracht begon het des nagts te regenen, dat den volgenden dagh zoo fterk aenhielt, dat de wegen byna niet meer te gebruiken waren, dat ik alleen aanroer omdat dit wat zelftaems is by dezen tydt des jaers. Maer den zelden, zynde dagh van dedrie Koningen, herftelde zich het weder, en klaerde op. Eenige dagen hierna onthaal-de ons de Engelfche Agent op dezelve Maeltydte wyze als de Heer Kaftlein op Nieujae rf by den Engel-fchen A-gent.

Onder het drinken der gezontheden werd-en in den hof eenige ftukken kanon luf-tigh los gebrant: waer onder zich eeneige speelluiden volgens de wyze des lants lie-ten hooren. Dit volk begon ook te zin-gen met een gefchal, dat men in ons lant voor een wilt geraes zou keuren. Tegens den avont quam daer ook voor den dagh een Georgiaenfche danffer, die alle de aer-digheden, die hy geleert had, voortbragt. Het was weinigh te beduiden. Toen wert'er een man aengedragen, die onzigt-baer in een wit laken gerolt was, hebben-de om beide zyne armen de kleederen van

twee kinderen, waer van het eene een jongskens, het ander een meiskens verbeeld-de. Hy zelf lagh met het lichaem uitge-frekt # REIZEN.

Terwyl ik hier was kreegen wy met brieven over Aleppo, gedagte kent den 8 November tydingh uit ons vaderland: wordende gewoonlyk loopers of voetgangers gebruikt om deze brieven derwaart te brengen. Deze zyn alle in dienst van onze, of van de Engelsche Maetschappye. Zy gaen ook naer Gamron, en andere plaatfen.

Op dezen dagh nam de Beyram of groote Perfaente Vaften by de Perfianen een begin, dien zy een maet of maen langh houden. Zy befaat in 29 of 30 dagen: dat is te zeggen, tot dat de nieuwe maen weder by hen gezien wort; op de zelve wyze als de Turken voor gebruik hebben. Zoo lang deze vaftendagen duren, is hun verboden te eten of te drinken, ook het rooken van tabak, daer ze anders geweldig op gezet zyn, als zynde hun voornaemste lekkerny en tydtkorting. Zy maken derhalven van den nacht den dagh op deze wyze. Zoo dra de zon ondergaet, beginnense te bidden, rookende een half uur daer na tabak. Dan eten ze en drinken ze naer hunnen luft tot dat de zon weder opgaet. Dit onderscheiden ze zoo evenwel, dat ze na het rooken van tabak eene konfituren, vruchten, of andere verfnaperingen ne-men, en na middernagt eerst gekookte spyze nuttigen. Dan wort ook (gelyk ze anders gewoon zyn) des middernagts niet gespeelt, maar gewacht tot 4 of 5 uren in den morgenfontd: wanneer ze dat zoo veel harder doen, om door dit geluit de werkluiden op te wekken, en als een te-ken tot den arbeit te geven. Dit teken waarschuwt ook de menschen, die van buiten aenkomen, dat ze vryheit hebben van hunne waren, vruchten, groente, en wat des meer is, binnen te mogen bren-gen, dat anders gewoonlyk na middernagt geschiet. Het andere gewoonlyke gelspeel geschiet gemeenlyk een half uur voor den onderganch der zonne, om te dienen voor een teken aan de Koninklyke wachten van zich te stelen ter plaetse, daer ze moeten oppaßen. Tuffchen 8 en 9 uren des avonts moeten alle winkels ge-floten zyn, wanneer yder zich naer huis begeeft. Twee uren voor den dagh gaat de Molla of Leeraer op de Kerk of Too-ren, en roept het gebet uit. Dit hervat hy op den middagh, ook des avonts even na het ondergaen der zonne. Met het op-komen der zonne, ook met het onder-gaen beginnen ze de uren te rekenen. Vor-der rekenenze niet net hoe laat het in den dagh of nacht is. Is de dagh korter of langer dan de nagt, zy gaen daer in niet dan naer giffinge te werk.

In deze volgende dagen zagh men hier zwaer ys in de rivier. Dit belette evenwel den dienaer van den heer Kaftlein niet eenen visch buiten de stadt te vangen,

S

wiens

Schoone wyn.

ffrekt, als doot, doch maakte op den klank der fnaren geefstige bewegingen met zyne armen, dewyl zyne handen in de windfelen der verbeelde kinderhoofden be-floten waren. De meeste vertonken, die deze schynkinderen maekten, beftont-in vryaedje, en in daerna elkander luigth wat af te kloppen.

Hierna bewees my de Heer Kaftelein alle beleeftheit. Hy zond my 14 groote fleffen, gevult met witten wyn, waer mede hy my ook verzagh, zoo lang ik my hier onthield: welken geeindigt zynde ik dan weder naer myne herberge keerde, om den tydt in myne eenigheid wel te besteden volgens het opzet, dat ik genomen had. Wat dezen wyn aengaat, het is zeker dat'er, in het ganse Rijk van Perfie, geen gevonden wort, die hier by halen kan. Want in Spahan laet niet zich veel gelegen zijn aan het toe-bereiden der wynen, die al meeft beroert, fterk, en onfmakelyk gedronken worden. Maer de wynen, die van Zjieracs komen, en den beften naam hebben, worden hel-der en klaer bereit; gelyk ik hierna bree-der zeggen zal. De andere wynen wor-den maer geacht by luiden hier te lande, die niet beter weten, of niet beter gewoon zyn, oordeelende den fterksten wyn al-tydt voor den beften, hy magh zoo troe-bel zyn, als hy wil. Deze onkunde is ook by de meeste Europees, die door verloop van tydt, als van lekkere wyn geheel ontwaart zyn. De wyn, my ver-eert, was zoo klaer als kriftal, en niet al te zoet. Ook was'er onder die den smaak van Rynschen wyn hadt, en zoo lieffelyk op de tongh, dat hy voor geenen der beste Franse wynen behoefde te wyken. Ook was'er roode, die in smaak den Florentynschen zeer na komt. Als deze wynen bereit zyn, en hunne werking gedaen heb-ben, (het welk geschiedt in groote aerde potten, in plaats van vaten of tonnen, even als ik op het eiland Cyprus gezien heb) wordenze afgetapt in groote glaze fleffen, genaemt Karbaffen, die elk ontrent 8 ftoop houden, blyvende het drabbige of de moer in de gemelde potten. Zy zoeken hier toe de beste druiven uit, zonder daer by eenige verrotte of bedorvene te gedooien, daer anderen profytshalven dit zoo nauw niet nemen, en hier door hun-ne wynen onfmakelyk maken. Zy wil-len ook wel wat gezwavelt, en met kar-damom versterkt zyn tegen de bedervinge, waer door ze dan met eenen welriekende worden. Men drinkt die dan, als ze een jaer out zyn: en zyn ze twee jaren out, zy zyn'er niet te arger om. Dus verquik-te my deze goede heer, boven wien ik niemant hier naeukeuriger gevonden heb in het toeberieden der fpyzen. # CORNELIS de BRUINS

wiens gelyk in grootheid hier zelden gezien wort. Het was een foort van Kerper, wel drie vierde deelen van een el langh. Wy aten hem, en vonden deze spyze zeer fimakelye. Deze vich word't genoemd Sjir-majie, of Melkvisch; van hoedanige foort ik reets gesproken heb.

Op den 16 der maent, nadat ik gelegenheid gevonden had om over Aleppo myne vrienden in 't Vaderland kennisse te geven van myne aenkomst in dit lant, reed ik met het huisgezin des Heeren Kaftelein naar Julfa om het feest der Waterwyding by te wonen, die by de Armeniers voor den morgenstond geschieden zoude. Dit heeft noemen ze 't Goeroortnig, of Indooiping van het kruis. Het wort gehouden, even als by de Ruffen, op den zeften dagh van January, feestdag der drie Koningen. Wy quamen ontrent den avont te Julfa aen, en begaven ons aenfontss ten huize van Sigr. François Sahid onzen Tolk, die ons met een goedt avontmael onthaalde. Na eenige uren geflapen te hebben, begaven wy ons naer de Kerk, genaamt Anna-baet of Biffchoppelyke Kerk, de voor-naemfte, die de Armeniers hebben, en quamen daer drie uren na middernagt aen; op welken tydt de ceremonien eenen aenvang namen.

XXVI. HOOFDSTUK.

Kruisdoop. Vyantschap der muilezelen en beeren. De feestdagb Gaddernaebie. Feest van het Zonnejaer. Prachtige maelydt des Konings. Spruiten van Rhabarber. Feest van Abrahams offerbande. Meenigte van Schapen binnen Spanan vertiert.

HET begin dezer plechtigheden was lezen, zingen, en misse doen. Al dit duurde tot het aebreken van den dagh. Toen werden eenigen der geestlyken, die alle in 't zwart gekleet waren, uitgezondert de Biffchop, die de ceremonien verrichtte, Biffchoppelyke kleederen ofte rokken omgehangen, alle van gout laken: terwyl de Biffchop een groote breede muts of myter opzette, die boven twee spitse punten hadt, voorts vol parelen, en met edele gesteenten bezet. Hy hielt een tamelyk groot kruis met geftente verfierd in zyne rechter hant, dat hy met eenen witten doek, met gout doorwerkt, aenvatte, houdende in de flinke eenen diergelyken, die wat gemeener was. Het getal der geestlyken beftont in vier of vyf en twintigh personen. Zy dus uitgefekten traden buiten de Kerk naer eene fierlyke verheve plaats, die voor de Kerk en overdekt is; hangende boven dezelve twee klokken. Hier was gefteelt een groot rond koper vat met water gevult: by het welk weder gelezen en gezongen werd, meer dan een uur langh. Waerna de Biffchop het kruis voor een gedeelte drie malen in 't water flak. Dit geschiedt zynde, wert hem een hooge zilverc kop of kan met olie gevult in handen gegeven. Deze olie goot hy in't water: en hier mede eindigden deze ceremonien. Toen flaken de geeftlyken in der yl hunne handen in dit water, en bestreken daer mede hunne aenzichten. Dit volgden aenfontss de om-ltaande Armeniers, zoo vele als daer by konden komen. Andere schepten het water met kannetjes uit het vat, en droegen het voor geheiligt water wech. Deze zelve plechtigheden werden ook in verscheide andere Kerken verricht. Eenigen verrichtten dezelve in een riviértje dicht aen Julfa gelegen. Dus ging het houden van dezen

feestdagh in zyn werk, waer van geen aenvang magh genomen worden dan met toefstemminge des Konings. Waer- om eenige dagen te voren de Kalantaer of Burgermeeffer der Armeniers zich voor den Koning vertoont, dien hy te verftaen geeft dat deze feestdagh voor handen is. Waer op hy vryheid verkrygt om'er mede voort te gaan. Weinig dagen hier na wort het jaeryx gelt, dat in 200 goude dukaten befaet, voor den Koning inge- haelt. Hierom bemoet zich ook het Hofgezamelt met den geestlyken te believen, zenden-de wagers ter plaetse, daer de ceremonien door den Biffchop verricht worden; het welk ook dienstig is om alle wanorde voor te komen, dewyl de toeloop van Perfianen en Turken, uit nieuwgierigheid toeflichtteende, zoo groot is, en het gedrang zoo fterk, dat ook nu de Biffchop het water niet naderen konde, om het kruis daer in te steken, en gehouden was te rug te treden, totdat het gedruich der aendringende menschen met floklagen verjaegt was. Aen deze Kerk Anna-baet, of Biffchoppelyk klooster, wonen alle de Biffchoppen, die hier 7 ingetal zyn. Daer # REIZEN.

in zyn ook eenige Priefters. Dit Klooster loopt om de Kerk, en befaet in kleine vertrekjes, waer in men nietsziet als twee of drie kleene vakken in den muur, daer ze eenige boeken in kunnen leggen. Evenwel is 'er een verheven leffenaer, waer voor zy op den gront nederzitten. De wanden zyn wit, en worden wel onderhouden. Zy scheppen licht aan eene syde door twee of drie kleene glaze venfteren. Men ziet 'er ook een langh vertrek, dienende tot hun Refertorium, waer in ze hun maaltydt doen. Aen de syde fact een prediktoel, waer op iemant eenige kapittels leeft, terwyl ze eten. Het Kerkje is van binnen bechildert van boven tot onder op de muren toe. Men ziet'er al meest verbeeldingen van Bybelse historien, van Armeniers met weinigh kunst gemaakt. De Biffchoppen mogen niet trouwen, de Prieters wel. Twee Patriarchen zyn'er, waer van'er een hier is, en d'ander zich 't Eefsin-afin onthout. Dit is een plaats, die in drie Kerken befaet, gelegen by den bergh Ararat, 3 uren van de stad Ervan of Erivan.

In deze dagen namen wy ons vermaek met twee muilezels, en een zwart varken, daer de muilen met zulk een drift op los gingen, dat ze het zouden gedoot hebben, zoo daer in niet ware voorzien geweest. De Heer Kaftelein vertelde my, hoe hy op zeke-ren tydt eenen muil had gehad, nevens eenen grooten beer, daer hy den muil op los liet. De muil viel, dat hy hem aan met zulk een geweld, dat hy hem in den rugh beet, en fterk vafthoudende, van den gront oplichtte, en kort daer aen om 't leven bragt. De muilen zyn hier te lande zoo gebeten op de beeren, dat ze de varkens, die hier wilt en zwart zyn, voor beeren aanzien, en'er aentfonts op aanvallen. Hierom is het de gewoonte dat de Karavanen over wegh eenige beeren vernemende, die de paarden dikwyls verflinden, de muilen daer buiten om zetten, die de beeren in't aenkomen aentfonts aanvallen en om 't leven brengen. Onlangs was hier ook op de Chjaerbaeg gebeurt dat zeker man eenen grooten beer eenige kunsten liet doen voor het volk. Terwyl dit

geschiedde komt'er een Perfaen, gezeten op zynen muil, aengereden; tot zyn groot ongeluk. Want de muil had den reuk van den beer zoo ras niet wech, of hy liep'er als verwoedt op aen. De ruiter in doodelyken angst, riep vergeefs om hulp: maer niemand durfde'er ontrent komen. De muil vervolge den beer, die gefdadigh van d'eene naer d'andere syde van den wegh vluchtte, zoo dat de man zich niet langer kunnende over ende houden, van den muil viel, zoda-nigh gewondt, dat hy eenen tydt lang het huis moest houden. De beer eindelyk red-de zig door een gat in eenen der tuinen,

daer de muil hem niet kon volgen. Deze muilen flaan zeer vervaerlyk naer de beeren, zoo wel met de voorffe als agterfte pooten, en byten niet minder. Dit komt my vreemt voor, dewyl ik dit nooit elders van de muilen gezien of gehoord hebbe. My gedenkt ook niet gehoord of gelezen te hebben dat ze in vegtplaetsfen of schouburgen by de Romeinen of andere volkeren oit tegen eenige dieren gefelt zyn, om te vechten. Het moet dan wezen dat de muilen in andere landen van eenen anderen aert zyn dan hier.

Den 29 dezer maant bleven hier alle winkels gesloten: en men zagh weinigh menfchen op de straten verschynen, dewyl dit de dagh was, waer op hun groote Profeet Alie gestorven was: van welken dagh een groot feest maken.

In het begin van February vermeerder-de de warmte des weders zoodanigh, dat veelerhande groente zich uit de aerde quam vertoonen.

In dezent tydt quam de Engelsche Agent een bezoek geven aan ons Opperhoofd, by zich hebbende den voornoemden Vader Antonio Destrillo, nevens nogh ander gezelfchap. Zy werden alle van ons Opperhoofd op twee verscheidene reizen des avonts, eene uren na elkander, onthaelt, en scheidden laet in den nacht. Dit gebeurde altemet al eens, dewyl de Agent en ons Opperhoofd goede vriendschap onderhielden, en elkander over en weer vergaften. Dit ging niet toe zonder groote faatfie; want elk bragt een groot getal zyner bedienden met zich, die alle, zoo wel als de meesters, moesten onthaelt worden.

De Perfanen den 6 van February de Einde van den Perfi-chen Vaften. nieuwe Maen vernemende, eindigden aen-ftonts hunnen vaften, en wekten de vreug-de door luchtigh op te doen spelen; dat al den nacht over duurde. Op den 7 daer aan volgende, den eersten dagh na den vaften, wert volgens oude gewoonte het feest gehouden onder een gefdadigh gespeel. De Koning hout dan naar de jaeryxe gewoonte eenen zitdagh, en onthaelt de Grooten van zyn Hof, nevens de buiten-lantfche Staetdienaers en Gezanten, als ze op dien tydt daer zyn.

De volgende dagh was de feestdag van Gad-ternabie. Dees wort alleen van den Koning gevierd, die eenen zitdagh aen-felt om alle de Ryxraden, die voor hem verschynen, te ontvangen. Hunne

gemalinnen en dogters begeven zich dan ook binnen 't Paleis, en eene van deze, daer de Vorft behagen in vint, blyven daer eenige dagen agter een, en roemen hier op, als op eene genade, die hoogh te schatten is. Zy komen des avonts aen het Hof, en verschynen des morgens daer aen voor den Koning. Die dagh wort dan

Haet der Muileze-len tegen de Bee-ren.

Gedachtenis van den Pro-feet Alie.

Feestdag van Gad-ternabie. # CORNELIS de BRUINS

in vreugt doorgebracht, en des avonts worden binnen het Paleis vele vierwerken aengeftekten.

Op den 10 dezer maent ontfangt de Koning jærlyx vele geschenken, bestaande in fraeijigheden, kunstligh van wach gemaekt, als huizen, tuinen, en andere din gen meer.

In deze dagen ontfont een harde wint uit den N. Weften, die jærlyx in dezen tydt eenige dagen achter een blyft waejen. Zy noemen hem Baad-Biedemusk of Bid- muswint naer den baam van een bloem, die dan uitloopt. Deze bloem vint men aan een foort van wilgeboomen, spruitende uit knoppen, zoo groot als een lange zink- noot. Zy valt fyn en final, en heeft een lieffyken reuk. Men trekt met water door diftileren de kracht daer uit. Dan heeft men 'er eenen zeer aengenaam drank aan, byzonder als men 'er wat fuiker by doet, op de wyze van ferbet of limoena- de: hoewel deze drank gezonder, en meer verfsterkende is. Dit water wort bewaert in fleffen het geheele jaer door, om voor drank gebruikt te worden. Men droogt ook dezen bloeßem wel, om by linnen te leggen, dat daer door eenen aengenen geur krygt. De boeren komen 'er ingroo- te meenigte mede op de markt. Ik weet niet, dat men zulk flagh van bloemen in ons lant aan de wilgeboomen vint. Daer om tekende ik die af, gelyk op No. 72 te zien is, met de bladeren daer aen, die in het left van April eerft uitkomen. De wint, waer by deze bloemen groejen, duurt gemeenlyk tot het laetste dezer maent, wanneer men ook veel schoone en warme dagen krygt. Maer den eerften van Maert kregen wy eenigen regen, en vele dagen daer aen harden wint, ook koude, voorts ongeftadigh weder, dat al meeft de ganche maent door duurde.

Nu flont op vrydag den 20 der maent, Feest van 't Zon- nejaer gehouden te worden. Hierom be- wandelde ik eenige avonden te voren alle de Bafaers, welker winkels op dien tydt zeer net en fierlyk toegeftelt worden, muntend hier in boven anderen de Banketverkoopers uit. Yder evenwel doet zyn beft om fierlyk zyn goedt voor te doen, tot de fruit-en groenverkoopers toe. Al het welke by de kaers des avonts een zeer aengename vertoning geeft. Op dien tydt zyn de koks geweldig in de were met allerhande bereide spyze te venten. Men vint hen in alle fraten, wel verzien van allerhande gebrade en gekookte spyze: een

gemak, dat ik in geene andere landen oit gevonden hebbe. Daer is ook zulk een toevloedt van menschen, dat ze in deze feestdagen alle de winkels ledigh koopen.

Het feest nam zyn begin op den gemel- den dagh, als de zon ondergegaan was.

Aenftonts lieten zich des Konings speellui- den hooren. De Koning hout dan ook openbare zittinge, en men ziet alle de Grooten voor hem verschynen. Welke flaetfie deze mael in een uur tydts ten einde gebragt wert, wanneer een yder weder van daer scheidde. De Perfén noemen dit feest Nonw-roes, en zy rekenen het af naer den tydt dat de zon ten 6 uren op, en ten 6 uren onder gaat. Voorts duur- de dit gespel den ganchen nacht, gelyk ook den 21 tot den ondergang der zon- ne toe.

Op dezen voormiddagh begaf ik my, alleenlyk verzelt van onzen ftalmeester, die zelf een Perfaen, en wel bekend was, binnen des Konings Paleis, die alle de voornaemste Heeren van het Hof onthallen zoude. Deze maeltyd began 2 uren voor den middagh, en eindigde in een half uur tydts. De fpyz wert opgedragen in goude en zilveren schotelen, die met hoo- ge dexelen befloten yder door een perfoon worden aengebragt. Het getal dezer scho- telen quam wel op 200 uit, en het getal is wel eens zoo veel, als de maeltyden grooter zyn. Zy zyn meeft alle van louter goude; waer in een gedeelte van de grootsheid der Perfaensche Monarchen beftaat. Op dit gaftmael ook hebben de voornaemste Ryxheeren een groote kofte- lyke muts op het hoofd, bezet met paer- len en edele gesteenten. Dit hoofstierat noemen zy 'Tha-eits-timaer. Anderen ziet men daer by geiftert met zwarte bosjes van Reigerfederen, die zeer kofte lyk zyn. Zoodra zy uit het Koninglyk vertrek scheiden, zetten ze aenftonts deze muts af, en hun gewoonlyke weder op; wordende de eerste door eenen hunner dienaren voor hen gedragen. Zy munten op dezen tydt in koftelykheid van gewaadt uit, hoewel ze anders evenwel genoeg tot pracht ge- negen zyn. Maer op dit feest ziet men byna niemant, hoe gering hy ook is, of hy heeft een nieuw gewaadt aen. Ontrent de plaats, daer de Koningh syn mael deedt, zag ik ook 12 zyner hantpaarden, daer met voordagt gefelt, met zeer kof- telyke montering van schabrakken, zadels, en ander tooifel, altemael met gesteenten en paerlen gefiert. De toomen syn van louter gout. De paarden, die nevens el- kander flaen, zyn met yzde koorden, en de voeten op den gront vaft gebonden. Maer men moet zich wel hoeden van op de koorden te treden. Zeven dezer paer- den waren wit van kleur, hun voeten, en een deel van 't lyf en de flaert, waren schoon root of oranje geverft. My was niet toegelaten daer by te komen, voor dat ik eenen goeden fleekpenningh aan de poortwachters gaf. Benevens de paarden was de gront belpreit met een tapyt, waer op de Heer zat, dien de zorg over deze paer- # Bidmus Bloessem en Bladeren.

Rhabarber bladeren met steel en wortel, en Fockie Fockiese. #
REIZEN.

paarden aanbevolen was. Nevens hem lagh een groote goude hamer, waer mede de paarden beflagen worden. Daer front ook een groot gouden watervat, waer uit de paarden drinken. Voor geld evenwel kon ik niet gekrenken ter plaetse, daer de Koning aan tafel was, zoodat ik moest te vrede zijn met eene plaats niet verre daer van daen, daer alles dicht voor my moest voorbygaen. Op dezen zelfven tydt worden vele geschenken aan den Koning gebracht, zoo van de Grooten, die aen 't Hof zyn, als van de Baffaes en Stedehouders van andere plaetfen. Deze beftaen in eenige soorten van goederen, zakjes met gout gevult, veelerhande beeften, paarden, kameelen, en muilen. Alle deze geschenken worden elk byzonder gedragen door de burgers, die elk in hun wyk daer toe gereed moeten staan volgens laft des Konings. Op de plaats voor het Hof werden ondertuffchen 10 of 12 koppen met hooi gevult op lange stokken omgedragen, tot een teken van overwinning op de vyanden, die ze voorgeven de Aefbeekse Tartaren te zyn, behaalt. Dit quam my voor alseen gemaakt werk, wordeende de paarden, elk met een zyden kleet bedekt, zonder zadels binnen 't Hof geleid. Het gaf ook een vermakelyk gezicht, toen alle de Heeren weder van daer over de plaats vertrokken in tegenwoordigheid van ontallijke toezieners, die alom door het Hof zwierden. Deze feest duurde enige dagen langh, gedurende welke vele bechilderde eiers uitgedeelt werden. Ja zelf is de Maerfejel-daer of Maerschalk gehouden jaerlyx eenige der zelve aan den Koning te brengen: die fraei befchildert en met gout en zilver verfierd, voor een flatelyk geschenk door-gaen.

Den 23 hielden wy het Paeschfeest by ons Opperhoofd: en den volgenden dagh quam de Engelsche Agent de gelukwenschingh by hem afleggen, verzelt met de boven gemelde heeren en vrienden. Zy werden als te voren onthaalt, en scheid-den na het genieten van veel vermaak laet in den nacht. Hier op volgden andere bezoeken, die ons den tydt kortten, en de maent, eer wy het gewaer werden, ten einde bragten.

Met het ingaan van April ontving de Heer Kastelein een vereering van nieuwe Asperges: van welke vrugten ook den volgenden dagh eenige te koop gebragt werden. Voor ontrent 60 of 70, waer onder vele nogh zeer dun waren, dorften ze ontrent zo gulden eischen. Want dufdanige vruchten, als ze eerst uitkomen, worden hier uittermaten dier betaelt, en meeft al gekogt van luiden, die'er een geschenk van willen doen aan voorname personen, waer aen ze gehouden zyn, of

welker gunst zy zoeken te winnen. Wy Spruiten kregen toen ook in fop van jong Lamf-vleefch de spruiten van Rhabarberwortel, die zeer smakelyk en rinfch zyn, en voor bloetkoelende en afdryvende gehouden worden. Deze spruiten worden hier zoo vroegh in 't jaer ook hoogh geacht. De bladeren der zelve zyn gekrult, en groen,

geel, en ros van kleur. De steel is wit, doch wat geelagtigh. Eenige ook zyn geheel schoon root, hebbende de dikte van 2 of 3 duimen in de rondte. Zom-mige spruiten hebben de hoogte van eenen halven, andere van eenen heelen voet. Van de beste foort wordt de steel alleen gegeten. Eenige queken die zodanigh aen, dat ze de uitkomende spruiten bedekken met verhooging van aerde, gelyk men met de Asperges leeft. En dan worden te grooter. Ontrent de fladt Laer by het dorp Cama worden'er met voordagt aengequeekt, om daer een geschenk van te doenaen den Koningh, dat de Gouverneur jaerlyx moet onderhouden. De bladeren van deze hebben in den omkring 2 of 3 vademmen. De wortel en bladeren zyn als de Rhabarber, maar hier zonder kracht, gelyk in't lant der Usbeeken tuffchen Chi-na en Moskovie. De Perfianen eten den steel dezer jonge spruiten ook raeu met peper en zout, gelyk de Italianen de Finotje en Artiokken, zynde zeer rins en aengenaem. Ook maken zy daer wel een fyroop van, die voor verkoelende gehouden wort. Uit zynlykheid schilderde ik dezelve met bladeren en wortel: waer mede bezigh zynde bevond ik dat de grootste bladeren anderhalf voet in de hoogte, en nogh meer in de breette be-floegen. De wortel had vier takken, graeu en gespikkelt van kleur. Dit kruid was my van Jullka toegezonden, daer het 19 jaren in d'aerde geftaen had. Hier by was nogh een andere vrucht, die ik daer by schilderde, schoonze later uitkomt. De Perfianen noemen ze Badens-joen, de Europeers Foekje-fockiefe. Zy is paars van kleur: men vint'er ook die wit is. Meeft al is zy grooter dan een gemeene kommer, ook is'er onder, die wel eens zoo groot is. Zy zyn zeer smakelyk in pottaedje: ook, als ze in de boter gefruit, of op andere wyzen toeberiet worden. Als de boomtjes daer van nog jong zyn, wordenze verplant, om destte beter vrucht te geven. De bloeßem daer van is wit, paers, en geel. Zy groeien in 't gemeen anderhalf voet boven d'aerde met verschei-de takjes, die door de zwaarte der vrucht nederwaert gebogen worden. Een dezer boomtjes schilderde ik met vrucht, bloef-sem, en bladeren, gelyk ik de aenwyzing daer van doe op No.73 daer de bladeren vertoont worden door de letter A, de wortel door B, en de Fockie-fockiefe door C.

S 3 Den # CORNELIS de BRUINS

Den 7 der maent viel in Julfa zulk een zware regen, als'er in geen jaer gezien was, met zoo veel hagel, dat die drie vingers hoogh op de wegen lagh, hoe wel men'er binnen de stadt weinigh van gewaer wert. Vervolgens was het in deze geheele maent zeer windigh weder, brengende regen voort met ongeftadige buien.

Ondertuffchen wert den 15 het feeft Feest van gevierd, dat ze noemen Bairam korban of offerfeest ter gedachtenisse van Abrahams offerhande. De Heer Kaftelein ziede dat ik genegen was het zelve te gaan zien, belafte zynen ftalmeefters nevens twee andere dienaers met my derwaert te ryden. Des daags te voren hadden de Koninglyke speelluiden met den onderganch der zonne weder begonnen te spelen: dat tot de zen dagh duurde tot den

onderganch der zonne, verpoozende zy elkander (want ze zyn fterk in getal) met beurten. Ik vervoegde my dan ten zeven uren op de Chjaer-baeg, daer de Koning uit de eerste poort zyner tuinen flont te komen. Het geschiedde ook na verloop van een groot half uur niet zonder een groot gevolg van edelen, waer van'er ontrent 200 gefiert waren met die kostlyke mutfen, waer van ik reets gesproken heb. Ik zette my op het midden van den wegh, daer de Koningh voor by moft, die het gezicht op my wendende my nootzaakte hem eene eerbiedenis te doen met het lichten van mynen hoet. Toen reedt ik spoedigh ter zyden af, om den trein nogh eens te beschouwen. Waer na ik op een volle galop my langs eenen anderen wegh begaf naar de plaats, daer de plechtigheid flont te geschieden. Deze plaats heet Babarook, een kerkhof van de Perfianen, gelegere een goet half uur der stad. Hier was de toefteI gereede. Al dit werk beftaat in het dooden van een kameel, die als tot een offerhande geflacht wort. Dit beeft moet een manneken zyn, en geen letfel aen 't lyf hebben, of het wort voor onzuiver gerekt. De Daroega of Schout dezer stad (fomtyts verricht dit ook wel de Koningh zelf) brengt het beeft den eerften fleek met een groote lans: waer op zonder toeven alle fabels en meffen mede hun werking doen, zynde yder even bezigh om'er een fluk van maghtigh te worden. Dit gedaen zynde wort het beeft aan verschede ftukken gehakt, en onder de wykmeesters verdeelt, die elk eenigen van hun volk by den werke hebben. Want het gaet'er zoo driftigh toe, dat'er door het grypen naer de ftukken een groot rumoer, ook wel een gevecht ontfaet, weerende zich elk tegen zyne tegenfrevers, alle gewapent met fabels en groote ftokken, of het op een vechten uitquam. Toen zeker zeide men my dat'er al eenigen op de plaats doot gebleven waren. Het gedrangh was door de meeninge der paarden zoo fterk, dat elk genoegh te doen vond, om'er onbescadigd uit te geraken. Want ganfche partijen werden verschede malen wech gedreven: en de ftokflaggen vielen'er als regen; dat my in tydts van daer deed vertrekken naer de Chjaer-baeg, om de wederkeerende meeninge te bezichtigen. Toen eindelyk yder zyn deel van het beeft bekomem had, voerde hy het op zyn paert heen, beftuwt van twee perfonen. Dus trok men als in triomf voort, loopende de wykluiden voor uit, waer van eenigen hunne bloote fabels, anderen hunne hooge ftokken om hoogh hielden, danfende en springende zonder ophouden met een groot geschreeu: terwyl zommigen onder het schreewen en zingen geluit floegen op bekkens en tamboerynen. Het eerste fluk van het beeft wert geschikt voor den Koningh, en voor hem gedragen op de punt van een lans. Wyders gingen de benden met betuiging van vreugde in goede orde kort aan elkander voort: tuffchen beide een troep te paerde van des Konings volk, en hier op de Koning zelf, rydende onder een zonneferm, die om het fteken der zonne boven syn hoofd gedragen wert. Hier op quam het gevolg van alle de groote Heeren, 12 hantpaerden zyner majesteit, en 4 groote en kleene olifanten. 't Gevolg en de toevloedt beftont in meer dan honderd duizent menchens, zoo te paert als te voet. Veelen zaten'er ook boven op de gebouwen. Onder zoo vele menfchen was ik

d'eengigte Europee, en derhalven ook de eenigste, die naer de wyze van ons lant gekleet was. Op de aenkomft des Konings wert'r zulk een ruimbaen gemaakt met ftokflaggen, dat'er veelen met hunne paarden in de fonteinen flortten, veel en ook zich niet kunnende ber gen zoo geflagen werden, dat ze daer het gevoelen wel van t'huis brachten. Ik zeker in myne herberge gekeert zynde was zodanigh vermoet, dat ik naeulyx ftaen konde. En echter was alles anderhalf uur voor den middagh verricht: behalven dat de partyen der wyken in dezelve ftatfie nogh door een gedeelte der stad reden. Zy hadden ook tien dagen al te voren den kameel met doornen en andere dingen behangen door de ftadt omgeleid, nevens de lans en byl, onder geftadigh gespeel en gezangh.

Op dezen dagh werden ontrent vyftigh Groote vertiering in schapen. Want zelfs de geringfte mensch moet daer deel aen hebben. Zy ook, die eenigh deel van den kameel bekomem hebben, ko ken dat met het schapenvleefch. Anderen bewaren dit zelve kameeevleefch 't geheele jaer door als een heiligdom. Iemant mogt # REIZEN.

mogt denken dat wy in ons verhael hier ontrent de maet te buiten gaan, en te breedt opgeven van het getal deze schapen. Maar ik kan hem verzekeren dat in deze stad Spahan dagelyx 10 of 12 duizent zoo schapen als bokken vertiend worden. En op dezen dagh is elk verplicht een schaep of een gedeelte daer van voor zich te nemen. Zeker des daags te voren uitrydende ontmoette my overal zulk een meeninge van schapen, dat ik'er naeulyx door konde geraken. Jonge lammeren vooral, maar 20, 25, of 30 dagen out worden hier in overvloed gegeten. Dit neemt zyn begin in de maent van November, en duurt tot April of Mei, wel te verstaan by luiden van aenzien en vermogen. Want elk lam koft gemeenlyk 7,8, of 9 Morocdjies, waer van'er 7 ontrent eenen ryxdaler van ons gelt uitmaken. Deze lammeren wegen ontrent van 6 tot 12 lichte ponden. Dit is de lekkerny der aenzienlyke Perianen, die noit offvleesch eten. Maar de arme luiden eten dat, en ook wel buffelsvleesch, dat hier nevens andere eetwaren te koop gebragt wordt. Het lamsvleesch zeker valt hier zoo zuiver en finakelyk, dat men het, al eetmen het alle dagen, noit moede wort.

Op eenen der volgende dagen gingen de Koning met zyne bywyven naer buiten om het vermaek te nemen van de Olifanten te doen zwemmen door de rivier, die door den gevallen regen zeer gewzollen was.

Den 23 der maent vierde men hier het feeft, genaempt Aidikader, zynde de dagh, waer op Mahomet aan de gemeente zou hebben bekend gemaakt, dat Alicyn navolger had te wezen, haer belaften- de hem daer voor te erkennen. Dit zou, volgens hunne aantekeningen, geschiedt zyn in het gelukkig Arabie by het dorp

Shomkadier, daer het feeft naer genoemt wort, dat alleen by de Perianen gevier wort. Want geen andere Mahometanen willen'er van hooren.

Op dezen tydt zagh men de bladeren aan alle boommen uitpruiten. De maent nam een einde met regen, waer door vele huizen beschadigd, en andere om verre gerukt werden. Het is geen wonder: want het metfelwerk deze gebouwen trekt het water naer zich. Hierom worden ze, omdat ze plat zyn, boven lek; dat niet te helpen is, voor dat het weder droogh weder is.

Het weder klaerde met de aankomst der Meimaent op: op welker eersten dagh ik met den Heer Kaftlein naer buiten reedt, met voornemen om langs de rivier onzen weg te nemen. Maar wy vonden dezelve zoo hoogh, dat de zydweg geheel onder water stondt. Waerom wy van koers veranderden, en den weg namen door het lant, die ons na twee uren rydens bragt aan den Luthof, genaempt Oude Goes-jeron, leggende nevens de rivier Zenderoc, ten Ooften van de stad. In deze zelven tuin, die beplant is met Zenacer en vrugtboomen, hebben verscheidene Gezanten der Indische Maetschappye op hun aankomen en vertrek hun verblyf gehadt. Het gebouw bestaat in verscheidene vertrekken, die nu ten deele vervallen zyn. Boven op het zelve ziet men fraeie gezichten van 't omleggende lant. In den tuin staen 4 groote Zenaerboomen dicht by een, die een priel verstrekkten, waer in men langs eenige trappen gaat. Deze boomen zijn kort en dik van ftam: en twee der zelve hebben 16 voet in de rondte. Men hout ze voor zeer out, en geeft voor dat Tamerlaen daer onder zou gezeten hebben.

Hier meenden wy eenigh gevogelte op te doen: maar het weder veranderde, en de regen overviel ons. Welke opgeklaart zynde, reden wy weder naer Julfa, daer wy tot den avont bleven.

De volgende dagen leverden nogh al ongeftadigh en los weder: waer door my de koorts overviel, waer van ik reedis eenige vermaningen gehadt had. Zy was evenwel niet hartnekkigh, en verliet my na eenige herhalingen, doch liet my de ganfche maent zwak.

Uittogt des Koningens met zyne bywyven. Feest van Aidikader. #
CORNELIS de BRUINS

XXVII. HOOFSTUK.

Beschryving van Spahan, en van het geene aenmerkenwaardigst is binnen en buiten dezelve stad.

EINDELYK tot myne vorige gezondheid herfelt, begaf ik my tot het beschouwen en onderzoeken wat der aenmerking waerdig was in deze stad. Wat het gezicht van Spahan van buiten betreft, het is

nevens de platen en voorsteden daer aan behoorende, byzonder groot, ontreffende hier in alle de steden van my voor deze beschout. Van buiten evenwel ziet men niet dat groote kerken, hooge tooren, of onge-meene gebouwen uitmunten: hoewel ik om alles naukeurigst aan te merken en af te tekenen, my bediende van het winterfaizoen, omdat men des zomers door de meenigte der boomen nergens befecht van zien kan. Ook beletten vele boomen, die zelf in den winter groen zijn, grootetelyx het gezicht, hoedanige zyn de Palm-, Pyn-, Zenaerboomen, en Cypreffen, waer van de flam byzonder hoogh met klimop bewaffend is, dat voor het oogh fierlyk fact. Alle de gebouwen zijn graeu, en boven plat. Van de affcheiding der stad, schoon met eenen muur omtrokken, kan men niets ondercheiden, dewyl ze daer zoo dicht aen is, als of ze daer mede ver-eenigt ware; waer uit komt dat de aftekening zwaer te maken is, zynde geene verhevenheden, die zoo verre uitftekken, dat ze van buiten af te malen zyn: hoewel ik de plaats, daer ik de tekening maakte, op eene hoogte, wel een uur van de stad gelegen, genomen hadde, omdat ik nergens zoo bequaem kon zien als daer. Hier van vertoonde zich Julfa, hoewel aan d'andere zyde der rivier gelegen, en't geen onder die stad behoort, nevens het gene nogh digter aen de stad strekt, als vele dorpsjes, en tuinen, waer van de omtrek een ongelooffelyke grootte begrypt, geheel omringt van bergen. Het naeft gezonde, wort het tegenwoordigh weder hermaekt. Het gezicht van het zelve is van beneden zoodanigh als het hier op de nevensftaande bladzyde verbeelt wort. De andere bergen leggen vry verder van daer. De vlakke, waer in deze stad gezien wort, heeft in de lengte van 't Oosten naer 't Westen ontrent 25 uren. Ten Oosten is het, als of'er geen einde aen was, gelyk 't ook gelegen is met den wegh naer Zjie-raes, daer veel vermakelyke dorpen en tuinen leggen. Aen de weltzyde ben ik over de 6 uren van de stad af geweest, wanneer ik het einde nogh naeulyx beoogen kon. De breedte der uiterste weder-zydche bergen zal ontrent 6 uren zyn.

De stad heeft 10 poorten, waer van'er geene gefloten, of met eenige wachten verze worden. Ik was begerig de groot-te daer van te weten. Waerom ik eerst ging bezien de poort, die genoemt wort Haffan-abaeet, genoemt naer een beroemt man, die weleer deze streek bebout heeft. Van dezen kant komt men aan Derwaf-cykaroen, of Poort Karoen, betekende de poort der dooven: omdat deze streek voordezen door zulke luiden bevolkt is. Men laat deze poort ter flinke zyde, en rydt door de Bafaers, gelegen een vierde deel van een uur van de eerste poort. Dan komt men na even zoo veel tuffchenwyte aan de poort, die geheten wort Seydach moedjoen aen d'Ooftzyde der stad, daer een dubbele muur is. De buitenste hier van is zeer laegh, en men vint geene hui-zen daer buiten, ook niets, buiten eigne graven. Daer na komt men aan de poort Sjoeborn, die ten weften legt. Dan vertoont zich op eenen gelyken afftant de poort Togtfjie. Ontrent deze poort ryft uit den gront de gracht, die ten deele om de stad loopt ten weften van hier tot aan de voorgemelde poort Karoen. Vervolgens is een vierde van een uur verder de poort Darideff, en op ontrent

gelyken afftant de poort Darwafy-noww, of Nieuwe poort. Verder is de poort Darwafi lamboen, zoo genoemd naer de streek, leggende ook in gelyken afftant ten Wef-ten. Niet verre van deze komt men aan de poort Doulet, of de poort der welva-rentheid, die aen de Chjaer-baeg staat. De tiende is de poort Hadsjie, staande dicht by de keukenpoort van des Konings hof. Toen ik nu na al dit omgaan weder quam aan de eerftgenoemde Haffan-abaeet, zag ik

De bergh leggen gebergte wort genoemd Koe-joffa, leggende anderhalf uur ten Zuiden der stad. In 't hangen van het zelve staat een lufthuis, gebout door Koning Sulle-moen, vader van den nu regerenden. Hier in zyn verscheidene vertrekken, zeer vermakelyk en bequaem om daer uit over de ze lantfreek en de stad het gezicht te laten weiden. Men ziet'er eene plantaedje van verscheidene boommen: ook eenen loop van water, dat van 't gebergte affortende hier ontvangen wort. Men noemt dit gebouw Tagte Sullemoen, dat zeggen wil, de Troon van Sullemoen. Maar zeer vervallen

De bergh leggen gebergte wort genoemd Koe-joffa, leggende anderhalf uur ten Zuiden der stad. In 't hangen van het zelve staat een lufthuis, gebout door Koning Sulle-moen, vader van den nu regerenden. Hier in zyn verscheidene vertrekken, zeer vermakelyk en bequaem om daer uit over de ze lantfreek en de stad het gezicht te laten weiden. Men ziet'er eene plantaedje van verscheidene boommen: ook eenen loop van water, dat van 't gebergte affortende hier ontvangen wort. Men noemt dit gebouw Tagte Sullemoen, dat zeggen wil, de Troon van Sullemoen. Maar zeer vervallen # REIZEN.

TROON VAN ZULEMOEN.

ik op myn uurwerk, dat ik weinig minder, dan 2½ uur was op den weg geweest. Alle deze poorten zijn van aerde en zonder slerkten gemaakt. De deuren zijn lomp van hout samengezet, en met yzere platen beflaggen.

De verdeling dezer stad bestaat in 22 hooftwyken van binnen: waer van 17 genaamt worden Mamerb-olla-fie, of Nametholladers, de overige 5 Heyderrie. Deze twee partyen zijn even als de Nikolotti en de Castellani te Venetien. Deze 17 wyken hebben elke haere byzondere benamingen, als Bagaet, ofte wyk der tuinen, dewyl deze streek voordezen in tuinen beftont, gebout door Abbaas den eersten: de tweede Kerron, 't geen dooven betekent, zynde deze geweest luiden van aanzien, die wel eer daer gewoont hebben, naer welke deze plaats hare benaminge gekregen heeft: de derde Daelbettin, zoo veel als Meloenhuis: de vierde Sey-id Agmed-joen, dus genoemd naar eenen hunner Leeraren: de vyfde Letter, waer van geene betekenis gezegd kan worden: de zevende 't Sjaer-Agaes of Ganzemarkt: de zevende 't Sjaer-foy Kotba, of

Kruifwegh van Kotba: de agtste Seltoen-fensjerie naer eenen prins van dien naam: de negende Namo-afig, of drie tweedragtige: de tiende Sjoebare, waer van geen betekening is: de elfde Derre Babba-kafim of het quartier van Vader Kafim: de twaalfde Gonde Magfoet-beek, of Quartier van 't hol van den Heer Magfoet: de dertiende Golbaer, of bloemryk: de veertiende Meydoene-mier of wyk van de Mey-doen van Mier, genoemd naar eenen hunner Leeraren: de vyftiende Niema-wort, waer van ik geen betekenis weet: de zestiende Derre-koek of luchtplaats: de zeventiende is my onbekent: omdat de wykmeeffter, die my beloofde den naam daer van te zullen opgeven, niet wederte voorchyn quam. De vier volgende zijn Heyderiers, waer van de eerste genaamt is Maleynomw of Nieuwe wyk: de tweede Derredeft, of verlate quartier: de derde Hoefcyn-ja, of quartier der Hemniers, of Geeftelyken: de vierde Togtsjie, gezegt Hoenderbewaarder.

De Hooftwyken, die aan dezelve partijen buiten de stad behooren, zijn 4 in getal, als Abbas Abaet, geflicht door Abbaas den grooten. Deze is wel de voor-namfte van die buiten de stad zyn, en daer woonen niet dan de aenzienlyxte luiden. Het is ook zoo goet of ze binnen de stad woonden. Zy legt aan de west-zy- # CORNELIS de BRUINS

zyde. De tweede is Sjems-Abaet, genoemd náer den bouwheer Sjims. De derde is Bred-abae, de vierde Thie-roen. De Hooftwyken, die aan de party van Namet-olla-bie buiten behoren, zijn twee in getal: Sjeig-joesfus-fi benna, dat is des oudsten Jofefs metfelaer : anders genoemd Sjeig sebbennaes quartier : en Telwaes-kon. In alle deze Hooftwyken zijn vele andere kleine wyken begrepen, die alle hare byzondere benamingen hebben. Deze twee verschillende partijen zetten elkander den vooral blykt op de tyden der plechtelyke ommegangen, en Treurdagen hunner grootste Heiligen; en in plaetien, daer ze elkander mogen ontmoeten. Zoodat, dewyl de eene voor de andere niet wyken wil, niet zelden dootflagen hier uit ontslaen, en andere ongemakken, waer van wy by bequamer gelegenheid spreken zullen. Eenigen willen dat blyken zoude uit oude aantekeningen der Perfi anen dat hier voor dezen twee aan een leggende dorpen geweest zijn, waer van het eene behoorde aan de Heyderrie, het ander aan Mamet-olla-hic, en hier door de verdeelde partijen in Spanhan deze benamingen behouden hebben. Zoo dat ze van elkander gescheiden altijd hebben willen, de eene boven d'andere, uitmunten. Spahan droegh toen ook den naam van Hifpaban, ook Ispahan, ook wel Alspahan, en ging niet hooger door dan voor een dorp, totdat Abbaas de grootste het Ryk van Laer en Ormus onder zijn gebiet gebracht hadt. Want toen verliet hy Kasbin en Sultanie, om zyn Hof naer Spahan over te brengen, als vindende die plaats bequaemst tot beveiliging zyns Ryx, dewyl zy zeer wel gelegen was. Van dien tydt af wert ze hervormt van een dorp tot eene stad,

en bequam den luifter dat ze wert de hoofdstad van geheel Perfie. Zy legt in de provincie van Ayrack of Yerack, een gedeelte van het oude Ryk der Parthen op de hoogte van 32 gr. 45 min.

Het lant in 't algemeen is bekend onder den naam van Perfie, zynde een groot en vermaert Koningryk in Afic, gelegen tuffchen de Caspische zee, het lantschap Zagathay, Tartarie, het Ryk van den grooten Mogol, de Indische zee, den Perfi schen zeeboezem, woest Arabie, en Turkye.

Het Hof des Konings van Perfie heeft, gelyk ik ondervonden heb, in zynen omkring 3 vierde deelen van een uur. Het Hofpoort heeft zes poorten, waer van de voorname is Alie Kapie of poort van Alie. De tweede wort genoemd Haram Kapefe, of Poort van 't vrouwenhuis. Deze twee poorten staan aan de Mey-doen of de plaats naer 't Noorden. De derde heet Moerbag Kapefe, of keukenpoort, omdat de spyzen, en wat tot de tafel behoort daer door binnen gebracht wort. Deze staat ten Oosten. De vierde is Ghandag Kapesie. Door deze gaat men in de Tuinen des Konings. Dogh niemant is dat toegelaten dan den Koning, en de Kapaters, of Bewaarders der vrouwen. Deze komt aan de Chjaer-baeg. De vyfde is Ghajat-ganna Kapesie, of kleermakerspoort, dewyl de kleermakers in dienst des Konings zynde daer hunne woning hebben. De zesde poort heeft den naam van Defter Ghanna Kapesie, of poort der Sekretarie. Deze twee leste komen weder binnen de stad ten Noorden. Door de meefte dezer poorten komen de Grooten des Ryx by den Koning, als hy zyn zitplaats in het Hof gekoren heeft : maar wel meeft geschiet het door de twee eerst gemelde poorten.

Het Kasteel, dat zy Tabarock noemen, Het kasteel. heeft ontrent een half uur in zynen omkring, strekkende zich in de lengte ten Oosten binnen de stad, en naer het Zuiden tegens den wal der stad. Het heeft eenen hogen muur van aerde, en is bezet met vele lompe torens, waer uit eenige stukken kanon steken. Dog als ik myn gevoelen zeggen zal, het iste duchten, zoo men ze los brandde, dat ze met al wat'er ontrent was zouden nederforten. Want de muren zyn zoo dun, en vervallen, dat men op vele plaatsen daer door heen ziet. Ook laat men geene vreemdelingen daer binnen komen, misschien omdat het van binnen nogh flegter dan van buiten gefelt is. Echter zyn er vele woningen in. Wat verder van de stad dient gezegt te zyn zullen wy zeggen na de verbeelding, die ik u voor af daer van geven zal, op dat het begrip van alles des te gemakkeliker zy. Ik zal dan al wat'er ontrent gelegen is vertoonen, zoo als het zich van de Zuitzyde opdoet, aangewezen met No. 74, en al wat kenbaer is met cyffergetal aantekenen. Dus is No. 1 een bergje, leggende afgezonderd van de andere: 2 de nieuwe tuin des Konings, uitnemend groot, die by myn verblyf hier aangelegd werd; 3 de rivier Zenderoe : 4 het huis met een koepeltje van eenen der voorname Armeniers in Julfa : 5 de Kerk der Dominikanen in Julfa: 6 de St. Jans Kerk der Armeniers : 7 de Bisschoppelijke Kerk der zelve met een torentje :

8 de Kerk van Jesus Moeder; zynde deze dingen dus verre in Julfa:
10 de brugh Allawerdi-chan : 11 s'Konings Mu-zjit of Kerk: 12 Mu-
zjit Totf-olla, een hunner oude leeraren : 13 Menare Kambrinfie,
zynde een hooge fteene toren : 14 Kella Menara, een tooren van
beefsthoofden : 15 Tabarock, of het kasteel: 16 Hazar-zjeriop, de
grootte tuin des Konings : 17 en 18 de voornaemste graven der
Perzen, ne- There is no text present in the image to transcribe.
There is no text present in the image to transcribe. There is no
textual content in the provided image to transcribe. The image
contains only an illustration labeled "SPARAN." with no
accompanying text that requires Markdown formatting.

Therefore, the output must be empty as per the instruction: "If
there is no text present in the image to transcribe, output a blank
text, don't write anything, leave it empty." There is no text present
in the image to transcribe. There is no text present in the image to
transcribe. There is no text present in the image to transcribe. #
REIZEN.

nevens hun kerkhof; genaamt Babaroek: 19 der Christenen
kerkhof: 20 de rivier des Konings: 21 de Choroe bergen, voor een
gedeelte met sneeü bedekt : 22 't gebergte van Taliffia, een dorp
daer ontrent dus genaemt.

Nu volgt de Mey-doen, een der twee voornaemste stukken, die
deze stad verfieren. Deze plaats of markt is van het Oosten naer
het Westen 710 schreden langh, en van 't Noorden naer het
Zuiden 210 breed. Aen de Zuidzyde staat 's Konings Hof. Ten
Noorden over het zelve is de Nachbroe-Chone, of Trommelhuis,
waer in de Koninglyke speelluiden zijn, bestaande in twee hooge
van elkander afgescheiden galeryen, tuffchen welke beide het
Keizerlyk portaal is, dat hoog en deftig van schoone steenen
opgebouwt is, waer door men in de Bafäers komt. Op deze poort
ziet men afgemaakt den flagh des Konings Abbas tegen de
Usbeckfe Tartaren, in kleine figuren vertoont door eenen schilder
van dit lant. Boven het zelve is een uurwerk met klokkenflagh, het
enigste, dat men in geheel Perifie heeft. Aen deze zyde is mede
Wagniffa-jaet, of eenigh speelwerk, gemaakt van eeneige houten
poppen, die door een loopend radwerck hun beweging doen, niet
waardigh van eenigh Europeer gezien te worden. Weinig verder
naer het Oosten is de Mu-zjid of Ma-zjid Sjig-loft-olla of de Kerk
Sjig-loft-olla, genaamt naer eenen der Perifische Leeraren, dien zy
voor heiligh houden. Deze is eene der voornaemste Kerken,
gefiert met een schoone groote koepel, die van buiten met groene
en blauwagtige steenen overtrokken, en doorgaens met goud
ingelegd is. De bovenpits heeft drie goude knoppen. De voorpoort
komt aan de Mey-doen. Men gaat verscheidene trappen op om'er
in te komen. Deze Kerk heeft binnen van de eene tot 't andere
zyde 40 schreden: zoo als ik ze doen meten heb: want niemand van
Christelyke natie magh daer in komen. Vorders is ze rond gebout.
Aen het einde deze plaats ten Westen staat Sjae Ma-zjit, of de
Koninglyke Kerk, die de voornaemste van Spahan is, hebbende

ook een koepel, als de voorgaande. Aen deze Kerk zijn twee voorportalen, waer aan ter wederzyde een hooge kolom gehecht staat. Deze komen beide boven de Kerk uit. Alles is van de koeleur, die wy genoemd hebben, ingelegd met gout, en zeer aangehaam voor het gezicht. Men ziet er al om vele witte Perfaanse Karakters. Nogh zyn'er twee kolommen aan de koepel. Deze Kerk begrypt van binnen van d'eenen tot d'andere zyde 85 schreden, zyn-de ook rond gebout, als de voorgaande. In het midden der voorplaats is een fraeie fontein, of waterbak, regt voor den in-gang der Kerk. Deze beide Kerken zetten de Mey-doen een ongemeen fieraat by. De poort Alie-Kapie flaat 266 schreden van deze leste Kerk af: en rontom deze plaats loopen hooge gebouwen met een doorgaande portaal, daer de winke-liers en ambagtsluiden zich generen. Aen de zyde van het Hof wonen zy, die in dienst des Konings syn, zoo wel am-bagtsluiden, als anderen. Zoodat het grootste gedeelte dezer plaats met groote tenten, die voor winkels dienen, bezet is. Hier wort alles verkogt, dog des avonts alles weder wechgepakt tot veilig-heit, dat de wagters met hunne honden voorts bewaren en bezorgen. Rontom de gebouwen flaat hier al meeft vele Olmboomen. Hier is zeer veel gewoel van menschen, zoo van Grooten, die ten hove komen, als gemeene luiden, die in groote menigte hier toevloeien. Hier onder vertoonen zich dagelyx menschen, die zich nergens op zetten, dan om met ledigh gaan aen den koft te geraken. Deze, wel bespraekt, en vry van mont, spe-len voor marktgekken of quakzalvers, schoonze geene geneesmiddelen te koop brengen. Zy vermakten de meeningte alleen met hunne opfnyeryen, en quakken, waer voor ze van de omstanders met een Kaufbegie, het kleinste koper geldt, beschonken worden. Anderen zyn verzelt van eenen Aep, om zoo veel te meer pot-fen te kunnen uitrechten. Dit heeft hier al wonderen ingang. Want geen lantaert ter werrelt, die liever de ooren leent aan deze ydelheden, dan de Perfianen. Waerom men deze potfemakers ook veel ziet in de tabakwinkels en koffyhuizen, ook in de winkelfraten. Daer loopen'er ook onder, die vertellingen weten te doen van hunne Heiligen, en andere vremde historien voor den dagh brengen. In het midden van deze plaats flaat een zeer hoge pael, dienende tot gebruik van het Tornoispel. Dan zettenze op het hoogste spits der zelve eenen gouden kop, of iets van gelyke waerde. Hier rennen ze met eenen vollen loop op aen, en voorbyge-reden, keeren zich gewint om, en schieten den pyl, waer op de aenfants flitstaen. Dit schieten komt niemant toe dan den voornaemste Grooten, en hunne bloet-verwanten, waer door men verfaat de perfonen van den Houwer. Die den prys heeft, neemt hem naer zich, en zet hem op syn hoofd tot een teken van overwinning. Dan beschenkt de Koning hem nogh met eene andere gift, groot of klein, naar zyne genegenheit zich uitstrekt tot den overwinaar. Die geschenken zyn gemeenlyk een goude koker met pylen gevult, of iets anders van dezelve waerde. Deze ridderlyke oeffening is niet veel voorgevallen ten tyde van dezen Koning,

wiens # CORNELIS de BRUINS

wiens zinlijkheid tot andere dingen strekt. Heel anders waren zyne Voorouders, die deze pael opgerecht hebben. In hunnen tydt geschiedde dit spel altydt op den dagh van het feest Non-roes, of het nieuwe Zonnejaer; eene plechtigheid afgeleid van de oude Perzische Koningen; blykende uit de gedenkschriften, dat het ook geschiet is ten tyde van Darius. Op dien tyt werden alle tenten van hunne plaats genomen, en de gront wert met offen omgeploegt wel 20 dagen te voren. Dan zat de Koning boven op de Talael, boven de poort Alie-kapie. Want hier toe is dit eigent-lyk gebout, en vertoont zich hoogh, groots, en aenzienlyk. Als de verwin-naer zynen prys dan vertoont had, volg-den aenflonts andere spelen, aengerecht van worstelaers, koordendanfers, en anderen: ook gevegten van flieren en ftoot-rammen. Hier onder mengden zich vee-le guichlaers: welke lefte deze Koning niet begeert dat zich vertoonen zullen; zynde dit zoo beschikt door zyne kapaters, die hem vertoont hebben, dat zulk schouw-spel niet overeenquam met zyne godts-dienstigheid. Dit inzicht heeft ook de openbare danferinnen en andere lichte vrouluiden afgeweert: daer te voren niets gemeener in Perzie was.

Afbeelding der Mey-doens.

De lezer beschouwe nu de verbeelding der Mey-doens op No. 75. Het eerste gezicht daer van is getekent aan de Noort-zyde op de Nach-roe-Choue of Trommelhuis. Hier in vertoont de letter A de Talael, Alie-kapie, staande op het gebouw, dat op de poort van Alie is. B betekent Sjae Mu-zjit, of de Koninglyke kerk. C. Mu-zjit Sjig-loft-olla. D Wag-tis-fai-aet, of het speelwerk. De tenten ziet men zoo als zy daer staan, gelyk de pael van het Renfpel. Het tweede gezicht hier van op No. 76. is getekent aan de Ooftzyde in eene der huizen, daer des Konings Kerk staat. Daer in wyft de letter A Talael Alie-kapie. B de Kerk Sjig-loft-olla. C het speelwerk. D het trommelhuis. E Derre Herrem, of poort van 't Vrouwenhuis, waer van niet veel te zien is. De pael is te zien in 't midden dezer plaats, die aan deze zyde minder met tenten bezet is, en daerom duidelyker kan onderscheiden worden, hoe het kanon langs het Hof gefelt staat. Dit befaat in 119 stukken, waer van'er voor elke der twee gemelde poorten drie of vier groote geplaatst zyn. En daer onder munt een boven alle de andere in grootte verre uit. Voor de reft syn het al meest maer kleene flangen: waer van'er hier twee, daer drie op een afuit leggen, groot van raderen, maar al heel vervallen. Langs de zyde, daer deze stukken staan, is een waterloop. Alle deze stukken syn ten tyde van Koning Abbaas uit Ormus gebracht,

toen het door hulpe der Engelschen van de Perfiansen bemagtigt werd.

Wat het Koninglyk Hof betreft, men komt daer in door de poort Alie-kapie, die rykelyk en pragtigh gebout is, en de wyte heeft van 10 schreden, en nogh meerder diepte onder een hoogh gewelf. Wederzyds ziet men in de muren vele fraeie niffen, van schoone fteenen gemaakt. Als men daer voorby is, vint men aan beide de zyden eenen hoogen fteenen muur: en als men daer tusschen doorgaet, komt men aan de woningen en tuinen. De poort Derre Herrem of Haram Kape-sie is ontrent eveneens. Zy wert, toen ik daer was, voor het grootste gedeelte afgebroken, en van nieus op hermaakt, en van voren fierlyk vergult. Toen ik voor de eerste reize het Hof bezichtigde, wanneer de Koningh met de vrouwen buiten de stadt was, trad ik door zulk eene galery of wandelwegh tusschen de muren door, als gezegt is. Het begin daer van was regt Koninglyk. Toen quam ik in de nieuw geboude plaats der vrouwen, die vol fierlyke, doch kleine vertrekken was. De buitenmuren waren zeven volts: daer men eerst doortreet. De muren der kamers waren van buiten heel wit, doch beschildert met gekoleurde bloemen. Aen het einde ter regterhand zagh men een groot en net vertrek, voorts rondom meeningte kamers, nogh niet geheel volmaakt, doch in korten tydt tot volmaaktheid te brengen, de-wyler gestadigh aan gewerkt wort. Ver-volgens bezag ik de plaats, genaamt 'Tjel-feton', genoemd de plaats der 40 kolommen. Hier geeft de Koning wel gehoor aan de buitenlantse Gezanten. Men ziet'er 20 houte kolommen, waer van eenige root, en andere groen beschildert en vergult zyn. Deze zaal was onbekrompen en ruim, de wanden rondom blauw en anders gekoleurt, ook met bloemen en lofwerk beschildert. Men zag'er ook eenige Europesche gedaanten afgemaakt, gekleed op de Spaansche wyze en anders. Achter aan dit gebouw ziet men nogh 8 kolommen, aen elke zyde 4, hoendanige vier nogh zyn in een binnenkamer, die gefloten was. De plaats, daer dit gebouw staat, is byzonder groot, en vol Zenaer-boomen. Hier tegen over staat een ander kleener gebouw, waer agter het gemelde vrouwentimmer komt. Tusschen beide deze gebouwen is een schoone groote fontein of vyver, waer van de gront met groote fteenen belegt is. Zoo is ook de wandelwegh van beide de zyden. Ik bevond deze fontein 180 schreden langh, en 24 breed te zyn. Van daer ging ik tot op een andere groote plaats, daer ik een byzonder groot en langh gebouw vond, en daer in een ongemeen groote zaal, waer van de verdieping zeer hoogh was, zich There is no text present in the image to transcribe. There is no text present in the image to transcribe. There is no text present in the image to transcribe. There is no text present in the image to transcribe. # REIZEN.

zich strekkende tegens de vlakke opening der lucht. Van voren was het befloten met groote gordynen, die van boven tot onder op den gront hingen. Ik lichtteze op, en zag toen dat de ganfche zael met spiegels bezet, en met fraai beschilderde en vergulde houte kolommen verfiert was. Dit is het pragtigste gebouw, waar in de Koning gehoor geeft aan de vreemde Staedtianaren. Voor het zelfde ziet men eenige fraeie fonteinen, door-gaans ook eenen

waterloop, die het geboomte en de tuinen bevochtigt. Dit geheele hofis verdeelt in vele woningen, en tuinen, alle van elkander afgescheiden. Ook zijn er lange steene overdekte galerijen, aan beide de zyden met niffen gefiert, voor welke eenige zitplaatsen of steene banken uitkomen, die ontrent 3 voeten hoogh zyn. Vele andere gebouwen zijn er ook nogh, buiten de nieuwe woningen, die voor de vrouwen gemaakt zyn. Voor deze woning betaalt de Koning jaerlyx 300 toman, elke to-man gerekent op ontrent 40 gulden. Hier toe moeten ook opbrengen alle de winkels, die rondom en op de Mey-doens staan, nevens alle, die plaats op de Chjaerbag hebben. De inkomsten der tuinen hier aan staande trekken de geefstelyken, die Abbaas de eerste hun geschonken heeft.

Het vermaak, dat de Koning geniet, befaat voor een groot gedeelte in muziek. Zyne spelers op de Nachroe-Chone hebben verscheidene soorten van speeltuigen. Een der voornaamste is de Karama of Bazui- zuin, die in gelijkheid na aan de trompet komt. Eeneige deze bazuiuen hebben een 't einde, daer men blaeft, vyf duimen in de rondte, en een 't ander einde 4 voeten: in de lengte 7 voeten en 6 duimen: zoodat ze dus groot en zwaar zynde moeten ruiten of op den voormuur der speelplaats, of op de knie des blazers, die zynen voet op een bank, of cenige verhevenheid zet. Zy maken een grof en sterk geluid of liever gebrul. Hierby komen groote trommels, by hen Koes genaamt, die 5 voeten en 2 duimen in de hoogte, en 9 voeten, en 9 duimen in de rondte hebben. Maar deze worden alleen in het leger by oorlogtydt gebruikt. Dan hangen ze op een kameel, daer de speler boven op zit, en een sterk geluid geeft. Zy gebruiken ook dezelve trommels, die wy hebben, by hen genoemt Hool. Nogh is'er een soort van kleine Keteltrommels, die ze Nagora noemen, en trompetten, die den naam hebben Schalmei van Nafier. Ook Schalmeien, by hen Soorna genaamt. De klavecimbel is mede by hen in 't gebruik. Maar de spelers in het byzonder gebruiken de Kaman-fje, een soort van violen. Zy hebben ook de Fluiten Tuterk of fluit, de Sernoe of schalmei, nevens een groote soort van een fluit, ge-

heten Balla-ban, die een zoet geluid van zich geeft. Nogh is'er een soort van een citer, genaamt moog-nie. Maar in veel gebruik is de Sansh of Cimbek. Dit is een soort van platte kopere bekkens, waer mede zy, door die tegen een te flaan, een sterk geluid verwekken. Eeneige van deze bekkens hebben de grootte en het fatsoen van een gemeene schotel, hoewel ze wat breeder van rand zyn, en de holte daer van wat hogger is. In elke hand houdenz'e er een, en kunnen zich moede werken, als het spel wat lang duurt. Zy spelen ook op de 't Saen, een speeltuigh van vier stukken, waer van ze'er in elke hant twee houden, en die aerdigh tegen elkander flaan. Deze dingen zijn gemeen- lyk van hout gemaakt, half ront, en 4 of 5 duimen lang. De Harders hebben een dwarffluit: de Derviefen eenen hoorn, daerze op blazen, genaamt Sjaeg-nefer. Deze gebruiken ook een harderfluitje van korte rietjes aan een

gekleefd, met hoe- danige Pan de Veegodt gemeenlyk geschil- dert wordt. Nogh is'er de Daerje, by de Portugezen bekend onder den naam van Rabanen, die d'Italiënen Tambre-rini noemen.

Het verder vermaak deze natie befaat in het ryden te paert, in het loopen met de lans en fegaey, by de Perfianen Ayner genoemt, zynde een flotk, dienze elkan- der op het lyf werpen. Zy schieten ook veel met den boogh, en jagen met de valken. Vorders brengen den tydt meeft door met tabak te rooken; en fa-men geprek te houden. Hier onder is het schaaktpeel veel in gebruik, waer op ze zich meerfierlyk verfaan. In dezen tydt nemen de Kapaters, of bewaarders der Jufferchap, veel vermaak met de valkenjagt, dat ze ten tyde der vorige Koningen niet zouden hebben durvenden- ken.

Dus verre het gene de Mey-doens betreft. Nu dienen wy de Chjaer-bag vervolgens af te handelen: dewyl deze twee stukken myns oordeels de grootste fieraden zyn der Koninglyke hoofdstad. Ik moet ook bekennen dat ik noit wederga daer van ge-zien heb. Waerom ik my zal laten geluften dit laatste met zoo veel naukeurigheid, als my mogelyk is, te beschryven en te verbeeldelen.

De wegh dan hier na toe begint even buiten de Daerwafaej doulet, of poort der Welvarenheit ten zyden der stad, gemaakt door Sjae Abbaas den grooten. Deze Vorft belafte eenigen zyner voor- naemfte Ryxraden elk een gebouw te flicht- ten voor aan de Koninglyke tuinen, die daer langs heen strekken, en dat op hunne eigene kosten: om dezen wegh hier door op te pronken en luifter by te zetten. Een van deze Heeren, genaamt Gemsjie # CORNELIS de BRUINS

Alie Chan, flichtte een byzonder groot en hoogh gebouw toornswyze aan den zydmuur van eenen der tuinen, die benevens de rivier komt. Anderen volgden ook dezen laft, en bezetten dezen wegh dus met schoone feene gebouwen. Aen 't begin van dezen zelve wegh staat ook een huis, waer in de Koning uit zynen tuin kan komen om het gezigt langs den zelve te nemen. Deze vermakelyke wegh heeft twee benamingen, tewetens van de stadspoort tot aan de brug Chjaer-baeg Pa-ien, of benedenplaats. Aen gynfe zyde der brugh Chiaer-baeg Ballae, of bovenplaats.

Als men dan door de gemelde poort daer op gekomen, en 215 schreden voortgetogen is, staan wederzyds twee gebouwen regt tegen over elkander, gelyk ook de volgende gestelt zyn, met groote poorten, waer door men in de tuinen gaat. In den middelwegh vint men hier een groote agtkantige fontein. Nogh 338 schreden verder gekomen zynde vint men twee diergelyke gebouwen, een vierkante fontein ook in 't midden. Nogh 170 schreden verder ziet men wederzyds een wegh tuffchen de muren der tuinen, waer langs men naer andere oorden gaat. Hier ziet men vele houte tafels, banken, en ftoelen gestelt, waer by de

Perfianen zich dagelyx in grooten getale laten vinden om Tabak te roken, en Kaffee te drinken, byzonder als het tegens den avont gaat. Men ziet er 6 of zeven fraai gekroonde Olmboomtjes, 'onder welker schaduwwe het vermakelyk te zitten is. De gront gaet hier eenige schreden nederwaert. Gedurigh is hier een groot gekri-oel van menschen, die in en uit de stad komende alle nootlykheden, gelyk aan d'andere oorden, met lastbeeften brengen en halen. Veelen ook wandelen te paer-de hier voor by, en keeren te rug: andere ren vermakken zich met loopen en andere oeffeningen. Weder 78 schreden voortgeraekt zynde vint men een groote flee-ne poort nae eenen der tuinen : van daer weder na 250 schreden, nogh twee zulke gebouwen, daer ook veel toevloedt is van menschen, die daer tabak komen rooken. Na 135 schreden komt'er een tuffchen-wegh, en na nogh 140 schreden ziet men twee gebouwen opdezelve wyze, in welker midden een vierkante fontein is. Deze gebouwen worden gebruikt voor Tabak-en Kaffeehuizen. Waerom'er ook om de fontein tafels en houte ftoelen gestelt zyn. In deze woningen ziet men vele schilden, bogen, pylonen, en andere wapens hangen; zynde in het eene dat van den voornoemden Mamet-bolladers, en in 't ander de Heyderye. Na het vorderen van 135 schreden komt men weder een twee zydwege : en nogh 145 voortgetrokken zynde heeft men een voorname zitplaats voor die Tabak willen rooken, nevens een agtkante fontein, daer men een vermakelyk gezicht heeft van eenen wederzyds wegh, waer tuffchen een rivier loopt, staande aan beide de zyden van den wegh vele Zenaerboomen. Ver- volgens loopt de wegh 200 schreden verder benevens het huis en tuin des Konings, waer in eene beeftsen en vogels gevonden worden. Nogh 80 schreden voortgegaan heeft men de brug Allawerdie-Chan, alwaer ik de beneden weg bevonden heb lang te zyn 1751 schreden. Zy is breed 68 schreden, wederzits beplant met zeer schoone hooge Zenaerboomen, die in den zelven tydt door den Koning Abbaas den grooten gezet zyn; dat nu meer dan 100 jaren geleden is. Aen d'eeene zyde bevond ik dat'er 135 ftonden, aen de andere 132. De wegh, waer aan deze boomen staan, is 5 schreden breed, en anderhalf voet hooger dan de middelwegh, die zantgront is. Deze zydwege van den tuinmuur tot aan de boomen is doorgaans met groote klinkers belegd, gelyk ook het waterkanal, dat midden door de Chjaer-baeg loopt. De breedte en hoogte is ook dezelve. Ter wederzyden langs de boomen loopt een fmallie waterleiding om die te bevogtigen, staande alle de boomen in een nette ry 10 schreden van elkander.

Nu volgt de brug, die over de rivier Zendervet legt, genaamt Alla werdie-Chan, naer den naam des genen, die het opzicht over het bouwen der zelve gehad heeft. Zy is lang 540 schreden, breed 17. Zy is van loutere groote fteenen gebouwt, voor-al het onderwerk, en de grontleggingen, die ik by laeg waterbeziende bevond dat eenige bogen ftonden in den zantgront, die vry vaft is. De bogen, daer de rivier by hoog water doorvloedt, zyn 33 in getal: en boven op de brug ter wederzyden van den wegh 93 niffen, waer van

eenige toe en andere open zyn, aan beide de einden toornswyze gewerkt. Daer langs boven loopt een lyft van kleine fteenen op elkander, zoo evenwel dat'er een opening tuffchen door speelt. Op deze brug zyn-de heeft men aen wederzyden uitnemend fracie gezichten. Als men hier over is, vint men zich, als gezegt is, op de bovenplaats, aan welker begin aan beide de zyden ook lufthuizen zyn. Vierhondert zeffien schreden van de brugh legt een hooger wegh, waer van de waterval nederfort in een fontein daer beneden, die 50 schreden in de breette, en 40 in de lengte heeft. Dicht nevens den waterval gaat men met elf trappen opwaert. Deze zyn van groote fteenen: doch eene der zelve al verbroken. Aen de zyde ziet men 4 bogen, die tegens de hoogte wat innewaart gaan. Tuffchen de brug, en deze # REIZEN.

deze fontein staan aan de flinke zyde 23 Wilgeboomen. Nevens den waterval zyn ook groote gebouwen en boomen. Hier gaat men wat steil tegens den zantgront van wederzyden op: maar dan krygt men weder eenen vlakken weg, als te voren. Na eenen wegh van 370 schreden komt men weder aan twee lufthuizen. Aen het geene ter flinke zyde staat is een wegh, die tuffchen de muren heen gaat, en met boomen beplant is. Na 110 schreden ontmoeten weder 2 zulke huizen, en na 235 weder twee andere, gelyk ook na 228 weder twee, en van daer 12 schreden verder loopen twee wegen tuffchen de muren. Na 114 schreden weder 2 huizen, gelyk ook na 228. Na 117 weder een wegh ter rechterhant, en na 112 schreden weder 2 huizen. Dan nogh na het afleggen van 103 schreden is het einde van dezen wegh Chjaerbaeg doorgaans van eene breette en gelykheid, fluitende aen des Konings groote tuin, die van den waterval zich uittekent tot het einde. Aen elke zyde staan 140 schoone Zenaerboomen, tuffchen welke eenige Moerbezie-boomen geplant zyn. Dus heb ik van de brug tot het einde gerekent 2045 schreden, en 540, die de lengte der brug uit-maken. De benedenplaats komt op 1751 schreden, welk getal in alles uitkomt op 4336 schreden. De Romeinen rekenden 1000 schreden of passen voor een Milliare of myl: de Grieken rekenden met stadien, waer van elk maakte 125 passen. Een gemeene Duitse myl van 15 in eenen graad, komt op een uur, en overeen met 4000 schreden: waer uit te bevatten is hoe het met deze Koninglyke plaats Chjaer-baeg gelegen is, welker einde gefiert wordt door des Konings groote tuin, en een groot en fraai gebouw, dat gelyk alle andere van buiten fierlyk geko- leurt, en met bloem-en loofwerk bechil- dert is. Inzonderheid vertoont'er zich een heel groots aan 't inkommen van den tuin. Binnen in den tuin doet zich een aenge-naem gezicht op: dewyl door het midden defzelfs een waterloop van boven neder-waert vloeit met verscheidene kleine water-fortingingen. De tuin is ruim en vol wandelwegen, voorts bezet met meenigte van vrugt-en andere boomen, die een schoon gezicht geven. Deze tuin is voor den voornaemsten hier beroemd, dochh echter nogh niet volmaakt, voor zoo veel de fieraden betreft, die daer konden we- zen. Als men aan het einde van den gemelden wegh de regterhant in flaat, gaat men tuffchen de muren der tuinen 280 schreden, eer men de

lengte daer van kan beginnen. Dan gaat men meeft recht toe. Dan nogh tuffchen de muren 505 schreden tot by den eefsten duivetooren, die aan des Konings tuin staat, ter halve ronde buiten den muur, waer toe men 50 schreden moet omgaan: wanneer men aan de rechterzyde de vlakke opening krygt. Naer het gebergte van dezen tot den tweeden duivetooren zijn 855 schreden; vervolgens tot den derden tooren, die aan het einde van den muur staat, 870. zoo- dat deze tuin in de lengte van het Noorden naar het Zuiden 2280 schreden be-grypt. Als men van het einde aan d'Ooftzyde begint, telt men tot de eerste twee kleine kolommen, die voor den tuin staan, 565 schreden. Tot het gebouw aen die zy-de van den tuin (gelyk ook in de afteke-ning der stad kan gezien worden) en de gemelde Duivetooren zijn 330 schreden. Weder tot de twee andere kolommen 210. Van deze weder tot het einde 540. Zoodat ik de breette hier van van 't Oof-ten naar 't Weften bevonden heb 1645 schreden. De naam van dezen tuin is Hafuer-Zjeriep, dat gezegt is, de Tuin van 1000 Zjeriep; zynde elke Zjeriep tuffchen de 17 en 18 hondert Hollantse elle, en 1200 Gelt of Konings ellen, wel te verstaan in 't vierkant.

Terwyl wy van deze Duivetooren ge-Duiveto- wagh maken, is het gevoegelyk te zeggen waer toe zy dienstigh zyn. Zy frekken dan alleen tot het vergaderen van den drek der duiven, die zich daer in groote mee-nigte verzamelen en onthouden. Deze drek wordt gebruikt tot mist voor allerhande meloenen: en men verkoopt daer van het Manfa, dat 11½ pont is, gemeen-lyk voor 8 of 10 stuivers. Hier toe werden deze tooren ongemeen hoogh opge-trokken van aerde: zoodat ze ook tot fia-raet van de plaatfen zyn daerze staan. Zy brengen ook hun voordeel aan. Want alle jaren geven zy wel 240 gulden een inkomsten, voortkomende zoo van mift, als van jonge duiven, die mede verkogt worden. Hierom ziet men'er zeer vele hier te lande.

Om de Chjaer-baeg nu te gaan afbeelden, dient het eerste gezicht van de Weftzyde, getekent van my zittende nevens de rivier Zenderoe of Zajanderoot, dat zoo veel is als barende rivier, omdat ze zoo veele fonteinen of loopende wateren uitwerpt. Zy heeft hare oirsprong uit vier groote fonteinen of wellen, genaamt Cher-t ZefmE, of oirsprong der fonteinen; welke plaats ontrent 5 dagreizen van Spahan in het gebergte ten Weften is; hoe-wel anderen hare oirsprong stellen op twee verscheidene plaatfen, waer van de eerste is drie dagreizen van Spahan aan het dorp Dombina, en de tweede, daer we gezegt hebben. Deze rivier verdwint weder ontrent drie dagreizen van Spahan ten Ooften in Gou-honie, dat een moe-raffige vlakke is.

Deze eerste aftekening dan wordt ver- toont

Eerste af-tekening. # CORNELIS de BRUINS

toont op N°. 77. waer in al het kenne-lyke met fyffergetal aangewezen wort. Dus wyft het getal 1. de tuinen aan, die aan beide de zyden van de Chjaer-baeg zyn, nevens den weg h om op de brug te gaan, te weten van het einde des wegs, die beneden is. 2. de brugh Allawerdie-Chan. 3. een gebouw gesticht door Koning Sefi voor eenen Dervies, die uit Indie hier ontboden, weigerde te komen. 4. een huisje waer in de verftorvene lichamen ge-waffelen worden. 5. de gebouwen aan de Chjaer-baeg. 6. het gebouw van Gem-Sjie. Alie-Chan. 7. eenen Duivetoren. 8. de rivier Zenderoet.

Het tweede gezicht, getekent van my; zittende op de Chjaer-baeg dicht by de brug, aan de zelve zyde, wort verbeeld door N°. 78, en daer in door de letter A aangewezen het Tuin van des Konings gevogelte en beesten: door B de brugh: door C 't huis, daer de verftorvene lichamen gereinigt worden: door D de rivier Zenderoet: door E de Koe-foffa bergen. De verdere huizen zyn de gebouwen aan bei-de de zyden van de Chjaer-baeg.

De derde tekening is van my gemaakt op de brugh, zoo als men den beneden-wegh van de Chjaer-baeg ziet: zynde de poort ter rechter zyde van den tuin, waer in de vogels en beesten zyn. Hier in ziet men ook eenen toren om den wint te van-gen: vervolgens de fonteinen en gelegen-heit van den weg tot op het gebouw, dat nevens de stads poort staat, die ter flinke zyde komt, zynde ter regter zyde de muur der tuinen van het Koninglyk Paleis. Dit gezicht is op N°. 79.

De vierde verbeelding geef ik op N°. 80. De tekening hier van is gemaakt op het ander einde der Brugh, en behelpt den bovenwegh met de gebouwen van wederzyden, ook den gemelden water-val en fontein, nevens den verderen weg tot het einde 'n't voorgebouw van's Konings grooten tuin.

De vyfde verbeelding is een deffels-einde, gelyk wy het voorgebouw van deze tuin vertoonen door N°. 81, nevens het geen daer by gezien wort, vloeiende het waterkanal van digt by deffels voorpoort heen.

Onder andere byzondere gebouwen munt in fraeihet uit de brug, die genaamt wordt de Zjiraaffe brug, gelegen een vierde deel van een uur buiten de poort Hassan-abaet, ten Zuidoosten van de stad, voerende ook naar deze poort den naam van Hassan-abaet. Zy heeft de lengte van 188 schreden, de breedte van 16, te verflaan boven van d'een zyde des muurs tot d'an-dere. Zy heeft een wederzyden 42 niffen, waer van eenige toe, en eenige open zyn. Zy is van vaften fteen gebout. Het onderste gewelf vooral beelt uit zeer groo- te fteenen. Zy heeft 20 bogen, daer de rivier doorstroomt, alsze hoogh is: en nogh 5 andere aan de regter, en 3 ter linkerzyde. Het gebouw op het midden der brug heeft gaten van wederzyden, waer door men onder de bovenbrug gaat. Aen de Ooftzyde, daer de fraeife verkiezing was om de tekening te maken, ziet men voor de bogen een ruim vlak padt, dat daer langs

heen loopt, zynde 18 voeten breed. Van dit gaat men met 12 trappen nederwaert tot aan de rivier, als ze laeg is, gelyk in het zomerfrozen geschiet, zoodat de paarden daer door waden, zonder datze tot den buik toe nat worden.

Dat te wonderlyker is, omdat by wylen deze zelve rivier zoo hoogh is, dat vele huizen en gebouwen daer door wechge-poelt worden, gelyk vooral gebeurde in den jare 1699 in de maent April. Deze trappen zyn in 19 verdeelingen van elkander gescheiden door een kanaal, waer door de rivier vloeit. Eenige deze verdeelinge hebben maar 7 of 8 trappen. Aen d'achterzyde springt het fundament spits tuffchen de bogen uit, zonder dat men daer door kan gaan, of men moet die van binnen om het padt omgaan. De hoogte is vry onbekrompen: de breedte behelpt 18 schreden. Boven op de brug is nogh een fierlyk gebouw, waer onder door men op de brug gaat. Het gebouw aan 't begin der brug is de voorpoort van 's Konings tuin, leggende naer de zyde der stad. De wegh aan gynfke zyde der brug heeft mede een diergelyke poort aan den tuin, waer van wy in het vervolg spreken zullen. 't Gezicht deze brug, getekent van de N. Ooftzyde wort vertoont op N°. 82. Het fyffergetal, wyft de ganse brugh aen: 2. den tuin, genaamt Bage-naefer, of Tuin van 't gezicht, omdat hy het gezicht heeft op den anderen, geheten Sadet-abad, die door 3. verbeelt wort; 4. toont de rivier Zenderoet. Als men van deze brugh naar het Oosten ziet, is het een luft voor d'oo-gen, gelyk hier nevens blykt. Hierom is het dat alle dagen voor het vallen van den avont vele Perfanen hun vermaak aan deze brug komen nemen, zittende by de waterstorting op den wegh voor de boogen tabak te rooken, en kaffee te drinken, die daer te krijgen is. Vele vrouwen doen het zelfde, waer van eenige zich by de rivier nederzetten, en eenige daer ontrent wandelen. Men ziet ook gemeenlyk de Perfen met hunne paarden benevens de rivier lopen. De tuin nu geheten Sadet-abad, dat is, gebout door den gelukkigen, legt ten Z. Oosten van de stad, en strekt zich tot aan de gemelde brug ten Westen der zelve, zoo dat hier uit af te nemen is, hoe groot hy wezen moet. In den zelve is ook een groot schoon gebouw van fteen, dat voor Haram of There is no text present in the image to transcribe. # DE BRUGH ALL-WERDIE-CHAN.

The illustration depicts a wide expanse of water, likely a river or lake, with several figures on horseback scattered across its surface. On the far shore, a series of architectural structures are visible, including a prominent cylindrical tower marked with the number 6 and various other buildings labeled with numbers such as 3, 4, 5, and 7. The landscape is framed by trees and distant hills, under a sky filled with clouds. The scene suggests an open, possibly recreational or ceremonial space, with the numbered markers indicating specific points of interest within the depicted area. # De Brugh Allawerdie-Cham.

A long, arched structure stretches across the scene, its facade lined with repeating arches and supported by columns. To the left, a figure tends to a camel lying on the ground, while two dogs roam nearby. In the center, two riders on horseback move toward the right, their forms silhouetted against the open space. Further in the background, another individual sits near a horse, and beyond that, a distant building with arched windows is visible atop a hill.

De Chyaer-baeg.

A paved pathway runs straight through the center of the scene, flanked by buildings on both sides. On the left, a multi-story structure with arched windows stands beside a low wall and trees. On the right, another building features prominent arches and is bordered by a high wall. Several figures are scattered throughout: two people walk near the left edge, while others stand or move along the path. The background is filled with dense foliage, creating a lush setting for the architectural elements.

De Chyaer-Baeg.

SAN-ABAE T. There is
no text present in the
image to transcribe.

There is no text
present in the image
to transcribe. #

REIZEN N. 153

**GESICHT BY DE
BRUG HASSAN
ABAET.**

of 't
Vrouwengetimmer
dient. Dit staat
benevens de rivier,
van waer een steene
brug over dezelve
legt, verziën van
boven met eenig hout
latwerk, dat voor een
leuning dient. Zy
staat tegen over
eenen anderen tuin,
waer in men over
dezelve gaat. Zy heeft
17 bogen. Nogh is 'er
een hooger gebouw
geweest boven het

De Chyaer-Baeg.

vrouwenhuis, doch in
dezen zomer, als de
Koning daer was, is
het afgebrant. Daer
benevens staat een
fraai Talael, daer de
Koning gehoor geeft
aan de uitheemfiche
gezanten. Hier agter
is een braef steene
gebouw, dat 33
schreden breed is tot
aan het Talael, en 40
langh. Het Talael zelf
is 36 schreden lang,
en 42 breed. Het
heeft aan de voorzyde
twee fimale trappen,
yder anderhalven voet
hoogh. Als men daer
op komt, ziet men in
het midden eene
marmere fontein, die
8 schreden breed, en
6 lang is. Als men 22
schreden voortgegaan
is, vint men een
verhevene plaats, die
3 voeten hoogh is
zonder dat 'er eenige
trappen aan zyn. Dan
treedt men 12
schreden voort tot
aan de zyd-muren,
daer weder zulk eene
hoogte is, op welke
men tot de vertrekken
gaat met een diepte
van 29 schreden. In
het midden dezer
plaats vint men weder
eene fontein als de
vorige, die 4 schreden
lang,
en 6 breed is. Aen de
wanden ziet men hier
6 schilderyen, levens
grootte gemaakt,
Schilder-alle gezet in
niffen. Vier zijn 'er in

De Chyaer-Baeg.

Spaensch tyen
gewaadt, elk
byzonder, mans en
vrouwen, die alle,
glazen met wyn by
zich hebben. Aen
elken zydmuur ziet
men de afbeelding
van twee vrouwen by
elkander, de eene
geschildert in antykfe
kleeding, en d'andere
op de Spaensche
wyze. Een der
eerftgemelde vier is
in andere kleeding.
Alle zijn zy flecht; en
zonder kunst
gemaakt. De rest is
altermael vergult van
boven tot onder, en
met bloemen, beeftē,
loofwerk, en
diergelyke fieraden
opgeschikt. Zoo zijn
ook de kolommen,
Kolom-men die 20 in
getal zyn, loopende
daer blae-we en rode
strepen door. Deze
plaats is ruim en
hoogh van verdieping:
doch het geheele
Talael is van hout,
gelyk ook het gewelf,
dat groen en root
géverwt is; dat niet
qualyk staat. De
ganse gelegenheid
blykt uit No. 83. waer
in het Talael
aengewezen wordt
door de letter A: het
Vrouwengetimmer
door B: de Brug door
C: de Rivier van
d'Ooftzyde getekent,
door D. Als de Koning
hier is, doet hy by
wylen de rivier fluiten

De Chyaer-Baeg.

door middel van
houte schotten, die in
de kanalen van de
brugh Hassan-abaeet
gezet worden, waer
door het water komt
ftroomen #
CORNELIS de
BRUINS

men tot het gemelde
Talael. Hier toe heeft
hy hier twee of drie
platgeboomde flechte
schuitjes: hoedanige
wy in ons lant dikwyls
als onnut achter de
werf zien staen, waer
in hy zich met zyne
Bywyven op de rivier
laet roejen.

In dezezen zelfden
tuin tekende ik nogh
een ander gezicht
hooger op een
speelhuis,

dat aan d'Oostzyde
staat: van waer men
ook de brug aan de
Chjaer-baeg zien kan;
gelyk No. 84. aenwylt,
waer in de letter A
het Vrouwenhuis
toont; B de brug, die
naer den aan de
overzyde leggende
tuin gaat: C de brug
van de Chjaer-baeg :
D de rivier, en een
andere brug mede
over dezelve rivier
gelegen, wat verder
van de

BRUG ZJARESTON.

stadt af, genaemt
Sjareston, verzien van
10 bogen; aen welker
eene zyde een groot
gebouw staat, waer
onder door men op de

De Chyaer-Baeg.

brug komt. Boven op
het zelve heeft men
fraeje uitzichten, zoo
over het lant, als over
de rivier. In 't midden
leggen veele stukken
van rotssteen en lant,
daer de rivier om
heen vloeit. Gy ziet de
verbeelding, die wy
geven, hier nevens. Ik
moet hier nogh
byvoegen dat ontrent
5 dagreizen ten Z.
Westen van Spahan
over eenen hoogen
vlakken bergh een
rivier loopt, geheten
Aeb-Chieran, waer
van het water by
uitnemendheid goedt,
en ver zien is van
schoone visschen,
inzonderheit Troeten.
Zy eindigt in den
Eufraet.

De rivier Aeb-
Chieran. # REIZEN.

XXVIII.
HOOFDSTUK.

Van den Koning
van Perzie, de
Ryxxaken, en
Koninglyke
Amptenaren.

De monarchie van den
Koning van Perzie is
zoo volstrekt, dat
geen vorst ter wereld
met groter magt
verziën is. Want niets
wederstaat hem in
zynen wil, en hy
vermogh alles te doen
naer zyn enkel
welbehagen, als men
de zaken van den
godtsdienst
uitzondert, waer in

De Chyaer-Baeg.

men gelooft dat hy
geene verandering
zou kunnen maken.

Voor het overige is hy
meester van alles,
hebbende het leven
en doot van yder een,
van den grootsten tot
den kleenften, zonder
eene bepaling in zyne
handen. Zyn geboorte
is in het

Vrouwentimmer, dat
van binnen door witte
gêfne-denen bewaerd
en bewaekt word.

Hier wort hy zonder
hulp van eenige
onder-wyzinge, van
welke een mensch
verste-ken, een beeft
gelyk wort, opgevoedt
tuffchen vier

bellotene muren, en
verflenst daer als een
plant, die verfteken
van de

levenwekkende
warmte der zon van
zich zelve ontaard, en
van kolor en gedaante
verandert. Als hy zyne
jaren begint te

krygen, dan wort hem
een zwarte Capado
tot leermeester
toegevoegt. Dees
onderwyft hem in 't
lezen, ichryven, en in
den

Mahometaenschen
godtsdienst: vorders,
hoe hy zich moet
reinigen, waf-fen, en
hoe hy bidden en
vaften moet. Hy laat
ook niet na hem de
harflens op te vullen
met de denkbeelden
der wonderen van

De Chyaer-Baeg.

hunnen Profeet, en de
12 Imanen. Vooral
vergeet hy niet den
jongen Vorst eenen
haet in te prenten
tegen de Sonnis
Christenen, dat is, die
buiten hen echter ook
van den
Mahometaenschen
godtsdienst zyn,
hoedanige zyn de
Turken, Mogol-lers,
en anderen, die hy
alle veracht en
vervloekt, met zulk
eenen brandenden
yver, als of'er Godt
een byzondere dienst
mede geschiedde. Zoo
veel quaets begrypt
de dek mantel van
Godtsdienhtigheid.
Duf-danige leffen zyn
het, waer mede men
deze jaren vormt,
zonder daer by te
men-gen of kenniffe
der historien, of leffen
van deugt, of
staetkunde. Want ging
de leermeester dezen
wegh in, het ware met
hem en zynen
leerlingh wel heeft
gedaen. Zeker omdat
zyne zinnen op niets
ernst-haftigs zouden
vallen, verschaft men
hem

eenige vrouwen, daer
hy aen overgegeven,
en voorts in alle
welluften gedompelt
wort, zoodat hy van
niets ter wereld weet,
als van het geene de
driften van vleesch en
bloet hem gebieden.
En of al dit niet

De Chyaer-Baeg.

genoegh ware, bereit
men hem Opium en
Kockenaer, of water
van slaepbollen, dat
hem voor drank
gegeven wort, zynde
daer Amber en andere
hit-tige dingen in
gemengt, die den luft
tot het plegen van
onkuisheid aenzetten,
en den geeft voor
eene korte wyl met
aen-gename en
luchtige beelden
vullen, totdat de
vadzigheid en lufte
loosheit hem be-
kruipt, en als in eene
ongevoeligheid werpt.
Dus flyt hy zyn leven
in deze domheid en
beeftlige
ongevoeligheid, tot
dat zyn vader komt te
overlyden. Is hy dan
de oudfte, of by
uitersten wil tot de
kroon gerecht-tigt,
zoo wort hy uit het
Vrouwentimmer
gehaelt, en op den
troon gezet. Hier op
komt het ganche Hof
zich voor hem
nederwerpen, en alle
onderdanige
eerbiedenis
bewyzen. Welk alles
hem als een droom
voorkomt: en hy
zoude het daer voor
houden, indien deze
toeftel van staat en
pracht kort daer aen
een einde nam. Maar
dewyl deze praël van
zynen blyft duren,
gewent hy zich daer
allengs toe, en begint

De Chyaer-Baeg.

te weten wie hy is.
Middler-wylen belief
hem elk om 't zeerft,
en volgt zyne
zinlijkheid in, om dus
zyne gunst te
bekruipen. Niemant
evenwel bemoeit zich
met hem te
onderrechten over de
gelegenheid zyns Ryx
en regeringe: maar
elk tragt, zoo veel hy
kan, hem hier in blint
te houden, om uit zyn
on-kunde voordeel
voor zich zelfven te
beja-gen. Dus gebeurt
het dat de eerste
Staet-dienar, dien ze
Attemaed Douleth
noemen, vindende
den Koning zitten in
de Mazilis met de
Kaliaen aan den mont,
die by die
gelegenheid noit van
hem gescheiden is, en
bepeurende dat hy ter
goeder luime is, hem
na het doen van diepe
eerbiedenissen, waer
by hy zich zyn Cor-
baen of flachtoffer
noemt, aenzooekt om
het een of 't ander,
dat hy een kolor weet
te geven, als of het
dienstig ware voor
het ryk, daer hy
ondertuffchen hier in
of zyn eigen voordeel,
of dat zyner
bloetverwan-ten
zoekt, of ook den
genen tracht te be-
lieven, die hem de
handen gevult
hebben. Zulke
verzoeken, die het

De Chyaer-Baeg.

bomen van eenigh
ampt, of
vermeerdering van
wedde behelzen, zal
de Koning dan wel
inwilligen. Maer
wort'er iets
opgeworpen,

V 2 # CORNELIS de
BRUINS

pen, dat eenige
omstandigheden van
het Ryk betreft, daer
veel overweging toe
van doen is, daer toe
vint hy zynen geef
nogh niet genoegh
bereit, nocte
bequaem, om de
natuur der zake van
zulk een belang na te
gaan, en nakeurigh te
doordringen, of de
waarheid van de valf
heid te ondercheiden.
Waerom hy hier uit
belemmering
voelende in zyne
gestel tenisse deze
moeijelykheit van zich
werpt, en zyne zinnen
laat spelen op
aengenamer
voorwerpen, indien ze
voor zyne oogen zyn.
Het welk de Attemaed
Douleth merkende,
breekt hy het redenen
af, en brengt den
praat op andere
stoffs. Nu worden
hem ook spyzen
voorgezet, daer zyn
luft toe trekt: spelers,
zangers, en
danferinnen, die van
het Hof onderhou den
worden, komen voor
den dagh. Stie ren en
ftootrammen vallen,

De Chyaer-Baeg.

yder op zyn geflagt,
op elkander aen.
Worfelaers,
ichermers,
koordedaflers,
springers,
guichelaers, en
andere kunstenraers
doen yder op hun
beurt hun werk. Zoo
de Koning ook in de
Talael Alike-kapie,
die, gelyk wy gezegd
hebben, op de
Meydoen uitziert,
gezeten is, dan nemen
de fteek-en renfspelen
eenen aenvang: dan
werpt men met
ftokken, en recht
andere oeffeningen
aen. Alle deze dingen
beha gen den
onervaren Vorft beter
dan eenig overlegh
over zaken van
belang. Even wel
dewyl'er geen
vermaak is, of het is
zyn verzadigtheid
onderworpen, wort hy
dit spelen in 'teinde
ook moede, en be
geeft zich binnen in
de Haram. Dus blyft
het werk, dat, volgens
het voortstellen van
den Staetdienacer,
most afgedaan wor
den, fteken. En wil
deze Minifler daer
een einde van zien, hy
moet dagh op dagh
voor en na den
middagh zich in 's
Kon nings poort
vervoegen, om den
tydt en gelegenheid
van zyn zaek waer te
nemen, of hymogelyk

De Chyaer-Baeg.

den Vorft in
eengoedeluum
vinden, of de praat
van zelf op die stoffe
vallen mogt. Anders
moet hy zwygen,
dewyl hy hier van
reppende, als het hoof
t des Konings daer
niet naer fton, zich
lichtelyk den weg tot
ongunft banen zou.
Zoo veel werk heeft
het in, eer een zaak
van den grootsten
bewintfman kan ten
einde gebragt
worden. Hierom paf
hy ook op de ftonden,
waer in hy met den
Koning uityrdt: en
dan kan hy door een
fteelgewys getrokken
woord dikwyls meer
uitwerken, dan tien
Meziliffen doen
zouden.

Ondertuifchen gaat
de luft tot de jonge
vrouwen zynen gang.
Deze laat hy voor zich
opzoeken uit de
Georgiaen sche,
Armenische, en
andere: ter liefde van
welke hy reis op reis
Corogh maakt, jagen:
de mannen zomtyts
eenige mylen in 't
ronde uit hunne
woningen, om by die
gelegenheid met
hunne vrouwen te
gacn jagen, viffchen,
of ander vermaak te
ne men. Nu valt hy
ook op het drinken
van wyn, dat hem niet
geoorloft was, zoo
langh hy opgefloten

De Chyaer-Baeg.

bleef. Deze Konin gen
zeker leeren dit zoo
wel, dat ze twee of
drie emtael aan een in
dronkenchap
doorbrengen, zoodat
ze vyf of zes jaren
achter een een los
leven leiden, zonder
agt te geven op de
zaken des Ryx, of op
hun eige glory. En
dezentyd t nemen de
Grooten van 't Hof
zoo wel waer, dat ze
elk om ftrydt hunne
zakken vullen: met de
fteekpenningen, die
hun gegeven worden,
als ze iemand aan een
ampt kunnen helpen,
of eenigen dienst aan
het Hof doen. De
Geltzucht der
Landvoogden.
Lantvoogden ook in
de omleggende ftre
ken volgen deze voet,
plukken en schra pen
van de goederen des
Konings, en die der
onderdanen, zoo veel
als in hun magt is. En
dit doen ze ongetraft,
zoo ze twee of drie
Grooten, die het oor
des Kon nings
hebben, maar eenigh
deel van den buit
geven. Deze wanorde
flaat dus too meloos
voort, totdat de
Koning eenen
Amptenaer kiefert van
die gestrengheit, dat
hy alle de andere in
toom kan houden.
Dan komt' er wat
betertchap in de
zaken, en het is of de

De Chyaer-Baeg.

oogen van den Vorft
ver licht wierden naer
zyn verfiant of
geftalte van binnen
meer of min
doordringende is;
evenwel zoo niet of de
welluften, daer hy aen
gewoon is, verkragten
en bede:ven telkens
zyne natuur, en
brengen hem op den
ouden wegh. Zoo gaat
het gemeen lyk. Maar
als hy tot den
ouderdom van 35 of
40 jaren komt, begint
zyn geef t zich van het
pak des lichaems wat
meer der te ontflaan,
en hy tot zich zelven
te komen. Is zyn
verfiant dan van
eenige bequaemheit,
zoo begint hy eerst
reg:de gelegenheid
zyns Ryx te begrypen,
en zich op de belagen
van het zelve te leg
gen, alle wanorde te
weren, en toe te
leggen op middelen,
waer door dit wydt
uitgetrekt Ryk magh
groeien en bloejen.
Maar wat is't? Eer hy
zyn oogmerk hier
ontrent bereikt, fleep
de doot hem veel
tydts wegh, en brengt
het ryk in de ou de
ongelegenheid.

De eerste Amptenaer
van dit geweldigh
Eerfte Ryk wort naer
zyne bediening, gelyk
wy Staetdie naer. dat
is, fteun van 't Ryk, of
Ryxbef-tierder. Ook
noemt men hem

De Chyaer-Baeg.

Wazier-Azem, of
grooten laftdrager,
nadien de laft en
waerne ming van het
geheele Ryk
voornamlyk op hem
aenkomt. Deze, gelyk
wy ten deeke gezegd
hebben, leid een
kommerly leven: Zyn
elendewyl hy buiten
de zorgen van zyn
ampt dige flaat. wel
agt te geven heeft op
alle gelegenhe den en
voorvallen, die hem
kunnen hou den in
gunft van den Vorft.
Hierom ont houd hy
zyn gezicht en zynen
geeft al wat hem zou
kunnen ontroeren en
vervelen:
verfchaffende hem in
tegendeel al wat
dienen kan om hem te
vervrolyken, en ter #
REIZEN.

ter goeder luime te
houden: en met alle
kragt arbeidende om
meefster over zyn ge-
moedt te worden.
Hierom is het dat hy
hem doet gelooven
dat hy de magtigste
vorst der werelt is,
om hem verberg't al
wat kon strekken en
hem de zwakheid van
zynen staat te
ontdekken. Dus wor-
den alle nadelige
tydingen voor hem
ver- borgen, of geheel
verdraait en
verbloemt, en de
kleinst' voorpoedt of
de minste
overwinning, hier of

De Chyaer-Baeg.

daer op de vyanden
behaelt, oneindigh
uitgemeten. Zulk
doen brengt dezen
Minister in feit om
zyn huis groot te
maken, en zyne vrien-
den aan de
voornaemste
bedieningen des Ryx
te helpen: om welke
te begunstigen hy uit
een lichte oirzaak
meenigmael den
eenen of anderen
Chan, of bewintman
uit zyne bediening
schopt, om de plaats
in te ruimen voor dien
hy vorderen wil. En
dit valt hem niet
zwaer, dewyl'er by- na
niemant in dit Ryk
recht in zyn schoe-
nen gaat. Wederom
zal hy andere Lant- of
ftedevoogden, of
bedienaren van groo-
te ampten, welker
plaetsen hy nogh niet
wil geledigt hebben;
of wien hy genegen is,
omdat hem heimelyk
de handen vul- len,
ongemeene gunst
bewyzen, en door zyn
gezagh bezorgen, dat
hun van's Ko- nings
wegen Eerkleederen
gezonden worden,
gevende dan den laft
van die ge- schenken
wech te brengen aan
zyne die- naren, die
deze gunst in plaats
van gaedje genieten,
dewyl zy voor zulk
brengen zoo rykelyk
beloont worden, dat
anderen hun dat

De Chyaer-Baeg.

benyden. Deze
geschenken van eere
worden al veel door
de Chans, Sul- tans,
Wafiers, en andere
bewintfluiden onder
de hant door gelt en
andere midde- len
bekuipt, om hunne
onderdanen hier door
des te beter in dwang
te houden. Want deze
durven niet klagen
over het gewel't en
asperfingen, die zy
lyden, als ze zien dat
hun overfte zoo diep
in 's Konings gunst
staat, dat hy met een
cer- kleedt door hem
bechonken is. Op de-
ze wyze leeft de
Attemaed Douleth in
een gedurigh gewoel,
bevorderende de
zaken van den eenen,
en fluitende die van
den anderen, al naer
hy uit haet of
genegen- heit tot
dezen op 't genen
gredwen wort, of naer
het voordeel, dat hy
hier uit be- jaegt, hem
voorschryft. Evenwel,
ge- lyk ik gezegd heb,
is hy noit geruift, kun-
nende zich van
niemants trou byna
verze- keren: dewyl
iemandt, dien wy de
grootste gunst
bewezen heeft,
dikwyls die eerste is,
die hem op 't lyf valt,
zoo hy maer gewaer
wort dat eenige
dwarfdrift der Fortuin
dezen staetman in
onzekerheid begint te

De Chyaer-Baeg.

stellen. Ja de ontrou
en on- dankbaarheid
is in dit lant zoo
groot, dat de kinders
zelf hunnen eigen
Vader, in dien 't de
Koning gebiet,
d'ooren, neus, en hals
zullen affynden, als ze
maer hoop

hebben van te zullen
geraken aan het
ampt, dat hy bekleedt
heeft. Waer van vele
voorbeelden zyn. Om
kort te gaan, deze
eerste dienaar des
Ryx hangt af van den
wil van een enig
mensch, die verander-
lyk en onftantvahtigh
is, en alleen van
zynen inborst en
driften, en niet van de
reden geregeert wort.
Zoodat hy des avonts
t' huis komende niet
weten kan wat hem
des anderen daags
nakende is. Hy wort
aengezien voor den
grootsten Heer, en is
ondertuffchen de
grootste flaeft van 't
Ryk, noit ruft
genietende, en altydt
vreezende dat hem
iemandt by den Vorfte
een voordeel af magh
zien. Hoe hy het ook
make, of niet, hy kan
al de werelt niet
behagen: en het
minste na- deel, dat
het Ryk overkomt,
wort op zyn rekening
geëft.

Die aan hem volgt is
de Koertse basje,
Overfte dat is, Hooft

De Chyaer-Baeg.

of overfte van de
koertsjes, der folda-
met welken naam
genoemt worden de
ten. foldaten, die uit
eenige oude Turxe
flam- men van
herders, die hier en
daer met hunne
tenten en vee ganich
Perfie door- zwerven,
gekoren worden.
Deze krygf- knegten
zyn alle ruiters, die
pyl en boogh voor
hunne wapenen
voeren.

Na dezen volgt de
Kosler-Agazie, dat
Bevelheba is Heer, of
algemeen
beveilhebber der ber
der flaven, zoo
Georgiaensche, als
andere flaven. witte.
Alle deze zyn gekoagt,
of voor geschenken
ontfangen, en voeren
mede, als de vorige,
pyl en boogh te
paerde: zoodatze ook
voor foldaten
vertrekken, zynde
deze foort van
krygfluiden eerft
ingevoert ten tyde
van Abbaas den
grooten.

Nu volgt de Tufenkifi-
Agafi, dat is, Overfte
der Mutquettiers, die
alle uit fterke en
forffe boeren en
ambagtfluiden
gekoren worden.
Alsze te velde trek-
ken, rydenze even als
onze dragonders te
paert, en flyten af op
het genanken des

De Chyaer-Baeg.

vyants, en vegten dus
te voet. Dit krygf- volk
is ook eerft op de
baen gebragt door
Abbaas den grooten.

Over deze drie
Krygfoversten is voor-
dezen een Siphafalaar
of vaste opperbevel-
hebber geweest: doch
nu ziet men het af
met eenen Serdaer, of
Kryghoofd, die voor
eenen tydt gekoren
wort, wan- neer een
krygtogt op handen
is, en in die
bedieninge blyft zoo
lang de heirtogt
duurt, en langer niet,
wordende voor zynen
dienst met
buitengewoon loon
be- schonken.

Nu komt de Nazir, of
oppergezag- Gezag-
hebber van alle de
werreltyke huizen des
Konings, die het
onderhouden der
zelve bezorgt, en het
bewint heeft over alle
de Gaftos van 't Hof.

Onder hem zyn de
Miersfichaer basje,
Opper- of opperfte
Jagermeester, en de
Mie- rachor basje, of
opperfte ftalmeester.
Buiten deze
voorgaande reKent
men ook

Trouwloosheid der
Per- fianen. #
CORNELIS de
BRUINS

Bewint- ook onder de
voornaemste grooten
den Diwaenbegie, dat

De Chyaer-Baeg.

is, Heer van den
Divan of de
Gerechtskamer.
Onder wiens
Gerechtbank gelteld
zijn vier voorname
zaken, als
Tandenbreuk,
Blintmaking,
Maegdefchennis, en
Manflag. Alle mindere
misdaden staen ten
oordeel van den
Deroga der plaats,
daerze voorvallen.
Buiten dit worden
voor dezen
Diwaenbegie
afgedaan alle
burgerlyke en
feitelyke geschillen,
die de groote
Gouverneurs en
andere ampten
bewitten.

Onder de groote
bewintfluiden behoort
ook gelteld te worden
de Muflaafie Elme-
malick, of de Meester
der Rekeningen en
financien: tot welke
een kamer opge-
recht is, waer in
rekening gehouden
wordt van 's Konings
byzonder Krygvolk, en
andere dienaren, ook
van de landvoog-
dyens, die de Begler-
begies, de Chans en
Sultans, tot onderhout
hunner hoven en ftat
beheerfchen. Hier uit
evenwel zyn zy
gehouden een zeker
getal foldaten op
zekere foldye te
onderhouden, en alle
jaren een geschatte

De Chyaer-Baeg.

vereering voor den
Kon-ing uit te maken,
blyvende het overige
der inkomsten voor
hun, behalven dat
nogh eenige de zelve
voor den Koning
uitgezondert worden.

Nu staat my te
noemen den
Muftophie Chaffa of
opperlien opziener
van de Kamers der
Rekeningen en
Financien, waer in
rekening en
aantekening
gehouden wordt van
's Konings byzondere
Heerlykyen, en
verdere inkomsten,
die tot onderhou-
dinge van het Hof
behooren.

Nu volgt de Waacka-
nuivies, of schry-ver
der voorvallende
zaken, die alles van
dagh tot dagh
aentekent, wat of in't
Hof, of in het geheele
Ryk, en de
aengrenzende landen
voorvalt.

Voorheen waren de
Numefisum-Bafies of
opperfte Lyfarten in
hooge achting by den
Koning, wiens
levenloop zy in veele
dingen bepaelden.
Maar nu is hun
gezagh vrij
verminderd. Alle deze
gemelde heeren zitten
in de Mazilis. En
buiten hen zyn'er
veele, die staen,
onder welke de

De Chyaer-Baeg.

voornaemste is de Sjs-
jck-agafi-basie, of
hoofdt der
drempelheeren, by
ons gemeenlyk
Poortier of
Deurwachter
genoemd. Het ampt
van dezen beftaat hier
in, dat hy alles
reguleert in de
Mazilis, ftellende een
yder, die daer toegela-
ten is, in zynen rang,
en schikkende al wat
daer tot fierat en
nootwendigheid
vereift wordt. Deze
staat den meeftē
tydt door met eenen
gejuweelden ftaf in de
hant, hebbende zyne
oogen gestadigh op
den Koning gevestigd,
om op syn wen-ken
alle bevelen aentlonts
uit te voeren. Indien
de laft des Konings
zich maar uit-ftrekt
tot binnen in de
plaats, volbrengt hy
dien in perfoon,
anders door zyne ja-
fouwels, of
deurwaerders, die
daer aan

den drempel in
grooten getale gereet
staen. Gebeurt het
dat de Gezanten op
voor-Inleiding der Ge-
zanten gaanden laft
des Konings in de
Mazilis verschynen,
dan neemt hy hen by
den arm, en brengt
hen voor den Vorst,
die van hun
eerbiedenissen
ontvangt. Dan brengt

De Chyaer-Baeg.

deze drempel-of
kamerheer hen weder
te rug, en wyft hun de
plaats, daer men
oordeelt dat ze zitten
mogen, zoo hun
anders het zitten
wordt toegeteaten.

Ook is'er een Megter
of kamerling, Kamer-
ling die in de Mazilis
mede staet opgepalt,
heb-bende een tas op
syde, waer in hy
eenige neufdoeken,
een uurwerk, eenigh
tegen-gift, en
blaepkruidery heeft,
om den Koning daer
van of op syn
begeren, of als het de
noot vereifcht, te
bedienen. Ook heeft
hy het opzigt over alle
kleede-ren, die de
Koning dagelyx
aentrekt, om op zyn
gebed daer mede
gereed te zyn. Hy is
gemeenlyk geïnden,
omdat hy den Koning
somtyts tot in de
Haram toe vol-gen
moet. Hier door heeft
hy meesten-Zyn groot
gezagh en vermogen.

Hier onder moet niet
verzwegen worden de
Beglerbegie, dat in
het Turx zoo veel is,
als Heer der heeren.
Want hier door
verflaat men eenen
Lantvoogt, die het
bewint heeft over een
groot en aen-
merkelyk lantschap,
de kroon toebehoo-
rande. Dees heeft
gemeenlyk onder zyn

De Chyaer-Baeg.

opzicht eenige Chaun
of Sultan schappen,
en geniet tot
onderhout van zynen
ftat en hof, even als
een Heer, alle de
inkom-ften van die
landen, waer over hy
eigent-lyk gelteld is,
buiten eenige, die tot
on-derhout van 's
Konings hof en
krygfroe-pen
uitgezondert zyn.
Buiten de onder-
danigheid, waer toe
hy als een onderzaet
gehouden is, is hy tot
geen anderen dienst
verbonden. Alleen
moet hy een zeker en
bepaelt getal van
krygfluiden tot dienst
des Ryx onderhouden,
en jaerlyx een ge-zet
geschenk voor den
Koning uitmaken.

Diergelyke
Lantvoogdyen zijn'er
nu in Land-dit Ryk tot
15 of 16 in getal.
Deze be-voog-dyens
en zyn van zulk een
aenzien, dat de
personaedjen, die ze
bekleden, in's
Konings Mazilis
hunnen rang hebben
agter den Toefentkji-
agafi aan d'een e, of
achter den Nazir voor
den Mieri-Sjikaer-
basie aan de andere
zyde.

Van deze Amptenaren
verschillen zeer
Chaans, weinigh de
Chaans en Sultaans,
gelyk Sultaans. deze
beide ook van

De Chyaer-Baeg.

elkander nergens
anders in verschillen,
als dat een Chan
hooger rangh en
aenzien boven den
anderen heeft. Maar
met eenen Beglerbe-
gie komen ze hier in
over een, dat zy mede
trekken de inkomsten
der landen, daer zy
over gelteld zyn:
gelyk zy ook, als de
gemelde, een zeker
getal van Krygs-volk
ten dienste van 't Ryk
te onderhou-den
hebben. Anderfins is
de bediening van #
REIZEN.

van eenen Begler-
begie grooter en
aenzienlyker:
behalven dat d'andere
twee fomtyts onder
het opzicht van zulk
eenen grooten
Lantvoogt staan. Want
beide zynne ook
gehouden met
elkander alle jaren
een vaftgeftelde
schenkaedje naer het
Hof af te vaerdigen.

De Derwafiers zijn
ook Gouverneurs,
doch alleen over 's
Konings byzondere
heerlykyen, geschikt
tot onderhout van het
Koninglyke hof en de
byzondere fol-
daterye. Dus zynze
gesteld om de beftie-
ring deze landen te
regelen, en in goede
orde alles te houden,
hebben hier nevens
de zorg over de
inzameling en het

De Chyaer-Baeg.

verder waarnemen
dier inkomsten. Hier
voor trekken ze alleen
een fekere somme
hun toegelegd, of een
gedeelte der in-
komsten, ofte een
bepaalt wedde. Waer
uit zy dan mede
baerlyx een vaftse
schen- kaedje aan den
Koning moeten
uitekken.

In zommige plaatlen
heeft men ook
Gouverneurs, die
Derrogaes genoemd
wor- den. Deze zyn
van veel minder
aenzien dan de
vorige. Dogh in de
groote steden, als
Spahan en andere,
bekleedene een ampt,
dat veel gemeenschap
heeft met het
Schoutfampt in onze
steden. Want hun
voornaamste werk is,
de plaatlen, waer over
zy gestelt zyn, te
hoeden tegen den
inbreuk van moetwil
en alle ongeregelt-
heden. In het
oeffenen van hun
ampt behoeven zy
niemand te kennen,
vattende alle
misdadigen, die onder
de streek hunn
gebieds behooren,
zonder onderdeel aan,
en straffende hen, als
het der zaak
vereischt, aan den
lyve: gelyk zy ook het
genot der boeten naer
zich nemen van de

De Chyaer-Baeg.

genen, die de wetten
overtreden hebben.

Beneden hen zijn de
Calamaars, dat in out
Perfiaensch zoo veel
zeggen wil, als
Hoofden der
Gemeente. Deze
hebben onder
dezezen titel het
gebiet over een vlek,
of groot dorp. Dogh in
groote steden zyn ze
alleen gestelt over de
geheele gemeente, of
een gedeelte daer
van. Hun bediening
befaat hier in, dat ze
de luide, die onder
hun gestelt zyn,
beschermen voor
ongelyk en
geweldenaire, hun
zaak opnemen, en
voor alle
Gerechtbanken
voortzetten. Zy
schikken ook de
gemeene en
ongemene lasten en
schattingen,
verdeelde de
sommen, die
opgebragt moeten
worden, naer het
vermogen van elken
inwoner, en
bezorgende dat dit
geld te zyner tydt
behoorlyk
opgebracht, en daer
het behoorlyk is,
uitgekeert worde.

Deze hebben onder
zich de Ked-cho- daes,
of Wykmeefters, die
hunne geboden en
ordres in hunne
wyken te wer- ke
stellen, en voorts hun

De Chyaer-Baeg.

eigen wykvolk byna
op dezelve wyze
beschermen en
voorstaen, en de
schattingen en
opgelegde lasten
reguleren en
invorderen.

Dezen zelven titel
voeren ook de
Hoofden der kleine
dorpen, die daer het
zelve ampt
waarnemen, dat de
Calantaaren
bekleeden in de
vlekken en groote
dorpen. Deze
Dorphoofden voeren
ook den titel van
Rajies, of Regenten.

Wederom is van
eenigh meerder
aenzien het ampt van
Siagbandar, wiens
werk befaat in het
vorderen van alle de
haven- of zeetollen
der
koopmanschappen,
die in-en uitgevoerd
worden, en daer van
nette rekening te
houden, en die te
laten toe- komen aan
den Muftophie-Chaffa
hier boven gemelt, die
ze dan in zyne boeken
intekent, dewyl het
vorderen van dit geld
geschikt is voor het
Koninglyke Hof. Deze
Tolmeefsters genieten
voor hunnen dienst
alleen een vaftse
bepaalde gaedje,
zonder dat ze deel
hebben aan eenige
gerechtigheid of
inkomst van den tol,

De Chyaer-Baeg.

ge- lyk fomtyts in
andere ampten wel
gebruikelijk is. Men
plagh dit ampt maar
voor een jaer te doen
bekleeden van een
per- tooon alleen, en
bragt het jaer op jaer
op een ander over.
Maar nu worden deze
tollen verpagt voor 6
of 8 agtereenvolgende
jaren, en langer:
endat welgemeen- lyk
ontrent voor vier en
twintig duizent
Thomans of ruim tien
tonnen gouts; en acht
en twintigh duizent
Thomans of schaers
twaelf tonnen gouts
yder jaer.

Nu is'er nogh een
aenzienlyk ampte
naer, die genoemt
wort Meluktu-zizaer,
dat is, Prins der
Koopluiden, dus
getielt, om dat voor
hem alle geschillen
komen, die den
koophandel betreffen,
en van hem moeten
geeffent worden. Hy
heeft ook het gezagh
over de weveryen, en
kleermakeryen des
Konings onder hooger
opzicht van den Nazir.
Ook bezorgt hy alle
nootlykheden van
stoffen, en wat meer
de Koning van doen
heeft. Dus staan ook
onder zyn opzicht de
luide, die tot
bezorginge van
zodanige goederen,
zyde, en andere
waren, hun van

De Chyaer-Baeg.

wegen den Koning
medegegeven, in
andere af- gelegene
landen
verkoopmanschappen.

Nu volgen de
Raachdriaers, of
opzie- ners der
wegen, daer men
dikwyls mede te doen
heeft. Hun werk
bepaalt heeft hierin,
dat ze de wegen, tot
eene zekere lengte
uitgebreit, tegens een
zekere somme gelts
pachten, en uit dien
hoofde de daer toe
staande gerechtigheid
van het doorvoeren
der

koopmanschappen,
die Raagdarië
genaemt worden,
invorderen,
ontvangen, en
rekening daer van
houden. Hier nevens
zyn ze volgens
uitdrukkelijk gebodt
des Ryx gehouden de
wegen te veiligen, en
alle goederen, die
binnende palen
hunner

gezaghebberye
gestolen of geroofd
zyn, op te sporen, en
de waerde daer van,
zoo ze die niet mogen
vinden, den eigenaren
of hunne

gemagtigden uit te
keeren. Waerom ze
ook in tegendeel, als
CORNELIS de
BRUINS

als ze de goederen
vinden, een derde
deel der zelve naer

De Chyaer-Baeg.

zich ftryken, en het
overige den eigenaren
weder ter hant
stellen. Hierom
moeten zy op eige
koften eenige luiden
in dienst houden, om
hen, gewapent met
huwvers, mosketten,
en ander geweer, te
laten kruiffen door
het bereik van hun
quartier by nacht en
by ontyde, om hier
door, zoo veel
mogelijck is, alle
fruitkroveryen te
ontdekken en te
weerren. Deze orde is
hier toe gefelt: maer
het ware te wenfchen
dat ze wat beter
opgevolgt wierde.
Dan zouden alle
wegen vry wat
veiliger zyn, dan ik ze
nu bevonven hebbe.

In de groote en
naemhaftige kasteelen
en fterkten, als van
Ormus, Kandelaer, en
andere, is een
Bevelhebber, die daer
onder den titel van
Koetewael of
Slotvoogt het bewint
voert. Zyn gebiet is
gemeenlyk niet
volftrekt, maar onder
den Gouverneur van
de lantfreek, die daer
is. Met dit woort van
Koetewael
betekenenzie ook een
Wachthoofd, wiens
bedienden door alle
de ftraten den
ganfchen nagt door
kruiffen moeten, om
alle wanorde, ftrooper

De Chyaer-Baeg.

yen, en dieverery voor
te komen of te
beletten, en de
handdadigen by den
kop te vatten.

Hoedanigh een
amptenaer te Spahan
en in meer andere
Perfaensche fteden
met den naam van
Abhdaas bekend is.

Ik moft niet vergeten
te spreken van den
Mubbtetj, of
algemeen en Opzien er
over den marktgang.
Dees regelt den prys
der eetwaren, en
anderen huiffelyke
voorraedt, nevens het
verkoopen aller
goederen, die op de
markt komen. Ook let
hy op de maten en
gewichten, opdat ze
naer behoorlyke
zwaarte en grootte
moegen gemaakt en
gebruikt worden.

Hierom onderzoekt hy
dikwyls zelf in
perfoon het meet-en
weegtuig der winkels,
en andere
verkoophuizen, en
ftraft de genen, die
schuldigh aan
bedrogh bevonden
worden, aen den
lyve. Van hem wort
ook dagelyx gefelt de
prys der eetbare en
on eetbare waren.

Hier van brengt hy de
lyft, vooraf met zyn
zegel beveligtigd, aen
des Konings poort,
opdat de nootlykhe
den voor het Hof daer
naer mogen betaelt,

De Chyaer-Baeg.

en in rekeningh
gebragt worden.

Nu moeten wy
spreken van den
Mehmandaar-basie,
dewyl veele
uithemfche menfchen
hier komende met
hem te doen hebben.
Deze is zoo veel als
Hofmeester,
onthalende de vremde
Staedtienaers, die aen
dit hof komen. Zyn
werk is ook de
Gezanten der Chriften
Vorften, en andere
Mogentheden, ook die
van kleine
Mahometaensche
prinzen, en
Afgezonden, die alle
by dit hof in eenen
gelyken graed gefelt
worden, van daeglyx
onderhout, voeragie,
eetwaren, en anderen
huifffely ken
voorraedt te verzien.
Dogh het ftaat

in de keure dezer
gezanten, of ze hunne
nootlykheden willen
laten halen uit 's
Konings magazynen,
of dagelyx, of eenmael
ter weke de waerde
dezer dingen in geld
ontvangen, en dat
naer hun eigen
welgevallen ter markt
befteden, en dus
hunne spyzen naer
hunne manier en
zinlykheid laten
bereiden. Hy brengt
ook hunne verzoeken
en begeerten aan den
Attemaed douleth
over, en wie verder

De Chyaer-Baeg.

met hem tot het
afdoen hunner zaken
mogten gelaft zyn:
waer van hy dan het
behoorlyke bericht te
rug brengt, en hun in
alles de helpende
hant bet. Hy geeft ook
den Ambassadeuren
en Envoyees nu en
dan een bezoek,
onderhoudende hen
met hoffelyke
redenen, om by die
gele genheit te
hooren wat ze voor
hebben, en welk de
eigentlyke reden is
van hunne komt en
verblyf aen dit hof.
Waer van hy dan
kennis geeft aan den
Attemaed douleth, en
de andere Grooten die
hier toe gebezigd
worden. Alsze ook
voor den Koning of
zynen eerften
Hofraedt te
verschynen hebben,
geleid hy hen ten
hove, en brengt hen,
na het ontvangen van
hun affchiet, weder
van daer naer hunne
woning, indien ze
luiden zyn van foorte,
of ten minffe van hun
daer voor gehouden
worden. Maer indien
het komt te gebeuren,
dat eenige
aenzienlyke gezanten
van den Turxen
Keizer, of den Koning
van Hindoftan, en
andere
Mahometaensche
Mogentheden, die in
magt uitfteken, aen

De Chyaer-Baeg.

dit hof verschynen,
wort boven dezen
Mehmandaar-basie
nogh een ander
hooger dienaer uit de
Ryxxgrooten aengefelt,
om voor Hofmeester
en vryhouder van zulk
eenen gezant te
dienen, en te doen al
het gene de
Mehmandaar- basie
aan mindere gezanten
gewoon is te doen.

Het Hof heeft ook
zynen Mamaar-bas-
Opperje, of
Opperboumeeft er,
die alle de be
boumeeftken der
gebouwen, die de
Koning voorneemt te
flichten, ontwerpt en
aftrekt, en tot
volkomenheit doet
brengen. Deze is ook
algemeen schatter
der huizen en
woningen, die meest
verkogt worden tot
zulk eenen prys, als
hy'er op gefelt heeft;
om daer medeaf te
fnyden het recht, dat
eenigen mogen
menen te hebben om
zodanigen koop te
vernietigen, als waren
ze der
koopmanfchappe niet
kundigh genoegh, en
derhalven daer in
bedrogen geweest.
Want de
Mahometaensche
wetten brengen mede
dat zulk een koop, als
de kooper voorgreeft
door onkunde
bedroghen te zyn

De Chyaer-Baeg.

geweest, kan te niet
gedaan worden, zoo
de prys door den
algemeen
Schatmeester te
voren daer niet op
geftelt is geweest.

Dus verre betreft ons
verhael de wereldlyke
Grooten. Onder de
Geestelyke fte llen wy
eerft den Zedder, die
de be- fichik- #
REIZEN.

schikking en het
bewint over alle
geestelyke goederen
heeft. Deze bediening
plagh door een eenigh
perfoon bekleedt te
worden. Dogh de
overledene Koning
Sullemoen heeft dit
ampt in twee deelen
gesplitft. Zoo dat de
Zedder Memalick nu
alleen het opzigt heeft
over goederen, die
van byzonderen, en
de Zedder Chas over
goederen, die van de
Koningen van Perfie
aan de Geestelykheid
by uitersten wille
gemaakt zyn. Deze
beide hebben elk in
hun huis een
Gerechtsbank, waer
voor alle burgerlyke
geschillen geëffent,
en volgens het
Geestelyk Recht
bepaalt worden. Zy
begeven ook meeft
alle de geestelyke
ampten, als dat van
Sjeicheliffaan, en
Kasje-mutewelli, of
Opziener der Kerken
en gewyde

De Chyaer-Baeg.

begræfplaetsen, en
wat des meer is.
Zoodat hun bediening
van zoo groot een
aenzien is, dat zy in 's
Konings Mazilis
verfhchynende hunne
plaats bovenden
Attemaad douleth
nemen. De Sjeich-
eliffiaan en Kazie
verschillen weinig in
het beftieren der
geltmiddelen:
uitgezet dat de eerste
van hooger rang is
dan de laetste. Deze
ampten zyn gelchikt
naer de mate van
eene en zelve natuur,
opdat de amptenaers
het oog op elkander,
en zich zelven in
hunnen plicht zouden
houden. Beide hebben
in huis een vierchaer,
voor welke alle
burgerlyke geschillen
volgens het geefstelyk
recht behandelt, en
afgedaan worden:
gelyk alle acten en
instrumenten van
handelingen onder de
mensen voorvallede
daer gepaffect
worden. Ook moeten
alle mandamenten en
andere schriften van
belanghe
geauthentiseert
worden door eenen
deze geefstelyke
Rechteren.

Boven alle de
Geefstelyken fteekt
uit de Muzifehid, of
wetgeleerde, die ten
opzichte van zyn ampt
van al het volk zonder

De Chyaer-Baeg.

niemants tegenzeggen
voor doorgeleet en
heiligh gehouden
wort. Deze heeft niet
alleen het gezag van
alle de gevallen
vangewiffe en het
geloof te bepalen,
maar ook van den
Alkoran en Hadjes
van hunnen Profeet
en Imanen uit te
leggen. Ja de
eerbiedigheid, die
men hem toedraegt,
flygt zoo hoogh, dat
de schriftgeleerden
zich niet ontzien te
zeggen, dat de
regering der
Mahometanen hem
toekomt, en de
Koning niet anders is
dan een uitvoerder
der bevelen van hem:
op wiens laft hy alleen
het zwaart draegt, dat
hy tegen alle
hartnekkigen en
ongehoorzaamen
trekken moet, zonder
dat hy van zich zelf
iets magh uitrchten.
Van dit zeggen
brengen ze voor
reden by, dat de ware
geloovigen geleid
worden door de
Goddelyke
beftieringe, en dat
deze aan den
Muzifehid
geopenbaert wort in
het afwezen van
eenen Imaan.
Teweten zy houden
voor eene onmogelyke
zake dat Godt zynen
wil en begeerte zou te
kennen ge-

De Chyaer-Baeg.

ven aan Vorsten of
Heeren, die niet
anders beoogen dan
de vermakelykheden
derzer werelt, en het
voldoen hunner
lusten, zonder uit
eenige opmerking te
hebben op den staat
hunner ziel, of op de
kenniffe van Godt en
zich zelf, of te zoeken
naar den rechten
wegh, die de vrouwen
tot het ceuwich leven
leidt.

Deze agting van
wysheit en heiligheit,
die al het volk
vervoert, doet veelen
der geefstelyken den
weg van geveinftheit
inlaen, om de oogen
en zinnen der
gemeente te
bedrieghen. Gedreven
dan van deze zucht
tot hoogheid en
uitstekentheyten
zy zich zeer voor het
gezicht des volx, en
schuwen alle eere en
glorie, opdat die,
gelyk het gaat, hen te
lichter volgen zoude,
veragende dus met
uiterlyken afkeer het
geen zy heeft
beoogen. Dus schynt
hun niets buiten het
hemeliche ter harte te
gaan. Waerom zy in
hun huis een
meeningte van
leerlingen naar zich
trekken, om hen in de
hemelsche dingen te
onderwyzen. En opdat
hun yver te meer
blyke, oeffenen en

De Chyaer-Baeg.

behandelen zy de
jeugt, hoe dom zy
somyts wezen magh,
met een doorstaande
gedult, zyn- de altydt
zich zelfen even
gelyk, goederieren,
zachtzinnigh,
spraakzaam, zonder
echter veele woorden
te gebruiken, die
nogtans wel gepront
moeten schynen, en
zwemen naer
heiligheit. Hun
gewaad is wit van
verwe en ftoffe,
gemaakt van
kameelen of
bokkenhaer. Op het
hoofd hebben ze
gemeenlyk eenen
grooten en breedten
witten tulband, waer
uit hun aengezicht
zich zeer schraal en
mager vertoont.
Ryden ze ook uit, zy
voeren luttel faets,
hebbende maer
ontrent zich eenen
dienaer, die voor hun
paert of muil loopt,
nevens eenen, die hun
een boek nadraegt.
Dus tredenze
gestadigh stap voor
stap voort, houdende
de oogen zeer zedigh
naer de aerde
geflaggen. Veel
vertoonen zy zich in
de Kerken, om daer
hunne gebeden te
florten met vele
plechtigheden, en
uiterlyk bewys van
eenen opgetogen
geeft. Na het
volbrengen der

De Chyaer-Baeg.

gebeden ziet men hen
dan gaen naer eenen
hoek des tempels,
daer ze ettelyke uren
overbrengen met de
kinderen te
catechiseren, en hun
heilige leffn in te
scherpen, ook
predikaetfien en
vermaningen voor de
gemeente te doen.

Langs dezen weg van
geveinftheit en
schynheiligheid
bezeilen ze het geen
ze betevent hebben,
en gewonnen
hebbende de
algemeene toeteming
des volx zien ze aan
zich zulk een
hoogagbaer ampt
opgedragen. De
gemeente dus aan
hun inoer hebbende,
worden ze zelf
ontzaggelyk voor de
Koningen, die zich
niet zouden vermeten
eene verandering in
den godtsdienst te
brengen, of iets te
bestaan dat daer
mede ftrydigh zyn
zou, uit vreeze van
door dit geef- #
CORNELIS de
BRUINS

geeftelyk hoofft daer
in gefluit te zullen
worden. En zeker
daer ontbreken gee-
ne voorbeelden, die
dit kunnen bewaer-
heden. Een zeker blyk
van hun groot aenzien
is, dat men hun
toelaet, als ze in 's
Konings Mazilis

De Chyaer-Baeg.

verschynen, te gaan
zitten in eene en zelve
ftreek naeft den Ko-
ning, uitzeet dat'er
eenige schredentuf-
fchen beide zyn.

Volk van den Houwer.
Dus is het met de
Geeftelykheid
gelegen. Het Hof
weder, en de
Kizilbasje, of 't volk
van den houwer is
anders geaert.
Geveinftheid der
Hovelingen. De
Hovelingen geven
blyken van groote
hoffelikheden, dogh
alleen met de tong,
die geweldigh van het
hart verschilt, dat
alleen gezet is op
welluift en vermaek.
Welluftigh zeker zyn
ze op alle wyzen,
genegen ook tot
pracht van kleederen,
paerden, en dienaren,
en hierom gretigh
naer vereeringen,
zonder welke zy voor
niemand iets goeds
zullen uitwerken. Van
beleefthet anders vol
op. Men vint hen ook
nederigh jegens de
genen, van wie ze wat
verwachten. En zoo
hun iemant in den
wegh is, of flaat naer
iets, dat zy voor zich
zelf begeren, vatten
ze eenen doodelyke
haet tegen hem op: en
kry- gen hem zoo
verre aan 't wankelen,
dat hy'er onder moet,
vallen ze alle te gelyk
op hem aen met eene

De Chyaer-Baeg.

verwoedheid en on-
barmhartigheid, die
met de menschelyk-
heit niet over een te
brengen is. Dan wordt
alles opgehaelt wat
hem ichade doen kan,
al wat goet in hem is
wort quaat ge- noemt,
en de fraeifte gaven,
die hy be- zit, worden
schendigh miferwrt.
Einde- lyk men ruff
niet, voordat hy
geheel ten val
gebragt is.

Integendeel bereikt
iemand den top van
groot aanzien en eere,
dien vleienze, en
eeren hem, als eenen,
die in volmaektheid
niemand zich gelyk
heeft. Maar hun aert
openbaert zich weder,
zoo dra de Koning
hem uit zyne ampten
ftoot. Dan vallen ze
aenfontts aan het
lafteren en
beschuldigen van
hem, dien ze even te
voren hemelhoogh
verheven hadden. En
die de meefte
weldaden van hem
ontfan- gen hebben,
zyn veeltyds de
vinnigfte in hem te
vervolgen en te
plagen.

Luiden van letteren.
Van de luiden van
letteren, of van de
pen, gelyk men hier
zegt, is ook niet veel
lofs te zeggen. Zy zyn
meeft al hoovaer-
digh, zich latende veel
voorftaen, en hoogh

De Chyaer-Baeg.

van zich zelf
gevoelende, nydigh
ook en afgunftigh
uittermaten, schoon
evenwel voor het
oogh hunner vyanden,
Geveinf- fchen wie ze
eenen schyn van
groote vrient- heit,
hoe zeer ze in hun
hart op hen gebeten
zyn, en hoe zwart ze
hen in hun afwezen
af- maelen. Op dit
veinzen en ontveinzen
ver- faaen zy zich zoo
meerfelyk, dat men
hen by een zieinde
zweren zou dat'er
eene broederlyke
genegenheit tuffchen
hen was. Voorts zynze
breed weidende in
hunnen eigen lof,
dienze hoogh
ophalen, als ware de
ganche werelt bewuft
van hunne
verdiensten.
Schynheilig zynze ook
boven maten, en
spelen de rol van
luiden, die zich van de
werelt afgetrok- ken
hebbende niets in den
mont hebben dan de
broosheit des
menschelyken levens,
en het eeuwich zalig
leven hier boven.
Ondertuffchen
fpattenze in alle
dartelthet en geilheit
uit, zoodat ze zelf in
onnatuur- lyke
onkuiheden zich
vergrypen. Onder dit
alles betrachten ze
egter de agting der
mensen, die ze door

De Chyaer-Baeg.

zulk eene geevint-
heit en zedigheid zich
zoeken te eige- nen.
Andere volkeren
hatenze als de peyl,
vooral de Chriëften
van Europe, en die
afgescheiden zyn van
hunnen Godtsdienst:
zoodat voor onzen
landaert niet veilig
zou zyn in dat Ryk
zich op te houden,
indien het burgerlyk
Recht deze menschen
niet wederhielt.

Onder het gemeene
volk gaat het wo-
keren en schacheren
wakker in zwang, met
zulk eene
onbeschamtheid, dat
het naeulyx te zeggen
is. Men vint onder al-
le menschen goede en
quade: zoo ook hier.
Maar de meefte
Perfianen zyn door-
gaens ondankbaer, en
zonder schaemte.

Den staet van Perfie
magh men in 't al-
gemeene vergelyken
met dien van Europe;
beftaande de
menschen in drie
foorten, waer van de
eerste zyn de luiden
van den houwer, die
zoo veel zyn als by
ons de Adel, de
tweede, die van de
penne (want dus
onderfcheit men hier
deze foorten) dat is te
zeggen van de wet of
het Gerecht; de derde
koopluiden,

De Chyaer-Baeg.

ambagtfluiden, en
gemeene.

Staat van Perfie. Hun
ver- waant- heid. En
hui- cheiary. #
REIZEN.

XXIX.

HOOFDSTUK.

Doot en begraeffenis
des Konings van
Perstie.

Hoedanigheden van
den tegenwoordighe
regerenden Koning.
Zyne afbeelding.
Dragt der
Persiaensche mannen
en vrouwen.

Mij dus verre
gekomen in het
beschryven der zaken
van Perstie overga,
aen myn verhael te
hechten de
begraeffenis des
jongft overleden
Konings, wiens doot
voorviel op den 29
van Julius in den jare
1694, nadat hy den
ouderdom van 48
jaren bereikt, en 29
jaren geregeert had.
Men moet hier
aenmerken dat in
Perstie noits
vernomen word van
het affterven eens
Konings, voordat de
nieuwe op den troon
geveftigt is. Waerom
het als iet wonders
voorquam, dat de
Koning Sulemoen zoo
ras den geeft niet
gegeven had, of de
mare van zyn
overlyden verspreide
zich aentonts wyt en

De Chyaer-Baeg.

zydt door de losse der
tonge van des Vorften
Lyfarts, die zyn
overlyden aan den
dagh bragt, dat hem
zoo euvel vert
afgenomen, dat een
der Hofraden hem
over dit fnappen
eenen oorbant gaf.
Zonder toeven
bezetten alle de
Ryxheeren het
Koninglyk paleis, en
stelden binnen en
buiten alom goede
orde. Want op het
eerste gerucht van dit
affterven werden alle
winkels en huizen uit
vreeze voor op-roer
gesloten, en niemand
van fatoenlyke luiden
op de straten
gevonden. De eerste
dagh van Augustus
was nu gerezen,
wanneer het lyk
geftelt wert op een
kar, met zeer zwaar
gout laken
overtrokken, en
vervolgens uit het
paleis naar eenen
Tempel gevoert, die
ruim een uur buiten
de stadt gelegen was,
om van daer verder
naer Cohm gebracht,
en by de Koningen
zyne voorvaders
begraven te worden.
Alle de Grooten des
Ryx volgden het lyk te
voet, behalven alleen
den Bewintsfman des
Ryx, wiens naam was
Miersa Taber, en een
ander voornaem
geestelyk perfoon, die

De Chyaer-Baeg.

beide om hunnen
hoogen ouderdom te
paerde reden. Na hen
volgden ontaltyke
Schriftgeleerden,
weenende al den weg
over, en hier onder
klaegliederen
zingende. Hier by zag
men eene meeningte
van foldaten, die alle
onder het geleide van
honderden van
toortsen, die zonder
te branden alleen
rookten, op een
flatelyke wyze het lyk
tot den tempel
geleidden. Toen men
daer in gekomen was,
scheurden alle de
Grooten,
Schriftgeleerden, en
foldaten hunne
kleederen tot bewys
van rou, lieten yder
eenen hunner
vrienden of
bloetverwanten in
hunne plaats, om het
lyk des nagts verder
op te geleiden, en
keerden nogh den
zelven avont binnen't
Hof, waer van zy de
poorten zelfs bewaerd
tot voorkoming van
eenigen oproer: dewyl
door de
verscheidenheid der
natieën, die hier syn,
lichtelyk eenige
beroerte ontftaan
kan. Ondertuffchen
hadden de Ryxraden
naer hunne
bygeloovigheid, waer
onder mischien hun
eigen belang schuilt,
alle de ftarrekundigen

De Chyaer-Baeg.

der stadt zich doen
verbinden by
geschrift, dat ze
eenparigh hun een
goedt uur, waer in
geen quaadts voor-
teken bespeurt wert,
zouden komen
voorstellen, opdatze
daer op den nieuwen
Konningh kronen
mogten, die onderregt
zynde van zulk een
uur, dat niets quaeds
voorspelde, zich naer
allen schyn zou dra-
gen naer hunnen zin,
vooral in het begin
zyner regeringe.
Middlerwylen zwegen
alle trommels,
trompetten, en
speeltui gen, om den
rou niet te flooren: tot
dat de zefte dagh van
Augustus aenquam,
waer op zy zich
ongemeen lieten
hooren, omdat op den
nacht voor dien dagh
het goede uur
gevonden, en door de
ftarrewikkers bekent
gemaakt was. Hier op
Krooning van den
nieuwen Konningh.
kroonden de
Ryxraden den oudsten
zoon des overleden
Konings, die even na
de doot zyns Vaders
uit het
vrouwentimmer in
een ander vertrek
gesloten was, stelden
hem op den troon, en
worpen zich uit
eerbiedigheit voor
zyne voeten. Strak
gingen alle winkels en

De Chyaer-Baeg.

huizen op, vierwerken
en vreugdevieren
verlichtten alle
plaatfen. De nieuwe
Koning Sultan Hof fen
genaemt beschonk
des daags na zyne
kroning de Grooten
en voornaam Hove
lingen, die nogh met
hunne gescheurde
kleederen liepen, met
eerkleederen, en deed
hen den rou afleggen.
Tot teken van
blyfchap lieten hier
op de trommels zich
hooren, dat veertigh
dagen langh, gelyk in
zulke gelegenheeden
de gewoon-te is, bleef
duren.

De Koning was toen
drie of vieren-twintigh
jaren out, wel klein
van gedachte, maer
fraci van wezen. Ik
pynde my, om hem
verscheide malen te
zien, om zyne
beeltenisfe my in het
geheugen te prenten,
en op die wyze af te
malen. Ik schilderde
hem dan af, en naer
het oordeel van
weinigen, dien ik de
schildery vertoont
heb, gelukte my mijn
werk. Hy was in zyn
zomergewaerd; maer
ik Zyn schil- dery. dat
CORNELIS de
BRUINS

dat een gevoederde
pels is, te vertoonen.
Hy is te kennen aan
het juweel, dat hy op
zyn muts of mandiel
draegt, waer uit zich

De Chyaer-Baeg.

drie zwarte pluimtjes
van reigersverderen
vertoonen. Gy ziet de
beeltenisse op No. 85.

Zyn zinlykheid is
geweldig gevallen op
bouwen, herbouwen,
en breken: zoo dat
men rekent dat hy 'n
tien jaren tydts, waer
in hy de kroon
bezeten heeft,
tuffchen de 40 en 50
tonnen gouts met
timmeren gespilt
heeft. Evenwel koft
hem het bouwen van
Tuinen luththoven
niets. Want wil hy hier
of daar eenen lufthof
aanleggen, strak
wordt uit zynen naem
alom uitgeroepen, dat
des Konings begeren
is op zoodanigh een
plaats zulk een werk
te ondernemen, en
dat al wie hem bemint
daer aen kan komen
arbeiden. Hier op
schieten die van de
wyken der stadt, en
omliggende dorpen,
met hoo- pen daer na
toe, en vallen aan het
wer- ken zonder loon
daer voor te genieten.
Veele Grooten des Ryx
zenden ook op hunne
koften werkvolk om
den bou voort te
zetten. Nogh zyn de
Armeniers ge- houden
een zeker getal van
mensen op hunne
koften daer by te
zenden, of een
gedeelte van 't werk
te doen maken. Dit
weet ik, dat de groote

De Chyaer-Baeg.

Tuin, die gedu- rende
myn verblyf in Perzie
begon aenge- legt te
worden, den
Armeniers een ar-
beitflon gekoft heeft
300 toman, dat is
ontrent 120000
gulden.

Geheel ook is hy gezet
op vrouwen, vierende
hier in aan zyne luften
den vollen toom, waer
door het
Corogbroepen, of
waer- schuwen, dat
yder zal uit den wege
gaan, als de Koning
met zyne wyven
aenkomt, niet weinigh
in zwang gaat. Zulk
een welluithigh leven,
geenfins voegende
aan eenen Vorft, die
zulk een geweldigh
gebiet beheercht, kan
niet strekken tot
voordeel der Ryxza-
ken die hier door niet
kunnen laten ver-
loren te gaan. Hier uit
ontstaat ook flap- pe
tucht, die alle
boofwichten ongefract
laat: waer door de
wegen, welker vei-
ligheid eertyds zoo
geroemt wert in Per-
sie, geheel onvry zyn.

Hier by komt dat hy
zoo zeer ingeno- men
is met de
Geefstelyken dat deze
geheel over hem heen
zitten. En niet minder
vat hebben op hem de
Kpaters of ont-
manden, een volk, dat
een schandvlek der
nature geworden, niet

De Chyaer-Baeg.

behoort be- quaem
geacht te worden tot
het beklee- den
eeniger ampten ofte
waerdigheden. Want
wat zynze anders dan
bewaerders der
poppen, van het
Harram, of vrou-
wenhuis, alleen
geschikt om de
oneerlyke luften des
Konings op te welken?
Voorts zynze om
hunne mismaaktheid
en ver- mincktheid
afzichtig voor
ydereen. Yder een
nogtans moet
gedooien dat de gene-
genheid van den Vorft
zich mildelyk op
hen uitgiet: zoo verre
ook, dat de Ryx- gunst
by den Kon- ingh.

raden zich
gedwongen vinden
hen te ont- zien, en
hun eere en
onderdanigheit te
bewyzen; dat zeker
hart valt voor luiden
van geboorte en
aenzienlyken staat,
voor al voor mannen,
die eenen afkeer
hebben van alle
vleiyeren. Is'er dan
iemand onder de
Grooten, die zich hier
naer niet weet te
schikken, hem hangt
over 't hoofd in
ongunst van den
Koning te raken, en
van zyn ampt verlaten
te worden.

Dit lot zeker viel voor
weinige jaren te beurt

De Chyaer-Baeg.

aan eenen Ruftam-
Chan, Georgiaen van
afkomst. Dees, een
der bequamste
Beampten des Ryx,
had eenen grooten af-
keer van 's Konings
onwetenheit. Welke
zoo verre ging, dat hy
op zeker gaft- mael
zich niet ontzagh in
tegenwoordig- heid
der meeste
Ryxhofraden den
Vorft zyne
onbedrevenheit te
verwyttten. Gy zyt,
zeide hy, een Koning,
die niets weet, noch
oit iets leeren zult;
toonende voorts met
alle zyne gebaerden,
hoe zeer hem
verveelde langer in
dienst te zyn van zulk
eenen Vorft: schoon
hy geen kleen ampt
aan het hof
bekleedde, zynde
algemeen Veltheer
des Konings, en hier
by Beeg- lerbegie of
Vorft van Tebries,
eene stadt by de
ouden bekent onder
den naem van Tauris,
by anderen onder den
naem van Ecbatana,
eertyts de hoofdstadt
van Me- die. Over dit
zegen wert hem des
daegs daer aen het
zegel afgehaelt, met
laft dat hy zoude
hebben in zyn huis te
blyven. Hy moest
gehoorzamen. Zyn
vrienden
ondertuffchen
bragten buiten zyn

De Chyaer-Baeg.

weten de zaak zoo
verre, dat hy front om
in gena- de
aengenomen, en in
zyn ampt herfelt te
worden. Dit wert hem
aengedient: maar
verre van eenige
vreugde hier uit op te
vatten antwoordde hy
zyne vrienden, dat zy
qalyk gedaan, en zich
zyner niet te moejen
hadden, als die niet
gezint wa- re langer
het hoofd van zulk
eenen Vorft op te
volgen. Hy bleef dan
buiten eenig bewint
tot zyn doot toe.

Terwyl ik in dit lant
myn verblyf had,
Andere wedervoer in
den jare 1704 nog
grooter ramp aan
eenen Moeffa-beek,
een man van
Armenische afkomst,
wiens Groot- vader
Mahometaensch
geworden was. Deze
man wert door zyne
groote bequaem- heit
wel heeft gevordert,
en geheven op eenen
hoogten top van eere
en aenzien. Geworden
Beegler-begie of Vorft
der ge- meldde stad
Tebries, nadat hy te
vooren al geweest
was Koelaer-agafie, of
Gene- rael der
Serkaffiche en
Georgiaensche fla-
ven en foldaten des
Konings, en andere
voornamen
bedieningen bekleed
had, be- vond hy zich

De Chyaer-Baeg.

op zekeren tydt
binnen Spa- han. De
Koning van zyn komft
verwit- tigt, vraegde
hem wat hy quam
doen, en zonder naer
zyn antwoord te
wachten, beval hem
te vertrekken naar
zyn Vorften- dom, #
De Koning Hossen.

De Konig Hossen. # REIZEN.

dom, en daer als Sardar of Overste van een heirleger zich te begeven naer Aftar-abalt, eene stadt ontrent Mafanderan gelegen, om de Turkmannen te gaan bevechten, die gewoon zijn indien geweest te ftroopen, en vee menchden met zich te flepen. Hy antwoordde den Koning, dat hy hem hier in niet konde te wille zyn, dewyl hy wist dat de zaken aan het Hof niet naer behooren gingen, en verzekert was, dat men hem na syn vertrek ontblooten zoude van alle zyne waerdigheden. Het welk indien geschieden moest om den bitteren haet zyner vyanden, had hy veel liever dat het in zyne tegenwoordigheid geschiede. Dit zette hy in grammen moede uit, en voegde daer meer redenen by; weinig gepaft naer den smaak des Konings. Waerom hy op den 6 van September uit zyne wooneing gehaelt, ge-vleugelt op eenen muilezel gezet, en open-lyk over fraet naar de gevangenis ge-bragt wert: nadat alle zyne goederen ver-zegelt waren. Op zulk eenen grooten op-hef echter volgde na weinig dagen syn ontflagh onder beding, dat hy zich zou-de hebben in huis te houden.

Veele andere voorbeelden ga ik voor-by, die toonen konden dat deze Koning ten schimp strekt zyner onderdanen, die openlyk zeggen dat hy niets van eenen Koning heeft dan den blooten naem. Hoe waer is de spreek, *Wee het lant*, daer de Koning een kint is! Men zegt dat syn jonger broeder, die in het paleis bewaert wort, een wakker en moedigh Prins is, die onderricht van het gedragh des Konings, zich niet ontziet te zeggen, dat hy niet weet wat syn Broeder met de kroon doet. Men vertelt ook dat hy op zekeren dagh een fles wyns ontvangen heb-bende van den Koning, die hem daer me-de wilde begroeten, dezelve te rug zont met fois antwoordt, dat hy zynen wyn niet begeerde. Dit geval weinig overeen-komende met de gewoonte en aert van zedelyker landen zal den lezer vreemt, en voor een gedeelte miffchien ongelooffylyk voorkomen. Maar die gelegenheid had van nevens my kenniffe te nemen van de zaken deses Ryx, zou my lichtelyk toe-stemmen. Zeker de onnoozelihet van de-zen Monarch is zoo groot, dat hy, wan-neer hy met spelen eene kleine somme gelts verloren heeft,

den winner verzoekt, dat hy'er toch niet van melden wil aan den Nazir, die hem betalen moet, durvende niet laten blyken dat hy het met spelen verloren heeft.

Nu hadden wy van het gewaadt dezer natie te spreken. De kleederen der Per-fianen, zoo van mannen, als van vrouwen, zyn in 't algemeen korter dan die der Tur-ken. Daer is ook meer verschil in. Want men kan naer den ftaet of bediening van aenzienlyke perfoonen altydt onderfcheit tuffchen hen en anderen zien. Dus vers-chillen in gewaet de krygsluiden, of luiden van den houwer, van de luiden van de penne, en zoo voort. Dus is het ook met de vrouwen gelegen, die hier in het voorbeelt hunner mannen volgen. Tuf-fchen bejaerde en getroude vrouwen, en jonge maegden schynt ook eenigh onder-scheit uit. My luft eenen der voornaemf-Afbeelding van eenen perfonen te vertoonen, eenen man na-melyk van de pen. Men zie No. 86. De muts, die gy op zyn hoofd ziet, wort Mandiel genaempt. En daer van worden allerhande gekoleurde foorten gedragen, geftrepte, doorwerkte met gout en zil-ver, ook wel heel witte. De geeftelyken inzonderheid dragen zeer groote mutfen, dogh die aerdigh en net gevlochten zyn. Om kort te gaan, men ziet in al hunne kleedingh een grote pracht en praël, en veel fierats van gebloemde ftoffen; welk gewaadt in te fchikken ware, zoo het alleen van de vrouwen, en niet van de man-nen gedragen wierde. Maer nu pron-ken beide de sexen in even fierlyk tooi-fel. Heel anders vint men de Turken, die de zedigheid in de kleedinge beminnen, en beter begrypen wat de mannen paf, zynde ook onveranderlyk in hun gewaet, dan de en te kennen in dezelve grootse aenzien-lykheit, die al in Alexanders tyden aan hun te bespeuren was. Luiden van vermogen laten zich noit te voet zien, ryden altydt te paert, en hebben loopers daer nevens. Veelen ook, die niet flyf ge-noegh in den buidel zyn, doen het zelfe, bedienende zich van borgen of leenen van penningen, met het wedergeven van welke zy zich weinigh bekommeren. De rytse en aenzienlyxe fieren hunne paerden met toomen van louter gout, zynde de verdere toefstel naer gelangh alles op 't koffelyxte. Hun wort altydt nagedragen de Kaljan, of rookpypfles, die fraei ge-maekt en met fyn gout bewerkt is. Die van wat minder aenzien zyn hebben'er een van zilver, en zyn'er geweldigh mooi mede datze hun achteraan gedragen wort. Ons Opperooft had ook eenen gouden toom aan syn paert, en den Kaljan even fraei gefiert. Zoo deed ook de tweede perfoon: dewyl zy aan het Hof zynde niet konden nalaten de wyze van het Hof te volgen. Zeker die hier niet pragtigh gekleedt is wort niet aengezien, en men gaat hem ongeagt voorby. Maar die wel in den dos is, en voor een rydt, wort geagt een man te zyn van groote waardig-heit, en alle oogen zyn op hem gevestigd, zonder dat iemand eens 'narekent of die pragt en toefstel wel met syn beurs over-enkomt.

Gewaadt der Per-fianen. Gewaadt der vrou-wen. # CORNELIS de BRUINS

den van de penne hebben op het hoofd een fierfel vol gesteenten en paaren. Dit is vier vingers breed, en komt half rond om 't hoofd. De vrouwen der Ryxraden dragen het zelve heel rond, verbeeldende eene kroon, waer aan zy den naam geven van Borsjiboroe. Hier op fteken zy verscheidene bosjes van zwarte reigerpluimtjes. Hier nevens hebben ze een boketje fierlyk met gout bezet, waer aan gekoleurde bloemtjes en als klatergoude blaetjes hangen voor ahoofd komt een gouden tooifel half maens wyze gemaakt, en met gesteenten en paaren bezet. Dit noemen ze Serben-Koela. Dit is een 't bovenste vaft, en aan de zyden hangt een fnoer paaren, die tot onder om de kin komen, gelyk ook een vlecht van 't haer. De andere vlechten hangen nederwaert. Voor en achter aen 't hoofd is een witte doek vaft met gout doorwerkt, en nederwaert hangende. Deze noemen zy Ser-endae. Om den hals is een goude bant met gesteenten bezet, nevens eenige parelfnoeren, genaamt Gerden-bend, en nogh twee, ook wel drie goude ketens, die tot op en over den gordel van het lyf komen, aan welker onderste gedeelte goude fieraden hangen, gefiert met kleinodien, dienende om reukwerk in te doen, dat ze Amberfic noemen. Den bovenrok noemen ze Niemfenne. Deze wort gemaakt van alle foorten van fracie stoffen, met goude, zilvere, of zyde bloemen doorwerkt. Andere hebben dit kleet van eene eenparige kouleur, naer hare zinlykheid valt. Zy dragen ook wel een korten onderrok of velt, die maer een spanlengte onder den gordel uitkomt, by hen genaamt Argha-loeg. Hier onder dragen ze het hemde, dat gemaakt wort van alle foorten van taf, of zyde dunne stoffen, mede met goude bloemen en ander loofwerk geborduurt. Dit noemen zy Piera-hen. Onder uit de kleederen ziet men den broek of Ster-fjoma: ook het onderkleet en Tambaen, gemaakt van stoffen, die daer met voordacht toe geweven worden. De kouffen, genaamt Sjoerb, of 't Sjagt-Sjoer, ziet men los tot boven de enkelen hangen. Deze zyn kort, en komen, als menze optrekt, maar een hant breed over de enkelen. Men neemt ze veel van gebloemt fulp, van goude of zilverere stoffen, ook wel van fattyn, met bloemen gefikt. De muilen of kefs worden gemaakt van segrein leder, al meeft groen, ook wel root van kouleur, zynde voorts spits, en hebbende agter een hooige hiel, die van dezelve kouleur is.

binnen overtrekkenze die met eene andere kouleur, en fierenze met kleine bloemen. Om den middel over de bovenveft hebben ze eenen gordel als Mjombend, dat zoo veel zeggen wil als Middelband, 2 of 3 vingers breed, gemaakt van leder, en met fracie stof overtrokken, en bezet met paaren en gesteenten. Voor aan den bovenrok hangen aan beide de zyden 4 of 5 Armozyne banden of linten, welker eenige over den gordel komen. Dit wyft het beelt op No. 87 neden aen. Welk beelt ik begrepen heb als tredende uit een vertrek. By winteryden hebben ze over deze kleederen eenen korten bovenrok met katoen gevoedert, die een goede span lang over den middelband hangt, gemaakt van zulk een stof als we gezegt hebben, dien ze noemen Fered-fje. Als het overmatigh kout is, gebruiken ze eenen langen rok van gout of

zilver laken, met fabel ofte ander bont gevoedert. Alsze uitgaen, zynze geheel met een wit linnen kleedt bedekt, zoodat men niets als de oogen zien kan: gelyk uit de hier nevens staande beeltenis te zien is. Dit noemen ze 't jadir. Het is al veel van een ftuk gemaakt. Aen de armen dragen ze goude ringen met gesteenten bezet. Alle de vingers hebben ze ook vol ringen. Luiden van minder staat gaan naer gelangh hunner middelen flegter gekleedt. Vrouwen, welker mannen lui den van den houwer zyn, dragen nogh iets boven over de kleederen, als een net van zyde, of iets diergelyx, dat aerdigh staat.

Ik zal hier aanhechten het gewaadt van Gewaadt van eenen Jafoul, of poortier des Konings, eenen Hofpoor-wort. Deze luiden dragen de muts hoo-tier ger, en voeren veders daer op. Zy gaan ook met grooter knevels volgens het gebruik deze landen. Dit dragen van zulke knevels is ook gebruikelijk onder de grootften des Ryx. Zommigen dragen ook meerder baert aan de kin, met de knevels famen vereenigd. Veelen dragen ook den baert geheel op zyn Turx. Gy ziet hier een vertooning van eenen Jafoul op No. 88.

Hier voeg ik nogh by de kleeding van Slaef af-eenen zwarten ftaf, die in dienst was vangebeelt ons Opperhoofd. Gy ziet hem verbeeldt op No. 89. Dat gy tuffchen het bintfel om zyn lyf ziet fteken, is een breed geweer, Gansjael genaamt. Nogh is hier by, om u te meer genoeg te geven, een zwarte flavin, die Tee aenbrengt. Zy wort u in print aangewezen op No. 90. # Persiaensche Man.

A Persian man stands poised against a scenic backdrop of rolling hills and distant mountains, his figure framed by sparse vegetation and rocky terrain. He wears an ornate, embroidered robe with intricate floral patterns cascading down its length, cinched at the waist by a wide sash that drapes over one shoulder. His head is crowned with a towering, striped turban adorned with a feathered plume, while his facial features are defined by a full beard and mustache. One hand rests confidently on his hip, while the other extends outward in a gesture of openness or invitation. His footwear consists of pointed shoes, completing the ensemble with an air of dignified tradition.

The image captures not merely attire but also cultural identity — the man's posture and clothing suggest both authority and grace, evoking the refined aesthetics of Persian courtly life as depicted in historical engravings. The detailed linework and atmospheric rendering lend a sense of realism to this portrait, grounding it within its geographical context.

Persiaensche Man. # PERSIAENSCH VROUW.

A Persian woman stands full-length, adorned in elaborate traditional attire. She wears an ornate headdress decorated with feathers and jewels, draped over her head and shoulders by a sheer veil. Her garment is richly embroidered with floral patterns, featuring long sleeves and a fitted bodice that extends into a flowing skirt reaching the floor. Around her waist is a belt embellished with large decorative medallions. She wears multiple strands of pearls around her neck and rings on her fingers. The background depicts an interior setting with patterned cushions on a low bench against a wall, framed by architectural elements suggesting a doorway or alcove. POORTIER DES KONINGS. # Swarte Slavin

A Black Slav woman stands holding a tray with a jug and several small cups. She wears a long robe tied at the waist, a beaded necklace, and a headscarf draped over her shoulders. Her expression is calm as she looks directly forward. The background features a landscape with vegetation on the left, distant trees and structures near water, and a mountain in the distance under an overcast sky. # REIZEN.

XXX. HOOFDSTUK.

Treur dagen ingesteld ter eere van Huffeyn, en een merklyke- den daer ontrent. Manier van onthaling by de Armeniers in Julfa. Komst van een Gezant uit Turkye.

Perziaen- sche Treurda- gen.

O p den zeften dagh der maent Mei begonnen de Perfianen, nadat zy de nieuwe maen gezien hadden, te vieren de Treurdagen, ingesteld ter ge- dachtenisse van de doot huns grooten Hei- ligs Huffeyn, zoon van Alie en Fatma, Mahomets eenigste dogter. Groote rou wert hier over openbaerlyk getoont door de ganse stad, treurende over zyne on- gelukkige doot, hem op dezen dagh aen- gekomen in den jare, zoo als zy zeggen, 1027: wanneer Mahometh, nu volgens hunne rekening geleden 1118 jaren, zich gedwongen vout uit Mecha naer Medina te # CORNELIS de BRUINS

te vluchten om de nieuwe gevoelens zyner tegenstrevoren. Huffeyn dan wert in die vlucht overvallen, en met 72 van de zynen jammerlyk om 't leven gebragt in 't woef Arabie, by of in de plaats Kierbila genaemt, waer zyn graf nu nogh in groote cere gehouden, en van vele luiden bezogt wort. Want de Perianen hou- den hem voor hunnen wettinge Iman of Opperhoofst: zoo dat zelf de groote Konning Abbas roemde van hem afkomfigh te zyn; dat de Turken egter verwerpen. Dit treuren duurt tien dagen lang, en gaat op de volgende wyze toe. Kleene troepen, bestaande in 8, 10, of 12 menschen, begeven zich op de straten, meeft al on-gehavent en flecht gekleedt. Hier onder loopen'er ook, die half naekt zyn, vuil

ook, en met zwart bestreken, zoodat onze schoorstevegers, versch uit den schoorsteen gekropen, daer niet by halen kunnen. Voor hoedanige figuren onze kinders niet alleen, maar ook oude luiden zich op de vlucht begeven zouden. Deze menschen, zoo gedrochtelyk uitgetre-ken, stellten zich zeer droevigh aan, heffende klaagliederen aen onder het gespeel van een tuig, als onze kaskinjetten, dat wy boven reets hebben aengeroert. Anderen dragen eenigh geweer, waer mede zy door hunne gebaarden de manier van zyn ombrenging verbeeldt. Eenen van deze luiden hadden by zich een byzon-der groot menschenbeelt, waer door Huffeyn betekent wert, zeer flegt en simpel toegetakelt. Dit beelt was hol, en wert bewogen door iemand, die daer in stak, zoodat men zyn beenen onder uit de klee-deren zaght. Zoodanige aperyen gaen'er doorgaens in zwang: wordende deze boot-femakers, die daer mede omloopen, hier voor van de winkeliers, en anderen, voor welker huizen zy fil staen, beloont met eenige Kas-begies, dat het minste gelt is, dat by de Perianen omgaet. Anderen geven ook wel wat rykelyker.

Ondertuffen wort'er des middags, en des avonts op de straten gepredikt, waer toe de bequaemte plaatfen uitgekoren worden, teweten daer de wegen op elkander flaen, en daer de meefte gangh is van volk. Deze plaatfen schikkenze dan fierlyk op, behangenzene met kleeden, en beleggenze met tapyten. Aen de muren hangenze in 't rond-schilden en andere wapens: Op het voornaemste deel van zulk een plaats staat een prediktofel, waer in men met 5 of zes trappen opfytgt. De Leeraer hier opgetreden heeft eenige bladen beschreven papiers in de handen. Hier flaet hy zyn oogen dikwyls op, en bromt de da-den en deugden van Huffeyn met luider stemme uit, zonder de historie van zyn ongelukkige doot te vergeten. Twee of drie trappen lager staat een tweede Lee-

raer, die, als de eerste zyne Rede geeindigt heeft, de zyne ook aenheft, maar al zingende, dat het klinkt. Tot gemak der toehoorders worden veel banken en ftoelen gezet. Ik, om myne nieufligerig-heit te voldoen, begaf my nevens eenige vrienden uit de woning onzer maetchap-pye naer een plaats, die daer digt aen was. Maer toen men ons in 't oogh kreegh, wert ons uit inzicht van ons Opperhoofst, waer voor ze groote agting hebben, aanfontse een goede zitplaats aangewezen. Ik zag dit werk een goed half uur aen, en moet bekennen dat de meefte toehoorders in zodanigen druk waren door het bewegelyk verhael der Leeraren, dat men'er weinigh zaght, dien de tranen niet over de wangen liepen. Mannen, vrouwen, kinderen, 't kreet al wat'er was luider keele. Aen den uithoek des muurs, die aen den wegth komt, zaght men een groote mismaakte figuur van eenen man, gevult met ftroo, gebonden onder de armen, ophangen. Hier door wert de doot-flager van Huffeyn, genaemt Omaer, ver-beelt. Dit beelt wert op eenen der avonden openbaeryk verbrant: en dit zelve geschiedde op verscheide andere orden der flatte. By nacht ook zagen wy ee-ne dezer predikplaatfen op eene groote vlakke, daer

zekere foort van een toneel was opgericht, toegefelt met veellatwerk om daer lichten op te zetten, wordende het getal der lampjes geschat op een getal van ontrent tien duizent. Ik bevond den toefel hier van zeer flecht gemaakt zonder eenige bevaligheid. Want de berei-ding hier van was zoo weinigh verzorgt, dat een groot gedeelte der ligten door den wint wiert uitgebluft. Het getal der toe-tieners was zeer groot, om nu niet tespren-ken van verscheide huizen, waer in al zulk een toefel was aengerecht.

Ondertuffen genaekte de Zondagh van onzen Pintertydt, dien wy vierden by den Heer Kaftelein. Hier lieten zich twee partyen van jongens vinden, elke party van zes, naer jaeryxe gewoonte, om eenige danffen te vertoonen. Zy wa-ren van gelyke grootte, byzonder aer-digh, en fraai gekleedt, hierby wel op hun werk afgericht. Zy speelden met houtjes, deze onder 't danffen tegen een floegen; van welk spel wy nu meer dan eens gesproken hebben. Hier onder lieten zich 2 of 3 der wykluiden hooren, zingende onder dit speelen en danffen der jon-gens, die geftadigh dan'd'e'en, dan'an-der elkander de hant boven 't hoofd hiel-den, met de grootste gezwintheit enbeval-igfte zwieren des lichaams geftadigh door elkander zwevende. Deze ftonden van nogh een groote party gevolgt te worden. Maer in het herwaert komen ontmoet-tense eenige jongens van eene andere wyk, met # REIZEN.

met welke ze hantgemeen werden; zoodat hun tydt hier mede gespilt wierde, vermits zy zich naer den Koning moesten begeven.

Om weder te keeren tot de plechtigheden, waer van wy gesproken hebben, het voornaemste der zelve beftondt in eenen ommegang, die den volgenden dagh ftondt te geschieden. Om welken te beschouwen wert my een bequame plaats aangewezen boven in een winkel van eenen bekenden Kok in de Bafaer. Hier moest alles voorby, zoodat my niets konde ontflippen.

Het eerste gezicht dan, dat ik had, beftondt in enige ruiters van den Daroga of schout, gevolgd door de voorften van den ommegang, die een deel zangers waren, yder met een waskaerse in de hant, en gekleet met een flegt linnen rokje meeft paars van koleur, ook hier en daer zwart, als voogende beft by den rou, dien ze door hunnen zang betuigden. Men zag'er ook die ten deele naekt, of met bloote beenen liepen, veelen ook met blooten hoofde. Anders waren alle, die dezen ommegang bywoonden, op de gezeide wyze gekleedt, en hadden een groot zwart opgerolt vaandel by zich. Agter hen volgden 3 kammeelen, op welker eenen twee jongens zaten meeft naekt, op den anderen drie diergelyke, de een agter den anderen; op den derden een gekleet vrouwenbeelt, doch bedekt, nevens eenen jongeling. Hierna nogh 5 kamelen, op elk van welke 6 of 8 meeft naekte jongens zaten in hangzetels van open latwerk, die aan de zyde der beesten afhingen. Hier agter werden twee vendels gedragen. Toen volgde een wagen met een opene kift, met een lichaem, dat als doot

scheen, daer in. Na deze wert nogh een andere kift gedragen met wit overtrokken, waer in niets lagh. Hier agter volgden zangers. Toen een wierookwagen met twee personen daer op, en vier kleine gekleede jongens, yder met een boek. In't mid-den ftondt een vierkante tafel. Rontom den wagen hingen veele vertinde instrumenten, als lampjes, waer agter een opgerolt vaandel gedragen wert, gevolgd van zes paar foldaten in een gemalyt harnas, hebbende stormhoeden op 't hoofd. Agter hen gingen twee aerdigh gekleede jongens, met pluimen en bellen gefiert. Toen een paert, waer op een gevangen jongeling zat, gevolgd van nogh 16 geboeit geleid werden, gaande de een agter den anderen, en agter hen nog 5 jonge gevangens, die aen een touw gebonden den trein volgden. Hier op quam een wagen, waer in 6 hoofden zich uit den gront vertoonden, die met zand beftroit was, waer onder de lichamen verborgen

lagen, welker hoofden zoodanig uit de planken ftaken, als of ze afgehakt waren. Om welk te natuurlyker te vertoonen, was'er eenigh verfch bloet nevens de hoofden gefprengt. Op den zelven wagen zaten twee gekleede perfonen. Hierna volgde de wagen, waer op Huffeyn door leggende verbeelt wert door eenen man in 't harnas, hebbende eenen houwer of fabel in de rechterhand. Men zag deze ook bebloet, als ware hy verfch gedoot, om te meer mededogen in 't gezicht en de gemoederen der aenschouwen te verwekken. Alwaer deze wagen voorbyreedt maekten de Perfanen een groot misbaer, en tekenen van een ongemeene droefheid, fchreeuwende ook vee-len op het zien van den wagen met luider keele, en weenende voorts als kinderen. Deze verbeeldingen (ik moet het zeggen) werden zoo bewegelyk vertoont, als ik noit ergens gezien heb; zoodat ik die onverbeterlyk oordeele. Want schoon het yder van ons beuzelagtigh en ydel voorquam, deze toefsel had onze zinnen zoo zeer ingenomen, dat we in geenens ftaet waren om'er om te lachen. Ver-volgens quam een vele jongelingen zoo ongebonden, als geboeit, met hunnen be-waerder nevens zich, die verziën van eenen ftok, hen nu en dan dreigde te flaen, dat ze dan op eene vreeftagtige wyze ontweken en zich schielyk nederbogen; op welke streken zy wel afgerecht waren. Nu quam nogh een ongemeen groote wagen, getrokken van mench-en, gelyk de andere. Deze was ook met zant over-dekt, en met bloet besprengt, leggende daer in twee menschen, quanfuis doot, en nogh vier andere, waer van men alleen de hoofden zag, zynde de lichamen, gelyk op dien anderen wagen, onder de planken verborgen. Op deze zelven wagen zag men 6 paar jonge tortelduiven loopen. Weder quam'er een andere groote wagen, waer uit men vele armen en beenen alleen zagh uitteken, zynde het verder gedeelte der lichamen daer onder verborgen; waer by twee brandende was-kaerffen ftonden. Hier volgde nogh een wagen waer op 6 hoofden zich uit den gront lieten zien, zittende daer by twee gekleede perfonen. Agter dezen quam weder een wagen, waer op een doot lichaem in 't harnas lagh, nevens eenen zieken, die daer by zat. Hier agter werden twee vendels gedragen. Toen volgde een paert, wiens zadl op de zyde hing, gevolgd van

twee tromflagers, bekken-spelers, en zangers. Toen verscheen een wagen met twee dootkift-en, waer by twee jonge kinderen zaten, elk met een boek in de hant. Deze speelden hun rol kunftig genoeg, omarmende by wylen de kittten der verzierde doodden. Toen zag men # CORNELIS de BRUINS

men eenen zeer grooten wagen met 10 of 12 doden, waer van men alleen de armen en beenen zag befmet met bloet, als of ze gewond waren, en stekende uit het zant. Hier by zaten 5 of 6 gevangenen, en agter den wagen een jongeling te paert, die als met pylon doorfchoten en geheel bebloet, voorts in vremde kleeding toegeeftelt was. Hy hing als flaeu van zwakheit van 't paert af, dat ook vremt opgefierd was. Na hem quam een dootkift met zwart stof overdekt, gevolgt van zangers en speeleren, die als in triomf voorttrokken. Hier agter werden drie lanfen gedragen, welker koorden met gelteenten bezet waren. Toen quam een paert geladen met boog, pylon, tulbant of muts, en een groen vaantje daer op. Weder 5 paarden met schilden, pylon, en boogen, en ander gereetschap. Hier agter werden weder drie lanfen gedragen, die boven aen het beelt van eene hant hadden. Eindelyk quam een fierlyk opgepront paert, waer op drie paar duifjes ftonden: maer dit ging door wanorde niet op zyn plaats.

Toen ik al dezen trein dus had overzien, onderftond ik by eene wetgeleerden wat de byzonderheden, die my in dezen omgang voorgekomen waren, zeggen wilden. Hier op zeide men my dat de 12 jonge tortelduiven, die ik op den wagen gezien had, de gedagtenis vernieuwen der duiven, die op het lichaam van Huffeyn quamen vliegen, toen hy verflagen was: en dat deze duiven befmet van het bloet, dat uit zyne won-den quam, van daer gevlogen waren naer Mediena, daer de zuiter van Huffeyn woonde, die uit het gezicht dezer duiven de doot haers broeders verftondt, gelyk zy zelfve hier van de voorpelling te voren gedaan had. De wagen met de twee dootkiften, waer by de twee jongens zaten, die elk een boek in de hant hadden, verbeeldten de twee doode zonen van Huffeyn, Alie Asker en Alie Ekber. De jongeling met pylon doorfchoten, die te paerde reed, gaf mede eene beeltenis van Huffeyns zoon Alie Asker, die men zeide dat met pylon doorfchoten was. De dootkift met zwart overdekt was die van Huffeyn. De wagen met 6 hoofden, die zich uit den gront vertoonden, daertwee gekleerde perfonen by zaten, verbeeldten de kinderen van Huffeyn. De itale hant op de lanffen was de betekenis van het krygfteken, dat de aenhangers der Perfi-aenfche Mahometanen wel eer op hunne ftaandaarden gevoert hebben. En gelyk de hant vyf vingers heeft, betekende de eerste den perfoon van Mahometh: de tweede, Alie: de derde, Fatma, dogter van Mahometh huifvrou van Alie: de vierde, Haffan; de vyfde, Huffeyn. Zoo dat deze ganfche ommegangh alleen be-

ftont in het verbeelden van Huffeyn, en zyne 72 vrienden, die door hunne tegen-frevers omgebracht, of, zoo als de Perfi-anen het willen gerekent hebben, gemar-telt zyn.

Het aenmerkenswaardigfte, en daer ik my mceft over verwonderde, was, dat die menschen, welker hoofden, armen, en beenen, uit den gront der wagenen zich vertoonden, zich zoo lang konden houden zonder eenige beweging. En het is in derdaet niet te begrypen, dewyl dit omme gaan de ganfche dagh duur-de. De meefte hoofden ook waren van gebaerde mannen, en zoo dicht om den hals gefloten, als ofze afgehakt op den romp ftonden met geflotene oogen, waer aen men zelf weinig beweging konde merken. Maar men gaf my te kennen dat men dezen luiden te voren iets ingaf, opdat ze dezen laft zouden kunnen uit-flaen, en als dodden ftel leggen. Niemand zeker behoeve te denken dat hier eenigh bedrogh onder schulde, dewyl ik de zaak zoo wel onderzocht heb, dat'er geene plaats is voor eenige twyffeling. Alleen wert op eenen der wagenen be- speurt een hoofd gemaakt van wafch, en met verw gekolorelt. doch dit was zoo kennelyk, dat yder de onnatuurlijkheid aenftonts merkte. Ook is deze lantaart te dom om iets zodanigh na te bootfen, dat men het voor levende zou aenzien. Met al deze fchoufspielen raekte deze dagh ten einde.

Des anderen daags begaven wy ons met het aanbreken van den dagh naer dezelve plaats, om het overige dezer plechtighe-den te bezichtigen, die, nadat wy twee uren gewacht hadden, eerft eenen aenvang namen, omdat de Koning later, dan de jaerylxte gewoonte was, te voorfchyn quam.

Het geen nu verder geschiedde beeftont in het optrekken der wyken, en omvoe-der wy-ren van eene toeberede fieraden. Het werk wert aengevangen, als te voren, van eenige Ruitery, in dienft van den Daroga; die gevolgt wert van eenige jon-gelingen gewapent met ftokken, en danf-fende en springende onder 't geroep van Huffeyn, Huffeyn. Na hen volgden 3 of 4 speelluiden, flaande op cimbalen of op kopere bekkens, waer by 2 of 3 tromflagers gevoegt waren. Na hen quamen de wykluiden, waer van de eerste party gewapent was met bloote fabels en schilden. Anderen hadden ftokken fierlyk befchil-dert. Yder van hun was op het deftigfte uitgef trekten, gekleedt met fulpe veften, fchoone fenturen om den middel, en kof-telyke tulbanden op de hoofden, heel anders dan des daags te voren. Alle deze partyen gingen dus in't algemeen voort, van elkander nergens in onderfcheiden, als # REIZEN.

als alleen dat d'eenen fraejer en heerlyker dan d'andere gekleedt was. Eeneige der wykluiden, die onder zich wel overeen quamen voerden met zich een fierlyk maexel op de wyze eener karos, alom bezet met Spiegels, Sabels, Gansjaers of meffen, en ander geweer van gout en zilver; alle welke dingen een aengename flikking van zich gaven, zynde geene plaats onbezet gebleven. Andere wagens zag men'er hooger van fatfoen, ook wel van binnen open, doch

zonder hemel, en ryklyker met spiegels verziert. Gemeen- lyk ryt in zulk eenen tydt de fraeiste en grootste party voor. Vyf zulke rytuigen werden'er omgevoert, staande een zelfte op het begin van de Chjaer-baeg tuffchen twee gebouwen. Dit was geheel van spiegelwerk, toegeeftelt op de wyze van eenen altaar met zweye opgaande deuren, welke geopent zynde het zelve fieraadt vertoonden. Het was van een goede hoogte; zoodat een der predikers daer op fteeg, toen de Koning zich liet zien op het gebouw van zynen tweeden tuin, daar een lange voorgallery op was. Dit opge- flagen werk bleef daer 3 of 4 dagen agter een ftaen. Het was in een gefelt, dewyl het niet geheel door de stadts poort, en verschei- de andere zou hebben kunnen doorgaan.

Na dezen flatelyken ommegang volgde een andere, waer voor vele paarden en vaendels gingen. Eeneige dezezr paarden hadden platen voor de hoofden, en schoone witte pluimen daer op. Andere were geharnaft, ook beladen met kostfelyke kleeden, fabels, schilden, bo- gen, pylen, ftokken, en ander gereetichap. Zommige hadden ook tulbanden op, zom- mige ook zwaarder pluimaedje, en andere fierlyk tooifels. Hier agter volgden vele zangers, bekpenpelers, en danfers, die zeker flagh van paveljoentjes al danf- ende boven hunne hoofden hielden. Zom- migen droegen spieflen, met koorden en quaften verfiert. Toen quamen de luiden, die den ommegang uitmaakten, op dezelve wyze als des daags te voren. Deze ftonden by wylentil, en hieven een ge- zangh aen, fmytende ondertuffchen over hun hoofden gehakt stroo, dat ze hierom by zich gesteken hadden, en roepende met een veraarlyk geluit, Hufleyn, Huf- feyn. Veele zag men met bloote fabels in de eene hand, en in de andere hun schilt. Weder andere troepen hadden ftokken wel tien voet lang, en dik naer maete der lengte, gekoleurt met verscheide verwen, ook vergult, en verzilvert, niet anders als of ze zoo ten ftryde trekken zouden. Men bespeurt ook wel klaer dat alle deze verscheide troepen, naeryverigh van elkander, wel luft zouden hebben om eenen flagh te wagen. Maer de

schout meer dan duizent mannen te paert Voor- by zich hebbende spant alle kragten in om zorg van zulk eene wanorde voor te komen. Hier- om plaetst hy zyn volk ten deelee vooraen, ten deelee tuffchen beide, ten deelee agter de wykquartieren. Eenenige der zynen flet hy ook op de wegen, en laat in het ommegaan de eene party ftil staen, tot dat de andere voorby is. Eindelyk hy ziet met alle vlyt uit, aen welken kant eeni- ge onlucht zou mogen ontflaen, en hout goede wacht dat de verschillende partijen niet by een komen, dewyl, als dat ge- beurde, elke party den voortogt zou begeren. Ook zyn in dit optrekken zoo veele fimale wegen door te gaan, dat de eene party d'andere niet wel zoude kun- nen wyken. Boven dit ftaen tot dit ein- de veele foldaten te voet, en houden op allen onraadt hun schijtgeweerd gecreet. De luft om aen den man te raken wakkert te meer, omdat dit volk een byfter gevoelen heeft, teweten dat iemand in de dagen van dezen flatelyken ommegang komen- de omgebragt te worden aenftons in den

hemel wordt opgenomen. Hier by komt, dat geen recht altoos gedaan wort over moorden, of andere zware ftukken, in deze dagen gepleegt. Waerom menschen, die anderen haet toedragen, hunnen flagh in dezen tydt wel weten waer te nemen; eveneens als gebeurt in Italie, ten tyde van het Carnaval. Hier uit magh men afnemen hoe gevaarlyk het is in dezen tydt, byzonder in de laafte dagen, veel by de fraet te zyn. Die derhalven by de-zen omme- gang niet te doen hebben, bly- ven al veel in huis, even als de Mahome- taenfche Turken, die hier bekend zyn. Want deze laten zich dan noit zien, als wel wetende dat men kennis heeft van hun gevoelen, dat geheel ftrydigh is te gen dat van Hufleyn, en geheel overeen- komende met dat van Omaer, de tegen- party van Hufleyn. Tegen andere natien is de haet echter zoo groot niet. Zelf la- ten ze de Indianen, die Heidens zyn, de wegen in alle veiligheid gebruiken. De meeninge des volx nu, om deze ftafie by te woonen, was zoo groot, dat de geheele flat op de been was. Veelmen- icken waren ook van buiten gekomen, zoo dat'er eenige honderd duizenden van man- nen en vrouwen omzworven. Dit ging (dat te verwonderen is) alles toe zonder eenigh ongeluk, daer men nogtans in vo- rige jaren veel van gehoord had. Want de partyen der wyken aan elkanderraken- de, ftoven op als dolle menschen, flaen- de, quetfende, en moordende elkander op een erbarmelyke wyze; vliegende op de minfte tyding van het gewegt ontallyke anderen daer na toe, elk om zyn party by te springen.

Nadat alle deze plegtigheden geeindigt

Andere Omme- gang. # CORNELIS de BRUINS

waren, reed ik den 19 der maent, een uur na middernagt, naar de graffteden der Christenen. Wy bleven daer tot de aankomst van den dagh, en gingen vervolgens in den nieuw gemaekten tuin des Konings, die zeer groot, en met eenen muur van aerde omtrokken was. Met de vyvers wasmen al verre gevordert. Veele jonge boomen waren'er ook geplant. Het faizoen was ook in zyn kragtigste, waer door rozen, en andere bloemen, die dit geweest geeft, in meenigte waren opgeloken. Fraie of zelfsame bloemen verneemt men niet. Van hier gingen wy naar Julfa, en daer gekomen zynde, begeven ons naer den luthof van François Sahid, tolk der Maetschappye, van wien wy meer gesproken hebben. Wy maekten een gezelfchap uit van ontrent 40 menschen, die dezen avont daer deftig onthaelt werden. De vrolykheid was groot, en de luthof zelf, wiens paden altemaal aan beide de zyden met kaerflen bezet waren, vermeerderde het vermaak. Moe- de zynde, namen wy onze nachtruft in twee huizen van onzen Gaftheer. Den volgenden dagh gingen wy de vrienden van den Heer Kaftlein begroeten, om welk te doen wy daer gekomen waren, dewyl deze Heer in de volgende maent flont te vertrekken, en niet weder in Julfa te keeren. Hierom nam hy zyn afscheit van de voornaemste Armenische Koopluiden, van den Patriarch van de Europeesche Geestlyken, en andere Francken. Deze bezoeken duurden drie dagen agter een, dewyl'er wel ontrent veertigh huisgezinnen te

begroeten waren, en de bezoeken niet schielijk kunnen afgelegd worden ter oorzake van 't onthael, dat men overall geniet. Want zoodra men ingekomen is, worden bandees, of fierlyke groote langwerpige houten bakken, gevult met konfituren en fuikerwerk, voor-gezet. Indien het gezelschap sterk is, zet men voor twee menschen eenen bak. Anders voor elk mensch eenen. Hier by komen rozen en andere bloemen, om de menschen met lieffelyken reuk te verquikken, waer op de Perfianen al van outs ge-

zet zyn geweest, als blykt uit de boeken der oude schryver. Dan komt'er een wierookvat, nevens een kantetje gevult met rozewater. Hier worden de gaften mede besprengt. Wyders wort aan yder een Kaljan gegeven om tabak te rooken. Hier op komt'er Kaffee, en Bidmufwater, nevens andere lekkere warme dranken. Is het na den middagh, men zet ook andere zoetigheden voor, die de tyd des jaers mede brengt. By de Christenen, die hier zyn, wort ook brandewyn, of andere sterke wateren geschonken, en, is het na den middagh, ook wyn. Hier uit is wel af te nemen dat'er een uur door-gaat, eer men een bezoek op behoorlyke wyze kan afleggen.

Al dit werk gedaen zynde, vertrokken wy den vierden dagh weder naer de stad, en namen onze ruit in de verbylplaats der Maetschappye. Hier verftond ik dat des daags te voren een Gezant was aengekomen wegens den eersten Vicer van het Turke Hof, die maer een gevolg hadt van 6 of 7 personen. Men gifte dat hy was gekomen om van den Koning vryen doorgang van oorlogsvolk te verzoeken, dat de Turke Keizer zenden zou om de Georgianen, die federt enige jaren zich hebben willen ontaften van de schattingen, die het Turke Hof van hun vordert, te beoorlogen. De Turken zyn om deze zelfde reden al dikwyls derwaart getrokken, maar altijd belemmert geweest door de engte der wegen, die ze doortrekken moften, waer van hunne vyanden zich bedienende, hen in die engte besloten en floegen. Deze Georgianen voeren den Georgia-naem van Baffa-'t joeg, dat in de Turken-tale Blootboofsi betekent, omdat hun hoofd maer bedekt is met een klein mutsje, waer in eene gaten zyn, waer door ze haar-lokken trekken omdat het te vafter op het hoofd zou blyven. Hunne hemden zyn zoo lang, dat ze onder uit den rok komen. Het geweest, daer zy zich onthouden, wort ook Baffa-'t joeg genoemd, als zeide men, het lant der Blootboofden. Het legt tusschen Turkye en 't lant Gorgeftan.

Turx Ge-zant.

Perfiaen-fch ont-hael. # REIZEN.

XXXI. HOOFDSTUK.

Gebruik der schilderkunst by de Perzianen. Zeden ontrent de geboorte, en doot, en begraeffenis. Wyze van trouwen. Soorten van gelt in Perzie. Grote vertiering van suiker binnen Spahan.

Ik zoude my, terwyl ik bezigh ben met den lantaert der Perzianen te beschryven, inlaten om hunnen Godsdienst ook open te leggen. Maar wetende dat verscheidene Reisbeschryvers wytloo-pigh hier van geschreven hebben, zal ik die moeite sparen, om den lezer niet iets voor te leggen, dat hy elders genoeg vinden kan. Met een woord alleen zeg ik, dat'er tusschen hunnen Godsdienst, en dien der Turken zeer weinig verschil is, uitzeeft dat de Perzianen geen afkeer hebben van gecilderde beelden, die men ook doorgaans in hunne huizen ziet. Want men vint'er tafereelen bepaalt met paarden, jagten, verscheidene beesten, vogelen, bloemen, en wat des meer is, aan den wand hunner vertrekken, gelyk ik te voren reets aengeroert heb. Men vindt ook zeker onder hen verscheidene meesters in deze kunst, waer van twee der voornaemste, gedurende myn verblyf in dit lant, ins'Konings dienst waren. Eenen van hun ging ik bezoeken, om eene proef te nemen van zyne kunst, die voornamentlik bestond in kleen gevoelte met waterverf naer het leven af te beelden. En ik moet'er van zeggen, dat zyn werk al fraei, en boven myne verwagtinge was: hoewel hy, gelyk al de rest, weinig of geen begrip had van dagh of schaduw, waer aen nogtans in het schilderen zeer veel gelegen is. Deze schilder was toen ter tydt bezigh met een printboek vol bloemen, in ons Vaderland gedrukt, voor den Koning in waterverf af te schilderen. Waer toe een der Europeesche Geestelyken hem de koleuren daer van, zoo veel als mogelyk was, met den mont beduidde. Zy hebben hier toe uitmuntende verwen. Dogh ik vond'er ook, die uit onze Nederlanden daer gebragt waren, als lakverw en andere. De Ultramarin of la- zuur, de schoonste blauwe verwe, die'er is, maken ze zelf, of ontvangen ze van de Armenische schilders: want den La-zuurtee of Lapis Lafuli hebben ze in hun lant, van waer wy hem krygen. Eenigen van hun zetten zich op het beschilderden van wandelftokken met zekerefoort van lakwerk. Anderen bemalen de ink-tokers, die ze maken op de wyze van een klein kasje, om de rietpennen, en wat ze meer noodigh hebben, daer in te leggen. Deze kasjes makenze zeer fier-lyk op, en schilderen daer bloemen, bees-jes, lofwerk, en ook wel eeneige beelden op.

By luiden van aenzien vind men ook Boeken. boeken, die fraei ingebonden en verfiel zyn met alle foorten van beelden op hunne wyze gekleedt, ook jagten, enkele mannen-of vrouwenbeelden, ook gezelschappen, beesten, en vogelen, met schoone koleuren in waterverwe afgebeeld: ook onkuijche verbeeldingen, daer ze zeer toe genegen zyn. Ik vond zulke boeken by zekeren voornamen heer, dogh al de schildery flegt, plat, flyf, en geheel kunfteloos. Zoodat'er niet aenlok-kelyx aen was, als men de aengenaemheit

der koleuren ter syde zet. De bladen altermael waren metgout en zilver verfiet om het oog te behagen. Evenwel den Gierigheit der Perzia-nen. ke niemand dat de zinnelijkheid deze menschen hier toe zoo groot is, dat ze daer gelt aen zouden willen hangen, of eeneige andere schoone flukken uit hun beurs betalen. Verre van daar. Maar om iets te ontvangen staan hunne handen altydt open. En dit gebrek is by grooten zoo wel als by kleenen. Het is gebeurt weinig tyds Geval van eenen Hoogduitsen schilder, voor myne komst in Perzie, dat daer aen-quam een Hoogduitsch Schilder, genaemt Dionys. Dees in Italie lang geweeft zyn-de, en den groote meesters veel afgezien hebbende, maakte voor den Koning een ftuk met beelden. Men ontving het, men hing het in het paleis op, en vergat den Kunftenaar te betalen. Hy is ook noit aen zyn gelt geraekt. Zoo dat iemand zich inbeeldende dat hier eenig geluk voor vremdelingen zou te bejagen zyn, zich zeer bedrogen zou vinden. Ja, als men het onderzoekt, zal men bevinden dat het hier altydt zoo geweest is, ten ware by avontuur eenig Koning geregeert had, die anders van aert was geweest. En dat zoo zynde, raekt dat de natie niet, maar juift een eenigh mensch, die dan ze-ker voor een zelftaem voorbeeldt verfreect. Want de edelmoedigheid is hier een onbe-kende deugt.

Men toonde dit in den jare 1652 aan den Heer Joan Cuneus, Gewoonlyken Raedt van Indie, die wegens de Neder-landt. # CORNELIS de BRUINS

lantsche Oostindische Maetschappye afgezonden aan dit hof onder andere geschenken voor den Koning met zich bragt een groot stuk schildery, waer in krygfluiden te paerde waren afgemaakt. Men dacht niet anders of dit stuk zou hier grooten ingang hebben, omdat de Perfanen groote liefhebbers van paarden zijn. Maar men vraegde koeltjes, hoe hoog dit stuk in prys wel geschat wierde. De Gezant niet willende het geschenk verheffen noemde een gemeene fomme. Hier op werd befloten het stuk te houden, en de genomen de penningen daer voor uit te schieten. Meer zou ik hier kunnen byvoegen, maar wy zullen hierna gelegenheid hebben van andere dingen hier toe dienende te verhalen. Nu luit my te melden wat gebruik zij hebben ontrent de geboorte der kinderen, het trouwen, en begraven der afgestorvenen.

Als een kint ter wereld gekomen is, ontbieden ze na verloop van 3 of 4 dagen eenen hunner wetgeleerden. Deze geven zy te kennen den naam, dien men gaerde aan het nieu geboren kint geven zoude. Hier op spreekt hy drie reizen agter een het kint in 't oor, noemende maer allen schyn den naam, die verzogt is. Vervolgens verricht hy eenige plegtigheden: na welker einde zy dien dagh met hunne vrienden in vrolykheid overbrengen.

De befnydenis geschiet niet, voordat zy 6 of 8 jaren out, of ook wel ouder zyn, zoo als het goet vinden dan valt van Ouderen en vrienden; zoodat het noit naer de wyze der Joden op den agtsten

dag geschiedt. Dan recht yder naar zynen staat gafteryen aen, van vreugde dat het kint in het verbond van Mahomets wet, in den Alkoran gegeven, als een Mufelman of ware geloovige aengenomen is.

De zeden des Huwelyx zyn dus. Als iemand onder hen genegen is een wettigh huwelyk aan te gaan, zoo spreekt hy niet met de gene, daer hy zyn genegenheid op gezet heeft, maar met hare vrienden of mogen. Van welke zoo de zaak goetdt gekeurt wordt, ontbiedt men eenen geeftelyken of Wetgeleerden. Deze onderrecht van de zaak vraegt den man, of hy gene gen is zulk een perfoon voor zyn vrou aan te nemen. Het welk van hem toegetemt zynde, vraagt men het zelve ook aan de vrouw. Als deze ook haer woort gegeven heeft, stelt de Wetgeleerde (want men weet hier van geene Notariffen) een geschrift op, waer by blykt, dat de bruidgom een zekere fomme gelts aan zyne bruide maakt. Dit geschrift ondertekent de Bruidegom. Hier door is de vrouw zoo beveiltigd, dat ze dit gemaakte goetd volgens de wetten behout, al gebeurde het ook, dat de man haer verliet, het welk hem vrytaet. Ja by zyn overlyden zelf zyn zyne erfgenamen gehouden dit goeht aan haer uit te keeren nevens een agtste deel van alle zyne nagelate goede- ren. Zoo deze vrou ook komt te sterven, en kinderen nalaet, is de man verplicht, zoo hy een tweede huwlyk aengaet, en daer uit kinderen wint, aan de kinderen zyner eerste vrouwie het moederlyk goetd vooraf uit te keeren, zoongtans dat deze kinderen het regt behouden van daerna met zyne kinderen in de deeling gelyk te staan.

Komt het te gebeuren dat iemand der Christenen, of andere, die buiten het Perfisch geloof zyn, het zelve aanneemt, trekt zulk een verloochenaer naer zich al het goetd zyner afgestorvene vrienden, in welker geloof hy zelf te voren geweest was, en fluit alle andere mogen, die niet tot het Perfisch geloof overgekomen zyn, buiten. Vallen'er twee Christenen te gelyk af tot den Perfischen godtsdienst, zoo erft de naeft bestaande al het goetd zyner Christen vrienden alleen.

Bywyeven nemen ze zoo veel als zy begeren, of zoo veel als zy magtigh zyn te onderhouden. Van welke zoo zy'er eene verlaten, mag de verlaten in geen 40 dagen zich met een ander man vermengen, opdat eerst blyke of zy zwanger is. Het welk zoo zynde, moet de man haer onderhouden, totdat ze verloft is, en het kint naer zich nemen.

Alle de kinderen ook by deze bywyeven gewonnen, worden voor echt gehouden, en gerechtigd tot de deeling nevens de andere.

De Ouders, die een dochter uithuwlyken, geven elk naar zynen staat haar zoo veel mede, als hun wel gevallt. Maar hier over wort een brief ingeëlt, inhoudende dat de dogter hierna niets meeders

van hare Ouders zal mogen vorderen, dewelke gerekent wordt haar rechte deel der erffnisse wech te hebben, zonder oit met hare zusters of broeders, die ongehuwt zijn, te mogen deelen.

Het overleveren van den bruitschat geschiet op de volgende wyze. Kleederen, en andere tilbare goederen worden meetten-deel op paarden gelegd. Het overige wordt gedragen van verscheidene personen, die met banket en andere lekkernyën heel beladen gaan. Men zou zeggen dat het een flatelijke ommegang was. Hoe grooter de luiden zyn, hoe de pragt ook grooter is. Speelluiden verzellen den trein. Dit geschiedt weinig dagen na den troudagh. Hier toe is in het huis van den man een vertrek geredeit gemaakt, daer alle tegen den avont met licht wort ingebracht. In deze staetie gaan de mannen voor, de vrouwen agter; zoodat men eene verbeelding ziet van een ganfch schouwspel.

De

Zeden ontrent de geboorte. Befnydenis. Zeden des Huwelyx. Bywyeven der Per-fianen. Huwlyx-goedt. # REIZEN.

De Grooten in 't algemeen hebben mede een eechte vrouw, die van de bywvyen wort opgepäst, en geeërt met den naam van Chana, naer den titel van hare man, die een Chan is. Zy eet ook alleen, en wort van eenige derandere ter tafel gediend. De kinderen zoo van echte vrouwen als bywvyen zyn alle even gewettigd, en faan in het deelen der goederen gelyk. Als deze bywvyen kinderen ter werelt bren-gen, verheugt zich de echte vrouw over de geboorte. Als hy zich by een zyner bywvyen begeven zal, zend hy eenen zyner gefnedenen naer haer vertrek. Want elke heeft haar vertrek byzonder. Deze gebiet haar zich te begeven naer de banje, om zich te reinigen, en den Heer op te wachten. Zy gehoorzaamt hier op aenflonts, en toit zich op de behaegelyxe wyze op om haren Heer te ontfangen. Deze bywvyen eten alle met elkander, zonder dat 'er iemand anders by is.

De Koning neemt zoo vele wyven, als hy begeert te hebben. Hy neemt de keur uit de jonge maegden, ook uit de Georgiaensche, Armenische, en zelf dogteren van andere Christenen, als hy ze maar bekom en kan. Deze faan alle gelyk. De eerste zoon, dien hy by een van haar wint is de naeste erfgenaem des Ryx, zonder dat 'er agt gegeven wort by welke eene vrouw hy gewonnen is: zynde de moeder in eenen zelve rang met de andere vrouwen: van welke zoo hy'er eene verftoot, trout hy die, als ze niet bevrugt is, uit aen dien hy wil. Zoodat dikwyls gebeurt dat luiden van minderen rang aan zulk een huwelyk geraken.

Wat de begravinge der dooden aangaat, daer van heb ik deze wyze van doen aangemerkt. Als iemand overleden is, wort na verloop van 2 of 3 uren een Wetgeleerde ontboden, door wiën eenige gebeden en andere ceremonien gedaan wor-den. Dan brengen ze het lyk, leggende in een kift, buiten het huis op een plaets daer toe geschikt, om het te waffchen en te reinigen. Het

wort gedragen van lui den daer toe gestelt. Vooraen ziet men eenige zangers gaan, ook andere luiden dragende ftokken, spießen, standaarden, of kleine vanen. Men ziet eenigen tot bewys van rou ongehavent, met gelicheur-de kleederen, of ten deele naakt. Om het lyk voor en agter (byzonder als het luiden van faat zyn) loopen ook zangers, Wetgeleerde luiden, en andere Geeftelyken, ook werreltyke luiden, zingende treuren en klaegliederen. Agter het lyk volgen de naeste vrienden en bekenden, weenen-de ten deele van droefheit, ten deele uit gewoonte. Hunne kleeding verschilt niet van hunne gewoonlyke dragt, als men uitzondert die voor aen gaan.

evenwel laten een gedeelte van hunnen tulbant loshangen. Zy gaen niet gepaart of in eenige orde, maar in het wild, en zonder regel.

Gekomen zynde ter bestmde plaetse, en het lichaam gezuivert hebbende, stoppen ze den mont, neus, ooren, en alle de opene deelen met kattoen. Tuffchen de lyken der mannen en vrouwen wort geen ander ondersheid gemaakt, dan dat de vrouwen door vrouwen worden gereinigt, en ten grave geleidt. Want van hier worden ze vervolgens naer het graf gebracht, daer eenige gebeden of ceremonien gedaan worden. Dan leggen ze het lichaam in een laken gewonden in de aerde op de flinke zyde met het hoofd naar 't Oosten, de beenen naar 't Westen. Want het gezicht moet gekeert zyn naer het graf van hunnen Profeet Mahomet. Dit gedaan zynde, maken ze een half rond gewelf van aerde en leem in het graf boven het lichaam; vullende dan het graf met aerde tot den bovengrond, en ftel-lende eenen graffteën daer op. Voor luiden van aanzien wort'er een verheven koepel boven gestelt. Luiden ook van hooge agting, of gunftelingen des Konings, worden met een Koninglyke tom-be verheerlykt. Voor hoedanige graffte-den zy groote eerbiedigheid hebben, houdende die voor heilige plaetfen. Eeneige dezer tomben zyn kerxwyze gebout met schoone blauw verglaeide koepels; dat zeer pragtigh faat.

Tot de zeden behoort ook het gebruik van geld, waer van de grootste zilveremunt is een Hafser denarie of een stuk van tien mamoejjes, zynde elke mamoejde naer onze rekening ontrent 8 stuivers. Dan volgt een daezaejie of een stuk van vyf mamoejjes. Dan is 'er de Paenfzajie van twee en een half. Daer zyn ook ftukken van twee mamoejjes, genaamt Abbaasjes: dan ook van een mamoejde, waer van'er twee foorten by de vorige Koningen ge-flagen zyn, wordende genoemt mamoej-jes havife. Dit is 'tgelt, daer 't lant zoo veel van verzien is, kunnende de koop-luiden by den uitvoer daer van hunne rekening niet vinden. Het wort in den handel by ontfang en uitgift door het gan-sche ryk gebruikt: zonder dat 'er eenigh ander geld tot den in-en uitkoop der goederen omgaet. Nog zyn'er zaajies, of halve mamoejjes. De eerste twee geltspie-cien worden zeer weinig, en maer op zekeren tydt van 't jaar voor den Koning ge-flagen, om die aen den armen uit te dee-len. De zelfde zyn ook zoo heel gang-baer niet, en men

ziet ze weinig, als by luiden die de zinlykheid hebben van ze te bewaren, omdat ze in waerde en gewicht van de Abbaasjes, MamoeDjes, en ZaaJies, die'er nu ge-flagen worden, eenigzins verschill- # CORNELIS de BRUINS

schillen. Want deze drie lastt genoemde specien zyn in de jaren 1684 en 1685 op een vaste allio en waerde gelt, en daer by gebleven: tot dat de muntmeesters uit vuil gewin door slofheid en agte loosheid der regeringe hunne waerde be dorven hebben. Waer in geen orde gelt wert, voordat de gemeente eerst daer over begon te mompelen, en daerna aan de Ryxraden te klagen. Toen werden die muntmeesters af, en in hun plaats andere aengeeftel, die dikwyls niet een haer beter waren dan de dikkwyl. Dat ook geen wonder is, dewyl zulke menschen, zonder eenige andere straf te ondergaen, alleen van hunne ampten verlaten worden. Deze gelden dan worden niet gebruikt tot in- of uit-kooP van goederen; maar de Maomedjes haviefe, by de oude Koningen gemaflagen, dienen hier alleen toe. Zoo dat de kooplieden, als het de noot ver eischt, dezelve moeten opwiffelen, ge vende dan 1, 2, ja wel 6 van deze penningen ten hondert voor opgelt. Waer om de handeling van dit gelt aen te mer ken is als een andere koophandel. Het is ook zoo heeft niet gelaagd, of de inland sche kooplieden wiffelen het op, en ver voeren het heimelyk naer Suratte, omdat ze zich laten voorlataen daer meerder voor deel by te doen, dan by het inkopen van goude dukaten.

Het koper gelt beftaat in twee soorten. Van de grootste soort; die ront is, gaen'er 10 op een MamoeDje. Van de kleinste, die langwerpig is, vyfentwintigh. Zelden ziet men goede munt. Even wel bequam ik een goude dukaat, die my voor iets zelfaems ter hant gelt wert. Maar zy heeft op verre na haar behoer lyk gewigt niet.

Alle de goederen, die tot Gamron komen, worden daer verhandeld, en de gelden by wiffel overgemaakt, door de Benjaensche makelaers in goude dukaten opgewisselt, en naar Indie verzonden.

Volgens zeker verdragh met onze Handel van den Koning van Perfie, en de Maet schappy van Indie. Maetschappye gemaakt is de Koning van Perfie gehouden jaerlyx aen haar te le veren 100 Cargen zyde, zynde elke Carga 408 ponden Hollants, dat samen beloopt 40800 ponden. De Maetschappy zent ook op haar beurt jaerlyx naar Spahan twaalf duizent pakken fuiker, yder pak gerekent 150 ponden, dat samen be loopt agtien hondert duizent ponden. En die worden alle alleen in Spahani vertiert. De zyde onfangen zynde in het huis der Maetschappye wort in voor ten verdeelt, voorts in kleener balen ingepakt, en naar Gamrom op paarden en muilen verzonden, en weder van daer naar Batavia vervoert.

XXXII. HOOFDSTUK.

Beschryving en afbeelding van Gevogelte. Beschryving van geboomte, vruchten, aertgewassen en bloemen. Prys der eetwaren. Hoedanigheid einer beroemde Gom, of Mumie.

T ERWYL ik myne oogen en gedagten dus liet gaan op den aert en zeden dezer menschen, vergat ik ook nietaen te merken, wat de Natuur in die gewetten verder voortbrengt. Myn luft wert dan getrokken om onder de dieren vele zelfaemde vogels, nevens eenige vruchten, luchtigh voor het oog, naukeurigh te be zien en af te beelden; om met die gedenktekens dezer gewesten nevens andere zelfaemden myne wooningh op te schikken, zoo Godt gaf, dat ik oit myn vaderland weder zag. Ik voldeed dan hier in myne begeerte, en geef t daer blyk van in de vertoningen, die ik daer van doe, in twee partyen opg eftelt. In het eerste stuk ziet gy op No. 91. Angoerd eenen grooten Angoerdvogel, aangewe zen door de letter A, van hoedanig gev ogelte wy boven gefproken hebben in de beschryvinge der reize naer dit Ryk. Ik maelde hem levendigh af, en vont toen eenigh onderfcheit tuffen hem, en de vogels, die ik te voren gezien had. Want deze hadt eenen zwarten ring om den hals, en veel schooner groen aan de vlerken. Hier by komen twee Tortelduiven, getoont door B, ftande d'een e van agteren, d'andere van voren. Zy hebben ten deele eenen zwarten ring om den hals, en worden faegter toog begerde genoemd, als of men zeide, Ringtortelduiven. De andere twee, die C aenwyt, noemenze Faegter: den groenen vogel, te zien by D, Clacg-fëbs, of groene kraai : de gele vogeltjes by E Gunsjes-zerde, of gelee vogeltjes. Deze komen hier tegens dentyd, waer in het koorn zaet begint te schieten. Daer makenze hunne nesjes in. Als men het koorn begint te majen, trekkenze weer der wech naer plaatfen, daer het wat kouder is. Van deze vint men'er wel 4 of 5 soorten. Het getal. 92. vertoont een gepikkelde tortelduif, die de letter A toont, hebbende eenen zwarten en witten ring aen beide de zyden van den hals. De

Tortelduiven.

Angoerd vogel. There is no textual content in the provided image to transcribe. The image contains only an engraved illustration of birds and does not include any written text that can be formatted using Markdown.

Therefore, the output must be empty. # DE VOGELTJES BOL-BOL.

ZENAER BLADEREN.

REIZEN.

ze wort genoemd Faegter-Koebie, dat is, wilde tortelduif. Deze foort van duiven onthout zich meeft in 't gebergte. De groote bonte duif B wort genoemd Allafagter: de wit en zwart gelpikkelde vogel (een ftater van voren, en een kelen agteren) maby-gieek, of vischvanger, omdat hy altijd op de waterlooppingen zich onthout, even als de Meeuwen. Gy ziet hem by C. De twee kleine vogels, die van agteren groen en blauw, en van voren Oranje zijn, worden ook Mahy-gierek genoemd, omdat ze mede op de bomen aan den waterkant gevonden worden. zie D. De groene vogel E met den geelen hals heeft den naam van Sefje Gabba, of Groenrok. De vogel F, die zwart, grau, wit, en gevlekt is, heet Dregt-ken, of Boompicker, dewyl hy gestadigh met groote kracht in den boom pikt, daer hy in zit, zoo dat men hem, al is men daeral verre van daen, hooren kan. Deze foort is al meeft geel gevlekt. Nu ziet gy by de G eenen vogel van agteren en van voren getekent, die genoemd wort Morgie-jusjier, of Vyg-vogel. Zyn voorlyf is heel graeu en wit, doorgaans met vlammetjes gestreept. Hy zingt zeer fraai, en onthout zich altijd in de warme placten. Hy is ook goet om voor spyze gebruikt te worden, maar schaars te bekomem.

Het getal van 93 wyft eenen vogel aen, genaempt Baeker Kara, zynde een foort van Frankolien, die men veel in Turkye en op 't eiland Cyprus heeft. Van deze vogelen wort veel werk gemaakt, te meer, omdat ze zoo lekker van smaak zijn, ook veel beter en blanker van vleesch dan de velthoenders, die ze ook in groote overtreffen. Van agteren hebben ze evenwel de kleur van een velthoen: maar 't voorlyf is wit, graeu, en zwart. De hals is gefiert met eenen ronden ring: gelyk men ziet op N°. 94. Ook twee vogeltjes, genaemt Bol-bol in hunne natuurlijke grootte op tweederhande wyze, van voren, en van agteren. Hun gezangh zweemt veel naer dat van den Nachtgael. Hun hoofd is zwart en wit gevlekt, de rest graeu: het cinde van 't onderlyf tot een gedeelte over de flaert schoon geel. De einden van den ftater zijn wit. Zy vertoonen zich door het getal 95.

Nu komen ik tot allerhande geboomte, vruchten en gewaffen. Onder alle bomen heeft de Zenaer de grootste agtinge, te meer omdat deze boom in andere landen onbekent is. Men wil dat de eerste hier gebragt zou zyn van de stad Jeefd, 7 of 8 dagen van hier gelegen, en dus voortgeleet. Eenige dezer bomen hebben de dikte van 20 of 25 palmen; het geen ik zoo op de Chjaer-baeg, als in byzondere tuinen ondervonden heb. Gemeenlyk zynze 40 of 50, ja ook wel meer voeten

hoogh, waffende regt op even als de Maftboomen, met weinig uitspruitelen van takken, als men de kruin uitzondert. De schors is doorgaans licht graeu. Het blad, zoo groot als 't valt, wordt afgebeeld op N°. 96. Het hout wordt gebruikt tot deuren, vensters, en wat des meer is. Van binnen is het als gemarmert uit den geele, dat hier voor fierlyk gehouden wort. Men schat elken volwassen boom op honderd Ryxdalers.

De Piftatfies-boomen zijn ten deele tamely groot, en maken een ronde kroon. Zy zyn gemeenlyk beladen met vrugten. De bladeren hebben eene gelykheid met die van den Laurier, behalven dat ze wat ronder, en wel zoo groot zyn. Men ziet een der uiterste takjes afgebeeld op N°. 97 met de letter A. De buitenste baft, volgroei tzynde, is root en geel, anders licht groen en geel. Vele bladeren ziet men aerdigh omgekruilt, en van kleur roodt en geel. De buitenste schellen worden in dit lant gekonfyt, en voor wat lekkers gerekent. De vrugt zelf, als ze jong en nogh niet hart is, wort in azyn gelegd, en gegeten, even als ingelegde Komkommer tjes, by gebrat en andere spyzen. In het gebergte vint men vele wilde bomen van deze foort, waer van de vrugt byzonder klein valt. Uit deze bomen wort een gom getrokken: waarom ze in het voorjaar eenige kappen in de flammen en takken der zelve geven. Waer onder ze dan een nesje van flyk zetten, waer in ze de gom ontfangen, die den Terpentyn in reuk en kleur gelyk is. Deze nef tjes nemen ze ontrent de maent Augustus weer wech, doen de gom in ledere zakken, en brengen ze dus te koop. Want men gebruikt ze voor een geneefmiddel, als zalf. De Perfanen noemen deze bomen, wilde, en 'andere Pifta.

Nu zyn'er Semaagboomen, die de ge-Semaag- lykenis van Elzen hebben, hoewel de bla- deren wat korter zyn, verziend van vele ribbetjes en kantigh in de ronde. De vrugt heeft het fatoen van een katteftaert, het zy ze groot is of klein, vol ronde knopjes. Gy ziet de gedaante op de let- ter B. Deze vrugt, zuurder dan eenigh verjuis, wort in vleeschnat gebruikt. Droogh zynde, wort ze gestampt, en by gebrat gegeten. Men gebruikt ze ook voor een geneefmiddel. Want men zet ze op Rozewater om den mont te spoelen, en het tantvleesch te zuiveren, tot weringe van scheurbuik, en diergelyke ongemakken.

Daer groeit ook een plant, genaemt Kakienets, of Akekinsje, twee voeten boven den gront, en schiet verscheidene takjes uit, waer van eenige langs de aerde loopen. Gemeenlyk zyn 4, 5, 6, of 7 vrugten aan elk takje. De figuur daer van is Z

als # CORNELIS de BRUINS

als een klokje, gesloten even als een bouquet of duivenei, schoon root of oranje van kleur van buiten en binnen. Zoo is ook de korrel, die zoo groot is als een kleine knikker. Hier van vertoonen wy een takje met de vrucht en bladen, die groen en geelagtig zyn, op de letter C. Deze vrucht gedroogt zynde, wort voor een groot

geneesmiddel gehouden, als die het bloedtpissen wederflaet. Hier van worden gemaakt de koekjes, die men noemt Throcifsci Alkekengi, waer van men met Terpentyn in water gekookt, kleine pillen maekt, diemen met een weinigh water of wyn inneemt.

Annaeboomen. De Annaeboomen zyn tamelyk groot en vruchtdragende. De vrucht gelyk de olyven. Zelf onryp is ze zodanigh van kleur: maar ryp, is ze rood. Men cetze droogh uit de hant, dewylze smaakelyk is. Zy frekt ook voor een geneesmiddel. Een takje hier van wort met de D aengewezen. Deze vier hebben hunne wezentlyke grootte.

Boomvruchten. De voornaemste boomvruchten zyn Amandelen, Pistatsjes, en Perfikken, van welke laste 5 of 6 foorten zyn, zoo groote als kleene. De Perfanen geven hier aan twee benamingen. De foort, die aen den fteen vaft zit, heet Sjeft-aole, de andere, waer van de fteen in het opbreken mede geopent wort, boe-lue. Buiten deze zyn'er nogh 3 foorten, waer van d'een blauw en rolagtigh als een blaauwe pruim is, de aendere de gelykenis heeft van een Abrikoos zoo in grootte, als kleur en gedaante. De derde foort is klein en geel van kleur.

Abrikosen. Abrikofen vint men'er wel van 11 of 12 foorten, zoo groote als kleene, die alle eenen byzonderen naam hebben. De algemene naam is anders Zarda-loe.

Kerffen. Van kerffen, die ze Gielas noemen, is maar eene foort bekend. Zy zyn in smaak en gedaante de Spaensche kerffen zeer geleyk.

Moerelen. Een foort is'er ook van zwarte Moerelen, die ze Aloebaloe, of kortheithalven Abae-loe noemen.

Appels. Veelerhande appels zyn'er ook, in 't algemeen Ziep genaemt: ook peren, gemeenlyk Goela-bie genoemd. Onder die vint men een foort als onze Bergemotten, ook Winter-en Zomerperen, en daer onder eene, die vry groot zyn. Onder die winterperen zyn'er, die een ganfch jaer kunnen goetd blyven.

Pruimen. Van pruimen zyn'er vier foorten, blauwe, witte, rode, en geel. De witte, genoemd Alaet-ja, worden meeft onryp met zout gegeten. De roode Aloe-boekara geheten, zyn de regte Prunellen. De blaewenoemenze Aloe-figa, de geel Aloe-fert.

Van queeperen zyn'er 2 of 3 foorten, Queen, genaemt De-bee. Zy zyn goetd uittermaten, en uit de hant gegeten van zeer goeden smaak. Men vint'er die vry groot zyn. Deze worden al veel gekonfyt. Haes-en okkernoten heeft men'er ook. Nooten. De eerste noemt men Fendoeg, de laatste Gindoe.

Alle deze vrugten zyn'er in grootten overvloedt, en derhalven voor eenen ge ringen prys te bekomen. Zy worden by het gewicht verkocht, uitgezet de okkernoten, die vergetelt werden.

Ik heb vergeten te spreken van Kieviers Mei-en of Meiboomen, en Amaer of Granat-boomen, die hier in groote menigte zyn. Onder deze is een foort, die geen vrucht geeft, maar alleen een bloem voortbrengt. Deze is byzonder fraai en groot, en als vele Papavers schoon root van kleur. Men ziet'er ook wit gevlamt, en eeneige geelagtige bladeren, die ik uit zinnelykheid afchilderde. Haere gedaante is te zien op No. 98 nevens een fraai gekroont boomtje, Biede-Mahalagie genaemt, wiens takken alle nederwaert hangen. De bladeren zyn fyn, lang, en famal. Men ziet ze maer in eeneige tuinen. De afbeelding wort getoont door het getal 99. Van vygeboomen is maar een foort genaemt Ausjier, waer van de vrucht zeer klein is.

Van druiven zyn'er wel 10 of 12 foorten, die alle Angoer genaemt worden. Elke foort evenwel heeft hare byzondere benaminge. Men ziet'er 3 of 4 foorten van blaauwe, langwerpige, en ronde, byzonder groot, hoewel' er kleene onder loopen. Van de witte zyn 2 of 3 foorten. Nogh is'er een ander foort, genaemt Kif-mus, zoet van smaak, dun van schel, en zonder korrels. Nogh een foort, die troffen heeft waer in groote en kleene druiven onder de hangen, hoedanige ik niet weet dat ik oit meer gezien heb. Jaerlyx worden van deze druiven eeneige ingedroogt, en konfyachtigh geworden zyn, in fteen potten naer Batavie en elders verzonden. Zy leven hier dus mede. Manier van het inleggen der druiven. Alle de fteeltjes, en wat verder onnut is, zoeken ze'er uit. Dan leggen ze een laeg of gedeelte van druiven in een fteen kruik. Hier over leggen ze eeneige gedroogde rozebladeren, wel gepakt. Dan fluiten ze de kruik zoo digt, dat'er geen lucht by komen kan. Dit laten ze zoo famen etelyke dagen staan. Dan slaen ze deze zelve kruijk, die boven nacu is, aan ftukken, nemen de roozebladen daer af, en scheiden alle de druiven van een, die ze daarna tot rozynen geworden, in een nieuwe kruik pakken en verzenden. Dat ze hier rozebladen toe gebruiken, is alleen om'er een goeden geur aan te geven. Het welk gedaan zynde, werpen ze die wegh, omdat'er anders verrotting uit voortkomen zou. There is no text present in the image to transcribe. # GRANAETBLOEM.

POMPOENTJES EN ANDERE VRUGTEN.

De Boom, genaamt Biedemahalagie.

| M. Pool Gul # REIZEN.

zou. Naer de zelve geweest zenden ze ook Amandelen en Piftatsjes, waer tegen de Indianen ook hunne konfituren en verfnaperingen verzenden.

Geen mindere vruchtbaarheid ziet men ontrent de aerdgewaffen. Van de Meloenen alleen, die ze Gharbie-fa noemen, worden meer dan 25 foorten getelt, die elke hare eigen naam hebben. Veele hier van syn uitnemend goet, veele ook zoo groot dat ze ontrent 20 pond wegen. Van deze foorten worden in'er het geheele jaer door bewaerd in frifte beflooten plaetsen, naer de tydt dat vereischt. Want om de warmte te weeren hebben ze fneus genoegh, die tot ys geftremt, van hunook tot koeligh van den wyn in den zomer gebruikt word. Deze groote Meloenen noemen zy Garbie-fay-belgience. Die eerst uitkomen worden bevonden de flegfte van fmaek, maar egter de gezondte te zyn. Zy zyn meeft wit. Van Watermeloenen zyn 4 of 5 foorten. Witte en roode zyn'er ook zeer goet, die ze Hindoen noemen. Pompoentjes zyn'er ook veelerhande, en daer onder eenige byzonder fraei gestreept van groen en zwart. Andere weder zyn gevakt of gemarmert, of geeftig met verscheide kleuren bezet, inzonderheid de kleine. Want zy zyn maer zoo groot als een Chinaesappel. Ik ftoffeerde een ganfche schildery met deze vruchten, en ftelde daer Perfiken by, ook een Chamama, of Vrouwenborst, een vrugt, die schoon roodt is. Ik bewaerde ook alle de korrels, nevens een van die troffen bezet met groote en kleine druiven onder een, waer van wy zoo even gesproken hebben. Het een en 't ander laat zich zien op No. 100.

Wortels. Veele foorten zyn'er ook van gelee Wortelen of Peen, roode en witte Beetwortelen, Peperwortelen, Rammenwortelen, Knollen of Rapen, Knolkool, Aerdap-pelen, Tartoejfe en Champignons, Baddens-joen, by de Perfanen en Europeers genaemt Fokje-fockiefe, die we reets beschreven en verbeelt hebben.

Bloemkool. De Moeftuinen leveren ook Bloemkool van byzondere grootte, zoodat'er onder zyn, die 10, 12, ja 14 pont wegen. Ook Savoikool, Asperges, Artichokken, Cellery, Porei, Ajuin, Chalotten, Kers, Dragon, Petercely; Kervel, Nip, Boon-kruit, Limoenkruid, Munt, Koriander, Dille, Zuring, Porcelin, Majolein, Sallie, Bernagie, Kropfalade, Endivie, Chicoreiwortels, en Roomfalade,

dat lange gelee bladeren zyn. Men eet ze uit de hant. Zy zyn zoet en aengenaem van fmaek. Spinagie en Wynruit ontbreekt 'er ook niet.

Bloemen. Van bloemen zyn veele foorten, Tul- pen, Angelieren, hoewel beide flegt; Ryaffen, Lelien, Tuberozen, Narciffen:

veelerhande Sjonkieljes, Hyacinten, Afrikanen, Merveilles de Peru, Stokrozen, Zonnebloemen, Muskusbloemen, Violen, Violetten, en Goutsbloemen. Maer het grootfte gedeelte hier van is uit Europe overgebracht, en dus voortgeteelt. Want de bloemen, die hier groeien, zyn van geene waerde.

Evenwel zyn'er Saffraenbloemen, waer Saffraen- van de beste foort van Mahanderan komt. Van de witte en roode Rozen, zoo flegt als ze syn, wort veel rozewater gemaakt, en naer Indie en elders verzonden. In dit water is hier groote vertiering. Want gelyk de Perfanen op liefflyke reuken gezet zyn, gelyk wy hier boven hebben aengeroert, zoo flotten zy dikwyls ge- heele flessen uit tot besproeiing hunner gaften, of begieten in andere gezelschap- pen hunne vrienden daer mede onder de vreugt; zonder dat dit water eenige vlek- ken in de kleederen zet.

Tweederhande Jafmynen zyn'er. De Jafmy- nenen. De eene foort zweemt naer de Italiaensche, hoewel ze in reuk daer voor wyken moet. De andere is vry flegter, maar groeit we- ligh en loopt zeer hoog tegen den Zenaer en andere boommen op, dat zich fierlyk aen 't gezicht op doet.

Alle deze dingen strekken tot voedfel der oogen alleen: dat een fober vermaek zyn zou, indien de Natuur dit geweest ook niet verzien had met voedfel, dat de maegh van doen heeft. Dit zeker is hier vol op. Het gevoelte brengt hier veel toe, dat dagelyx op de markt te koop gebragt wort. Want een Hoen koopt men hier den gan- fchen tydt des jaers door voor zes ftuivers, en op syn dierfte tot 12: een Kuiken voor 4 of 5 ftuivers: een Velthoen voor 10 of 12 ftuivers. Daer is een kleine foort van Velthoenderen, zoo groot als Quakkels, voor het koppel van welke men 5 of 6 ftuivers geeft. Dit is de prys ook van Quakkels en Duiven. Wilde Entvogels koopt men'er tot 7 of 8 ftuivers het ftuk. Een goede tamme Gans voor 40 of 50 ftuivers, maer een volwaffe Kalkoen koft wel 6 of 7 gulden, en een jonger naer ge- lang. De Kapoenen zyn hier zoo uitnemend vet, als ik ze nogh oit ergens ge- vonden heb, maar zeldzaam. Zoodat ze meeft hier voor een geschenk gebragt worden.

Hier by komen Hout-en waterfnippen, wilde Entvogels van veelerhande foorten, Teelingen, wilde ganzen, Kraenvogels, wilde duiven, Tortelduiven, Leurikken, Lyfters en patryzen, waer van'er eenige ichoon roodt aan den kop zyn. Maar deze laatfte bekomt mén niet, als met hulp van valken, of door schieten met het roer.

Wilde Rheebeesten zyn hier ook raer: maer het offenvleech is zoo veel lichter te be- # CORNELIS de BRUINS

bekomen. Want voor 16 of 20 stuivers koopt men 12 pond. Maar de Perzianen eten het weinig, of ze moeten geringe luiden zyn. Zoodat het meest in Julfa geflagt en onder de Christenen verkogt wort. Voor het schapenvleesch geeft men in den zomer 14, of 15, of ook wel 16 stuivers de 12 pond. Maar hoe men nader aan den winter komt, hoe meer het opflet; zoodat deze 12 ponden dan wel eenen Ryxdaler belopen. Voor even zulk een gewigt Lamvleesch betaalt men 3 gulden en 5 of 10 stuivers, en zoo veel ook ontrent voor het bokkenvleesch.

Van het oneetbare vleesch wil ik hier niet reppeen. Anders zijn hier kleine wolven, voffen, Sjakallen, of wilde honden.

Prys van het broot. Voor 12 pont broot geeft men hier gemeenlyk 8 of 10 stuivers. Voor zoo veel rys 20 of 24 stuivers. Voor de Terwe 8 of 9 stuivers. Voor de gerst 6 of 7 stuivers; ook zoo veel voor geerst, tewetens alsze ongepelt is. De gerst gevenze meest voor Voeder aan de paarden, omdat hier geen haver is. Spaen sche terwe is'er in grooten overvloedt. Deze nogh jongh en onryp zyn de wort op het vier gebraden, en dus aan alle oorden der stadts de gantfchen dagh door verkogt. Zy sprengen'er een weinigh zout water over, en verkoopen elke tros voor eenen duit.

Boter. Vyf of 6 gulden geeft men gemeenlyk voor 12 pont boter, om in het toebereden der spyzen te gebruiken: maer de versehe, die zeer goet is, wort wel tegen 7 of 8 gulden betaelt.

Olie. De olie om by spyzen te gebruiken wort getrokken uit zeker zaed genaemt Kousjae. Zy is onze boomolie zeer gelyk, maar niet zoo aengenaem van smaak. Men geeft 50 stuivers voor 12 pont. Nogh is'er een beter soort genaemt Arda, die eens zoo veel koft. Deze komt uit een zaet genaemt Kousjit.

Tot hunne spyzen gebruikenze een zaet dat ze den naam geven van Maes, by de Oostindischvaerders bekend onder den naam van Kajang. Zy hebben ook Lentijtsjes, die ze Ades noemen, ook witte en rode boontjies, die de Turxe gelyk zyn, van hun Loebja genoemd: ook witte en graeuwe erweten, paerdeboonen, en peulen, die door onzen lantaart hier overgevoert en aengequeekt zyn.

Om alle deze spyzen te bereiden is vier van nooden. Hier toe gebruikenze hout, dat ook by het gewigt verkogt wordt. Men geeft voor 12 pont gemeenlyk 4 of 5 stuivers, ook zoo veel voor de houtkool. Waerom veelen om deze hoogen prys niet houtkool gebruiken: zelfs niet de voornaemste Armeniers in Julfa; behelpende zich yder met beeftdrek. Want veelyds komt het braden of koken der spyzen met hout meer te belopen dan de

gansche schotel met spyzen, die op zulk een vier gereedt gemaakt is. Men geeft daarentegen ontrent 30 stuivers voor 220 of 230 ponden van den drek der kamelen, koejen, schapen, en ezels. Vooral wort deze drek gebruikt tot het stoken der ovens, waer in de meeste spyze gaer gemaakt wort, dat gemakkelyk en zonder veel omflagh toegaet. Hier door gebeurt het ook dat de wegen altoos zuiver zyn, dewyl'er gefdadigh menchsen omgaen, die deze vuilheit verzamelen en opnemen, om die, alsze droogh is, te verkoopen. Zoo gaat het ook met den drek der paarden. Alle andere vuilheit wort tot meest gebruikt, zelf die der menschen. Hier toe komen dagelyx boeren met ezels in de flatd, die alle vuilheit uit de huizen halen, en op hunne landeryen gebruiken, of verkoopen.

Ik heb vergeten te melden van de Ruy naswortelen, by de Indianen bekend onder den naam van Soliman-doflyn, waer van de meeste komen uit de provincie Schirwan, en van buiten de stad Thebries of Tauris. Want het verzenden hier van naer Indie is een der voornaemste koophandelingen, die hier gedreven worden. Het eene jaer door het ander gerekent worden hier 300 balen vertiert, yderbael gerekent op 150 of 160 ponden. By de gemeene markt gelden de Mansja (dat is 12 lichte ponden) wat min of meer dan 12 mamodjes, gemeenlyk ontrent op twee ryxdalers gerekent. Deze wortelen worden voor de verwervyen gebruikt, en men oordeelt dat'er nergens beter voort komen dan hier.

Van de Artael of Auripigmentum, by Artael. de Perzianen Zernig genaemt, en gebragt van Thebries en Kasbin, worden jaerlyx 600 of 800 korven, elke van 150 of 160 ponden, naer Indie verzonden; en elke naer zyn soort betaelt, van drie quart tot 1½ Ryxdaler. In dit lant wort'er zeer veel van vertiert tot schilderwerk, en ook tot andere dingen. Ik weet ook niet anders of daer wort veel van naer Turkeyen verzonden.

Ik agt der moeite waerdigh hier nogh iets by te voegen van een befaamt geneef middel van Mummy, by velen van dit Ryk onbekent. Het is een soort van Gom, die buiten het gebergte ontrent de stad Laer in spelonken of Grotten gevonden wort, daer zy als afzypelend zich zet. Zy is week en zwart als pek, dochh aengener van reuk. De regte plaats, die deze gom voortbrengt, is gezegelt. Waer uit jaerlyx door den Gouverneur van Laer en andere Regenten gehaalt wort al wat gezet is; dat dan den Koning toegezonden wort. En dat loopt in 'tjaer gemeen lyk op 8 of 10 oncen uit. Zoodat wel veel van deze gom gesproken wordt: maer zy

Ruynas- wortels.

Beroemt genees- middel. # REIZEN.

zy is weinigh te bekomen. Als ze te krygen is, word zy voornamelyk gebruikt tot het heelen van gebrokenen armen en beenen: ook tot ongemakken ontstaan uit kneuzen, vallen, of

slaen. Men geeft luiden, die dufdanigh geelt zijn, daer een brokke van in zoo groot als een graeuwe erweet, nadat men het in versche of ongezoute boter in een lepel gemolten heeft. Even zoo veel of meerder legt men ook uitwendig op de bezeerde plaats, zoo de noodt zulx vereischt, en wind'er dan doen om. Is het been gebroken, men spalt het. Door welke middelen de lyder in den tydt van 24 uren herftelt wort. Dit geneefmiddel willen ze dat gevonden zou zyn van zekeren Jager, die het eene been van een Hart aan stukken schoot. Welk hart hem nogtans op drie pooten ontliiep. Des anderen daags keert hy weder ter jagt, schiet weder een Hart, en bevint dat het het zelve is, dat hy des daags te voren geschoten hadt. Hy ffound verbareit, ziende dat het gebroke been zoo goetd als genezen was. Als hy aan anderen hier van kennis gegeven hadt, en de zaak onderzocht was, bevont men dat dit gefchiet waster plaetse, daer deze Gom zich gezet hadt, zoo dat men gifte dat deze schielyke genezing hier van daen quam. Men nam'er de proef van in andere quetfuren, en de kracht bespeurt hebben.

Men heeft nogh een diergelyke Gom ontrent Loreftan, die dezelve werking doet, uitgezondert dat'er drie- of viermael meerder tydt toe vereischt wort. Om deze gommen te onderscheiden, en de regte proef daer van te nemen, legt men een weinigh op een kool viers. Komt'er een pekagtige reuk uit, zoo hout men ze voor de flegtfitte: dewyl de berte, als gezegd is, eenen aengnamen geur van zich geeft. Maar de regte proef wordt genomen aan een hoen, welk men eenen der pooten aan stuk breekt. Men bestrykt de quetfuur en spalt den poot, en men geeft het dier daer wat van in. Is het de regte gom, zoo loopt het hoen des anderen daags weder op den poot heen. Dit bevestigen zy door vele ondervindingen. Maar dewyl deze verzegelde gom alleen aan den Koningh gezonden wort, is het wel te begrypen dat'er niet aen te komen is, als door de genen, die het bewint daer over hebben, en zich zelve heimelijk daer van verziën, om hier door gunst te bejagen by eenen der voornaemste Grooten des Ryx, die hier van een geschenk ontfangende, somwylen eenen zyner vrienden wat mededeelt. Voor gelt is zy niet te krygen, maar die van Loreftan wel. Evenwel ben ik, bedriegh ik my niet, van beide de foorten verziën.

XXXIII. HOOFSTUK.

Beschrijving van Julfa. Dragt der Armenische Vrouwen. Plegtigheden ontrent de geboorte. Manier van trouwen en begraven. Opvoeding der Kinderen, en manier van leven der inwoonderen. Europeërs, die zich hier onthouden. Buitenlantsche Gezanten.

N U gaen wy over tot de beschryving van Julfa, zoo als dat gemeenlyk genoemd wort: schoon het in verscheidene delen verdeelt is, die alle hare byzondere namen hebben. Voor-eerft komt ons voor out Julfa, by de Armeniers 't Soeg-ga genaemt, daer de meefte en voornaemste Kooplieden wonen, welker voorouders voor hondert jaren ten tyde des Konings Abbas den grooten, of eerften, uit verscheidene geweesten, ook van de Turxe grenzen hier aengekomen zyn, dien ook plaefen werden aangewezen om het lant te bouwen, en andere middelen aan de hant gegeven, om zich hier te kunnen onthouden. Op dien zelven tydt had een gedeelte der Gauren daer ook zyne beftelde woningen, nevens eenigh volk van andere geweesten; waer van wy in 't vervolg spreken zullen.

Nieu Julfa legt verder op. Het eerste Nieu Jul-deel daer van wort genoemd Gaef-rabaet, fa. by anderen ook Koets. Meerendeel wort het bewoont van ambagtlieden, die in fteen werken tot gebouwen en graffte-den. Het tweede wort genoemd Tabriefe, waer in meeft wevers van stoffen wonen, nevens weinige Fransoïsen. Het derde onder out Julfa behorende, heet Toeß of Samsja-baet. Hier wonen eenige weinige Kooplieden, voorts gemeene volk. Het vier-de gezegte Eriwan, begrypt in zich niet dan gemeene luiden. Het vyfde, Nagt-fie-waen, mede. Het zefde, Sjachfa-baen, is niet aanzienlyker. Het zevende, Kas-kefie, heeft in zich al de zelve foort. Alle deze menschen hebben hunne benaming naer de plaetfen, en worden daer door onderscheiden.

Out Julfa is veel grooter dan alle de an-Out Julfa, de- # CORNELIS de BRUINS

dere quartieren famen, wordende daer in ontrent tweeduizent huisgezinnen gere- kent: waer onder de voornaemste Koop- luiden zyn, welker eenigen rykelyk ge- goedt zyn.

Zy hebben hunnen eigen Kalantaer of Burgermeester, ook hunne BetgoedaeS ofte Wykmeefters, en doen alle gemeene za- ken zelfs onder hen af. Maar zaken van eenigh gewicht worden aan den Koning of Ryxraden gericht, en daarna door den zelven Burgermeester en Wykmeefters af- gedaen.

Out Julfa hoort eigentlyk aen de Groot- moeder des Konings, die genoemd wort Nawasb-ali, welke titel gegeven wort aen iemand, die groot van vermogen is. Alleen de andere gemelde plaatfen faan onder den Nagafi-baesjie, of opperften Schilder des Konings. Evenwel hebben zy hare Wykmeefters: en voorheen heb- ben zy ook eenen Burgermeester gehad.

Het eerste quartier, als men aen de Zuid- zyde van Julfa komt, beftaat in een lange fraet, bewoont van de Gebbers of Vier-aenbidders, menschen, die voor drie jaren tot het Mahmetaensch geloof gebragt zyn. De vrouwen onder hen gaan altydt met het aengezicht ongedekt naer eene overoude gewoonte. Ik hebbe naar de gelegenheid deze menschen veel onder- zoek gedaen, en de

regte kenniffe daer van gekregen, toen ik daerna uit Indie wederkeerde. Waerom ik het verhael daer van zal uittellen, totdat gy my op myne wederomreise verzellen zult.

Onder de gebouwen in out Julfa hebben de kerken den voorrang, welker voor- naamfte is de Anna-baet of Biffchopskerk, waer van ik spreken zal op het feeft van den Kruifdoop. De tweede kerk hebben de een grooten koepel zonder kolommen is genaemt Surpa-Koop, of St.Jakobs kerk, zynde van binnen, even als de Biffchops- kerk, geheel met Bybelse historien beschildert. Zy heeft aen de eene zyde, als men ter regterhant aankoomt, weinige vertrekken, die onbewoont zyn. In deze kerk komen ook de vrouwen op eene af- gezonderde plaats. De derde en grootste is genaemt Surpon-tomafa, of St.Tomas kerk, die in de lengte gebouwt en met zes vierkante kolommen onderfteunt is, na- melyk drie aen elke zyde. Deze Kerk is zonder eenigh schilderwerk, en de wanden daer van zyn wit. By den altaar gaat men met drie trappen naar beide de zyden op. De koepel is zeer laegh. Buiten deze drie Kerken zyn'er nogh 11 of 12 andere van minder aanzien: gelyk men ook in nieu Julfa 13 of 14 Kerken vint, die om hunne kleenheit weinig aanmer- kingh verdienen.

Men ziet in out Julfa eenige fraeie hui- zen der voornaemste Armeniers: onder welke in kostfelykheid uitmunt dat van Hodsje Minozes, in wiens grootste ver- trek om het overvloedigh verguldfelles van gout schynt te wezen. Het is voort beschildert met bloemen en lofwerk, en het doorfschynsel van den muur wit glinsterende, met eenige spiegels rondom. Het gewelf is boogfwyze, en beftaat uit vier deelen, aen welker elk zich boven aan een groote goude en een weinigh gekleurde flar of roos vertoont. Onder tot op 2 of drie voet van den gront heeft men altydt een diergelyke plaats met een tuin afgescheiden tot woo- ning voor de vrouwen, volgens de manie- re dieser landen.

Na het beschouwen dezer woninge, waer in ik van den Huisheer wel onthaelt was geweest, bezagh ik ook het huis van den Kalantaer Hogaes, anders genaemt Lukas. Dit was wel groot, maar zoo frai niet. Ik begaf my ook naer de woon- fteede van Arjiet aga, voor welke een zeer groote tuin was, gelyk ook het gebouw groot was, hebbende mede eenige fierly- ke vertrekken. Het huis van Hodsje Saffraes had ook eenen grooten tuin, zyn de de wanden in de woninge zelve ook doorgaens beschildert met vele beelden, zoo groot als het leven. Want men zag'er een man en vrou in Turxe kleedinge, ook andere beelden, gekleedt op de Perfae- sche en Spaanse wyze, die alle afge- scheiden ftonden. Boven op dit huis was een 'Taras of vlakte vry hoog opgetrok- ken, van waer men vele vermakelyke gezichten had, die den Koning Abbas in zyn leven geweldig vermaekten. Het huis van Hodsje Agamael is byzonder hoogh, deftigh, en vermakelyk, strek- kende zich een vertrek daer van ten deele over de fraet met fraeie ruime ven- teren. Van boven heeft men ook wegens de hoogte luftige gezichten. Dat van Hodsje Ovannis Sjoeriek is ook zeer fraei,

nevens dat van Hosjie Mierfa, en eenige andere, die wel verdienen gezien te worden. Eenige huizen hebben in het fraeiste vertrek een springende fontein, die gelyk met den gront van marmer byzonder fierlyk en net gehouwen is. In andere flaats zulk een fontein voor het vertrek, zoodat men een aengename zitplaats heeft in het gezigt der zelve.

Alle deze huizen zyn byzonder net. # Armenische Vrouw. # REIZEN.

De vloeren ziet men met tapyten en andere kleeden belegt, de kuffens kostelyk van zilveren en goude stoffen. De voorpoorten der wooningen, eenige uitgezondert, zyn klein, dus met voordagt gemaakt, ten deele om den Perfiân, die te paart aen komen, het inryden te beletten, ten deele ook om de pragt, die binnen is, te bedekken.

Men ziet eenige der voorname straten met Zenaerboomen van wederzyden bezet, ftroomende ook de waterloopingen daer door heen.

Wat aengaat de kleeding der mannen, zy verschilt weinig van die der Perfiân, uitgezet datze zoo net niet is. Ook is hun muts of mandiel, die ze op het hoofd dragen, zoo aerdigh niet gevlogten. Ook mogenze die op de Perfiische wyze niet dragen. Zy dragen ook geene groene muilen.

De voorname Armeenische vrouwen hebben mede eenen bant half om het hoofd, met gesteente en paerlen bezet, waer aan ze den zelve naam geven, als de Perfiân. Hier onder komt een goude Chambara, ontrent twee vingers breed, ook met kleinodien gefiert, die onder half op elkander hangen. Bezyden het aengezicht hangen meer dan twintigh goude dukaten, en andere fieraden van gout en paerlen, die tot onder de kin komen. Dit tooifel noemen ze *Feries-annoots*. Het onderaengezicht is tot op het begin der neus met eenen byzonderen doek gedekt, dien ze noemen *Fas-mg*. Deze is agter aan het hoofd vaft. Dan hebben ze nogh eenen anderen witten doek, wiens rand met gout en zilver doorweven is, genaamt *Let-fiek*. Deze komt om den hals aan 't achterhoofd, hangende daer van eenige flippen neder, die vierkantigh in eenen driehoek gevouwen en omgeflingert zyn. Dezen laten ze noit af, gelyk ook niet die voor het onderaengezicht is. Uit dezen doek, telkens beproeit door den adem des monts en der neuze, kan myns oordeels geen aengename reuk komen. Een andere gestikte doek, *Mandiel* genaamt, komt om den hals onder de gemelde doeken, die agter aan het hoofd vaft gefpelt zyn, hangende voorts langs het achterlyf tot onder toe gelyk met den rok, als zynde wel drie vademen langh. De bovenveft is gemeenlyk van gout laken, met fabelbont gevoedert, genaamt *Katebie*. Die daer onder komt is van gebloemde of andere stoffen, en wordt genoemd *Takala*, waer onder een korter, *Argalog* genaamt, tot by de knien nederhangt. Het hemde is van geborduurde taf, of

andere koftelyke stof, en is wat korter dan de bovenrok, waer onder de broek of *Wotaets-zjoor* is, dat zoo veel betekent, als dixel der beenen. Hy is gemaakt van roodt en wir fyn geftreep't armozyn. Hier by komen de kouffen, genaamt *Top-poeg*, die op de Perfiaanse wyze gemaakt zyn. Voor muilen dragen ze *Paepoet-ijes*, geel en ook roodt als die der mannen, omdat ze geene groene Perfiaanse durven aendoen. De riem, dien ze om 't lyf dragen, is van gedreven gout of zilveren plaatjes, drie of vier vingers breed. Hier onder is een zyde riem met eenen gefp. Zy dragen 'er ook die met gesteenten bezet zijn. Om den hals hebben ze twee of drie goude ketens, aan welker een of twee, doosjes hangen met reukwerk, gelyk aen de andere goude dukaten, zynde yder ftuk bezet met 5 of 10 dukaten, en hangende onder aen een ganfche reex van 20 tot 50 toe. Hier by is een fnoer van roodt bloet-koraal, zynde de derde koraal telkens een enkele of dubbele dukaat vaft gehecht. Om de armen hebben ze goude braceletten, en aen de vingers zoo veel ringen als ze willen. By zomertydt hebben ze in plaats van den langen bonten veft, eenen, die korter en zonder mouwen is. Deze hangt even over de knie, en wordt genoemt *Koer-toek*. Een vrouw in dit gewaadt fchilderde ik ook, als de voorgemelde, op doek, gelyk die afgebeeld is op No. 101.

De ongehuwde dogters hebben de zelfve kleeding wel, dog het hoofdfieraed niet, nochte den doek over het onderaengezigt, gelyk ook niet die over de borft en agter met de klederen gelyk hangt. Alleen hebben ze die om den hals en agter aan 't hoofd vaft is. Zy hebben om het voorhoofd eenen bant met gout-en zilverdraet geftijk, en met paerlen bezet. Als de vrouwen uitgaan, komen ze als de Perfiânse voor den dagh, uitgezondert dat ze het kleedt met de regterhand gedurigh voor het aengezigt moeten houden, om gestadigh bedekt te zyn.

Deze dragten afghendelt zynde, zal niet qualyk voegen, dat wy iets melden van de manieren, die dit volk hout by de geboorte der Kinderen, by het trouwen, en begraven.

Als een kint ter werrelt gekomen is, zeden wort alleen een man aengefelt tot Geva-ontrent. der. Weinigh dagen daerna wort het geboorte door een vrouw om gedoopt te worden naar de Kerke gebragt. Deze geeft het den Priester over, die het kint moedernaeckt driemael geheel in eenen daer toe gesteld bak met water dompelt, onder het spreken van zoodanige woorden, als by ons ook gesproken worden. Dan beftrykt hy het hoofd met een heilige olie, ook den mont, de borft, den nek, de handen, en voeten, en wind het dan weder in zyne doeken, brengt het voor den altaar, en fteekt het fakrment in zynen mont. Dit # CORNELIS de BRUINS

Dit gedaan zynde legt hy het op beide de armen van den Gevader, die het dan met eenige ftoft tot een pillegift beschenkt. Dit ftof wort over het kint heen gelegd. Hy zelf heeft in elke hant een brandende waskaers. Eenige priesters gaan voor hem heen met

een waskaers en kruis, zingen de het Euangeli onder het geluid van speeltuig. De gevader volgt hen tot aan het huis der Ouderen, daar hy het kint der moeder overlevert, en dien dagh met de magen in vrolykheid overbrengt. Dezezen zelven Gevader nemen ook gemeenlyk, zoo'er hierna nogh andere kinderen geboren worden. Komt het te gebeuren dat een kint geboren wort voor het Paeschfeest, of het feest der Indooping van het Kruis, zyn ze gehouden het op dien feestdag te laten doopen. Hier ontrent is waer te nemen dat noch deze gevader, noch eenigen zyner bloetverwanten trouwen mogen met iemand der magen van het kint tot in het derde of vierde lidt toe. Staet iemant over een jongske ten doop, en weder over een meisje van een ander huifgezin, zoo mogen deze twee kinderen hierom nooit elkander trouwen.

De Huwlyplichtheden gaan hier vreemt toe. Van vryaede weet men gansch niet: maar de troubeloften worden gepleegt tuffchen de magen van beide de zyden. Tegens den troudagh worden eenige jongelingen genoodigd aan het huis van den Bruigom, ook speelluiden besproken, om daer te verschynen. Op dien tydt wordt den genoodigden een brandende waskaers ter hant gestelt. Middlerwylen komen eenige jonge dogters al danfende over fraat onder het gespeel van trommelen en schalmeien, volgende agter haar eenige vrouwen, die een geftel van kleederen en juweelen by zich hebben. De meiskens dus al danfende aengekomen brengen aan den Bruidegom eenen reep van groen geborduurt Sattyn, dienzie kruiwfeegs over zyn borst van den gordel tot op den schouder vaft maken. Hier op gaan mannen en vrouwen yder in een byzonder vertrek, daerze met banket en lekkere dranken onthaalt worden. Ondertuffchen zyn'er kleederen voor den Bruidegom en Bruit toebericht, die in eene byzondere houte korfbinnen gebracht worden by den Bruidegom, die met zyne jongelingen verzelt is, nevens eenige fraejigheden voor de speelnoden en andere jongelingen. Nu worden door den priester eenige ceremonien over deze kleederen gepleegt. Waer na het kleedt aan de Bruit gebracht wort, dat zy aantrekt, gelyk de Bruidegom het zyne: die hier op, verzelt van zyne speelnoden en 2 of 3 anderen zyner naepte magen naar binnen by de Bruit gaat, daer hy van haren vader, Broeder, of naeft bestaande vrienden wort verwelkomt, en de toewenschingen van een goet leven, nevens andere goede vermaningen ontfangt. Dan komen dezelve meiskens als te voren, en brengen hem eene tweeden reep van rood Sattyn, dien ze kruiwzye over den eersten leggen. Vervolgens komen de vrouwen met eenen neusdoek, wiens een einde in de hant des Bruidegoms, en 't ander in de hant der Bruit gegeven wort, wier bovenlyf met eenen fraei geborduurden doek omhangen is, zoo nogtans, dat men haar kleederen daer onder zien kan. Zy heeft een roodt geborduurt taf voor het aangezicht, dat tot beneden de kleederen hangt.

Dus volgt ze den Bruidegom, die voor haar heen treedt. Verschiede bedekte vrouwen verzellen haar, gaande alle de mans voor den Bruidegom. Dus komen ze aan de Kerk, ieder met een brandende waskaers in de hant. Als ze daer gekomen zyn, nemen de gemelde maegden den Bruidegom en Bruit den neusdoek af, en mannen en vrouwen gaan zitten op de plaatfen voor hun geschikt. Ondertuffchen wordt de Mis begonnen, en de Biegtvaders komen voor den dagh, die de biecht hooren van den Bruidegom en Bruit. Dit volbragt zynde, gaat het paar naar den altaar, daer de Priester den Bruidegom afvraegt, of hy genegen is deze Jongkvrou voor zyn echte vrou te nemen: en of hy, indien het quame te gebeuren dat haar met hem getrout eenigh ongemak van ziekte, blindheit, verminktheid, of andere zwaarheid overquam, egter belooft haar te zullen blyven beminnen en in eere te houden. Als hy hier Ja op gezegd heeft, vraagt hy het zelve de Bruit ook af. Welke ook op de zelve wyze hare meening verklaart hebbende, gebiet hy hen elkander de regterhand te geven, flet hun hoofden tegens een, en legt daer een kruis over heen, dat de Speelnoot met eenen neusdoek vaft hout. Ondertuffchen wordt het formulier der Trou gelezen nevens eenige gebeden hier toe die nende. Dan neemt de Priester het kruis weder weg, en de getrouwen het Sakrament des altaers van hem onfangen heb bende, begeeft zich yder weder op zyn plaats, tot dat de mis geeindigt is. Dan treedt yder uit de Kerke. De priesters gaan voor uit onder het geluid van trommelen, bekkens, en schalmeien. Agter hen volgen de Bruidegom en Bruit, gefrengelt door den zelve neusdoek als te voren. De vrienden altemael komen agter aan. In deze orde trekt men naar het huis des Bruidegoms, buiten welx voorpoort een kom gereedt gemaakt wort met Serbet voor de Priesteren en alle die 'er genoodigt zyn. Men besprengt hen ook met rozewater, en verquikt hen met lieffelyk reukwerk, dat hun uit een zilver vat # REIZEN.

vat wort toegezwaet. Vervolgens treedt men naer binnen. Mannen en vrouwen gaan yder in een byzonder vertrek, tot dat de maelydt gereed is. Dan begeeft men zich tot het mael. Mannen en vrouwen weder elk afgezondert. De maelydt is aengereggt op den gront, die met tapyten befreet is. Hier zitten ze een volgens de Oosterfche wyze. Eerft wort het banket aengereggt, waer by komen zeer smakelyke dranken. En daerna komt eerst de fps.

Ik heb hier by te voegen dat de Bruidegom en de Bruit, indien ze op eenen en zelve tydt trouwen en de hoftie ontfangen, drie of vier dagen van elkander blyven. Anders komen ze den zelve avont by een, door de vrienden en speelgenooten in hun flaepkamer geleid, daer ze met rozewater besprengt worden. Het welk gedaan zynde, vertrekken de vrienden, en laten hen alleen.

Na verloop van eenige dagen word uit het huis van de Ouderen der Bruit alles gebragt, dat haer voor eene huwlyxgift is toegechikt, als kleederen, gout, zilver, juweelen, naer het vermogen der Ouderen groot of klein is, tot banket en vrugten toe. Alle deze dingen worden in fierlyke houte bakken gelegd, en

onder het geluit van muzyk over wegh gedragen, gelyk hier voor van de Perfianen gezegt is. Evenwel wort dit wel uitgefelt tot dat'er een kint uit dit huwlyx geboren is: wanneer niet alleen de huwlyxgift, maar ook een wiegh en verdere toetel voor het kint op dezelve wyze over fraet gedragen wort. 'T gebeurt ook wel dat ze te paerde naer de kerk ryden, en op de zelve wyze wederkeeren. Ook trouwen ze wel by nacht in flite in tegenwoordigheit van weinige vrienden.

Niets quam my hier vremerd voor, dan dat deze menschen hunne kinderen aan elkander uithuwlyken, als ze nogh zeer jongh zyn: zoo dat men zelden jon- gens van 7,8, of tien jaren ziet, die niet al getrouwt zyn. Want de Ouders verloven wederzyds hunne kinderen, als ze maar een jaer out zyn. Ja dat meer is, deze verloovingh geschiedt al als de kinderen nogh in het lichaam der moeder zyn. Zy geven voor reden, dat de meiskens onge- trout blyvende, gevaer loopen van wech- genomen te worden op laft des Konings, om in het Vrouwentimmer te zyn. Te gen welk ongemak zy zich door het huwelyk willen verzekeren. Evenwel ontbreken'er geene voorbeelden van getrouwe vrouwen, die in het Hof tot des Konings luft gehaelt zyn.

Ik heb van de plegtigheden der begravinge, by deze menschen gebruikelijk, reeds iets gezegt, in het beichryven van mynen togt over de Wolga. Waerom ik hier alleen zal byvoegen, dat de vrouwen zoo wel als de mannen de lykfaetfie vereeren. De Priefters ook en Diakonen lezen en zingen over wegh geestelyke gezangen, op den lykdient paffende. Het lyk wort door vier gemeene luiden op eene baer gedragen, fomtyts ook dooragt, opdat ze, zoo de wegh langh valt, elkander mogen verpozen. Het doode lichaem leggen ze zonder kift in de aerde, die aan het hooftende wat hooger is. Als het daer in legt, neemt eerst de Priester drie malen beide zyn handen vol aerde, die hy kruijwyze over het lichaam werpt. Dit wort gevolgt van alle die daer by zyn, die egter zonder een kruis te maken de aerde daer alleen opwerpen.

Als men wedergekeert is, blyft het ganfche gezelschap in het sterhuis ten eten, zoo wel des middags, als des avonts. Behalven dit komen nogh 40 dagen langh twee Priefters nevens eenen Diaken daer in huis het middagh-en avontmael nemen. In welke 40 dagen een of twee Prief ters en een Diaken des morgens aan het graf des overledenen iets lezen uit het Evangelie, en eenigh gezang uit Davids Pfalmen aenheffen, waer voor ze byzonderlyk be-taelt worden, krygende gemeenlyk voor ieder reize 10 ftuivers. Zoodat de begravingen by dit volk vry koftelyk vallen.

Gelyk deze menschen zich aan vele uiterlykheden uit bygeloovigheit verga-pen, zoo laten zy zich aan het wezent- lyxte der dingen luttel gelegen leggen: zynde zeer flap ontrent dat gene, dat hun meeft behoorde ter harte te gaan. Als ik dit zeg, heb ik myn oogh op de opvoedinge der kinderen, die zeer fl egt toe-

gaet. Veelen reeds tot hunne jaren gekomen, zyn zoo plomp dat ze het Vader ons niet weten op te zeggen. Geen wonder, want ze trouwen zoo vroegh, als dat door de natuur mogelyk is, en telen by gevolg kinderen, als ze zelfs nogh kinderen zyn. Zoo dat ze daarna als de tydt, die bequaem is om wat te leeren, aenkomt, zoo belemmert zyn met de zakken der huishoudinge en de jonge kinde-ren, dat'er geen kans is om ergens wys in te worden, en de kinderen geene vorde-ring van hunne moeders te wachten hebben, als die zelve in haren tydt niets geleert hebbende, ook anderen niets kunnen byzetten. Hier uit is het dat de vrouwen geheel zonder geeft zyn, verftekken ook van alle aenvalligheid. Waer van ik voorbeelden t'over gezien heb, als'er twee of drie duizent op eenen tydt by een wa-ren om de overledenen aan de graven te beweenen. Zeker hoe jong zy zyn, zy gelyken beter naer oude wyven, daer het mooi af is. Vremt is dit egter, dewyl de Perfaensche vrouwen, die zy alle dagen voor oogen hebben, tot de minfte toe

Slechte opvoeding der kinderen.

Vroege huwlyxken.

Zeden ontrent de begravinge. # CORNELIS de BRUINS

toe alle van goede gefalte, fraci van gangh, en bevalligh zyn, en het witte kleedt, dat haer bedekt, aerdigh weten te beftieren. Waer op zich de Turxe en Griexe vrouwen ook wonderlyk verfaeten, verbeoeldende in alle hare gebaarden een grootsheid en deftgheyt, die vooral in haarren gang uitblinkt. Deze in tegendeel zyn overal even affchuwlyk, wordende ook bedorven door den doek, waer in ze altydt gebonden zitten, waer door het gebeurt dat ze meest alle uipuilende wan- gen hebben. Hier by zyn ze kort en plomp. Het mifflyxte is nogh dat zy, als men haer in Julfa ontmoet, hoe bejaert ze ook zyn, haer aengezigt tegen den muur van een huis wenden, en dus u den rug toe keeren: dat geene Mahome- taensche vrou oit doen zal. Ik weet ook niet dat ik het oit aan eenige andere natie bevonden heb. Deze onbechoftheid hebben ze ook over zich, al zyn ze in het gezelschap van hare naeste blootvrienden. Want zoo de man haer een schael wyns toereikt, keeren zy zich ylgs om, trek- ken den doek, dien ze voor het aenge- zicht hebben, nederwaert, en ledigen den kelk, dat ze niet ongaerne doen, ver- madende den beker niet al is hy wat groot. Iemandt mogt uit deze omzichtigheid, waer mede zy zich zoo weinigh van man- nen laten zien, oordeelen dat ze inzon- derheit hare kuijsheet betragten: dogh dat is verre van daer. Want vele laten zich voor geld tot ontugt huuren. Ja de buitenporigheid gaat wel zoo verre, dat ze in mannelyk gewaadt zich te paerde naer Spahan laten brengen, zelf in gezel- schap van haer moeder: terwyl de on- noozele Armeniers wanen dat hunne vrou- wen eerlyker zyn dan andere, en dat, omdat ze zich niet laten zien. Want dat zulk bedekken geen teken

is van kuisheet, daer heeft men al blyk van in het Boek der Scheppinge, daer Juda Tamar zien-de, haer voor eene hoer hielt, dewyl zy haer aengezigt bedekt had.

De begaeftheden der mannen beftaan ook alleen in het vergaderen van geld. Het welk als ze gewonnen hebben, itellen ze nogh anderen te werke om hunne schat- ten te vermeerderen. Hier op spelen alle hunne gedagten, woorden, en werken, zoodat ze maer niets anders nieufgie- rig zyn, stoffende ondertuffchen in hunne plomphet tegen de Perfianen op de schoonheit van Perfie, dat ze boven alle andere landen verheffen, als bloeiden daer alle kunsten en we- ten schappen, waer van zy zoo veel ken- niffe hebben als de blinden van de koleu- ren. Want zy doen niet dan reizen in de landen der Christenen met zyde en andere koopmanschap, en keeren met lakens of andere waren te rug, zonder naer eenige fraejgheden, die daer mogten zyn, om te zien, of eigne aenmerkingen daer over te nemen. Ja geen eenen fluiver zouden ze willen uitgeven om iets fraciis te gaan zien, noch zelf in hun eigen lant geenen voet daer om verzetten. Hierom weten Hun on- ze niets als 't geen ze van anderen hebben kunde.

Zinlykhe- den der mannen.

Alsze in de koopdagen met de Perfianen eenigen handel dryven, of in hun win- keltjes binnen de fladt zitten, daer ze het laken met de elle verkoopten, durvenze geenen wyn of sterken drank proeven, uit vreeze dat men het rieken mogt; zoo- dat ze in groter flaverny leven dan de Grieken onder de Turken. En dit quaad neemt alle dagen zoo toe, dat te vreeze flaet dat ze by verloop van tydt geheel zullen te gronde gaan, of het Mahome- taensche geloof aennememen, waer van men geene duifte voor spellingen ziet. Hier van is oirzaak de oneenigheid die befperst wort in hunne Kerkelyke regeringe tuf- schen verschede Biffchoppen, en de twee Patriarchen; leggende ook deze twee Pa- triarchen geweldiggh met elkander over hoop, en trekkende hunne streng met overgrote hevigheid. In dit troebel wa- ter vifchen de Perfianen, die zich van hunnen twift bedienende hun groote lasten opleggen, en by zich ten offer doen komen; dat, terwyl ik daer was, twee reizen agter een gebeurt is; in welke reizen zy grooter sommen dan oit voor- heen hebben moeten opbrengen. Dit is de vrugt dier tweedragt, die hen al fil knakt: daerze goede eenigheid houdend groote dingen zouden kunnen uitwerken, dewyl het hun aan geen geld ontbreekt, waer door alles in dit Ryk uitgewerkd kan worden. Maar de fmaak, dienze hebben in onluften, is ongemeen, en blykt aen een geval, waer van ik ooggetuige geweest ben. Teweten twee Gebroeders waren

Twee. dragt in hunnen godts- dienst. # REIZEN.

in geschil geraakt over zaken hun belang betreffende, dat zoo veel als de ziel der Armeniers is. De zaak wert in regten betrokken. Maer de outfte, die in bezit was van het gene, daer over gewijsd

werd, vulde de handen der Mahometanen zoo zeer, dat hy gefadigh in het Rechtge- ding boven dreef. Dees was blind, en zeide ter gelegenheid van zulk een droe- vigh gebrek, dat hy zich in zyne blind- heit verheugde, dewyl hem hier door niet gebeuren konde zynen broeder te zien; wen schende ook doof te mogen zyn, om ooit iets van hem te kunnen hooren. Dat is een ftaeltje van haet, die ik moet be- kennen dat verre gaat. Zyn broeder was in Vrankryk getrouwt en had daer zyne vrouwe gelaten, en met zich twee dog- tertjes hier mede gebracht. Deze quam meenigmael by ons Opperhoof t af tafel, en badt om zyne becherminge tegen zynen onregtaardigen broeder, die op hem gebeten hem door het Turxe Gerecht wilde doen vatten. Het was ook eens gebeurt, zoodat hy zonder flokflagen niet vry raakte.

Veele der voornaemften onder hen heb- ben onze Heilant reeds afgezworen, en het Mahometanfch geloof aengenomen, om het voordeel hunner kaffe te bezor- gen.

Een dezer afgevallen had een bede- vaert gedaan naer Mecha, om het graf van Mahomet te gaan bezoeken. Terwyl ik hier in Perfie was, quam hy weder t'huys. Zyn aenkomft ruchtbaer geworden zynde, gingen de meefte Armeniers hem te ge- moet, en verwelkomen hem met alle eere: daer de Christen Pelgrims van Jeru- zalem wederkeerende byna van niemant ontfangen of begroet worden.

Wat vermogen de Mahometanen hier hebben, is gbleken aan de twee Portu- geefche Paters. Want deze (wie hoor- de oit vremdere ding?) zyn hier ook tot den Mahometaenschen Godtdienst overge- gaen: de eerste in den jare 1691. Hy was toen genoemd Emanuel, naderhand Huffy n Cailiebeck, dat is, slaef van Huf- fyn. De andere verloochende zynen Godt in den jare 1696, en, te voren ge- naemt Antonis, aenvaerde nu den naam van Alie Cailiebeck, slaef van A lie.

Het gebouw of Convent, daer deze Portugeefche Vaders toe behoorden, is fraai, ruim, en groot, en van vele ver- trekken versierd, gelegen binnen de ftadt, en nu maar bewoont door den gemelden Vader Antonio Deltiero.

Twee Frangoische Capucynen zyn'er, die mede hun Convent binnen de stadt hebben.

De Karmeliten hebben eene woning, die niet minder is, en eenen fraejen tuin daer agter: maer daer is'er nu maar een in,

zynde een Pool van geboorte. De twee andere, Frangoifen of Deenen uit Italie gekomen, onthouden zich in Julfa, daar- ze een kleen huis hebben. Daer zyn ook vier Jefuiten; die'er cene fraeie kapel op de Italiaensche wyze gebout hebben. Hier aen is een goede wooningh nevens eenen schoonen tuin, dienze behoortlyk

onderhouden. Nogh zyn'er drie Italiaen-Domin-icaanse Dominikanen, die ook, terwyl ik daer was, een nieuwe kapelle gemaakt hebben.

De verdere Europeers, die men hier ziet, zyn Frangoifen, genaemt Sjoerde, en de Finot, welker eerste een Goutfmit, de laafte een Uurwerkmaker is. Beide zyn ze lang in's Konings dienst geweest. Nogh is'er een Uurwerkmaker, genaemt Batar, die voor weinigh jaren hier aen-gekomen is. Alle deze drie zyn geboortigh van Geneve. Nogh zyn hier twee menschen, die zich voor Artfen laten gebruiken, een Fransois, genaemt Hermet, en een Griek van Smirne, genaemt Robyn. Behalven de Finot zyn ze hier alle getrouwt met Armenische dogteren van de geringfte foort, zoodat genoeg te doen hebben om aen den koft te raken. Want dat hier voor vremdelingen iets byzonders zoude te winnen zyn, deswegen hebben wy al in de voorgaande bladeren gesproken. Ook hebben de Perfianen zelfs befaemde Artfen en Wiskonftenraers onder hun eigen volk. Op de Heelkunst egter verftaan zy zich niet: waerom het te meer te verwonderen is dat vremdelingen, die in deze kunst ervaren zyn, even weinigh geagt worden. De luiden ook, die in dienft des Konings zyn, worden zoo onheuflich gehandelt, dat men hun in plaats van hun jaerlyx wedde briefjes tot betaling toevoegt, en aenwyzing doet op de eene of andere ftadt om de penningen, die men hun schuldigh is, te ontvangen. Op welke briefjes zy wel dikwyls de helft of een derde deel der somme zouden willen verliezen, als men die voor geredd geld van hun zou willen overnemen.

Uit een huwlyk is voor hun niet te wagen. Want men weet niet dat'er voorbeelden zyn van eenigen, die aen het minfte huis van aenzien of middelen getrouwt zyn. Hun huwlyk ook voltrokken zynde ver-aerden zy allengs, en volgen hunne vrouwen en hare zeden in, om haer te believen, latende die ook noit aen hun langgenooten of beste vrienden zien. Evenwel zy dit alleen gezegd van de Frangoifen, dewyl men by Engelfen of Hollanders zulk eene verbaftering en verwysfheid niet bespeurt. In tegendeel levenze naer hunne vaderlantse wyze binnens huis, gelyk altydt gebleken is aen ons Opperhoofd den heer Kaftelein, wiens Gemalin, een vrouw van goeden huize, haer gaven van bequameheit en

Lof der Gemalin des Heeren Kaftelein. # CORNELIS de BRUINS

en ommegang zoo zeer aan yder deed blyken, dat haer doot van alle Europeers, die zich hier onthielden, betreurt wert. Zy verscheenen altydt aan de tafel, die haer gemael open hield vooralle Europeers, geleyk daer ook by myn aenwezen zyn dogtjerte verscheen, dat toen tien jaren mogt out zyn. Maar als ons Opperhoofd by gelegenheid op syn beurt deze luiden, die aan

Armenische vrouwen getrouwt waren, ging bezoeken in Julfa, verscheenen'er nooit vrou van hun huifgezin. Zoodat ze van hun eigen lant niet meer overgehouden hebben, dan de spraek.

Zeker de uitlanders, die te Konstantinopelen, Smirne, en elders in Turkije trouwen, zyn'er veel beter aen. Want deze Griexe vrouwen schikken zich zonder uittfel naer de gewoonte van hare mannen, en begeven zich zelf tot hunnen Godtsdienst, waer in ze hare kinderen ook behoorlyk opvoeden; daer de kinderen der voorgemelde altydt de zeden en Godtsdienst hunner moeder volgen, en geheel op de Armenische wyze worden opgevoedt.

Ik weet wel wat men my zou kunnen te gemoet voeren wegen den beroemden reiziger Pietro della valle, Roomsche edeling, die te Bagdat in het huwlyk tradt. Maer ik stelle daer tegen de kracht der liefde, die de wyfte menschen verfrijkt: waer ontrent ik my verre zou kunnen inhalen. Maar ik zal de ganche gelegenheid deze trou, die men zegt dat gelicht is in het zelve Convent, waer in ik uit Indie gekomen zynde myn verblyf heb gehad, met voordagt voorbygaen, om niet te quetfen de gedagteniffe des doorluchtigen mans, die ons zulke schoone gedenktekens heeft nagelaten.

Van de Georgiaensche Christenen zyn 'er ook vele, zoo wel groote als kleine, tot den Turxen Godtsdienst overgegaan. En men ziet'er dagelyx voorbeelden van. Maar de agtinge, die ze onder de Europeers hebben, flaet gelyk met die der Armeniers, van welke wy gesproken hebben: als men eenigen uitzondert, die om hunne bedieningen in den oorlogh, of elders, van de Perfanen voor bequame luiden gehouden worden.

Eer ik hierafsciede, moet ik een woort zeggen van de Gezanten, die somtyts aan Vremde dit Hof verschynen, beladen met brieven van de eene of andere Mogenthiet uit Christenryk. Om de waerheit te zeggen, vele zyn'er onder, die den naam van Gezant onwaerdigh zyn, en liever Briefdraagers mogten genoemd worden, en dus het Hof meer tot schande, als eere frekken. Want zulke komen alleen onder dien titel met inzicht om de goederen, die ze mede flepen, tolvry te hebben; welk voorregt zy weten dat van de Perfanen aan de buitenlantse Gezanten vergunt wort. Want het is een vaft gebruik, dat iemand eenen brief brengende, die aan den Koning hout, door het geheele lant wordt vrygehouden: gelyk hem ook zoo veel beetten verschaft worden, als hy noodigh heeft. Ook binnen Spahan wort hem, gedurende zyn verblyf, naer mate van syn gevolg zekere somme tot syn dagelyx onderhout toegelegd. Welke somme, zoo ze gegeven wordt aan de minfte en onaenzienlyxe Gezanten, op zoo weinigh uitkomt, dat men zich zou schamen die te noemen. Waerom te verwonderen is dat eenige Christen Vorsten zich door de Armeniers laten bewegen tot bestelling hunner brieven aan den Koning. Maar zy weten zich voor te doen, of ze luiden van aanzien waren, daer ze in tegendeel eerloos zyn, en zelfs de genen, die hen op de reize naer 't Hof

verzellen, godloos bedriegen, ja somtyts in hun uiterste verderf
mennen: nemende in het einde, om te toonen hoe weinig hun de
godtsdienst ter harte gaat, dien van Mahomet aen. Welk alles ik
hier heb willen aenteken ten dienft der genen, die deze lantaart
niet kennen.

XXXIV. HOOFDSTUK.

Afval eeniger Hollanderen tot den Mabometaenschen godtsdienst.
Korogmaken, en andere byzonderbeden. Stantvaftigheid van een
Armenisch Christen, en zyn doot.

In het laatste der Meimaent reed ik met den tweeden perfoon der
Maetschappye, den Heer Bakker, een uur voor den dageraet naer
buiten, met voornemen van aan de rivier eenigh wilt te gaan
opdoen, voor al eenen vogel te gaan opzoeken, die men zeide dat
zich daer onthielt, en dikwyls gezien was. Men noemde hem
Morgb-facka, als of men zeide, Waterdrager. Wy bereikten ons
oogwit niet: schoon wy hem van verre zagen vliegen. Het welk my
speet, om # REIZEN.

omdat hy de eerste was, dien ik oit gezien had, schoon men'er ook
vint op de Wolga, ontrent Aftrakan, en aan de Cafpische Zee. Deze
vogels zyn byzonder groot, hebbende eenen grooten krop, waer in
ze veel waters bergen kunnen, dat ze ook, naer het gevoelen van
eenigen, andere vogelen mede deelen.

Deze vangft ons misflukt zynde, namen wy het vermaek van in een
vlietend water daer ontrent het net te werpen, en vin- gen in
weinig tydts meer viffchen dan wy voor on's mael noodigh
hadden: zoo dat we ook aan het Opperhoofd een goe-de zoode
van levendige vifchen toezon-den.

Met den avont vertrokken wy weder naer de ftadt, daer wy ons
den volgenden dagh moften stil houden om het opko-men van
eenen zwaren orkaen. Voorts liep deze maent met warmte ten
einde.

In het begin van Juny quamen hier aan drie Hollanders, die wech
gelopen wa-ren van de schepen der Maetschappye, leggende te
Gamron. Deze gaften, Klaes Klæfzoon van Enkhuizen, die in dienft
was geweest van Schiemans maet, Jaco-bus Kegels van Gouda,
hebbende voor foldaat, en Henrik Korneliszoon van Am-fterdam,
voor matroos gedient, hadden (omdat ze och arm meenden hier
door hun voordeel te bejagen) het Mahome-taenfch geloof
aenvaerd, en zich laten be-fnyden, nadat ze nogh twee hunner
mak-kers in eene der fteden, die op den wegh leggen, by den
Gouverneur gelaten had-den. Zy zagen'er zeer erbarmelyk uit,
hebbende byna zoo veel broots niet, dat zy'er het lyf by houden
konden, nochte eenig onderfant altoos van hunne nieuwe

geloofsgenooten op den wegh bekomen. Zy vonden ook geen troff in deze ftadt, als wilde de Hemel hen straffen voor zulk eenen goddeloozen afval. Gebraagt tot dezen noodt, verschenen zy aan de woo-ning der Maetschappye, daer ze door be-vel des Opperhoofs werden afgewezen, en verzon-den naer de genen, welker ge-loof zy hadden aengenomen. Zy keerden nogtans weder, fmekende en bid-dende om genade, en bekennende de zon-den, waer in ze verzonken waren, be-loovende ook zich te zullen beteren, in-dien ze weder mogten aengenomen wor-den in dienst der Maetschappye. Maar zy kregen van het Opperhoofdt tot antwoord, dat zulx niet in zyne magt was, maer dat hy hen zoude annemen, indien ze zich op genade en ongenade wilden overgeven, en weder naer Gamron keeren, daer het ge-fchappen ftond dat ze de straffe des doots niet ontgaen zouden: en dat hy, was dit hun meening, hier over schryven zou aen den Heer Directeur te dier plaetfe, om weder met de Indifche schepen verzon-den te worden. Zy verklaerden liever zulk een harde voorwaarde te willen aan-vaerden, dan langer hier by dit volk in hunne zonden volharden. Men nam hen dan in, en verzagh hen van nieuwe klee-deren, waer door ze als in andere men-fchen hervormt werden. Zy waren vro-lyk en wel te vreden, en vertrokken bin-nen weinigh weken met goederen van de Maetschappy naer Gamron, daer ze wel aenquam en, van daer naer Indie verzon-den werden, en quytfschelding hunner fchult bequamen.

Op den vyfden dezer maent bezigh zynde aan de rivier by de Chjaer-baeg met tekenen, werd ik fchielyk gettoort door eenigh gewoel en geroep, dat ik hoorde. Nader hier op lettende, vernam ik dat'er Korog gemaakt wert. Het welk zoo veel wil zeggen, als het geven van een teken dat yder de plaats, daer hy dan is, zal heb-ben te verlaten, en aan eenen kant gaan, opdat hy geene gelegenheid hebbe van den Koning in het gezelschap zyner by-wyven te zien. Want naer de gewoonte van dit lant magh dat in generhande wy-ze geschieden. De Koningh quam dan op dien ftont met eenige zyner wyven naar de ftadt. Waer op al het volk haf-telyk begon wech te loopen, het welk ik ziende, aenftonts mede myne plaats verliet. Ondertuffchen quam een man te paert gezeten, te viervoet aenryden om het volk, dat hy over wegh nogh vinden mogt, van daer te dryven. Hy onderhaelde my ook wel haelt, gaf my kennis van het Korog, en wees my vervol-gens den wegh, dien ik te gaan had. Ik floegh het padt, dat hy my aenwees, in, genootzaekt eenen grooten omwegh door de ftadt te nemen, omdat alle de wegen, daer men niet door mogt, bezet waren, zynde op alle hoeken der ftraten wagt ge-felt, die my telkens aenwees, waer ik door geraken konde. Dus geraakte ik eindelyk na veel omzwervens in veiligheid aan myne herbergh. Ik begaf my des an-deren daegs weder naer de vorige plaats, om myn voornemen te volvoeren, maar vont het eige ongemak, en alles weder met wacht bezet, zoodat ik haeftigh te rug keerde. By

dufdanige gelegenheden is veeltys alles aan de zydwegen van de Chjaer-baeg, en elders, met zeil of tent-doeken afgefchut, en met wagten bewaert.

Komt deze ontmoeting onverwagt voor te vallen, zoo neemt het volk op het eerf-te gerucht fchielyk de vlucht. Anders wort yder te voren gewaerfchwut, dat hy zoo wel by daegh als by nacht zal hebben buiten zyn huis te blyven, tot dat dit Korog gedaen is. Dus heb ik verscheidene reizen my moeten wech maken uit de Karwan-fera: en yder moet dan wel op zyn hoede zyn, dat hy zich niet laete vinden aen dien

Afval eeniger Hollan- deren. # CORNELIS de BRUINS

dien oort, daer de Koningh dus verzelt ftaet door te trekken.

Weinigh dagen hier na werden hier gezonden uit Indie twee Konftapels, door den heer Kaftelein voor den Koningh ontboden. Deze aengekomen zynde maekten hunne komft door den tolk bekent, maar kregen tot antwoord dat men aan eenen genoeg had. De ondervinding leerde dat ook, ja zelf dat men nogh te veel had aan eenen, dien men egter voor eene wyle behel op zulk een kleine ga-gie, dat het fchandelyk ware die te mel-den. Het geen men door dezen gaat, dien men met een voegelyk kleedt voorzag, eer hy vertoont wert, wilde verrichten, beftondt alleen in fomtyts met eigne ftukken gechut naar een wit te fchieten; daer de Koning nogtans noit verscheen. Eer mendaer toe quam wert alles vervaerdigd, maar met zulk een dralen (want daer was naeulyx een Roopaert te krygen, dat bequaem was om een ftuk te dragen) dat men veel eer een ganfche veftingh zou opgeworpen hebben. Want vele maanden liepen hier mede vrugteloos door. Men verzond den Konftapel ook welhaeft, die, om de waerheid te zeggen, niet bequaemheids genoeg had om met dezen landaert om te gaan; waer toe menschen van oplettenden aert vereifcht worden.

Den 17 der maent des avonts ten half negen uren vernamen wy hier een groote Eclips in de Maen, die rootagtigh zynde byna geheel verduiftert wert eigne uren agter een. Den 21 zag men weder eenige wolken aan de lugt, die men in drie weken niet vernomen had. Zy waren geftradigh fchoon blaau zonder eenigen nevel; dat men hier veeltys ziet. In 't be-gin van July was het zeer windigh weder, en egter vry warm.

Op den derden der maent opende men de winkels, die 5 of 6 dagen gefloten geweest waren, om het houden eeniger treurdagen, die in dezen tydt des jaers voorvallen. Zy noemen die, meen ik, Wagbme. In dien tydt plegen zy hunne geschillen, zoo'er eigne ontflaen zyn, met elkander by te leggen, en de vriendschap te hervatten. Maer is de onluft ontflaen uit zaken, die hun belang raken, dan ziet men niet dat ze zoo naeu van gewiffe zyn.

Weinigh dagen hier na ontfont'er twift tuf-fchen En-gelfchen en Perfia-nen. Weinigh dagen hier na ontfont'er twift tuf-fchen eigne bediende van den Engelschen Agent, en zommige Perfa-nen, die zoo hoogh rees, dat ze elkander met flokken te keer gingen. De Perfa-nen verhit van gramchap, en dol van wraakzucht, ftroiden in dit rumoer aen-flonts uit, dat een hunner lantsluiden was dootgeflaggen door eenen Armenischen dienaer van den Agent. Het gerucht verspreide zich inderyl door de stad: zoodat alle winkels, die dicht by de wooninge des Agents ftonden, gefloten wierden. De verbitterde Perfianen begaven zich naer den Schout, die te voren een Georgiaens Christen geweest was. Dees zonder te wagten naar laft van hooger hant ontbodt den tolk van den Egelfchen Agent by zich, die een Armenier was, genaamt Ifopb of Jofeph. Deze vorderde hy eene hante-kening af, waer by hy belooften zoude den dootflager te zullen overleveren, of anders een zekere fomme gelts te betalen. Deze tolk, wel wetende dat'er geen doot-flagh gechidt was, doet zulks, en ver-raedt zynen ouden geloofsgenoet. Het welk hy zoo veel lichter doen kon, om-dat de Agent, die hier wel andere orde in zou gefelt hebben, krank te bedde lagh. Nu gingen alle monden op, en men wilde met geweld wreken de doot van eenen geringen Perfaan, die met eenigh goedt op zyn hoofd door de ftaet loopende, om dat te verkooien, by zeker toeval eigne ftokflaggen gekregen hadt, zonder dat hem verder eenigh leet wedervaren was. Men riep volmondigh uit, dat de Franken of vremden hunne medeborgers doot floegen, en bragt die klagen aan voorname Heeren, en vulde het Hof met deze tyding. Ja hun woede gingh zoo verre, dat ze naer de Chjaerb-aeg trokken met eenen gemaekten dood-en, dien zy omdroegen, om de gemoe-deren der gemeente te beroeren, en aan hunne syde te trekken. Zy begeerden hier op den moorder, zoo als zy hem noemden, in hunne handen, en bragten het zoo verre dat de Bewintman des Ryx den Engelschen Agent deed aenzeggen, dat hy hem den misdadigen zou overle-ven. Deze bootfchap aan het Engelsch huis komende, ontving de dienaer, op wien men het gement had, laft van zich van daer te begeven, en de Agent zelf werd belaft zich te ontdoen van alle Mahome-taenfche dienaren. Waer op de Engel-fchen zeven dagen uitfel verzochten, die hun werden toegefaan. De dienaer on-dertuffchen bergde zich in Julfa, daer hy door den genoemden tolk verraden wert, die het huis aan de dienaren van het gerecht aenwees, die hem vervolgens daer uit haelden, en gevangen namen. Het graeu, hier niet mede te vreden, vorderde hem, en men was gedwongen hem te laten volgen. Toen wert'er beratflaegt wat men met hem doen zou. De bezadigten wil-den hem flaken, zeggende, wy fchenken hem den Koningh: welker zeggen gewraakt wert van de anderen, die zich met uit-trekken hunner fabels hier tegen ftelden, en zich meester van hem maekten in weer-wil van het Gerecht. Zy waren te meer verhit, omdat zy te voren getracht hadden hem over te halen tot den Mahometaan-fchen # REIZEN.

Stantvastigheit eens Armeniërs.

Zyn wreede dood.

fchen Godtsdienst, met alle schoone beloften van hem te zullen in vryheit stellen, van hem te zullen een goede somme gelds tellen, en te helpen aan een huwelyk, waer mede hy genoegten nemen zoude. Hy bleef even volstandigh, schoon hy de wiffe doot voor oogen zaghe: ja hy antwoordde aan eene Armenieren, die hun Godt verloochent hadden, op hun zeggen, dat hy Mahometh maer met den mont belyden, en in 't hart vloecken zoude, met loffelyke flantvaatheit: Ik zal mynen Heilant nooit verloochten. Hier op vielen de Perfanen, razende van ongedult, hem aan, en maekten hem voort af. Toen bonden ze hem een tou aan de beenen, flepten hem naer de Meydoen voor het Hof des Konings by den hoogen paal, daer veelen hem, zoo doot als hy was, nogh in 't lyf hakten, en het ingewant daer uit haelden onder honderden van scheltwoorden, waer van zelf de vrouwen daer by komende, zich niet onthielden; latende liem voorts leggen tot eenen roof voor de honden. Dus ligt deze Christelyke helt, deze getrouwe dienaar, die zynen Heer, krank te bedde leggende, nagt en dagh vlytig had opgepaft, zyn leven. Hy was genaempt Gregoor, zynde de zoon van eenen Aslafoer. Hy was maer on-trent 20 jaren out, maar zoo sterck, dat hy in elke hant eenen man opgreep, en ze beide tegen een drukte. Zyn moedt ook was niet minder dan zyn sterkte, waer van zeker het einde zyns levens een door-luchtige proeve gefrekht heeft tot beschaming veeler Christenen. Het Gerecht voerde het lichaem naer Julfa, daer het begraven wert in de wyk genaempt Erewan, in de Kerk, die genoempt wordt Armena Pergiets, of Kerk onzes Heilants, de voornaemste die daer ontrent is. Een der Armenische Koopliden liet tot zyn cere op zyn eige koften een Lyktombe maken, uit liefde tot hem, en tot eenige belooning van zulke een helthachtigh en zaligh verscheinen.

Wat ongeruithheid zulk een exemplar geven moet aan de vreemdelingen, die zich hier onthouden, is licht af te meten. Zeker men dorft eenige dagen agter een de openbare wegen niet gebruiken, om den overmoedt, dien men in het graeu bespeurde, nadat dit befaan hun zoo wel gelukt was. Te voren anders hadden ze altydt veel inzicht voor de Engelschen en Hollanders gehadt. Maar het was juist in dezen zelven tydt gebeurt, dat'er eenige goederen der Maetschappy van Gamron gezonden, ftonden binnen de stadt gebragt te worden. Men zond dan naer gewoonte eenigh volk naer buiten om de pakkaedje te geleiden en in het pakhuis der Maetschappy te brengen. Dit geschiedde om het ongemak van ontmoeting voor te komen, dewyl de Perfanen over wegh anderen met hunne goederen ontmoettende, gewoon zyn hen uit den wegh te flaan om de baen voor zich ruim te houden. Dit gebeurde nu weder; en men liep gevaer, dat de pakken zouden nederitorten door dezen aenval, en dus schade aan de goederen ftont toegebracht te worden; gelyk dikwyls geschiedt. Hierom fteelden de geleiders der goederen zich aenfontts tegen de onbeschoftheid der Perfanen, taften van zich, en gaven zelf den zoon van 's Konings Lyfarts, die in hun gezelschap was, eenige ftokflaggen. Zy

te ontferk zynde om tegen het volk der Maetschappy aen te gaan, fteelden het op een klagen over den hoon hun toe-gedreven, vorderende van ons Opperhoofd recht en voldoeninge. Hy antwoordde dat hy de zaak zou onderzoeken, en hun voldoening geven. Zy vertrokken hier op, maar keerden den volgenden dagh met het zelve verzoek te rug. Men greep dan in hunne tegenwoordigheid eenen der dienaers, dien men schuldigh bevonden had, aen, leidde hem onder de ftokken, en gaf hem eenige flaggen onder de voeten. Maer de straf (dat te verwonderen was,) was naeulyx begonnen, of d'aenklaers verzogten dat men zou op-houden, verklarende dat hun in alle manieren voldaan was: daer de arme knecht van den Engelschen Agent, die maer een gering perfoon geflagen had, zyn bedryf zoo deerlyk met de doot boeten moft.

Dit volk is zoo harigh hebbende om de zaken hunner meesteren, van welke zy afgezonden zyn, waer te nemen, wel hebben toe te zien dat ze hunne agting wel bewaren, nochte zich laten verbluffen. Waer in zich uitmuntende wel queet ze-ker out vrient my, genaemt Jacobus Hoogkamer, met wien ik te Konfantino-polen geweest was. Deze voor Gezant van de Hollantsche Maetschappy aen dit Hof gezonden, daer hy wonder wel, ge-lyk by alle de Christenen, die hier waren, gezien was, ontmoette by avontuur den Stokdrager des Konings, eenen der voornaemste Heeren van 't Hof. Zyn dienaers raekten in woorden met het gevolg van den Gezant, en van woorden tot flaggen. De Stokdrager dit vernemende, wilde naer zynen houer grypen. Het welk de Gezant ziende, greep een zyner pifto-len, dreigende den Perfaan aenfontts door den kop te schieten, zoo hy 't hart had van zynen houer uit te trekken. De Stokdrager ziende dat het ernft was, zwichtte, bedwongh zyn volk, en gingh voort. Het was hem ook geraten: want de Gezant was beftuwt met Europesche foldaten, op welker moedt hy zich verlaten konde. Hier by voerde hy eene groo- # CORNELIS de BRUINS

XXXV. HOOFDSTUK.

De doot van den Engelschen Agent. Zyn begraving. Toestel tot de trouwtaetie van 's Konings Dogtertje. Lykrou der Armenische vrouwen. Oude stercten. Gelegenheid des bergs Sage-Rustan.

Perfiaens feeft. N U hielden de Perzianen het feest genaemt Baba-Soedsja-adier, dat zoo veel zeggen wil als Onverwinnelyke Vader van den Godsdienst. Dezen eernaam geven zy aan eenen hunner Heiligen, die de spraak gaat dat Omaer gedoot heeft. Kort hier aen ontfont'er weder Korog ontrent de streek van 's Konings Hof. Zoodat al het volk daer on-trent laft kreeg om zich van daer te be-geven: gelyk ik my mede buiten de Karwanfera baf. Twee dagen daer aen ge-beurde het weder, hebbende de Koning luft om met zyne Bywvven zyn vermaak buiten het Hof te nemen. Dezen zelve avond lieten zich zyne spelers luchtigh hoo-ren, dat den

ganfchen nacht, en des daags daer aen bleef duren tot den ondergang der zonne: dewyl de geboortedagh van den Profeet Mahometh op handen was, die den 20 der maent flont geviert te worden.

Doot des Engel-schen A-gents. Op den 21 overleed hier de Heer Edu-ward Owen, Agent der Engelsche Ooft-indische Maetschappye, in den ouderdom van 40 jaren, een man van groote gaven en van yder een bemint. Wy deden hem des morgens met het begin van den dagh de laatste eere aen, beftellende hem ter aerde buiten de stadt, daer, gelyk wy reedts gemelt hebben, de Chriffenen by elkander begraven worden. De Lykftaet-zyn lyk-fie wert op de volgende wyze volbragt.

Zoo dra de beftemdeydt gekomen was reed de Secunde van den heer Kaftlein, die aen het voetevel zick lagh, met het ganfche huifgezin, waer onder ik ook be-grepen was, naer het fterthuis met veertien paarden, waer onder twee hantpaerd-en waren in den rou gekleedt. Voor deze ging een trompeter, benevens dertien voetloopers. Toen men met het lyk uit het fterthuis quam, reden voor aen de Tolk, Stalmeeftcr en eene andere. Hier agter volgden drie hantpaarden in den rou gekleedt, hebbende witte pluimen op hun-ne hoofden. Veertien perfonen zagh men

te paerde met 10 of 12 voetloopers, ry-dende de trompeter voor de hantpaerden, agter welke de hantpaarden van den heer Kaftlein volgden. Toen quam het lyk, overdekt met een groot wit zyden kleedt, waer over een zwart fluweel lagh. Het wert gedragen op een berry van vier ge-meene luiden, die telkens om de langheit des weghs van vier andere verpoost werden. Agter het lyk reedt de Secunde der Engel-sche natie, en nevens hem die van onze. Waer aen ik met de Hollanderen volgde, gelyk ook vader Antonio Deftirro, Re-fident wegens de kroon van Portugal, met de daer zynde Engelsche Heeren, en Armenische Koopluiden van Julfa. Dus trok den meeft weg over de ander voort, inzonderheid over of langs de Chjaer-baeg heen, gefiert met eenen langen witten zyden fluier, in het fterthuis ontfangen, die van den schouder langs het lichaam onder op gekoppelt ne-derhingh. Om den hoedt had elk nogh eenen witten fluier van gaes, dien anderen, die zonder hoeden waeren, alleen om het lyf hadden. Het ganfche getal van menschen beftond in veertigh perfonen te paerde, en dertigh voetloopers. De overige Paters nevens de Franfche Heeren lieten zich ter begraefteatie vinden, daer het lyk ten 7 uren in de aerde gezet, en daer over vol-gens het gebruik der Engelschen een lyk-rede of predikaetie door den Engelschen Secunde gelezen wert. Hier op nam yder van ons een hant vol aerde, en worp die in 't graf, dat voorts door arbeidsvolk aengevult wert. Toen reden we vervolgens te gelyk op dezelve wyze weder naer het fterthuis, daer wy alle ter maeltyd ver-zogt werden en bleven, zoo fterk als wy waren. Die ons van de graffitee af ge-volgt waren, werden ook met fluiers be-giftigt; ook wert'er

ons Opperhoofd een t' huis gezonden. Wel onthaalt zynde trokken wy twee uren na den middagh weder van daer. Dus nam deze lykftaetie een einde.

Wei- LYKROU DER ARMEN

REIZEN.

Weinig dagen
hierna zag ik alle
de Bafcaers
opgeeft met
allerhande
gefedene repen
van gekoleurt
papier en
klatergout, ook
eenige figuren
van dezelve
stoffe, en andere
aerdigheden. Des
avonts ook allede
winkeltraten vol
lichten gezet,
altamael in
olilampjes. Op
verscheidene
plaatfen wert het
volk aan een kant
geweert ter
oorzake van eene
vremde
Trouftaetie.
Teweten het
dogtterje des
Konings, maar
drie jaren out,
wert
uitgehuwlykt aen
den zoons zoon
van des Konings
Moeje, ook een
kint van vyf
jaren. Dus wert
de bruit by nagt
in het Hof dezer
Moeje
overgebracht, om
daer opgevoed te
worden. Men
weet niet dat'er
oit voor
dezezulke jonge

kinderen onder
de Perfanen zyn
uitgetrout. Maar
het schynt dat ze
nu de maniere
der Armeniers
hier in willen
navolgen. Deze
Moeje is de
zufter van des
Konings Vader,
genaamt Zynab-
Beggum, of
Princes Zynab.
Zy was getrouwt
geweest aen den
zoon van Galliefa
Sultan, die een
van de
vertrouwelingen
des Ryx was ten
tyde van Koning
Abbas den
tweeden.

Den 22 der
maent begaf ik
my naer Julfa, en
bleef'er tot den
26, op welken
dagh de
Armeniers het
fecht vieren van
Soerp-gaets, of
het heiligh
kruisfeest, welk,
zoo men my
berichte,
gehouden wort
ter gedagtenisse
van Christus
kruis, door
St. Helena
gevonden op den
berg Kalvarie.
Hier ontrent
hebben ze deze
plegtigheden.

Twee of drie uren
voor het
aenkommen van
den dagh

begeven zich de
meeste vrouwen
van Julfa naer de
graven, met zich
nemende eenigh
hout en houtkool,
waskaersjes en
wierook, en
makende wat vier
by de graven
harer
afgetorvene
vrienden. Zy
zetten op de
graven eenige
brandende
waskaersjes,
werpende
gestadigh wat
wierook in 't vier.
Dan vangen ze
een luid geschrei
en geschreeu aen
tot de genen, die
daer begraven
leggen, spreken-
de hen aan met
vele woorden,
naer de droefheid
elke van haer
ingeëft. Som-
wylen vallen ze
op de graven
neder, en kuffen
die, of de aerde
zelve, die hare
vrienden bedekt.
Luiden van
meerder aenzien
zetten op de
graffiteenen 4, 5,
of 6 groote
waskaerflen, en
maken by wy-len
zulk een misbaer,
dat men'er
schrikte ontrent
te komen. Om
van alles een
nae-keurigh
gezicht te nemen,
reed ik twee uren

voor den dagh
derwaert met
den Zoon van
onzen Tolks
François Sahid,
daer ik
geherbergt was.
Tuffchen de
graven
doorwandellende,
quam my alles
vremt voor: ja
hooger buiten de
zelve op-gaande,
dagt my te zien
de overblyfelen
van eene flatte
door den brant
verwoeft. Want
de verhevene
graven
vertoonden zich
door de naerheid
van den duiften
nagt even als
puinhoopen van
ingeftorte
huizen, tusschen
welker fteenen
en brok-ken de
overgeblevenen
hunne vrienden
en goederen met
ontftieke lichten
quamen zoeken:
en hun droevigh
lot beweenden.
De mannen
blyven 't huis,
latende dit bedryf
van rou geheel
aan de vrouwen
over. Evenwel
ziet men hier en
daer een enkel
mansperfoon
onder den hoop;
ook zwer-ven'er
eenige
geeftelyken of
prietters, die het

druk hebben met
gebeden te doen
voor de genen,
die daer gelt voor
geven willen, dat
gemeenlyk op
vyf, ook wel tien,
en, als 't luiden
van vermogen
zyn, op twin-tig
fluivers uitkomt.
Deze geeftelyken
flaande hier in
hun zwart
gewaadt maken
een
aenmerkelijke
verscheidenheid
van ge-zicht
onder alle deze in
het wit gekleede
vrouwen.
Ondertuffchen
maakt de meen-
nigte der kleine
vieren en
reukwerken, die
ze daer in
werpen, zulk
eenen rook, dat
men dien binnen
Spahan
verneemt. Want
de meenigte
dieser vrouwen
maakt naer
gifting wele een
getal van drie
duizent uit.
Hoewel ik deze
bechouwingh in
den nagt nam,
maakte ik'er
egter eene
aftekening van,
zoo als ik ftondt
by het graf der
Gemalinne van
ons Opperhoofd,
en myn gezicht
op de flat had,
gelyk getoont

wort op het getal
van 102. Dit
roubedryf duurde
tot een of 2 uren
in den
morgenfontd,
wanneer ik my
weder van daer
begaf. Egter
bleven'er nogh
vele menschen.
Veele zagh
men'er ook op
den weg: Veele
ook, die 't huis
geweest waren,
weder naer de
graven keeren.
By daeg ook
quamen vele
mannen hier
hunnen tydt
doorbrengen met
elkander goede
fiere te doen, en
tabak te rooken.
hoewel dit maer
gemeene luiden
waren, doende
zuix noit luiden
van foorte.

Op den laetften
der maent begaf
ik my des avonts
naer het huis van
den Heer
Kaffelein, om des
nagts met zynen
Secun-de te
ryden naar het
gebergte
Koefoffa. Wy
begaven ons
ontrent vieruren
na mid-dernagt
op wegh, om
eenige
overblyffels van
oude iterkten, die
daer geweest
waren, te

bezichtigen. Ten
zeven uren
waren wy in dit
gebergte zoo
verre gekomen
aen de Westzyde,
als te komen was
met de paarden.
Toen ftegen wy
af, om den ontbyt
te nemen. Maar
myn medegezel,
ziende geene
kans om den
wegh naer bo-ven
op zyne voeten af
te leggen, begaf
zich met de
paarden van
daer, om my na
den middagh aan
de
Christengraven
op te wagten. Ik
dan verzelt met
den jager en
eenen dienaer,
wel van
schietgeweer
verzien, trok ten
agt uren den
bergh op, en
quam ten tien
uren aen het
verval van een
oude poort, die
wel eer daer
geftaen had. De
voormuur hier
van had zich
uitgetfrekt ten
Noorden tot aan
het begin des
bergs, daer die
zeer fteil naer
beneden loopt. Ik
bevond de poort
ter flinke zy- de #
CORNELIS de
BRUINS

de meer dan ter
rechter vervallen.
Gy ziet de
aftekening daer
van op N° 103.
Een vierde deel
van een uur
verder zagh ik
eene plaats
geheel tot den
grond vervallen,
die, zoo men
voorgeeft, een
falling voor de
paarden geweest
is. Van daer ziet
men
verscheidene
brokken van
eenen ouden
muur, die boven
op den bergh
zich wydt heeft
verspreit,
loopende ten
Zuiden, van het
Ooften naer het
Weften, ten
Noorden naer de
stadt, als zynde
deze bergh digt
daer aen
gelegen. De
bergh zelf dient
genoegzaam tot
fterkte, vermits
hy van boven tot
beneden zeer
steil afloopt:
zoodat'er aen die
zyde geen muur
geweest is.
Ontrent elf uren
was ik op het
opperfite van den
bergh, die met
groote moeite
moet beklommen
worden. Daer
vint men de
overbyffels van
een gebouw, dat

28 schreden in
de lengte heeft,
waer aen men
nogh weinige
flukken zien kan.
De dichte des
muurs was ruim
vier voeten:
staande het eene
gedeelte daer
van nogh tamelyk
hoog. Men vint
aan de binnenfite
zyde noch eenigh
bewys van
boogen, waer by
drie gaten,
hebbende deze
opperfite kruin
des bergs maer
28 schreden in
de brette van 't
Noorden naer 't
Zuiden, en in de
lengte van 't
Ooften naer 't
Weften 54;
loopende naer 't
Ooften
nederwaert. Naer
't Zuiden is een
lengte, waer om
heen de bergh
zich ffrekt: op
wiens hoogte
men den omkring
der muren der
fterkte, die'er
geweest is, nogh
bemerken kan
door de
nedergeforte
flecnen en
overigebroken,
gelyk de
afbeelding van de
Noordzyde
gedaen door het
getal 104 toont.
Ik tekene dit te
naukeuriger aen,
omdat eenigen

willen dat de
Koning Darius
binnen deze
fterkten zou
geweest zyn, als
tuffchen
Alexander en de
Perfianen de
tweedeveltsflagh
in deze vlakte
geschiedde.
Ontrent den
middagh my
weder naer om
laegh begevende,
tekende ik van de
Zuidzyde het
gezicht van dit
vervallen gebouw
aen de buitenfite
zyde, waer aen
zich nogh twee
halve ronden
toornsweye
vertoonen. Ook is
de plaats
kennelyk tot aan
de rotfen, waer
op het gebouw
begonnen is: dat
duidelyk te
bespeuren is in
de Afbeeldinge
op het getal van
105. De jager,
myn leitfman,
willende, om den
wegh te
bekorten, de
Noordzyde
afgaan, zegt my
mede te trekken.
Maer ik bevond
die zoo steil,
zonder dat'er
eenigh padt
ontrent was, dat
de schrik my van
daer dreef,
verklarende hem
dat ik geenen luft
had tot het

breken van
armen of beenen.
Hy evenwel, om
my aen te
moedigen, nam
den andere
dienaer met zich.
Zy daelden af, en
wat nederwaert
en krom om de
rotfen gekropen,
waren frax uit
myn gezicht.
Maer de dienaer
dus mede gelokt,
bleef zonder
zynen
voorganger te
volgen vol angst
zitten, met de
tranen in de
oogen, my
toeroepende dat
ik toch niet af
komen zou:
dewyl hy zelf niet
wift op welk een
wyze hy weder by
my komen zou. Ik
het gevaer, daer
hy in was,
merken-de,
moedigde hem
aen met roepen
dat hy zich flyt
aen de rotfen vaft
houdende, zou
trachten naer
boven te keeren.
Wat zou hy doen?
Naer beneden
kon hy niet, dan
met gevaer van
den hals te
breken, en daer
te blyven hangen
was ook
onmogelijk; zoo
dat niets nader
voor hem was,
dan te keeren,
van waer hy

gekomen was.
Met veel
ontletteniffe
gerackte hy in 't
einde by my:
terwyl de ander,
op dit afdalen,
even als de
bokken,
afgerecht, geen
zwaarigheid
ontmoeitte. My
ftondt dit zoo
zwaer voor, dat ik
eenen anderen
wegh nam ten
Ooften tuffchen
de bergen
nederwaert,
schoon het wel
twee uren om
was. Hier door
wert het 3 uren
in den
namiddagh, eer
wy aen de
graffteeden der
Christenen
naderden, daer
de gemelde
vrient my
wachte, en my
van verre gewaer
wordende my het
paert toezond.
Hier een weinigh
uitgeruft, en my
wat verfriſt
hebbende,
keerde ik met
myn gezelfchap
naer de ftaat:
daer we den
zelven avont een
befluit namen
van des morgens
weder op te
zitten, om het
overige, dat
aenmerkens
waardigh mogt
zyn, te gaan

bezichtigen;
dewyl myn
vertrek voor het
einde der maent
vaft ftondt.

Wy reden dan op
den gezetten tydt
naer den bergh
Tagieruflan,
gelegen on-De
bergh

Taggeruflan.
trent 2½ uur ten
Weften van de
ftaat. Boven op
dezen bergh
heeft zeker
beroemt
krygshelt een
gebouw geflicht,
waer van meer
wort opgegeven,
dan de waarheid
der zake
medebrengt.

Onder aen den
zelven bergh
heeft men een
grot, waer in 2 of
3 fonteinen zyn,
welker water van
de bovenrots
gefladigh daer in
afdruipt. In 't
begin der maent
April komen hier
jaeryx Indianen,
of, gelyk men
hier zegt,
Benjanen, eenen
dagh van
Godsdienftigheid
houden, ter eere
van eenen
voornamen
Kluzenaar, die
langen tydt hier
in syn verbyf
gehadt heeft.

Gemeenlyk ook
onthout zich hier

een hunner Der-
vifen of Heiligen.
Aen deze grotte
ziet men vele
gekoleurde
lapjes, daer naer
allen fchyn
gebragt van
menschen, die
met quallen
beladen hier
hunne genezing
zogten, naer de
wyze der
Ootferche
volkeren, waer
van voorheen
gesproken is. Wy
verbeelded de
gedaante dezer
grotte op N° 106.

Een half uur
digter naer de
stadt legt de
bergh, waer uit
alle de
graffteenen
Steengearbeit
worden, die
meeft blaau van
ko-bergh. leur en
zeer hart zyn. Wy
zagen'er eenige
van de fteilde des
bergs naer om
laegh werpen,
zonder datze
quamen te
berften. Maer de
grootfte latenze
van boven neder
rol- #
Overblyfsels van
oude Sterkten

Overblyfsels van oude Sterkten.

Grot
des
Bergs

Tagte
Rustan.

GROT DES BERGS TAGTE RUSTAN. # REIZEN.

rollen, daer de bergh schuiner en bequa-mer hier toe is. Van hier ziet men een fraai gezicht naer 't Weften tuffchen de bergen in de vlakte, daer eenige dorpen en tuinen leg-gen. Ik tekende van daer het gezicht met den gemelden bergh; op wiens spits het huis van Rustan gelegen is, gelyk hier nevens te zien is. Alles hier naer myn genoe- gen beschouw hebbe, keerde ik weder binnen de stad.

TAGTE-RUSTAN.

1. HOOFSTUK.

Befaemde plantaedje des Konings. Het huis der Oostindische Maetschappye. Voornamen Karwanseva. Benjanen. Be- fluit des schryvers tot eene reis naer Persepolis. Ontbaling by 't Hollandts Opperhoofst.

ENIGEN tydt hier na gingh ik met dezen zelven vrient bezichtigen de beroemde plantaedje des Konings, wat meer dan drie uren ten Weften van Spahan gelegen. Wy reden door de voorstadt voorby de tuinen, daer de Perfianen hunne woonplaats hebben, ontrent anderhalf uur, latende Julfa ter flinke zyde leggen. Toen de vlakte over- gereden zynde, quamen we ten vyf uren des avonts aan het begin der plantaedje, door den nu regerenden Koningh aenge-legt. Het geboomte aan het begin was nogh weinigh toegenomen, dewyl het water naer behooren niet heeft kunnen geleid worden. Maar als men wat verder komt, vint men het hooger opgeschoten. Als men minder dan een uur voortgereden is, ziet men ter regter zyde aan den wegh een Kerk, die zeer laegh is, en daer nevens een Banje of badttoof. Vier poorten zullen hier gefelt worden, eene ten Oosten aen't inkomen, eene ten Weften, eene ten Noorden, eene ten Zuiden. Als men een vierde deel van een uur verder is, springt de wegh aan beide de zyden uit.

Bb 2 # CORNELIS de BRUINS

waer door een rond gemaakt wordt met openingen aan wederzyden, die over het lant- fraie gezichten maken. Het gebergte ten Noorden legt'er een klein uur van daen. Dat ten zuiden is, twee uren. Aen de Noortzyde van dezen weggh faat de muur rechts voor een gedeelte, waer mede de plantaede aan wederzyden zal befloten worden. Het was ontrent zeven uren, als wy aen het einde der plantaede waren, die twee uren langh, en van bequame breete is, wederzys met Zenacboomene beplant. Hier tuffsen slaen eenige Wilgen en andere bomen, die uitgeroit worden, zoodra de Zenaerboomen groot worden. Al den wegh over ziet men Rozeboomen slaen, die in hun faizoen, een zeer aengenaem gezicht en reuk geven. Ontrent een half uur van dezen weggh is het lant des Konings. Het overige hoort aan het gemeen

voor zoo veel het gene betreft dat'er op geplant of gezaeit is. Want voor het lant zelf wort jaerlyx zekere fom aen den Koning betaelt. Aen het einde dcer nieuwe plantaede begint de oude laen, gemaakt ten tyde des Konings Abbaas. Hier treedt men in door een groote poort, daer de plantaede maer half zoo breed is, en in de lengte een groot half uur beflaat. Wederzys slaen Zenaerboomen ontrent agt schreden van elkander, loopende de takken in de hoogte over elkander. Langs de stammen loopt een Kanael of waterleiding. Bezyden ziet men schoone groote lufthoven met muren omtrokken. Aen het einde slaat een huis des Konings, dat 'er flegt uit ziet. Hier digt by begaven we ons ten half agten met onze dienaren, paarden, en wat des meer was, in een tuin ter herberge, daer wy het zeer wel vonden: en daer myn vrient de tyding kreeg dat de tweede persoon, genaamt Jan Oets, die hem afloffen moft, uit Indie te Spahan was aengekomen. Desmorgens bezagen wy het huis des Konings, hoewel geen beziens waardigh. Hier van daen reden wy door het hier aanleggende dorp, genaamt Naed-sjaf-abae, gelijk deze oude plantaede mede genoemt wort, Chjaer-baegnaed-sjaf-abae. Nu beschouden wy aen de andere zyde van het dorp eene andere plantaede, meest beflaende in Wilgeboomen. Deze is ontrent anderhalf uur langh, en strekt zich naer 't Weften uit. Aen de flinke zyde is'er weder een, leggende het gebergte wederzys een groot uur hier van daen, en ten Weften verder op zoo verre als men zien kan, de vlakke. De gelegenheid dezer oude plantaede tekende ik voor myne herbergh af, strekkende het gezicht naer de voorpoort, gelyk de nevensstaande prent dat aenwyft. Drie uren van deze plaats af heeft de Koningh eenen kleenen bergh met eenen muur omtrokken, waer binnen vele bergdieren, die hier ontrent gevonden worden, befloten zyn, als Harten, wilde Ezels, Bokken, en andere. De tuinen, die hier leggen, zijn bezet met verscheidene vruchtboomen, doch meeft met wyngaerden, welker druiven, zoo witte als blauwe, in groote menigte naar Spahan gevoert worden, om'er wyn van te perflen; waer mede het in dezen tydt drok werk was. Wederzys aan de oude plantaede zijn vyf tuinen, die den Koning alle jaren opbrengen 25 Toman, beflaende in grootte elk $f2\frac{1}{2}$ fieriep, of Konings ellen. Buiten deze zyn'er nogh twee kleener, die ook hunne inkomsten naer gelangh opbrengen. Wy trokken een uur na den middagh hier weder van daen door denouden fraeien wegh, keerdende aan het einde daar van door eenzen anderen. Want wy namen nu onzen wegh naar het gebergte ten Zuiden, om eeneige dorpen te bezichtigen: waer toe wy wel twee uren om moften ryden, dewyl wy een brug overtrekken moften, die genaamt wort Poelie-Vergan naer het dorp daer ontrent gelegen. Wy reden hier door groote lantstreken bezet met rys, die nu in haren volkomen bloei stondt, zynde een gedeelte daar van reeds ingezamelt. Groote vlakten waren'er ook bezet met watermeloenen. De rivier vond ik hier veel smaller dan ontrent de stad. Hier by legt het dorp Koetsjel, daer een huis geficht is ten dienste des Konings, die'er dikwyls komt. Maar het is mede van weinigh aanzien. Aen het dorp Kareskan heeft men een Lak of staande water, waer in zich alle soorten van entvogels,

en ander wilt gevogelte onthouden: dat een luchtig gezicht geeft. Waerom verboden is daer naer te schieten om ze niet schuw te maken. Alle deze dingen ge zien hebbende quamen wy langs eenen anderen wegh, als we waren uitgereden, des avonts ontrent agt uren binnen de stad.

Hier heb ik een woord te spreken van Huis van de Amp-tenaren der Oostindische Maetschappye, en van de andere schappey. Het huis is omtrokken met eenen hoogen muur van aerde. De voorpoort is ruim en groot. Als men eeneige schreden tuffchen twee muren doorgedaan is heeft men het gezicht op den flal, langs welken buiten heen de paarden dikwyls gefelt worden, zynde hier toe krebber gemaakt voor hun voeder. Als men dezen flal nevens den tuin aan de flinke hant laat leggen, komt men aan de woonplaetsen, in welker middelwegh een groote waterleiding hare loop heeft voorby de vooraemite zitplaats, daer men gewoont is iemaant t'ontfangen. # Wooninge van de Maetschappye.

Tuyn der Maetschappye.

REIZEN.

NAERD-SJAF-ABAAT.

Hier agter is een schoon binnenvertrek met tapyten, kleeden, en kuffens daer om heen, om volgens de wyze des lants te kunnen zitten. Hier aen syn kantoren en woningen, zoo voor den tweeden perfoon, als mindere beamten. Dan komt men vervolgens door eenen kleinen gang tot de wooninge des Opperhoofs, die in drie of vier vertrekken befaat: buiten welke de gewoonlyke eetplaats is, die daer haer uitzicht op heeft. De tekening, die ik daer van gemaakt heb, verthoont het getal 107. In 't midden des tuins is een houtse Talaal gefelt, waer in men het vermaak heeft van eene springende fonteyn te zien; loopende dit zelve water door een kanael, waer van de tuin dagelyx bevroeyt wort door middel, die men gebruikt om het water te leiden daer men wil. Men vint hier een tamelyk getal van hooge Ze-naerboomen, ook eenige andere boomen, die vruchten dragen, nevens bloemen en andere gewassen, die op No. 108 verbeeld worden. Hier vermaakte ik my dikwyls met vangen van kapellen, vliegen, byen, en andere duftdanige diertjes, om ze op te zetten en te bewaren. De byen syn vry groot en hebben eenen angel, waer mede men gefloken zynde, groote pijn gevoelt. # CORNELIS de BRUINS

In den waterloop van dezen tuin vond ik een foort van kleene vischjes, welker agterlyf als dat van een kikvorsch is, ver zien met even zulke pootjes. My flat voor dat 'er in Turkye, een myl van Smirna te Korrijouw, op het gebergte, een lak of kom is, hebbende de wytte van ontrent een half uur, en befaande twee uren in 't rond. Deze kom waer van het water falpeteragtigh, en de gront mod erigh is, is zeer vischryk, en vloet vooral over van zekere foort van kleene Voren. Maer men vint'er ook vishchen, welker kop en voorlyf de ge daente van visch heeft, maer het verdere lyf als een Kikvorsch is. Hier van worden 'er zommige, doch zeer zelden, met den hengel gevangen; waerom my niet gebeuren mogt eenige te zien, schoon ik'er wel moeite toe gedaan heb. Zy val len evenwel grooter dan die hier in Perfie gevonden worden.

Nu stondt my nogh eene verbeelding te geven einer Karwanfera, of herberg, Herbergh en hare hoedanigheid af te tekenen. Ik zal hier toe nemen de Karwanfera van des Konings moeder, staande by de Meydoen. Men noemtze Karwanfera Jeddee, als zynde voor de voornaemste gehouden van geheel Spahan, en dezelve, waer in ik myn verblyf heb gehouden, zoo langh ik in die stad geweest ben. Ik tekende deze van boven uit het portael myner wooning, als hier nevens te zien is. De poort der

KARWANSERA JEDDEE.

Meydoen, die men inkomt, befaat in een lange volte, of gewelft portaal, waer in kleine winkels zyn van Armeniers en anderen, die hier het laken met de el verkoopen. Binnen eene diergelyke poort, daer men aan d'andere syde uitgaet, vint men de verkopers van glazen. In het mid den der opene plaats staat een houten ge bouw, dienende mede tot het te koop stellen van glazen en andere waren. Hier ontrent is ook een waterput. Rondom zyn kamers, endaein de goederen der voornaemste Armenische en andere Koopluiden, hier dagelyx van Julfa komende om hunnen handel te dryven. In dit gebouw zyn vele vertrekken, waer om boven een galery loopt, waerin men langs verscheidene trappen op komende in de vertrekken treedt.

On- # REIZEN.

Onder de Koopluiden, die zich hier bevinden, zyn ook Indianen, of, Benjamen, waer van verscheidene foorten zyn. De voornaemste zyn Koopluiden en make-laers, die alle hier groote schatten bezitten, en dagelyx zwoegen en zweeten om die te vermeederen, zonder eenigh inzicht voor schaemte of eere: zoodat de rytse onder hen zich niet ontzien zal voor iemand naer de markt te draven om eenen onnoo-zelen fluiver te winnen. Eenige deze men schen zyn als makelaers in dienst zoo van onze, als van de Engelsche Ooftindische Maetschappye, welker gunst zy naar al hun vermogen zoeken te winnen, om by alle voorvallen hare bescherminge te kunnen genieten, en te meer winst te kunnen

trekken. Men vertrouwt hun ook veel: zoodatze gestadigh de penningen deze twee Maetschappye in handen hebben. In deze acting zyn ook alle de voornaemste Armeniers: zoo dat by hen zoo veel als een bank van zekerheid gehouden wort: en men des noodt zynde by hen ontfangt, dat men daer te voren ge-bragt hadt, in zulk een foort van geldt, als men begeert; gelyk zulx ook geschiedt omtrent het fluk van handel in Gamron door overmaken van wiffels, en wat van die natuur is. Toen ik te Samachi was, de-den de Benjamin, die zich daer onthou-den, my door de Armeniers vragen, of ik geene brieven onder hen had te verzen-den aan ons Opperhoofd te Spahan: en met een of ik eenigh gelt tot de reize der-waert noodig hadt, dewyl zy dat tot my-nen dienst, als ik maer sprak, gereed hadden. Dit quam my, dienze immers niet kennen, en die hun door geene brieven was aanbe-volen, vreemt voor, omdat my hun oog-wit onbekent was. Ik vond my derhal-ven verplicht hen voor deze beleefd aen-biedinge te doen bedanken, my inbeel-dende dat deze luiden geweldigh goedt van vertrouwen moesten zyn, die hun geld dus by vreemdelingen wilden in de waag schael stellen. Maar men deed my daarna be-grypen dat deze beleefdheid enkel voor-quam uit eerbiedenis jegens het huis der Ooftindische Maetschappye, en de hoop van hare gunst.

Hun gevoelen wegens den Godtsdienst, en het eeren der Afgoden en Pagoden is wytluftigh van anderen beschreven. Zy houden zich ook in 't algemeen af van eenigh gedierte, dat leven ontfangen heeft te dooden: hoe kleen het ook is, tot zelfs luizen en vloien. Want ze houden het zelf voor een werk van verdienste, als ze eenige dier by 't leven behouden. Zy hadden dan by wylen eenen atkeer, wan- neerze my in den tuin bezigh zagen met het vangen eeniger beesjes, wel wetende wat daer op volgen zou. Dus weken zy altydt van my af. Van het dooden der lui-

zen en vloien wachten zich ook de Turken en Perfi anen, en de Armeniers vol-gen hen hier in na. Zy werpenze alleen wech, gelyk ik meeningmael gezien heb. Men vindt ook onder de Armeniers luiden, die zich onthouden van zeker flagh van dieren, als hazen, omdat deze dieren ook hunne maendt fonden hebben, en eenige andere. Alle evenwel zyn ze zoo byge-loovigh niet. Ik had op myne reize twee dezer men schen by my, toen ik eenen Angoerd vogel ge schot had, den zelven, dien ik het eerst verbeelt heb, waer op ik hen wilde onthalen. De een floeg het beleefdelyk af, doch d'ander aenvaardde de nodighingh, en toonde dat de fyps hem geviel.

Om de vreemdighet der kleedinge te-kleeding kende ik den voornaemften onzer Benjaen-fche Makelaren: die de moeite nam van zich op hunne wyze toe te stellen. Gy ziet deze afbeelding op No. 109.

De kleour der kleedinge nemen ze naer hun welgevallen. Hun Tulbant of muts is gemeenlyk wit. Zy hebben roode strepen van boven het voorhoofd tot by de neus. Deze maken ze van dunne

reepen van Sandelhout, en pronken daer mede als onze Juffrouwen met de plaetserkens. Meeft al zyn ze geel van kleour, voorts wel gemaakt van lyf en led en. Op hunne viertyden bedryven ze vreugde zoo buiten als binnen. Zy onthalen elkander met vrugten, met konfituren, en andere lek-kernyen, verzoekende daer dikwyls de bekende Christenen by: tot welker ver-maek zy eenige vrouwen doen danflen, en mannen eenige potfen aenregten, om de vreugt te vermeederen.

Het was de agtiende der maent, toen vier loopers van Gamron aenquam en. Uit deze verftonden wy dat daer nogh geene schepen van Batavie aengekomen waren. Dit deed ons Opperhoofd wankelen in het besluit zyner reize, die hy voorgenomen had te doen. Eindelyk besloot hy zynen Sekunde Adriaen Bakker binnen 5 of 6 dagen te laten vertrekken. Ik vervaardig-de my ook tot de reize, en nadat'er we-derzyds nogh een bezoek was voorgeval-len tuffchen die der Engelsche natie, en ons, ging ik by alle myne goede vrienden zoo binnen de stadt als in Julfa myn afscheidt nemen, zonder onzen tolk François Sahid te vergeten, die my niet alleen veel vermaak aengedaan, en meenigerlei beleefdhe den bewezen had, maar ook in alles behulpzaam geweest was. Want in zyne schoone lufthoven had ik vele aan-merkelyke dingen afgetekent, en op het papier gebragt, en zyne onderregting daer over genoten. Hier by quam dat hy een man zynde, die ervaren was in de zeden en tale des lants, my mededeelde de regte spellinge veeler woorden, waer in ver-schei- # CORNELIS de BRUINS

scheide Reisbchryvers gemift hebben. Hier door is het dat men by my den naem van Koningh in het Perfaensch geschreven vint Sjæ, niet Schach of Sciab, of Siab. Dus schryf ik ook Zjie-raes, niet, als anderen, Schieras. Zoo zegh ik ook Mey-doen voor Meidan, dat eigentlijk Turx is. De Mosqueen of Kerken noem ik ook Ma-zjit of Ma-zjit, en vele andere woorden gebruik ik uit zyne onderrechtinge anders als ze by anderen zyn te boek geleggen. Hier in, zeg ik, was deze man wel bedreven, hoewel hy van geboorte een Armenier was. Hy sprak ook de Hollantsche en Fransehe taal zeer wel, zynde zynen vader langh in Frankryk geweest, en in dienst onzer Maetschappye opgequeuekt. En gelyk hy eenen matigen ouderdom bereikt had, frekte zyn ervarenheit zich wydt uit tot de zaken van het Hof. Door deze gaven was hy overal gezien en bemint. Hy liet ook niet na zynen zoon wel te onderwyzen, die nu 23 Jaren oudt zynde, mede voor Tolk ten dienst der Maetschappye gebruikt wert, zynde bedreven in de twee gemelde Europeesche talen, en verrickt met de hoedanigheden zyns vaders.

Derhalven vaft getelt hebbende myne reize tot Perfepolis (in welke plaats ik voornam my eenigen tydt op te houden, om de beroemde overblyfsels der Outhet, die daer zynde, te beschouwen,

en op papier af te tekenen met zoo veel naeukeurigheid als my doenlyk zyn zou) te doen met den gemelden Adriaen Bakker, eenen

Vliffinger van geboorte, en tot Pakhuismeefter te Gamron aengefelt, begaf ik my den 24 der maent met al myn goetd ten huize van ons Opperhoofd, den Heere Francois Kaftlein, die de beleefdheid hadt van my een paert en Looper tot die plaats toe mede te geven, om nu niet te spreken van drank, en vele nootlykheden, die op de reize te pas komen. Hy wilde zeker deze gunst nogh voegen by alle de weldaden, die hy my, federt mijn aankomt in dat gewest, bewezen hadt. Want ik heb, zooolik ik te Spahan was, altydt zyne tafel genoten, en ben meeningmael van hem verzogt myne herberge in zyn huis te willen nemen, dat ik egter beleefdelyk afloegh, omdat ik naer mynen zin wel geherbergd was, en de eenzaamheid zogt tot het verrichten van vele dingen, waer mede ik my by avont zoo wel als by dagh bezigh hielt. Buiten al het gullhartigh onthaal my aengedaan was'er altoos een paert en volk voor my gereedt, om my te geleiden daer ik wezen wilde. Boven dit alles vond ik my welmeest verplicht aan de onderregting, die ik van hem in vele dingen ontvingt onrecht van het Ryk van Perfie, waer in hy een en twintigh jaren geweest was. In welken tydt hy zich wel bevlytigt had tot het leeren kennen der zeden en tale van dezen lantaert, en de manieren en gewoonten van het Hof. Dit heb ik niet willen zwyggen, omdat my noit uit de gedagten zullen gaan de goede diensten, en weldaden, die ik van hem ontfangen heb.

XXXVII. HOOFDSTUK.

Vertrek van Spahan, en statelik geleide. Perfaensche voetloopers en Kaljandrager. Schoone Karwanfera. Wooningen te Jesdagaes. Schoon broot. Gevaerlyke wegen. Levenf wyze der Arabieren.

Vertrek uit Spahan.

A LLES tot de reize dan gereedt, en ontrent twintigh laatbeeften met gelt en goederen de Maetschappye rakende voor af gezonden zynde ging de reis aan den 26 van October des jaers 1704, ontrent twee uren na den middagh. Op deze tydt lieten de Koopluiden der Engelsche natie, de meer gemelde Vader Antonio Deftirro, en andere vrienden zich vinden in de woninge der Maetschappye, gereedt om ons uitgeleide te doen. Dit getal van vrienden, de Hollantsche daer onder gerekent, alle te paerde gezeten maekten wel een getal van twintigh uit. Grooter nogh was het getal der dienaren, die te paerde zaten, en dat der voetloopers niet minder. Na een uur rydens floegenwe ons neder buiten de stad in eenen van des Konings tuinen, genaemt Koelapatia, daer de tafel op den gront gedekt, en met koude spyzen, door drie of vier partyen van 't gezelschap medegebracht, bezet wert. De maaltydt egter was

haet gedaen, om geenen tydt te verliezen: zoodatwe ten vier uren weder op zaten, en van de gemelde vrienden nogh een vierde deel van een uur begeleidt werden. Toen scheidden wy na eenen dronk van affcheit, en eenige eerfchoten gedaan te hebben, van elkander. Den wegh # BENJAENSCH MAN.

This engraving depicts a man standing outdoors in elaborate traditional attire. He wears a large, intricately wrapped turban and a richly decorated robe with detailed embroidery and fringed sleeves. His garment is layered over a long, patterned skirt that reaches his ankles, paired with ornate footwear. The background features a scenic landscape with palm trees, distant buildings, and water, suggesting an exotic or historical setting.

The figure's posture is formal and composed, with hands clasped in front of him. His facial expression is calm and direct, gazing toward the viewer. The overall composition combines detailed portraiture with atmospheric scenery to convey a sense of cultural identity and place.

Note: The title "BENJAENSCH MAN" appears to be an archaic or stylized rendering of "Benjamesche Man," likely referring to a man from Benja, possibly in the context of historical European depictions of Eastern figures. # Voetloper op de Reis.

A man stands in profile, facing right, adorned in traditional attire. He wears a large turban decorated with feathers and dark tassels, over which hangs a string of beads or pearls. His robe is long-sleeved and draped loosely around his body, secured at the waist by an ornate belt featuring multiple hanging metallic discs and tassels. A small pouch or bag dangles from the belt's center. He holds a staff in his right hand, resting it on the ground beside him. His footwear consists of soft-soled sandals. The background depicts a natural landscape with trees and uneven terrain, suggesting an outdoor setting. # TABAKFLES DRAGER

A man rides a mule through a landscape featuring trees and distant mountains, carrying a large pipe apparatus. In the background, buildings with domes are visible near a body of water.

DE KARWANSERA MAJAER

An architectural structure with multiple archways is depicted. Several figures are present: some stand near the entrance, while others appear to be loading or unloading goods from camels. A small dog is also visible on the ground. # REIZEN.

namen wy Z. Ooft aen, latende ter flinke zyde fraei geboomte met eenige dorpen. Ten zeven uren traden wy in de karwanfera, genaamt Spahanek, daer wy eene nagtruffe namen, omdat onze vooruitgezondtene laftbeeften hier binnen waren. Nu waren wy drie uren van Spahan af, gestadigh met onze Voetloopers, die heel anders gekleedt waren, alsze gewoon zyn in de steden te zyn. Dit gewaadt vond ik zoo zinlyk en keurlyk dat ik de moeite nam van het met waterverf op papier te brengen, gelyk het getal van 110 aenwyft. De veders en pluimen en gemaakte bloemen, die ze op de muts hebben, zyn fierlyk gekoleurt. De rok is gemeenlyk roodt. Aen den gordel om 't lyf hebben ze eenige groote bellen hangen, die door het gaen bewogen onophoudelyk klinken: zoodat men die een goedt stuk weg van daer hooren kan. De quaten, die ze om het lyf hebben, zyn van zwarte zyde. Dit gewaadt wort aan deze menschen gegeven van de genen, die hen gehuurt hebben. Zy behouden het ook voor zich, als de reis gedaan is, buiten het loon, dat neemt verdient hebben. Van deze loopers neemt yder zoo veel met zich, als zyn flaat vereischd, of zyn beurs lyden kan. Hier by heeft men eenen Kaljan-of Tabakflesdrager, die op de Jagtan zit, dat twee ledere kiftten zyn, door eenen muil gedragen. In die kiftten worden Kaffee, Rozewater, Tabak, en andere geryffelykheden gevoert. Gy ziet'er de afbeelding van op N°. III. De Perfielen voeren ze altydt met zich, als ze naer buiten ryden, ook de Europees, die van eenig aenzien zyn. Men ziet bezyden het laftbeeft om laegh een yzer floofje hangen, daer altydt vier in is, opdat de Kaljandrager zyn meester altydt zou kunnen helpen met het aenfteken van den tabak.

Een uur na middernagt trokken wy verder door de vlakte voort, en quamen ten half drie uren by de karwanfera, die den naam voert van Mierfa elrafa, en een uur daerna aen zeker huisje, waer in de bewaerders der wegen zich onthouden, die eenigh regt hebben tot het ontfangen van een gedeelte van de tolln der goederen. Weder een uur voortgetogen quamen wy in 't gebergte, waer in de wegh maer een half uur duurde, rydende wy toen weder in de vlakte. Ontrent tien uren op den 28 der maent quamen we in het dorp Majaer, gelegen zeven uren van de plaats, daer wy vernacht hadden. Hier floegenwe ons neder in een schoone en groote karwanfera, uit louter steen gebout door den Koning Sulemoen, vader van den nu regerenden Koning. Van binnen was hier in 't ronde een schoone falling voor de beeften, die van buiten

aengezien meer naar een Koninglyk paleis, dan naar eene verblyfplaats voor de reizigers geleet. Benevens de voorpoort waren als twee vleugels, en aan d'eenen zyde der zelve een schoon doorgaande poort, zynde alles ruim, onbekrompen, en groots. Wederzyls waren deftige wandelwegen, en vlak voor het zelve de breedste, die zich naar het gebergte ten Zuiden uitstreckte. Waer op men uit de karwanfera een zeer aengenaem gezicht heeft, dat een plantaedje verbeelt. Ik tekende het door de poort zieinde, gelyk op N°. 112 te zien is. Hier wordt de voornaamste tol der goederen betaalt. Het dorp is groot, en legt

vermakelijk in 't geboomte. Hier kreeg onze vrijet Bakker aenfontse ververfchingen van Meloenen, Druiven, en andere vrugten, die hem door de bewintsluiden van den tol werden toegezonden.

Op den 28 der maent, drie uren na middernagt, togen wy weder op wegh, trekkinge voorby eenen watermolen, die by een klein loopend riviértje flondt, dat van het gebergte afftroomt. Het zelve riviértje trokken we nogh tweemaal over door behulp van kleine steene bruggen, gaande al meeft Zuid aan, totdat wy on-trent twee uren voor den middagh aan het dorp Komminsja quamen; dat zeer groot is, vele tuinen, en eenige duive-komtorens heeft. Het doet zich in 't aenko-minsja men zeer fraei op. Ter regterzyde ziet men het graf van eenen Heiligh, ge-Grafftede naemt Zja-refa, met eenen muur omtrokken: waer binnen eenig geboomte, en twee vishryke fonteinen zyn. Maar het is uit eenige bygeloovigheid niet geoorloft hier te vissen. Men ziet in de kleenste, welker water zeer klaar is, een foort van Karper. In de andere wierpen wy stukken broot om de vishchen boven te doen komen, onder welke eenige vrij groot waren. Deze plaats legt op de hoogte tegen het gebergte: welke bezigtigd hebben-bende ftegen wy weder te paert, en reden voort naar 't dorp in een karwanfera, die net van aerde opgemaakt was, om ons verblyf daer in te nemen. Nu waren wy 7 uren gevordert, en den 29 der maent ten 5 uren na middernagt weder van daer trekkinge verflonden wy dat uit eene andere karwanfera, digt by d'onne gelegen, een uur te voren eenige luiden verreift waren, van welke twee gelade beeften in het uittrekken gestolen waren naar allen schyn van de dorplingen zelfs, die voor groote dieven berugt zyn. Dit deed ons zorgen voor onze beeften, die wy voor en agter metschietgeweer wel bewaarden. Deze dievery gaat hier veel in zwang: maar als ze geschiet aen luiden van vermogen, of die gelegenheid hebben om'er over aan het Hof te klagen, is de opperste van het dorp gehouden de schade te vergoeden.

Het dorp Komminsja. Het dorp Majaer. Schoone Karwanfera. #
CORNELIS de BRUINS

goeden. Anderzins blyven de goederen dikwyls verloren. Deze dwang doet de Dorpmeesters wel oppaffen: maer, gelyk voorheen al gezegt is, de tucht is hier ontrent al zeer verflapt.

Als men uit deze ruftplaats komt, heeft men in 't gebergte eenen gevaerlyken wegh door de geweldige fmalte, veroorzaakt door het water, dat van de bergen affort. Maer hy duurt maer een half uur. Dan wort hy weder beter in de vlakke tufchen de bergen. Aen de regterzyde ziet men vele dorpjes leggen en tuinen: ter flinke geene; en nadert hier digt aan de bergen, die woest en rotfigh zyn; gelyk het lant ook onbebout is.

Wy al Zuid aen gaende geraekten ten elf uren aen de karwanfera, genaemt Magføe-begie, nadat wy het dorp van dien naem, daer digt by gelegen, waren door-getrokken.

Tot dus verre hadden wy geenerhande vogels nogh vernomen. Maer eindelyk, dewyl de waterlooping door het lant ontrent deze plaats vloeiit, vonden wy waterfrippen, Entvogels, duiven, en leeu-rikken: zoodat wy eenige dezer vogelen fchoten.

Een uur na middernagt al voort spoedende langs dezelve vlakte trokken we ten 5 uren door het dorp Amma-nabæt, gelegen ruim drie uren van de plaats, daer wy vernagt hadden. Hier wil men dat de Koningryken der Parthen en Perfien aen elkander palen.

Den 30 der maent quamen wy ten 9 uren binnen de karwanfera aen het dorp Jes-dagaes, nadat we nu zes uren gevor-derd waren. Dit dorp is gelegen in het gebergte, op wiens rotten het voor het meeste gedeelte is gevestigd. De huizen, die'er in zyn, staen hoogh boven elkander, dat een vreemt gezicht geeft. Benevens het zelve is een groote laegte, daer een vlietend water of rivier hare loop neemt. Over dit water moet men trekken door middel einer steene brug, om binnen de karwanfera te geraken, die ook van fteen gebout is. In deze rivier wordt zeer goede vich gevangen. In de laegte ziet men veel aengename boom en lucht-hoven, die zich 3 of 4 mylen in de lengte uitf trekken. Dit dorp vertoont zich van de karwanfera, als het getal van 113 aen-wyft, op deze wyze. Het is een beide de zyden hoogh en fteil nederlandende. Aen den gemeenen wegh legt een gebouw als een fterkte met de plaats vereenigd. De grontveften hier van zyn van fteen, voor de reft is al klei en aerde wat'er aen is. Men komt'er over een klein bruggetje in. Men ziet hier de huizen ook staen 4, 5, 6, of 7 voeten hoogh, het een boven 't ander. De vensters daer van zijn zoo kleen, dat ze wel gelyken naer

gaten van duivekotten: zoodat de men- schen, die in de bovenfte huizen woonen, de volle lucht wel genieten nevens het daglicht, en die in de onderverdiepingen zyn het licht wel van de zyden scheppen: maer de alleronderfte daer allerflagtft aen zyn, die alleen befeheneen van een klein fraeltje van den dagh meeft nagt en dagh lampen en kaerffen gebruiken moeten, tot in de ftallen en schuren toe. Einde- lyk de gebouwen zyn wonder in deze plaats, waer daerenboven honderden van schuilhoeken, flopjes, en fluipegaten zyn, altemael doolpaden voor eenen vreemd- ligh, die verbæft moet ftaan over zulk een vreemt en belachelyk maekfel van wo- ningen. Derhalven is het gerucht, dat hier gaat, zeer aennemelyk: te weten dat deze plaats eene ftadt geweest is, die voor vele honderden van jaren gebout moet zyn geweest. Want hedensdaags vint men in ganfch Perfie niets dat hier naer zweemt. Ik begaf my over 't gemelde bruggetje daer binnen: maer keerde wel heeft weder te rug, dewyl ik aenfontts zou verdoolt hebben. Ook had ik geen en trek om my dieper onder dit volk te be- geven, dat my altemael naer voorquam, te meer dewyl my niets

ontmoette, dat eenige opmerkinge verdiende. Ik beklagde ondertuifchen by my zelven den toeflandt dezer menfchen, die zich in zulke neften onthouden, daer ze gelegen- heit hebben van ruime lantfreken te be- zitten. En naer de reden voorfchende kon ik niets vinden dan de gewoonte, die als in natuur verkeert. Men zeide my dat hier een put was wel twintigh vademen diep, en tien voeten wyt, geheel uit rots gehouwen: waer van zy zich als van een badtftoove bedienen. Gelyk zy nu aen d'eenne zyde door een fterkte ingaen, zoo klimmenze aen d'andere met trappen daer weder uit, dogh niet dan met de kaers in de hant, tot dat ze in de bovenfte ftreek of in de lucht komen.

Hier ter plaetfe kregen wy warm Wit- tebroot, op de vaderlantfche wyze ge-bakken, dat wy zoo goet bevonden als de bollen t' Amsterdam. In deze kar-wanfera hebben ze voor gewoonte zulk broot geredeit te houden voor de door-trekkende Europees. Ook valt hier de beste terwe van geheel Perfie: waer van hierom niemant genot magh hebben, dan het Hof des Konings: voor het welk de Gouverneur van Zjie-raes, wiens gebiet hier eindigt, dit graen inzamelt en be-waert. Hier uit is het spreek-woort der Perfi-anen ontfaan: Chiraap Zjie-raas : aensch Noen Jes-degaes: Sen de fes. Dat is: Wyn van Zjie-raes: broot van Jes-degaes: en Vronwen van Jes; als zynde deze drie din- gen in de gemelde plaetfen verre uitfte-kende boven alle andere. Men ziet door

Het dorp Amma-nabæt.

Het dorp Jes-da-gaes.

Out ge-bou.

Slechte wonin-gen.

Goet broot.

Spreek-woort. JESDAGAES.

JESDAGAES. # REIZEN.

al het Koningryk veel broot bakken in eenen oven, gemaakt als een put, tegen wiens zyden van binnen in het rond dun gerolt deegh geplakt wordt, driemael zoo groot als een pannekoek. Dit deegh is in korten tydt gaer, zoodat het telkens daer uit genomen, en weder ander in de plaats geplakt wort. Van deze foort wort veel gebak gemaakt. Maer andere dikker brooden worden, als by ons, in den oven gezet. Te Spahan worden ook langwer-pige fmalle biscuitjes gebakken, die voor de beste van onze zyde niet behoeven te wyken.

Ik tekende deze plaatsen van de Zuit-zyde, als men aan den gemeenen wegh komt: van waer men op den bergh de huizen van aerde boven elkander gebout ziet, nevens eenige kleine, die op

palen, in den zydmuur gesteken, ruftende, voor buitenvertrekjes, en geheime plaetfen ge-bruikt worden. Ik geef u het gezicht op N°. 114, nevens dat van eenige tui-nen in 't verschiet, en verscheide huizen in de laagte ftaende, ook afgezonderde plaetfen, die van wederzyden den zelven naam dragen. Zoo dat dit dorp al vry groot is.

Het was twee uren voor middernagt, als wy ons weder op reis begaven, kiezende van twee quade wegen den besten. Een half uur lang hadden we een fteenag-tigh enmal padt, dat daarna vlak en goedt wert, behalven dat wy nu en dan over hoogten te trekken hadden. Ter halver wegh van deze daghreis vint men een huisje, waer in de fruirovers zich ge-meenlyk onthouden, om, als ze hunne kans schoon zien, de reizigers van genoeg-fame tegenweer ontbloot te overvallen, en van hunne goederen en beeftten te berooven, ja zelf te moorden.

Den laatsten dezer maent quamen wy ten 10 uren in het dorp Degerdoe, 8 uren gelegen van Jes-degas, dezen nagt over-vallen van eenen zwaren stormwint uit den Zuiden: zoodat wy regt tegen den wint reden, fluivende het zant zoo ver-vaerlyk dat men geen gebruik van zyn gezicht hadt, en alleen op het geroep voort te trekken hadt. Hier by was het kout: waer op na den middagh ook regen volg-de, de eerste van belangh, die dezen ganfchen zomer hier gevallen was. Wy moften des morgens weder 8 uren afleggen, eer wy aan eene andere verblyplaats geraken konden. Egter befloten wy voort te trekken, en namen later in den nagt ons verblyf in een fteene Karwan-fera, flegter dan de vorige, maar egter verziën van goede ftallinge voor de beeftten. Wy werden dagelyx door andere reizigers, die om de veiligheid zich by ons gezelschap voegden, verfterkt. Onder-tuiffchen werden twee onzer voetlooperen ziek: zoodat wy genootzaekt waren den

eenen hier te laten, opdat hy beter ge-worden zich weder naer Spahan begeven, of anderszins ons volgen mogt. Maer d'ander, die my toebehoorde, wert wat friffer, en hield zich by ons.

Des morgens van den 1 November was de wint wat gaen leggen, en het weder liet zich beter aenzien. Wy trokken dan weder voort twee uren langh over ge-bergte van kleine hoogte op en neder. Hier ontrent lagh een dorp meeft door En Die dieven bewoont. Wy derhalven toezien-ven. de, bevonden dat een Ezel van onzen Meefters der beeftten was agtergebleven. Hier op keerden twee mannen te rug, die hem al binnen het dorp wechgevoert von-den, maer tot geluk in handen van eenen man, dien de naam van eerlykheid naging. Dees begeerde, dat ze, eerze den ezel naer zich namen, in zyn tegenwoordig-heit de goederen, die op hem gebonden waren, zouden onderzoeken en bezich-tigen. Zy deden dit, en niets misslende quam met het beeft by ons te rug.

Nadat wy weder in de vlakte gekomen waren, moften wy over een fteene brug van vyf bogen trekken. Dogh dezelve aan de eene zyde wat vervallen zynde ko-zen wy den wegh door de rivier Doofs-jackoe, die door het lant vloodt, en niet diep is. Nu hadden wy de helft der dag-reize afgelegd, en ons wat voor uit begeven om tydt te winnen tot het fterken van ons hart. Hier toe was goede visch uit deze rivier te krygen: doch de tydt was'er niet om wat te vang. Anders waren'er ook endvogels in overvloedt.

Wy reden hier een goedt stuk wegs met eenige Arabieren, opgebroken met Arabische Vrouwen. Hunne vrouwen en dogters had-den eenen ring door de neus, zommige wel twee, met een parelen flegt geteen-te bezet. Dit juweel hangt haar tot by den mont neder in de gedaante eener hal-ve mane. In 'thoofthaar hebben ze ook eenigh fiera edt. Het hoofd zelf is met eenen doek omflingert, het gezicht on-gedekt. Ook hebben ze eenen doek van 't hoofd nederwaert hangen. Haer opper-rokje komt maar weinigh over de heu-pen: dat daar onder is, half ter been, en het hemt een weinigh lager, daer de broek en de kouffen onder komen. Haer voet wort befloten van den muil, die agter zonder hiel, en van graeuwe vilt gemaakt is. Men vind vele wyven onder dit volk, die zoo bequaem zyn om iemand zyn goedt t'ontfelen, als de mannen; dat ook licht aan hare fluxheit en behendigheit te be-merken is. Het is een foort van bruin-geele menschen, die door het ganfche Ryk verspreit zyn. De mannen kleeden zich als de gemeene luiden van dit lant.

Verschide dorpjes, die van ons af la-gen,

Cc 2 # CORNELIS de BRUINS

gen, voorbygetrokken zynde, quamen we ontrent zuren aan het dorp Kouskiefar, daer we ons verblyf namen in een fteene Karwanfera tot ons groot genoegen, om het opkomen van harden wint en regen, die egter niet lang duurde. Wy bevonden dat'er den voorgaenden nagt veel freeu op de bergen gevallen was.

Vyf uren na middernagt trokken wy weder op wegh, hebbende een wyl tydts schoone vlakten, toen rotfgatigh gebergte, dat den wegh moeiljelyk maakte. Na vyf uren tydts reden wy voorby een vervalle Karwanfera, waer ontrent vele rovers zich onthouden. Waerom het de wyze is, als men hier komt, elkander te waerschuwen, om wel op zyn hoede te zyn tegen allen aenvaal. Van daer quamen wy door een e groote vlakte meeft met water bezet, dat vol riet stondt. Hier in waren veel vogels, waer vanik'er eenen zaggh zitten van uitftekende grootte, zonder dat ik vernemen kon wat flagh het wezen mogt. Ik zaggh hem voor eenen roofvogel aan. Naer de gedaante geleet hy wel eenen Valk of Uil, die hier te lande byzonder groot vallen. Hier by zagen wy eenige Arabiers, die zich hier in tenten onthielden.

Men rydt hier, om het gebergte, dat men om en over moet trekken, dikwyls uit zynen wegh. Ten lefte nederdalende vonden wy ons een uur na den middagh den tweeden der maent in de vlakte aan het dorp Assapas, waer benevens wy in een fteene Karwanfera bleven, gelegen 6 uren van de laatste rustplaats. Van verre hadden wy eenige dorpen gezien. Het lant was hier beploegt, en veel water liep daer door.

Vyf uren na middernagt togen wy weder door deze vlakte, en trokken ter regter zyde voorby vyf of zes dorpjes, en eenige tenten. Wy trokken al Z.Oost ten Zuiden aan, en quamen den derden

Het dorp der maent ten 11 uren aan het dorp Oesjoen in een fteene karwanfera, waer nevens veel loopend water was, daer men een goetd stuk wegs langs rydt. Dit dorp legt zeer luftig in de vlakte met vier of vyf andere daer ontrent. Men ziet'er een groote meenigte van Schapen en Bokken, met troepen van duizenden by elkander loopende. Evenwel is'er geen groente ontrent, alleen een dorre foort van spys, die egter byzonder voedsaem wezen moet, dewyl de beeften altemael, inzonderheid de Schapen, vet zyn by uitnementheit. Dit is verwonderens waardigh om de dordeit van het lant van Perfie, en alle de woefte gebergten, die meeft in fteenrotfen befaan, en de schaersheid van boom en by de omleggende dorpen.

Grafftede. Benevens deze Karwanfera staat een graf met een verheven koepeltje daer bo-

ven, door eenen muur omtrokken: waer in men wil dat begraven zou leggen de broeder van Koning Sefi, die dit gedeelte des Ryx zocht te bemagtigen, en op dit gebergte zyn been brak, daer hy aan storf, nadat hy gewilt had hier begraven te worden. Tot dienst van welk graf de inkomsten van dit dorp nogh worden aangelegd, zynde de voordeelen voor de gecenen, die'er het opzigt over hebben, als Wetgeleerden, en eenige anderen.

Ontrent een uur van deze plaats was visch te bekomen: zoodat wy volk zon-Overvloedt van vish en gevoelte. keeren weder met vier groote viffchen, een foort van Karper. Twee vooral geleken'er heel naer. De andere waren wat smaller, en met groote schobben bezet, en geel aan den buik. Dik van vel waren ze, maar egter goetd van fmaek. Hier ontbreken ook geene velthoenders, noch waterfrippen, noch kraenvogels, die zeer hoog vliegen.

Met het aankomen van den nagt togen wy weder voort, en quamen met het ryzen des dageraets in het gebergte, dat hoogh en rotfgatigh is, ook zeer moeijelyk voor de beeften, om de engte der paden, zoo dat ze naeulyx voort kunnen gaan. Hier toe doen ook veel de afdalende fteilden, daer ze licht door de gladheid der rotfen uitglippen, en om verre vallen. Ook heeft een mensch genoegh te doen met op en neder te klimmen. Waerom men op zyn paert verlaten moet, om geen ongeluk onderworpen te wezen.

In dit klimmen quamen my in den zin de engten, die Q. Curtius verhaelt dat Alexander de Groote door te trekken had. Boven op dezen bergh vint men een schoone fontein met fteenen overdekt. Het was tien uren toen wy dezen bergh eerst over en in de laagte gekomen waren. Na een half uur tydts quamen wy in het dorpje Emo-en-fade, daer een Karwanfera staat, ten deelee vervallen. Dit wordt gerekent te zyn ter halver wegh van de rustplaats, daer we ons naer toe te begeven hadden. Dus waren wy door dezen moeijelyken wegh maar drie uren gevordert. Evenwel is aan te merken, dat de uren of mylen dikwyls gerekent worden naer de grootheid des lants: waerom ze dikwyls vry langh uitvallen. Men rydt wederzyts een hoogh gebergte over eenen fteenagtigen wegh.

Ontrent twee uren na den middagh quamen wy door den quaedften wegh aan een klaar vlietend water met geboomte bezet, onder welkschaduwe wy ons hart met spyzen fterkten, latende de reft van het gezelschap voorttrekken. Het geboomte, daer we hier door getrokken waren, loopt tot boven op het rotfigh gebergte. Het befaat in twee foorten, # Wilde Amandel en Sackastakies.

A

B

C

AFRAGTAKJE EN NAER-WENDVVRUGT.

M. Pool Scu # REIZEN.

van wilde Amandel-en Sackasboomen. en bebout landt vonden. Ten drie uren quamen we binnen de fteene Karwanfera aan het dorp genaamt Majien, en hielden daer stil.

XXXVIII. HOOFDSTUK.

Wilde Amandel-Sackas-Naer-wend-en Afragboomen. Bergen voorheen met slerkten verzien. De Rivier Brandemir. Koninglyke Slaven berooft. Komft te Persepolis.

O p de rustplaats gekomen zynde, tekende ik twee takjes, die ik van eenen Amandel- en Sackasboom had doen afplukken, met waterverf af. Het takje der wilde Amandelen was zeer fyn en langh, gelyk in het getal 115 met de letter A aangewezen wort. Men ziet'er maar eenen eenigen amandel aan, omdat het faizoen reeds voorby was. Aen het takje van den Sackas, is een kleine vrucht, rofagtigh en zwemende naer groote granaetkorrels. Deze korrels zitten in groot getal by elkander aan eenen steel, gelyk ze

met de bladeren door de letter B vertoont worden. Ryp zynde, zyn ze groen van kouleur. Als men de schelletjes wechneemt, kraekt men de fteenen, en eet de pitten. Men zout ze ook in, en zet ze voor verfnaperingen op. Dus leeft men ook met de wilde Amandelen.

Buiten deze boomen vond ik eenige weinige, die de Perfianen Afrag noemen. Deze zyn redelyk groot, zeer dicht van bloeßem, en bladeren, die zeer dicht in een zitten, zoo nogtans dat ze van elkander gescheiden zijn. In 'taenzigen lyken ze een groote meleopit, byna wit van kouleur. Deze boomen dragen geene vruchten, maar maken door de dichte hunner takken beladen met bladeren een donkere schaduwe, waer onder men met vermaek gaat zitten. Gy hebt'er geheel de afbeeldingh van op N°. 116. Nogh is'er een boom genaamt Naer-wend. Deze draagt knobbelachtige vrugten, waer van eenige zoo groot zyn als een vuift: andere weeder kleiner, en wit van kleur, zynde even als een blaesje, waer in zich een water zet, dat uitdygt tot een gom, die zoet van smaak is, en voor een geneefmiddel in den hoeft gebruikt wort. De gedaante ziet gy by de letter C.

Het dorp, waer in ik nu was, is tamelyk groot, bezet met tuinen, en daer in allerhande vruchten. Druiven zyn'er vooral veel, die men ook boven op het gebergte in het wilt heeft. Tuifchen dit gebergte is het lant zeer vermakelyk, en ryk van water, dat ook door eene daer toe gemaakte goot door het dorp vloeit.

Het was vyf uren na middernagt, toen wy dit dorp verlieten, en een uur daerna door een kleiner dorp reden. Weder een uur gevordert quamen wy aen eenigh geboomte ftaande in een moeras dicht in een gefloten by het gebergte aan den wegh daer men over trekt: welke wegh zeer gevaerlyk is om de dieven, die dikwyls by nagt gelade beeftten wech halen, en in 't geboomte verftekken, daer hun buit veilig is, omdat men hen om de weektheit des moerafligen gronts niet agterhalen kan.

Den 5 der maent trokken wy in de vlakte ontrent eenen zeer hoogen en grooten rotsbergh, leggende ter regterzyde van ons, op ontrent 2 uren afstants. Op dezen is in overoude tyden een anmerkelijke fterkte geweest, waer van men zegt dat nogh eenige vervalte ftukken gezien worden. Ook getuigt men dat boven op den bergh een byzonder groote vlakte is, waer op meenigte van vee in zyn faizoen gaat weiden.

Hier van daen al voortrydende kregen wy aen de regterzyde de rivier Brandemir, die door het lant vloeit, by wylen weinigh van ons af. Ontrent elf uren quamen wy by twee andere bergen, gelegen ter flinke zyde dicht by elkander. Hier op zyn voordezen ook twee fterkte geweest. Maer nu is'er niets van te bemerken buiten de rotfen, die'er van over gebleven zyn. Aen beide ziet men boven eene opening, de rotfen ook van elkander afgebroken tot eeneningangh vanboven, zynde daer boven een rondte, die

zweemt naer de gedaante eens kaffe. Eenigen willen dat op den eenen bergh nogh een brok van een poort zou te zien wezen. Maer het is onzeker. Men geeft voor dat voor eenigen tydt zich eenige rebellens hier hebben onthouden, die'er naderhand afgedreven zyn, en dat toen de verdere overblyffels vernielt zyn, om dat'er zulk volk niet meer zou kunnen neftelen. Niemand neemt derhalven moeite om daer iets te doen.

Cc 3 # CORNELIS de BRUINS

te gaan zien, dewyl men vruchteloos zich zou ophouden op een plaats daer niets aan te merken valt, en de wegh ook zoo een zaem is, dat men zonder fterk gezelschap het niet hoepoefde twee ondernemen.

Hier loopen twee wegen naar Perfe- polis, een ter flinke zyde by deze bergen heen, en een ter regterzyde digt by den eersten bergh over een hooge en lange fteene brugh, met vier bogen, waer door de rivier Brandemir froomt. Dit is dezelve rivier, die de oude Schryvers ook noemen Corus, Coris, of Cyrus: by welke nogh een vloedt gevoegd wordt, dienze den naam van Araxes gegeven hebben, en waer van men gewagh vint by de schryvers, die van Alexanders bedryven gewaegt hebben. Teweten alwaer de Ouden de rivier Cyrus of Corus beschreven hebben, daer spreken ze ook van eenen vloedt genaemt Araxes, en Cyropolis, of Cyrefchatas. Men kiest deze wegh, en laat de rivier ter flinke zyde. Deze streek moet ook gehouden worden van alle die naer Zjie-raes willen. Aen deze zyde der brug vond ik een fluk van eene kolom leggen, die naer allen schyn wel eer daer aan vaft geweest is, gelyk men'er vele ziet aan beide de zyden van voorname bruggen. Deze rivier, by anderen Aras, of Kur, of Araxes genoemt, wort gezegt door deze velden te froomen, en met de wateren van veelerlei beeken te loopen in de rivieren Medium en Medus: zoo dat het dezelve niet is, die wy in de vorige bladen ook Cyrus en Araxes genoemt hebben, dewyl die in de Kaspische zee vloeit.

De fteiltten, die aan beide de zyden derzelve rivier zyn, ziet men met aengenaeme kleene boom bezet, en met ander groen loof bewaften, dat voor een gedeelte over den vlietenden stroom hangt, zoodat men den gront der aerde op vele plaatsen nau- lyx zien kan. Wy de brugh overgetrokken zynde lieten na een half uur rydens de fteene Karwanfera, Aebgerm genaemt, ter regterhant leggen, om nogh een uur verder naer het gebergte Zuidwaert te trekken tot in het dorp Fograabet, dat weinigh van't gebergte af gelegen is. Hier quamen wy op den middagh aan, en namen ons verblyf in eens gemeene mans huis, dewyl daer geen Karwanfera is. Nu waren wy 5 uren gevordert van de laatste rufplaats af. Hier zynde kregen wy eenen regen en harden stormwint uit den N. Weften, die tot den avont duurde, wanneer eindelijk het gebergte zich weder vertoonde, dat ik hier ter plaatse beflo- ten had af te tekenen. Ik bragt dan het gezicht der twee bergen by de brugh

leggende op papier, gelyk hier nevens ver- toont wordt. Den derden bergh, dien wy eerst genoemt hebben, kon ik van deze plaats niet zien, schoon hy veel groo-

ter en hooger is. Om de gelykheid, die deze bergen met elkander hebben, worde van de inwoners, de drie Broeders genaemt. Als men den gemeenen wegh neemt, verblyft men in de karwanfera Abgerm. Van daer trekt men op Assaf of op Poligorg, zynde een karwanfera, die wat meer naer het Z. legt. Men neemt den wegh ook wel op Sergoen. Maar wy togen langs deze vlakte nevens het gebergte Z. Ooft aen. Dus ten 5 uren na middernagt afgereden zynde quamen wy des morgens ten negen uren naer een e hooge groote fteene brugh, verzien van drie groote en twee kleene boogen, waer door de gemelde rivier zeer fterk ten zuiden heen froomt, zynde hier breed en diep. De kanten aan den stroom zyn hoogh en fteil, zoo dat het door de hoogte bezyden heen een vreemt gezicht geeft, dat zich kort vertoont door de kromte. Men ziet in dit water veelerhande foort van Entvo- gelen. Over deze brug trekt men naer Perfepolis, dat gereken wort de brugh twee uren daer af te leggen. Wy lieten ter flinke zyde, en trokken den hoek van het rotfigh gebergte ter regterhant om West aen over eene aengename vlak- te. Ten 11 uren quamen wy aan het dorp Zaergoen, afgelegen vier uren van de plaats, daer we onze nagruft genomen hadden. Onze Muilmeester had zyne woning in dit dorp, zeer vermakelyk gelegen tuffchen de bergen, die het ten dee- le omringen. Men ziet'er veelerhande tuinen, en daer in goede meloenen, druiven, en andere vruchten. Van d'eerfte verschaftte ons de Muilmeester aenfont volop, gelyk van anderen montkoft, heb- bende in het dorp belaft, dat niemand aan ons volk eenige eetbare waren zou hebben te verkooien. Teweten de meeste Muil- meesters, die goederen van Gamron naer Spahan, en van Spahan weder naer Gam- ron voeren, hebben hier hunne woonfte- de, en willen daerom den Franken of Eu- ropeers, die ze overbrengen, eenigh ont- hael doen, dat zeker een bewys van be- leeftheit in deze menschen is.

In deze vlakte ziet men een groot deel lants bebout, en daer op een groote meen- nigte van schapen en bokken, die'er hun voedfel zoeken. Deze vlakte is by de gis rykelyk twee uren breedt. De lengte, die zich van het Noorden tot het Zui- den uitfretst, is niet over te zien. Langs heen zyn'er verschieide dorpen. De vlak- te zelfde loopt by wintertydt geheel onder water.

Aen de laatft gemelde brugh waren Slaven weinigh dagen geleden ontrent veertigh berooft. Koninglyke slaven uitgeschudt tot op hunne onderkleederen toe. Deze waren gebruikt om de Koninglyke inkomften op te halen, en hadde ontrent drie en der- tigh # REIZEN.

TWEE BERGEN VAN OUDE STERK TEN.

tigh duizent gulden aan geld by zich: die hun alle werden afgenomen. Deze strooperyen, die meer voorvallen, worden gepleegt door eenige rebellen, die zich in deze vlakte en daer ontrent met hunne tenten onthouden, en somtyts vyftig, of zef tigh, ja hondert te gelyk famenrotten. En om de slapheid der regeringe, waer van wy meer gemelt hebben, wort'er niet in voorzien, dat iemand, die in deze landen niet geweest is, schier ongelooflyk moet voorkomen.

Dezen namiddagh verloren wy het lief felyk weder, en in de plaats quam regen, die des nagts sterker werd, ook den volgenden dagh aenhielt met donder, blixem en hagel, niet tegenstaande de zon zich liet zien. Maer de lucht ontrent 11 uren wat opgeheldert wezende, befloten wy naar Persepolis te trekken. Vergeefs; want het dorp nogh naeulyxten einde ge reden zynde, werden we door zoo zwae ren flaghregen overvallen, dat we ons in een huis moesten bergen om de buien te ontschulen, en in beraadt namen van weer der te keeren, dewyl de wegth derwaart by zulk eenen tydt niet te gebruiken is. Voor den avont quam weder wat flikke ring van beterfchap, die des nagts egter weder verdween. Dan in den nanagt zaghen men het weder bescheidentyk op klaren: zoodat wy met het begin van den dageract den agtflen der maent ten 6 uren met goedt weder voortgingen, vindende de vlakte aan deze zyde der brugh voor het grootste gedeelte onder water, veroir zaekt door den gevallen regen: waerdoor wy langfaem voortgingen, te meer ook, omdat de voetloopers door de gladtheit der wegen ons niet konden byhouden. Een uur evenwel voor den middagh quam men wy aan het dorp Mier-Chas-Koen. Ik begaf my ten huize van den Kalantaer of Burgermeeftcr deze plaats, zynde het naefte dorp, dat aan de overbyffelen van Persepolis gelegen is. Aen dezen Heer beval my onze vrient Bakker wegens den Heer Kaftelin, dien ik hier zoude af wagten. De Burgermeeftcr boodt my zynen dienst aan, gevende my aenfont s iemand mede, die my in de daer zynde karwanfera een goede plaats te bezorgen hadt. # CORNELIS de BRUINS

hadt. Ik nam ook eenen man uit het dorp dien alles hier bekend was, tot mynen dienst. Onder het nemen van eene spyze, beterde zich het weder. Dit moedigde my aan om eens haetflijgh heen te ryden na de vervallene overblyffels dezer stadt, om ze ter loops tot beter gelegenheid eens te bezichtigen, dewyl my nu niet veel tydts overschoot, omdat myn gemelde vrient te rugh te keeren hadt naar het dorp Zaergoen, daer zyn dienaers met de goede- ren hem wachtten, om nogh den aenstaenden nacht te vertrekken naer Zjie-raes; hebbende hy maer eenen knecht en twee loopers met zich herwaert gebragt, en ik myn goedt onder hem gelaten om tot Zjie- raes over te voeren tot myne aankomst. Want ik hadt hier niets met my gebracht als dat ik noodigh van doen hadt, omdat ik voornemens was van daer naer Gamron te vertrekken, om met de

eerft aankomende schepen naar Batavia te trekken in gezelschap van den Heer Kaftelein, die daer na toe wilde. Ik voldeed dan gins en weder myne begeerte, en in de ver- blyplaats wedergekeert, nam ik myn af- scheidt van mynen vriend, met wiën ik zoo vele dagen in goede gemeenzaam- heit en broederlyke vrientchap binnen Spahan en op de reize had doorgebracht.

Wy scheidden van elkander op hope van nieuwe ontmoeting ten twee uren na den middagh, en dus vond ik my schielyk ontbloot van alle vrienden, en eenzaam. Daer was derhalven voor my niet overigh dan my te voeden met myne gedagten, en de verbeeldingen van het genoeg dat ik flondt te scheppen uit het beschouwender dingen, daer ik zoo zeer naer verlangt hadt.

Eer ik hier een beschryvinge van ga maken, zal ik u de bruggen melden, die hier heen strekken, omdat ze der aen- merkinge waardigh zyn. De brugh, daer ik eerft van gefroken heb, wordt ge- noemd Pol Jefnejoen, naer een dorp daer ontrent gelegen. Daer we nu even over gekomen waren het Pol Chanje naar den Chan, die ze doen bouwen heeft. Een derde tuffchen deze twee, heet Pol Noof, of Nieuwe Brug. De vierde eene uren verder Zuidwaert op gelegen, heeft den naam van Pol Brandemir naer den naam der rivier, van de inwoners dus genoemd, die my gezegt hebben dat zy meeft ten Noorden van 'tgebergte afkomt, en ha- ren loop Zuidwaert neemt door de vlakke tot in de Zee Derja-nemeck of Zoutzee, ontrent 12 uren van Perfepolis, en 4 of 5 mylen van Zjie- raes.

XXXIX. HOOFSTUK.

Beschryving van het oude Persepolis, en de aenmerkelykheden daer te vinden. Hoedanigheid van Naxi Rustan.

Myn verblyf hier genomen heb- bende, was myn eerfte werk den tydt wel waer te nemen, opdat die niet vrugteloos vervloge. Ik begon dan met den morgenstondt op den 9 der maent een aenvangh te maken van het be- zichtigen der beroemde overblyffelen van het oudfte Koninglyk Hof van geheel Ooften: met voornemen van meerder vlyt dan andere reizigers aan te wenden, en de werelt het geen ik ondervonden had mede te deelen: wel wetende dat tot het onderzoeken van gedenktekenen, hoeda- nige nergens ter werelt meer te vinden zyn, liefde, tydt, en arbeit vereischt wor- den. Ik bevond de gelegenheid wonder wel, en de verkiezingh daer van by uit- nementheyt genomen in een zeer aenge- name vlakke, tot het overryden van welke van de Z. Weftzyde naer het N. Ooften twee goede uren nodigh zyn, te rekenen namelyk van de brugh Pol Chanie, die over de rivier Brandemir legt, een welker andere zyde naer het dorp Zaer-goën zich

die vlakte nogh drie uren tot aan het ge- bergte uitstrekt. In de lengte van 't Noordwesten naer 't Zuidoosten wortze ontrent veertigh uren gerekent te beslaan. De gemeene benamingh daer van is Mar- dasjo. Men zegt dat'er in dezelve aghton- dert en taghentlyk dorpen leggen: en on- trent tot op 12 uren van deze vervalle ge- bouwen kent men nogh 1500 dorpen zoo in 't gebergte: als in dezelve vlakte, waer van het dorp, waer in ik myn verblyf hadt, maar een half uur af was van deze vervalle overblyffelen. Veele zyn'er ook hier rondom, met vermakelyk geboomte en tuinen bezet. By wintertydt legt deze vale voor een groot gedeelte onder water, dat goedt is voor de Rys, die hier veel groeit. Weinig lant is'er onbeploegt, zelf tot het Koninglyk paleis toe, dewyl hier ontrent een kleene rivier en verschei- de andere vloejen, waer door de landen hier meer gezogt worden dan in de drooge valeien, daer geen water gevonden wort. Hierom vint men hier zoo veel vogels, dat

Veel ge- vogelie. # REIZEN.

dat men geloofst, dat 'er weinige zyn, die hier niet bespeurt worden, kraenvogels inzonderheid, entvogels, en oyevaers, veelerhande reigers, roofvogels, velthoenders, waterfnippen, quakkels, duiven, spreeuwen, en zeer vle krajen, waer van geheel Perfie vol is; inzonderheid Spahan. Veel klein gevogelte is 'er ook. De ganche vlakte is met hooge bergen als befloten.

Het oude Hof der Perfische Koningen, gemeenlyk genaemt Darius huis, en hier uit by de inwoners geheten Chelmenar of Chil-minar, dat zoo veel zeggen wil, als veertigh Kolommen, is gelegen ten weften aan den voet des bergs Kulirag-met, of bergh der Barmhartigheid, voorheen ook genoemt de Koninglyke bergh, heel uit rots bestaande. Dit werk staat nogh een drie zyden in zynen vollen muur. Het vierde deel is de bergh ten Oosten. De voormuur heeft van 't Noorden naer 't Zuiden 600 schreden in de breedte, en aan de Zuidzyde van 't Weften naer 't Oosten tot aan de rotfen van 't gebergte 390 schreden, zynde aan deze zyde geen opgangh, maar als men aan het gebergte komt. Daer de muur weinigh hoogte heeft klimmen tuffchen eenige verbroken rotsfteenen naer boven, en zoo ook weder aan die zyde op dezelve plaats af; hebben de aan deze zyde de muur de hoogte van 18 voet en 7 duim, en op verscheide plaatfen eenige voeten lager. Aen de Noortzyde heeft hy de lengte van 410 schreden, en de hoogte van 21 voeten. Op de meeste plaatfen is hy lager. Behalven de 410 schreden zyn'er nogh tot aan het gebergte van 'aerde 30 schreden, en aan 't gebergte nogh een hoek van den muur: in wiens midden men ook op kan komen tuffchen verbroken rotsfteenen. Voor den hoek ter Weftzyde leggen ten Noorden vele rotfen, die tot boven aan den muur komen, strekkende zich 80 schreden ten Oosten, als een bergh voor den muur, daer men op komt. Ik meene dat daer mede een trap geweest is, nevens andere gebouwen buiten den muur; het welk blykt aende rotfen, die aan verscheide zyden vlak bewerkt zyn. Boven op het gebouw ten

midden van den voormuur tot aan den bergh zyn 400 schreden. Boven op langs den muur aan alle drie de zyden is een plaveisel van twee fteenen, die agt voeten op den gront beflaan. Eene hebben de lengte van 8, 9, of 10 voeten. Zommige de breedte van 6. Andere zyn weder kleiner. De opgangh des voormuurs is niet ten midden, zynde maar 165 schreden van de Noortzyde. De overige tot 600 toe gaan naer 't Zuiden. Deze opgangh befaact in twee trappen: tuffchen welke beide de vlakke gront beneden 42 voeten aan ruimte heeft.

diepte tot den muur, dewyl de trappen daer van afkomen, is 25 voet en 7 duim. Zoo langh zyn ook de trappen of 5 duim korter om de buitseftenen, die aen dezyde voor muur verftrekken, die wederzys van cene zelfve lengte zyn. Elke trap heeft maer de hoogte van 4 duim, de diepte of breette van 1 voet, 2 duim. Ik moet bekennen dat ik noit trappen gezien hebbe, die zoo gemakkelyk te beklommen waren; of het most de trap zyn, dien ik te Napels aen het Paleis van den Onderkoningh gezien heb; hoewel my egter voorfact dat die hogher is. Aen de zyde daer men ten Noorden opgaat bevond ik 55 trappen, en ten Zuiden 53: doch die zyn meer verbroken. Men moet niet twyfelen of onder de aerde zyn nogh meer trappen, maar door den tyd daer van overdekt, gelyk de muur, wiens hoogte ik van voren bevond te zyn 44 voeten van 11 duim. De maet, daer ik nu van spreek, zal ik in 't vervolg houden. Als mende gemelde trappen opgekomen is, heeft men eene vlakke die 51 voet, en 4 duim breed is, gemaakt van byzonder groote fteenen, die wederzys boven de trappen zyn, en daer op flan; hebbende de diepte der trappen den voormuur tuffchen beide, die zich tot boven strekt, werwaert men van boven de eerste trappen opgaat, heel anders als de eerfte, die van elkander af, en boven naer elkander toekomen; dat my byzonder fraei, vreemt, en groots voorquam, als overeenkomende met de pragt van het ganche werk. Aen deze boven- te zyde zyn wederzys 48 trappen, waer van eenige verbroken zyn, niet tegenstaande dat ze alle uit eene levendige rots gehouwen zyn. Dus verre gekomen zynde, vint men zich boven, daer een ruimte tuffchen beide de trappen is, 75 voet breed, met groote fteenen belegd. Eene der zelve hebben de lengte, gelyk die van den voormuur, van 13 of 14 voet, en de breette van 7 of agt. Andere zyn vierkant, zommige final en langh; andere weder kleiner, leggende deze gront door de gemelde fteenen nogh wel een tot op 32 voet van den voormuur. Wyders is de gront van vatte aerde; zynde tuffchen deze trappen de voormuur 36 voet hoogh.

Dus verre heb ik u eene beschryvinge Misflag gegeven van het ontwerp dezès gebous, der Schry- waer ontrent vele Schryvers den balheb- ven misgeflagèn, dat is, in het wild wech geschreven: terwyl eenigen zich hebben bezigh gehouden met de gedenkeniffen der aloude tyden over hoop te halen, zonder de ware gelegenheit der tegenwoordige dingen aan te roeren,

hebbende meer luft gehadt zich bezigh te houden met dingen
onzeker en zoo duifter als raed- fels, dan naer het leven te
vertoon en het geen # CORNELIS de BRUINS

geen zy vertoonen konden, had het hun een geen yver, aendagt,
en naertigheit ontbroken. Hier uit is het ook gebeurt, dat zy zich
de ooren hebben laten vullen met verzierde vertellingen, en daer
onder met de praetie van de Oyevaren, als of die eeuwigh hun
verbylf hier ter plaetse hadden; daer het nogtans zeker is, dat ze
hier maer voor zekeren tydt komen, en daerna weder vertrekken,
na dat ze hunne neften op eenige kolommen gehadt hebben, even
als ze in andere landen doen.

Nu zal ik dit lichaam, om zoo te spreken, openen, om u een
gezicht van het binnenste te geven. Voor eerst doen zich op in
eene regte linie, 42 voet van den voormuur des gemelden traps,
twee groote poortalen en twee kolommen; leggen de in het eerste
poortaal nogh twee groote grontfeeten, die twee derde deelen der
plaats beflaan. Het agterfte derde deel is verbroken. Het tweede
poortaal staat ontrent 5 voeten dieper in den grond. De diepte der
poortalen is 22 voet, 4 duim: de wytte 13 voet 4 duim. Binnen in
de zelve is van wederzyden een groot beeft bafreleve
uitgehouden, dat ontrent de lengte van het poortaal beflaat, zynde
van den voorften tot den agtersten poot 20 voet in de lengte. De
hoogte is van het bovenlyf tot midden en onder aen de pooten 14!
voet. De hoofden zijn'er geheel af: maar het voorlyf komt buiten
het poortaal uit. De lichamen zyn als de reft ten dee verbroken.
Aen het eerste flaen ze van voren naer den trap: aen het tweede
naer het gebergte. Deze laatst gemelde hebben aen het lyf eenen
grooten vleugel. Binnen in de zelve poortalen ziet men drie
vierkante afgescheiden deelen heel befnden met karakteren, die
door de kleenheit der letteren en hoogte onleesbaer zyn, of, om
beter te zeggen, onkenbaer. Het voorfte poortaal heeft nogh de
hoogte van 39 voet: het tweede van 28. De twee zydefteenen, die
de poortalen onder beflaan, hebben de hoogte van 5 voet, 2 duim,
gaende boven binnenwaert. Daer de beeft en op flaen zyn van 1
voet, 2 duim. Onder de hooge fteenen zijn'er eenige van drie
famengeftelt, daer de beeft en op uitgehouden zyn. Deze fteenen
van binnen strekken zich naer buiten, zynde de dikte des muurs 5
voeten, 2 duimen. Het eerste poortaal heeft nogh de hoogte van
agt fteenen, en 't andere van zeven.

omdat ze daer af zyn. Men geeft voor dat het menschenhoofden
geweeft zyn. En boven op het eene beeft schynt'er eenigh blyk
van te zyn: dewyl'er een rond boven op het agterhoofd is, dat zich
naer voren strekt op de wyze einer flerkte, of zulker borftweringe,
als de ouden gewoon waren op de Olifanten te stellen, om'er met
pylonen uit te schieten. Het schynt fierlyk gemaakt te zyn
geweeft, even als men wel verbeelt ziet op de hoofden vee- ler
oude gedenkenpenningen. Het verdere lichaam is gefiert als met

eene wapenruf ting, bezet met vele rond loopende groote knoppen. Al het welke ik na de ge-dane beschryvingh verbeelden zal.

De twee kolommen, die tuffchen bei-de flaen, ziet men nogh meer in wezen dan eenige der andere, inzonderheid wat het bovenste fieraedtwerk of kapitelen aengaat. Maar de voetflutten zijn tot op eenen voet na onder den grond, staande van het eerste poortaal af 26 voeten, van het tweede 56. De dikte daer van is 14 voet, 2 duim: de hoogte ontrent 54 voet. Tuffchen deze twee kolommen, en het laatste poortaal, hebben nogh twee kolommen geftaan, waer van de plaats op hare behoorlyke wytte open is. Men ziet'er nogh een groot fluk van de kolom leggen, ook nogh een kleiner dieper in de aerde. Van het laatste poortaal, 52 voet ten Zuiden, staat een waterbak uit eenen fleen gehouwen, nogh 3 en een half voet boven den grond. Hy heeft de lengte van 20, en de breedte van 17 voet, 15 duim. Van hier naer de Noortzyde tot aen den muur is de wytte 150 schreden; zynde daer niets overigh als eenige brok-ken van groote fteenen, en een fluk als van een kolom, dat niet met rygen of ge-kanteleert is, gelyk alle de andere, maar vlak. Het heeft de dikte van 20 voet, de lengte van 12 voet, 4 duim. Men ziet verder van hier tot aen het gebergte geene oude overbyffels meer, dan alleen twee verschede partyen van groote brok-ken van fteenen.

Van de gemelde poortalen ten Zuiden of ter regterzyde 172 voet komt men aan eenen trap, die regt over het laatste der twee gemelde poortalen staat. Men gaat hem met eenen wederzyden opgang, den eenen van 't Oosten, den anderen van 't Westen, op; hebbende de voormuur nogh de hoogte van 6 voet, 7 duim, en zynde de middelmuur meeft al wech. Dit werk strekt zich met eenen lager muur na d'Ooftzyde 83 voet, zynde vlak, en voor met beeltwerk bafreleve gefiert geweeft: dat men op de onderfte staande fteenen nogh zien kan. Op de bovenste zyde is fieraedt van loofwerk, waer onder men eenen leeuw ziet vegtende tegen eenen flier, meer dan levens grootte bafreleve.

Dit # REIZEN.

Dit staat ten halve onder de aarde. Aen beide de zyden van dezen middelmuur, die uitspringt zoo verre als de trappen langh zyn, ziet men op het laegste daar langs heen kleine beelden staan. Maar om eerst van den trap te spreken, als men ter Westzyde opkomt, telt men nogh 28 trappen, en ter Oostzyde, daer d'eerde veel hooger is, 18, zynde 17 voet langh, en maer 3 duim hoogh. De diepte is van 1 voet, 2 en een half duim, daer bovenaan aan beide de zyden eenige verbrokken, en 2 of 3 geheel wech zyn. Alle zyn ze uit eene levendige rots gehouwen. Aen het eind van de breette dezies traps is een andere voormuur: doch de bovengrondt is gelyk. Op den zelven zyn drie ryen kleine beelden boven elkander. Van de bovenste ziet men alleen het halve onderlyf. Voor de reft is alles meest verbroken. De middelste ry vertoont zich geheel, doch

evenwel gefchonden. Van de onderfte ziet men niet dan de hoofden, zynde de reft onder de aerde. Deze beelden hebben de hoogte van 2 voeten, 9 duimen, zynde de muur nogh hoogh 5 voet en 3 duim, en zich 98 voet uitstreckende van den onderften trap tot het hoekende ter flinke zyde, daer men eenen anderen trap opgaat. Men ziet'er nogh 13 trappen van overigh, in hoogte, breette, en diepte, de nu gemelde gelyk. Op het weinige dat'er van den binnenmuur is, die nevens den trap komt, vertoont zich nogh een halve hoogte van kleine beelden. Aen het einde van de breette dezer trappen is een andere muur, die van het bovenste der trappen tot de lengte van 90 voeten zich uitstrekt: waer van de hoek ten Zuiden omloopt, doch niet veel, omdat de aerde daer heuvelagtigh zynde, den bovengrondt des muurs evenaert. Dit einde staat hier regt op, doch weinig voorby de laetste kolommen, die naer het gebergte staan. Als men nu wederkeert naer den trap ter Westzyde, heeft de muur beginnende van den onderften trap de lengte van 45 voeten, zynde dan nogh 67 voet afflants van den voormuur ten Westen. Deze zyde evenaert de andere met drie ryen beelden, ook met dat van den leeu en ftier, of ezel, die eenen hoorn in het voorhoofd heeft. Tuffchen deze en de beelden staat een vierkant vak vol karakteren, waer van men het bovenste niet meer zien kan. Wat daer aen nogh te kennen is, blykt in het vervolg uit myne aenvyzinge. Aen d'ander zyde is dit werk ganich vergaen: men ziet ook de beelden aan deze zyde beter, dewyl de gront dieper is, schoon met water bezet. Aen deze zyde zyn 25 trappen. De muur die aen den boventrap naer het Westen loopt, strekt zich tot aen den voormuur, en heeft maer beeltwerk, zoo verre als de trappen komen.

Als men deze trappen opgekomen is, vint men eene vlakke tuffchen beide de trappen, met groote fteenen belegd, hebbende de breette zoo groot als d'affiant der eerste kolommen van den trap. De aenvangh is 22 voet 2 duim van den trap, bestaande in twee ryen, yder van 6, hoewel'er maer een van de 12 overigh is. Van d'andere ziet men nogh agt voeftutten, en de refterende kennelyke plaatfen. Zy staan langs den muur der trappen heen, alle zoo verre van een, als de eerste van den trap. Van deze party 70 voet, 8 duim, beginnen andere kolommen, bestaande in zes ryen, yder van zes. Deze 36 staan alle op de gemelde tuffchenwydte 22 voet 2 duim van een. Zeven hier van zyn'er maer overigh: doch alle de voeftutten, schoon meest verbroken, zyn nogh op hun plaats. Van d'eerfte en tweede ry is'er een overigh: van de derde twee: in de volgende ryen een. Tuffchen deze en de eerft genoemde kolommen leggen eenige groote brokken van fteenen van een gebouw in den grondt. Van dezer ry kolommen op 70 voet 8 duim afflants ten Westen naer den voormuur hebben 12 kolommen geftaen in twee ryen, yder van 6: van welke nogh 5 overigh zyn. In de eerfte ry, die 55 voet van den voormuur komt, 3, en in de tweede 2, zoo wyt van een als gezegt is. De voeftutten van 7 ontbreken: de andere staan nogh boven den gront, en zyn ten deeke verbroken. Hier by leggen veel flukken van kolommen, ook andere brokken van het bovenste

fieraetwerk der kolommen over hoop. Men kan aen de overige flukken zien dat het kniellende kameelen geweest zyn. Ook ziet men nogh op eene dezer staande kolommen voor een gedeelte zuik een beeft kniellende: als uit onze afbeelding blyken zal. Van deze party vervolgens regt toe gaande ten Zuiden, ziet men hoe het opperfte gebouw daer tegen overkomt. Maar eer wy hier van spreken, dient aangemerkt dat ter flinke zyde op 71 voet afflants ten Oosten naer het gebergte mede twee ryen, elke van 6 kolommen geftaen hebben, waer van'er nogh 4 in wezen zyn, nevens 5 voeftutten, die zich ten deeke boven den gront vertoonen, gelyk ook de kennelyke plaatfen der refterende drie. Dogt' de gront is daer hooger van aerde, als door den tydt heuvelagtigh geworden. Hier by leggen ook vele flukken van kolommen, en andere fteenen over hoop: zoo dat het schynt dat deze party geftaen heeft over de 12 aan den voormuur.

Verder ten Oosten naer het gebergte zyn veel overbyffels van gebouwen, die alle in poortalen, gangen, en venster-vakken bestaan. De poortalen zyn van bin- # CORNELIS de BRUINS

binnen met beeltwerk verfierd. Hun begrip strekt zich uit van 't Oosten naar 't Westen op 95 schreden, en van 't Noorden ten Zuiden 125. De afstand van de kolommen befaat 60 schreden, zynde ook zoo verre af van 't gebergte. In het midden dezer vervalte gebouwen is de vlakke aerdgrond vol brokken van kolommen, en andere fteenen; waar van wy in het byzonder spreken zullen, gelyk ook van twee begrafplaetfen in den bergh geboeuen, waer van de eene hier regt over met beeltwerk en andere fierden opgepront is. De reets gemelde kolommen zyn 76 in getal, waer van'er nogh 19 overigh zyn. Eene zyn van drie, andere van vier stukken famen op elkander gezet, zonder nu den voetstut en het bovenste fieraedt of kapitelen te rekenen.

Nu gaen wy van de kolommen Zuiden tot het opperste gebouw over, dat op eenen heuvel staat.

Het op- perfte ge- bouw.

Het neemt zyn begin 118 voeten van de kolommen, aen welke zyde de voor muur 5 voet en 7 duim hoogte heeft. Alles befaat maer in eenen fteen. Zommi ge hebben de breette van 8 voet, strek kende zich van 't Oosten naar 't Westen op 113 voet. Voor het midden leggen eenige fteenen in den gront, die daer aen behooren. Maer tot welk een einde zy gedient hebben, is niet te bemerken. Ook is'er geen kenteken dat 'er een trap zy geweest. Ook leggen eenige fteenen van de kolommen af tot hier toe met den gront gelyk. Hier onder ziet men nogh een kanaal, daer het water doorgelopen heeft, gelyk ook eenige groote fteenen van een gebouw. Boven dezen muur leggen 3 voet 2 duim binnewaert noch andere fteen en, die de hoogte van 5 voet hebben, van welke aen de flinke zyde eenige verbroken zyn. Aen dezen muur zyn geene beelden nochte fieraedtwerk. Ter regterhant, 53 voet van den voor

muur ten Westen het gebouw hier boven, waer van men het begin niet regt bemerken kan, omdat het daer met aerde en heuvels bedekt is, staat een opgang; maar de bovenste zyn geheel wech. De lengte daer van is 6 voet 1 duim, de hoogte 4 duim: de diepte 1 voet en 2½ duim. Aen het kleine zydeftuk, dat nogh aen den trap staat, ziet men wederzys beeltwerk, gelyk ook op de daer by leggende fteenen. Als men dezen trap opgeklommen is, vint men in den gront eenen vlakken fteen 5 voeten langh, en 7 breed. Aen d'andere zyde is een diergelyke trap geweest, waer van men boven aen nogh twee trappen ziet, die tegen elkander staan. Den eerften gaat men op van 't Noorden, den tweeden van 't Zuiden aen den gemelden grontsteen. Boven tuffchen beid

dede trappen staen twee zydeftukken van een poortael, die voor een gedeelte, naar allen schyn door aertbevinge verschoven zyn. Al de reft is wyders vervallen en verbroken, bestaande in groote en kleine poortalen en vakken, die onder met louter e zware fteenen bezet zyn. Door eenige der zelve ziet men heen als door venftergaten. In deze poortalen zyn verscheidene verbeeldingen van baffelevie beelden ten deeke verbroken. De plaats dezer gebouwen befaat in de lengte 147 voet, zynde ontrent vierkant. Aen de Zuidzyde is mede wederzys een trap geweest, even zoo groot, en zoo gemaakt als de laeft gemelde. Aen wederzys zien men nogh de vier bovenste. Tuffchen beide deze twee, waer van men den eenen van 't Oosten, den anderen van 't Westen opgaet', is een voormuur 55 voet langh, zonder de zyde der trappen, daer hy langer is, hebbende de hoogte van 2 voet 7 duim. Aen de Ooftzyde is de gront zoo hoogh, en ten deeke nogh hogher dan de zyd muren, van binnen mede ontrent vierkant, hebbende aen d'ecene zyde 54', voet, en aen de andere 53½, in het midden bezet met eenen grooten zanthewel. Deze grootste poortalen hebben de wytte van 5 voet, en de diepte van 5 voet 2 duim. De dikte des muurs is 3 voet, de hoogte gelyk met de Cornis, 22 of 23 voet. Hoedanigh de zyfteenen daer aen gevoegt zyn geweest tot de kleiner partyen, of hoe men'er boven op is gekomen, daer van is geen kenteken: en even zoo weinig of 'er een gewelf boven geweest is. Waerom men niet wel bezefsen kan, waer toe het magh gedient hebben. Het beft dat men giften kan is, dat het schynt, dat 'er een Koninglyk kabinet zy geweest.

Aen de Noortzyde staan twee poortalen, en drie geflotte vakken. Aen de zuidzyde een poortael, en vier opene vakken, die alle de breette van 5 voet 9 duim hebben. De diepte daer van is gelyk de groote poortalen. De hoogte is met de Cornis 11 voet. Aen de Westzyde staan twee poortalen, daer het bovenste af is, nevens twee vakken. Aen de Ooftzyde heeft men een poortael en drie geflotte vakken. Van zes dezer vakken zyn de Cornissen wech, een der zelve ook aen de Ooftzyde is half wech. Binnen in de twee poortalen ten Noorden staan aan beide de zyden een mans en twee vrouwenbeelden, die men tot ontrent de knien ziet, zynde de reft onder den gront. In het eene poortael ten westen ziet men eenen man vechtende met eenen flier, die eenen horen in het

voorhoofd heeft, waer by hy hem met de flinke hant vaat hout, stekende hem met de regter eenen grooten ponjaert in den buik. Aen d'andere zyde vat hy den horen met de # REIZEN.

de rechter, en sfeekt met de flinke hant. In het tweede poortael ziet men eenen man even eens verbeelt maer met een dier, dat naer eenen leeu gelykt, hebbende mede eenen hoorn in 't voorhoofd, en vleugels aan 't lyf. In het poortael dat ten Noorden is ziet men het zelve verbeelt, maer daer is het dier een leeu, dien hy boven den kop by de manen vat. Dit beelt ziet men maar ter halver been boven den gront. In het poortael ten Zuiden staat aen beide de zyden een man, die een hoofdieraert heeft als een kroon, nevens twee vrouwen, waer van de eene hem een zonnecherm boven het hoofs hout, d'andere eenigh fierlyk tuigh. Deze ziet men geheel tot de voeten toe. Binnen dit poortael staen wederzyds boven aen drie afgescheide plaatfen met Karakten. Op de yzdefukken, die verschoven staan van de eerftgemelde poortael by den trap, staan twee mannen, yder met een spies, houdende d'een dezelve met beide de handen, en d'ander met de flinke, hebben in de regter gevat eenigh langh tuigh met rygen, dat hem van den mont tot aan de voeten komt: maer die eene fluk is meeft verbroken. Een ander gedeelte van een diergelyk gebouw volgt hier agter aen. Het strekt zich 38 voeten verder uit, en is van brette gelyk met het eerste. Aen d'Ooft-en Westzyde staat nogh een poortael, waer in 2 mannen verbeelt worden met een lans, even als de laeft gemelde. Daer is ook een gefloten vak, en een op en aen de Zuidzyde. Ook aen de twee zyden is een hooge fteen, die aen d'Ooft-zyde verbroken is: maer aen de westzyde heeft hy nogh de hoogte van ontrent 28 voet, al van een fluk. De brette daer van is 3 voet 7 duim: de dikte 5 voet, 4 duim. Op de binnenzide boven aen ziet men drie afgescheide plaatfen vol karakten, en daer onder een plaet met andere karakten, die buiten twyffel naderhant daer in gehouwen zyn. Dufdanige ziet men ook in eenige der gemelde vakken of venftergaten; en buiten om dezelve zyn 'er als boven aen den fteen. Zoo zyn'er ook binnen eenige der poortalen, waer van de yzdefukken uiteenen eenigen fteen zyn, even als de Corniffen. De vakken zyn geheel uit eenen fteen gehouwen. Buiten de Corniffen derzelve staan aen de Zuidzyde twee trappen, welker eenen men ten Oosten, en den anderen van het westen opgaet. Men ziet nogh de 5 bovente, even als de laeftgemelde. Op de yzdefteenen en den muur tuffchen de trappen ziet men kleene beelden en lofwerk: doch het meefte gedeelte is onder de aerde. Verder 100 voet Zuidwaert op zyn de laeftste vervalle hoopen. Deze bestaan mede in poortalen en vakken. Tuffchen deze, en die, waer van wy gesproken

hebben, legt een vervalle trap, daer men van het Noorden en Zuiden heeft opgegaan. De zeven bovenste trappen zyn'er nogh, mede bezet met beelt-en lofwerk. Hier nevens ter Oostzyde zijn onderaert-sche gangen. De menschen hebben hier Onder-aertsche waen, dat men er met geen licht in zou kunnen gaan, dewyl het aenftonts uitgebluft zou worden. Zy gelooven ook dat'er schatten

in verborgen leggen. Ik my niet latende gelegen leggen aan eenige beuzelmaren kreeg luft tot het nemen van een proef dezer zake, befprekende daer toe ook eenen Perfaen, dien het aen geen en moed ontkrak om dit werk nevens my te onderzoeken.

Men laat zich eerst tuffchen de rotten eens mans hoogte nederwaert. Dan vint men twee wegen: waer van wy dien ten Oosten namen, en den doortogt vonden weinigh hooger te zyn dan een manslengte tot op 26 schreden. De wydte daer van is maer 2 voet 4 duim in het begin: wat verder 1 voet en 7 of 8 duim. Dan komt het gewelf lager tot op 10 schreden, zoo dat men kruipen moet. Daer aen volgt dan weder een verdieping, daer men eenige schreden geen kan. Dus een fluk weghs op handen en voeten voortge-kropen hebbende bevond ik dat de rots fluitte, zynde alleen maar een kanaal, dat zich verder uitfretkte: waer door, omdat het weinigh boven den gront quam, men niet konde kruipen. Daer was water in dezen doorgang geweest, doch nu was de gront bequaam om'er over te komen. Derhalve weder te rug keeren naer de plaats, daer ik my nedergetalen hadt, gingh ik ten Westen voort op dezelve wys. Hier vond ik eenen wegh, dien ten Noorden liep, maar zoo laegh, dat'er niet door te kruipen was. Ook belette de gront, vogtigh van 't water, ons verder voort te gaan. Des gingen wy ter rug, en naer buiten, zonder dat onze ligten uitgegaan, of wy eenige kenteken van schatten gewaar geworden waren. Myns oordeels hebben deze doorgangen alleen gedient tot waterloping: dat te bespeuren is uit de finalte, en omdat'er geene vertrekken of eenige kentekens van altaertjes, of diergelyke heilighdommen zyn: hoedanige men anders veeltyds in zodanige onderaertsche gangen verneemt zoo wel in Italië, als in andere oorden der werrelt.

Het laetste gebouw dan ten Zuiden, waer van wy nu spreken zullen, strekt zich van 't Noorden ten Zuiden op 160 voet, en van 't Oosten naer het Westen 191 voet. Van dit werk ziet men nogh tien vervalle poortalen, en 7 vakken, en daer buiten 40 opene plaatfen, daer poortalen en vakken geftaan hebben, waer van men nogh de grontfeenen ziet leggen. In het mid- # CORNELIS de BRUINS

midden zyn ronde fteenen, waer op Kolommen geftaan hebben, ten getale van 36, in zes ryen, hebbende deze fteenen 3 voet 5 duim in hun diameter. Deze gront is geheel met zwarte fteenen belegt, zynde een waterleiding daer onder door gegaan. Voor aen dit gebouw ziet men twee hooge fteenen, gelyk de voorgemelde, waer op men nogh voor een gedeelte de karakters kan bekennen.

Benevens dit gebouw is ten Weften naer den voormuur nogh een ander gebouw ge- weeft, doch nu geheel vervallen, zynde alleen een vierkante plaats overgebleven, die regt over de voorgemelde poortalen flaet. De muur, die daer voor staat, is noch 1 ½ of 2 voet hoogh boven den gront. Langs den zelven heen ziet men het bovenfite der beelden, alle met lanffen ver- zien, wat kleener dan

levens grootte. Op dezelve plaats is niets overigh dan eenige ronde fteenen, waer op Kolommen ge- ftan hebben, zoo groot als de gemelde, 11 voet van elkander af. Voor zoo veel ik kon bemerken, zyn'er mede 36 ge- weeft. Voor het laetste gebouw legt een groote zantberg, die nevens de eerst ge- melde poortalen heen loopt: ook verschei- de groote fteenen van vervalle gebouwen. Naer d'Ooftzyde nevens de lefte gebou- wen legt een fraie trap, hoewel verval- len, even als die aen den voormuur, heb- bende de lengte van 60 voet, en loopende met de diepte voorby het gebouw. Aen de onderste ziet men noch 12, en aen de bovenfte 15 trappen, breed 6 voet, 2 duim. Daer nevens zyn kleene beelden: en aen den muur tuffchen de trappen, die noch 8 voeten hoogh is, zyn beelden by- kans zoo groot als het leven. Dogh de fteenen zyn meest verbroken. Voor aen de zelve ziet men ook eenen leeu vegtende met eenen flier, en daernevens eenen ver- broken ftee met karakters. Zoodanigh een is'er ook aan de zyde der trappen, maar kleiner, en daer nevens eenige karakters, ook beelden heeft levens grootte. Zoo is het ook aen de andere zyden der muren, daer men vrouwenbeelden ziet, doch niet geheel, dewyl de fteenen verbroken, en ten deeke onder den randt zyn. De voor- naemfte opganch dezer gebouwen is aan de Zuidzyde geweest, te weten niet van den voormuur, maar alleen van de boven- plaats tegens deze hoogte gebouwen, ook niet als de gemelde trappen, maar regt op tegens den muur, en onder zoo wydt daer van af, dat de toegangh allengs boven finaler wort, die in twee verscheide trap- pen, eenen aen het Weft-, en eenen aen het Oofteinde befaat, die noch de hoogte van 27 voeten heeft. Als men ter West- zyde aan dezen trap van onder opkomt, vint men dat'er nogh 23 zyn, en daeren- boven nogh 8 geweest zyn, die nu geheel wech zyn, alle uit levendige rots gehouwen. Dan komt men op den boventrap, die tuffchen den muur ter syde opgaet van 't Weften naer 't Ooften. Hier aen zyn 30 trappen, die meest alle nogh heel zyn, hebbende de breette van 4 voet, 3 duim, de diepte van 1 voet, drie duim. Eenige andere zyn van 4 duim. Aen den Ooft- hoek is d'onderste trap geheel wech, ftaan- de boven maer een gedeelte van den muur, daer 2 of 3 trappen aen zyn, zynde ge- weeft even als de andere. Tuffchen bei- de is een ruimte van 117 voeten, te re- kenen van den bovenmuur af, waer langs heen de gebouwen zich 8 voet van den muur uitf trekken. Tuffchen dit opperfte gebouw, en de vorige poortalen, hebben eenige kolommen geftaen. Van vier der zelve ziet men nogh eenigh kenteken. Twee stukken der voetflutten komen noch een voet boven den gront. In dit laetste gebouw flaat 4 poortalen, waer in aen beide de zyden een man en twee vrou- wen verbeelt zyn, die hem een zonne- scherm boven het hoofd houden, even als de voorgemelde. In de twee porta- len ten Weften ziet men dat'er wederzyds twee vrouwen geftaen hebben, die iets in de handen hadden. Zulx ziet men ook in de poortalen aen d'Ooftzyde. In de andere twee ftaan mannen met lanffen, even als de vorige. In eenige der vakken ziet men drie mannen, die iets in de hant hebben, dat verbroken is. In de twee vakken aan de einden der Zuidzyde flaan twee mannen aen beide de zyden, welker een

eenen bok by de horren houdt, heb- bende zyne andere hant op des zelfs hals gelegd: de ander iets in de handen moet gehadt hebben, dat verbroken is.

Tuffchen deze en de laetste gebouwen naer het gebergte zyn noch eenige poortalen en vakken met dezelve verbeeldin- gen als de vorige. Dogh in het eene is dit onderscheit, dat een der twee vrouwen eenigh fierlyk krom tuigh boven den man hout, die ook iets in de handen hout dat verbroken is. Dit langh gedraait tuigh ziet men in de handen van verscheide beel- den, die naer giffingh flaan by een voor- naam personaedje, en dacrom fchynen in de hant gehadt te hebben de ftaart van een Zeepaert. Want die is by deze volkeren Staart van een Zee- paert tot het ver- dryven der vlie- gen.

De Koning en Grooten des Ryx hebben het hangen voor benevens de borft der paarden, gehecht aan het hoofd.

Hier by ftaan mede twee hooge fteenen. Voorts is de rest meest al half onder den gront. Weinigh hier van daen naer het Noorden flaan twee poortalen met hunne zy- # REIZEN.

zydeftukken, in welker een verbeelt is een man met twee vrouwen, waar van de eeffe een zonnecherm draegt, zynde boven haar een kleen figuurtje, dat aen beide de yzde als vleugels heeft, die zich tot aan de yzde van het poortaal uitfrecken. Het onderlyf loopt af als met lofwerk aen beide de yzden met een krul. In het tweede zit een man op eenen ftoel, hou-dende eenen ftaf of ftok in de hant, ftaen-de een ander agter hem, die zyn regter-hant op den ftoel heeft, en te onderfliche iets gevat hout, dat niet in onderscheiden is. Het bovenfte figuurtje heeft in de flinke hant een rond als een ring, wyzende met de regte. Onder ziet men drie ryen met kleene beelden, die alle de handen om hoogh houden. Op een derde ftuk, dat'er nogh ftaet, zyn twee vrouwen, die eenen man een zonnecherm boven het hoofd houden. Veel ftukken van kolommen leggen hier nevens andere overblyf-fels, waer onder men drie kennelyke voet-ftutten vint. Deze poortalen zyn 9 voeten diep, en even zoo veel wydt; ftaande eenige voeten diep onder den gront.

Van hier komt men tot de laeftfte gebouwen, die naer het gebergte leggen, welker omtrek aengetoont is. De ver-beeldingh hier van is aan de Zuidzyde. Men ziet in twee poortalen eenen man zit-tende op eenen ftoel, met eenen ftok in zyne regterhant. In de flinke hout hy een kopje vaefwyze. Ook wort hem van een ander beelt het voorgemelde tuigh bo-ven 't hoofd gehouden. Dit beelt heeft in zyne andere hant eenen doek. Daer onder zyn drie ryen beelden, die de handen om hoogh houden. In de bovenfte ry zyn'er vier, en in de twee onderfte vyf. Deze beelden hebben de hoogte van 3 voet 4 duim. Het beelt, dat in den ftoel zit, is ruim levens grootte. Boven het zelve is een ry lofwerk vervolgt door verschei-de partyen, in welker onderfte leeutjes verbeelt zyn, en

in de bovenfte offen. Boven aen ziet men eene figuur, die in hare flinke hant iets heeft als een kelkje, en met de regter iets aenwyft, zynde we-derzyts gevleugelt, en voor het overige als de reets gemelde beelden.

Deze poortalen zyn 12 voet en 5 duim breed, en 10 voet en 4 duim diep. De zydeftukken hebben 7 fteenen, eenige 5, andere 6 voet dik. De hoogfte, die nogh ftaen, zyn 28 of 30 voet. Op de twee zydeftukken der poortalen ten Noorden zit boven weder eenen perfoon agterzich, even als het voorgenoemde beelt. Daer agter ftaen nogh twee mannen, die yder iets in de hant gehad hebben dat verbo-ken is. Voor den zittenden ftaen twee mannen, waer van d'een de hant by den mont heeft, in de gedaente van begroetinge. D'ander heeft een kleen eemertje in zyn hant. Hier boven is weder zulk een fteen met lofwerk. De andere zyn daer hooger van af. Onder den man, die in den ftoel zit, komen vyf ryen beelden, die de hoogte van 3 voet hebben, alle van foldaten, met veelerhande foorten van geweer verzien.

In een der poortalen ten Ooften ziet men eenen man vegtende met eenen leeu: in een ander met eenen flier. In de twee poortalen ten Weften zyn vederleeuwen, hebbende een der zelve wederleeuwen. De poortalen ten Ooften en Weften zyn veel lager, dan die ten Noorden en ten Zuid-en, ftaande de beelden der zelve tot onder de knie in den gront. De andere poortalen zyn ook ten deeke onder de aerde, gelyk de afbeelding toonen zal. Aen bei-de de yzden deze poortalen ftaan drie vakken, zynde 9 aan elke yzde, al meeft vervallen. Men kan zien dat zy alle ge-floten geweest zyn, uitgezondert die aen de Noortzyde, waer van de middelfte 3 nogh meeft in wezen zyn; zoodat men'er door kan gaan, zynde elk zydeftuk meeft van eenen fteen, gelyk ook het dexel. De Corniffen zyn'er af. Deze hebben de diepte van 11 voet 5 duim, de wyde van 4 voet, 10 duim. In het midden deze gebouwen leggen vele ftukken van kolommen, voetftutten, en opperfieraden, waer van geen zeker getal te bemerken is. Maar het zal naer giffingh op 30 of 40 uitko-men. De laeftt gemelde komen op 119. Hier by gevoegt de eerste 76, krygt men een getal van 195.

De eerfte groote rotsfteenen van buiten nevens deze gebouwen ten Noorden leggende, zyn van twee groote poortalen: waer van het eene is geweest als de twee, die aen den trap des voormuurs zyn, het ander verzien met twee mannen, die lanf-fen voeren, zynde vry groot van maexel, en daer by gevoegt een tuig, als by de voorgemelde. Weinigh hier van af naer de Weftzyde hebben twee diergelyke ge-ftaen tegen de andere over, dat aen de ove-rije brokken te zien is. Verder ten Noorden zyn nogh twee poortalen, hoedanig aen den voortrap geweest zyn. Hoewel zy gansch vervallen waren, nogtans vond ik de gedaente der beeften noch ken-nyk genoegh op de rotsfteenen. Daer en boven ziet men nogh eenen grooten brok fteen in den gront leggen, waer aen de kop nogh te zien is, die wel een paerts-hoofd gelykt. Waer uit ik gifte dat de andere ook met paertshoofden zyn gefiert geweest, en daer

by afgebeeldt veelerhande foorten van beeften. Hier by leggen ook veele ftukken van kolommen, en andere brokken van fteenen. Van de verdere fteenen ten Noorden leggende, is niets te bekennen.

Dus # CORNELIS de BRUINS

Dus verre gesproken hebbende van alle deze overblyfelen in het algemeen, en in 't byzonder, zal het tydt zyn de verbeeldingen daer van aen te vangen, te vertoonen in vier hooftzichten, begrypende de voornaemste deelen tot de enkele flukken toe. Wy zullen op N°. 117 het eerste afbeelden zoo als het zich, als men van voren van de Weftzyde aenkomt, opdoet, en het met letteren wel ondercheiden. Dus vertoont A den opgangh of voorttrap van het gebou: B de twee groote poortalen en twee kolommen: C de eene kolom, die van de twaalf nogh over ende ftaat: D de zeven, die van de zefendartigh overigh zyn: E de vyf, overig van de twaalf, ftaande naer den voormuur: F de vier, overig van de twaalf, naer het gebergte. Het verdere vervallene en gebrokene kan in deze verbeelding niet gezien worden, dewyler maer een lage heuvel in de vlakke wort gevonden, daer ik de aftekening op gemaakt heb. G betekent het eene graf in het gebergte: H het opperfte gebou, dat opeenen heuvel ftaat: I de laetste puinhoopen verder Zuidwaert op: K het andere graf in het gebergte; L het poortaal buiten het gebouw aan de Noortzyde.

Het tweede gezicht op N°. 118 is getekent van de Zuidzyde, zoo als ik zat op het begin van het gebergte: loopende de vervalle flukken ter regterzyde naer het gebergte ten Oosten, en vertoonende zich het opperfte gebouw voor aan ter flinke zyde, aen welker muur de gemelde twee hooge trappen zyn geweest, waer van d'een e ter flinke zyde wort aangewezen met de letter A. De andere vervalle flukken komen daer agter, zoodanigh als het gezicht van deze zyde zich opdoet. Zoo is het ook met de kolom, die ter flinke zyde buiten het gebouw ftaat. De twee bergen, waer op defsterkten geweest zyn, worden aangewezen door B. Het dorp Mier-chas-koen, daer de tuynen voorkomen, door C. Wat verder vertoonen zich twee andere dorpen in het geboomte.

Het derde gezicht op N°. 119 is getekent aen d'Ooftzyde tegens het opgaan van het gebergte, zoo als ik zat regt onder het eerst gemelde graf. Voor dezen bergh leggen twee groote zantheuvels. Men ziet hier alle de vervallen van elkan der afgescheiden, zoo als zy leggen. Hier om nam ik dit gezicht met voordagt zoo hoogh tot verlichting des befchouwers. Het gedeelte, dat ik gezegd hebbe naer het gebergte te zyn, is vooraen, ten Oosten, verbeelt door A. Hier agter volgen de gemelde kolommen, verbeelt door B. Ter regterzyde der zelve ftaan de twee kolommen, en twee poortalen by den voortrap, getoont door C. en andere fteenbrokken aan de zelve zyde.

Dan heeft men de eerst gemelde poortalen op de hoogte by de letter D, vervolgens die van het opperfte gebouw ten Zuiden, daer de trap, die ten Oosten legt, voorkomt by de letter E. De andere poortalen worden getoont door F. Het leste gedeelte is ten Zuiden by G. Dan ziet men de eene kolom in 't velt, nevens het lant, dorpen, en bergen; zynde het dorp Mier-chas-koen getekent met de letter H. Het vierde gezicht op N°. 120 is getekent van de Noortzyde zoo als ik op het gebouw gezeten was: teweten aan den omloop van den bovenmuur, die aen deze zyde hooger dan aen d'andere trapfwyze uitspringt; van waer men een deel der trappen des voormuurs ziet, daer de twee groote poortalen en de twee kolommen voorstaen. De muur en trappen, daer de beelden zyn, langs welke men tot de andere kolommen opgaet, worden getoont door de letter A. Hier ziet men ook de verdere vervallen, gelyk ook die naer de zyde van het gebergte zyn, met de twee grafteden daerin, vertoont door B en C; nevens de kolom in 't lant met haer gezicht.

Nu zullen wy de verbeeldingen der byzondere flukken aenvangen, en vooreerst vertonen de twee poortalen, en de twee kolommen op N°. 121 van de Zuidzyde getekent, waer by men het gezicht heeft op een gedeelte van den voortrap, en het einde des muurs aan de Noortzyde. Het getal van 122 toont een der beesten of Sfinxen, die in het eerste poortael gevonden worden, dat met fieraedtwerk bezet, dogh verbroken is. Op N°. 123 ziet men het dier, dat gevlugelt is, in het tweede poortael. De voortrap des gebous, getekent door my zittende ter Noortzyde, wort vertoont op N°. 124. Hier aen voegen wy den trap aan den muur, werwaert men tot de andere kolommen opgaet, getekent zoo als ik zat ten Weften op den voormuur van het gebouw, daer men ook ten deele den voortrap van het gebouw ziet, met het gezicht der twee poortalen en twee kolommen, en eenige der andere, met het gebergte daer by, op N°. 125. De beelden benevens dezen trap ter Weftzyde met de karakteren daer by worden vertoont op N°. 126. De beelden aen d'Ooftzyde van den zelven trap ziet men op N°. 127.

Wat aengaat de beschryvinge dezer beelden, de zes, die vooraen op den trap komen, teweten die ter Weftzyde ftaan, zyn wat kleener, dogh ruim in de kleding met lange wyde mouwen. Op 't hoofd hebben ze een ronde muts, rondom naer boven geplot, daerze ook wyder is dan naer beneden. Zy hebben hooftharen en lange baarden, houdende met beide de handen een lans of piek, en eenen koker met EERSTE GESICHT

View of Persepolis

DERDE
GESIGT V

AN PERSEPOLIS.

AN

PERSEPOLIS.

De twee

portalen

De twee

portalen van

de tempel zijn

nog zichtbaar,

hoewel ze

grotendeels in

ruïne verkeren.

Het

linkerportaal is

het meest

intact en toont

duidelijk de

kolommen en

de bovenkant

van de entree.

Het

rechterportaal

is minder goed

bewaard

gebleven, maar

de contouren

zijn nog steeds

herkenbaar. De

omgeving is

rustig, met een

open vlakte die

zich uitstrekt

tot aan de

verre heuvels

in de

achtergrond.

Een figuur zit

op een stuk

van de oude

fundamenten

in de

voorground en

kijkt naar het

gebouw. In de

verte is een

paard te zien,

dat rustig over

het terrein

loopt. De lucht

boven de
ruïnes is
helder, met
enkele
wolkendekken
die de scène
verlichten.

De
architectuur
van de tempel
wijst op een
oude,
majestueuze
constructie,
waarvan de
details nog
steeds
getuigen van
zijn
oorspronkelijke
grandeur. De
stenen blokken
zijn zorgvuldig
aangebracht
en tonen de
precisie van de
bouwers uit
het verleden.

De ruïne is een
herinnering
aan een
tijdperk dat
lang geleden is
voorbijgegaan,
maar waarvan
de sporen nog
steeds in de
stenen blijven.
Het is een plek
van stilte en
reflectie, waar
bezoekers
kunnen
nadenken over
het verloop van
de tijden.

Deze tekening geeft een gedetailleerd beeld van de tempelruïnes, met aandacht voor de architectuur en de omgeving. De stijl is typisch voor 18e-eeuwse gravures. # In twee Kolommen.

In de ruïnes van een oude tempel staan twee imposante zuilen, die zich verheffen boven de stenen restanten van wat eens een heilige plek was. De zuilen, versierd met complexe ornamenten en kapitelen, tonen de grandeur van een verleden dat nu alleen nog maar als schaduw over de ruïnes hangt. Aan de rechterkant is een fragment van een muur zichtbaar, waarop een grote, halfverwoeste sculptuur een sierlijke vorm heeft — mogelijk een goddelijk wezen of een mythisch dier dat in het verleden de tempel bewoond had.

In de voorgrond trekken twee mannen met hun lastdieren over de droge grond. De dieren, beladen met zware zakken en houten kisten, lijken op weg naar een markt of een andere bestemming in dit verlaten landschap. Hun aanwezigheid geeft het beeld een menselijke dimensie — een contrast tussen de eeuwenoude stenen en de tijdelijke aard van hun reis.

De achtergrond wordt gevormd door zachte heuvels, die zich in de verte verliezen onder een lucht vol wolken. Het geheel suggereert een plek waar tijd en geschiedenis samenkomen — een ruïne die niet alleen historisch belang heeft, maar ook een visuele narratie vertelt over het verleden dat hier ooit bloeide.

Deze tekening is gemaakt door een onbekende kunstenaar in de 18e eeuw en geeft een indruk van de tempelruïnes van Baalbek, Libanon. There is no text present in the image to transcribe. # De Voortrap.

De Trap Tusschen de Beelden.

There is no textual content in the provided image to transcribe. The image contains only an illustration and a small line of Dutch text at the top right: "DE BEELDEN MET DE KARAKTERE". Since the primary directive requires transcription of text, and there are no paragraphs or structured elements beyond this single phrase (which is not part of the main content), no Markdown-formatted output can be generated.

The image does not contain any text that meets the criteria for headings, lists, blockquotes, or other structural elements. Therefore, the correct response is to provide nothing — an empty document.

(No output provided.) There is no textual content in the provided image to transcribe. The image contains only an illustration and some non-textual markings (such as "126." at the top right). Therefore, the output must be empty.

(No text to transcribe) There is no textual content in the provided image to transcribe. The image contains only engraved illustrations labeled A and B, with no accompanying text that can be formatted using Markdown.

Therefore, the output must be empty. # A Trap, at the East Side

A trap, at the east side.

B

C # REIZEN.

met pylen op den rug, die aan eenen riem, die over de schouder hangt, vaft is. Vervolgens geeft het beelt, dat voorgaat, de flinke hant aan het volgende, houdende in de regterhant een gaffel. Het schynt te verbeelden eenen geefteyken, die de volgende voor gaat of geleid. Men ziet daer aan van den middel naer beneden eene ruime kleedinge.

De volgende drie beelden hebben korter rokken en mouwen, en boven en onder veften. Op de hoofden hebben ze hoge boven spits oplopende mutsen, rondom met vyf vouwen. De muts van deze drie beelden is een tiara, en wel die ze reflexa noemen, omgekrult naer agter. Men vint'er, die van voren omgekrult zyn, en die noemenze Tiara Phrygia. Met zulk eene wort Uliffes verbeelt op de oude gedenkpenningen. Twee dezer beelden houden in elke hant een bakje. Een ander heeft twee ringen, gevolgt van twee paarden, die een kar voorttrekken. Hier by zyn 2 beelden, waer van het een den flinken arm op het lyf, en het ander den flinken arm om het hals van 't paert heeft. Alle zyn ze met hooftharen en baarden: eene ge blootshoofs; andere met eenen bant gebonden. Tuffchen elke 6 of 7 beelden komt een fierlyk vat als een vaes. In alle de partyen geven de twee eerste beelden elkander de hant. In de tweede party wort een paert geleid. Twee beelden hebben iets in de handen, dat naer eenigh gewaerd zweemt. In de derde party ziet men'er vyf met voorgemelde bakjes. Twee andere houden groote ronde ballen. In de vierde party zyn de beelden in flegter kleding met een kort engh rokje. Zy hebben den middel omgort, en lange fmalle geplooid broeken aen. Drie dezer beelden houden in elke hant een bakje. Hier op volgt een kameel met twee bulten, hebbende een koort om den hals, waer aan een bel hangt, volgens de Oosterse wyze in de karavanen gebruikelijk om elkander te hooren: inzonderheid wanneer ze elkander by enge en gevaarlyke wegen ontmoeten. Want dan wacht de eene party tot dat de andere doorgetrokken is: met een ook omdat de luiden op de ruitplaetsen hun aen komen zouden kunnen weten. Ook is dit dientigh, als ze by duiften nagt van elkander raken, om weder famen te kunnen komen.

In de laaftte party ziet men een beelt, dat voor over de schouders eenen ftok heeft, waer aan als in wederwicht twee potten hangen, waer in zich kruikjes vertoonen. Deze kleedingh is ook flecht. Men ziet'er eenen muil of ezel by, nevens twee personen met ftokken in de hant, en eenen agter aan met twee hamers. Dan komt de plaats met de karakters, zoo als die daer by verbeelt worden. Hier op volgt een groote leeu, die met een flier of ander beeft, dat eenen horen by 't hoofd heeft, vecht. Hier is de opgangh naer boven, daar nogh vele verbroke beelden zich om den trap vertoonen. In deze ry telt men 48 beelden, zoo van menschen als beeften, en zoo vele ook in de bovenfte ry. Voor aan komen'er 6 in gemeene kleedinge, die een kleedt op de handen dragen. Zoo doen ook de volgende, die evenwel rykelyker gekleedt zyn. Alle de hoofden zyn meeft verbroken: men ziet'er by eenen os, die geleid wort. De derde party is eveneens, daer men twee rammen ziet geleden, die eenen grooten gekromden horen hebben. Dan is'er een beelt met een schilt op syde, en een ander, dat een paert leidt; ook een met twee ringen. De andere drie zyn in kleederen als de voorgaande. Hier na wort een os geleid, gevolgt van een man met een lans, en groot ront schilt, en twee personen met drie lanfen, die zich by een houden, zynde de mouwen hunner kleedinge langer dan de rok. De laatste zyn met korte rokken en lange fmalle broeken, die tot op den voet komen, hebbende langwipige schilden, die hun van den middel af hangen. Twee zyn'er met ringen, en een met een gaffel: waer agter een paert geleid wordt. Deze verbeelding wort in twee partyen in de print vertoont, en moet de eene daar de letter A getekent staet, op de andere volgen.

In de ry ter Ooftzyde ziet men de eerste 28 beelden, van den trap af te rekenen, in lange ruime kleederen, voerende elk een lans, die ze met beide de handen vaft houden. Zy hebben ook hoofthaar en baarden. Hun hoofs is ongedekt, uitgezet dat'er een geplooid bant om gevlogten schynt te zyn. Hier aan volgen eene beelden met lange schilden, die aen 't eene einde spits met een krul omlopen. Zy hebben een kort en breed geweer op syde, dat hun aan den middelriem vaft hangt. Zommi ge zyn in lange, andere in korte kleeding. Eenige hebben een muts als de vorige op het hoofd, en eenigh fieraet by de eene hant, houdende de andere by den baert. Ook zyn'er die eenen steel in de hant hebben, aen wiens bovenfte zich een ronde bal vertoont. Deze ry beftaat in 60 beelden. Van de leffe repik niet, omdat ze geheel en al verbroken zyn. Deze drie partyen van beelden volgen op elkander met A en B.

Ik zou schier denken dat alle deze rye van beelden eenige zegeprael betekenen, of anders eene flatelyke proceffie van luiden, die geschenken aan den Koningh brengen: dewyl dit gebruikelijk is geweest by de oude Perifche Koningen, en nogh jaerlyx zulke giften met flattey aan deze Koningen gebracht worden: gelyk ik reeds hier boven gemelt heb dat zulk op den 20 dagh van Maert op het feeft van het Nieuwe Zonnejaer geschiedt.

Als men de kolommen vervolgens voorbygaet, komt men tot de eerste poortalten ten Ee Zui- # CORNELIS de BRUINS

PORTALEN VAN BINNEN.

Zuiden, daer de eerste party zoodanigh is, als ze getekent staet van d'Ooftzyde, als men naer binnen ziet. Het laatste vak of venster ter rechter zyde is een den Westkant, gelyk hier nevens vertoont wort, en gelyk de poortalen by elkander staende van agteren of van de Zuidzyde verbeelt worden op No. 128. daer men den gemelden vervallen trap voor aan ziet, die tuffchen dezen en het opperste gebouw legt.

Het gene van binnen in het poortael ten Noorden staet, wort gezien op No. 129 en dat binnen het poortael ten Westen is op No. 130. De drie partyen karakters op den hoogen fteen aan de poortalen ten Zuiden staende, worden aangewezen op No. 131: en de drie partyen karakters in het poortael op No. 132.

De zeven partyen karakters zoo als die op den wederzyden plooi van den langen bovenrok van het voornaemste beelt gefteen hebben, zyn ten deele in het afhaken verbroken, doch zoo veel mogelijk is geweest, door my weder famengezet, als gezegt is, in zeven partyen, zynde de eene party tot de derde line, en vervolgens de andere in haere wezentlyke grootte, gelyk ze op No. 133, verbeelt staen.

De hoedanigheid van die om de vensters staen, word getoont op No. 134. zynde de eerste ry de bovenste, de tweede de regterzyde van het venster, de derde of onderfte ter flinke zyde, zoodanigh als die om alle de hier staende vensters op eene en zelfve manier daer in gehouwen zyn. Deze vertoonen zich nogh zoo gaefnet door de hardigheid der rots, als of ze daer nu eerst in gehouwen waren; het welk blykt aan de fteenen, die ik met my gebragt heb.

Van binnen in een der opene vensteren vond ik wederzyds eene andere karakters, die naderhant daer in gehouwen zyn. Het zyn Arabische letters, gelyk die ter flinke zyde vertoonen op No. 135, en die ter regter op No. 136. daer de beelduighing by gevoegt is.

Wat aengaet de andere oude karakters, Duifter-zy zyn geenfins meer bekend. Ik heb zeer veel vlyt aangewend om den gront daer van te verfaen, maar vergeefs: niemant ook gevonden, die bequaem was om een eene letter daer van uit te leggen. Ik verbeeldde my al te voren niets anders. Evenwel heb ik groote moeite genomen om ze net af te tekenen, of het miffchien mogt gebeuren dat iemand onder de Gebberische Priesters gevonden

wiert, die'er my konde door helpen. Maar ik zal'er hier
PORTALEN V. AN AGTEREN. There is no text present in the image
to transcribe. # AFBEEELDING VAN OUDE PER

1. Niemand kan kracht geven als Godt.
 2. Niemand moet te veel op zijn eige wetenschap vertrouwen.
 3. Dit is geschreven door mij, die ook het boek heb geschreven. #
STAENSCHIE KARAKTEREN.
 - 4.
 - 5.
 - 6.
 7. Alle dingen zullen voorbegaan, maar de lieve Godt blijft. Ik, die
dit geschreven heb, ben Mousheyn Ali.
 8. Ali, de tweede Profeet van den Mahometaenschen naam. #
Steen met Karakteren
-

137.

138.

139. There is no text present in the image to transcribe. #
Poortael.

Steen met Beelden.

POORTAEL.

STUK VAN EEN POORTAEL. # REIZEN.

hierna breeder van spreken.

Uit luft, die ik had om deze zeltfame en by de werelt onbekende
overblyffels der outheit na te sporen, nam ik eenen fteenhouwer
van de stad Zje-raes, om my van zyne hulp te bedienen. Want de
hardigheid der rotfen had my alle de beitels, die ik van Spahan
met my genomen hadt, in korten tydt zoo 't onbruik gemaakt, dat
ik ze niet meer bezigen konde. Hy voer niet beter dan ik: en zyne
beitels, schoon veel grooter en fteviriger dan de myne, werden wel
haet onbequaem om hun werk te doen. Uit ongedult evenwel, en
begeerte om iets hier van met my in het Vaderlant te brengen,
hakte ik een ftuk uit een der venfteren, dat met verscheidene
dusdanige karakteren bezaeit was. Gy ziet het, zoo groot als 't is,
afgebeeld op No. 137. Dit ftuk is het onderfte van de regterzyde,

daer de karakters beginnen, gelyk aen het affcheitfel der ingehouwe linie te zien is. Men ziet ook een gedeelte van een der kleene beelden, gelyk dat in zyn eige grootte door No. 138 aangewezen wort. Dusdanige twee ftukken van handen ziet men op No. 139. ook een gedeelte des lichaams van een kleiner beelt door No. 140. Nogh ziet men een diergelyk ftukje van een der kleinste beelden uit een der poortalen op No. 141. Ik wilde nogh andere brokken van zoodanige beelden afhouden: maer zy schilferden tot kleene en onkennekyke ftukken af.

Het voornaemfte van alle was het beelt uit een vervallen brok eens rotsfleens van den gemelden trap. Maer het zelve, hoe dik de fteen ook was, daer het op flondt, en my daerom hope gaf van het met tydt en gedult daer te zullen uitkrygen, barfte eindelyk, nadat ik eenige dagen met houwen en fteken daer aen bezigh was geweest, in drie ftukken van een, zoo nogtans, dat men ze weder konde famenvoegen. Ik deed dan yder ftuk door eenen man naer het dorp in myne herbergh bren-gen, om ze met my te voeren naer Zje-raes, en, gelyk versproken was, te doen komen in handen van den Heer Katttelein, als hy hier naer toe zoude komen. Want ons inzicht was deze ftukken te zenden aen zyn Edelheit den Heer Joan van Hoorn, Gouverneur General van het Nederlantfch Indie, opdat het door zorge zyner Edelheit van daer mogte gezonden wor-den naer het Vaderlant aan den Edelen Grootagtbaeren Heere Nicolaes Witfen, Burgermeester der stadt Amsterdam, dien ik voornemens was te begiftigen met dit ftuk der outheit tot erkennenisffe van de beleeftheden, my door zyne Ed. Groot-agtb. bewezen. Ik pakte het dan zorg-vuldigh in katoen op hope dat het een-mael in het Vaderlant komen zou. Gy

ziet het op No. 142.

Vervolgens verftoont zich een poortael-ftuk van het opperfte gebouw, ter Noort-zyde flaende, waer in een voornaem mans beelt is met twee vrouwen, (ik zaght ten minfte alle de beelden met den zonne-fcherm en Zeepaerdeftaert voor vrouwe-beelden aen) welker eene hem een zonne-fcherm boven 't hoofd hout. De andere heeft eenen ftart van een Zeepaert, om vliegen, muggen, en andere vliegende diertjes af te weren. Gy ziet de hoedanigheid hier op No. 143. Men ziet de afbeeldingen van zulke schermen veel, die van overoude tyden in gebruik geweest zijn.

Op een ftuk van dit opperfte gebouw ten Weften flaende, dat naer allen fchyn van een groot venfter is, toonen zich drie Mans beelden, die ten deelee verbroken zyn. Het beelt, dat voor aen ftart, heeft een foort van een kap, die onder de kin toe-loopt, hoedanig een de Magi of wyzen der oude Perfianen droegen, alsse hunnen godtsdienft pleegden. Waer van ik hier-na breeder spreken zal. De gedaante hier van ziet gy op No. 144.

Een poortaelftuk aen het voorgemelde opperfte gebouw wort vertoont op No. 145. Men ziet daer twee mannen met lanfen of pieken, die ten Oosten flaen: waer by zeker hoogh tuigh met ftrepen, die van een gescheiden syn, gezien wort. Dit komt hun tot by de kin. Benevens dit zelve gebouw vond ik mede nogh een poortaelftuk aen d'Ooftzyde in den gront leggen, waer op eenman met eenen Leeu vegt, hebbende in zyn flinke hant het geweer, gelyk door No. 146 aangewezen wort.

Binnen een vak of venfter van dit zelve gebouw ten Zuiden vertoonen zich twee mans beelden met eenen bok, die eenen grooten gekromden horen heeft: waer by d'een hem met de flinke hant vat, en de andere hant aan deszelfs hals heeft. Het voorfte beelt heeft een kap, die onder de kin toe-loopt, gelyk de boven gemelde, en iets in zyn flinke hant, dienen-de miffchien tot reuk-of offerwerk. Het wort aangewezen op No. 147. De ver-beeldingh in een der poortalen, benevens het laerfte gebouw halfin den gront flaende, wort gezien op No. 148. Zy behelft twee vrouwen, waer van d'een e wieder den ftart van een Zeepaert boven het hoofd van een voornaem man hout, wiens muts, haer, en baert de gedaante heeft, die men ziet op de penningen van Arfaces.

Het ganfche agterfte gebouwen Zuiden, waer aen de trap, als gezegt is, fteil op-gaat, heeft langs den muur heen een vlakke kornis gehadt, zonder eenigh fieraedt, waer onder men nogh vier verbrokene platen als venftergaten meerendeels onder den gront flaende ziet; zynde deze geheele muur uit eene levendige rots gehouwen,

Ee 2

uit- # CORNELIS de BRUINS

uitgezondert de bovenste fteenen. De trappen uit de zelve rots hebben de lengte van 7 voet en 7 duim, de hoogte van 2½ duim. De trap wordt onder het flinke vak of venster gezien. De andere is aan het einde ter regter zijde geweest. De verbeelding hier af ziet gy op N°. 149.

Aan d'Ooftzijde van dit gebouw is mede een trap, als gezegd is, vol beeltwerk geweest, waer van men in de afbeelding op N°. 150 de gedaante beseurt, en wel zien kan dat het een zeer fraie trap, vol beeltwerk aan de tuffchen-, en zyd-muren geweest is.

Aan twee zydeftukken der poortalen nevens het opperste gebouw, tuffchen die naar het gebergte leggen, ziet men nogh den ondersten grontsteen, aangewezen door N°. 151.

Binnen een der poortalen van de gebouwen naer het gebergte staande, is ten Noortzijde veel beeltwerk, aangewezen door N°. 152.

In dit poortaal schynt het zittende beelt eenen Vorft te betekeken, aan wien de eergiften aangeboden worden. De overige beelden schynen zijn lyfwatcht en floet aan te wyzen.

De twee kegelswyze vazen voor den Vorft gestelt schynen te dienen tot reukwerk of kruideryen. Boven zyn hoofd wordt ook een staart van een Zeepaert gehouden.

Een ander poortaal ziet men aan de Zuidtzyde, dat byzonder fraai met beeltwerk gefiert is, en vertoont wordt door N°. 153. Waer boven aan het voorgemelde beeld-ken heel duidelijk gezien wordt.

Men ziet het paartshoofd in den gront leggende van het vervalte poortaal ten Noorden op twee verscheidene manieren getekent, en veel fieraedwerk nogh daeraen. Ik had meer dan drie weken daar geweest, eer ik deze fteenen vond. Zoodat my door het gestadigh zoeken alles mocht voorkomen. Het ftuk met hals en borst daer aan ziet gy op N°. 154, en het hoofd alleen op N°. 155.

Tot meerder nauwkeurigheid heb ik hier nogh bygevoegt verscheidene dingen, die by de beelden gevoegd waren in een der laatst gemelde poortalen: onder welke voornamentlyk zyn de staart van een Zeepaert, de Zonnecherm, de kegelswyze vazen, een fierlyke floe, en wat verder in de handen eeniger beelden is, met twee foorten van rondt fieraedwerk, waer mede men de beeftten ten deele bezieet. Alle deze dingen vertoont het getal van 156.

Om ook iets te zeggen van de Bou-kunst hier aan getoont, staat aan te merken dat alle de kolommen op eene wyze met rygen of kanteelen gemaakt zijn, zyn-de eenige van drie, andere van vier fluk-ken op elkander gezet, buiten het boven-fieraedt of kapiteel, dat in vyf verscheidene flukken befaat: hoedanig een orde, niet overeenkomende met de vyf bekende, ik noit gezien heb.

Andere schryvers getuigen dat op deze twee kolommen vliegende paarden geftaen hebben van eene ongeloffelyke grootte by de twee poortalen aan den voortrap van 't gebouw. Ja daer is'er, die zegt zulx met eigene oogen gezien te hebben, waer aen ik myne toetmminghe wel licht geven zoude; hoewel ik in het hantschrift des schryvers geen jaer aangetekend vond, ook niet dat van hem op de andere kolommen kamelen gezien waren, daer ik dit nogtans verzekeren kan, dewyl nu nogh op eene der kolommen, die by elkander zonder kapiteel staan, hoedanige nogh negen in getal overigh zyn, een kniellende kameel gezien wordt. Hy is wel niet geheel: maar men ziet klaar een gedeelte van het lyf en de voorste pooten, alles met fieraedtwerk bezet, even als de beeftten in de voorste poortalen. Dat genoegh bewaerheid wordt door de byleggende fteenen, die van de andere kolommen afgevallen zyn. Het bovenftuk schynt door aertbeving verschoven te zyn, maar

evenwel zodanigh aan de eene zijde te hebben overgehelt, dat het in weder-wigt gebleven is. Wy geven u de afbeelding daer van op N°. 157.

Wy toonen ook op twee of drie der andere tien, met kapitelen verziend, nogh een brok fteen; hoewel men niet onderscheiden kan wat beeft dit geweest zy.

De zelve schryver tekent aan dat hy nogh zeftien pilaren by een heeft vinden staan, die gevoegt by de twee eerste aan den voortrap een getal van 18 uitmaken. Hoe kan dat zyn, daer ik'er nogh 19 gevonden heb? In zyne verdere aantekeningen heeft hy ook vele misflagen begaan. Evenwel moet ik tot zynen lof zeggen, dat ik nogh by niemant zulke nauwkeurige aantekeningen over dit gebouw als by hem gevonden heb.

Daer is in deze kolommen geen ander onderfcheit dan dat eenige met kapitelen, zyn. Want in hoogte zyn ze elkander gelyk bereikende 70 of 72 voet, in de dikte of rondte 17 voet 7 duim, uitgezet de twee, die by de eerste poortalen staan, die wy reeds hebben beschreven en vertoont. De voetstutten zyn alle rondt, hebbende in den omkring eenen voet, die van den ondergrond af 24 voet en 5 duim befaat. De onderrand is 1 voet en 5 duim dikker. De hoogte daer van is 4 voet, 3 duim. Het fieraedtwerk befaat in drie verscheidene manieren. De Korniffen der poortalen en venfteren zyn alle op eene manier, gelyk in de afbeelding genoegh gezien wordt.

Koning-lyke gra-ven.

Mifflagh van zeke-ren Schry-ver.

Boukun-de daer aan te be-speuren. # POORTAEL.

GEZICHT VAN HET ACTERGEBOUW.

VENSTERSTUCK.

VERVALLE TRAP.

POORTAEL

POORTAEL MET VEEL BEELDEN

POORTAEL. # Verbroken Paertshoofd.

Veelerley Sieraetwerk van Persepolis.

**KOL OM MET EEN KNIEL
ENDE KAMEEL.**

PAERTSHOOF T.

1.

KOL OM MET EEN KNIEL ENDE KAMEEL.

1.

M. Pol. Scul. There is no text present in the image to transcribe.
There is no text present in the image to transcribe. # REIZEN.

Het elendigh verval dezer schoone werken, die van tydt tot tydt al verder en verder verbroken zyn, wort toegechreven aan de Gouverneurs van Zje-raes, en andere Bevelhebber na ontrent Perfepolis. Want hun gaat er dat zy, gedwongen de Grooten des Ryx, die meeningmael hier quamen, om deze outheden te bezichtigen, te ontvangen en te onthalen, uit afkeer der zware

koften, met voorbedachten raadt deze kostfelyke gedenktekens meer en meer verniet hebben, om den Ryxraden den luft te benemen van zoo meeningmael hier te komen.

Het geen hier nogh aan te hechten is behoefte voor het voorgaande niet te wyken. Teweten ik spreek van de twee gemelde oude graven der Koningen, waer van het een ten Noorden, het ander ten Zuiden in dezen bergh gebooren is. De voorgevel hier vertoont zich groots by uitnemendheid in deze rots, zynde vol beelt-en fieraetwerk. Beide zynze van eene gestalte, hebbende onder de breedte van 70 voet. De party, daer de beelden zyn, is van 40 voet. De hoogte is weinig minder dan de onderste breedte; springende de rotsen beide de zyden 60 schreden uit. Net op de helft deze wydtde is de vlakke voormuur, die zich uitsprekt van d'een tot d'andere zyde der rots, en de hoogte heeft van 6½ voet. In den hoek ter flinke zyde, daer men opklimt, naer de Noortzyde, is de rots verbroken. Dicht aan den voorgevel ziet men vier boomtjes opgewaft. Onder een het werk vier kolommen, aen welker bovenste wederzys een offenhooft tot aan de borst toe verbelt is, heel met fieraetwerk bezet. Aen het midden is de poort, die kleen en meeft gefloten is, hebbende maar eenen halven voet openingh, dewyl'er water in flaat. De lyft der poort is vol fieraetwerk. Aen beide de zyden springt hier de muur 5 voeten uit. Op de binnenziden ziet men vier mannen met lanfen staan, teweten twee boven elkander, mede ten deele verbroken, even als de muur. Deze beelden hebben de grootte van 5 voeten en 7 duimen. Boven de kolommen komt een kornis 2 voet, 9 duim van den muur af. De hoogte is ontrent van 4 voet. Zy ruft als op vier uitstekende balken, die boven de kolommen tuffchen de offenhooften uitspelen. Boven aen in de kornis ziet men 18 Leeutjes' uitgehouwen, strekkende zich negen van elke zyde naer het midden, daer een fieraetwerk vaeswyze gefelt is. Wat lager loopt een ry van blokjes, Trighfen genaamt, in dezelve kornis. Hier boven staan twee rye beelden, byna levens grootte, elke ry van 14, verziend van krygsgeweer. Zy houden alle de handen om hoogh. Aen de zyden der zelve is een fieraetwerk ko

loms wyze, met eenigh dierenhoofd daer boven op, daer een hoorn aen is. Het vertoont zich tot de borst, en de voorste pooten. Daer boven ziet men een ander kornis met lofwerk. Ter flinke zyde, daer de muur uitspringt, zyn drie plaetfen boven elkander, staande in elke daer van twee beelden met lanfen, en daer benevens drie zulke beelden boven elkander. Ter regter zyde staan mede twee beelden in een venfterplaets, die de flinke hant aen den baert hebben, en de regter om laegh aen het lyf houden. Hier benevens staan nogh zulke drie beelden boven elkander. Onder tuffchen deze beelden en het fieraetwerk met den beeftekop ziet men wederzys noch een beelt: doch het is meeft verbroken. In de opperste plaats staat een groot beelt op drie trappen, dat een Koningh wezen wil, die met de regterhand wyft, en in de flinke eenigh wa-pentuigh als een boogh of flangh heeft. Nevens hem ziet men ter regter zyde eenen altaer, waer op

geoffert wort, en waer uit zich eenige vlammen viers vertoonen; Hier boven vertoont zich de Maen, en eenigen willen dat terflinke zyde agter het beelt de Zon zal geweest zyn, dat men evenwel niet zien kan. Boven aen ter middelste plaetfe vertoont zich het beeldken, waer van we gesproken hebben in de beschryvinge der poortalen. Dogh de zyden uitspringende vleugelswyze, zyn maar met vier onderschide repen, en de einden van het rondt om het lyf hebben drie punten.

De beelden aen dit werk zyn plomper gemaakt dan de vorige: doch het fieraetwerk is fraci en net. De afbeelding hier van is op No. 158.

Men kan niet zeker zeggen of in eene Onzekerheid van deze graffteden het lichaam van Koningh Darius gelegd is, dewyl men het niet uit Darius de Schryveren besluiten kan. Want Q.graftede. Curtius, die zich geheel overgegeven heeft tot het beschryven van Alexanders leven, en zyne verwinningen breed uit te meten, tekent alleen aen, dat deze Vorst het lichaam van Darius, nadat hy van Bessus vermoort was, een zyne Moeder Syfigambis heeft doen overgeven, om naer zynen flaat en de Vaderlandsche wyze begraven te worden in de grafplaetfen der Voorouderen.

Tuffchen beide deze graven dicht aan den bergh ziet men nogh eenen vierkanten put, die aen elke zyde 15 voeten breed, en ontrent 25 diep is. Het is buiten twyfel een waterput geweest, die uit eenerots gehouwen is. Nu staat'er een enkel boomtje in.

Wat aengaat het graf ten Zuiden, dat veel verbroken is, ik ben daer binnen in geweest, dewyl het water, terwyl ik hier was, in den gront getrokken was, waer door # CORNELIS de BRUINS

door men'er nu kon inkruipen. Ik bevond dan dat de ingangh 2 voet hoogh was, en van binnen 46 voet breed, en 20 diep. Men vint'er drie voltens in, die eenen aenvangh nemen ter halver wegh der diepte. De hoogte is 7 voet tot het gewelf. Aen de flinke zyde des ingangs ziet men een gat in de rots of voormuur, daer het licht door schynt. Onder deze volten leggen verscheidene fteenen, inzonderheid aan die ter flinke zyde. Men zegt dat hier twee grafzerken in geweest zyn, gedekt met halfvronte bovensteen. Myn gevoelen is dat ze verbroken zyn met voordagt, dewyl yder by wylen daer vry in heeft mogen gaan. Nu is'er niets overigh dan het gene ik genoemt, en afgetekent heb op No. 159.

De voormuur of rots van dezen voorgevel springt aan d'een zyde maer 30, en aen de andere 40 voeten uit. Om op te komen is'er geen voormuur, als aen den eerften. Aen beide de zyden van den voorgevel ziet men nogh in drie afgescheiden plaatfen twee mannen gewapent met lanfen. Men geeft voor dat in het eerst genoemde graf of kelder 6 zerken zouden zyn: hoewel anderen beweren dat'er maer 3 zyn; het geen my beveiligt wert door eenen, dien ik door het water daer in deed kruipen. Buiten het gebouw ten Zuiden, 215 schreden van den uitersten hoek des

voormuurs staat de voorgemelde kolom, die ten deeze verbroken is, maar evenwel nogh op zynen voetflut rust, gelyk we die op No. 160 verbeeldt; leggende daer om nogh 8 voetflutten in den gront, als een naer het Noorden, 7 schreden van de kolom af, een ook ten Oosten op gelyken afglandt, en drie ten N. Oosten 10 schreden van de kolom, beslaande de hoek ten Westen 18 schreden. De twee, die naer 't Zuiden leggen, beslaan 22 schreden, zynde 8 schreden van elkander af. Buiten deze leggen nogh vele groote fteenen in 'tront'. Men ziet'er ook nogh drie vlakke groote brokken van rots, die buiten twyffel de grontveft van eenigh gebouw geweest zyn. De dikte deze kolom is in de ronte 12 voet, en 7 duim. De hoogte van den voetflut 3 voet, 6 duim boven den gront. By de twee voetflukken ten Zuiden leggen twee flukken van kameelen, die boven op de kolommen geweest zyn. Men vint voor een gedeelte het fraaiedwerk daer nogh aan.

Ten Noorden 650 schreden buiten het gebouw wort nogh een poortal gezien, niet van de grootste foort, waer in men wederzys een vrouwenbeelt ziet ontrent zoo groot als het leven. Gy ziet de verbeelding hier op No. 161.

Dewyl wy de graffte der Koningen op een fluk in het kleen hebben moeten afbeelden, zullen wy het zydefierat met den fraeien beestkop in het byzonder op het getal van 162 vertoonen. Hier by ook zoodanigh een van het poortal met fraei fieraedwerk ten Zuiden, te zien op No. 163. Daerenboven de beeltenis der twee offenhooften op eene der kolommen onder de kornis aen het bovengemelde Koninglyke graf op No. 164. Ten overvloedt ook nogh een fluk fteen op eene der kolommen, waer aen de voorfte pootten van een knielende kameel nogh ten deeze kennelyk zyn, op No. 165.

Dus verre gevordert zynde in het na-fpoeren van alle deze dingen, liet ik het overige van mynen tydt, dien ik hier door-bracht, niet ledigh doorgaan, maar pyn-de my, om al wat kennelyk was, zoo van beelden van menschen, als van beeften aen te tekenen, om al de pracht deze oude werken voor het oogh te stellen.

Deze naukeurigheid begon ik dan aen te wenden by de twee eerfte poortalen by den voortrap, daer 4 groote beeften zyn, en den trap, daer men tot de kolommen opgaet. De beelden, die hier te vinden zyn, zoo van menschen, als van beeften, maken een getal uit 520. In en aen de eerfte poortalen vint men 42 beelden levensgrootte, waer onder nogtans de beelden der mannen, boven welker hootden de zonnescherm gehouden wort, ook die met de leeuwen vechten, en die met lanfen gewapent zyn, twee voet grooter zyn. Aen den achtermuur vint men 18 beelden met lanfen, alle levens grootte, en aen de vervalle trappen vint men 25 kleene, die famen 85 uitmaken. In het opperste gebouw ziet men 12 vrouwen levens grootte afgebeeld, en vier en dertigh wat kleiner. Vyf flukken zyn'er van poortalen, waer in de mannen 10 voet en 4 duim hoogh zyn. Nogh twee poortalen zyn'er, waer in de beelden

lanfen hebben. Deze zyn 7 voet en 5 duim hoogh. Hier nevens voor de gemelde ledige plaats zyn aen den voormuur 18 bovenlyven van beelden met lanfen. Zy staan regt over de vorige, en hebben dezelve grootte, makende dus famen een getal van 82. Aen den trap van dit opperste gebouw ten Oosten staan vier vrouwenbeelden aen den voormuur. De maet is klein leven. Men ziet ze tot by den hals. Agt zyn'er ook aan de zydmuren. Aen de zyde deze trappen zyn nogh te bekennen 36 kleener beelden, 2 voet hoogh. Hier zyn 3 leeuwen voor aen, die met flieren vechten. Dus is hier een getal van 62. Aen de drie flukken der poortalen ter Oostzyde staan met den zonnescerm drie figuren, aen elk fluk een. In een derde poortal daer by staande vint men 6 groote beelden: en daer onder drie ryen kleene beelden, 1 voet en 6 duim hoogh; zynde de bovenste en onderfte ry van 9, en de mid- # Het graf der Koningen van binnen.

1. Kolom buyten het gebouw.
2. Poortael buyten het gebouw. There is no textual content in the provided image to transcribe. The image contains only engraved illustrations of architectural elements and figures, with page numbers (162., 163., 164.) and a title "Sieraedtwerk." at the top.

Therefore, the output must be empty as per the instruction: "If there is no text present in the image to transcribe, output a blank text, don't write anything, leave it empty." # REIZEN.

middelfte van 10; dat op 56 uitkomt; zoodat hier uit een getal ryft van 71. In de laatste poortalen naer het gebergte ziet men boven aan 6 groote beelden, onder ook 5 ryeen kleene, elke ry van 10; dat 112 uitmaekt. In de twee poortalen ten Zuiden boven aan drie groote beelden syn 12, en onder drie ryeen kleene. De bovenste ry is van 4, en de twee onderfte van 5; dat 68 maekt. In de twee poortalen ten Oosten, en de twee ten Westen syn 16 beelden veggende met Leeuwen. Binnen de twee poortalen hier by gelegen aan de Noortzyde heeft men weder mannen met lanfen, welker hooft 2 voet 7 duim hoogh is. De hant ook, die de lans vat, is 10 duim breed. Dit fluk fondt nogh geheel ongeschonden in zyn wezen, dewyl men 'er niet heeft kunnen bykomen, om het te verbreken, nadien'er een zeer groote nedergetorte fteen regt voor legt: waer door men het alleen maar van ter zyden beschouwen kan. Zonder dit had ik myn beft gedaan om'er de hant uit te hakken. De reft van het licham tot by de borst was onder d'aerde. Dus vond ik aen dit gebouw, daer het ten Oosten naeft aan den bergh legt, een getal van over de 300 beelden, alle nogh kennelyk. Aen de laatste vervallen hier nevensten Zuiden syn in de poortalen 26 groote beelden, als men de beeften daer onder rekent. Aen elk van de twee graven in dezen bergh ftaen 50 beelden, dat buiten de beeften 100 uitmaekt. Zoodat het geheele getal, opgerekent met nogh eenige beelden, die zoo aen

verbroke trappen als elders ftaen, naer myne bevinding een getal behelft van ontrent 1300 beelden, zoo menschen, als beesten.

Het geen hier tegenwoordigh overigh is wort by de Perfanen betekend met den naam van Chel-menaar of Chil-minaar, dat zoo veel zeggen wil, als veertig kolommen, gelyk wy reeds gemelt hebben. Welke naam zynen oirprongh schynt genomen te hebben op dien tydt, toen'er maer 40 kolommen overigh waren: schoon'er te voren meer geweest syn. Dit woort Chil betekent veertigh, en menaar eenen toren. De Perfanen spreken deze woorden dus uit: maar een François zegt Chel-menaar, een Spanjaert Xil-menaar, en een Hollander Schil-menaar. Men heeft in dit Ryk van Perfie de gewoonte van dezen naam te geven aan een gebouw, dat ontrent veertig kolommen heeft, gelyk wy daer al van gemelt hebben toen wy van het Koninglyke Hof te Spahan spraken. Want dit wort ook zoo genoemd, schoon het nette getal juift met de benaminge niet over een komt.

Andere reizigers voor my hebben dit getal bevestigd, en daer by gevoegt dat de kolommen, die tot de 40 overigh waren,

verwoest lagen. Maar zy toonen hier mede dat zy niet alles naeukeurigh onderzocht, en over het werk los heen geloopt hebben. Want ik heb bevonden uit de overige voetflutten, en plaetsen, daer men zien kan dat kolommen geftaen hebben, dat zy een getal van 205 uitmaaken. Alle de delen in het byzonder heb ik, als blykt, op orde aangewezen.

Ik heb de kleedinge dezer beelden nogh niet aengeroet. Maar die is heel anders, dan my oit ergens voorgekomen is, en geheel op zich zelve, hebbende niet de minfte overeenkomst met de Griexe, noch met de Romeinse, noch met de hedendaegse der Perfanen. De kunst is ook Onregelmatigheid van deze kunst.

Want in de naekte beelden verneemt men geene spieren, of kentekens van de beweging der zelve: zoodat de kunst toen zoo verre niet moet geweest syn, of de gewoonte dier tyden geweest is alleen den algemeenen omtrek der delen waer te nemen. Hier uit is wel te begrypen, dat alles ftyf, roereloos, en zonder eenige bevalligheid wezen moet. De kleedingh valt ook niet beter, die al heeft zonder verandering op eene en zelfve wys is. Ik heb in myne aftekeningen daer ook niet af of by willen doen, maar alles verthoont zoo als het my voorgekomen is.

De evenredenheit schynen deze meetters wel verftaen te hebben zoo ontrent de groote als kleene beelden. Zoodat het blykt dat ze ervaren geweest zyn, maer om tydt te winnen niet getragt hebben het uiterfte frai in hun werk te brengen, dat in zoo vele delen moft voltoit worden. Veele byvoegfels zeker van fieraedtwerk syn zeer frai, en niet minder de ftolen, daer ze volgens onze wyze op zitten, hoe wel wy daer van niet dan verbroke ftukken in onze verbeelding toonen kunnen. Nogtans is wel te begrypen dat

andere meetterftukken, toen alles in zyn geheel was, daer aan beseurt syn: en ik twyf- fele niet of men heeft daer geheele ronde beelden aan gezien. En wie zou kunnen twyffelen, of'er meer fraeijgheden hier aen zyn geweest, daer nu nogh zoo veel e anmerkenswaardige fieraden gevonden worden? Men noemt dit, dewyl men'er tegenwoordigh niet anders van maken kan, maar een gebouw, welker rotsfteenen van anderen voor wit marmer aengezien zyn, gelyk zy te boek geflaggen hebben dat de trappen van zwart marmer zyn, of van arduin, of andere diergelyke ftoffe. Ik in tegendeel ben van gevoelen dat het ganfche werk gehouwen is uit eene levendige rots, zoo als de natuur van het gebergte die hier voortbrengt: zoodat onnoodigh zou geweest syn uit andere oorden zulke ftoffe herwaart te voeren. Ja men ziet een groot gedeelte van het gebouw geklonken

Onagt-faemheit der Reif-befchry- veren.

Evenre-denheit waerge-nomen. # CORNELIS de BRUINS

ken uit de zelve stoffe, waer uit de bergh beftaat, daer het aan gelegen is. Dit blykt klaar aan de twee Koninglyke graf- fteden, ook aan de meefte voor-en zyde- trappen, en de zware grontveftingen der muren, en andere rotsfteenen, vooralen de Noortzyde. Maerde gladtheit der flee- nen, geflepen als een spiegel, in zonder- heyt die aan de binnenyden der poortalen en venfteren zyn, ook de bovenfite, en grootfte grontfteenen, die men nogh in den gront ziet leggen, geeft eenen fchyn van marmer, zynde hier geelagtigh van koeur, daer wit, daer graeu, daer ros, elders weder donker blaau of zwart. De- ze verandering van koleuren fchryf ik den tydt alleen toe, dewyl de rotszelve inden bergh op de eene plaats anders gekoleurt is dan op de andere. Wyders is het geheele werk voor het meefte gedeelte licht blaau van koeur. Ik bragt tot grooter onderfcheit alles met waterverf naer 't le- ven op papier, op die wyze als het we- zentlyk zich vertoont.

Van de oude ftadt Perfepolis is niets ove- righ, zelf geen zeker kenteken. Alleen geven de roten eenigh blykt dat'er gebou- wen buiten den gemelden omtrek des muurs geweefzyn. By de Perfianen wort geloofd, en uit hunne gefchriften bevestigt dat de ftadt van ongemeene grootte geweefz is, en in deze vlakte gelegen heeft, en dat deze flukken altemael overblyffels zyn van het Koninglyk Paleis. Voor zoo veel ik heb kunnen bemerken, heeft het zich ten deeke langs het gebergte, en ver- volgens in de vlakte uitgespreidt. Maar daer is niets van te melden dan by giffinge, dewyl' niet te vinden is dan alleen de buitenftaande kolom ten Zuiden van het gebouw, en het eene poortael of doorgang ten Noorden.

Terwyl ik my hier ophiel, trof ik den meeften tydt goedt weder: hoewel'er fomtyts buien opquamen van vorft, fineu, en regen, op welken tydt de wegh niet te gebruiken was. Zoodat ik my dan in

eenige dagen achter een niet derwaert be- geven konde, en genootzaekt was beter weder af te wachten. Want de koude begon ook aan te groejen, en ftremde by wylen de ftaande wateren. Evenwel be- gaf ik my derwaert, als het eenigzins doenlyk was, en hielt'er de keuken, ver- fchaffende my de plaats hout en kameel- drek tot brantstoffs. Ja indien ik gezel- fchap hadde gehad van iemant, die met myne zinlykheid over een gekomen was, en gedient ware geweeft van eenen trou- wen wachthont, ik zou in de daer by ge- legene grot van het gebergte myn nacht- verbylf genomen hebben, om de moeite te myden van daeglyx heen en weder te keeren. Want op die wyze behelpen zich hier verschede Arabiers in hun tenten,

hebbende hun vee by zich, daer ze het lant mede beploegen tot aan de muren van dit gebouw. Zoo dat deze luiden my mee- nigmaal quamen bezoeken, terwyl ik be- zigh was met deze gedenkten na te fpoeren. Dit deden ook de dorpluiden, en nevens hen zelf de Kalantaer of Burger- meester; gaande weinige dagen voorby, waer in niet iemant hier verscheen. Zelfs de geringfte luide, als hun wegh hier ontrent lagh, quamen fomtyts met vrou- wen en kinderen aan om alles te bezigti- gen, zelf met hunne gelade kamelen en andere beesten, die zoo wel als de menfchen den voortrap kunnen op-en aftkomen. Dus namen deze luiden ook hun vermaak in het befhouwen dezer outheden met veel meerder yver zeker dan de Franfche Schryver Tavernier, die zich niet ontzien Loffigheit heeft te boek te flaen dat in zynen tydt, des Fran- fchen nu 48 jaren geleden, hier nogh 12 ko- lommen ftonden, en daer by te voegen Taver- nier.

Het dorp, daer naeft aan gelegen, ge- naamte Mier-Chas-Koen is tamelyk groot, Het dorp Mier- chas- koen. en verzie van verschede Bafaers, daer men alle spyze kan, nevens vele vruchten, als Meloenen, Druiven, Oranje appels, Ci- troenen, Granaetappels, Ökkernoten en wat des meer is.

Buiten de vogels ook, daer ik van ge- Vogels in het ge- bergte. fproken heb, vond ik 4 of 5 kleene foo- ten, die zich aan deze vervalle gebouwen, en in het gebergte onthouden, en kenbaer worden door het zoet en aengenaem ge- luit, dat ze maken. De grootfte geeft eenen klank als een Nachtegaal. Ecnige zyn meeft zwart, andere hebben het hoofd en het lyf gevlut, en de grootte van een Zwaluwe. Andere zyn wat kleiner, en vershillende van koeur. Want men vint hen root, geelagtigh, graeu, en byna wit als een vink. Ik zou'er eenige ge- fchoten hebben om ze op papier af te te- kenen. Maer de luft, die my dreef tot het doorzoekcn der dingen, die ik weten wilde, woogh over. Ik vernam by wy- len ook eenige voffen, maer zy waren zoo voorzichtig dat ze buiten fchoots bleven.

On- # GRAFSTEDEN TE NAXI RUSTAN.

The upper illustration depicts an expansive view of ancient tombs carved into towering rock faces. Several monumental structures are visible, including one on the left with intricate geometric patterns and rectangular openings, while others recede into the background along the cliffside. A few figures can be seen in the foreground, appearing to examine or work near the base of the cliffs.

Below, two scenes illustrate carvings found within the tombs. On the left, a relief shows a mounted figure wearing a tall helmet and holding a staff, flanked by attendants who appear to be assisting him. The right panel depicts another scene where a man in similar regalia presents an object—possibly a ceremonial item—to a woman adorned with a crown and draped garments.

1. BEELDEN TUSSEN DE MIDDELS TE GRAVEN.

BEELDEN HALF ONDER DE AERDE. 169. # GRAFSTEDDE TE NAXI RUSTAN.

TWEE BEELDEN TE PAERDE.

TWEE KLEENE GEBOUWEN.

REIZEN.

Ontrent twee uren van deze vervalte gebouwen is een plaats, die ze Naxi Ruftan noemen. Maar eer men daer komt moet men verre omgaen, dewyl'er een rivier door het lant vloet, waer over men door middel van een brugh, die beziden afgelegen is, trekken moet. Buiten deze rivier vloejen ook verscheidene kleene waterloopingen door de velden. Op deze plaats vond ik vier graffteden van voornaame perfonen onder de oude Perfianen, byna eveneens als die hooger in de ftele der rots gehouwen zyn: zoodat men'er niet in kan komen, of men moet met touwen opgehault worden. Deze plaats heeft hare naam naer Ruftan, die na syn doot ter eeuwiger gedagtenisfle daer is afgebeelt. Men vertelt dat hy geweest zy een dapper Vorst, van uitnemende grootte, zoodat men ook aengetekent vint dat hy 40 kubiten langh was, en 1113 jaren geleefd heeft.

Deze grafplaatfen strekken zich van den bendedgront steil op, nemende haer begin in de rots ontrent 18 voet van bene-den. Naer men met het oogh giffen kan zynse nogh viermaal zoo hoogh komen-de dan de rotsbergh noch ontrent zoo hoog als de werken zelfs in hun begrip, die in het midden de brette van 60 voet

hebben. Onder elk is een afgescheide plaats van verscheidene beeltenissen, befaan-de in groote basreleve beelden: in twee van welke men nogh eenigh blyk ziet van vegtende beeldente paerde. Tuffchen deze genocmde werken ziet men, in het midden, noch in drie plaatfen eenigh beeltwerk, als eenen man te paert, die twee voorgangers heeft. Agter hem is ook een beelt geweest, dat vergaan is. In de plaats tuffchen de twee laatfte werken zyn enige figuren, onder het derde ook drie beelden; waer van'er twee elkander de hant geven. Het eene beelt een vrouw af, en fact ontrent ten halven onder de aerde. Tegen over het eerste graf staat een vierkant gebouw, dat aan elke zyde de brette heeft van 27 voeten. De hoogte is wat meer. Aen de Noortzyde tegen over het graf is eene opening. Men vint de fteenen aen den ingangh verbroken. Ik klom met moeite daer op, en vond een enkel vierkant vertrek alleen daer binnen. Van buiten zyn aan beide de zyden 4 vensters. Voorts is het doorgaens vol langwerpige gaten. Zynde gaen zitten by dit gebouw ten Zuiden, tekende ik het gezicht van het ganfche werk zoo danigh af, als het zich by een vertoont op No. 166. Op No. 167. ziet men eene dezer graffteden in het byzonder afgetekent.

Het geheele werk dezer begraafplaatfen befalet in syn lengte 280 schreden, zynde het gemelde gebouw van het eerste graf 60 schreden af.

Het beelt van den man, die te paert Beelden. zit, tuffchen de twee middellfte graven in het vierde vak, heeft hoofthaer naer on-ze wyze, en een voort eener kroone op 't hoofd, daer boven een hooge ronde muts uitkomt. Zyn kleedt is op de Romein-sche wyze. Het heeft een regt geweer, dat zeer breed is, op de zyde. Het vat de greep met de flinke hant. De beenen hangen byzonder laegh aen het paert. Hy hout de rechterhand met die van het staande beelt voor zich. Het derde beelt legt op zyn eene knie voor hem met geopende handen in de gestalte van eerbiedenfle, of gunftverzoeking. Het is mede op syn Romeinsech gekleedt. Agter het paert heeft nogh een beelt gestaan: maar het is door den tydt vergaan. Ik verbeel-de dit op No. 168.

By het derde graf zyn de drie beelden byna half onder d'aerde. Twee derzelve geven elkander de hant, of houden iets famen vaft, dat ringswyze gemaakt is. Het beelt, dat in 't midden staat, verbeelt Ruftan in Roomse kleedinge. Zyn hoofdexcel is als het voorgaande, waer onder zich een fieratwerk vertoont even als een kroon. Het hoofthaer hangt los en verspreit zich van een. De baert is aenzienlyk. Hy hout met de flinke hant de greep van zyn geweer. Het ander beelt vertoont een vrou, naer giffing een beminde van Ruttan. Haer hair hangt ook los. Zy is ook gekroont. Uit dat fierfel komt een verheven tooifel, dat niet langer te onderscheiden is. Met de flinke hant vat zy een nederhangent kleedtje. Voorts is zy gekleedt als een Pallas. Het derde beelt is een krygsman, die op het hoofd een spitse muts heeft met fieratwerk daer boven aen. Deze muts is onder de ouden bekend

met den naam van Tiara, en wel die foort, die voor of agter over ge-flagen zynde Tiara reflexa genoemd wort, in tegenstelling van de Tiararella of dirella. Welke drie foorten van Tiares op verscheidene plaatfen onzer printverbeeldingen te vinden zyn. Hy vat met de flinke hant de greep van zyn geweer. Dat hy in de regter hand gehadt heeft is wech. Al wat ik'er van heb kunnen onderscheiden vint gy op No. 169.

In het andere volgende vak vertoonen zich nogh twee verbroken beelden te paerde, als vegtende met lanfen. De eene man heeft een muts als die van Ruftan; en agter hem schynt noch iets geweest te zyn. Aen het vyfde is alles verbroken. Het schynt dat het vegtende beelden te paerde geweest zyn. Het laatfte is ook verbroken: en men kan'er niet aen zien als eenigh kenteken van twee, die te paert vegten. Dit geheele werk is uit leven-dige # CORNELIS de BRUINS

dige rots gehouwen, en ziet'er vreemt uit. Op den hoek van dit gebergte ter Westzijde 230 schreden van de graven af vertoonen zich nogh twee werken van beelden in de rots; zynde in dat ter flinke zijde twee mannen te paerde, welker een met zyn hant eenen ring vaft toegegrepen hout. Deze wil men dat Alexander zyn zou. De andere die met opene hant den ring lofaet wil Darius zyn, die hier mede betekent dat hy zyn Ryk qyut is. Dit leggenze dus uit. Andereen zeggen dat deze mannen twee voorneme Vorsten of Krygsoverflten verbeelden, die elkander eenigen tydt langh vruchteloos beoorlooft hebbende dezen ring aenvaardden met beding, dat die denzelven kon bemagtigen, over den anderen zou triomferen, en de verwonne genootzaekt zyn zich te onderwerpen.

Maer alle deze vertellingen der inwoners zyn zeer onzeker, zommige ook van valsheid en onwaerchynlykheit, als my der moeite lufte, te overtuigen.

Met het beelt van Ruffan is het niet een haer beter. Want zy willen dat hy een man geweest is 40 Cubiten langh: en men ziet hem in tegendeel verbeelt als een gemeene man, gelyk de paarden ook hunne gewoonlyke groote hebben.

Van de mannen, die famen den ring vaft houden, heeft d'eene een ronde muts, die boven plat is, op, waer uit eenig fierfel als pluimen zich vertoont. Zyn kleedt is op de oude wyze. Hy voert in de flinke hant als eenen staf van bevel. Agter over zyn paert hangt iets als een keten, waer onder aen iets hangt, dat ik niet kon onderscheiden. De ander heeft dit ook, en op zyn hoofd een hooge ronde muts, agter zich ook een beelt, dat iets boven zyn hoofd hout, dat nu vergaan is. Het zal buiten twyffel een Zeepaerde-staaert geweest zyn, waer van wy boven gesproken hebben. Het overige, dat te kennen is, wordt door ons afgemaakt op No. 170. In het ander vak, dat lager ter regterzyde staat, ziet men aan het midden eenen man, die schynt uit te willen komen. Hy hout beide

de handen voor het lyf aen den degen. De andere beelden, drie ter regter, en twee ter flinke zijde, vertoonen zich alleen tot aan de borst, dewylze agter eenen muur staan. Aen de regter zyde vertoont zich nogh een geheel beelt buiten den muur, dat de handen over elkander op het lyf hout.

Om den hoek van dezen bergh ten Noorden 215 schreden van dit laetst gemelde staan beneden op de rots van het gebergte twee vierkante kleine geboutjes als Tempeltjes, by een. Zy zyn 6 voeten hoogh, en aen elke zijde vyf voeten breed. Aende Zuidtzyde ziet men nogh drie trappen, gelyk met No. 171. aangewezon wordt.

Ik uit de dorpluiden verstaande dat te Naxi Ruffan noch vele graffiteenen binnen de graven in wezen flonden befloot eenen man met my te nemen, die bequaem mogt zyn om my met een touw op te halen, om door dat middel aan de regte kennisse der gelegenheid te geraken. Maer daer gekomen zynde vond ik het gevaar al te oogschynlyk om my te wagen aen cene koorde, die van een onbekent perfoon flondt geregeert te worden. Ik bediende my dan wat een andere, die my by geval in dit gewest ontmoette, en onze tale kundigh was. Middelvrylen ging de dorpman voor, die'er knap alleen op wift te komen, dewyl het zyn eerste reis niet was. Opgeklommen zynde trok hy het touw, daer d'ander een vaft was, op. Dees wist ook met handen en voeten zich aan de rotsen zoo te regeren, dat hy wel haeft by den boer flont, en zich bevond in het eerste graf aen de Westzijde, daer bequaemt op te komen was. Ik bleef beneden staan om hem alles toe te roepen. Vooreerst nam hy de maet van de eerste fteilde der rots, en bevent 18 voet. Toen gingh hy 6 voet binnewaert tot aan de tweede fteilde, die hy bewaerd van dezelve hoogte te zyn, en 7 voet binnewaert te loopen. De breette bevond hy te zyn 53 voet: den ingangh ten midden staande $3\frac{1}{2}$ voet hoogh, en weinig smaller. De dikte der rots befloegh 2 voet, en 4 duim, zynde de buitenrots van dezelve dikte. Als men hier doorgetreden is, is faeter regt voor den ingangh een graffiteen in de lengte, en aen wederzyden op dezelve wys een andere. Twee dezer graffiteenen zyn 11 voeten langh. Het ander graf is van 10 voet, hebbende de breette van 6, en de hoogte van 5 voet. Het staat on-trent $1\frac{1}{2}$ voet van het ander af. De om-trek is altemael rots, daer de einden der kiften aen vaft zyn. Agter is tuffchen dezelve en de rots een voet ruimte. De kiften zyn uit dezelve rots gehouwen, met welke ze onder vereenigt staan, uitgenomen het dexel, dat'er nogh vaft op legt: zonder dat men kan bemerken of het wel oit open geweeft zy. Dit dexel heeft de dikte van eenen voet, op welx bovenste een weinigh in den fteen gekapt is. Sie-raet of lofwerk is'er niet aen. Uit het graf, dat ter flinke zijde staat, is een ftuk steen, dat een gat maekt. Dogh het gaat niet geheel door. Het gewelf dezer groten is van den grondt 10 voet hoogh, 12 diep, en 40 breed. Men onderrichte my dat in het tweede graf negen kiften waren, in het derde zes, in het vierde ook negen. Of'er die nu nogh zyn, weet ik niet: dewyl ik

maer alleen van het eerste getuigen kan. Verder ten Oosten om aen een dorp, gelegen een half uur van daer, ziet men in de vlakte tuf- # REIZEN.

tuffchen het gebergte nogh een kolom, waerby naer de getuigenisfe der lantluiden nogh een poortael overigh is, zoo als te Periëpolis. Men geeft voor dat daer een groot gebouw geweest zy.

Indien ik nu eenig oordeel zou moeten vellen over al dezen toefsel der overblyf-felen van Perfepolis, ik zou het met geen en gront kunnen doen. Want geen het minste teken van eenigh bovengebouw is hier te bepeuren. Van geene poortalen ook; of deuren, op vensteren, vint men eenigh bovenstuk, of de kornissen. Anderfins ware eenige gifting te maken. Voor het naefte geloove ik dat'er een Koninglyk paleis gestaan heeft, geen Tempel. Want niets zweemt daer na: maar alles geeft blyk van prachtige gebouwen, die'er moeten geweest zyn. En daer aen zullen alle deze beeltwerken geweest zijn om het fieraedt en den luifter te vermeerderen. Men kan niet twyffelen of daer zyn uitmunten de voorpoorten en groote galeryen geweest, om van het eene vertrek naar het ander te gaan. De kolommen, die rykelyk alzins gezer zijn, zullen gedient hebben om deze galeryen te ondersteunen; hoewel'er ook kunnen geweest zijn, die enkel tot fieracht gefrekt hebben; gelyk zulx in het boek Efter van Zufan getuigt wort. De vertrekken moeten verscheidene geweest zyn, naer allen schyn byzonder voor mannen en vrouwen. Het geen'er nogh flaet, verbeelt ook den schyn van eenige Koninglyke kabinetten. Eindelyk de ruwe overblyffels geven genoeg te kennen dat in alles ongemeene ryklikheid en overvloed begrepen is geweest. Wat schatten hier aen gespilt zyn geweest is licht te befeffen, schoon'er niet een eenigh kabinetstuk in zyn geheel gebleven is. Zulx is ook af te meten als men de puinhoopen van Griekenlant beschouwt, waer uit zoo vele heerlyke gedenktekens zyn voor den dag gekomen: en als men overweegt wat tegenwoordigh nogh in Rome te vinden is, schoon de meeste opgehoopte schatten van die oude stad vernielt en verzonken zyn. Arger is het nogh geaen met dit pragtigh Hof van Perfie, het pronkjuwel van geheel Oosten, dat zynen val en ondergang te wyten heeft aan de dronkenchap en overmoedt van Alexander, die op het aentoken der Griexe hoer Thais deze gebouwen in brant flak, die hy met de wapenen verschooont had. Wat baette het, dat hy te laat berou kreegh van zulk eenen euvelmoed? Indien wy Q. Curtius gelooven, was het Koninglyk Hof met veel Cederhout betimmert; van welke boommen egter nu geen kenteken ter werrelt in dit Ryk te vinden is. Weshalven ik wel denken zou dat dit hout niet van Ceder-maer van Zenaerboomen geweest zy, welker naem zoo veel niet schynt van de Cederboomen te verschillen, als welde hoedanigheid der boommen zelfs. Want de Zenaerboomen zyn in dit Ryk wel de beroemte, en de gedaante der regte Cederboomen is my genoeg bekend, gelyk ik in myne eerste Reisbeschryving de gedaante en aert der Cederboomen op den bergh Libanon duidelyk beschreven

heb. Evenwel kon ik missen. Want door der tydt zyn deze boommen mischien zoo wel als de gebouwen der veranderinge onderworpen geweest.

Wat de plaats verder aengaat, zy is gelegen op 30 gr. 40 min. in 't Zuiddeel van Afie, in 't lantschap Farfi, ten Zuidoosten van Spahan, en ten N. oosten van Zjie-raes, volgens de waarnemingh door my dagelyx zoo te water als te lande gemaakt. Deze naukeurigheid zal de lezer doorgaans in myne beschryving ondervinden, nevens de nette afgelegenheid der plaatfen, tot verbetering van vele misfellingen, zoo in de kaarten als lant-beschryvingen.

De Perfanen geven voor dat Perfepolis wel eer bekend is geweest onder den naam van Zjie-raes, en daarna van Fars, naer het lantschap, ten zy het lantschap naar de stadt genoemd zy. Het wort in het eerste boek der Machabeen Elymais genaemt, naer welke stad verhaelt wort dat Antiochus na Alexanders doot met een magtigh leger getrokken is om de groote schatten derzelve te rooven; daer hy egter niet toe quam. In het tweede boek wort ook verteld, hoe Antiochus schandelyk uit de stad Perfepolis van de inwoonderen wiert gedreven. Zoodat klaar blykt dat dit de stad is, die de Hebreewen Elymais genoemd hebben. Volgens de oude aentekeningen der Perfanen zou zy geflicht zyn van eenen Koning Sjemschid, die als Keizer het Ryk van Perfie regeerde. Deze zou naer hun gevoelen nu 500 jaren doot geweest zyn. Buiten twyffel verstaan zy door dezen naam Corus, anders Cyrus, die de eerste en voornaamste Koningh van dit Ryk geweest is: dezelve namelyk, by wien de Profeet Daniel in hooge agtinge was; en die in het eerste jaar zyner regering de Joden, door Nebukadnezar naer Babel gevoert, verlost, en hen hunnen tempel weder deed opbouwen, gelyk in het begin van Esfra te zien is. Zy willen dat deze Sjemschid 1000 jaren geleefd hebbe, onder welken tydt zy ook zyne navolgers begrypen, die in bloei gebleven zyn tot de komft van Alexander, die onder den naam van Schandar, of Schandar Su-alcarnain, by hen bekend is. Deze laatfte naem wil betekenen dat die Macedonische Koningh als twee hoornen hadt, tot betekening zyner sterkte. Eenige wetgeerden onder hen, gelyk ik daarna verfont, geven hem den naam van

Gelegenheid der plaats.

Benaaming van Periepolis.

Het Oofterte Hof door Alexander der verwoeft. # CORNELIS de BRUINS

van Schandaz Feyragoes, dat is, zoon van Filippus, die wy weten dat syn vader geweest is, en vergelyken syn lange haerlokken by hoornen: hoevel anderen deze hoornen eenen verborgen zyn toefchryven, als betekene de twee gedeelten der bekende werreit, het Oosten en 't Westen. De Oosterse volkeren zeker zyn

gewoon de zyden of boorden van een zaak of plaats hoornen te noemen. En op zommige penningen ziet men Alexander zoodanigh afgebeeld, dat men tuffchen zyne kromme haerlokken en horens byna geen onderfcheit zien kan.

XL. HOOFDSTUK.

Naeukeuriger aenmerkingen over Perfepolis vergeleken met de aentekenningen der oude Schryveren.

I K heb goetgevonden eenige naeukeuriger aenmerkingen over dit beroemde Hof van Persepolis in een byzonder hoofdstuk te begrijpen, om mynen lezer te gemoeit te komen, en zyn begriph hier in te verhalen, en dus de zaak wat hooger op te halen: hier aan ook te laten volgen een nader onderzoek van den naam der Perfiänen, en een lyft der oude Koningen van Perfie daer aan te hechten, eer ik voortga tot het beschryven myner verdere reize.

Het is zeker dat de nieuwe Perziaanse en Arabische Schryvers voorgeven, dat een hunner Helden of Koningen, genaamt Giamchid of Giemfschid of Zjemschid, de hoofdstad van Perfie, by hen genaemt Ištachar, dat zoo veel is, als uit een rots gehouwen, of Eftechar, gefchicht heeft. Zy voegen'er by dat deze stad zoo groot is geweest, dat ze in hare omtrek zelve de stadt Sciraz begrepen heeft. De flichter van het Kasteel in Eftechar, by hen genoemd Gibil of Tchilminar wordt gezegt geweest te zyn de Koningin Homai, dochter van Bahaman: gelyk ze voorgeven dat de grafplaats gefchicht zou zyn van Kifchtasb, zoon van den vyfden Koning uit het geflacht der Cajaniden, genaemt Loborab. De weetgierige lezer zoekt hier onzekerheid van de aentekenningen met ongelooffelyke fabelen vermengt zyn, en in geen en deeie overeenkomen met de overoude Griexe of andere heilige Schryveren, is op deze aentekenningen luttel faat te maken.

Dit zoo zynde, verbeelde ik my, behoudens het oordeel van geleerde luiden, echter vaftelyk, dat de uiterlyke geftalte van Chilmenar, de ganche gelegenheit, de merken van 't gebouw, de beelden en hun gewaadt, de fieranen en andere hoedanigheden, met de gewoonte der oude Perfiänen, en de beschryvinge van het zoo zeer beroemde Hof van Persepolis overeen komen.

Diodorus Siculus, die gelooft wort geleefd te hebben ontrent de tyden van Julius Cesar en Augustus, is de eenigste van alle de oude Schryveren, die uit de gedenktekenen der aloude Egyptenaren, Grieken, en anderen, door den tydt al lang verloren, ons eene schetse van dit Persepolitaensche Paleis, door Alexander van Macedonie verworft, nagelaten heeft. Want nadat hy vooraf gezegd had dat Alexander deze μετρόπολις τῆς περσῶν βασιλείας, dat is, Hoofdstad des Perzischen Koningsryx, zynde namelyk de rytte van alle de fteden, die onder de zonne waren,

een zyne Macedonieren ten prooi gegeven had, uitgezondert χωρὶς τῶν βασιλέων, of het Koninklyk Paleis, beschryft hy het laet- fte als een afgezondert stuk op de volgen- de wyze: Het merkwaardigh Slot, of Kon- inglyk Paleis is met eenen driedubbelen muur omtrokken; zynde de eerste zeer kostelyk op- getrokken, zoodat hy in de hoogte zelfste Cubiten beflaat, en met schuttorens en borfswerin- gen voorzien is. De tweede, is den eersten, voor zoo veel het werk of timmeraerdje aen- gaat, wel gelyk, maar twee maal hooger. De derde is vierkantig van gedaante, hebbende zefthigh Cubiten in de hoogte, uit harden steen tot eenwige duurzaamheu opgerecht. Op elk vierkant zyn kopere palifiden en poorten twintigh Cubiten hoogh, zynde die tot schrik der aenschouweren, deze tot meerder bevestiging der plaats gemaakt. Op den Oostkant van't Paleis is na eene wydte van vier bunderen lants een bergb, genaemt δεξιὰ βασιλέων, of Koninklyke bergb, waer in de begrafplaatsen der Koningen zyn.

Hier dient allereerst aangemerkt te worden, dat, een tydt van 2000 jaren verlopen zynde, federt Alexander de Groot dit Paleis in brant gestoken heeft, niet wonder is, zoo het overschot deze puin- hoopen en overblyffelen der vernielde ge- bouwen, niet in alle deeien naeukeurigh met de beschryvinge van het ganche gebouw,

1. La Biblioth. Oriental. by het woort Efterbar pag. 327.
2. Vid. ant. Bibl. Hiftor. lib.XVII.p.m. ed. Hen- rici Steph. 599. feqq. & Wech. p. 543. feqq. # REIZEN.

bou, door Diodorus opgesteld, overeen magh komen. Want wanneer men overweegt den langen tydt, en de groote verandering, die in het rijk van Perfie van Alexanders tydt af tot de latere eeuwen voorgevallen is, en hoe na zyn doot zyn Veltoverfite Perfie als Koning erffelyk geregeert heeft, hoe de Parthen het ver- overt, hoe de gebore Perfanen onder Artaxerxes ten tyde van Alexander Severus het zelfve herwonnen en langen tydt be- heerft hebben; en hoe eindelyk Maho- mets afkomst dit ganche lant en Koning- ryk overweldigt, en onder zich gebragt heeft; zoo is licht te denken, dat door het geweld van zoo vele oorlogen, storm- winden, aertbevingen, en andere rampen des tyds, vele flukken van dit prachtigh gebou, verwoest, of vergaan, of met eerde bedekt geworden zyn. Ja veel eer is te verwonderen dat nogh in onze tyden volgens de beschryving van Don Garcias de Silva Figueroa in zyn Gezantchap van Perfie (a) zoo veel merktekens gevonden worden, die met de beschryvinge van Diodorus Siculus en andere oude Schryveren overeenkomen, dat men niet behoeft te twyffelen, inzonderheid als men hier me- de vergelykt myne aftekening, of dit Tchilminar, Chilminar of Xulminar is het ware overblyfzel van het vermaerde Perfe- politaenfche Paleis, door Alexander ver- woest.

Diodorus Siculus zegt op de bygebrach- te plaats, dat tegens het Oosten ontrent vier bunderen lants van het Kafeel af de Koninglyke bergh is, waer in men de Ko- ninglyke begraefplaatsen vint. Dit zelve verhaelt nevens my de Spaensche Gezant in de beschryving van Chilmenar; uitge- zondert dat de tuffchenwytte iets van den Griexen Schryver schynt te verschillen. Dogh hoewel de Latynsche Overzetter (dat ik in het voorbygaan aenoere) meent dat vier plethra of bunderen 400 voeten uitmaken, zoo is het wel te denken, dat het geene gemeene Roomse of Griexe voeten geweest zyn. Want hoewel een onbekent Schryver, by Salmafius aenge- haelt (b), zegt dat het Griexe woort πλέ- θρον by de Romeinen betekent heeft een fluk lants, beflaande in het vierkant hon- dert voeten, zoo in de lange, als in de breete: zoo is echter wel waer te nemen dat de Koninglyke voet, by de Grieken Philetaerius genoemd, zeftien duimen langh geweest is. Het welk dezelve Sal- mafius (c) bevestigt. De geleerde Lipfius oordeelt dat een πλέθρον niet veel minder geweest is dan een jugerum agri Romani, of een bunder lants naer de Roomse maet gerekent. Men kan hem hier over na- zien in zyne verhandeling van den Room-

fchen kryghshandel (d). Dit alles overwo- gen hebbende, kan ik niet anders begry- pen of myne gewoonlyke schreden komen ten minste overeen met het verhael des genoemden ouden Schryvers. Het welk tot geen kleen bewys dient, dat het over- blyfzel van Chilminar een en 't zelve zyn moet met dat van het Perfe- politaenfche Hof. En van geene andere gedachten is de beroemde Ilaacus Voffius geweest in zy- ne aenmerkingen over Pomponius Mela (e). Ook zegt Ptolemeus (f) Alexandriner, een out Lantbeschryver, dat Perfe-polis in de hoogte, namelyk van de linie af tegens het Noorden, gelegen is geweest op 33 graden, en 20 minuten. Strabo, Ste- phanus, Ammianus Marcellinus, en an- deren, noemen Persepolis wel, maar zwy- gen geheel van de gelegenheid. Salma- fius is van gevoelen, dat Ptolemeus, en zyn uitfchryver Ammianus van Persepolis gefproken hebben, als zich verbeeldende dat het nogh in wezen was, daer volgens zyne meening in hunne tyden geen over- blyffel meer daer van gevonden wiert, als hebbend Alexander zoo wel de ftadt als het kafeel verbrant (g). En van geene andere gedachten schynt Curtius geweest te zyn (h). Het zy dan dat de Romei- nen en Grieken na Alexanders doot Perfie weinigh bereift hebben, of dat de schrif- ten der genen, die iets van Persepolis in later tyden te boek geleggen hebben, met vele andere verloren zyn; nogtans blykt uit het eerste boek der (i) Machabeen, en by Jofeus (k), dat ten tyde van Antiochus, gebynaemt den Edelen, Persepolis, of naer de oude Perfaensche sprake Elimais, als een fladt bekend geweest is; het zy A- lexander, dat my naeft voorkomt, de ge- heele Koninglyke hoffstadt niet verdelgt heeft, het zy ze na het verdelen eniger mate herfelt is (l). En om de waerheid te zeggen, ik zie geen reden, waerom men minder geloof zou geven aan de on- regelmatige boeken der heilige Schrift, en aan den Historischryver Jofeplus, dan aan den eenen of den anderen Heidenen Schryver, dewyl bekend, en niet te we- derleggen is, dat

de Joden na de Babilonische gevangenis overal verspreit zyn geweest, en eenigen van hun na dentydt van Alexander, ja ik zou wel durven zeggen tot onze tyden toe, in Perfië gewoon hebben.

Dit alles evenwel niet eens vaft gefelt Bewys uit de beelden en fieraden. Ff 3

1. 1. 1. Dial. 11. sub finem.
2. ad Melam. de situ orbis lib. 111. c. 8. pag. m. 379.
3. Vid. lib. vi. c. 4. sub finem p.m. 174.
4. Vid. lib. Exercitat. ad Solin. p.m. 1228. A.
5. lib. v. c. 23.
6. 1. 1. 1. 1. feqq. item. c. 9. y. 2.
7. lib. XII.
8. Vid. Bochart. Geogr. facr. l. 11. c. 10. &c.

Vervolg der aente-kening van Dioskoros Siculus. # CORNELIS de BRUINS

andere hieroglyphische beelden van Tchilminar, dat het een oud Perfaens Konninglyk paleis, ja dat van Persepolis moet geweest zyn. My luft dit verder kortelyk aen te toonen, en myn zeggen te bevestigen met de getuigenissen der schryveren, die daer van gewagh gemaakt hebben.

De tocrusting dan, die op den trap gevonden wort, is half Perfisch en half Medisch. De kleeding der oude Perfanen was van leder, omgort ook met ledere banden, waer van Herodoot (a) ook gewagh maekt Maer dit gewaadt (a) na Cyrus tydt zeer verandert. Het is kennelyk dat ten tyde van Xerxes, toen hy de Grieken beoorloogde, de Perfanen aengedaan waren met dezelve rusting en kleedingh die nu nogh aan de beelden op de trappen gezien wort. Zy hadden op het hoofd hoeden van maexel als de Tiara is. Om het lyf droegen ze rokken, die van yzer als de viffchobben in een gevoegt waren. De broeken waren toegebonden by de scheenbeen. In plaats van eenen schilt, droegenze een Gerra, dat is, eenige ledere touwen op de wyze van een schilt in een gevoegt. Welk tuigh de Romeinen naderhant een Spaensch schilt genoemd hebben. Hier by droegenze pylen, die hun van boven het lyf athingen, korte pieken, groote boogen en schichten van riet. Op de regterzyde op de heup hadden ze ponjaarden in de schede hangen. Welke wapenrusting van de Meden afkomstigh is. De Ciffiers, een volk van Perfië, droegh in den zelven tydt in de plaats van Tiaraas myters, als blykt by den zelven Herodoot. (b) De lange rokken zonder ploien waren Stolae Perficae, waer van bericht te vinden is by Caelius Rhodiginus. (c) Cyrus nu meester van Afie geworden heeft de kostfelyke rokken, die geplooit waren, voor de grootsten des Ryx ingevoerd. Want toen hy Babylon bemagtigt heb-bende zyn eerste offerhande deet, deelde hy Medische kleederen onder de Perfanen uit. Sedert welken tydt de Perfanen eerst hebben begonnen Medische kleederen te dragen. De getuigenisse hier van verschaft ons Xenofon. (d)

De trap, waer aen de beelden zyn, verschafft ons het voornaemste bewys dat Chilminar het oude Persepolitaensche Konninglyk paleis moet geweest zyn. Want al het gewaadt en tocrusting, die met de Perfaensche toe later tyden ver-schilt, toont dat deze trap al geweest is ten tyde der eerste Perfaensche Koningen, ja zelf van Xerxes den grooten. Don Garcias de Silva Figuera, Spaensche afgezant aan den Koningh Abbas, maakt hier zulk een verbeelding af, als of het geheele bestek van den trap een triomf vertoonde, dat evenwel met de Perfaensche manier ganck geen overeenkomst heeft. Want Xenofon zegt (e) met duidelyke woorden, nadat hy Cyrus offerhande te Babylon verhaelt hadt, dat alle de Perfaensche Koningen, als ze in het openbaer verschenen, Cyrus in zyne manier van kleedingh hebben nagevolgt, behalven alleen als'er geen offerhande te doen was, ook geene beesten nagevoert werden. Want men weet dat de Perfanen wel paarden aan de Zon, en offen aan de Maen opofferden; dat ook in gebruik is geweest by de oude Etiopiers. De paarden namelyk verbeelden de fielheid van den loop der zonne, gelyk de offen den lantbouw, waer van de beftie-ring der Mane toegechreven wert. Hier ontrent is licht te halen by Xenofon, (f) Heliodoor, (g) en Ludovicus Feburier. (h)

Evenwel omdat aan de trappen niet alleen paarden en offen, maar ook kame-len, ezels en rammen verbeelt worden, neig ik, behoudens het gevoelen der geleerden, tot die gedachten, dat dit geheele werk van den trap het feest van eenen Konninglyk geboortdag verbeelt. Want op zulke dagen werden aan den Koningh vele paarden, ezels, kamelen, offen, schapen, en harten, als offerhanden aangebragt, en geheel gebraden voor zyn tafel toeberet. Atheneus (i) breit zich wytloopigh hier over uit: tot wien wy den lezer verzenden.

Dat'er in dezen ommegang luiden voor aengaan, die eene Tiara of kroon dragen, betekent een out gebruikt afkomstigh al van Cyrus, in wiens tydt de voornaemste Heeren genoemt by hen *Æquales*, zoo wel by offerhanden als gaftmalen met kronen op het hoofd verschynen moften, omdat men meende dat offerhanden aan de Goden gedaan hun aengenaemst waren, als de offeraers op het heerlyxte uitgestreken verschenen. Men keere weder tot Xenofon. (k)

De schaeltjes, die men hen ziet dragen, zyn naer allen schyn met allerhande welriekende kruideryen, inzonderheid van Mirre, gevult geweest: dewyl de Koningen van Perfie daer mede vermaakt waren, zoodat ze die zelfs van hunne onderdanen wel tot een geschenk ontvingen; als uit den aengehaalden Atheneus blykt. (l)

De gemeene Spaensche Gezant laat zich voorstaan dat het beeft aan den trap, dat van eenen leebesprongen wort, het beelt van

1. 1. 1. 1. 1.
2. Xenof. l. c.

3. Heliod. Aeth. I. 10.
4. Lud. Feburier ed. Paris. 1629.
5. 1.4. pag. 145. & l. 12. p. 514, feqq. edit. H. Commelin. 1597.
6. Cyrop. I. 3. c. 22. &cc.
7. 1. 1. p. 514.
8. 1. 1. 1. 7r.
9. 1. 1. 1. 1. & feqq.
10. Left. antiq. I. 18. c. 29.
11. Cyropaed. I. S. c. 22. # REIZEN.

van eenen os of stier is, daer het nogtans meer met de gedaante van een paert of Ezel overeenkomt. Maar dit is regt een hieroglyphisch merk, of beeldespraak, waer door de sterkte door deugt overwonnen betekent wort. Want de oude Perianen en Egyptenaers hebben onder de dubbelzinnige verbeelding van beesten hunne grootste geheimenissen verborgen, als uit Heliodorus blykt.(a)

Omdat nu overall de leesten zich vertoonen met hoornen, die hun niet eigen zyn, weten wy uit de gedenkten der outhet dat door de horens een groote kracht, ja zelf een Koninglyke magt betekent wort. Want men heeft ook aan de Zon en Maen hoornen toegechreven. Ja men heeft Alexander den Grooten Dhulkarnam of Tweehoornigh genoemd, als bezitten de twee horens der Zonne, het Oosten en 't Westen, waer over hy heerschappy voerde. (b)

Wat de schalen belangt, de gerechtigheid is by de oude Perianen in zeer hooge achtinge geweest, als uit Xenofon(c) blykt: zoo dat voor de Koningen en andere Groote schalen, als de Gerechtigheid verbeeldende, gedragen wierden. Welke zede ook in gebruik geraakt is, niet alleen by de oude Grieken, maar daarna ook by de Romeinen.

De figuren, die in de twee eerste poortalen gevonden worden, verbeelden van agteren een paert. Van voren hebben ze ook wel de zelfe gestalte, maar het hoofd schynt te zwemen naer dat van eenen Aep. De staerten zyn wel anders als die van een paert, maar ik houde het daer voor dat dit komt door de fieraden, waer mede de oude Perianen hunne paarden opronkten. Om dit zweemfel naer Apen werden ze Sfinxen genoemd. En omdat een vogel by de ouden ook den naam van Sfinx droegh, hebben de Grieken, en naer schyn ook de Perianen, somtyts de zelve met vleugelen verbeelt. Zy behelzen ook naer het gevoelen eeniger Natuurkundigen de kracht van het vluchtige en waete.

De zonnecherm is een out Periaensch gebruik, opgekomen na Cyrus tydt, en wel, voor zoo veel uit Xenofon(d) te bemerken is, ten tyde van Artaxerxes, broeder van Cyrus den tweeden. Want de oude Perianen onder Cyrus den grooten zich houdende aan de fieraden en kleeidheid van zeden, zonder zich oit tegen de hitte der zon, of, guurheit des wints of weders te wapenen: tot dat

Artaxerxes en syn hof zich aan den wyn en welluften overgaven. Toen hielden zy zich niet vernoegt met de schaduwen der boommen

te zoeken, of te schuilen in de spelonken, om den brant der zonne te ontgaan: maar hadden zonnechermen van nooden, en dienaren, die ze, waer zy gingen of stonden, boven hunne hoofden droegen.

De twee figuren gewapend met lanfen, verbeelden de tunicae manticae, of lange Medische geplooiden rokken, die zoo wel de Meden als Perfen, die baftati, of pickdragers genoemd werden, gewoon waren te dragen ten tyde van Cyrus en zyne Navolgeren. Het hoofdexcel frekted hun voor hoeden, of myters, gelyk Herodoot(e) toont ter plaats, daer hy de kleeding en rusting van Koning Xerxes, en het Griex leger zeer duidelyk beschryt. Men voeg hier Rhodiginus(f) by, om volkomener kennis der zaken te hebben.

De drie beelden, ten deele gebroken, welker een gefiert is met eenen geplooiden Medische rok, en een hoofdexcel gemeenlyk genaamt Tiara reflexa, en de kin met eenen linnen doek omwonden heeft, verbeelden ons eenen Periaensch Priester. Hier van spreekt Thomas Hyde in zyn historie van den Godtsdienst der oude Perfen. (g)

Het beelt dat'er gaat, en geladen is met eenige offerhande, wil een Periaensch foldaat zyn, van hoedanig eenen wy boven geproken hebben. Het beelt, dat met den leeu vecht, is in Medische kleeding: dogh ik zie het voor een Hieroglyphische figuur aan. By de oude Egyptenaers, van welke de Perianen vele dingen ontleent hebben, was de leeu een teken van kracht en dapperheid. Hier van kan men Klemens Alexandriner(b) nazien. Het mogt anders een verbeelding zyn van eenen vegtenden Meed of Periaen, welke volkeren hun grootste vermaak in het bevegeten van beesten zochten, als (i) Xenofon in zyn Onderwys van Cyrus getuigt. De kenners der outheden hebben hun gevoelen vry, en kunnen'er andere giffingen over maken.

Aen het poortalfstuk, dat half in den gront staet, ziet men ook Medische kleeding, gelyk wy by het beelt met den zonnecherm gezegt hebben. Op het venfterftuk is weder een Periaensch Priester in Medische kleedinge, hebbende agter zich eenen dienaar in oude Periaensche kleeding, die met zich eenen bok met eenen krommen horen ten offer voert. De figuur is zelftaem, naer het gebruik der ouden, die, als ze enige gewyde geheimenisse betekenen wilden, hunne offerhanden in verscheidene wonderlyke gedaanten afmaelden. Hier van krygt men by He-

1. 1. 1.

2. Vid. Abul-Pharai Dynaft. VI. pr. p.m. 96.

3. 1. 1. 1. 1. coll. I. I. c. 4. & 12.

4. 1. 1. 1. 1. & 55.

5. 1. 1. 1. 1. & feqq.

6. Lect. ant. l. 18. c. 21.
7. 1. 1. p. 369. Fig. 11.
8. 4 Hierogl.
9. 1.

1. CORNELIS de BRUINS

Heliodorus (a) wytloopich berecht: ook by Pignorius in de beschryving der Tafel van Iis.

Het poortaltstuk vol beelden betekent een Koninglyke hoorplaets, zittende de Koning op eenen hoogen stoel of troon, en hebbende een bankje onder zyn voeten naer de oude Perfaensche wyze. Hier van is blyk in het boek van (b) Ester, en by (c) Xenofon. Het eerste beelt, dat agter den Koningh staat, is in Medische, het ander in Perfaensche kleeding. De lanfen, die men daer by een ziet, verbeelden de magt en eendragt des Ryx. Het beelt, dat in Perfaensche kleeding voor hem staat, vertoont eenen man, die iets verzocht. Alle de andere beelden zijn trawanten, die lanfen en schilden dragen in Medische kleeding. Zy staen wederzyts als in het verschiet tegen elkander over.

Op het poortael met het fraei fieraedtwerk ziet men weder eenen Koning of ander voornaam heer afgebeeld, zittende op eenen stoel in Medische kleedinge, draagende op het hoofd een dexel, dat naer eene kroon gelykt. Want zulk hooffieraedt droegen niet alleen de Koningen, maar ook anderen, die by den Koningh wel gezien waren. Mynzeggen bevestigt Xenofon, tot wien ik mynen lezer weder wyze. (d)

De onderste beelden schynen het werk niet alleen te fieren, maar ook te onderfeunen. Hun kleeding is de dragt der oude Perfanen. Het poortael, waer van men den ondersten grontfteen ziet, behelft een diergelyke verbeelding.

Het graf by Persepolis uit eene rots gehouwen verbeelt eenen Koning, die voor eenen altaar staat, waer op het eeuwigh vier brant, dat by de Perfanen in zulk eene agting was, dat zy het zelfs in oorlogstyden op eenen zilveren altaar met zich in het leger voeren, als uit de gedenksschriften van Q. Curtius blykt. (e)

Het bewaren van dit vier, en te zorgen dat het noit uitgingh, was betrouw aan de Perfaensche Wyzen, die het noit uitbluften, of daer moft een Koningh gestorven zyn, gelyk Diod. Siculus getuigt. (f)

De Koning, of dien wy daer voor aenzien, staande voor den altaar is bekleed met eenen Medischen langen rok, zynde als gezegt is, gekroont, en hebbende in zyne hant eene half geboge flangh. Aen

dit gebaer van offerentwyffel ik te minder, dewyl bekend is dat Cambyfes en Cyrus niet alleen Koningen, maar ook Magi of Wyzen geweest zyn, welker werk was de

Wat aengaat de flang, daer ik van gesproken heb, het is bekend dat de ouden in hunne beeldespraak door een half gekromde flang eenen Koning over zeker lant betekent hebben: en als ze eenen Monarch van vele landen wilden beteeken, dat ze dan eene flang afmaelden, die ringswyde gedraagt den staat in den bek hielt. Men zie hier van Horus Apollo (b). Hier uit geloof ik vaft dat dit zweemfel eener flange, dat de Koningh in de hant heeft, den Koningh van Perfie beduiden wil. Indien iemand egter meent dat dit geen flang maar een boogh mogt zyn, zoo is het egter een teken dat het behoort tot de Perfanen, die om zich van anderen te onderscheiden tot een voornaam merkteken bogen en pylen droegen. Dit blykt ook uit de beelden op den trap, die den pylkoker op den rug hebben.

Het beeldeken boven aen, dat Thomas Hyde voor een vliegend Koninglyk lichaem, of eene ziele, die naer den hemel stygt, aenziet, heeft het zelve gewaadt en hoofdieraet, als het onderstaande Koninglyk beelt. Strabo (i) verhaalt wel dat de Perfanen aan de zonne offerende de offerbeefts niet verbrandden, maar onder zich verdeelden, omdat ze meenden te kunnen volflaan met de zielen zelfverder offerenden of offerhanden den goden op te dragen. Evenwel kan ik niet van my werpen dat hier door misschen een foort van een orakel betekent wort, omdat men het beeldeken ziet zitten opeenen drievoot, gelyk te Delfs en in andere plaatfen, daer orakels werden uitgegeven, gebruikelijk was.

De beelden aen beide de zyden van het graf zyn gekleedt op zyn Medich: en die tuffchen het fieratetwerk staen met de handen om hoogh, op zyn Perfaensch.

De beeftekoppen met eenen hoorn zyn

Bogen en pylen merktekens der Perfanen.

1. Aethiop. 1. 10.
2. Cap. 5. §. 1.
3. Xen. l. 7. c. 25. feqq.
4. 1. 1. 1. 12, 17, 22, 23 & 28.
5. 1. 1. 1. 1.
6. 1. 1.
7. 1. 1. 1. 1. & 1. 8. c. 38. & alibi.
8. Nicolaii Hieroglyph. No. 56, 58, 60, 61.
9. Geogr. l. 15. p. 732. feqq. edit. Cafaub. # REIZEN.

enkele fieraden, die de Koninglyke magt of heerfchappy betekenen, gelyk wy reets gezegd hebben.

Zon, Godtheit der oude Perfi- anen.

De zon boven den altaar is het merkteken uit de oude Perfaensche godtheit, gelijk uit Strabo en Curtius blijkt.

Eindelijk de grootste beweegreden, die wy hebben om te gelooven dat Zilminar het oude Koninglyk paleis te Perfepolis moet geweest zijn, is, dat deze begraafplaatsen tegens het Oosten van 't kasteel in het gebergte, voor dezen het Koninglyke genaamd, gevonden worden.

De Grafftede te Naxi Ruftan twyffel ik niet of is gebout van Darius, zoon van Hyttafpes, nadien de uiterlyke gestalte geheel overeenkomt met de beschryving van Ctefias in zyne Perfi sche historie (a) agter Herodoot, en met die van Diodorus Siculus, boven met.

De inhoud zyner woorden komt hier op uit: Dat Darius hem op eenen dubbelen

1. 1. excerpt. Phot. Segm. 15. feu. p. 642. op. Herodot.
ed. Francof.
 2. 1. 1. 1. 1.
-

XL I. HOOFDSTUK.

Oirsprong van den naam der Per sianen. Lyft der Per siaensche Koningen tot aen Alexander den Grooten.

Vershil der Schry- veren on- trent den naam en oirsprong der Per- sianen.

ONTRENT de benamingen rechten oirsprongh der oude Per sianen zyn de meeste oude schryvers in groot verschil. Herodoot verhaalt dat de Per sen van outs by de Grieken κυφῆϊνς, dat is, Cepheneen naer Cepheus, zoon van Belus, Koningh van Assyrie, en onder hen zelfs, ook by de naburige volkeren Ἀρταῖοι, dat is, Arteers zyn genaemt geweest; betekenende deze laatste naam naar Stephanus getuigenisse by de Per sen zoo veel als Helden. (c) Maar toen naderhant Perf eus, zoon van Jupiter en Danaë, in huwlyk tradt met Andromeda, eenige dochter van Cepheus, en hier uit eenen zoon won, dien hy den naam van Per fes gaf; en die zynen Grootvader Cepheus in het rijk volgde, nam dit volk naer de getuigenisse des zelfven (d) schryvers den naam van Perf en aan. Hoewel Strabo (e) niet t' onrecht de ganfche historie van Per feus onder het getal der fabelen stelt , en ons tot waerschuwinge

bericht, dat de oude Griexse schryvers verhalende den oorlog van Cyrus met de Maßageten van die natie niets zekers voortgebracht hebben, zoodat ze ook in hunne gedenkschriften

1. Vid. auct. de verb. & Pop. sub voce Α'ρταῖα.
2. Vid. Herodot. lib. v. 11. c. 61. Confer. Steph. sub voce πίποι en χανδάιοι. [e] l. x. Geogr. p. m. 487.

van de oude zaken der Per sianen, Meden, en Syriers, luttel geloof hebben gevonden, als zynde lichtgeloovig h , en genegen tot het uitvinden en uitsfroien van ydele ver dichtfelen. Want merkende dat de schry vers, die met opzet verdigt felen te boek floegen, in waerde gehouden wierden, beelden zy zich in dat ook hunne schrif ten met gunst zouden ontvangen worden, indien ze onder chyn van een waerachtigh verhaal dingen verteld en, die ze noit ge zien of gehoord, maar enkel uit inbeelding van eenige kenniffe voortgebracht hadden. Ja men zou veel eer Homerus, en Hefiodus, als ze van hunne helden spreken, of zelfs den Treurfspeldigteren gelooven, dan Ctefias, Herodotus, Hellanicus en andere, die dezen wegh ingeflagen hebben. (f). Evenwel is dit niet in het algemeen, maar met onderfcheit van de oude zaken der Per sianen , en niet van de nieuwer tyden te verstaan. Want nadat de Per sen de Grieken, die Afie bewoonden, onder hun magt gebracht hadden, en met de Europeers der zelve natie zware en bykans getadige oorlogen voerden , zyn zy hier door zeer onder hen bekend geworden; waer van Strabo (g) breede getuigenisse geeft.

G

In

[f] Vid. lib. x i. p. m. 507. feq. [g] lib. xy. p.m. 735. feq. edit. Parif. If. Cafaub, # CORNELIS de BRUINS

In de bladeren van het (a) oude en Nieuwe Testament worden de Perzianen Elam, of Elamieten genoemd. De Joden, en wel bijzonder onder hen Josepheus, zeggen duidelyk dat de Perzianen van Elam, zoon van Sem (b) hunne afkomst rekenen. (c). En my dunkt waerschyntlyxt dat de oude naam der Perzianen hier uit geboren is. Want het is der aenmerkinge waerdigh , dat de aengetoge schryvers telkens de Elamiten of Elam by de Meden, en zelfs de Parthen voegen, en dat met recht, dewyl het naburige volken waren. Ook kan niet ontkent worden dat Strabo een Afaiën, (d) en Plinius een Europeeër, en Romein van geboorte (e), de volken, by hen genoemd Elymai, en hun lantschap zelfs in Perzie geplaatst hebben.

Maer deze naam der Elamiten schynt voor het grootste gedeelte verandert te zyn geworden in dien van Perzen ten tyde van Cyrus. Want deze laatste naam schynt zynen oorsprong te hebben van het Hebreeuwsch woord *Paras*, of het Arabisch *pharas*, dat een paart betekent. Uit Xenofon (f) blykt wel dat van outs by de Perzen naeulyx een paert te zien was, niet alleen omdat de

paarden in Perzie bezwaerlyk onderhouden, maar ook om de bergagtigheid des lantsbyna niet konden gebruikt worden. Dogh nadat Cyrus den Koningh van Assyrie nevens zyne bontgenooten overwonnen had, heeft hy naer den voor-gangh der Meden en Hircanien, uit de Perzen, die onder hem stonden, een leger van ruiters opgerecht, gelyk de zelve Xenofon verhaelt (g). Van dien tydt af hebben de Perzianen hunne kinders van hun vyfde tot hun vyfentwintigste jaer toe in het ryden te paerde, in het schieten van pyle, en in het spreken van waerheid geoeffent, zoo wy Herodoot (b) gelooven. Dus betekent ook het Arabisch woord *Pharis* eenen ruiter, en te gelyk eenen Perziaan, dat door den geleerde Bochart (i) is aangewezen welk woort de Grieken naderhand πέρας, dat is, Per- fèn, vertaalt hebben. Hier uit is het gebeurt dat noch Mozes, noch de schryver van de boeken der Koningen, noch Efaïas, noch Jeremias den naam van Perzen genoemd hebben, omdat die, als gezegt is, van een nieuwer eeu was : daer hy in tegendeel by Ezeziel, en Daniel, die ten tyde van Cyrus geleefd hebben, ook in de boeken der Kronyken, en Efras, Nehemias, en Esther, die na Cyrus tydt

Ontrent de Koningen, die voor Cyrus in Perzie geweest zyn, verschillen de verhalen der oude Griekse en andere schryvers geweldig veel van elkander. Herodoot en de meeste andere voornaamste schryvers altemaël zyn wel van gevoelen dat de Perzianische Koningen afkomstigh zyn van den boven genoemden Perfeus, maar in de orde zyner nakomelingen komen ze geen eens overeen. Herodoot (k) zegt dat de Pafargaden het voornaamste volk onder de Perzianen uitmaken , waer onder ook de afkomst en verwantschap der Achemeniden gevonden wordt, uit welke de Koningen der Perzen gesproten zyn. Zoo leid ook Xerxes de Grote, Koning van Perzie, zyn gevlucht van eenen Achemenen af naer het verhaal van Herodoot (l). En Stephanus (m) meent dat hy geweest is een zoon van Egeus, Vader van Thefeus en Medea; daer in tegendeel een ander (n) schryver het daer voor hout, dat hy geweest is een zoon van Perfes, zoons zoon van Perfeus en Andromeda. Dogh daer is by de Grieken zoo wel als by de hedendaagse Perzianen zulk eene mengeling van tegen elkander ftrydende verdigtelen , dat er niets met eenige zekerheid van te zeggen is. Want de eerste spreken elkander telkens tegen, en deze maken de eerste reex hunner Koningen, by hen genoemd Pifchad zoo talryk, dat ze daer onder begrepen alle de Koningen der Assyriërs, Chaldeen, Babyloniers, Meden, en Perzen, gelyk de Heer Herbolet (o) wytluftigh toont. Ook is wel te gelooven dat alle deze verwarring ontstaan is uit het quad begrip der schryvers, die de verscheidene oppermagten der Assyriërs, Meden, Perzen, en anderen niet wel ondercheiden hebben.

Men stelle dan vooraf vaft, dat de Assyriërs, riers onder Nimrod en zyne navolgers, de eerste zyn geweest , die het opperste gebiet in Asie bezetten, en zoo wel de Meden als de Perzen onder hunne magt gehad hebben. Dit getuigen de geloofwaardigste oude Griex, Joodse, en Christelyke schryvers uit eenen mond. Waerom niet

noodigh is dit hier ter plaetse met verdere blyken te bewyzen. Het zal genoeg zyn dat wy aentoonen dat Arbaces een Meder van geboorte, nadat hy Tonofconcoleros, by de Grieken onder den naam van Sardanapalus bekend , gedwongen had zich in syn eigen paleismet zyne wyven te verbranden , het ryk der Meden opgerecht heeft. Dit getuigt Eule-

1. Esai. c. xi. v. 11. Jerem. c. xxv. v. 25. Aëtor. c. 11. v. 9.
2. Gen. x, 22.
3. 1. Ant. Judaïe. l. i. c. 7.
4. Lib. xi. p. m. 22. 24. lib. xv. pag. 732.
5. Lib. vi. Hift. Nat. c. 25. 26. 27. & 34.
6. Cyrop. l. i. c. 11.
7. 1. 1. 1. 15 feqq.
8. 1. 1. 1. 1.
9. Phaleg l. 4. c. 10. sub finem.
10. 1. 1. cap. 125.
11. 1. 1. cap. 11.
12. Sub voce Α'χεωνια.
13. Autor Etrmol. magni.
14. dans la Bibl. Oriental. p. 243. sub voce Ca- jumarath, & p. 703. sub voce Pifchad. # REIZEN.

Eusebius (a): en het wort verder uit de oude schryveren, die door de langdurigheid des tyds verloren zyn, bekrachtigt by Diodorus Siculus (b). Atheneus alleen verhaelt (c) dat Sardanapalus van syn Ryk beroofd zynde is, in hoogen ouderdom overleden is, en brengt verscheidene graf-schriften van hem by, waer onder ook dit is: Sardanapalus, Anacyndaraxis zoon, heeft Anchiale en Tarfus (twee steden in kleine Afe) op eenen dagh gebout. Eet, drink, speel. Alle de overige dingen zyn niet een zier waardig(h). Doch deeerste mening word wel meeft gevolgd; zoodat men met Eusebius geruftyk voor den eersten Konning der Meden en Perfen van den eersten oirprongh stellen magh

I. ARBACES.

Arbaces. Want als Sardanapalus, de dertigste Koning van Assyrie na Ninus, of, als anderen willen, na Nimrod, zich aan de vadfigheid, verwysfheid, en welluften overgegeven had, heeft deze Arbaces, een voor-naem en verstandigh man onder de Meden, ook

veltheer des Konings, tot wiens dienst hy jaeryx met zyne troepen naer Ninive trok, op aenraden van Beliefs, Veltoverfien der Babyloniers, een groot farrewikker, die hem een goede uitkomt voorzeide, eene zamenzweringh gemaakt tegen den Koning, en onder belofte van vryheid de Meden, Babyloniers, ja zelfs de Perfen en Arabiers tot helpers verkregen. Hy trok dan driemaal op tegen Sardanapalus, en telkens gelegen en verwonnen heeft hy eindelyk hem, in weelde en welluiftigheid verzopen, schie-lyk en onverwacht overvallen, tot in zyn hof gejaagt, en in dien noodt gebracht, dat hy zich, als gezegt is, in het vier geworpen heeft. Waer toe de afval der Bactrianen niet weinigh geholpen heeft. Sardanapalus dus van alle leven beroofd zynde, is Arbaces van alle de genoemde volkeren voor Koningh verklaert, gelyk klaar te zien is by Diodorus Siculus (e) en Herodotus (f). En Eusebius (g) wil dat dit geschiedt is ten tyde van Ufas, of, gelyk hy hem noemt, Ozias, Koningh van Juda, en Pekah of Phaceas Koningh van Israël. Hy voegt'er by dat Arbaces XXVIII ja-ren geregeert heeft, dat Diodorus(b) ont-kent, dryvende dat zyn Ryk maer XXII jaren geduurt heeft. Maar men moet hier by aenmerken dat volgens Eusebius (i) alle

II. MANDAUCES,

zoon van Arbaces. Diodorus getuigt (l) Mandau- dat hy Afe L. jaren geregeert heeft. Eusebius noemt hem niet. Maar Diodorus heeft alles uit de oude Perfaensche schriften, door Ctefias ten tyde van Artaxerxes Macrochir verzamelt, en nu al langh ver-loren, aengetekent en ons nagelaten. Van zyne daden vint men niets beschreven. Hem volgde in het Rechteramt of re-geringe

III. SOSARMUS.

Dezen naam geven hem Eusebius en Dio-Sofarmus. Diodorus. Beide getuigen zy dat hy dertigh jaren geregeert heeft. Volgens (m) Diodorus is na hem in de regeringe gevolgt

IV. ARTIAS of ARTYKAS.

Dezen noemt Eusebius(n) Medidus. Men Artias, vint in de histoiren weinigh gewagh van zy-ne daden. Dezelve Eusebius (o) zegt dat hy veertigh, en Diodorus dat hy vyftigh jaren geregeert heeft. De laatste getuigt ook dat hem in het gebied gevolgt is

V. ARBIANES.

Het schynt dat deze twee en twintigh Arbianes. jaren geregeert heeft, en dezelve is, dien Eusebius (p) Cardiceas noemt, en zegt dat hy ten tyde van Ezechias en Manaffes, Koningen van Juda dertien jaren langh de Beschermers der Meden geweest is.

De ganche tydt van Arbaces af tot het leffe jaer toe van Arbianes begrypt volgens de rekening van Diodorus 174, en volgens die van Eusebius maer 111 jaren, in het midden van welken tuffchenty deze zegt (q) dat het Ryk der Chaldee of Babyloniers verre boven andere uitgesteken heeft, schoon die ook hunne eige Koningen had-den. Of nu de Perfianen in dien tydt hunne eige Koningen gehadt, of onder het gebiet der Meden gestaan hebben, kan met geene zekerheid gezegt worden,

Gg 2

de-

1. Chr.part.pr.p.m.23seq.&part.posterior. p.110 seq.edit.Scalig.
2. Lib.2.p.109.edit.Wechelien.
3. v.exlib.4.Citarchi de Alexandro.Deipnosoph. lib.12.p.m.430.
4. vid.l.12.p.m.529.feqq.
5. Lib.cit.p.110.ufq.ad.p.115.
6. Lib.1.c.95.
7. loco citato.
8. p.m.118.ed.Auber.f.Francof.
9. loco citato.
10. l.1.cap.96.
11. loco citato.
12. pag.119.
13. P.1.Chr.pag.25.Posterp.115
14. P.1.p.25.P.II.pag.115.
15. P.1.pag.26.enP.II.p.118.
16. v.Diod.Sic.p.174.Euseb.P.1,24.P.2.pag.111. # CORNELIS de BRUINS

dewyl men daer niets van aengetekent vint. Indien het ook al waer is, dat ze hunne eige Regeerders gehad hebben, zoo blykt echter uit de stukken der beroemde schryveren, dat ze tot op Cyrus toe onder de magt der Meden geweest zyn, gelyk het vervolg verder toonen zal. Na Ar-bianes volgde

VI. ARSAEUS.

Arfaeus. Andere geven hem den naam van ARTAEUS: welke naam, gelyk wy boven uit Stephanus getoont hebben, naer allen schyn by de oude Perseen eenen Helt betekent heeft. Deze schynt dezelve te zyn, dien Herodoot, Eusebius, en anderen Dejoces noemen. De eerste verhaalt (a) dat hy een zoon van zeker Phraortes geweest is, en door zyne wysheid in het spreken van recht in de wyken, zulk eene genegenheit by zyn volk gewonnen heeft, dat hy met eenparige stemmen tot Koning gekoren is. Diodorus zegt dat ten tyde van dezeen Koning de Meden met de Cadufiers eenen zwaren oorlogh gevoert hebben, waer toe gelegenheid, meent men, gegeven had Parfodas, een Perfaen van geboorte. Deze was wegens zyne dapperheid en verfant in groot aenzien by alle menschen, ook lief en waerdte aan den Koningh, die zynen raadt verre boven dien van anderen stelde. Maar deze zelfe man, gelyk de menschelyke dinghen wif-felvallig zyn, van den Koningh in zekere rechtspleging beledigt zynde, is met drie duizent voetknechten, en duizent ruiters tot de Cadufiers overgelopen, onder welke zyn zufter aan eenen der voor-namfste heeren getrouwt was. Zyn afval flepte ook anderen mede, die hier toe door hem waren aengezet. De Koning Artaeus hem opkomende met een leger van agtmael hondert duizent mannen is geheel geflagen, zoodat'er vyftig duizent mannen gedoot, en de overige te rug ge-dreven wierden, schoon hy maar 20000 man onder zich had. Door welk geluk, en blykt van dapperheid, zyn agtingh zoo zeer is aengegroot, dat hem de inwoners tot Koning verheven hebben. De haet der hoon evenwel by de Meden ontfangen lagh zoo gewortelt in zyn hart, dat hy zynen navolger deet zweeren, dat hy noit den haet tegen de Meden zoude afleggen, hem toewenshende, indien hy oit vrede met hun maakte, dat zyn ganse gevlacht met alle de Cadufiers ten gronde toe mogt uitgeroit worden. Van welken tydt af de Cadufiers eenen gestadigen haet tegen de Meden gedragen, noch oit hunne Koningen hebben willen gehoorzamen tot dat Cyrus de monarchie tot de Perseen heeft overgebracht. (b)

Deze Arfaeus, Artaeus, of Dejoces is de eerste Monarch over de Meden volgens Herodoots getuigenis geweest. Zoo dra hy Koning wert, s'elde hy lyf-wacht ten aen, en in, dat niemand voor den Koning verschynen, maar, zoo hy iets te zeggen hadt, dat door een mid-delaer zou verrichten. Hy beval ook dat niemand in tegenwoordigheid des Konings lachen of spuwen zou, omdat dit affchuwelik was voor alle menschen, maar voornamelyk op dat die

hem dagelyx zagen, en met hem opgevoerd werden, niet te gemeenzaem met hem worden, en hem lagen leggen mogen; en dat dus de perfoon des Konings van andere moest onderscheiden worden. (c). Deze maniere van doen heeft naderhand ook Cyrus ingevoerd, zoo als by Xenofon te zien is (d). Volgens Herodoots getuigenis (e) heeft hy strengere gerechtigheid geoeffent, en vele fterkten in Medie, en wel bij-zonder de Hoofdstad Ecbatana gebouwt; met welk gevoelen Eusebius (f) overeen-komt. Maer Diodorus zegt dat Semiramis, alsze in de stad Ecbatana, in eene vlakte van Medie gelegen, gekomen was, een Koninglyk paleis op die plaats heeft laten bouwen, en dat al ten tyde van Arbaces het Koninglyke hof van Medie te Ecbatana geweest is. (g). Hier uit zou blyken dat die stad al langh voor den tydt van Dejoces gestaan hadt. Dogh dit kan ook wel zoo verlaan worden, dat Ecbatana wel tentyde van Semiramis eene stad met een Koninglyk paleis verzien, maar nogh niet byzonder groot, of met muren omringt geweest is, en dat Dejoces dezelve naderhand vergroot, verfierd, en met hooge en sterke muren omingelt heeft, gelyk Herodoot die duidelyk dus beschryft. Deze Dejoces of Arfaeus heeft naer de meeninge van Diodorus (b) veertig, naer die van Herodoot (a) drie en vyftigh, of naer die van Eusebius (k) vier en vyftigh jaren geregeerd. Hem volgde in 't ryk zyn zoon

VII. ATYNES OF PHRAORTES.

Den eersten naam geeft hem Diodorus (l). Atynes. Dogh Herodoot, Eusebius, en anderen noemen hem Phraortes. De twee eerste schryvers zeggen dat hy 22 jaren heeft geregeerd: de laatste alleen (m) met eenige nieuwe, dat hy het ryk 24 jaren bezeten heeft. De meetten zwynen van zyne daden. Herodoot alleen vertelt dat hy de Per-

1. vid. lib. cit. cap. 98, feqq.
2. Cyrop. I. 8, cap. 50.
3. vid. loc. cit.
4. P. I. chron. p. 27, & P. II. p. 119.
5. vid. lib. c. p. 101. Coll. p. 115.
6. 1. 1. p. 119.
7. 1. 1. cap. 102.
8. vid. l. c.
9. vid. l. c.
10. P. I. p. m. 27, & P. II. p. 121. # REIZEN.

Perfen en andere volkeren onder zyne heerschappy gebracht, en het opper gebiet in Afie verkregen heeft: maar dat hy, wanneer hy zich het overschot der vermaarde Affyriërs, die in Ninive of methe woorden, onderwerpen wilde, methe grootste gedeelte van zyn leger in het 22 jaar zyner regeringe gebleven is. (a). Hem volgde in 't gebiet

VIII ARTIBARNAS, ASTIBARA, of CYAXARES.

Artibarnas. Ten tyde van dezen zijn de Parthen van de Meden afgefallen, zich onderwerpende aan de Saken, die eene Vorstin, genaamt Zarina, tot Koningin hadden: waer over langen tydt oorlogh tusschen deze twee volkeren geweest is tot dat eindelijk de vrede gesloten is op die voorwaarde, dat elke party behouden zoude wat zy had, en zy in onderlinge vriendschap met elkander leven zouden. Dit getuigt Diodorus op de gemelde plaats. Maar Herodoot geeft hem den lof, dat hy de dapperste van alle zyne Voorouders geweest is, en de eerste van alle de Vorsten, die de Affiatistische volkeren in zekere Provincien verdeelt, ook de piekdragers, ruiters, en pylschieters van elkander onderscheiden, en in goede orde en krygstucht gebracht heeft, daer voorheen alles onder een gemengt en verwart was. Hy verhaalt ook dat deze Koning met de Lydiërs oorlogh gevoert heeft, en dat de dagh, waer op de veltflagh geschiedde, zoo duister wiert als de nacht; welke duißternis, ontstaan uit eene bezwying der zonne, Thales van Miletën, een der Griexe Wyzen, zoude voorpelt hebben.

De oirzaak van deze oorlogh was deze: Een oproer ontslaen zynde onder de Scythen, by de ouden genaamt Pecuarii, of Veehoeders, begaf zich een gedeelte van hun naer Medie, om onderitant te zoeken by Cyaxares. Deze ontving deze menschen niet alleen vriendelijk, maar hield hen in zulk eene achtinge, dat hy hun de Medische Jongelingen toebetrouwde, om in de Scythische tale, en de kunst van den boogh te hanteren onderwezen te worden. Dit volk was gewoon veel ter jagt te gaan, en deed byna altydt eenig wilt op, dat echter, gelyk het gaat, wel eens miluikte. Het gebeurde dat de Koning zynde hen op zekeren tydt ledigh wederkeerden, den spot met hun bestont te dryven over de miluikte vangt. Deze Barba-ren geen schimp kunnende verstaan namen deze spotterny voor eenen bitteren hoon hun aengedaen, en om zich hier over te wreken, doodden in der yl eenen der Jongelingen, hun toebetrouwt, flaken hem aan 't spit, en dichtten hem den Ko-

ning in plaats van wiltbraet op, nemende hier op aenfontts de vlucht naer Alyattes Koning der Lydiërs, Vader van Krefus. Deze magtige Vorst nam hen onder zyne bescherming, en weigerde hen te leveren in handen van Cyaxares, die, zoo dra hy merkte met welke dichthgerechten men hem onthaalt had, hen vervolgde, en opeischte, en by weigering Alyattes den oorlogh aendeed, die vyf jaren duurde. Maar deze zonnezwym zich vertoonende, werden de Koningen hier door zoo ontzet, dat ze aenfontts vrede maakten, en den zelve door een huwelijk tusschen Arena, dochter van Alyattes, en Aftyages, zoon van Cyaxares bekrachtigden. (b) Dezelve Cyaxares heeft ook, nadat hy geheel Afie, zoo verre het over de rivier Halys legt, bemagtigt had, de Affyriërs geflagen, en Ninive ingenomen. Dus verhaalt dit Eusebius (c). Maar Herodoot

zegt, dat, wanneer hy deze stad om zyns vaders doot te wreken begeerde, de Cimmeriers, een volk dat in het Taurisch Cherfonelus ontrent de Palas Maeotis, of zwarte Zee, by onze nieuwe Schryvers genoemt Mare delle Zabache, woonde, (d) van de Scythen onder hunnen Koningh Madyes uit Europe gedreven, en tot in Medie vervolgt zyn. De Meden ziende hen aankomen, wilden hen fluiten aan den berg Caucasus, maar ze werden zelfs geflagen, zoodat ze hierdoor het opperste gebied van Afie verloren, waer mede hunne vyanden gingen fryken, die 28 jaren langh Afie tot aan Egypten toe berooft en in hun geweld gehouden hebben. Maar eindelyk is het voornaemste gedeelte van dat volk, door Cyaxares vriendelyk onthaalt, en dronken gemaakt zynde, om hals gebracht. Op deze wyze herwonnen de Meden het opper gebied, en veroverden, behalven het gedeelte van Babylon, Ninive, nevens geheel Affyrie. Eindelyk is deze Koning, nadat hy 40 jaren, als men de 28 jaren der Scythische overheeringe daer by rekent, zoo als Herodoot (e) wil, der werelt overleden. Diodorus schryft hem op de aengetoge plaats maer 14 jaren regerens toe. Maar het schynt dat hy den tydt van de heerschappy der voornoemde Scyten daer niet by gerekent, en den zelven maer op 26 jaren gefelt heeft, daer anders, als men'er dien tydt byvoegt, zyne rekening met die van Herodoot overeenkomt. Hier van verschilt Eusebius, zeggende dat Cyaxares maer 32 jaren geregeert heeft: en al wilde men de twee jaren, die hy daer boven nogh aan Phraortes geeft, daer by rekenen, zoo zouden'er evenwel geen

Gg 3 40

1. vid. Herod. I. i. c. 73. feq.
2. P. II. Chron. p. m. 123.
3. 1. Strabo. lib. 2. p.m. 108, en lib. 11. p.m. 494.
4. I. i. c. 103. feqq. # CORNELIS de BRUINS

40 jaren uitkomen. Hem volgde

IX. ASPADA of APANDA.

Dezen noemen de Grieken *Aspadas*, of *Aspigan* maar de getuigenisse van Diodorus (a), Ctesias (b) en Eusebius. Deze laatste verhaalt (c) dat hy tegen Alyattes, Koning van Lydie, zynen Schoonvader gefreden heeft. Maar de oude Griexe Schryvers maken buiten het geen verhaelt is geschiedt te: zyn onder Cyaxares nergens gewagh van: hoewel de meeste (schoon ze in vele omstandigheden verschillen) hier in overeenstemmen dat hy door Cyrus overwonnen en van syn Ryk berooft is.

Men moet dan vaft stellen uit de getuigenissen der meeste en beroemte schryvers dat deze Aspadas de laatste Koning van Medie geweest is, die ook het gebied over de Perien gehadt heeft. Ctesias zegt (d) dat hy Cyrus in den bloede niet bestaan heeft. Maer Herodotus (e), Xenophon(f), Justinus (g), en meer andere

getuigen een parigh dat hy moederlyk grootvader van Cyrus geweest is. Alleen verschilt Xenophon hier in van Herodotus en alle de anderen, dat hy den Vader van Cyrus als Koningh van Perfie invoert, en breedt opgeeft van Aspadas genegenheit jegens zyn dochters zoon Cyrus, ook dat hy Aspadas eenen zoon toefchryft genaemt Cyaxares, die met hulpe van Cyrus en zyne Perfien den afgevalen Koningh van Armenie tot rede gebracht, Crefus en de Assyriers nevens hunne bontgenooten geflagen, en eindelyck Cyrus na de verovering van Babylon aan de erfprinceesse, die eenigen Mandane noemen, uitgehuwlykt, en hem Medie tot eenen bruilocht gegeven zou hebben. (b). Maar Cicero heeft al overlangh geoordeeld dat Xenophon Cyrus niet zoo zeer naar de waerheit eener historie, als tot eene afbeeldinge eener wel geregeld de heerschappye beschreven heeft. (i) van welke meening ook geweest zyn Erafinus, Lipius, Jofef Scaliger, Gerardus Joannes Voffius, en de meeste luiden van letteren, met welke wy ook voor het groote gedeelte over een stemmen. Alleen schynt ons Scaliger (k) te verre te gaan, fielende dat er niet een waer woort in de historie van Cyrus, door Xenophon beschreven, te vinden is, en dat zelfs de namen buiten dien van Cyrus, en weinige andere verdicht zyn. Want het is niet te gelooven dat Xenophon, zulk een beroemt leerling van Sokrates en groot Veltoverfste, die zelf langh in Perfie gedient heeft, enkele verdichtselen zou by een gehaalt hebben: hoewel wy anders gaerne toeftaan, dat hy de historie van Cyrus door zyne uitmuntende welprekentheid eenigins opgechikt, en dus de waerheit eenige kreek gegeven heeft. Zoo heeft ook zelf Jofefus, anders een geloofwaardigh schryver, mifeid door de verwarde en weinigh famenhangende verhalen der Joden den voornoemden Cyaxares, zoon van Aspadas, gehouden voor dien Darius Medus, van wien men gewagh vint in de historie van Daniel (i), zeggende dat hy door hulp van zynen neef Cyrus het ryk van Babylonie bemagtigd heeft. (m) Van dit gevoelen is ook geweest Joh. Christ. Wagenfeil. (n) By anderen, en voornamelyk by Syn-cellus (o) vint men te boek gefelt dat Nabonidus, de laatste Koningh van Babylon, de Meden en Perfen beheerscht heeft, noemende hem nu eens Darius Medus, en dan eens Aspadas: waer door Marsham(p) misfeit twee Aspadasellen, eenen, van wien Herodotus en Ctesias spreken, en eenen, van wien Xenophon gewagh maakt, verzonnen heeft. Ook verhaelt Jacobus Ufferius, dat Cyrus na het veroveren van Babylon, dat ryk aan Darius Medus, anders genoemt Cyaxares den tweeden zou afgestaan hebben. (q). Alle deze verscheide vertellingen dwalen geweldig af van de alleruitste schryvers, Berofus, Megathenes, Herodotus, en andere. Waerom geenfins te verwonderen is dat de nieuwe Perfacische schryvers mede zoo verwardelyk van hunne eerste Koningen spreken. Niet temin kan men eenig licht scheppen door hulpe van Berofus en Megathenes, uit welker langt verlore schriften, voor zoo veel deze zaak aengaat, Jofefus en Eusebius ons het voornaemste bewaert hebben, indien men hen met Herodotus, Diodorus, en anderen wil vergelyken. Want vooreerst is kennelyk uit de woorden van

Berofus, door Jofefus (r) bygebragt, ook uit die van Eusebius (s) dat er een lyft op te maken is der Koningen van Babel van Nabuchodonosor af tot den laatsten toe op deze volgende wyze.

I. NABUCHODONOSOR,

die in het 18 jaer zyner regeringe den tempel te Jeruzalem verftoort heeft, als blykt

1. lib. cit. p. 120.
2. in Perficis prim. segm. I.
3. P. I. Chron. p. 29. & P. II. p. 125
4. loc. cit.
5. 1. 1. 1. 107, seqq.
6. Cyrip. I. I. cap. I. seqq.
7. 1. I. cap. I.
8. vid. tor. tr. de Cyrp.
9. vid. Cic. I. I. Ep. I. segm. 8. ad Q. fratrem,
10. Anim. ad Euf. Thef. temp. p. 85.
11. Dan. cap. 6.
12. vid. l. x Ant. Jud. cap. 12.
13. in manifesta de LXX hebdom. Dan. pag. 4.
14. vid. Chronogr. p. 231.
15. vid. Can. Chr. sect. XVIII. p. 563, & 578 ed. Londin.
16. Vid. Annal. aetat. mund. vii. p. 82. Conf. Georg. Hornius
Adnotat. ad Sulpic. Severum. Hist. I. II. cap. 10.
17. 1. 1. contra. Appion.
18. Præparat. Evang. lib. IX, c. 40, seqq. # REIZEN.

blykt uit (a) Jeremias, en uit (b) Eusebius, is een ziekte in het vierenveertigste jaar zijner heerschappye overleden, gevolgd van zijnne zoon

II. EVILMERODACH,

die ter oirzaeke zijner onregtvaardigheden, en toomeloose welluften door de lagen van zijn Zusters man Nirigliflooros omgebracht is. Hem volgde in 't gebied

III. NIRIGLISSOROROS,

of NIRIGLISSARIS, die, omdat zyn eige zoon, by Nabuchodonosor dogter gewonnen, nogh te jongh was, het rijk aan zich genomen, en vier jaren geregeerd heeft. Na hem quam

IV. LABORO SOARCHODES,

zoon van Nirigliflooros en Nitocris, die noch een Jongeling, het rijk neegen maenden bezeten heeft, dog van zyne vrienden door lagen, omdat hy al te quade manieren over zich had, en van een boozen aert scheen te zijn, van kant geholpen is. Deze is, dien Daniel Belfazar, of Baltbazar noemt (c). Na zyn doot quam de uitvoerders van dezes moort by een, en kozen met algemeen goetvinden tot Koning

V. NABONIDUS,

die Berofus zegt dat een Babylonier, en een der vloekverwanten geweest is. Van Megathenes wort hy ook by Eusebius (d) Μήδης of Medus, en τὸ Ἀσσύριον αὐχμα, of Roem van Affyrie, en Koningh geworden Nabannidochus genoemd. Dat nu deze Nabonidus en Darius Medus, van wien Daniel spreekt (e), een en dezelve geweest is, blykt uit de overeenkomst der voor-noemde Schryveren. Want by Daniel (f) wort Belfazar gedoopt, endaeer op ontfangt Darius de Medier het koningryk. Dit zelve wort ook, onder de namen van Laborofarchodes en Nabonidus, van Berofus en Megathenes verhaelt: by welke Schryvers Nabonidus de laatste Koning van Babel is, die door Cyrus verwonnen en gevolgt is. Dus volgt ook by Daniel op Darius in het gebied Cores of Cyrus, Koning van Perfie. Abul-Pharajius, een Armenier van geboorte, verhaelt volgens het reeds gemelde, (g) uit de oude Oosterfche Schryveren, dat Beltaschafar, dien hy voor eenen zoon van Bochtanfaris of Nebucadnezar hout, in denzelven magt, toen hy het gezicht, by den Profeet Daniel uitgelegd, gehad had, door Darius den Medier van 't leven berooft is. En hier op zegt hy (b) dat deze Darius by de Grieken genoemd was Nabonides, dat hy de laatste der Koningen van Chaldeën geweest is, dat na hem het rijk aan de Per-

fen gekomen is, en dat hy Daniel den Profeet in groote eere gehouden heeft. En niet anders spreekt Sulpicius Severus op de gemelde plaats, met wien vele andere Schryvers overeenstemmen.

Het zy dan dat hy te voren, eer hy de kroon bequam, Darius Medus genoemd is, gelyk Scaliger (i) oordeelt; het zy Nabonides by Berofus en Megathenes zoo veel als Darius betekent: daer wort niet ontkekt dat hy van Medische afkomst, dochh evenwel geen Koningh van Medie geweest is, gelyk Scaliger toont (k). Altoos is uit de historien klaar te bewyzen dat noch Aftya ges deze Darius Medus kan geweest zyn, omdat hy reets in Cyrus handen geraekt was, eer hy den Koning van Babel beoorloogde, gelyk in 't vervolg blyken zal: noch ook Cyaxares, de zoon van Aftya ges, omdat alle oude Griex Schryvers, Xenofon uitgezondert, een parigh getuigen, dat Aftya ges geen mannelijken erfgenaem gehad heeft; daer klaar zien is by Herodoot (l), Diodorus (m), en anderen. Daer is dan niet veiliger dan zich te houden aan het verhael van Herodoot. Deze zegt duidelyk dat Aftya ges, de laatste Koning van Medie en Perfie, een dogter, die hy Mandane noemt, voortgeteelt hebbende, droomde dat hy haar zag wateren met zulk een geweld, dat het water, dat zy loofde, niet alleen zyne hoofdflat, maar zelf ganich Aftie overstroomde. Ontwaakt zynde openbaerde hy den schrik, hier uit gevat, aan zyne Magi of (n) Wyzen, op welkeraen raden hy deze dochter niet aan eenen Medier, maar geboren Perfiaen, genaamt Cambyfes, die wel van goede geboorte was, maer minder dan een voornaem Medier gehouden wert, uitgehuwlykt heeft.

Daer is dan niet te twyffelen of Cambyfes is geweest de vader van Cyrus, een aanzienlyk man onder de Perfanen, en zoon van Cyrus, gefproten uit het ge- flacht van den voornoemden Achemenes; gelyk dat ook by (o) Herodoot bevestigd wort. Maer omdat de Perfianen onder de magt der Mediers flonden, is niet zwaer te begrypen dat zelfs de voornaemste Heeren van die natie voor hunne beheerichers, al waren ze niet zoo doorluchtig van geboorte, hebben moeten zwichten. Dogh dit dient ter zake weinigh. Alleen dient aangemerkt dat de geleerden van gevoelen zyn, dat Cyrus in het orakel by (p) Eusebius de Perfische Muilezel genoemd is, omdat hy uit eenen Perfiaentchen va- der,

1. Jerem. c. 52. § 12.
2. loc. cit. c. 4c. sub finem.
3. vid. Jof. Scal. ad Euseb. loc. citato.
4. 1. 1. cap. 41.
5. cap. 6. vf. 1.
6. cap. 5. vf. 30.
7. Hift. Dyn. Dyn. IV. sub fin. pag. 70.

8. Dynastia feqq. pag. 80.
9. Jof. Scaliger de Eth. Temp. I. VI. Part.2, de duab. quaest. Dan. p. 581. feqq.
10. 1. 1. ex cap. 10. Dan.
11. 1. 1. cap. 109.
12. Diod. Sicul. loco citato.
13. vid. Herodot. I. cit. c. 107.
14. l.c. cap. 111. sub fin. coll. 1.3, cap.65.
15. lib. cit. 9. pr. Euang. c. 41. # CORNELIS de BRUINS

der, en Medische moeder geteeldt was. (a) Wyders wort verhaelt dat Aftyages de gemelde dogter uitgetrouwt hebbende ten tweeden male een gezicht in den droom gehad heeft. Want hem dagt te zien dat uit het baerlîdt zyner dogter een wyn-gaert voortquam, wiens ranken geheel Asie besloegen. Waer op hy van zyne Wyzen gewaerschuwt dat hier door be-tekent wierde dat de nakomelingen zyner dogter in zyn plaats over Asie heerchen zouden, haer op het uiterste zwanger zynde uit Perfie naer Medie ontboden en wachten by haar gefelt heeft, om te paffen op de vrucht, die ze ter werelt brengen zoude. Zy baerde eenen zoon, die Cyrus genoemd werd. Dezen nam de Koning aentfonten haer af, en leverde hem over aan zynen gunsteling Harpagus op dat hy hem doodden zou. Maer dees vree-zende hier mede den haet der moeder op zynen hals te zullen halen betroude de uitvoering van des Konings bevel aan Mithradates, des Vorften veehoeder. Terwyl deze harder over deze zaak van Harpagus ontboden was, gebeurde het, of het wezen wilde, dat zyn huisvrouw van eenen doode zoon verlofte. Zy zien-de haren man met het kint van Cambyfes en Mandane t' huis komen gingh hem aan, hy zoude dit kint voor hare zoon opvoeden, en het doode kint aan zynen Heere, in plaetse van Cyrus, gaan ver-toonen. De man laat zich gezeggen; hy brengt het doode kint aan Harpagus, van wien het voor Cyrus begraven werd.

Dit bedrogh bleef langen tydt verborgen, doch wert ten laettste op deze wyze ontdekt. Teweten deze Cyrus op ze-keren tydt van de kinderen, daer hy dae-gelyx mede speelde, tot Koning gekoren zynde, had den zoon van eenen voorna-men Medier, genoemd Artembaris, om-dat hy hem niet gehoorzamen wilde, doen straffen, en handelen als eenen slaef. De vader van 't kint zulk een bestaan hoogh opnemende bragt syn klagen defwegen den Koning over, toonende hoe onwaerdigh zyn kind van den zoon eens veehoeders gehandelt was. De Vorft ont-biedt hier op den kinderlyken Koning nevens zynen gewaenden vader, en ondervraegt hem wel scherpelyk over syn bedryf. Maer Cyrus gaf hem vrymoediger antwoord dan hy van eenen gemeenen jon-gen verwachtte. Al wat ik gedaen heb, Heer Koning, zeide hy, is met recht van my gedaan.

Myne speelgezellen altemael, onder welke ook deze was, hadden my tot hunnen Koning gekoren. Ik heb het Ryk aen-vaerd, en zy alle hebben gehoorzaamt. Hy alleen heeft geweigert myne bevelen na te ko-men, en daerom de verdiende straffe ontfan-gen. Ben ik nu hier over eenige straffe wuer-digh, zie my hier voor u. De Koning dit antwoord, zoo stout uitgezet, by zich zelven overwegende, en zich latende voorstaen iets te zien in de trekken van zyn wezen, dat naer zyne dochter zweem-de, ondervraagde den veehoeder scherpelyk, riep Harpagus by zich, en ont-dekte het bedrogh.

De Koning dus agter het geheim deser zake gekomen zynde hield zich niet anders dan of hy welvernoegt, en in zynenschik ware met dit avontuurlyk behouden van Cyrus. Hy gaf dan verlof aan Harpagus van te vertrekken, en laft om zynen een-nigen zoon, ontrent dertien jaren out, aen 't hof te laten komen tot gezelschap van Cyrus, bevelende hem ook dat hy zelf hadde te verschynen op het dankoffer-mael, dat men verplicht was te houden ter eere van de Goden, door welker voor-zorge Cyrus bewaert was. Harpagus geen quaedt vermoedende zend zynen zoon, en verschynt om deel aan het offermael te hebben. Maer de Koning broe-dende wraak in 't harte doet den jongen aentfont's doodden en in stukken hakken, en een gedeelte derzelver koken en braden, en den vader op het maël voorzetten, wor-dende ander vleesch voor den Koning en de genoodigde gaften aengedift. Harpa-gus der spyze onkundigh at daer af met fmaek, en verzadigt zynde wert van den Koning afgevraegt, of hem de spyze niet wel bevalen had. Als hy betuigde met fmaek gegeten te hebben, gaf de Koning aan eenen derdienaren eenen wenk. Waer op deze het hoofd, de handen, en voe-ten des geflachten Jongelings in een be-dekte ichotel aenbragt, en Harpa-gus verzorgt de schotel te ontdekken, en daer uit te nemen wat hem ge-viel. Hy dit doende, vint daer in de droevige overblyffels van zynen zoon. Maer hy verbeet zich met een door-ftaande gedult, zoo dat hy gevraegt of hy geen kenniffe had aan dit wilt, waer van hy gegeten had, antwoordde Ja, en dat de wil des Konings de zyne was. Waer op hy zich met de overgeblevene stukken naer zyn huis begaf, om naar alleen schyn die te gaan begraven. Op zulk eene bittere wyze voldeed de Koning zyne wraakzucht.

Evenwel noch ongeruift over Cyrus riep hy de Wyzen weder by een, be-gerende hun gevoelen te verstaan wegens Cyrus en den flaat zyns Ryx. Zy antwoordden dat, dewyl Cyrus reeds onder zyns gelyken gereegt, en als Kon-ingh recht gepleegd hadt, des Konings droom nu vervult, en geen zwarigheid meer van dien kant te vreezen was. Hy hunne uitlegging goetdkeurende, en van zelf tot deze gedachten overhellende, riep Cyrus by zich, sprak hem vriendelyk aan,

aen, verhaelde hem kortelyk zyn afkomst, en zond hem naer Perfie aan zyne ouden, die hem, dien ze dus langh doot gewaent hadden, met vele teederheid ontvingen, en van hem begeerde te weten op welk een wyze hy zoo wonderlyk in't leven gebleven was. Hy verhaelde hun hier op, dat hy noit anders gedacht hadt, of hy ware geweest de zoon van Aftyages Veehoeder, maar dat hy op den wegh beter onderrecht was: dat de huisvrouw des Veehoeders, genaemt Cyno, hem opgevoedt hadt, en dat hy haar daer voor eeuwigen dank schuldigh was.

Het is waerschyndelyk dat de ouders van Cyrus dezen naam van Cyrus, die in 't Perfaensch een hondt of teef betekent, tot hun voordeel opgevat, en om hunnen zoon den Perfanen aengenamer te maken, uitgefroit zullen hebben, dat Cyrus, te vondelingh gelegd zynde, van een hond gezocht is. Hoedanigh het ook van Herodoot (a), Jufinus (b), en Valerius Maximus (c) verhaelt wort.

Dogh ontrent het oeffenen en opvoeden van Cyrus is groot verschil onder de Schryvers. Xenofon verhaelt dat hy nogh jongh van jaren by zynen Grootvader Aftyages in Medie, en naderhand by zynen vader Cambyzes in Perfie onderwezen is geweest in al wat dienen kon tot leeren van deugt, gerechtigheid en dapperheid (d). Atheneus (e) vertelt uit Dinon, eenen Schryver, wiens boeken langh verloren zyn geweest, dat Cyrus, eer hy naer Perfie gezonden wiert, een der genen geweest is, die den Koningh Aftyages den staf, even als de Roomse Gerechtsdieners, plagten voor te dragen; en naderhand onder de lyfwachten gediend heeft, tot dat hy eindelyk naer Perfie gezonden is. Dat ook Aftyages, als Cyrus nu vertrokken was, een gaftmael aengerecht, en daer by geroepen had zekeren Angares, eenen zyner voornaemste Zangmeesteren, die onderandere liedtjes in het zingen zich had laten hooren: dat een afgrysfelyk beeft in de moeraffen gezonden wiert; een beeft nogh gruwzamer dan een wilde beer; dat dit over zyne landen beefschien, en met weinigh volk tegen veelen fryden zoude. Dees van den Koning gevraagd zynde, wie dit beeft was, zoude Cyrus genoemt hebben. Waer op Aftyages hem geloof gevende, Cyrus te rugh ontboden had, doch vergeefs. Maar beide deze verhalen fryden regelrecht tegen het reeds verhaelde uit Herodotus, Jufinus den verkorter van Trogus Pompejus, en andere Schryveren, die by de geleerden het meefte geloof verdienen. Want geen

van hun alle ontkennt, dat Aftyages Cyrus, als hy maer even geboren was, heeft willen ombrengen, en dat hy buiten zyn weten wonderlyk bewaert is, totdat hy tien jaren out geworden is. Waer uit volgt dat Cyrus by zynen Grootvader niet opgevoedt is. Even weinigh waerschyndelyk is het dat Aftyages zyn dogters zoon in diergelyke bedieningen, als Dinon wil, zoude gebruikt hebben, gelyk ook zeker is dat dit verhael geene betrekkingh ter werrelt op de jaren van Cyrus kan hebben. Wy houden het dan met Herodoot (f) verhalende dat Cyrus zyne manlyke jaren by zyne

ouders in Perfie bereikt hebbende, onder alle zyne tydtgenooten de manlyxte, dapperite, en beminlykste geworden was; dat ook Xenofon (g) getuigt.

Ondertuffchen had Harpagus zynen haet tot den Koningh en begeerte van wraak over den moort zyns zoons geveinfdeylik verborgen tot dat Cyrus zyne manlyke jaren bereikt hadde. Deze tydt was nu gekomen, en gaf hem de gelegenheid van zich te wreken in handen. Waer by nogh tot zyn voordeel quam dat Aftyages zich zeer hart en ftrengh tegen zyne onderdanen droogh, dat niet alleen van Herodoot, maar ook van eenen Nicolaus in zyne Aenspraak aan de oproerige gemeente van Syracufe by Diodorus (b) getuigt wort.

Deze gelegenheid nam Harpagus dan waer, en kreeg de voornaemste Meden op zyn zyde, om Aftyages van den troon te ftooten, en Cyrus in zyne plaats te zetten. Dit voornemen wilde hy Cyrus zeer gaerde bekend maken, doch wift, omdat de toegangen van Medie naer Perfie naukeurigh bewaert werden, geen beter middel hier toe te vinden dan dit. Hy schreef eenen brief aan Cyrus, waer in hy hem vertoonde, hoe Aftyages getracht had hem pas geboren zynde, te doden, en hoe hy van den Koningh gelaft zelf dien moort te bedryven, hem aan den veehoeder des Konings had overgegeven, door wiens hulpe hy wonderbaerlyk in 't leven behouden was. Hy voegde daer by hoe hy hier door des Konings gramfchap op zynen hals gehaelt had, en van zynen eenigen zoon berooft was geworden. Vorders vermaande hy hem tot het nemen van wraak over Aftyages, waer toe hy de Perfen tot afval bewegen, en uit hun een leger moest zien op de been te brengen, om tegen de Meden op te trekken. Wat hem belangde, dat hy, wan-neer Aftyages zyne legerbenden tegen Cyrus uitzenden, en hem of een ander Kryghshoof het bewint daer over geven zou, zekerlyk tot hem overkomen, en van

1. 1. 1. cap. 108. feqq. ufque. ad. c. 123.

2. 1. 1. cap. 4. feq.

3. 1. 1. 1. 1.

4. Xen. de Cyriped. l. i. t.

5. Deipn. l. 14. p. m. 653.

6. 1. 1. 1. 1.

7. 1. cit.

8. 1. 1. p. 342. # CORNELIS de BRUINS

van Aftiages afvallen zou. Om dezen brief veilig te bestellen, neemt hy eenen ver- schen haes, fnydt hem op, verbirgt den brief daer in, en geeft hem aan eenen zy- ner jageren nevens een jagt over om Cyrus te gaan vinden, en hem met eigen monde te verzoeken, hy wilde den brief alleen, en buiten kennis van iemand openen.

Cyrus dezen brief gelezen hebbende nam overlegh by zich zelven hoe hy de zaak beft zou aansvangen. En in deze overweging (zoo als Juitinus verhaelt) (a) wort hy in den droom gewaerfchuwrt, hy zoude eenen, die hem op den morgenfontd van den volgenden dagh zou ontmoeten, tot zynen helper en medegezel in dit werk verkiezen. Cyrus ontwaekt en in de vroegen morgenfont opgeftaen zynde reift landwaert in, en ontmoet daer eenen flaf van eenen Meder, genaemt Sybaris, Oebares, of Soebares, die gezegt hebbende dat hy een Perfiaen van geboorte was, van hem van zyne boejen geflaekt, en naer Perfepolis gebragt wort. Tans roept Cyrus het volk by een, en geeft hun te kennen, dat Aftyages hem tot een hoofdt over de Perfen gefelt had: dat hy hierom hun gebood voor hem te verschynen met houwelen bylen. Dit gedaen zynde belaft hy hun eene boffchaedje langh ontrent 18 of 20 ftadien in den tydt van eenen dagh af te hakken. Als zy dit bevel vaerdigh en lufthg uitgevoert hadden, belaft hy hen wederom den volgenden dagh flatelyk en fierlyk gekleedt voor hem te verschynen. Gekomen zynde onthaelt hy hen deftigh met vleefch van zyns vaders veedriften, en wyn volop. Nadat zy dus onthaelt en wonder in hunnen fchik waren, vraegt hen Cyrus, wat flaat hun beft behaegde, die van des daags te voren, of van dezen dagh. Als zy hier op uit eenen mondt antwoordden dat deze dagh van onthael en vermaek hun beft aenfont, als die te veel verschilden van den dagh, waer in zy zulk een zwarte arbeit gedaen hadden, zegt hy tot hen, indienze hem volgen wilden, dat ze dan altyt zulke dagen konden hebben, zoo niet, dat ze dan altydt, als onderdanen der Meden, gefladigh zouden moeten arbeiden. Met deze woorden wekte hy in hun de begeerte tot afval van de Meden, en tot het winnen van vryheid onder hem. Al dit wort van de oude fchryveren bevestigd. (b).

Nu is wel te denken dat deze zaken en toeruftingen niet zoo fchilyk toegegaan zyn, als de voornoemde Schryvers verhalen, maar dat er een tamelyke ruimte van tydt tuffchen beide moet geweest zyn.

Waerom Jofef Scaliger (c) het daer voor hout, dat Cyrus van de Perfen tot Koningh verkoren zynde eenige jaren over hen overheerscht heeft, eer hy Aftyages overwon, het welk Eufebius verzuimt heeft aan te halen. Zeker het blykt genoeg uit Herodoot (d) dat Cyrus groote toeberichtfels tot den oorlogh moet gemaakt hebben, en wel zoo groote, dat eindelijk de roep daer van ter ooren van Aftyages gekomen is, die hierom eenigen aan Cyrus afzond, en hem by zich ontboot. Maer deze liet hem zeggen dat hy licht vroeger by hem zyn zou, dan hem aengenaam wezen zoude.

Aftyages geen andere uitkomt ziende wapende hier op zyn krygsvolk, en feldde tot zyn ongeluk Harpagus tot Veltoverfte daer over, zonder meer te denken hoe groot een verdriet hy hem aengedaan had. Deze dan zynen wensch ontrent dit be-

velhebberfchap verkregen hebbende ging met al zyn volk tot Cyrus over, worden de andere, die van den aanflagh niet wiften, gemakkelyk overwonnen.

Aftyages dit gehoord hebbende wert zeer verbolgen, en alle de Wyzen, die hem geraten hadden Cyrus naer Perfie te zenden, hebbende doen ophangen, wa- pende jongh en out, en trok met vele hulpbenden verfterkt zelf in perfoon op naer Perfie. Men wert daer hantgemeen: en Aftyages om zyn geluk te bevoorder had agter de frydend nogh andere troe- pen geffelt, dreigende de voorften, zooze niet wilden vegten, en overwonnen wier- den, dat ze door de agterfte zoo wel als door de vyanden zouden nedergeemaakt worden. Deze nootzakelykheid tot fry- den verwekte in de Meden eene ongeloof- felyke dapperheit, zoodat de Perfen ge- flagen, naer de ftadt de vlucht namen. Maar hunne moeders en vrouwen onder- schepten hen hier, en hare kleederen op- lichtende, vraegden hen afschempende of ze zich bergen wilden in de buiken hun- ner moeders ofte vrouwen. Door welk zeggen zy beschaamt geworden, den fryt met meerder moet hervatten, en hunne vyanden over hoop worpen, zoodat ze Aftyages zelf gevangen kregen. (e) Plu- tarchus (f) verhaelt hier by dat Cyrus toen een wet gemaakt heeft, waer by hy vaft ftelede, dat, zoo dikwyls een Koningh zyn intrede in de ftadt deed, aen elke vrouw een goude penning zou gegeven worden.

Of nu door die ftadt Perfepolis moet verflaen worden, kan met geen zeker- heit gezegt worden, dewyl die noch van Plutarchus, noch van Trogus, of Juitinus genoemt wort, hoewel het an- ders

1. de Em. temp. in Fragm. p. 42.
2. cap. 128.
3. Her. & Juftin. I. c.
4. de Virt. mul. c. 9 fen. T. II. op. Edit. Francof, Aubrior. p. 247.
5. 1. 1. 1. 1. aliter hoc fomnium memorat Cicero I. r. de Divin.
6. Herod. I. c. c. 123. feqq. ufq. ad cap. 128. Juft. I. c. c. 6, # REIZEN.

ders niet geheel onwaarschijnlijk is. Want dat Cyrus den Koning Aftyages in de binnenste vlakte van Perfie, daer de dappersten dier natie, genaamt Pafargadae, en onder hen de Achemaides gewoont hebben, overwonnen, en op dezelve plaats tot eene gedenkenisse eene stad en een Koningklyk Paleis, genaamt Pafargadae, gebout heeft, getuigen (a) Strabo, en (b) Stephanus. Deze plaats is niet verre afgelegen geweest van Persepolis, dat hier uit af te meten is, dat de stad van Strabo en Ptolemeus en anderen ook gesteld wordt in de vlakte der Pafargaden, door welke eene rivier, van outs genaamt Agradatus, en naderhand Cyrus, naer den naam van dezezen grooten Monarch, haren loop

heeft, doch verscheiden is van de groote rivier Cyrus, die in het Kaspische Meer valt (c). By deze zelve stad Pafargadae is ook Cyrus begraven, zynde zyne graf tombe nogh ten tyde van Alexander den Grooten te zien geweest met dit opschrift: O mensch, ik ben Cyrus, Cambyses zoon, Koning van Asie, waer over ik het gebiet voor de Perfen gewonnen, en Asie beheerfcht heb. Miffun my dan deze graffsteede niet (d). Het is ook zeer waerschyndelyk dat dit Pafargada gelegen is geweest ter plaetse, daer nu Schiras gevonden wort, en de rivier Brendamir een en zelve is met den voornoemden ftroom Cyrus: het geen van Don Garcias de Silva, (e) Spaenfchen Gezant aan Schach Abbaas, en Isaacus Voffius (f) klaer aangewezen wort. Ja de eerste zegt (g) dat nogh by zynen tyd tene gedenktekens van Cyrus graffteede by Schiras te vinden zyn geweest.

Wat hier van zy, of niet, zeker is't nochtans dat daer ter plaetse de Medische heerschappy over Asie met Aftyages, na dat hy vyf en dertigh naer Herodoots (b) of agt en dertig jaren naer Eusebius rekening geregeld had, een einde, en die der Perfen een begin genomen heeft. De schryvers komen gelyk hier in over een, dat Cyrus zynen Grootvader Aftyages, schoon hy van Harpagus bepot wierde, beleefdelyk gehandelt heeft. En ze hebben nergens verschil in dan alleen in de omstandigheden. Want Herodoot verhaalt dat Cyrus Aftyages by zich gehouden heeft, zoo langh hy leefde. Justinus, dat hy hem over de Hyrcaniërs, een zeer groot volk, gefteilt heeft, omdat hy zelf geen ene lucht had om weder naer Medie te keeren. Ctefias zegt dat Cyrus hem als eenen Vader geeert, en zyne dogter

Amytis, weduwe van Spitamas, getrouw heeft (i). Maar die vrouw moest dan al hoogh op haar dagen geweest zyn, zoo wy plaats geven aan het oordeel van Xenofon (k). Eindelijk meent Ctefias (l) dat Aftyages door Petifas, eenen der voor naemften van Cyrus gefnedenen, als hy hem op zyns Heeren bevel uit Perfie naar Medie afhalen zoude, op aanraden van Oebers, of Sebares, in eene woefteny gelaten is, daer hy op honger en dorst zou gestorven zyn. Doch Scaliger meent (m) dat hy in het vierde jaar van Cyrus Koningryk, dat is, in 't zelve jaar, als hy overwonnen wiert, om't leven gebracht is.

Nu zal ik hier laten volgen de Perfi sche Koningen, die uit hunnen eigen lant aert gefproten zyn.

I. CYRUS.

In de heilige bladen wordt deze Vorst Cyrus Cores genoemd (n). Plutarchus zegt dat de Perfen de Zonne Cyrus noemen, en deze Monarch daer van zynen naam gekregen heeft. (o) Hy de Meden bemagtigt heb bende, heeft Crefus, Koning van Ly die, nevens zyne bontgenooten overwon nen, de hoofdstad Sardes ingenomen, en hem zelf gevangen gekregen. Waer on trent men verhaalt dat

zyn Zoon, ftom zynde, wanneer hy zagd dat in de ver overinge der stad zeker foldaat zynen Vader doodden wilde, de spraak wederge kregen heeft. Cyrus echter was niet ge zint hem te sparen, maar liet hem gebon den op eene houtmyt leggen, om hem levendigh te verbranden. De ongelukkige Vorst in dezezen noot gebracht riep dus leggende driemaal, o Solon, Solon! van welk geroep als Cyrus de reden gevraegt, en hy hem geantwoort had, dat dit geschiedde uit gedagten aan Solon, die hem in zyne volle heerlijkheid zittende, meenigmael gezegd had, Dat niemant gelukkigh genoemd kon worden voor zyn doot, bevryd de hy hem niet alleen van het vier, maar hield hem in eere, bediende zich dikwyls van zynen raadt, en liet hem geruht leven te Barenen, eene kleine stad, niet verre van Ecbatana gelegen, in eenen staet, zoo niet geheel, ten minsten bykans Koninglyk. (p) Nadat hy nu of zelf, of door zyne Veltoverften Ione, Carie, Ly cie, en andere geweesten veroverd had, trok hy op naer Babylon, en belegerde die stad. De Koning Darius Medus, of Nabonidus, van wiens boven gesproken is,

-
1. lib. XV. p. m. 730.
 2. ex Diotini l.65. sub vore μυσσαγγάδιτ.
 3. 1. Strab. I. c. p. 729. Conf. Salm. ad C. Jul. Solin. Polyh. p. 1201. feqq.
 4. 1. Strab. l. cit. Arrian. de exp. Alex. Magn. I. 6, sub fin. p.m. 144. ed. Henr. Stephani &c.
 5. p. 118 de l'Ambassade.
 6. ad Pompei. Mel. de Situ Orb. I.3. c. 8.
 7. pag. 129. feq.
 8. 1. 1. 1. 1.
 9. vid. Exc. fegm. 2.
 10. 1. 1. Cyrip. c. 39.
 11. 1. 1. fegm. 5.
 12. 1. 1. in proleg. p. 35.
 13. 2 Paral. c.6. v.22. Efd r. c.1. v.1. Dan. c.10. v.1.
 14. In Artax. cap. I. T. l. op. p.m. 1012.
 15. Herod. l.c. c.85. feqq. ufque ad c.91, itemc. 155, 156, 207. conf. Xen. l.7. Cyrp. Ctefias fegm. 4. Justin. l. c. cap.7 &c. # CORNELIS de BRUINS

is, vluchtte met weinigen in de stad Borsipppe, daer hy ingebloten werd: doch geen geweld willende afwachten, verneerde zich voor Cyrus, en gaf zich aan hem over, die hem vryheid gaf van in

Caramannie te woonen, zoo als de oudste Schryvers Berofus, en Megafthenes by Jopsephus en Eusebius boven aangehaelt getuigen. Herodoot noemt dezen Koning van Babel Labyntus (a), en verhaalt vervolgens, dat Cyrus over den Eufrat getrokken zynde, zyne Perfen des nagts door het water, dat hun maer tot aan de heupen quam, in de stad gedrongen zyn, die zoo wydt en groot was, dat de menschen, die in het midden der zelve woonden, eerft des anderen daags de tydinge kregen, dat ze in 's vyants handen geraekt waren. (b) Deze verovering is geschiedt na verloop van 21 jaren, in het begin van het 22 jaer, dat Cyrus over de Perfen en Meden het gebied gevoert had; het welk in de heilige schrift (c) by uitmuntentheyte het eerste jaar der regeringe van Cores, namelyk over het Babylonische Ryk genoemd wort, omdat hy in het zelve den Joden onder Herobabel en Esdra vryheid om weder in hun lant te keeren, en hunnen tempel te bouwen verleent, en alle de geheiligde vaten, die Nebucadnezar naar Babel gevoert had, wedergegeven heeft. (d) Niets komt ons hier zoo aenmerkelyk voor als dat Abul Pharajus eene reden geeft, waerom Cyrus de Joden verlof gegeven heeft naer hun lant te keeren, die ik niet weet dat bij iemand van de Joodse of andere Schryvers gevonden wort. Te weten dat Cyrus in huwlyk was getreden met de dogter van Salathiel, zutter van Zerobabel, door welker liefde bevangen, hy op haere bede bewilligt had dat al wie haar volk wilde, naer Jeruzalem mogt trekken. (e) Hoe hy hier aan komt, is ons onbekent, doch zeker evenwel, dat door deze vergunning van Cyrus de voorzegging van Efaïas (f) vervult is geworden; zynde hier wel aenmerkens waardigh, dat de Heilige Geest in die Profecie van Efaïas, die volgens Jopsephus getuigeniffe twee hondert en tien jaren te voren geschreven is, den naam van Cyrus of Cores genoemd heeft. Voorts blykt uit het boek van Daniel, dat hy by Cyrus wel gezien, en toen ter tydt zelfin het bewint van Zufa gestelt is geweest; toonende dit behalven vele andere Schryvers ook Josef Scaliger. (g) Want uit Herodoot en anderen blykt genoegh dat Cyrus na het bemagtigen van Babylon, niet alleen wat onder het Medische, maar ook wat onder het Babylonische gebiet behoorde, zich onderworpen heeft. Maar dat hy naar Indie opgetogen, en den Koning van dat lant gedood zou hebben, gelyk de gemelde Abul Pharajus verhaelt, of zich maer met zeven duizent mannen van daer met de vlucht gered heeft, zoo als Nearchus wil, wort door Strabo (b) uit Megafthenes wederbroken, en aangewezen dat geene troepen uit Indie naar buiten, noch eenige van buiten naer Indie oit gezonden zyn.

Ontrent de doot van Cyrus verschillen de Schryvers ook geweldiggh onder elkander. Ctesias tekent aan dat hy tegen de Derbices, een volk, dat aan de Calipische Zee tegen het Oosten woonde, en hunne bontgenooten de Indianen, die met hunne Olifanten te velde quamen, frydende, van zyn paert gevallen, en aan eene wonde, hem van eenen Indiaan boven het flot zyner heupe toegebracht, geforven is: nadat hy nogtans zyne vyan-den te voren overwonnen had, en vanzyne vrienden noch levende opgehollen, zynen oudsten Zoon Cambyzes tot zynen navolger in 't

Ryk, en zynen jongften Tanyoxares tot beheercher der Bactrienen, Choramniers, Parthen, en Carnmanners verklaert had. (i) Xenofon verhaelt, dat hy geruht op zyn bedde gestorven is, nadat hy zyne twee zoonen met eene krachtige reden tot godtvreezeenthiey, vrede, en eendracht vermaant hebbende, den outsten het Ryk, en den jongften Tanaoxares genaemt, de heerschappy van Medie, Armenie, en Cadufie, by uiterflen wille had aanbevolen. (k) Herodoot en Justinus vertellen, dat hy ten fryde getrokken tegen Tomyris, of Tamyris, Koninginne der Maßageten, zich hielt als of hy te rugge trok, agterlatende in zynen voorgegeven hertredt grooten voorraedt van wyn en spyzen. En als het derde deel van het leger der Maßageten onder het beleit van Spargapifes, zoon van Tamyris, hem vervolgende ter plaetse gekomen was daer alle deze spys en drank was, zich zodanigh daer in vergrepen heeft, dat al het krygsvolk verwonnen van den drank in flaeP viel. Waer op de Perfen gekeerd van waer ze gekomen waren, den flapenden waren op het lyf gevallen, doodende van hun eene groote meenigte, en nemende zelf den zoon der Koninginne gevangen. Tomyris de weet hier van krygende, liet in der yl Cyrus aenzeggen, hy

Verchil der chry. veren on-trent Cy-rus doot.

1. 1. 1. cap. 74. 188.
2. Conf. Xenoph. l. 7. Cyrp. cap. 23. feqq. Jof. Scalig. 1. c. in fragm. p. 21.
3. 2 Paralip. 36. Efrd. c. I &c.
4. Efrd. r. c. 1. Conf. Joseph. l. t. Ant. Judaic. cap. r. Clem. Alexandrinus from. 1. I. Scaliger 1. c. in proleg. p. II. Dion. Petav. ration. tempor. part. 1. 1. 2. cap. 9.
5. 1. Dyn.v.p.82.Arab.text.&p.53.verfin.Latin. c.45. Y. I. feq. Jerem. 25.Y.II. feq. &c.29. Y 10 feq.
6. 1. 1. in proleg. pag. 37.
7. 1. 1. 1. 1. 1.
8. 1. I. c. fragment. 7 & 8.
9. 1. 1. Cyrp. c. 46. feq. # REIZEN.

hy hadde zich niet te verheffenn, dat hy door het middel van wyn, en dus door lift en niet door dapperheit, haren Zoon overwonnen had: dat zy hem riedt haren Zoon te flaken, en zyner Moeder weder on-gefraft 't huis te zenden. En wilde hy dit niet doen, zwoer zy by de Zonne, Godtheit der Maaffageten, dat ze hem, hy mogt zoo onverzadelyk van bloet zyn, als hy wilde, daer van zoude weten te verzadi-gen. Dit verzoek had Cyrus in den wint geflaggen, en Spargapifes uit zyne dron-ken flaeP ontwaekt, en van zyne gevange-nisse onderregt, nadat hy om flakinge zyner banden gebeden had, uit onge-dult de handen aan zich zelfen gelegd. Anderen daer en tegen zeggen, dat hy in den gemelden overval der Perfen ge-fneuvelt is. Maar als wy het eerste ver-hael volgen, zou Tomyris, niets hebben-de op Cyrus kunnen winnen, hem in de engten, van agter en van voor wel met volk bezet, gelokt, en in eenen zeer har-den ftrydt, waer in Cyrus met 20000

Perfen gefneuveelt was, overwonnen heb-ben. Voorts had ze hem, onder de dooden gevonden, het hoofd laten afhakken, en in eenen lederen zak of emmer met menschen bloet gevult fteken, graeuwen-de hem dus toe: Gy hebt mynen Zoon, Zoon mwer Overwinnareffe, door bedrogh gevan-gen, en omgebragt. Waer voor ik u volgens het dreigement u gedaen, nm zal verzadigen met menschenbloet, waer naer gy altyd ge-dorft hebt, en waer van gy nooit zyt te ver-zadigen geweest. Dit verhael van Cyrus doot hout Herodoot voor het beste en waeragtigste. (a) Maer Diodorus zegt zonder eenige verdere omstandigheden, dat Cyrus van de Koninginne der Scythen, waar van de Maaffageten een groot deel uit-maekten, in den veltflagh tegen de Per-fen gehouden, gevangen, en aan een kruis gehecht is. (b)

Maer gelyk Cyrus met de Indianen, of hunne bontgenooten, gelyk wy te voren uit Megathenes by Strabo aengehaelt, getoont hebben, geen en oorlogh altoos gevoert heeft, en daerom daer in niet heeft kunnen gewondt worden: zoo bekent ook Strabo zelf, dat, schoon de Grieken veel opgeven van dezen oorlogh van Cyrus met de Maaffageten, egter geene ze-kerheid daer ontrent te vinden is. (c)

Hierom zouden wy liever overhelten tot de meening van Xenofon, die, schoon hy de historie van Cyrus met verzonnen omstandigheden wat opschikt, echter veel waerheit van zaken voorbrengt, die hy zonder twyffel in Perfie, wanneer hy Cyrus den tweeden tegen Artaxerxes Macrochir zynen broeder onder de Griexe hulpbenden in den kryg diende, zelf ge-hoort heeft. Ook is Cyrus noch in de heilige bladen, noch in de historien der meette en beste schryveren, voor zoo bloetdorftig bekent geweest, als Tomy-rus by Herodoot en Juffinus hem uitkryt. Want zyne godtvrichtigheid fraelt niet alleen uit in de goddelijke schriften (d), maar ook in de boeken van meett alle de Heidenfche schryveren, die eenparige ge-tuigenisse geven van zyne vroomheit en lydaemheit, zoo verre dat de Perfen hem voor hunnen vader gehouden hebben, en geen van hunallen zich waerdigh genoegh geagt heeft om met hem vergeleken te worden. (e) Ja dat nogh meer is, zyne goetheit en liefde aan zyne onderzaten be-wezen hebben voor hem de genegenheit veeler volkeren en de heerschappy over Afie verworven. Dat duidelyk te zien is uit de aenpraak van den bovengemelden Nicolaus aan de Syracufers by Diodo-rus. (f).

Anders heeft hy in 't geheel 30 jaren, teweten 21 over de Meden en Perfen, en 9 over Babilon en Afie geregeert, zoo wy Ctefias (g) en Eufebius (h) gelooven. Herodoot alleen (i) is van gevoelen dat hy maer 29 jaren geregeert heeft: welke ftel-ling evenwel met den oudften regel van Ptolemeus niet overeenkomt.

Deze Cyrus, en na hem alle Koningen van Perfie, hebben om de wyde uitge-ftrektheid huns Koninkryx vier hoofstfe-den gehad tot den ftool huns gebiets, tewe-ten Perfepolis, Sufa, Ecbatana, en Ba-

bylon, welke laatste de voornaamfte van alle is. Xenofon zegt dat Cyrus in den herfft te Sufa, in het heeftse van den zomer te Ecbatana in Medie, daer wat kouderlucht is, en in den winter te Babylon zyn hof gehouden heeft. (k) Strabo wil dat het hof van Perfie in den zomertydt te Gaza, eene ftadt in Medie, dat Atropatia ge-naemt wort, en des winters te Ecbatana geweest is. Het welk niet waerfchynlyk is, ten zy de Koningen zich een geheel jaer lang in Medie opgehouden hebben. Ik houde het dan met Xenofon of Athe-neus, waer van de lefte zegt, dat de Ko-ningen van Perfie in het hartfte van den winter te Sufa, in het heeftse van den zo-mer te Ecbatana, in den herfft te Perfe-polis, en in het overige deel des jaers te Babylon hun verblyf gehouden hebben. (l). Hy is in de regeringe gevolgt van Hh 3 II.

1. 2 Paral. c. 36. 'P. ult. Efd r. c. I. 'P. 2, 3. & Dan. 6. 'P. ultimo.
2. 1. Herod. l. 3. cap. 89 & 160. f. ult. Conf. Xenophon l. c. Cyrip. cap. 45. & 48.
3. I. 13. T. II. op. p. m. 342.
4. I-XI. in fin. fen. in exc. Photian, fegm.-8. Juft. l. c.
5. Chron. part. pr. p. 28. & poster. p. 127.
6. 1. 1. cap. 214.
7. 1. I. c. Cyrip. cap. 44.
8. 1. lib. 12. p. m. 513. # CORNELIS de BRUINS

II. CAMBYES,

Cambyfes hier door zoo bewogen zyn geweest, dat hy aenfontts laft gegeven had tot het flaken van den zoon des ongelukkigen Konings, met byvoeging dat men hem in vryheid gestelt aenfontts zou voor hem brengen: dochg dat deze zoon tot zyn ongeluk al onder de eerfte gedood was. Dat egter Cambyfes in't begin dezen Pfammenitus by zich in eere gehouden, nochte eenigh leet gedaan had. (e) Ctefias noemt dezen Koning van Egypten Amyrtaeus, en zegt dat een zyner gefnedenen, dien hy meeft vertroude, genaamt Combapheus, de bruggen van Egypten, nevens andere geheimen aan Cambyfes ontdekt heeft: waer op deze den Koning Amyrtaeus gevangen gekregen hebbende hem geen ander leet gedaan had, dan dat hy hem alleen met zeven duizent andere Egiptenaren naar Sufa in ballingschap gezonden had. Hy verhaalt ook dat in den veltsflagh 50000 Egyptenaers, en 20000 Perfen gefneuveld zyn (f). Herodoot voegt daer by, dat Pfammenitus, als hy de Egyptenaers opgehitst had tot den afval van de Perfén, ftlier- of offenbloet had moeten drinken, en daer van aenfontts gestorven was. (g) Hy verhaelt ook de oirzaak dezès oorlogs in het begin des aengetogen (b) boex, zeggende daer dat Cyrus van den Koning Amafis eenen der beste oogmeesters van Egypten verzocht had, dien hy ook verkregen had. Maer dees had eenen haet tegen Amafis opgevat, omdat hy hem van zyn wyf en kinderen afgescheiden en verzonnen had. Waer over hy nogh wrokkende, Cambyfes ried Amafis dochter voor zich te begeren, om hem, indien hy ze geven

mocht, te bedroeven, of Cambyfes haet op zynen hals te halen, indien hy ze quam te weigeren. Amafis hier door (want Cambyfes stelde dit verzoek in 't werk) in engte gebragt zynde, kon niet befluiten zyn dogter te geven, als wel wetende dat ze by Cambyfes niet voor Gemalinne, maar voor een byzit strekken zoude. Hy durfdeze ook niet weigeren, omdat hy voor de magt der Perfén zeer bevreesd was. In deze verlegenheid bedaght hy een middel om zich te redden. Hy had namelijk by zich de dogter van zynen voorzaet Apries, of, gelyk Eufebius hem noemt, Vaphres, in wiens plaats door de weder-spanningheit der Egyptenaeren Amafis, een voornaam man onder hen, gekomen was, die tot het rijk gekomen Apries aenfontts op het aenhiften der razende gemeente deed worgen. Dus verhalen het (i) Herodoot,

Stantvastigheid des Egyptischen Konings.

Cambyfes zynen zoon, gewonnen by Caffandane, dochter van Pharnaspes, een voornaam Heer onder de Perfanen, over wien Cyrus niet alleen, maar ook alle de onderzagen op zyn bevel zwaren rou gedragen hebben. (a) De Egyptenaers zeggen dat Cambyfes uit eene dogter van Apria, Koningh van Egipten, genaamt Nitetis, geboren is. (b) dat echter geen geloof vint. Eufebius en uit hem Abul Pharajus verhalen dat Cambyfes voor den tweeden Nabuchodonofor of Nebucadnezar gehouden wort, onder wiens de histori van Judith zou voorgevallen zyn. (c). Maer Scalerig toont dat het geheele boek van Judith den Joden der Latynsche sprake onkundigh niet eens bekend is, en Hieronymus het zelve uit een Chaldeesch geschrift, dat in zynen tydt gevonden is, eer famengelacht, dan overgezacht heeft. (d).

In het vyfde jaer zyner regeringe heeft hy Egypten beoorlogt, en met de Arabieren, nadat hy vryen doortogt door hun lant verzorgt en verkregen had, eene verbintenis gemaakt; voorts Egypten veroverd, en den Koning Pfammenitus met zynen zoon en dogter gevangen genomen. Ontrent deze geschiedenis wordt ook deze byzonderheid verhaelt, dat namelijk Pfammenitus, wanneer Cambyfes de dogter van dezen Koningh met andere voornaam Egyptische Jonkvrouwen in maegdelyke kleeden had doen water halen, en voorby haren Vader gaan, deze de zoon ook met nogh 2000 jongelingeu van zyne jaeren aan de halzen geboeit, en als paarden getoomt, had ter doot laten voeren in 't gezicht van den vader, deze de oogen maar ftel voor zich nedergefla gen had, zonder eenig misbaere te maken, of eeneige bewyzen van weedom te geven, gelyk de andere Egyptische Heeren over hunne kinders deden. Maer als hy zag dat een zyner vrienden in zynen hoog ouderdom in het leger der Perfanen ging bedelen, had hy bitterlyk geschreit. Waer op Cambyfes hem hebbende doen vragen, waerom hy de elende zyner kinderen met drooge oogen had aengezien, en nu over dezen ouden man zich zoo zeer bedroefde, tot antwoord gekregen had: dat zyn huiffelyk ongeluk veel te groot was om te kunnen beschreit worden, maar de elende van eenen zyner vrienden, die in zynen uitersten ouderdom uit

magtige rykdommen in de grootste armoede vervallen was, wel verdiende met tranen beweete te worden. Dit antwoord overgebracht zynde, zou Crefus, die by Cambyfes was, uit medelyden in tranen uitgeborsten, en

1. 1. Herod. I. 2. cap. 1.
2. 1. Herod. I. 3. cap. 2.
3. Euf. P. I. Chr. p. 28 & P. II. p. 128. Ab. Pharai. Dyn. v. p.83-text.Arab.f.p.54.verf.Lat.Pocockii.
4. vid. Animadv. ad Euf. pag. 91.
5. 1. Herod.l. I. c. I. feqq.ad cap. 16. Conf.Justin. l. c. cap. 9. Eufeb. Part. post. Chron. p. c.
6. 1. Exc. Phot. fegm. 9.
7. 1. I. c. cap. 15.
8. cap. 1.
9. 1. 1. 1. 16c. feqq. # REIZEN.

en (a) Diodorus. Amafis dan had de dogter van Apries, genaamt Nititis, koftelyk doen opschikken, en aan Cambyfes in plaats van zyn eige gezonden. Maer Cambyfes haer eenigen tydt onderhouden en met den naem van Amafis dogter genoemd hebbende, heeft zy den Koning ontdekt, hoc hy van Amafis bedrogen, en zy in de plaats van zyn dogter hem toegezonden was, daer ze inder daet Aprics dogter was, dien Amafis had doen ombrengen. Hier door ontstak Cambyfes geweldigh in toorne, en aengehitd door Nititis nam een befluit van hem te beoorlogen. Dogh te laet. Want Amafis was reeds doot en begraven, als Cambyfes in Egypten quam, waerom zyn Zoon Pfammenitus deswege lyden moft. (b) Cambyfes evenwel dus te leur gestelt in zyne wrachzucht, liet, toen hy van Memphis in de ftadt Sain gekomen was, Amafis lichaem uit het graf halen, flaen, nypen, houwen, fteken, en allerhande imaet doen, ook in het einde regelregt tegen het gebruik der Perfen en Egyptenaren verbranden. De laatste zeggen wel, dat Amafis door een orakel gewaerfchuwit voor zyn doot bevolen had dat men zyn lichaem in het binnenfte der graffteed, en dat van een ander voor aen zou leggen: en dus het voorfte lichaem in plaats van dat des Konings verbrant was. Maer Herodoot flaet daer zelf geen geloof acn. (c) De Egyptische schryvers hebben gewilt dat Cyrus deze Nititis zou getrouw, en uit haer Cambyfes, en meer andere kinderen gewonnen hebben, gelyk Herodoot aenroert. (d) En Polienus (e) zegt, dat Cyrus al voor had gehad eenen togt naar Egypten te doen, om zyn Schoonvaders doot op Amafis te wreken, dat door zyn overlyden belet was: tot dat Cambyfes op zyn Moeders verzoek dit voornemen in 't werk gestelt en hier door Egypten weder aan den ftam van Apries gebragt had. Dogh wy houden het verhael van Herodoot, en der Schryveren, die met hem overeen

stemmen, voor geloofwaardiger. Evenwel het geen Polienus (f) verhaelt, dat Cambyfes name-lyk allerhande dieren, als honden, schapen, katten, en oievaers, die van dat bygeloovigh volk geërt werden, voor zyn leger had doen ftellen, en de Egyptenaars dit vernemende, uit vrees van eenige dezer dieren, by hen heiligh gehouden, te quetfen, van het werpen met schichten ophielden, en hy door zulke eene krygslift zich meefter van de ftadt Pelusium had gemaakt, is zoo onwaerfchynlyk niet, maer in tegendeel wel aen te nemen van een volk, zoo zeer met afgoderye bezoedelt.

Cambyfes op deze wyze Egypten bemagtigt hebbende, hebben de Lybiërs en Cyreners zich uit vreeze vrijwillig onderworpen, fchattingen betaalt, en den Koningh gefchenken gebragt: hoewel de laaste niet zeer aengenaem waren om de geringheit hunner giften. (g) Wyders nam hy drie krygftoten voor, eenen te water tegen de Carthagers, en eenen te lant om den tempel van Jupiter Ammon te bestormen, ook nogh eenen tegen de Ethiopiërs, die tegen het Zuiden in Africa woonden, en Macrobiërs, dat is langlevenden hy de Grieken genoemt werden. (b) Den eerften togt wilde hy gedaan hebben van de Feniciërs: doch deze weigerden tegen hunne afkomelingen en bontgenooten te fryden, en Cambyfes durfte hun gramfchap door dwangh niet op zynen hals halen. De tweede togt gelukte niet beter, zynde vruchteloos gemaakt door de stormwinden, en zantbuien, die het uitgezonden krygsvolk vernielden. Dit vint men dus verhaelt by Herodoot (i), en Justinus (k). Om den derden togt te doen gelukkt zond hy boden vooruit met gefchenken aan den Koning der Ethiopiërs, onder voorwending van de Tafel der Zonne te mogen bezien, maar inder daet, om de zaken des lants te befpielen. Met deze tafel der zone is het naer het verhael der oude fchryveren dus gelegen. Buiten de voorfteden van Ethiopie wort een weide gevonden, waer in de bewintfluiden van Ethiopie des nagts heimelyk allerhande gebraden vleefch van viervoetige dieren brengen. De dagh gerezen zynde wordt yder vrijheid gegeven van daer te gaan eten. De inwoners nu zyn zoo verblind dat ze gelooven dat de aerde deze fpyzen geadigh uitgeeft, door middel der zonne, waer uit de naem van Zonnetafel gefproten is. De bootchap- pers, van Cambyfes hier in gebruikt, waren genomen uit het volk, genaamt Ichthyophagi, of vifcheters, en gelaft aan den Koningh te brengen een gefchenk van een purper kleedt, eene gedraaide goude keten, armbanden, wat balfem, en een vat wyns. Deze gekomen zynde, en den Koning in hunne aenspraak vatte toezegginge gedaan hebbende van Cambyfes vriendchap, had het bedrogh gemerkt, en hun ronduit in het aengezicht gezegt dat ze verfpieders waren, en logens voorbragten: dat hun heer ook een onredelyk man was, dewyl hy, eene rede- lychtheid over zich hebbende eens anders lant

1. I. r.p.m.43.ed.Steph. & p.62.edit. Wechelianaë.
2. Conf. Diod. Sic. l.c. & Athen. l. 13. pag.m. 560.
3. vid. l. 3. cit. cap. 16.
4. 1. 1. cap. 2.

5. Strateg. l. 8.
6. 1. 1.
7. 1. Herod. l. c. cap. 13.
8. 1. Mela de fitu orb. l. 3. cap. 9.
9. 1. 1. cap. 16.
10. 1. 1. cap. 9. # CORNELIS de BRUINS

lant niet begeren zoude, maar met zyn eigen te vrede zyn, nocte menschen, die hem noit beledigt hadden, zoeken onder 't jok te brengen. Dit gezegd hebben- de had hy hun eenen grooten boogh, nadat hy hem eerst gefpannen en afgechoten hadt, gegeven, met laft om dien aan Cambyfes over te brengen, en hem uit zynen naem te bootfschappen, dat, zoo de Perfen raedt wiften om dien boogh zoo gemakkelyk te spannen, hy vry ko- men mogt van de Ethiopiers met eene groote krygsmagt te beoorlogen, maar ondertuffchen den Goden danken, dat zy tot nogh toe den Ethiopiërs niet ingaven, een ander lant buiten het hunne te begeren. Hier op had hy ook het purper kleet genomen, en gevraagd van wat stoffe, en hoe het gemaakt was. De Gezanten hem hier van bericht gegeven hebbende, had gy geantwort: Bedriegelyke menschen, bedriegelyke klederen. Ook over de ketenen en armbanden gevraagd en antwoord onfangen hebbende hadde hy daer mede den spot gedreven, en ze als voor boejen aengezien, zeggende dat hy banden had, die vry fterker waren. Van den balfem had hy het zelfve als van de klederen gezegt. De wyn zeide hy dat hem gemaakt had, vragende, wat de Koning van Perfie voor Ipys gebruikte, ook hoe vele jaren een Perfaen wel leef- de. Men had hem geantwort dat de Konigh broot at, welk broot van terwe gebakken wiert, en de hoogfte ouderdom der Perfen niet boven de 80 jaren heen fleegh: en hy daer op toen gezegt, dat hy zich geenfins verwonderde dat zy het lyf houdende by drek zoo weinige jaren leefden, en zy wel weten mochten dat ze den wyn dank te wyten hadden dat ze nogh zoo langh, als zy zelfs zeiden, leef- den. De gezanten toen wederzys hem vragende wat dan zyn leeftogt en levens- tydt van zyn volk was, hadden tot ant- woort ontfangen, dat de meeste zyner on- derdanen honderd en twintigh, en eenige nogh hooger jarenbereikten: en dat hun spyze gekookt vleesch, en hun drank melk was. Als zy zich hier over wonder- den, had hy hen tot een waterwel ge- bragt, waer van het water zoo licht was, dat het geen hout, nogh iets van de al- lerlichtfte stoffe boven den gront houden konde, en dit over zich hadt dat al wie zich daer mede gewaffchen hadden eenen geur van zich gaven, als ofze met olie, die naer violen rook, befreken waren. Voorts toonde hy hun de kercken, waer in de gevange- nen met goude ketenen ge- bonden lagen, en daer by de glaze zerken, waer onder de doode lichamen met pleifter overtrokken, en naer het leven beschil- dert, gelegd waren. De Gezanten hun afficheit ontfangen hebbende deden van

alles verflagh aan Cambyfes, die over het antwoord des Ethiopischen Konings ver- gramt voortgerukt was; maar zyne krygs- benden waren op dezen moeiljyken togt door gebrek van

alles tot dien noot ge- bragt, dat ze by lotinge den tienden man geflacht en opgegeten hadden: zoodat hy gedwongen ware geweest, om de ganfche vernieling zyns legers voor te komen, de- zen togt te laten fteken, en weder naer Egypten te keeren. Van dit alles doet Herodoot (a) nogh breeder verhael, dien de lezer nazien kan. Maer Strabo vertelt dat Cambyfes diep in Ethiopie doorge- drongen is, en op een eilant eene ftadt gebout heeft die hy naer den naam zyner zufter of gemalin daer overleden, Meroë genoemd heeft. Ten minfte, zegt hy verder, is die naam ter eere van eene vrou aan dit eiland en de ftadt gegeven. (b). Hier mede ftemt Jofefus over een, zeg- gende dat Cambyfes deze ftadt ter gedach- teniffe zyner zufter Meroë genoemd heeft, daer ze voor dezen den naam van Saba had. (c). Hoewel Diodorus flaande hout dat Cambyfes die ftadt ter eere zyner Moeder den naam van Meroë gegeven heeft. (d). Dogh dit ftrydt tegen het zeggen van He- rodoot, die de moeder van Cambyfes Caffandane noemt, en tot bekrachtiging van zyn zeggen behoorlyke omftandinghe- den bybrengt. Evenwel fchynt uit het verhael van Diodorus, Jofefus, en Stra- bo te moeten beflooten worden, dat Cam- byfes verder in Ethiopie gedrongen is, dan van Herodoot verhaelt wordt. Dogh wy laten den lezer zyn gevoelen vry.

Als Cambyfes nu te rugh getrokken was naer Memplis, en de Egyptenaers met hunne priesteren hunnen Apis (dit was een kalf, zwart van lyf, hebbende een witte vierkante bles op 't voorhoofd, een tekene van eenen arent op den rug, een torre of fchalbyter op de tongh, en tweederhande hair in den ftaert) in ftate- lyken ommegangh met groot gejuich omleidden, wert hy zeer verbolgen, om dat hy waende dat men om hem te be- fichimen vreugde bedreef over zynen mis- lukten togt naer Ethiopie. De priesters hier over verlegen wilden hem ftilen met zeggen dat hun een Godt verschenen was. Waer op hy hen gebodt dit kalf voor hem te brengen. Het welk gekomen zynde trok hy zynen degen, en meenen- de den buik te treffen, quetfte hy de heup. Het bloet ziende vlieten lachte hy overluit, en dreef den priesteren toe dat zy fchel- men en bedriegers waren, die by hem voor Goden wilden doen doorgaan dieren, die vleefch en bloet hadden, en met ftael kon-

1. 1. 1. 1. 21.feqq. ufq. ad caput 26.
2. vid. l. 17. p. m. 790.
3. 1. Anr. Jud. I. z. c. 5.
4. vid.l. i.p.20.ed.Steph.vel.p.29.ed.Weche liane. # REIZEN.

konden gewont worden; en dat dit een Godt was, die den Egyptenaren waardigh was. Wat hem belangde, dat hy toon zoude, dat men niet ongestraft den spot met hem dreef. Dit gezegd hebbende deed hy de priesters geeftelen, en de Egyptenaers die deze feitelyke flaetfie gehouden hadden, doden. Apis storf in den afgodifchen tempel aan zyne wonde, en wert, buiten weten van Cambyfes, van de priesteren begraven. Dus verre gingh naer (a) Herodoots getuigenisse der blindheit van dit

volk. Strabo (b) en Justinus (c) voegen hier by, dat Cambyfes den tempel van Apis, en andere afgodische Kerken der Egyptenaren heeft doen verbranden en verstoren. De Egyptenaers geven voor dat Cambyfes om dit bedryf gestraft is, zoodat hy zinneloos wierd: doch uit de woorden van Herodoot is af te nemen, dat hy al te voren niet wel by zyn verflant was. Want hy getuigt dat deze vorst al van zyn jeugt af de vallende ziekte is onderhevigh geweest, zoo dat niet te verwonderen ware, zoo by zulk eene quade gefeltenisffe van lichaem, ook ongesteltheid (d) van herffelen gekomen is. Doh het schynt dat hy toen eerst zyne wreethet heeft begonnen in 't werk te stellen, latende zynen eigen Broeder Tanyoxarcas, of Smerdis (gelyk Herodoot, Justinus, en anderen hem noemen) van 't leven berooven. Om wat oirzaak zulk geschiet zy, daer ontrent is groot verschil by de Schryvers. Herodoot brengt twee redenen by, jaloufie, en vrees. Want voor eerst, zegt hy, was Cambyfes zyn Broeder nydigh, omdat hy den grooten boogh, hem van den Ethiopischen Koningh gezonden, met twee vingeren opge-spannen hadt, dat niemant der Perfi- nen hem na kon doen. Ten anderen had hy gedroomt dat een bode uit Perfie (werwaert zyn broeder heen getogen was,) hem quam aangezeggen, dat Tanyoxarcas op een Koningklyken ftol gezeten met zyne kruin den hemel bereikte. Dit was de reden, die hem deet dugten dat zyn broeder hem doodden en het Ryk bemagtigen zou. Van deze bekommering dan zich willende ontflaan beval eenen zyner getrouwte Perfi- anen, genaemt Prexalpes, (Justinus noemt hem Cometes) op wien hy zich meeft verliet, zynen broeder te doden, die hier op naer Perfie getrokken hem by Sufa op de jagt vermoort, of zoo anderen willen, naar het roode meer (hier door moet men verflaan de Sinus Perficus, die by zommigen mede dus genoemd wort) gelokt, en daer in verdronken heeft. (e). Hoewel Ctefias vertelt dat

Tanyoxarcas zekeren Magus, genaemt Sphendadates, dien Herodoot Smerdis noemt, om eenigh wanbedryf geïlagen hadt, en deze hem by zynen broeder Cambyzes aengeklaegt, en uit wrealklucht beschuldigd dat hy den Koning had lagen gelegd, brengende tot bewys van zyn schult by, dat Tanyoxarcas ontboden zyn de niet verschynen zoude. Op dit zeggen zou Cambyfes zynen broeder by zich ontboden hebben, en deze door belet niet aenfontts kunnen verschynen. Het welk des aenbrengers geloof vermeerde, en hem flouter maakte. Maer Amytis, dochter van Aftyages, en moeder des aengeklaegden, het bedrogh van den Magus bemerkende, trachtte Cambyfes het tegendeel in te boezemen, die ook zich hielt als of hy den aenbrenger niet geloofde. Maer zynen broeder, de derde reize ontboden, en hem op zyn aankomst omhelst hebbende, liet hy ondertuffchen zyne gedagten gaan om hem buiten weten van Amytis van kant te helpen. Hier over nam hy overlegh met den Magus, die zynen broeder zoo geelk of hy uit zyn aengezicht, gelyk men zegt, gefneden was. De Magus riedt hem, hy zou quanfuis bevel geven om den valchen aenbrenger te doden: dewyl op die wyze zyn broeder, die hem dus geleek, kon omgebracht, en dus een schyn

by zyne moeder en het volk gegeven worden dat de Magus gedoot was, die hierom in de kleedingh van Taxyxarcas gesteken wert. De raedt wert goetgekeurt, en hier op aen Taxyxarcas offenbloet te drinken gegeven, dat hem de doot aanbragt. De Magus ondertuffchen, die voor 's Konings broeder gingh, wert naer Bactriana gezonden, daer hy dezelve zaken, die Cambyfes broeder gedaan hadt, verrichtte. Dit bedrogh bleef eenigen tydt verborgen, omdat de Koningh het stuk alleen aan drie men- felen, genaemt Artifyras, Bagapates, en Ixabates ontdekt hadt. Vyf jaren evenwel daerna wert het aen den dagh gebragt door eenen Tibetheus, eenen gefnedenen, die van den Magus, zynen heere, geïlagen was, en hierom het aan de Koninginne Amytis ontdekte. Deze vorderde daer op den Magus van Cambyfes, die geweigert hebbende hem over te leveren, zegt men dat zy hem zoude vervloekt, vergif ingenomen hebben, en daeraen geboorten zyn. (f). Het tweede bewys van wreethet of dolheid van Cambyfes gaf hy in het moorden zyner gemalin, die met een zyn zuiter was. Want Herodoot vertelt dat hy verliëft op eene zyner zuiteren, en hierom genegen haar te trouwen, dat tegen de gewoonte der Perfi- ntreedt, de Koningklyke Rechters (deze waren gekoren uit de voornaemste Perfi- anen, om uitleggers

1. 1. 1. cap. 29.
2. I. X. p. m. 473. lib. XVII. p. 805. & p. 816.
3. 1. cit.
4. 1. 1. 1. cap. 33.
5. 1. Her. l. c. cap. 30. Conf. Juff, l. c.
6. 1. Exc. Phor. fegm. 10. & 11. # CORNELIS de BRUINS

en hantbavers der wetten te zyn, waerom alle zaken van gewicht voor hun gebracht werden) gevraagd heeft, of hun eenige wet bekend was, die toeliet dat men zyn eige zufter trouwen mogt: en alsze ge- antwoord hadden dat ze wel geene wet van zulk eene toelating kenden, maar wel eene andere, waer by een Koningh van Perfie bevoegt was te doen al wat hem behaegde; aenfontts hier op zyne oudfte zufter *Arofa*, die naderhand aan *Smerdis*, en eindelijk ten huwlyk genomen heeft, trouwende ook daerna zyn jonger zufter, die hem in den togt naer Egypten gevolgt zynde, naer allen schyn den naam van Meroë gehadt heeft, en van hem op eene wreede manier omgebracht is. De Griexe schryvers zeggen, volgens Herodoots getuigenis, dat Cambyfes eenen jongen leeu met eenen jongen hont had doen vechten, en dat, als de leeu den hont font te over- meesteren, een andere hont, die te gelyk met den eerften geworpen was, zynen broeder (om zoo te spreken) in noodt ziende, van het touw, daer hy aen ge- bonden lagh, losbroken, en hem te hulp gekomen was, en datze dus hun beide den leeu verwonnen hadden: en dat Meroë dit aenschouwende tranen ge- ffort, en van Cambyfes hier over gevraagd zynde geantwoort hadt, dat ze ziende, hoe deze twee honden elkander hielpen, aen haeren broeder *Smerdis* of *Tanyoxarcas* gedagt had, verzekert zynde dat niemant zyn doot wreken zoude. Dit zeggen zoude hem tot zulk eene gram- schap verwekt

hebben, dat hy haer ter dood deed brengen. Maar de Egyptenaers verhalen dat zy aen tafel zittende, en de bladeren van falade van de krop af- getrokken hebbende, haren gemaal en broeder zou gevraagd hebben, of de krop met of zonder de bladen schooner was. En als hy geantwoort hadt dat hem scheen datde krop met de bladeren schooner was, zou ze hem toegedreven hebben, hy ware deze kropfalade 't eeniger tydt gelyk geweeft, toen hy het huis van Cyrus van zoonen ontbloote: waer over hy zoo verbolgen zou geworden zyn, dat hy haer den zwangeren buik te barfte trapte, en zy daer op ontydigh verloffende den geeft gegeven hadde. Ook had hy den zoon van *Prexaspes* zynen gunsteling, die zyn schenker was, een pyl door 't hart geschoten, om zynen vader *Prexaspes* te overtuigen, dat de Perfen qualk van hem geoordeelt hadden, als ze zeiden dat hy dol en dronken was. Want dezevan hem gevraagd wat zyne onderdanen van hem oordeelden had hem tot antwoord toegevoegt, dat alles in hem pryffelyk was, dit alleen uitgezondert, dat hy te veel genegen was tot het drinken van wyn.

Dezen zoon dus ongebracht zynde liet hy het lichaem opfyden, en de punt des pyls in het hart vindende vraegde hy den vader met een bly gelact, of hy wel iemand kende, die diergelyk een schoot zou kunnen doen. *Prexaspes* des Konings uitzinnigheid merkende, en hierom ook voor zich zelven vreezende, kon niet anders bekennen, dan dat zelf geen Godt zoo gewis treffen zoude. Den volgenden dagh liet *Cambyfes* twaelf der voornaemste Perfaenche Heeren, zonder dat'er eenige reden was om hen van het leven te berooven, levendigh tot aan 't hoofd in d'arede delven. *Crefus* dit ziende riedt hem ten beste, hem vertoonende hoe gehaet hy op zulk eene wyze zich zelven maakte by zyne onderzaten, en daer by voegende dat hy op het bevel van zynen vader de vryheit nam van hem zulk befaan af te raden. Maer *Cambyfes* verbitterde zich zoo, dat hy in scheltwoorden tegen hem uitborft, verwytende hem dat *Cyrus* op zynen raedt den oorlogh tegen de *Maffageten* aengevangen, en daer door zyn leven verloren hadt. Dit gezegte hebbende greep hy zynen boogh, van meeningh hem te doorlichten. *Crefus* ontvluchtte hem, die egter zyne trawanten beval hem om te brengen. Maer deze veranderlyke zinnen des Konings kennende verbergden *Crefus*, opdat zy hem, zoo de Koningh mogt beroungen van zulk een wreede belluit genomen te hebben, zouden mogen voor hem brengen, oordeelende dat men hem tydigh genoeg ter dood kon brengen, als de Koning niet meer aen hem denken zou. Niet langh daerna begon *Cambyfes* *Crefus* te missen: het welk de hofdieners gemerkt hebbende hem te kennen gaven dat hy nogh leefde. Deze tyding nam hy wel met blyschap aen, maer dwong alle de genen, die hem tegen zyn bevel in 't leven behouden hadden, te iterven. Veel diergelyke flukken regtte *Cambyfes* aen, zich vergrypende zoo wel tegen de Perfen, als zyne bontgenooten, zoo dat hy zelf de oude graven liet openen, om de doode lichamen te bezien; om geene verdere buitensporigheden aen te roeren. (a)

De dood van Cambyfes word van de schryveren ook op verscheide wyzen ver- haelt. Herodoot zegt, dat als hy dus uit- zinnigh zich eenigen tydt in Egypten op- hielt, de twee *Magi*, die broeders waren, welker een genaemt *Patizithes* het bewijnt had over de huiffelyke zaken des Konings, een vloekverwantchap gefmeedt hebben om van Cambyfes af te vallen, en het ryk aen zich zelven te brengen. Hier toe was te grooter schyn van hope, om- dat de andere broeder, genaemt *Smerdis*, zoo-

1. vid. Her. I. 3.c. 31. feqq. ufque ad c. 38. Conf. cap. 68. & 88 & Jull. l. c. # REIZEN.

zoodanigh geleek naer den broeder van Cambyses, dien hy had laten dooden, dat'er tuffchen hen beide ganck geen onderscheit te maken was. Van deze lift be-dienden zy zich dan, latende een gerucht loopen dat *Smerdis*, broeder van Cambyses, nogh in leven was, en het Ryk aenvaert had: waerom ze het volk geboden Cambyses niet langer, maar dezen te gehoorzamen. Ook hadden ze licht te begrypen, dat elk een licht Cambyses om zyne wreedeit af, en zynen broeder toe-vallen zoude. Dus zonden ze naer Egypten en andere landen Herouten, om dezen laft aan de legers van Cambyses bekend te maken. Cambyses eenen der Herou-ten, die daer gekomen was, vernomen hebbende, nam zyne bootchap voor waer-heit aen, geloovende dat *Prexaspes*, dien hy den moort zyns broeders belaft had, hem bedrogen, en den zelven in 't leven behouden hadde. Hy doet hem derhal-ven roepen, en vraegt hem af, of hy volgens zyn bevel zynen broeder omgebracht had. Dees hout het staande, en verzoekt verlof van den Herout aentfontste mogen volgen, om te zien, of hy niet zou kun- nen ontdekken, waer het werk schortte. Cambyses faet hem zyn verzoek toe: waer op hy verneemt dat de Herout zynen laft niet van *Smerdis*, *Cyrus* zoon, zelf, maar op zynen naam van den *Magus*, die over Cambyses huiszaken gestelt was, ontfan-gen had. Hier uit viel niet zwaar voor *Prexaspes* bemerken, dat deze het schelm-stuk gefmeedt, en zynen broeder *Smerdis* in de plaats van 's Koningsbroeder gefelt had. Hy tot den Koningh wedergekeert en van hem ondervraegt zynde, ontdekt het antwoord van den Herout, en met een wat gedachten hy heeft over den *Magus Smerdis*. Cambyses schrikkende op het hooren van dien naam, bevint dat hy zynen droom qualyk begrepen, en zynen broeder onschuldig van 't leven heeft doen berooven. Hier over zich beklagen-de, befluit hy te paerde te flygen, en met zyn leger naer *Sufa* tegen den *Magus* op te trekken. In het optygen valt hem zyn zwaart uit de schede, en quettst, naermen voorgeeft, zyne heup op dezelve plaats, daer hy onlangs *Apis* eenen houw gege-ven had. Dus gewond vraegt hy hoe het ftedeken, daer hy was, genoemd wier-de, en krygt tot antwoord dat het *Ecbatana* heette. Nu verhaelt men dat het orakel uit de Egyptische stad *Butus* hem voor-zegt had dat hy te *Ecbatana* fterven zoude: het welk hy altydt van *Ecbatana*, de hoofdstad van *Medie*, verstaan hadt. Maer nu hoorende een ander *Ecbatana* hier in *Syrie* noemen, wert hy

verbæft over het bedryf van den Magus, zeggende: Hier zal Cambyses Cyrus zoon moeten sterven. Twintigh dagen hier na, riep hy de voor-

naemste Grooten van Perzie voor zich, en klaagde hun, hoe hy door eenen droom bedrogen, zynen eigen broeder had doen ombrengen, verzoekende hierom hen, en byzonder de Achaemenen het ongelyk hem door den Magus aengedaan te wreken, en zorg te dragen dat het Ryk dogh niet weder in handen der Meden geraakte. Wilden ze dit doen, zy zouden over-vloedt hebben van alles: wilden ze niet, zoo wenchte hy hun gebrek toe, en elken Perfaen in het byzonder, dat hy dan zulk een einde mogt hebben als hy. Dit gezegt hebbende, zou hy alle zyne bed-ryven beschreit, en niet lang daarna aen zyne wonde overleden zyn, nadat hy ze-ven jaren en vyf maenden geregeert, en geene kinderen nagelaten had. (a) Ctefas verhaelt dit alles geheel anders, zeggende dat als Cambyses, toen hy zynen broeder had laten ombrengen, en zyne moeder Amytis zich zelve met vergif had gedoot, bezigh was met offeren, het bloedt van het offerbeeft niet had willen vloejen, dat hem groote ontfeltelteniffe had aengebracht. Dat ook Roxane, zyne Gemalin, eenen zoon zonder hoofdt ter werelt had gebragt, het welk de Magi gezegt hadden dat be-tekende dat hy geen en navolger in het Ryk zoude nalaten. Ook was zyn moeder hem by nacht in den droom verschenen, en had hem over den moort, aen zynen broeder begaan, gedreigt. Voorts was hy naer Babylon getrokken, daer hy tot tydt-korting een stuk houts met een mes wil-lende polyften, dit hem uit de handen ge-glipt was, en eene spier zyner heupe door-gefneeden hadt, waer aen hy elf dagen daarna gestorven was, nadat hy twee-en twintigh jaren geregeert hadt. (b) Strabo (c) verhalende dat hy van het Ryk be-rooft is door de Magi, gebruikt het Griex woort Καλανίω, dat zoo wel van 't leven, als van 't Ryk berooven betekent. Maer wy zyn van gevoelen dat die schryver dit woort in den laatsten zin genomen heeft. (d) Oforius zegt wel, dat Cambyses van de Wyzen of Magi gedoot is, zonder dat hy evenwel verhaelt, hoe veel zy in getal waren: daer in tegendeel (e) Hieronymus uitdruckkelyk zegt, dat zeven Magi Cambyses zouden vermoort hebben. Maer het is in hun beide een groot misverstandt, frydende regelrecht tegen de oudste en beste schryvers. Want indien wy Pau-fa-nias (f) gelooven, is lang daarna ter by-zondere gedachtenille deze fabel of zwaart, waer mede Cambyses onvoorziens gewond is geweest, binnen Athenen bewaert. Be-hal-

1. vid. Herod. I. c. cap. 61. ufque ad c. 67. Conf. Juft. I. c. Sulp. Sever. Hift. facr. l. 2. p. m. 116.
2. vid. in Exc. Phot. fegm. 12.
3. lib. 15. fub fin. feu p. m. 736.
4. Hift. I. 2. cap. 8.
5. Comment. in Dan. cap. XI.
6. 1. 1. Defer. Graec. cap. 29. # CORNELIS de BRUINS

halven dit verhaalt Eusebius (a) dat Cambyses agt jaren het Ryk bezeten heeft. Maer hy schynt een vol of even getal (numerus rotundus by de Latynen genoemd) voor een oneven gebruikt te hebben. Om Ctefias nu met Herodoot over een tebrengen, meenen eigne geleerd dat Cambyses nogh by het leven van Cyrus den titel van Koningh over Perzie verkregen, en Ctefias die jaren mede by die van zyne volftandige regeringh gerekent heeft, gelyk ook Clemens Alexandriner ook gedaan zou hebben, die Cambyses negentien jaren toe schryft. (b) Jofeus legt Cambyses maar zes jaren toe (c), hoewel t'onrecht. Wyders is Cambyses, gelijk reede gezegt is, in de regeringe gevolgt van

1. SMERDIS den Magus, ondersteunt door zynen Broeder PATIZITHES.

Dezen noemt Ctefias, als reets gezegd is, Sphendadates, en verhaalt dat Bagapates en Artafyras, twee gefnedenen, al by het leven van Cambyses voorgehad hebben het Koningryk in handen van den Magus te stellen, (d) gelyk hy dat ook na de doot van Cambyses verkregen heeft. Hierin verschillen eenigzins Herodoot en Justinus, waer van de laatste hem Oropastes noemt, zeggende dat syn broeder, wiens naam hy verzwylt, dezen, al eer de doot van Cambyses rugtbareert, in de plaats van Mergis, of Smerdis, broeder van Cambyses, dien het ryk uit erfrecht toe quam, en dien hy in alle deelen geleeck, gestelt heeft: gaande dit te gemakkelyker, en heimelyker toe, omdat by de Perzen onder schyn van Majesteit de persoon des Konings weinig gezien wert. Herodoot verhaalt, dat de Perzen, die ontrent Cambyses waren, als hy storf, zich geenfins konden inbeelden, dat de Magi het Koningryk ingenomen hadden, zich vaft latende vooritaen, dat al het gene Cambyses van de doot zyns broeders hun gezegt hadt, enkel uit afgunst geschiedt was, om hem hier door by alle Perzen verdacht en gehaat te maken. Hierom beelden zy zich vaft in dat Smerdis syn broeder op den troon zat, inzonderheid toen Prexaspes na Cambyses doot uit vrees niet bekennen dorft dat hy s'Koningsbroeder van het leven berooft hadt, ja het zelfve plat uit ontkende. Dus regeerde de Magus onder den naam van Smerdis, Cyrus zoon, gerufliek zeven maanden, die nogh overigh waren tot vervulling van het agtite jaar van Cambyses. En opdat hy in dezen tydt de gunst en liefde des volks mogt winnen, ontfloegh hy alle de natien, die onder syn gebiet stonden, voor drie jaren van alle schattingen, en den laft des krygdsdiensts. Ook hielt hy by zich alle de wyven en bywyven van Cambyses. Maer dewyl hy noit uit het Koninglyk Paleis of Slot quam, nochte iemandt der Perfiante Grooten voor zich liet komen, kreegh Otanes, of Oftanes, een voornaem en rijk Heer, zoon van Pharnaspes, en broeder van Caffandane, gemaline van Cyrus, ook uit dien hoofd Oom van Cambyses, als by Herodoot (e) blykt, groot agterdenken, of hy niet eer de Magus dan de zoon van Cyrus wezen mogt. Hierom liet hy syn dogter Phaedyne, die mede onder de Koninglyke bywyven deze bedrieger ten dienst stond, heimelyk afvragen, of ze by Smerdis Cyrus zoon, of by een ander sliep, latende haar

aanzeggen, zoo ze hem niet kende, dat ze zich des bevrage zou by Atoffa, zuster van Cambyses, en Smerdis. Maer deze liet hare vader boot schappen, datze nogh met Atoffa, noch met eenige andere vrou spreken konde, dewyl deze Vorst, wie hy ook wezen mogt, zoodra hyden Koninglyken troon bekloomen hadt, alle wyven en bywyven van elkander had gescheiden, en elk bijzonder bewaren liet. Dit antwoordt fierkte Otanes in syn vermoeden: waerom hy syn dogter belafte datze, als het haar beurt was by den Koningh te flapen, stillekens, als hy in slaep was, zyn hoofd zou betaften, om te weten of hy ooren hadt, gevende haar te kennen dat hy ooren hebbende Cyrus zoon, en zonder ooren zynde de bedriegelyke Magus was, dien Cyrus, gelyk Herodoot, of Cambyses, gelyk Justinus wil, de ooren om eenig wanbedryf had doen affynden. Als de dogter dus onderregt kort daer aan haar vader te kennen gaf, dat de Koning geene ooren hadt, ontdekte Otanes het bedrogh eerst aan Asphathines en Gobryas, twee voorname hoofden der Perfianen, nemende nogh eerst drie andere vertrouwde vrienden, namelyc Intaphernes, Megabyzus, Hydarnes, en eindelijk ook Darius, Hyttaf pes zoon, die Lantvoogt van Perzie was, en die by geval van Sufa uit Perzie gekomen was, in het vloekverwantchap aan. Onder deze zeven eedtverwanten werd befol ten dezen bedrieger den hals te breken, en den aenflagh zonder toeven in't werk te stellen, opdat niet het een of d'ander door verwylen van het stuk den moedt laten vallen, en de zaak dus uitlekken mogt. Terwyl zy hier mede bezigh syn, hadden de twee Magi Gebroeders befloten Prexaspes, die alleen van de doot van Smerdis, wettigen zoon van Cyrus, kennis hadt, en onder de Perzen zeer gezien was, op hunne syde te trekken. Zy hem

1. P. I. Chron. p. 28. & II. p. 128.
2. vid. Ed. Simf. Chron. Cathol. part. V. sub ann. 3483. feu p. m. 9.
3. lib. XI. Ant. Jud. cap. 3.
4. vid. l. c. segm. 13.
5. I. 2. cap. I. # REIZEN.

hem ontboden en doen zweren hebbende dat hy het bedrogh geheim zou houden, doen hem overgrote beloften, en vergen hem hier op te klimmen op eenen toren, en van daer alle de Perfianen, gelaft onder den muur van 't kasteel te verschynen, openlijk te verzeeken dat Smerdis Cyrus zoon, en geen ander Perfie regeerde. Prexafpes belooft hun dit te zullen doen, maar breekt syn woort. Want op de beftemde hoogte gekomen zynde begint hy het geschacht van Cyrus in orde van Achemenes af op te halen: en dus op Cyrus zelf gekomen zynde te vertellen de meeningvuldige weldaden door hem aan de Perfianen bewezen, niet verzwygende in het einde hoe hy door Cambyfes gedwon gen was zynen broeder Smerdis om te brengen. Dit hadde hy, voegt hy'er by, tot deze tydt toe uit vreze van syn leven te zullen verliezen, verborgen, en het tegen deel ftaande gehouden: doch dat hy nu befloten hadt de waerheit niet langer voor de Perfien te verbergen, en hun eenen vloek op den hals wenichte, indien zy het bedrogh

der Magi ongewroken lieten. Dit met luide stemme uitgezet hebbende wil men dat hy zich van boven van den toren af zou gestort hebben. Van dit voorval wiften de zeven vloekverwanten niet, maar zynde op den wegh naer 's Konings paleis hoorden ze verhalen wat met Prexafpes gebeurt was: waer over zy verschrikt zynde van den wegh afstraden, om nader met elkander hier over raadt te plegen. Otanes en eenige van den hoop wilden het stuk uittellen: maer Darius, Gobryas, en hunne vrienden hielden ftaande dat men geen oogenblik moest verzuimen. Terwylze hier over oneenigh zyn, zienze zeven paar havikken vegten tegen twee paar gieren, hen vyandelyk verpikkende en vervolgende. Hier door, als door een goetd voorteken aengezet zetten hunne gangh naer het Koningslyk hof. De wachten aan de poort laten hen, als heeren van aanzien, en pragtigh uitgedoft, doorgaan, zonder hen te vragen, waer ze heen wilden. Maar als ze verder maer binnen doortraden, hielden de gefnedenen, die daer de wacht hadden, hen met veel vraghs op, en betwiff ten hun den ingangh: zoodatze hun geweer trek kende alles velden wat hun voorquam. De Magi juijft by een zynde om het stuk van Prexafpes te overleggen schoten op het geschreeuw der gefnedenen toe, en zie nde water gaande was dagten op zich te verweeren. D'een vatte eenen boogh, d'ander een lans, waer mede hy ook, eer hy gedoot wert, Affathernes in zyne heup quetfte, en Intaphernes van een ooggh, maar niet van 't leven beroofde: hoewel Jutinus wil dat hy twee van die heeren zougedood hebben, het welk andere schryvers ont kennen. Die den boogh gevat hadt konde die om de nabyheid zynsvyants niet gebruiken, waerom hy in een slaap vertrek vluchtte. Maar hy wert wel heeft gevolgd van Darius en Gobryas, die den Magus om den middel gevat vafthielt, opdat hy van Darius zou doorfteken worden. Maer dees vreezende dus doende (omdat het donker was) met eenen zynen vriend te zullen wonden bleef staan, waerom Gobryas hem toeriep, hy zoude maar toeftoeten, al zoude hy hem zelf ook doorfteken. Darius hier op fteekt toe, zynde het geval hem zoo gunstigh dat de Magus geveld, en Gobryas ongeraakt bleef (a). Van Herodoot verschilt Ctesias in de namen der personen, en andere omstandigheden. Want dees verhaalt dat Ixabares (men kan door dezen niemant anders verstaan dan Prexafpes by Herodoot genoemd) met het lichaam van Cambyfes naar Perfie gekomen zynde, en gezien hebbende dat de Magus onder den naam van Tanyoxarces het Ryk bezat, hem aan het ganche leger bekend gemaakt, en syn bedrogh ontdekt heeft, dat hy daer op voorts naer eenen tempel gevlucht, en door laft van den Magus daer uitgehaalt, en onthoofd is. Hier op, zegt hy, had den zeven Perfiaen vorten, namelyk Onophas, Idernes, Norondabates, Mar donius, Bariffes, Artaphernes, en Darius Hytafpes zoon, zich verbonden om dezen bedrieger af te maken, en twee der gefnedenen Artafras en Bagapates op hunne zyde gekregen, en zich dus meesters gemaakt van alle de fleutelen der Konningklyk paleis geraekt, en hadden den Magus vinden leggen by een Babylonisch bywyf, die de vloekverwanten zie nde aen komen van het bedde gefprongen was, maer geen geweer by de hand vindende (dit had Bagapates dus heimelyk beschikt) eenen

gouden ftoel gebroken, en met des zelfs voet zich zoo lang verweert had, tot dat hy eindelijk gewoont zynde het leven daer by in schoot, nadat hy zeven maenden geregeert had (b). Hier uit kan men zien, dat deze oude schryvers in de zake zelve overeenkomen, schoon zy in de omstandigheden eenigermaaten verschillen. Waerom Ammianus (c) en Valerius (d) Maximus verre van de waerheit af zyn, als ze zeggen, dat zeven Magi na de doot van Cambyfes het Koningskryk aan zich genomen hebben, daer maer een eenige geregeert heeft, en door zynen

li 3 Broec-

1. Her. l. c. cap. 66. seqq. usque ad cap. 79. Conf. Justin. I. cit.
2. Vid l. cit. fegm. 13. feq.
3. lib. 23. cap. 6.
4. lib. 9. cap. 2. # CORNELIS de BRUINS

Broeder in de regeringe ondersteunt is geweest, die beide naderhand door zeven voornaamde Heeren zouden gedood zijn, gelijk buiten de reeds aangezogene schryvers mede betuigen Curtius (a) en Florus. (b)

Hier nevens moet in aanmerking komen dat eenige geleerden, en onder hen inzonderheid Jacobus Capellus het daer voor houden, dat Cambyses de zelve Abasfueros, en de voornaamde Magus die Artabasta geweest is, die by Efdra (c) gezegd worden op het schryven van de vyanden der Joden den Tempelbouw te Jeruzalem gehindert en belet te hebben, houdende dien Darius, van wien daer (d) gewagh gemaakt wordt, voor den zoon van Hyftalpes, gelijk hier mede ook (e) Jofefus en (f) Eusebius, ook (g) Abul Phara-jus over een stemmen. (b) Maer Josef Scaliger toont met grondige reden hier op, uit Herodoot, aen, dat dit een groot misverstand is. Want hy bewysft met vele omstandigheden dat by Efdra (i) niet Darius Hyftalpes zoon, maar Darius Norbus, van wien beneden breeder zal gesproken worden: van de heilige schryvers verstaan wordt; tooneende met een dat in den tusschentydt van Cyrus laatste jaren, en die van Cambyses, Smerdis, en Darius Hyftalpes zoon, de vyanden der Joden zich alleen veroogt hebben met den tempelbouw door de hofdienaren der vernoemde Koningen te beletten, maar dat ze eerst in het begin der regeringe van Xerxes, of Abasfueros, en daarna ten tyde van Artaxerxes Macrobius, of Artabasta, die brieven van klage tegen de Joden, waer van (k) by Efdra gesproken wordt, geschreven hebben. (l) Aen deze meeninge zouden wy ons voor het naefste houden, met dit onderdeel evenwel, dat wy Ether niet voor de Gemalin van Xerxes, maar voor die van Artaxerxes Mne-mon zouden houden, gelijk wy naderhand ter zyner plaetse toonen zullen.

Maer om weder te keeren tot het verhaal der zeven Perfaensche Vorsten, die de Magi naer hunne verdiensten gestraft hebben, men verhaelt, dat ze de twee doode lichamen onthalf hebben, en dat de vyf ongewonde Heeren met groot ge-roep op de plaats van het Paleis gelooopen zynde, die aen de andere Perfen vertoonde,

het bedrogh uitgelegd, en ondertuffchen alle de Magi, die hun voorquamen, af-gemaakt hebben: welk voorbeelt alle de Perfen gevolgd hadden, zoo dat'er geen een Magus af gekomen zou zyn, indien de opkomende nacht het moorden niet gefluit had. Op deze dag wil men dat de Perfen jaerlyx eenen Feestdag, by hen genoemt Μαγοφονία of ombrenging der Magi, zouden gehouden hebben, gedurende welke feesthoudinge geen Magus mogt voor den dag komen, maar gehouden was ftal in huis te blyven.

Na verloop van vyf dagen, als de be-roerte wat begon te stille, wert over den ftaet des Kyx raedt gepleegt, en na lang overleg, en onderling gefprek, eindelijk besluit genomen tot het kiezen van eenen nieuwen Koningh, met bedingh, dat, indien een van hun zeven tot Koningh verheven wierde, hy aen Otanes, die de aanleider van dit verbond was geweest, en zyne nakomelingen, jaerlyx eenen Medifchen rok vereeren, en hen onder de heerlyxe en aenzienlyxe ge-fchachten der Perfen ftellen zoude. Dat ook aen elk der zeven heeren vry zoude ftaan, zonder zich aen te geven, in het Konings-lyk paleis te komen, tenware de Koningh met eene zyner gemalinnen te beddelaagh: en eindelijk dat de Koningh niet zou mogen trouwen, als alleen uit de familie van eenen der genoemde heeren.

De wyze van deze verkiezing was ook dus gefelt. Zy moften alle op eenen zeker-en dagh voor het opgaan der zonne in de voorftadt, of, zoo anderen willen, voor het Koningklyk paleis te paerde verschynen, om den genen, wiens paart onder het opgaan der zonne, die van de Perfen als een Godtheit geëert wert, eerst briefchen zoude, tot Koningh te maeken. Darius nu, zoon van Hyftalpes, een van de verbondene Heeren, had een ftal-meester, genaemt Oebares, die deze overeenkomming uit zyner heer verftaan heb-bende hem beval goeden moet te hebben, dewyl hy raedt wift om hem voor anderen tot Koningh te doen verkiezen. Hier op brengt hy by nacht een merrie niet verre van de plaats, daer des anderen daags de byeenkomft zyn zou, bint haer vaft, en brengt den hengft, dien Darius des anderen daags befchryden zoude, daer by, en laat ze van hem bespringen. Darius des anderen daags met de andere Heeren opge-zeten en ter beftemde plaetse gekomen zynde, begon zyn hengft, naer allen fchyn uit gedagtenis der welluift daer met de merrie genoten, aenftons het gewenscht te teken te geven. Waer op naer het verhael van Herodoot aenftons een blixem en donderflagh volgde. Dit was zoo ras niet geschiedt, of de andere heeren spron-gen aenftons van hunne paarden, en be-

2. lib. III. c. 5. in princ.
3. 1. 1. 'P. 6.
4. 'P. 5.
5. lib. cit. cap. 2. & 3.
6. P. I. Chr. p. 30. fecq. P. II. p. 129.
7. Dynaft. cit. p. 80. fecq. text. Arab. & verf. Latin. p. 52.
8. Conf. Ed. Simf. Chron. Cath. part. cit. fub A. M. 3477. feu p. m. 7 ed. Oxonienf.
9. A. 'P. 5.
10. 1. 1. Efd. 'P. 6 & 7.
11. vid. Anim. in Euf. Chron. p. 90. & lib. VI. de Em, Tempor. p. 589. fecq. # REIZEN.

wezen hem Koningklyke eere, waer in hen al het volk aenfontts navolgde. Hier ontrent tekent Juffinus te regt aan, dat grootteylx te verwonderen is dat deze heeren, die ten koste van hun leven het Ryk vande geweldnaye der Magi verloht had-den, en elkander in deugt en geboorte gelyk waren, zoo eens van zin zijn geweeft in de verkiezing, en die zoo licht op het bloot geval hebben laten aenkom-men. Maer de goddelyke bestiering, gelijk in alle andere dingen, heeft in deze ook uitgeblonken. Over dit alles zal de lezer zyn genoeg vinden by (a) Herodoot, (b) Ctefias, (c) Juffinus, (d) Valerius Maximus, en(e) Agathias. Dus volgt hier in den reex der Koningen van Perzie

IV. DARIUS, ZOON VAN HYSTASPES.

Hoewel de Erfvorsten des Ryx, door Cyrus verworven, in en met zynen out-ften zoon Cambyfes uitgestorven zyn, en de naam zyns tweeden zoons door eenen bedriegelyken Magnus misbruikt is, heeft nogtans de Goddelyke voorzienigheid de zaken zoo beeftiert, dat evenwel een zyner bloetverwanten, hoe gevaligh ook de verkiezing mogt schynen, op zynen troon gestegen is. Waerom niet ondientlich zal zyn de afkomst van dezen Darius, gelijk die door zynen zoon Xerxes zelf by (f) Herodoot uitgerekent is, aan te toonen, en daer ze gebrekkelyk is uit (g) Sulpicius Severus te vullen, om met een hier door ook de afkomst van Cyrus op te helderen. Naer onze gedagten dan is de or-de van dezen flam dus:

ACHEMENES (b) CAMBYES I. CYRUS I. TEISPES ARIAMNES

CYRUS II. (i) ARSAMES of ARSACES CAMBYES II. HYSTASPES, Stedhouder van Perfi. CYRUS DE GROOTE DARIUS of de III. XERXES.

De eerste linie van Ariaramnes op Arfa-mes, en de volgende, flaat van woort tot

1. I. c. c. 80. ufque ad 88.
2. in exc. fegm. 15.
3. 1. c cap. 10.

4. lib. VII. cap. 3. ext. 2.
5. lb. 2. &c.
6. lib. VII. c. XI.
7. I. II. Hift. Sacr.
8. van dezen is reets boven gesproken.
9. vid. Herod. l. I. c. 3.

woort op de aengetrokkene plaats van Her-odoott. De zydelinie van Ariamnes op Cyrus den tweeden, Grootvader van Cy-rus den grooten, die de heerschappy van Afie aan de Perzen gebragt heeft, hebben wy opgeeftel voor zoo veel zy overeen-komt met de verhalen van andere geloof-waardige schryveren. Hoewel Salma-fius (k), anders een geleert en zeer bele-zen man, ons wil doen gelooven, dat Darius Cyrus in den bloeden geenfzins be-ftaan heeft, verwarrende en veranderende hier door het geflagtregister, door Xerxes by Herodoot aangehaelt, zodanigh, dat het noch hangt noch kleeft. Want dan wil hy dat Achemenes de Grootvader van Cyrus den grooten, en Overoutgroot-vader van Xerxes wegens zyne Moeder Atossa dochter van Cyrus geweest is: dan wil hy het gezegde geflagtregister gesplitst, en in tweederhande flammen verdeelt heb-ben, namelyk in eenen der moederlyke, en eenen der vaderlyke maegschap op deze volgende wyze:

ACHEMENES TEISPES CAMBYES ARIAMNES CYRUS ARSAMES
CAMBYES, ATOSA HYSTASPES, Gemalin van Darius. Stedhouder
van Perzie DARIUS XERXES

Ook meent hy dat deze twee flammen met elkander niet vermaegschap zyn geweest. Maer zyn geheele misverf tant spruit hier uit, dat hy noch de eenerhan-de namen, noch den tydt, noch tuffchen-tyden der afkomelingen wel ondercheiden heeft. Want uit de bygebrachte plaatfen van Herodoot, die ontrent of kort na den tydt van Xerxes geschreven heeft, volgens de getuigenis van (l) Dionys van Ha-licarnaffus, en uit (m) Suidas blykt, dat een zoon van Achemenes Cambyses, en een zoons zoon van hem Cyrus genaamt is. Deze laatste nu kan onze Cyrus niet zyn, die het opperste gebiet over Afie van de Meden aan de Perzen overgebracht heeft. Want (n) Herodoot zelf zegt duidelyk, dat de vader van dezen onzen Cyrus Cam-byes, en zyn grootvader een andere Cyrus geweest is, gelyk dat (o) Salma-fius ook niet ontken. Hoe kan Cyrus de groote tot zynen grootvader Ache-menes gehad hebben, daer reets een ouder Cyrus was voorgegaan? Vooreerft blykt het ten minste daar klaar uit dat

1. Exerc. Plin.ad c. Jul. Solini Polyh. p. 1183.
2. in Jud. de Thucyd. Hiftor. p.m. 139. edit. Lipf. Weidem.
3. Sub voc. Her. &c.
4. 1. I. c. CXI.
5. 1. cit. # CORNELIS de BRUINS

dat'er twee of meer verscheidene personen den naam van Cyrus gehad hebben, en by gevolg flaat'er te vragen, wie dan de vader van den eersten Cyrus, grootvader van Cyrus den grooten, geweest zy. Maer daer kan men op niet dan met waerfchynlyke giffingen antwoorden. Zegt men dat het Cambyses, zoon van Achemenes geweest is, zoo moet men ook nootzakelyk eenen tweeden Cambyses toe staan, als zynde vader van Cyrus den grooten. En dit al gefteelt zynde, zoo was deze laatste maer de vierde perfoon in de afdalminge linie van Achemenes, dat niet wel zyn kan, of men moest met (a) Luciaen vaft stellen, dat hy over de hondert jaren out geworden was, dat al zoo weinigh waerfchynlyk is, als het gene ons (b) Cicero verhaelt: dat namelyk Cyrus de Groote in zyner droom driemalen daer naer gegrepen hadt, doch vergeefs, dewyl zy zich telkens wechgerolt had: en dat de Wyzen hem hier uit eene dertigjarige regeringe voorpelt had den; en dat de uitskomst dit bevestigt hadt, dewyl hy zeventigh jaren langh geleefd, en na zyn veertigte de regering aenvaert had. En al wilde men deze verhalen maar blindeling opvolgen, zoo zou men ze egter in de historien niet goetd kunnen maken. Want indien de voornoemde Achemenes een zoon van Peres, en zoons zoon van Perfeus en Medea, gelyk de schryvers willen, die wy in het begin van dit hoofdstuk hebben aangehaelt, geweest is, zoo kan Cyrus de groote al zoo onmogelyk de vierde perfoon in afkomst van Achemenes zyn, als een paert spreken kan, omdat op zyn minst over de 700 jaren tufchen Perfeus, ja Achemenes zelf, en Cyrus den Grooten verlopen zyn, als wy ons houden aan de rekening van (c) Eusebius. En is Achemenes, naer ons geloof, onder de oude Perzianen van later eeu, en toen naer allen schyn Elamite genoemd, een voorname perfoon geweest, zoo worden'er meer dan vier voortteelingen vereischt, om geheele geschichten, en Colonien, uit zyn zaet voortkomende, te flichten. Want (d) Herodoot verhaelt al in de toerusting ten oorlogh door Cyrus tegen Aftyages geheele geschichten van Achemiden onder de Pafargaden in Perzie. Ook getuigt (e) Strabo in zyner tydt uit het verhael der oude schryvers dat van Perfopolis af ten Zuiden, tot aan Carmannie toe, benevens andere volkeren ook de Achemiden gewoont hebben. Cambyses zelf, Cyrus zoon, vermaant in zyne laatste aanspraak tot de Perzen by (f) Herodoot, by-

zonder de Achemenen, die by hem tegenwoordigh waren, dat ze toch het opgebeid niet weder aan de Meden zouden laten komen: waer uit immers volgen moet, dat vele geschichten uit Achemenes door eenen grymten tydt moeten voortgeteelt zyn geweest. Ook is wel te denken dat de Perzeten tyde van Sardanapalus zoo wel eenen Achemenen, dat is, nazaet van Achemenes, als de Meden eenen Arbaces, of de Babyloniers eenen Belis tot hun hoofd onder het opgezag van den Assyrischen Monarch gehad hebben. Zoodat onzes bedunkens het geflagtregister van Xerxes, by Herodoot aangehaelt, niet te veranderen, en de zydelinie noch hooger, noch lager te stellen is, indien wy niet willen stellen dat Darius in zyne kintche jaren de regering aenvaert heeft. Weet iemand iets beters van zeekerdere hier van op te brengen, ik wil gaerne myn

gevoelen verlaten, en het zyne volgen. Ten minste tegen Salmafius, die plat uit ontkent dat Darius een bloetverwant van Cyrus geweest zy, helpt ons niet weinig (g) Justinus, de verkorter van Trogus, zeggende rondt dat Darius een bloetverwant der voorgaande Koningen geweest is. Zelf (b) Herodoot noemt Hyftapes, vader van Darius, eenen zoon van Arfames, of Arfaces, en wel byzonderlyk eenen nazaet van Achemenes. Sulpicius Severus.(i) ftelt dit nogh nader, en zegt dat Cyrus de Groote, en Hyftapes fratres patraneles geweest zyn: welke woorden in eenen nauwen zin genomen voor namelyk broeders kinderen betekenen; waerom ook Druſius in zyne Aenmerkingen over Sulpicius meent, dat Arfames de vader van Hyftapes, en Cambyſes, vader van Cyrus, broeders geweest zyn. Maar dat kan geen flant grypen, dewyl uit het gezegde bekend is, dat de vader van Arfames Ariaramnes, en die van Cambyſes, Cyrus de tweede geweest is. Hierom zouden wy van gevoelen zyn, dat de uitdrukking van Fratres Patraneles by die geeftlyke ſchryvers niet in den naaften zin voor Broeders Kinderen, maar volgens den ſtyl der Heilige bladen, voor Bluetverwanten moet opgevat worden, dat ook (k) Auguſtyn getuigt, en met het exemplar van Abraham bekragtigt, die (l) Loth zyner Broeder noemt, daer hy maer zynsbroeders Harans zoon was. Dus meenen wy dat Hyftapes grootvaders broeders zoon over Cyrus geftaen heeft, hoewel niet gezegd kan worden, wie van hun van den oudſten broeder afkomſtigh zy geweest. Wat ons aengaat, wy laten het over

1. lib. de Macrobiis.
2. 1. 1. de Div. fegm. 23. ex Perficis Dinonis.
3. Part. post. Chr. p. 84. coll. p. 127.
4. 1. 1. cap. 125.
5. lib. XV. p. m. 727.
6. lib. III. c. 65.
7. 1. cit.
8. 1. 1. cap. 109.
9. 1. 1.
10. tr. XXVIII. in Joann. & l. XV. de Civ. Dei cap. 19.
11. Gen. cap. 13. v. 8. # REIZEN.

over aan het oordeel van den opmerkenden Lezer.

Wat nu aengaat den perfoon van Darius zelf, door zyne verheffing op den troon is de droom, dien men wil dat Cyrus kort voor zyn doot zou gehad hebben, vervult. Want Herodoot verhaelt dat Cyrus, eer hy Tomyris, Koninginne der Maſageten den oorlogh aendeed, op zekeren nacht droomde dat de outſte zoon van Hy斯

塔pes twee vleugels aan zyne schouderen hadt, waer van d'een Azie, en d'ander Europe beschaduwe. Darius was toen ontrent twintigh jaren oud. Waerom Cyrus vreezeide dat hy hem lagen mogt leggen, zynen Vader Hy斯塔pes by zich ontboodt, hem den droom vertelde, en gelaffe in der yl naer zyne Lantvoogdye te keeren, en zynen zoon by zich te houden, opdat hy zich, zoodra hy van den oorlogh met de Maßageten zoude wedergekeert zyn, daer mede zou kunnen verantwoorden. Maar het is waer fchynlyk dat Cyrus, als boven gezegt is, in den flagh gefneuvelt is, en de gevallige verkiezing van Darius zynen droom vervult heeft. (a)

Zoodra Darius Koningh geworden was, heeft hy naer het zeggen van Herodoot en Justinus, twee dochters van Cyrus, teweten Atossa, die getrouwt was geweest met hare broeder Cambyfes, en daerna met den Magus Smerdis, of Sphendadates, zoo als Ctesias hem noemt, en Artyftona nogh maegt, ook de dochter van Smerdis of Tanyoxarces, broeder van Cambyfes, en zoon van Cyrus, genoemd Parmys, en Phaedyma, dochter van Ota nes, of Oftanes, naer de gewoonte des lants ten huwelyk genomen. In deze gedachten van zyn Ryk geruift te zullen bezitten, heeft hy een fteene pronkbeeld van eenen Koningh te paerde zittende opgerecht, met dit opschrift: DARIUS, ZOON VAN HYSTASPES, HEEFT DOOR DE DEUGT ZYNS PAERTS, EN DE WAKKERHEIT ZYNS STALMEESTERS, HET KONINGRYK VAN PERSIE VERKREGEN. (b)

Evenwel vint men niet aengetekent, waer dit pronkbeeldt magh opgerecht zyn geweest. Maar ik zou wel durven giften dat het het zelve geweest is, dat nog tegenwoordigh by Naxi-Rustan gezien wort. Want daer ziet men eenen Koningh te paerde zittende, die van twee mannen, zich voor hem veroomtogen de, aangebeden wort.

Voorts deelde hy de landen, onder zyn gebiet behoorende, in twintigh Lantvoogdye, gemeenlyk Satrapien genoemd,

die hy elk zekere schatting op leidde, uitgezondert Perfie, en andere landen, die niet geheel onderworpen waren. Want deze bragten maar geschenken op: gelijk Herodoot (c) daer breedt bericht van geeft.

Wat zyne oorlogsbedryven aengaet, het eerste daer van is geweest, toen de Affyriërs afgevallen zynde, Babylon bemagtigt hadden. De stad was bezwaarlyk te herwinnen, en de Perzen hadden'er reets twintigh maanden voor gelegen. Maar Zopyrus, of Zopyrus, zoon van Megabyzus, een der zeven Heeren, die den Magus hadden van kant geholpen, bedagt eene vremde en noit gehoorde krygslift. Hy liet zich t' huis over al zyn lichaam deerlyk flaen en quetzen, ook neus, ooren, en haer affiyden. In dezen flaat vertoonde hy zich aan Darius, en zyn voorne men aan hem ontdekt hebbende, liep hy tot de Babyloniers over, hun wysmaken-de dat hy van den Koningh op deze wyze mishandelt was, omdat hy hem

geraden had het belegh op te breken, en van de stad af te trekken. De Babyloniers gaven, gelijk niet wonder was, geloof aan zyne woorden: waer op hy onder voorwending van zich te willen wreken het gebiet kreeg over eenigh krygsvolk, waer mede hy, om zyn geloof by de Babyloniers te bekragtigen, verscheidene Perfaenche benden floegh, en hier door by de Babyloniers in zulk een achting geraakte, dat ze hem tot krygshoofd over hun geheel leger, en bewaarder der stad aentelden. Maar als Darius volgens zyne afspraak met Zopyrus alle zyne krygsbenden de stad deed naderen, en de Babyloniers op de muren waren, om die met alle magt te beschermen, opende Zopyrus den Perfianen twee Poorten, waer door ze in de stad geraekten, en dezelve bemagtigden. Darius liet hier op de muren en poorten der stad afbreken, dat Cyrus verzumt had te doen, en drie duizent der voorname Babiloniers ophangen, gevende vryheid aan de overige Burgery van daer te blyven wonen, en ontbiedende uit zyne andere landen 5000 vrouwen om kinderen voort te teelen, dewyl de Babyloniers voor de belegeringh alle de vrouwen buiten eene voor elken man, om de dier te der lyftogt voor te komen, geworgt hadden. Zopyrus, wien volgens Darius oordeel niemand der Perzen noch voor, noch na dien tydt, als men Cyrus alleen uitzonderde, in moed en dapperheid overtroffen hadt, wert tot vergeldinge dezer heldendaet met de ganfche stad Babylon voor zyn leven beschonken om de inkomften daer van buiten eenige schattingen te trekken, en alle jaren met treffelyke en aenzienlyke geschenken begiftigt. Zeker Kk Da-

1. 1. Her. I. c. cap. 209. feq.
2. vid. Herod. l. III. c. 88. conf. Justin. l. c. cap. 10.
3. 1. 1. 1. feqq. ufque ad cap. 96. # CORNELIS de BRUINS

Darius plagh zedert dien tydt te zeggen, dat hy wenichte dat Zopyrus ongechonden van lyf en leden was, liever dan dat hy nogh twintigh (anderen zeggen honderd) Babilons verover zou. Ook verhaelt mendt hy op zekeren tydt eenen granatappel opfnydende, gevraegt wert, van welke dingen hy wel zoo veel wen schen zoude als'er korrels in dien appel waren, en geantwoort had, dat hy niets liever wenichte dan zoo veel Zopyruffen te mogen hebben. (b) Hoewel (c) Herodoott dit met eenige verandering van Megabyzus, vader van Zopyrus, verhaelt. Deze verovering van Babylon moet naer de tydtrekking van Christophorus Helvicus in het twaalfde jaar van Darius regeringe, of in het derde van de zevenen- zetigste Olympiade voorgevallen zijn.

Kort hier na deed Darius, nu magtigh van volk, en verrukt door groote inkomf ten den Europeeschen Scythen, die over den Donaufroom, daer nu de Ukraine en andere aengrenzende landen leggen, woon den, den oorlogh aan. Herodoott wil, dat hy dit deed uit wraakzucht, omdat de Scythen voor meer dan honderd jaren in Asie gevallen, de Meden, die hun onder den Koningh Cyaxares wederstant boden, geflaggen, en Asie afgelopen had den. (d) Maer die rede is vry verre gehaelt. Justinus en anderen meenen dat de

Konigh der Scythen oirzaak van deze krygh geweest is, omdat hy zyn dogter weigerde aan Darius ten huwelyk te geven. (e) Ctesias brengt geene rede by, gevende hier door genoegh te kennen dat Darius uit enkele dartelheid, en verbeeld inge zyner groote magt, dezen oorlogh gezocht heeft. Het begin hier van wil men dat gemaakt zy van Ariaramnes, Lant- voogt van Kappadocie, dien van den Konning bevolen was de Scythen aan te grypen, en mannen en vrouwen gevangen wech te voeren. Dat Ariaramnes hier op Marfagetes, of Mafagetes, broeder des Scythischen Konings, van zynen broeder gevangen gezet om wanbedryf ontrent zyn ampt gepleegt, uit den kerker gehaelt heeft. Waer over de Koning der Scythen, genaemt Scytbarces (Herodoott noemt hem (f) Indathyrsus, Plutarchus (g) Idathyrsus, Justinus (h) Jancyrus, Orofius (i) Athyrus of Antyrus; Jornandes (k) Antri- regirus) vergramt zynde, schempige brie-

ven aan Darius geschreven, en even schempigh antwoord daer op ontvangen heeft. (l) Nu schreef Darius overal aan syne Lantvoogden, zy zouden voet-en paerde- volk werven: gebiedende ook die van Ione en Eolie, en andere volkeren aan de Egeefche Zee en den Hellepont woonden, met hunne Oorlogschepen naer den Hellepont te zeilen, en hem met syne krygstroepen, die hy te land gebruiken zoude, aan den Thracier Bosfor in te wachten. Hier op van Sufa opgebroken quam hy tot aan den Bosfor of het kanaal by Chalcedon, dat Europe van Asie scheidt, en vyf stadien breed is, naer de getuige- nisse van Pomponius (m) Mela. Zyn leger befondt in agmael honderd duizent mannen, gelyk eenparigh getuigt wort van Ctesias (n), Diodorus (o) en Jornandes (p). hoewel Herodotus (q) zegt dat hy buiten de vloot, die in zeshonderd schepen befondt, 700000 mannen zoo te voet als te paert gehadt heeft, waer mede Justinus en uit hem Orofius overeenstemmen, en aan den Bosfor, waer over de boumeester Mandrocles van Samos een houte, of gelyk Jornandes getuigt een schipbrugge geflaggen heeft, twee fleene zuilen heeft doen zetten, en op de eene in de Assyri- sche, op de andere in de Griex tale de namen der volkeren, die in syn leger waren, inhouden ter eeuwiger gedachtenisse: welke zuilen men wil dat naderhand naer Bifanffen gevoert, en in de tempelen der afgoden Diana en Bacchus getelt zyn. Over deze brugh is dit groote leger van Darius (nadat hy zelfte voren op de eilan- den, van outs Cyaneae, en nu by de he- densdaegfe schryvers le Pavonare, ook Farcazes genoemd, en aan den mont van den Thracier Bosfor gelegen, den Pontus Euxinus bezien had) in Europe overgeto- gen, wendende de vloot zich naer den mont des Isters of Donaufrooms, over welke groote rivier weder een brugh geflaggen werd.

Ondertuffchen trok Darius met syne lantbenden door Thracie, en aan den oirprongh der rivier Tearus gekomen bleef drie dagen langh daer nedergeflaggen om uit te ruften. Herodoott (r) tekent aen dat deze rivier XLII wellen of bronnen heeft, die alle uit eene rots voortko- men, en ten deelee warm, ten deelee kout water uitzegten, waer door verschei- de ziekten, en inzonderheid

(schurft van menschen en beeftien genezen worden; zynde voorts zoo helder en lieffelyk van smaak, dat Darius een byzonder vermaek daer

1. 1. Her. l. cit. c. 150. seqq. ufq. ad fin. Juft. l. c. Polyaeen. I. 7. Strateg. &c.
2. vid. Plut. in Apoph. in princ. feu T.II. op. p. 173.
3. 1. 1. 1. 1.
4. lib. IV. c. 1.
5. 1. lib. 2. cap. 5. confer. Orof. Hift. l. 2. c. 8. Jornand. de rebus Getic. cap. 4.
6. 1. 1. capit. 126.
7. in Apopht.
8. 1. cit.
9. 1. cit.
10. 1. cit.
11. Ctes. l. c. Segm. 16.
12. 1. 1. de fit orb. cap. 19.
13. 1. 1. Segm. 17.
14. 1. 1. p. 93. ed. wech. Ffirtt.
15. loc. cit.
16. 1. 1. cap. 87.
17. 1. 1. cap. 90. # REIZEN.

daer in geschept, en daer ter plaats een gedenkteken met het volgende opschrift opgerecht heeft: DEBRONNEN VAN HET RIVIERTJE TEARUS GEVEN BOVEN ALLE ANDERE BEEKJES HET BESTE EN SCHOONSTE WATER, TOT WELK GENADERT IS DARIUS, ZOON VAN HYSTASPES, KONING VAN PERSIE, EN AL HET VASTE LANT, DE BESTE EN SCHOONSTE MAN ONDER ALLE MENSEN, WANNEER HY MET ZYN LEGER TEGEN DE SCYTHEN OPTROK. Hier ontrent is verwonderens waardigh, dat noch Mela, noch Strabo, noch eenige andere oude schryvers, voor zoo veel ons bekend is, eenigh gewagh van dit riviertje maken, buiten (a) Plinius alleen, die het alleen noemt in de beschryvinge van het Thracische lantschap Aftice, en wyders daer niets van zegt. Maar dewyl 'Herodoot toont, dat dit riviertje Tearus in eene andere rivier loopt, die Contadeflus genoemd wordt, ende deze weder in den stroom Ayrianes valt, die' zelf ook eindelyk zich in den Hebrus werpt: zoo is wel te denken, dat [Tearus maer een klein beekje geweest zy, waer op de Lantbeschryvers niet veel agt gegeven hebben. Wat nu aangaat de schoonheid van Darius, dus hoogh geprezen in het verhaelde opschrift, Strabo (b) getuigt ook dat hy de schoonste van alle menschen geweest is, dit alleen uitgezondert dat hy lange armen en elbogen had, die hem tot de knien toe afhingen: waerom hy hem ook Darius Macrochir of Langham noemt.

Maer om weder te keeren tot den Scythischen oorlogh: de Thraciers, die tegen het Noorden ontrent de stad Salmyderfus woonden, hebben zich zonder flagh of stoot gewilligh aan Darius onderworpen, hier in voorzigtiger dan de Geten, die tegenstandt

biedende, door de wapenen der overwinnaars tot flaeffche dienftbaerheid gebracht zyn. Als nu Darius tot aen den Ister genadert was, heeft hy syn krygsvolk over bruggen, reeds voor af daer toe vervaerdigt, in der vyanden lant doen trekken, en de bewaring der bruggen aan de Ioniers zeftigh dagen langh te bewaren gegeven, hopende binnen dien tydt de Scythen te zullen hebben overwonnen: waerom hy ook den Ioniers verlof gaf van na verloop van dien tydt te mogen naar huis trekken. Maer de Scythen geen stondt houdende, hielden hem op door dan eens te staan, en dan eens te vluchten, verwoeftende alles voor hem heen, en hem dus omleidende in groote

en onvrugtbare woeflynen: zoodat syn volk afgemat en aan fpy's en drank gebrek hebbende, in grooten noodt gebragt wiert. Waerom hy eindelyk door den raedt van Gobryas en andere krygshoofden zich liet bewegen, om de nederlaeg zyns legers voor te komen, tot de brug te rugh te keeren. Dit ftelde hy tpoedigh by nagt in alle ftelte in 't werk, latende alle zieken agter, en trekke nde weder naer den Ister langs den zelfven wegh, dien hy gekomen was. De Scythen des daags daer aan Darius vlucht vernomen hebbende, vervolgd hem vergeefs, doch quam en gter voor hem aen de schipbrugge, die de Ioniers en andere Grieken bewaarden. Hier op rieden zy hun de brugge, tot welker bewaringe zy gestelt waren, af te breken, en deze goede gelegenheid van zich te ontfiaan van het jok der Perfen niet te laten voorbygaen. Wat hen aenging, zy wil den Darius zoo op het lyf komen, dat hem voortaan de lust vergaan zou van oit eenigen oorlogh weder aan te vangen. Miltiades, Veltheer der Atheneren, en Lantvoogt over hunne volkplanting aen den Hellefpont, die mede van Darius tot bewaringe dezer brugh aengefelt was, hielt geweldig by de zynen aan, dat ze deze gewenschte gelegenheid van hunne vryheit te herstellen niet zouden verwaarlozen, maar den voorftel der Scythen achtervolgen. Maer een der bewaarders, genaamt Hiftiaeus of Iftaicus de Melitienfer, zeide hier op dat het bederf van Darius geheel ondientigh was voor de belangen van hem en zyne amptgenooten, hier tegenwoordigh, die als vorften en beheerichers hunner medeburgeren van Darius aengefelt waren, van wiens behoudenis en regeringe hun geheele welvaart afhing. Want dat, indien Darius quam te nieuvelen, hunne burgers liever zich zouden begeven onder de regeringe der gemeente, dan hen erkennen voor hunne oppervogden, om nu niet te zeggen dat ze hen niet alleen van hunne eerampten, maar licht wel van het leven berooven zouden. Waerom hem niets heilzamer voorquam voor het gemeene welwezen, dan het rijk des Perfaenschen Konings te bevestigen. Want men moft wel aenmerken dat de Koningh aan hem en hun, nevens andere voornaam Griexe Heeren, een yder over zyn stad en lant eene criffelyke voogdye gegeven had, als niet twyffelende of hy zou door hun toedoen de Grieken, die Afie bewoonden, te lichter onder zyne gehoorzaamheid en gebiet behouden, om dat dus her welvaren en belang der Heeren, aan wie hy dusdanigh eene heerschapy

betrout had, aen het zyne gehecht was. Dus is de voorzorge van Darius niet ydel geweest: want zich hier op verlatende, heeft hy zich en zyn leger voor den

1. I. 4. cap. xi.

2. lib. XV. p. 735. # CORNELIS de BRUINS

ondergangh, die hem dreigde, bewaert. Want alle de kleine Vorsten en bewintersluiden overfloden en lantschappen aan den Hellepont en in Ionie en Eolie gelegen, verworpen den raedt van Miltiades, en hingen Histiaëus aan, dat de behoudenis van Darius was. Evenwel befloten ze de brugh tot buiten het bereik eens pylschoots toe aenfontss af te breken, opdat de Schythen gewapender hand daer niet mogen overkomen. Ondertuiffchen lieten ze hun door Histiaëus uit hunner aller naam verzekeren, dat ze hunnen raedt volgen, en naer huis keeren zouden. De Scythen dit hoorende, trokken te rug, om het Perfaensche leger op te zoeken. Maar meenende dat het zelve eer te rug zou trekken door wegen, op welke voeder voor de beeften worden, dan de reis nemen door woefte plaatzen, daer niets te krygen was, werden ze in hunnen toelegth bedrogen, en mitten Darius, die met zyne troepen behouden aan de brugh quam. Miltiades middelwerlyen vreezende dat zyn raedtflagh, waer van zoo veel menschen kenniffe had den, terooren des Konings mogt komen, vond geraden naer Athenen te trekken. Darius ondertuiffchen zynen wegh vorderen de vond de brugh voor een gedeelte afgebroken: waerom hy verlegen zynde ze-keren Egyptenaer, die een ongemeenen fterke stem had, gebodt aan strant te gaan, en Hyttiaes by zynen naem te roepen, die des Konings komft vernomen hebbende de schepen aenbragt, en de brugh herstellde tot overvoering der Konigklyke troepen. Dus ontquam Darius dit gevaer: en de Scythen hier door gedreven van spyt verweten den Ioniers hunne lafheid, en vadzigheid, als die dus genegen waren tot flavernye, waerom ze waerdigh waren geheel uitgeroit te worden. Men wil dat Darius op dezen togt 80000 mannen verloren heeft, welke schade in zulk eenen overvloedt van volk niet eens gerekent wert. Voorts trok hy door Thracie te rug, doende zich by Seftus met schepen over den Hellepont naer Afie overzetten, en latende in Europe Megabyzus tot Velt-oversten over de 80000 man, die hy daer liet. In welk eene achting hy dezen Megabyzus hield, blykt uit zyn zeggen dat hy liever vele Megabyzuffen had, dan Griekenland onder zyn gebiet. (a) Het is waerschyndlyk dat Darius deze troepen daer gelaten heeft om de Scythen te beletten in Afie in te breken, en de Perfische landen uit weerwraak te verwoeften. Want Strabo zegt welduidelyk (b) dat hy uit die

vreeze vele steden, gelegen ontrent den Propontis, een klein meer tusschen den Thracischen Bosfor en den Hellepont, by de Hedensdaegse schryvers genoemt mar di marmora; en onder die ook Abydus verbrand heeft, opdat ze aan zyne vyanden geene schepen tot hunne overvaart leenen zouden. Ook schynt Ctesias naer het gevoelen van eenigen vaft te stellen dat de inval

geschiedt is (en Herodoot ontkent het niet) en dat de tagtentigh duizent mannen, door Darius in Europe achtergelaten door den Koning Scytharces, of Indathyrfus, als anderen zeggen, vernielt zijn, zonder dat hy eenigh gewagh maekt van Megabyzus, voegende daer by dat Darius op zyn wederreise de huizen en tempels van Chalcedon verbrand heeft, omdat de inwoners dier stad de brug, die over het voornoemde kanaal lagh, hadden getracht los te maken, en den altaer, die door hem in zynen doortoght ter eere van Jupiter Diabaterius, dus genaamt, als begunstiger van den overtocht, opgerecht was, afgebroken hadde. (c). Maar het is waerschyndlyk dat Ctesias hier niet spreekt van de tachtentigh duizent mannen, die onder het beftier van Megabyzus in Thracie gebleven zijn, maar van de meenigte van zieken en onvermogenenden, die Darius voor zynenaftoght in Scythie gelaten heeft, ten deele omdat men hen niet konde voort krygen, ten deele om de vyanden te misleiden, en dus zynen aftoght te gemakkelijker te maken. Want Megabyzus heeft met zyne troepen de zeekuft van Thracie, en daer nevens de stad Perinthus, gelegen aan den gemelden Propontis, en by anderen Heraclea genaamt, veroverd, en de Peoniers, een volk in Macedonië, aan den kant van Mysie woonende overwonnen, en op bevel van Darius in Afie overgebracht. Hy heeft ook voor tekenen van onderwerpinge, voor Darius doen verzoeken. Ook ftont Amyntas zyn verzoek toe, en onthaelde de afgezonden beleefdelyk. Maar als deze, door den wyn verhit, de vrouwen, die op hun verzoek op dit gaftmael genoodigt waren, onbetamelyk handelden, heeft Alexander, zoon van Amyntas, hen door jongelingen, die als vrouwen gekleedt waren, doen ombrengen. Waer op als Megabyzus zekeren Bubares met een gedeelte van zyn volk afvaardigde om naer de vermisfte afgezanten te vernemen, liet deze zich echter te vrede stellen door het huwelyk van Gygea, dogter van Amyntas, zoodat het fluk gefmoort en verzweegen wiert. Als nu kort daerna Megabyzus naer Sardes tot den Koningh quam, heeft hy te weeg gebracht, dat de opbouw der stad Myrcinus in Tracie aan de rivier Strymon,

1. Van dit alles vint men breed gewagh by Herod. 1. c. c. 75 feqq. ufque ad c. 94. item c. 97. 98. 122 feqq. ufque ad c. 145. Plut. in Apoph. T. II. p. 174. c. Nepos in Miltiade, Justin. I. & c. cit. Orolf. & Jorn. l. cit.
2. 1. 1. 1. 1. 1.
3. Vid. l. c. fegm. 17. # REIZEN.

mon, die aan Histiaëus den Miletenfer geschonken was door Darius, op een zachte en beleefde manier gestaakt is, uit vreeze dat hier uit t'eeniger tydt verwijdering mogt ontstaan. Want Darius hield zich als of hy zoo groot een achting voor Histiaëus had, dat hy zonder hem niet syn konde. Waerom hy hem aenstelde tot zynen geheimen Raedt, en hem met zich nam naer Sufa, latende te Sardes zynen broeder Artaphernes, zoon van Hyftaspes, om daer de Lantvoogdye te bekleden; gelyk hy in

plaats van Megabyzus het bewint over het krygsvolk aan de zeekuft opdroeghaen Otanes, zoon van Sifamnes, eenen der Koninglyke Regteren, dien Cambyses al in zynen tydt, omdat hy zich met geld had laten omkoopen, en het regt dus gekrenkt had, het vel had doen aiftroop, en het zelve in riemen gefielden op de Regentskamer ten toon hangen ten voorbeeld en spiegel voor dezen Otanes, die zyns vaders plaats te bekleden had. (a).

Terwyl dit in Azie en Europe gebeurde heeft Aryandes (dus ging het gerucht) die van Darius over Egypten gestelt was, ten gevalle van Pheretima, moeder van Arcefilaus, zoon van Battus Claudus, Koningh van Cyrene, die om zyne dwinglandy naer Barca gevlucht, en daer gedood was, om wraak te nemen over de doot van haren zoon, een groot leger naer Libye gezonden, en de stad Barca door een krygslift veroverd, dringende met een de ze Perfen verre in Lybie tot de Eueferides toe; waer van Herodoot (b) vele omstandigheden bybrengt. hoewel Strabo dezen togt, van Eudoxus weder uit Herodoot bygebracht, het Bergeefche verdigtsel noemt, en daer by voegt dat de opteller daer van of van anderen qvalyk onderregt is, of het ganche verhael zelf verzonden heeft. (c).

Eindelyk ging de oorlogh met de Grieken, en in het byzonder met de Atheneren aan: waer van wy de oorzaken in het kort zullen ontvouwen. Eer Darius Koningh wert, had Orotees, die van Cambyles het gebiet over Sardes gekregen had, Polycrates, die 't gebiet over Samos had, bedriegelyk tot zich gelokt, en tegen den raedt zyner dogter en vrienden te Magnifie, een stad in Lydie, niet verre van Sardes, gekomen, zonder eenige reden aan een kruis doen hechten en moorddadigh ombrengen. Doch als deze met dit en andere wanbedryven van Darius gedood was, had men nevens de goederen van Orotees eenen Democides (dees was een arts geboortigh van Crotone, die Poly-

crates naer Lydie gevolgt, en daer aengehouden was) naer Sufa tot den Koningh gebracht. Deze eerst Darius, wiens enkel in het afftygen van syn paert uit het licht geraekt was, en daarna de Koninginne Atossa van een quadeborst genezen heb-bende, rakte aan het hof in groot aen-zien. Maar dus wel gewilt bedagt hy egter uit verlangen naer zyn vaderlant een lift, en wist Atossa te bewegen, dat ze Darius tot den oorlogh tegen Griekenlandt aenzette, zullende hy in zulk een geval in gezelfchap eeniger Perfielen alle de toe-gangen van dat lant vooraf verspieden. Maar op de reis wist hy het zoo te be-leggen dat hy den Perfielen, die by hem waren ontfnapte, zoodat ze met veel moeite, zonder iets uitgerecht te hebben, te heim keeren, en de voorgeno-mene oorlogh voor diereize te niet liep. (d)

Naden krygflot tegen de Scythen quam de oorlogh tegen Griekenlandt door deze gelegenheid weder op. Ariftagoras, neef en schoonzoon van Histiaëus, regeerde in plaats van zynen schoonvader, zoollang die zich te Sufa moest ophouden, de stad

Mileten. Waardoor hy begerigh om eenige ryke burgers van de stad en 't eiland Naxos, die uitgedreven waren, te herstellen, Artaphernes, Lantvoogt van Sardes, broeder van Darius, zoo verre wist te overreden, dat hy door laft van het Hof de Perfaensche vloot, waer over Megabates, een Achemenier, het gebied voor-de, zich liet voegen by die van Ariftagoras en andere Ioniërs. Maar door de oneenig-heit en twijft dier twee bevelhebberen ge-beurde het, dat te Naxos niet wiert uitge-recht, en Megabates Ariftagoras op zulk een wyze by Artaphernes bedroegh, als dagt hy uit vreeze voor 's Konings onge-nade op eenen afval, en daer toe van Histiaëus, die zyns verbyls te Sufa al moede was, door middel van eenen afgezonden flaeft, dien men zeker schrift op syn afgeschoren hoofd gesteken, en weder met haar doen begrooien had, kragtigh werd aengezet. Ariftagoras hier op hulpe zoekende by de Lacedemoniers, en van den Koning Cleomenes afgewezen, begaf zich om onderstandt te bidden naer Athenen, en wist het by den Raedt zoo verre te brengen dat hem van Athenen twintigh, en van Eretrie vyf schepen onder het gebied van Melanthius te hulpe gezonden werden. Welke kleine vloot een begin en oirzaak van vele zwaarigheden geweest is. De Atheners met de Ioniërs en andere bontgenooten vereenigd landden by Ephe-fus, en hooger opgetrokken zynde vero-verden en verbrandden de stad Sardes. Het flot evenwel verdedigde Artaphernes niet alleen dapperlyk, maar kort daer aan van de Perfen uit de omleggende landen ver-ferkt

Griexe oorlogh.

-
1. 1. Her. l. IV. c. I. 2. 11. feqq. usque ad cap. 26. Juft. l. 2. c. 5. sub fin. l. 7. cap. 3 &c.
 2. 1. 1. 1. 1. 1. feqq. ad c. 169. item c. 200 feqq. usque ad finem.
 3. 1. iib. II. p. 98. b, & p. 100. c.
 4. 1. Her. lib. 3. c. 120 feqq. usque ad c. 139. # CORNELIS de BRUINS

sterkt vervolgde de Ioniers in hunnen aftogt, en floegh hen. Toen verlieten de Atheners de Ioniers, zonder zich te keeren aan het smeeken van Ariftagoras, die om hulp aenhield. De Ioniers evenwel voeren voort, zetten het naer den Hellepont, veroverden Bifanflen en andere tieden, en bewogen zelfs de Cypriers en Cariers tot afval van de Perzen. Alle welke dingen in het breede van (a) Herodoot verhaelt worden.

Men verhaelt dat Darius hoorende dat Sardes door de Ioniers met hulpe der Athenen in brant gesteecken was een boogh genomen, en een pyl in de lucht schietende uitgeroepen heeft: *O Jupiter, geef dat ik my over de Atheners wreken mag.* Hier op had hy aan eenen zyner hofdienaren bevolen hem alle avonden ter maaltyd zittende toe te roepen: *Heer Koning, gedenk aan de Athenen.* Histiaëus ondertuiffchen ontboden en over het werk zyns

schoonzoons ondervraegt ftelde zich niet anders aen, als of hy nergens van wist, ja hield zich wel zoo koen dat hy den Koningh deed gelooven dat hy zelf eenigermate oirzaak dezer onruft was, door hem met zich naer Sufa te voeren, daer hy anders te Mileten hebbende mogen blyven het volk van die stadt en 't lant wel onder 's Konings gehoorzaamheid zou gehouden hebben. Hier by beloofde hy den Koningh, dat hy, wilde hy hem naer Ionie laten trekken, niet alleen alles binnen korten tydt reden, maar ook Ariftagoras, den ftichter dezer beroerte, hem in handen leveren zoude. Dat hy ook tot verder beveffiging van zyn zeggen het kleedt, dat hy aentrekken zou als hy naer Ionie zou gaan, niet zou uittrekken voor dat hy het groote eilant Sardinie den Koning cynsbaer gemaakt had. Darius door zulk breedte opgeven miffleidt gaf hem af-schiet onder beding dat hy het beloofde werkstellig gemaakt hebbende ten eerste naer Sufa keeren zoude. (b)

Terwyl deze op wegh was hebben de Perfen onder Artybius de Cypriers, en Salaminers, ook de Cariers, Ioniers, en andere aan den Hellepont en Propontis wonende volkeren en fleden overwonnen onder het beleid van Artaphernes, Daurifes, Hymenes, en Otanes. Ariftagoras zelf is uit Mileten naer Tracie gevlucht, en daer Myrcinus belegerende met al zyn volk door de Traciers gedoot. Hiftiaeus naer Sardes komende en van Artaphernes gevraegt wat hem dagt van den afval der Ioniers, als zyne lantgenooten, hield zich in 't eerft, als of hy nergens kennis van hadt. Maer Artaphernes wetende dat hy henaengezet had zeide hem ronduit in 't aangezicht, dat hy den schoen genaeit, en Ariftagoras hem aengetrokken hadt. Dit hoorende schrikte hy zeer: waerom hy des nagts naer de zeeckuft vluchtte, laten zich overzetten naer Chius, daer hy wel gevangen, maar op zyn zeggen dat hy tegen Darius was, lofgeleten wert. Dus naer Mileten syn vaderland gekeert wert hy van de burgeren niet ingelaten, zoodat hy gedwongen was naer Chius te rug te gaan. Van daer geraekte hy te Lesbos, en daer agt schepen verkregen hebbende zeilde hy naer Byfanffen, en kruijfte op de schepen, die uit den Pontus Euxinus afquamnen. Ondertuiffchen hadden de Perfen eene groote magt te water en te lande tegen Mileten en de Ioniers by een gerukt. De Ioniers, hoewel ook byzon-der ter zee door hunne bontgenooten ge-fterkt, werden van de Perfen gelegen, wordende de stadt na eene harde belegering ingenomen en verwoeft. Hiftiaeus met zyne Lesbiers en eenige herzamelde Ioniers en Eoliers naer den kant van Myfie ge-scheept zynde is, als hy aen lant quam, van de Perfen onder Harpagus aengerant, zyn volk gelegen, en hy zelf levendigh ge-vangen genomen. Hy wert naer Sardes gevoert, daer Artaphernes hem liet aan een kruis hechten, en daerna het hoofd afslaen, dat hy naer Sufa aen Darius zond. Dit was den Koning niet zeer aengenaem, die hem liever levende in handen gehad hadt, en nu het afgehouden hoofd liet waffchen, met een fluier bedekken, en begraven, omdat hy voordezen goede diensten aan den perfoon des Konings ge-daen hadt. Niet lang

daerna ook her-wonnen de Perfen de afgevalle landen en volkeren, en bemagtigden veele andere eilanden in de Egeische zee, waer van breedte verhael by (c) Herodoot te vinden is.

Nu begonnen ook de Perfen tegen de Atheners op te trekken. Ontrent het tweede jaer der 71 Olimpiade, zynde volgens de getuigenisse van Helvicus, naer de Italiaenfche rekening, het 4219 M.C. heeft Darius de andere Veltoverften afgedankt, en Mardonius, zoon van Gobryas, die Artozofra, Darius dochter, kort te voren getrouwd hadt, en nogh jongh van jaren was, met veel krygsvolk, om telant en ter zee gebruikt te worden, afgezonden. Dees liet het lantvolk vooraf naer den Hellepont trekken, trekkende hy zelf te water naer Ionie, daer hy de enkele gebieders der fleden afzette, en het bettier der zelve aen de gemeente liet, voorts een groote vloot toeruftte, en daer medenaer den Hellepont zeilde. Daer gekomen zynde liet hy zyn leger uit Afie naer Europe overzetten, waer mede hy naer Eretrie en Athenen voortrukke, om niet alleen

1. 1. 1. 1. 1. feqq. ad c. 39. item c. 49 feqq. ad c. 55. & c. 97 feqq. ad c. 105.
2. 1. Her. l. c. cap. 105, 106. & 107.
3. 1. 1. cap. 108. feqq. ad fin. & Lib. vi. c. i. feqq. ad c. 32. # REIZEN.

alleen deze, maar ook andere steden van Griekenland, naar het scheen, te veroveren. In Macedonië gekomen zynde heeft hy het overige dier natie, die nogh vry was, onder het geweld der Perzen gebragt. De Brygen, een volk van Thracie, overvielen hem des nagts wel in syn leger, dooden vele van zyne krygfluiden, en quetsten hem zelf: doch zy werden egter geflagen, en onder 't jok gebracht. De Perfaensche vloot veroverde wyders het eiland Thyrus, of Thaffius genoemt, en zeilde tot Acanthus, dat nu den naam draegt van Eriflo, voort. Maar als ze van daer van uit het voorgebergte van Athos wilde omzeilen, flieten door eenen storm uit den Noorden ontrent 300 schepen in stukken: waer door wel over de 20000 menfchen of verdrongen, of door de wilde dieren verscheurt werden, of door de Vorst vergingen. Dus wert Mardonius weinigh uitgerecht hebbende gedwongen weder naar Asie te keeren. (a)

Darius evenwel, om de Grieken te toetsten of ze vechten, of zich maar zonder flagh of ftoot wilden overgeven, heeft hen door Gezanten aerde en water, tekens van onderwerpinge, afgevordert. Maar de Atheners en Spartanen worpen eenigen deze gezanten in eene diepe zonde gront, anderen in eenen put, hun toedryvende dat ze daer aerde en water van daen halen en tot Darius brengen zouden.

(b). Veele lantchappen evenwel van 't vafte lant onderwierpen zich uit vreeze, gelyk ook de Griexe eilanden, onder welke ook Egina, hedenfaags Engia genoemt, niet verre van Athenen afgelegen.

Hier uit ontfont een oorlogh tuffchen die van Egina en Athenen, meneende deze laatfte dat de Eginers met de Perzen wilden aen-spannen om hen te beoorloghen; dat Herodoot (c) in 't breede melt. Darius ondertuffchen verzamelde uit alle landen, die onder zyn gebiet flonden, veel krygs- volk, en rustte schepen toe om de gencn te bevechten, die zich niet hadden wil- len onderwerpen, in het byzonder tegen die van Athenen: waer toe hem niet alleen zyne hoofdienaers dagelyx, maar vooral ook Hippias, de Dwingelant van Athenen, een zoon van Pifiltratus, die van de Atheners verdreven naer Perfie gevlucht was, aenstookten. Plato zegt dat Darius Krygsmagt 50000 mannen fterk is geweest (d): hoewel C. Nepos die maer begroot op 20000 te voet, en 10000 te paert. (e). Juftinus (f) op 60000, en Plutarchus (g) op 30000. Herodoot

drukt het getal niet uit, maar zegt alleen dat het een groot en magtigh leger was, gefterkt door eene vloot van zes hondert roeischepen, zynde de schepen, die de paerden voerde, daer onder gerekent, en daer in tegendeel Nepos 500 schepen, en Plato buiten de andere alleen 300 tranf- portfchepen telt. Over deze krygsmagt had Darius het bewint gegeven aan Datis, eenen Meder van geboorte, en Artaphernes, zoon van zynen broeder Artaphernes, hen bevelende op verbeurte van hun leven Eretria en Athenen te verwoeften, en de gevangeenen aan hem overzenden of toe- voeren. (b)

Deze groote magt voor van Samos af tuffchen de eilanden van de Archipel naer Griekenland. In 't voorbyvaren brandden de Perfen de stad en tempels van Naxos, een der Cycladen of Ringelanden, af, alle de inwoners, die niet in 't gebergte ge- vlucht waren, gevangen nemende. Het eiland Delos leedt geen overlaft. Ja Datis liet de prief ters van Apollo en Diane, die zich uit vreeze op de vlugt begeven hadden, te rug roepen, met toezegging dat noch de plaats, noch den inwoneren eenigh leet geschied zoude. Men vertelt ook dat hy 300 ponden wierook op den altaar aenftak, en dit eiland, te voren on- bewegelyk, toen ter tyd vlot werd. En dit zou tot de tyden van Herodoot geduurt, en aan Griekenland een voorpook van vele ongelukken geweest zyn, zoo als hy zelf getuigt. (i). De Perfen van Delos vertrok- ken verwoeften het eiland Caryftus, en namen de stad van den zelven naam in, omdat de inwoners weigerden gecfells te geven, of met hun op te trekken tegen de naburige plaetfen, Eretrie, en Athenen. Voorts zynze gekomen op de kust van Eretria, daerze het krygsvolk hebben aen lant gezet, de stad Eretria zes dagen (Plato (k) zegt drie) lang beftormt, en eindelyk op den zevenden door verraadt van Euphorbus, zoon van Alcimachus, en Philargus, zoon van Cineus, twee voorname burge- ren, veroverd, de tempels berooft, en uit wrackzucht verbrandt, omdat de Eretriers voor dezen met de Atheners aenspannende, als gezegt is, de stad Sardes eveneens gedaan hadden. (l). Drie dagen hier uitgeruift heb- bende fcheepentze naer Athenen over, en floegen zich neder in de vlakte van het fte- deken Marathon, ontrent tienduizent schre- den van

Athenen afgelegen. De Atheners vernemende den aentoeft der vyanden zon- den ylinx Philippides (Herodoot noemt hem Phidippides), hunnen bode naer La- cede-

1. 1. Her. I, c. c. 94, feqq. Plato I, c. &d. IV. de LL. p. m. 818.
Conf. Plut. in Arift. T. I. p.m. 321. & de vit. aere al. T. II. op.
p.m. 829.
2. lib, c. c. 97. feqq. Conf. Pauſan, in Phocic. feu I. X. c. 28 circa
fin.
3. 1. 1.
4. 1. Her. I, c. c. 101. Pauſ. in Ach. feu lib. VIII. cap. 10. C. Nep.
I. c.
5. 1. Herodoot. I. c. c. 43. 44 feqq.
6. 1. Her. lib. VII. c. 133.
7. lib. 6. c. 49. feqq.
8. 1. in Men ex. p.m.520-a, op. ed. Franc. Marn.
9. in Vit. Milliad.
10. 1. 1. cap. 9.
11. Vid. in Parall. pr. # CORNELIS de BRUINS

cedemon om hulp. Men ſtont hun eenige troepen toe: maar die konden volgens hunne wet niet voorttrekken voor de volle maant. Ondertuffchen waren te Athenen tien Veltoverfſten verkoren, gelyk buiten Herodoet en Nepos ook anderen verhalen. Plutarchus getuigt het zelve in het Leven van Ariſtides, hoewel hy elders (a) maar van vier Veltoverfſten gewagh maekt, Cynegirus, Polyzelus, Callimachus, en Miltiades. Dogh het eerſte getal gaat zekerder, en wort by alle de andte ſchryvers aengenomen. Onder deze Krygshoofden wert getwift of men den vyant op de muren der ſtad zou afwachten, of met dapperheid te-gentrekken. Miltiades ried het eerſte af, en drongh geweldigh daer op dat men met krygvolk zou uittrekken, bybren-gende dat hunne burgers magtig zouden aengemoedigt worden, als ze zagen dat men aan hunne dapperheid niet twyffelde, en de Perfen langzamer te werk zouden gaan, als ze merkten, dat men de ſtouthet hadt van met zulk een hant vol volx tegen hen te velt te komen. Eindelyk haalde Miltiades, door hulp van Callimachus, Aphidneus, die voorzitter in den Krygs-raed was, tot zyn gevoelen over, en men beflot den Perfen flagh te leveren. De Atheners hadden maar 9000 mannen van hun eigen volk, en 1000, uit de Stadt Platea hun te hulp gezonden, roerende zich gene andere ſtad van geheel Griekenlant om hen te helpen. Als nu deze kleine krygsmagt een brandende begeerte tot vechten toonde, wert befloten, haer te doen uittrekken, om zich voor den eerſten nagt op een bequame plaats neder te ſlaan. Het opperbevel, dat de tien Velt-heeren by beurten voeren zouden, wert op den raedt van Ariſtides aan Miltiades

alleen gegeven. Hier op befluit hy den volgenden dagh, op welken het egter zyn beurt was het gebiet te hebben, te slaan. De regter vleugel geboodt Callimachus: die van Platea besloegen de flinke: befaande het lichaam der flagorde uit eenige weinige Gilden van Athenen onder Aristides en Themistokles, en zynde dus het zwakfte van den hoop. De Perfen staende op dezelve wyze in flagorde werden door deze kleine meeninge van Athenen met vollen loop besprongen met zulk een hevigheid, dat de twee vleugels der Perfen na een hartnekkigh gevecht over hoop geworpen, en in de vlucht ge-flaggen wierden. De bende evenwel, die de gebore Perfen en Sacen uitmaekten, brak door die der Atheners. Dogh de twee vleugels, die de Perfen al geflagen hadden, maar onvervolgt lieten, floten zich in een, quamen hun volk, dat het te quaadt hadt, te hulp, en joegen de overige Perfen die de hunne in het midden vervolgen

tot aan de zeekuift toe, daer ze zeven schepen door het vier vernielden. Met de overige schepen rukten de Perfen naer den kant van Athenen, hopen de dat ze eer dan hunne vyanden voor de stad zouden komen, en dezelve van volk ontbloot gemakkelyk innemen. Maar de Atheners maekten zulk eenen spoedt datze voor de aankomst der Perfen in de stad raekten. Ondertuffchen wert de buit, die het leger gemaakt hadt, en die zeer aanmerkelyk was, door Aristides en zyne benden bewaerd met zulk een naeuheit van gewiffe, dat hy'er geen handen aen-floeg, noch toeliet dat 'er iemand iets van vervremden zou. Evenwel namen de Perfen de nabygelege haven of Scheeps-werf der Athenen in, daerze eenen tydt langh vertoefden om de ongefeytigheid des weders. Wyders is deze flagh een der aanmerkelyxe geweest: het zy die van Athenen maar met 10000 man in 't geheel, zoo als Herodoet en Nepos getuigen, tegen 10000 te voet en 10000 te paert, zynde maer eengedeelte der Perfiaensche magt, of wel met 30000 man, zoo als (b) Pauzanius en (c) Valerius Maximus verhalen, tegen 30000 Perfen gevochten hebben. Hoe veel volx van beide de zyden gebleven zy, daer in verschillen de Schryvers. Herodoet zegt dat van de Perfen ontrent 6300, en van de Athenen 192 mannen gebleven zyn. Justinus wil dat 'er 200000 ten deele door schipbreuk, ten deele in den flagh zouden omgekomen zyn, in welk geval ook Hip-pias, verrader zyns Vaderlands, zou geweest zyn; van welk gevoelen ook (d) Cicer o is. Van de Veltoverften der Athenen zyn gefneuveld Callimachus, Ste-fieus, zoon van Thraflyus, en Cynegirus, dien willende een Perfiaensch schip in de vlucht vaft houden beide de handen afgekapt werden. Crefias (e) zegt dat ook de Perfische overfte Datis daer gefneuveld is, en de Grieken geweigert hebben zyn doot lichaam aan de Perfianen over te leveren. Maar Herodoet, dien wy hier in het meeste geloof geven, verzekert ons, dat deze Datis met zynen Amtgenoot Artaphernes, en het overschot van het krygvolk niet alleen in Asie, maar zelf in Sufa behouden is aangekomen, met zich voerende de Eretrische gevange nen, die van den Koning Darius, hoe zeer hy voorheen op hen gebeten was, niet beledigt zyn, maer in tegendeel naer een freek lants van Ciffe, een gedeelte van het

oude Perfie, ontrent 210 stadien van Sufa afgelegen, verzonden om daer te wonen, daer ze nogh by den tydt van dezen Schryver zouden gewoont en hun eige

1. in Parallel. I. c.
2. in Meffien. feu lib. iv. c. 25.
3. 1. 1. cap. 3.
4. ad Att. I. IX. Epist. 10.
5. Exc. Segm. 18. # REIZEN.

eige moedertale gebruikt hebben. (a) Dat deze flagh zefien jaren na de doot van Brutus voorgevallen is, wort getoont door Dionys van Halicarnassus (b). Plutarchus ftelt een jaer later. Eusebius (c) en met hem Julius Cesar Scaliger (d), ook Jacobus Capellus en Christophorus Helvicus stellen in hunne Tydtrekeninge het eerfte jaer der LXXII. Olimpiade. (e)

Niet zeer lang daerna, vier jaren namelyk na de nederlaag van Marathon, zyn de Egyptenaers, die Cambyes onder zyn gebiet gebragt had, van Darius, als hy uit alle de landen zyns gebiedts een leger op debeen bragt, om wraak te nemen over de Grieken, van hemaftgefallen, gelyk getuigt wordt van de oude schryveren Herodoot (f) en Eusebius (g). Om deze beiden natien dan te bedwingen wert hy genootzaekt meer volk te werven, en grooter toerfling te maken. Ondertuflchen viel'er, zoo verhaalt wordt, oneenigheid voor onder zyne zonen over de erffenisse des Ryx. Want Darius, eer hy tot de kroon quam, had by de dogter van Gobryas veele zonen geteelt, welker oudte was Artabazanes, of Artamenes, zoo hem Plutarchus, en Jufitin uit Trogus noemen. Onder de kinderen by Atofla gewonnen was Xerxes de oudste. Artamenes verliet zich op het voorregt zyner jaren. Xerxes in tegendeel steunde op het vermogen dat zyn moeder by den Koningh, en hy zelf door haar hadt, met eenen geferkt door den raedt van Demaratus, Koning der Lacedemonieren, toen ter tydt uit zyn lant gebannen, die vooral beweerde, dat Artamenes aan Darius gebooren was eer hy Koning wiert, en Xerxes ter werelt gekomen was, als zyn vader op den troon zat. Herodoot (b) wil dat zyn vader Darius, en Jufitin (e) dat zyn oom Artaphernes dit geschil wechgenomen, en Xerxes het ryk toegewezen heeft. Plutarchus verhaalt dat deze twint na Darius doot voorgevallen, en van Artabanus, aan wien de zaak gefelt was, nedergelegt is. Door wiens uitpraak als Xerxes Koning verklaart was, is Artamenes, aenfontts voor den dagh springende, hem te voet gevallen, en heeft hem by de hant gevat en op den Koninklyken troon gefelt. Xerxes ook de genegenheit zyns broeders erkennende nam hem aan voor zyner eersten Hofraet, dat is, gaf hem de allernaeftste plaats aan zich; welke waer-

digheid zulk eene dankbaarheid in Artamenes verwekte, dat hy in den scheepfrydt by Salamis voor de glorie zyns broeders frydende en zich manhaftig qytende ge-fneuvelt is. (k)

Voor het overige vint men by de schryvers gewagh van de ongemeene deugden Deugden van Darius. Want dat hy beleeft en edel-moedigh jegens zyne vyanden was, blykt zeker aan Metiochus, oudsten zoon van Miltiades, die in de vlucht zyns vaders uit het Tracisch Cheronefus van de Feniciers onderfchept, en den Koning Darius aangeboden, van hem niet beledigt, maar in tegendeel met goederen, met een woning, en met een Perfaensche vrou befchonken is. (l) Van de gevangenen uit Eretrie hebben wy even geïpoken. Een getuigenis zyner dankbaarheid frekt Solyfon van Samos, broeder van Polycrates, eertyts Tieran van dat eilant, dien hy, omdat hy in Egypten onder de lyfwachten van Cambyes dienende van hem, schoon onbekent; met een koftelyk kleedt befchonken was, in zyns broeders goederen en plaats herfelt heeft. (m). Dat hy ook niet vergat de weldaden aan hem of aen de zyner bewezen, heeft zelf de mildige Sandoces, Thaumafius zoon, Lantvoogt van Cume in Eolie, ondervonden. Want als dees om het uit spreken van een onregtvaardigh vonnis in den raedt der Koninglyke Regteren veroordeelt was om aan een kruis gehangen te worden, en die straf reeds in het werk gestelt was, heeft Darius hem om de weldaden weleer aan hem en de zyner bewezen van de aenflaande doot verloft. Hoewel dees ongedagtig aan deze genade daerna zynen zoon Xerxes verraden heeft. Waer van het verhaal by Herodoot te zien is. (n)

Ook getuigt (o) Diodorus Siculus dat hy de godloosheit van Cambyes, gepleegt tegen de Kerken der Egyptenaers, verfoeit, en hunne wetten behartigd, ook goedertierenheid jegens de menschen, en liefde tot de Goden betracht heeft. Want hy tradt in gemeenzamen ommegang met de Egyptische priesteren, krygende dus kenniffe van hunne Godtgeleertheit, en de dingen, die in hunne heilige bladen aenge-tekent zyn: waer uit hy geleert hebben-de hoe grootmoedigh de oude Koningen geweest waren, en met welk eene zachtzinnigheit zy hunne onderzaten gehandelt hadden, zich schikte om hun leven na te volgen: zodat hy hier door zulk een eere verkreegh, dat hy nogh by zyn leven Divus of vergoed genoemt is, dat noit

eenig

1. Vid. Herod. l.c.vi. c. 94. feqq. ufqad c. 120. Plato in Menex. l.c. Plutarch. in Aristide. Juftin. l. c. Nep. in Milt. Conf. Pauſ. in Att.f.l. i.c. 32. &c. Strab. I. 9. p. 399.
2. l.v. Ant. Rom. p.m. 291. ed. Lipf. Weidm.
3. P. 11. Chr. p. 133.
4. Animadverf. in Eufeb p. 93.

5. period. Jul. a. M. C. 4223. v. c. 262.
6. lib. vii. c. 1.
7. l.c. &c.
8. l.c. cap. 2.
9. l.c. cap. 10.
10. 1. lib. περὶ εἰσαγωγῆς T. II. op. p.m. 488. Conf. in Apophh. p. 173.
11. Vid. Herod. I.vi. cap. 41.
12. Herod. l. iii. c. 139 feqq. ufque ad c. 150. Conf. Strabo l. xiv. p.m. 638.
13. 1. 1. 1. 1.
14. I. r. p. 85 edit. Wechel. # CORNELIS de BRUINS

eenig ander Koning gebeurt was, en na zyn doot met groot regt de eerbewyzingen, aan de Vorsten van Egypten bewezen, geevenaert heeft. Dezelve schryver verhaelt dat Darius eertyts te Memphis begerende dat zyn beelt voor dat van Sefofris zou geseft worden, de weigering des Opperpriesters, die in de vergadering der Priesteren zich daer tegen kante, met bybrengen dat hy Sefofris daden nogh niet overtroffen had, niet alleen niet qualyk genomen, maar in tegendeel de openhartige vryopthigheid des Opperpriesters zich wel heeft laten gevallen, hebbende daer op geantwoort dat hy zyn beelt zou doen, als hy zoo veel tydt van leven hadt, om in geen zaak voor hem te zwichten (a).

Evenwel schynt Herodoot te kennen te geven dat deze Koning wreedt van aert en wraakgierig geweest is. Want dat Intaphernes, een der zeven heeren, die den Magnus omgebracht hadden, willende in 's Konings paleis gaan, zonder zich aan te dienen, en door de Gefedenen onder voorwendingh dat de Koning by eene zyner vrouwen te bedde lagh belet zyn-de, zich, als geen geloof aan de gefedenen flaande, met den degen in de vuift den wegh geopent had: en dat Darius hier door beducht voor eenige beroerte hem met algemene toefstemminge der Ryxvorsten had doen onthalzen. (b)

Een tweede exempeel van wreethet en Wraakzucht verhaelt hy nogh (c). Te-weten drie zonen van eenen Oeobazus volgden den Koning, toen hy de Scithen ging beoorlogen. Oeobazus noode alle zyne kinderen missende had den Koning gebeden dat hy eenen zyner zoonen mogt by zich houden. Darius had hier op geantwoort dat hy hen alle drie wel by hem zou laten, maar de jongelingen doen om-brengen, en zoo den vader 't huis gezonden. Maar myns oordeels wegen deze dingen zoo zwaar niet, dat ze zouden kunnen

strekken ten afzichtigen blaem van eenen Vorst, die voor de rest deugt-faam van leven was, voornamelyk dewyl alle de schryvers niet gelyk verhalen de oorzaken en redenen die hem mogen bewogen hebben om de palen der zagtmoe-digheid te overschryden.

Dat hy evenwel behipt is geweest met gierighet, blykt uit meer dan eenen ge-loofwaardigen schryver. Hy is d'eerste der Koningen van Perse geweest, die het opbrengen van schattingen bedacht heeft, daer men ten tyde van Cyrus en Camby-fes met geschenken volftaen kon. Waer-om ook Cyrus van aert zagtzinnig Vader, Cambyfes om de forsheit van inborst Heer,

Wreethet Darius nagegeven.

Zyn gierighet.

en hy om zyn geltzucht Makelaer by de Perfen genoemd is. (a). Ook zegt men dat hy den inwooneren van zekere vlakke om-trent het land der Chorafmiers, Hyrcaners, en Parthen, de wateren komende uit het beekje of riviertje Acis, vloeiende van het omgelegen gebergte, en weleer ten gebruike van yder afgeleid en verdeelt door water-leidingen en doorfnydingen, door poorten en dyken gefloten heeft, om hun buiten de gewoone schattingen nogh ander gelt af te perffen. (c) Semiramis had, gelyk men voor-geeft, boven de beroemde poorten der stad Babel zich een graffede doen bouwen waer op deze woorden waren uitge-houwen: INDIE NIEMAND DER KONINGEN VAN BABILON, DIE NA MY KOMEN ZULLEN, GEBREK AEN GELT ZAL HEBBEN, DIE OPENE DIT GRAF, EN NE-ME DAER ZOO VEEL GELTS UIT, ALS HY NOODIGH ZAL HEBBEN. MAAR HY LATE, DES NIET NOODIGH HEBBEN-DE, HET GRAF GESLOTEN. WANT HET ZOU HEM GEEN VOORDEEL ZYN. Dit graf hebben Cyrus en Cambyfes ongeroert gelaten, maar Darius door geltzucht gedreven opende het zelve, maar vont er niet in dan dit opschrift: INDIE NGY NIET ONVERZADELYK WAERT VAN GELT, EN GRETIHG NAER SCHANDELYK GEWIN, GY ZOUT DE GRAFSTEDEN DER OVERLEDENEN NIET GEO-PENT HEBBEN. (f). Ofdit zoo breedt is kan niet gezegt worden. De Filoof Plato zeker zegt dat Cyrus de Groote geen kennis gehad heeft van zyne mid-delen, hebbende zyne zoonen om op te voeden gegeven aan Gefedenen en vrouwen: maar dat Darius Hyftafpes zoon, die noch Koning, noch Konings zoon was, daer vooral voor gezorgd heeft, en zich in geene zaak grover vergrepen heeft, dan dat hy zynen zoon Xerxes heeft laten opvoeden in Koninglyke weelde (g). Hy is de eerste der Perfaenische Koningen geweest, die gelt heeft doen daen van louter gout. Hy deed ook Aryandes Lant-voogt van Egypten, die om hem na te volgen geld deed munten van het fynste zilver, ombrengen. (b)

Dat dit alles hier ter plaetse zoo breed van ons wegens Darius wort ter nederge-felt,

1. Herod. l. III. c. 89.
2. Herod. l. c. c. 117.
3. Herod. l. I. c. 187. Plut. in Apopht. l. c. &c.
4. 1. 1. de LL. p. m. 815, feqq.
5. Her. l. 3. c. 166.
6. 1. I. c. p. 54. &c.
7. 1. 1. 1. 118 feqq.
8. 1. 1. 1.

1. REIZEN.

ftelt, des verwondere zich niemand. Hy is de eenigste onder de Perfaensche Koningen geweest, die niet minder geweest en provincien, dan Cyrus nagelaten had, voor het Persisch Ryk wel wonnen heeft. Ik sta dat Xerxes de magtigste van alle de Perfaensche Koningen geweest is. Maar dat alle deze bezittingen van zyn vader tot hem zyn overgebracht, getuigen de allergeloofwaardigste schryvers. Want uit Herodoot (b) blykt dat de schatting, den onderzaten opgelegd alle jaren, buiten de geschenken, en de rekening der volkeren daarna ondergebracht, bedragen heeft een somme van veertienduizent, vyfhondert en zetflih talenten. Dit geldt liet hy gefmolten voegen by den Koningklyken schat, en in aerde vaten tegen dat hy het noodigh zou hebben bewaren, gelyk buiten Herodoot ook Strabo (c) getuigt.

Dat hy zich ook verstaan heeft op het flichten van openbare Gebouwen, blykt genoeg alleen uit het flichten der grafte de op den dubbelen bergh, waer van wy boven gesproken hebben. (d). Wat opfchrift daer gettelt is geweest, daer in zyn de schryvers van geen een gevoelen. Atheneus (e) schryft dat'er flont: Dat Darius eenen goeden beker kon storten, zonder dat hy'er hinder af had. Porphyus (f) in tegendeel verhaelt dat'er geschreven flont, dat hy de meester der Wyzen of MAGEN geweest was. En dit zou ik eer gelooven. Want behalve(g) dat zyn vader Hy斯塔ps van de Indiaensche Priesteren of Brachmannen, geleert heeft eenige geheimenisfen der Filosofie of Magie, zoo is het wel te gelooven dat Darius, die zoo gemeensaem was geweest met de Egyptische Priesteren, daer niet ombedreven in geweest is. Het Koninglyk paleis dan van Persepolis, bedrieg ik my niet, is toe te schryven aan dezes ryken Koning, die het, zoo niet gesticht, ten minste met zulke heerlyke fieraden verrykt heeft. Want indien iemand inzielt de beschryvinge van Xerxes optogt tegen de Grieken, door

Herodoot (b) opgefelt, zal hy bevinden dat het gewaadt der volkeren, daer genoemd is, uitgedrukt is in de beelden van Chilmenar. En dat dit gewaadt voor Cyrus tydt by de Perfen, die toen woef van zeden waren, in geen gebruik is geweest, is kennelyk genoeg. Myn gevoelen is dan dat dit Hof van Persepolis of ten tyde van Darius, of van Xerxes, met deze beelden verfierd is. Want dat de volgende Koningen niet magtigh genoeg geweest zyn

om zoo veel kosten te hangen aan een gebouw, zal niemand der historien kundigh licht ont kennen: en het is buiten alle tegen spreken dat Cyrus, Cambyses, Darius en Xerxes onder de magtigste moeten gerekent worden.

Eindelyk is Darius, zoo als hy bezigh was met het toerusten des oorlogs, van een ziekte aengetaft, en dertigh dagen daer mede gewortfelt hebbende, in het XXXI jaer zyns Ryx, gelyk Ctesias wil, maar met meer waerschyndykheid in het XXXVI, gelyk (b) Herodoot en (t) Eufebius verhalen, der werelt overleden. Hy had tot navolger

V. XERXES, bygenaamt DEN GROOTE N.

Dees heeft het Ryk na zyn vaders doot aenvaerd, en Plutarchus (k) verhaelt dat Darius op aendryven van Atofia hem den Koninglyken hoofd of kroon aan de deure gebragt heeft. Hy liet zich door den raedt van Mardonius, zoon van Gobryas en zyn vaders zufter, aenzetten om de Grieken te beoorlogen. Hier tegen verzetste zich Artabanus de broeder van Xerxes vader in de volle vergadering der Perfaensche Grooten, hier toe by een geroepen; dien de Koning in tegenwoordigheit van hun alle met geen gunstige woorden begegen. Nadat hem in den droom een spook verschenen was, dat hem den oorlogh aenriedt, gingh hy den raedt van Mardonius en Artabanus nader overwegen, en verliet eerft het opzet van de Grieken te beoorlogen. Hier op vertelt men dat het spook wederquam, en hem dreigde, wilde hy den oorlogh, dien hy zelf had voorgefelt, niet voeren, dat hy'er niet ongetraft af zou komen. Ook verhaelt dezelve Herodoot dat Artabanus des Konings gewaadt aengedaan hebbende, en te bedde gegaan zynde in Xerxes slaapkamer, gelyk hem bevolen was, het zelve gezicht gehad heeft, dat hem aenzeide, dat het noodlot onvermydelyk was. (l). Maer ik laat dit voor rekening des schryvers. Dus nam hy besluit op den raedt van Artabanus zelf, daer het aenporren der Aevaden, Koningen van Theffalie, veel toe help, om den Grieken den oorlogh aan te doen. Men werft hier op volk uit alle de provincien. Men geeft orde om schepen, lyftogt, en wat meer noodig was te vervaardigen. Alleen was'er tydt gebrek. Herodoot zegt dat'er vier jaren na den afval van Egypten, anderen dat'er drie met de toerustinghe zyn doorgegaan. (m). Dezelve schryver vertelt dat

L12 Xerxes

1. cap. 11. Y. I.
2. 1. 1. cap. 95 feqq.
3. 1. 1. 1. 1. 1.
4. vid. Ctesias l. c. fegm 15.
5. 1. X. p. m. 134.
6. 1. iv περὶ ἀποχαί
7. tefte Ammian. Marcellin. lib. 23. c. 6.
8. 1. 1. 1. 1. feqq. ufq ad c. 90.
9. 1. 1. 1. 1.
10. P. I. Chron. p. 30. & P. II. p. 129.
11. de virt. Al. T. II. p. m. 340 b.
12. Herod. l. vii. cap. 5, 6. 8 feqq. ufq ad c. 19.
13. Her. l. c. c. 5, 7. feqq. ufq. ad c. 19. # CORNELIS de BRUINS

Xerxes nu zynen togte aenvangende nogh eenen droom gehad heeft. Want hem dagt dat hy gekroont was met een olyfpruit, wiens takken al den aertbodem befloegen, en dat de kroon, daer wy mede gekroont was, terfont verdween. Hy zegt'er by, dat de Wyzen hem hier uit voorfspelden dat alle menschen aan Xerxes dienstbaer zyn zouden. (a). De schryvers getuigen dat Xerxes in het toeruiten dezès oorlogs naar Babylonie getrokken is, om daer het graf van Belus te gaan bezien. Naer het verhaal van Eliaan vond by Belus lyk in een glaze lykbus, zynde het lyk overgoten met olie, behalven de brette van een palm van de bovenste lippen af te rekenen. By de bus flont een pilaer, waer op deze woorden gehouwen waren: *Dat de geen, die het graf geopent, en de bus niet gevult zou hebben, qualik varen zonde*. Xerxes zou op dit lezen verschrikt zyn geweest, en hier op geboden hebben dat men de bus vol olie zou gieten, maer dat'cr geen vullen aan geweest was. (b). Ctesias verhaelt dat de Babyloniers na hunnen Overften Zopyrus omgebracht hebben van Xerxes afgefallen zyn. En Plutarchus schynt daer niet tegen te hebben. Want hy vertelt dat Xerxes op hen om dit afvallen gestoort, als hy hen daarna onder zyne magt bragt, hen verboden heeft wapens te dragen, en geboden zich te generen met fluit-en fnarepel, en het opzetten van kroegen en bordeelen, en ruime geplode kleederen te gebruiken. Maer dat zy beide de tyden van Darius en Xerxes onder een warren, is genoeg uit Herodoot en anderen te bewyzen.

Dat een Artabanus, oudste zoon van Artafyras, Mardonius de oude, en uit de gefnedenen Natacas toen ter tydt in blakende gunfte by Xerxes waren, wil Ctesias (c) ons doen gelooven. Herodoot (d) in tegendeel zegt dat Artabanus de zoon van Hytafapes, en vaderlyk oom van Xerxes geweest is. Alles dan eindelyk gereed zynde zette hy den togte naar Griekenlant voort. Xerxes, moетende te Sardes overwinteren is ter huifvestinge ontfangen van Pythius den zoon van Athys, eenen Lydier, dien hem aenbodd den schat, dien hy bezat, beflaende in 30 tonnen gouts aan zilver, en 240 tonnen aan gout, min 42 duizent gulden, daer of daer ontrent, naer onze rekening Xerxes floeg de gift af, en

voegde'er de 42 duiz. gulden, die'er aan ontbraken, by uit zynen eigen schat, gebiedende den bezitter dit geld geruift te gebruiken. (e) Geschiedden zulke aebiedingen by onzen tydt aan de Vorsten, ik meen niet dat ze die aflaen zouden.

Herodoot (f) en uit hem Atheneus(g) verhalen dat alle de Grieken, die Xerxes eens te gaft gehad hadden, arm geworden, en genootzaakt waren hun vaderland te verlaten. Want dat Antipater, zoon van Orgis, een voornaem burger binnen Tha-fus, aan eenen maaltydt veertigh talenten zilvers te koste gehangen hadt, hebbende na den maaltydt doen opzetten goude en zilverere bekers, die de Perfen te gelyk met zich droegen, zoodat men toen te regt zeide: dat zy, indien Xerxes daer twee maaltyden genoten hadt, door de gruw-zame koften zouden hebben moeten agter uit varen.

Xerxes nu ving deze togte naar Griekenlant aan in het vyfde jaer der LXXIV Olimpiade, volgens Eusebius: in het eerste der LXXV, volgens anderen. De schryvers komen in het verhaal van de troepen dezer krygsmagt niet over een. Herodoot (b) en C. Nepos (i) zeggen dat zyne troepen veelvuldiger zyn geweest dan die Darius tegen de Scithen, en die de Scithen tegen de Cimmeriers, toen ze hen tot in Medie vervolgd hebben: en dat alle deze troepen uit de volkeren by een gezamelt zeventien hon-dert duizent menschen voor het leger te lant hebben uitgemaakt (k). Juftinus (l) melt uit Trogus dat Xerxes zevenhondert duizent mannen uit zyn eigen Ryk gewapent, en driehondert duizent mannen voor hulptroepen op de been gebracht heeft, zoodat de spraak niet t'onregt gegaan heeft, dat zyne legers geheele rivieren uitgedronken hebben, en ganfch Griekenlant naeulyx groot genoeg geweest is om zyn krygsmagt te bevatten. Ctefias verhaelt dat Xerxes met een leger bestaande uit agthondert duizent Perianen, en duizent roefschepen naar Griekenlant getogen is. Diodorus Siculus heeft te boek gelegd dat buiten het lantleger meer dan 1200 oorlogschepen, in zyn eigen gebied toe-geruift, tot dezen togte geweest zyn. (m). Met hem komt Nepos in 't Leven van Themistocles over een. Eliaan verhaelt ter zelfver plaetse dat Xerxes zeventigh mil-lioenen menschen tegen de Grieken heeft by een gebracht. Voortgetrokken zynde naer Abydus, en begonnen hebbende eenbrug te flaan over den Hellespont, quam'er een onweer op, dat de brugh verniele. Waerom hy, zot als hy was, den Hellespont beval te flaan, en in boejen te fluiten. Hy stelde evenwel andere bouluiden te werke, die hem een andere brug maekten, waer over hy met zyn leger trok.

1. 1. 1. 1. 118 feqq.

2. 1. 1. 1. 1. 1.

3. 1. 1. 1. 20 feq.

4. in Themift.

5. Herod. l. c. c. 6. feqq. ad c. 63. coll. c. 184.

6. 1. 1. 1. 1.

7. Diod. Sicul. L. XI. p. m. 242 edit. Steph. # REIZEN.

Uitgetogen zynde met helder weder ging de zon onder, en de nagt vertoonde zich in de plaats van den dagh. Door welk wonder teken de Wyzen hem spelden dat de afval der Griexe steden beduit wierde, omdat de Grieken de Zon, de Perfen de Maen tot hunne beschermers had-den.(a). Den voornoemden Pythius, die bad dat een zyner vyf zonen, die met den Koning optrokken, mogt by hem t'huys blyven, nam hy syn verzoek euvel af. Want hy liet den oudtien door midden hakken, en het eene deel aan de regterzyde des wegs, door welken het leger moest trekken, en het andere aan de flinke zyde stell-en.(b)

Zyn leger in Europe overgescheept hebbende, daer een ganse maent me-de doorliep, trok hy voort door Tracie en Macedonie naer Thermopylen. Athos een groote kaep, daer de Perfische vloot eertys van Darius in zee gezonden schip-breuk geleden hadt, wert doorgegraven, Ithmus door een gragt van een gescheiden, en de rivier Strymon met eene brug belegt. (c). Men zegt dat Xerxes zyn volk monfterende geschreyt heeft, omdat na hondert jaren tyds geen een van alle die krygfluiden daer tegenwoordigh in 't leven zyn zoude. De Athe-ners gaande te rade met het orakel van Apollo te Delfis kregen tot ant-woort, zy zouden zich met houte mu-ren verweeren. Maer als niemant van hun den zin des orakels, dat by den Uitlegger van Ariftofanes te lezen is, vatten konde, gaf Themistokles der ge-mecente te kennen dat deze houte muren schepen betekenden. Hy riedt-haer dan, dat ze met zich nemende vrouwen en kin-deren naer Salamis zouden zeilen. Ande-re steden van Griekenland waren van ge-voelen dat men den frydt te lant wagen moest. Weshalven men hierom een leger op de been bragt. Als de Lacedemoniers hier over om raedt gingen by het orakel, antwoordde de Priesterin, dat of de Ko-ning, of de stad vergaan moest. Leonidas dan, in de plaats van zynen broeder Cleo-menes Koning van Sparte, zonder zich te bedenken, gaat met 300 Spartanen en andere hulp-troepen, befaande ontrent in vier duizent mannen, de engten van Ther-mopylen innemen, en die wakker be-schermen. Na dat hy eene groote flach-ting onder de Perfen gemaakt had wert hy endelyk omcingelt: waer op hy affcheit gaf aan de Bontgenooten, en met zyne Spartanen zich tot het uiterste verweren-de voor het vaderland fneuvelde. Xerxes Thermopylen vermeerft hebbende, toogh naer Athenen, en ftak de stad, die hy zonder inwoners vond, in brant,

doodende ook de Priesters, die hy op het flot vond. De Atheners ondertuiffchen taftten digt by Artemisium tusschen Eubea, op een plaats, daer men hen niet kon om-ring-en, de vloot van Xerxes aan, en ver-nielden dezelve na eenen harden zee-frydt. Themistokles nu wilde dat men schepen naar den Helle-spont zenden, en de brug van de Perfen gemaakt in brant zou fte-ken; hoewel Ariftides meende dat men voor den getergden vyant een andere ma-ken moest. Eindelyk is Xerxes van The-mistokles door

een krygslift bedrogen we-dergekeert naer Afie. Want men zegt dat hy Arnaces, eenen der Koningklyke Gefnedenen, dien hy onder de gevang-en nen vond, 'aen Xerxes gezonden heeft om hem te kennen te geven, dat de Grieken toeleiden om de brug te floopen: waerom hy voor 's Konings behouden- bekommert wenfchte dat hy zyn lyf berg-de. En dat Xerxes door deze waerfschu-wing verschrikt Mardonius het opperbevel over de krygstroepen gegeven, en den Koningklyken huisraadt by hem la-tende zich naer Afie gespoet heeft. On-der wege plonderde hy Plateen, en ande-re steden, daer de inwoners uit gevlucht waren. Na des Konings vertrek nam Mardonius met een krygsmagt van drie hondert duizent man de stad Olynthus in. De Atheners ging hy vergeefs aan om zich aen den Koning te onderwerpen, met verzekering van vrede, en de vrient-schap des Konings, en toezegging van de stad te zullen herbouwen en verbeteren. Want zy bleven by hun opzet van de vry-heit te bewaren, en met het leger der Grieken, dat hondert duizent mannen fterk was, hangtgemeen geworden floe-genze Mardonius heel en al. (a) Ctefias (b) schryft dat Mardonius levendigh uit den flagh ontkomen is, en Justinus is van het zelve gevoelen (c). Maer dat hy daer na gezonden van Xerxes, die gebeten was op den bygeloovigen Godtsdienst der Grieken, om Apollos Tempel in brant te fteken, met alle zyne Krygsbenden door een onweder van blixem en hagel vergaan is, blykt uit den zelve Ctefias. Hoewel Herodoot (d) getuigt dat hy ge-doot is door Arymneftus in den flagh voor-gevallen by Plateen, een stad, gelyk gezegt is, in Beotie. Plutarchus zegt dat deze Arymneftus een Spartaensch fol-daet is geweest, en dat Mardonius van hem door eenen fteen, dien hy naer syn hoofd worp, gedoot is (e). Pauſanias schryft

1. Vid. de his Herod. I. c. Diod. S.I.XI. Ifocr. in Pa-nathen. Plut. in vita Them. C.Nepos in Them. Strab. l. IX. p.m. 394. 395. & 443. Coll. l. XIV. p. 634. Plin. lib. XXX. c. 10. juft. I. II. c. 11. 12. 13. 14.
2. Segm. 25.
3. I. c. c. 14.
4. 1. 1. 1. 62
5. In Ariftid. T. I. op. p.m. 330.c. # CORNELIS de BRUINS

schryft (a) dat Pauſanias, Koning der Lacedemonieren en Veltoverfte in dit gevecht, verboden heeft zyn doot lichaem te mishandelen tegen het gevoelen van Lamppo Egineta. Dezelve verhaalt (b) wel dat men het graf van Mardonius in Beotie aan de regterzijde van den krygswegh, niet verre van de puinhoopen der stadt Hyfie getoont heeft: maar kort daer een voegt hy'er by, dat alle schryvers eenparig zeggen dat het lichaam van Mardonius na het eindigh van men met velflagh aenflonts gemift is, en dat men met geen zekerheid kan zeggen wie hem zou mogen begraven hebben: schoon men genoeg weet dat Artontes, Mardonius zoon,

groote geschenken gegeven heeft aan Dionyphanes eenen Ephefier, en eene andere Ioniers, op dat ze de begraaffenis zyns vaders zouden bezorgen. Dat de fa-bel van Mardonius binnen Athenen in de kerk van Poliades onder de oudste kerkgiften bewaart, en syn pronkbeelt uit wit marmer gehouwen binnen Sparte in de treffelykste gallery, die de Perfische genoemd wert, omdat ze uit den buit op de Perfen behaalt was opgebout, eertyts gezien is, getuigt dezelve schryver (c). Deze nederlaag is voorgevallen in het eerste jaer der LXXV. Olimpiade, gelyk Eusebius (d), of in het tweede, gelyk Scaliger (e) aentekent.

Wyders verhaalt de Dichter Cherilus, die in de Perfaensche tyden ontrent het tweede jaer der LXXIV. Olimpiade naer de getuignisse van Eusebius (f) geleeft, en den optogt van Xerxes naer Griekenland in Heldichtd beschreven heeft, dat toen ter tydt de Joden, die op het gebergte van Solyma woonden, gelyk hy zegt, onder de Perfaen in den krygh gedient hebben. Zeker Josephus (g) en Eusebius (b) brengen eenige vaerzen uit dezen Cherilus by, die hier toe strekken. Waer mede men tot meerder licht ook Scaliger (i) vergelyken moet.

Het overige leger van Xerxes, dat hy aan zyne Krygshoofden belaft hadt uit Griekenland naer Afie te geleiden, was door den daglyxen arbeit, en gebrek aan eetwaren, dat het nu al vele dagen had uitgefaan, door de pefst aengetaft: en de flank der stervende menschen was zoo groot, dat de wegen met lyken vervult werden, en vogels en dieren, door het aes angelokt, het leger volgden. Xerxes zelf verschrikt door de tyding van Themiftokles ontvangen trok naer Aby-

dus, alwaer hy de brug gebroken vinden-de (het geen gebeurt was door de stormen en onweder van den winter) met een vif-fchers boot zoo ras als hy kon overstak. Het was zeker een zaak beschouwens, en door het overwegen van het menschelyk lot door zulk een wiffeling van zaken ver-andert, verwonderens waardigh hem te zien zich bergen in een klein schuitje, dien kort te voren de ganfche zee naeulyx bevatten konde, en hoe hy nu verstekte was van den dienst zyner trawanten, wiens legers onlangs om de groote meeninge de aerde tot een laft waren, om met Justinus te spreken (a). Dus keerde hy in minder dan dertigh dagen naer Afie, hebbende te voren zes maanden met den togt naer Griekenland doorgebracht, en oordeelde dat hy van Themiftocles niet overwonnen, maar behouden was, gelyk (b) Nepos zegt.

Herodoot zegt dat anderen verhalen, dat Xerxes, als hy van Athenen afgetrokken boven de rivier Strymon gekomen was, syn leger overgegeven hebbende aan Hydernes, en een boot gegaan zynde van een Feniciaensch schip, naer Afie is voort-gereift. Dat dit schip overladen door de meeninge der Perfaen, die den Koning verzelden, veel heeft moeten lyden van het onweder: zoodat Xerxes van schrik bevangen den schipper gevraegt had, of 'er geene hoop was van behouden aenlant te komen, en deze hem tot

antwoord gegeven, geene altoos, of men moest het schip van volk ontladen. Xerxes dit antwoord ontvangen hebbende had hier op zyne Perfaen gevraegt, of eenigen van hun niet voor hunnen Koning wilden zorgen, wiens behouden in hunne handen was. Zy hier op waren aenftonts uit eer-biedigheid hem te voet gevallen, en daer op gewillig in zee gesprongen: waer door het schip van den overtolligen laft bevrydt Xerxes gelukkig in Afie gebracht had. Hier had hy weder een zot ftuk aengerecht.

Want hy was zoo dra niet aan lant gekomen of hy beschonk den schipper met eene goude kroon omdat hy den perfoon des Konings behouden hadt overgebracht, maar liet hem kort daer aan het hoofd afslaan, omdat door zyn toedoen zoo vele Perfaen waren omgekomen (c).

Men zegt dat hy hier na zich eenigen tydt te Sardes hebbende opgehouden, de overige Perfens, die behouden zoo uit den velt-als zeeflagh gekomen waren, by een gezamelt heeft. Ctesias (d) verhaalt dat 'er in alle de veltflaghen der Perfen hondert en

1. in Lacon. feul. III. c. 4-in fine.
2. in Bæotic. f. I. IX. c. 2.
3. in Attic. feul. I c. 27. & Lacon. c. XI.
4. P. II, Chron. p.m. I31.
5. In Animadv. ad Eusebium.
6. 1. 1. p. 130.
7. I.I. contra Appionem.
8. I. IX. Præpar. Æuang. c.9.
9. Animadv. in Euf. Chronic, p. 94.
10. 1. 1. 1. 1. conf. Her. J. VIII. c. 115. feqq. Val. Max. I. III. c. 2.
[b] C. Nep. in vita Themiftocl. Confer. Polyæn. I.I.
Strategem. [c] v. l. c. cap. 118. [d] Segm. 26. #
REIZEN.

en twintigh duizent mannen gefneuvelt zyn. Anderen spreken van veel grooter getal. Ondertuffchen beving Xerxes de luft van de Gemalinne zyns broeders Mafista, als ook te Sardes was, te beflapen. Als hy tot zynen wenfch niet geraken konde, heeft hy zynen zoon Darius doen trouwen met de dogter zyns broeders, genaemt Artaynta, hoppende door dat middel meer op de moeder van syn schoondogter te winnen als voor deze. Van daer voortge- reift door Babylonie naer Perfia quam hy, gelyk Ctefias (a) wil, te Sufa. Daer be- dreef hy bloetschande met zyn schoon- dochter. Terwyl hy zich heimelyk in deze ongeoorloofde welluiftvermaekt, boodt Ameftris Xerxes gemalin hem een kleet, dat ruim, en van

haer zelf met eige handen geborduurt, en beziens waardigh was, aen. Hy hier mede in zyn schik zynde en het kleedt aangetrokken heb- bende ging'er mee naer Artaynta. Deze met den Koning, die van vreugde opge- togen was, in een gesprek geraekt, dat by zulk eenen handel voegde, en van hem aangeport van hem te ciffchen het geen ze begeerde tot belooning van haere min, vordert hem het kleedt af. Hoo- rende haer verzoek ongaerne, omdat hy bang was voor Ameftris, durfde hy egter dit niet aflaen, en schonk haer het kleedt, datze begeerde. Artaynta trok het met vreugt aen. Maer Ameftris haer verne- mende vatte hier door eenen haet op wel niet tegen haer, maar tegen haer moeder, omdat zy meende dat dit haer bedryf was. Het gebeurde dan op het plegtig gaft- mael, dat de Perifianen Tyfla, de Grieken τέλειον, dat is, volmaakt, noemen, en dat alle jaren op den dagh, waer op de Koning gekroont was, wert aengerecht, zynde de Koning dan ook gewoonjaer- geschenken aan de Perfen uit te deelen; dat Ameftris op Xerxes verzogt aen haer te willen overgeven de Gemalin van Ma- fista. Deze bede vond Xerxes zeer on- gerymt en godeloos: maar latende zich eindelyk gezeggen door de bede der Ko- ninginne, en de gewoonte der natie, aen welke men op dezen grooten feetfdagh niets vermogt te weigeren, flaat het ver- zoek, hoc ongaerne ook, toe. Hier op beveelt hy zynen broeder zich te onthou- den van syn vrou, belooven hem zyn dogter daer voor ten huwelyk te zullen geven; dreigende hem ook, dewyl hy'er niet naer hooren wilde. Op dit drei- gen niet anders antwoordende dan, *Heer gy hebt my nogh niet gedoot*, tradt hy ter deure uit. Ameftris ondertuffchen eeni- gen der Koninglyke trawanten by zich ontboden hebbende mishandelt de gemalin van Mafista, fnyt haer de borften af, en werpt ze voor de honden, en zent haar, neus, ooren, lippen, en tong afgeneden hebbende, weder naer huis. Dit gebeurt zynde begeeft zich Mafista met zyne kin- deren, en eenigen zyner vrienden, naer Baêtra, waer van hy Lantvoogt was. Maer Xerxes beducht dat hy in den zin hadt van hem af te vallen zond hem eeni- ge benden agter aen, die hem onder we- ge agterhalden en te rug bragten. Waer op hy met zyne kinderen wert omge- bragt. (b)

Jofef Scaliger tragt door vele bewy- zen te toonen (c) dat Xerxes de man ge- weeft is van Efter, wienshiistorie in de hei- lige bladen gevonden wort, en dat hy de- zelve Ahafueros geweest is, waer van in de zelve bladen by Efira gewaegt wort (d).

Wat het laetste aengaat, het ware ydel dit gevoelen niet toe te stemmen. Want buiten eenige twyffel is Xerxes onder de Koningen van Perfie de mag- tigfte geweest, die naer de profecie van Daniel (e) Griekenlant met magtige krygsbenden heeft beoorlogt , zoodat hy niet t'onregt de schrik van Grie- kenlant genoemd wiert. Dat ook Xer- xes in de Griexe tale ἄγχιος, dat is Oor- logsman, en Artaxerxes μέγας ἄγχιος of groot Krygsman betekent, getuigt Hero- doot (f). Plutarchus schryft in plaats van Artaxerxes, dezen naem Artoxerxes, welke naam Scaliger (g) wytluftigh toont dat in het Perfisch niet eindigt op een s, maar dat men in die tale leeft

Artaxafte of Ar- toxaste. De Hebreuse Maoriten heb- ben hem, dien de Grieken Ἄγχιος of Xer- xes by verkorting genoemd hebben, Abasebwerus ; en Artaxerxes, of liever Artaxafte, genoemd Arthafasta, dat wei- nig van 't andere verschilt. Waer uit schynt lichtelyk te kunnen befloten wor- den dat Efira op de gemelde plaats Xerxes, en Artaxerxes den Langhant betekent , en door dien Darius, van wien daer ter plaetse (b) gesproken wort, niet verfiaat Darius den zoon van Hyltapes, maar Darius den baftaert , gelyk wy bene- den toonen zullen. Maer dat Eft- her dezelve vrou van Xerxes zou ge- weeft zyn, die Herodoet Ameftris noemt (Scaliger meent dat dit Perfisch is zynde van Eft- her door byvoegen der letter- greep ham gemaakt Hamefber) kan niet klaer uit de Historie getoont wor- den. Want de voorzeide Ameftris is ge- weeft de dogter van den Lantvoogt Ota- nes, die in den optogt van Xerxes tegen de

1. vid. Herod. l. c. c. 10'8 feqq. ufque ad c. 113.
2. Anim. in Euf. Chr. p. m. 70. & de Emend. Temp. I. vi. p. 592.
3. Efr. c. 4. 'P. 6.
4. 1. 11, 'P. 1.
5. 1. 1. 1. 1.
6. 1. 1. p. 586 feqq.
7. 'P. 24 fcu ultimo.
8. segm. 17. vid. & Herod. l. ix. c. 107. # CORNELIS de BRUINS

de Grieken Veltoverfte der Perfen geweest is, naer de getuigenisse van Herodotus (a). Ook blykt hare onmenschelykheid genoegh, meen ik, zoo uit de mishandeling van Mafistaes Gemaline, als uit de wreedeit bedreven aan tien (gelyk Plutarchus (b) wil) of veertien (als Herodoot(c) zegt) voornaame Perfaensche kinderen, die ze levendigh liet in 'd'erde delven om hare dankbaarheid aan Pluto, of den onderaertfen Godt, te bewyzen. Esther nu wert in de heilige bladen, of in het boek, dat haren naam draagt (d), genaamt Hadassa, en dat, zoo als de Chaldeeusche Uitlegger zegt, omdat ze rechtvaardigh was. En dat deze lof van regtvaardigheit niet kan gegeven worden aan de voorzeide Ameftris, blykt genoegh een yder een. Daerenboven is die Ahafuerus, van wien, in het boek van Esther (e) gesproken wordt, in het zevende jaar zyns Ryx te Sufé: doch Xerxes in het zelfde, zevende, en agtste jaer zyns Koningryks belemmert geweest met de Grieken buiten 's lants te beoorlogen. Voegh hier by dat de Joden (f) en Epiphanius getuigen dat het boek van Esther onder de Regelmatige boeken des Ouden Verbonts het laatste is. Waerom ook Abul Pharajus (g) ronduit zegt dat de overlevering der genen niet vaft gaat, die ftande houden dat het bedryf van Esther en Mardochai onder het gebied van Xerxes voorgevallen is. Want zoo dat waer was, zoude zyns

oordeels hier van wel gewagh zyn gemaakt in het boek van Esfra, waer in alles beschreven is dat den Joden ten tyden van dezen Koning overgekomen is.

Terwyl deze dingen van Xerxes en Amefris binnen Sufé verricht werden, zonden de Grieken, en onder hen byzonder de Spartanen, Paufanias met de gemeene vloot naar Cyprus en den Hellespont, om de bezettingen der Perfen uit die geweesten te dryven. Met deze vloot hebben de Grieken vele steden van Cyprus bemagtigd, en naer Byzassen getrokken die stad ook ingenomen. Daer namen ze veele edele Perfen en onder eenige bloetverwanten des Konings gevangen, die Paufanias heimelyk aan Xerxes te rug zond, zich houdende als of ze uit 's lants Kerker ontlucht waren, nevens eenen brief aan den Koning, dien hy Gongylus van Eretrie te beitten gaf. In dezen brief beloofde hy den Koning dat hy Sparte en het overige van Griekenland hem zou onderwerpen, en leveren, indien hy hem zyn dogter wilde ten huwelyk geven.

De Koning den brief ontfangen hebbende zont Artabazus, den zoon van Pharnaces, Overften der Perfaensche krygsbenden, met antwoord te rug, verzekering Paufanias, dat hy van geene zaek weigering zou lyden, indien hy zyn woort hield. Hy bechikte hem te gelyk een groote somme gelts, om de voornamften onder de Grieken om te koo pen. Paufanias syn oogwit dus verre bereikt hebbende liet zoo veel gewoel en yver in zynen aenflagh blyken, dat de Lacedemoniers schalk oogh op hem be gonden te krygen. Zy ontbieden hem der halven t'huis, en voor regt gevordert, als hebbende hun oordeels zyn lyf verbeurt, wort hy echter vrygesproken, doch niet te rug gezonden naar de vloot, maar ge laft t'huis te blyven. Evenwel niet lang daerna keerd hy uit zich zelfen zonder eenigen last naer het leger, daer hy niet liftigh, maer op eene uitzinnige wyze ontdekte wat hy in den boezem droegh. Hy leefde in Koningklyke pracht, gaende op zyn Medisch gekleedt, gevolgt van Medische en Egyptische trawanten. Zyn tafel ook was op de wyze der Perfen pragtiger, dan de genen duldend konden, die by hem waren. Niemand der genen die hem spreken wilden, gaf hy gehoor, antwoordde trotfelyk, voerde het gebied wreedelyk, en nam met Artabazus raedflagen, nadeeligh zoo wel voor zyn vaderland, als voor hem. Deze verraderlyke aenflagh bleef eenen tydt lang verborgen, omdat Paufanias met den Perfi an de zaken dus bestelt had, dat hy niemant die eenen brief aan hem bragt, zou laten te rug keeren, opdat hunne geheimen door iemants aenbrengen niet mogen ontdekt worden. Hier door gebeurde het dat niemant der briefdrageren, die iets aan Artabazus beitelte had, behouden te rug keerde. Hier van kreeg de lucht zekere Argilius, een jongeling, met wien Paufanias in onbehoorlyke min verkeert had: en zynde gelaft den lef ten brief aan Artabazus te brengen brak hem op, en daer uit ziende hoe het met de briefdra geren was afgelopen, en voor hem niets beters te wagten ftondt, gaf hem overaan de Hooge Overigheid der Lacedemoni eren. Deze was van gevoelen dat men de handen aan Paufanias niet wel flaeen konde, voordat hy zich zelfen

ontdekt had. Argilius dan kreeg bevel van zich te begeven naar de Kerk van Neptunus te Tena rus, die by de Grieken godtsdienstig geëert wert, en die ze hielden dat niet ontheilgd mogt worden. In deze Kerk liet men nevens den altaer, waer op Argilius was gaan zitten, een gat in de aerde graven, waer uit gemakkelyk kon gehoord worden wat iemant spreekh mogt met Argilius, die om zyn lyf te bergen hier ge-

1. 1. 1. 1. 1.
2. lib. περὶ διαδοχῆς; feu de superstitione in fin. T. II. oper. p. m. 171.
3. 1. 1. 'Y. 7.
4. cap. 1. 'Y. 1.
5. in Seder olam.
6. Dyn. cit. p. 87. text. Ar. & p. 56 verf. lat.

Verraderlyke toel egh van Paufanias # REIZEN.

gevucht scheen. Waerom eenige leden der Overigheid zich hier verftaken. Paufanias dit befaan van Argilus gehoord hebben de komt van schrik daer naer toe geloo pen, vragend den jongelik wat 'er gae n-de was, waerom hy zoo schielyk te rade was geworden zyn toevlucht tot deze Kerk te nemen. Toen openbaert hem dees wat hy uit den brief gemerkt hadt. Paufanias hier op aen 't smeken en bidden, dat hy toch hem, van wien hy zoo vele weldaden en ontfangen bracht, niet beloove hem te gelyk, zoo hy hem in zulk een hoogen noodt gebragt wilde redden, ry kelyk te zullen belonen. Hier op scheid de Paufanias van hier: en als de Overig heid op hem liet paffen, als befloten heb bende hem in de stadte te doen by den hals grypen, merkte hy aan het wezen van iemant, die hem wilde waerfchuwen, dat men hem lagen leidde. Hier op vloot hy in de Kerk van Minerva, gemeen lyk genoemt Chalciacus of koper huis. De overigheid hem hier niet willende uithalen om de Kerk niet te schenden liet den ingangh stoppen en het dak daer afnemen, zoodat hy van koude en honger elendigh florf. Men droegt hem eer hy nogh heel doot was uit de Kerk, maar hy wa's er zoo ras niet uit, of hy gaf den geeft. Daer wort verhaelt dat Paufanias moeder, een vrou out van dagen, het schelmstuk van haren zoon vernomen hebbende, zelve flee nen heeft aangebragt om den ingangh der Kerke te helpen stoppen. Dit verhalen Thucydides (a), Diodorus Siculus (b), C. Nepos (c), en Polyaeus (d). Xenofon alleen (e) wil dat Paufanias veroordeelt zynde naer Tegea gevlugt, en daer van een ziekte gestorven is.

Niet lang daarna beproefde Themis tokles de ondankbaarheid zyns vaderlants, dat hy 'zoo meenigmael van den aeval der vyanden verloft hadt. Want de Lacedemoniers beschuldigden hem by de Atheners van het zelve lantverraadt, daer Paufanias aen schuldigh was geweest, ge vende hem na dat hy het met den Meder of Perfaen gehouden hadt, het welk ge bleken was uit de bewyzen, waer door Paufanias overtuigt was geweest, en vor derende hem daerom ter zelve straffe, die Paufanias was

aengedaan geweest. Themistocles al een wyle te voren, om dat zyne mogentheit zyne burgeren in 't oog flak, door de flemmen der gemeen te ter stad uitgedreven, was naer Argos metter woon geweken, daer hy hooren de dat hy van de Atheneren, die geloof

gaven aan de beschuldigingen der Lacedemonieren, wegens lantverraadt verwezen was, eerft vertrok naar Corcyra, en daerna merkende dat de Overigheid der stad bedecht was dat de Lacedemoniers en Atheners om zynnwyl haer den oorlog mogten aendoen, zich begaf naer Admetus Koning der Moloffen, met wien hy het regt van Gaffvryheit onderhouden hadt, en in afwezen des Konings in een kapel, die godsdienstigh geëert werd, vluchtte, hebbende te voren, omdat de Koning hem met te meerder trouwe zou be schermen, zyn dogter by de hant genomen en met zich daer in gebragt, met voornemen van geen voet uit de kapel te zetten, voordat de Konigh hem by handtafting beloofde, dat hy hem in zyn bescherminge nemen zou. Admetus hielt hier in zyn woort. Maar toen Themistocles openbaerlyk van de Atheneren en Lacedemonieren wiert opgeëischt, leverde hy hem, dien hy beschermer moest, wel niet over, maar ried hem evenwel naar een goetd heenkomen te zien, dewyl het moeiljelyk voor hem zyn zou in een plaats, zoo naby gelegen, veilig te zyn. Hy dit verfaan hebben begaf zich zonder van iemant gekent te zyn naer Pidna, werwaerts hem Admetus met een lyfwacht had doen geleiden, en van daer in een schip, het welk door onweder gedreven wordende naar Nexus, daer toen het leger der Atheneren lagh, begreep hy wel, zoo hy daer quam, dat hy een doot man was. In dezen noodt openbaerde hy den schipper wie hy was, doende hem groote beloften, zoo hy hem kon behouden. Polyaeus (f) verhaelt dat Themistocles den schipper ontdekt hebbende wie hy was hem te gelyk dreigde, zoo hy hem niet wilde redden, dat hy hem by de Atheners zou aenklagen dat hy zich door het geld had laten omkoopen om hem in zyn schip te nemen, en te vervoeren. Maar het eerste, dat waerfchynlyker is, wort van Thucydides en anderen staande gehouden. Die zeggen, dat de schipper geraekt door mededogen met den door luchtigen man met zyn schip verre van het eiland op anker bleef leggen, noch te iemant lip een lant gaan, voor dat hy te Ephesus quam, daer hy Themistocles opzette, die hem naderhand de zen dient rykelyk betaalde. Want zyne vrienden hadden het meeste zyner goederen heimelyk uit Athenen gevoert, en in Afie overgebracht, indien wy geloof slaan aan Plutarchus (g), Thucydides (b), C. Nepos (i) en Diodorus Siculus. (k).

M m

Themi- stokles raekt in ongunft by de zynen.

Zyn vlucht naer Admetus.

Groot ge vaer van Themistokles.

1. 1. I. p. 31. 41.42. feqq. edit. H. Steph. 1564.

2. 1. 1. 1. 1. 1. feqq. ed. Steph. feu p. 34 feqq. ed. Wech.
3. in vita Paufan.
4. 1. 1. Strateg.
5. 1. 1. de reb. Graec. in extr.
6. 1. I. Strateg.
7. in vit. Themist. T. I. Oper. p. m. 125.
8. 1. 1. 1. 1. 1. feq.
9. 1. 1.
10. 1. 1. p. 270 feq. edit. Steph. feu p. 41. fed; edition.
Wecheliana. # CORNELIS de BRUINS

Themistocles geroeken hebbende dat binnen Ephesus, of gelyk Plutarchus wil, te Cume hem lagen gelegd wierden van de bewintfluiden der zeezaken, Ergoteles inzonderheid, en Pythodoros, omdat Xerxes tweehondert talenten op zyn hoofd gezet hadt, begaf zich naer Ege, een stad in Eolie, daer hy ter herberge ging by Nycogenes (Diodorus noemt hem Lyftheides) eenen vrient van Xerxes, als die dezen Koningh met zyn ganck leger in het doortrekken ter maeydt heerlyk onthaelt hadt. Dees medelyden hebben de met den ftaet, waer in Themistocles was, nam hem in zyne bescherminge, doch weigerde hem in 't eerst op zyn verzoek by den Koningh te brengen, met voorgeven dat hy aan het hof komende gewiffelyk in zyn doot lopen zou, omdat hy den ftaet van Perfie zoo doodelyk beneadeelt hadt. Maer naderhand begrypen de dat het nutbaer zou zyn voor het Ryk, stondt hy hem zyn verzoek toe, en hier op eenen wagen hebbende doen vervaerdigen overdekt met zeilen en kleederen, in hoedanige gemeenlyk de vrouwen en byzitten des Perfaeischen Konings gevoert worden, zette Themistocles daerin, en bragt hem veilig by den Koning. (a)

De meeste schryvers houden het daer voor dat Themistocles terwyl Xerxes regeerde in Azie is overgegaan. Maer Thucydides getuigt dat het is geweest in het Ryk van Artaxerxes, met welken schryver, als die naeft amen die tyden geleefd heeft, over eenfentme Charon de Lampacener by Plutarchus op de gemelde plaats, en C. Nepos in het Leven van Themistocles.

Nycogenes of Lyftheides in 't heimelyk met den Koning over Themistocles gefroken hebbende kreegh hem zoo verre dat hy beloofde geen leet te zullen doen. Maer Thucydides en uit hem Nepos verhalen dat Themistocles eenen brief vooraf aan den Koning zond, waer in hy toonde, hoe hy genootzaekt ware geweest de wapens op te vatten tegen des Konings vader, en zyn eigen vaarderlant te beschermen, maer dat hy ook na den flagh by Salamis den zelfven door brieven gewaerschuwt had, hoe men toeleidde om de brug, die hy over den Hellespont geflagt hadt, te breken, waer door hy van zyne vyanden omingelt zou zyn geweest, maer nu door deze waerschuw van alle gevaar verloft was. Wat hem aenging, dat hy nu van ganck Griekenlant gejaagt zyren toevlucht tot den Koning nam, wiens vrientchap zoo hy kon

verkrygen, zou hy toonen dat hy hem geen minder vriend was, als zyn va der eenen dapperen vyant aan hem gehadt hadt. Dat hy middelwylen op den Konning verzogt hem een jaer tyts te willen

geven om met hem te kunnen spreken over zaken, die hy voorhadt, en het jaar om zynde toeflaen dat hy by hem quam. Maer Diodorus, en Plutarchus verhalen uit Dinon, Clitarchus, Heraclides, en anderen, dat Themistocles zonder van iemand gekent te zyn van Artabanus den Krygsoversten by Xerxester gehoor geleit is. Het zy dit dan gebeurt zy ten tyde van Xerxes, of van zynen zoon Artaxerxes, dat raekt de historie niet, in welker byzonderheden alle de schryvers overeen komen. Themistocles besteedde het jaar, hem van den Koning toegefaan, in het leeren der tale en spraak der Perfaenen, en dat met zulk eene vlugtheid en wakkerheid, dat men van hem zegt dat hy met veel meer bequaamheit in het Perfaeisch een rede voerde dan zy konden doen, die in Perfie geboren waren. Als ondertuiffen rugtbaer wiert dat Themistocles in de stad gekomen was, had Mandane, dochter van Darius, en volle zufter van Xerxes, van hare kinderen be-rooft, toen Themistocles de Perfaeische vloot geflagd hadt, zich in den rou gekleedt, en den Koning te voet vallende hem gebeden, dat hy Themistocles wilde doen straffen: het welk van haren broeder niet kunnende verkrygen had zy de voor naemfte Perfaenen daer om aan geweest, en eindelyk de gemeente opgefookt om hem ter straffe te vorderen. Hier op was een oploop ontstaan, om welken te stillen de Koning gezegt had dat hy eene Raadsvergadering van de grootten des Ryx aenleggen, en zich naer het besluit der zelve gedragen zou. Tot het bereiden hier van was veel tyds genomen, zoo dat Themistocles ondertuiffen gelegenheid kreegh van de Perfische tale te bezitten; waer van hy zich daerna bediende in de beschuldigingen, die over hem gingen, te wederleggen, waer door hy naer het verhael van Diodorus alle schade en schande onting. De Koningh zelf zich verheugende in de behoudenis des mans, beschonk hem flatelyk, en hield hem in zulk eene waarde, dat hy hem deel gaf aan de jagt, en de vermakykheden van 't Hof, ook toegangh tot zyne Moeder, met welke hy naer men zegt gemeen zaem was, wordende ook door laft des Konings in de wetenschappen der Magi of Perfaeische Wyzen onderwezen. De Koningh begeerde ook dat hy eenen langen Perfaeischen rok zou dragen, engaf hem eene der edelste, schoonste, zedigste, en deugtameste vrouwen uit Perfie ge-froten ten huwelyk. Ja dat meer is hy fchonk hem geheele steden, als Lampfia-Groote geschenken van den Koning aan Themistocles.

1. vid. Diod.Sic. I. c. Plut. I. cit. # REIZEN.

tuigen by Plutarchus (a) uit Zyzicenus, Neanthes, en Phania. Diodorus en de drie andere chryvers verhalen dat de drie eerfte steden hem maer gegeven zyn, Lampacus namelyk, Myuns en Magnesie, daer hy ook gestorven en niet verre van de stad met een flatelike graftombe vereert is, wordende daerenboven nogh een pronkbeeld tot zyner eere op de markt opgerecht, waer van

de gedagtenisse ten tyde van Diodorus, Nepos, en anderen noch levendigh geweest is. Daer zyn'er ook, die geschreven hebben dat hy wanhopende de dingen te zullen uitvoeren, waer van hy den Koningh smaak gegeven hadt, nocte kans zieinde om Griekenland onder zyngewelt te brengen, van zelf vergif, of, als anderen zeggen, flierenbloet ingenomen heeft, en dus aan zyn einde gekomen is. Maar de getuigenis van Thucydides, Diodorus, en anderen weegt zwaarder. Deze houden altemael staande dat hy te Magnesie in het LXV jaer zyns ouderdoms aan eene ziekte gestorven is. (b). Deze geschiedenis van Themistocles hebbe ik hier moeten aenhechten, eenfdeels, omdat ze voor een groot gedeelte de zaken der Perfen behelft, en hunne zeden aenwyft, ten anderen ook vertoont dat de dapperheid zelf in den vyant by hen in agting geweest is. Want zoo wy Plutarchus (c) gelooven, heeft de Koningh by zyne vrienden zyne vernoegingh getoont over de aankomst van Themistocles, en Godt gebeden, dat hy zyne vyanden altydt wilde die gedagten ingeven, dat ze hunne braeffte luiden altydt wechjoegen. Ja men voegt'er by dat hy op eenen nacht driemael in zynen droom heeft uitgeroept: Ik heb Themistocles den Athener.

Wyders kreegh Xerxes na de doot van Paufanias, en het ontdekken zyns verraads eenen anderen oorlogh door de Grieken op den hals, in het derde jaer der LXXVII Olimpiade, na de schepping der werrelt volgens rekening van Helvicus in het 3480, of als Samfon rekent (d) in het 3535 als te Rome burgermeefsters waren P. Valerius Publicola, en C. Nautius Rufus. Want als alle de Griexe steden het gebiet aan Athenen opgedragen hadden, heeft Cimon, de zoon van Miltiades, met een vloot van 200 roei-en 100 Ionische schepen in zee gestoken zyn de om de Perfen te beoorlogen, hunne Krygsmagt in Tracie verniet, en de stad Eione, gelegen aan de rivier Strimon, die onder het gebiet stondt van eenen Boges, of Butes, gelyk Plutarchus hem noemt, een man zeer getrou aan zynen Aferyflyk Koningh, ingenomen. Boges nu zieinde besluit dat'er geen lyftogt meer in de stad was, ftak een groote houtmyt aen, fmytende daer op zyne kinderen, gemalinne, by-zitten, en huifnoten: gelyk hy vervolgens al het gout en zilver dat in stad was, in de rivier Strimon van de muren afworp. Waerna hy ook zich zelfen in 't vier worp, opdat hy by den Koningh niet mogte verdagt zyn van uit vreeze in het leven gebleven te zyn. Weshalven Xerxes ook zeide dat'er niemant buiten Boges een braef man was, latende niet af van hem ten hemel te verheffen, en doende zyne kinderen, die overgebleven waren, de grootfte eerampten onder de Perfen bekleeden. (e). De vloot wyders zeilde naar Carie, daer vele zeefteden geficht uit volkplantingen der Grieken van de Perfen waren afgevallen: andere van inboorlingen bezeten, maar door Perfaensche bezettingen belaft, nam Cimon met geweld in. Carie t' ondergebracht hebbende pleegde hy het zelve in Lyce, kneuzende de magt des Konings dermaten, dat men in kleen Afie van Ionie tot Pamphylic toe geene Perfaensche wapens vernam. De Perfen ondertuiffchen worven lantvolk uit hunnen eigen lantaart, en reedden uit Fenicie, Cyprus, en Cilicië

schepen toe. Tot algemeen bevelhebber over het leger werd naar het verhael van Plutarchus (f) uit de getuigenisse van Ephorus, Pherendates, zoon van 's Konings broeder, of, gelyk Callithenes, wil, Aryomandes, de zoon van Gobryas, gefelt. Tot Amiraal over de vloot werd, volgens denzelven Ephorus, Tithraufes gekoren, dien Diodorus (g) eenen baftaert van Xerxes noemt.

Dat de Perfaensche vloot zeshondert, gelyk Phanodemus geschreven heeft, en driehondert en vyftigh schepen, gelyk Ephorus meldt, fterk geweest is, heeft Plutarchus in geschrift nagelaten. Maar Diodorus tekent aan dat de Perfen drie-hondert en veertigh, en de Atheners twee-honderd en vyftigh schepen gehadt hebben. Cimon dan verwittigt dat de Perfaensche vloot by Eurymedon, een rivier in Theffalie, op anker lagh om de Feniciaanse schepen, die van Cyprus stonden te komen, af te wachten, is in zee gestoken met voornemen om de vyanden, indienze 't gevecht zochten t'ontgaen, met geweld aan te taften. Derhalven in gevecht geraakt zynde by Mycale, heeft hy vele schepen der Perfanen beschaftigd en verniet: en meer dan honderd zyn'er met het scheepsvolk zelf in handen der Atheneren gevallen. De overige

1. 1. 1. conf. Athen. I. r. p. m. 29.
 2. Vid. Thuc. I. c. p. m. 45. Diod. Sic. I. c. C. Nep. I. c. Plut. I. c. p. 127. feqq. Valer. Max. I. v. c. 3. coll. lib. VIII c. 7. Confer Cicer, in Bruto fegm. XI. & Phylostr. Icon. 31.
 3. 1. 1. p. 126.
 4. Chr. Cath. P. IV.
 5. Vid. Herod. I. VII. c. 107. Plut. in vita Cimon. T. I. op. p. m. 482.
 6. 1. 1. p. 486.
 7. 1. 1. p. 46. edit. Wech, feu p. 273, edis, Stephan. #
- CORNELIS de BRUINS

verige zich met de vlucht naer Cyprus geredt hebbende is het krygsvolk wel behouden aan lant gekomen, maer de schepen van alle verweerders ontbloot zyn in handen der vyanden gevallen. Cimon ziende dat zyn volk gezwollen was van moedt, groots op zyne krachten, en vol betrouwen op de overwinning, ook verhit uit den verschen scheepfrydt, zet alle de dappersten der zynen op de Perfaensche wyze gekleedt en met hoeden van dien lantaert gedeckt in de bemagtigde schepen. De Perf en ziende deze schepen aen komen beelden zich in dat 'er een nieuwe vloot van Perfanen aenquam, bedrogen door het maexel der schepen, en den Perfischen toetstel en gewaadt. In dezen waen ontfangen zy de Atheners als hunne vrienden. De nacht gevallen zynde zet Cimon het krygsvolk aan lant, dat als vrienden in het leger ontfangen al doot floegh wat hun voorquam, en Pherendates zelf in zyn tent overvallen nederfabelde; waer op het voorts alle de Perf en door zulk eenen onverwagten overval verraft en verschrikt op de vlucht dryft. De Perf en waren met zulk een verbarefst bevangen, dat de meef ten niet eens wiffen, wie de genen waren, die dus in hun leger quam en vallen. Want zich latende voorltaen

dat de Grieken geen lantleger hadden, meenden zy dat ze van de Pifden, hunne nagebueren, die al lang op hen gebeten waren, gewapender hant aengegrepen wierden. Hier door gebeurde het dat veele zich ter vlucht begeven naer de Griexe schepen, die ze voor die van hunne bontgenooten aenzagen, in flaverny vielen. Onder de overige werd een groote nederlaagh gemaakt: maer als dedikke duifternis van den nacht gevallen was, heeft Cimon een toorts doen aenteken om te strekken voor een teken van aftogt voor de foldaten, opdat hun vlam mende op den buit geen onheil wedervaren zoude. Zy begeven zich dan altemaal weder naer de schepen, en daer ter plaats des anderen daags een zegeteken opgericht heb bende, keerenz e weder als in triomf naer Cyprus, hebbende op eenenen zelven dagh twee overchoone verwinningen, de eene te lant, de andere ter zee behaelt. Cimon hierna hoorende dat tagtentigh Feniciaensche schepen, die in 't gevegt niet geweest waren, gemaert lagen by de kaep Hydrus, zeilde met de vloot daer na toe, en overrompeldeze altemaal, hebbende hunne Overf ten van het groot leger niets zekers vernomen. Hier bleef het grootste gedeelte dezer menschen of voorvechters. Buiten 340 roeschepen, die hier bemagtigd werden, werden'er in deze flaggen meer dan twintigh duizent menschen gevangen, en een groote meeninge van geld veroverd. Dus heeft Cimon, als een dapper helt, verwinners in twee flaggen op eenen dagh, de glorie van Salamis, in den flagh ter zee; en die van Plateen in het gevecht te lant overtroffen, en den Koning Xerxes in die engte gebracht, dat hy dien vrede, die zoo schandelijk voor hem, als roemruchtigh voor Griekenland was, moest maken, waer by hy verbonden wert zich zoo verre van de Griexe zee te onthouden, als een paert op een dagh loopen kon, nocte hem vryftont tuffchen de Cyanee sche en Chelidonische eilanden eenig oorlogschip te hebben. Plutarchus brengt wel by dat Callithenes gezegd heeft, dat Xerxes dit niet is nagekomen volgens een aengegaan verbond, maar uit vrees dezer verwinning: maer hy zegt zelf dat onder de Befluiten des volks van Craterus by een gehaelt, een affschrift van dit verbond, waer uit de waarheit der zake bleek, gevonden wort. Men kan hier op bericht krygen by (a) Plutarchus, by Diodorus (b), by Thucydides (c), by Nepos, (d) by Polienus (e) en Justinus (f).

Dezen oorlogh tegen Griekenland dus Xerxes ongelukkigh afgelopen zynde, begon Xerxes, te voren de schrik der volkeren, zelf by de zynen in verachtinge te geraken. Want Artabanus, niet de vaderlyke oom van Xerxes, maar de Overste zyner lyf wacht (Ctefias noemt hem (g) Artapanus, en den zoon van Artafyras; en Diodorus zegt dat hy een Hyrcaner van geboorte was, en veel by Xerxes vermogt) ziende dat 's Konings agtbearerheid dagelyx afnam, begon hope te schepe op aan het Ryk te zullen geraken, en daerom eenen aen flagh te smeden om den Koningh van kant te helpen. Hy maakte zyn voornemen bekend aen Spamitres, of Afpamitres (Diodorus noemt hem Mithridates) die ook zelf in groot aenzien by den Koningh was. Aristoteles (b) verhaelt dat Artabanus deze gedagten genomen heeft, omdat hy van Xerxes

gelaft Darius aan een kruis te hechten, zyn gebodt niet gehoorzaamt had, en daerom voor zyne gramchap vreesde. Wat'er van zy, Artabanus treedt op eenen avont met zeven zonen, altemael floute en dappere luiden, in 's Konings Paleis, dat hem uit inzicht van vriendschap altydt open flandt, en den Koningh om- Zyn door gebracht hebbende gaat hy zyne zonen, die zyn voornemen in den wegh waren, met loosheit aen. Want Xerxes had drie zonen, Darius, Artaxerxes, en Hyftapes. Darius de oudste en Artaxerxes de jongfte waren beide aan 't Hof: maer Hyftapes de middelste van hun was toen afwezende in

1. 1. 1.
2. 1. 1.
3. 1. 1. 1. 1. 1.
4. 1. cit.
5. 1. 1. Strateg.
6. 1. rr. c. ultim.
7. Segm. 20.
8. 1. V. c. 10. de Rep. opt. adm. # REIZEN.

in zyne Lantvoogdye van Bactra. Xerxes dus gedoot zynde gaet Artabanus terwyl het nogh diep in den nagt was metterhaafft naer Artaxerxes, dien hy wysmaekt dat Darius het ryk bemagtigt en hy hem vader hadt omgebracht. Waerom hy hem riedt zorge voor zich zelven te dragen, om uit lafhartigheid geen slaef te zyn van zyzen broeder, en dezen vadermoort door broedermoort te wreken, hem de hulpe der Koningklyke trawanten toezeeggende. Juitinus (a) en Diodorus (b) verhalen dat Darius flapen gevonden, als hielt hy zich maer of hy fliep, van de trauwanten gedoot is. Maer (c) Ctefias zegt dat Darius, of anders Dariaeus van Artabanus by Artaxerxes gebragt, en onder een luidt geroep en betuiging dat hy geen Vadermoorder was, omgebracht is.

Artabanus dus het Ryk bemagtigt heb- bende heeft Artaxerxes zoo wel als Darius lagen gelegd. Want Diodorus verhaelt dat hy den oudften zoon van Xerxes omgebracht hebbende hier op zyne zonen by een geroepen hadt, hun aenzeggende dat de tydt nu geboren was om het Ryk te aenvaerden. Dat hy hier op Artaxerxes met uitgetogen zwaerde gequett had: maar dat deze een lichte wonde gekregen hebbende, zich dapperlyk tegen den aanvaller verweert, en hem een doodelyke wond toegebracht heeft. Dogh waerfchynlyker is, dat dit laetste schelmstuk nietaenftonts, maar na verloop van eenigen tydt van Artabanus bedreven is. Want Ctefias (d) getuigt dat Artabanus, vreezende dat de Grooten om het Ryk zouden twisten, in het vloekverwantchap aengenomen heeft Megabyzus, by Juitinus genoemt Bacabazus, den zoon van Zopyrus, en zoons zoon van Megabyzus, eenen der zeven ombrengers van den Magus, gelyk uit Herodoot blykt (e). Eusebius (f) noemt dezen Artabanus den zeften Koning der Per- fèn, zeggende dat hy zes maanden het gebiet in handen gehad heeft; die Abul Pharajus zegt dat gerekent worden by de jaren van Xerxes of Ahafuerus. Vervolgens blykt, bedrieg ik my niet, dat

Artabanus meer dan een half jaer langh, om de minderjarigheid van Artaxerxes, het gebiet beheercht, en een voornemen gemeend heeft van hem om 't leven te brengen. Want Megabyzus al te voren zich quellende, om het overpel, waer van hy zyn vrou Amytis, Xerxes dochter, beschuldigt had, die van haren vader, toen hy in 't leven was, deswegen zwaerlyk bestrafte was, heeft de zaak aen Artaxerxes ontdekt, hem verhalende hoe zyn vader gedoot, hoe zyn broeder uit valsch en argwaan van vadermoort omgebracht was, en hoe hem nu eindelyk zelf ook lagen gelegd wierden. Hier uit, zegt Ctefias, is het gebeurt dat Artabanus is omgekomen door dezelve doot, die hy Doot van Artaxerxes bereid had. Maer Juitinus verhaelt uit Trogus dat Artaxerxes bevreeft voor het getal der zoonen van Artabanus het leger beval des anderen daags in de wapenen te verschynen, als willen de het getal des krygsvolk monfteren, en de dapperheid en bedreveling van yder foldaat in het byzonder beproeven. Toen zou Artabanus onder de overige foldaten daerby gestaan, en de Koning zich houdende of hem zyn harnas te kort was, hem beloft hebben het zyne uit te trekken en met dat van den Koning te wiffelen. Hier op zoude Artaxerxes hem dus bloot slaande doorsteken, en zyne zoonen by den hals doen grypen hebben. Hier op ontfont, zoo als Ctefias verhaelt, een scherp gevecht tuffchen de vloekverwanten, en de overige aenhangelingen des Konings, waer door drie zoonen van Artabanus sneuvelen, en Megabyzus zeer gequett werd: welk ongeval van Amytis en Rhodogune, zyne Gemalinnen, ja door Artaxerxes zelf en zyne moeder Amestris grootelyc betreurt is. Evenwel ontging hy de doot door hulp van den Arts Apollonides Cous, die zich zeer pynde om hem te regt te brengen. Afpamitres, of Mithridates de Gefneden, die aen zyns vaders doot deel gehadt hadt, wert door een wreede straf tuffchen twee schuiten met zware tormenten aan een zyde geholpen. En dus heeft de overbrave jongeling Artaxerxes zyns vaders doot gewroken, en zich te gelyk van Artabanus lagen bevryt, die met geen regt onder de Koningen van Perzie kan gerekent worden.

Wyders getuigen Diodorus, Eusebius, en anderen dat Xerxes XX jaren het Ryk bezeten heeft. Van zynen perfoon en aert wort by de schryvers op verscheide wyzen, gelyk het gemeenlyc gaat, gesproken. Wat zyn uiterlyke gedaante betreft, Herodoot zegt dat in zyn ganfch leger, dat uit zoo veel duizenden van daentemensen beftont, niemand gevonden is, die in schoonheid of kloekheit van lichaem tegen Xerxes zelf opmugt, als waardiger om dat Ryk te beheerschen. (g). Zyn grootmoedigheid blykt zelf hier uit, dat zyn hy Sperthies, zoon van Aneriftus, en Bules, zoon van Nicolaus, beide Spartanen, die zich van zelf hadden aengeboden om door hunne eige straf, die hunne stad anders verdient had, aen Xerxes, Darius zoon, voldoening te geven voor dat de Lacedemoniers de Gezanten

Manhaftigheid van Artaxerxes.

ten voordezen by Sparte hadden omgebracht, niet alleen geen leet gedaan, maar hun in tegendeel dit grootmoedigh antwoord gegeven heeft: Dat hy niet gelyk zou zyn aen de Lacedemoniën, die door het ombrengen der Gezanten het regt aller volkeren hadden verkracht: noch te het gene doen dat hy in hun berispte, zynde niet van meeningh door hun doot de Lacedemonieren van schult te bevryden. (a) Ik meen ook dat het vertrouwen van Xerxes hier uit te bespeuren is, dat hy de verspieders der Grieken, van de zynen gevangen, niet heeft willen beleedigd hebben, maar laft gegeven heeft hen, na dat ze al het leger doorzien hadden, vry en vranc te laten gaan: gelyk hy ook de schepen met koorn geladen, die uit Pontus naar Griekenland quamen, als zyn volk, de wilde onder-scheppen en blonde-ren, vry heeft laten varen door den Hel-lepont. Dit getuigt dezelve (b) Herodo-t: maar Jutinus (gelyk het spreekt woord zegt, deze pryt hem, en die lackt hem) in tegendeel beschryft Xerxes heel anders. Wyders, zegt hy, als men den Koning aenmerkte, was niet de Vorst, meer de rykdom te verwonderen: waer van zoo groot een overvloedt in syn Ryk was, dat, schoon de meeninge zyner onderzaten gebeele rivieren uitdronk, egter nogh Koningklyke schatten overbleven. Wat hem belangt, by was altydt de eerste in 't vlugten, en de agterste, als 't op een vechten ging, vreesagtigh in gevaren; opgeblazen als'er niets te vreezen was; en eer hy noch uit syn Ryk ging, niet wetende wat oorloghen was, steunde hy op zyne krachten, makende, als gezagh hebbende over de natuur, de bergen tot valleien, en de strompeligheid der valleien gelyk, sloegh bragen over eenige Zeen, en leidde ook eenige zeen tot gerief des scheepvaert korter om. (c) Indien dit waer is, dunkt my niet dat het wonder-tekens verdicht is, dat naer het verhael van Herodoot (d) onder andere diergelyke aen Xerxes, toen hy met syn leger naar Griekenland optrok, verscheenen is, als wonder op zyn bedryf passende. Want hy verhaalt dat in dien zelfden tydt een merryeenen haester werrelt bragte. Om dan niet te spreken van Artabanus, die het Ryk als een rooveraengreep, volgde als wettige erfgenaem van Xerxes in het Ryk

Mnemon (e). Dezelve schryft dat hy in zachtzinnigheid en grootmoedigheid uitflak. Nepos getuigt (f) van hem dat hy rustigh en overichoon van gedaente was, die hy luister byzette door eene ongeloof-felyke krygsdaperthie, kunnen de nie-mant der Perfen in deze deugt by hem halen. Hieronymus Henninges (g) heeft dezen Artaxerxes ook den naam van Darius gegeven, wanende dat op dezen ook pafte het geen Strabo boven bygebracht van de ongemene lange handen of armen van Darius Hytaspes zoon gezegt heeft. Met hem hout het ook Samfon (b). Maar als men de bygebragte woorden van Strabo met opmerking inziet, zal blyken dat hy spreekt van dien Darius, die de eerste der Perfaensche Koningen schattingen ingevoert heeft. En die was niet de zoon van Xerxes, maar van Hytaspes. Ik heb'er evenwel niet tegen dat en Darius en Artaxerxes schoon van gedaente mogen geweest zijn,

en lange handen gehadt hebben, schoon Strabo dat niet duidelyk van Artaxerxes verhaelt. Anders vertelt hy uit Xanthus den Lydier, die met Artaxerxes in eenen tydt geleefd heeft, dat 'er by zynen tydt een groote droogte geweest is, zoo dat geheele moeraffen, rivieren en waterputten uitdroogden. (i)

Artaxerxes nu aan het Ryk geraekt zyn-de in het eerste, of, gelyk anderen wil-len, in het tweede jaer der LXXIX O-lympiade (k), traffe de genen die schuldig waren aen syn vaders doot, en fletde or-de op de zaken des Ryx, voor zoo veel de gelegenheid des tyds lyden kon. Want de Lantvoogden, aan welker genegenheit tot hem hy twyffelde, zette hy af, en anderen, die hy bequaemt oordeelde, in hunne plaats. Daerenboven liet hy zich ter harte gaan de zorge der tolln, krygs-benden, en toefsel des oorlogs: en eindelyk zyne geheele regeringe schikkende naer het voorschift der billykheid baerde zich by de Perfen een groot gezagh. (l) Dogh in het begin zyns Gebiets vielen de Bactrianen van hem af, daer toe aan-gezet door zekereren anderen Artabanus. Hy bestreed hen in 't eerst met gelyke kans: maar in het tweede gevegt had hy een voordeel op hen door de gunst vanden wint, dien zy vlak in 't gezicht hadden, en dus hen overwinnende bragte onder zyne gehoorzaamheid. (m)

Ook vielen de Egyptenaers van hem af, die alle Perfanen uit het Ryk gedreven hebbende, eenen Inarus, zoon van Pfame-

1. ARTAXERXES, gezegt LANGHANT.

Deze Vorst heeft den bynaem van Langhant gekregen, om dat syn regterarm langer dan syn flinke was, gelyk Plutar-chus in het Leven getuigt van Artaxerxes

1. Vid. Herod. I. c. c. 134 seqq. usque ad c. 137.
2. I. c. c. 146. fequent.
3. Vid. I. II. cap. 10.
4. I. c. c. 57.
5. T. I. op. p. m. 1011.
6. de Regibus.
7. T. I. Theatr. Geneal. p. 166.
8. P. IV. Chron. Cathol. sub A. M. 3541.
9. Vid. I. I. p. m. 49.
10. Period. Julian. 4251.
11. Vid. Diod. Sic. I. c. p. 279. edit. Stephan. feu p. 54. Wechelien.

12. Vid. Cretias segm. 31. # REIZEN.

metichus, gelyk Herodoot en Thucydi- des verhalen, die gebiet voerde over de Lybiers, naburen van Egypten uit de stad Maren, die boven Pharos gelegen is, tot hunnen Koning kozen. By Inarus voegde zich Amyrtaeus, die het moe- raffigh geweest van Egypten, als Koning, beheerichte. Hy trok ook door Gezan- ten tot zich de Atheners, die toen by avontuur by Cyprus tegen de Perfen met twee hondert schepen, zoo van hun, als van hunne bontgenooten, oorlogh voer- den. Deze befolten de Egyptenaars met drie hondert roeischepen te helpen, en Cyprus eindelyk verlaten hebbende, zyn ze den Nyl opgevaren met twee hondert schepen, en dus meerder geworden van de rivier zelve, en twee deelen van Mem- phis, stormden langen tyd op het der- de, de witte Muur genoemd, het welk de Meden en Perfen, die daer na toe ge- vlucht waren, en het overige der getrou geblevene Egyptenaers, verweerd. Ctefias verhaalt (a) dat de Atheners maar veertigh schepen naar Egypten zonden. Artaxerxes een leger op de been gebragt hebbende van drie hondert duizend man, zoo te voet als te paert, zondt Acheme- nes zoon van Darius, en vollen broeder van Xerxes (b), om Egypten te herwin- nen. Ctefias noemt dezen t'ongret den broeder van Artaxerxes. Hy vertelt ook dat de Koning, in den wint flacende de vermaningen zyner vrienden, die hem dezen togt afrieden, hem naar Egypten gezonden heeft met vier hondert duizent voetknechten, en tagtentigh schepen. Deze ter quader ure met de vyanden hantge- meen geworden wert geflaggen, en fieuv- elde een aonde hem van Inarus toe- gebracht. Zyn lyk wert naer Artaxerxes gevoert. Het grootste gedeelte des legers wert in de pan gehakt: de overigen, die zich door de vlucht geredt hadden, wor- pen zich in den genaemden Witten Muur.

De vloot der Perfaensche vloot wert door de Athe- neren onder het beleid van Charytemides, hunnen Amiral, overwonnen. Want van vyftigh schepen der Perfen zyn'er twintig met het volk dat zy op hadden, genomen, en dertigh vernielt.(c)

Artaxerxes verwittigt van de nederlaag der zynen heeft eenige zyner gemeenzame vrienden, gelyk Diodorus meent, of lie- ver Megabyzus, gelyk Thucydides wil, eenen Perfaen van geboorte, en wellicht den zoon van Megabatus, van wien ge- wagh is by Herodoot (d), naer Lacede- mon gezonden met een groote meeningte van geld, op dat hy door middel der Pe- loponnefiers, die door geld hier toe ge-

bragt in het Atheen sche lant vallen zou- den, de vyanden van Egypten afzoudryven. Maer als de Lacedemoniers het gelt niet wilden ontvangen, nocte ooren leenen aan de andere verzoeken der Perfen, heeft Me- gabyzus, verloren moicite gedaan hebbende, het gelt, dat hy nogh overigh hadt, met zich in Afie te rugb gebracht. Artaxerxes dus verftekken van de hoop der hulpe, die hy by de Lacedemoniers gezogt hadt, werft weder een ander leger, en geeft het gebiet daer van, zoo als Ctefas wil, al- leen aan

Megabyzus, maar, zoo wy Dio- dorus gelooven, aan Artabazus en Mega- byzus, twee beroemde mannen onder de Perfen. Ctefas ftelt (e) dat de Perfen twee hondert duizent voetknechten, en daerenboven nogh drie hondert schepen gehadt hebben, van welke vloot zekere Orificus Amiral was: maar Diodorus be- weert (f) dat sy meer dan drie hondert duizent ruiters en foldaten, en drie hon- dent schepen, uit Cyprus, Fenicie, en Cili- cie, by een gehadt hebben. Van wien ook Ctefas niet zeer verschilt, voegende op dezelve plaats daer by, dat buiten de schepen de overige meeningte opgerekent zynde een getal uitmaakte van vyf hon- dert duizent mannen. Thucydides be- paelt het getal niet, maar verhaelt alleen dat Megabyzus met een groot leger te lant voortgetrokken zynde door Syrie en Fenicie in Egypten gekomen is. De vloot ook aan de syde der zee omgevaren quam voor Memphis. Dus werden de Atheners en Egyptenaars, en andere hunne bontge- nooten, verschrikt door de aenkomst der Perfen, gedwongen het belegh van den witten Muur op te breken. En schoon de Perfen voorzichtig het gevecht schuw- den, en door krygskunde den oorlogh zochten te eindigen, hebben ze nogtans de vloot der Atheneren, die by Protopi- tis, een eiland van Egypten, gelegen in den hoek des Nyls, gemeenlyk Delta ge- noemd, (g) op anker lagh, anderhalf jaar langh belegert gehouden, en hebben het eiland, met het afleiden der rivier door grachten, tot vaft lant gemaakt. Hier op, verhaelt Diodorus, hebben de Egiptenaars van schrik bevangen de Athe- ners hunne bontgenooten laten loopen, en zich met de Perfen verzoent: waer door deze genootzaekt zyn geweest hunne sche- pen, die op het drooge gehaelt, en wy- ders tot het gebruik onbequame geworden waren, altemael te verbranden, opdat ze niet in handen der vyanden raken zouden. Dezelve schryver verhaelt dat Artabazus en Megabyzus, gezien hebbende de over- dappere forsheit der Grieken, die zich onderling aangemoedigt hadden, om,

1. Segm. 32.

2. Herod. I. VII. c. 97.

3. Vid. Crefias I. c. Diod. Sicul. I. c. p. 280. ed. St. feup. 56.
ed. Wech. Conf. Thucyd. I. c. p. m. 33. feq.

4. I. VII. c. 97.

5. Segm. 33.

6. 1. 1. p. 282. ed. Steph. feup. 58 feqq. Wechel.

7. Herod. I. II. c. 41. & Steph. fab hac voce fc. περσαντις. #
CORNELIS de BRUINS

als het gevecht zou aangegaan zijn, niets te bedryven, dat niet overeen zou komen met de dapperheid in de vorige flaggen getoont, en afgemeten hebbende hoe groot de nederlaag van hun volk was, als heb bende vele duizenden van menschen te voren

verloren, met die van Athenen een verbond gemaakt hebben op die voorwaer- de dat zy veilig uit Egypten zouden trek ken. Dus waren de Atheners, zich door hunne eige dapperheid geredt, en Egypten verlaten hebbende, door Africa geheel tot Cyrene voortgetogen, en voorts te gen alle verwagting behouden in hun va derland gekeert. Maer Ctefias schryft dat, een gevecht tusschen beide de partyen ontstaan zynde, vele van beide de kan ten, doch meeft Egyptenaers verflagen zyn, en dat Inarus in zyn dye van Mega byzus gequettst en op de vlucht gedreven, met Charitimides, ende de overige Grieken en Egyptenaren, die behouden uit den flagh geweke waren, naer Byblus, een fterke stad op den Nyl gelegen, (a) ge- vlucht is. Megabyzus Egypten dus herwon nen hebbende stelde daer tot Lantvoogt Sarfames, of Sartamas. Maer als hem toefcheen dat de stad Byblus niet zou kunnen bemagtigt worden, heeft hy met Inarus en de Grieken, waer van'er meer dan zefduizent overigh waren, een ver- dragh aangegaan met dat bedingh dat hun geen leet van den Koningh wedervaren zoude, en de Grieken, als het hun luchtte, weder naer huis zoude keeren. Deze dingen dus verricht zynde reifde hy naar den Ko ning, dien hy zeer gestoort vond op Inarus. Evenwel verhaelt hebbende hoe alles was toegegaan, en hoe hy door de beloften aan Inarus en de Grieken gegeven Byblus bemagtigt had, rufte hy niet voor dat hy hunne straf afgedeeld hebben zyn oog- wit bereikte. Weshalven hy aen het ge heel leger niet langh daer na liet weten, dat Inarus en de Grieken geen leet zoude geschieden. Maer Ameftris niet kunnende vergeten het ombrengen van Achemenides, die egter, als Ctefias t' onregt meent, geen zoon van Xerxes, maar broeder geweest is, vordert Inarus en de Grieken ter straf- fe, en eifcht eindelyk Megabyzus zelf ook van den Koningh op, die in heteerf wel weigerde hen over te geven, maer eindelyk, als ze niet ophielt hem daer om laftigh te vallen, vyf jaren daerna Inarus en de Grieken in haer magt overgaf. Zy haeren wenich verkregen hebbende liet Inarus aen drie kruiften hechten, en vyf tigh Grieken (want meer hadze'er in haar gewelt niet kunnen krygen) onthalzen.

(b). Thucydides zegt dat Egypten weder onder de magt des Konings quam, uitge- zeit dat Amyrtaeus in de moeraffige kuften

bleef heerfschen, als die om de woeftenye der moeraffige bosfchaedje, die de dapper- fte Egyptenaers bewoonden, niet kon overweldigt worden. Inarus ook door verraadt gevangen zynde was aen een kruis geheet, en vyftigh roeischepen zoo van de Athenen als andere bontgenooten, die niet wetende wat te voren gebeurt was, aen Mendefium, eenen der hoornen van den Nyl, waren aengekomen, werden te lant van voetvolk, en ter zee van de vloot der Feniciens omringt, zoodat ze, weinige uitgezondert, vernietigd werden. (c). Dat evenwel Thannyar, Inarus zoon, de lantvoogdye, die syn vader be- zeten had, van den Koningh der Perfen gekregen heeft, wort door Herodoot (d) verhaelt.

Megabyzus euvel opnemende dat men het woort aen Inarus en de Grieken ge- geven gebroken had, verzogt verlof om naer Syrie, zyne Lantvoogdye, te mogen trekken; het welk verkregen hebbende zont hy heimlyk eenige Grieken voor uit; en hen kort daer aen volgende viel van den Koningh af. Dus, buiten de rui tery, een leger van twee hondert duizent man op de been gebracht hebbende, wort hy hantgemeen met zekeren Ufiris, tegen hem gezonden met tweehondert duizent man, en hem door de dapperheid zyner zoonen Zopyrus en Artyphius overwon- nen hebbende, neemt hy hem levendigh gevangen. Want Megabyzus voet by voet tegen hem vegende kreegh door een schicht een wonde in de dye: waer op hy zich van dezelve foort van wape- nen bedienende hem in de dye en den schouder! quetste; zoodat hy van syn paert viel. Maer Megabyzus hem heb bende opgeholfen en wel doen bezor gen zond hem Artaxerxes daerna, op zyn begeerte, t'huis. Met het zelve geluk dreef hy Minoftanes, of Minoftates, den zoon van Artarius, Lantvoogt van Baby- lon, en broeder van Artaxerxes, met het leger der Perfen op de vlucht, nadat hy hem in den schouder gequettst, en met een pyl in syn hoofd niet doodelyk ge- wond had. Eindelyk maekt hy door be middeling van Artarius, en op den raet van Ameftris en den gefneden Paphlagon, zynen peis met den Koningh. Hierna met den Koningh op de jagt getogen zyn- de, velde hy eenen leeu, die op den Koningh aenquam, en zich op zyn pooten had over- end gefelt, met een zyn jagspriet: waerom de Koning verfoort dat hy een wildt dier had nedergermaekt, eer hy het eenen eenigen fleek had toegebracht, hembeval het hoofd af te flaan: dogh bewogen door de gebeden van Ameftris en Amytisfchold hy hem de halstraf quyt, en verzont hem naer

1. Vid. Stephan, in vocc. BÚCAUS.
2. Vid. Ctefias fegm. 34 & 35.
3. Thuc. I. c. pag. 35.
4. I. III. c. 15. # REIZEN.

naer zekere stad, genaamt Cyrtæ, aan de roode zee gelegen. Vyf jaren daerna hier van daen vluchtende, en zich houdende of hy melaets was (want niemant magh volgens de Perfaensche zede by zulk een mensch komen) quam hy t'huys by zyne Gemalin, en ten tweeden male door haer toedoen en hulpe van Ameftris zynen peis verworven hebbende, wert hy van Artaxerxes aan de Koninklyke tafel toegelaten.

Zyn doot. Eindelyk zes en zeventig jaren out geworden storf hy tot droefheid zelf vanden Koningh, die hem ongaerde mitte. Zyn Gemalin Amytis verliep zich na syn doot, even als haar moeder Ameftris, ichtandelyk met de mannen. Ook had de Arts Apollonides van Cous, op haer smoorlyk verliet, als zy t'eeniger tydt wat onpalfelyk was geworden, haar gezegt zou weder-krygen, indien zy zich met mannen wilde vermengen. Door deze konfiteraryc geraekte hy tot syn oogmerk,maer toen zy de teering kreegh, onthielt hy zich van haer. Amytis dus de doot voor oo- gen

ziende, bad hare moeder wraak te willen nemen over Apollonides. Deze ontdekte de ganfche zaak aan Artaxerxes, met wiens toefstemminge zy Apollonides gevat hebbende twee maenden lang zwaerlyk pynigde en daer na op den zelven tydt toen Amytis storf, levendigh in de aerde delven liet. Zopyrus, de zoon van Megabyzus, zynen vader en moeder verloren hebbende, nam syn toevlucht tot die van Athenen, dien syn moeder dient en beleeftheden bewezen had, en zeilde met eenigen der zelve naer Caunum, eene stad in Carie, hedendaags la Rosa genoemd, en eischte de stad van de inwoners op. Maar zy antwoordden hem, dat zy bereit waren de stad aan hem over te geven, maar niet aan de Atheneren, die hy by zich had. Vervolgens worpzeke Caunier, genaamt Alcides, eenen feen op het hoofd van Zopyrus, zoo als hy onder den muur quam, waer van hy geftorven is. Maar zyne grootmoeder Amefttris liet Alcides daer na aan een kruis hechten. Zy storf zelf kort daer op in hoogen ouderdom. Van dit alles doet Ctefias (a) breedt verhael, met wiens woorden die van Herodoot (b) moeten vergeleken worden.

Uit het gene hier van Amefttris gezegt is kan niet bezwaerlyk befloten worden, hoe weinigh haer perfoon, met dien van Efther, in de heilige fchriften geroemt, zoo als Scaliger wilde, overeenkomt.

De Atheners vervolgens willende wraak nemen over de nederlagen die zy in Egypten geleden hadden, en de overige Grieken, die in Afie woonden, in vryheit

Daerenboven heeft Artaxerxes de vrient- fchap,

In dat jaer, het derde namelyk der Megaby-LXXXII Olimpiade, geboodt Megabyzus Over- zus de Perfaensche troepen, zyn leger houdende in Cilicie. Over de vloot van drie honderd roeifchepen was tot Bevel-hebber geffelt Artabazus; die te hulp van de Cipiers trekkinge Cimon ontmoette; die in een zegevecht zeer vele fchepen in den gront boorde, en hon- dert fchepen met al het volk genomen heb-bende, de overige tot naer Fenicie ver-volgte. De Perfaenen namen met het o-verige gedeelte hunner fchepen de vlucht naar het lant daer Megabyzus met zyn le- ger lagh: doch Cimon hen op de hielén zittende zet zyn volk aan lant, en valt de vyanden op 't lyf, alwaer hy een groote flachting onder hen gemaakt hebbende, wederom met de zynen, naer de sche- pen keerde, en naer Cyprus zylde. Het ware met dit eilant, en den ganfchen flaet van Perfie gedaan geweest, indien niet Artaxerxes de nederlaag der zynen verftaen hebbende, op den raedt zyner vrienden, door bemiddeling van weder-zyts Gezanten in het volgende jaer vre-de op deze harde voorwaarden aengegaan was: Dat de Griexe steden altemael in Afie Vrede-haere eige vryheit en recht zouden hebben; dat geene Perfaensche Lantvoogden op drie dagreizen naer de zee afkomen; noch eenig oorlogfchip binnen Phaselis en de Cyaneesche eilanden zoude uitlopen mogen. Als dit by den Koning, en de Krygshoofden gestaft was, zwoeren de

Atheners ook van hunne syde, dat ze tegen de Provinciën van Artaxerxes niets met de wapenen onder-nemen zouden. Het verbont op deze voorwaarden gefloten synde, voerden de Atheners hunne troepen uit Cyprus, heb-bende glory genoeg behaalt uit de ver-winning door hunnapperheid verkregen, en door het aengaan van een verbont, zoo zeer tot hun voordeel gefloten.(c). Sedert dien tydt begonnen de zaken der Perfen niet weinig verzwakt te worden, synde daer uit licht te beffeën, dat, zoo'er een- ig aanzienlyk, of heerlyk gebouw ge-maekt is geweest, dat niet aan de vol-gende, maar eeerfte Koningen moet toegeschreven werden.

-
1. Segm. 36. feqq. usque ad segm. 43.
 2. I. III. cap. ult.
 3. Vid. Diod. Sicul. I. XII. p. 292, feqq. edit. Steph. feu p. 73. feqq. Wechel. Conf. Thuc. I. c. m. 36. Plutarch. er Nep. in Cimone. # CORNELIS de BRUINS

schap, die zyn vader met de Argiven gemaakt had, onderhouden, (a) en Themistocles geefstimeert, indien wy Thucydides en anderen gelooven. Aen Timagoras den Cretenser, of gelyk Phantias wil, aen Entimus den Gortynier, die uit naeryer van Themistocles, om den Koning volgens de Oosterche wyze te aanbidden, naar Perseie getogen was, heeft hy een schoone ruime tent vereert, zenden de daer by dekens en freien, nevens ecnen man, die ze spreiden zoude, onder voorgeven dat de Grieken niet witten hoe ze'er mede omgaen moeten. Hy noodigde den zelven ook op het mael zyner bloedverwanten, dat te voren noit aen iemand der Grieken gebeurt was, nochte ook ooit daer na gebeurde, omdat die eer alleen aan die van het Koninglyke bloed gegeeft wordt. (b). Plutarchus verheft den deftiger inborst van Artaxerxes, zoodat het der moeite waardig is zyne eige woorden hier te stellen: Hy zeide, te weten, dat het Koninglyker was by te voegen dan af te trekken. Hy was de eerste op de jagt onder zyngefelschap, en gaf vryheit aen die maer wilde den eersten pyl te schieten. Hy is ook de eerste geweest die verliefd hadden, niet hunne lichamen, maar baere uitgetrokene kleederen, zouden gegeeft worden: nochte fonde men het haer uit hun hoofst trekken, maer hun hoofdxel alleen afreemen. Wanneer Saribarzanes zyn Kamerling hem iets onredelyx verge, merkte hy dat by dat deed om hier door te geraten aen de somme van duizent Daricen, welke soort van munte hier na uitgelegd werd. Hier op liet hy van zyzen Schatmeeffer deze somme brengen, en aen hem overgeven, zeggende: zie daer Saribarzanes, ontfangh dit geld. Want met u dit te geven zal ik geenfints armer zyn: maar ik was onregtvaardiger geweest indien ik mv verzoek ingewilligt had (c). Dezelve schryver verhaalt dat Orontes, Artaxerxes schoonzoön, van den Koning gehoont en verwezen zynde zou gezegt hebben:

Dat even als de vingers der rekenaren nu een miljoen, en dan eens een getal van minder verbeelden; zoo ook de vrienden der Koningen nu eens hoog, en dan eens laeg geseelt worden.

In het zevende jaer van deze Koning wort verhaelt dat Efra naer Jerufalem getrokken is om de muren der stad te herstellen. (d) Artaxerxes overleed defer werrelt in het vierde jaer der LXXXVIII Olympiade, dat is in het 4289 jaer na de schepping der wereld volgens de Juliaanse Periode, en naar Helvicus rekening in den jare 3525, als hy naer rekening van

Diodorus (e) en Eusebius (f) XL; naer de getuigenisse van Sulpicius Severus XLI, en naer die van Ctefias XLII jaren geregeert hadt.

By zyne wettige Gemalinne Damaschia, die met hare zoon op eenen dagh storf, heeft hy Xerxes: by Alogune, een Babylonische byzit, Sogdianus of Secundianus: by Cofmartidene ook een Babylonische, Ochus en Arfites; en by Andia van Babylonie eenen zoon genoemt Bagapens, en een dogter Parysatis, buiten nog dertien andere natuurlyke kinderen gewonnen. (g) Den troon zyns vaders beklom

VII. XERXES de II.

Deze zich aen de welluften overgegeven Xerxes de II., en op zeker feest door de wyn bevangen zynde was in syn Paleis gaan slapen, daer hy door zyn broeder Sogdianus, die den gelubden Pharmazas, zynde in rang de naefste na Bagorazus, Menoftanes, en eenige andere, op zyn zyde gewonnen hadt, vyfenteertig dagen na zyn vaders dood, gelyk Ctefias heeft aengetekent, om het leven gebragt wierd. Diodorus zegt dat hy een jaer, Eusebius (b) dat hy twee maenden geregeert heeft. En Ctefias wil dat zyn lichaam met dat van zyner vader te gelyk na Perseien overgebracht is. Want de muilezels, die het lyk van Artaxerxes trokken, wilden niet voortgaan, even als of ze naar het lyk des zoons wachtten: maer zoo dra dit lyk aenquam, zouden ze haer meer gepoet hebben. (i). Hem volgde in 't gebied

VIII. SOGDIANUS of, volgens Ctefias, SECUNDIANUS.

Dees had by zich de gefnedenen Azaba-Sogdianites en Menoftanes. Hy beschuldigde Bagorazus, met wiën hy lang in heimelyke vyantchap geleefd hadt, toen hy uit Perseie was wedergekeert, dat hy buiten zyne toeflemminge zyns vaders lyk daer gela ten hadt, en liet hem doot fteenigen. Dit stuk nam het leger zeer hoog op. En schoon hy het met geschenken zocht te bevredigen, egter kon hy den haet niet ontgaan, dien hy om het

ombrengen van Bagorazus en zynen broeder Xerxes op zyner hals gehaelt hadt. Hy leidde ook lagen aen zyner broeder Ochus, die meenigmael van hem ontboden zynde, en daer op beloofd hebbende te zullen komen, echter niet verscheen. De Grooten der Afval der halven des Ryx, en onder hen Arbarius, Grooten.

1. Herod. I. VII. c. 151.
2. Ath. I.I.p.m.48.
3. Vid. Apoht. T. II. op. pag.173.
4. Vid. c. 7. Efrae, Euseb. Chr. I.c. Abul Phara.j. I.c. Confer Scalig, & Simfon P. c. Chron. Cath, sub A.M. 3547.
5. l.c.p.319 edit. Steph. feu p. 115. Wechel.
6. l.c.
7. V. Ctefias fegm. 43.
8. P. II. Chron. p. 132.
9. Vid. fegm. 44. # REIZEN.

Overste der Ruitery van Sogdianus, en Arianes Lantvoogt van Egypten, ook zelf Artoxares de gefneden, die uit Armenie in Perfie gekomen was, zynaltemael, op Sogdianus om zyne wreeth gebeeten, van hem afgevallen, en tot Ochus overgegaan, dien ze den Koningklyken hoedt, hoewel tegen zynen wil, hebben opgezet. Secundianus niet achtende den raadt van Menofanes, wort van Ochus door bedrog, gevangen en in de affchen geworpen. Waer op hy sterf, na dat hy zes maanden en twintig dagen, of zeven maanden (want dus zegt Diodorus, het volle getal noemende) het Ryk bezeten hadt. (a) Na hem heeft alleen geheercht

Artyphius volgden, door geschenken op zyn zyde trekt. En als Arfytes nergens verscheen beweegt hy onder verzekering van zyn woort Artyphius zich aan den Koning over te geven. Artyphius wert toen op Paryfatis raadt niet gedoot, op dat Arfytes door deze goedertierenheid voor dien tydt bedrogen te lichter zich overgeven zou. Hy hier door in 't net gebragt wort met Artyphius te gelyk in d'affchen geworpen, welkefoort van straf beschreven in de boeken der Macchabeen (g), van dezen Darius, dog geen fins van Hyftapes zoon (als Val. Maximus (b) waent) uitgevonden is. Op deze straf heeft Ovidius het oog in zyn gedicht tegen Ibis:

*Uique necatorum Darii frande secundi,
Sic tua fubfidens devoret offa cinis.*

Dat is:

*En dat ge in gloeiende afsch dus mocht uw leven derven,
Als die Darius deed door zyne liften sterven.*

De Koning evenwel zou zynen broeder verschoont hebben, ten zy Paryfatis ten deele door gebeden, ten deele met geweld hem daer toe gedwongen hadt. Hier by wrack nemende over den gefneden Phar nazyas, die Secundianus in het ombrengen van Xerxes geholpen hadt, liet hy hem fteenigen. Menofthenes ook in verzekering genomen zynde ontging zyne straf door de handen aan zich zelf te flaan. Nogh Afval van viel van Darius af Pifuthnes, Lantvoogt Pifuthnes.

van Lydie, eenige Grieken op zyn zyde getrokken hebbende, welker hoofd Lycon de Atheners was. Tegen hem zent hy Tiffaphernes, Parmifes, en Spithradates met een leger. De Grieken door gout omgekogt verlaten Pifuthnes: waer op hy van de door schoone woorden getroont zich o vergeeft, en tot den Koning gebragt wert, die hem in de affchen liet werpen. Tiffaphernes kreeg deselfs Lantvoogd : en Lycon tot loon van zyn verraadt fteden en landen. Hier na beving Artoxares, die onder de Gefneden by den Koning de eerste plaats bezat, de ydele hoop van het Ryk te vermeesteren. Hier op gaat hy Darius lagen leggen, en zyn vrou belaft ten, dat ze hem een baert zou maken om eenen man te gelyken. Maar deze ontdekte de zaek aan Paryfatis, die den elendige Gefneden liet ombrengen. Arfaces, daer na Artaxerxes genoemd, zoon van Darius, troude de dochter van Idernes, eenen Perfaen, genaamt Stayra : en aen den anderen kant tradt Terituchmes, de zoon van Idernes, in huwelyk met Amiftris, zufter van Artaxerxes, en dochter

IX. OCHUS, anders genaemt DARIUS, gemeenlyk gezegt DE BASTAERT.

Ochus.

Deze Ochus wort gezeigt het Ryk van Perfie aenvaert te hebben in het vierde jaer der LXXXVIII Olimpiade, dat is in het 3593 na de scheppinge der werelt, en in het 4293 naer de Juliaensche Periode. (b). Zynen naam verandert hebbende is hy Darjaves, by de Grieken Darius, of, als Cretias schryft, Dariaeus genoemd; welken naam Herodoot (c) te regt uitlegt Epgeins, dat is, Bedwinger. (d). By hem waren in groot aenzien drie gefnedenen, Artoxares, Artibarxanes, en Athous. Tot zyn gemalin hadt hy Paryfatis zyn zufter geboren uit eenen zelven vader, maar niet uit eene zelve moeder, een schrandere wyf, en zeer afgerecht op den teerling. (e). Hy bediende zich ook van hare raadt in de grootfte zaken. Zy had hem ook, eer hy aan de Kroon quam, twee kinderen gebaat, eene dogter, genaemt Amiftris, en eenen zoon Arfaces, daer na Artaxerxes genoemd. By haer won hy, nu Koning

geworden, nog eenen zoon, die naer de Zon Cyrus genaemt is: daer na ook Artofes, en dertien andere, die alle in hunne kintsheid geftorven zyn, uitgenomen eenen, genaemt Oxendras. Photius zegt (f) dat de Historischryver Cretias dit uit Paryfatis zelve ge hoort heeft.

Zyn broeder Arfytes uit eenen zelven vader of moeder geboren, viel van hem af, ook Artyphius, de tweede zoon van Megabyzus. Tegen deze wort zekere Artafyra gezonden, die in twee veltslagen verwonnen wort, dog in den derden de verwinning behalende de Grieken, die

1. Vid. Ctef. segm. 45. feqq. Conf. Diod. Sicul. I.c.p. 322. edit. Steph. feu p. 120. Wechelian.
2. Eufeb. p. II. Chr. p. 133. Conf. Scal. Animad. in Eufeb. p. 100. et Diod. Sic. I. c.
3. 1. 1. 1. 1.
4. Vid. Scaliq. l. VI. de Em. Temp. p. 586. Conf. Boch. in Phaleg. l. I. c. 15.
5. Adi Plut, in Vita Art. Mnemon. T. I. op. 1019. Segm. 48.
6. Segm. 48.
7. 1. 1. 1. 1. §. 5. 6. 7.
8. lib. IX. c. 2. # CORNELIS de BRUINS

ter van Darius: waer in hy daer na, verliefte op Roxane, zyn zufter van eenen zelven vader geteelt, een overschoone vrou, en die zich wonder verfondt op het hanteeren van den boogh en het werpen met de spics, eenen weerzin kreegh: zoodat hy in het ende befloot haer in eenen zak te werpen, om van de driehonderd mannen, met welke hy voorhad af te vallen, in de aerde gedolven te worden. Dog een uit deze, genaempt Udiaftes, die zeer veel vermogt by Terituchmes, ontving eenen brief van den Koning, waer in hy hem groote beloften deed, zoo zyn dogter door zyn toedoen uit het gevaer geredt wierde. Hy den brief gelezen heb-bende valt Terituchmes met zyne vertrouwelingen op het lyf, en maekt hem af. De zoon van Udiaftes genaempt Mithridates, Wapendrager van Terituchmes, het befaan zyns vaders gehoebbe, vloekte hem zeer, en bewaerde de stad Zaris, die hy innam, voor den zoon zyns Heeren. Dogh Paryfatis beval de moeder van Terituchmes, nevens zyne broeders Metroftes en Helicus, en twee zufters, die hy nog benevens Statira hadt, levendig te begraven, en Roxane levende in twee ftukken te hakken. Darius wilde Statira zyn zoons gemalin, met de andere verdelgt hebben: maer Paryfatis, vermurwt door de

gebeden van Arfaces, verschoon-de haer, schoon Darius haer zeide, dat zy t'eeniger tydt van dit mededogen berou zou hebben; het welk ook gebeurt is. (a)

Dat in het tweede jaer van deze Darius de bouw des Tempels van Jeru-falem, die onder de voorgaande Koningen was blyven fteken, hervat is, en de zeventigh weken van Daniel aenvangh genomen hebben, bewyft Scaliger (b) wyt-luftigh.

Darius in den oorlogh van Peloponne-fus, gedagthig, gelyk Juftinus uit Trogus verhaelt (c), aen den haet zyns vaders en grootvaders tegen die van Athenen, heeft in het eerste jaer der XCI Olimpiade; wanneer de Atheners in Sicilie oorlogh voerden, en Alcibiades om het verbrei-den der geheimeniffen van Ceres uit het leger t'huys ontboden, en in zyn afwezen ter doot veroordeelt zynde, naer Lacedemon geweken was, een verbont met de Spartanen toeleide om hem van kant te helpen, als eenen, die zynen roem in den wegh was, stellende hier toe alle lif-ten in 't werk. (e). Thucydides verhaelt dat de Peloponneziërs na den flag by Milet-en, waer in de Atheners het velt behielden, en na de doot van Chalcidius, in nadenken begonnen te komen, of niet wel Alcibiades t'eeniger tydt door liefde tot zyn vaderlant gedreven van hun mogt afvallen, en zich met de zynen verzoenen: en dat de Lacedemoniers, welker Koningh Agis, gelyk gezegt is, reeds te voren op hem gebeten was, hierom eenen brief schreven aan Aftychoth, waer in zy middelen beraemden om hem van kant te helpen. (f). Als Alcibiades door Agis Gemalinne, gelyk Juftinus verhaelt, hier agter gekomen was, heeft hy de vlucht

Wat lant of stadt de Koning bezit, of zy-ne vooron lers bezetten hebben, die blyve aan den Koning.

De Koning en de Lacedemoniers en hunne bontgenooten in 't gemeen zullen gebonden syn te verhoed dat geen gelt, dat uit deze fte-den of van elders aan de Athenen betaelt wert, of wat het ook zoude mogen wezen, aan de Athenen gegeven worde.

Den oorlogh met die van Athenen zullen de Koning, de Lacedemoniers, en hunne bontgenooten in het gemeen voeren.

Dezen zelve oorlogh zal men niet vermo-gen te eindigen, dan met gemeen goedvin-den des Konings, der Lacedemonieren, en der bontgenooten.

Al die van den Koning komen afte val-len, zullen voor vyanden gebonden worden van de Lacedemonieren en hunne bontgenooten: wederzyns zullen ook vyanden des Konings syn, die de zyde der Lacedemonie-ren en hunner bontgenooten zullen verlaten hebben.

Een zeer groote vloot wert toen uit Fenicie toegeruift tot hulpe der Lacedemonieren tegen de Atheners, van welke in het begin des oorlogs alle de steden die met haer in verbont ftonden waren

afgeval-len. Want Alcibiades helpende den oorlog voeren tegen zyn vaderlant, niet als een ge-meene foldaat, maar met veltheerlyke be-quaemheden, zeilde met vyf schepen naer Afie, en bragt zelfs de steden, die cynsbaer aen de Atheners waren, alleen door 't ge-zagh zyns naems tot afval. Maar dit be-faen van Alcibiades haelde hem by de Lacedemoniers meer haet dan genegen-heit op den hals. Want Agis Koningh der Lacedemonieren op hem verftoort om het schenden zyner gemalinne Timea, vreesde daerenboven voor de glorie zyns naems. Weshalven hy met de magtigste belaegt.

Statira verschoont.

Een vloot tegen de Atheners toegeruift.

Alcibia-des bena-deelt zyn vader-lant.

1. Vid. Ctesias fegm. 49. feqq. usque ad fegm. 56.
2. I. VI. de Em. Temp. p. 58%. feqq. Conf. Simf. Chron. Cathol. P. c. sub anno 3583.
3. I.V. cap. 2.
4. I.VIII.p.m. 269.
5. Plut. in vita Alcib. T. I. op. p. 204, Juftin.I.c. cap. 2.
6. I. c. p. 200. Conf. C. Nepos in Alcib. & Diodor, Sic. I. XIII. p. 349. ed.Steph.feu 164. feq. Wechel. # REIZEN.

vlucht genomen naar Tissaphernes, Lant-voogt van Darius in Lydie, wiens gunst hy wel heeft won door zyne beleefdheid, vriendschappelykheid, en hoffelyke gedienschtigheid, schikkende zich, naer het voorbeeld van Paulusianen, naar de zeden der Meden en Perzen. (a). Hier toe help veel zyn jeugt, zyn schoonheid, en inzonderheid zyne welvarendeheid, waer door hy ook onder de Atheners uitstak. Op dien tydt, waar in het scheen dat de Atheners hunne oppermoghtigheid quyt van geheel Oostelijcken spanen om hunne stad te onderdrukken, heeft hy Tissaphernes (Diodorus zegt t'onregt Pharnabazus) die drie hondert roeischeden tot hulpe der Lacedemonieren wilde zenden, van zyn voorname afgebracht. Want hy bewoog hem door zyne redenen de foldylen te verminderen, en aan het krygsvolk in plaats van eenen schelling 's daags (om op zyn Hollandsch tespreken) maar drie stuivers te geven, en dat juist niet op den gezetten tydt, gelaftende hem ook aan de Peloponnesiers te zeggen, dat de Atheners, die zich vry beter op den zeevrygh verfonten, maar eenen halven schelling aan het zeevrygh ga-ven, niet zoo zeer uit gebrek van geld, als wel omdat de foldaten en matrozen den overvloedt der foldylen niet zouden misbruiken, en daer door hunne lichamen bederven. Hier by vermaande hy

Tissaphernes, dat hy zich niet te zeer pynen zoude om den oorlog ten einde te brengen, nocte door het herwaarts doen komen der Feniciaensche schepen, die toegecreed hadt, of door het inhaalbreng van groo-ter vloot, het oppergebiet te lant en ter zee aan de Lacedemonieren overgeven, maar hen beide liever de heerschappy laten ver-deelen. Want hier door zoude de Koning altydt gelegenheid hebben van den genen, die hem mogten beledigen, anderen op den hals te zenden. Maar zoo het lant-en zeegebiet aan een van beide overging, dat hy dan geen helpers zou hebben om de genen, die de oppermagt hadden, op het lyf te vallen, of hy moest zelf t'eeniger tydt met groote koft en gevaar een gevecht gaan wagen. Maar dat het beter ware, deze moeijelijkheid van zaken met kleine koft en eindiging; en dus met behou-denisse van zynen staat de Grieken aan el-kander te helpen. Hy voegde hier by, dat de Atheners dienstiger voor hem zouden zijn in het genootschap des gebiets, als die zo zeer niet wenchten naer de heer-schappye te lant, en een manier van oorlogen hadden, die den Koning beter te ftade zou komen: en indien zy zyne bont-genooten wierden, dat ze zich zelf wel een gedeelte der zee eigen maken, maar onder 's Konings magt alle Grieken brengen zouden, die zyne Provincien be-woonden. Dat de Lacedemoniers in te-gendeel toeleidden om de vryheit te herstellen: die geenfins te gelooven was dat, daer ze nu de Grieken zelfs van de Griekken verloren, hen ook niet zouden ver-loffen van de barbaren, zoo ze'er niet al eenige te voren van verlost hadden. Hy moest dan beide de partyen met den frydt laten begaan, en, als de kragten der Atheneren voor het grootste gedeelte ftomp geworden waren, dan eerft de Peloponnesiers uit de Provincie dryven.(b).

Deze zaken dus gevoegelyk en naer gelegenheid des tyds voorgefelt werden van Tissaphernes zelf goetdt gekeurt. Hier op begon hy spaarzamer te zijn in het be-talen der foldylen aan de Peloponnesiers, de Feniciaensche schepen, die reeds bereit waren, op te houden, en in alles niet duifter te kennen te geven, dat hy nood met die bontgenooten den oorlogh voor-de. Alcibiades begerende in zyn vaderland herroepen te worden, gaf ondertuushen den Atheneren hoop van een verbond met Tissaphernes en den Koning van Perzie aan te gaan, indien ze den staat der Gemeente wilden veranderen. Eindelyk ook tot zyner wencht geraekt zynde heeft hy de Lacedemoniers en hunne bontgenooten te water en te lant overwonnen. Dogh Tissaphernes, om zich de Peloponnesiers niet geheel tot vyanden te maken, en hen daer toe te brengen dat ze voor een groot gedeelte van hunne foldylen verfsteken, mogten van de Atheneren overwonnen, en geheel verdrukt worden, ontboodt hen tot zich, betaalde de agterfallige foldylen, en vernieuwde met hun het verbond in het dertiende jaar van Darius regeringe, gelyk by Thucydides te zien (c) is.

Maer terwyl Tissaphernes dus in het heimelyk Alcibiades en de Atheners begunftigt, en hierom het futfelboek zoekt, be-talende tragelyk de foldylen, en houden-de de Feniciaensche schepen, die hy ge-durig zeide dat komen zouden, op, itelt Darius zynen zoon Cyrus tot Lantvoogt over Lydie en Ionie in de plaats van Tissaphernes. Dees den Lacedemonieren te hulp komende, en de foldylen voor elken matroos tot vier stuivers verhooghend, herstellde in hun de hoop van tot hunnen vorigen staat te zullen geraken. Dus in kragten toegenomen zynde hebben zy onder 't beleit van Lylander, niet Alcibia-des, gelyk Juffinus verhaelt, maar Philo-cles Dydaeus, Menander, Conon, en andere Veltoversten der Athenen geheel geflagen. Want Alcibiades toen geen be-wint hebbende, had de Atheenfche Over-ften gewaerfschout, dat Medocus en Seuthes, Koningen van Tracie, bereit waren met groo-

1. Vid. Ath. 1. XIV. p. 535.

2. Thuc.I. c. p. 277. Conf. Ifocr. περὶ τῶν ξένων λόγος.

3. I. c. p. m. 281. # CORNELIS de BRUINS

groote hulptroepen aan te komen, indien men hem Alcibiades wilde doen deel hebben aan het Krygsgebiet.

Daerenboven vermaande hy hen, dat ze hunne soldaten zouden niet van malkander verspreidt de landen zouden laten afloopen, dewyl de vyanden op bevel van hunnen Veltheer daer ontrent op hun luimen lagen. Maar zy, zynen raedt in den wint gelegen hebben, de, zyn door de schielyke aankomst der vyanden overvallen, en de flagting onder de Atheners, die hier en daar op het land verfroot waren, was zoo groot, dat ze in dien flag meer wonden kregen, dan ze in de vorige gegeven hadden. De dapperste en oudste fneuvelden daer ook: zoodat het den Lacedemonieren hierna licht viel Athenen te bemagtigen (a). De Perfen nu onder dezen Koningh Darius, terwyl de Grieken elkander in 't haer zitten, en door den inwendigen oorlog hunne eige gene krachten flyten, hernemen de steden en geweesten in kleyn Afie, die ze in voor gaande tyden verloren hadden (b).

Wyders bedwong Darius de Meden, die de flouthet gehadt hadden van tegen de Perfen op te itaen, door eenen dubbel len optogt (c). Dogh Egypten verloor hy door den afval van Amyrtaeus den Saïter, als die het achtentwintigste geflagt der Egyptische Koningen infelde, gelyk Eufebius getuigt (d). Polydamus Scotufaeus, eenen man overfors en fterk, noodigde hy tot zich, onder belofte van groote geschenken, naer de getuigenisse van Suidas (e). Men zegt dat Sokrates gewoon was van dezen Darius te zegen, dat hy liever Darius gunst had, dan eenen Daricus (f). Darius eindelyk te Babylon eenigen tydt zich gelegen hebbende quam te fterven in het derde jaer der xciii Olimpiade, na het scheppen der werelt naar Helvicus rekening in het jaer 3544. naer de Juliaensche periode 4307 ontrent het einde des

Peloponneïschen oorlogs. Ctefias (g) verhaelt dat hy XXXV. jaren geregeerd heeft. Maer Diodorus (b) en Eufebius (i) schryven hem alleen XIX. jaren toe, dat meer met de waarheit overeenkomt. Met deze schryveren moet men ook (k) Scaliger vergelyken. Op hem volgde

X. ARSACES of ARTAXERXES bygenaemt MNEMON wegens zyne goede geheugenisse.

Arfaces, by Plutarchus genoemd Arf-Arfaces. cas, heeft aan het Ryk gekomen zynde den naam van Artaxerxes of Artoxerxes aengenomen, en den binaem gevoert van Mnemon. Abul Pharajus noemt hem Artahbashit den II. gebenaemt Regeeder. Plutarchus verhaelt in het begin van zyn levens beschryving dat hy zagtmoeidigh en goetaerdiger was dan zyn jonger broeder Cyrus, die scherp en wakker van aert al van jongs af was. Evenwel zyn moeder Paryatis, alle hare genegenheid op Cyrus overbrengende, trachtte hem op de zelfde wyze, als Xerxes de Groote op den raedt van den Lacedemonischen Demaratus gebruikt had, te weten, om dat Cyrus geboren was uit Darius Koning zynde, en Artaxerxes, toen hy nogh buiten bewint was, aan het Ryk te helpen. Cyrus hier op, toen zyn vader zich was, uit Lydie ontboden zynde naer Perfie reizende, had geen kleene hope gechept, dat zyn moeder zyne verkiezing tot de kroon zou uitgewerkt hebben. Maer Darius met zyn vrou van geen een gevoelde zynde, verklaarde by uitersten wil den oudften tot Koningh, en Cyrus den jongsten tot Lantvoogt van Lydie, en overflen der zeekuft. (l) Hier uit rees afgunft en daer uit bedekte vyantschap tufchen den Koning en zyn broeder en moeder. Udiaftes, den moorder van Terituchmes, wert ter gunfte van Statira door 's Konings laft de tongh door den nek getrokken en afgefmeden, en zyn landvoogdy aan zynen zoon Mithridates gegeven. Tiffaphernes beschuldigde Cyrus van den Koning lagen gelegd te hebben: dogh zyn moeder verbadt hem. Dus is het verhael van Ctefias (m). Plutarchus verhael luit een weinigh anders. Kort na Darius doot zegt hy dat Artaxerxes naar Pafargaden gegaan is, om aldaer van de Perfaensche Priefteren tot Koning ingewydt te worden. Hy zegt ook dat 'er ter zelfver plaats een tempel der krygs godinne te zien is, die hy gift dat Minerva is. De zede dezer inwydinge bragt mede dat de geen, die ingewydt flont te worden, zoodra hy ingegaan was, zynen langen rok moet afleggen, en aentrekken den rok, die de oude Cyrus, eer hy aan het Ryk quam, gedragen had: dan ook een klomp vygen moet eten, terpentyn inzwelgen, en eenen beker met zure melk indrinken. Als Artaxerxes gereed stond om dit te doen, heeft Tiffaphernes zekeren priester, die Cyrus in de zeden des lants, en de Perfaensche wysheit onderwezen hadt, en daerom boven alle Perfen qualyk nam, dat

1. Vid. Xen. I. II. de reb. Graec. Diod. Sicul. I. c. p. 388. feqq. ed. Stephan. et p. 223. feqq. edit. Wechelien. Plut. in vit. Alcibiad. T.C.p. 211. feq. Nep. l.cit. etc.

2. Vid. praeter sup. alleg. auct. Thucyd. toto libro VIII,
3. V. Herod. I. I. c. 130.
4. P. II.Chron. p. 133.
5. in voce Polydamas.
6. Plut. libro περὶ φιλαδεμίας T. II. op. p. m. 486.
7. fegm. 55.
8. 1. 1. pag. 322. et 389.edit. Steph.fcu 120.et 126. Wecheliane..
9. 1. c p. 133.
10. Animad. in Euf. pag. 100.
11. Plut. I. c. Conf. Juft. l. V.c. 11,
12. 1. c.fegm. 56. # REIZEN.

dat men hem geen Koningh gemaakt hadt, by hem gebragt. Dezen priester ontdekt aan den Koning, hoe dat Cyrus beflooten hadt hem in den tempel, als hy zyn klèdte zou uitgetrokken hebben, door lagen van kant te helpen. Eenen zeggen dat Cyrus zelfs in den tempel vaitgehouden is. Maar zy voegen'er by dat zyn moeder hem in de armen gevat, hem omhelft, en haer hair om zyn lyf geflingert hebbende, met veel weenens en biddens ontflaging voor hem verkregen, en bewerkt heeft, dat hy naer zyne lantvoogdye aan de zee zou verzonden worden.

Dogh Cyrus vergetende de goedtheit daer naer zyns broeders, yverde meer dan te voren om het Ryk in zyn handen te krygen. Den Koning wert door Tiffaphernes en Pharnabazus aengedient dat zyn broeder nieuwigheiden in het hoofst had. Dogh zyn moeder Paryfatis arbeide om allen argwaen uit 's Konings hart te trekken. Ook Cyrus schreef hoffelyke brieven, nu eens iets op den Koning verzoekende, en dan Tiffaphernes op zyn beurt ook beschuldigende, als leefde hy met hem in oneenigheid en miftrouwen. Ondertufchen evenwel bragt hy een groot leger van alle kanten by een. Hy noodigde de Lacedemoniers door brieven tot deelgenootschap van dezen Krygh, sprekende daer in van zich zelve, dat hy hartiger was dan zyn broeder, dat hy meer wyns verdragen en drinken kon dan hy: en dat zyn broeder op de jagt werk hadt om zich te paert te houden, en als hem eenige schrik overquam niet op zynen troon kon blyven zitten. Hy bad hen, zy zouden hem volk te hulpe zenden, beloovende dat hy aan het voetvolk paarden; aan de ruiten wagens; aan de eigenaers van lant-hoeven, dorpen; aan de bezitters van dorpen, fteden, en zilver en gout niet by het getal, maar by het gewicht geven zoude. (a). De Lacedemoniers meenen dat deze Oorlogh hun dienstigh was, befluiten aenfontts hulptrouwen aan Cyrus te zenden, en eenen geheimen brieftaets-wyze aan Clearachus, hunnen Amirael by

Samos, gezonden hebbende, gelaftense hem daer in al na te komen wat Cyrus hem bevelen zoude. De Atheners zich als onkundigh houdende tegen wien deze krygh font gevoert te worden, zenden ook krygsbenden aan Cyrus, zoekende zyne gunst, indien hy quam te winnen, en zoo hy te kort schoot, quyttscheldingh van dit beftaen by Artaxerxes, alzo ze niets open-lyk tegen hem ondernomen hadden. Dus trok Cyrus tegen den Koningh op, brengende groote krygsbenden van verscheide volkeren: die hy van de Grieken voor geld overgenomen had, waren in getal niet veel minder dan dertien duizent man.

Als het gerucht ontfont dat Cyrus in aantogt was, bekeef Statira Parifatis feggen-de dat ze dezen oorlog geffookt hadt. Maer de Koning trok met een leger, dat Artaxerxes op- altemael deftig ten oorlog toegeroont, zy-nen broeder te gemoet. De veltflagh ging aen op een veld, vyf hondert ftadien van Babylon afgelegenaen den Eufraet. De plaats wort Cunaxa genoemd. De troepen des Konings worden door de Griexe geplagen. Cyrus met zynen broeder hantgemeen gewor-den, quetft hem met eenen pyl, zoodat hy van 't paard viel, en van de zynen wechgedragen zich op eenen heuvel begaf. Anderen zeggen dat Cyrus van den Koning en zyn lyfwacht door pylonen is af-gemaakt. Maer Ctefias, die by het gevecht geweest is, bevestigt het eerste, en dat Cyrus trots op de overwinning, en gezeten op zyn wilt paert, genaamt Pa-facca, na het vallen der duifterniffe, door het midden der vyanden gereden, en roepende, wykt elendigen, eerft van Mithridates, eenen Perfaenschen jongeling, in zyn hooft nevens het oogh gewond, en daer na van zyn paert gevallen, van ze-keren Caunier, een gering man, van agteren gequetft is, aan welke wonde hy zou geftorven zyn. Artafyras, een verfiēpder des Konings, rydende by avontuur voorby de plaats daer Cyrus den geeft gegeven hadt, en uit de gefnedenen ver-faande dat het Cyrus was, rydt met vol-len ren naer Artaxerxes, en geeft'er hem kennis van. Hy hier na toe gevloggen-giet Mefabates (Ctefias noemt hem Bagabates) den gefneden de regterhant en het hoofst van den gefnevelden, volgens ze-kere wet der Perfen, af te houwen. De Koning dus by elk willende aengezien zyn voor den ombrenger van Cyrus, gaf laft om Mithridates, als of hy hem het dek-kleedt van Cyrus paert, dat hy gevonden hadt, en den Caunier, omdat hy hem volgens zyn zeggen de gewenchte boot-fchap van Cyrus doot gebragt hadt, flat-elyk te befchenken. Maar deze beide, dwaeffelyk zich de cere aenmatigende van Cyrus gedoot te hebben, worden aan Paryfatis op haer verzoek van den Koning ter ftraffe overgegeven, en wreedlyk gepy-nigt. De Caunier liet ze de oogen uit-booren, en gefmolten koper in d'ooren druipen, tot dat hy doot was, en Mithridates door de pynighing tuffchen twee fchuiten ombrenger. Deze foort van straf leggen wy uit ontrent het einde van dit hoofstfluk. Mefabates was noch ovrig, dien zy op het spel met den teerling opgezet zynde, van den Koning, die op geen quaedt dagt,

gewonnen had, liet ze levende het vel afftroopen, zyn lichaam over dwars aen drie kruiffen, en zyne huid afzonder-lyk aen een pael hechten. De Koning nam

Wreet-heit van Paryfatis.

1. Vid. Plut. I. c. p. 103. seq. Conf. in Apoph. T.II. op. p. 173. #
CORNELIS de BRUINS

nam dit euvel op, maar zy wist hem met boerten te stillen. De Grieken liet de Koning wel toe ongegracht naar hun lant keeren, maar evenwel Clearchus en anderen, van Tissafernes door schoone beloftes in hun verderf geloofte, opvangen, en altemaal wreedlyk, uitgeziet Menon den Theffalier om brengen. Want Crefias vertelt dat de omgebrachte van de honden en vogelen verheurt zyn, maar dat een bui van wint eenen hoop aerde op Clearchus lyk gemaakt heeft, en dus het zelfde bedekt, waer uit een bochf van Palmboom gegroeit zynde die plaats overschaduwte heeft. Dog die schryver voegt hier by dat Paryfatis te gelyk door gefneden op dien tydt, toen Clearchus gedoot wiert, daer ter plaetse palmtakken in 't velt heeft doen begraven. De overige Grieken zich andere Overften gekoren hebbende, Chiriphos namelyk die aen het hoofd van hun leger gaen, en Xenofon den Athener, die het zelve fluiten zoude, terwyl Tissafernes ondertuffchen en de overige troepen der Perfen hen by wylen van agteren belaegden, zyn, der wegen onkundig, door ongebaande wegen en afgebroken gebergte, voortgetrokken naar de flinke zyde van den Pontus Euxinus, en ter nauwer noodt te Byzantien, en voorts over Tracie t' huis gekomen. Maer van tienduizent mannen zyn 'er maer drie duizent en acht hondert behouden overgebleven (a).

Haet van Paryfatis tegen Statira.

Paryfatis nu eenen verouderden haet dragende tegen Statyra, kon met geen goede oogen aenzien de magt en het gezag, dat ze by den Koning hadt: waerom ze haar met hulpe van hare dienstmaegt Gingis of Giris, op welker trouwe zy zich verlaten mogt, lagen leidde, en naer middelen omzocht om haar door vergif van kant te helpen. Want als ze op zekeren tydt famen aan tafel zaten, en een en de zelfde fpys uit bekommering en vreeze nuttigden, fneedt Paryfatis zeker Perfaenschen vogel, genaamt Rhyndazes, zoo groot als een ei, en van binnen geheel vet zynde, met een mesje op, welkers eene zyde met vergift bestreken, en de andere zuiver was, gevende de vergiftide helft aan Statyra, en nemen- de de zuivere helft voor zich zelve. Statyra haere helft gegeten hebbende voelde wel heeft groote martens en pynen, zoo dat ze het schelmstuk gewaer wiert, en den Koning, die al lang geen goet oog op zyne moeder gehad had, als die haar wreedt en onverzoenlyk hart kende, in het zelfve vermoeden bragt. Statyra dan dus omgekomen zynde worden de gefneden van Pa-

ryfatis gevangen genomen, en vreefelyk gepynigt. Zy hielt Gingis langh in haar kamer, en weigerde haar op het bevel van den Koning over te geven. Doch als ze eens

Statira vergeven.

des nagts uitgelaten wiert, om uit het paleis naer haer huis te gaen, wertzte door lagen gegrepen, en haar hoofd tuffchen twee fteenen geplet, welke fraafde Perfen de vergiftigers gemeenlyk doen lyden. Artaxerxes beledigde hierom zyn moeder niet, noch met woorden, noch met werken, doende haar alleen op haar verzoek vertrekken naer Babylon, en haar toedryvende dat hy, zoo lang zy in 't leven was, Babylon niet zien zou. (a)

Na de nederlaagh van Cyrus heeft Artaxerxes Pharnabazus gezonden naar alle de lantvoogden, die aen den zeekant lagen, om ze in syn magt te nemen. De Lantvoogden dan, die het met Cyrus gehouden hadde, vreesende voor fraffe, stillen Tissafernes door gezanten, en maken hunnen peis met hem. Tamos lantvoogt van Ionia, bang voor de gramchap des Konings, zet al zynen rykdom en kinderen behalven een, Saus genoemd, in schepen, en vlucht'er mede naer Pfammetichus (Eusebius zegt Pflammitthes) den derden Koning van Egypten na Amyrtaeus. Maerdees ongeagt alle vrientchap, en het recht van gaftryvheid, neemt hem al zynen schat af, en doot hem met de zynen. De Grieken uit Afie na Cyrus nederlaagh naar huis gekeert zynde hadden ontdekt dat het hart des Konings en der Perfanen aan schatten van gout hing, datze vorders verfricht waren in weelde en vrouwemin, dat al hun doen wyders maer opgeblazenheit en wint van dreigementen was. De Griexe steden ook door Afie verspreit, wanneer hun ter ooren gekomen was, dat Tissafernes hunnen bodem naderde, baden en smeekten de Lacedemoniers door gezanten, datze hen toch niet ten gronde toe van de barbaren zouden laten verdelgen. Deze zenden hier op een Tissafernes gezanten af, en doen hem aenzeggen dat hy de Griexe steden zou ongemoeit laten. Hy egter taftte Cume aan, en liep het omleggende land af: hoewel hy om het ingevallen winterfaizoen genoodzaakt was het beleh op te breken. Waerom hy de gevangenen voor een groote fomme gelts wedergevende aftrok. De Lacedemoniers zonden toen tegen de Perfen den veltoverften Thimbro, daerna ook Dercyllidas. Maer deze regtten niets noemens waerdigs uit, stropende alleen, en het platte lant aflopende. Ja zelf toen de legers nu elkander in 't gezicht flonden, maakte Dercyllidas met Pharnabazus en Tissafernes een bestant. Maer Artaxerxes ftede Conon den Athener, op den raedt van Pharnabazus, die gedurende het befant naer den Koning getrokken was, tot Amirael over de vloot. De Lacedemoniers gefterkt door de krachten van Nepheus (Eusebius noemt hem Nephrites) Konings van

1. Xenoph. I. 2. de Cyri exp. I. VII. AvaGáseos. Crefias fegm. 57. feqq. If. Orat. Suas. II. ad Phil. Justin. I. cit.

2. Vid. Plutarch, in Artax. p. 1020. seqq. Conf. Crefias fegm. 60.
etc. # REIZEN.

van Egipten, zenden 'Agefilaus hunnen Koningh met tien duizent voetknechten, en vierhondert ruiters naer Afie tegen de Perfen: daer hy Tiffaernes na een hart gevecht flaat en dwingt naar Sardes te vluchten. Diodorus zegt dat de Perfianen toen ter tydt twintigh duizent ruiters, en vyftigduizent voetknechten hadden: doch Paufanias beweert dat hun krygsmagt zoo fterk was, als noch Xerxes tegen Griekenlant, noch Darius tegen Scythie en Athene vanden hadt aangevoert. Artaxerxes de nederlaagh der zynen verstaan heb- bende heeft Tiffaernes, die Nepos zegt dat van den Koning af, en de Lacedemoniers toegevalen was, ter doot veroordeelt, wel meeft op het aenhitten van Paryfatis, die feer op hem gebeten was, omdat hy den optogt van Cyrus quaetaerdiglyk had overgedragen, zet- tende in zyn plaats Tithrauftes, die met haet ingenomen was tegen de Lacedemoniers. Dees Agefilaus tot een mont- gesprek gelokt hebbende floot met hem eenen stilstand van wapenen voor een half jaar. Ondertuifchen reisde Conon de Athe- ner naer den Koning, van wien hy ter gehoor gelaaten, en rykelyk begiftigt zynde, volle magt verkreeg, om de Lacedemoniers ter zee te beoorlogen, en eenen Amptgenoot naer zyne zinlykheid te kiezen. Men voegde hem ook eenen fchatmeester toe, die zoo veel gelts zou hebben op te fchie ten, als Conon goetd zoude vinden. Conon Pharna- bazus tot zynen Amptgenoot gekozen hebbende, begeeft zich, nadat hy alles wel bezorgd had, in zee. Artaxerxes daerenboven wel begrypende hoe deze kryg moft gevoert worden, zond Hermocrates den Rhodier (Paufanias noemt hem Timocrates) met een groote meenigte van gout naer Griekenlant, om hier mede de overigheden der steden om te koopen, en de volkeren van Griekenlant tot het voeren van den oorlog tegen de Lacedemo- nieren aan te hitfen. Als dus de magtigste steden tegen hen aenpanden, wert Agefilaus uit Afie t' huis geroepen, die, had het Conon niet verhoed, den Koning ganfch Afie tot den berg Taurus toe afhandig had gemaakt. Men zegt dat Agefilaus uit Afie trekkende, na dat hy Pifander (Diodorus noemt hem Periarchus) tot bevelhebber over de vloot gelaten had, zou gezegd hebben, dat hy door drie duizent pylfchieters (hy meen- de Perfaensche penningen, daer een pyl- fchieter op stondt) van den Koning uit Afie gedreven wiert. Conon ondertuifchen en Pharnabazus hebben na het vertrek van Agefilaus de vloot der Lacede- monieren by Cnidus aengetaft, en, na dat ze veele fchepen genomen, en nogh meer in den gront geboort hadden, de-

zelve geheel vernielt: door welke overwinning de Lacedemoniers het gebied der zee verloren hebben. Zoo wierden ook de meeste steden, die met haar in verbond stonden, door deze vloot van de vyanden genoodfaakt van hun af te vallen: waer van eenige zich ontflagen hebbende van de bezetting der Lacedemoniers hunne vrijheid hanthaefden, en andere Conon aenhangen. Daer na verwoeste Conon de landen der vyanden, en herfelde de muren van Athenen, die de Lacedemoniers te voren van verre geworpen

hadden. En dit was, zegt Juftinus uit Trohus, het lot van Athenen, dat het te voren van de Perfen verbrant, daer na door hunne eige handen; en nu van de Lacedemonieren verworpt, uit den buit op haar behaeld wederopgemaakt: hebbende de Atheners aldus by beurt- wiffeling nu de genen tot bontge- nooten, die toen hunne vyanden waren; en nu tot vyanden, met wiën ze toen in een nauwe verbintenis van vriendschap stonden. Maer Tiribazus, bevelhebber der Perfaensche troepen in Afie, benyden de voor- spoedige bedryven van Conon, gelyk Diodorus meent, of merkende dat Conon heimelyk toeleidde om Ionie en Eolie weer te brengen aan de zyde der Athene- ren, gelyk Nepos wil, ontbood hem by zich onder voorwending van hem naer den Koning te willen zenden. Maer Conon was zoo dra niet by hem gekomen, Konori of hy liet hem in de gevangenisse zetten, ge- waer uit hy nochtans, zoo als Dinon zegt, gen. zich heeft weten te redden. Eindelyk gebodt Artaxerxes, naer het verhael van Juftinus, den Grieken vrede te maken. Dog Diodorus en Plutarchus verhalen dat de Lacedemoniers afgemagt door den oorlog, dien zy te gelyk met de Grieken en Per- fen te voeren hadden, den Amirael Antalcidas naer den Koning van Perfie ge- zonden hebben om den vrede te bevoor- den: en dat dees den Koning begunstigen- de te weeg gebracht heeft, dat de Griexe steden, en eilanden, die aan Afie behoor- den, aen hem cynsbaer zouden blyven. Om welke reden de Koning aan Antalci- das een krans van bloemen, gedoopt in een zeer koftelyke balfem, gezonden heeft (a). Dat deze oorlog der Perfen met de Lacede- monieren geduurt heeft van het eerste jaar der XCV Olimpiade tot het tweede jaar der XCVIII, waer in de gemelde vrede gefloten is, kan bespeurt worden uit Diodorus (b).

Oo

Ar-

1. Vid. de his omnibus Xenoph. in Hellen. I. III. IV. V. paffim. Diod. Sicul. I. XIV. Nep. in Vit. Conon. et Agefil. Plut. in Artax. Con. & Agefil. Juft. I. VI. Paufl. in Lacon. S. I. III. c. 9. Conf. Polyaen. I. I. Strat.

2. 1. 1. p. 416. et 452. edit. Steph. feu p. 264. ct 319.
Wecheliana. # CORNELIS de BRUINS

Artaxerxes aan deze zyde van vyanden verloft begon nu zynen optogt tegen Eua- goras, Koning van Cyprus. Orontes, 's Konings schoonzoon, had het gebiet o- ver drie hondert duizent voetknechten. Over een vloot van drie hondert roeische- pen gebodt Tiribazus met zekeren Gaus, die aan zyn dochter getrouwt was. Eua- goras kreeg hulp van den Koning van Egypten, van den Vorst van Carie, van de Arabieren, en van Tyrus. Hy had in 't geheel twee hondert roeischepen; zes duizent foldaten van zyn eign volk, en nog veel meer van zyne bontgenooten by een gezamelt. Met zyne roofschepen, waer van hy'er een goetd getal vaerdig had, onderchepte hy den lyftogt, die den Perfen

toegevoert wert, en bragt daer door te weeg, dat 'er een groote hongers- noodt in hun leger ontstond, waer door het krygsvolk aan 't muiten raakte. Want de gehuurde foldaten door gebrek van eetwaren geperft vielen op hunne overflten aen, flaande eigne der zelve doot, en vullende al het leger met een groote be- roerte. En zy wiert ter nauwer noodt noch gefilt door de behendigheit der bevelheb- beren zoo van het lantvolk, als van de vloot, die zoo spoedig als doenly was voorraet van koorn uit Cilicie deden komen. Euagoras, dien volop van koorn, gelt, en andere nootfaaklykheden uit Egypten wert toegevoert, greep de koninglyke vloot aen, zoo als ze voorby Citium zeil- de, wel eer een stad in het zuidergedee- lete van Cyprus gelegen, en hielt in den eeritten aanval de overhant. Maer Gaus en Tiribazus hunne kragten inpansnende dwongen hem door de dapperheit hunner Perfanen de vlucht te nemen. De Per- fen dus overwinnaers geworden, zamelen zoo wel hun lant-als zeevolk by een, en belegeren de stad Salamis te gelyk telant en te water. Ondertuffchen ging Tiriba- zus de tyding der overwinning aan den Ko- ning brengen. Euagoras de zorge van het beschermen der stad aen Pythagoras gelaten hebbende, liet zich by nagt van Salamis naer Egypten voeren, daer hy by den Koning komende hem aanmaen- de, dat hy wel te denken had dathy met de Perfen eenen gemeenen oorlog voerde, en daerom al zyn kragten moft inspan- nen om zich wel te quytten. Maer uit Egypten met veel minder geldt dan hy ge- dagt had wederkeerende, en zie de stad Salamis door de vyanden ten hoogfte benaeut, en van de hulpe der bontgenoo- ten verpletten was, hielt hy door Gezanten om vrede aen. Tiribazus, die toen het oppergezag had, gaf tot antwoord, dat hy in geen handeling treden zou, ten zy Euagoras alle de steden van Cyprus ver- liet, en te vreden met de heerschappy over Salamis alleen bereit ware jaerlyxe schatting aan den Koning van Perfie te betalen, en op zyne bevelen, als een knecht by zynen heer, gereed te slaen. Hy nam de voorwaarden, hoe hart zy ook waren, aen, en liet aen Tiribazus zeggen, dat hy zich aen den Koning niet als een knecht, maar wel als een dienftbare Koning wil- de onderwerpen. Dit billyk verzoek stond Tiribazus toe. Maer Orontes, die hem zyne glory benydde, bechul- digt hem door brieven by Artaxerxes, dat bechul- digt hy de stad niet door geweld had inge- nomen, daer het nogtans in zyne magt was geweest: dat hy op zyn eigen gezag een verdragh had aengegaan met de Lace- demonieren: dat hy by het Orakel van Apollo raedt gepleegt had, over den oorlog die hy den Koning meende aan te doen, en diergelyke dingen meer. Hier op wort hy geboeit naar den Koning gezonden. O- rontes ondertuffchen het opperste gebied voerende over de troepen in Cyprus, zag dat Euagoras het beleg kloekmoedig uit- font, en de foldaten vorders het gevan- gen nemen van Tiribazus euvel opnamen. Waerom hy op dezelve voorwaarden, die Tiribazus begeerte; had, vrede met Euago- ras maekte; dat hy namelyk eene zekere schatting jaerlyx aan den Koning betalen, de heerschappy over Salamis behouden, en als Koning het bevel des Konings van Perfie zou gehoorzamen. (a).

Diodorus getuigt dat Tiribazus na het voeren des oorlogs met de Cadufiers zyn zaek voor de Koninglyke Regteren wel heeft weten goet te maken, en de be- schuldiging van Oronteste wederleggen. Weshalven hy door de gemeene itemmen Tiribazus der Rechteren van de hem opgelegde be- schuldigingen vrygeproken, en van den Koning met groter eerampten dan te voren befchonken is. Dog Plutarchus, een geloofwaardig schryver, verhaelt dat Tiribazus voor het bepleiten zyner zaek in den oorlog tegen de Cadufiers tegenwoordig geweest is. Want terwyl die dingen, waer van wy gesproken hebben, in Cyprus omgingen, had de Koning zelf met drie hondert duizent foldaten en tien duizent ruiters, de Cadufiers befreden. Dit lant, gelegen aan de Cafpische poorten, in de aengrenzing van Medie, was ongebaent, dampig, en verpletken van vruchten en aertgewaffen: zoodat'er niets te vinden was dan appels en peeren, en andere vruchten, die in de boschfen groeien, daer dat ftrybare volk het lyf by houden moft. Daerom was in het Koninglyke leger zulk een dierte in de lyftogt, dat men eenen ezels- kop naeuylx voor LX drachmen, dat is agtien gulden Hollantsch geld, krygen konde. Daer heeft Tiribazus, die dikwyls de eerste plaats by den Koning om

1. Vid. Diod. Sicul. I. XV. p. 459. feq. & p. 462. edit. Steph. feu p. 328. feqq. & p. 333, feq. Wechel. # REIZEN.

om zyn deugt had ingehadt, en dikwyls door zyn losheit daer van afgeworpen, en toen ook noch veracht en gedrukt was, den Koning en al zyn leger behouden. Want hy trok zelf in perfoon naar den eenen Koning van de Cadufiers, en zond zynen zoon heimelyk naar den anderen. En dewyl deze twee elkanderen niet lyden mogten, werden ze beide bedrogen door de hoop van vrede met Artaxerxes aan te gaan, meenende elk dat het geschiedde buiten wet van den anderen. Dus een verbont met beide genoten hebbe ende voerde hy de Perfaanè troepen terug De Koning zelfhebbende een schilt aan zynen arm, en eenen pylkoker van den schouder afhangen, fteeg de eerste van zyn paert, en beklom de feite en bergagtige wegen. Waer door de foldaten zien de's Konings vlugtheid, zoo gaeu werden ofze vliegen konden, en elken dag eenen weg van meer dan twee hondert stadien afleiden. Als ze nu eindelijk aan zekere Koninglyke buiten-plaats gekomen waren, daer schoone en met boom en rykelyk verziene lufthoven, en diergaarden waren, zynde wyders het lant daer om heen ontbloot van alle geboomte, en bevrozen door de koude, liet hy den foldaten toe uit de lufthoven en diergaarden hout te halen. En als ze draelden om de schoonheid en hoogheit der boommen, vatte hy zelf een byl in de vuift, en hakte den schoonsten en grootsten om verre. De rest dit voorbeeld volgende, en hout op een flapelde, bragt den nagt gemakkelijk over. Evenwel verloor Artaxerxes vele dappere mannen, en bina alle de paarden, eer hy weder in Perzie quam. Niettemin toonde hy toen, dat alle

vadzigheid en verwyftheid, niet ontflaat, gelyk het gemeen gevoelen is, uit weelde en overdaet, maar uit eene onteerde en quade natuur, die verkeerde meeningen volgt. (a)

De oorlog, dien Artaxerxes den Egyptenaars, onder het beleid van Pharmabazus, en Iphicrates den Atheners, aendeed, liep vrugteloos af om hunne onderlinge oneenigheid. En schoon men dien daarna tot de doot des Konings toe met verscheide kanffen vervolge, kon men echter Egypten niet weder krygen. (b) Voorts heeft Artaxerxes de Grieken, die zich zelfs onderling met inwendigen oorlog afmatten door driemaal vrede te maken, met elkanderen verzoent, blyvende de Thebanen alleen van dezezen peis uitgefloten. Ook hebben ontrent het derde jaer der CIII, als Eufebius, of der CIV Olimpiade, als Diodorus wil, eenige Lantvoogden nieuwe beroerten aangevangen, en in verbont ge

treden zynde met Tachus, Koning van Egypten, Artaxerxes den oorlogh aange daen. De voornaemste van deze waren Ariobarzanes, Lantvoogt van Frygie: Maufolus Vorst van Carie: Orontes van Myfie: Datames van Cappodice, en Autophradates van Lydie. Van de Ioniers hadden zich hier ook by gevoegt de Lyciers, de Pifiden, de Pamphiliers, en Cilicien: en buiten deze nog de Syriërs en Feniciërs, met welke zich vereenigd hadden bina alle de genen, die aan het flrant der Afiatische zee woonden; zoodat de Perfaanen op eenen zelfven tydt te fryden hadden met den Koning van Egypten, met de Griexen fteden van Afie, met de Lacedemonieren en hunne bontgenooten, en met hunne wederspannige Lantvoogden. Maar als Orontes, dien deze de ganche laft van het voeren dezes krygs toevertrouwt hadde, de afvalligen en hunne verwan ten aan den Koning ontdekte, is deze beroerte der wederpannelingen, zonder iets uit te voeren, verdwenen. Datames gedempt.

is, na dat hy Mithrobarzanes, zynen schoonvader, die van hem afvallende zich by Artabazus, Veltoverften van's Konings troepen, voegen wilde, verflagten hadt, van Artaxerxes door lagen van kant geholpen. Neetanabus, zoon van Tachus, Koning van Egypten, heeft op den raedt van zekeren Rheomites, van de weder spannigen tot hem afgezonden zynde, zynen vader, die toen in Griekenland twee hondert roeischepen toerufte, van den troon gefloten. Door welken flag deze Vorst verzet zich niet ontzien heeft door Arabie naer Artaxerxes te trekken, en van hem vergiffenis te verzoeken van al wat hy mogt misdreven hebben. Artaxerxes verklaarde hem niet alleen onschuldig, na dat hy hem zyn misdaden vergeven had, maar gaf hem ook het volle bewijs des oorlogs, tegen de Egyptenaers verklaart, in handen. Maar Artaxerxes quam te sterven in het midden der toerusting van dezen oorlog, te weten in 't derde jaer der CIV. Olimpiade, federt de scheppinge der werelt 3588. en naer de Juliaenche Periode 4352, als hy drie en veertig jaren (geen veertig, gelyk Enfebius qualyk flet) het Ryk geregeerd hadt. (c). En hier zeker doolt

Plutarchus, die in het Leven van Artaxerxes flet dat hy in het XCIV. jaer zyns ouderdoms, en in het LXII. jaer zyns Ryx der werelt overleden is.

Wyders scheen Artaxerxes in het begin Zyn aert: zyns gebiets zagt van aert te zyn, en zynen grootvader, naer wien hy genoemt was, te willen navolgen. Want hy gaf gemakkelyk toegang aan yder een, en beloonde de genen, die het verdiende, rykelyk met cerampten. Van de Itraffen

1. Vid. Plutarch. I. c. p. m. 1023. feq.

1. Vid. Diod. Sic. l. XV. p. 478, & paffim feqq. edit. Steph. S. p. 357. feqq. edit. Wechel. Conf. Plutarch. in Artaxerxe T. c. pag. 1025. Nep. in Iphier.

2. Vid. Diod. Sic. p. 504, 505, 506. edit. Stephs feu p. 397. feqq. ad p. ufque 401. Wechel. Conf. Scal. Anim. ad Eufeb. p. 115.

Wakkerheid des Konings.

Egyptische oorlog vroeg- teloos afgeleefd.

Opflant eeniger Lantvoogden. # CORNELIS de BRUINS

Zelfs fame miltheit.

weerde hy alle smaakt af. In het geven toonde hy zich vrolyk en goedertieren; in het ontvangen van eenigen dank blyde en vriendelyk. Geen gift aan hem gedaan was zoo klein, of hy ontvinge met uitbundige dankbaarheid. Als zeker man, genaamt Omifes, hem eenen Granatap- pel van ongemeene grootte op zekeren tydt aanbodt; By de Zon, zeide hy, deze man zou zelf een flatd, als ze hem toe- betrouwt was, van klein groot maken. Aen zeker en armen man, die ziede dat de een en d'anderen Koning iets schonk, en zoo schildijk niets geredt kunnen vinden om ook zynen plicht hier in waer te nemen, hem een hant vol waters uit de voorbyfroomende rivier gechept aanbodt, liet hy een goude drinkschael, met duizent Darcuffen, dat is omtrent, naer ons gerekent 6000 gulden, geven.

Als hy na den flag gehouden met zyn- nen broeder Cyrus grooten dorft hadt, wert hem ondeugend en stinkend water, door den Gefneden Satibarzanes, die dat van zekeren Caunier in een vuilen ledereu emmer, daer vier pinten in gingen, gekregen hadde, aengebragt; dat hy ganich en gaer uitdrank. En als de Gefneden hem vraag- de, of het hem zeer tegengestaan hadt, zwoor hy by de Goden, dat hem noit wyn, noch het lekkerste en klaerfte wa- ter beter gemaakt hadt. Waerom hy wenichte, zoo hy dien man niet mogt vinden, door wiens toedoen hem dit te beurt gevallen was,

dat Godt hem mogt ryk en gelukkig maken. Deze ook naderhand gevoonden hebbende, verhefste hy uit zynen lagen tot eenen doorluchtigen ftaer.

Als Tiribazus hem eens op de jagt toonde dat zyn rok gesehurt was, vroegde hy hem, wat nu te doen ftondt. En als deze daer op gezezt hadt, Trekgy eenen anderen aen, en geef my den wven, gaf hy hem zynen rok met byvoeging dezer woorden: Tiri- bazus, ik geef hem u, maar verbiede u hem te dragen. En als Tiribazus deze woor- den in den wint flaende den rok aan ge- getrokken, en zich met gout en juweelen op zyn wyfs opgetoet hadt, en alle menschen morden dat hem zulk niet voegde, zeide de Koning, die'er zich niet aen fliet, al lachende: Tiribazus, ik laat u toe juwelen te dragen als een vron, en dat kleedt als ee- nen zot. En niet alleen was Artaxerxes zoo vriendelyk en spraakzaam, maar ge- boodt ook zyne Gemalin Statyra het be- hangsel van de koets van wagen op te schui- ven, op dat yder, die wilde, haer onder wege zou kunnen aenspreken. Hy was ook zeer gematigt in het straffen der schuldi- gen. Want zekeren Medier, genaamt in het Arbaces, die in het gevecht tot zynen broeder Cyrus overgelopen, en na zyn doot weder tot den Koning gekomen was, wilde hy geen straffe doen lyden, die een merkten mogt zyn van verrade- ry of ontrouw, maar alleen zyne bedeeft- heit en vadzigheid ten toon stellen. Waer- om hy hem opleidde een naekte hoer, die schrylings op syn hals zat, eenen dagh langh rondom de markt te dragen. Een- nen anderen, die gelogen hadt dat hy twee vyanden had omgebracht, liet hy de tong met drie naelden doorbooren.

Evenwel gaat hem na dat hy deze deugden zyner jeugt, toen hy ouder ge- worden was, in ondeugend verwijfelt heeft. Want zich overgevende aan de Zyn qua- de minne- lucht.

Zyn quade minne-lucht.

Waar uit niet zelden quade luf- ten geboren worden, verflingerde hy op zyn eige dochter Atossa, bedekkende even- zoo veel hy konde deze luft voor zyn moeder Paryfatis, met welke hy verzoent was, schoon, als eenigen meenen, reedts een bedekte liefdehandel tuffchen hem en de maegt was. Paryfatis, een overfhond wyf, gewoon zynde te zeggen dat die met den Koning spreken wilde, zyde, dat is zagte woorden, te gebruiken hadt, de fnof wech hebbende van de heimelyke min des Konings, en hem zoekende meer aan zich te verbinden, begon meer werk te maken van Atossa dan te voren, en hare schoonheit en zeden by Artaxerxes ten hemel te verheffen. Eindelyk riedt ze hem, dat hy zonder agt te geven op de wetten der Grieken, haer tot zyn wetti- ge vrou zou maken; hem vertoonende dat hy den Perfen van Godt gegeven was, om hun te strekken tot een richtnoer, waer mede zy, even als naer een wet, zouden afmeten wat eerlyk, en wat on- eerlyk was. Men zegt dan dat hy Atossa ten huwlyk nam, en niet langh daarna ook zyne andere dogter Amefris, te vo- ren aan Tiribazus verlooft. Men verhaelt dat hy Atossa zoo zeer bemint heeft, dat als haar

lichaam door melachtheit was af- geweidt, zonder zich daer eenigzins aan te flooten, met zyne handen de aerde ge- raekt, en Juno ootmoedigh voor haar ge- beden heeft, en zyne Lantvoogden en vrienden op zyn bevel zoo vele geschen- ken aan de Godinne gezonden hebben, dat zeftien stadien, die tuffchen de kerk en het koningklyk paleis lagen, met gout, zilver, purper, en paarden vervult waren. Dat hy ook zich in het hoofd brengende dat zyn gezagh begon af te nemen om zynen wederfpoot, en ongelukkigen uitflag zyner wapenen, schalk ook op de Grooten be- gon te krygen, en vele mer zelve uit ver- bolgenheit, en nogh meer uit vreeze ge- doot heeft. En dus verkeerde de vrees-Zyne ge- achtigheid in geweldenary, daer hy te vo- weldena- ren zonder argwaen, vreedzaam, zachtr- y moedigh, en den naam van eenen wy- zen en voorzichtigen vorst waardigh was. (a).

Uit

1. Vid. Plut. in Vit. ejus T. I. op. p. m. 1013. 1017.1023. feq.Idem in Apoph. T. II. op.p.173. feq. Conf: Scalig. Anim. in Euf. p. m. 115.

Quink- flagh.

Zyn spraak- faemheit.

Gematigt- gen.

Zelfs fame miltheit. # REIZEN.

Uit zyne byzitten, die naer Plutarchus (a) getuigenisse drie hondert en zeftigh in getal waren, heeft hy hondert en vyftien zoonen, doch uit zyn wettigh huwelyk niet meer dan drie voortgebracht; Darius namelyk, Ariarates, dien Plutarchus Ariaupes noemt, en Ochus, die de jongfte geweest is (b). Artaxerxes een man op zyn dagen geworden zynde, heeft, als hy merkte dat zyne zoonen by hunne vrienden en de Grooten over het Ryk begonnen twiftigh te worden, zyn zinnen met alle voorzichtigheid te werke geleit om alle krakkeelen die na zyn doot deswegen mogten opkomen, wech te nemen. Want Ochus, die men zegt dat heftigh van aert was, hebbende in het hof niet weinig gunstelingen, vooral Atoffia, die hem by zynen vader voor-droegh, arbeidde zeer om de keure op zich te doen vallen. Want hy kreegh haer op zyn zyde door de hoop, die hy haer gaf niet alleen van haer te zullen trouwen, maar ook na zyns vaders doot deelgenoot van de Koningklyke magt te maeken. De faem gewaegt ook, gelyk Plutarchus zegt, dat hy heimelyk zelf by zyns vaders leven met haer boeleerde. Maer Artaxerxes agtende billyk te zyn dat hy het Ryk naliët op die wyze als hy het gekregen had, heeft Darius, die ouder was, en reedts vyftigh jaren had, om Ochus alle hoop af te fnyden, tegen de gewoonte der Perfen, by welke de Koningklyke waardigheid niet dan door de doot op eenen anderen overgaet, uit toegevenheit tot Koning verklaert, en hem toegelaten den spitfen hoedt en het Koning-lyk merkten, te dragen; oordeelende aen

zich zelve niet te benemen, dat hy zynen zoon overgaf, en zuiverder vrugt uit zyne voorttellinge te zullen scheppen, indien hy de merktokens zyner majesteit in zynen zoon quam te zien, gelyk Justinus spreekt. Daer was een wet by de Perfianen, dat die voor Koningh verklaert was, eenig geschenk moft verzoeken, en de geen, die de verklaringe ge-daan had, dat geven moft, indien de verzochte zaak maer in zyne magt ftondt.

Hierom verzogt Darius voor zich Aspafia, geboortigh van Phocis uit Ione, eertyts byzit van Cyrus den tweeden, en nu van zynen vader. Dit nam Artaxerxes euvel op. Want de Perfianen, gelyk Plutarchus zegt, vallen zeer minyverigh, zoo dat niet alleen de geen, die des Konings byzit aenfpreekt of aenrucht, maar ook die te dicht voorby de wagens rydt, daer ze op zitten, met de doot geftraft wort. De Koning dan zyn misnoegen verbergen-de gaf zynen zoon tot antwoord: Dat Aspafia vry was, dat hyze nemen konde met haren wil, maar zich wachten moft van iets tegen hare neiginge te bestaen. Maar als Aspafia hier op ontboden buiten 's Konings verwachtinge Darius had uitgeko-ren, gaf hy haer wel een hem over uit nootzakelykheid der wet, maar niet lang daer na, op dat zy haer leven buiten den echt zou over brengen, maakte hy haer Priesterin van Diana, die te Ecbatana ge-viert wort, gelyk Plutarchus verhaelt, of, dat waerschynder is, van de Zonne, gelyk Justinus zegt: meenende dat hy dus geene scherpe, maar matige en boerti-ge wrak over zynen zoon nam. Men zegt dat Darius hier door verbittert eerst in scheldwoorden tegen zynen vader uit-Vloek-verwant-schap van Darius ge-meedt.

Ochus faet naer de Kroon. Darius tot erfgenaem des Ryx verklaert.

De famenzwering wert den Koning ont-dekt door eenen Gefneden, dien al de handel des aenflags bekend was, en die met een meld-e dat de moorders befloten hadden des nagts in 's Konings kamer te vallen, en hem in zynen flaep af te maken. Wes-halven hy een gat zoo groot als een deur in den muur deedt maken, en met tapy-ten bedekken. Als hy nu gezien had dat de moorders op het gezette uur aen-quamen, schoof hy schielyk de tapyten op, en worp zich in een binnenkamer, waer van hy de deur met een groot ge-roep toefmeet dat het rammelde. De vloek-verwanten ziende datze verraden waren, ftellen het, zoo hart als zy mogten, op een loopen. Tiribazus maakte vele der Kon-ingklyke lyfwachten, die hem vatten wilden, af, maar wert evenwel met moeite door een pyl van verre geschoten; Oo 3 dat

1. In Artax. T. I. op. p. 1025.

2. Just. I. X. cap. I. # CORNELIS de BRUINS

XI. OCHUS, ook ARTAXERXES genoemd.

Deze zynen vader in het Ryk volgen-Ochus: de nam den naam van Artaxerxes aan. Want dewyl Artaxerxes het Ryk vrome-lyk beheericht, en veel werk van den vrede gemaakt hadt, ook gelukkigh in zyne bedryven geweest was, hebben de Perfen gewilt, dat de Koningen, die na hem quamen, naar hem zouden genoemd worden. (a) Abul Pharajus zegt dat hy daeren boven Afudab, dat is de Zwarte genoemd is. Ik weet niet dat de naam zynen Gemalinne by eenigen Schryver gemelt wordt: doch Curtius (b) verhaalt dat Alexander Koning van Macedonie drie zynen dogteren, nogh maeghtden, in de legerplaats der Perfen, na den flagh by Granicus, onder de vrouwen van Darius gevangen genomen heeft. Jacobus Cappelus, en uit hem Samfon (c) zyn van gevoelen dat Esther de vrouw van dezen Ochus, en hy zelf in de Perfische tale Ochofuerus of Achafuerus genaemt is. Deze gifting komt my niet ongerymt voor. Want de vrouwen der eerste Perfaenche Koningen zyn van ons onder elken Koningh genoemd, waer van geene zoo in geflacht, als in zeden den perfoon van Esther verbeelt; om niet te zeggen dat de omstandigheden in het boek van Esther ter neder gestelt op haar flaen. De Joden zelfs bekennen op de Histori van Esther onder de boeken des Ouden Verbonds na Nehemia, en dus op de leste plaats moet gefelt worden. En dat Nehemias zyne histori gebragt heeft tot de laatste tyden van Darius den Baftaert, kan zelf hier uit befloten worden, dat Jofefus (d) getuigt dat die Sannabullat, over wien hy (e) klaagt, van Darius Codomannus af, en Alexander van Macedonie toegevalen is, en onder hem de wapens gedragen heeft. Hier uit volgt, bedrichg ik my niet, dat de Histori van Esther of onder Artaxerxes den Gedaghtigen, of onder Artaxerxes Ochus voorgevallen is. Dat die eerste zyn vrou zou verftooten hebben, wort nergens, als gezegd is, gelezen. En van Ochus huwelijk hebbende heidenische schryvers niets ter werelt nagelaten, zoodat daer uit te regt is te befluiten, dat zy van alle de dingen, die in het binnenste van Perfie ten tyde dezes Konings zyn voorgevallen, onkundigh zyn geweest, en dat Ochus Vafthi verftooten hebbende de man van Esther geweest is, voor- namelyk dewyl men van de gemalinnen der

1. Diod. Sic. I. c. p. 506. ed. Steph. feu p. 400. Wechelien.
2. 1. 1. cap. 35.
3. P. c. Chron. Cath. fub A. M. 3644.
4. 1. 1. 1.
5. 1. 1. et 6.

dat hy'er af storf. Men gaf aen Darius Koningkijke Regters, die hem met gemeene stemmen ter doot verwezen. Men zegt dat de scherprechter Darius gezien hebbende van verbareit in 't eerst te rugh week, maar op het dreige der Rechtern hem met eene hant by 't haer gegrepen, dus tegen den gront geworpen, en met een

scheermes den hals af- gefneden heeft. Anderen verhalen dat het vonnis in tegenwoordigheid des Konings gevelt is, en Darius door bewyzen overtuigt met zyn aangezicht tegen den gront gevallen is, en dus den Koning ootmoedig om vergiffenis gebeden heeft: en dat dees uit verbolgenheit opgeresen den fneekenden met uitgetogen zwaarde heeft omgebracht: dat hy dit verricht hebbende in zyn paleis gekomen is, en de Zonne heeft aangeboden, en gezegd: Gaet vrolyk been, o Perfanen, en bootschapt anderen, dat de Grote Oromazes de boofsvichten, die verfoeilijke aenslagen geseedt hadden, gebragt heeft. Hier na schepte Ochus weder nieuwen moedt: maar hy scheen tot tegenbrevers te zullen hebben Ariarates, of Ariaipes, en Arfames. Den eerften wilden de Perfen tot Koning hebben om zyne zagtmoe digheid, opreghtigheid en beleeftheit. Deze in tegendeel was een hartigh man, en schoon uit een byzit gewonnen, den vader zeer aengenaem. Hier op vertelt men dat Ochus eenige Gefedenen en vrienden heeft opgemaakt, die aan Arafpes fomyts eenige dreigementen en harde woorden zyns vaders zouden overbrengen, en hem heimelyk in 't hoofd steken, dat de Koning befloten hadt hem wreedlyk en fnadelyk om het leven te brengen.

Deze dingen hem dus van dag tot dag als geheimen gopenbaert, hadden hem zoo verbareit en wanhopig gemaakt, dat hy zich zelve door het innemen van veyn ombracht. Wyders wort Ochus gezegt Arfames te hebben doen ombrengen door Harpates den zoon van Tiribazus, zynde daer na Artaxerxes van droefheid gestorven. (a)

Eufebius (b) is van gevoelen dat Artaxerxes de Gedaghtige is geweest die Ahaferus, de man van Esther. En met hem ftemt Abul Pharajus. (c). Maer het geen men in het boek van Esther leeft wegens de Koninginne Vafthi, komt geenfins over een met de Koninginne Statira, gemalinne van Artaxerxes, dewyl men nergens leeft dat zy van hare Gemael verftooten is; en in tegendeel alle geloofwaardige schryvers getuigen dat de Koning haer tot het einde haeres levenstoe hartelyk bemint heeft. Derhalven faat naer eenen anderen Ahafuerus te zoeken.

Nu volgt

1. Vid. Plut. in Artax. sub fin. Justin. I. c.
2. P. I. Chr. p. 33. et P. II. p. 134.
3. Dyn.cit.pag. 88.text.Arab.etp.57.verf.Latin. # REIZEN.

der eerste Koningen, en hunne afkomst kennisse genoeg heeft. Daarenboven blykt uit het boek van Esther dat Ahaferus heftig en oplopende van aert was. Het zelve verhaalt Plutarchus van Ochus of dizen Artaxerxes. In het zelve boek wort verhaelt dat Ahafuerus zyne overflten of Landvoogden ter maelydt onthaelt heeft. En uit Isokrates (f) blykt dat Ochus in den aenvangh zyns Ryx het zelve

gedaen heeft. Zoodat ik schier van gevoelen zou zyndat de histori van Es-thor tot de tyden van Ochus behoort. Maer yder hebbe hier syn oordeel vry.

Wyders verhaelt Justinus (b) dat Ochus zyn gebiedt van dootflagen heeft aenge-vangen. Want vreezende voor zulk een-e lamenzwering, als tegen zynen vader gebeurt was, vervulde hy het hof met den moort der voriten, zonder eenigh inzicht te hebben of voor bloedt, of voor kun-ne, of voor jaren: op dat hy dus, ver-moordende zyne bloetverwanten, niet on-schuldiger dan zyne broederen, de va-dermoorders, zoude gevonden worden. Maer of men juist alles, wat van deze Konig door Justinus, en de Griexche schryveren, vyanden van den Perfchen naam, verhaelt wort, zou moeten geloo-ven, en of niet die luiden, die hier te boek gestelt worden als onschuldigh ter doodt gebracht, mede schuldigzyn geweest aan de famenzwering tegen Ochus va-der, zou men naderdien te onderzoeken.

Justinus (c) verhaelt ook dat Ochus daer zyn Ryk als gezuivert hebbende den Ca-dufiers den oorlogh heeft aengedaan. Van den zelven oorlog maekt mede Diodorus gewag. (d). Zy beide verhalen dat Darius Codomannus zeker en man uit het getal der vyanden, fors van moedt en krachten, die iemant uit de Perfi an, die het hart had om tegen hem te vechten, voor de kling vorderde, omgebracht heeft, en daerom van den Koningh fatelik beschonken is, en dus den eersten roem van dapperheid onder de Perfen wechgedragen heeft. Juf-tinus voegt' er by dat dezelve daerna Lant-voogt van Armenie geworden is.

Daer wort verhaelt dat den Joden on-der deze Konig het betalen van schat-ting opgelegd is. Josepheus (e) vertelt dat de zaak zich dus toegedragen heeft. Na het overlyden van Eliafibus den Hoo-genpriester, bekleede zyn zoon Jorada het Priesterchap door erfrecht; wien ook gestorven zynde in de ampt opvolgde Joannes. Dees was oirzaak dat Bagofes, Veltoverste van Artaxerxes den tempel ontheilige, en de Joden met schattingen bezwaerde. En dit ging dus toe. Joan-

1. Or. II. ad Phil.
2. I. c. cap. 3.
3. eod. c. c.
4. I. XVII. pag. 565. ed. Steph. feu. p.490. feq. Wechel.
5. lib. XI. c. 7.

nes had eenen broeder genaemt Jefua. De-zen had Bagofes als zynde syn vriend beloofd het Hooge Priesterchap te zul-len geven. Jefua hier op zich verlatende had toen de broederheid van vrymoediger met zynen broeder in den tempel te krak-keelen, waer door hy die zoo boos maakte, dat hy van hem in toorn doorstoken wierd. Dit was zeker een groot schelmstuk, vooral tem-pel gepleegt, ter, waer van men noit wedergade ge-hoort heeft noch onder Grieken, noch onder Barbaren, noch wat voor

volkeren ergens in de werelt syn; gelyk Jofephus wel aenmerkt. Hy beweert ook dat Godt, die zulk een schending fluk niet ongegruft wilde laten, toegelaten heeft, dat het Joodse volk zyn vryheit verloor, en de tempel van de Perfen ontwydt wert. Want men zegt dat Bagofes vernomen hebbende dat de Hooge Pricfter zynen eigen broeder in den tempel ge-doot hadt, uitgeroepen heeft: o booswigt en ge-het gy eenen moort in den tempel durven be-traft. dryven! En als hy hier op in den tempel willende gaen tegengehouden wert, Hoe, zeide hy, meent gy dat ik onreiner ben, dan het lyk, dat in den tempel legt? Na welke woorden hy'er in tradt, en by deze gelegenheit zeven jaren langh straffe over dezen moort vorderde. Want als men alle dagen twee lammeren voor eene offer-handse flachte, geboodt Bagofes voor elk lam vyftigh drachmen dat is, vyftien Hol-lantfche gulden op te brengen, dat alle ja-ren zedig Attische talenten uitmaakt.

In het derde jaar zyns Koningkryx, het tweede der CV. Olimpiade, het 3591 na de fcheppinge der werelt, en het 4355 naar de Juliaensche Periode, volgens de rekening van Helvicus, en den regel van Eufebius, heeft Ochus Koning der Per-fen eenen flam van Joden, die hy gevan-gen hadt, naer Hyrcanie en Medie overgebracht, en dien nedergetelt aan de Caf-pische zee, daer men meent dat dezelve gebleven is tot de tyden van Orofius toe, nemende zeer toe in waardom van geflacht, en staande om van daer t'eeniger tydt uit te barften. (a). Scaliger en anderen houden het daer voor dat deze Joden uit die overbyffelen, die volgens de beschryvin-ge van (b) Jeremias naer Egypten tot den Koning Vaphres of Farao Hophra, gelyk (c) Jeremias hem noemt, na de ver-woeftinge van Jerufalem, gevlucht waren, voortgeteelt zyn. En deze heeft de brief der Jerufalemche Kerkvergadering Zonen van de overbrenging naer Medie genoemd. (d).

In

1. Vid. p. Orof. I. III. Hift.-adv. Pag.cap. 7.
2. 1. 1.
3. 1. 1. v. ultimo.
4. Vid. Scalig. p. 82, et 115, feq. Anim. in Eufeb, et I. III. Can. Ifag. Epoch. 59. p. 283. Conf. Calyf, in op. Chron. fub A.M. 3594.

Bloedige regering van Ochus. Schatting den Jo-den opge-legt. Broeder-moort in den Jood-schen tempel. # CORNELIS de BRUINS

In het vierde jaar der CVI. Olimpiade heeft Artabazus, Veltoverfte van Artaxerxes den Gedagten in den Egyptischen oorlogh, en zyn Amirael in den oorlogh van Cyprus, die van den Koning Ochus was afgevallen, kloeken wederstaant geboden aan de Koningslyke Lantvoogden, die tegen hem gezonden waren, en dat door den bystant van Chares, Overften der Atheneren. En als deze daer van daen getogen was heeft Pharnabazus de Thebanen gedrongen tot

hem by te staen. Van deze dan vyf duizent gewapende mannen gekregen hebbende, heeft hy de Koningslyke Veltoverften in twee groote veltflaggen gelegd. Des niete min heeft de Koning Ochus een jaer daer aen, te weten in het tweede jaar der CVII. Olimpiade, den Thebanen door den oorlogh van Focis vermeit, en door de groote kof ten, die ze gedaan hadden, tot behoefte gebragt, de hant geboden. Want alsze door Gezanten op hem verzogten dat hy hunne flat eenige fomme gelts wilde schieten, heeft hy hun aentfonten driehondert talenten geschonken. (a)

In het zelve jaar heeft hy den oorlogh, al te voren van zynen vader begonnen, en van hem zelf in de voorgaande jaren door zyne veltoverften gevoert tegen de Egyptenaren vernieuwt, die, gelyk gezegt is, van de Perfen waren afgevallen. Want de Feniciers en onder deze voor al de Sidoniers, van de Koningslyke Lantvoogden en Gezanten in het uitvoeren van 't geen hun belaft was trots en smadelyk gehandeld, begonnen te denken op eenen afval, en hadden reeds een verbont aengegaan met Nechanebus, Koning van Egypten, die toen met de Perfanen in oorlogh was. Ook volgden eenige Koningen van negen befaamde steden van Cyprus, die onder het gebiet der Perfen stonden, dit exemplar der Feniciers, vielen den Koning af, en zich ten oorlogh toegeruift hebbende matigden zich volle heerschappy aan. Uit de Feniciers hebben de Sidoniers trots op hunnen rykdom (want hunne burgers hadden met de Koopmanschap schatten gewonnen) een groot getal van roeische pen, en uitheemische foldaten vervaardigd hebbende; de eerste vyandelykheid begonnen. Voor eerst hebben ze het Koningslyk Paradys (door welk woort in de Perfische tale een tuin of warande betekent wordt) daer de Perfaensche Koningen gewoon waren hun verblyfte te nemen, door het uitrojen der boomden verwoest. Hier na flakenze het hooimagazyn, van de Lantvoogden opgerigt tot voedsel der paarden, in brand, en eindelyk fleepen ze de Perfen, van wien zy beleidigd waren, ter straffe. De Koning Artaxerxes

Ochus door deze stoutheit verbittert verzogt op Idrieus, Vorft van Carie, een vrient en bontgenoot der Perfen, dat hy wrak wilde nemen over de Cipriers. Waer op deze nder yl veertig roeischepen met agt duizent gehuurde foldaten vervaardigde, zendende die naer het eilant, met laft om het platte lant af te loopen, en de stad Salamis onder het beleid van Focion den Athener en Euagoras te belegeren. Ondertuushen worden de Lantvoogt van Syrie en Mazaëus, Regeeder van Cilicie, die de Feniciers aengrepen, van Mentor Veltoverften der Sidoniers, die van de Egyptenaren vier duizent Griexen foldaten onder hunnen bevelhebber Tennes van Rhodus ontfangen hadt, op de vlugt en uit Fenicie gedreven. Maar als de Koning van Babylon met een groot leger naer Fenicie trok, beloofde hem Mentor, die zekeren Theffalio, den trouften zyner dienaers, aan hem zond, dat hy hem de stad zou overgeven, en zyn uiterste beft doen om Egypten, waer van hy alle de geweesten wel kende, onder te brengen. De Koning verblydt door deze tydinge beloofd dat hy niet alleen de misdadt des afvals aan

Mentor vergeeven, maar hem daerenboven rykelyk beloonen zoude. Maar als Mentors dienaar hier op begeerde dat de Koning dit by hantstinge belooven zoude, als tot merkten van trouwe, geboodt de Koning hier over vergramt hem te onthalzen. Maar toen deze elendige nu font ter straffe geleit te worden, zeide hy, de Koning had zy nen zin te volgen: maar Mentor ziende dat men hem geen woort hiel zou ook in gebreke blyven van te doen, dat hy be looft had. Waer op de Koning van befluit veranderende den dienaar geboodt te ontflaan, en hem de regterhand gaf, dat het zekerste waerteken van trouwe by de Perfen is. De dienaar te Sidon wedergekeert gaf aan Mentor, buiten weten der burgerye, keniffe wat'er gebeurt was. De Koningh Ochus ondertuushen begeerigh om Egypten t'onder te brengen, dat hy tot nogh toe vergeefs bezocht had, zond aan de grootste steden van Griekenlant gezanten om hulptroepen van haer te erlangen. Die van Athenen en Lacedemon gaven hem tot antwoord, dat ze wel vriendchap met de Perfen wilden onder houden, maar in geen flat waren van hen te helpen. Maar de Thebanen verschaften duizent zwaer gewapende foldaten onder hunnen overften Lacrates; en de Argiven drie duizent flade onder het bevel van Nicofratus, die Herkules wil lende nabootsen een leeuushuit, en knods in 't gevecht gewoon was te gebruiken, en dien de Koning met name verzocht had. De Grieken, die de zeefteden van Afie bewoonden, zonden ook volk

1. Vid. Diod. Sic. p. 527. seq. coll. pag. 531. editr. Steph. feu p. 433. seq. et 438. Wecheliana. # REIZEN.

te hulp, zoodat'er van de Griexe troepen, als men ze famen rekende, tien duizend mannen waren. De Sidoniers, terwyl Ochus draelt, hadden zich verziën van krygsrufting, van fterkten, van overvloedig van bedreveine foldaten, van honderd roeischepen van drie en vyf ryen. Maar Mentor nam Tennes, overflten der foldaten uit Egypten geworven, mede in het genootschap des verrats aen, en hem in de stad gelaten hebbende om een zekere ftreck de wacht te houden, en het verraedt voort te zetten, ging met vyfhonderd foldaten, en honderd burgers van den eerften adel ter stad uit, en trok, onder de schyn als of hy naar de staatsvergadering der Feniciërs gaan wilde, regelrecht naar Artaxerxes, dien hy de burgers, die hem verzelden, overleverde. De Sidoniers hier door ontfelt zonden de voornaemste burgers met olyftakken in de handen, tot een teken van veroomoding, naar den Koning, die hy alle met pylonen liet doorschieten. De Perzen nemen daer na door toedoen van den genoemden Tennes de stad in; van welke als de Sidoniers zagen dat de muren bemagtigd waren, hebben ze, na datze te voren alle hunne schepen verbrant hadden, op dat niemand der stedelingen voor zyne byzondere behoudennisse zorgen, en daer mede heen varen mogt, zich zelfen met vrouwen en kinderen in huis geflooten, en met huis met al verbrand. Hier om heeft de Koning dat lykvier, of het ledige erf van Sidon, door het vier verwoeft, waer in een groote meeninge van gfmolten gout en zilver gevonden wert, voor vele talenten

verkocht. De overige fleden der Feniciërs van schrik bevangen hebben zich aenfontts aan de Perfen overgegeven. Zoo wierden ook de beroerten van Cyprus gedempt, dewyl Protagoras Koning van Salamis zich van zelf Tennes, die Sidon verraden had, heeft de Koning, denkende zyn hulp niet meer van doen te zullen hebben, doen ombrengen, en dus het gemeene spreekwoord bewaerheit; dat de Vorsten wel het verraad, maar niet de verraders beminnen. En Mentor zou miffchien niet beter gevaren hebben, zoo Ochus zyn hulp in het vermeeften van Egypten niet noodig gehad had. Hy ontflng hem dan minnelyk en hield hem als een zyner vrienden.

Na de verwoefing van Sidon heeft de Koning, als hy nu de hulpbenden der Grieken ontvangen hebbende naer Egypten met zyn leger trok, by het groot moeras, daer men de plaetsen, die Baratra of Afgronden genoemd worden, ontmoet, door onkunde der plaetsen een gedeelte zyner troepen verloren. Dog eindelyk deze kolken te boven gekomen zijn: de heeft hy de stad Pelufium belegert,

en door de dapperheid van Lacrates, Overvsten der Thebanen, en Nicofratus, Bevelhebber der Atheensche troepen, ingenomen. Lacrates had den Grieken, die het flot van Pelufium verdedigden, met eede beloofd dat ze, als ze het over-gaven, met alle hunne goederen naar Griekenland gevoert zouden worden. Maar als de foldaten van Bagoas van den Koning gezonden om de stad in bezit te nemen den Grieken, die uitquamen, vele goederen, die ze met zich droegen, ontroofden, heeft Lacrates, van regtvaardige gramfchap ontfleken de Perfen op de vlucht gedreven, en eenigen van hun nedergevelt heb-bende, de Grieken, die tegen zyn gegeven woort beledigt waren, in zyne bescherming genomen. Wacrom Bagoas na zyn vlugt tot den Koning gekeert zynde hem aangeklaagt heeft. De Kon-ning egter oordeelde dat de foldaten van Bagoas hun rechte loon hadden, en straf-te de Perfen, die de oirzaak der plonderinge geweest waren.

Insgelyx heeft Mentor meer andere fte-Bubaftum den, en onder deze ook Bubaftum door zeke-re krygflift onder's Konings magt gebracht. Want hy deed den Grieken, die onder de Egyptenaers in krygsdienst waren, wet-en, dat Artaxerxes de genen, die van zelfs de steden aan hem onderwerpen zou-den, beleefdelyk ontfangen en in vryheit herstellen; en in tegendeel de genen, die hy met het geweit der wapenen zou moeten overwinnen, niet zager dan de Sidoniers handelen zou. Daerom deden de Egyptenaers, buiten weten der Grieken, door iemant van de hunnen aan Bagoas de stad Bubaftum aanbieden, met dat beding nogtans, zoo hy hen ongeeftraft wilde laten gaan. De Grieken hier agter gekomen zynde namen dit zoo hoog op, dat ze op de Egyptenaers aengevallen zynde eenigen der zelve doodden, eenigen quetften, en de overige in eenen hoek der stad dreven. De verwon-lingen verwittigden Bagoas wat'er ge-beurt was, en baden hem de stad, die ze hem aangeboden hadden, te willen aenvaerden.

Ondertuiffchen deed Mentor ftillekens de Grieken door den Heraut, dien zy aan hem vaare kant gezonden hadden, aenzeggen, datze, zoo dra Bagoas in de stad zou zyn, zyne benden zouden op het lyf vallen. Als nu Bagoas met een gedeelte der Perfen ingelaten was, vallen de Grieken, de poorten in der yl gefloten hebbende, fchielyk op alle de Perfen aan, maken ze af, en nemen te gelyk Bagoas gevangen. Hy ziede dat gevaan-alle de hoop zyner behoudenisfe van Men-tor afhing, bid en fneekt hem zyn leven te willen behouden, met een beloovende, voortaan niets zonder zyn goetvinden te zullen doen. Weshalven Mentor de Grieken

Wanhopig be-flaaen.

De Feniciers ge-ven zich over. Protagoras on-derwerpt zich. Tennes omge-bragt.

Pelufium belegerd, # CORNELIS de BRUINS

Grieken beweegt om Bagoas los te laten, en hem de stad over te geven, zweerende en doet Bagoas zweren datze voortaan gemeenschap van alles zouden onderhouden. Hier uit is gevolgd dat deze twee Overftten met elkander overeenftemmende by Artaxerxes meer vermogten dan alle zyne vrienden en blootverwanten. Want Mentor van den Koning vereert met het gebiet over de zeegewesten van Afie, zont hem onderwylen krygvolk uit Griekenlant geworven, en qeet zich in alle zaken met de uiterste trouwe en dapperheid. Hierom schonk de Koning hem honderd talenten zilvers, en gaf hem de beste dingen uit anderen huisraadt van groote waerde. Bagoas in de Lantvoogdyen van het opperfte Afie alles in de plaats van den Koning waernemende verkreeg ook door de gemeenschap van alle dring met Mentor zulk een groote magt, dat hy het ganche Ryk op zynen duim draeide, en Artaxerxes niets zonder zyne toestemming deed. Wyders gingen na het veroveren van Bubaf tum de overige fteden van Egypten, zelf ook Memphis, door fchrik bevangen, op ze kere voorwaarden aan de Perien over.

En dus heeft Artaxerxes, heel Egypten in het derde jaer der CVII Olimpiade, het 3600 na de fcheppinge der werelt, en het 4364 volgens de Juliaensche Periode, na de rekening van Helvicus, bemagtigt hebbende, de muren en sterkt en der voornaemste fteden geflecht, en door het berooven der kerken eenen grooten fchat van gout en zilver by een gezamelt. Hy nam ook uit de oude kerken de gedenk- fchriften naer zich, die evenwel Bagoas niet lang daer na de Prieters voor een groote tomme gelts heeft laten loffen. De Grieken, welker dienst de Koning in dezen optogt gebruikt hadt, beloonde hy wel, liet ze na dat hy elk naer zyne verdienften met groote vereering bechonken had vrynaer hun lant trekken. Hy zelf, nadat hy Pherendates het gebiet over Egip ten gegeven hadt is met syn leger wederge- keert naar Babylon, beladen met groote fchanten en ryken buit, en naemhaftigh door den roem uit de gelukkige uitkomst zyner daden verkregen. (a).

Neetanebus Koning van Egypten, aen alles, om het geluk der Perfaensche wapenen, wanhopende, dorft zich aen geen gevaar bloot geven om syn Ryk te behouden, maar het zelve voor verloren achtende, is met zyne meefte schatten, die hy gegaert hadt, naer Ethiopie in ballingschap getrokken. Dus verhalen dit Diodorus en Eusebius. Maer Lynceus zegt in de beschryvinge van Egypten, dat hem de Koning

van Perfie gevangen heeft genomen. Dus spreekt hy by Atheneus (b): Wanneer de Egyptenaers opgetrokken zynde tegen Ochus Koning der Perf en overwonnen werden en de Egyptische Koning in de magt zyner vyanden gekomen was, ontvingh hem Ochus vriendelyk en beleefd, en noodigde hem ter maaltyd, waer toe hy heerlyke gereedtschap had doen maken. De Egyptenaer de gerechten aenzien de beschimpte den Perfaen als te zuinigh huis houdende, zeggende: Wilt gy zien, hoe de tafel van ryke Koningen wezen moet, zoo laat myne koks u eens een Egyptisch maal aanrechten. De Koning flondt het toe, en beval deze voorstel te volgen. En schoon hy'er vermaek in schepte, zeide hy daer na: Dat u de Goden schenden, o Egyptenaer, die zulke kostelyke maaltyden hebbenbeende u gegeven hebt tot het nemen van onze zuinige en fobere spyzen. Cedrenus en anderen zeggen dat Neetanebus, toen Egypten van Artaxerxes bemagtigt was, syn haer afgevonden en syn Koningklyk gewaadt uitgetrokken hebbende, metter vlucht zich begeven heeft naer Pella, een stad in Macedonie, niet verre van Theffalonica afgelegen, en daer de inwoners de Wysheit der Egyptenaren geleeraert, en toekomende dingen voorspelt heeft (c). Abul Pharajus voegt'er by, dat hy by Olimpias, gemalin van Filips Koning van Macedonie, de bediening van een Starrekundigen bekleed, en haer door zyne oppaffingen zoo verre gebragt heeft, dat hy haer bedt bekloem, waer uit Alexander Dhulkarnain zou geboren zyn. (d).

In het volgende jaer heeft Mentor, in gezagh en gunst veel by Artaxerxes vermogende, door zyne voorbede te wege gebragt, dat Artabazus syn zufters man, en syn broeder Memnon, die niet langh geleeden den Perfianen den oorlogh aengedaan hadden, en toen uit Afie gevlucht zich by Filips van Macedonie ophielden, vergiffenis van hun misdaet kregen. En weder ten Hove ontboden wierden. Dezelve Mentor heeft de zonen van Artabazus en syn zufter tot de hoogste waardigheden in den krygdienst verheft, en naderhand ook Hermias den tieran van Atarnus, een stad, gelegen tuffchen Lydie en Myfie dicht by Lesbos, (die zich op vele fteden en sterkt en, die hy in syn magt hadt, verlatende, tegen Artaxerxes opgeftaen was,) door zekere belofte, te weten dat de Koning hem niet fraffen zoude, tot een montgefprek gelokt, en in de gevangenis geworpen: Waer op hy hem zynen ring afhan-

1. Vid. de his omnibus Diod. Sic. I. XVI. p. 531. & feqq. ufque ad p. 535. edit. Steph. feu p. 439. feqq. ad p. 450. edit. Wechel. Confer Euf. P. II. Chron. pag. 136.

2. lib. IV. p. 150.

3. Vid. Exc. ex Euseb. Afr. et aliis ap. Jof. Scal. Chron. Euf. annex. p. 58.

4. cit. Dyn. p. 89, text. Ar. & p. 58, verf. Lat. # REIZEN.

handig gemaakt hebbende, door brieven in des zelfs naam opgesteld aan de steden rondom deed bekend maken, hoe dat hy, namelijk Hermias, door toedoen van Mentor met den gelijk zond hy wederom verzocht was. Te gelyk zond hy eenig af, die de fterkten op 's Konings naam zouden innemen. De Regeerders dan der steden geloof slaande aan deze brieven, en genegen tot vrede, gaven overal de fterkten en steden aan den Koning over. Vorder bragt Mentor ook andere Vorsten, die van de Perzen afgewegd waren, ten deele door geweld, ten deele door krygs-liften, in korten tydt onder de magt des Konings, by wien hy daer mede geen klein den plicht van een getrou en dapper Velt-overfitten naer behooren waargenomen. (a)

Wyders halen alle de Griexschryvers, door een aangeboren haet tegen de Perfa-nen, dezen Artaxerxes Ochus over, als ware hy een overgeven booswicht geweest; waarom ook Scaliger, hare verhalen opvolgende (b) hem een zeer wreet beeft genoemd heeft. Dog dat komt ons niet heel vreemt voor. Want Ifocrates de Redenen wil-lende Filip van Macedonie aenhiften om de Perfen te beoorloggen, maakte hem wys (c) dat deze Koning noit eenig leger, dat in zyn lant gevallen was, overwonnen had: dat hy zelf geen meester was van de steden die aan zynen vader by verdrag gegeven waren, en veel minder eenigh gezagh had over de Grieken: dat hy ook van de Egyptenaeren, die hy met een magtig leger was komen beoorloggen, niet alleen verwonnen, maar ook beschimpt was, zoodat hy met schande had moeten afrekken: en eindelyk dat hy in zulk eenen haet en verachting was, als ooit eenig Koning geweest was. Maer Diodorus, schoon hy zegt dat deze Koning hart en wreede tegen zyne onderdanen, en om de strengheit zyner zeden in den haet van allen was, verhaelt nogtans wegens den togt naer Egypten dingen beter passende aan de waardigheid van zoo groot eenen Vorst, zoo als uit het voorafverhalede blykt; ten zy iemand liever meene dat deze van den eersten oorlogh, door de Velt-overfitten gevoert, en den anderen van den laatsten, daer de Koning zelf by geweest is, spreekt. (d) Eliaen en uit hem Rhodiginus verhalen dat de Perfaensche Wyzen van den onbarmhartigen en bloedigen aert des Konings dusdanige voortekens hebben aangemerkt. Te weten toen Ochus nade doot van Artaxerxes zyn vader zich in het gebiet stelde, hebben

de Wyzen eenen der Gefnedenen, die zeer gemeenzaem met den Koning was, en geftradig dicht by hem flont, belaft meer en naeukeuriger te letten, als de Koning aan tafel zitten zou, na welk gerecht hy 't eerst grypen zou. De Gefneden nam dit aen, en paffe

vlytigh op. Hy was pas aengezetten, als hy met de regterhant een mes nam, en met de flinke een broot van ongemeene grootte: daer op leide hy Vleesch, need het, en op dat het famen gretig en zonder ophoudt. De Wyzen dit gehoord hebbende voorzeiden door deze verborge tekenen twee dingen: voor eerst een gematigt jaer en over-vloedt van vruchten; ten tweeden het ombrengen vele luiden, ballingschap-pen, en verwyzingen. En het was niet genomen.

Plutarchus, een fraeischryver, en vaft van oordeel in het wikken der zaken getuigt ook (f) dat Ochus anderzins boosaardig de gierigfte van alle Koningen geweest en altydt zeker flat omgetrokken is, zonder daer oit te willen inkomen, berovende dus de vrouwen van de schenkaedje, die haar volgens de wet van Cyrus den Grooten, na den laatsten flagh met Aftyages, gemaakt, was toekomen-de. De zelve verhaelt uit Dinon dat de Egyptenaers dezen Perfaenschen Koning den naam gegeven hebben van Ezel en Zwaert, om dat hy vele mensen omgebracht hebbende in het ende ook den Apis geflacht, en met zyne vrienden opgegeten had, zeggen-de: Maer deze Ezel zal mwen Os ope-ten. (g).

De reden zeker, waerom Ochus de ze schendnamen gekregen heeft, is zeer gering en geen boon waard. Want dat de Perfen op den bygeloovigen Godtsdienst der Grieken, die naer hun welgevalle Goden verzonnen en ver-meerderden; ja ook op dien der Egyptenaeren, die dieren voor Goden aanba-den, zeer gebeten zyn geweest, dewyl zy dit namen voor een zaak frydig met de instellingen hunner voorouders, ja te gelyk met de natuur zelve, kan niet in twyffel getrokken worden, gelyk wy terfont hier onder toonen zullen. Daer-enboven hadden de Grieken na den vrugteloozen togt van Darius, Xerxes, en anderen tegen Griekenlant, zulk eenen grooten en doodelyken haet tegen de Perfen opgevat, dat men voor eer en lof rekende met haet tegen hen ingenomen te zyn. Evenwel onder zoo vele meeningen van naemhaftige schry-ver.

Pp 2

1. Vid. Diod. Sic. I. c. p. 539. edit. Steph. feu 451. feq. Wechelianaë.
2. Anim. ad Euf. Chr. pag. 115.
3. Orat. II. ad Philippum.
4. Vid. Diod. lib. XVII. p. 564. edit. Steph. feu p. 495. Wechelianaë.
5. Aelian. Var. Hist. I. II. cap. 17. Rhodig. lib. XIII. c. 39.
6. de virt. Mulièb. T. II. op. p.m. 246.

veren geeft Atheneus alleen (a) een schoone getuigenis van Ochus. Als Ochus, zegt hy, op zyn dootbedde lag, nadat hy lange jaren het Ryk bezeten hadt, en met gelt in overvloed voorzien was om de Koninglyke hofhouding staande te houden, vraegd hem zyn oudste zoon, met wat behendigheid hy het Ryk zoo vele jaren in wezen gehouden hadt, opdat hy dit wettende daer een exemplar naer nemen mogt, dien hy tot antwoord gaf: Dat by het Ryk staande geboden had door godtvraagthetijg jegens de Goden, en regtvaardigheid jegens de menschen. Eeneige bewyzen ook van regtvaardigheid en dankbaarheid kunnen gehaelt worden uit het gene boven gezegt is.

Eindelyk heeft Bagoas de Gefneden, een Egyptenaer, als Eliaen zegt, van geboorte, des Konings Veltoverfte, wiens groot gezag en magt in het Ryk wy boven uitgelegd hebben, en die naer het getuigenis van Diodorus snoott en fors van aert was, den Koning Ochus, door hulpe van zekeren Arts, met vergif van kant geholpen, om de doot van Apis voor heen hem omgebracht, zoo men meent, te wreken. Dit viel voor in het eerste jaer der CX. Olympiade, het 3610 na de scheppinge der werelt, het 4374 naer de Juliaensche Periode. Suidas verhaelt (b) dat Bagoas zich niet te vrede gehouden heeft met den Koning te hebben omgebracht, maar dat hy hem geplacht, het vleesch ingeflokt, en geveet van degen van de beenderen gemaakt heeft. Maar Eliaen geeft voor (c) dat Bagoas den afgemaekten Koning in stukken gehakt, en voor de katten geworpen heeft, la-tende een ander mensch in zyn plaats in de Koningklyke Grafftede leggen. Luciaen (d) zegt dat Artaxerxes Ochus door de lagen zyns broeders Cosithras heimelyk gedood is. Maar meer geloof verdient Diodorus, die te gelyk met alle andere schryveren te boek stelt, dat Bagoas dezen moort be-gaen heeft. Dezelve schryver getuigt dat Ochus het Ryk XXIII jaren heeft bezeten. Eufebius zegt XXVI jaren, dog t'onregt (e). In zyn plaats quam

XIII. DARIUS CODOMANNUS.

Alles wat deze Koning in Perse be-dreven heeft, en hoe hy van Alexander den Grooten overwonnen zyn Ryk verlo-ren heeft, is wytluftig van Arrianus, Plutarchus, Curtius, en zeer vele andere, wetende dat by deze schryvers zyn hiftorie genoeg te vinden is, hier ter plaetse het voornaemste alleen kortelyk zullen o-verloopen. By de hedensdaagse Perfi-anen wort deze Darius Dara, Daraes zoon genoemd, gelyk onder anderen te zien is by Abul Pharajus (b). Nog bui-ten bewint zynde wert hy Codomannus genoemd; maar geveftigt op Cyrus troon wilde hy, naer zekere zeden der Perfen, met verandering zyns vorigen naems Darius genoemd zyn. (i). Diodorus zegt dat zyn vader is geweest Arfanes, of Ar-fames, zoon van Oftanes, die de broeder van Artaxerxes den Gedagtigen,

en vaderlyk oom van Ochus, maar uit een by-zit van Darius den baataert geboren was. Zyne moeder word Sifigambis genoemd, zoo als wy by Diodorus, Arrianus, en Curtius zien. Eliaen (k) wil dat Darius uit eene flavin geboren is. Strabo zegt (l) dat Darius niet van Koningklyke afkomt geweest is. Plutarchus heeft in geschrift nagelaten(m) dat hy een Astandes geweest is. Astandes, gelyk Suidas en Hefychius dit woort uitleggen, betekent in de Per-fische tale eenen Looper of Briefbester-ler. Rhodiginus weder meent (n) dat Darius een Helbardier of Hofwacht geweest

XII. ARSES.

Dees was de jongste zoon van Ochus, dien Bagoas alleen in 't leven liet. Want als hy hem op den Koningklyken troon geveftigt hadt, heeft hy de broeders des nieuwen Konings, die nog jong waren, omgebracht; opdat hy, als Diodorus zegt, dus alleen zynde zich te beter naer

1. 1. 1. in fin.
2. Vid. Scal. l.c. pag. 116.
3. Dyn. c. p.91.text. Arab. & verf. Lat.p.59.
4. Vid. Juft. I.X. c. ult. Freinsh. l. II.fuppl. Curtii pr. Conf. Scal. l. VI. de emend. Temp.
5. Var. Hift. l. XII. c. 43.
6. 1. 1. in fine.
7. Orat. II. de fort. vel virt. Alex.T.II.op.p.m. 340.
8. Var. Left. l. XXI. cap. 38. # REIZEN.

weeft is. Wat hier van zy, men heeft hem om de dappere daet in wraak te nemen over een Cadufer, die de Perfen weleer beschimpte, der kroone waardig geagt, zoo dat hy het Rok acnvaat heeft. Baggoas, die hem ook met vergif wilde ombrengen, dwong hy dat zelf uit te drinken. Nademael nu het Fortuin, zegt Diodorus, zoo eenen dapperen man, gelyk Darius was, aen Alexander tot zyn tegenfrever verwekt hadt, is het komen te gebeuren, dat 'er zeer vele heftige veltflagen over het bezit des Ryx onder hen voorvielen. (a).

Want FilipS Koning van Macedonie was al in het eerste jaer der CXI Olimpiade van de Grieken tot opperveltheer tegen de Perfanen verkoren, die echter als hy hem ten oorlog toeruste nog in het zelve jaer quam te sterven. Darius voor de doot van FilipS al tot de Koningklyke waerdigheid verheven, zocht dezen opkomenden oorlog met alle vlyt naer Macedonie te wenden. Maar als in het volgende jaer Alexander van Griekenlant tot opperbevelhebber der krygstroepen angeftelt was, om wraak te vorderen van de Perfen, die Griekenlant geplagd hadden, meende Darius dat hy van de jonkheit van dezen Vorst niet veel quaedts te wagten hadt. (b). Dog de zaak viel heel anders uit als hy gedagt

hadt. Want in drie groote veltflaggen van Alexander verwonnen, raakte hy alle zyne Staten quyt. De eerste flag viel voor by de rivier Grachelian.

1. Vid.l.c. p. 565. edit. Steph. feu p. 491. Wechel.
2. Vid. Diod. l. c. coll. I.XVI.p. 557.ed.Steph. feu 429. Wechel. etl. XVII.p. 564. edit. Steph. feu 489. Wechel.

nicus, waer in hy het geheele voorfste Afie verloor: de tweede by Ifius, eene fladt in Cilicie, wanneer hy een leger van drie hondert duizent voetknechten, en hondert duizent ruiters had by een gebragt. In dezen flag zelf gewond ontquam hy 't egter met de vlucht: blyven de zyne moeder, gemalin, zoon, een kint van zes jaren genaamt Ochus (dat Alexander daer na te Sufe in de tale en zeden der Grieken liet onderwyzen) dogters, en zeer vele vrouwen van de Grootflen van Perfie gevangen. Het derde gevegt viel voor by Gaugomele, eene fladt in Affyrie, wanneer hy eens zoo veel troepen dan te voren had by een gebragt. Hier wert hy ten eenmael geilla-Dariusgegen, en willende zyn toevlucht nemen flagen. tot de Bactrianen is hy door de vloekverwantchap van Spittamenes en Befflus, zy-En omgebracht.

1. tot. lib.XVII.
2. lib. prior. IV. de exp. Alexandri Magn.
3. In vit. Alex.
4. lib. V. prior. &c.

1. HOOFDSTUK.

Verder bericht wegens den stichter van het Koningklyk Paleis te Persepolis, beden bekend by den naam van Chilminar, verwoeft door Alexander den Grooten, Koning van Macedonie; als mede van de Godsdienst, Zeden en Kledinge der oude Perfanen.

DUS is volgens de voorzegginge van Daniel (a) het oppergebiet van Perfie tot de Macedoniers onder Alexander den Grooten overgebracht. Dees den Koning Darius overwonnen hebbende, vermeerderde de stad Persepolis, gelegen aan de rivier Araxes, die naer de onderrechtinge van Isiacus Voflius (b) gevloet heeft niet verre van Chilminar, en gaf ze den foldaten om te plonderen over. In het paleis getreden zyn de nam hy naar zich de schatten, van Cyrus den eerften Koning van Perfie tot dien tydt toe uit de inkomsten verzamelt. Men zegt dat die meeninge van gout en zilver, als men het gout tot zilver geld Groote uitrekenen zal, bedragen heeft een fom-schatten. me van hondert en twintig duizent talenten. (c). Zoo men hier by voege zes duizent, gekregen te Pafargaden: vyftig duizent te Sufe; en eindelyk zesentwintig duizent te Ecbatana gevonden; zal alles komen op een fomme van CCII duizent talenten; buiten het geld dat te Damascus, Arbele, en Babylon gevon-den

1. 1. 1. V. 3.feq.

2. ad Pomp. Mel. c. 8. p. m. 370.

3. Vid. Diod.Sic.I.XVII. p.600.ed.Steph. feu p. 544. Wech. Conf.
Curt. I, V, c.20. # CORNELIS de BRUINS

den is. (a). Hoewel Diodorus en Plutarchus (b), ook Juftinus (c) zeggen dat'er maer veertig duizent talenten te Sufe gevonden zyn. Hier uit is af te nemen hoe groot de rykdom en magt der Koningen van Perfie geweest is.

Hoe onvoorzichtig nu Alexander zyne overwinning misbruikt heeft, blykt zelf hier uit, dat hy op den feeftdag, dien hy om de verkregte zege hield, zyne vrienden ter maelydt onthalende, waer by hy zelf openbare hoeren voegde, en na wel by drank zynde, meeft op den raet van zekere Griexe hoer, genaamt Thais, de eerste brandende toorts in het Koningklyk Paleis gesteken, en zyne gaften gera-den heeft hem het zelve na te doen. Het leger van Alexander, dat niet verre van de stadt lag, ziende den brant opgaen, en meenende dat het by avontuur geschiede, quam aentrekken om dit ongeluk te hel-pen weeran. Maer als de foldaten aan de poort van het Paleis komende den Koning zelf nogh bezigh zagen met toortfen aen te brengen, hebben ze het water la-ten ftaen, datze met zich gebragt had-den om den brant te bluffen,en insgelyx be-gonnen drooge ftoffe in den brant te werpen. En dus is dat Koningklyk Paleis, dat in ganfch Ooften geen wederga hadt, en daer zoo vele volkeren te voren wetten quamen halen, verwoest en verdeld. Diodorus tekent aen (d) dat dit voorgevallen is ontrent het einde van het vierde jaer der CXII. Olimpiade, dat naer de reke-ning van Helvicus is het 3621 federt de fcheppinge der werelt, naer de Juliaen-fche Periode,het 4385,en het 327. voor Christus geboorte. Men wil dat Alexander met dit bestaen wraak heeft willen nemen over het bedryf van Xerxes, die wel eer de tempels der Grieken, en voor al der Atheneren door den brant vernielle-de. Maer Arrianus (e) mispryft dit in Alexan-der, en zegt dat'er op deze wyze geen wraak genomen is over de oude Per-fianen. Hy voegt'er by dat Parmeno aen Alexander geraden heeft, dit Paleis ongefschonden te laten, eensdeels om dat het niet pryffelyk was den rykdom door dapperheid verkregen te vernielen; ten anderen omdat hy de ongunft der Afianen hier door op zynen hals zou halen, alsde-welke meenen zouden, dat hy Asie niet wilde behouden,maer het vernielt en on-dergebracht hebbende vertrekken (f).Dog schoon Alexander het gebiedt,dathy door de wapenen gewonnen hadt, behiel,t nog-tans is het na zyn doot gefcheurt, en onder zyne Krygsoverften verdeelt. En

als deze elkander door onderlinge oorlo-gen afmatten, maekten de Parthen, on-der Arfaces, zich meesters van Perfie, en andere daer by hoorende geweest. Maer de Perfen hebben deze naderhant over-weldigt, en hun Koningkryk ten tyde van den Keizer Alexander Severus, onder zekeren Artaxerxes, hunnen Velto-verften, herwonnen. Op de nakome-lingen van dezen volgden eerft

de Maho-metaenfche Caliphes, en eindelyk op de ze Koningen voortgekomen uit den ftam der Sophis, die nu het Ryk inheeft. Hun rang en namen worden hier onder kortelyk gemeldt.

Arrianus, Curtius, Juftinus en andere noemen dit flot van Perfepolis wel het Koningklyk hof van Cyrus; maar dat men niet zeker weten kan van wien het gebout, of in dat fatfoen, dat Diodorus befchryft, geflicht is, hebben wy boven reeds getoont. Evenwel hebben wy ge-zegt, dat dit pragtigh gebouw, zoo niet aen Cyrus, ten minften aan Cambyfes, of Darius, of Xerxes, voor zoo veel uit de maniere van bouwen af te nemen is, moet toegefchreven worden. Deze gifting fchynt niet weinig bekrachtigt te worden uit de woorden van Diodorus. (a) Want fprekende van de pragt van Thebe en Egypten zegt hy dat de gebouwen wel tot deze tydt zyn blyven itaen,maer dat het zilver en gout en al de toefel van elpen-been en fteenen van de Perfen geroofd zyn, toen Cambyfes de tempels van Egypten verbrande. En dat op dien tydt die Kon-inglyke paleizen te Perfepolis en Sufe van de Perfen gebout zyn, nadat ze den ge-roofden buit in Afie overgevoert, en uit Egypten boulieden om deze paleizen opte maken met zich genomen hadden.Maar de zelve Diodorus zegt op een ander plaats dat lang voor den aenvang van het Perifch Ryk het Koningklyk paleis te Sufe, van Mem-non,Tithons zoon,(die men zegt dat van Teutamus, Koning van Affyrie, met tien duizent Ethiopiers, en zoo veel Sufers, nevens twee-hondert wagens, Priam en den Trojanen tegen de Grieken te hulp gezonden is,) gebout, en tot het gebied der Perfen toe Memnonie naer zynen naam genoemt is. (b) Sufe wil men dat zynen naam gekregen heeft van de Lelien, die rontom de ftadt in overvloed groeiden.(c) En in deze fladt hebben ook de Perfen en Cyrus, nadatze de Meden overwon-nen hadden, een koningklyk paleis ge-flicht, dewylze zagen dat hun lant verre af, en Sufe binnen in 't lant gelegen, en digter by Babylonie en andere volkeren was.

1. Conf. Curt. I. VI. c. 4. Arrian. I. III. de exp. Alex.
2. in Vit. Alex. c. 66.
3. I. XI. cap. 14.
4. I. & p. c. feq.
5. I. III. p. m. 66.
6. Conf. Curt. I. V. c. 22. feq.
7. 1. I. p. 30. ed. Steph. feu p.43. Wech.
8. Vid. l. II. p. 77. edit. Stephan. feu p. 109. Wech. Conf. Herod-l. V. c. 53.feq.& l.VII.c.I. 51. Strabo l. XV. p m. 728. Steph. fub voce Σῦσα.

9. Vid. Athenæ. I. XII.p.m,513, Steph.l.c. Conf. Bochart,
Geogr.Sacr.l.XV.c.14 # REIZEN.

was. Altydt dit is Straboos gevoelen. (d) Evenwel schryft Plinius (b) dat het paleis der Perfen te Sufe van Darius Hytfaspes zoon geficht is. Indien men dit zeggen met de bygebragte woorden van Diodorus vergelykt, schynt het niet anders te moeten genomen worden, als dat Sufe van Darius eerst wat meer uitgebreit, en met een pragtigh Hof verfierd is. En dit getuigt ook Elianus. (c)

Daer schynt geen twyffel te zyn of het paleis van Perfepolis is op gelyke wyze uit den Egyptischen buit na Cambyfes tyden, gelyk Diodorus gevoelt, zoo niet opgemaakt, evenwel met fieraden verrykt. Ik zou niet willen ontkennen dat'er ten tyde van Cyrus mischien een stad met eenigh kasteel van dezen naam geweest is: maer dat'er by zynen tyd zoo groot een prael zou geweest zyn, daer van maaekt geen eenigh schryver gewagh. Ja Herodoot, Xenofon, en andere schryvers van dien tydt, tellen Perfepolis niet eens onder de koningklyke huizen van Cyrus. Justinus alleen uit Trogus, en eenige andere nieuwe schryvers, maken flègts in 't voorbygaan gewagh van de stad Perfepolis, daer ze meeft alle onder de paleizen van Cyrus, Babylon, Sufe, en Ecbatana alleen stellen. Ik ga voorby dat men by de oudste Griexse schryvers, als Herodoot, Cretias, en andere, naeulyx eenigh gewagh vint van het paleis van Perfepolis, en dat'er duidelyk verhaelt wort die meefte Koningen, die na Cyrus geregeerd hebben, zich te Sufe opgehouden, en ook van daer uit den eenen of anderen krygstogt ondernomen hebben. Waerom ook Caffiodorus (d) het huis van den Koning Cyrus, dat Memnon te Sufe met groote spillinge van geld (want hy liet de steenen met gout samen hechten) gebouwt heeft, boven alle andere onder de zeven wonderen der werelt rekent. Evenwel is het zeker dat ten tyde van Xerxes en daer na, vooral by het leven van Alexander van Macedonie de Ryxfoel van Perfie en het Oosten (men zie hier van Curtius historie (e) na) te Perfepolis geweest is. Het kan wel het Paleis van Cyrus genoemd worden, voor zoo veel hy, toen het nog niet zeer opgetoit was, het gebruik daer van gehadt heeft, maar de stichter daer van is hy geenfzins geweest. Want indien het, gelyk Diodorus zegt, uit den Egyptischen buit zoo pragtigh, als hy het beschryft, is opgehaelt, zoo moet dat na syn doot geschiet zyn. Ook kan een Cambyfes zynen zoon een gebouw van zulk een uitgestrekt gevaerte niet toegechreven worden, dewyl

hy op de wederomreis van Egypten geforven is; ook niet aan den Magus, die hem het gebiet onregtvaardig aenmatigde, om dat hy maer zeven maenden daer van meefter was. Door geen klein bewijs dan bewogen gis ik, dat Darius, die Sufa zoo heerlyk verfierd heeft, de stichter van dit gebouw geweest is, en dat Xerxes de rykste en magtigste van alle de Perfaensche Koningen de laatste hant aan dat werk gelegd heeft. En zeker dit wil Strabo (f) zeggen met deze woorden: Wanneer de Koningen van Perfie het Konningklyk Paleis by Sufe ten hoogfte had-den opgefiert, hebben

ze des niet te min dat van Perfepolis en Pafargade verder uitgezet. Want de schatten en gedenktekens der Perfen waren daer, om dat die plaatfen sterker en van hunne vooroude-ren bewoont waren. Daerenboven komt het gewaadt en kleeding der Perfen, die men op de overgeblevene brokken van dit Paleis verbeelt vint, niet over een met de aloude dragt der Perfen: Want deze is eerst by Cyrus tydt ingevoerd, en van zyne na-volgeren vermeerderd. Ook blykt uit Curtius (g) dat Alexander, zoo dra hy Alexan-ders be-rou over t vernie-len van 't Hof van Perfepo-lis.

Wy zullen van den Godtsdienst der Gods-dienst det Perfia-nen beginnen, waer ontrent de Griexse schryvers niet geheelonbillyk zyn: dog evenwel schynenze door vooroordeel mifleit hun valschelyk dingen nate geven, daer ze niet schuldig aen zyn: terwyl ze uitheemfche en haer weinig bekende Zeden, naer hunne tragten te schik-ken; waer ontrent in allen gevalle groot onderfscheyt moet gemaakt worden. Zy zeggen de waarheid, als ze zeggen dat de oude Perfanen noit beelden, noch tempels, noch altaren gewoon waren te maken, ja dat ze de genen, die zulx de-den,

1. 1. 1. p. 727.
2. 1. 1. cap. 27. Hift. Naturalis.
3. 1. I. c. 59. Conf. Gulj. Hill. in Comm.fuo ad Dionysf. Orbis descript. Y. 1074. pag. 357. edit. Londoninis.
4. 1. 1. Ep. 15.
5. 1. V. c.23.
6. cit. p. 528.
7. 1. cit. # CORNELIS de BRUINS

den, voor uitzinnig hielden. Herodoot meent dat de reden hier van geweest is, om dat ze niet gevoeldt dat de Goden uit menschen waren voortgekomen, gelyk de Grieken geloofden. (a). Maer Cicero zegt dat Xerxes door ingeven zyner Wyzen de Kerken in Griekenland in brant stak, omdat de Grieken de Goden binnen den omtrek van muren floaten, daer alles voor hun moest vrij en open zyn, en deze gansehe werelt hun voor een woning en tempel verstrekte. (b). Als de Grieken spreken van de Godtheit door de Perfen geëert, spreken ze op hunne wyze in het meervoudig, en niet in het eenvoudige getal. Hier van is het dat Xenofon zegt (c) dat de Perfanen hunnen yver in den Godtsdienst zoo door offeren aan de Goden, als door hun te bedanken getoont hebben. Maer dat ze ook de Elementen gedient hebben, getuigen meeft alle de ouden: waer uit noch tans niet volgt dat ze die, als waren ze Goden, Goddelijke eere bewezen hebben. Maar men moet den schryver dit ten goede houden, die zelfs afgodendienaars zynde, geloofden dat andere menschen ook zoo waren. Herodoot dan en Strabo hebben geschreven dat de Perfanen de Zon, de Maen, de Aerde, het Vier, het Water, en de Winden flagtoffers hebben opgedragen. Deze schryvers zeggen dat met den naam van Jupiter al d'omkring des hemels door de Perfen betekent wordt: met welke schryveren Xenofon te (d) vergelijken staat, by wien

menden naem vint van Jupiter Patrius. Hun wyze van offeren was verscheiden ten opzicht van perfonen, van Goden, van plaats, en tydt. Wat de plaats aangaat, zeggen zy dat de Perfen op verheven bergen, gelyk Herodoot zegt, of in een reine plaats, gelyk Strabo wil, geoffert hebben. Men vint gemelt dat ze offerhande doende aan den Vaderlyken Jupiter geheele Stieren verbrant hebben (e). Dat Mithra, met welken naam zy niet Venus, gelyk Herodoot meent, maar de Zon, gelyk Strabo en Hefychius (f) beter aenmerken, van hun voor den eersten Godt gehouden is, befloten ze uit de uiterlyke eerbewyzinge, die daer aan geschiede. Hier uit is het dat Plutarchus schrijft (g) dat Darius Codomannus den Gefneden Tireus by den grooten glans van Mithra, dat is der Zonne bezworen heeft. Procopius de Cafarienfer verhaelt dat de Perfen volgens de zeden hunner

Voorvaderen dagelyx (b) de opgaande Zonne aanbidden. By Herodoot (i) vinden wy beschreven dat Xerxes eertyds, als hy over den Hellepont naer Griekenland trok, met het opgaan der Zonne uit een goude drinkschael wyn in de zee plengde, en de Zon badt, dat hem niets rampspoedigs op zynen togte wedervarren mogt, en toen dezelve te gelyk met eenen beker en Perfaensch zwaart in den Hellepont worp. Deze schryver nogtans voegt 'er of hy niet wel zou kunnen zeggen of hy tot een offer aan de Zon een zwaart in zee geworpen; of dat hy dat tot een geschenk aan den Hellepont gedaan heeft, om daer mede het midfryf, dat hy begaan had in dit water te geefelen, te boeten, en dus het vergramde meer te paeyen. Dit wetenwe van Cyrus ingefelt te zyn, dat, alwaer de Koning syn leger nederfloegh, zyn tent moest geflagen worden tegen het Oosten daer de Zon opgaat. (k). Dezelve zegt (l) dat Cyrus ganse paarden uit eerbiedenis tot de Zon gelfacht heeft. Paufanias getuigt ook (m) dat de Perfen volgens de vaderlyke zede buiten andere flachtoffers ook paarden voor de Zonne gelfacht hebben. Of ze hier toe dezelve reden als de Maßageten gehad hebben, die aan de Zonne, als den snelften van alle Goden, paarden, de vlugfte van alle viervoetige dieren, offereden, is niet klaarblykelyk genoeg. (n). Hoedanige flachtoffers de Perfen aan de Maen geoffert hebben, wort van Herodoot en anderen niet duidelyk gemelt. Maar uit Heliodorus (o) is te giffen dat het een jok offen geweest is.

Dat de Perfen groote eere bewezen hebben aan het Vier, blykt daer uit, dat by de Per- iemant daer in blazende, of iets dat niet leefde, of enige vuilighet daer in werpende, met de doot gestraft wierde (p). Hier uit zegt Plutarchus dat ontstaan is een zeer gezet flagh van verzoeken, daer geen weigering op volgen konde. Want iemant iets begeerde begaf zich maar met vier in den stroom, en dreigende het zelfe daer in te zullen uitbluifen, indien hy zynen wenstch niet erlangde, bereikte aen- flonds zyn oogwit. Echter wert hy gestraft om syn dreigement, als zynde onredelyk (q). Het

vier ook, dat zy heiligh en ecu-wigh noemden, wert na de tyden van Cyrus in Vierkaffen door de zorge der Wyzen bewaerd, en den Koningen der laatste eeu

1. I. I. de Bello Perf.c. 3.in fin.
2. 1. 1. 1. 1.
3. Vid. Xen.l. VIII. Cyrip. c. 35.
4. cit. l-c. 24.
5. In Lacon. seu l. III. c. 20.
6. Vid. Her. l. I. cap. ult.
7. Aethiop. l. X. p.m. 497.
8. Vid. Strabo l. c. coll. Herod. l. III. c. 16.
9. Vid. περὶ τοῦ ἀπὸ τῶν Φυσικῶν T. II. op.p.m. 950 in fine.

Verfchei- de wyze van offe- ren. # REIZEN.

Maer dat de Perfi anen deze alleen, waer van wy gesproken hebben, op een zeer eenvoudige wyze geoffert hebben, zonder eenige altaren, beelden, fluiten, myters, of offerhand te gebruiken, bewyft ons Herodoot (b). Want in die oude tyden felden zy het flachtoffer onder den blooten hemel op een reine plaats, en riepen dan Godt aan. En als de Wyze, of die het offer toereedde, het vleesch aen ftukken verdeelt had, ging yder met zyn deel weegs, zonder iets voor de Goden of liever den Godt over te laten. Want zy zeiden dat Godt niets begeerde als de ziel van het flagtoffer (i). Hier uit zeker is kennelyk, dat de oude Perfi anen geen afgodendienars geweest zyn, hoewel Ctefias verhaalt (k) dat de houte beelden der Perfi anse Afgoden van die van Sardis van de muren gezien, toen Cyrus hen belegerde, hun schrik aangejaagt hebben. Want hy schryft van den Perfi anen Godtsdienst naer de wyze, die byna alle de Griexe schryvers, die gewaande goden, en hunne beelden goddelijke eere bewezen, gemeen hebben. Ook verdienen Herodoot en Strabo meer ge loof, die zeggen dat de Perfi anen vry zyn geweest van allen beeldendienst, hoewel ze voor het overige den Perfi anen Godtsdienst meeft al met de zeden der Grieken en andere heidenen trachten gel yk te stellen. Hier uit toont Thomas Hyde, van wien wy gesproken hebben, in een ganche verhandeling van den Godtsdienst der oude Perfi an, vooral in de negen eerste hoofdstukken, dat ze maar eenen eenigen Godt, schepper en onderhouder der werrelt, erkenden, hoewelze daer by voegden de Sabai smus, of dienst der Planeten en elementen. Want dat zy, schoon ze de Zon, de Maen, het Vier, en wat des meer is, aanbaden, zich echter onthielden van Goddel yke aebindinge, wort van hem getoont uit de schriften en het verhaal der genen, die tot dezen huidigen dagh nogh in Perfie in wezen zyn, en daer Ghebres of Ghabres genoemd worden: welke luiden wel duidelyk zeggen dat ze geene goddel yke aebindinge aan de Zon, Maen, of Planeten bewyzen, maar dat ze alleen onder het bidden zich wenden naer de Zon, zoo omdat de Zon ten opzichte van hare zuiverheid, als een beelt is der Godtheit, hebbende in dat vremt deel de natuur van het Vier; als omdat gevoelen eenigen van gevoelen zyn dat de Zont'ee- van de niger

tydt Gods zitplaats, en het Paradys der zaligen wezen zal. Ook meenden ze Elementen buiten het voorbeeld van het Jood sche vier, ten voor dat de Elementen, als beginfelen van alle dingen, eenigermaten voor heiligh, en in

Offerhande aan het Water.

Dat ze op deze wyze aen het Water offerhande gedaan hebben verhaelt Strabo ter zelve plaatfc. Komende in een floot, of rivier, of fontein, maektzen eenen kuil, en keelden daer het flachtoffer, zich wel wagte, dat 'er niets van het bygelegen water met eenigh bloet vermengt wiert, omdat dan alles zou befmet worden. De Wyzen daerna het vleesch met myrten en laurieren belegt hebbende verbranden het met dunne ryzen, en sprengden, na het florten eigner gebeden, oly met melk en honigh vermengt niet in het vier, noch in het water, maar op de aerde. Ook piften zy noit in een rivier, noch waschten zich, noch spoelden hunne handen af, nochte gooiden'er eenig lyk in, noch te eenige andere dingen, die onzuiver scheenen te zyn, maar eerden de rivieren voor al met de uiterfte godtsdienstigheid. (e). Uit Herodoot blykt ook dat ze paarden, en juist witte, aen het Water geoffert hebben. Want dus leeft men dat Xerxes, toen hy den Grieken den oorlogh aendeed, witte paarden geflacht heeft en aan den vloed Strymon opgeoffert heeft. (f).

Offerhande aan de Aerde en Winden.

Hoedanigh de offerhande geweest zy, die aen de Aerde en Winden gedaan wert, weet ik niet dat ik ergens gelezen hebbe. In den afgaanden tydt, vooral in dien van Artaxerxes, en niet by het leven van den Grooten Cyrus, gelyk Strabo wil, hebben de Perfi an uit den voorgang der Afly rieren en andere volkeren, Diana en Venus onder den naam van Abaitis geëert; van welken Godtsdienst wytloopigh bericht te halen is by Herodoot, Diodorus, Strabo, en anderen, uit welke schryvers Thomas Hyde zyne beschryving van den ouden Godtsdienst der Perfi anen heeft toegeeft. (g).

Rivieren geeert.

Paarden geoffert.

Diana en Venus van de Perfi en ge-eert.

1. Vid. Strab. I. c. p. 733. Conf. Curt. l. III. c. 7.
2. 1. 1. p. 623, ed. Steph. feu p. 580. Wech.
3. Vid. Strabo l. c. p. 732.
4. Vid. Strabo I. c. p. 733. & Agath. l. c. Proc. l. II. de Bello Perf. c. 24.
5. Conf. Herod. l. I. c. 138.

6. 1. 1. 1. 113

7. Vid. t. c. 3.

8. 1. I. cap. 131. feq.

9. Vid. Strabo l. c.

10. Exc. fegm. 4. # CORNELIS de BRUINS

in hun aangebore zuiverheid te houden zyn. En hierom hebben ze bewaarders en bezorgers van elk element in 't byzonder gehad, die een vaste wedde trokken voor dat ze op het water, stroomen en fonteinen pasten, en de lucht, zoo veel in hun vermogen was, tegen flank; het vier tegen vuilheid; en de Aarde tegen lyken en krenge beschermen, en deel van de fratren weerden. Zy derhalven eer bewyzende aan de Zon en het Vier en wat hier meer is stortten hunne gebeden niet hier voor uit; maar richten hun gebed tot Godt in 't aanzien van de Zon, of in tegenwoordigheid van het Vier. En omdat de Wyzen hunnen Godtsdienst zeer zorgvuldigh verbergden, dewyl volgens de instelling van Zoroaster verboden was dien aan eenigen uitboorling te ontdekken; hebben de afgodde Grieken, onkundig in de Perfiaensche zeden, alles afgemeten naar hunne gewoonten, en gemeent uit de uiterlyke plegtigheden, die ze gezien of gehoord hadden, dat de Perfianen de Elementen dienden; daer ze in der daet niet anders waren dan bewaarders en bezorgers der zelve. Men kan by den zelfven schryver daer breeder van gemelt vinden. Hierom dunkt my dat de verhalen van Herodoot, Strabo, en anderen, den Perfiaenschen Godtsdienst betreffende, naer de verscheide tufschenuitruimten der tyden wel moeten onderscheiden worden. Dat de Perfen voor Cyrus tyden, en ook noch by zyn leven, geene tempels, noch altaren gehad; maar op de bergen hunne offerhanden verricht hebben, blykt genoeg uit Xenofon (a). Of nu wel Xenofon verhaelt dat Cyrus aan Jupiter, en de andere Goden geoffert heeft, en hem zyne gebeden niet tot eenen, maar meer Goden doet storten, zoo moet men dat doch rekenen van hem gedaan te zyn, als van eenen Griexen Afgodendienstnaer. Want dat Cyrus eenen eenigen Godt geeert heeft, ziet men in de heilige bla- den (b). Ook heeft Zoroaster (niet die Koning der Bactrianen, dien Diodorus (c) Oxyartes noemt, maar zekere Magnus of Wyze, die eenige eeuwen na geene geleefd heeft, endien Clemens Alexandriner (d) eenen Medier; Suidas eenen Medicheen Perfiaen noemt) geen beelden, of afgoderye, maar alleen nieuwe zeden, na het afschaffender oude, beneficens verscheide meeningen ingevoerd (e). Men zegt dat hy alles in twee soorten verdeelt, en evenveel beginfelen geseft heeft, het eene GOED, en 't andere QUAED. Het eerste noemde hy Oromaza, en zeide dat het uit een overzuiver licht geboren, en onder

de dingen, die voor de uiterlyke zinnen openleggen, meeft aan het licht gelyk was: dit gaf hy den naam van Arimanion, of Arimane, en zeide dat het uit duifter nisse geboren was; waerom hy het ook in by de duifternis en onkunde vergeleek. In het midden stelde hy Mitbra, of de Zon, die men zegt dat de Perfen daerom het middelste of den Middelaer genoemd hebben. Men verhaelt ook dat hy geboden heeft aan Oromazade beloofde flachtoffers op te offeren, om hem te bedanken; als men zynen wenich verkregen hadt: en aan Arimane offerhanden te doen, om alle onheilen en rampen af te keeren. Sedert hebben de Grieken aan Oromazes, of Oromafles den naam van Jupiter, en aan Arimanion dien van Pluto gegeven (f). De Perfen hebben dan niets gemeen gehad met de Grieken, en andere afgodendienaren, die niet alleen meenden dat de Goden en Goddinnen uit menschen geboren wierden, maar dezelve ook nevens de Elementen in zekere gedaanten en vormen verbeeldeden, en aan hun in tempelen gesloten zynde goddelijke eere bewezen. Doch by de Perfen viert geen menschelyk beelt gezien, maar veel meer verrigteden ze hunne Godtsdienst, gelyk gezeget is, in de opene lucht, alhoewel ze na Cyrus tyden hunne ceremonien vermeerderd, en nog eenige dingen tot flateljkheid behorende bedagt hebben. Want vele schryven Zoroaster toe het vermeerderen der Vierkaffen, waer in het heilig Vier te beter mogt bewaart worden tegen regen en wint: het opregten van Altaren; het uitkiezen en branden van offerbeefsten: de plechtigheid van plengen, en wat meer van dien aert is. Agathias zegt dat Zoroaster in eenen tydt met Hyftapes geleefd heeft, maar twyffelt of die de Vader van Darius, of een ander geweest zy. De nieuwe Perfianen zeggen dat Zoroaster, of Zerdusht, geleefd heeft onder den Koning Gushtalp, die Thomas Hyde beweert (g) dat Darius Hyftapes zoon was. Zoo getuigt ook Abul Pharajus (b) dat die Magnus of Wyze ten tyde van Cambyfes en Darius geleefd heeft: waar uit dan blyken zou dat de Perfiaensche Zoroaster niet voor Cyrus tyden geweest is, gelyk de Griekse schryvers verdichten.

Eer de Perfen den Meden het gebied afhandigh maakten, volvoerden hunne Koningen of Vorsten de offerhanden, gelyk Xenofon (a) op meer dan eenee plaats heeft aengetekent. Want hy verhaelt dat

1. Vid. Plut. de Isid. & Ofrir. T. II. op. p. m. 369. feq. Diog. Laert. I. cit. fegm. 8. Conf. Th. Hyd. c. 9. Stanl. Hift. Phil. Orient.-I. II. c. 1. feq.
2. tr. C. cap. 23.
3. cit. Dynaft. p. 83. feq. text. Arab. feu 54. verf. Latin.
4. I. VIII. Cyrip. c. 38.

Bezorgers der Elementen.

Perfiaensche Godtsdienst verborgen gehouden. # REIZEN.

Wet van Cambyses. dat Cambyses, de Vader van Cyrus, een wet gemaakt heeft, dat zyn zoon, zoo dikwyls als hy na zyns vaders doot in Per- sie komen zou, voor zyn volk offerbeef- ten zou flagten, gelyk hy Cambyses zelf te voren gedaan hadt: en dat den Ko- ning buiten 's lants getogen zynde iemand van het Koninglyk huis dezelve offer- dienst waernemen zou. Verder verhaalt ook Xenofon (a) dat Cyrus kort voor zyn doot in Perseie aan den Vaderlantchen Jupiter, en de Zonne geoffert heeft. Doch dat fchynt van Cyrus navolgens noch binnen, noch buiten 's lants in agt genomen te zyn geweest. Want als Cyrus zelf het Ryk van Babylonie bemagtigt hadt, is zyn eerste werk geweest Magi of Wyzen aan te stellen, die met het aenbreken van den dagh de Goden, of liever Godt met lof- zanghen zouden ceren, en offerhanden doen aan de genen, dienze het oordeel- den dienstigh te wezen. En dit is onder de Koningen, die na quamem, altydt in zwangh gebleven, dat by de Perianen geen wettige offerhande als alleen door een Magus geschiedden kon. (b).

Wyzen tot offe- raers aengeltelt. De Wyzen dan zyn bewaarders geweest der heilige geheimenissen en plechtighe- den. En schoon hun aenzien voor eenen tydt lang niet weinig afgenomen was, om dat ze na Cambyses overlyden het Koningsryk hun bedrieglyk aengematigt hadden, nogtans hebben ze dat naderhant wederom gekregen, zoodat alle zaken het gemeen ra- kende door hunnen raedt en voorzeggin- gen beeftiert werden. (c) Allengs ook aengegroeit zynde degen ze uit tot een volkomen volk en naam: en woonende op lanthoeven door geene muren omringt, als mede verlot gekregen hebbende van naer hunne eige wetten te leven, werden ze in eere gehouden ten opzichte van den Godts- dienst, gelyk Ammianus Marcellinus spreekt (d). Deze eerden ook het Vier, het Water, en de Aerde, maar weerden alle beeltenissen en beelden, verdoemende voor al het gevoelen der genen, die dry- ven dat de Goden mannen en vrouwen zyn. Zy scherpten het volk de regtvaardigheid in. Zy leeraeden dat het god- loos was de lyken te verbranden; maar geoorloft zich met zyn moeder en dochter te vermengen. Dit laatste nogtans schynt toen eerst ingevoerd te zyn, nadat Cambyses zyne zufters ten huwelyk ne- mende diergelyke huwlyken door een wet voor geoorloft verklaart hadt. Deze Wyzen maekten daerenboven hun werk van toekomende dingen te voorzeggen, zeggende dat de Goden voor hun ver-

Hun aenzien. De gestalte en gedaente der Perfen be- schryft Ammianus Marcellinus op de aenge- trokne plaats in het algemeen aldus: Zy zyn meeft alle mager, bruin, of bleek blaau, heb- bende bokken-oogen, daer ze nors uit zien. Hunne winkbraewen zyn tot eene halve rondte gebogen. Zy hebben lang hair, en baerden, die er wel by voegen. (b). Dat'er ook onder de Perfen vele gevonden wierden met een kromme neus, toont Rhodiginus uit den Uitlegger van Apollonius. (i). En zulke luiden zyn om Cyrus ge- wilt geweest, en voor de schoonfte ge- houden naer de getuigenisse van Plutar- chus. (k). Wyders waren ze dartel van aert naar de getuigenisse van Crefus by Herodoot (l).

Ammianus zegt dat de Per- fen vele ydele woorden over zich hadden, en wilde en woeste klap uitfloeg: dat ze groots, flatigh, onvriendelyk en dreigende waren zoo wel in voor- als tegenpoedt, daer by loos, trots, wreed, en zich

Gedaente der Per- fianen.

(e) Vid. Laërt. I.
c. Conf. Strabo I.
c. p. 733. Clem. Alex.
Strom. III. Sext. Emp.
Pyrrh. Hyp. III. c. 24.
(f) Vid. Laërt. I.
c. fegm. 7. Strabo I.
c. Plut. de invid. &
odio T. II. op. p. m.
537. Conf. Rhod. I.
XIII. c. 25, & I. xix.
c. 17. (g) Vid. Herod. I.
I. c. 140. Conf. Cic.
Tusc. Quaest. I. I. fect.
45. Strabo I. cit.
p. 735. (b) Conf.
Herod. I. VI. c. 19.
Proc. in aere nolit cap.
7. (i) l. XVII. c. 3. in
fin. (k) in Praec. ger.
Reip. T. II. op. p. m,
821; I. I. c. 89.

(a) lib. cit. c. 45. (b)
Vid. Xen. I. c. 6. Conf.
Herod. I. I. c. 132.
Laert. l. c. fegm. 6. (c)
Vid. Agath. I. c. cap.
14. (d) l. XXIII. cap. 6.
CORNELIS de
BRUINS

zich over hunne slaven
en geringe en
onbekende luiden de
magt van leven en
doot aenmatigende.

De zeden der Perfen
zyn niet altydt op alle
tyden eveneens
geweest. Men zegt dat
ze in oude tyden,
wanneer ze het
ongehaevent geweest
van Perfie bewonen
de, nogh niet gekomen

waren aan het gebiedt
van Afie, van geen
overdaet geweten
hebben, en matigh in
alle dingen geweest
zyn. Maar toen ze ryke
Koningkryken
overweldigt, en zich
met den buit van
verscheide Volkeren
vertrykt had-den, en
hier door
hoogmoediger
geworden waren,
hebben ze wel vele
dingen allengs
verandert, maar
evenwel alle hunne
gematigtheid van
zedes en wetten niet
uitgetrokken als onder
de latere Konin-gen.
Het voornaemste
oogwit der oude
wetten schynt geweest
te zyn alles in 't werk
te stellen, dat dienstigt
was voor het gemeene
beft, en daer op toe te
leggen dat de burgers
niet geheel vervielen
tot luft van iets quaeds
of schendingts te
bedryven. Zy hadden
een afgezonderde
plaats, die vry
genoemt wert, waer in
niet alleen het
Koningklyk Hof, maar
ook de andere
Rechthuizen der
Overigheden gefelt
waren: en waer van
afgeweert wierden alle
kramen en kramers,
op dat het verwacht
geraes en getier deze
luiden geen hinder
doen zou aan de
geschikte orde der
genen, die moesten
onderwezen worden.

Die plaats was
verdeelt in vier deelen.
Het eerste was
geschikt voor de
kinderen, het tweede
voor aenkomende
jongelingen, het derde
voor mannen van
volwassen ouderdom,
het vierde voor die
boven de jaren van
den Krygsdienst
waren. De kinderen en
mannen van rypen
ouderdom moesten des
morgens by 't opgaan
der Zon by der hant
zyn; maar die ouder
waren moesten, buiten
de gezette dagen naer
dat het elk gelegen
quam, verschynen. De
manbare jongelingen
fliepen dicht by het
Raedthuis met hunne
kleine oeffenwapenen,
uitgezondert die
getrouwt waren, of hun
moftaengezeggt
werden, dat ze hadden
tegenwoordigh te zyn.
Evenwel was het niet
betamelyk dat ze
dikwyls af waren. Elk
deel had twaalf
Overluiden, om dat het
geflacht der Perfen in
zoo veel flamen
verdeelt was. Over de
kinderen en
aenkomende jongens
hadden het gezagh
eenigen uit de oudften
gekoren, die men
meende dat'er wat
goeds van maken zou
den. Over mannen van
rypen ouderdom
werden luiden gestelt,
die hen mogten leeren
na te komen de
dingen, die hun vooral

voorgeschreven, en
van de hoogste
Overigheid beloft
waren. De oudfte
hadden insgelyx hunne
voogden, die hun ook
hunnen pligt zouden
indagtigh maken. (a)
Een zoon mogt voor
zyn vyf, of, gelyk

Strabo wil, voor syn
vier jaren niet in
tegenwoordigheid zyns
vaders komen, maar
bleef zich by de
vrouwen onthou-den,
op dat, zoo hy onder
het opvoeden was
komen te fterven, de
vader geen droefheid
zou scheppen uit het
verlies van zyn kint.

(b). Daer na wert hy
naar de openbare
scholen der
Gerechtigheid ge-
zonden, dat aan alle
Perfianen vrij font, die
zoo veel goeds
hadden, dat ze hunne
kinderen kon den
opvoeden zonder dat
ze behoefden te
werken. Want een
niemant van de Perfen
was de toegang tot
eerampten en
Magifraatsbedieningen
af-gefloten. (c). In de
scholen leerden de
jongens tot hun zeste,
zevende, of tien-de
jaer, den boogh
spannen, met schich
ten en pylen werpen,
ja ook volgens de
instelling van Cyrus te
paert ryden. Ook
werden niet alleen de
jongens, maar ook
jongelingen van de

ouden onderwezen in
de kenniffe der
Rechten, en hun leffen
gegeven dienende tot
gehoorzaamheid aan
de Overigheid, en tot
het betragten der
matigheit. Hier onder
mengden de Leer-
meeters fabelen
geschikt tot
nutbaerheit, waer door
zy met gezangh en
zonder gezangh de
daden der beroemde
mannen verkondigden.
Om hen te gewennen
tot matigheit en
onthoudinge help niet
weinig aan de eene
zyde dat zy zagen dat
de Oudften den
ganchen dagh door
ma-tigh en geschikt
leefden, noch wech
gin-gen om hunnen
honger te verzadigen,
voor dat ze van hunne
opzienders daer ver-lof
toe kregen; aen de
andere, dat de kinders
niet by de moeder,
maar door laft der
opzieners by de Maje
fraet werden
opgevoedt. Van huis
bragten zy met zich
broot tot hun spys,
Kers tot toefpys, en
een kan, om water te
scheppen uit den
voorbyvloeienden
stroom, zoo ze mogten
dorft krygen. Want de
levenswyze der
overige Perfen beftont
toen ook dagelyx in
hart broot, in Kers, in
korrelen zouts, en
gebraden of gezoden
vleesch, daer ze water
toe dronken. Als ze de

kinderschoenen
hadden uitgetrokken,
fliepen ze tien jaren
langh dicht aan de
Gerecht-huizen,
eensdeels om de stad
te bewaren, en ten
anderen om de
matigheit te oefen-en.
De zelve flonden over
dag tendienft der
Magifraaten, of ze de
stad ergens in mogten
behulpzaam zyn. Ook
door het flaen op
eenigh koper voor den
dag op-gewekt werden
ze tot den
wapenhandel en de
jagt geleit, om dus zich
wel te gewennen tot 's
morgens vroegh op te
slaan, tot het
verdragen van hitte en
koude, en de
moeijelykheden van
togten en rei-zen.
Want over vyftig
jongelingen wert
gesteld een zoon des
Konings of van
eenigen Lantvoogt,
dien ze vooruitloopen

(a) Vid. Xen. Cyr. I. I.
cap. 3.

(b) Herod. I. cit.
c. 136.

(c) Vid. Xen. I. cit. c. 8.
REIZEN.

de hadden te volgen
op een voorgeschreven
stuk weegs van dertig
of veertig Italiaan. Dus
wert hun item, en
krachten, en
ademhaling geoefent.
Zy leerden ook hitte,
koude, en regen
uitstaan, rivieren
zonder de wapens en

kleeden nat te maken
doorwaden, by nacht
in 't velt te blyven,
boerenwerk te doen,
en zich voor spys te
behelpen met het geen
de bosschen
voortbragten, als
Terpentyn, ekelen, en
wilde peeren. Die ook
t' huis bleven, werden
onderwezen in het
schieten met pylen, en
werpen met spieën,
zynde pryzen gestelt
voor die zich beft
queten: en deze waren
het, van wien de
Overigheden zich
bedienden, om de
boosdoeners op te
speuren, de roovers te
vangen, of iets anders
te doen, daer kragt en
inlheid toe vereischt
werd. Als ze hunne
kintfche jaren verlaten
hadden, dat is als ze
vyftwintigh jaren
waren out geworden,
werden ze, als nu tot
hun volle verftant
gekomen, en in hunne
meeft krachten
zynde, van de
Koningen of
Overigheden tot den
Krygdienst of eenig
ander werk gebruikt.
Als ze vyftigh jaren
geworden waren,
werden ze gerekent
onder de oude luiden,
en dan niet meer
buiten hun vaderland
ten oorlogh gezonden,
maar t' huis gebezigd
tot het oeffenen der
gemeene en byzondere
regtszaken, ftemden
tot vonniffen over
misdaden, en koren

alle de
Magistraatsperfonen.
Maar zoo'er iemand of
jongman, of man, zich
in iets, dat door de
wetten vaftgeelt was,
vergrepen hadt, wert
hy van de
Wykmeefteren
aengeklaagt, en de
zaak door de oude
onderzocht zynde by
vonnis uit zyn rang
gezet, en voor al zyn
leven eerloos
gehouden. De lezer
kan hier van Xenofon
(a), Herodoot (b),
Strabo(c), en
Rhodiginus (d) nazien.

Deze onderwyzing
schynt ten tyde van
Cyrus nogh by de
Perfen geweest te zyn,
behalven dat ze toen al
matigh wyn begonnen
te drinken, en op de
jagt te paert zittende
met ballen en spieën,
en flingers te werpen
geleert hebben, gelyk
Xenofon doorgaans in
het Onderwys van
Cyrus getuigt. Dat ze
evenwel alger
geworden en ontaart
zyn niet zoo zeer van
de tyden van
Artaxerxes af, als
Xenofon meent, als
wel van Cambyfes,
zullen wy in het
vervolg kortelyk
aenwyzen.

Wyders trouwden de
Perfen vele vrouwen,
en hadden ten tyde
der agtvervolgende
Koningen veel meer
byzitten, om dat naeft
de oorlogsapperheid al

van outs het
voorttellen van vele
kinderen hoog geagt
werd, en de Koningen
gewoon waren aan den
genen, die veel
kinderen ter werrelt
gebracht hadt, alle
jaren, als

had hy een heldenstuk
bedreven, geschenken
te zenden. (e).

Dat de Perfianen,
gelyk in zoo groot een
getal van vrouwen
zeer waerschynlyk is,
jaloers zyn geweest,
hebben wy boven
onder Artaxerxes den
Gedachten, uit
Plutarchus getoont. (f).
Zy trouwden
gemeenlyk in de lente,
op het allerlangste der
dagen. De Bruidegom
begaf zich, na vooraf
eenen appel, of mergh
van een Kameel, en
vorders dien dagh niet
anders, gegeten te
hebben, in de flae
pkamer, zoo als Strabo
getuigt. De vrouwen
fliepen by beurten by
de mannen, gelyk
blykt uit Herodoot. (g).
Na Cambyzes, die de
eerfte van alle de
Perfiaensche Koningen
zyn zufters troude,
voltrokken de
aenzienlyxten met de
moeders en dogters
een huwelyk, en
rekenden de kinderen
uit dien egt geboren
voor de edelfte, en
waerdigh, gelyk men
zegt, om den
Koningklyken troon te
bekleden. (b).

Herodoot (i) zegt dat
ze van de Grieken
geleert hebben zich
met mannen te vermen
gen, waer van
Ammianus zegt (k) dat
ze te voren niet
geweten hebben. Maar
Plutarchus ontkent
dat, en zegt dat by na
alle andere schryvers
daer in
overeenstemmen, dat
de mannelijke
kinderen by de Perfen
ontmant zyn, eer ze oit
aan de Griexe zee
gekomen waren. (l).

De Perfen hebben ook,
Afie bemagtigd
hebbende, en door
rykdommen tot weelde
en overdaet vervallen
zynde, al langs de
overige zeden hunns
lants, die voor het
grootste gedeelte
gematigt waren,
verandert. Een van
hunne oude infellingen
was maer eens des
daags te eten, en dat
eerft tegen den avont,
opdat ze den ganfchen
dag tot hun verdoen
zouden hebben, zoo
om hunne dingen te
verrichten, als om zich
in den arbeid te
oeffenen. (m).

Ammianus verhaelt dat
de jonger Perfen, als
men de Koningklyke
tafel uitzondere, geen
vaft uur van eenen
gehad hebben, maar
dat yders maegh hem
voor een zonnewyzer
strekke, en hy op het
joken der zelfve at wat
hem eerft voorquam.

Maar Xenofon zegt dat
zy hun mael des
morgens deden, en zoo
langh aten en dronken,
als de genen gewoon
zyn, die laat te bedde
gaan. Ammianus
tekent wel aan dat ze
het net aenrechten van
gaftmalen en overdaet,
en vooral de
gulzigheid in het
drinken, als

Q9 3 de

[e] Vid. Herod. I.
c. c. 135, feq. Conf.
Strabo l. xv. p. m. 733.
[f] Conf. Rhod. l. XVIII.
c. 18. coll. l. XXVIII.
c. 15. [g] I. III. c. 69.
[b] Vid. Arn.l. VIII.
adv.Gent.& Phil. de
Leg.fec. c. contra
moech. conf. Agath-l.
cir, [i] l. c. 135. [k] l.
c. Conf. Curr. I. x. c. 3.
[l] Vid. tr. περὶ τῶν
Ἑλληνιστῶν
κακοδόξων. T. II. op.
m. 857. [m] Vid. Xen. l.
VIII, Cyr. c. 50, conf.
Proc.l: Ia de Bell.
Perfic. c. 14. coll. l. XI.
c. 18.

(a) l. c. c. 4,5,6 & 7.
(b) l. c. (c) l. c. p. 733.
feq. (d) l. XVIII. c. 10.
CORNELIS de
BRUINS

de pelt geschuwt
hebben: maar uit
Herodoot (π) blijkt dat
dat met waarheid
alleen van de oude
Perzianen gezegd
wordt. Want toen at
elk niet wat hem
lustte, maar wat hy
hadt, en dronk geen
wyn, maar water,

proevende noch
vijgen, noch iets
anders dat naer
lekker-nyen gebleek.
Ook werden eertyts
geene bekers op de
maeltyden gebracht,
om dat ze van
gevoelen waren, dat
daer door de lichamen
niet minder dan de
zielen verzwakt
wierden, indien
iemand te veel dronk.
Maar daer na remtten
ze niet alleen die tafels
aan, die ze al van outs
gebruikt hadden, maar
bedachten'er altijd
nogh cenige nieuwe
vonden by. Ja de
Koningen door weelde
bedorven be-loofden
door eenen uitroeper
een groote somme
gelts, aen de genen,
die eenige nieuwe
lekkerny hebben
uitgevonden. Ook
waren toen de
Perzianen mooi met
vele drinkvaten te
hebben, en pronkten
geweldig met de
uitflekende prael der
zelve, schamende zich
des niet, al hadden ze
die opentlyk op een
onregtvaerdige wyze
met litlen naer zich
gestreken. Want de
oude deugt, waer door
ze bevlytgden dat yder
zich oeffende in
regtvaerdigheid,
uitgetrokken
hebbende, grepen ze
niet alleen de genen,
die vele
schelmstukken
bedreven hadden,
maar ook de luiden,

die aen geen misdryf
schuldigh waren; by
den hals, en perf-ten
hun tegen alle regt en
billykheid gelt af. (b).
Wyders getuigt
Ammianus dat niemant
van hun, als hy
verzadigt was,
overtollige fpyze
gebruikt heeft. Maer
naukeuriger is de
getuigenis van
Herodoot, die wel zegt
dat ze weinig fpyzen,
maar evenwel vele
maergerechten
gebruikten, en daerom
voor een gemeen
zeggen hadden, dat de
Grieken uitscheiden
met eten, terwyl ze
nog honger hadden,
omdat hun na het mael
niets van eenige
waarde wiert
voorgezet, daer ze wel
anders zouden doen,
als alle iets dergelijke
voorquam. Onder alle
dagen meen-de elk dat
hy zynen geboortedag
vooral te vieren hadt:
en dan wer't er lekker
geschatt. De ryke
luiden schaften
geheele offsen,
kamelen, paarden en
ezels in ovens
gebraden voor hunne
gatten; de geringe
luiden vee van minder
waerde. Zy waren
daerenboven zeer
getrigt naer wyn,
raedtflagende over de
ernstigste zaken by
den drank, rekenende
de besluiten dus
genomen vastter, dan
die ze nuchteren
genomen hadden.

Evenwel hadden ze
voor gewoonte het lyf
eerst wakker met spys
op te vullen, eer ze
regt aan 't drinken
gingen: Dog ze plagten
niet met hunne
vrouwen, maar wel
met hunne by-zitten
gelag te houden, te
danffen en zich

zoo vol te drinken dat
ze niet meer over end
konden staan of gaan,
maar naer huis moften
gedragen worden. (c).

Hunne manier van
elkander te groeten
was dufdanigh.
Luiden, die gelyk van
geboorte en
waardigheid waren,
kuisten elkander in
plaats van groeten.
Indien de een by
avontuur wat minder
van rang was; bood de
waerdigste hem
evenwel zyn wangh, en
ontving de kus. Maar
die verre beneden hem
was viel ter aerde en
bewees eerbiedigheid
aan syn zyner-der, of
eerde hem met het
buigen eenen knie.
Inzonderheit eerdenze
met groote achtinge,
die dichtst by hen
woonden, dan die daer
op metterwoon
volgden, en zoo al
voort, agtende, hoe
iemand nader aan
hunne huizen woonde,
zoo veel te nauwer aan
hem verbonden te zyn
(d).

Uit Herodoot (e)
leeren wy ook dat ze
onder de zonden de

eerste plaats gaven
aan de logen, de
tweede aan iemand
geld schuldigh te zijn:
omdat een
schuldenaer
meetentydt met logens
omgaet. Maar
Plutarchus zegt (f)
heel anders,
bewerende dat de
genen, die iets
uitzetten by een ander,
meer liegen, dan die
dat ontfangen; als
zynde gewoon in
hunne rekenboeken
ter quader trouwe te
gaan, en meer tot laste
van anderen te
chryven, dan hun
toekomt; van welke
logen de nood geen
oorzaak is, noch de
behoefteigheid, maar
de onverzadelyke
gierigheid, die hen
niet toelaet hun goet
te gebruiken. Onder
de instellingen der
Perzen was ook, dat ze
noit, te weten in het
openbaer, spuwden,
noch hun neusnoten:
en men hielt het voor
schande dat iemand
zich voelende
gespannen, of om zyn
water te lozen, of om
iets anders te doen,
gezien wiert alleen te
gaan: dat niet mogelijk
ware geweest, zegt
Xenofon, zooze niet
matigh ontrent hunne
levenfweyze geweest
waren, en de
overtollige vogtigheid
zodanigh verwerkt
hadden, dat die door
eenigen anderen wegh
wierdt uitgedreven. (g)

Omdat nogtans de
latere Perzen het
zelfde onderhielden,
en hunne lichamen zoo
zeer niet oeffenden,
werden de
overtolligheden van
den mont en de blaes
ingehouden door het
gebruik van
Cardamom en
Terpentyn, dat ze veel
nuttigden. Ten minste
dit is de meening van
Rhodiginus (b).

Ammianus verhaelt dat
de monden der
dienaren, die aen de
tafel oppaften, met
vellen vaft ge-

(c) Vid. Herod. I.
c. 133. Xen. I. c. 51.
Plut. I. Συμποσιακῶν
quaest. I. & I. VII. ibid.
quaest. 9. Strabo l.
c. p. 734. Conf. Rhod.
I. XI X, cap. 26. l.
XXIX, cap. 14.

(d) Vid. Herod. I.
c. 134. Conf. Xen. I. I.
c. 20, Strabo I. c.

(e) c. I. c. 138.

(f) περὶ τοῦ μὴ δεῖν
ἐπιζητεῖν T. II. op.
p. m. 829.

(g) Vid. l. I. Cyrip. c. 9.
coll. I. VIII, c. 50.

(h) l. XXVI. c. 24.

Hunne dronken schap.
Grote-niffen der Perfa-
nen.

Moeielyke zeden. #
REIZEN.

gebonden waren, zoo
dat ze noch gapen,
noch spuwen, noch
ook spreken kon den.
Valefius, in zyne

aenmerkingen over
Ammianus, meent dat
dit geschiedt is, op dat
de dienaers de spy's,
die ze op tafel quamen
zetten, door hunnen
adem niet befmetten
zouden. Den genen,
die met schurft of
melaetsheid befmet
waren, stond niet vry
naer de stad te komen,
en met andere
mensen om te gaan,
zynde dat door een
wet verboden. Dat
blykt uit het voorbeeld
van Megabyzus, die
zich melaets veenfleit,
boven in de historie
van Darius den
Baftaert by gebragt.
Men zegt dat de
Perfanen van gevoelen
waren, dat ze met
deze ziekten geplaagd
wierden, omdat ze
tegen de Zon misdaen
hadden. Eenen
vremdeling, die met
het zelfde euvel
befmet was, drevenze
ten lande uit, en
verjoegen om dezelve
reden de witte duiven.
Dit schryft Herodoot.

Om een eene schult, of
eenige geringe
misdadet stondt het
zelf den Koning niet
vry iemand te dooden,
nochte iemand der
Perfanen eigne felle
straf te oeffenen over
zyn huifgezin, maar hy
was gehouden te
overwegen of van den
zelven perfoon meer
groote fouten begaen
waren: en dan eerst
stondt hem vry zyne

regtvaardige
gramfchap den toom
te vieren. Daer zyn'er
die zeggen dat'er
eertyts geen straf tot
vadermoort gestelt
was; dewyl niemand
oit zynen vader of
moeder onder haar
vermoort hadt: en dat
alle de genen, die by
avontuur zonder
inzicht voor de
bloetverwantchap zulk
een stuk bedreven
hadden, bevonden
waren onechte of
baftaertkinderen
geweest te zyn. Want
voor de rest was het
volgens haer zeggen
niet waerschylyk, dat
een vader van zynen
eigen zoon zou
omgebracht worden
(a). Het tegendeel
nochts hebben wy
boven gezien in het
voorbeeld van Darius,
zoon van Artaxerxes
den Gedagtigen. Zy
hadden ftrengte
wetten, waer onder in
hardigheit uitftaken
die gegeven waren
tegen de ondankbaren,
afvalligen, en andere,
die Ammianus
vervloekt noemt,
omdat door dezelve
het ganfche geflacht,
om de fchult van
eenen eenigen,
verdelgt wert. Deze
straf ondergingen de
genen, die den
Koningh gedood
hadden; ten welken
opzichte Klaudiaen
dus zingt aan
Honorius:

Rarus apud Persas
Regum crtor: unagae
toti Poena manet
generi: quamvis
crudelibus aequa Pare
tur dominis.

Dat is:

Heel zelden wort het
bloet in Perfie
vergoten Van
Koningen, om hen van
hunnen troon te
ftooten.

Een zelve straffe blyft
gebecht aan al 't
geflacht. Al zynze ook
wreedit, elk is
geboorzaem om hun
magt.

En hierom had het
gemoedt der Perfen
een afkeer van
Koningklyk bloedt te
flotten; gelyk
Procopius (b) getuigt.
Indien iemand den
Koning weigerde te
gehoorzamen, dien
wert zyn hooff en arm
afgehouden, en hy dus
wechgeworpen.

Zwaarder straffen van
misdadigen hebben wy
reeds boven hier en
daer uitgelegd. Maar
de straf, die met
schuiten geschiedde,
beschryft Plutarchus
op deze wyze. Zy
nemen, zegt hy, twee
schnuiten die op
elkander pafs-chuiften.
In de eene leggen ze
den misdadigen, straf:
die gefraft moet
worden, op zyn rugb:
dan nemen ze de
andere schuit, en
passen die zoo op de
eerste, dat zyn hooff,

handen, en voeten
uitsteken, en het
overige lichaam
befloten blyft. Dan
gevenze hem eten.
Weigert hy de spyzen,
zy dwingen hem met
hem de oogen te
prikken die te nemen.
Als hy gegeten heeft
gieten ze melk en
honigh onder een, en
mengen dat tot eenen
drank, dien ze hem in
den mont gieten. Dat
gedaan zynde keeren
zy gedurig zyne oogen
naar de Zon, opdat zyn
ganfch aengezicht
door een zwerm van
vliegen, die'er op
zitten, bedekt worde.
Dewyl hy nu van
binnen dat gene doet,
dat menschen, die
eten en drinken, noot
zakelyk doen moeten,
groeien uit den flank
en verrottinge der
nitwerpselen mot ten
en wormen, die in de
ingewanden drin
gende het lichaam
afweiden. Als men nu
weet dat de misdadige
den geest gegeven
heeft, neemt men de
bovenste schuit weg,
en wind het vleesch
afgeknaegt, en
gebeele zvermen van
zulke wormen, die op
de ingewanden zitten
te knagen (c).

Om iemand blind te
maken gebruik tenze
dit middel. Zy goten
heete oly zoo
kookende als zy was in
de oogen, die ze
openhielden, of

flaken'er een gloeien
de yzere nacht in (d).

In mindere
wanbedryven werden
alleen de kleederen
der misdadigen, alsof
Kleedluiden van
aenzien waren,
gescheurt, ren
geftraft.

Strengte wetten.
Wyders gelyk de
Perfen zeer vlytigh
waren in het navolgen
van uitheemfche
zedes, en de welluften,
die ze eens hadden
kunnen vernemen,
poogden te genieten:
alzo hebben ze, na
het onderbrengen der
Meden, lichtelyk het
ge- Het gewaadt der
zelfve, dat fierlyker
was dan het waadt der
hunne, aengenomen.
Want in de oude ty-
Meden den haddenze
ledere broeken, en het
overige kleedt ook van
leder, maar korter dan
aenge-de Meden
droegen; hoedanigh
een ge-nomen, waadt
men nu nogh ziet aan
eenige beel- (b) 1. de
bell. Perf. cap. 5. (c)
Vid. in Vit. Artax. P. I.
op. p. m. 1019. (d) Vid.
Proc. l. c. cap. 16. (e)
Conf. Plur. tr. de his
qui fero a Num. pun. T.
II. op. p. 565. #
CORNELIS de
BRUINS

beelden van de
overblyfselen van het
Per- sopolitane sche
paleis. Dit getuigt ook
Herodoot (a). Maar
toen Cyrus Babi- lonie

bemagtigd had, ftelde
hy zich vaft voor een
Medifch kleedt te
dragen, op dat hy,
geloof ik, door des
zelfs glans zich een
grooter majesteit
byzetten, en groter
eerbidityheid des volx
tot hem verwekken
zoude. Dit zelve
gewaadt ook
uitdeelende aan de
Perifche en an- dere
Krygsoverften bewoog
hy hen het aan te
trekken. En dus
hebben de Per- fen
toen eerft Medifch
gewaadt be- gonnen te
dragen, fchoon ze zich
t'huís en mifchien
verre van 't Hof
houdende, die oude en
geringe dragt nogh by
Xenofons tydt, zoo als
hy getuigt, gebruikt
hebben. (b). Uit Medie
zyn alzo tot hen
overgeko- men
hoofdextels en
kleedinge; als de
Tiara, de Cidaris, de
Pileus, de Candys, de
An- naxyris, en wat
des meer van dien aert
gedragen werd. De
Tiara, die ze ook
Cyrbafia noemden,
was een foort van
Myters, zynde een
muts torens wyze
gemaakt, krom
omgebogen naer den
rug, even als de
Infulae der Magi of
Wy- zen, als Strabo
zegt; waerom Sidonius
die noemt Lunata
Tiara of Maenswyze
muts. Dit hoofdextel
droegen de Per- fen en

Chaldeen zonder
onderfcheit. (c). Maer
aen de zeven
Perifanen, die de
Magos ombragten,
enaen hunne nakome-
lingen, is, zegt men,
toegeftaan, dat zy de
tiara, of de spits der
zelve mog- ten zetten
naer hun voorhoofd,
mis- chien, om dat ze
het fluk zullende
bedryven dit voor een
teken tot den aenval
gebruikt hebben. (d).
De Koningen droegen
een rechte en
ongeboge Tiara bo-
ven met een fpits of
altemets rondt,
waerom de Diadema of
een blauw windfel met
wit doormengt
gewonden was. En dit
Konings- lyk
merkteken noemden
de Perfen Cida- ris.
Xenofon zegt (e) dat
dit Koningklyk
certeken mede van de
bloetverwanten des
Konnigs in zynen tydt
gedragen is. Dat de
Myter, een foort van
een hoedt der oude
Ciffier uit eene lichte
ftoffe opgemaakt, en
boven plat geweeft is,
blykt uit Herodoot. (f).
Met deze hebbende
Perfen, vooral die
wapens droegen, ja de
Koningen zelfs, t'huís
zynde, hun hoofd
gedekt, zoo als door-
gaens blykt uit de
beelden van
Chilmenar. De overige
deelen der
Perfiaenfche
kleedinge werden

genoemt Candys,
Capyris, Candyaces,
naer de getuigenffe
van Julius Pollux (g).
De

Candys had wyde en
geploide mouwen, en
was zoo lang dat ze tot
het midden der bee-
nen neder hing. Pollux
noemt de Candys de
Koninglyke dragt:
schoon Xenofon ook de
lange rokken met
mouwen van de
andere Perifanen en
trawanten van Cyrus,
die ze met een gepf
vaft hechtten, Candyes
noemt. De Candyaces,
bedriegh ik my niet,
was een onderkleedt.
Want Stra- bo zegt dat
de Perfen twee rokken
over elkander
droegen. De
Koningklyke bo-
venrok was geheel
purper, maar die van
andere menfchen was
maer enkel met purper
verfert. Somtyds was
deze rok van bont, en
hing hun van de
schoude- ren af. De
Koningen alleen
droegen den on-
derrok half wit half
root, anderen mogten
hem niet dan enkel wit
hebben. Strabo zegt
dat de Perfen des
zomers een opper-
kleedt droegen, dat
purper en gebloemt,
en des winters een dat
enkel gebloemt was.
Uit Xenofon kan men
zien dat de Koningen
hunne handen buiten
de mou- wen hielden,

en anderen, zoo
dikwyls de Koning hen
aenzag, die gewoon
wa- ren uit hunne
rokken te fteken. Het
kleedt, dat Cappyris
genoemt wert, fchynt
dat gene geweest te
zyn, dat korter was
dan de Candys, en wel
mouwen hadt, maer
nauwer, als aen de
voorgemelde beelden
te zien is. De broeken
en kouf- fen noemden
ze Anaxarydes, en de
voor- name Perifanen
droegen drie derlei
foo- ten. Men zegt dat
die ten tyde van Cy-
rus vlasagtigh van
koleur waren. Men
verhaelt ook dat
Darius Codomannus
ee- nen tabbaert met
gout geboort, daer
goude havikken, die op
elkander pikten, op
geborduurt waren,
gedragen heeft (b). De
Perfen tooiden zich
verder op met arm-
ringen, met ketenen,
met gordels, met gef-
pen, met ketenen, en
prontken met paerden
met gulde toomen, en
hadden andere
fieraden meer, die het
nogtans aen alle
Perfen niet vry ftondt
te hebben, of de
Koning moft iemant
die gefchon- ken, of
toegetaten hebben te
dragen. (i). Hun
schoenen waren hoogh
en dubbel, Schoe-
gelyk Strabo getuigt,
die anders eigent- nen,
lyk tot de vrouwen

behoorden, gelyk te
zien is by Pollux. (k).

Hunne wapens waren
deze. Voor Wapens.
schilden hadden ze
een horde of bert van
leer gemaakt. Op den
rugh hadden ze eenen
pylkoker hangen,
gevult met fchichten
van riet, en eenen
grooten boogh. Aen
hun regter dye hing
een heir- byl of
gekromde boog.
Hunne hoofden wa-
ren bedekt met
gepitfte hoeden of
tiaren, die

(a) l. c. cap. 21.

(b) Vid. l. viii. Cyrip.
cap. 13 & 22. coll. l. i.
c. 11. Conf. Strab. l. xi.
pag. 525. feq.

(c) Vid. Herod. l. vii.
c. 61. Conf. Hieron. ad
cap. iii Daniel.
Jul. Pollux onom. l. vii.
c. 13. fegm. 58. & l. X.
c. 36. fegm. 162.

(d) Vid. Plut. in Pr. ger.
Reip. T. II. p. m. 820.

(e) l. viii. Cyrip. c. 23.
Conf. Strabo l.
c. p. 734. Curt. l. iii.
c. 8 & c.

(f) l. vii. c. 62. Conf.
Poll. l. iv. c. 18. fegm.
116. & c. 19. fegm.
154.

(g) l. vii. cap. & fegm.
cit,

(b) Vid. Xenoph. l.
c. Strab. l. c. J. Poll. l. v
i r, & X. cap. & fegm.
cit. Conf. Curt. l. c. &
Rhod. l. xvi. c. 10.

(i) Vid. Xen-l. c. 17.
Conf Proc. l. i. de bell.
Perf. cap. 15.

(k) l. vii. c. 22. fegm.
92. # REIZEN.

die schootvry waren:
aan hun lichaam had-
denze yzere harnasfen,
die van plaatjes, vis-
schobben gelykende,
aan malkander gezet
waren. Xenofon
verhaelt dat Cyrus, en
die ontrent hem waren
dezelve wapens
hadden, te weten
roode rokken, har-
nasfen, kopere
stormhoeden met
witte pluimen, en een
werpspies van hoorn
ge- maakt. Het
voorhoofd, de borst en
zy- den der paarden
waren bedekt met ko-
pere dekkleeden, en
even zulke hadden de
ruiters aan de dyen.
De wapens van Cyruss
verchilden hier in
maer, dat die der
anderen vergult
waren, en de zyne als
een spiegel blonken.

(a). De beste be-
schryving evenwel van
deze Perfaensche
wapenrufiting heeft
ons Heliodorus nage-
laten(b): wiens eige
woorden verdienen
hier aengehaelt te
worden. Een man, zegt
hy, uitgezeen en in
kloekheit van lichaam
an- deren
overtreffende neemt
een helmet dat hem
paft en digt om het
hoofd fluit, en zyn
gelaat, even als in den

perfoon te zien is, net
uitdrukt. Hier mede
van de kruiin zyns
hoofs tot den ganfchen
hals toe bedekt,
uitzeezit alleen de oo-
gen,om dat hy zou
kunnen zien, vat hy in
de regterhant een
spies, die langer was
dan een gemeene
lance, en met de flinke
beeftiert hy den toom.
Een zwaart hangt hem
op de zyde.Voorts is
zyn borft niet
alleen,maer zyn
ganfche lyf met een
harnas gewa- pent. Dit
harnas nu wort zoo
gemaakt. Daer waren
kopere of yzere platen,
in 't vierkant op de
grootte van de palm
van een hant gefmeed
of bereid, waer van de
eene op de andere
gevoegt van alle zyden
pafte, zoo dat wanneer
de onderfte gelegd
waren, de volgende
dwars daer over door
hegtzels in een
floten,en dus naer de
gedaante eenen
geschobden rok
vertoonden, die zonder
eeneige moeilijkheid
aan het lichaam van
alle kanten vatt zat.En
alhoewel dezen har-
nas elk lidt bevong,
wierd hy echter in 't
bewegen zonder
hinder uitgetrekt en
in- getrokken. Want hy
was met mouwen
neerhangende van den
hals af tot de knien
toe, zynde alleen open
ontrent de dyen, waer
mede men het paert

nootzakelyk
beklimmen moft. Dus
was deze wa- penrook,
de pylen afftuitende,
en alle foorten van
flaggen wederstaande.
Maer de laers quam
van den voet af tot de
knie, zynde vaft met
den wapenrok. Met
diergelyken toefel
wapenden ze ook het
paert, bekleedende de
voeten met haar- zen,
en het hoofd geheel
met een hoofs- toifel
bedekkende. Van den
rug tot den buik toe
hongen ze van beide
de zyden een dekkleet
uit yzere aan
malkander ge- hegte
ketenen beftaande,de
welk het paert te
gelyke wapende, en,
om dat 'er ledige
plaats tuffchen beide
gelaten was,in't loo-
pen geen belet deden.
Dus toegeruft,en ge-
lykzaam in de
wapenrufiting
gewonded zat hy te
paert,waer op hy niet
fpringen konde, maar
van anderen om de
zwaarte zyner ruf- ting
moft geholpen worden.
Als nu de tydt van
vechten gekomen
was,gaf hy het paert
den vollen toom, en
het zelve noopende
met fporen,reedt hy
zoo fterk als hy kon op
de vyanden aen, zoo
dat men zou zeggen
dat een yzere
man,ofeenig beelt met
hamers uit fleen
geklonken in beweging
was. De ftok offpies nu

ftak met de punt regt
uit it,en was met een
bant aan den hals van
het paert vaft. Wyders
wiert hy met het
handvat door eenen
knoop aan de dyen van
het paert gebonden,
wykende niet in het
gevecht, maar
helpende de hant des
ruiters, die alleen den
flag of ftoot beftierde:
en dus fterker
aendringende, en den
flag door te hervatten
geweldiger makende
om better te worden
doof tiet hy al wie hem
voor- quam, en
meenigmael wel twee
gelyk Wy zouden uit
Herodoot (c) befluiten
Onfterffe. dat deze
wapenrufiting
gedragen is van de
lyke Rui- Perfaensche
ruiters, en wel
inzonderheit van hun,
die onfterffyke
genoemt wierden.
Want dezen naem
droegen tien duizent
uit- geleze ruiters, uit
welk getal zoo'er een
gedoot wert, of door
ziekte quam te fterven,
wert' er aenftons een
ander in zyn plaats
gekoren: zoo dat ze
noit meer of minder
waren dan tien
duizent, ftekende uit
in gewaadt en krygruf-
ting, en dapperheit;
dat de zelve He-
rodoot beveftigt. (d).
Curtius verhaelt (e)
dat ze ten tyde van
den laetften Da- rius
goude hals
kettingen,en kleederen

met gout
geborduurt, en rokken,
lange mouwen
hebbende met koftelyk
geffteente bezet, ge-
dragen hebben. Cyrus
had wel voor zich tien
duizent Spiesdragers
voor zyne lyf- wachten
uitgekoppen, die zoo
wel by nacht als by
daegh op de wagt
ftaen en overal rontom
den Koning zyn
zouden, zoo dik- wyls
hy binnen in zyn hof
zich tot rufte begeven
had: en die ook als hy
ergens heen ging, van
alle kanten wel
gewapent rontom hem
gaan moften (f): maer
daer is niet aen te
twyffelen of de Ko-
ningen, die op hem
gevolgt zyn, heb- ben
het getal dezer
foldaten, en hunne
toerufting
vermeerdert. Want
Atheneus verhaelt uit
het eerste boek der
zaken van Perfie ,
beschreven door
Heraclides van Kume,
dat de Koningen tot
wach- ters drie
hondert vrouwen
hadden, die des nagts
by brandende
lantaarns, zingende en
op de citer spelende,
waakten , en over dag
fliepen. De zelve
verhaelt uit Dinon dat
de Ko- ning van den
wagen flygende daer
niet.

Perfaensche wa-
penrufiting. Wapen-
rufiting der paer- den.

(a) Vid. I. VII. Cyr.
c.I.coll, I.I.c. 5, l. IV.
c. 8.& 10. I. V. c. 30.
Herod. I. c Strabo l.
c. &c. (b) l. IX. Aëzio
p. m,43 r.feg. (c) I. VII.
c. 84. (d) I. c.cap. 83.
(e) I. c. cap. 7. (f) Vid.
Xen. I. VII. Cyr. c. 29.
CORNELIS de
BRUINS

niet uitsprong, hoe
weinig die hoogte ook
van de aerde was,
nochte ook iemand der
omftanderen hem de
hant gaf,maer dat hem
altydt een goude floel
gezet wert, waer op hy
tredende uit den
wagen quam: en
daerom volgde altydt
de drager des
Koningklyken floels
agter aen. Noit ging hy
te voet uit het
Paleis,en als hy maert
tot aan de poort
naderde, quamen de
byzitten met hem uit.
Hy had 1000
Knodsdragers, of,
gelyk Herodoot wil,
Spiesdragers, de
voornaemste en
edelste der Perfaen,
om hunnen moedt en
dapperheid uit de tien
duizent Perfen, die
onsterfelyke genoemd
werden, uitgekipt, die
op het bovenste
hunner spieffen goude
appels droegen. En dat
nu de Perfen de
gewoonte van knodfen
te dragen, van de
Meden gekregen
hebben toont hy uit
het IV boek der Levens
van Clearchus den

Solenfer, zeggende dat
ze die droegen niet
alleen om het quaedt,
dat hun van iemand
mocht ontmoeten, daer
mede af te keeren, en
zich zelfvente wreken,
maar ook als eenigh
merkten der weelde
van de lyfwachten, zoo
verre van hunne
vorige geffrenghheid
ontaart. Cur-tius
verhaelt dat deze
geschenkdragers
genoemt wierden, en
gewoon waren het
Koninglyk kleedt op te
nemen, en voor 's
Konings wagen te
gaan. Naer het verhaal
van Atheneus gingh de
Koning over de plaats,
daer zy de wacht
hadden, te voet, over
gladde tapyten, die
daer toe gepstreit
waren (men noemde
ze gemeenlyk Sar-
diaensche) waer over
niemand anders dan
de Koning gaan mogt.
(a). Van daer chynt het
dat ze den Koning
volgden. Herodoot
zegt dat dat ook zoo
geschiedt is, toen de
Koning Xerxes van
Sardis uit-trok. Want
duizent Spiesdragers
volgden zynen wagen.
Hier agter quam de
andere uitgeleze
ruitery van duizent
Perfaen, en dan nog
tien duizent
voetknegten uit de o-
verige Perfaen
gekoren, waer van'er
duizent op hun
spieffen in plaats van
kroon-en goude

granatappels droegen,
en de reft infloten. En
negen duizent van
deze ingeflotenen
droegen zilverene
granatappels op hare
spieffen, houdende de
punt om laegh naer de
aerde. Agter deze
volgden weder in orde
andere tien duizent
Perfaensche ruiters;
en deze hadden
kronoen op het hoofd,
gelyk blykt uit den
zelven Herodoot (b):
en dan volgde na een
tuffchen-wydte van
twee ftadien de
verdere mee-nigte
zonder onderfchiet.
(c).

Van de zeden en
overdaet der
Perfaensche Koningen
halen de schryvers in
't al-gemeen vele
dingen te famen. Maer
wy zullen ons
vernoege met eenige
daer van aen te
roeren. Cicero getuigt
(d) dat nie-

mant Koningh van
Perfie kon worden, of
hy moft te voren in de
leere en wetenschap
der Magi onderwezen
zyn. Die van Afie
waren gewoon de
Perfaensche Konin-gen
groote te noemen;
waerom Agefilaus
eertyds van eenen
Perfaenschen Koning
zeide: Op wat wyze is
hy grooter dan ik, zoo
by niet regtvaardiger
en matiger is dan ik?
(e). Het teken van
Koning, dat ze op

hunne hoofden
droegen, was gemaakt
van Mirrhe, en dat
welriekend kruit ofte
Gom, by hen Labyzon
genoemt, dat eenigen
meenen dat
Labdanum, of Benzoin,
die wy gebruiken,
geweest is. Dit is het
gevoelen van
Atheneus, die dat uit
Di-non heeft. Voorts
zegt Strabo (f) dat de
Koningen door den
rykdom weeligh ge-
worden de terwe uit
Assüm, eene stad in
Eolie; den wyn uit
Syrie, die Calybo-nium
genoemt wert; en het
water uit de rivier
Eulaeus, die voorby
Sufa froomt, wilden
gehaelt hebben.
Atheneus tekent uit
Posidoniüs aen (g) dat
deze Callyboni-sche
wyn gewaffend is te
Damacus in Sy-rie aan
wyngaarden, die de
Perfen daer geplant
hadden. Herodoot zegt
(b) dat een Cyrus
Koning van Perfie voor
drank ge-kookt water
uit de rivier Chaofes,
die de zelve schynt te
zyn met Eulacus, in
zilveren vaten
overgegoten, op zeer
vele wagenen met vier
wielen, die van muile-
zels getrokken
wierden, toevoert
wiert, en hem verzelde
waer hy heen trok.(i).
Dinon heeft verhaelt
dat aen den Koning
Nyl-water uit Egypten,
nevens Sal Ammoniac
toegezonden wert,

volgens de getuigenis
van Atheneus (k). Dees
voegt'er uit den zelven
Dion by dat de
eurfelingen van alle
vruchten, die de
landen onder 's
Konings gebiedt
flaande voortbragten ,
den Koning
toegevoert, en voor
fyps op syn ta-fel gezet
wierden. Want de oude
Konin-gen van Perfie
oordeelden dat hun
niet vry flondt
uitheemfche fyps of
drank te gebruiken,
waerom ze ook wel
duidelyk hier over een
wet maekten en
afkondi- gen lieten.
Maer als daer na
iemand der Gefneden
onder andere
gerechten aen Xerxes
vygen uit het lant van
Athenen voorzette,
vraegde hy, zegt men,
waer ze van daen
quamen. En als hy
verflaan had dat ze
daer van daen
gekomen wa-ren, had
hy de verkopers der
eetwaren op.de markt
verboden iets daer van
te koo-pen of
verkoopen, voor dat
hy'er zoo veel van
genomen hadt, als hy
hebben wilde. Men wil
dat dit van den
Gefneden met
voordagt zou gedaan
zyn, om den Ko-ning
den optogt in
gedagten te houden,
dien

(a) Vid. I. xii. p.m. 514,
conf. Curt. l.c. (b) I.

VII. c. 55. (c) Vid. I.
c. c. 41. conf. Xen.
Cyrip. I. VIII. c. 23.
Curt. l.c. (d) I. de
Div.segm. 41. Conf.
Rhod. l. IX. c. 23.

(e) Vid. Plut. in
Apopht. T. II. op. p.m.
190. (f) I. c. p. m.735.
(g) I. I. p. m. 28. (h) I.
I. c. 88. (i) Conf.
Athen. l. II. p.45. (k) l.
c. p. 67. # REIZEN.

dien hy toen tegen de
Atheners voorhad. (a).
Plutarchus in
tegendeel zegt dat
Xerxes van deze
Atheenfche vygen,
toen ze te koop
gebragt waren, zeide,
dat hy ze niet eten
zou, voor dat hy het
lant bemagigt had,
daer zo groeijde. (b).

Quifting. Anders
waren de laetste
Perfaïsche Koningen
zeer verquiftende
ontrent hun tafel.
Want als de Koning by
eenigen quam, die
onder zyn gebiedt
ftonden, werden'er nu
twintig, nu dertig en
meer talenten voor zyn
tafel gefpilt, omdat
van elke ftadt naer
gelang van hare
grootheit, ze- kere
fomme gelts, als een
fchatting ge- felt was,
die men voor 's
Konings tafel
vorderde. Die den
Koning ter tafel dien-
den waren altemael
gewaffchen, en met
fchoone kleederen
aengedaen, als ze hun
bedieninge

waernamen, en
bragten byna eenen
halven dag door om
den maelt te bereiden.
Eenigen der gaften
zaten bui- ten's
Konings vertrek in een
ander teeten, die van
al die wilde mogten
gezien wor- den:
anderen waren binnen
by den Ko- ningh, die
de anderen, die buiten
zyn vertrek waren,
door een bedekte
gordyn van een kon
zien, zonder van hun
gezien te worden.
Somtys gebeurde het
wel, byzonder op
feeftdagen, dat hy met
de anderen in eene en
zelve zaal at; maar zyn
tafel was afgecheiden
van de andere, en
gezet op eene verheve
plaets, daer niet boven
twaelf gaften aengezet
wierden. Maar als de
Koning alleen at, dat
meeft- entydt
gebeurde, wierden de
overige wel, door
eenen gefnedenen tot
den Koning ge- nodigt,
om met hem te
drinken, dog genoo-
ten niet den zelven
wyn. De Koning had
ook voor gewoonte te
leggen op een bedde
onderfchraegt van
goude voeten, maar de
andere zaten op den
grondt, engingen ge-
meenlijk niet eer weg,
voor dat ze tamelyk de
hoogte hadden.
Somtys aten met den
Koning zyne Gemalin
en eenige zyner kin-
deren, terwyl eenige

zyner byzitten, om
hem tevermakten,
zongen, en op de Citer
speel- den, uit welke
eene het gezangh
aenhief, waer op de
overige tegelyk met
verwarde ftemmen
zich lieten hooren. Dog
het pragtigfte maël
van alle was, dat ze
het Koningklyke, of
Tyčla, dat is, het Vol-
maehte, gelyk ik boven
gezegd heb, noem-
den. Op dien dagh
fierde de Koningh zyn
hooff met het
Koningklyk hoof-
tieraedt, en befchonk
zyn volk. Daer wort by
verhaelt heeft de
Koning fomtyts
maelydt gehouden
heeft met
vyftienduizent man-
nen, en dat hem dit op
vierhondert talen- ten,
dat is naer rekening
van ons geld op zeftigh
duizent goude kronoen
alle dagen quam te
faan. Duizent
offerbeeften wer-
den'er ook dagelyx
voor den Koningh ge-
keelt, waer van een
klein gedeelte voor
alle de gaften hooff
voor hoofd wert op-
gezet, die, zoo'er iets
van 't mael over- bleef,
dat met zich droegen.
Het grootfte gedeelte
der flagtofferen en
fpyzen wert omgedeelt
onder de trawanten,
en onder de fchilt-en
fpiedragende
lyfwagten, krygende
elk even veel in de

plaets van foldye. Deze
dingen heeft Atheneus
(a) uit Theopompus,
Heraclides van Cume,
Crefias, en Dinon,
welker schriften al
overlang voor het
grootfte gedeelte
verlo- ren zyn, ter
gedagteniffe
nagelaten. Insgelyx
waren niet alleen de
Koningen der Perfen
gewoon, op het
voorbeeld van Cyrus,
aan hunne vrienden en
Ryxraden, ja zelfs aan
de lyftrawanten hun
deel van het mael te
zen- den, maar ook de
overige Perfen, als ze
aten, hadden altyd de
zorge over de flaven,
ja zelfs over de
honden, opdat alle,
welker diengt zy
gebruikt, zoo veel als
doenlyk was, deel aan
hun tafel zouden
worden (b). Atheneus
meent dat al wat de
Koning aan zyne
vrienden zont, of wat
den Koning liefvlyx
wert aangeboden, den
naam voerde van
Jupiters en des
Konings herf- fen. De
overdadige weelde der
Perfen was
daerenboven zoo verre
gekomen, dat 'er aan
het hooftende der
Koningklyke bedtfde
een kabinet was met
vyf bed- den, waer in
fomtyts vyf duizent
talen- ten aen gout
bewaert wierden; en
dat wert het
Koningklyk hoofftuffen
genoemt. Aen de

voeten der zelve
bedtfde was een ander
kabinet met drie
bedden, waer in drie
duizent talenten geleg
werden; dat ze de
bank en voetbank des
Konings noemden.
Men zegt ook dat in
zyn Goude flaepkamer
een goude wyngaert
was be- zet met
koftelyke fteenen en
over het bedt heen
gefpannen, waer van
de druiv- ven van de
koftelyxe fteenen
gemaakt waren. Niet
verre daer van daen
ftonf een goude beker,
een werkfluk van
Theo- dorus den
Samier, gelyk
Atheneus uit het vyfde
boek van de Historie
van Ale- xander,
beschreven door
Chares den My-
tilener, en uit het boek
van Amyntas van de
schalen en gewichten
heeft aengete- kent.
(c).

Zy hadden gemeenlyk
vele vrouwen, aan die
ze geheele fteden op
deze wyze over gaven:
Deze ftadt zal de vrou
baer hufel: deze baer
hals-, deze baer
hairfie- raedt
versfchaffen. Dus
haddenze geheele vol-
keren niet alleen tot
medegenooten hun-
ner welluft, maar zelf
tot bedienaers der
zelve, gelyk Cicero
spreekt (f). Zy
onderhielden ook vele
bywvyven, die de

Koningin duldde, zoo
om dat de Ko- ning als
een heer het gebiet
voerde over

Rr 2

(c) l. IV. p. 145, feq. (d)
Vid. Xen. I. VIII. Cyrip.
c. 16. & Plut. I. IV.
Συμποσιακά queft. IV.
Conf. Athen. I. c. &
Proc. I. I. de Bell. Perf.
c. 5, in fine. (e) Deipn.
l. XII. p. 514. (f) in
Vertem fegm. 33.

Overdageweelede.
Koningklyke maelydt.
Meenigte van
vrouwen. En bywvyven
CORNELIS de
BRUINS

zyn vrouw, als om dat
zy de Koninginne
eeren, dienden en
aanbaden, gelyk Dinon
by Atheneus getuigt
(a). Want de Perfiänen
naer den Koningh
gaende vielen op hun
aengezicht op den
gront, en baden hem
aan, dat is, eerden
hem nedergebogen.
Deze eerbiedenis is
Cyrus den eersten van
alle menschen te beurt
gefallen. En dat ze van
dien tydt af by de
Perfen en Meden in
zwangh gebleven is,
verhalen Xenophon
(b), Arrianus (c), en
Rhodiginus (d).
Wyders was den
Koning op dien dag
alleen, waer op de
Perfen offerhande
deden aan Mithra of
de Zon, geoortloft zich
dronken te drinken, en
op de Perfi sche wyze

te danflen. Maar alle
anderen, die in Asie
woonden, onthielden
zich dien dag van
danfln, naer het
verhaal van Atheneus
uit Ctefias en Duris
(e).

Het eerste gelt, gelyk
wy boven al gezegt
hebben, is gelagen van
zeer zuiver gout door
Darius Hy斯塔pes
zoon. Het zelve floeg
ook van het zuiverste
zilver Ariandes
Lantvoogt van
Egypten, die door laft
van Darius dat met
verlies van zyn hoofd
boeten moft (f). Dit
gelt werd gemunt niet
met de beeltenisfe van
eenigen Koningh,
maar van eenen
pylschicter, gelyk
Plutarchus getuigt (g),
en Thomas Hyde (b)
die ons ook een
afbeelfel van deze
munt gegeven heeft.
Anders had den de
Perfen velefoorten van
deze munt. Eenige
penningen werden
Hylli, of, gelyk
anderen willen, Sigli
genoemt. Deze waren
zeven en een halve
Attische Obolus, dat is
ontrent zeven en een
halve fluiver
Hollantsch waerdigh
(i). Andere werden
genoemt Danices, die
het zefte deel van een
drachma of
Hollantchen schellingh
deden, gelyk
Jungerman (k)
uitrekent. Ook

waren'er Staters en
Dariuffen, dus
genoemt naer Darius
zoon van Hy^斯塔pes,
en niet naer eenen
ouder Darius, als
Rhodiginus en anderen
wanen. Deze waren
naer het gevoelen van
eenigen zoo veel
waerdigh als de
Chryfos of goudeling
der Atheneren.
Anderen hebben
geschreven dat ze
twintigh drachmen
halen konden; zoo dat
vyf Dariuffen een myn
zilvers uit-

maakten (l). De
zegelring des Konings
wert Sphragida
genaemt, op welken
eenigen zeggen dat
het beeltenis van
Cyrus; anderen dat dit
van het paert van
Darius fondt, door
welx gebriefch hy aan
het Ryk quam. (m).
Wyders hadden de
Perfen ook veel gout
en zilver in hunnen
huisraedt. Maar aen
geld leiden ze het
weinigh te koste,
meenende dat zy aen
zoo veel gelts genoeg
haden, als voor het
dagelyx gebruik
noodig was. Zy floegen
ook maar zoo veel
geld, als genoegh was
om de onkof ten, die
ze te doen hadden, te
betalen (n).

Ontrent de
begraffenisse der
Perfiänen komen de
schryvers met
elkanderen niet over

een. Herodoot, schoon
eerft twyffelende of de
lichamen der
overledenen van
vogelen of honden
gescheurt zyn, gelyk
de gewoonte by de
Magi was; verzekert
ons noch tans dat de
doden in wach gelegd
in de aerde begraven
zyn. (o). Maar
Procopius (p) en
Agathias getuigen
dat'er by de nieuwe
Perfiänen een wet is
geweest, waer by
verboden wert de
doden te begraven.
Dogh dat de oude
Perfiänen, blykt, dunkt
my, genoegh geit
Herodoot en Ctefias,
vooral ook uit de
graven der Koningen,
en anderen, die nu
nogh in Perfie in
wezen zyn. Rhodiginus
(q) verhaelt ik weet
niet op wiens
getuigenisse dat de
manier der Perfen in
den rou was het hair
hunner vrouwen en
kinderen af te scheren.
En dit zy genoegh van
de Koningen en zeden
der oude Perfen
gezegd: wy hoopen dat
den Lezer daar van tot
genoegen zal
onderregt zyn. Altoos
zal uit het verhaelde
ligt kunnen begrepen
worden, dat het dus
genoemde Chilmenar
meeft met het aloude
Perfopitaenfe Paleis
overeenkomt. Ons
infantelyk verzoek
alleen is aan den
geleerde Lezer, zoo

hem iets meer, als wy
 reeds aengetoont
 hebben, van deze
 merkwaardige stoffe
 mogt bekend zyn, dat,
 tot verligting van ons
 werk, aan de wereld te
 willen bekend maken.
 Ondertuiffen twyffelen
 wy niet of het zal ook
 dienstig zyn, de
 Perfiāne Koningen tot
 Alexander den
 Macedonier toe, met
 die namen, als ze by
 de nieuwe Perfische
 schryvers gevonden
 worden, hier kortelyk
 te melden.

1. 1. 1. p. 556.
2. 1. 1. Cyrip. c. 23.
3. 1. 1. de exp. Alex. p. m. 86.
4. 1. 1. 1. 1.
5. 1. x, p. m. 434.
6. Vid. Herod. I. IV. c. 166.
7. in Agefil. & Apopht. Lac.T. II. op.p.m.211.
8. de Vet. Perf. Rel. c. 4. Conf. Proc. I. III. de bell. Goth. c. 33.
9. Vid. Xen. de Cyri Adfc. fol. 256.
10. ad Jul. Poll. l. IX. c. 6. fegm.82.
11. Vid. Jul. Poll. I. c. fegm. 84, & Rhod.l.x.c.2.
12. Vid. Rhod.I.VIII.cap.2.
13. Vid. Strabol. l. c. pag.735.
14. 1. I. c. 140.
15. I. I. de bell. Perf. c. II.coll.l. II, c. 30.Agath.

1. **REIZEN.**

XLIII. HOOFDSTUK.

Lyft der Perziaanse Koningen tot aan Alexander den Grooten, volgens de getuigenis der Perzische schryvers.

I. CAJOURMARAS.

De Perzische schryvers verschillen zeer ontrent den tyd wanneer deze Vorst geleefd heeft. Sommige noemen hem een zoon van Cainan den zoon van Enos, andere Cainan zelf. Andere wederom een zoon van Aram des zoons Sem des zoons Noach. Men schryft hem 700 jaren levens toe. Men zegt hy zoude flitger geweest zijn van Balch, de hoofdstad van de Lantstreek Phorojane, en van Isthachra in Farishtan gelegen, waer van de overblyfelen gezegd worden nu nog zichtbaar te zijn by de Graven der Koningen onder den naam van Zjebilminaer, of 40 colommen. Ook wort hy voor den flitger van het kasteel Dimawend gehouden.

II. HOUSCHENG.

Deze was een zoon van Siamek des zoons van Cajoumaras. Hy heeft den naam van Pischedad of Rechtvaardig verkregen, waer van alle deze eerste Koningen den naam van Pischedad bekomen hebben. Men zegt hy zoude 500 jaren geleefd hebben, en flitger zyn van de stad Ispahan en Schonsfier, welke voor 't oude Sufa gehouden werd.

III. TAHAMURATH

Zoon van Houscheng. Men schryft hem gemeenlyk 400 jaren levens toe. Hy werd voor den flitger gehouden van de steden Merwa, Sabura, en Fars.

IV. SJEMSCID.

Deze was een broeder, of, zoo anderen willen, een zoon van Tahamurath. Hy werd somtys maer Sjem genoemd. Men zegt, hy heeft 700 jaren geregeert, en een koftelyk Paleis gebout in de stad Isthachra, van welk Paleis eigentlyk de kolommen zyn die te Zjebilminaer gezien worden. Dit Paleis heeft hy op den dag van 't nieuw jaer, Neuraz genaamt, ingewyt en tegenwoordigheid van zyne Vorsten en Velt-oversten: en van dien tyd af heeft men de

Neuraz altydt gevierd. Deze ver- viel tot die dwaesheit dat hy zich als een God liet aanbidden, en ontving tot zyn straf dat Scheddad de zoon van Adi tegen hem opfondt, en zig voegende by Dohak,

V. DOHAK

De zoon van Mardas, die de zufter van Sjemscid in huwelyk had. Anders wort hy Jelourasp genoemt. Hy wort gehou- den voor een tyran, en eene regeering van 1000 jaren wort hem toegefehreven, na verloop van welke hy van Feridoun ver- moort is. Deze meent men by Herodo- tus onder den naam van Dejoces bekend te zyn, en zyn navolger Feridoun onder dien van Pyrithidon by Metafthenes.

VI. FERIDOUN.

De zoon van Abtin. Deze wort zeer geprezen om zyn godvrugtigheid, reg- vaerdigheid en andere deugden. Men zegt, hy zoude de gantche werelt onder zyne drie zoonen verdeelt hebben, aen Se- lem gevende klein Afie, Griekenland en Africa, aen Eiris, Perfie, Chorofan en de bygelegene landstrekken, aen Tur, Sina, Turkestaan en dat daer ontrent legt.

VII. MANUSJEHER.

Deze was uit het huis van Feridoun, maar hoe na hy hem beeftont is onzeker. Men zegt, hy zoude 120 jaren geregeert, en ten tyde van Mofes geleefd hebben.

VIII. NAUDAR.

Deze leefde ten tyde van Jofua en re- geerde maar zeven jaren.

IX. EFRASIAB.

Dees was een zoon van Bifcheng, des zoons Tur, des zoons Feridoun. Deze wort gezegt Bagdad gebout te hebben.

X. ZOU.

Deze heeft Efraias uit Perfie verdree- ven. Hy was een zoon van Tahamasp des zoons Manuzjeher. Hy wort geroemt van wegen zyne rechtvaardigheid.

XI. KERSCHASAF.

Dees was een zoon van Zou, en wort van zommigen Gyftalpes genoemd. Na hem is een andere Linie van Koningen gevolgt, # CORNELIS de BRUINS

die niet Pischdad, gelyk de vorige, maer Cajani genoemd werden, waer van de eerste is

I. CAI COBAD.

Dees regeerde 100 jaeren en was zeer rechtvaardig. Men zegt dat hy leefde ten tyde van den Prophet Samuel.

II. CAI CAOUS.

Deze was een wys en dapper Vorst, die den befaemden Roftam, den Hercules der Perfaenen, tot Bevelhebber van syn leger had. Deze had in de stad Balch syn verblyfplaets. Hy leefde 150 jaeren.

III. CAI CHOZROU.

Deze regeerde 60 jaeren en wort geprezen om zyne regtvaardigheid. Hy ftoont vrywilligh 't Ryk af en begaf zig tot een eenzaam leven.

IV. LORASPES.

Deze zegt men dat Nebucadnezar gezonden heeft, als Veltoverften om 't Joodse land te verwroesen. Hy heeft geleefd ten tyde van Jeremias.

V. GYSTASPES.

Dees regeerde 120 jaeren, flichtte Samar-kanda: en bracht den zetel des Ryx over van Balch na Itachra.

VI. BAHMAN.

Hy regeerde 120 jaeren. Hy wort ook Ar-deschir de Langband genaemt, die by de Grieken en Latynen onder den naam van Artaxerxes μανδάχειρ, Longimanus bekend is, niet dat zyn eene hand langer zoude geweest zijn dan d'andere, maer om dat hy

wyd en zyd zyn gebied uitftrakte. Deze fteilde zekeren Kirefb aan tot Land-voogd van Medie, Affyrie en Chal-deen, die den Joden vryheit gaf om naer hun land te keeren.

VII. HOMAM.

Deze was een dochter van Bachman en regeerde 30 jaeren. Men zegt ook wel Homai genoemd. Men zegt, hy zoude de stad Semiram gebout hebben, en daer-om Semiramis genoemd zyn. Sommigen schryven haar de flichting van Zjehilmi-naer toe.

VIII. DARAB.

Deze heeft de dochter van Philippus, Vorst der Grieken, getrouw, en regeerde 14 jaeren.

IX. DARAB DE TWEEDE.

Deze is van Alexander den Griek overwonnen. Men zegt dat hy om zyn wreedeit gehaet zynde, de Perfaensche Grooten zelfs Alexander zouden aengezet hebben om hem te beoorlogen. Hy gaf syn dochter Roxane aan Alexander ten huwlyk.

X. ISKANDER.

Deze is Alexander de Griek, die gehouden wort voor een zoon van Philippus, dog eigenlijk een zoon was van Darab den eerften die met de dogter van Philippus getrouw was, doch om dat hy in 't hof van Philippus in Griekenland is opgevoed, meende men dat hy een Zoon van Philippus was.

XLIV. HOOFDSTUK.

Vertrek van Persepolis. Komst tot Zjie-raes. Beschryving der stad, vertrek van daer, en wederkomst tot Spahan.

N A zulk eene lange uitweidinge over den staat van Perfie, zal het eenmael tydt syn draet myner Reisbeschryvinge te hervatten.

Nadat ik dan byna drie maenden myn verblyf te Persepolis gehadt, en mynen luft aan het bechouwen en en doorgronden van die roemruchtige o-verbyffelen geboet hadt, keerde ik naer het dorp, om alles te bereiden tot myn vertrek, waer toe ik reeds twee paarden beeftelt had. Ik vertrok dan den 23 van January des jaers

1705 van daer door de vlakte, waer van ik in mynen togt naer Persepolis gesproken heb. Ik vond nu om het winterfaizon hier zeer weinigh gevoelte, en verder niet veel aanmerkelyx. De helft van den wegh afgelegd hebbende tekende ik de drie genoemde bergen, waer op voornamelyc Sterkten geweest zyn. De grootste en eerstgenoemde is die ten midden afgescheiden staat van de # Drie Bergen van Oude Sterkten.

De Brug Pol-Chanie.

REIZEN.

de twee andere: die voor aan ter rechter zyde syn by de brug Jefseioen. Het agterfte gebergte ziet men ten deele met sneeu bedekt. Gy ziet de verbeelding hier van op N°. 172. Vervolgens getogen zynde over de brug, genaemt Pol-Chanie, gelegen over de rivier Roet-gboena Bandamier tekende ik het gezicht daer van van de weftzyde, gelyk N°. 173. aenwyt. Gekomen ontrent het dorp Sergoen vond ik veel waters, zoodat de paerd en bina een half uur lang tot den buik daer door ging en. Ik was niet weinigh bekommert voor myne papieren, dewyl ik zag dat het verscheidene malen luttel scheelde, of het laftbeeft, waer van ze gedragen werden, viel om verre. Wy raekten'er eindelyk gelukkig door, en zagen toen, hoe deze vlakte ten Noorden als een klei ne zee geheel onder water lagh. Ik liet het dorp Sergoen ter flinke zyde leggen, en quam dus na een half uur tyds in het gebergte, dat geheel fteenagtigh is. Dus gingh ik zui twef aan over hooge bergen, voorby verscheidene Karwanferaes, en twee of drie begraafplaetsen, waer by eenige Ciprefse n Komft te ftonden. Eindelyk quam ik een uur na Zjie-raes, het ondergaan der Zon te Zjie-raes aen, hebbende in eenen eenigen dagh afgelegd eenen wegh, daer men gemeenlyk twee dagen toe neemt, dewyl deze ftadt 9 uren van Perfepolis gelegen is. Aen de ftadt gekomen zynde nam ik om de duifterniffe licht met my, en geraakte door middel van het zelve aan de huizinge der Vaders Karmeliten, niet beter evenwel wetende of ik quam an het huis van den Wynmaker der Indiſe Maetſchappye. Mynen misflagh merkende bleef ik egter dien nacht daer ten deele om de duifterheit, ten deele om het aenhouden dezer Vaders. Myne nachtruft geëindigd zynde flond ik op, en begaf my naer den Wynmaker, eenen Armenier, genaemt Ióp, of Joseph B ufkens, by wien myn afgezonden goet onder mynen vrient Bakker opgef loten, en myne herberg op aanbeveling des Heeren Kaftlein bereit was. Maer ziende dat ik meer gemak zou hebben by de Karmeliten veranderde ik van befluit, en liet myn pakkaedje derwaert brengen.

Gelegenheid van den wegh naar Zjie-raes.

Met het aenkommen tot deze ftadt is het dus gelegen. Als men hondert schreden over het gebergte gekomen is, begint de wegh, op welken men de ftadt in het gezicht krygt. Als men 500 schreden verder voortgetogen is, hout men het gebergte ter regter zyde nevens zich, en vint verscheidene hooge Cipresboomen. Op die plaats is een fteen e muur op de rotfen gemaakt, waer van het water, wanneer het menigvuldigh is, afftort, en in de laegte valt. Deze wegh tuffchen de rot- fen is final en diep, en loopt naar de stad. De wegh ter regterhant heeft wederzijds eenen muur van aerde opgeworpen, die aan de flinke zyde ten deele vervallen is. Men gaat deze wegh met 300 schreden nederwaert tot aan de daer ftande poort, die in den beginne 5 schreden, en, als men verder gaat, 10 breed is. Door de ze poort, die ruim en groot is, komt men op den wegh, die genoemt wort Teng-alla-agber, daer ter wederzyds gebouwen ftan even als de Chjaer-Baeg te Spahan, hoewel meest vervallen. Zoo zyn ook de wederzijdse tuinen, die meeft in schoone Cipreffes en vrugtboomen befaen. Vyftien hondert schreden van de gemelde poort ftat in het midden van den wegh een fontein, die 72 schreden langh is, en 46 breed is, belegt met loutere iteenen. Daer heeft men wederzijds eenen muur halvemaenswyze met voltens en zitplaetsen: vervolgens een kerk, die ter flinke zyde ftat, genaemt Zeyd-mier alie Hamfée. Deze begrypt 100 schreden in hare breedte. Negentig schreden verder komt men aan de brugh, genaemt Pol Zjaa Sade, die ik bevond 90 Schoone schreden langh te zyn. Zy is van loute-brug. re fteenen gebout, en heeft vier boogen, eenen grooten in 't midden, en, daer men aenkomt, dat aan d'ooftzyde is, twee kleene. Een kleine is'er ook ten Weften naer de stad. Zy legt over de rivier Roetgone, die hare oirlprongh neemt tuffchen twee fmalle bergen, genaemt Fergebraek, ontrent 12 uren ten Noort-weften van Zjie-raes. Zy neemt haren loop Zuit-oost in de Derjanemeck, of zoute zee. Aen deze brugh begint de gemelde wegh Teng-alla-agber, die de breedte van 30 schreden heeft. Vervolgens gaat men langs eenen wegh van de zelfve breedte tot aan de ftads poort, die 'er van outs geweest is, genaemt Devafé Hanie, of yzere poort, ftande ten Noort-oosten, dogh nu vervallen, en dienende alleen tot een Baafer, overdekt van een volte. Zy is 80 schreden langh. Ten midden ziet men nog aan beide de zyden den muur der oude poort, daer men op eenige fteenen noch verscheidene Turxe karakters ziet. Boven het gebouw is nogh het overbyffel van eenen tooren der poort. Hier door getreden komt men aan een lange fraet, aen welker flinke zyde een kerkhof is, ter regter een vervalle tuin met vele gebouwen. Dit breit zich tot in het voornaamste der ftadt uit, hebben- de eenen omkringh van een klein uur. Het is voorheen geweest de woning van Eman-Conli-Chan, die een groot heer in dit Ryk was ten tyde van den ouden of grooten Koning Abbaas, by wien hy in groot aenzien was om de byzondere diensten, die het Ryk van Perfie genoten had # CORNELIS de BRUINS

zoo van zynen vader in den oorlog tegen de Turken, als van hem zelf, toen hy met hulpe der Engelschen den Portugezen afhandigh maakte het beroemde kasteel Ormus, dat met alle de landen en steden tot Laer toe voor deze n begrepen is geweest onder een byzonder Koningryk, dat toen genaempt wert het Koningryk van Ormus. Eman-Chouli-Chan is dus ver eert geweest met den titel van Hartogh, en had zyn gebiedt over de landen, die zich uittrekken van Verre boven deze stad tot grekel aan Gamron toe. De Koning Abbas noemde hem ook met den naam van Mynen grooten Hartogh. Hem wert ook van den Koningh in den jare 1622, toen de Maetschappy d'eerste maal onder het beftier van Huberto Ulmich in dit Ryk quam handelen, volle magt gegeven, om met de Maetschappy een verbont aan te gaan, en haer zulke brieven van verzekering te verleenen, als hy oordeelen zoude te zullen strekken tot dienst des RYX. Zulk een gezagh in te willigen aan eenen onderdaan was veel voor eenen Koningh van Perfie: dewyl deze Vorsten gemeenlyk boven alle andere zeer maeryverigh zyn van hun e en magt. Ook feldde hem het weiffelend geluk wel haest te leur. Want als Sofy, zoons zoon van den gemelden Abbas, aen de Kroon geraekt was, namen zyne benyders hunnen flagh waer, en vulden des konings hart met fnooden argwaen op: zoo dat hy hem in 't einde ten hove ontboodt, wel in schyn van tem hem te moeten spreken over gewigte zaken des RYX, maar in der daet om hem van 't leven te berooven. Hy aenvaerde de noodiging des Konings tegen aller vrienden raedt, die hem het gevaer, dat hy liep, ontdekten, en de voorbeelden voor oogen feld den der genen, die een elendig lot om hunne lichtgelovigheit bezuurt hadden. Zy vertoonden hem, hoe weinigh hy, als hy bleef daer hy was, te vreezen had voor den Koningh, tegen wiens magt hy zich genoeg kon beschermen, zoo men iets quaedts met hem voor had, ja hem zelf beorlogen, en zich vestigen in den flat, dien hy bekleedde. Maer hy zich geene onsaets bewuust zyn de, en zich verlatende op de oude gunst zyns Konings, begaf zich, als gedreven door de kracht zyns nootlots, ten hove, daer hy minnelyk en beleefdelyk ontfangen wert. Hy meende ook dat de Koningh, indien hy voor zynen aanhang en partylingen beducht ware geweest, wel openlyk zyn hooff zou gecifcht hebben volgens de onbepaalde magt der Oosterfche Monarchen. Dit niet gelichedende fteelde hy zich voorts geruift: welke zorge loosheit hem ten bederve bragt. Want de Koningh verwittigt op zekeren tydt dat hy met een kleen gevolg in de badstove gegaan was zond wel haest eenige menschen daer heen om hem af te maken. Dit wert te spoediger verricht, om dat zyne benyders en grootfte vyanden (waer onder syn eigen dogters man was) tot dit werk gebruikt werden, die niet alleen hem ombragten, maar ook zyne natuurlyke zoonen, die vyftigh in getal waren, mishandelden. Want de oudste, en die hunne mannelijke jaren begonnen te be reiken, werden gedoot, de overigen van hun gezicht berooft. Ik heb goet gevonden deze byzonderheid aan te tekenen ter gedagteniße des beroemden mans, zoo gulik voor alle zyne diensten beloont.

Als men aen het einde dieser fraet gekomen is, heeft men verscheidene andere wegen, die wederzyts de stad in gaan, beftaande in Bafers of winkelfra ten. De Indianen ook hebben hier hun Karwanfera nevens eenige Armeniers, die evenwel geen grootten handel dry ven. Veele der Bafers zyn met hoo ge schoone fteene volten overdekt.

In het voornaamste der stad ziet men een schoon en groot gebouw gevult met arken aan de zyden. Het voorfte deel heeft het aanzien van een kerk. Wederzyds is een fraie tooren, wiens bovenfte deel nedergeftort is. Dit gebouw dient voor een openbaer College tot bevoorde ringe der wetenschappen, en wort genoemd Madre ze Imon Conli-Chan. Bin nen de stad heeft men zes vorname kerken. De eerste wort genoemd Gha toen Kjeomet, toegewydt aan de dogter van eenen hunner twaelf Imanen, ge naemt Hoflyn, en Sy Onoel Korfœ: de twee de Zeyd alla dien Ofeyn: de derde Sjeg noerbags: de vierde Zadaed mier Mu bo met: de vyfde Chja tzicraeg; de zefte Mad-zijd nou, of Nieuwe Kerk. Buiten de stad is nogh eene aenmerkelyke stad aan de gemelde brugh. My wert bericht dat 'er buiten deze kerken nogh ontrent 300 kleene in gedaante van kapellen wa ren, waer in men dienst deedt. Men reket 200 Banjens. De stad beftaat in Gelegenheid der fladt. 38 wyken: 21 van de Heydere, en 17 van de Mamet ollaey; werdende de Joden geagt daer ontrent 700 huisgezinnen te hebben, beftaande al meeft in arme lui den, die in eene wyk der stad famenwo nen, en zich voor het grootste gedeelte generen met wyn maken. Eenigen ook werken in gout, andere in zyde. Men wil dat ze afkomelingen zyn van de oude Joden, die uit Jerufalem naer Babel gevangelyk wechgevoert werden, en zich naderhant hier hebben nedergeflagen. Het getal der hier zyne Indianen wort ontrent op 1000 menschen gerekent. Deze generen zich meeft met wiifelen van gout,

Onge lukkigh geval van den Hartoght van Gamron. # REIZEN.

Kleen ge-gout, en gelt op woeker te geven. De Europeers, die hier zyn, maken een klein getal uit. De voornaemste zyn twee Karmeliten, waer van de voornaemste is een Milanees, genaamt Petro d'Al-kanter di Sante Terefe, een fraai man, met wien ik veel tydts met genoegen doorgebracht heb. De andere Vader is een Pool, genaamt Sladislau, nu al voor de derde maal hier gezonden. Hy heeft zynen meeft tydt hier gesleten. Want hy was reeds 37 jaren in Perfie geweest, en bereikt nu den ouderdom van 73 jaren. Nogh is'er een Italiaan genaamt Francisco, Wynmaker der Engelsche Maetschappye. De Portugezen hebben ook hunnen Wynmaker hier, om de wynen te bereiden, die jae-lyx naer Gamron en voorts door Indie verzonden worden.

De gebouwen en huizen deze stadt zyn meest al vervallen: de straten, als het maer een weinig regent, meef onbruikbaer, ook final. Op vele plaatfen moet men onder de volten der huizen buk-kende doorgaan, byzonder in de wyk der Joden. Op de wegen

verneemt men veel flink door de meenigte der sekreten, die uit de woningen op de openbare fra-ten uitkomen. Hier door is de lucht, die van zich zelve niet zuiver is, nogh ongezonder, dat aan de menschen wel te zien is, die voor het grootste gedeelte zaluw van kleur en mager zyn. De Europeoers ook, die hier hun verbyf houden, krygen in den zomertydt een zieke-te. Van welke zoo ze komen te ster-ven; hebben ze een gevaarlijke begraefplaats. Want de Sjakallen of wilde honden, die hier in groote meenigte zyn, halen by nacht de lyken uit de graven, zoo dat men op de begraefplaatsen vele hollen onder de zerken ziet. Deze beeftien, voortgeteelt uit honden en voffen, maken by avont en ontyde een vervaerlyk geluit zwemende naer een gekryt van menschen. Ik heb'er van gefroren in myne eerste Reis in de beschryving van Turkye.

Het voornaemste fieraadt ontleeft deze stadt van de Cipresboomen, die ik ner-gens oit zoo meenigvuldig, of zoo schoon en groot gezien heb. Veele groote tui-nen ook buiten de stadt zyn'er vol van, waer voor men schoone lanen heeft, die een luft voor het oog zyn. Deze boomen, in goede orde geplant, strekken zich wydt om de stadt heen. In het gebergte aan de Noortoostzyde, een half uur van de stadt af, vertoonen zich verscheide gebouwen, waer in sommige Heiligen be-graven leggen. Een der voornaemste wordt genoemd Baba-Koey, of Geeftelyke van 't gebergte: om dat de Heilig daer in eenzaamheid geleefd heeft. Waerom de Perfianen groote eerbiedigheit hier voor hebben, en dagelyx de plaats ko-men bezoeken. Het gebouw heeft vers-cheide vertrekken. Binnen het buitenste ziet men een vierkante fontein, omringt van eenige Cipressen, nevens eenen ande-ren boom, wiens flam ik bevond dat de dikte had van 30 palmen. Van daar gaat men nogh hooger op met 62 trappen, die elk een voet en 2 of 3 duim hoogh zyn, tot een ander gebouw, daer men met noch 5 zulke trappen aan komt, met een koe-peltje overdekt. Hier onder legt de ge-melde Woestlyn hier begraven.

Myn toeleg hier om de stadt in tekening op het papier te brengen. Maar het onbequame weder en harde wind dwongen my van daer naer beneden te vertrekken. Daer vond ik een fraai ge-Fraei bou, hoewel vervallen, op eenen rotsfi-gebou gen heuvel. Dit heeft beneden eene groote fontein, doch die nu zonder water is, en naer de zyde der stadt eenen grooten tuin vol Cipressen en andere boomen, nevens fraai beplante wandellanen, staande hier over aan het einde der middelste laen een ander vervallen gebouw, regt tegen o-ver het eerste. Deze tuin is met eenen muur van aerde omtrokken. Maar alles legt woest en verlaten, zonder dat'er iemand naer ziet. De plaats wordt genoemd Ferradons of Paradys, voor 200 jaren be-woont van eenen Koningh, wiens naam was Karanita. Ten Oosten der stadt, te Overblyfs weten een goetd half uur daer af, is op eenen der bergen een aanzienlyke oude sterkte geweest, genaamt Kallaey's Fandus, waer van men nu alleen de overblyffels vind. Ik beklem die met groote moeite van d'Ooffyde, en boven rondom gaande vond ik verscheide overgeblevene

flukken der muren, die op de rots gebouw zyn. Zy zyn van kleine rotsfteenen en ciment fa-mengehecht. Deze ciment vind men zoo hart als fleen. Voor zoo veel men aan dit overschot kan bemerken, zal'er een omtrek van een groot half uur geweest zyn. Hooger ook op dezen bergh ziet men dat'er een tweede muur geftaen heeft.

Op den kruin des bergslegt een hoop van vervalle fteenen. Waer uit te giften is dat daer een afgescheiden sterkte geweest zal zyn. Aan de Westzyde loopt een groot gedeelte van den muur, die de rots van het gebergte maakt, waer op men nogh geleege fteenen van een hooger muur hier en daer gewaer wort: ook van den buitenmuur een gedeelte van eenigh hoogh gebouw torensweyze gemaakt. Dit zal buiten twyffel een poort om daer in te komen zyn geweest. Want hier vint men ook nogh den voornaemsten wegh om op den bergh te komen; zynde de plaats daer geweldig steil. Men ziet ook andere brokken van den muur, die daer aan vaft geweest zyn. Dit gezicht tekende ik van de Zuitwestzyde, daer men

Ss # CORNELIS de BRUINS

men nogh drie of vier stukken van een vervallen gebouw op de rotten ziet, hebbende het middelste, dat nu van de andere afgescheiden staat, gediend tot eenen ronden tooren des muurs. De afbeelding gaat hier nevens. Men ziet in de vlakke

RUINEN, OP DEN BERG KALLAY FANDUS.

een gebouw, dat voor het meeste gedeelte vervallen is. Hier in is het graf van eenen der voornaemste Perfaensche Poëten, genaamt Sjegzady. De boeken der Perfaianen maken alzins gewagh van zyne Poëzy: waerom ze ook groote agtinge hebben voor zyne grafftede, die hy zelf voor 400 jaren heeft doen bouwen. Hy was een Dervies van Zjie-raes. Men vint van hem 20 boeken in de Arabische, en 2 in de Perfaensche tale geschreven. Dit gebouw is ruim, groot, en deftigh getimmert. Daer benevens staat een diepe agtkantige fontein van laeu water, dat zeer vitchryk en luithig om te beschouwen is. Men gaat by dezelve met eenige trappen tusschen den muur nederwaert, daer het rondom met niffen bezet is: hoewel de rondom des puts boven met eenen ronden muur omtrokken is, waer over men bequamelyk in den put zien kan. Dit water vloeit naer de zyde der stad, en van den put een groot stuk wegs onder

door een ander gebouw, daer het verscheidene andere fraeie overlopende fonteinen heeft, en zich vervolgens verder door het lant verspreid. Wat de viffchen aengaet, die van d'eenen fontein in d'andere zwemmen en spelen, men mag'er geene van vangen. Maer men vint in dit water ook krabben, waer van ik'er eenige van gen deedt. Tuffchen deze gebouwen heeft men wederzijds een

fierlyke ry van Cipresboomen. Daer is ook een soort van een wachplaats, ontrent als onze bleekeryen zyn, daer dagelyx veel goet gewaffschien wordt.

Maer om weder te keeren, daer wy gebleven zyn, dient gezegt dat ik op dezen bergh het gezicht der stad met het byleggende lant fraeier vond, dan hierom eenige dagen daer na wederkeerende koos ik een plaats uit by eene der overgeblevene gebouwtukken, die men ten deele voor in de afbeeldinge ziet, staande ten Oof-ten
There is no text present in the image to transcribe. Zji-raes. #
REIZEN.

ten van de stad, die door No. 174 aangewezen wort. Het kennelyke onderscheiden wy ook met fyffergetal. No. 1 dan betekent Ghatoen Kjeomet: 2 Sjegh zeyd Oddien, een Kerk der Turken, die verwocft is: 3 Zeyt alla dien offsyn: 4 Sjeg noerbags: 5 Zadaed mier Mdbomet: 6 Cha't Zjeraeg: 7 Mad-zjid nou of Nieuwe Kerk. Tuffchen deze twee laatste ziet men een groot gebouw, dat de School is, waar van we gesproken hebben. No. 8 betekent Bibie dokterroen, een groot gebouw, daer eenige graven zyn: 9 Zeyt mier altie hamfe, dat buiten de stad is by de brugh Pol Zja Sade: 10 den tuin genaamt Chjaer-bag: 11 Zey adoen, een dorp, daer een brugh over de rivier legt, die den naam van het dorp voert; welke brugh 65 schreden langh is: 12 de rivier Roetgome: 13 Seme Verdoneck, zynde de lage bergen: 14 Koey Sjeg, de hoge bergen: 15 Ferrodous, of Paradys. Op dezeen bergh weinigh schreden van het verval, daer ik de stad getekent heb, is een byzonder diepe put, uit een rots gehouwen, wiens mond 15 voeten in de lengte, en 8 in de breedte begrypt. Wy worpen'er eene fteenen in, waer uit om laegh een vreemt geluit ontflontd, niet anders dan of'er gediert huis hielden. Het was ook waer: want ik bevond daer na dat'er duiven in waren, die gestadigh uit en in vlogen. Ik mat de diepte van den put eens en andermaal, maer vrugte-loos, dewyl ons tou zoo ver niet reiken konde: des spliften wy het, dewyl het tamelyk dik was, en bereikten toen den gront. Ik bevond dan een diepte van 420 voeten van elf duim. Wy gebruikten ook groote ronde ballen van geolyde doeken gemaakt, die wy op eene yzere schael brandende daer in lieten zakken, om de nette gestalte van den put te weten. Maer wy konden om de groote diepte onder niets zien dan alleen het licht, dat zich zeer klein vertoonde. Wy worpen ook de ballen los gemaakt brandende daer in. Maer wy bevonden weder dat het licht in het nederlaten en ophalen onder weegh verdween: waer uit wy befloten dat de rots niet regt nederwaert gingh, en'er derhalven eene ingangh wezen moft. Kort hier aan evenwel quam men wy het licht weder te zien. Deze put zal zonder twyffel tot eenen waterput gedient hebben. Op den zelve bergh is'er nog een, maar kleiner.

Fandus: welken naam de fterkte, nunoghen genoemd Kallaej Fandus, of sterkte van Fandus, behouden hadt. Deze bergh zou ook in dien tydt met de zee omvloedt zijn geweest, die naderhand eenen andere koers zou genomen hebben. En dit zou 6000 jaren

geleden syn, wanneer men het lant in deze vlakte had begonnen te bouwen, nevens de stad Zjie-raes, levende toen eenen Sjemfchid, die als Keizer het Perfich Ryk regeerde, en de flichter ook van Perfepolis geweest was; gelyk wy reeds hier voor aengeroot hebben. Perfepolis ook meende hy dat na Zjie-raes gebout zou syn, dat ook wel Schirus of Siras genoemd wierde. Het is gelegen ten Zuitwesten van Perfepolis in het lantchap Farfi aan de rivier Roetgome, 12 gemeene daghreizen van Spahan afgeleggen, 23 of 24 ook van Gamron, waer van de beschryving in de Lantbeschryvingen en kaarten geheel qualyk gemaakt is. Want daer wort het gefelt ontrent even verre te syn van Spahan en Ormus.

Buiten de poort dezer stad, genaemt Dervafj Bagh-zjia ten Noortweften staande, waer aen nogh aen beide de zyden een half rondt van den boventoren gezien wort, is een schoone wandelwegh, genaamt Koer-Zjia-Bag, die zich Noort-wandeltweftelyk uitftrkt tot aan eenen voorna- wegh. men tuin des Konings. Hy heeft de Tuin des Konings.

Als men van de gemelde 160 schreden voortgegaan is, vint men aen het midden des wegs 2 korte fteenepilaren, vervolgens 626 schreden, nogh 2 zulke pilaren. Een 180 schreden verder bevint men zich aan het voorfte gebouw van den tuin, zoo dat de lengte des zelfven 966 schreden begrypt. Als men dit gebouw, of voorhuis doorgedaan is, ziet men eene plantaedje, of wandel- laen voor zich van uitnemend schoone groote Cipresboomen. De lengte daer van is 620 schreden, de breedte 20. Zy is in het midden doorgaans met bloemen bezet. Men ziet daer een deftigh huis, gebout op eene verheve plaats, ruim 3 voeten hoogh. Rondom het huis loopt op de zelve hoogte een waterkanael, en fierlyke fonteinen, welker twee staen op elken hoek van het vierkant gebouw. Zy loopden door een en zelve kanaal alle in elkander. Binnen 't huis syn rondom vertrekken, en in het midden daer van een groote zaal, met een koepel overdekt, van buiten rondom met niffen bezet. Eer men aen dit gebouw komt, ziet men ter flinke hant een vierkante fontein, die van den eenen tot den anderen hoek 85 schreden begrypt. Aen beide de zyden van den genoemden wegh heb ik getelt 72 schoone Cipresboomen: welker een eenen flam had, die 22 palmen dik was. Hier onder syn ook eenige # CORNELIS de BRUINS

ge Zenaerboomen. Agter het gemelde huis strekt zich een andere laan uit, in welker begin men Cipreßen, en verder Zenaerboomen vindt. Zy is in lengte de eerste gelyk, gelyk ook andere lanen, die 'er nogh zyn. Deze tuin voert den naam van Baeg Siaë of tuin des Konings. Ik bezagh hem op den 22 van Maart, toen het begin van het Nouw-roes feest: op welken tydt zich eenige duizenden van menfchen daer komen vertoonen, om zich te vermaken, zoo op den weg, als in den tuin, even als by ons op kermis-tyden geschiedt; dat een zeer fraie verbeeldingh gaf.

Om de grootheid der stadte weten, gink ik'er rondom, begin nemende van het huis der Paters, dat even buiten aan de Noortoofzyde der zelve gelegen is. Toen wendde ik ten ooften om, en quam na een vierde deel van een uur aan eene kleine brug met twee bogen, waer door een waterlooping vloet, die van het Noortweften om de Stadt loopt, nemen-de haer begin ontrent een half uur van de oude poort, daer men, als gezegt is, eerst in de stad komt, tusschen eigne huizen. Van daar stroomt zy van de bergen door de vlakten en tuinen. Het geheel jaer door is'er water in. Als men een half uur verder is, heeft men eene andere waterleiding, die van het Zuitweften komende zich zelve heeft verlieft, zoo dat men digt ontrent de stadte komende daer niet meer ziet. Een vierde deel van een uur verder is weder een andere, en aan de Zuidwestzyde der stadte zyn 2 of 3 staande waters of poelen, met riet en ftruiken begroeit, waer in zich vele Entvogels onthouden, die daer voorttec-len. Zoo hier, als rondom de stadte, vint men de huizen zoodanigh vervallen, dat men zich verbeelt een dorp te zien. Aen deze zyde heeft men een schoone lantfreek met koorn en graengewas bezet tot aan het gebergte, dat'er ontrent 2 uren ten Zuidweften af legt. Om van deze staande wateren weder te keeren tot de plaats, daer ik afgegaan was, had ik nog een groot uur van doen. Zoo dat de stad in hare omkringh twee ganfche uren, en een vierde van een uur begrypt. Uit de woning der paters tekende ik ook een gezicht van 't lant, waer by de rivier door de vlakte vloet. Ik voegde daer eigne tuinen by met hunne Cipreßen, nevens den bergh Kallaeÿ Fandus met de overblyffelen der oude fterkten door No. 175 verbeelt. Al wat te kennen is wort met fyffergetaengewezen. Het getal 1 wyft den weg naer Spahan: 2 het Kappelletje aan de zufter van Arie toegewyd: 3 het Kap-pelletje van Elias: 4 den Chjaer-baegtuin: 5 Zieg Zady graf: 6 het huis van deu Gouverneur: 7 de vervalte overblyffels

van de oude fterkten; 8 de rivier, waer by de gaande en komende Karavanen zich nederflaan.

Ik tekende ook het gezicht, gelyk dat zich, in het eerst aenkomene van boven, als men naer de stadte ziet, tusschen het gebergte opdoet. Het voorfte geboom-te, dat men ter regterhant aan deze zyde der poort ziet, is een tuin, waer in vele Grafftede Europeers begraven leggen: onder welke van Euro-gerekt worden zeker Hollander, ge-peers.

naamt Dirk van Blokhoven, onderkoop-man in dienst der Maetschappye, overle-den in den jare 1666 den 24 Mei: een François, genaamt du Pont, geftorven 1665, en eigne andere Christenen, waer onder vier geestelyke Vaders, waer van de eerste begraven is 1621, de tweede 1622, de derde 1641, de vierde 1664. Deze aftekening ziet gy op No. 176, en een andere op 177, van my gemaakt zit-tende ontrent de poort van den gemelden

weg; gelyk men daer door den weg naar de stadte, en een gedeelte der zelve ziet, nevens het water, dat ter flinke zyde in de laege tusschen de bergen vloeet.

Ik bragt ook op papier het gezicht van den wegh teng-alla-agber, zittende voor de brugh, waer by de kerk staat, en ver-volgens de gedaante des wegts, gelyk hier nevens blykt.

In de maent van February quamen hier twee Engelsche Edelluiden van Spahan aen, welker een genaamt Gayer, voor myn vertrek van daer was aengekomen: de ander genaamt Mainard na hem uit Turkye. Ik besloot, zoo dra het weder, dat eenen tydt langh kout, regenigh, en windigh geweest was, bedaert was, en de lucht zich helder opdeed, met deze Heeren te ryden naar eenen bergh, gelegen anderhalf uur ten ooften van Zjie-raes, aen de flinke zyde der vlakke. Want men had ons gezegt dat hier eigne over-blyffels waren van een out gebouw of kerk, genaamt Ma-zit Madre Sulemon, of Kerk Overblyf-feleener Kerke. Deze plaats bevond ik dat 18 of 20 schreden aen elke zyde in 't vierkant had. Men vint'ernogh drie poortalen, even als die te Perfepolis. Een staet'er aan de Ooft-, een aen de N-west- en het derde ten Noortooftzyde. Zy hebben van binnen de hoogte van elf voeten, wederzyls een vrouwenbeelt, zoo groot als 't leven, dat iets in de handen hout, even als die te Perfepolis. Aen het poortael ten Zuidooften ziet men onder aen beide de zyden nogh op den rots-fteen schoon verbroken 9 kleene beelden, die ter halver lyf zich boven den gront vertoonen. Aen de Noortweftzyde legt een fteen op de wyze van een watervat. Voorts is het rondom met fteenen bezet, die naderhant gelegd zyn. De zydefluk-ken # Gesicht van't L

Gesicht buiten Zji-raes.

Gesicht
buiten
Zji-
raes.

Gesicht buiten Zji-raes. # Ma-zjit Madre Sulemoen.

Beelden in de Rotz.

REIZEN.

WEG TENGA-ALLA-ACBER.

ken der poortalen of doorgangen zyn meeft verschoven, dat zonder twyffel door aertbeving is bygekomen. Aen het middelste ziet men nogh het meefte der bovenkornis. De tekening, die ze alle by een begrypt, ziet gy van de Zuidwestzijde op No. 178. Een vierde deel van een uur verder Oostwaert op leggen op eenen bergh eenige vervalde muren, die rondom den zelfven geloopt hebben. Men zegt dat het een sterkte geweest is. Want men ziet het groote fteenen door ciment famengehecht. Het quam my ook niet anders voor.

Een groot vierde deel van een uur verder faan verschide boommen by een aengenaem loopend water, dat zyn begin neemt nevens eenen kleinen rotsbergh, en van de bygelegene bergen onder den gront heen afkomt, strekkende zyner koers verder ten Oosten naer de wyze eener rivier. Wy vonden het op eenige plaatsen dieper dan een mans hoogte, en vele viffchen daer in, waer van wy, als hebbende netten met ons genomen, een goede zode bequamen. Wy hielden ons middagmael onder de schaduwe der gemelde rots en het geboomte. Deze plaats wort genaemt Kadamga, dat is, onverwagt welkom. Van hier reden wy een half uur verder, om een gezicht te nemen van verscheidene beelden in een rots. Wy vonden daer drie afgezonderde plaetsen, en eenige dingen ruw en plomp uitgehouden in de rots des bergs. In de eene Oude plaats zagh men twee figuren, waer van beelderi; de eene de hant op het geeft van eenen grooten breedten degen heeft. In de tweede ziet men eenen man, die een groot rondt op zyn hoofs heeft. In de derde, die een weinigh lager is dan de middelste, en ontrent gelyk staat met de eerfte, ziet men een beelt dat eenfoort van eenen myter op heeft, houdende voorts zyn flinke hant op het geeft van een rapier, als het voorgemelde. Maer alles is zodanigh vergaan, dat er naeulyx kennen aan is. Hier benevens is een kleeri

Ss 3 # CORNELIS de BRUINS

klein staande water met verscheidene Ze-naer- en andere boomen bezet, gelyk men op N°. 179 zien kan.

Van hier begaven wy ons weder te rugh en quamen ruim een uur na het ondergaen der zon met heldren maneschyn weder binnen de Stadt.

Ondertuffchen quamen hier van Gamron drie Fransoisen, waer van d'een den koophandel van zynen lantaart waernam, en d'andere twee in dienst der Franse Maetschappye geweest waren, en nu befloten hadden over Spahan naer hun vaderlandt te keeren. Zy vertrokken ook kort hierna met de Engelschen, hier voor genoemd. Wat my belangt, ik ontving den 17 der maent eenen brief van Gamron, waer by my bericht wert dat den 26 der maet February een schip van Batavie daer was aangekomen, maar dat men niet weten kon wanneer het zelve weder daer heen flondt te keeren: dat ook ons Opperhoofd de Heer Kaftelcin zyn ontflagh had gekregen en verlof om naer Batavie te mogen keeren. Dit

flondt eerst in de maet van Augustus te geschieden. Ik besloot dan om het laat aankomen van dit schip, en omdat ik niet gezint was den heeftsten en ongezondesten tydt, die nu voorhanden was, te Gamron over te brengen, weder naer Spahan te keeren, om myne voorgenoemde reize met den gemelden Heer te doen.

Ik vertrok dan op den 26 der maent des namiddags ten 3 uren van Zjie-raes, hebbende geene andere gedagten dan dezen togt alleen af te leggen. Maar des avonts ten 8 uren gekomen zynde in 'het dorp Sergoen vond ik buiten myne verwagting de heeren, die voor my afgereist waren. Met welke ik des anderen daags verder vertrok door de vlakke, die zoordanigh met water bezet was, dat de lastbeesten eenen anderen wegh omgeleid wierden. Wy hielden evenwel den regten wegh naer de voorgaande brugh over de rivier naer Perfepolis gelegen, daer de gemelde heeren naer toe wilden om de gedenktekens te bezichtigen. Dewyl myn lastbeest by de andere was, en ik niet weten kon of zy over een brug verder afgelegene flonden over de rivier te gaan, om dus te Perfepolis te komen, vond ik my genootzaekt met het gezelschap derwaart te trekken. Wy quamen een uur na den middagh aan het dorp Mierchaskoen, en befloten van daer regelrecht naer Perfepolis te ryden, en daer ons middagmaal met de koude keuken te houden. Waer na ik het gezelschap geleidde tot de beschouwing der overblyffelen, die het begeerde te zien. Hier toe reden wy weder naer het dorp, daer onze beesten even te vooren waren aangekomen. Hier namen wy onze nachtruft binnen de karwanfera, en vertrokken des morgens weder van daer over Naxi Ruftan: op welken wegh wy om de waterloopen ten Oosten om moesten wenden tot een dorp, een half uur van daer, en verder opgeleggen. Volgens keerden wy te rugh naer de voorgemelde graven, en namen dus den koers naar het Noorden langs de Ooftzide der gebergten. Een half uur voortgetogen zynde quamen wy op een plaats, daer wy 23 gaten in de rotfen gehouwen vonden; waer van de grootste de diepte had van ontrent 3 voet, de brette en hoogte van weinig minder. De andere waren vrij kleiner, en flonden alle dichtby een. Waer toe ze gedient hebben, konden wy niet vernemen.

Aen dezez kant vonden wy ook een goede lantsfreek ten deele bebout, nevens verscheidene dorpen, daer wy een groot gedeelte van schapen en bokken vonden, en zagen hoe de jonge van de oude gescheiden wierden; dat ons vermakelyk voorquam.

Terwyl wy hier dikwijls van onze paer- kluchtigh den fleggen om in deze vlakke naer wilt te voorval schieten, gebeurde het dat 3 of 4 der zelve aen't loopen tegen, waer van d'oirzaak was dat eenige paarden der boeren, en daer onder eenige merryn, los door 't velt liepen. De paarden zelfs, daer we op zaten, konden wy niet langer te genhouden, zoodat het paert van iemand uit het gezelschap aen't hollen rakende, hy gedwongen was, dewyl hy een diepe flook voor zich zag, en het paert niet wift te bedwingen, zich op den kant der flook daer af te werpen, waer door hy zich aen zyn een

been wat beschadigde. Zeker wy waren eenige uren langh bezigh met het wedermohalen onzer paarden, die telkens voortholden. Dit klughtigh voorval deed ons telkens in lachen onder elkander uitbarsten, dewyl 'er niemant van den ganfchen hoop was, die niet geheld had. Want al wie bleef zitten, wert aenfontts gedwongen de hollende paarden, die voorliepen, na te rennen, opdat de voorfte ons niet uit het gezicht zouden raken. Het lant lagh ook ten deele onder water, zoodat wy by wylen een half uur noodigh hadden om onze afgevalle pittolen en ander tuigh weder op te zoeken. Wy merkten dit niet anders aen als een kluchtspel: welk uitgespeeld zynde begaven wy ons uit de vlakke in het gebergte. Hier gekomen, en voorby een schuins leggende rots gereden zynde, viel myn paert onder den voet. Ik my haeftigh daer af werpende bezeerde my een weinig aen den arm; het geen noch komen moest, naer het scheen, by de vorige toevallen. Wy trok- #
REIZEN.

trokken door verscheidene plaatfen, daer wy weder 3, 4, ook 5 of 6 gaten in de rots, als in de voorgemelde, vonden. Wy lieten vervolgens de voorgemelde bergen, daer de fterkten op geweest zyn, ter flinke zyde. Toen trokken wy om de kortheit des wegs door eene rivier, die door het lant vloet, houdende gedurigh de Oostzyde der vlakke, die ik in het reizen naer Zergoen aan de Westzyde was doorgetogen, en quamen na een uur rydens aan het dorp Majien met den ondergang der zonne, daer wy, nu 9 uren voortgetogen, bleven.

Met den avont viel 'er regen, die den ganfchen nacht bleef duren: zoodat wy gedwongen werden te blyven tot een uur na den middagh. Eindelyk voortgereden zynde al meeft langs de rivier, die, in het heengaen van my droogh bevonden, nu in het wederkeeren met water bezet was, quamen wy ten 6 uren aan de karwanfera Imanfada, gelegen 4 uren van de plaats, daer we vernagt hadden. Hier hielden wy ftel, en togen des anderen daags ten 6 uren weder voort tot aan de karwanfera Aed-loen: daer wy ons hart fterkten met de koude spyzen, door ons medegenomen, en eenige viffchen, die daer te koop gevonden worden. Een uur voor den ondergangh der zon quamen wy weder aan de karwanfera Aes-paes, zeven uren van de laaftte rustplaats afgelegden. Het was byzonder kout wegens den harden Noordenwint, dien wy meeft vlak voren gehadt hadden, en die het water op verscheidene plaatfen tot ys geftremt had. Den laetften der maend begaven wy ons ten 7 uren weder op wegh, en kregen by den middagh de vervalte karwanfera Dombacyne, waer ontrent veel water door en op het lant loopte. Men vint 'er ook veel wilt gevoelte, waer van wy een gedeelte schoten. Ten 4 uren quamen wy in de karwanfera Kos-kiefar, nadat wy 6 uren voortgereift waren. In het dorp legt hier een bergh of heuvel van eene gemeene hoogte, waer op de lantluiden verhalen dat voor dezen een kleine fterkte geweest zou zyn. Nu ziet men 'er eenige huizen, die om entegen den zelfven aan ftan, loopende de gemeene wegh gelyk met het bovenfte deel van

verscheidenehuizen, daer men bo-ven overgaet. My dunkt dat ik nooit eene plaats gezien hebbe zoo wel over een kom-mende met die, daer de Evangelift Mar-kus van spreekt in het 2de Kapittel; daer de geraakte te Kapernaum op een bedde-ken leggende van vier mannen door het dak wort nederge laten.

Op den eerften April des morgens ten 6 uren vervolgens wy onzen wegh in de vlakte met veel gemak, en fterkten het hart een weinigh by de brug, die over

de rivier Pol Siakoe legt. Een uur na den middagh togen wy voorby de karwanfera Kievielar, en quamen voor vier uren te Egerdoe, nadat wy dus 7 uren voort-gereift waren. Des anderen daags vor-derden wy onze reize, en hielden ons een weinig op by een ftroomend water. Ten 4 uren quamen wy te Jes-degaes. Ten N. Westzyde, daer nu geene huizen zyn, hier aengekomen zynde, kregen wy op het gebergte in het gezicht nogh een deel van eenen muur, die overgebleven zoude zyn, zoo als het gerucht wil, van eene aloude fterkte. Deze berg is louter rots, waer van men zeer groote brokken ziet neder-gestort leggen zoo op, als benevens den wegh. Den derden der maent togen wy ten 7 uren weder voort, en verfritten ons aan het dorp Abnabaet, zoo veel gezegt, Het dorp als Kandywater, doordien de Kandyfui-Abnabaet. ker daer zeer goetd is. Aen dit dorp ziet men nogh eenen vierkanten muur van aer-de, overgebleven van een Kafteel, gebout ten tyde van Koning Abbaasden grooten. Na den middagh reden wy ter regterzyde voorby het dorp Abbaas-abaat, Het dorp daer men twee duivetoren ziet, zynde Abbaas-de eerste, die men ontmoet, en de laat-abaat. fte als men van Spahan komt. Nogh wat verder voortgereift zynde tot het dorp Mag-zoet-begi, dat wat grooter is dan het laetft gemelde, bleven wy daer in de karwanfera, die van aerde gebout was. Nu hadden wy 6 uren weder afgelegd. Hier vonden wy ook eenen duivetoren. Den 4 der maent trokken wy met den da-geraat weder op door de vlakte, waer in zeer vele dorpen, tuinen, en duive-torens gezien worden, die alle vervolgens dicht aan elkander leggen. Het gebergte is wederzyts een groot uur van elkander. Wy hadden de Sneubergen agter ons, en vonden het hier vry warm te zyn.

Een uur voor den middagh togen wy aan het dorp Kominsfa, nu 5 uren voort-getrokken zynde. Des anderen daags met den opgangh der zon zaten wy we-der te paert, en quamen ten 11 uren te Majaer, 5 uren van de lefte plaats afge-legen. Den 6 der maent trok ik 2 uren voor den dagh met Monfr. de Lettoille van daer, latende het ander gezelschap op die plaats, dat de reis naer Spahan in twee dagen wilde begrypen. Ten 9 uren hielden wy fttil, latende de laftbeeften vooraf trekken. Een uur daerna ontmoet-ten wy den tolk der Engelfchen, genaemt Davoed, die voor dezen den Engelfchen voor tolk gediend hebbende, nu weder aengefelt was. Dees trok met 2 of 3 andere Armeniers, zyne vrienden, naer Zjie-

raes. Hy beschonk ons met eenige schalen wyns, en dus scheidden wy van elkander af. Vervolgens quamen wy tot de karwanfera Mierfa elrafa, daer wy to

Het dorp Mag-zoet-begi. # CORNELIS de BRUINS

tot verversching der paerden 2 uren bleven, dewyl een Armenische Pater, die de gemelde Armeniers uitgeleide gedaan hadde, en nu met ons weder te rugkeerde, ons daer onthalde. Ten 4 uren na den middagh quamen wy aan de graven der Christenen, daer Monfr. de Lettoil-le van zyne vrienden verwacht wert, onder welke ook onze tolk was, die zich over myne aankomst, waer van hem niet kennis gegeven hadt, geweldigh verblydde. Wy bleven hier een half uur by het gezelschap. Waerna ik my naer de Stadt begaf in de woning van ons Opperhoofd, daer ik een uur voor den avont aenquam. Myn komft was geheel onverwagt: want ik had geen brief voor af gezonden, en niemandt had eenige tyding van mijn vertrek uit Zjie-raes gebracht.

XLV. HOOFDSTUK.

Vorname tuin des Konings en zyner Moeder buiten Spahan. Tyding uit Indie. Vervalle sterktien op den bergh Dief-selon. Een vorname Perziaensch Heer door't Hollantsch Opperhoofd bezocht. Aankomst van een nieu Opperhoofd.

KORT hierna nam ik weder, als voorheen, myn verblyf in de karwanfera, niet tegenstaande de noodginge des Heeren Kaftlein, die my wilde doen blyven in het huis der Maetschappy. Wat uitgeruht hebbende ging ik eenigen myner goede vrienden bezoeken, zonder te vergeten den Heer Jean Billon, eenen François, die na myn vertrek in de maet December wegens de Ridders van Malta aan dit Hof voor Gezant was aangekomen, waer van hy weder zyn afficheit kreeg op den 22 Maert des jaers 1705. Dees quam kort daer aan den Heer Kaftlein na den middagh begroeten, van wien hy ter avontmaelydt onthalt werd. Wy hadden den 12 en 13 der maent April het Paefcheest gevierd by den zelve heer: waerom ik den 20 daer aen my by de Engelsche Heeren vervoegde om den plicht van zegenwenich op het Paefcheest af te leggen. Ik wert daer wel ontvangen, en in een goet gezelschap des middags en des avonts zeer wel onthaelt, zoo dat ik 'er ook des nachts bleef. Den volgenden dag begroeten ik ook de Paters binnen de stadt en te Julfa, nevens Sr. Jan Oets, om hun het wederbezoek te geven wegens de gelukwenching, die ze aan ons Opperhoofd hadden afgelegd. Hier mede liep de volgende dag ook door.

Den 25 daer aen begonnen weder de Treurdagen van Huffleyn. Twee dagen daer aen reedt ik met den Heer Kaftlein voor den dageraet buiten de stad, nemende den wegh door den grooten

nieuw gemaekten tuin des Konings, waer toe een ommegangh van ontrent 5 uren noodigh was. Wy vermaakten ons daer met het bechouwen dezer luftige plaetsen, en quamen weinig voor den middagh weder binnen de stadt.

Op deze tydt ontvingen wy zekere tydinge der verwinning door de Bontgenoo van de ten by Hochfstedt op de Fransehen behaelt; verwinning der Bontge-ningen der En-gelschen en Hollanders, die zich hier nooten, onthielden.

Nu gingh de Meimaent in, en vernieuwde de flatelike ommegangen van Huffleyn, Omme-waer in op dezelve wyze vertooningen gangen werden omgedragen, hoewel eenighzins van Huft verandert, om dat ze noit een en zelve zaak altydt vertoonen.

Den agtsten dezer maent reed ik met den meer gemelden Jan Oets naer eenen voornamen tuin des Konings, genaamt Tuin des Konma. Dees legt drie goede uren ten Konings Z. Oosten van Spahan in eene zeer aange name vlakte vol dorpen en tuinen, die op de hoogte eens finalen doorgangs tufchen twee afgescheiden bergen een vermakelyk gezicht veroorzaken. Hier zyn eenige wachters gestelt, om de tolln der Tolhuis, goederen, die hier door gevoert worden, te ontvangen. Een uur van daer komt men aan den gemelden Tuin, die in twee verscheide deelen befaat, beide met eenen byzonderen muur omtrokken. In een der zelve ziet men een groot water volbiezen en andere watergewaßen. Men ziet 'er veel watervogels in; dat luftigh te beschouwen is. Men vaert 'er ook door met vele kleine roeischuitjes. Daer benevens staat een gebouw dat ten deele vervallen is, zoo dat noch daer aen, noch aenden tuin iets Koninglyx te zien is. Een groote streek door het lant is een fraie waterlooping, wiens wegh derwaert strekt om den tuin te bevoegten. Buiten deze zyn 'er noch verscheidene andere waterloopingn. Daer is ook een groote lange laen, waer door men op dezen wegh komt.

Van dezen tuin trokken wy nogh ander- # REIZEN.

derhalf uur verder naar den tuin van 's Konings Moeder, genaamd Mar-jambeeck, daer wy vroegh ten agt uren aanquam en met inzicht om ons met visschen te vermaken: waer toe wy twee netten met ons genomen hadden. Wy kregen ook een half uur van daer een goede zode, waer door ons de lucht beving om des anderen daags dit vermaak te hervatten in de rivier Roet-gonna, die daer hare loop heeft, gedekt met een lange fleene brugh. Hier vingn wy zoo veel visch, dat wy twee verschilden reizen een gedeelte daar van aan den Heer Kafttelein zonden. Wy gebruikten ook het roer, waer mede wy 20 blauwe duiven schoten. Voortreizende en ons op den weg met de koude keuken behulpende quamen wy met heldren manchyn een uur voor middernacht weder binnen Spania.

Den 13 der maent bezogt de Franse Gezant ons Opperoofthoofd, die hem des avonts ter maelyd t hielt. Wy bezogen hem des anderen daags op ons beurt, en scheidden na 2 uren blyvens weder van hem af.

Op den 28 der maent maakte de Heer Kafttelein bekend aan alle die onder hem in dienst der Nederlandsche Maetschappye waren, dat Mr. Willem van Hoorn, Generaal van Indie, zich ontflagen hadde van zyne bedieninge, en in zyn plaats de Heer Joan van Hoorn was aangeeftelt. Hier mede ontfloegh hy hen van den eedt aan den ouden General gedaan, en belafte hen dien te doen aan den nieuwen. De brieven van Batavia gekomen, die dit nieuws mede bragten, werden hun alle opent-lyk voorgelezen, en na het eindeigen van elken brief driemaal alle de kleene stukken geloof, volgens de gewoonte der plaatfen, in welke de Maetschappye hare kan-toren heeft. Dit geschiede hier in den Tuin van de woninge der Maetschappye, in het Talael, in welx midden een sprin-gende fontein staat. Het overige van den dagh wert met drinken van gezondheiden, met aenteken van vierwerken, en andere vreugdetekenen doorgebracht. Ondertuffchen quam het Pinxterfeest aan, dat wy plechtiglyk by den Heer Kafttelein vierden, als de jaerlyxe gewoonte mede bragt.

Ondertuffchen verstand ik dat nogh eenige overblyffels der outheit buiten Spania te bezien waren. Dit bewoogh my om met den gemelden Jan Oets derwaart te trekken. Wy quamen een uur voor den dagh op het gebergte Dief-felom, of Reuzenbergh, gelegen ontrent 3 uren ten Oosten van Spania, aan de Noortzyde der rivier Zenderoe, daer verschilden ber-gen van elkander afgescheiden in de vlakte leggen. Die hier ontrent wonen zyn van gevoelen dat hier in vorige tyden Reuzen gewoont hebben, en de berg daarvan

zynen naam gekregen heeft. Deze berg schiedt zich voor een gedeelte met eene kloof van den anderen, waer door het water by overloopinge zynen weg neemt. Op de spits van het gedeelte, dat men eerst ontmoet, en dat als een fuikerbroot in de hoogte opgaat, vertoont zich nogh het meeste deel, behalven dat men aan de Z. Weftzyde den muur einer sterke te, die daer geweest is, ziet. Deze be-fluit de kruin van den berg. Mynenius-gierigheid kon ik hier niet ganfchelyk vol doen om de moeiljik der rotfen, die niemant buiten onzen ftalmeester beklimmen kon om de groote fteilten, en gedurige afgebrokenthed, zynde daer geen weg, waer langs men 'er komen kan. Hy ook was wel genadert tot den muur, maar kon verder niet raken. Ik kan derhalven niet getuigen van het gene binnen te zien was: dit wel, dat het gebergte byzonder hart en yzeragtigh is. Onder-tuffchen bevlytgde zich onze jager, die zich op het klimmen mede wonder wel verftont, om op den anderen berg, die vry grooter is, te geraken, van ons gelaat zynde, zoo hy iets der aenmerkinge waardigh mogt ontmoeten, daer verflagh van te komen doen, opdat we, ware het mogelijk, ons ook derwaart begeven mogen. Wy wagten hem weleeneuurlangh

vergeefs, en befloten hierom langs de gemelde kloof weder naer beneden te keeren, dat ons moeite genoeg kostte. Toen wy aan den uitgangh gekomen waren, waer mede nogh een uur verlopen was, kregen wy onzen jager in 't gezicht aan de zyde van het gebergte, daerwe hem langh in overleggh zagen staan, op welk eene wyze hy zich weder naer beneden begeven zou, omdat de rotfen zoo steil afliepen. Eindelyk volvoerde hy zijn Gevaerly-ke afdaling, dat vervaaryk om te beschouwen was. Want hy hield zich zelven met handen en voeten aan eenige uitstekende stukken en gaten der rotfen, en liet zich zoo nederwaert, belemmert ondertuffchen met zyn roer, dat hem met eenen riem over het lyf hingh. Hy quam 'er behouden af, en gevraagt waerom hy niet weer den zelfven weg was afgekomen, antwoordde hy zulx niet te hebben kunnen doen, om de gevaarlykheid van den weg, die zoo moejelyk was dat hy op handen en voeten vele plaatfen had moeten be-kruipen; dat voor ons niet te bezoeken stondt.

Het berecht, dat hy ons bragt, befondt hier in, dat op dezen berg, die ten Oosten der eerst gemelde party legt, drie putten zyn, gehouwen uit de rots, Diepe welker monden 10 of 12 voet in hun dia-putten. meter hebben, zynde in den eenen een yzere keten, ontrent eenen arm dik in de rots geklonken. Dees strekt zich uit van # CORNELIS de BRUINS

van d'eenen tot de andere zyde des puts on- trent eens mans hoogte van den boven- grond. Deze put ftaet wat lager dan de andere twee in den bergh, en loopt schuins nederwaert, is ook wyder dan de andere. Hy voegde by zyn verhael dat hy in deze putten eenige groote fteenen geworpen had, maar niet dan in eenen der zelve het geluit daer van had gehoord nederko- men, dewyl de fteenen door de overma- tige diepten der putten langh over wegh waren. Dit getuigde ook delantluiden. Of zy geheel droogh of onder met water bezet zyn, daer van was geene zekerheid te krygen. Hy vertelde ook dat hy daer ter plaetfe gevonden had een vervalle ftraet, aen welke wederzyts nogh vervalle gebouwen ftonden, ook in het mid- den zevenoverdekte waterbakken. Nogh waren 'er twee bruggen, wel mede vervallen, maar egter noch te betreden, on- trent 3 voet breed, en 10 langh. Deze hadden gedient tot het gaan van het eene tot het andere dorp ofte buurt. Zy strek- ken zich uit over eenen waterbak. Zyne eerfte ontmoeting was de weg of ftraet, die naer zyne giffingh de breedte van 150 fchreden hadt. In deze gebouwen wier- den noch verscheidene vertrekken gezien. De bergh is boven vlak. De verbeelding van den eerft gemelden bergh wordt hier nevens aangewezen, getekent van de Zuidzyde, waer in men kennelyk den boven op gemaekten muur beschouwt. Op dit gebergte hebben zich voor deezen roo- vers onthouden, die daerna om hunne froperyen verjaegt zyn. Om hen ook brak men toen eenige rotfen, op dat 'er geen opgangh meer wezen zoude.

BERG DIEF-SELON.

In het wederkeeren begaven wy ons langs de rivier, waer over wy togen door middel einer fteene brugh, die ten deele verbroken was. Vervolgens komende on- trent den meer gemelden tuin des Konings, genaemt Goes-jeron, reden wy door de ri- vier om het overige van den dagh daer door te brengen met de koude spyzen, die wy met ons genomen hadden; dewyl het nogh twee uren voor den middagh was. 'On- dertuiffchen worpen wy het net in de rivier, maar met flecht gevolgh. Waer- om wy ons volk om te vifchen uitzonden. Zy quamen met eene goede zode te rug- ge, waer van wy een gedeelte ons Op- perhoof t toe zonden, houdende het overige gedeelte voor ons avontmael. Ten zes uren trokken wy weder van daer, en # REIZEN.

en quamen dus ten 8 uren weder binnen de stadt.

Kort hier aan reed ik met den Heer Kaftelein naer Mierfa-about-aleb, Geheimschryver zyner Hoogheid den Ryxbef-tierder, die ons eenige dagen te voren had uitgenoodigt. Wy quamen daer des morgens ten agt uren aan: en als wy daer een uur hadden doorgebracht met het rooken van Tabak, en drinken van den gewoonlyken drank, onder het voorzetten van konfituren en fuikerwerk, be-gaf zich de gemelde Heer met ons Op-perhoofd in een ander vertrek, latende ons verzelt van eenige zyner vrienden. Een half uur daer na quamen de Heeren weder by ons, wanneer de fpyzen en allerlei vruchten naer den tydt des jaers opgedifcht werden. De drank was veleli: eenige als Limoenade of Serbet; eenige wit en warm genaemt Gaelaeb-nabat, ook Bidmus-nabat, dat eigentlyk roze-water met fuiker toegemaakt is. Verscheide waren ook kout, en bruin en geel van kleur, die byzonder aengenaem waren, gelyk wy voorheen van den Bid-mus gezet hebben. Hier in werpen zy zeker groen zaet, dat droogh zynde zwart wort, genaemt Togmet-golfa.

Hier wel onthaelt zynde trokken wy een uur na den middagh wech. Onder-tuiffchen verftond ik dat deze nodiging was geschiedt door laft van den Ryxbef-tierder, die dit onthaal wel binnen zyn huis zou aangeregt hebben, had hy niet willen myden de verscheide gedagten, die uit dit bezoek zouden zyn opgenomen geweest. Voor zoo veel ik kon uitvor-ichen begreep ik dat het Hof gaerne ge-wilt had dat de Maetschappy de verlof-fing der menschen, die in den voorleden jare eene bedevaert naer Mecha gedaen hebbende, in het wederkeeren over zee door Moskette Arabiers, leggende in het inkomen van de Perfaensch golf, gevangen waren, te weegh bragt, en zich liet gebruiken tot het vereffenen der ge-schillen, gerezen tuffchen de Perfanen en de gemelde Arabiers, zonder dat het Hof, naer het scheen, egter weten wilde dat het zich daer mede bemoeide.

De 19, 20, en 21 der maent waren de dagen, die de Perfaenen voor ongelukkig houden. Waerom'er toen weinigh ge-arbeit wert, en de meeste winkels ge-floten bleven.

Den 26 der maent quam in den mor-genfont hier een looper der Maetschappy, gericht aan den Heer Kaftlein met eenen brief van den Heere Willem Bakker Jakobs zoon, die hier quam om de plaats van ons Opperhoofd te be-kleeden. Hy gaf hier in te verftaan dat hy reedts te Jes-dagaes was aengekomen; dat ontrent gereken t Wort van Spahan 25

uren af te leggen, en den 27 hier stondt te zyn. De Heer Kaftlein gaf hier op laft aan zyner Stedehouder en andere be-ampten der Maetschappye des avonts van Spahan te trekken, om dezen Heer in 't gemoot te ryden, om hem te verwel-komen. Ik oordeelende van mynen pligt te zyn deel te nemen aan dezen uittogt voegde my by het gezelschap. Het ver-trek gingh ten 7 uren aan, befaande ons gezelschap in 23 personen te paert nevens de bedienden, waer van de Stalmeester het handpaert van den Heer Kaftlein ne-vens zich leide. Agt loopers waren hier by, alle gekleedt naer het gebruik des lants by diergelyke voorvallen. Maar wy hebben hier boven daer van gespro-ken, en de verbeeldingh daer van gege-ven. Nogh waren by ons negen Benja-nen of Indianen te paert met 4 loopers, zoo dat het getal 44 menschen uitmaak-te. Ten tien uren rultten wy een wei-nigh aan de vervalle karwanfera Margh: van waer we voortrokken tot de kar-wanfera Mierfa-alie-reja, mede ten deele vervallen. Wy quamen daer ontrent middernagt ten. Den 27 der maent re-den wy ten 4 uren na den middagh een uur verder voort, zynde middelwylen nogh twee Frangoisen, en een Armenisch Koopman, ons hier bygekomen. Het was dezen dagh zoo warm, en de wint zoo heet, als ik nogh noit hier te lande ondervonden had. Des floegen wy ons in de schaduwe aen den voet van het ge-bergte Ortsjoeire neder, houdende daer ons avontmael met byzondere vrolykheit. Hier onthielt zich ook een Perfaensch Heer in een grot van het gebergte, om de frische lucht te genieten. Hy had zy-ne tenten in het vel, dewyl hy daer op-zicht van wegen den Koningh te nemen had over het graven eeniger waterput-ten. Hy ons aenkommen vernomen heb-bende zond ons eenige ververschingen van vruchten, niëvens een groot ftuk ys, denkende zonder twyffel dat wy des noo-digh hadden, waer in hy zich bedroogh. Wy aenvaerdden het egter beleefdelyk, en erkenden de moeite van den brenger. Om van onzen kant ook te toonen dat wy wiffen wat wel leven was, zonden wy twee onzer bedienden naer hem toe met twee schotelen vol vruchten, nevens een ftuk ys driemaal zoo groot dan wy ont-fangen hadden. Hy liet ons bedanken zonder egter iets aan de brengers te ge-ven, volgende hier in de Perfaensch ka-righeid.

Ontrent 8 uren kregen wy op het ge-bergte het Maersjal of fakkellicht in 't komft van het Nieu Op-perhoofd, dat voor het nieuwe Opperhoofd gedragen wert volgens de wyze dezer landen ontrent luiden van aenzien, die des nagts over wegh reizen. Wy stegen dan # CORNELIS de BRUINS

dan te paerde latende het goet met eenige bedienden daer blyven, om met hem in het te rug keeren hier wat te vertoeven, als hem dat gevallen zoude, en zyne Gemalinne, die agter was, af te wachten, en haer dan te laten voor ryden, gelyk geschiedde. Zy quam aen mede met fakkelligt. Waer op wy vervolgens alle te paert stegen, en quamen weinigh tyds na middernagt in onze vorige karwanfra, daer wy bleven.

De ontmoeting van dezen Heer ging dus toe. Zyn Stalmeefer reed met zyn hantpaert voor aen, gevolgt van twee voorryders en zes loopers. Toen quam de Heer Bakker verzelt van eenen Franscois. Hier aen quam de Kalian of Tabakflesdrager, zittende op een Jagtan; van welk tuigh we hier voor gesproken hebben. Hier op volgde de Bocx-adrager, dat is, een dienaer, die vooraedt van linnen en andere nootlykheden tot verschooning om zyn lyf droegh. Hier agter quam een waterdrager, die water aenvoert, dat in eenen lederen zak onder den buik van het paert hangt. Toen twee Megters of falknechten. Twee koks met hun gereetchap houden zich by de geladene beeft. Voor uit reden twee knechts met de Mafraffen, dat zyn groote langwerpige zakken, waer in het bedgedoegt gewonden is, nevens eenen oppaffer of veger, die de plaetsen, daer men aankomt, bereit. By dit goet bleven ook vier zwarte flaven, nevens eenen Maerfial of fakkeldrager, en 17 mannen te paert, en nogh 6 loopers.

De Gemalin van dit Opperhoof t had by zich twee Hollanders, die in dienst waren der Maetschappye, de een een boekhouder, de ander een Affistent by vooraedt aengefelt. Zy had eenen voorryder nevens twee loopers. Een Kafualeider te voet gaande hielt den muil gestadigh by den toom, van eenen diergelyken ge volgt, die vier flavinnen geleidde. Daer zat ook een knecht op de Jagtan verzelt van eenen fakkeldrager: zoo dat haer ge volgh beeftont in 32 personen, waer onder men 9 voetloopers telde.

Nadat ons de Heer Bakker op den 28 der maent met het middagmael onthaelt had, trokken wy ten vier uren van daer, en quamen kort voor den avont te Spanhan, daer hy in het Hof der Maetschappye ontfangen, en onder het losbranden van drie stukjes kanon verwelkomt wert. Deze stukjes lieten zich ook hooren op de nadering zyner Gemalin, die, om niet by dagh in de stad te komen, een uur na het vallen van den avont aenquam. Zy was een Hollantse juffrou, doch in Indie geboren. De Heer Kaftlein ont fing ze beleefdelyk, en onthaelde haar nevens hare Gemael ter maelyd t.

Den laetsten der maent lieten de Spe lers des Konings zich luftig hooren, ook den ganchen nagt over en langer, dewyl het feest wert gehouden van Baba-Soedsta adien, waer van wy te voren gesproken hebben. Den agtsten wert hier geviert de geboortedag

van den Profeet Maho meth. Hier op begon men des avonts weder luftigh op te spelen, dat den vol genden dagh over duurde. Waerom de meeste winkels gesloten bleven.

Den 12 en 13 der maent maeckt ik alles vaerdig tot de reize, nemende affschiet van myne vrienden, en brengende al myn goedt in de verbylplaets, daer ik den veertienden over bleef, dewyl de Heer Kaftlein vast getelt had den volgenden dagh te ver trekken.

XLVI. HOOFSTUK.

Tweede vertrek uit Spahan. Toestel en manier van reizen. Verschide plantgewassen. Wilde Varkens. Begraafplaats van eens Konings zoon. Ander voornaem graf. Meenigte van Muggen. Komst te Zjie-raes.

VOLGENS ons besluit vertrokken wy op den 15 van July des avonts ten tien uren. Welken onttydt wy met voordagt namen, zonder iemand kennisfe van de reize te geven, om het uitgeleide veeler vrienden, die den Heer Kaftlein zouden verzelt hebben, te myden. Want deze Heer vele jaren zyn verbylft binnen deze stad gehadt hebben in alle minzaamheit en vriendschap, die hy niet alleen met de Christenen, maar zelfs met de Perfi anen onderhielt, had deze plichtplegingh, die hem laftigh zou gevallen hebben, niet kunnen onta gen. Want veelen der Perfi anen hielden zich gereed om hem te verzellen, en lieten daerom hem den tydt van zyn vertrek af vragen. Dit deed zelf de Bisschop der Armenieren, die aan het Opperhoof t verplicht was door vele diensten hem mee nig- # REIZEN.

nigmael bewezen, waer van de kleinste niet was de lastfte, die hem by mynen tydt geschiedt was. De Heer Kaftlein dan, niet gediend met den laft dezer plichtplegingen, hield zich vernoegt met den lof, dien hy in Spahan liet, daer hy door zynen minzamen en heufchen ommegang aller menschen genegenheit gewonnen hadt. Hy bewilligde dus nergens anders in dan in het verzoek van zynen fte- dehouder Jan Oets, en den Tolk François Sahid zynen ouden vrient, die hem uitgeleide deden. Buiten hen beftond ons gezelschap in 41 personen, waer van 'er 30 te paerde zaten. Onder dit gezelschap waren vier Hollanders, de Heer Kaftlein, de Hofmeester Zypestein, David van den Zande, weinigh voor my daer van Aleppo aangekomen, en ik. De dogter van den Heer Kaftlein zat met hare dienstmaegt in de Kafia, zynde eenige flaven en flavinnen in het voorleden jaer vooraafgezonden.

Onze manier van reizen was ontrent zoo als wy reets verhaelt hebben. Gedurigh werden koks en vier dienaers met tapyten, dekkleden, beddegoet en andere nootlykheden altydt voor uit gezond, opdat wy op ons aankomen onze verblyfplaats bereit zouden vinden.

Twee der voornaamste dienaeren reden te paert nevens de Kafia der dogter van het Opperhoofd, om de Mooren, die haer op den wegth mogten ontmoeten, uit den wegth te doen gaan. Hier by waren twee voetloopers, welker een een Armenier was, die den muil der Kafia leidde. Dit tuigh is gemaakt op de wyze van eenen draegftoel of zetel, bekleed met roodt ftof rondom en boven, ook van voren daer mede bedekt en behangen. Hier in kan een mensch bequameelyk zitten. Een Muil heeft dikwyls zulk een draegtuigh aan beide zynde yden afhangen. Kamelen ook wel: maar daer heeft men zulk een gemak niet af.

By deze Kafia bevindt zich altydt de Sjarvadaer of meester der laftbeeften, om toe te zien of'er iets op den wegth mogt van zynen ftel raken, en dat weder te regt te helpen, en het goet binnen en af te laten doen. Deze Kafia gaat gemeenlyk een half uur voor af. Dus deed ook de onze: zoo dat wy by nacht het fakkellicht, dat haer verzelde, geftheadigh in 't oogh hadden. Dit licht wort met het vallen van den avont opgesteken. De laftbeeften laat men voor af gaan. Egter reden wy hen dikwyls voorby.

Met dezen toetfel dus op den gezegden tydt uit Spahan gereden zynde quamen wy ten 2 uren na middernagt binnen de karwanfera, die genoemt wordt Mierfa-resalefa. Des morgens daer aen onthaalde ons de Tolk Sahid wonder wel met de spyzen,

die hy met zich genomen hadt. Des namiddags verlieten ons de Indiaensche of Benjaensche makelaers, die met ons gekomen waren, en keeren weder naer Spahan. Wy togen ten 6 uren weder voort, en quamen een uur na middernagt in de karwanfera Majaer, daer onze tolk ons op gelyke wyze onthaalde. De tydt van 5 uren na den middagh naderde nu: en de flondt quam aen, dat de vrienden, dus verre mede gereift, te rugh molten keeren. Dit verwekte eenige ontstelte- niffe niet zonder tranen om de oude en opregte vriendschap van den Heer Kastelein, en dezen François Sahid, waer door ook het hart van Oets getroffen wert, die aan den Heer Kastelein nu eenen Vader ging verliezen. Het moft egter zyn. Dus verlieten we elkander op den gemeenen wegth, niet verre van de karwanfera. Vervolgens hielden wy twee maal stil aan een loopend riviertje, en quamen by middernagt aen debegraafplaats Zja-resfa, om daer te blyven. Hier toe zonden wy eenigh volk vooruit, om verzekert te zyn van eene verblyfplaats, die men aan de opzieners der plaats moft verzoeken. Zy ftonden ons verzoek gewilligh toe, als wel wetende dat zy daer voor eene goede vergeldinge te wachten hadden. Tot dit einde deden zy het volk, dat daer gemeenlyk komt, verscheidene malen uit den wegth gaan, en maekten een foort van Korog, ter oirzake van de

vrouwen, die wy by ons hadden. Dus genoten wy hier onze ruft in vryheit en veel vermaek uit de luchtigheid der plaats, waer van ik het gezigt nevens dat van een Vilchfontein op papier aftekening, gelyk hier te zien is. Wy bleven hier tot den negentienden der maent. Na het mid-den van welken dagh wy ten vyfuren weder voortrokken, rydende door de oude verdelgde stad Cominsja, maar een klein half uur van het gemelde graf afgelegen. De helft van den wegth voort-getogen zynde quamen wy aen den Tuin Baba-Ziel, daer ons nevens een loopend riviertje de kaffee bereit, en het fakkelligt om de duifterniffe van den avont aengesteken wert. Het was een uur voor middernagt, toen we quamen in de karwanfera Magfoet-begi; van waer wy des anderen daags weder voortgetrokken zyn-de zeven of agt harten nevens ons zagen grazen in de vlakte. Ik tradt met den jager van het paert om hen met het roer te onderkruipen: maar zy wachten ons niet af. Onzen halven wegth afgelegd en wat kaffee gedronken hebbende, quamen wy aen de karwanfera by het dorp Aep-nabaet, van waer wy den volgenden dagh weder vertrokken, en halver wegth wat uitrustten onder het rooken van Tabak, en drinken van kaffee. Weder- # CORNELIS de BRUINS

ZJA-RESA.

voortgetogen 'quamen wy aen het dorp Jes-dagaes, en binnen de karwanfera, daer we ftl hielden. Hier vermaekten wy ons in eenen tuin vol vruchtboomen, gelegen een klein half uur ten Noortootten van deze plaats af. Wy worpen het net uit in een hier nevens loopende rivier, en vonden het geluk ons zoo gunstigh als noit in deze landen gebeurt was. Want in eenen worp bequamten wy wel 16 vifchen, elken meer dan eenen voet langh, behalven nogh een goede zode van kleener foort: zoo dat wy hier een ruim mael deden, vindende de tafel gestoffeert met water- en fausvich, ook gebraden vich, dien wy in eenen edelen drank te weeken leiden, niet zonder te denken aan de goede vrienden, onder welke die in het va derlant waren niet vergeten werden. De vifchen, die men hier vint, zyn van zeer goedchen smaak, wel gevoedt, vet, en wit. Vyf of zes vrouwen in dezen tuin wonende deden ons goede fiere, dat wy van onzen kant met eene goede vereeringe erkenden. Ten 4 uren na den mid dagh trokken wy weder naar de karwanfera, leggende de jonge juffer dezen weg te paert af. In dit gaan en keeren zagen wy veele patryzen op het gebergte, maar konden'er geene schieten.

Op den 24 der maent na vyven scheid-den wy van hier, en quamen voor nege-nen aen het dorp Gombes-lala, dat in wei-nigh huizen befaet, by een vervalle kar-wanfera, gerekent te leggen 4 uren van Jes-dagaes. In dit gebergte onthouden zich veele Rheebeeften, om welke te verraflen wy des morgens vroegh uitto-gen, zonder dat wy 'er eenige vernamen. Wy vonden hier eenig volk met hun ten-ten en vee, waer by wy ons vermaek na-men, vindende hier vol op van versche boter, melk, hoenderen, eieren, en wat wy verder noodigh hadden. Na den mid-dagh ten zes uren reden wy weder

voort, en geraekt ten 10 uren aen het dorp Degerdoe, daer wy in een vry flechte kar-wanfera ons verblyf namen. Wy vonden het volk hier vry onbeschoft en flout, als fteunende hier op dat ze in 's Konings dienst # Kruyt Madroen, Onbekent Kruijt, en Wilde Spaensche Terwe.

Kruyt Chef-Tereck.

1. TARPENTYN TAKJE, EN BLOEM GOEL-NASRANIE.

DE VOGEL SJOËRAKAN, EN SNIP.

REIZEN.

dienst zyn, wiens paarden hier komen weiden. En niet beter zyn de menschen te Koskiefar, een dorp 7 mylen verder op gelegen. Den 26 der maent ten 5 uren na den middagh reden wy van daer, en quamen ten 9 uren aan het dorp Poel-Sackoe, daer wy bleven tot den volgenden dagh, met wiens aankomst wy het net worpen in een rivier, die daer nevens loopt. Hier kregen wy een schoone zode visch, waer onder ook karpers, houdende dus een deftigh middagmael, waerden ook onze dienaars hun genoegten vonden. Wy plaatsten ons in verscheidene huizen, dewyl hier geen karwanfera is, en zelden reizigers hier hun verblyf nemen.

Ontrent 6 uren vervolgdgen wy onzen weg, en even buiten het dorp gekomen ontmoetden wy twee loopers der Maetschappye, afgezonden van Gamron met brieven, die bootshapten dat de Heer Magnus Wichelman, Direkteur der plaats, den zeften der maent door eene zware koorts aengetaft, en, na twee dagen buiten spraak gelegen te hebben, der werelt overleden was. Deze onverwachte tydingh ontfelde den Heer Kaftlein niet weinigh om verscheidene oorzaken, vooral beducht dat zyn voornamen van naar Batavie te reizen door dit toeval mogte te rug gezet worden. Hy beval deze loopers zich by ons te houden tot in het dorp Koskiefar, zynde nogh 3 uren reizens, om de brieven daer met gemak te openen. Wy quamen'er met den avont aan. Maar de meeningvuldige gedagten, die den Heer Kaftlein over het lezen deze brieven o vervielen, benamen hem zyn nachtruit, en ons al het vermaak, dat wy hier meenden te scheppen. Want al onze vrees was dat hy in Gamron om zaken der Maetschappye

betreffende eenigen tydt zoude moeten blyven. Hierom schreef hy den volgenden dagh brieven naar Spahan en Gamron, waar van hy de eerste afzond, en de leste nogh inhield of 'er miffchien binnen weinigh dagen noch loopers van Spahan mogten komen, gelyk gebeurde.

Wy vervolgdgen onzen weg ten vyf uren, dien wy half afgelegd hebbende gingen voorby eene vervalle karwanfera, daer wy een weinigh nederzaten. In deze vlakke, daer veel water met riet bezet is wort veel gevogelte gezien. Wy zagen hier ook zeer veel menschen met hun vee, zoo paarden, als koejen, schapen en bokken, duizenden by een, dat in dezen tydt des jaers luftigh om te zien is. Dit was oirzaak dat het gevogelte van daer gescheiden was, en zich naer d'andere zyde begeven had, daer het zich bleefonthouden.

Met den avont quamen wy in het hoogste gebergte. Als men hier over gekomen,

en weder in de laagste gedaelt is, komt men aan het dorp Alfa-pas. Hier begaven wy ons ten 11 uren in de karwanfera, daer wy ruimte vonden om de bequamelijkheid van het gebouw, bestaande uit gebakken steen.

Des morgens opgegaan zynde vond ik binnen dit dorp een foort van kruit, dat in dezen tydt des jaers schier droogh was. Zy noemen het Madroen. Het waft on-trent twee voeten boven den grondt, en spreit zich met vele takjes, die dicht aan een zyn, uit. Boven zit het als met kleine knopjes dicht aen elkander, zynde gelachtigh van kleur met kleine blaadtjes, gelyk de letter A op N° 180 aen-wyft. De Perfinanen distilleren hier een water van, dat dezelve kracht heeft, die in de Gember is. Het kruit zelf, al is het droogh, heeft echter den zelven reuk.

Nogh is 'er een ander foort van kruit, dicht in een gefloten als klokjes, die alle boven met vyf partytjes omflaan, gelyk de Granaetbloeffem. Aen den steel zijn eenige kleine bladeren. Men vint het met groote bosjes by een, waffende een weinigh hooger dan het eerst gemelde. Elk huisje is vol tamelijk groot zaet, dat dyna zwart is, leggende befloten in een dopje, als dat van de ekelen. De naam is by de lantluiden onbekent. Al wat zy daer van weten te zeggen is, dat dit zaedt, als men het inneemt, eenige bedwelmtheit veroirzaakt. Gy ziet het afgebeelt by de letter B. Wat verder op in het gebergte vond ik wilde Spaanse Terwe. Deze is volkomen ryp zynde schoone root, en anders groen. Men bragt'er my een proef van half ryp, half onryp, waer in beide de kleuren gevonden werden. Zie de afbeelding op de letter C zonder de bladen, die niet van de Spaanse Terwe verschillen. Een onzer dienaren probeerde de rype, maar vondze zoo heet en zamentrekken-de, dat hy niet wist hoe ze ras genoeg uit den mont zou quyt worden. Gy ziet deze drie foorten van vruchten in hare wezentlyke grootte. Als men verder voortgaat, ontmoet men vele

Terpentyenboomen, waer van de bouluiden de gom opzamelen, en te Spahan te koop brengen. De vrugt, die daer weeligh aan groeit, en in ronde lichte groene knopjes befaat, wort versch afgeplukt in pekkel gezet, en gebruikt by gebrat, even als by ons de kappers. Gy ziet hier een takje naer het leven afgebeeld op N. 181. Waer by ik voegde de aftekening einer witte bloem, genaamt Goel-nasrame, die tame-lyk hoogh en met vele takken uitpruit, zynde van binnen geel en roodt gevlekt.

Nu ontflont 'er onweder, en harde wint uit den Weften, echter zonder veel ongemak van ons, omdat de weg heeft niet veel hinder deed. In deze vlakte, die # CORNELIS de BRUINS

die zich langh en breed uitstrekt, zyn vele waterlooppingen en moeraffen met riet en andere ruigte bezet. Hier in onthout zich meenigte van varkens, die by wylen met troepen van honderden te gelyk famen komen, doende de groote schade aan het gezacide en aen de vruchten, en gaende de weiden tot aen het dorp. Om hen te verdryven hebben de lantluiden eens al het riet, waer in zy zich verbergen, aan brant gestoken, zoodat 'er meer dan vyftigh door het vier vernielt werden. Maer die den brant onquamten liepen zoo verwoedt, dat de menschen zich genootzaekt vonden zelfs de vlucht te nemen. Uit deze vreeze hebben ze hun daerna volle vryheit ge laten, ziende dat 'er geen uitroyen of verdryven aen was. Men vertelde my dat 'er varkens onder zyn zoo groot als een koe. En wat gewelt zuike beeftten bedryven kunnen is licht te beffeien.

Wy gingen nu na den middagh weder voort, en ontmoetten desavonts het volk van den broeder des Hartogen van Laer, waer by 15 Kafuaes met vrouwen waren. Het dorp Ten negen uren quamen wy aen het dorp Oed-joen. Oed-joen. Wy hadden volk vooruit gezonden om voor ons verblyf te verzoeken in eenen tuin des Konings, die daer is, waer in begraven legt de zoon van Koning Sultan Hoffen Mameth. Dit graf wil men dat 280 jaren out is. Het fact binnen een kleen vertrek. De kift is van fteen, met hout overtogen. Daer legt een kleedt over heen dat tot op den gront hangt. Op den kift staat een Muts of Tulbant. Boven het gebouw staat een Koe-peltje. Het gebouw zelf heeft verscheidene benedenvertrekken, waer in wy zeer wel geherbergd waren. De ganche tuin is met eenen fteenen muur omtrokken.

Zoo dra de zon vanden volgendendagh gerezen was, begaven wy ons weder tot de vifchery, vangende in eene rivier, die hier nevens het dorp door de vlakte loopt, een zoode maar wenfch zoo van groote als kleene vifchen. Zoo deden wy ook den volgenden dagh, en troffen het zelve geluk. Om het genieten van welk vermaek en groote vryheit der plaats wy hier bleven tot na den middagh ten vyf uren. Toen trokken wy voort, en getogen over den

Het dorp moejelyken bergh Iman-fade, quamen wy ten negen uren aen het dorp, dat den zelven naam voert, daer wy ons ter herberge begaven, en de eerste warmte gewaer werden.

De eerfte dagh van Augustus ging in, wanneer wy het graf van eenen Heiligh bezagen, genaamt Imon Sadde Ismael, die daer nu 700 jaren, zoo men zegt, gelegen heeft. Voor zyn tombe hebben de Perfianen zulk een achting, dat zelfs geen Hartogen noch andere Grooten van den Houwer, die in eenigh bewint zyn,

daer vermogen nevens te gaan, maar gehouden zyn het dorp of wel het graf te myden: waer door een gunft geschiedt aan de daer woonende lantluiden, die geene geweldnaryen of overlasten van dusdanige Grooten onderworpen zyn. Dit graf beftaat uit een tamelyk groot gebouw van gebakken fteen, met een koepel overtogen, en met eenen muur omtrokken, hebbende ook een groote voorpoort, waer door men intreedt.

Ten 4 uren trokken wy weder van daer, en quamen ontrent 8 uren aen het dorp Ma-jien, daer de Heer Kaffelein zich met Het dorp zyn dochter ter herbergh begaf in eenen Ma-jien. vermakelyken tuin. Wy begaven ons binnen de karwanfera, die daer dicht tegen over flaat. In dezen tuin vond ik een kruut, genaamt Chef-tereck, zynde een Het kruut plant 4 of 5 voet hoogh, dicht met tak-Cheftek en bezet: waer onder groote bladeren waren. Aen de takken was een meeningte van huisjes, in welker elk 4 zaden waren, licht kaftanjebruin van kouleur. Men verneemt 'er eenen fterken reuk van, die meeft van de bloem komt, die kleen is, veel al wit, of blaeu, en purper, waer onder root gemengt is, op de wyze van den bloeffem der peulvruchten. De dorp-luiden weten 'er niets van te melden, dan dat dit kruut om zynen reuk, even als de bloemen, geacht is. Ik heb het afgebeelt op No. 182.

Hier kreeg ik ook eenen vogel, gevremde naemt Sjoerakan, zynde een foort van vogel. eenen Entvogel, ook zoo groot. De kop is geel, de bek roodt, de pooten ook met roodt getekent. Gy ziet hem afgebeelt op No. 183, en aangewezen door de letter D.

Ook schoot ik een vogeltje, hier gehouden voor een foort van Beckaffin, of Snip. Het was zwart, graeu, en wit over 't lyf, en had pooten, geheel ros. Gy ziet het zoo groot als 't was verbeelt door de letter E.

Des anderen daags vervolgden wy ten vier uren na den middagh onzen wegh, hebbende wel haeft den genoemden berg, waer op een aenmerklyke fterkte in ou-de tyden geweeft is, ter regter zyde, ontrent anderhalf uur van ons af.

In deze vlakke zagen wy zeer veel vee, en de lantluiden bezigh met fnyden of maeijen van het koorn, waer toe zy kromme meffen gebruiken, vattende met de flinke hofft zoo veel als zy in elke reis kunnen affnyden. Tot het wassen bedienen zy zich van kleine wagens met vier wielen. Hier loopen ze mede over het koorn, en

gaan op deze wyze te werk. Als het koorn gemaet is, ftape-
Behandelen zy het op eenen hoop: en als ze het ling van 't
zuiveren willen, leggen ze rondom de-Graen. zen hoop een laeg
van droogh koorn.

Dan # REIZEN.

Dan ryden ze'er over heen met een berdzjica of foort van eënen
rolwagen, en dat al in 't ronde, tot dat het grein daer uit, en het
fbroo gekapt is. Hier na schoppen ze dit fbroo in den wint, waer
door het zelve van het grein en d'overgeblevene airen gescheiden
wordt, wacijende het kaf en het gekapte fbroo wech, en val lende
het grein daer digt by neder door zyne zwaarte. Dan ziften ze het
grein met d'airen, waer door het zuiver koorn dan op eenen hoop
valt. D'airen, die nogh grein in hebben, worden uitgeklopt met
een hout, dat vry dik van hoofd, dogh onder plat is, ftaande de
steel daer van wat schuins op, op de wyze ontrent als by ons de
klophouten gemaakt worden. Zy noemen het Goezer-Kaeb. Daer
na ziften ze deze uitgeklopte airen, en zuiveren ze van het kaf.

Mee nigte van tenten zagen wy hier door het lant verspreit.
Ontrent den avont trokken wy de rivier Brandemir over door
middel van de gemelde brugh, by de twee andere bergen, daer de
fterkten, waer van wy gesproken hebben, op geweest zyn. Wy
namen ten 9 uren ons verblyf in de karwanfera Ab-germ, gele gen
ontrent een uur van deze brugh. Hier zynde begaven wy ons ftrak
naer het ge bergte, daer een zeer schoone klare fontein onder uit
de rots vloeit. Wy gin gen'er uit vermaak by fakkellicht neder
zitten, en zagen'er zeer veel vifch in, die zich onder de rotfen,
daer verdere waterlooppingen zyn, kan verbergen. Deze fontein is
ontrent 3 voeten diep, en de gront zoo helder, dat men alle de
vifchen zien kan. Wy worpen hun broot toe, dat ze gretigh wech
namen. Hier door beving ons de luft om hen met het net te
verschalken; het geen ons zoo wel gelukte dat wy in een worp 20
van hun bemagtigden, waer onder 3 of 4 waren, die eenen
gemeenen voet langh waren. Hier van maakten wy des morgens
den ontbyt, en bevonden deze vifchen overgoten met eene sauce
van boter en mostert, ten deele ook gefruit, vry goedt van fmaek.
Maar dit vermaak wert ons dier genoegh betalet gezet. Want als
wy des avonts na deze wangft wilden onze nachtruft nemen,
werden wy bespron gen van eenige duizenden van muggen, die
ons den flaep wel heeft benamen, en dwongen den tydt buiten de
karwanfera op eene andere wyze door te brengen. Van dit
ongemak waren ook niet vry de oppaffers der beeften, die het
bedt verla tende met alle de knechten danften, en zongen en
sprongen, om zich in bewe ginge te houden, en dus den nanacht
af te wachten, of'er miffchien hope was van dan minder geplaegt
te worden. Een van ons volk had ziche te bedde gehouden,

en was, dewyl hy zich niet wel gedekt had, des morgens
zoodanigh gelteld, dat men hem zonder lachen niet aenzien kon.
Maar meeft wert de jonge juffrou be klaegt, welker vleech ook

niet ver schoont was: schoon zy zich moedigh hield, gehart, als een jonge Amazone, tegen de ongemakken der reize. Geen meerder ruft genooten de paarden, zynde door dit gelpuis zoo aengetaft, dat vers cheide des morgens den hals vol bob bels hadden.

De dagh brak eindelyk door, en wy hier door van deze plaegh verloft vertrokken langs eenen anderen wegh, als voor heen door my genomen was, ry dende in deze vlakke byna een half uur langh over een fteene brugh, die weinig boven het lant verheven is, dogh op vers cheide plaatfen kleine boogen heeft. Het water froomt by wylen over deze brugh heen, gelyk over kleiner hier en daer, die van hout en aerde gemaakt zyn, de wyl hier vele waterloopingen gevonden worden. Men ziet hier heele streken velts met rys bezet.

Ten 10 uren des avonts quamen wy aan de karwanfera Poelegoor, daer wy eenen looper ontmoetten, van Gamron aan den Heer Kaftlein afgezonden: uit wien wy verftond en dat de Weduwe des Directeurs Wichelman den 12 deze maent overle den, en dus in korten tydt haren man ge volgt was. Hier vonden wy weder zoo veel muggen, dat ons niet mogelyk was den brief te lezen. Waerom wy befloten verder op te trekken, en een beter verblyfplaats te kiezen. Dus geboden wy den briefbrenger te rugh te keeren, en ons te verzellen. Wy quamen hier op na korten tydt in het fteenagtigh gebergte, en 2 uren na middernacht binnen de karwanfera Baetis-gaedie, zeven uren afgelegen van de leffe verblyfplaats, en 2 uren van Zjie-raes. Deze karwanfera is van fteen gebout, en heeft goedt gemak voor de reizigers. Wy vonden'er ook weinigh muggen.

Wy verzonden den 4 der maent ten 4 uren na den middagh den looper met de brieven, die te Spahan wezen moften, en vervolgen kort daer aan onzen weg, zoo dat we ten 8 uren binnen Zjie-raes aenquamen. Hier gingen wy in het huis, dat den Heer Kaftlein toebehoorde, ter herberge, daer des morgens daar een Va der Petro d'Alkantera den Heer Kaftlein quam verwelkom en. Ik ging ook des namiddags met onzen Schafmeester dezen Geestelyken begroeten, en vond den ge melden ouden vader in goede gezontheit.

Den volgenden dagh quamen de Koop luiden, die met de Maetschappy handel dryven, den Heer Kaftlein vinden, die na den middagh van den voornaemften, ge- # CORNELIS de BRUINS

genaamt Hazje Nebbie met eenige vereeringen befchonken wert, bestaande in veele kleene flesjes met oliën van Sandelhout, en uit eenige bloemen getrokken, in fteffen met Rooswater, en andere gedistilleerde wateren, fuiker, banket, en meenigte van vruchten, als Meloenen, Watermeloenen, Druiven, Appelen, Peren, en wat des meer van dien aert is; waer voor de brengers een deftige

beloning in gout ontvingen. Den volgenden dagh quamen ook andere Perfiaenfche Koopliuden, welker eenige zeer grooten handel dryven zoo met onze Maetschap-pye als elders.

Op dezen namiddagh reden wy met de gewoonlyke flatelikheid met den Heer Kaftlein naer den gemelden Hazje Nebbi, die eenen handel dryft, daer geen andere tegen op mogen. Volgens de gewoonte dezer landen werden wy met heetendrank en fuikerbanket onder het rooken van de Kaljan of Tabakfles wel onthaelt by een springende fontein in het huis van dezen Heer, dat een van de fraeïste huizen der stad is. Men verzogt den Heer Kaftlein zeer ernstig hier eenige dagen te ver-toeven, zoo om buiten de ftadt vermaak te gaan nemen, als om met maaltyden onthaelt te worden. Welk verzoek met hartelyke dankzegging afgeflagen zynde, vertrokken wy weder naer onze herberge, daer op den 8 der maent des morgens al vroegh twee loopers aenquam, af-gezonden met brieven van Spahan, waer op het antwoord voor den middagh nogh naer Gamron verzonden wert.

XLVII. HOOFDSTUK.

Vertrek van Zjie-raes. Vrchtryke tuinen te Tada-woen. Heidensche wooningen. Komst te Jaron. Gelegenheid der stad. Meenigte van Dadelboomen, en de inkomsten der zelve. Wilde Pistatsi- en Terpentynboomen. Overblyffels van oude Sterkten op den berghe Beries. Heete winden. Aenkomst te Laer.

HIER op verlieten wy dezen avont na den onderganch der Zonne de stad Zjie-raes, en spoeden geflachigh voort door de vlakke op zeer goeden wegh. Na twee uren rydens togen wy over een ten deele verbroke fteene brugh, genaamt Pol-fassa, waer onder wy tegenwoordigh om de groote droogte geen water vonden. Hier dicht aen legt een bergh in de vlakke, van alle de andere bergen afgescheiden, en zich een groot ftuk wegs uitstreckende, dien wy ter flinke zyde lieten leggen. Ontrent twee uren na middernacht quamen we binnen de karwanfera Babba Had-jie, een gebouw geheel van fteen, leggende dicht aen het gebergte ontrent 5 uren van Zjie-raes af.

Des morgens van den negenden der maent bevond zich de Heer Kaftlein eenigfzins onpaffelijk door de koorts: dat ons deed befluiten tot het verdeelen der manfel of dagreis, die in agt groote uren beftaen moeft, en op de helft van den weg in eenen tuin rufte te nemen. Wy deden zoo, en vonden over wegh vele lucht-platen en tuinen, en raekten vervolgens over het gebergte, van waer men de vlakten van Zjie-raes, en de stad zelve by helder weder zien kan. Wy trokken in

de vlakke voort tot aen het dorp Paroe, Het dorp een half uur van den gemeenen wegh afgelegen. Wy quamen'er een uur na den middagh aen in eenen tuin, die met eenen muur omtrokken was, en daer een vloeiend water door liep, waer in wy eene nighe krabben vingen. Ik bevond dat de meefte luiden in deze plaats ezeldryvers waren. Wy gingen des anderen daags na den middagh weder op wegh, en ge-raekten ten 9 uren binnen de karwanfera Mofte-farie, dus genoemd naer het bygelegen dorp. Hier begaven wy ons aenflonts by fakkellicht op de vijfchery in een rivier, die daer nevens loopt, en vingen een schoone zode van groote en kleene karpers, daer wy ons des anderen daags mede vrolyk maakten, wanneer wy van onze dienaren nogh eenige andere met den hengel gevangen, nevens eene krabben ontvingen. Hier ontrent vonden wy verscheidene dorpen, waer uit vele lantluiden met hunne tenten en vee zich in de beste streken by de water-loopingen nedergeflagen hadden.

Ten zes uren trokken wy weder voort voorby meenigte van huizen, van riet en diergelyke stoffe opgeflet, die dus in de lengte een groot dorp uitmaakten. Wy namen onzen wegh al Zuitoof aen, meeft over # REIZEN.

over fteenagtigh gebergte, tot dat wy een uur voor middernacht ons nederfloegen in de karwanfera Paey-ra, waer ontrent verscheidene dorpjes leggen. Nu waren we vier uren van de plaats, daer we onze nachtruft genomen hadden. Hier vloede een kleine rivier door het lant, langs welke op het gebergte vele Wilge-en wilde Vygeboomen ftonden, ook wilde Saly. De vygen, ons in een scho- tel toegebracht, vonden wy licht geko- leurt, en niet onaengenaem van smaak.

Den twaelfden na den middagh vorderden wy onze wegh, en vonden na weinigh tyds eenige hoopen van fteenen overgebleven van eene ftaat, die wel eer daer zoude geftaan hebben. Dus berichtte men my, die geene tekens van eenige grontleggingen daer aan kon bespeuren. Verscheidene dorpen en tuinen vertoonen zich ter rechter zyde naer het gebergte.

Het was een uur voor middernacht, als we quamen aan de karwanfera As-mon-geer, gehcel van fteen gebout, nu zes uren gevordert zynde over eenen wegh ten deele heuvelagtigh, ook over gebergte vol fteen, en door eenige goede vlakten. Den 13 werden ons uit de dorpen, die naer het gebergte leggen, toegebracht versche vygen, druiven, en limoenen. Hier zynde vond ik een kleine wilde bergkat, van koleur als een Ciperfche kat, hebbende hooge pooten, en lange groote opftaande ooren, en een ftaat byna als van een rat. Ik zag, als ze zich likte, dat haar tong niet zoo fcherp was, als die van de gemeene katten.

Ten 6 uren na den middagh gingen wy weder op wegh voorby vele luthoven en tuinen, en quamen ten 9 uren op het gebergte in een tuin van den wegh afgelegen, daer wy onder het geboomte onze

ruffplaats namen. Wy hadden nu drie uren afgelegd, en hielden ftill omdat we de dagreizen te groot oordeelden om in twee deelen te fplitfen. Ook begon de warmte te naderen, waer door eenige van onze dienaren, ook de dienftmaegt, onpaffclyk werden. Deze tuin is gelegen in het dorp Tada-woen, dat zeer groot is, en alleen in tuinen befaat, waer in men vint meeningte van Granaet-, Oranje-, Vy- ge-, Perfik-, en hooge Dadelboomen, die nu alle met hun rype vruchten beladen ftonden, uitzeght dat aan de lefte nogh wat fchortte. Overvloedt van Meloenen vonden wy hier ook door den overvloedt van water, dat alom door de tuinen ge- leid wort, die hier door geweldig vrucht- baer blyven, zoo dat een groote meening te van vruchten naer Spahan te koop ge- bragt word. Zy zyn rondom met ber- gen bezet, waer door ze van verre de gedaante van een digt bofch hebben.

Een half uur van deze plaats ten Noort- ooften ziet men in de rotfen van dit ge- bergte, dat hoogh en fleil is, verscheide Oude grotten, die ik den 14 dezer maet voor grotten. den avont, als de hitte der zonne vermin- dert was, gingh bezichtigen. Ik vond aan eenige nogh een gedeelte van eenen voormuur, van fteenen en ciment famen- geffelt, loopende een final padt langs de fleilte der rotfen, die op het gebergte uit- komen, dat men aan wederzyden bespeu- ren kan. In de diepte tufchen welke ber- gen vloet een rivier, ontrent welke het beneden geweldig kout was, en hooger aen d'een zyde daer de wegh is, een an- dere kleiner waterloop. In deze spelon- ken, meent men, hebben de Gebbers of de vier Aenbidders hunne wooningh gehadt, waer over ik my hier na breeder zal uit- laten, dewyl ik uit Indie wederkeerende mynen wegh met vroedagt hier o- ver genomen hebbe.

Wy konden dezen avont niet befluiten tot vertrekken om een ongemak van koorts, die de dochter des Heeren Kaffe- lein op onze aenkomft was aengekomen, en zich zoo fchielyk verhefte, dat ze den volgenden nacht meeft buiten kennis lag. Dit ongeluk trof haren vader zoo zeer, dat hy zich niet van tranen kon onthou- den, en te vreezen flondt dat hy zelf haer nacht en dagh, dewyl hy haer tee- der beminde, de helpende hant zou wil- len bieden; dat zelf om ziekte van hem gewedt ware, dewyl hy een zwak man, en vele pynlykheden onderworpen was. Dit ongemak was te grooter, om dat de dienftmaegt, zelve ziek zynde, tot gee- nen dienft bequaem was. Wy vonden dan niets raedfamer dan elk naer ons ver- mogen op te paßen, en den goeden Heer de ruff aen te raden tot voorkoming van alle onheilen. Want het gingh nu met ons volgens het fprekwoort: Als het hoofd lydt, lyden alle de leden. Het ge- welt der ziekte duurde tot den 17 der maent, wanneer ze met den morgenfont in ruff raekte. Dit deed ons befluiten de Kafua door vier mannen te laten dragen, om de reis tot de ftaat Jaron voort te zet- ten. Wy namen dan agt wakkere man- nen uit het dorp hier toe aan, op dat vier van hun elkander verpoozen zouden.

Ondertuffchen quamen twee loopers van Gamron, die met de brieven, die te Spa- han moften zyn, aenfontts afgevaerdigt werden.

Dezen dagh wert ons een vifch gebragt Vremde zoo groot als een kleine kabeljaeu, waer vifch. naer hy geleet. Van die grootte hadden wy nogh noit eenen vifch gehad, nochte oit in Spahan gezien. Hy was ook van fmaak als de kabeljaeu. Waerom wy hem op de vaderlantfche wyze toebereden, en den ftaat daer van brieden. Hier

Vv 2 by # CORNELIS de BRUINS

by kregen wy een foort van karpers. Dus hadden wy een ordentelyk middagmael van vifch, na het genieten van welk wy een uur voor den onderganch der zon opbraken. Wy reden langh door eenen smallen wegh van het dorp, waer na wy voor een gedeelte vlakke kregen, en vervolgens fteenagtigh gebergte. Ons voortgaen was langfaem, om dat de Kafua door voetgangers gedragen wert, zoodat we eerst des middernachts binnen de karwanfera Mich-Geck-fogie geraekten. Wy hadden nu 3 uren afgedaan, en vonden ons hier rondom in 't gebergte.

Den 18 der maent trokken wy na den middagh weder voort over fteenagtige bergen, daer na weder over vlakten, ten deele over goeden wegh, verscheide Waterloopingen, en kleene bruggen. Des middernachts vonden wy ons binnen het dorp Fag-ra-baet, daer we ons verblif namen in eenen tuin fraei by uitnemelthit, om welk te beschikken wy ons volk voor af gezonden hadden. Deze tuin front vol Dadelboomen, in het midden verfiert met een korte ry van Zenaerboomen. Voor de rest waren 'er Vrugtboomen, Granaten, Queen, Oranjeappels, Peeren, zeer goet en mals van imak. De tuin was wel niet groot, maereen der fraeife, die ik tot dezen tydt toe in deze landen gezien had. Ook was'er een gebou aen, dat hoogh van verdieping, en dik van muren was, met twee fonteinen daer binnen. In het midden van den tuin front een groote fchoone waterbak met eenen aftortenden waterval, regt over het gebou, die door een fteene goot naer de fonteinen in het huis vloet, en met een den ganseh ten besproei. Deze Tuin behoort nu aan den Hartogh van Gamron, genaamt Mameth momien Chan, wiens vader dit gebou geflicht heeft. Zyn voorouders zyn ook al doorgaans Lant-voogden hier ter plaetse geweest.

Den 19 weinigh voor den onderganch der Zon begaven wy ons van daer, om nogh een uur voort te trekken tot by de stad Jaron; daer wy ten 9 uren binnen de karwanfera van den zelve naem onze ruft namen, ontrent 4 uren voortgekomen van de laetst gemelde karwanfera. Hier vonden wy eenen goeden Waterput, overdekt met een grooten fteenen koepel.

Zoo dra de volgende dagh begon te ryzen, begaf ik my naer de stad, die tamelyk groot, doch flecht van my bevon-den wert. Zy geleet beter een open dorp, staande de huizen, van aerde opgebout, meeft van elkander afgescheiden. Ik bezagh 2 of 3 kerkjes, waer in dienst gedaan wort, die'er heel simpel uitzagen, als hebbende maar een klein ver-trekje. De stad is heel vol bezet met

Dadelboomen, die met elkander de ge-Meenigte daante van een bosch vertoonen. Men van Dahout deze boom voor de beste van alle die hier te lande gevonden worden. Want de vruchten zyn niet alleen geeler en schooner van koleur dan de andere, maar ook van aengener zoetigheid en meer gekorrelt. Men reket de inkomst van elken boom, den eenen door den anderen, jaerlyx op 7 gulden. Als ze verhuurt worden, levert 'd een door den anderen ruim 300 ponden jaerlyx, komende yder pont naer onze rekening te slaan op drie duiten. Elke boom heeft van vier tot agt groepen, die eften boven den flam komen, hangende aan een even als een tros druiven. Alle deze groepen zyn byzonder groot. Uit deze vrugten befaat de stad wel meeft, dewyl'er geen koophandel omgaat. De befiering der zelve is tegenwoordigh by den Hartogh van Zjie-raes, genaamt Ibrahim Chan, die zich in persoon te Spanhan onthout, en door zyne fladthouders, zoo in Zjie-raes als hier, de stad regeert. Ik tekende haer gezicht van de Noort-Gezicht ooftzyde, zoo als boven op de karwanfera gezetten was. De beeltenis gaat hier nevens. De stad strekt zich Ooft ten Zuiden tot by het gebergte. Hier bleven wy ook nogh den 21 der maent, hebbende de agt aengenome mannen affsheit gegeven en verlof om naer hun dorp te trekken, dewyl ze om hunne eige zaken niet verder konden mede gaan. Wy namen dan hier uit de stad 8 andere, om de jonge juffrou te Laer te brengen, dewyl ze nogh byzonder zwak was, hoe zeer ook de koorts afnam. De Heer Kaftlein zond ook uit dit inzicht eenen looper met brieven naar Gamron, op dat men hem van daer op het spoedigste een draegzetel toe-zond.

Dus namen we onze reis een uur na den middagh weder aen, en quamen na een uur tydts in het gebergte, dat men ten Zuitoosten over trekken moet. Deze bergh wort genoemd Jaron. Hy is byzonder hoogh. Wy gingen nu op dan af door kromten in vele draejingen gekronkelt, voorts door fteenagtige en veeltyts moeiljyke en gevaarlyke wegen der roften, dat ons meeningmael nootzaekte van de paarden af te flygen.

Den 22 met het ryzen des dageraets waren wy halver wege, daer de fteilden een groote streek met eenen fteenen muur omzet zyn. Ook is de gront met fteenen belegd, strekkende voor een brugh. Op dezen bergh syn verscheide groote waterbakken met fteen overdekt; maar nu was'er geen water in, dat by wintertydt zoodanigh tuschen het gebergte vloet, dat de wegh op eenige plaat- # REIZEN.

JARON.

plaatsen bijna onbruikbaar is. Men ziet hier vele wilde Pistatfien en Terpentyn-boomen, die veel gom uitleveren. Ik vond daar een balleken aan als een okker-noot, door de hitte der Zonne zoo gedroogt, dat ik het bequameiyk bewaren kon. Het was ontrent negen uren, toen we den bergh overgeraakt waren, zoo dat we een uur daer na binnen de karwanfera Zja-talle aenquamen. Deze karwanfera is deftigh van steen opgebout, en zeer bequam om de reizigers te herbergen. Zy legt in een vlakte, rondom met bergen bezet, en is 5 uren af van de plaats, daer onze leste nachtruft genomen was.

Weinig na middernacht trokken wy weder voort, ten deele door vlakten, en voorts door gebergte, doch niet zoo hoogh, als het vorige, hoewel we hier en daar moeilijker wegen, en die den beeft en ongemakkelyker vielen, ontmoetten.

Met het aankomen van den morgen- font quamen wy aan een fontein, daer het water van boven langs het gebergte afvloeit. Toen gingen wy nederwaert in eene vlakte tuffchen de bergen, langs eenen zeer steenagtigen wegh.

Als wy ontrent 8 uren aan de karwanfera Mon-feer quamen, ontmoette ons daer een Karmelyt, die van Conge te Gamron gekomen was, wiens medebroeder op de reize zyn been gebroken had, daer hy aen gestorven was. Hy zelf had drie maenden krank gelegen, en was nogh niet geheel herfstelt, echter geschikt naer Spahan.

In deze karwanfera floegen wy ons na het afleggen van vier uren neder. Zy was eerft voor weinigh jaren van steen gebout. Wy vonden 'er, hoe klein zy was, goet gemak in. Hier digt by legt nogh een vervalle karwanfera, en daer regt voor een opene tuin, verzi en van rode en witte vruchten, die ons in een schotel opgediit werden. Zy waren meeft alle ryp. Oranjeboomen waren 'er ook vol zoete appelen, wel groen nogh, maar echter vol fap. Hier nevens loopt een zeer goet water. Onder dit geboomte vond ik bladeren van kruiden, waer van de onderfte aan de plant een span langh, en de helft minder breed zyn, zynde de bovenste veel kleener. De stelen zijn omzet met ee-Perfiaanse plan-nige zagte wolligheid. De Perfianen noemen deze bladen Goes-Sontoor, often Ka-. # CORNELIS de BRUINS

Kameeloren. Men weet 'er de kracht niet van. Nogh was 'er een plant zoo hoog als een mans lengte, genaamt Zja-raek. De bladeren hier van met botter bestraken dienen om gelegd te worden op armen en beenen van luiden, die 'er wurmen in hebben, gelyk vele zodanige Gamronfche ziekten in zwangh gaen. Waerom ganche boomen van deze plant daer aengefokt worden.

Daer is een gewas aan als een komkommer, loopende wat krom en puntigh. De bloeßem, die'er boven een zit, is ros en wit. Gy ziet de ganche figuur daer van verbeelt op No. 184.

Weinig na middernacht togen wy weder voort al gedurigh door fteenige vlakten, en quamen in den morgenfont aan het dorp Dombanje, verdeelende ons in verscheide huizen, dewyl de karwanfra daer vervallen is. Wy waren nu 3 uren gevordert, zynde al Oost-Zuitoofte aengegaan. Toen keerde ik een half uur te rug, om op eenen daer gelegen bergh ten Weflyde de overblyffels einer fterkte, die in oude tyden daer geweest was, te beschouwen. Deze bergh is wat van de andere ten Weften afgelegen, frekkende zich in de lengte van 't Oost-Zuitoofen naer 't West-Noortwesten. Hy is byzonder fmal van Noort Noortoofen ten Zuid Zuidwesten. Ik beklom hem, en vond boven eenen put in de rots gehouwen aan d'Ooftzyde, wiens mont 10 voet in zyn diameter hadt. Ik worp 'er eenige fteenen in, en bespeurde aen 't geluit, dat de fteenen in 't nederkomen maekten, dat hy niet zeer diep was. Dicht daer benevens ter Noortoofteyde flaat nogh een volte, die 19 schreden langh, en 12 voet in 't midden breed is, waer boven weinigh hogher noch een gebouw koepels wyze overig is. Het begrypt van bin nen in zyn diameter 27 voeten. Het is ront, en boven en aen de zyden ten dee le open, dewyl het verbroken is. Ten Noorden ziet men dezen bergh fteil, ten Zuid Zuidwesten een padt van 16 schreden, dat in 't midden 14 voet breed is. Het is voor een gedeelte rots, neemt zyn begin in 't gemelde rond, en fluit tegens het gebergte. Aen 't begin en 't einde is het veel fmall er. Ik tekende dit gezicht zittende op de lengte des bergs van d'Ooftzyde, gelyk het vertoont wort op No. 185.

De Zon ondergegaan zynde trokken wy weder voort door de zelve vlakte, die groot is en veel bezait lant heeft. Even buiten het dorp vond ik een schoone freek met katoen bezet, dat ongemeen hoogh ftondt: maar daer waren nogh geen knoppen aen. In den nagt vonden wy dicht aen het gebergte eenen

schoonen waterput, waer uit wy onze ledere fleffen vulden, dewyl wy door de groote hitte en warme winden alles le digh gedronken hadden. Deze winden waejen hier zoo heet als een vier, dat ik noit in eenigh lant meer ondervonden heb. Ook valt de hitte der Zon zeer laftigh voor de reizigers. In deze lantfreek leggen verscheide dorpen: en een begin eener plantaedje is'er by dezen put.

In dezen nagt befloot ik, om het ver driet van het langfaem voortryden, met den Heer Kaftelein zonder fakkellicht voor uit te ryden. Dit doende raekten wy ter regter zyde van den wegh, daer we eenigh volk vonden ter rufte leggen de in de tenten. Wy dwongen eenen uit den hoop met ons te gaen, om ons den rechten wegh aen te wyzen tot aan de rufplaets, daer wy een uur na mid dernagt (wy waren nu 5 uren voortgetrokken.) aenquamen. Dit was het dorp Aes-Zje rafie. Maer dewyl'er geen karwanfra was, namen we ons verbyf in een tamelyk goetd huis. Het water dat

hier was vonden wy zoutaghtig. Op de wanden van dit huis vond ik veelenamen van reizigers geschreven, en onder an dere ook deze woorden: HIER IS DE HEER DIRECTEUR JOANNES KREITS OVERLEDEN IN DEN JARE MDCXC. DEN XXIX VAN MEI. Dit was geschiedt in den optogt van den Heere Joan van Leenen, buitengewoon Raedt van Indie, gezonden voor Ambaſsadeur wegens de Maetschappe aen het Hof van Spa han. Van welk Gezantschap deze Directeur de tweede perfoon was. Hy legt buiten dit dorp begraven zeer simpel, en zonder eenigen fteen op zyn graf. Deze plaats is zeer groot vol tuinen waer in vele Dadel-en andere boomen zyn. Voor ons vertrek van hier kregen wy loopers met brieven van Spahan en Gamron. Na het afvaerdigen van welke wy den 26 der maet, een uur voor den ondergang der Zon, weder voortreisden, gera kende met den avont in het gebergte. Hier moften we over trekken door fteen agtige en vele fmalle en flechte paden. In de vlakte gekomen en eeneige dorpen doorgetogen zynde bleven wy in het dorp Bieries, daer we een uur na middernacht aengekomen waren, binnen de karwanfra, die groot en wel van fteen opgehakt is, na dat wy nu weder 5 uren afgelegt hadden. Het dorp is groot en van goede huizen verzien, alle bezet met Dadel-en andere boomen. Een half uur daer van daen ziet men de overblyf fels einer oude fterkte, en voor al eenen muur, die om den bergh loopt. Een weinigh boven op den bergh ziet men'er ook

Grafplaats van den Directeur Kreits.

Het dorp Bieries. # De Plant Zja-raek # De overblyfsels eener oude Sterkte.

185.

The ruins of an ancient fortress are depicted in this engraving, showcasing its weathered stone walls and remnants of defensive structures perched atop a rugged hill. The upper portion reveals the crumbling ramparts and a partially collapsed tower, with visible traces of masonry and fortification details that hint at its former strength.

186.

The lower illustration presents a broader view of the site, revealing the fortress's strategic position on a rounded hill. A fortified wall encircles the summit, while below, modest buildings and palm trees suggest habitation or agricultural activity in the surrounding area. Two figures are visible near the base, providing a sense of scale to the imposing structure.

REIZEN.

ook blyken
van. Men

noemt dit
geflicht
Koetel Beries,
of fletkte op
den bergh
Beries, naer
de plaats daer
by gelegen.
Ook is'er een
diepe
waterput
overigh,
gehouden uit
een rots. Het
gezicht hier
van tekende
ik van de
Noort
Ooftzide uit
de
karwanfera,
gelyk het zich
op N°. 186
vertoont.
Eénige huizen
en
Dadelboom
van 't dorp
ziet men voor
aan.

Den
volgenden
dag trokken
wy, eer de
Zon op was,
weder voort
over eenen
vlakken en
goeden wegh,
en bragten
het ten 10
uren aan het
dorp De-
hakoe in een
goede fteene
karwanfera,
gelegen 3
uren van de
lefte
ruftplaats. Dit
dorp is groot

en fraai, vol
Dadel-en
andere
boommen. De
meeſter der
Laftbeeften
deed ons hier
goede fiere.
Waer na wy
kort voor den
ondergangh
der Zon
weder van
daer
ſcheidde.
Toen trokken
wy in de
vlakte voorby
een fteene
karwanfera,
leggende by
een dorpje.
Het gebergte
over zynde
vonden wy ter
flinke zyde te
gens het zelve
ter halver
wegh eenen
watermolen
met
verſcheidene
verhoogingen,
en boven aan
eenen
grooten
waterbak,
waer in het
water van het
gebergte door
middel einer
fmalle gootzy
nen loop
neemt, en
beneden ook
door zulk een
goot ten deeſe
door het lant
geleid wort.
Vervolgens
zagen wy vee
le

luftplaetsjes
en tuinigen
dicht by een
leggen tot
aan de stad
Laer, daer wy
door reden
tot in de
karwanfera,
die aen gene
zyde lagh.
Het was nu
een uur na
middernacht,
en wy
bevonden dat
wy nu met
voortreizen 4
uren
gevordert
waren.

XLVIII. HOOFDSTUK.

Beschryving van Laer. Meenigte van waterputten. Inba-ling van den Heer Kaftlein. Aengename Karwanfera. Komst te Gamron. Aankomst van Batavische schepen. Nieuwe Gouverneur te Gamron. Zware ziekte des Schryvers.

De stad Laer is eigentlich een out Koningryk, om het welk onder te brengen de Perianen veel werx gehadt hebben. Het is nu nogh eene der vermaardste koopsteden, waer in vele zyde stoffen gewezen worden. Men maekt hier ook de beste loopen voor roers van geheel Perfie, waerom de meefte ook hier van daen komen.

Ik begaf my tot het naukeurig be- zichtigen der stad, waer ik de we- gen zeer vlak en effen vond, zynde uit eenen harden zantgront. De meefste huizen zyn hoogh opgetrokken, waer van eenige eenen windvang, eenige ook wel twee hebben. Het voornaemfte gebou is de Bafaer, staande ontrent in het midden der stad. Zy is groots van fteene opgebout, hebbende boven een volte, en verziën van fraeie winkelplaat- fen. Zy is 216 schreden langh. In het midden heeft men wederzyds een party, die zich beide een goetd stuk wegs heen strekken op de zelve wyze. Aen het einde dezer Bafaer ziet men een fraeie vierkante plaats, daer de Ra-goene, of het Trommelhuis boven de poort der Ba- faer komt. Daer tegen over staat een groot en ruim gebou met een fraeie voor- poort. Dit is de woning van den Har- toggh, genaamt Ywaes Chan. Het Kaf- teel van fteene gebout legt binnen de stad op eenen grooten hoogen rotsbergh, daer het boven heel wyt om

loopt. Rondom de stad is als een bosch van Dadelboom, ook Oranje- en Citroen- boommen, die zeer klein zyn, nevens veel ander geboome: waer door veroir- zaekt wort dat men de stad van buiten maer voor een gedeelte zien kan. Ge- zeten boven op de karwanfera teekend ik de zelve af. Gy ziet hier een gedeel- te verbeelt van de Ooft Zuid-Ooftzide, daer het Kafteel zich boven op den berg vertoont. Ter flinke zyde strekt zich de stad nogh verre heen, maar kandoor de meenigte der Dadelboom niet ge- zien worden. Vorders legt zy open als een dorp, wydt en zydt uitgepreit tuffchen het gebergte. Veele Kerken zyn'er, maar van geen groote waerde. De voornaemfte, die een grote koepel heeft, wort genoemd Pier Panon naer eenen hunner heiligen. Veel water- bakken zyn'er tot het gebruik van drin- ken, en andere nootwendigheden. Zy zyn alle met fteene koepels of lange vol- tens overdekt.

Dezen dagh verschenen twee personen om den Heer Kaftelein wegens den Her- toggh te bewellekomen met verzoek van eenige dagen te willen blyven, op dat hy hem zelf in perfoon mogt komen begroe- ten. Zy voegden daar by, dat de Har- toggh, # CORNELIS de BRUINS

LAER.

togh, indien hy eer van zyne aankomst ware verwittigd geweest, hem zou 't hebben doen inhalen. Maar de Heer Kaftelein floegh dit dankelijk af, nadien ons vertrek geen uitflit lyden kon. Een voor naam Koopman zond ook geschenken bestaande in vier byzonder fraje bakjes, in Granaetappelen, Perfikken en Dadels; waar van de bringers eene vereering ontvingen. Hier op quam de Koopman zelf ons Opperhoofst begroeten, en wert naar de gewoone wyze ontvangen en onthaait.

De zon gedaalt zynde trokken wy weer der voort door een schoone vlakte, langs een groote streek van huizen en boom, die als aan de stad vereenigd stonden. Vervolgens togen wy door verscheidene dorpen, waar onder een zeer groot was. Een uur was het na middernacht, toen wy quamen in de karwanfera Baftja-pariaeuw, gelegen 4 uren van de stad. Dogh daar was niets te bekomen, dewyl deze plaats rondom in woest geborgte lagh. Den 30 trokken wy weder voort, meeft over fteenagtige vlakte en weinig gebergte. Ten deele hadden we ook eenen zantwegh. Driemalen togen wy door een kleine rivier, nu maar een waterloop, waar van het water by wintertydt overvloedigh stroomt. Wy gingen Ooftwaert aan, en twee goede uren gevordert zynde quamen we aan de karwanfera Bafiele, daar wy de Kafua een half uur inwachten. Toen voortgetogen geraakten we een uur voor middernacht in de karwanfera Bafta-paryonw, die klein en ten deele vervallen is, maar waar by een oude Vrou zich gedurigh ontbout, en verscheidene nootlykhe den, die ze uit de bygelege dorpen krygt, te koop heeft. Dit is 4 uren van de left e rufplaats. Aen alle oorden

hier ontrent zyn vele overdekte waterbakken, waer in het water zeer goet is. In deze land terleidin den zeker wort veel arbeids aangewend tot gen.

Meenigte van wa-terleidingen maken der waterleidingen, en het graven van putten, dewyl zonder water noch menschen, noch beesten beftaan kunnen. Hier uit kan men afmeten hoe groot een agting deze volkeren hebben voor levendige bronnen, die van outs altijd in waerde geweest zyn. Men ziet hier van een voorbeelt in Mofes eerste boek ter plaetse daer Ifaak de waterputten opgraft, die ten tyde zyns Vaders gegraven, en na zyn doot door de Filistynen gestopt waren. De heilige schryver verhaalt wyders, hoe zy daar groeven, eenen put met levendigh water vonden, en des wegen met de Herderen van Gerar in geschil raekten.

De warme winden en hitte der lucht had- # REIZEN.

We had now been caught, and could not find better places to stay, so we continued our journey. We traveled for six hours through flat terrain, with dry air and a damp smell that is common here. In the evening, we passed over rugged mountains and difficult roads until we reached the town of Gormoet, or rather, in two small caravanserais, which took us five hours from our last resting place.

The next day, we set out again through flatlands and stretches full of date palms until we arrived at a village. We noticed that all the dates were stored in sacks as if they had been plucked recently, and the birds did not seem to be eating anything. We also crossed over some steep terrain without much water, but there was enough for us.

We passed by the town of Kafua or Draegzetel, which is located near Gamron. Two men were waiting here to take care of our horses. The young Juffrou had been sent ahead to prepare everything. We arrived at the caravanserai Tang-boedalon after two hours past midnight and stayed there for five hours.

Here we found Adriaen Bakker, the Pachuismeester, who was also the secretary and chief of Gamron, along with Mr. Kaftlein. Here we rested for an hour before continuing our journey. This caravanserai is small but beautiful, built on a hillside overlooking a river. We found it very pleasant here.

We passed through several waterways that flow under the ground in nearby basins. There is also an old watermill located ten Z.Z. West of this place, which was brought here to provide water for the town.

The following day, we continued our journey toward Oostwaert and reached the caravanseraï Goer-bafer-go-en after four hours from our last resting place. Here, the others received some fish, small fowls, and a flag from Bot, among other things.

We spent another day traveling through flatlands until we arrived at the town of Koreflon, which is located in the middle of this plain and is very large. We stayed here in a fine house belonging to the burgomaster, without having to pay for it. The weather was warm; I went outside under a tree but did not feel cold.

Even before sunset, we traveled through flatlands with many wild trees. Halfway through our journey, we passed by the river Koreflon, which had very little water in it during winter and became quite wide during summer. There is a bridge here that spans over four hours of travel; however, it is broken and unusable.

I went there myself and found that this bridge was seven feet high with arches above it. After passing by many houses belonging to Dadelakken, we arrived at the town of Gesje after one hour past midnight. We stayed here in a caravanseraï called Tang-boedalon for five hours.

Here, many women were present who offered us butter, milk, eggs, chickens, and other food items; however, the water was scarce.

We continued our journey for another day until we reached the town of Bandalie, where we stayed overnight. We rested here for five hours.

This building has four sides open so that the sea breeze can blow through it. The distance to the Persian Gulf is about 300 feet. It appears as a full sea.

Here were also the Tolk Varyn and five or six Benjaensche merchants who had come to wait for Mr. Kaftlein, bringing some provisions with them. On other days, we received fish, small fowls, and flags from Bot, among other things. # CORNELIS de BRUINS

ters, maar gemeen en klein. Voor drank kregen wy Engelsch bier. Ik ging dezen morgen aan frant om eenigh zeege- was op te doen, maar vond niets van eenigh belangh. Het was zeer heet: dan na den middagh verquikte ons de zee-wint. Het gemelde gebouw legt ten Noorden van de Perifische golf, die van het O. N. Oosten zich strekt naar 't W. Z. Weften naar Konge, dat aan de frant gelegen is. Hier ziet men regt in de golf het eiland Kismis leggen ten Z. Z. Oosten. Ter flinke zijde of ten O. Z. Oosten legt het eiland Lareek, tusschen welke beide de schepen doorvaren, die te Konge zijn moeten, en aan andere opwaart een leggende plaatsen. Tot hier waren wy O. Z. Oost aen gegaan, strekkende de weg verder naar Gamron Oostwaert aan ten deele langs de frant. Wy vervolgen met

den avont onzen weg, en aan het dorp Piere Soroe, of 't Visschers dorp genadert zynde ontmoetten wy een klein uur van Gamron den Heer de Klerk, feconde van den Heer Directeur, nevens den Fiskael. Eenige glazen wyns met elkander geledigt hebbende reden wy met onze fakkellichten te gelyk voort, zoo dat we ten tien uren te Gamron aenqua- men, leggende 3 uren van onze laatste rustplaats. De Heer Kaftlein gingh zyn verblyf nemen in de oude woninge der Maetschappye, en ik in een byzonder huis, dat egter ter beschikking der Maet- schappye ftondt. Hier vond ik op de reede 5 Engelsche en 2 Hollantsche schepen, welker een het schip Meidregt, en het ander een Galioot was. Hier by lagen verscheidene vaertuigen van het land. Den 8 der maent quam de Engelsche Directeur Mr. Lid met verscheidene andere heeren dier natie den Heer Kaftlein begroeten. Ik leide mynen pligt ook des anderen daags by den Engelschen Directeur af, die my beleefdelyk ontving.

Den 18 der maent met den morgen- front kregen wy een schip uit zee komen de in 't gezicht, dat kort na den middagh op de reede ten anker quam. Het was het jagt de Hartlooper, van Batavie voor af gezonden, waer op 5 andere schepen ftonden te volgen. Het had brieven aan den Heer Kaftlein, waer by hunne Hoogedelheden den Heer Kaftlein tot Directeur deze plaats aenftelden, om den overleden heer Wichelman te vervangen. Hier by werd den zelven heer zyne verzogte verloffing toegefaan. Met deze brieven quam de schipper na den middagh aan lant. Waer op de Heer Kaftlein aenftonds de gelukwenschingen wegens deze nieuwe bediening ontvingh. Hier op brandde men des avonts voor de woning eenige flukken geschut los tot een teken van vreugde: dat van onze schepen

op de reede leggende beantwoort wert. Dit duurde een wyl tydts en wert met den avontmaeltydt befloten. Den volgenden dagh wert weder van onze schepen geschoten. Het eerst flakte 11 schoten, het ander negen, en het derde zeven: waer op het eerste weder tot dankzegging driemaal losbrande. Dit alles geschiedde uit eerbewys voor den nieuwen Directeur. Den 26 vertrok weder een Engelsch schip. Ook quam het Engelsch Opperhoof met eenige heeren van die natie den nieuwe Directeur geluk wenschen.

Den 2 van October vertrok des nagts ons Galioot de Bode naer Bassura. Des anderen daags na den middagh kregen wy de 5 verwachte schepen van Batavie in 't gezicht, die des nagts niet verre van de reede het anker uit wierpen, en des anderen daags weder voorvarend op de reede quam. Ontrent den middagh quamen de floe pen aan lant. Deze schepen waren aangekomen onder het bewint van den Kommandeur de Boer, die voerende het schip de Liefde de wimpt van de voortsteng liet afwaaien. Op het schip, d'Ellemeet, gevoert door schipper Blauw, was de Opperkoopman Six, met de schepen geschikt naer Suratte, om daer de zaken, wegens de geschillen tusschen de Maetschappye

en die natie voorgevallen, te bemiddelen, en daer voor Directeur te blijven. Het schip de Reigersdael werd gevoert door schipper Jacob de Jongh, en 't schip Koningh Kareldoor Herman Stellingwerf. Op dit schip was de heer J. Baron van Larix, geschikt voor Opperkoopman naer Spahan, om daer nevens den heer Bakker als Mede-opperhoof te blijven. Het schip Volmaer werd gevoert door schipper J. Kroes.

In deze dagen wert hier door het bla-vreugde-zen op bazunen en getrommel groote tekens o-ver den vreught getoont, dewyl 'er in het begin dezer maent tydingh gekomen was dat Gouverneur tot nieuwen Gouverneur aengefelt was neur van Mameth Alie Chan. Waer op zonder uitftel van de Kasteelen en de punt 5 schoten met kanon gedaan werden: drie schoten ook van het Kasteel te Lareke, en van dat te Kismis; welke tekens van vreugde drie dagen onder gestadig gespeeld duurden. Deze Heer was voor 8 of 10 jaren nogh eens hier Hartogh of Gouverneur geweest, en had naderhand de zelve bediening bekleedt te Kirman of Ormana, van welke plaats al de wol komt. Daer is ook een zilvermyn. De vorige Hartogh Mameth Moemen Chan was vier maenden te voren afgezet wegens verscheidene klagen over hem aan 't Hof overgebracht, en tot nader orde zyn zoon in zyn plaats gestelt. Den 11 dezer quam hier

Komft te Gamron.

De Heer Kastelein aengefelt tot Direc-teur van Gamron.

Vreugde daer over. # REIZEN.

Stedehouder des Gouverneurs-in-gehaelt.

Ziekte des Schryvers.

Nieujaar-feest der Benjanen.

Hier aan Mierfa Moerella, om als tweede perfoon hier het bewint te hebben tot de aankomstie des Hartogen. Hy wert door her grootste gedeelte des volx ingehaelt, en op zyn aankomst ook het geschut van de Kasteelen geloof, ook orde getfeld dat niemant zou arbeiden, of iets ontrent de schepen geladen of geloft worden.

Den 12 dezer maent overviel my hier een zeer zware koorts, die den ganfchen nacht daer aan bleef duren, en den volgenden dagh nogh sterker zich verhief. Zoo dra ik de eerste bewegingh daer van gevoelde, dronk ik een goet glas allemwyns, en begaf my naer den zeekant, hopende door dit gaan de qual af te zullen keeren. Maer vergeefs: want wederkeren-de moft ik te bedde gaan leggen. Midlerwyl ging de Heer Kastelein den nieugekomen Stedehouder Mierfa Moerella begroeten, terwyl eenige schoten

voor zyn woninge gedaan werden. Kort daer aan quam deze heer op zyn beurt den nieuwen Directeur bezoeken, en wert, evenals hem gebeurt was, onthaelt.

Middlerwylen bleef my de koorts by, die ik 2 of 3 reizen met myn gewoonlyk gebruik van allemwijn en met gaan zocht van my te wenden. Maer zy was veel te hartnekkigh, en beroerde my by nacht geweldig de herflen. Ik onthicht my naer myne wyze van doen van spyze, drinkende alleen het nat, waer in een hoen zonder zout gekookt was, voorts water met Tamarinde door een weinigh fluiker getempert. Myne kragten ondertuschen namen af, te meer omdat ik vaft raekte aan eenen loop, die my 60 of 80 reizen in een etmaal deed afgaan. Dit zoo tien dagen geduurt hebbende verliet my de koorts: zoodat ik toen eenigh vleesch van een hoen met het nat begon te gebruiken tot herwinning myner krachten, die zoo zeer verminderd waren, dat het gaan my geheel benomen was. Des moft ik myne volle genezing van den tydt afwachten.

Ondertuschen vierden de Benjanen hier hun Nieujaarfeest, waer op de Makelaers voor gewoonte hebben aan den Directeur, en die in rangh op hem volgen, een geschenk te doen, begiftigende yder volgens zynen flaat: zoodat ook de geringfte, die in dienst der Maetschappye zyn, van hun met een stukje flot, dat met gout of zilver is doorwerkt, beschoonken worden. Dan wekken zy ook vreugde door het aenteken van lichtjes. Dan komt ook de Directeur met eenigh gevolg hen begroeten: wanneer zy eenige kleine vierwerken aenteken, die zy in den beginne voor het gezelschap nederwerpen. De twee voornaemste make-laers (want men bezoekt hen allebeide) hebben hunne woningh in een tamelyk groot gebouw, daer egter weinigh kofte-lykheids in te vinden is, schoon zy groote rykdommen bezitten.

Den 21 der maent begon het hier zwart te donderen, waer op harde wint en regen volgde, die hier van pas nederviel voor den vruchttijd: zoo dat men den geheelen avont dankliederen hier over zongh.

XLIX. HOOFDSTUK.

Beschryving van Gamron. Ongezonde lucht en groote hitte.
Besluit des Schryvers tot vertrek.

Beschryving van Gamron.

GAMRON is van outs by de Portugezen Camrang genoemd: welke benaming gefproten is uit den grooten overvloed van Gamberi, of kleene fleurkrabben, die men daer vindt. De Perfanen noemen deze stad nu Bande Abbasse, dat is Abbaas haven: welken naam zy gekregen heeft toen Koning Abbaas Ormus vermeeftert hebbende ook Gamron onder zyn gebied bracht. Zy wort gerekent

200 mylen, of groote uren, van Spahan af te leggen. Zjie-raes legt van Spahan naer myne ondervinding twee of drie en zeventig uren, en van Gamron ontrent 113 uren: zoo dat dit famen maar zou uitkomen op 186 uren; waer in ik verder beveelt ben geworden in myne wederkomst in dit zelve Ryk.

Zy begrypt in haren omkringh een kleen uur, leggende geheel als een open vlek; en zich in de lengte langs den zeekant uitstrekende van het Oosten naer het Westen, of ten N. Oost en West Zuid-Westen. Aenmerkelyke gebouwen zyn'er niet. De meeste zyn flecht en ongezien. De voornaemste zyn de huisvestingen der Engelsche en Hollantsche natie. Zelf de woningh des Hartogen is zeer gemeen. Voor vremdelingen of zeeluiden is'er geen gemak of gierief altoos. Alleen vint men er eenige flechte kroegen voor het gemeen volk. De Bafaer heeft ook niets te beduiden. Men ziet 'er vier gebouwen van fteen, die hier voor kasteelen gaan, maar laeg, kleen, en ten deele vervallen. Een der zelve legt wat naer binnen in de stad. # CORNELIS de BRUINS

stad, en heeft een weinig geschut, om het groeten der schepen met eenen schoot te bedanken. Aen d'Ooftzyde der stad ziet men vele tenten van Dadelbladeren en andere takken der bomen opgesteld. Hier in onthouden en generen zich gemeene luiden. In de stad ziet men eenige Dadelboomen en weinige andere. Alle de voornaemste huizen hebben eenen Wintvangh, vele ook wel twee, op de wyze van toorens, tamelyk hoogh, ontrent in het vierkant opgetrokken; waer door de wint van alle zyden ontfangen wort. In het midden is het befloten. Elke der 2 buitenzyden heeft 3 of 4 smalle hooge openingen, die aen de 2 andere gemeenlyk minder syn, als zynde fmaller. Tusschen elke opening is een middelshot, daer de wint tegen aen fluit, en naer beneden trekt. Zoodat het daer by den minften wint luchtigh te zitten is. Hierom wort de middaglaep hier genomen, dien men des nagts boven op de vlakten der huizen neemt, zonder in het minfte van de lucht bechadigt te worden. Dit moet men verstaan, als het zeer heet is. Want de heete tydt voorby zynde, onthout men zich in de kamers. Deze Wintvange geven veel fieraedt aan de stad.

Van de twee woningen der Engelschen en Hollanders waert altydt een vlag tot een teken voor de aenkomende schepen. Het voornaemste gebouw is tegenwoordig de nieuwe Hollandse Woning, gelegen aen 't Ooftsen ten einde der stad. Zy is begonnen gebout te worden ten tyde van den Gezant Hoogkamer, die'er in den jare 1698 den eerften fleen aen gelegd heeft. Zy is nogh niet geheel voltrokken, maer byzonder groot, en ver zien van deftige magazynen, en schoone kamers, waer van eenige twee verdiepingen hoogh syn. Boven ten midden der vertrekken is een schoone onbekrompe zael, waer uit men, even als uit alle de bovenste vertrekken, die tot den Directeur, en den Tweeden perfoon behooren, zeer vermakelyk in zee ziet, spelende de wint door de ruime vensters heen.

Het gezicht dezer plaats tekende ik op een vaertuigh van het land, dat onzen tolk toebehoorde, als dichter aen de stad leggende dan de schepen. Zy is verbeeld door No. 187, wordende al wat kenmerkelyk met fyffers aangewezen. Het getal 1 vertoont het huis van den Hartogh; 2 het Kafteel; 3 de Franse huisvefing; 4 de Engelsche; 5 de Hollantse; 6 het ander Kafteel; en 7 de nieuwe Hollantse woninge.

Ten Noorden aen de lantzyde heeft men de graven der Europeers, waer van de aanzienlyxte, die al veel in getal syn,

verheven en met koepels overdekt staen. De menigvuldigheid der grafpteden kan niemand vreemt voorkomen, die weet hoe ongezond deze plaats is, wordende vele mensen door de quade lucht, vooral in de heete maanden, binnen korten tydt weggerukt. De heete koortfen regeren hier geweldig, die de menschen, eenen dagh te voren nogh fris en gezont, binnen 24 uren doen sterven. De maanden van October en November worden ook voor gevaerlyk gehouden, dewyl men gedurende de zelve vele menschen niet omkomen. De lucht is hier tweederhande, vochtig, en droogh: welke lefte gezond er en friffer is. Zoo dra die zich opdoet, is het water in weinigh uren koeler om te drinken, dat by vochtigh weder aen fonts warmer en onfmakelyk bevonden wort. Het beste, dat hier gedronken wort, moet gehaelt worden drie uren van Gamron met aerde kannen op Kame len en andere laftbeeften gebonden uit een plaats, genaemt Eylen, gelegen ten N. Ooftsen van de stad tusschen het gebergte, ontrent 4 uren van den zeekant. Deze plaats wort voor gezont en bequaem tot verblyf gehouden. Een ander flechter water nogh wort gehaelt een uur van de stad uit een plaats, genoemd Naeyban, dicht aen zee gelegen. Wy hadden gedurende myn verblyf in deze lantbreek verscheide friffe dagen: doch de hitte duurde echter dit jaar langer dan naer gewoonte, zoodat wy daer veel ongemak van hadden. Als zy hevig is, kan men het hier niet harden. Want zy woedt zoo sterk, dat zelf het zegellak, gelyk my verhaelt is, daer door fmelt. Om eenige verquikking te vinden in zulk eene bangheit en benaetheid laten eenigen, zittende in hun hemden, zich van boven tot beneden nu dan met water begie ten. Onze tolk had eenen waterput be neden in zyne woningh, om daer in te zitten, en dus een groot gedeelte van den dagh door te brengen. Zeker die het leven uit de zieken wech dragen, mogen hier wel onder de gelukkigen gerekent worden. Veel zyn'er ook die zware qualen uit de zieken houden, onder welke gerekent worden de wormen, die zich in de armen of beenen der menschen zetten, en daer als verstorven blyven, of uitgewonden worden, dat met gevaer vermengt is, zoo de wormen in het uit winden breken. Anderen worden aenge taft van heete koortfen, en syn in korten tydt gezont en doot. Zoo dat ik, als ik te zeggen had over iemand, die zich niet wel droogh, hem herwaert zenden zou tot zwaarder

straffe, dan hem in eenigh Rafphuis te lyden zou zyn. Echter schynen vele, zelfs aenzienlyke luiden, hier niet voor verlegen te zyn, staande de hoop van ryk dom

Sterfte in den zo- mertydt.

Tweederhande lucht.

Onverdragelyke hitte.

De nieuwe Hol- lantse woning.

Gezicht der plaats afge- kent.

Graffte- den der Euro- peers. There is no text present in the image to transcribe. # LAREKE, EN KISMIS.

Lareke, en Kismis.

187

188 # REIZEN.

dom te bejagen hun zoo schoon voor, dat de beeltenis der aanstaande rampen daer door benevelt wort. Met welke zoete dromen zy zich verheugen, tot dat de doot den schyn deze ydelheden wechneemt.

De schepen, die hier op de reede komen, ankeren een goetd half uur van de strandt; wordende de goederen door vaertuigen van het lant daer uit gehaelt, en zoo weder ingeschept, waer toe zy zoo na by de frant komen, als mogelyk is. Dit uithalen en inschepen geschiedt door arbeiders, die daer toe getfelt in het water gaan.

Eilanden. Ormus. De navolgende Eilanden leggen in deze golf. Ormus is het eerste, dat ten Z. Ooften ruim drie mylen van de stad legt. Het is voor dezen een vermaerde Koopstadt in Asie geweest in een Koningryk en eiland van den zelve naam, leggende in den mont van den Perifchen zeeboezem, dicht by de Zuidkuft van het Koningryk Perfie, hebbende gestaen onder zynen eigen Konigh, en bescherminge der Portugezen, die het Kasteel geleecht en neder geworpen hebben, dat zoo gebleven is tot het jaer 1622. Sedert hebben de Perfianen met hulpe der Engelschen het zelve belegerd en ingenomen. Na dien tydt is de stad zeer verminderd. Men laat vremdelingen niet gaerne daer in komen, en hout het Kasteel nogh in achtinge, als van gewicht zynde. Vremde schepen mogen ook niet dicht aan naderen, om geen achterdocht te verwekken. Aen dit eiland is ook een parelplaat geweest, die men zegt dat vergeven is.

Lareke. Een ander eiland, Lareke genaemt, legt ten Z. Zuidooften ontrent 5 mylen van de stad.

Een derde is'er, genaempt Kismis, Z. Kifinis. Zuidwest vier en een half myl afgelegen. Dit laatste is wel het grootste, begrypende in zyne lengte 6 of 7 mylen. Van daer wort het meeste hout gebragt, dat voor de stad, en de daer aenkomende schepen gebruikt wort. Het strekt zich heel naer Conge, tuffchen welk en het eiland Lareke de schepen kunnen doorvaren.

Op elk eiland heeft men een Kasteel. Twee der zelve zyn van geen belangh. Maer dat van Ormus is, als gezegt is, nogh in eenige achtinge.

De verbeelding van het gezicht deze Afbeelding der Eilanden op het water voor de stad wort vertoont op No. 188. daer Ormus aangewezen wort met de letter A: Het Kasteel op het uiterste van den Noordwestelyken hoek met B: Lareke met C: en Kismus, of liever een gedeelte van 't zelve, met D.

Nu naderde de tydt van vertrekken, dewyl het schip Mydregt, gevoert door schipper Jan de Haen, gereedt was om naar Batavie te zeilen, waer mede ik gezint was over te scheppen. Ik zond myn goetd dan aan een boort om twee dagen daer aen de reize voort te zetten, hoe flegt de toestand ook myner gezontheit was, zyn de nogh niet uit myn verblyfplaats geweest, als kunnende naeulyx gaan of faen. Echter dagt my beft de reize te vorderen op deze wyze. Want te lant te reizen liet myne onpaffelykheid niet toe, hier te blyven was vol gevaer, en de zeeucht hoopte ik dat my eenige verlichtinge zou toebrengen. Dus befloot ik in Godts naem my te scheep te begeven.

L. HOOFDSTUK.

Vertrek van Gamron naar Batavie. De Malabaersche Kuft. Kovers eiland. De Klippen van Sinte Maria. Een Engelsch schip onder Mangeloor. Dolfynen. Vliegende en andere visschen. Zeeduivel. Komst tot Kochin. Beleefdheid des Commandeurs.

In de floep gedragen, die door d'ondiepte niet dicht genoeg by ons kon komen. Dus riepen wy elkander het laatste vaerwel toe, en roeiden van voor de Hollantfche huisvestinge af. Ginsen weder deden wy het schip van Koning Karelaen, wiens Schipper onsdien zelve avond een boort quam bezoeken. Waer op onze Schipper zeven kanonschoten deedt flaken ter eere van den Heer de Klerk, en andere vrienden. Hier den laatsten dronk van affcheit genomen hebbende werden wy door de matroozen X x 3 # CORNELIS de BRUINS

Heere Directeur, en vervolgens van verscheidene anderen, dat onder de vrolijkheid by den wyn geschiedde, terwyl ik my vermoeit en afgemat tot rusten begeven hadt. Des nagts gingen

wy met den lant-wint onder zeil, nemende onzen koers Z. O. ten Zuiden tuffchen Ormus en La-reke door in den Perzischen zeeboezem, anders genaemt de zee Elcatif, zynde een groote zeeboezem of inham of binnen-lantsche zee tuffchen 't koningryk van Perfie, en het woest op gelukkig Arabie. Des anderen daags op den middag za-ken wy de kaep Monfandon N. W. ten Weften, en de kaep Jafques O. ten Zui-den, 5 of 6 mylen van ons af.

Den 29 hadden wy den wint Z. Ooft met braemzeils koelte, zagen de kaep Jafques O. ten Zuiden van onzen, en op den Houtbaci middagh het eiland benoorden van de Houtbaci aen den Arabischen wal N.W. ten Weften, en de Houtbaci Z. West ten Weften. Drie of vier mylen van den wal afzynde bevon-den wy ons op de hoogte of Noorder-breette van 25 gr. 38 min. de diepte op 60 vadem en waters.

De kapen Monfandon en Jafques.

Op den 1 van November en de volgende dagen was het weder wiffelvalig en stil. Dus voortzeilende quam wy den 7 op de hoogte van 31 gr. 10 min. stel-lende den koers O. Z. Ooft. Des morgens en den volgenden dag geen verande-ring van weder vernemende kregen wy de hoogte van 19 gr. 43 min: den 12 de hoogte van 17 gr. 53 min: en na den mid-dagh den wint N. ten Oosten, die fterk doorwoei. Wy wierpen het loot, maar vonden met 100 vadem tou geen gront, nochte ook de volgende dagen.

Den 15 der maent met het begin van den dageraet zagen wy de Malabaerseche kust van het Z. O. ten Oosten tot het Z. Oosten toe, 7 of 8 myl van ons, wy na-men den koers Z. Ooft, met eenen N.N. Oosten wint, die wakker doorwoei. Wy wierpen het loot, maar kregen geen gront. De zon ondergegaan zynde kon-den wy het lant door de dzygheit niet on-derkennen. Des nagts met flitse leiden wy het by den wint om de Ooft in de In-dische zee, by de Hollanders ook wel d'Ooftzee genoemt. De Spanjaarden noemen ze Mar di India: de Latynsche lant-befchryvers Mare Indicum. Zy is een groot gedeelte van den Oceaan, of groote zee, tuffchen de geheele Oostkusten van Afri-ca, de kuiten van Arabie, Perfie, Ooft-indie, de eilanden Sumatra, Java, en

anderen kleiner en Oostlyker gelegen eilan-den, ook het Zuidland.

Den 16 vonden wy met dyzigh weder de hoogte van 15 gr. 12 min. den 17, 14 gr. 49 min. den 18 stille, des nachts be-trokke lucht en weêrlicht, des morgens goet weder, inder veranderlyke winden. Den 20 was het zoo stil dat wy dreven, het geen ons meer te rug dan voortzette, omdat wy den stroom tegen hadden, die hier om de West ten Noorden zeer fterk gat. Den 22 in het zelve weder bevon-den wy nu den stroom om de N.W. ten Weften, en gingen N. West aen. Dit weder duurde noch al den volgenden dagh. Des nachts bevonden wy op 70 of 75 va-demen waters eenen waesachtigen graeuwen zantgront, zynde tuffchen modder en zant. Des morgens met den opgangh der zon zagen wy het lant

van Malabaer wederom. Wy flieden by den wint om de Ooft, en raekten over de diepten van 55 tot 50 vademen waters. Hier was de zelve gront. Op den middagh waren wy door flitse en tegenstroom genootzaekt het ten anker te leggen op 48 vademen waters. Wy zagen wel lant, maar konden het door de groote dzygheit en dikken nevel niet onderscheiden. De hoogte was hier van 15 gr. 35 min.

Den 15 twyffelde men, of men de kaep del Kama kon zien in het Z. Oosten, de-wyl wy verandering van water, maar geen gront hadden. Ik ftel egter vaft dat het die kaep geweest is. Wy raekten hier weder in het zeewater, en dewyl dien dagh de wint Oostlyk geweest was, en wy het Hoofd om de Zuid leidden, dreef ons de stroom weder van den wal af, bevindinge wy daerna dat de stroom om de W. N. West 14 of 15 mylen liep, en ons wel 60 myl van den wal affineet.

Op den 25 der maent kregen wy met dyzigh weder en flitse ontrent den onder-gang der zon den hoek van Anchedita O. ten Zuiden 3 of 4 mylen van ons, en van Anchedita O. ten Zuiden 5 of 6 myl. Hier waren wy op de hoogte van 14 gr. 17 min. Des nagts leidden wy het Z. Ooft ten Zuiden, heb-bende den wint N. Westlyk. Den 27 was met het opgaen der zon het Kovers eiland O. half Zuid 3 of 4 myl van ons; zynde des middags op de hoogte van 13 gr. 50 minuten het genoemde eiland O. ten Noorden naer gifting 2 mylen van ons. Met den ondergang der zon hadden wy het Zuidelyxte lant, dat te zien was, in't Z. Ooft ten Oosten, en het Kovers eiland in 't O.N. Ooft ontrent 5 mylen van den wal. Des nagts leidden wy het om de Z.O. ten Zuiden, en O.N. Ooft aen met weinig koelte, zynde op 30 tot 26 vademen modderagtige grondt. Den volgende dagh, als wy ontrent 4 mylen van den

De kaep del Kama;

De hoek Anchedita.

Kovers eiland.

Indische zee.

Perzische zeeboezem.

De Malabaerse kust. # REIZEN.

den wal waren kregen wy regen en stilte: zoodat wy ankerden op 19 vademen gronts, om door tegenwint en from niet agter uit te raken. Den 29 met het ryzen der zonne peilde men de klippen van Ste Maria in 't O. ten Noorden naar gifting anderhalf myl van ons. Maer dewyl de ftelte en tegenstroom bleef duren, bleven wy ten anker tot na den middag. Toen gingen wy met weinigh wint onder zeil Z. O. ten Zuiden aan.

Den 30 zagen wy met het opgaen der zonne een schip voor Mangelloor ten anker leggen. Wy waren naar giffinge 2 mylen van den wal op 16 vademmen diepte, en voeren voor den middagh voorby Mangelloor, eene plaats met eene kleine fterkte verziert, die de Holiantse Maetschappy toebehoort. Het gebergte is daer nogh vry hoogt, doch streek zich van daer landewaerd uit, en langs de frant ziet men 'er een dat zich veel lager opdoet. Na den middagh quam een plat geboomt vaertuigh van het lant met 10 Malabaren aan ons schip. Deze onderrechtten ons dat het gemelde-schip een Engels schip was, waer van de Schipper eenen brief aan den onzen geschreven hadt behelzende een verzoek dat dit vaertuigh met hem zeilen mogt, dewyl dit volk daermee naar Kananor ging, om van daer te lande eenen brief, dien zy had-den, te brengen te Kalikut, hoorende aan het Opperhoofd der Engelsche natie, dat daer lagh. Onze Schipper ftondt dit verzoek toe, en verzagh de luiden van het gene zy noodigh hadden.

Hier bevonden wy eene hoogte van 12 gr. 29 min. Met het dalen der zon had-den wy de witte wagthuizen in 't O. half Noort naar giffinge twee en een half myl van ons, en den hoek van Monstadelij in 't Z. Ooft half Zuid 3 of 4 myl, houdende den zelfen koers. Den volgenden dag verlieten ons de Malabaren, nemende hunne ftreek naar Kananor.

Ondertuffchen hadden wy by wylen het vermaek van verscheidene foorten van viffchen te vangen. In den beginne be-quamen wy Dolfynen, zoo met den harpoen als schelvishoek gevangen. Aen dezen hoek hechtten wy een bosje met vedertjes, dat wy met de lyn aeneen ftok gebonden nu in het water wierpen, en dan daer weder uit trokken. De Dolfynen dit ziende quamen by het schip zwemmen, zieinde deze vedertjes voor vliegen-de visjes aan, daer zy gewoon zyn op te azen. Deze visjes, om de Dolfynen te ontwyken, zetten zich gedurig tot vlie-gen boven 't water, dat ze een goedt ftuk wegs verre kunnen doen: dogh even-wel gedurigh nedervallende worden ze van de Dolfynen verraft en opgegrepen, ge-lyk ik dikwyls gezien hebbe. Verfchei-de dezer visjes quamen binnen ons schip vliegen, waer van ik 'er drie in Spiritus zette, om ze te bewaren. Een der Dolfynen, van ons gevangen, bevond ik dat ruim vier voeten langh was, en zyn kop 10 duimen dik, zynde onder langs den buik heen tot by het oogh geel met blaauwe vlakjes: de reft licht uit den blaauwen met schoone blauewe vlekken, inzonderheit ontrent den kop: de vinnen paersagtigh, groen, en wit gevlekt, met eenige geele vlekjes aan de uitsfite einden. Stervende worden van kleur als schoon porcelein, zeer fraei om te zien. De rugvin loopt van den hals geheel tot den ftaert: gelyk van halverweg den buik mede een vin tot den ftaert loopt. Onder het lyf by den hals zyn twee vinnen, en wederzyts aan den kop een, zynde de ftaert in het midden van een gescheiden, en flekende met twee lange punten uit: de kring om den ooghappel is meeft wit, de bek kleen. Zy hebben kleine tanden. De kop van het manne-ken is vry dikker dan die der wyfjes. Weinigh ingewandt hebben ze. Men be-reidte tot fpy's als kalbeljaeu. Aen

moo-ten gefneden krimen ook eveneens. Zy willen ook wel gefruit, en de ftaert ge-braden zyn. Zy zyn goet van fmaak, dogh wat droogh, en van binnen niet zoo wit als de kabeljauwen. De eerfte, dien wy vingen, was de grootste en fraefte van kleur. Dogh ik was in geen ftaert om hem af te tekenen, dewyl ik door myn ziekte aan myne oogh wat letzel gekregen had, waer door het ander ook ontfelt wert. Zoo dat ik geweldigh fukkelde, kunnende aen geen beter-fchap komen. Hier by quam het weder-keeren der koorts, die my nu en dan overviel, dat ik toefchreef aan de overtolligheid der fpyze, die ik gebruikte om het prangen einer hongerziekte die ik gekregen hadt. Want in den ftaert van gezontheit niet kunnende des morgens oit eenige fpyze gebruiken, omdat myn gewoonte daer niet toe strekte, konde ik nu driemael des daags volle maetyden doen. Myn ge-zicht hier door dus zwak blyvende schoot my in, nadat ik wel drie weken op zee geweest was, dat ik uit het vaderland ver-grootglazen, en wel 2 of 3 brillen met my gevoert hadt, om by voorvallende ge-legenheden my daer van te bedienen, als 'er eenige kleenigheden te bezichtigen waren. Deze glazen quamen my nu wonder wel te paffe. Want ik was gedwon-gen, om de ledigheit te myden, my veeltys nacht en dagh tot fchryven te be-geven, dewyl ik op het bed geen rust erlangen kon omdat ik aenftond een laftige jeukte over myn geheel lichaam gevoel-de, veroorzaakt door het root hout, een vierigheid my van de ziekte te Gamron gc- # CORNELIS de BRUINS

gehaelt overgebleven. Door behulp eenner bril bragt ik dan eenen der Dolfynen, dien wy weder gevangen hadden, op papier, wiens gedaente door het getal van 189 wort aangewezen. Aen het viffchen zynde kregen wy ook vele wel gevoede viffchen, waer van vele eenen voet lang waren, zynde een foort van zeebaerzen, daer ze heel naer gelyken. De zeeluiden noemen ze Looptmannekens. Over hun lichaam hebben ze bruin blaauagtige strepen eenen vinger breed heen loopen. Digt aen den staart zyn ze byzonder final. Zy houden zich geftadigh by het roer van 't fchip, waer ontrent wy ook dikwyls Ha-jen vernamen, die geen vyantchap tegen deze visjes voeren, maer in tegendeel groote gemeenzamheid met hun houden. Wy bereidden ze tot ons mael met faus, als men over de baers gewoon is te gieten, fruiten ook eenige in de pan. Veele fheden wy'er ook op, en beftroiden hen met peper en zout, en hingen ze toen te droogen. Dus zynze gebruit op alle wyzen goet. Eene van de kleenfte deed ik in *Spiritus*, om ze te bewaren. Gy ziet 'er de verbeelding by van op No. 190.

Hier na zagen wy by ons fchip eenen Zeeduivel, dus by het zeevolk genaamt. Deze viffchen zyn byzonder groot en van gedaente als een Tarbot, hoewel veel korter van lichaam, ook zodanigh van fmaak, als men my bericht heeft. Zy fpreiden hunne vleugels aen beide de zyden zeer verre uit. De kop fchynt voor by den bek wat spits te wezen. Achter uit den staart verftoont zich een langh final vlammetje, op de wyze eener fpielende flange, dat

zich in het water wit vertoont. De visch zelf is bruin met groote witte vlekken op 't lyf. Vremt quam ons voor zulk eenen grooten platten visch in het water te zien. Zyn lengte was naer gif-finge van 10 of 12 voeten. In de breedte, als de vlerken uitgetrekt waren, be-floegh hy eenige voeten meerder. Wy meenden hem den harpoen en elger in 't lyf te werpen: maer eer wy gereed wa-ren, verliet hy het schip, aen welks bei-de zyden hy zich twee- of driemael vertoont had. Onze schipper vertelde ons dat hy eens den harpoen in eenen had geworpen, maar dat de visch dit tuigh zoo van zich wist te werpen, als ware het niets geweest. Zy zyn zoo fterk, dat ze, indien ze met een lyn aan een floep valt waren, de floep zouden omtrekken. Geenen zoo groot als deze was had oit iemand van ons gezelfchap gezien.

De derde dag van December verscheen, wanneer wy de stad Kochin naderden, werpende ontrent den avont op een goetd uur affants het anker uit op zes en een half vadem waters. Wy roeiden met de floep aen lant, daer wy ten 7 uren optra-den. Wy vonden de poort der stad ge-floten, die aenfontts voor ons geopent wert. Vervolgens begaven wy ons naar den Commandeur, aen wien de schipper zyne brieven ter hant fletde. Deze Heer onthaalde ons met een braef avontmael, en begeerde dat ik des nagts om myne on-Compaffelijkheid my van zyn huis zou bedie-man-nen. Maar ik liever willende by myne vrienden en bekenden in de herberge zyn, vloegh het af.

LI. HOOFDSTUK.

Beschryving van Kochin. Vertrek van daer. De kaep Kom-meryn. Het eiland Ceilon. Adams piek. Komst tot Gale. Schadeleyke Krocodil gevangen. Zyn gedaente. Zeltsame Gedierten. Zeegewaff en Kruiden.

Ik vertrok dan, en den nagt overge-bragt hebbende begaf my weder naer den Commandeur, verzoekerde van hem het gebruik van een vaertuig, waer mede ik de rivier mogt overfleden, om aen d'andere zyde de stad te gaan affichet-fen. Hy beval aenfontts een schuit met zes roeiers gereed te maken, waer mede ik overgevoert wert. Aen lant getreden zynde bevond ik de plaats vol Klapper-en andere boom, die ik met vermaak beschoude, als zynde diergelyke van my noit gezien. Hier tekende ik het gezicht der fladt van de Noortzyde, zoo als die zich vertoont op No. 191 en wees al het Aficke-kenlyke met fyffergetalen aen. Dus wort door 1 betekent de Visschery der Maets-chappy: door 2 de wacht der Sterkte, en haer begin: 3 de punt Gelderland: 4 de Baeipoort: 5 't huis van den Commandeur: 6 de Kerk: 7 't huis van den Ka-pitein: 8 het huis van den Secunde: 9 de vlagh op eenen vervallen toren: 10 het

pakhuys der Maetschappy: 11 het huis van den Spysmeester: 12 de zolder, waer op de matrozen flapen: 13 het uiterfte van den muur, genaamt Toornwerk.

Deze stad beflaat een groot half uur in ha- # DOLFYNVISCH.

Kocci. # De Visch genaemt Lootsmanneken's

190.

The fish called *Lootsmanneken's* is depicted in the upper illustration, shown with its characteristic striped body and spiny fins resting on a sandy shore alongside various shells.

191.

Below, a coastal scene unfolds: several boats navigate the waters near a settlement of buildings and palm trees under a cloudy sky.
REIZEN.

Gelegenheid der stad. Bolwerken.

hare omkringh. Zy heeft twee poorten, waer van de eene is aan de waterzijde, daer men inkomt, genaamt de Baeipoort. De andere is de Waterpoort. Eer men daer aen komt, heeft men een waterkanael, dat uitgegraven is, waer in de vaartuigen der Maetschappye leggen. Hier nevens is de werf. Dan gaat men nogh over een lange houte brugh om tot de rechte poort te komen. Hier is de rivier, waer aen ik de stad aftekende, hare loop om het land en de stad gedaan heb- bende, op haar grootste en bequaemste voor vaartuigen, ja zelf groote schepen, om in te komen. De Bolwerken, die hier zyn, worden genoemd Gelderland, Holland, Zeeland, Utrecht, Vrieltant, en Groningen. De kleine punt by de Visschery heet Overysse. De woningh des Kapiteins staat op Stroomburgh. Aen de Zeezal van des Commandeurs huis is mede een punt, en nogh twee halve manen zyn'er tusschen andere werken. De plaats is van buiten en binnen zeer aenge- naem, bezet met goede huizen van fteen gebouw. Men ziet'er ook fraeie straten. Ook is'er een scheepsbouwerij tot gebruik der vaertuigen en gemak der gaende en komende schepen. De woning des Commandeurs is vry groot, verzien van ruime zalen en kamers. Die 'er tegen- woordigh het bevel heeft is de Heer Willem Moormans, geboortig uit den Briël, een man van zonderlinge beleefdheid, zoo dat hy ook onzen schipper verzagh van een weinigh van verscheidene soorten van groente, dat daer wel waet, maar zeer schaars. Tot vergelding deed men hem een vereering van koorn. Hier rondom is veel visch: vleesch ook in overvloedt, wat foort men ook begeert. Men koopt een koe voor 3 of 4 ryxdalers, een varken voor een of anderhalven ryxdaler: een hoen voor 2 ftuivers: eenen entvolg voor 5 of 6 ftuivers. Koorn en drank moet'er gebracht worden: dochh Rys is 'er overvloedigh. Deze

plaats staat ook onder den Commandeur. Zyn Secunde was een Opperkoopman, genaamt de Bitter. In 't gemeen is 'er een predikant. Wy huis- velkten in eene der fraeiste en grootste woningen by Bartram de Graef, Vendrig in dienst der Maetschappye. Ik vond hier twee soorten van munt. De eene wordt genaamt Funums. Vier gaan 'er in eenen Hollantfen schelling. De andere penningen noemen ze Bafaroeken, waer van'er 64 in een dubbeltje zyn.

Deze plaats legt op de hoogte van 10 graden. Het is een Koningryk, en voor deze een Bisschoppelyke stad geweest in Af- fein 't Westerdeel, ten Zuiden van Ooftin die op de Kuft van Malabaer, byna Zuidelyk en Noordelyk uitgetrekt. Ten Ooften heeft het een zeer hoog gebergte. Het geweest is uittermaten vruchtbaer, luftig, en bloemryk: zoo dat de vernuftige Antonides het met recht noemt.

Het vruchtbare Kochin, daer een gewenschte Mai Gedurig 't velt veroert met baere bloemluires.

Van outs heeft Malabaer gestaan onder het gebiet van eenen Keizer, zynde toen uitgetrekt van de Kaep Komeryn tot aan Mangelloor, daer het Koningryk van Chan- nara begint. Maar federt de doot des laatsten Keizers is dit magtigh Ryk, dat voorheen (gelyk my gebleken is uit een gedenkschrift, nagelaten door den Com- mandeur Hendrik Adriaen van Rede, by den Heer Jakob Lobs, die in zyn plaats gekomen is) zeveneneventig maal hon- dert duizent weerbaan kon uitleveren, in meer dan dertien Koningkryken, alle van Oppervorsten beheercht, gesplitst. De voornaamste dezer Vorsten is de Konin geh van Kochin, als gesproten uit de linie van Cheram Perimal, en den grooten Samoryn.

Meer niet heb ik om de korthed myns verbyfs hier kunnen vernemen; zynde my dit nogh gezegd dat men de bene- denlanden kan doorreizen over groote en kleine rivieren, die bevaaren worden.

Dezen middagh waren wy weder van den Commandeur onthaalt, en des avonts met den onderganch der Zonne van daer scheidende quam met grote moeite een boort om het holle water dat'er gaat we- gens de barnings der klippen. Des nagts raekten wy met goeden wint onder zeil. Wy kregen, na eenigen tydt regen, donder, en blixem gehad te hebben, hoog gebergte in 't oog, gelegen ontrent twee goede uren van ons, zeilende meeft Z. Ooft aen. Met den avont liet zich we- der een voorteken zien van hart weder: waerom de zeilen daer toe bereit werden.

Een uur in den nacht ontrent de Kaep Ko- De Kaep meryn zynde kregen wy wel goedt we-Kome- der, maar eenen ongunfligen wint, die ryn. des anderen daags bleef duren. Des nagts viel'er weinigh regen. Des morgens den 8 waren wy voorby de Kaep gevaren, hebbende den wint uit den Noordooften. Na den middagh verloren

wy de Kaep Komeryn uit het gezicht, en houdende den koers Ooftzuitoof, en Zuitoof ten Oof- ten, kregen flitse en tegenwint den hee- len nacht.

De wint nu voor, dan tegen, ons zyn- de, spoedien wy echter zodanigh voort, dat wy den 10 in den morgenflont het Het eilant Ceilon in het gezicht hadden. Dit Ceilon, is een hoog gebergte, op welker een deel zich een spits even als een fuikerbrood vertoont, dragende den naam van Adams piek. Dit spits ziet men maar nu en dan, de- # CORNELIS de BRUINS

ADAMS PIEK.

dewyl het den meefsten tydt met wolken bezet is, die tot om laegh dryven. De beeltenis gaat hier nevens. Des avonts ten 8 uren ankerden wy op 39 vademen waters, en gingen den 11 met het opkomen des dageraets weder onder zeil, krygende dus de stadt Gale in 't gezicht. Maer wy konden om de stilte voor den avont daer niet aen komen. Wy bleven dan op anderhalf uur afftant ten anker op 17 vademen waters. Des morgens daer een lieten onze schipper en boekhouder zich naer de stadt roejen om hunne brieven over te leveren. Wy lichten ten tien uren door toedoen van den zeewint het anker, maer konden egter door den harden wint, die ons tegen was, niet binnen de haven komen. Als men nadert tot deze Baei van Punte Gale, wordt er om het half uur een kanon geloofd tot fein, dat het schip in de baei moet zyn: dewyl men zonder loots niet met het grootste gevaer naer binnen kan zeilen om de blinde klippen, waer van eenige zeventien, vyftien, twaalf, elf, en minder voeten onder water leggen. Ik begaf my dan voor den avont met de schuit van den Loots, die weder naer 't lant roeide, derwaert, en daer aengekomen nam eene nachtruft in de stads herberge. Des daags daer een begroette ik den heer Commandeur Nicolaes Wel- ters, die my beleefdelyk ontvingh met aanbieding van my allen dienst te doen, dien ik begeerde. Hy was Opperhoofd geweest op Zoete Kryn, en voor weinig weken hier eerst aengekomen. Dezen avont veranderde ik van herberg, om in meerder stilheit en gemak te wezen, ter oirzake myner onpasselijkheid. Want myn oogmerk was my hier wat te verquikken zoo ontrent de ververschingh van spyze, als anders. Ik nam dan plaets ten huize van Sibrant Dirksz van Streek, fergiant in dienst der Maetshappye, in wiens woning ik den onderkoopman Pieter Denyflen vond, die te voren ook in Turkye en Egypten geweest, en in mynen tydt Venetie doorgereift was. Het regende hier dagelyx tot den 17 der maent: welk weder al twee maanden voor onze komst geduurt hadt, zyn de zulk een gewelt van regen gevallen, als noit by geheugten van menschen gezien was, daer nogtans het voorleden jaer droogh was geweest by uitnemelthheid. In de volgende dagen beterde zich het weer der merkelyk, schoon het somtyts na den middagh noch al regende. In deze haven vond ik 5 schepen der Maetshappye leggen, waer van

drie geschikt waren tot de reis naar het vaderland, komende ondertuffchen twee schepen der Maetshappye van Bengale hier aan.

Den # REIZEN.

Den 18 der maent gaf de Commandeur het affscheimael aan de genen, die naer het Vaderland stonden te zeilen. Dit gezelschap bestond wel in 60 personen. Myne onpaffelijkheid deed my de noodiging, om 'er by te zyn, aflaen.

Ontrent middernacht na den volgenden dagh was hier heeft een groot ongeluk gebeurt. Want iemand beschonken zynde flak uit onvoorzichtigheid met een kaars den brant in het schip, genaamt het Gein, die zyn begin nam aan eenen hoop uitgeplukt touwer, waer door al eenigh beschoot in de zood was aengefleken, die tegens de kamer des konftapels aenkomt. Dogh de vlam werd binnen weinig tydt meeft door zorgvuldigheid van het volk op de byleggen-de schepen gebluft tot behoudenissee vee-ler menlichen, die met schip met al, indien de vlam vatten aan het buispoeder gevonden had, zouden opgesprongen, en zonder twyffel eenige der byleggende schepen met zich geflept hebben; zoo dat wy Godt voor het verhoeden dezes zwarigheid, die door misbruik des dranks veeltyts voorvalt, wel hartelyk te danken hadden.

Op den 20 der maent voeren twee schepen ter haven uit, blyvende op de reede ten anker, ook nogh een des daags daer aen. Zy waren genoemt Caribago, 't Gein, en Beverwyk. Hier mede nam ik de gelegenheid waer van een pakket brieven aan te myne vrienden in het vaderland af te vaerdige. Middelerlyen wert de trom door de stad geroert, en met uit-roepen het scheepsvolk aen boort ge-preft, met bedreiging dat al wie op den gezetten tydt niet verscheen, aan de keten geflagen zou worden. Hier op heeft-te zich in de twee volgende dagen yder om t'schip te gaen, en daer gekomen zynde wert al het volk gemonftert op den 23 der maent, en hier op ging men den volgenden dagh onder zeil. Daer quam ook een schip uit het vaderland aen, behoorende tot de kamervan Amsterdam. Na dat de brieven afgehaelt waren, zeil-de men vervolgens voort naer Colombo. Hier verschenen twee Engelsche schepen, die hunnen koers om de West namen. Nu overviel my de koorts weder twee malen, nevens een uitnemend fter-ke afgangh, die telkens twee of drie et-mael nagt en dagh bleef duren; waer door ik zeer zwak bleef.

Op den eerften Kersdaggh was hier een levendige Krocodil gevangen, hier onder den naam van Kaemman bekend. Hy was zeftien en een half voet langh, en zes en een half dik. Men witt zeker dat hy op deze kust 32 personen verflonden hadt, en men twyffelde niet of'er waren meer menschen van hem omgebracht.

Hy was van mannelijke fexe, die men voor de schadelyxte hout. Dikwyls was 'er jagt op gemaakt, maar altyt vergeefs. Omgebragt zynde wert hy den volgen-den dagh binnen de stadt, en voor des

Commandeurs huis geflept, die hem gezien hebbende aan de Wontelers van het Ziekenhuis verlof gaf om hem te openen, dat denzelven namiddagh geschiedde. De nieuwigheyt dreef my derwaert, om de inwendige gestelte-niffe van dit beeft te beschouwen, bege- rig te weten of'er ook by avontuur een mensch in moge gevonden worden. Het was ook zoo. Zy haelden het meeste gedeelte van een menschelyk geraemte daer uit, zynde armen en handen nogh aan een, ook de beenen en voeten, maar het vleesch verteerd. Zy vonden ook een ftuk van de herfsenpan, en ongelooffe-lyk veel vet in zyn lichaem, dat zy'er altemaal uitfneden om'er zich van voor een geneesmiddel te bedienen. Want het wort gehouden zeer dienstigh te zyn voor lammigheid, trekking van ze-nuwen, en ongemakken door koude veroirzaekt. Men verhaelde my dat de-ze beeftten op zommige plaetten geen quaedt doen, dat my vreemt voorquam.

Evenwel wort dat voor zekere waerheid gemelt. Als deze gedroghten hunne eiers zullen leggen, graven ze in het lant eenen diepen kuil, waer in zy die verber-gen. Daer broeienze zich zelf uit. Zoo dra dat geschiet is, komt de Krocodil daer by, en spart den bek open. Alle die'er in loopen flikt hy in. Die'er voor-by gaen, begeven zich aenfontts naer het water. Hier te lande zyn'er, die eens zoo groot zyn als deze was, ja ook grooter. Zy hebben geen tong. Als ze den bek openen ziet men een groot gat als een hol, door het welk ze alles kunnen inzwelgen. Als ze op het lant eenen zandigen of weken grondt onder zich hebben, loopen ze zoo ras dat ze een mensch kunnen onderhalen. Als de gront fleenagtigh is, niet, dewyl hun pooten van onder te zacht zyn. Zy nemen de beeftten van het velt, zelf tot buffels toe, fomtyts wech. Eene hebben zulke groote tanden, dat men uit zinlykheid daer krui thoortjes van maekt. Hun eiers zyn kleen, en niet grooter dan ganzeneiers, dogh wit van kouleur: de manlykheit naer gelangh van het lyf niet groot, en voor aen als van een ge-spleten, aen welker onderste gedeelte iets als een tongetje uitsteekt. Men droogdeze op myn verzoek, en gat ze my niede op de reize. Men voegde daer eenen der ballen by, zynde de ander in het openen vermift. Zy hebben ge-droogt zynde eenen reuk van Muskus. Ik nam ook van hun een flesje met gefmol-ten vet.

Y y 2 # CORNELIS de BRUINS

Deze beeftten worden gevangen met eenen grooten Haei-hoek, die vaft gemaakt wordt aan eenen doorgefneedene streng van zeilgaren van veertig of vijftich draden. Men gebruikt dit garen enkel om den hoek te beter vaft te hechten in het lichaam van het beeft. Want deze draden dun zynde zetten zich zodanigh tuffchen syn tanden, dat het den hoek niet kan afbyten, die dus ingezwolgen in de maagh vaft raekt. Want deed men den hoek aan een sterk tou of keten, het zou'er mede te werk gaan, of het een zwavelftok was, en bryzelen alles aen stukken. Zoo dat alle deze draden dienen om het met den hoek bedektelyk te verschalken.

Op Ceilon wel elders in Indie vint men deze dieren wel in groote tangen of vyvers. Om hier mede een schoufp van vermaak aan te rechten, is men dan wel gewoon hen om hals te helpen: dat op deze wyze toegaet. Men neemt eenen darm, die zeer droogh is, en de lengte heeft van drie of vier voeten. Dezen vult men met levendige kalk, en wind hem om eenen kreng of doot hoen. Dit aes in het water geworpen wort zeer gretigh van den Krokdil ingeflokt. Maer als het ontrent een etmael in syn maegh gelegen heeft. ontdoet zich de darm, waer door de kalk zich door zyne ingewanden verspreit, en hem als in vier en vlam zet, zoo dat hy dol van pyn uit en in het water springt tot dat hy den geeft geeft.

Hoe sterck deze beeftten zyn, blykt hier, uit, dat meenigmael een Krokdil op de eerste wyze gevangen, en met magt van volk op 't lant gehaelt, en door middel van ftoek omgekeert, na dat men zynen buik opgefneet, en de ingewanden daer uit gehaelt heeft, zich eindelyk losgelaten zynde met groote kracht heeft omgekeert, en nogh wel twintig of vijftwintig ichreden voortgelopen is.

Men verhaelde my by deze gelegenheid van het vangen dezès Krokdils dat veertien jaren te voren ten tyde van den Commandeur Sloot met den zegen door 't volk van 't schip, den Koningh van Bantam, ontrent Jappaer gevangen was, Haeige een Haei met 45 jongen in 't lyf: wel-vangen. ke geopent zynde alle de jongen daer uit quamen : zwemmende aenttons in de tobben met water gevult, die daer toe gereed gezet waren. De kleenfte d.zer jongen was als een gemeene schelvich. Ik bequam hier twee Kelderfleffen met verscheide foorten van ge-Uitheemdierten in Spiritus , gefpikkeld Kroko-sche die, dillen, jonge Leegwanen of Hagediffen, ren. Kameleons, Schorpioenen, Duizentbee- nen, een groene blinde flangh, en andere dieren: ook eenig zeegoet, dog van weinigh belang. Ik gingh zelf aan den waterkant om het een en 't ander op te zoeken, maer vond weinigh. Wacrom ik verscheide menden verder daer op uitzond. Elk bragt al wat. Uit het gebragte zocht ik wat my behaegde, en worp het overige wech. Want zy quamen met zoo veel fleengewas, als 2 of 3 mannen dragen konden, om dat zy niet wisten wat goet of quaet was: en ik was veel te zwak, om my met hun derwaert te begeven. Men vint op Heilzame dit eilant meenigte van planten en krui-kruiden. den, die voor groote geneesmiddelen gehouden worden: dogh die op te zamen is het werk van luiden, die zich des verftaen. Evenwel liet ik'er eenige uit het bosch halen, onder andere Hackemel-le, dat den naam heeft , als men in het bladt eenen keifteent rolt, en in den mont neemt, het den fteen kan doen verbryzelen. Zoo dat ook het drinken van het sap uit de bladeren heilzaam voor het graveel gehouden wort. Het bladt gelykt naer dat van de Celle- ry, dogh is wat donkerder groen. Ik was van voornemen daer eenigen geeft uit te trekken, maer de tydt liet het niet toe. Zoo dat ik my mofft te vrede houden met het medevoeren der gedroogde bladeren,

nevens de uiterfte knopjes, die getrokken gelyk Teebladen de zelve kracht tot het verdryven van fteen engra- veel hebben. # XLVIII. HOOFDSTUK.

Inkomsten voor de Maetschappye uit het eiland Ceilon.
Beschrijving der stad Gale. Meenigte van menschen tot den Christelyken Godtsdienst gebragt. Dragt der Singalezen.
Meenigte van Olifanten. Overvloedt van Kaneelboomen.

M Y was hier, ik beken het, een groot velt geopent, om te gaan weiden in de beschrijvinge van dit beroemt eiland Ceilon, en te voldoen aan de nieuwsgierigheid der lezers, die begerigh zijn om naukeurige kennisse derze gewelten te erlangen. Myn lucht ook frekte daer genoeg toe. Maar ten deele myne groote onpasselijkheid, ten deele ook de korte tydt, dien ik daer maer zou hebben kunnen doorbrengen, hebben my belet het lant in te trekken, en kennisse te nemen van de aenmerkelyke overblyffelen der outheit, die men my gezegt hadt dat daer te vinden waren. Evenwel heb ik uit geloofwaardige luidden defwegen bericht genoegh ontvangen. Maar dewyl ik my in het toefstellen van dit ganse werk heb als eenen regel voorgeschreven niets te boek te flaan, dan dat ik met myne eige oogen gezien en zelf ondervonden heb, zal ik de aenmerklykheden, die ik anders te melden had, met stilzwygen voorbygaan; my verge- noegende met den lezer ter loops te zeggen van de merkwaardige inkomsten, die de Indische Maetschappy in 't algemeen uit dit geweest trekt.

Deze bestaen voornamelyk uit de inzamelinge of het schellen der Kanel, die in geen andere lantstreek zoo goed en deugtsfaems hier te vinden is. De Gouverneur heeft meer te bevelen hoe vele balen (elke baal hout 80 ponden) jaerlyx door de Chalins (dit is een volk), dat al van de heidensche tyden af verplicht is geweest de kanel te schellen voor den Lantheer, en dat voor een loon, die niet noemens waardig is) moeten geleverd worden.

De tweede inkomst ontstaat uit de Areecq, waerin niemant buiten de Maetschappy handel magh dryven: zoo dat alle de onderdanen der zelve gehouden zijn hunne ingeooigte Arceknotten in de pakhuizen der Maetschappye te brengen, en dat voor eenen geringen prys. Deze vrugt wordt dan weder tot groot voordeel aan de handelaers, die hierom van Kordandel komen, omgezet: om nu niet te zeggen dat de Maetichappy deze vrucht somtyts met haere eige schepen naar Bengale en Suratte verzend om verkocht te worden.

Het derde voordeel komt uit het verkoopen der grove Madureesche en Kordandelfe Lywaten, die alle ongebleekt en ruw, zoo alzfe van 't getou komen, met aengename winst vertiert worden.

Het vierde komt uit het verkoopen der olifanten, die gevangen worden in de landen van Columbo, Maturan, en in het Koninckryk van Jaffnapatnam: op welke laertse plaats deze beeftien mee te aan de Golcondaesche en andere Moren met groote voordeelen verkocht worden.

De olifanten, die in de landen van Columbo en Maturan gevangen worden, plagten voorheen met veel moeite en onkosten door de schepen der Maetschappy buiten het eiland en naar Jaffnapatnam gevoert te worden. Maar feerdert eenige jaren is'er met zware moeite een wegh door een dicht en woest bosch van Negomb af, door het lant des Konings van Kandie, tot Jaffnapatnam toe gemaakt. Deze wegh beflaat wel vyftig mylen. Dit werk is met grooten arbeid van de inlanderen, die in het gebied der Maetschappy wonen, verricht zonder eenige noemens waardige onkosten. Hier door is te weeg gebracht dat nu die zware beeftien met kleine koften na Jaffnapatnam kunnen vervoert worden.

My is door luiden, die geloof verdien, en kennisse van zaken hebben, verhaalt dat de Maetschappy zoo veel olifanten krygen kan, als zy zelf begeert, moetende de zware jagten die aengesteld worden om hen te vangen, worden uitgevoerd door inboorlingen van't lant, onder het gezag eeniger Amptenaren der Maetschappy. Indien my had mogen gebeuren zoodanigh een jacht by te wonen, ik zou in geen gebreke blijven van die hier naukeurigh te beschrijven met alle hare omstandigheden. Maar dit niet geschiet zynde zal ik daer niet in treden, en hier alleen aantekenen het geen my door ooggetuigen verhaalt is, dat somtyts in eene jacht in de Columbische landen wel 160 en meer olifanten gevangen zijn. Hier uit kan de lezer zelf wel oordeelen wat werk daer een vaft moet zyn, eer zulk een jacht uitgevoerd is, en wat het in heeft een groot getal van zulke zware en wilde beeftien te temmen, en hen van genoegsaem voedsel te verzieren. # CORNELIS de BRUINS

Hier kon men byvoegen het voordeel dat de Maetschappy trekt van dit eiland, of de landen die daer onder hooren, uit de parelvisschery: het zy die gehouden wort te Tutucoryn, leggende op de Kuft van Maduree: het zy in de bogt van Arippe, onder het gebied van Mannaer. Maar hier is zoo veel flæts niet op te maken, omdat de voordelen alle jaren niet even groot zyn. Evenwel als 'er op eene deze twee plaetsen een visschery aengerecht wort, trekt de Algemeene Maetschappy een winst, die niet heelte verwerpen is. Onder my beruften goede flukken, waer uit ik een riette beschryving dezer parelvangt zou kunnen geven. Maar dezelve reden, die my doct zwygen van andere dingen, die van my niet gezien zyn, wederhout my ook hier, niet gezint mijn boek te vergrooten uit berichten van anderen, of uit de verhalings der aantekeningen, by andere schryvers gestelt. Alleen zal ik hier byvoegen dat het voordeel der Maetschappy ontrent deze Visschery voornamelyk voortkomt uit de zoo genaemde Steengelden. Want elke parelduiker, zoo veel als 'er op een vaertuigh zyn, heeft eenen fteen, waermede hy zich naer den

gront begeeft. Naer de groote nu der vaertuigen heeft elk veel of weinig duikers. De grootste hebben 'er niet boven de 16 of twintigh: de kleinste zes of acht. Als deze visschery nu volkomen is, dat is, befaamt in 450 vaertuigen, zyn de inkomften al van eenige waerde.

De Parrwas, menschen, die den Roomschen godtsdienst oeffenen, beta- len voor elken fteen zeven: de heidenen negen en een halven: en de Moren nevens alle die van den Mahometanischen godtsdienst zyn, twaelf ryxdalers. Welk gebruik al van de Portugese tyden af ingevoerd nu nogh by de Maetschappy onderhouden wort.

Nu ga ik over tot de beschryving der stad Gale. Zy is uit den aert fterk, als zynde aan de meeste waterkanten met klippen en banken bezet: zoodat zonder lootfen in de haven niet te komen is, die half maens ten Oosten der stad legt, rondom wel verzien van kanon. De stad heeft goede muren, en brave borftweringen tandeel van louteren fteen op de rotten gebout, ook bequame bolwerken met verscheide valte punten, genaemt de Zon, de Maen, de Star, waer tuffchen der stadts poort komt. Dan volgen de andere punten, de Matroze-punt, Utrecht, de Vlaggeklip, Venus, Mars, en Eolus. Daer is maer eene poort aan de Oostzyde, die de waterpoort genaemt wort. Het begrip der stad in de ronte binnen om den wal (want van buiten kan men niet omgaen) befaamt.

De munt op dit eiland befaamt in Koper Munt. De grootste foort van geld heeft de waerde van een dubbeltje, en maekt uit vyf Temma-Kasjes. Dan heeft men een penning, die de waerde van eenen fluiver heeft, dat is 2½ Temma-Kasjes. De derde foort is een Temma-Kasje. De vierde een half. de vyfde een duit, en heeft dezelve benaminge. De zeste een penning. Alle deze munten worden in het algemeen boer-feroecke genaemt. Voor de reft is het al Hollantfch geld, wat 'er gaat.

In deze stad zijn verscheidene scholen om de Singelezen, die Christenfch geworden zyn, te onderwyzen, en in den godtsdienst op te queken. Hier toe zijn byzondere schoolmeesters, door de predikanten bequaem gemaakt tot deze onderwyzinge. Deze houden zich op alle buitenpoften, wordende alle zes maanden door de Die-naers des Goddelyken woords befocht. Door dit middel zyn 'er veelen tot het Christelyk geloof overgebracht.

De kleeding der Singelezen, die half zwart zyn, is niet anders dan een witte linnendoek om het onderlyf geslingert, han- # Mextietse Vrouw.

M. Pool Scul # REIZEN.

hangende tot op de knien, zoodat het o-verige des lichaams naekt is. De vrouwen binden een kleedt, dat wat langer is, om het lyf hangende even als een rok. Dit dragen van verscheidene kleuren,

elke naar hare zinlykheid. Zy noemen het Saraffe. Het bovenste hier van komt als een kort linne bortrokje onder los hangende genaemt 'Tjolie. De aenzienlyxte dragen 'er zulke twee, waer van het bovenfte baedjoe genaemt wort, en meeft met kant bezet is. Alsze ter Kerke of anders uit-gaan, trekken ze witte kouffen en gebor-duurde muilen aan. In huis hebben ze bloote voeten, gaende op houte ingeleide voetplankjes voor met een verheven knop-je, dat ze tuffchen den grootsten en twee-den teen weten te vatten, om 'er dus op te kunnen gaan. Voor en achter legt een houten blokje twee vingers breed hoogh. Deze plankjes noemenze 'Tjierie-poe'. Het hoofd is bloot; 't haer agter als een tuit omgeflingert en vaft gesteken. Om den hals hebben ze een kleine goude keten, waer aan een bootje of ander ju-weel hangt, dat op de borst komt. Daer over hangt een grooter keten, die tot op het onderkleed afhangt. Over de flinker schouder hangt een Touke of witte floerse doek of wel andere stoffe en kolor, naer yders verkiezing, met goudtraet doorwerkt, die voor tot ontrent de knie komt, doch agter kort is. Aen het wit lytje komen de mouwen tot by de hant, daer ze goude of andere armingen aan hebben als aangewezen wort door het ge-tal 192. De gemeene vrouwen gaan veel met eenen langen doek om het lyf, en een bortrokje: eenige ook met den doek om 't onderlyf alleen, en voor de rest naekt even als de mannen. Onder de voornaemste zyn vele Meufietse, die goedt Hol-lantich spreken.

Men ziet op dit eiland een groote mee-nigte van Olifanten, die zich ontrent 20 uren van hier onthouden, wordende daer van op eene jagt 100 ja wel 150 en 200 gevangen in een korrel of fuik, welker vleugels zich meer dan drie uren verre uitspreden. Hier dryvenze deze beeften naar toe. Dit jagen geschiedt gemeen-lyk om de drie jaren eens, doende de Maetschappy grooten handel met het verzenden dezer beeften naer de kust van Kormandel, Suratte, en elders. Zy worden verkocht naer dat ze groot zyn, geldende de voornaemste wel 2000 Ryxdalers, de kleener naer gelangh. Ook wort hun jongkheid of ouderdom in agt genomen.

Onder de Gewafften munten, als ge-Gewaffen. zegt is, de Kancelboomen uit, die hier in groote meenigte gevonden worden. De oli der zelve, die uit de bloem komt, wort dik als een pap en tot een half broot-je gemaakt. Zy is wit als kaarsfmeer, die daer ook wel van bereit wort. Geenen reuk heeft zy. Zy wort voor een goedt middel tot de Ambeien gehouden. De Heer Fiskael Modè daer een geschenk van gekregen hebbende had de goetheit van my daer van mede te deelen.

Men hout dit eiland Ceilon, by ande-ren ook genaemt Ceilan, ook wel Ceylan, en by de inwoners Lankaron en Tenariffim, voor het oude Taprobana. Het is groot, en byna rondt, vruchtbaer uittermaten. Het legt in het Zuidwester deel van Oost-indie, in 't Noorderdeel der Indische zee, ten Z. O. en niet verre van de kust van Kormandel, aan de golf of zeeboezem van Bengale. Het heeft

zeven verschei-de Koninkryken, waer van Kandeia of Kandy het voornaemste is. De voor-naemfte steden zyn Kandy, Colombo, Punta Gale, Zegombo, Jaffnapatnam en Baticalo.

De eerste dagh des jaers 1706 gerezen zynde begaf ik my naer den Heer Com-mandeur, om den plicht einer Nieujaer-wensch af te leggen, gevolgt van ander gezelschap, dat om de zelve reden daer quam. Wy werden wel ontfangen en voor onze beleefdheid bedankt.

Den 3 der maent zagen we een schip aenkomen, en den volgenden dagh nogh twee andere, waer van het eene op de reede ankerde. Hier mede quamen ook brieven van den Gouverneur te Colombo met laft, dat ons schip alleen zou hebben te vertrekken, hebbende wy te voren al besluit genomen van naer Batavia te zeilen in gezelschap van de twee schepen hier aengekomen. Wy maekten ons dan den 5 der maent hier toe geredt, namen afscheit van den Commandeur, die my nevens den schipper de Haen, en onzen boekhouder des avonts ter maelyd ont-haeld, en van alle andere vrienden, die my vriendschap bewezen hadden. # CORNELIS de BRUINS

LIII. HOOFDSTUK.

Vertrek van Gale. Het eiland Engano. De kust van Zillabaer. De Straat Sunda. Bantam. Komst te Batavie. Beleefdheid van den Generaal van Indie.

Op den zeften der maent January begaf ik my des morgens ten 6 uren aan boort. De Fiskael quam 'er ook om het volk te monstere; waer op wy ons anker lichtten, en ontrent het vroegschaffen van den Kok op de buitenreede geraekten met eenen goeden N.N. Weften wint. Toen keerde de Fiskael met de andere vrienden, die met hem gekomen waren, weder aan lant, en wy vervolgen onzen wegh. Wy namen onzen koers Z. en daer na Z. ten Oosten aen, gaende naar wenfch voort. Des nagts keerde de wind, en het werd stil. Wy worpen het loot uit, maer vonden geen gront. Des anderen daags na den middag verloren wy het eiland Ceilon uit het gezicht. Wy namen den koers al Zuidoost ten Oosten, in zeer veranderlyk weder, flite, regen, wint, storm en beroerde lucht, zoo dat wy fomtys de braem- en marszeilen moften innemen. Des nagts na den 13 der maent zagen wy by licht weder de Noortstar zeer laeg aan de kinnen, die men anders hier, als men de Linie nadert, zelden ziet, noit altydt by onftuimigh weder. Op den 18 den wint Noortweft ten Weften hebbende hielden wy den koers Z.O. ten Oosten, wanneer wy ten 5 uren giften dat wy de Linie *Equinoctial* door waren, krygende hier de Zuider breette of Pools hoogte, wordende die bevonden o gr. 31 min. de lengte 124 gr. 32 min. Den 19 was de wint West Zuidwest, en de koers Z.O. ten Zuiden, zynde de Zuiderbreette o gr. 38 min. Den 20 waren wy op 1 gr. 45 min. Des morgens met eenen Weften

en Noortweftten wint met ftyve koelte kregen wy de hoogte van 2 gr. 8 min. zeilende Z.O. ten Oosten aen met schoon weder, dat den volgenden dagh bleef duren. Echter veranderde het weder, zoo dat wy met veel tobbens de maent van January ten einde bragten.

Met het begin der volgende maent keerde het schoon weder tot ons, waer door wy veeltys flite kregen en groote warmte, daer uit ontfaen, die ons zoo wel by nacht als by dagh hinderde. Maer de wind den 4 draeiende, en het weder beroert opkomende, gaf ons hope van veranderingh, die wy ook met blytschap vernamen, toen de wind uit den Zuidweften begon te waaien. Want wy waren becommert dat wy door flite en ongunstigh weder lichtelyk langh zouden kunnen zwerven, nocte eenige vatte giffinge maken. Wy hielden den koers al Zuidoost ten Oosten. Den 5 hadden wy nogh al goeden wind, en vonden ons op 4 gr. 23 min. Het weder veranderde kort daer aen, en wy dus zwervende konden noch al geen lant bemerken. Wy hielden den wegh al Z. Ooft aen. Kort daer aen kregen wy by nagt harde valwinden en zwaren regen, hoedanige buien men gemeenlyk verneemt ontrent de weftkuft in de quade *Mufor*, zoo als hier het winterfaizoen genoemd wort. Hierom moest men telkens zeil minderen. Nu hielden wy O.Z.O. en ten Oosten aen met klein zeil, omdat wy vermoeden hadden van onder den wal te zyn. Des hielden wy al Ooft aen om den wal in 't gezicht te loopen. Hier op kregen wy de hoogte of Zuiderbrette van 4 gr. 38 min. de lengte van 127 gr. 25 min. verscheidene dagen dus geflingert door de verandering van wind en weder kregen wy den 11 der maent eenen Z. weften wind, die luftigh doorwoei. Op den middagh bevonden wy de hoogte van 5 gr. 3 min. latende het by den koers van O.Z. Ooft nogh heen loopen met donker weder en regen. Wy worpen des nagts het loot, maer vonden geen gront. Den voorleden dagh hadden we een Starmeeutje, wen, een en twee witte meetjes gezien, dat de zee teken van luiden nemen voor een teken van lant, dat nabij is. Want deze vogels begeven zich noit verre in zee. Des daags daer aen vernamen wy weder zulk een Meeutje. Wy leiden het des nagts Z. Weft aen, en lieten het schip met weinig zeil dryven: totdat wy na verscheidene buien van regen en harden wind, en ongeftadige koelte, onzen koers dan dus dan zoo nemende, naar gelegenheid van zaken, eindelyk het Heteiland eiland Engano ontdekten, leggende in 't Engano. Zuidweften, zeven of agt mylen van ons, en daer nevens de bergen der vatte kust, of 't hooge lant van Zillabaer ten Noortoosten van ons. Tuffchen welke beide wy voortzeilden, wel verheugt zynde in het lant te zien, daer wy zeer naer verlangt hadden. Wy hielden nu Ooft Zuidoost aen, hebbende weder ongeftadigen wind en regen. Wy namen den # REIZEN.

den koers van 't Zuidoosten tot het Oosten, en daer na Oost en Oost ten Noorden. Wy waren nu naer gifting 7 of 8 mylen van het lant van de Westkuft. Wy worpen hier het loot, maar hadden op 80 vademmen geen gront. Den 16 der maent zagen wy het hooge lant in het Noortoosten ontrent 5 mylen buiten den wal, en bevonden op den middagh de hoogte van 6 gr. 15 min. Toen vertoonde zich

het Keizers eiland O. N. O. half Oost 6 of 7 myl van den vlakken hoek. Wy flierden nu Oost aen met schoon weder, nemende voor den avont de wind zoodanigh toe, dat wy naer onzen wenfch op de Straat Sunda aenzeilden. Hier zagen wy verscheidene flukken houts, waer op eenige vogels zaten, ontrent het schip heen dryven. Onze koers was nu Oost ten Zuiden aen, en voortvarende bevonden wy ons den 17 der maent met het begin van den morgenfont heel buiten onze verwachtinge, dewyl de lucht zeer betrokken was, maar een vierde deel van een uur van het Prinfeineiland af. De schipper was de eerste die dat bemerkte, en geen kleine ontflotenfie hier over gevoelde, dewyl het om het schip gewedt was, dat ligtyk verloren zou geweest zijn, indien de dag zich niet geopenbaert had. Twee of drie uitkykers waren, als men gewoon is, gelaft hier op te passen: Maer zy hadden door onagtfzaam hier dit verzuimt, en werden dacon hier over voor den maat geftraft. Wy leidden het aenfont ten Westen, en bevonden door peilen den hoek Oost ten Noorden drie mylen van ons te hebben. Op de laatste peilingh gegrift Oost half Zuid 8 en een half myl waren wy door den sterken stroom om de Zuidwest gedreven 7 en een half myl: niet tegenstaande dat wy den ganfchen nacht eenen doorgaanden goeden Westelyken wind gehad hadden, hoewel de lucht fomtyts onftuimigh en betrokken was. Wy befloten hier op zonder toeven den koers naer de veilige streek of behoude Passagie te vervolgen, dewyl wy nogh Zuidwest behouden konden voortraken. Dit wert ten eerste in 't werk gestelt. Dus flierden wy Z. Zuitoost aen, om boven het rif van den Wefthoek te komen, gaende dus voort van het Z. Zuitoosten tot het O. en O. Noortoosten; waer door wy twee uren na den middagh binnen den eerften hoek van Java quamen, daer de diepte bevonden wert te zyn 42 vademen grof zantgront met schulpjes en kleine keifteentjes. Tot ons geluk bleef de brave koelte duren. Anders waren wy zekerlyk voorbygedreven, waer door de reize ligt 3 maanden veragert zou geweest zijn: omdat men zou genootzaekt zyn geweest

tot eene der naeste plaetfen in te loopen, om den tydt van den goeden Moussen, of voorspoedigen lantwint, af te wachten.

Deze Straat Sunda, of het begin der behoude Passagie, wordt gerekent ontrent anderhalf myl breed te zyn, zynde van daer in de lengte tot Batavia 36 of 38 myl. Zy is een doorvaart of engte der Indische zee in het zuiderdeel van Oost-indie, tuffchen de Zuidoostkust van het eiland Sumatra, en de Westkust des eilands Java, waer by de stad Bantam gelegen is. Een wynig innewaart geko- men tekende ik het gezicht daer van, leggende het Prinfeineiland ten Noorden van Java, en het eiland Jaya in 't Zuiden: waar voor zich een groote streek heen een ander lager eiland vertoont, genaamt het Nieu Eiland. Deze afbeelding wordt gezien op No. 193, daer het Prinfeineiland aangewezen wort met de letter A: Java met B: het Nieu Eiland met C. Dit inkomen wordt genoemd de behoude Passagie, om dat men daer in maar weinig voortgevaren zynde ankergront heeft op 30 of 40 vademen waters;

zynde met het inkomen aen d'andere syde ten Noorden van 't Prinfeneiland geen ankergront, daer het veel wyder is. Met den ondergangh der Zon wenden wy het O.N. Oost ontrent drie vierde deelen van een myl van den wal, hebbende den wind N. Westelyk met weinig koelte en tegen stroom. Des nachts hadden wy weder veranderlyke winden, daer na ftilte, en regen. Wy fukkelden dus ook de volgende dagen, geflingert door storm en onweder: tot dat wy den vierden hoek in 't Noortoosten ontrent twee mylen van den wal Krackatonw genaamt kregen. Hier quamen verscheidene viffchers met hunne vaertuigen van 't lant: zoor dat wy desfloep uitzonden om eenige ververfchinge van hun te bekomen. Eenen na-viffchers derden ons van zelfs en quamen aen boort, aenboort. Verziede ons van Pampes, een soort van vifchjes als botjes, en van Masbanker, een kleener en finaller soort, maar flegter. Zy veilden ons ook lantvruchten; Lants-als Klappers, Pompelmoesen, Piefang, vruchten: Kaffers, een vrugt ront en roodt van ko-leur als een zeekaftanje, doch kleener en rondom met ftekels bezet. Deze Kaffers zitten aan groote troffen in meenigte te famen, doch elk heeft een by-zonder fteeftje. Van binnen is een groot e fteen, die als een pruim omzet is. De fmaak tuffchen zuur en zoet is niet te verwerpen. Ook bragten zy frute lanfe me-de ront, van kleur geel en ros, d'abri-koosjes niet ongelyk. Deze hangen als een tros druiven aan een. Hier nevens waren ook jonge Areek en Betelsblade-ren, waer van wy in de beschryvinge van Batavia afzonderlyk zullen spreken.

Z4

Op # CORNELIS de BRUINS

Op den 19 der maent hadden wy veranderlyke winden. Wy liepen N. N. Weft, en lichten het anker, zeilende Noort ten Oosten en N. Noortoofft aan. Maer wy waren genootzaekt door de veranderlyke winden, en flitte, en tegenfroom voor den middagh te ankeren op 20 vademen waters. Maer kort daer aen lichtten wy het anker weder, flierende by den wint om de N. Noortoofft en Noortoofft ten Noorden. Dus raekten wy op den middagh weder voor het Tuianker op 19 vademen gronts met schoon weder. Na den middagh zeilden wy voort met wat gunstiger wint, maer niet langh daer na al weder ten anker, hebben de den hoek van Bantam N. O. ten Noorden anderhalf myl van ons. Des nagts was de wint veelerhande en meeft met regen vermengt. Des morgens gingn wy weder onder zeil, nemende den koers N. en N. ten Oosten, rakende door de diepten van 19 tot 22 en 23 vademen waters. Voor den middagh ankerden wy weder door ongunstigen windt, en zagen vele eilanden meeft al in hooge bergen bestaande. Na den middagh kregen wy den wind uit den Zuitwesten, en gingen onder zeil, hebbende met den ondergangh der Zonne den hoek van Bantam N. O. ten Noorden 2 mylen naer giffinge van den wal af. Weinigh in den avont leiden wy het ten anker op 27 vademen waters, dewyl wy by nacht uit vreeze voor de eilanden niet durfden voortzeilen. Want wy hoorden ook donderflaghen, en zagen

weerlicht, en wederzys aan den wal eenige viere. Den 21 der maent hadden wy den wind nogh al tegen uit den Noortooffen, ook harden tegenstroom, zoo dat wy geankert bleven leggen. Dezen morgen quam van de kust Java een vaertuigh, waer van het volk ons weder vrugten als de vorige, en weinige kleene magere hoenders te koop bragt. Nu hadden wy den hoek van Bantam Noortoofft, en het Eilant, genaemt Toppers boedije Noortoofft ten Noorden anderhalf myl van ons, voor zoo veel wy giffen konden. De wint na den middagh een weinigh uit den Zuitwesten waejende, gingen wy weder onder zeil, hebbende den stroom te baet, houdende den koers N. O. ten Noorden. Met den ondergangh der Zonne hadden wy den hoek van Karackatonw N. Ooft anderhalf myl van ons, gelyk het eiland Toppers boedije ontrent 2 myl. Met den avont zagen wy vyf of zes viere aan den vaften wal, ook veel weerlig. Twee uren voor middernagt wert het weder stil: waerom wy het ten anker leiden op 27 vademen tuffchen het eiland Dvars in den wegh, en het Brabants hoedije, krygende kort hier op eenen zwaren storm en flagregen.

Op den 22 der maent bragt ik twee gezichten op het papier, waer van het eerste ter regter zyde verbeelt is op No. 194, waer in al wat genaemt is met letteren wort aangewezen. Dus betekent D het eiland Dvars in den wegh: E het eiland Selebefe: F een gedeelte van het vaste land der binnenwetkust, namelyk den noordhoek. In de tweede afbeelding No. 195 toont de letter G den hoek van Bantam: H de kust Java: I het Klap met geboomde bezet. Op dezelve wyze ziet men ook alle de bergen en eilanden vol geboomte; dat een zeer aengenaem gezicht geeft. Nu hadden wy den hoek van Bantam ten N. Oosten, en het Toppers of Brabants hoedtje ten N. N. Oosten ontrent 1½ myl van ons. Ontrent den middagh zagen wy een schip komende van Batavie, ook een boot der Maetschappey, en na 3 uren bevonden wy dat het een groote fluit was, geschikt naar het vaderland. Zoo als wy zyn vlag zagen, toonden wy ook de onze, en zonden een floep uit om te hooren dat we gaerne weten wilden. De floep wederkeerende had twee flierluiden in, die na weinigh tyds weder vertrokken. Ondertuffchen quam ook (gelyk gemeenlyk op deze streek geschiedt, om de schepen waer te nemen, en daer van bericht te brengen) een boot der Maetschappey, waer van de Stierman aan onzen schipper eenen brief toonde, waer by door de regering van Batavie de boekhouder van ons schip belaft wert met de brieven der Maetschappey aenfontts met deze boot af te komen om die over te leveren. Dit zonder toe-ven geschiedt zynde, gingen wy voort onder zeil, dewyl de wind uit den Westen begon te waegen, en de stroom ons voor-deligh was. Nu hadden wy den hoek van Bantam O. ten Zuiden, en het Top-pershoedtje W. Z. Weft, rakende door de diepte van 32 vademen waters. Ontrent een uur voor middernagt leiden wy het door flitte ten anker op 16 vademen waters met regenaghtig weder, zynde nu den hoek van Bantam voorby, en derhalven, gelykmen gemeenlyk rekent, agtien uren van Batavie. Wy gingen den 23 met het aebreken van den dag onder zeil met eenen Weft N. Westen wint, die styp doorwoei. Hier

zagen wy den inham van Bantam, die zich wydt heen strekt. Hier voor of hier nevens legt Pon. Panjang, of het lang Eiland, dat men in het varen ter regterzyde laat leggen. Nu hadden wy ook den blaauwen berg in het gezicht. In de verbeelding van 196 wyft de letter K Pon. Panjang: L den blaauwen berg, die zeer hoogh is: M den inham van Bantam: N den hoek van Bantam. Wy voeren ook voorby de stad, waer

Het eiland Toppers hoedtje.

Hoek van Karackatonw.

Inham van Bantam. Lang eiland. Blauwe berg. Afbeelding der zee-terreken. # De Straat

DE EYLANDEN DWARS IN DEN WE

DE HOEK VAN BANTAM. DE KUST

'TLANGE EYLANT. DE BLAEUWEN BERGH.

Straet Sunda.

Wegh. Selebese, en't Vaste Lant.

Kust Java en Brabants Hoedtie.

Rgh. Den Inham en Hoek van Bantam.

REIZEN.

waer van men eenigszins de grootste gebouwen kon bemerken. Hier hadden wy Baby. N. N. Weet i; myl naer giffingh van ons, zeilende met eenen N. Weit en Z. Westen aen op 10, 12, en 15 vademen waters. Wy hadden het gezicht veler eilanden: en door stilte gedwongen dikwyls het anker uit te werpen naderden eindelyk op den 24 der maent de stad Batavie. Dus verre gevordert zynde quam de Commandeur Broeug met zyn vaartuigh

aen ons schip met gewenchte tyding voor my, te weten dat zyn Edelheit de Gouverneur Joan van Hoorn my verwachtte, als zynde van mynen togt onderregt door voorschryven van den Edelen Grootagtbare Heere Nikolaes Witfen, Burgermeester der stad Amsterdam. Hy verzogt my derhalve dat ik in zyn vaartuigh zou overkomen. Ik roefde op dit verzoek niet lang, stak met hem af, en quam ten tien uren te Batavie aen. Hier verstondt ik dat de Gouverneur naer buiten gereden was om den dagh op zyne luchtplaets door te brengen; en nam voort een besluit tot derwaerts heen te trekken. Hier toe boot my de Heer Geerlagh, opperkoopman van het Kasteel, zyn koets aen, waer in ik my begaf. Ik bevond den wegh buiten de stadt zeer luchtigh en aengenaem, van beide de kanten beplant met geboomte, en langs den zelven vele vreie hoffsteden. Een goetd half uur gereden hebbende quam ik aan de luchtplaets, daer ik, my hebbende aangegeven, door zyn Edelheit beleefdelyk binnen, en ter tafel op het middagmael genoodigd wert. Want ik vond deze Heer met eenigh gezelschap van Heeren en Juffrouwen ter tafel gezeten. Wel onthaelt vertrokken wy na den middag weder van daer, en nam door de gunst zyner Edelheit myn verblyf in zyn hof binnen het Herberg des Schryvers in het Kasteel. Hier gaf hy my een pakket met brieven over, onder welke ook een was van den Heer Burgermeester Witfen, gedateert den eersten Mei des jaers 1705. My wert na het avontueel een vertrek tot myn gemak aangewezen: waer naer ik zeer verlangd had. Want ik was zoo zeer vermoeit, dat ik naculyx staen kon, hebbende al twee of drie dagen te voren zekere foort van zugt onder een beide de beenen gekregen, waer van ik veel ongemak gevoelde, dat nu nogh veel grooter was, om dat ik my deze dagh zeer vermoeit had.

LIV. HOOFDSTUK.

Zwaer ongemak des Schryvers. Bezoek gegeven aan den oud-Gouverneur en andere Heeren. Zuitlanders. Zwarte straffe. Vremde vruchten. Toneelspelen der Chinezen. Lanthuis van den Directeur Generaal.

Myn ongemak nam zoo zeer toe dat ik gedwongen wiert myn kamer te houden. Waerom de heer Brouwer, Oppersche Heelmeester van het Kasteel, en Administrateur van het Medicinaal pakhuis der Maetschap-pye, door laat zyner Edelheit naer my quam zien. Dees de quaal onderzocht hebbende gaf my hope van daer af te zullen zyn na verloop van vyf of zes dagen: en hy queet zich hier in zoo wel dat ik met het begin van Maert myn kamer begon te verlaten, en by zyne Edelheit ter maelydt te gaan. Sedert de ziekte, die my binnen Gamron was aangekomen, hadtik tot deze tyd toe geen smaak in wyn of bier kunnen krygen, behelpende my derhalven gestadigh met water en fomtyts een weinig brandewyns. Maer nu begon (dat een goetd teken was) de lucht weder te keeren. Waer toe niet weinig holpen de velerhande

ververfchingen, die men my tot myne verquikking gaf. Myn gezondheid dus aenwaffende hield ik my bezigh met eenige Indische vruchten op doek af te schilderen, om my den tydt te vermakyler te doen zyn. Allengs fterker geworden gingh ik de stad in, om mynen plicht te gaan afleggen by den Heer Mr. Willem van Outshoorn, onlangs geweest Gouverneur Generaal van Indie, die my met groote minzaamheit en beleefdheid ontvingh. Hy was een man meer dan zeventigh jaren out, maar zoo fris en valt van gestalte des lichaems, dat ik my deswegen niet genoegh konde verwonderen. Want dit wigthig ampt had hy dertien volle jaren bekleedt. Nu leefde hy in eenen ampte-loozen staat, hebbende zich van alle fractzorgen ontflagen, om het overige van zyn leven geruift door te brengen. Ik had met dezen heer veel gesprek, en overladen van beleefdheid scheidde ik tegens den avont van hem af, na dat hy my verzogt had hem dikwyls te willen komen zien; # CORNELIS de BRUINS

zien, niet ongenegen om eenige vreemdheden die ik met my gebracht hadt, te beschouwen, en my daer over te hooren redeneren. Hier na besteedde ik voornamelyk den tydt aan het begroeten van den Directeur Generaal van Riebeeck, den Velt-overften de Wilde, en andere Raden van Indie, die ik nogh tien in getal vont, ook den eersten Sekretaris Garlin, wordende van yder beleefdelyk ontfangen, voor al van mynen ouden vriend Jacobus Hoogkamer, voor een den Gezant van het Hof van Batavia aan den Koning van Perfie, en nu Viceprefident onder de Raden van Justitie. Dewyl dit de eenigste kennis was, die ik hier vont, vernieuwen wy met veel genoeghen onze oude vriend-schap.

Eenige dagen hier aan den heer de Roy, Major van het Kasteel, bezoekende zagh ik daer vier mannen, die met het schip de Geelvink in het laetste des voorleden jaers met geweld, naer men voorgaf, van het Zuidlant waren afgehaelt, nevens twee of drie vrouwen, die weder vry gegeven waren. De manspersonen zes in getal werden naer Batavia gevoert, en van waer twee zyn wechgevlugt, en de andere vier in handen der Maetschappy gebleven, wordende op de schepen en elders gebruikt, om hen onze tael te doen leeren: het welk naer allen schyn wort in 't werk geffelt om meerder opening van hun lant te bekomen. Zent men hen ook weder in volle vryheit te rug, het magh zyn om hunne lantfluiden te vertoonen van wat aert de Indische Maetschappy is, of 'er by avontuur hoop was om handel in dat lant te dryven, of zich op eene andere wyze met dien lantaart te vereenigen. Want tot dezen tydt toe begeren ze niet dat iemand by hen onbekent op hunnen bodem komen zal. Ook is'er noit een schip buiten dit gemelde aan die kuft geweest. Om de vreemdighed hunner gedaante schilderde ik eenen van hun ver zien met boogh en pylon zoo als zy die gewoon zyn te gebruiken, als op het getal 197 gezien wort. Daer blykt, hoe deze menschen geheel naekt gaan, heb bende alleen een wit of graeu dockje voor hunne schamelheit, dat met een dun bantje om 't lyf vaft is. In hun hoofthaar steken ze een final kammetje van been. Onder aen 't eene been hebbenze

een bandt van ivoir of been, die maer ten deele daer om loopt, als enkel tot fieraed dienende. Ik nam uit zinlykheid eenen hunner bogen met verschede foorten van pylen, om die nevens andere aerdigheden te verzenden. Hunne pylen zyn van riet, de cene dikker dan de andere, hebbende voor een vele punten als weerhaken, waer door zeer gevaerlyk is gequett te worden. Maar om dat ze zoo licht zyn,

kan ze niet verre toereiken: zoo dat ze veele pylen moeten spullen.

Terwyl ik my met deze vreemdheden ophielt, wert'er een zware straf gepleegt Strafpelaen drie personen, waer van 'een een gingham. Maleier, en de andere Chinezen waren. Want zy werden eerft met gloeiende tangen genepen, en toen gerabraekt.

Hier na zond de oud Gouverneur my Bezoek zyn karos om by hem in zynen luthof, gegeven aan den weinigh buiten de stadt gelegen, waer oud toe hy my dagen vorige dag verzocht hadt: Generaal, het middagmaal te komen houden: om by die gelegenheid eenige uren door te brengen met het bezichtigen myner aftekeningen van het Perfische Ryk, waer mede de dagh tot zyn groot genoegen wert doorgebracht. De avont gekomen zynde reed ik weder daer naer Batavia. Van waer het Galjoot het Hazenoot den 30 der maent naar het vaderland trok, alleen om de brieven der Maetschappy over te voeren. By welke gelegenheid ik ook brieven aan myne vrienden afzond.

Ondertuiffchen was ik al voortgegaan Affichilden met het affchilderen van verschede vrucht-ring van ten, waer van hier twee flukken nevensvruchten; gaen. In het eerste der zelve syn op No. 198 de navolgende met letteren aange- wezen. A verbeelt dan Froete Kafri, met zyne groote bladeren. Deze vrucht is schoon roodt, rondom bezet met fiekelen, als een zeekaftanje, waer mede zy in grootte overeenkomt. Zy is zoet en byna rins van smaak. B toont den Mangustangus, dus gemeenlyk genoemd, dog Manguf- van de Maleiers Mangees. Dit is een tangus, of aengename en zoete vrucht zoo groot als een Chinaesappel, van binnen wit, en van buiten kaftanjebruin. Die hier geheel afgetekent daer nevens leggen, hebben aen den steel hun natuurlyk bladt. Men hout dit voor eene gezonde vrucht.

C Verbeelt twee rype Gojaves, welker Gojaves. eene zich hier open vertoont. Deze zyn van binnen root, en van gedaante als de Watermeloenen. Men ziet 'er onrype by leggen, die nog kleen en groen zyn met de bladeren. Deze vruchten zyn zoet. De rype befiaan twee duim in haar diameter: maar daer zyn'er ook kleener. D geeft de beeltenisse van een Konings klap- per, waer in water is, dat voor lekkerny gedronken wort. Men ziet hier van verschede soorten verbeelt. De Malciers noemen deze vrucht Klapperaia, by ons met den naam van Kokufnoot bekend. Doorgaens syn ze zoo groot als een Meloen, van binnen wit: welke wittigheid hart en vaft aen den baft zit, en gegeten wordt. E vertoont Froete Rottan,

gemeen- lyk dus, maar in 't Maleis Boeafalak ge- noemt. Deze vrucht, rins van smaak, is zeer geagt. Zy is blacuagthig paers, en vol ZUIDLANDER. # Zeltsame Vruchten.

Zeltsame Vruchten. # REIZEN.

vol bruine kleine vlekjes. F toont ons Piepjenje een Oranje Piepjenje, of groote komkommer met bloem en bladen, in het Maleis genaamd Bon-ting. G een rode en witte Jamboes. Jamboes met de bladen: welke vrucht eengnigfzins den geur van eenen Perifik heeft. Twee kleiner ziet men aan den zelven fteel.

By het getal van 199 vertoont A de Tamati, of schulpvrucht, dus genoemd om dat ze als een schulp geribt is. Van buiten is zy schoon hoogh rood van kleur, van binnen als een komkommer. Zy is vol korrels, en wort tot 't Sambal bereit om by fps te gebruiken, gelyk de Atfia by luiden van aanzien, dewyl men 'er geen en grootten overvloedt van vint. Zy wort ook raeu gegeten, en is rins van fmaak. Onryp wort ze voor een middel tot Ambeien gebruikt, doch ryp en volwaffen in hoendernat geftooft, en dit nat gedronken. B de Anmona, die onryp en graeu van kleur en knobbelagtigh is. Als ze ryp is, is ze root en paersagigh, en wat grooter dan de Chinesappels. De bladeren zyn final en ontrent eenen vinger langh. De smaak is zeer zoet en aenge-naem. C eenen grooten Citroen, die aengenaem van fmaak, vol van fap, en dun van schel is. D twee Pompelmoezen, eenen grooten in zyn geheel, en den andere ren open. Deze vrucht is van binnen root. Maer daer zyn ook andere foorten, die wit zyn, en weinigh korrels hebben. De reuk zweemt zeer naer de Chinesappels, de smaak ook eenigfzins. Evenwel vint men vele flechte, voornamelyk onder de witte. Men vint'er ook, in welker midden nogh een kleine afgescheiden in zyn geheel zit. De gedaante hier van is als van een groote Meloen. E is de Piefang. Piefang, een vrucht, die zoet en aenge-naem van fmaak is. Men trekt'er de schel af, gelyk men de verse vygen doet. Deze vruchten zitten aan de halve ronden der steel, die vry zwaer is, met vele partyen, elke van 6 of 7 by een. On-ryp zyn ze groen, ryp geelachtigh. Zy befaan 5 duimen in de lengte, hoewel eenige wat korter zyn. Zy hebben aan de uiterfte einden eene bloem, die paers en root is, en afvalt, als de vrucht ryp wort. Dit ziet men aan de uiterfte party, die ryp is. Aen het einde der steel zit een groote bloem, die een voet en een duim in de lengte, en vyf duimen in haar diameter heeft. Zy is paers, blaau-agtigh, en root van kleur. Als men de bladen daer van open flaet, zyn de binnenfte zyden schoon hoogh root. Tuf-schen de zelve en de bloem schieten vele lange bloemen uit, waer van eenige geel, andere licht blaau, ook roodt van kleur zyn, dat een aengenaem gezicht geeft. De bladen dezez boommen zyn ontrent twee vademen langh, en eene breed. De boomen zyn ontrent drie vademen hoog, en tamelyk dik. De fchors is waterach-tigh, waer van men het binnenfte wel ftooft als kool.

Kort hier aan bezag ik de Toneelspelen der Chinezen. Hun toneelen flon-den op de openbare straat tegen hun woningen over, dat is voor de woonin-gen der genen die zulke spelen doen aen-rechten, of de onkosten daer in helpen dragen: dat gemeenlyk de voornaemfte onder hen zyn. In het voorhuis van eenen der zelve vond ik een hooge groote tafel of bank, verzieen met vele foorten van koude fpyzen in schotelen fierlyk opgedicht: in ee-nige van welke waren schoone gekookte hoenders, in andere groote vifchen, in een ander het hoofd van een varken midden door geklooft, doch evenwel aene vaft, in andere weder verfcheide verfinaperingen van fuiker gebak, banket, en andere zoe-tigheden. Hier by lag een meenigte van ronde platte brooden op elkander geitapelt. Wat hooger verheven, (want al de toef tel was altaerswyzie gemaakt) zag men vele vruchten en tot meer fierlykheid bloemen daer by. De plaats was vol lichten. Voor de tafel flont een van hun in priesterlyk gewaad, hebbende voor zich een vremt gefigureerd opgeflagen boek. Verscheide malen worp hy flukken van kopere munt op den gront, ziende daer op weder in het boek. Ondertuffchen quam een der toneelspelers zich nevens hem voegen, makende beweging van eene Ceremonie, waer uit ik beflout dat 'er iets geefstelyx mede gemengt was, gelyk in het spel zelf de eene of andere geschiedenis van hunnen afgodifchen godtsdienft fcheen te zullen vertoont worden. Maar dewyl zy nogh geen en aenvangh van spelen maekten, ging ik verder een ander spel bezien. Dit was al van eene natuur, maar zoo groots niet. Hier in vertoonden zich agt of tien perfonen aerdigh gekleedt, waer onder twee invrouwelyke kleederen, nu fprekkende dan zingende. By wylen zeide elk zyn rol in 't byzonder op, by wylen alle te gelyk met verscheide bewegingen en draejingen des lichaems, werdende dit spel befloten met eenen ronden dans, waer door zy alle ingoede orde door elkander zwierden, en dus d'eene na den anderen zich naer binnen begaven onder het gespeel op verscheide inftrumenten. Want men floeg 'er op bekken, die men ook twee tegen een floeg, gelyk ik van zulke spelen in Spahan verhaalt heb. Ook was 'er een kleine bazuin, nevens een foort van een zoete fluit, met vele aerdige Chineefse lantaarnen behangen, en met andere lichten en kaerffen omzet. Hier van daen fcheidende keerde ik naar de plaats, daer ik te voren geweest was, te rng. Hier vond # CORNELIS de BRUINS

vond ik het spel nu begonnen, en meerder getal van personen, en grootere toneel, aan welx eene zyde ik twee vrouwen, aan de andere twee mannen zaghen, die op den grondt eene wyle tyds nederzaten op dezelve wyze, als ik by de voorige spelers gezien had. Dit spelen geschiedt op vele plaetsen der stad, en duurt al den nagt over. Hoewel eenige Toneelliften vroeger, eene later beginnen. Deze spelen worden gemeenlyk aengevangen in het begin van Maert, en geëindigd in April. Vernemende naer den aert dezez spelden verflond ik datze oude geschiedenissen beheldden, en stoffe tot treur-en blyspelen, als by ons, gaven. Men zeide my ook dat alle de personen, die in die spelen voorkomen, jonge maegden waren, van kintsbeen af hier toe opgevoedt en

onderwezen, en dat zy hare fexe door het masker verborgen. Ik hebbe deze spelen in Indie dikwyls gezien, maar geloof dat zy in het land der Chinezen beter vertoont worden. My mishagde meeft dat de gebaarden en bewegingen des lichaems wat flyf waren, als hebbende in ons Europa beter proeven daer van ge zien, waer by deze natie niet halen kan.

Myn genoegen hier aan gehadthebbende wert ik ontboden van den Heer Directeur Generaal van Riebeeck, die my verzogt na den noen van den volgenden dagh met hem te willen naar buiten ryden om zyn lantgoet te gaan bezien. Wy reden op den bestemden tydt daer heen in de karos zyner Edlt., en na een uur rydens fleggen wy te paert om de ongemakkelykheid des wegs te gemoet te komen. De luftplaets was ten Zuiden anderhalfuur gelegen. Alles in het ronde, zoo als ik te paert gezeten was, bezichtigende vond ik dat de plaats naeft aan Batavic lag, daer al het land vol verandering van rooder aerde en vol laegte en hoogte was, als zynde eenige heuvels daer in, waer uit een aengenaem gezicht in de vlakte komt. Al het lant, ook dat van den gemelden Heere, is hier met rys bezet: tot welke te verzamelen een kleenscherp yzertje in hout gezet gebruikt wort, waer mede plant voor plant wort afgeneden. Een deel wert 'er nogh in d'aerde gezet: andere partyen weder waren half volwaffen, andere byna geheel ryp. Op het zelve lant zaghen men alle soorten van vruchten en andere boomen, schoon het nogh niet geheel tot volkomenheid gebragt was, waer toe dagelyx gearbeit wert. Want schoon het huis voltoit was, moest de falling en keuken noch opgemaakt worden. Tot het beploegen van dit lant en ander werk werden over de hondert buffels gebruikt. Benevens dit huis was een finalle waterlooping, komende van het gebergte hooger op ten Zuiden, en stroomende vervolgens door het landt naar de stad. Wy reden met het vallen van den avont weder van daer langs den zelve weg, dien wy gekomen waren, rydende naer de zyde der stadt even als in ons vaderland by de trekvaarten. Binnen Batavie gekeert vond ik my zeer vermocit, dewyl ik nogh zwak was, en nu de groeiende warmte my begon te vervelen, en myne nagtraft te ftooren ter zake ook van het Roodt Hout, welke Roodt hout. Zy beftaet in kleine vierige puiftjes, hier te lande een gemeene plaeg, maar echter voor gezont gehouden, dat ik ook door de ondervinding geloofth heb. Want daer door werd ik dagelyx beter. Maar het ongemak, dat men daer van lydt, is ongemeen groot om het gebrek van ruft. Want men magh van geluk spreken, als men twee of drie uren in een etmael rusten kan. Daer zyn geneesmiddelen tot het verjagen dezer quale, maar weinigh in gebruik, dewylze de vierigheid dikwyls doen inflaen, waer uit dan veelydsziekten ontstaan. Ik leed dus groot ongemak door de warmte. Ook bleef de duiftheit myns gezichts duren, zoo dat ik niets doen kon als door middel van een bril. Ondertuffchen liet ik niet nate denken dat de jaren zelfs, buiten andere ongemakken, veel hindernis met zich slepen.

Luftplaets des Directeurs Generaal. Rys. Zwakheit des Schryvers.
LV. HOOFSTUK.

Luftplaetsen buiten Batavie. Deugden der Baliers. Verma-kelyke Hoffstede. Pepergewas. Meenigte van Apen. Dragt der Balische vrouwen. Vreugdetekens over het innemen van Batavie.

HOEWEL ik in het einde der maent April weder van de koorts wert aengetaft, begaf ik my egter nevens ander gezelfchap, daer toe ver-zogt, op wegh om het lantgoedt des Heeren Kastelein te gaan bezichtigen. Gekomen buiten Batavie ten Zuiden der stad voor de plaats genaamt Wellevrei, gelegen een weinig boven de kleine fterkte, die Noorwijk genaempt wort, vondik den Heer Kastelein, en zyn rytuig met twee paarden gereedt faan, zynde het verdere gevolg nevens de beeften reeds vooraf gezonden tot aan de wacht van het lant. Mr. Kornelis, om ons daer ter plaats af te goet des wachten. Wy zonder vertoeven voortgeregden quamen na 3 vierde deelen van een uur daer aen. Ik bevond het gebouw gemaakt van hout, geheel omzet met door-nen, naar de wyze van een vierhoekigh schansje, hebbende in elke punt een ver-heven wachthuisje, dat zyn uitzicht over de vlakte heeft. Hier legt gemeenlyk een luitenant of vendrigh met 30 of 40 Euro-peefche foldaten in bezettingh. Wy hielden ons hier niet op, maar trokken voort, befaande ons gezelfchap in 7 personen, geleid van drie dienaren, alle Europeers, en daer onder den koetfier. Hier by waren 5 of 6 inlanders te paerde, en 18 Ba-liers te voet. Het geweer, dat deze lui- den voeren, zyn lange pieken, van welke ik 'er twee met gout beflagen zaggh. Het hout der zeive is zeer zinlyk zwart gevlakt. Andere waren root geverft, en volgens hunne manier met zilver beflagen. Tuffchen den gordel dragezene een kris, een geweer gelykende nae eenen grooten Turxen Gansjaer of pook. Dit volk is van een eilant gelegen aan het Oofteinde van Java, bekend voor het frytbaerste van al wat in deze gewesten is. Ja men geeft hun na dat ze eer zouden befluiten hun leven te verliezen, dan voor hunne vyan-den te wyken. Hierom durft men 40 of 50 van hun stellen tegen 200 Javanen. By deze dapperheid is gevoegt dienfbaerheit en trou voor hunnen Heere, zoo nogtans dat ze niet zouden willen smadelyk gehandelt, of op eene onbillyke wyze gere-geert worden. Een half uur voort geregden zynde quamen we aan de Suikermolen van den Chinees Tanfanko, gelegen aan de groote rivier, onder de Javanen bekend met den naem van Tjulivan of Vrouwen-rivier, die hier 8, daer 10, en elders twee roeden breed is. Op deze plaats, daer een tamelyk goet gebouw en aengename Tuin is, hielden wy een def-tig middagmael, blyvende daer tot 3 uren. Ik vond hier verschie de foorten van fraeie kapellen, waer toe ik 'er tien opving, waer toe ik een netje en doosje met my genomen hadt. Middelerwylen was de meeste trein met de paarden vooruitgere-den naer 't lant Tanjong genaempt, om voor onze komft daer van de Ooftzyde door de rivier naer de Westzyde gevoert te wor-den, om tydt uit te winnen. Wy volgden dan van hier met drie karren, die elk door eenen buffel getrokken werden. Maer driemaal in den tydt van

een uur mootten we die voor verische verwisselen. De wegh was ook zoo hobbeligh en strom-pelig dat wy gestadig gehotift en geschud elkander zonder lachen niet aenzien kon-den. Wy geraekten eindelyk na zulk een ongemakkelyk ryden aan de rivier, daer we met praewuen of Kanoos, een foort van lange smalle vaertuigen, uit den ftam vaneenen boom gehouwen, werden over-gezet. Nu weder met al den trein voort-trekkinge quamen wy na verloop van een kleen uur op het lantgoedt en hofftede van Lufthuis den Heer Kastelein, genaempt Sering-fing, des Heeren Kastelein. Dit lufthuis doet zich frai op, leggende een weinigh in de laegte op eenen uit-springenden hoek, van welker twee zy-den men de groote rivier ziet. Deze hoek heeft de gedaante van een Amphibieater, of ouden Roomfen Schouburgh. Het ge-heele gebouw is van Kiatenhout, net en in goede orde famengefelt, ftande alle zyne ftylen op Arduintee ne voeten, ontrent drie voet hoogh van den gront tot voortkomting van verrotten, en tegen de schade der witte mieren, die groot quaadt doen aan het houtwerk, daer ze byko-men. De woning had twee verdiepingen boven elkander, waer van de onderfte alleen ftrekte tot woning voor de huisdie-naren, lyfeigenen, en tot berginge van allen voorraedt : zoodat het bovenste ge-deelte eigentlyk de woning van den Heer is, befaande in een fraeie voorzael, met twee kleene kamertjes, in elken hoek een. Hier by was een groote ruime kamer in 't kruis, die uitzagh op de voorplaets en de

Baliers.

Hunne dapperheid en trou. # CORNELIS de BRUINS

de poort. Deze heeft ook twee verdiepingen, zynde beneden aan beide de zijden zitplaatsen voor de wagtters. Boven is een vertrek rondom halverweegh in de hooigte open. De onderste party is met ruitwerk beschooten. Dit is de plaats, daer de Gompelers zich laten hooren, dat Balische slaven zyn, waer van ik in het byzonder hierna spreek zal. Dit plein leggende in 't vierkant is rondom met een fterk fraei groen geverft hek omtrokken. Aen beide de zijden van het zelfve is een gebouw dat op zich zelve alleen staat. Het eene is geschikt voor de keuken met twee kamertjes voor de slaven: het ander daer tegen over voor een Pody of Ryspakhuis. Beide hebben zezulk een slavekamertje op zyde. Elk wort van eenen huishouder bewoont. Achter het laatstgenoemde komt een ruim hoender en ander veehok. Buiten de voorpoort is nogh een veel grooter plein, waer op, als men aan de Zuid- of regterzyde aenkomt, een groote overdekte loots staat, dienende voor een vertoef- of ruitplaats voor de inlanderen, en stalling voor karofen en mindere rytuigen. Vlak hier tegen over aan de Noordzyde staat het koetfalt en de paerdefalt beide onder een dak, zynde dit voorplein met eene breede schoone doorne hegge van Carinda omzet, aen welker voorflten ingangh nogh een fraeie poort flont gemaakt te worden. De tuin legt aan d'Ooftzyde van 't huis, dalende van de hoogte ontrent 36 voet van alle de zijden allengs nederwaert naar de rivier. Aen de Zuidzyde staat een geheim

gemak in 't water. Om hier te komen gaat men 36 trappen nederwaert, die verdeelt zyn in drie partyen. De bovenste is van 14 trappen, daer een ruitplaats is van wederzijden met banken verzien. De tweede party heeft 12 trappen, daer ook zulk een ruitplaats is. De derde heeft 'er 10, daer men over een klein bruggetje naar een ruim gemaakt geheim of fekreet gaat. Aen deze trappen is van boven tot beneden wederzijts een leuning; zynde alles zoo fierlyk en fraei gemaakt, dat ik niet weet ergens anders oit zulk een fraejen gangh naer een fekreet gezien te hebben. Ter Noordzyde van het huis is ook een afgangh naar de rivier, beftaande in trappen dienende tot overgang der rivier. Hier nevens staat een fierlyk gemaakt speelhuisje, maar aan de Ooftzyde, daer de tuin eindigt, is een speelhuis dat grooter is, daer gemeenlyk om de fraeje uitzichten het middagmael gehouden wort. Wederom in de rivier staat nogh een ander speelhuisje op palen, dat met een bruggetje aan 't eerst gemelde vaft gehecht is, zynde het een en'tander ook met nette leuningn befloten, ook met een trapje dat naar de rivier strekt. Ik bragt het gezicht deze plaats op papier

ter Westzyde zoo als men van vooren inkomt, gelyk het vertoont wort door het getal 200. Ten midden boven de poort Spelers ziet men de spelers zitten, die zich by wylen met tien, twaelf, of veertien te gelyk laten hooren, of op verscheidene soorten van bekkens en trommeltjes, en spelende op fluiten van riet famengehecht op de wyze der oude harderen. Zy hebben ook een foort van een Citer, waer onder op eenen grooten trom debas of bovenzangh gelegden wort, dat maer nu en dan gelchiedt, en wel maer naar myn beste geheugen met eenen flotk: dat niet onaengenaem te hooren is.

Hier wel onthaelt, en door de gezichten deze luftplaats vermaakt zynde stegen wy met onzen gashoep te paert, en reden verder Zuidwaert op naer zyne Landeryen, genaamt Mampang en Depok. In 't eerst hadden wy in het voortryden aen beide de zijden aengename wel beplante fuikervelden, en kleene spruitjes, genaamt Seringtingh, waer naer dit lant genoemt is, als of men in onze tale zeide, Grofbesgras. Vervolgens quamen wy aan een jongh bosch, zynde de wegh doorgaens zuiver en fraei met kort gras bewaffent. Een uur gevordert zynde ontmoetten wy op zyde aen den wegh eenen diepen kuil, daer de oirsprong was van een kleine rivier, spruitende met andere aderen uit het hoogelant, en worden de van groote bomen overschaduwt, daer de voorbytrekkende luiden gemeenlyk wat ruften, en zich verfrissen. Nogh een half uur gereden hebbende quamen wy op Depok, leggende in eene valei aan den boort der groote rivier. Hier zag ik twee peperplantaedjen, die om Peper-zekere soort van geplante groene flotk-plantaed; ken of bomen Dapdap genaamt geleit, en als gewonden waren: niet anders als men gewoon is de boonen in ons vaderland te handelen, doch veel digter en zwaarder. Deze stokken zyn naer giffing ontrent 18 voeten hoogh, staande op ryen 6 voet van elkander af geplant: tuffchen welke het ongemeen

aenlokkelyk was om te wandelen, dewyl men op het heetste van den dag zonder het minfte ongemak der zonne daer kon gaan of zitten. De peper groeit aan ritten, even als de ael-bezien. Eerst zyn de beffen groen, en ryp geworden wordenze oranje. Welke kleour veroirzaakt wort door een dun vliesje, dat men 'er met de hant kan afwryven, vertoonende zich de peper dan zuiver en wit. Ik nam 'er een takje van met my, om wedergekeert wezende het op papier in zyn eige groote te verbeel-Peperge-den, gelyk nu op 201 vertoont wort. Ons middagmael gehouden hebbende

Luftplaets afgetekent. # Sering-Sing.

Pepertakje.

BALISCHE SLAVIN.

Balische Slavin.

1. REIZEN.

In deze tydt nam ik een vaft befluit van niet verder Indie in te trekken, heel anders dan myn voornemen geweest was. Want ik was van meening geweest de kult van Kormandel te bezoeken, om daer eenige outheden te bezeelden, en Pagoden te beschouwen. Maar zwak van lichaem zynde vreesde ik door de groote hitte en andere ongemakken der reize weder te zullen inforten, te meer omdat ik op Sering-fing nogh eens een aenval van koorts gehad had. Ook flont my vooral zorge te dragen voor myne gezondheid, omdat my fterkte noodig was om myne reize weder over lant voort te zetten, dewyl dat met een zwak lichaem niet te ondernemen is. Ook had ik andere redenen, die ik daarna zeggen zal.

Op den 30 der maent Mei, dagh van de verovering van Batavie, geschiedt in den jare 1619 onder het beflier van den General Jan Pieterz Koen, wert hier,gelyk alle jaren,feest gehouden. De General rechtte een groot festein aan voor alle de Raden van Indie, en Regenten deze stad, ook voor die dezen dagh tot Regenten gekoren waren. Hier by werden genoodigd twee Raden van Justitie, de twee Opperkoopluiden van 't Kasteel, vier Predikanten, en eenige anderen, waer onder ik mede was. De vreugt begon ten 5 uren na den middagh op zondag. Hier toe was een lange tafel gestelt op de openplaats in de woning des Generaels, waar welke floelen gezet waren voor den General en

Raden van Indie, waer op zy gingen zitten. Hier aen schikte zich yder naer zynen flaat en rangh, dogh slaande, hoewel'er banken gezet waren aan de eene syde der gemelde plaats of het voorhof. Hier ging de glazen om op de welvaart van Batavie en zyne Regeerders, onder het balderen van al het kanon, dat binnen het kasteel, rondom de stad, op de bygelegene fterkten, en eilanden, en andere plaatsen gevonden wert. De schepen ook op de reede leggende lieten zich ook hoo-ren door hun kanon. Middlerwylen ver-toonden zich in de stad eenige burgers in't geweer, bestaande tegenwoordigh maer in 15 mannen uit elke compagnie met hun vendel. Want in het geheel zyn'er maer 6 compagnien, twee namelyk der Penniften, twee der Burgeren, een van de Werfwerkers, en een van de wyk der Ambagtsluiden. Ook reed 'er door de stad een compagnie ruiten met alle de officieren, die 'er toe hoorden. Nadat wy deftigh onthaelt waren onder het gespeel van trompetters en pypers, scheidde het gezelschap des avonts ten negen uren.

Weder-komst te Batavia. voeren wy met een lange smalle Kano de rivier af, die hier over de klippen en kei-fteenen vry fnel, doch zeer bogtigh af-loopt. Dus voortvarende flapten wy na twee uren tyds weder op Sering-fing aan Jant. Wy waren in het varen verscheidene Negeryen, in weinig huizen bestaande, voorbygetogen. De oever aan beide de zyden der rivier was zeer hoogh, en dicht met boommen bezet, waer op we meeninge van apen zagen, springende van den eenen langs den gront loopende. Meelt al warenze graeu, eenige ook zwart, hoedanige wy ook in het heenryden in de bosfchen gezien hadden.

Nu tekende ik ook twee der Balische flavinnen van den Heere Kastelein, zoo zy in haer lant, ook in dit geweest gekleedt gaan. Haer onderkleedte gemeenlyk gestrept flaezen eenige malen om 't lyf, ftekende het laetste einde aan den middel vaft. Dit hangt haer tot op de voeten toe. Het bovenfte is van andere kleour, en yder neemt dat naer ver-kiezinge. Dit wort tot half over de borst geflingert en zoo aen het einde in gtef-ken. Naer beneden hangt het tot ruim halver wegen de dyen. Gemeenlyk hebben ze eenen neusdoek in de hant, het haer agter met een tuit famengeflagen, waer op zy wel een bloem ftekten, ende armen bloot, gelyk de beenen en voeten. Wyders hebben ze geene andere kleeding aan 't lyf. Deze afbeelding is op No. 202. Een andere is verbeelt, zoo als zy met ons te paert had gezeten, op No. 203. hebbende een zwart boven-kleedtje. Het onderfte is als het voor-gemelde. Om het hoofd is een los gefi-gureerde doek geflingert, en daer op een Toedom of Maleife hoedt van fyne rotting gemaakt, meelt al root van kleour. Deze heeft ook eenen neusdoek in de hant.

Dit uitgewerkt zynde beflout ik, omdat de tydt my begon te dringen, van hier te scheiden, en het gezelschap te verlaten. Ik schikte my dan daer toe, bedanktheid en onthael zoo rykelyk genoten. Hy gaf my ook twee zyner flaven mede, den eenen te paert, en den anderen te voet, tot weghwyzingh en geleide. Toen

ik op wegh gingh flont het ganfe gezelschap gereed om verder op te trek-ken, en na drie dagen eerst weder te kee-ren op deze plaats. Men zette my dan met een Kano over de rivier, om een better en bequamer wegh door 't bosch te hebben. Dus quam ik weder te Batavia aan, waer van Sering-fing gerekent wordt ruim 5 uren af te leggen. Na myn aen-komst vielen hier des anderen daegs twee zulke donderflagen, dat 'er een huis won-derlyk door beschadigt wiert.

Aaa LVI. Apén. Balische flavinnen afgetekent. # CORNELIS de BRUINS

LVI. HOOFDSTUK.

Gelegenheid des eilands Edam. Afbeelding van zeldzame visschen. Chineesche Feestdagb. Manier van Suiker te be-reiden. Indigo.

E maent Junius gingh nu in met ongeftuimigh en regenigh weder, hoewel niet zonder warmte. Ik begaf my met eenen Stierman in zyn vaertuigh, om over te fteken naer een eilandt syn Edelheit toebehoorende, dat genaemt werd Edam, gelegen ontrent vyf mylen van Batavie. Dit had voor-heen de Generaal Kamphuizen in eigen-dom bezeten, en het by uitersten wille gemaakt aan den tegenwoordigen Gene-rael. Eer wy daer aenquammen ontmoete ons het schip Munfter, komende van Amboina, en op hebbende den oud Gouverneur Coyett. De ftierman, die my overvoerde, was zoo veel als Gezag-hebber op het Eiland Edam, daer de schepen by wylen tot nader laft, of ook wel een 't eiland Onruß moeten blyven. Waerom hy nu den schipper toeriep, hy had maer voort te zeilen naer de reede van Batavie, dat hy ook aenfontts in het werk ftelde.

Wat dit eiland aengaat, het heeft in zynen omkring een goetd half uur, zyn-de de gront rondom niet anders dan van fteen en korael. 't Eiland is beplant met veele vrugtdragende en andere boom-en. Als men'er aenkomt vind men een braaf fterk hooft, dat zich tamelyk wydt in zee uitfrect. Hier nevens is nogh een ander niet verre van het zelve af. De Generaal laeft gestorven heeft daer een groot ruim en aenzienlyk huis gebout van fteen, verzieen van byzonder groote vertrekken. Het is van voren en van ag-teren op eene en zelve wyze getimmert, hebbende eenen trap, die aan beide de zyden opgaet. Deze plaats heeft de Heer Kamphuizen eenigen tydt bewoont, ftrekkende zyne zinlykheid om hier vele fraeie zegewaff en op te zamelen. De zelve zucht dreef my ook derwaert, hoo-pende daer by eene zelfzame vissches te zullen vinden. Het geluk diende my ook, waerom ik 'er eenige dagen agter een bleef, brengende den tydt dagelyx door met de keurlykfte uit te schilderen, waer toe ik verf en doek met my genomen hadt, nevens eene groote fles met Spiritus, om ze daer in te

bewaren. Ik kreeg'er ook een byzonder grooten Kreeft, schoon gevelte en gekoleurt, wiens wedergrade ik noit ergens gezien heb. Zoodanig een Krab quam my ook

in handen, wiens lichaem bruin blaue-agtigh en doorgaens wit getekent was. De twee grootste klauwen waren schoon licht van kleur als lakverf, vol witte vlakken, en scherpe ftekels. De andere pooten waren meet geheel blaue, en de binnenzyden der zelve vol rode ftekels, die'er langs heen liepen: gelyk boven om het lyf witte ftekels waren. In twee verscheidene printen zal ik'er eenige van vertoonen. Het getal 204 behelft vyf visjes levens grootte. De letter A wyft 'er een op het Maleis genaemt Ikam-peti, dat zoo veel zeggen wil als Kiftvich. Kiftvich. Want Ikam betekent visch, gelyk Peti een kif betekent. Het is van gedaente vierkantigh, boven, onder, en aan bei-de de zyden vlak, en zoo hart als hout. Het is geel van kleur, doorgaens met kleine zwarte vlakjes bezet. Onder be-nevens den kop is aen beide de zyden een vin, gelyk ook agter aen het bovenlyf by den ftaart. Het geen door B aenge-wezen wort, is blauw en lakagtigh, heb-bende eenen ringh om 't oogh als gout, ook ten deeke over het lyf. De bek is vol lange witte tanden. De oogen zyn groot en zwart. De ftaart is paers, geel, en wit. De vinnen ziet gy klaer. Dit vischje heet in 't Maleis Ikam-batoe, of Steenvich, als wordende meeft tuffchen Steenvich.

de klippen der rotfen gevonden. C ver-toont een zeer klein vischje, dat zeer schoon root van kleur is, met drie schoon blauwe breede ftreepen, die aen de kanten zwart zyn, over het lyf. Het grootste dat ik van deze foort bequam, was maer van twee gemeene duimen breette in de lengte. Het zydevinnetje is aen de einden zwart, gelyk het ftaert-je, dat fraei om te zien is. De visschers van my om dit goedt op te vangen uitge-zonden bragten 'er my drie, waer van het eene byzonder klein was. Men ziet 'er gemeenlyk maer drie by elkander zwemmen.. Dit heb ik zelf ondervon-den en kunnen zien in het water, hier zoo klaer als kriftal, zoo dat men tot op den gront zien kan. Deze foort is door geen en naam bekend. D vertoont een plat langwerpigh visje, dat naer den buik en boven licht blaueagtigh, en voor de reft donker bruin is. Het heeft om den kop eenen zwarten kring, in wiens midden de oogen komen. De bek is bo-ven # Zeltsame Visschen.

A

B

C

Zeltsame Visschen.

I

H

G

E

F

B

C

A # REIZEN.

ven en onder ook zwart. Tusschen den zelven en den kringh is het schoon geel, gelyk de staert. Boven langs den rugh loopt een zwarte vin, ook eene van den staert tot by den buik. Aen beide de zyden van het lyf is mede een vin, en twee zyn'er onder aen den buik. Dit vischje heeft al mede geen naam. Het geen de letter E toont wort in 't Maleis genaamt Ikam-kajoe, ofte houtvich, dewyl deze vich altydt gevonden wort by palen of ander houtwerk. Van gedaante is hy als Voren, van kleur licht blau-agtigh, langs den rugh geel. Over 't lyf tot by den buik zyn vier donker bruine breede streepen. Op den rugh is een lange scherpe vin, en een andere tusschen den zelven en den staert. Twee vinnen zyn'er nogh onder en boven aen den buik.

In de print van 205 vertoont de letter Klipvich. A een rondagtigh vischje genaamt Ikam-batoe, of Klipvich, zynde als een der voorgaande. Het lichaem hier van is ros blauw, loopende 7 of 8 smalle blauwe streepen over het lyf, dat onder zwart is. De staert is kort en wit, hebbende de gedaante van een beitel, en een door gaande root streepje aen het einde. Aen beide de zyden van het hoofd is een vin meeft geel, en ten deele blauw. De kop is bruin blauw: de gedaante van den vich is als die van een Botje. Hy is goet van smaak, maar dik van huid. B vertoont Ikam-tamar, of Karpervich. Deze vich valt meeft rood en wit blauagtigh, hebbende een hoofd, dat ten deele schoon rood is. Onder aen den bek zyn twee spitse dunne punten, die de lengte van twee duimen hebben. Onder aen den buik zyn twee rode vinnen, en nogh een vin tusschen den zelven en den staert. Op den rug zyn'er twee met scherpe punten, en aan beide de zyden van 't hoofd een, die root en wit is, gelyk de staert, die zich aen het einde afscheirt, en puntigh uitloopt. De buik is doorgaans wit blauagtigh. Hy heeft de lengte van eenen voet, en vier duimen, waer uit de grootte der andere af te meten is. Want ze zyn alle in 't klein op papier gebracht.

C vertoont Ikam-Kakap, of eenen rooden Steenbraeflem, hebbende den kop boven en aen beide de zyden uitnemend schoon rood, onder en wit blauagtigh. Het lyf is blauw met breede paerfe strepen van den rug tot halver weg. De vinnen zyn schoon rood. D tekent af Ikam-Gargasje, of Zaegvich. Zyn bovenlyf is licht blauw, de buik wit. Langs het lyf loopen donker bruine of zwarte streepen. De bek is geel. Zoo zyn ook de vinnen: inzonderheid is

die langs den rugh loopt schoon geel, en doorgaans met zwarte vlakken. De punten zyn boven spits als een zaegh. De staert is donker geel met zwarte vlakken. Door E wort vertoont Ikamboeron of Vogelvich. Hy heeft de gedaante van een Schol, en de kleur wit, met twee zwarte breede streepen over het lyf: tusschen welke beide op het bovenlyf iets als een witte wimpel uitkomt, die naer het einde heel fmaal afloopt, hebbende de lengte van eenen voet van elf duimen. Het agterlyf van het lyf met de staert is geel: gelyk ook de wederzijdse kleine vinnen, die uit de zwarte streep komen. De kop is klein, de bek spits. Deze soort van vich wordt zelden gezien.

F verbeelt eenen Ikam-maes of Goutvich, die wit blauagtigh is. Hy heeft roode streepen langs het lyf, doorgaans met schoon geel, als of het gout ware, getekent. De vinnen en staert zyn root, geel, en wit. Boven op den kop is hy schoon rood.

Door G wort aangewezen een vich genaamt Ikam-kakatoua naar 'eenen vogel, die dezen naam draagt, en zodanigh een blauwe kleur heeft. Het lichaem van deze vich is groen blauw, hebbende eenen weerschijnenden glans. Hy is ros getekent, even als een net, over het geheele lyf. Aen de zyde van 't hoofd is een roffe gele vlek. De kop is groen en root getekent, de vin langs den rugh is schoon groen blauw en geel. De twee zydevinnen zyn groen blauw en lakverwig, gelyk de staert. De onderste vin is blauw en lakverwig. Ik heb verge ten te zeggen dat het ganse lichaem van den Kreeft, daar wy van gesproken hebben, groen, doch voor aen de fruit rood was: gelyk ook waren de twee grote voor uitstekende fruitangels tot op 4 duim, zynde 3 derde delen van eenen duim breed: waer uit dan nogh de spitfen als horens komen die zwart zijn. Deze hebben de lengte van 1 voet 7 duim. Tusschen deze beide komen nog twee smaller horens uit, waer van d'een wit, en d'ander meeft zwart is. Deze zyn maar ontrent half zoo lang als d'eert genoemde, en voor aen als omgekrult.

Deze vich is over het geheele lyf wit en zwart gevlekt en gestreept, ook over den staert. Ten midden aen beide de zyden van het lyf zyn twee breede gele en witte strepen. De pooten zyn fmaal en langh, groen, zwart, geel en wit doorgaans gestreept van kleur. Het lichaem heeft de lengte van een voet en 5 duim. Daer werden'er ook andere kleiner gevangen, waer van ik 'er verscheidene kookte en goedt van smaak beyond. Ik schilderde alles af in zyn wezentlyke grootte op doek om het in het vaderland te kunnen vertoonen, doende ook alle # CORNELIS de BRUINS

alle de gemelde visschen in Spiritus, om hen voor bederving te bewaren, en aan de minnaers deze vreemdheden te laten zien. Deze Kreeft in 't Maleis genaamd Oedang wordt vertoond door de letter H: de Krab, in 't Malais Kapitein door I.

Ik bequam hier ook eenige vliegende beesjes, Kapellen, en andere foorten, maar weinig van belang.

Om deze zeevruchten, om zoo te spreken, op te sporen, gingh ik meef zelf heen op stil weder: dewyl ik dan het water zoo helder en klaar vond, dat alles op den gront en de rotfen duidelijk te onderscheiden was. Hier door geraakte ik een verscheidene foorten van Zeekoraal verzien van fraeie takken. Maer 't was al meef korte foort. Eenige koralen hadden de gedaante der bladeren van bloemkool, die zich in een fluiten. Ik kleetde my aan de frant uit om dieper in zee te komen, daer ik al wat my beft behaegde met myne eige handen afbrak. Hier mede bezigh zynde bevond ik dat dit koraal zyn begin neemt van een vette of flymige qualiteit des waters, dat zich als tot een wezentlyke floffe op de rotfen vaft zet, en dus allengs tot die gedaante en vaftigheid voortgroeit. Als het nog week is, vertoont het zich egter uitnemend fraei in 't water. Want het is byzonder schoon geel, ook wit, en rosagtigh van koleur. Uit nieuwsgierigheit brak ik eenige flukken, die reets vry vaft met de rotfen vereenigt waren, daer af, om ze in de Zon of lucht te droogen, op hoop dat ze die zelve kleur behouden zouden, waer in ik my geweldig behoogd. Want de flukken werden altemael bruin zwart en afzichtigh. Ook was'er geen droogen aen; zoo dat ik alles weder moft wech werpen.

Ziende dat voor my hier niet veel meer te halen was keerde ik weder in het vaertuigh, waer mede ik digt by het eilant Alkmaer heen zeilde, dat'er naeft aan legt. Het eilant Enkhuizen legt wat verder ten Zuiden af. Het eilant Leiden wordt gerekent halver wegh te zyn. Hier waren geen menschen op. Het eilant Hoorn, Hoorn legt hier tegen over, waer op eenige Makaffaren en andere visschers woonden; zynde het eilant Smit ter zyden verder naer het Zuiden afgelegen. De wint voorspoedigh zynde bragt my in korten tydt weder te Batavie.

Hier na reed ik met den Heer Generaal door de stadt om een gezicht te nemen van zyne nieuwe en herboude huizen. In dien tydt zagh ik aan de Chineesche huizen, die nog gefloten waren, eenen groenen tak hangen, dewyl deze dagh de laatste was van hun feest Phe- lonaphie genoemd.

Te voren al had ik de vaertuigen van dit volk fierlyk toegeeeftel, en met Chinefen gevult, in de haven zien zeilen. Dit ging met veel omflag toe.

Men moet aenmerken dat de Chinezen iemand, die onder hen iets nutbaars of gedenkwaardigs voor het vaderland gedaan, of uitgevonden heeft, houden in dierbare gedagtenisse, en hem zoo veel eere na zyn doot bewyzen, als was hy nog by hen in levenden lyve. Men zegt dan dat voor dezen by hen is geweef t zeker Phelo; man, genaemt Phelo, die de allereerste vinder van het zout uitgevonden zou hebben. Welke vond by hen verwaerlooft en veragt, was de vinder van daer ge- weken, zonder dat men hem federt oit weder vernomen heeft. Ondertuffchen bevond men daer na de nutbaerheid en noodwendigheit van het zout. Het welk hen tot zulk een berou bragt van hunne onagtfaemheit en onkunde,

datze uittogen om dezen Phelo te gaan opzoe- ken, om hem hunne dankbaarheid en eer- biedt te bewyzen. Maar hem niet heb- bende kunnen opsporen hebben ze tot zyne gedagtenis dit feest van Phelo-naphie ingefelt, dat ze met veel godtsdienlig- heit onderhouden, gaande met vaertui- gen te water, en daer mede omzwer- vende, als wilden ze dezen heiligh nog heden ten dage opzoeken.

Kort hier na noodigde my de Heer Kaftelein op zyn hoftede, genaemt Hofflede Wel te vrede. Daer gekomen zynde zag ik op het lantgoet van dezen Heer, op welk een wyze de Suiker toeberieit wiert.

Hier toe was een molen gefelt, die door twee Buffels omgetrokken wert. Een man zat voor het gat van den molene, waer in het Suikerriet gestoken wert, dat voor d'eerste maal alleen maar in het doorgaan gekneuft wort, wordende aan d'andere syde door een diergelyke ope- ningh uitgeschoten. Het fap daer uit loopende valt onder in eenen put, en van daer in een goot, die het on- der door de aerde in een daer nevens staande plaats leit, daer het ontfan- gen wort. Hier zyn de Suikerpotten en fornuizen. Ten tweeden male word'er uit het zelve riet meerder fap gemalen: en ten derden male al het overige. Dan wort het, in de fornuizen gekookt zynde, in aerde potten gedaen, die onder een gat hebben, waer door zich het flechtste deel ontaft. Deze potten worden bover met verfche klei toegefstoppt. Dit is de eerfte en beste foort. Dan volgt van 't uitgelopene een tweede, en daer na ook een derde foort. Het Suikerriet vond ik hier flaen op de zelve wyze als ik het voorheen in Egypten gezien hadt. Het heeft gemeenlyk de hoogte van 7 of 8 voeten. De dikte is in 't rond 3, ook wel 4 duim.

Het Chineesche feest Phe- lonaphie. # INDIGO, KOFFIBOONEN, EN WILDE BOSCHBLADEREN.

A

B

C

M. Pool Scul. KAKAUW VRUGT.

1. CHINEESCHE SITROEN.

2. JAKA OF SOORSACKE # NAM-NAM BOOM.

BLIM-BING BOOM.

Areek-vrucht en Betelblat.

D

A

B

C

E

FILANDER. # REIZEN.

Indigo. Hier vond ik ook de Indigo, die in kleine boomtjes als plantjes groeit, met verscheidene takjes aan een. Zy zyn gemeenlyk anderhalven voet hoogh. De bladeren zyn klein, daer de Indigo uit geperft wort. Het zaer waft uiter aen in lange rifljes, gelyk het getal van 206 vertoont, aangewezen met de letter A.

Koffieboonen. Hier verbeelde ik ook eenen tak van de Kawwa of Koffiboonen, getoont door B. Deze zyn onryp groen van kleur, half ryp geel, en geheel ryp van kleur, purper root. De bloem is als een kleine Jafimyn. Zy is in het midden geel, en heeft zes blaedtjes in het ronde. De bladeren zyn langwerpig en spits. Deze boonen zyn voor eene jaren uit Arabic hier gebracht en voortgeteelt. Doch in den aenvangh des jaers 1697, toen Batavie zoo deerlyk geschud werd door aardbeving, die eene onnoemelyke schade en verwoeftinge veroorzaakte, zyn vele ongemeene planten, door liefhebbers in hunne lufthoven aengequeekt, verloren of vergaan. Zoo dat de tegenwoordige General my zeide niet te weten, dat hy'er eene meer in zynen hof hadt. Maar andere kenners kregen eenige opkomende fruitels in 't oog, en bevonden dat het planten dezernoonen waren. Hier op viel men weder aan het bezorgen en aenqueken der zelve, zoo dat'er ook nu reeds een groote meeningte is aengefokt, waer uit binnen weinigh jaren groote overvloedt verwacht wort. Zy doolen derhalven, die wanen dat deze vrucht alleen onder de Arabieren gevonden wort: gelyk zy ook bedrogen zyn, die van gevoelen waren, dat deze boonen in geene andere landen zouden kunnen voortgeteelt worden, als of die lantaert deze planten zodanigh vergiftigd hadt, dat ze niet bequaam zouden zyn om elders dan by hen eenige wordtels te schieten.

Wilt bofchblatt. Hier nevens gaat by de letter C een wilt bofchblatt. Eeneige dezer bladen vallen groen, andere wit, en hebben eene rooden bloesem. Deze drie foorten zyn wat kleiner verbeelt dan de wezentlyke gedaante medebrengt.

Kakauw. Nogh is'er de Kakauw, waer van voor-namelyk de Chokolade toeberiet wort. Deze vrucht vertoont zich byzonder aengenaem aan den boom, zynde root en geel van kleur. Men ziet ze 4, 5, of 6 ontrent den anderen hangen, hebbende gemeenlyk de lengte van ontrent 6 duim. De bladeren zyn groot en langwerpig. Zomige hebben gele, andere rode vlakken. De gedaante wort vertoont door het getal 207.

Chineesche Citroenen. Ik bequam ook een aerdigh gewas van een Ceder of Chineeschen Citroen met veel uitspruitende punten. Hy was ontrent van die gedaante, als ik in myn eerfte reis te Rama van Gafa had bekomem; hoewel veel kleiner. Deze vrucht is zonder pitten en schoon geel van kleur. Zy is hier gebragt en aengequeeckt. Gy ziet het beeltenis op 208.

My wert ook vertoont het gewas by de Portugesen genoemd Jaka, by de Maleiers Nanka, en by de Hollanders Soor-facke. Het is groot by uitnemendheid, zwemende naar eenen Zakpyp, groen en wat rosagtigh van kleur, dogh heel ryp zynde geel graeu. Inwendigh heeft het vele groote witte vrugten, die geel zyn, met witte pitten. Veele menschen vinden'er grooten fmaak in. Want ze zyn zeer zoet. Men hout ze voor gezond. Twee der zelve aen den boom hangende zyn verbeelt op het getal 209.

Nu volgt de Nem-nam, dus genoemd by de Portugesen. De Maleiers heeten ze Poekie-ansjing. Het is een vrucht zeer aengenaem om te eten, raeu of gestooft. Zy is rins en zoet van fmaak, graeu geelagtigh van kleur. Eeneige zyn wat krom van gedaante als een peer. De bloem is root geel en wit in troffen by een. Men ziet'er de bladeren by en het geheele fatfoen op No. 210.

No. 211 toont ons de boom met de vrucht, genaamt Blim-bing. Zy is groot en langwerpig. De bloesem is rood lakkigh van kleur. De fmaak is als die van onze kruisbezen, die zy ook behouden, als ze geftoofd zyn. Als men zynen mond daar op zyn of eene andere zuurigheid heeft raeu gemaakt, is 'er geen beter middel, dan deze vrucht raeu te gebruiken. Gy ziet haar aen den boom hangende afgebeelt.

Ook is 'er de Areek, een vrucht, die aan hooge dunne boom waft, met troffen aen een tot een groot getal. De bladeren der zelve zyn lang, even als die der Klapperboomen. Deze vrucht wort in 't algemeen zonder onderfcheit gebruikt zoo van mannen als van vrouwen door geheel Indie, zonder dat'er eene natie van uitgezondert blijft. Jonge zynde is zy groen van kleur, hebbende het fatfoen van een ierpruim. Op de kruin heeft zy als een akerkapje, daer de steel aan vaft is, in grootte als op No. 212. met

de letter A wort aangewezen. Out geworden zynde is zy rood en geel van kleur, gelyk de letter B aenwyft. C toont een gedeelte der andere helft zonder bolster. Deze binnenpit half doorgefieden wort in 7 of 8 flukken verdeelt: maar jong zyn de gemeenlyk in vier. Dan wort elk fluk in een Betelbladt gerolt, dat te voren met Siamfe rode of witte kalk befmeert wort. Dit nemen ze dus in den mont en kaewwen het, tot dat hun speeksel door de kalk bloetroodt wort. Men wil

Aaa 3 # CORNELIS de BRUINS

wil dat dit een goet middel is om den mond en het tangleefsch zuiver te houden. Maar ik heb 'er noit de proef van willen nemen, dewyl ik genoeghaen het gezicht hadt, dat my misslyk en onaengenaem voorquam. Ook worden by wylen menchen, die dit niet gewoon zyn te gebruiken, daer zoo qalyk van, dat ze wel, gelyk ik zelf ge zien heb, van hun zelven vallen. Maar dat gebeurende hebben die menchen zich vertaft aan een foort, die niet goet is. Dit is dan kon het zeggen. Maer de allerbeste foort kan my niet bekooren. Het gemelde Betelbladt waft als de Turxe boonen. Ik heb 'er een met de letter D aangewezen. Het is donker graeu van kouleur: maer daer zyn blade-ren, die licht groen zyn, en die worden wel meest by luiden van aenzien gebruikt. De manier van het rollen deze bladen tot dit geneesmiddel wort getoont op de letter E.

Myne oogen verluchtigt door deze vruchten vielen nu op de dieren Filanders genoemd, waer van 'er de General eenige op zyne luftplaets hadt. Deze beesten liepen daer met de konynen in volle vryheit; waer toe met voordagt een bergje gemaakt was, waer inze hunne holen had-den. Dit was met een hek omtrokken. My beving de luft van een dezer dieren af te tekenen. Hunne agterste pooten zyn langh, en de voorfte kort. Van grootte en kouleur zynze als een goede haes. De kop heeft veel van een den vos. De staert is fpits. Onder aen den buik, die witagtigh van kouleur is, hebben ze eene opening als eenen zak, daer het jong, als het al vry groot geworden is, in en uit gaat. Deze jongen zitten ook dikwyls daer zo danigh in dat ze het hoofd en ten deele den hals daer buiten steken, gelyk ik dikwyls heb. Als de moer loopt, trekken ze den kop meest binnen, dewyl zy in't loopen zich moet op en nederwerpen, omdat, gelyk gezegt is, de voorfte pooten kort, en d'agterste langh zyn. De beeltenis is op No. 213.

Eenige dagen hierna vertoonde zich een compagnie der Bougies in haer volle geweer binnen het kasteel, om zich van den General te doen zien, die zich ten dien einde verzelt van den Veltheer de Wilde op den voortrap van het paleis vertoon-de. Ik voegde my om dit gezicht te hebben mede derwaert. Hier zag men, hoe de officiers tot voor zyne Edelheit gena-dert elk in het byzonder, na het doen van hunne eerbiedeniffen, den hellebaert of piek by hun Hafegacy in den gront staken, en hun kris, een fpits geweer, datze

tufchen den gordel dragen, als boven gezegt is, uittrokken. Hier mede maekten zeene kleene bravaden, breedte opgevende van al wat hun van vyanden voor-

quam te zullen den hals breken, en wat meer naer zulke fnorkeryen smaekte. Hier by maektentze byfter vremde sprongen om hunne behendigheid, die verre by hen te zoeken was, te vertoonen. Alle hunne gebaren geleken meer naer de potten van den eenen of anderen marktgek, als naer de tekenen van eenen manhaftigen krygsman. Hun moedt was verdubbelt door dat zy, anders gewoon blootsvoets te loopen, nu pronkten met kouffen en schoenen; waer door ze zoo parmant voort-traden, om quanfuis de defthigheid van een krygsbevelhebber te verbeelden, en onze krygsoverfliten niet toe te geven, dat men zich van lachen niet kon bedwingen. Zoo dat de Heer de Wilde tegens my zeide: Wy geven in 't vaderland ons gelt uit voor het zien van het een of ander Toneel- of Kluchtspel: maer deze vertooning verdient beter beschonut te worden. Het was ook zoo, dewyl dit geen spel, maar ernst was.

Deze soldaten verschillen in kleeding geweldig van elkander. Want eeneige had-den hooge mutfen op, een licht rokje en final broekje aen: voorts de beenen en voeten bloot. Andere weder droegen eenen breed geranden hoedt, by hen Tode-dongs genoemd, gemaakt van Bamboezen, zynde een foort van struiken, die uitschie-ten. Men cet 'er de uitspruitels van. Andere hadden hooge opftaende mutfen, an-dere maer eeneen doek om het hoofd ge-flingert. Drie of vier van dit volk, die my de koddigte voorquam, hadden aen beide de zyden van het hoofd iets als eenen langen vergulden hoorn. Eenige waren verziend van een gemalty harnas. Hun wapens zyn vierroers, patroontaffen, en kriffen, ook pieken, maer langer dan die der officieren, die by het gezeide geweer een pistool tufchen den gordel steken.

Terwyl deze bezigh waren met hunne ceremonien te verrichten, trokken eenige andere compagnien voorby om hun geweer te halen, dewyl zy laftbrieven hadden om te scheep te gaan, als zullend dit jaar weder optrekken naer Samaran, een konningklyk gebied der Oosterse kust Java, gelegen ontrent 60 mylen van Batavia, staande onder den Koning Pangeran Poega, De Kon-ning Pan: geran Poega dien de Maetfchappy aen dat Ryk geholpen heeft. Want hy was inoorlogh met zyns Broeders zoon, genaemt Ade-patti, door de die reeds het ryk in zyn geweld hadt. Hy wert derhalve daer weder uitgedre-ven met hulpe der Maetfchappy, die hem nogh blyvende aenlagen imeden te gen zynen Oom tragt onder te brengen, en hem, nu gevlucht, zoo het doenlyk is, in handen te krygen, opdat de re-gerende Koning ruff magh hebben.

Weinigh tydts hierna gaf zyn Edelheit my te kennen dat 'er een tchip binnen wei-nigh # REIZEN.

nigh dagen naer Bantam zou zeilen, vragende my of ik nogh van voornemen was dien togte te doen. En myn besluit hoorrende oordeelde hy dat ik deze goede gelegenheid van het weder en schip moest waarnemen. Ik schikte my dan tot de reis, en ontving van zyn Edelheit des avonts voor den dagh van myn vertrek twee brieven van aanbeveling aan den Commandeur van Bantam, en aan den Koopman en Administrateur der Maetschappye.

LVII. HOOFSTUK.

Togt naer Bantam. Beschryving van dat Ryk. Gesprek des Schryvers met den Koningh.

O P den elfden der maent Julius nam ik affcheit van den Generael, en begaf my met een roeischuit van den Commandeur Broegh naer het fluitschip, genaamt Munster, waer van schipper was Jan Walburgh. Het voerde 26 ftukken kanon, en 6 bassen, en was bemant met 67 personen, waer van 'er 57 Europeers, en 10 inlanders waren. Het lath een goet half uur van de stad, en was reeds onder zeil. Daer aen komende vond ik den schipper nogh niet aan boort, maer het liep niet lang aan, of hy quam. Dus gingen wy voort, en kregen ontrent den middagh het eiland Hoorn, dat over 't eiland Onrust gelegen is, nevens ons. Maer de wint begon zoo te wakkeren dat wy wel haefst d'eilanden Amsterdam en Middelburgh ten Zuiden van ons voorby voeren, en daer nevens een klip, die 5 of 6 voet onder water was, waer van wy de barningen bequameelyk konden merken. Zy was niet groter dan een gemeen schip. Een diergelyke lath 'er ter regter zyde. Wy hielden onzen koers meeft West aen, zettende het op de eilanden de kleine en groote Combuis, die wy met eenen gewenichten Ooftsintwint ter regter zyde van ons voorby voeren. Ten 5 uren hadden wy het eiland Mencheeter ter flinke zyde nevens ons, zynde nu ontrent op 4 uren aftants van Bantam genadert. De donkere nagt deed ons het

anker uitwerpen. Maar des morgens met het eerste licht van den dagh gingen wy weder onder zeil met donker en vochtigh weder begunstigt van een mooi koeltje. Dus was het ontrent agt uren, als wy voorby den uitkomenden hoek van 't vaste lant Pontang quamen. Toen kregen wy dicht benevens ons het eiland Groot Poelemady, leggende ter regter zyde van ons. Hier waren wy op zes vadem waters. Weinigh verder lath Kleen Poelemady, daer wy vier en een half vadem waters vonden. Toen verschenen de twee eilanden by de Maleiers genaamt Poele-doa, dat zoo veel de reede van Bantam.

daer wy ten elf uren naer toe roeiden, en op den middagh aenquamen. Ik begaf my aenftonts by den Commandeur Bitter van Rheede, dien ik den brief zyner Edt. overgaf. Hy ontving my beleefdelyk, en wees my te gelyk een plaets tot myn verblyf in zyn woning aan. Na den middagh vertoonde ik my ook voor den gemelden Koopman, den Heer Wys, dien ik mede eenen brief van zyn Edelheit overhandigde. Ik genoot hier even dezelve beleetheid, zoodat ik by hem bleef tot in den avont.

Des anderen daags ging ik deze plaats Befchryten deele van buiten, ten deele van binnen bezichtigen. Ik ging eerst door de waterpoort, die by de buitenwacht staat, dat een kleine poort is van den ouden muur, die geenen naam draegt, staande weinigh buiten de punt Speelwyk, die ten Noorden legt. Van daer ging ik ten Oofts op langs den wegh by de zee. Deze wegh staat veeltyds met hoogh water onder. Waerom ik, dewyl hy flordigh om te betreden is, langs denzelven heengingh naer de lantzyde. Daer is het vol tuinen bezet met klappers en ander boomte. Men vint die zyde ook bezet met flechte huizen, niet veel beter dan hutten, opgefelt van Bamboezen, en overdekt met Adabsbladeren. De menschen, die zich hier onthouden, zijn alle visschers, en woonen hier in groot getal, brengende hunnen meeften vish naer

Batavie om daer te verkopen. Het eerste, dat men hier ontmoet, is de punt Caranganto, die van fteen ontrent in 't vier- De punt kant is opgehaalt, en verziend met 10 ftuk- Caranken kanon. De zes voornaemste, die vry groot zyn, staen naer den zeekant. Een der andere staat ten Oofts, en drie kleine ten Weften. Van hier gaat men over een groote fleene brugh, die opgehaalt wort, leggende over de rivier, die door Lantrivier.

Zy neemt haar begin in het gebergte, en eindigt hier in de zee. Hier is het einde der stad, daer zy aan den zeekant legt, bestaande in een goet vierde deel van een uur gaens. Vervolgens vint men zich op de groote Bafaer, be- # CORNELIS de BRUINS

bezet met Chineesche winkels, waer in vruchten en andere eetwaren te koop zyn. Hier benevens staat een groot Chineesch gebouw, dat de woning is van den Kapitein of Overflten der Chinezen. Als men langs den zeekant verder opgaat, vindt men langs de geheele freck ook woningen der visschers. Hier achter zyn by den zee-kant veel zoutpannen, daer het zout bereit wort. Hier ontrent is de plaats daer de Hollanders landden op den 7 April des jaars 1682. Den zelfven wegh wederkeerende vintmen tuffchen de gemelde punt, en de Pagger of fterkte Speelwyk eenen breeden korten wegh, die zich recht op 's Konings plein uitstrekt. Aen het begin van dit plein legt een groote steene brugh; genaamt de Ketenburg, over de reedts gemelde rivier, die met eenen ander arm daer door heen vloeyende in zee fort. Over deze brugh en op het plein, genaamt de Paffei-baen vermaakt zich de Koning met de grootsten des Ryx gemeen-lyk op den laatsten dagh der weke met het fteekspel. Als men over deze brugh inkomt staat ter regterzyde de voornaemste Tempel of Kerk, die zy, even als de Perfanen, Mit-zid noemen.

Ten elf uren weder in myn verblyfplaats keerende bevond ik dat het gelt voor de peper tot lading van het schip overgegeven, reedts gewogen en nagetelt was: zoodat ten vier uren na den middagh de Ryxbestierder by den Commandeur quam om de gereet zynde gelden wegens de peper, die het schip Munster voor Perficin te nemen hadt, te ontvangen. Deze gelegenheid dagt my dienstigh te zyn om hem te doen aenpreken wegens het gehoor, dat ik gaerne by den Koningh zou hebben. Zyn Majesteit ook was'er reedts van verwittigd door den Commandeur, die uitdrukkelijken laft van zyn Edelheit had om dat voor my te bewerken. Ik voegde by myn verzoek dat ik wenichte hoe eer, hoe liever, hier toe te gracken, om den haeft dien ik maakte met myne reize weder met de eerste schepen naer Perficie voort te zetten.

De Ryxbestierder deed my aenzeggen dat hy het dezen zelfven dagh den Koningh nogh zou aendien, en my dan eenen zekerren tydt stel- len. Ik hiel my dan om dezen ftondt af te wachten by de hant, en in huis. Deze Amptenaer was genaamt Pangeran of Prins Pour-ba-nagara. Hy was verzetl van agt of tien koningklyke fchryvers en opzieners van den peperhandel, zittende benevens den Commandeur en den eersten Opzie- ner van den Boom op eenen ftol, daer d'andere naer d'Oosterfche wyze beneden op den gront zaten. Zyn gevolgh buiten het genoemde gezelschap bestond in vyftien of zeftien personen, alle met vaertui- gen gekomen tot een Speelwyk. De Com-

mandeur onthaalde hen met veelerhande confituren, met vruchten, met kaes en broot, met tee en tabak, dienze uit Hollandfche pypen, even als wy, rookten. Hierna gingen zy naer boven om de gelden te ontvangen, die zyn a telden, en in zakken, yder van duizent Spaensche Ma- kaffaersche of Spaensche Realen, verze-gelden. Toen vatte de Commandeur den Ryxbestierder by de regterhant, en geleide hem tot buiten de poort aan het water. Des anderen daags ten negen uren quam de eerste Koninglyke Opziener van den Boom my aenzeggen, dat ik ten twee uren na den middagh voor zyne Majesteit te verschynen hadt, die zoo aentontsbuiten de fladt gereden was naar een Lufthuis, een half uur ten Z. Weften van Bantam gelegen. Hier op vraagde hy my of ik genegen was te paeten te ryden, of liever te voet te gaan. Ik hem voor zyne aen-bieding bedankende koos het laatste. De bestemde tydt gekomen zynde, wert ik door hem uit het huis van den Commandeur afgehakt. Ter zelfver tydt was ook gehoor vergunt aan den Heer Kaef, die voordezen te Bantam, eer het in handen der Mactchappe was, voor Recident gelegen hadt, en nu voor tien of twaalf weken wegens de Maetschappe over eenige zaken derwaerts gezonden was. De Sekretaris, die de Maleife en Javaense taal verftont, wert ons mede gegeven. Buiten de poort gekomen zynde vonden wy daer vier paarden geredt, die wy nevens ons lieten leiden, en te voet gingen. Wat voortgegaan zynde vonden wy den Ryxbestierder, by het kasteel des Konings, daer men voorby moet, gereet, om zich met ons derwaert te begeven: gelyk geschiedde, zonder dat iemand zich van paarden bediende. Wy namen onzen wegh langs een steene waterleiding, twee of drie voeten hoogh boven den gront opgemetfelt, en van binnen met een loodepyp verziën, strekkende zich van het Lufthuis af tot binnen het Koningklyk kasteel. Deze waterleiding was voor drie jaren gemaakt. Dit water komt van het gebergte, dat hier twee uren van daen legt, vloeiende in dezelve met een rivier door het lant. Het was drie uren, toen wy aan dit lufthuis aenquamten. Na een korte vertoeving aan de voorpoort, quam, als onze komst aengedient was, eene der vrouwen van 't Hof, ons orde brengen van binnen te naderen. Wy zagen hier onder eene opgeflage logie drie karoffen van den Koning, waer van de karoffers Hollanders, en op onze wyze fraei in 't roodt gekleed

waren. Wy traden dan naer binnen over een lange houtse brug, ten deele met smalle planken belegd, en met leuning bezet. Vervolgens naderden wy door een kleine poort in de voorplaats

De Schryver verzoekt gehoor by den Koning.

Komft in het lufthuis des Konings. # REIZEN.

plaats van 't gebouw, daer de Koning aan d'eenen zyde op eenen armstoel gezeten was, staande nogh vier of vyf andere gemeene stoelen daer nevens. Hy verwelkomde ons minnelyk met handtreiking, en belafte ons neder te zitten. Dogh eer ik zulx doen wilde verzogt ik den Sekretaris aan den Koning te zeggen, dat ik my verheugde in het zien dat zyne Majesteit welvarende was, op wiens gezondheid ik op den avont voor myn vertrek met zyn Edelheit wel hartelyk hadde doen groeten. Hier op bedankte de Koning my met handtreiking en een vriendelyk wezen, bevelende my nevens hem neder te zitten. Hy zat aan het hooge ende van een lange tafel, en wy alle van wederzyden. Ondertusschen werden 'er konfituren, banket, vruchten, en andere verfnaperingen opgedragen. Ook werd 'er Tee geschonken, staande ook twee zilveren schenkborde met pypen en tabak gereede, twee brandende kaarsflaen ook om den tabak aan te fteken. Waer toede Koning zelf ons verscheidemaelen noodigde. Dog eer daer toe quam, werden vaft andere schotels opgedragen, gevult met warme spyze, als Rys, of Pylaww met zyn toebehoren, verscheide soorten van gehakt hoendervleesch, op de wyze van onze frikkadellen, en een lange stokjes gefoken, waer mede het gebraden of gegrut was, hart gekookte hoenderiereis, en radyzen aan lange stukken gefneden. Yder wert met een fervet of handwael verzien, ook met een bort gevult met dergelyke spyzen. Het vremft dat my voorquam was een groote schotel vol stukken als van flyffel, even als schyven van peeren, doch wat plat, zeer goet van smaak, te gelijk rins en zoet. De drank was niet dan water, dat in een pot, even als een tee-pot, daer een tuit aan was, gedurigh rondom de tafel gereed stondt, dienende ook tot het wasschen der handen, waer toe ook een kleine keteltje gezet was.

Over niets verwonderdeik my zoo zeer, als dat 'er geen mannen in dit vertrek geziën werden buiten den Koning en ons, wordende hy, en wy alle, door vrouwen opgepaft. De Ryxbefthierder zat beneden op den gront voor het onderinde der tafel met de beenen onder het lyf, op d'Oosterfche wyze, zonder eenige spyze te nuttigen. Zyn egte gemalin diende mede de tafel, staande benevens my terflinke zyde, en niet naer de zyde des Konings, zoodat ik de eere had door haar gedient te worden. De Heer Kaef was geplaatst ter regterhand van den Koning, aen wiens regter zyde gedurigh drie of vier Juffrouwen, naer allen schyn van den eersten rang, tot zynen dienst gereede stonden. Dicht agter zynen stoel

zaten op den gront drie of vier vrouwen, waer van eene een vierroer in'd'armen had; tegen welk zy met de borst leunde, en de tromp om hoogh hielt. Een ander had een korte piek of worplans. Een andere weder 's Konings wandelstokje dat zwart vernist was, en gefiert met een zilver hantvatfel. By wylen stonden ze ook overende. Dogh hier van zal ik in het byzonder spreken, en dan naukeurigh noemen al het gene den Koning altijd wort nagedragen.

Achter deze waren op den gront geze ten vyf of zes jongste zoontjes van den Koning, out twee, drie, vier, vyf, of ook zes jaren. By zyne eerst getroude vrouw heeft hy noit kinderen geteelt. Zyn tweede was zyns Ooms dochter, ook geweest de echte vrou zyns overleden broeders. Deze vrou heeft by haren eersten man, broeder van deze Koning, ook geene kinders gewonnen: dogh deze tegenwoordige Koning heeft by haar agt kinders, zoo zoonen als dogters: waer van de oudste princes den ouderdom van dertien jaren bereikt. Zy zyn alle schoon van kleur, niet bruin. By de derde (want hy heeft drie vrouwen) heeft hy verscheidene kinders. Hy heeft nogh een vierde tot zyn echte vrou aengenomen: maer die voert dentitel niet van Koningin. Zyne overige bywyven worden wel op een getal van veertigh gerekent. Hier by zyn 'er noch 850 vrouwen, die dagelyx in zyn Kaftel dienst doen; zoodat het 'er grimmelt van vrouwen.

Achter de genoemde jonge Prinsen za ten vyftien of zelfden juffrouwen, vervolgens op deze voorplaats drie of vier andere troepen: ook aan het einde tot by den muur verscheidene buiten die gedurigh om liepen om te dienen, en in het huis gevonden worden. Alle welke famen genomen wy rekenen konden dat wel een getal van tweehonderd uitmaakten. Zy waren alle met het bovenlyf tot op de borst naakt, gelyk ook de armen en beenen: hebbende alleen een kleedtje om het onderlyf geflagen, dat met de enden om den middel vaft ingefteken was, benevens een ander, dat tot op de borst ook op dezelve wyze vaft gemaakt was. Het haar was agter by een gedraait; even als een loffe tuit.

Voor het tegenwoordige was de Koning dus gekleedt. Hy had op zyn hoofd een flyf gemaakt mutsje, ontrent vyf duimen hoogh. De onder- en bovenrant eenen vinger breed was wit, de reft paars. Hy had eenen Turxen rok aan kaftanje-bruin van kleur, bezet met zilvere knopen. De middel was met eenen gemee nen paarffen gordel omwonden, waer van de enden voor neder hingen. In de linker zyde had hy den kris steken, waer

B b b # CORNELIS de BRUINS

van de scheede met gout overtrokken was. Zyn beenen waren bloot, uitegezet dat hy gemeene roode Hollandse muielen aan de voeten had.

De spys na een groot uur wechgenomen zynde boodt hy ons den tabak aen, doen-de my vragen, of ik wel tabak rookte. Ik antwoordde ja, maar dat my zulx ech-ter onverschillig was, zoodat ik het doen en laten konde naer myn believen. Dit prees hy. Ik ook hebbende doen vragen of de Koning zelf wel tabak gebruikt verftondt ja, doch spaarzaam. Hy deedt my hier op vragen, als hy een pyp aen-flak, of ik hem dan volgen zou. Waer op ik met eerbewyzing antwoordde, dat ik my schikken zoude naer de zinlykheid zyner Majesteit. Toen wert my uit zyn-nen naam weder gevraegt, of ik ook ta-bak met my gebragt hadt, omdat die by avontuur licht beter syn mogt. Hier op wert myn jongen, die de doos by zich had, binnen geroepen. Ik nam hem de doos af, en ftopte 'er een pyp uit, die ik den Koning overgaf, die ze half uitgerookt hebbende aan den Sekretaris overreikte, die nogh geen pyp had aangesteken. Om-dat onze redenen over en weder zoo mee-nigvuldigh en veelerhande waren, wert 'er van elk maer een pyp gebruikt. De Koning zeker tooonde zich byzonder spraakzaam en nieuwgierig: zoodat hy my veele dingen afvraagde: hoe de gelegen-heit was van deze en gene landen, hoe groot zy waren, en wat 'er aenmerkelyk in was: wie de voornaemste Koningen van den aertbodem waren, hoe verre hun gebiet zich uitstreckte, en wat zeden vers-cheide volkeren hadden. Van dit alles onderrecht vraagde hy ook welke de groot-ste en meest befaamde rivieren in de wer-relt waren. Hier op ontdekte ik hem de hoedanigheid van den Nyl in Egypten, van de Wolga in Ruslant, waer van ik het begin en einde gemeten hadt, nevens den aert van andere vlooden my bekend.

In het gemeen ook sprekende van de ganse werelt vraagde hy hoe lang de zelve naer de rekening der Christenen ge-ftaen hadt. Ik beduidde hem hier op wat de geleerden in Christenryk hier van gevoelden, nevens het oordeel dat zommi-gen velden wanneer de werelt een einde nemen zou. Dat ik dit evenwel door hen by maenden en dagen uitgerekent zyne Majesteit zoo net kon uitleggen zonder myne papieren in te zien, die ik nu niet by my hadt. De Koning nam zulk een behagen in myn antwoord, dat ik bree-der deet, dan hier noodig is uit te druk-ken, dat hy my beval het gene ik gezegt, en verder in myne papieren aenge-tekent had, hem in geschrift van Batavie toe te zenden. Ik antwoordde hier op met eerbiedigheid, op my nemende myne

gedenkschriften aan zyne Edelheit ter hant te zullen stellen, om ze dus zyne Maje-este toe te schikken.

De Koning dus verre vernoegt met myne antwoorden en onderrichtingen ver-haelde my op syn beurt, hoe in vorige tyden al het lant hier ontrent was Hei-densch geweest. Dogh dat de inwoners door toedoen van eenen zyner Voorvade-ren, genaamt Soefoeboenan Abol Macha-fin, die by hen voor heiligh wert gehouden, den Mahometaenschen godtsdienst aengenomen, en zich onder zyne hoogerzaamheid begeven hadden. Zoodat ze dus van dien tydt af tot nu toe als lyfeigenen gebleven waren; dat nu ftyf

drie-hondert jaren gedeleden was. Hy sprak ook van Turkye, en het heiligh lant van Jeru-fa-lem. En het was of het wezen wilde dat juist binnen dit luthuis een Turx koopman, te Bethlehem geboren, tegen-woordigh was, die alle zyne goederen door ongeluk op zee verloren had. De Koningh deed dezen man aenfontts roe-pen om eenige famenpraek over deze za-ken te hebben.

Dus hadden wy zeer veel gesprek, waer in de Koningh zoo veel gevallen nam, dat hy my van vreugde verscheide malen de hant gaf tot bewys zynner vernoeginge. Hy begeerde ook, dat ik myn bezoek zoude hervatten. Waer op als ik met behoor-lyke eerbiedniffe betuigde dat ik verheugt was over zoo groot een geluk, en zeide dat aen 's Konings bevelen flondt my tydt en plaats daer toe te stellen, belafte hy my den volgenden dagh des morgens ten ne-gen uren in zyn Kasteel te verlichynen, en de Befchryvinge myner eerste Reize me-de te brengen. Want ik verstà, zeide hy, dat uw boek hier beruft onder den koopman Wys. Voorts keerde hy zich naer den Heer Caef, zeggende tot hem, dat hy niet behoefde weder te keeren, de-wyl de brieven, die hy had mede te ne-men naar Batavie, gereed waren, die hy des anderen daags kon krygen en vertrek-ken. Toen geleide my de Koningh, om dit huis van boven tot beneden te bezich-tigen. Het had drie verdiepingen, elke met verscheide vertrekken. Overal bleef hy al een wyle tyds staan, sprekende met my van vele dingen, die de regeringe der Vorften betroffen. Hy ontdekte vooral zyn gevoelen over den toefant der Groo-ten, en Raden der Vorften, en te hoe hy meende datze ter straffen en te beloonen waren. Voor de deugt en trou liet hy veel agtingh blyken, oordeelende dat de Vorften hunne trouwe dienaers niet ge-noegh konden belonen, noch hunne diensten naer waerde vergelden. Hy voeg-de daer by, dat een Vorft, al hadden ze al eens, gelyk de menschelykheid dat me-de brengt, eenen misflagh begaan, al-tydt

Sprak- zaemheit des Ko- nings. # REIZEN.

tydt aan hunne vorige verdiensten moest gedenken, en daer mede deze vlek uitwischen; geenszins van gevoelen zynde dat men aenfontts vier moet gebruiken, maar zich van water te bedienen hadt, dat bequaem tot verkoelen was. Want met vier betekende hy de oploopenheit en verbolgenheit, die den mensch dingen doet bestaan, waer van hy daarna berou heeft. Hem was ook, zeide hy, niet onbekent, wat quadt de afgunst dikwyls in de Hoven uitwerkt. Ik zeide het myne hier op, en bragt ikke voorbeelden uit de ouden by, om myn zeggen te bekrachtigen.

Wat wyders dit huis aengaat, men had in het opperste door de hoogte byzonder aengename gezichten over het lant en in de zee. Om het huis liep een schoone breede vyver, waer van de gront met fteenen bevoert was.

Terwyl de Koning my dus geleidde en onderhielt had hy steeds het gevolg der gemelde Staetjuffrouwen met haer geweer by zich. De avondt begon nu reedts te vallen: zoodat wy beneden gekomen zyn-de ons affiche kregen.

Toen wy de gemelde brug overgeko-men waren, stonden 'er drie karoffen ge-reedt: in welker eene zyn Majesteit be-geerde dat wy ons begeven zouden. Wy gehoorzaemden. Waer op de Koning zelf te paerd steeg, en te gelyk na hem drie of vier der jonge Prinsfen. De vrouwen van 't hof traden in de andere karoffen, onder welke men zeide dat ook was de Koningin Ratoe-anoem, die buiten het huis in een plaats aan 't water zich met hare Staetjuffrouwen met visschen en andere vermaaklykheid had bezigh gehouden. De overige gemeene vrouwen liepen bloots beens te voet. Eenige der zelve waren beladen met eigne pakkaedje, die ze op den rug droegen. Dit maakte geen kleen gekroel en gewoel. Want hier by waren nogh tweehondertlyfachten des Konings gewapent met pieken. Konings.

Die naeft aan hem gingen, werden genoemd Kajorans: de andere Sourana-garas, die achter de eerste volgden. De onderdanen van dezez Koningh zyn alle Javanen: de andere vremde natien, die men in syn gebiedt vint, zyn Maleiers, Makaffaren, en Baliers. Deze alle moeten, als ze niet in zynen dienst zijn, van den wegh afgaan, als hy ergens met zyne vrouwen komt, volgens het gebruik der Oosterfche landen. Wy quamen dus met den avont aan het kafeel, daer wy uit-Affcheit tredende van zyne Majesteit affiche men, werdende door eenen Hofdienaar met twee groote lantaerns in onze herberge gebracht.

1. HOOFDSTUK.

De Schryver heeft andermael gehoor by den Koningh. Aerdige danferinnen. Affcheit van den Koningh. Gedaente des Konings. Hofprael. Spraak der Javanen. Hun godtsdienst. Afkomst en lyft der Koningen van Bantam.

Ik begaf my dan des anderen daags op den bestemden tydt met den Sekretaris Gobius eerst by den Ryxbestierder, om van daer met eene der Hofjufferen in 't kafeel by zyne Majesteit geleid te worden. By dezen heer een weinigh nedergezeten liet ik myne oogen gaan over zyne woning, die ik byzonder gemeen vondt voor zoo groot een personaedje. Onderwylen quam eene der Jufferen aan, met welke wy naer het kafeel wandelden.

Hier zagh ik op deszelfs muur boven de voorpoort den Koningh onledigh met het beschouwen einer groote karoffe, nu wegens de Regeringe van Batavie tot een geschenk overgezonden met het Bombardeergaljoot, dat des daags te voren aengekomen was. Zy wert in orde ge-felt, en de paerden daer voor gespannen om de plaats voor het kafeel eens rondte ryden. De Koningh ons vernemende wenkte ons om boven te komen: terwyl my een

Europeesche Lieutenant, die binnen het kafeel woonde, wyn enbier deed aanbieden. Ik aenvaerde den drank, en ledigde een glas op zyn Majesteits gezondheid. De Koning ftondt omzet van vele Jufferen: en zes zonnechermen, twee van gemeene, en vier van witte kolour, werden achter hem van mannen gehouden. Deze plaats bezichtigt hebbende gingen wy naer beneden. Hier traden wy door de poort in een voorzael; zyn-de de gehoorplaats ter regterzyde der woninge afgescheiden. Deze was vol Jufferen. Hier onder waren drie danferinnen, Danfsterin-gereedt om te danffen als de Koningh dat nen bevelen zou. De voornaemfte was byzonder fraei, fierlyk, en op een vremde wyze gekleedt en toegeftelt. In deze Ge-hoor- # CORNELIS de BRUINS

Tweede gehoor by den Koningh.

hoorzael stondt een lange tafel bereit even als des daags te voren. Zyn Majesteit zet zich aan het ende der zelve, my gebiedende aan de regterzyde te zitten, en nevens my den Sekretaris, blyvendeg de reft van de tafel met ftoelen bezet ledigh.

Na een kort gesprek onder het drinken van Tee vertoonde zich de Koningin, voor wie de Hofjuffers plaats maakten om haet aan de tafel te doen naderen. Zy voegde zich aan de flinke zyde des Konings, aen het zelve einde der tafel. Op haar aennaderen stonden ik en de Sekretaris overende, en deden onze eerbiedeniffen: doch de Koningh gebodt ons aen- fronts weder te gaan zitten. Ondertu- schen werden vele gekookte spyzen, vruchten, en andere gerechten opgebracht: waer onder ook een schotelte met gefine-de Hollantsche kaes. Dit schoof de Koningin voor my, als willende daer mede te kennen geven dat die spyze mys vaderlants my beft gevallen zoude. Ik maakte eene beweginge van dankbaer- heit, en nam 'er een weinigh af, proe- vende voorts alles wat my voorquam: het welk de Koning ziende my van alles deed toedienen en vragen hoe deze spyze, dus bereit, my smaakte. Ge- lyk het grootste gedeelte vrij wel toege- maakt was: zoo had ik reden van te ant- woorden dat ik de fyps fmakelyk vond, en geen krachtiger bewys daer van kon geven dan dat ik 'er myn deel wel van nam. De Koning lachte my hier optoe, betuigende dat hem lief was my verge- noegt te zien. Ondertuischen begonnen de dansferinnen vaft haere gaven te toonen. De Koningin, zynde syn Maje- steits tweede vrou, ook de voornaemste, genaemt Ratoe-anoem (wy hebben 'er reets van gesproken) was nogh jongh, welge- maakt, minlyk, en schoon, niet bruin, maar aengenaem van kouleur, hebbende eene flatigheid en deftigheid in haer wezen en manieren. Zy was gekleet volgens de wyze van 't lant, als van de Staat- juffrouwen gezegt is. Als zy een vol uur aan tafel gezeten had, frontze op, en vertrok. Toen de tafel opgenomen was, doorzagh de Koning voor een gedeelte myne Reisbeschryvinge, tot dat einde mede gebragt: waer van ik de verbeel- dingen naer gelegenheid destyds, zoo veel my doenlyk was, uitleide, waer in hy genoeg nam. Middewylen wert een der bywyven regt over my aen tafel gezet uit laft zyner Majesteit. Zy

was grof en dik van lichaem, maer blank en blond van haer. "T gezicht was heel gezwollen, d'ogen half toe. Dus gezeten vraagde my, van wat landt ik meende dat zy was. Ik antwoordde dat ik dat niet weten kon, maar als ik 'er naer mogt raden, half zou geloven dat zy eene Ruffi-

Tweede onthael des Konings.

sche flavin was, dewyl ik in Konstantinopolen, daer vele zalke syn, wel een diergelyke gezien hadt. Het was evenwel mis. Want deze vrou was uit het gebergte, gelegen meet om de Z. Oosterliche eilanden by Ternate, welker inwoners Kackerlacken genoemd worden. Dit Kackervolk ziet beter by nacht dan by daegh: lakken. Zy kunnen ook de zon niet wel verdragen. Het heeft gedurigh de oogen half toe, en zit veel by den dagh in donkere hoeken. Deze vrou was zodanigh vet, dat men haar gezicht naeuligh bemerken kon. Een weinigh tyds daarna gingze by d'andere vrouwen op den gront zitten. Toen deed de Koning zes zyner voornaemste kinderen aan tafel zetten, twee aen twee, dewyl zy kleen waren, op elken floe. De ze kinderen waren van de gemelde Koningin. Zy waren fraei en wel befden, zoo schoon en blank van kouleur, als eenige van de onze op Batavie, die al veel bruiner vallen. Twee der zelve waren Prinzen, en de andere vier Princeffen. De oudste mogt ontrent negen jaren syn, voorts minlyk van wezen, blank, aerdigh en welgemaakt. De Koning liet my eindelyk vragen, hoe my het onthael geviel. Als ik met eerbied myn genoegen betuigde sprak hy vervolgens: *De gunst*, die ik u in deze myne Geboorzael bewyze, heeft niemant der Rader van Indie, nochte de Commandeur, oit genoten. En ik begunstige u hier mede, om dat gy een vremdeling zyt, in wien ik gevallen hebbe. En ik zeg het u met mynen eigen mont, opdat gy'er van verzekert moogt syn. Ik optaande toonde my verheugt over de ongewoone eere my bewezen, en dankte den Koning in alle onderdanigheid. Hier op reikte hy my zyn hant tot verder blyk zyner genegenheit. Te voren al toen de Koning aenquam had de Sekretaris my gezegt, dat hy zulk eene gunstbewyzing noit gehoord of gezien hadt. Want dat de Commandeur en syn vrou by de Koninginne geweeft zynde altyd boven of in een ander byzonder vertrek ontvangen waren: maer de Koningin zich noit in deze openbare plaats aan vremden vertoont hadt. Ondertuischen rookten wy tabak: en de voornaemste danferin begon nu eerst recht haar werk te doen. Zy was, als wy bene. gonnen hadden te zeggen, fierlyk doch vrom toegetakt. Want op het hoofd hadde een groote goude kroon, vol afhangende sierfelen, van bloemen famen. gezet, en komende tot op den middel des lichaems. Boven het hoofd vertoonden zich noch andere aerdigheden. Haer kleeding beftondt in een sierlyke bovenveft, en onderrok. De armen waren bloot tot aan de schouders, waer een groote brede gulde armbanden zoo boven als onder by de handen tot fieraedt dienden. Een gou-

Afbeelding der Koningin.

De Koning beziert het Reisboek des Schryvers.

Bywyfdes Konings.

Kinderen des Konings.

Bewys van gunst aan den Schryver.

Toeftel eener danfferin- # REIZEN.

gouden gordel had ze om 't lyf, de voeten bloot. Op haer aengezicht en het voorhoofd hadde verscheidene groene vlekken. De winkbrauwen hadden dezelve kleur. Al het danßen bestondt in bewegingen des lichaems, wordende de armen en voeten als langzaam voortgeschoven. Het hoofd en bovenlyf hieltze gedurigh voor over. Dit quam my misfelyk voor, kunnende daer geene de minste bevalligheit in vinden. Dan by dit volk moet het een fraeijgheyt zyn. Voorts nam ze twee bloote kriffen, waer van zy de eene met de punt op hare blooten hals zettende egter haren dans vervolge. Diergelyke beweginge deedze meer, maar betoonde in alles een groote zedigheit. De twee andere hadden het aengezicht geheel vol zwarte vlakjes, als of het korenten waren geweest. Deze waren in gemeene kleeding, die befont in een bovenrokje en eenen langen broek boven het hemde. Zy dienden allebeide voor kluchtspeelsters, waer in zy by uitnemetheit afgerecht waren. De eene verbeeldde eenen man, als van onze natie. De vrou, onze spraak nabootste, klaegde over dezen, als of hy by andere vrouwen bragt, dat haer gerechtigh toequam. Hier onder maakte zy vele bewegingen en trekken van wezen en lichaam, vermengt met onkuifche gebaarden, en dit alles met zulk eene zwakheit en gezwintheit van leden en lichaam, als of ze daer toe gemaakt scheen. Dit was de inhoud der klucht, die wel verdiende ge zien te worden, en waer over niet weinigh gelacchen wert. Hier na quamen twee dwergen des Konings voor den dagh springen, die hun beft deden om dit danßen na te bootfen. De aerdigste was de kleinste, dien de Koning had uitgetrout aan eene Juffer van 't hof, die daer tegenwoordigh zynde my van den Koningh gewezen wert. Ondertuifchen quam de voornaemfte danferin met een zilveren kom gevult met Piefang, welke vrucht, gelyk gezegt is, hier te lande gekaaut wort. Zy bood my en den Sekretaris dezelve aen, en wy leiden eenigh geldt in de plaats, volgens de onderrechtinge, die my de Sekretaris defwegen te voren gedaan had. Onder Spys aen dit kluchtspeelen wert nogh al warme spys opgebracht in de gedaente van groote frikadellen, elk in een groen bladt gerolt. De Koning gaf 'er een van aan de geeftigste kluchtspelster, die dezelve met voor-dagt zeer onbeschoft aen stukken brak, werpende de brokken in haren mont, die hier door overladen (want zy sprak evenwel) woefte en onverfatenlyke woor-den uitbragt. Terwyl zy den eenen brok in den mont worp, vloogh 'er d'ander weder uit. In deze gedaente als met ons

willende spreken quam zy nader, trek-kende haer zwart bepekte troni in hon-dert vremde ploien, dat een byf ter ge-zicht gaf. Dit duurde tot twee uren na den middagh, wanneer het danſen en spelen een einde nam. Toen werd ons het geldt, dat wy in de ſchael gelegthad-den, wedergebragt. Maar weigerende dat aen te nemen bad ik haer dat zy het voor zich zelve wilden behouden, met byvoeginge dat dit ook een gewoonte by de Christenen was. Toen geleide my de Koningh om het Hof van onder tot boven te bezichtigen, nadat hy zelf de muilen van syn voeten gedaan, en wy daer op ook onze ſchoenen uitgetrokken hadden, dewyl deze plaats voor heiligh gehouden wiert. Ik bezag dan alle de bovenwoningen, zelf die der Koninginnen. Zeer vele vertrekken waren'er, maar de meefte kleen. Als ik hier en daer wat gezeten, en van verſcheidene zaken met den Koningh geſproken hadt, gaf hy my eindelyk afchiet met bevel om zyne Edelheit weder hartelyk te groeten. Ik dankte zyne Majesteit voor de overgroote eere aen my bewezen, met toewens-ching van lange gezontheit en gelukkige regering, en bede dat 's Konings erfgena-men hem en hunne voorouders in be-roemtheit van naam mogten volgen. De Koning wenchte my hier op van zynen kant ook allen zegen, en eene gelukkige wederkomst in myn vaderlandt. Toen leidde hy my van daer langs een houte galery tot aan een ander gebouw, altoos verzelt van zyne twee oudste dogteren, die toen boven bleven. De Koning ging met ons naer beneden, daer hy zyne mui-len en wy onze ſchoenen gelaten hadden. Hier nam ik myn laaste afchiet van den goeden Vorst, die my met handtafting verliet. Dus keerde ik weder in myne herbergh.

Wat aengaat de geftalte van dezen Koningh. Hy is bruinagtigh van kleur, des Kodogh gloeiende en aengenaem van wezen. Bruine oogen heeft hy, en byna zwarte winkbrauwen, en een baert waer van de knevels kleen en final zyn, loopende naer beneden tot de einden des monts. Zyn kleeding hebben wy gemelt. En ik heb daer niets by te voegen, als dat de muts of bonet nu paerffer van kleur was. Hy is ontrent drie en dertigh jaren out, en heeft ook net drie en dertigh kinderen.

De beſchryving van den toegangh en het gehoor, deze laaste reize by dezen Vorft genoten, heb ik hier als iet vremts zynde willen byvoegen. Waerom ik 'er daer ter plaetse een kleene ſchetsaf maekt-e zonder dat het iemant wift, dewyl men meende dat ik iets aentekende: hoe-wel ik den Koningh had doen zeggen dat ik het geluk my by hem te beurt gevallen

Affchiet van den Koningh.

Gedaente nings. # CORNELIS de BRUINS

door eene afbeeldinge der geheugenisse bevelen zoude. Hier over ſchenen de vrouwen zich te verheugen. Ik ſtelde het in het werk, en geefer u de verbeelding van op No. 214.

My luft hier by te voegen de fieraden en eertekens, die tot de staetfie van dezen Koningh behooren, als die hy meeft altyt by zich heeft. Tien edele vrouwen dragen een praetkris of Tfelor; eenen gouden Haen, of Sawoeniggaling: eenen vergulden houten vogel, of Ardawalika, waer op 's Konings kleeding gedragen wort; een Siry-pienangdoos, zynde een foort van klapps, die op de Maldivische eilanden valt, en hier Podjenagu genoemt wort; voorts een lante of staetmatje, een Souaffe kuispidoor, een hantrottingske, of wel een ftokje van zekeren boomwortel met fouas beflagh; twee pistolen; twee karabyns; een waterkannetje genaemt 't Sjaratan, met een Souaffe kom. Dit zyn zoo de gewoonlyke ftacyfieraden, die de Koningh naer zyne zinlykheid en gelegenheit des tydts verandert, vermeerdert, of verminderd, nadat hy het een of 't ander tot zyn gemak noodigh of onnoodigh acht.

Van de sprake der Javanen heb ik niet Spraek te melden dan de afbeeldinge der twin-tigh letteren, die hun A, B, C (om zoo te spreken) uitmaken. Gy ziet ze hier nevens uitgedrukt.

Wat aengaet hunnen godtsdienst. Die Hun godts-dienst.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. Ha. na. tsja. ra. ka. da. ta. fa wa. la. L.
M. N. O. P. Q. R. S. T. V. pa. da. dja. ija. nija. ma. ga. ba. ta. nga.

van Mahometh gaat in zwangh over ganfch Java, zynde al over drie hondert jaren van deze natie aengenomen, gelyk ik uit het verhael des Konings reeds gemelt heb. Evenwel zyn de Javanen aan 't Oostfylke end van Java op verre na zoo godtsdientigh niet, als aen 't Westfylke; hebbende deze laatste nevens de Chirebomefen ook aengenomen de Arabischen naam van Sultan, die over 't geheele lant nog niet aengenomen, maar geweigert is door den Soefeoebonang of Koningh der Javansche Oostkuft. Men zegt ook dat meer dan een derde deel van Java noch onkundigh is van den Mahometaenschen godtsdienst. De beeldendienst geschiedt door gaens, naer het voorbeeld der oude Javanen, nu nogh op het eiland Baly.

De gemelde Koningh Machdoem of Soefeoebonang Guenoeng Diati was volgens aantekening van oude Bantammers een zoons zoon van den Koningh Bam Israel, die zynen ftol hielt in Arabie, en van daer om de werrelt te bezien, reifde over China naer het eiland groot Java, daer hy aenquam op een plaets, genaemt Dammak. Hier eenigen tydt geweest zynde, vertrok hy vervolgens naer Chirebon, daer hy veele aenhangers kreegh. Hy ftorf daer endelyk, en wert'er begraven. Men zegt ook dat zyne grafftede noch heden daar gezien en in eere gehouden wort ter gedagtenisse, dat hy de eerste insteller van den Mahometaenschen godtsdienst ge-weeft is. Deze grafftede is omringt van Koningk-lyke Graf-fede. veele gebouwen en muuraedjen, en heeft een prachtigh gezicht, wordende zoo heilig gehouden, dat vele Grooten en Geeftelyken zyn van de

Mahometaensche als Bantamfe zyde zelfs in den naem hunner vorsten daer jaerlyx hunne offerhanden en bedevaerten komen doen. Nu zal ik hier byvoegen de lyft der Koningen van Bantam en hunnen oirsprongh, voor zoo veel my ter kennisse gekomen is.

De afkomst der Koningen van Bantam Afkomst der Koningen van Ban-tam. is uit Arabie. De eerste is geweest Bani Israel, uit wien voortgekomen is de Kon-ingh Choet, die eenen zoon won, gehe-ten Machdoem ofte Soefoebonang Guenoeng Djaity, die begraven legt op Cirrebon. Deze was het, die den Mahometaenschen godtsdienst op het eiland Java ingevoert heeft. Hy verliet zyne fladt, en quam naer de Javansche gewesten op Sirrebon, daer hy troude met de dochter van Kiay Gendheng Babadan. Uit dit huwelyk teel-de hy geene kinders: maar nogh eene vrou getrouwd hebbende, die de dochter was van Raton Ayoe, won hy eenen zoon, dien hy noemde Paneumbaham Sirrebon. Hy nam daerna noch een dogter van Raton Ayoe Padjajaran, die de jongfte was, ten huwelyk, en bragt uit haer twee kinders voort, een dogter en zoon. De dogter, die de oudfte was, wert genoemd Raton Winaon. De jongfte was een zoon, dien hy noemde Afanodin, anders Pang: Di-pati Gehoor des Schryv

The Midwives
by the King

In the ancient
halls of Egypt,
where power
resided and life
was measured in
royal decree, two
midwives stood as
silent witnesses to
the unfolding
drama of fate.

They were not
mere attendants
but women of
discernment,
whose hands had
guided countless
births into this
world — yet now
they found
themselves
caught within a
web spun by the
king's command.

The scene is set
with solemnity:
the king, seated
upon his throne,

commands that all
newborn boys be
slain. The
midwives,
however, are not
blind to the
weight of such an
edict. They see
the infants' cries
— innocent and
unyielding — and
they hear the
whispers of a
higher law within
their own hearts.

They devise a
plan: to let the
children live, to
protect them from
the king's wrath.
Their strategy is
cunning yet
simple — they
delay the delivery
of the boys until
nightfall, when no
one can see or
hear. They then
claim that the
infants had died
before birth, and
thus, there was no
need for their
care.

The king, though
he hears their
report, does not
question them. He
merely nods in
approval,
unaware of the
quiet rebellion
unfolding beneath
his gaze. The
midwives' actions
are not acts of
defiance but of
mercy — a silent
resistance against
tyranny that
preserves life

where death had
been decreed.

And so, they
continue to serve
as midwives, their
hands now
stained with blood
and blessed by
survival. They
deliver children
into this world —
boys and girls
alike — and in
doing so, they
defy the king's
decree without
ever speaking a
word of rebellion.

The image
captures this
moment: the king
seated above, his
gaze heavy with
authority; the
midwives
kneeling beside
him, their faces
calm yet resolute;
and the infants,
some still
wrapped in
swaddling
clothes, others
already crying out
into the world —
all symbols of
life's enduring
power against
death's decree. #
REIZEN.

patty Socráfowan.
Dezen verklaerde
hy voor Koningh.
En na zyn doot is
hy voor
Soefochoenan of
Pangeran Seda
Kingking bekent
gebleven. De
Koningh
Hafanoedin

verliet Sirrebon,
en stelde zich tot
Koningh van
Bantam, onder
den naam van
Pangeran. Zyn
vader had hem
ten huwelyk
gegeven een
dochter van den
Koningh van
Demack, welker
vader genaamt
was Aria
Tranganoe. De
vader van dezen
heette Aria
Soemangfang, en
Soemangfangs
vader was Copo
tot Mocchoel;
hebben de
gemelde Koning
van Demack drie
kinders gehad,
genaamt
Pangeran Ratoe,
die de dogter was,
waer mede Saba
Kingking troude:
Ratoe Japara, en
Pangeran Ratoe,
waer uit de
Koning
Hafanoedin
voortteelde
eenige zonen en
dogters, genoemt
Ratoe Pambajoen,
Joefoeph, die ook
Koning werd
onder den naam
van Pangeran
Paffareean:
Pangeran Japara:
Pangeran Soenina
Raras: Pangeran
Padjadjaran:
Pangeran
Pringalaya, Ratoe
Ayoeasfaneemga,
Ratoe Ayoe

Koemodaragi. De
kinders van den
Koningh
Hafanoedin, by
zyne bywvyen
gewonnen, zyn
geweest Pangeran
Padjadjaran:
Pangeran
Sabrangenlor:
Ratoe
Toemeungoen:
Ratoe Kenbeum:
Ratoe Tirpatra:
Ratoe Wetan, en
Ratoe Biroe.
Hafanoedin
troude nogh een
dochter van Radja
Indrapoera, die
met zich bragt de
Sillabarefen, een
volk van Banca
Honlon, of de
weitkuft
Pollawbang. By
deze vrouw won
hy eenen zoon,
genaamt
Pangeran
Sabrangenlor.
Hierna troude
Ratoe Pambayoen
met den grooten
Heer ofte Priester
van Angke. Uit dit
huwelyk teelde zy
Djaja Karta, en
Ratoe
Ajoefokawanna.
De Pangeran
Djaja Karta
troude met de
dochter van
Pangeran
Padjadjaran, die
hy noemde Ratoe
Ajo Pambayoen,
doch verwekte
geene kinders uit
haar. Uit zyne
bywvyen won hy

Ratoe Marta
Koesoema, en
Pangeran Aria
Andikara. De
Koningh
Hafanoedin
overleedt in den
ouderdom van
honderd en
twintigh jaren,
wordende in zyn
plaats tot Koningh
van Bantam
gekoren Joefoeph,
die ten huwelyk
nam de dogter
van Ratoe
Winaon, genoemd
Chatidja, waer by
hy won eenen
zoon, dien hy
Machomed
noemde, dat is,
Pangeran
Seedangrana, die
de derde Koningh
van Bantam
geweest is: ook
Pangeran Aria
Onpapati:
Pangeran Aria
Adikara:
Pangeran Aria
Mandalika:
Pangeran Aria
Ranamangala:
Pangeran Aria
Mandoevaradia:
Pangeran Aria
Seminingrat:
Ratoe
Toemeungoen:
Ratoe
Patsjadangrana:
Ratoe Panga:
Ratoe Manis:
Ratoe Wijooos, en
Ratoe Balingbing.
Wyders troude de
Koning Machomet
op Sirrebon,
nemende ten

huwelyk de
dochter van den
Paneumbaban van
Sirrebon,
genaamt Ratoe
Radjadewi. Hier
by troude de
Koningh
Machdoem nogh
eene dochter van
den Keay-maas
Aria Djambi,
die hy noemde
Ratoe
Ajoingalengkab:
waer na de
Koning
Moechamad ten
huwelyk nam de
dochter van Keay-
maas
Patimangkoebomi;
die genoemt wert
Ratoe
Srenganawati,
daerna ook de
dochter van
Pangeran Aria
Kilen. Uit een
zyner bywvyen
won hy Aboema
Vachir Abdul
Kadir, die de
vierde Koning van
Bantam geweest
is, en d'eerste den
naam van Sultan
gevoert heeft.
Dees nam ten
huwelyk de
dochter van
Pangeran Aria
Ranga Singa Sari,
die genoemt wert
Ratoe Adje, waer
by hy vyf kinders
won. De oudtte
der zelve was
Aboel Maali, die
de vyfde Koning
was, en den naam

voerde van Sultan
Aboel Maali. De
andere waren
Ratoe Dewi,
Ratoe Ayoe;
Pangeran Aria
Bantam, Ratoe
Mira, Pangaria
Soebamangala,
Ratoe Balingingh,
Ratoe Gedong,
Ratoe Dalem,
Pangeran Aria
Mandoeraradia,
Pangeran Aria
Rana Mangala,
Ratoe Elor,
Pangeran Aria
Smiringrat, Ratoe
Kidoul, Pangeran
Aria Soeta
Mangala,
Pangeran Aria
Wiramaca,
Pangerang Aria
Danoewangsa,
Pangeran
Ariaprabangsa,
Pangeran Aria
Wira Seta, Ratoe
Pandan, Pangeran
Aria Wira Smara,
Pangeran
Ariadjaya nigrat,
Ratoe Sendi,
Ratoe Tsjitra,
Pangeran Aria
Diwangsa,
Pangeran Soeta
Koesoema,
Pangeran Aria
Djayafantica,
Ratoe Alpha,
Ratoe Patsjar,
Ratoe Bangfal,
Ratoe Gendong,
Ratoe Poeljoek,
Ratoe Salama,
Ratoe Ratuala,
Ratoe Gasanna,
Ratoe Hoefena,
Ratoe Konlampok,

Ratoe Djoung-out,
en Ratoe
Wourachil. De
Koning Aboema-
aliachmad tradt in
huwelyk met de
dochter van den
Pangeran
Djakarta, die
eerst genoemt
Ratoe Marta
Koesoema, na het
voltrekken haers
huwelyx hernoo-
mt wert Ratoe
Koelon. Buiten
deze troude hy
nogh een dochter
van Kimas
Demang Afstrang
Paty, gewonnen
by zyne
gемalinne Ratoe
Mira, die, nadat
hy eene dogter
genaamt Bayoen
by haar geteelt
had, geworden is
Ratomvetan. Hy
troude ook nogh
een dochter van
Ratoe Bagus
Sariyasing-
andaron, genaamt
Ratoe Elor:
daerna ook de
dogter van
Pangeran Aria
Wangsapaty,
genaamt Ratoe
Kidoul. De
Koningh Aboema-
aliachinad won by
Ratoe Koelon,
Ratoe Pambayoen,
Ratoe Poetra, den
Koningh Aboel
Phatachi Abdool
phata, Pangeran
Aria Koelon,
Pangeran Aria
Elor, en Pangeran

Aria Ayawardia.
Uit Ratoe Wetan
won hy den
Pangeran Aria
Wetan, Pangeran
Aria Kidoul, Ratoe
Intem, Ratoe
Tinoempoeck,
Ratoe
Neumgeuck,
Ratoe-Wiyos,
Ratoe Nenng-a,
Ratoe Poespita,
Pangeran
Ariadipa Nagara,
Pangeran Abdool
Moechdsena
Boelober, en
Abdolphatachi.
Deze geworden
de zefte Koningh
van Bantam tradt
in huwelyk, en #
CORNELIS de
BRUINS

en won Abdoel
Kahar Aboenasfar,
die hem in 't Ryk
volgde,
Pangerang
Ingajodia,
Pangeran
Poerobaya, Ratoe
Radjami, Ratoe
Marta, Ratoe Ora,
mou, Ratoe
Madjida, Ratoe
Phatima, Ratoe
Afikach, Ratoe
Oemoemoe,
Raden Aria
Mandaraka,
Raden Roem,
Raden Menfir,
Raden
Mochamad, Atiph;
Ratoe Bagus:
Radj Soetra,
Ratoe Bagus,
Radjafota, Ratoe
Bagus Mouhsin,

Ratoe Bagus
Wetan, Ratoe
Bagus Abdul,
Ratoe Bagus
Oeseen, Ratoe A
joe, Ratoe Bagus
Moechamad,
Ratoe Kidoel,
Ratoe A joe
Koemuedaragi,
Pangeran Aria
Kalib, Pangeran
Aria Ingawangsa,
Ratoe Bagoes
Soeliman. De Kon
ingh Abdoel kahar
Aboenasfar
troude de dochter
van

Ratoe Ajoe Inga
Leungka, en
daerna ook
Rocatma, en
Ratoe Sultan
Sepoe. Hier uit
won hy vele
kinders, als
Moechamed
Jachein, die de
agtste Koning
wert, en Aboe Ma-
chasin
Moechamad
disjenoel abidin,
die de negende
Koning is, en nu
nogh regeert. De
andere kinders
waren Ratoe
Rachima, Sultan
Aboe Falal, Ratoe
Oem bad,
Pangeran
Caffatrian, Ratoe
Amid, Ratoe
Bagus
Moechamad,
Ratoe Bagus
Oeseen, Ratoe
Bagus Ab
oetahier. Voorts

troude hy Ratoe
Panembahan,
waer by hy won
Ratoe Safija en
den Panembahan.
Hy troude ook
nogh Ratoe
Sanya, en won by
haar eenen
eenigen zoon,
dien hy noemde
Pangeran
Moechamad.

LIX. HOOFDSTUK.

Gelegenheid van Bantam. Adelyke vrou van hoogen onderdom.
Vertrek van Bantam, en wederkomst te Batavie.

NADAT ik deze byzonderheden opgezamelt had, bleef my de luft by van de ftadt Bantam af te beel den. Hier toe gaf my de Commandeur een bark, om op de reede voor de ftadt myne tekening op het papier te brengen. Ik lagh ter Noortzyde der zelve, gelyk dit gezicht hier nevens vertoont. Al wat kennelyk is wort aangewezen door geta len. 1 Verbeelt het huis des Commandeurs, dat geheel wit is, hoewel alle de daken van roode pannen zyn. 2 De wagt op de punt Speelwyk. 3 Het hoekhuis op de speelpunt, zynde een speelhuis, waer in de Koningh, als hy by den Commandeur komt, gemeenlyk zich ver- # REIZEN.

vermaekt. Voor dezen was het van hout, maer daer na is het van steen opgebouwt. Boven om loopt'er een hek van houte roode latten, van waer men een vermakelyk gezicht heeft. 4 den muur. 6 de poort der Buitenwacht. 5 den muur. 6 de poort der Buitenwacht. 7 den Peperbergh. 8 't hoog land van Seringa. 9 den Pienangbergh. 10 de haven, waer in de kleine vaartuigen komen, strekkende een stuk wegs in zee, of reede, daer het ondiel is. Deze haven loopt door de geheele stad, en agter benevens het Koninglyk Kasteel heen. De weinige kleene huizen, die'er staan, zijn van geen belangh. Het overige van de stad, noch het Kasteel, kan door de menigvuldige boomen van den waterkant niet gezien worden, dewyl als te kennen was, vercheen niet verre van my een groote Krokdil, die eenige malen voor een gedeelte boven 't water quam, dat hier nevens ook wort aangewezen.

Wat verder het Kasteel aangaat, het is een langh vierkant gebouw, met eenen redelyk hoogen muur omtrokken. Het heeft vier punten en twee halve manen in 't midden, beslaande ontrent een vierde

van een uur in zynen omkringh. Het is wel verzieen van geschut. De bezetting, die 'er in legt, is geheel van onze natie. Zy is by wylen vier hondert mannen fterk.

De stad zelve legt langs den zeekant, en strekt zich in de lengte wydt heen. Zy heeft, gis ik, twee uren in haar begrip. De woningen, die'er zijn, zijn meeft flecht, en van arme luiden, al meeft van Bamboezen opgeflaggen, en met Adabbladeren bedekt. Buiten de stad vind men nogh vele woningen, als voortritten, zoo langs de rivier, als elders. Groote rykdom van volk is'er, en daer onder byzonder veel kinders, zoodat het geweit schynt bequame te wezen tot de voortte linge.

Onder de eetwaren was'er byzonder goede palingh, waer van ik een gedeelte deed opkopen, en in vyf groote potten met water gevult leggen, om met my te nemen naar Batavie, en ze daer een myne vrienden uit te deelen.

Handel. Al de handel, die hier omgaet, beftaat in peper. De haven der stad is groot by uittenmehtheid, zoo dat de schepen daer veilig leggen. Ik zeker heb noit zoo groot een haven gezien. Als men inkomt is de lengte ontrent zoo als de breette, beslaande naer giffing ontrent drie uren. Dit Koningkryk is gelegen in het Zuiderdeel van Oostindie op de Noortkuft ten Westen van 't eiland Java digt by de straat Sunda, gelyk ik reeds gezeght heb, en ontrent 24 of 25 uren ten Westen der stad Batavie.

Op dezen namiddagh nam ik een kleen vaertuigh van 't lant, by de Javanen genoemt You-con, en by onze natie bekend met den naam van Kano. Dit tuigh is final en langh, voor en agter spits, gehouwen uit een Bayer-fouriam, somtyts ook uit Satiboomen, waer van eenige drie, vier, of vyf voeten dik zyn. Men gebruikt voor eenige der zelve riemen, voor andere scheppers. Onder dusdanige boomen vint men'er, die ongelooflyk dik zyn.

Tot dezen watertogt nam ik tot myn gezelschap den Oppermeeftser David Hein, geboren van Marienburgh in Pruiffen, een man door lange ervarenheid kundigh des lants en der tale. Wy gingen een plaats bezichtigen, die genaemt wordt Catanie, befaande in menigte van grafteden, Grafftegelegen ontrent een uur ten Westen van den Bantam, nevens de groote rivier, die van het gebergte komt. Deze grafteden zyn altemael van de huizen der Koningen van Bantam. Het voornaemste gebouw vond ik zeer vervallen, en alle andere zeer gemeen in overdekte platen, daer vele lyken by een lagen zonder zerken, alleen wat verheven boven den gront, en met eenige kleine fteenen famengezet zerkswyze, final en laegh. Alle deze graven waren famen met eenen gemeenen fteenen muur omtrokken.

Van daer wedergekeert namen wy ons vermaek met in de rivier te zwemmen; of liever, om ons te waschen, voor eenen tuin, daer de Koningh zich op die wyze vermaekt.

Nadat wy nu wat dicht onder de stad gekomen waren, traden wy aan lant, om te gaan bezien eene oude edelvrouwe, waer van de Koningh my gesproken had. Want hy had my gevraegt, hoe vele jaren de oudste mensch wel gehad had, dien ik oit gezien had, en op myn antwoord my gezeget dat eene zyner edelvrouwen den ouderdom van hondert en dartigh jaren bereikte. Zy woonde by 's Konings Oudmoeje, die het opzigt heeft over alle de danferinnen, en dezelve onderwys geeft. Ik had hier op den Koning verzocht om verlof van haar te mogen bezoeken, en hy my dat gunstigh toegefaan. Nadat wy dan op ons verzoek waren ingelaten in het vrouwen-timmer, meende men dat ik daer gekomen was om te zien danflen, dat voor my geschiet zou hebben, zoo ik het begeert had, dewyl het aenmelden van my uit 's Konings naam geschiet was. Men bragt my by 's Konings Outmoeje, die ik de reden myner komt te kennen gaf, en haar te gelijk bedankte voor de beleeftheit, die ze my betoonde van de Ccc

Hooge ouderdom eener Edelvrouwe. # CORNELIS de BRUINS

Juffrouwen voor my te willen doen danf- fen, flaande het zelve met eerbiedigheit af, dewyl ik het reeds by den Kon- ningh ge zien hadt. Hier op geleidden my eenige juffrouwen, die zelve nieuw- gierigh schenen te zyn om my te zien, en by de oude vrou, om welke ik geko- men was, te brengen. Ik vond haer zitten in een flegt en kleen vertrek op ee- nige verhevenheit als een tafel, al vry hoogh. Haer lyf was met een graeu lin- nen kleedt omlingert. Zy was nog hel- der en fterk van frapek, maar zoo krach- teloos van beenen, die ze my vertoonde, dat ze'er niet meer op ftaen kon. Het vleefsch ook was zodanigh verteert, dat 'er weinigh meer dan het gebeente ove- rig was. De dagh was nu al vry aen het dalen. Waerom ik verzogt een kaers te mogen hebben, om alles beter te kunnen zien. Ik nam de kaers in myn eene hant, en hield d'andere ter zyden daer voor, doende haer vragen of zy het licht wel zien konde. Gy bou'er, zeide zy, mwe handen voor: en ftak hier op zeer ge- zwind beide hare handen om hoog. Het wezen evenwel der menfchen kon zy, niet bekennen. Ik wilde haer geheu- geniffe ook toetsfen , waerom ik haer deed afvragen waer ze geboren was. Ik ben, zeide zy, te Jafaktra geboren (dus was voorheen over 97 jaren Batavie genoemd, eer het in handen der Maetschappye raek- te) en in myne jeugt te Bantam komen wo- nen, daer ik zeven Koningen gekent hebbe. Zy noemde hen ook alle elk by hunnen naem. Zy nuttigde nogh , als oit te vo- ren, haer gewone fpyze. By wylen be- vont men dat zy wat kintfch was : op welken tydt zy geene fpe eifchte. Maer die moft haer dan zonder vragen gege- ven worden van de genen, die haer ge- woon waren op te passen. Haer oogen ftonden vry diep in 't hoofd, dat zy na 's lants wyze bloot hadt. Weinigh hair was haer nogh overigh , doch geheel grys. De langheit des tyds had alle ha- re vingers getrokken maer de bin- nenzyde der hant. Dit gezicht genoten, en de Outmoeje des Konings bedankt hebbende, vertrok ik weder van daer.

Des anderen daags maekte ik gereedschap om tegens den avont te vertrekken, zynde het schip, waer mede ik gekomen was, des daags te voren van hier gezeilt. Ik had het laten varen, omdat ik niet dienftig oordeelde met het zelve weder te keeren, dewyl zulke schepen in dezen tydt des jaers door tegenfrydige winden langh opgehouden worden,

en traeglyk voort kunnen. Op myne aankomft dan badt ik den Heer Wys een bark van 't lant voor my te willen huren, dewyl men daer mede gemeenlyk binnen een etmael overzeilt. Deze heer boodt my hier op zyn eigen vaertuigh aen, dat vry gemakkeliker en ruimer was dan eenige andere van 't lant. Ik aenvaerde de aanbieding, en de gemelde heer Kaef nam een befluit van met my te vertrekken, dat dan des avonts ten zeven uren geschiede: op welken tydt de Commandeur en de Heer Wys my de brieven tot antwoordt aen zyne Edt. ter hant felden. Ik bedankte hen voor alle genotene eere en vrientchap: en de Commandeur geleidde my zelf tot buiten de poort deze beflotene woonplaetse, daer vaft de Heer Wys, de Sekretaris en de oppermcefter ons ftonden om wachten om affcheit te nemen, en elkander veel heils enz eigen toe te wenfchen.

De haven, daer men hier in komt, is niet breedt en meef al ondiep, maar langh: zoodat'er moet geboomt worden om 'er uit te raken, dat langfaem voortgaet. Toen wy daer uit waren leidden wy het ten anker om den lantwint af te wachten, dien wy na weinig verloop van tydt kregen, wanneer wy onder zeil gingen met zeer aengenaem weder en heldren mancfchyn. Des morgens daer een raektenwe zoo snel voort, dat wy al vroegh ons gemelde schip 't geen den wind tegen hadt voorby zeilden. Zoodat wy niet verre van 't lant en tuflichen de eilanden doorzeilende ten drie uren na den middagh weder te Batavie aenquamem. Ik quam heel onverwagt by zyn Edelheit, aan wie ik de groeteniffe des Konings deed, en de twee brieven, my toevertrout, overhandigde. Ik deed een kort verflagh van myn wedervaren, daer zyn Edelheit van myn genoegen in nam, en begroette nog voor den avont zyn Outedelheid, die zich ook verheugde, omdat ik alles zoo naer myn genoegen gevonden hadt.

Van Bantam had ik met my gebragt Uitheemeneenige vogeltjes, waer van ik'er eenige fchevoopzette, en de overige in Spiritus bewaer-geltjes. de. Zy waren meeft al groen, de Parokietjes in kouleur niet ongelyk, onder welken naem zy ook hier te lande bekent zyn. Het fraeifte had op zyn hoofd een paerfe vlak. De borft was fchoon roodt, gelyk de flaert. De reft was boven en onder groen. Andere waren wat kleener, maar ook groen. Het onderlyf en flaert was roodt. Van andere was het onderlyf en flaert graeu.

De Haven.

Wederkomft te Batavia.

Toeree- ding tot vertrek.

1. **KANDEKE EN ONBEKENDE-VRUGT.**

D

C # ATAP OF PIEKBOOM.

FROETE MIERI. EN TJACKOU. # LX. HOOFDSTUK.

Manier van het ontvangen der brieven des Konings van Bantam te Batavie. Wilde boschvruchten. Geschenken en brieven van den Keizer van Java. Aankomst des vermaerden Zeezwerers Dampier.

Het was den negentienden der maent July, als te Batavia binnen gebracht werd een brief van den Koningh van Bantam, die met den heer Kaef gezonden was; dat zich dus toedroogh. Het was een uur voor den middagh, als de Sabandhaer of meester der Ceremonien, die gebruikt wort ontrent alle natien, zoo wel inlanders, als Europeeers, nevens zes of agt aenzienlyke dienaers der Maetschappye, eenige Op- perkooplieden en anderen, gelaft werd dezen brief van de reede te gaan afhalen. De brief (want anders was'er geen pakkaedje) afgehaelt zynde werd gedragen van eenen helbardier in eene groote zilvere schotel, overdekt met een geel gebloemt kleedt van Damast, gehouden door eenen liefredragenden flae. Alse binnen het Kasteel quamen, gingen ze door de bezetting van 't Kasteel, die in orde gerangeert stondt in dubbele ryen van de lantpoort af tot aan de woningh zyner Edelheid met vliegende vendels, en flande trommen, onder het geluit van trompetten en schalmeien; wordende na het ontvangen van den brief door het gemelde krygsvolk driemaal met mosketten geschoten onder het losbranden van 't kanon. Voorts werdenze in de zaal der Raden van Indie met een banket onthaelt, zittende in die gelegenheid de Generael, en de Veltoverfte van Indie, en flande de Sekretaris daer by, en in 't ronde de helbaerdiens zyner Edelheid.

Den drientwintigsten der zelve maent werden hier 33 paarden tot een schenkaedje aan de Maetschappy binnen Batavie gebracht, afgezonden van Soefoenang Pakochoana, of Keizer van Java: waer op den 26 zyne brieven volgden, weder op dezelve wyze afgehaelt. By dit geschenk waren gevoegt vyftien of zefftien slaven, meeft al kleene jongens, die'er misslyk uit zagen. Dit is dezelve Keizer, die in het voorleden jaer door de Maetschappy op den troon gezet is, zynde zyns broeders zoon Adepatte, die het Matarmfe Ryk reeds

onder zyn gebiet gebracht had, daer van gejaegt. Dit Keizerryk, genaamt Sematarm, is van de Ooftkuft Java, gelegen ontrent zeftigh mylen van Batavia.

Het is nu al in het derde jaer dat die oorlogh duurt. Want de verdreven vorst is niet genegen de Kroon te verlaten. Hier van moet de tydt de uitkomst leeren.

In deze dagen werden my eenige wilvruchten de vruchten uit de boschchen gebracht, afgetekent. Waer van ik de volgende zes soorten op het papier bragt, en wel eerst den Atap, Piek- of Piekboom, van wiens vrucht het binnenste gegeten wort, even als van de Klappers, waer mede het in smaak overeenkomt. Deze vrugt zit met byzonder groote troffen aan een, ontrent een voet en vyf duim in haar diameter. Dit geeft groote zwaarte aan zulk eenen tederen flam, dien ik bevonden heb zeven of agt voeten hoogh te zyn. De bladeren zyn lang en smal, gelyk door het getal van 215 vertoont wort. Hier by is de Froete Mieri, een vrucht met groote witte pitten, zodanig vergiftig, dat men daer van etende sterven zou. Zy heeft ontrent de grootte der Klappervrucht. Bezie dezelve open met een der pitten, en bladen daer by op het getal van 216, aengetoont door letter A en Froete Tjackson met B, van deze vrugt wort het binnenste gegeten, en is van smaak als de Kojaves. Zy is groen van kouleur. De kruiu springt met agt bladeren of spruitjes om. Twee vertoon ik hier in haar wezentlyke grootte. Een lange vrugt is'er, genoemd Kandeke, in fattoen als de Kaffie. Uit de bloem komen geene zaden. Zy wort met takjes voortgeteelt. De bladeren zyn groot en fraai, gelyk de verbeelding der zelve op 217 met de letter C aenwyft, maar in gedaante ontrent de helft kleiner dan zy is. De letter D toont een vrugt, waer van my de naam niet genoemd kon worden. Zy is onryp groen, en ryp zynde schoon root van kouleur. De bladeren lang en smal hangen dicht by een. De zette of laetste vrucht is Baple-kammie ge- noemt. Van deze worden de middellfte pitten, die vry groot zyn, gegeten, en ook geplant, als zynde het zaet der vrucht, zachte en zonder eenige hardigheid daer binnen. De bladen zyn als die van Klimop, verbeelt in de wezentlyke groo- # BAPLE-KAMIE VRUCHT.

ZELTSAME BLOEM.

CORNELIS de BRUINS

grootte op No. 218. Ik schilderde hier by een fierlyke roode bloem met haer kleur, zynde als een dichte roos by een gezamelt, dogh evenwel in kleene afgescheide bloemtjes bestaende, als het getal 219 aenwyft.

Bergftoffen.

Onder andere aenmerkelykheden, die de zinlykheit eens weetgragen menschen kunnen bekoren, bequam ik hier eenige bergftoffen uit de goutmynen van Cillebaer op de Westkust van Sumatra, bestaende in Gout, Zilver, Antimoni, Kristal, en Bloem van gout. Hier onder was ook een zeegewas, dat in Amboina gevonden wort, bestaende uit lange takken op de wyze van rottingen, hoedanig eenen tak, om voor een rotting te dienen, ik van daer met my gebragt heb. Het is zwart van kleur. De Maleiers noemen het Akkaer-babaer, waar van de eerste helft van 't woort een wortel, en de laatste de zee betekent, als zeide men Zeewortel. De Arabieren geven het den naam van Kal-babaer, waar van de eerste lettergreep een hart, en de volgende de zee beteken, komende dus by een gevoegt uit op hart van de zee, of zeehart.

Aerdigh zeegewas.

Men hout het voor een zeer krachtigh geneesmiddel in de optoppinge des waters, als men het in water klein wryft, en een klein Teekopje daer van inneemt. Het red ook de zware baringe der vrouwen, op de gezeide wyze gewreven, als men by een derde deel twee derde deelen mengt van Denty de bada, en Adas en Poelefary; en drie malen een middelmatigh Teekopje dezer mengelingh uitdrinkt.

Geneesmiddel.

My dunkt ook niet ongevoegelyk hier aen te roeren de zelftame boomen genaemt Gabbe-gabbe. Hun takken zyn als die der Klapperboomen, maer vry lager en dikker. De Maleiers noemenze Roembia. Men vint in Amboina en Ternate gantsche bostchen van deze boomen. De inlanders maken'er een gebruik van spijs van in plaets van Rys op deze wyze. Zy splyten den boom, en nemen'er het binnensfte dat zagt als een spongie is uit, en bereiden het als rys. Als de boom tot zyne rypheit gekomen, of zeven of agt jaren out geworden is, wert hy af, en tot kleene stukjes gekapt. Uit welke stukjes in het water gezuivert de Sagoe met veele moeite bereit wort. Dit is het geen de Amboinezen en andere Oosterse volkeren voor brood gebruiken. Zy maken'er ook biscuit of tweebak van, dat lange jaren kan goet blyven, gelyk ik ondervonden, en de bewyzen daer van in handen heb.

Sagoe.

My lucht hier aen te roeren het ongeval en ontmoeting eeniger menschen op deze kust. Te weten in den jare 1691 is Beklaeggebeurt dat het schip Waveren in zee door lyk geval ongeluk verbrandde: zoodat zeventigh menschen zoo Hollanders,

als slaven (daer was ook een Hollandsche juffrou by) zich uit den brant reden, en met de boot en floep wech vluchtten. Zy zwommen 19 etmaal op zee, en quamen eindelyk aan de gemelde kust van Sumatra, en tien dagen daer na te Achin in een zeer elendigen staat, te landen, hebbende op zee zulk een gebrek van mondkost geleden, dat ze al een besluit genomen hadden tot het dooden van eenen der jongens, om het vleesch voor spijs te gebruiken. Dogh door Godts goetheit quam het zoo verre niet, dewyl zy zich op het lant bergden. Alwaer opgetreden kusten zy de aerde schreiende van blydschap. De Koningin weldaad hun aenkomst verstaen hebbende quam self aen, die den noot ziende, daer ze in waren, hun milddadiglyk de hant reikte, doende aen alle de Officieren elk twee stukken lywaet, 't een blauw, en 't ander wit, geven, en aen de gemeene lui-den elk een om zich te kleeden. Zy troostte de elendigen zelf met goede woorden, betuigende hoe zy zich verblydde over hunne verloffing uit de gevaren der zee, en hunne aenkomst in haer lant, daer zy verdere hulpe van haer te wachten hadden. Zy deed haer ook spijsen en andere nootlykheden toebrengen, handelende en onthalende hen met zoo minnelyke bejegeningen, als men van een edele en welgeborene vrouwe zou kunnen wachten. Zy volhardde in het bewyzen dezer wel-

Gelegenheit van Sumatra.

Wat aengaet het gemelde eilant Sumatra, het is lang, gelegen tegen over Malacca. Men gelooft dat het de streek is van het oude *Ophir*, daer die van Tyrus zulke merkelyke schatten haelden, even als de hofdienaers van den Koning Salomon (a), gelyk ik dat in myne eerste (a) 1 Reg. Reisbeschrijvinge aengetekent heb. Want 9. V. 28. voor *Malacca* legt nu nogh een klein eilantje, dat by de Inlanders *Ophir* genoemd wort, en by het zeevarent volk en kaartschrijvers bekend is onder den naam van het Roode eilant. Ook wort nu nog op Sumatra veel gout gevonden, zoo aen de Oost-als Westzyde, waar van ik byzonder fraeje stukken gezien heb, waar mede de minste steen niet vermengt was: stukken, zeg ik, byna rond, en ontrent zoo groot als een duivenei, behalven ook langwerpige brokken.

Op den Noordwesthoek van Sumatra legt de stad Atchem of Achim, binnen welke de Koningin haer hot hout. Want deze streek, gelyk men my bericht heeft, wort alleen van vrouwen geregeert, die hare voornaemste inkomsten of rykdommen uit eenige mynen trekken. Voorheen heeft de Hollandse Maatschappij hier een kantoor gehad, dat sedert eenigen tydt opgehouden heeft. # REIZEN.

weldadigheden, tot dat zy gelegenheid kregen van met een vrymans vaertuigh van daer naer Malacka te zeilen, van waer zy met een schip der Maetschappye te Batavie gelukkig aenquam.

Aankomst des zeezwers Dampier. In het laatste dezer zelve maent quam te Batavia met het schip der Maetschap- pye, genaemt den Eenhoorn, uit Ter- nate aan de vermaerde zeezwerper Kapitein Willem Dampier, nevens 28 mannen van syn volk. Hy was in de maent September des jaers 1703 met twee schepen uit Engeland gevoeren zynde, over Madera, St. Jago, Ilka, Granida, en voorts langs de kust van Brafil op 60 gr. Zuiderbreete de kaep Hoorn voorby gevaren. Op den 10 February des jaers 1704 aan Ilka van Fernando in de zuidzee gekomen ontmoette hy een Franse schip, dat hy en dezynen na een scherp gevecht weder verlaten mo- ten. Zy begaven zich op het ontdekken van nogh twee andere schepen naar de kust van Chili en Peru. Vervolgens tot op 8 gr. Noorderbreete gekomen zynde landen zy met flegt gevolg aan de rivier van St. Maria. Want hier werden ze afgewe- zen: waerna het kleinst der twee sche- pen, genaemt de Cinq Ports, Dampier by Panama verliet, zonder dat men federt gehoord heeft, waar het gebleven magh zyn. Kort daer aan, ontrent half Mei, gaet de flierman Jan Clifton met 20 man op een Spaanse veroverde bark in de bogt van Nicaja ook van hun af. Hy dus alleen gelaten ontmoet een groot Manillas schip, waer tegen hy den ganchen dagh flaat, zonder dat hy het egter kon vero- veren. Ondertuffchen ontfront hier over tuffchen hem en den Factoor Eduart Mor- gan, benevens den flierman Jan Ballafch, en de meeften van't gemeene volk, groo- te oneenigheid, die zoo verre uitborit dat

de twee eerst genoemde hunnen Kapitein met 32 man ook verlie- ten, en zich met een Spaensche bark in January des jaers 1705 naer Indie begaven, vervallende op den 28 Mei in eenen elendighn flaat in Amboyna, van waer zy (nadat zy hun vaertuig de St. Jan, dat niet meer bequaem was, verkocht hadden) met de schepen der Maetschappye naer Batavie syn over- gevoert, en vervolgens naer Europe ver- trokken. Zy hadden voor hun scheiden van Dampier te famen ontrent 12 of veertien zoo kleine scheepjes, als Spaensche barken van tydt tot tydt in de Zuidzee veroverd, zonder daer egter eenen aenmerk- elyken buit in te vinden. Dampier door deze laatste verlatinge verzwakt tot op 28 of 29 koppen volhardde des onaengezien nogh eenigen tydt in syn kruiffen, en be- quam nogh vier pryzyn: totdat hy zyn schip de St. George zoo qualyk gefelt be- vindende, dat hy het niet langer boven water kon houden, genootzaekt was daer af te scheiden, en in eene zyner genome- ne barken over te gaan, die hy weder den naam van St. George gaf. Hier me- de besloot hy insgelyx Indie te gaan zoeken: terwyl zy na eenigen tydt zwervens eindelyk mede in de Oosterse provincien en by de Noordelyke Oostindische Maetschappye aen't eiland Bathan in eenen foberen flaat belanden, en hun vaertuig, geheel vergaan, verkoo pen, en dus, als reeds gezegt is, uit Ternate overkomen. Dampier ook kort daerna met eenigh volk op het Engelsch schip Feterfan zich be- gevende vertrok daar mede naer Engelant. De overige met

hunnen Kapitein zeer over hoop leggende stonden met de Nederlandsche schepen, die naer het vaderland keeren moesten, hem te volgen.

1. HOOFDSTUK.

Beschryving van Batavie. Het Kasteel. Vermakelyke buitenplaatsen. Vremde natien. Groot getal van Chinezen. Wilt gedierte. Overvloedt van visch, en groente.

Beschryving van Batavie. N U kome ik tot de beschryvinge van Batavic, te voren Jacatra genoemd, eer het in den jare 1619 door den Gouverneur Generaal Jan Pieterz Koen bemagtigt, en onder de heerschappy der vereenigde Nederlanden gebragt wert. By hem en zynen Raedt wert goet gevonden hier een stadte en kasteel te bouwen, als zullende syn de plaats, daer voortaan alle landen en steden, onder de gehoorzaamheid der Nederlanden behorende, in deze geweest zouden geregeert worden. Van dien tydt af is de oude naam door laft der Maetschappye verandert in BATAVIE.

Dit koningryk is gelegen in Afie, in't Gelegen Zuiderdeel van Oostindie op de Noortheit kuft, ten Westen van het eiland Java. Het heeft een goede reede en haven voor de schepen. De stadte zelve legt op de C c c 3 # REIZEN.

wapent op den trap. Ter rechterhand der voorzael zyn brave vertrekken langs het voorplein heen. Door de voorzael komt men ter flinke hant in een schoone lange galery, die ter regterzijde door groote gezele vensteren 't gezicht op eene groote opene plaats heeft. Aen de andere zyde zyn verscheidene vertrekken, die hun gezicht scheppen op het voorplein. Het einde dezer galery dient tot de eetzaal zyner Edelheid, en tot een vertrek om dagelyx met de gaenden en komende te spreken. Boven deze galery is een diergelyke met vertrekken, staande boven het gebouw een fraai torentje, waer uit men aengename uitzichten heeft. Aen de andere zyde der opene plaats zyn de vertrekken der voornaemste huisgenooten. Ook is daer de keuken, waer voor langs heen een overdekt poortael onder met een hek loopt. Om het einde der plaats heeft men nogh verscheidene vertrekken. In het inkomen door de voorzael is een klein tuintje, waer benevens men doorgaet tot de plaats der vergaderinge, die vry groot en hoogh van verdieping gebout is. Hier hangen de afbeeldingen der voorgaande Generaels, elk byzonder levens groote tot de knien toe afgemaakt, uitgezondert alleen den laatst afgeganen, en den nu regerenden: welke beide ik daerom, hoe zwak myn gezicht ook was, zoo veel geschieden kon, op doek gebragt heb. Evenwel kon ik aan de afbeeldinge des ouden Generaels niets anders ten einde brengen dan de troni, ten deele om de onpaffelykheid van dezen Heer, ten deele om het opkomen van andere beletstelen.

My lust hier te laten volgen eene lyft der Generalen van alle de Gouverneurs general, die van de Maetschappy gevoegd hebben.

De eerste is geweest PIETER BOTH, by de kamer van Zeventien aengefelt in den jare 1609, hebbende dit ampt bekleedt tot het jaer 1615. In dit zelve jaar den tweeden van January zeilde hy van Bantam herwaert aan met vier schepen. Dogh als hy een 't cilant Mauritius lagh om te ververfchen, zyn twee van deze schepen door een orkaan overvallen en in zee gedreven, en daerna met het veranderen van den wint op den wal verongelukt met de helft ontrent van 't volk, waer onder deze Generaal dus ongelukkigh zyn leven eindigde.

In zyn plaats werd in den jare 1613 aengefelt GERAERT REINST, die den tweeden van July uitgevaren in Jakarta aan den Rooden Loop quam te sterven op den zevenden der maent December des jaers 1615.

Toen werd den 19 Juny des jaers 1616 by de Raden in Ternate aengefelt LAURENS REAEL, die den 25 October

ber des volgenden jaers t'huys geroepen wert; komende in zyn plaats JAN PIETERSZ KOEN, van hier vertrokken in den jare 1618. Deze was het die Jakarta innam op den dertigsten van Mei in het jaar 1619, dat toen den 28 van Augustus 1621 zynen naam in dien van Batavie verwisselde. Hy vertrok den tweeden van Februarius des jaers 1622 naer het vaderland met het schip Mauritius, hebbende voor zyn vertrek by voorraedt tot zynen navolger aengefelt PIETER DE KARPENTIER, die naer het vaderland vertrok den 12 November 1627 met het schip, genaamt Frederik Henrik.

Op den 25 September 1627 quam JAN PIETERSZ KOEN weder in Indie met het schip de Galeas, zynde nu voor de tweede maal Generaal. Maer hy overleed den 20 September 1629 des nagts ontrent ten twaalf uren.

In dat jaer werd op den 25 September Jakob tot Generaels aengefelt JAKOB SPELX, Spe lx, die den vierden van December 1632 naer het vaderland vertrok met het schip Prins Willem.

Toen werd des daags te voren tot General gekoren HENRIK BROUWER, die den 31 December 1635 naer het vaderland keerde met het schip Nieu Amsterdam.

Voor zyn vertrek werd ANTONI VAN DIEMEN Generaal, die den 9 April 1645 overleed, en den 22 der zelve maent begraven wert.

In dit zelve jaar den 19 der zelve maent werd deze bediening opgedragen aan KORNELIS VAN DER LYN, die den 11 January 1650 vertrok met het schip Westfriesland voor de kamer van Hoorn.

In zyn plaats werd des daags te voren gefelt KAREL REINTERSZ, die den 18 van Mei des jaers 1653 der werelt overleedt, en den twintigsten daer aan ter aerde beftelt wert, worden-de op dien zelven dagh by voorraedt aengefelt JOAN MAETSUIKER, en den zeftienden Juny daer aan in zyn ampt bevestigt. Hy storf den 4 van January 1678 des avonts, en werd den ze- venden daer aan begraven.

Op den zevenden dezer zelve maent werd in het zelve jaar in deze waardigheid gefelt RYKLOF VAN GOENS, die den 25 November 1681 op zyn eigen verzoek naer het vaderland keerde, en in zyn plaats liet KORNELIS SPEELMAN, die den 11 van January 1684 overleedt, en den vyftienden der zelve maent des morgens begraven wert.

Toen werd op den 11 January des jaers 1684 by voorraedt aengefelt JOANNES KAMPHUIZEN, en den 7 huizen van Augustus des jaers 1685 in zyn ampt be- # CORNELIS de BRUINS

hoogte van 6 gr. 10 min. De lengte is 127 gr. 15 min.

Het wapen der stad is een zwaart van Azuur in een Oranje velt, waer van de punt opwaarts fleect door een bruin groene laurierkrans. De lantpalen der zelve ftrekken zich uit tot aan de Oostzyde van het koningryk Serebon, ter Westzyde tot aan Bantam, ter Zuidzyde over het geheele land tot aan de Zuidzee, en ter Noortzyde over de zee, en alle de eilanden daer ontrent gelegen.

Binnen de lantpalen van het gebiet der Godtsdienst on-Maetfchappye wort geen andere godtsdienst gepleegd, veel min geleert of voortgeplant, het zy in 't heimelyk, het zy in het openbaer, dan alleen de gereformeerde, die in de openbare kerken van Nederlandt gepredikt wort. Hier wort zulke ftrenge orde op gehouden dat iemand, van wat natie, geene uitzon- dert, hy ook zy, bevonden wordende hier tegen aan te gaan, geftraft wort met verbcurtmaking van alle zyne goederen, voorts aan een keten geklonken, uit den lande gebannen, of ook naer eich der zaken aan den lyve geftraft. Ook op de zon- en heilige dagen wort alles gedaan dat men ontrent den godtsdienst in de ver-eenigde Nederlanden gewoon is te doen.

Wat de gelegenheid der stad aengaet, zy is eene der vermakyfte plaatsen, die ik oit in de werelt gezien heb, en in vyf of zes jaren, gelyk my bericht is, magtig verbeterd zoo in meeninge van brave gebouwen binnen, als schoone hoffteden buiten, ook tuinen en vermakylyke woningen. Tuffchen deze rydt men door langs wegen van wederzyden beplant, of langs vermakylyke rivieren. Maer dat het lant zelf geeft fteekt boven alles uit. Want overal is 't groen, en met vele foorten van boom- en zoodanigh bezet, dat 'er niets luftigers aan het gezicht zich zoude kunnen vertoonen.

De omtrek der stad beftaat ontrent in anderhalf uur. De gragt, die daer om loopt, is twaalf of vyftien roeden wyt, omtrokken met eenen aerd- en wal van anderhalve roede, dat is 21 voeten hoogh, van buiten met fteenen bezet. Zy heeft vyf poorten, eene aan het Vierkant, genaemt de Waterpoort, ftande ten Noorden. Van de vier aen de lantzyde is d'eerfte genaemt de Utrechte poort, die ten Weiten legt: de tweede de Diftfpoort, leggende ten Zuiden, gelyk ook de Nieuwe poort. De vierde aen d'Ooftzyde wort de Rotterdamfche poort genaemt.

Het kafeel heeft twee poorten. Die aan de lantzyde is ten Zuiden, wordt genoemt de Lantpoort: die ten Noorden is de Waterpoort. Het heeft een vierde van een uur in zynen omkringh, verzien met vier punten, den Robyn, den Diamant, de Parel, en den Saffier, alle waker met metaal kanon verzien. Het heeft eenen braven hoogen fteenen muur, en binnen deftige Magazynen wel voorzien van krygs behoefte, voorraedt, en koopmanfchappen. Door de Lantpoort komende gaat men over een ruime plaats tot de woningh zyner Edelheid den Gouverneur general, zynde langs dit pleinfraeie huizen gebout, maar mintt aan de zyde van het Hof. Over het zelve woont de Heer Directeur general. Tuffchen de woninge van dezen en het Hof flaat de kerk van 't kafeel, die wel niet groot, maar net en rondt gebout is, overdekt met een tamelyk hooge koepel. Voraen heeft ze eenen ruimen opgang, waer van het eene ende der plaats beflagen wort, als zynde wederzyts tegen de huizen getimmert. De General gaat uit zyne woning door een kleine deur in de kerk, hebbende daer zyn afgefcheiden geftoelte nevens den prediktoel: waer nevens een andere bank is voor den Directeur general, den Veltheer, en verdere Raden van Indie. Voorts hebben anderen hunne zitplaatsen naer hunnen rangh en waerdigheid. De vrouwen zitten op ftoelen voor den prediktoel, waer van niet dan twee of drie der voornaemfte, die binnen het kafeel wonen, in deze kerk komen. Aen de eene zyde langs het plein heen wonen, als gezegt is, de Directeur general, de Veltheer de Wilde, en nogh twee of drie andere Raden van Indie. Van de gemelde poort regt over het plein komendegaat men tuffchen eenige Magazynen, zynde aan elk ende een poort met woningen of vertrekken overdekt. Tegen over de laaftte flaat de Waterpoort, daer ook zulk een plein is, mede aen de eene zyde met brave huizen bezet, waer in de twee op-perkoopluiden van 't kafeel, en andere bedienden der Maetschappye wonen. Aen de zyde der poort vint men Magazynen, ook de sekretarye of fchryfplaats voor de luiden der penne. Op deze plaats kan men ook door een agterdeur uit het paleis zyner Edelheid komen. In al dit gemelde beftaat het voornaemfte van het kafeel. Benevens de lantpoort in het kafeel gaat men vele trappen op naer de woningh van den Major, daer het gefchut en de bezetting is. Van de hoogte der zelve heeft men vele vermakylyke gezichten zoo van de fchepen op de reede, als van 't land.

Wat aengaat het Hof des Generaels, Het Hof des Gene-raels. het heeft van wederzyden eenen aenzien- lyken opgaanden trap met vafte fteenen leuninghen. 'T gebouw heeft eenen deftigen hoogen en breeden voorgevel, op d'ita-lianfche wyze. De ingang en voorzael doet zich aenzienlyk op. Hier hebben de hellebardiers hunne wacht: en altydt flaat 'er een foldaet met zyn kasket en piek ge- wa-

Gelegenheid van Batavie.

Wapen van Batavie. # REIZEN.

Wat de schepen op de reede aengaat, Scheperik vond op myne aankomst dat 'er ontrent dertigh lagen, en even zoo veel toen ik weder van daer flont te vertrekken, om nu niet te spreken van de inlandse vaartuigen.

Als men het voornaamste der stad zal Grachten aenmerken, zal men de gragten niet in den laagsten rang stellen, als waer op vele deftige huizen itaen. Aen beide de zyden zyn ook fraeie boom geplant. Deze zyn voornamelyk de Tygersgragt, de Jonkersgragt, de Kaeimansgragt, de Rhinocerosgragt, en de groote Rivier. De andere zyn kleener en van zulk aenzien niet. De voornaamste straten zyn de Prins-Straten, fe-, de Heere- en de Nieupoortstraat. Drie kerken zyn 'er, de Hollantsche, waer Kerken in het Nederduitsch gepredikt wordt, de Portugese, en de Maleise, waer in deze talen gebruikt worden. Vyf predikkers zyn 'er, die in 't Nederduitsch prediken. De Portugeesen hebben 'er vier, de Maleiers twee. Buiten deze elf predikanten zyn 'er nogh andere, die hier en daer naer de buitenkantoren verzonden worden.

Meenigte van vremde natien vint men Vremde hier, waer van vele zeer geeftig genatie kleet zyn. Eeneige der zelve loopen half, andere byna geheel naekt. De Chinezen maken wel het grootste getal uit. Deze gaen bedekt als met een wit hemde, waer onder ze eenen langen broek draagen, die tot de voeten mal toeloop. Veele hebben de mouwen der hemden wydt: andere dragen ze by de hant dicht toe. Zy hebben muiltes aan de bloote voeten. Het haer zit hun agter als een tuit te famen gevlogten even als de vrouwen dat dragen. Zy fleken 'er eene lange naelt door, en gaan voorts altoos blootshoofs, houdende gemeenlyk eenen waeyer in de hant. De vrouwen zyn gekleet op de gemeene wyze deze inlanderen. Mexftieten vint men 'er ook in groot getal, menschen voortgeteelt uit blanken en zwarten of half zwarten. De Kaftietfen komen nader aan de blanke.

Nogh is 'er een derde foort genaemt Poeftietfen, die nogh nader komen, en nogh een vierde geheten Criftietfen, die weinig in kleur van de onzen verschillen. Alle zynze op eene wyze gekleedt, namelyk, zoo als gezegt is in het gewagh maken van het eiland Ceilon. Zy geven voor dat hun natuurlyke spraak de Portugeseche is: maar zy is vry verbaft tert. De meeste spreken ook de Nederlandsche taal, of verstaen dezelve ten minsten. Eenen

spreken ook Maleis. De andere vremdelingen, die men hier heeft, zyn Makaffaren, Bongies, Balhers, Maleyers, Mooren, Amboinesen, Ternaters, en diergelyke.

overzetten, en gaat langs de strant tot Tanjopree, zynde daer een vermakelyke hoffte, die met tuinen en vyvers ver zien is, en aan de erfgename behoort van den overleden Kapitein Eoberti. Zy heeft mede een schoon gezicht in zee. Verder langs de strant komt men op de kleine en groote Maronde, daer de rebel Kapitein Jonker voorheen syn lant en woning aan de zee gehadt heeft. Deze plaats is drie goede uren van Batavie, en meeft al het branthout, dat op Batavie gebruikt wordt, komt hier daan. Wyders wort de wegh gestopt door vele wilde bos schaedjen.

Van de Dieftpoort een half vierde van een uur Ooftwaert aen draeit de wegh naer het Weften, en men komt een half uur van de stad af aan de punt genaemt Vyfboek, omdat ze vyf hoeken heeft. Een half uur verder is de Zevenboek anders Ankee genaemt. Vervolgens komt men na een vierde deel van een uur aen de Moo kervaert, die van Tangerang haren loop heeft, zynde deze rivier door den Lant droft Moock doen graven, aan wien het groot geld, datze gekoft heeft, betaalt is. Evenwel is ze geheel onbruik baer, zoodat dat geld voor wechgeworpen moet gerekent worden. Anderszins ware ze zeer voordelig geweest voor Batavie, dewyl die lantfreek een meenigte van branthout uitlevert. Men komt door deze rivier heen tot Tangerang, dat vyf uren van Batavie afgelegen is. Daer is ook de affscheduling van Bantam.

Dezelve wegh is ook te nemen van de Utrege poort aen de Noortzyde tot aen de Fluit. Deze is bezet met een wagt van vyftien foldaten, nevens eenen Ser jant en twee Corporaels. Zy legt aan den Weithoek der zeebrant. Waerom men niet verder komen kan.

Buiten alle de genoemde poorten heeft men overal vermakelyke tuinen en vrucht dragende boom. De stad is vry volk ryk, gelyk ook de buitenplaetsen, of voorfteden, van welke zich eenige al vry verre heene strekken, en daer nevens vele aengename waterloopingen.

Chinezen. Door de ganse stad zyn de Chinezen in meenigte verspreit, een volk zeer arbeidsfaem en vernuftig om na te doen dat hun voorgedaan is, wat het ook zy. Zy bebouwen ook het meeste lant, en hebben onder zich ook alle de fuikermolens, als ook de branderyen van Arak of brandewyn. Hier by hebben ze alle foorten van winkels en gaerkeukens, waer in het scheepsvolk met hoopen te famen loopt, gelyk ook in hunne drinkhuizen, daer meeft toegemaakte fterke drank of koorn brandewyn vertiert wordt, een vogt, waer uit de dronkenchap voor eenen geringen penning te bekomem is. # CORNELIS de BRUINS

bevestigd. Dees leide op den 24 van November des jaers 1691 zyne bediening neer, en overleedt den 18 July 1695, en werd den 20 begraven.

Op den 24 September des jaers 1691 wert Mr. WILLEM VAN OUTSHOORN tot Generaal verheven, die den 15 van Augustus des jaers 1704 zyn ampt verliet, dat op den zelfden dagh aenvaert wert van JOAN VAN HOORN, die den 29 October des jaers 1709 zyne bediening afleidde, stellende op den zelfven dagh in zijn plaats ABRAHAM VAN RIEBEECK; vertrekkende Van Hoorn nogh den zelfven dagh met het schip Zandenburghe naer het vaderland, als Hoofd eener vloot van twintigh schepen.

Deze zaal, daer de Generaels in afbeelding ten toon hangen, is om hare outheid afgebroken, en wort tegenwoordigh vernieuwt. Zoodat de buitenzaal aan de vyver nu tot de vergaderplaats strekt. Hier in gaat men door twee verscheidene deuren van het einde deze plaats. Deze zaal is langh en ruim: de grontleggingen der zelve staan in't water. Aen het einde is een speelhuis, waer uit men een aengenaem gezicht op het water heeft langs het kafeel en verder. De zaal is wederzijds bezet met groote glaze vensteren, die met houte besloten worden. Wederzijds aan het inkomen dieser zaal loopt langs den muur van het kafeel een smalle tuin, waer in aen d'eene zyde verscheidene vruchtboomen en wyngaarden op latten gelegen worden. Tegens den waterkant of vyver is een lage muur, waer over men, als men een of twee trappen op treedt, bequameyk heen zien kan. Tuischen dezen muur en den tuin is een fraai bevloerde steene weg van het eene tot het ander einde, hebbende ter regterzyde eenen uitgangh om te lande en te water te kunnen gaan, daer men wezen wil, als zynde nevens den buitenkant der waterpoort.

Nu zal ik mynen lezer leiden uit het kafeel door de Lantpoort naer de stad, daer men voorereerd gaat over eene lange steene brug, leggende over de gracht van het kafeel: vervolgens langs een groote vlakte op eenen breeden weg, die aen beide de zyden beplant is. Aen het einde van dezen weggh staat een wachthuis by een loopende rivier, over welke men door middel van een schiltwagt flaat, moet gaan. Aen de andere zyde tegen over het wacht-huis staat de paerdestal des Generaels, en de woningh des stalmeesters. Hier digt by staat voor de plaats van het Gerecht een schavot, dat altydt blijft staen, ten behoeve van de Raden der Justitie des kafeels; geschiedende het regt der stad voor het stadhuis. Als men deze brug

overgegaan is, bevint men zich in de Prinseftraet, die zeer wydt en breed is, aen welker einde op een groote vierkante plaats het stadhuis gebouw fact, dat breed, tamelyk hoogh, en met eenen aenzienlyken voorgevel verziën is. Maer het is zoo verouderd, dat men het afbrekt om te vernieuwen. Als men het ter flinke hant laat, gaat men door de Nieuwe fraet, en zoo vervolgens door de Nieuwe poort in de Zuidvoorstadt. Als men ontrent honderd

roeden voortgegaan is, komt men aan de waterplaatsen. Dit water komt van 't gebergte afloopen door eenige riolen. Dit wort in vaartuigen opgevangen, en binnen de stad gebracht, als zynde zeer goet om te drinken. Dit en vyf kruitmolens benevens vele fraeie tuinen laat men ter flinke zyde, en ter rechter vele kalkbranderyen en steenbakkerijen, die de rivier genaamt het Molenvliet ter flinke, en de rivier Corrot ter regterhand hebben. Een uur verder op gegaan komt men aan de buitenwagt van Ryswyk; een half uur verder ten Zuiden op het voorgemelde lant van den Directeur Generaal van Riebeeck, genaamt Tanna-aban, dat, in het Malcis Roode aerde betekent, dewyl die verandering van aerde daer begin heeft. Ontrent vier uren verder op is Sering-fing, het lant van den Heer Kaftlein, waer van gesproken is. Van hier wort de Blaauwe Bergh gerekent noch ontrent twintigh uren af te leggen.

Als men uit de gemelde poort komen de de groote rivier aan de regterhand laat, gaat men over eenen byzonder fraeien weg, die zeer breed, wederzijds met boommen beplant, en met schoone hoffte-den verziën is, tot aen de sterke genaamt Jakatra, waer ontrent men voorby de Chineesche graven of kerkhoven komt, die daer in meeninge zyn. Als men vervolgens den grooten Zuideweg opgaat, komt men aan den meergemel-den tuin zyner Edelheit. Als men een weinigh verder de punt Noortwyk ter regterhand laat leggen, heeft men de plaats van den Heer Kaftlein, voerende den zelfven naam van Noortwyk. Hier niet verre van daen legt het lant des Generaels, genaamt Struistwyk, daer zyn koestal is. Een half uur hooger op is de wagt, genaamt Mr. Kornelis, die veeltyds in vyftigh fol-daten befaat, zynde een buiten- of brantwagt. Hooger op legt ook de weggh naer Sering-fing, daer men vele fuikermolens aan de groote rivier ziet.

Van de Rotterdamse poort Ooftwaert aen een klein uur voortgegaan zynde komt men aan de punt Ansjoel, eenen inham uit de zee, die met dertigh Europeesche fol-daten bezet is. Op die plaats is een schoone Oesterbank. Van hier laat men zich over- # CORNELIS de BRUINS

Wat de levensmiddelen aangaat, daer valt niet veel te roemen op het vleesch. Want de Offen zyn in 't algemeen mager en flecht. Schapen zyn'er niet, of ze moeten er van buiten gebracht worden. Ook geven de beeften, die men daar vindt, zoo weinigh melk dat het te verwonderen is. Kleen wilt is'er veel in de boschchen. Maar het wort weinigh gebruikt, schoon het al te koop gebragt wordt, zynde de hoenders de daglyxe spys. Deze worden meef t hier gebracht, gelyk ook Entvogels en Ganzen. Harten ook en Elanden. Van wilde varkens heeft men hier ontrent genoeg in de boschchen, waer in zich ook Tygers, Rhinoceroffen, Apen, en andere beeften onthouden.

In tegendeel is hier groote overvloed van visch, waer van de grootste voor de beste geagt wordt. Zodanigh zyn de Kakap of Kaelkop, Jacob Evertsen, de Steenbraeffem, de Goufse Kabeljaeu, de Koningsvis en Karper. Van kleener foorten heeft men goede Spiering, Tongen, een foort van Botjes, ook Leervisch groot en klein, die van de beste foort is, de Bot niet ongelyk. De Letivisch ziet'er uit als Voren. De andere foorten zyn flegter en onfmaklyker, hoewel meeft fraei gekoerlt. Men vint'er ook goede Kreeften, Krabben, Garnalen, Oefsters, en Paling. Daer is ook een foort van groote Krabben, die lekker zyn by uitnemendheid, alsze wel toeberet worden. Men noemt ze Beurskrabben.

Van moeskruiden heeft men alle voor-ten, ook witte boonen, groene Erweten, Roomfche boonen, Karoten, geele Peen, groote en kleine Rady's, waer van men de groote in vleefchnat en anderfzins, gelyk by ons de rapen, gebruikt. Maar hier toe heeft men nogh een bequamer vrucht, genaamt Patattes. Deze is droogh en vaft, en byna de Aerdekels in grootte gelyk. Deze vrugt wort zelf van eenigen voor broot gebruikt.

Ik had middlerwylen het gezicht der stad Batavie op het papier gebracht, zoo als ik het tekende van een der Vaertuigen van de Maetschappy, dat dichter aan de stad dan de schepen lacht; en dat ter Noortzyde, zoodat de stad ten Zuiden gezien wordt. Wat kenbaer is wort met cyffers aangewezen, gelyk op No. 220 te zien is. 1 verbeelt het huis der wyk daer de klok hangt. 2 de buitenwacht regt onder het gemelde. 3 het Olipakhuis. 4 de Houtkappery. 5 de Ryspakhuizen. 6 het Kasteel. 7 de Waterpoort. 8 een hek aan den muur van het Kasteel. 9 de Smids winkel. 10 de Werf. 11 een pakhuys voor de Krui- nagelen en andere waren. 12 de Vrymanshaven. 13 't Oosthoofd. 14 't Westhoofd. 15 de Rivier. 16 de Duc d'Alven strekkende voor tekenen der ondiepen voor de rivier. Het gezicht is zodanigh, dat men niets van de stad door hare laagte, als men op 't water is, zien kan, uitzeezit alleen de waterkant, en de zyde des kasteels met het gebergte, daer 't alles vol boommen is.

LXII. HOOFDSTUK.

Uitryding des Generaels van Indie. Hoogwichtigheid zyns Ampts. Zyn Staat en die der aan hem volgende Bewintsluiden. Besluit tot het wederkeeren over lant. Eerbewyzing aan den Schryver gedaan. Onthael van den Directeur generaal.

Ik heb nu te spreken van de eerteke- nen der wyd uitgestrekte beftieringe der Maetschappy, te bespeuren in hare Stedehouder, die ganfch Indie uit hare naam regeert. Deze heer is ge- woont tot zyn vermaak tweemael ter weke, des woonsdays en faterdays uit teryden naer zyne luthoven, om zich in de daer loopende rivier te waffchen, en eenige andere uitpanninge te nemen. In zulk een

geval is zyne itacy op deze wyze geregelt. Voraen ryt zyn Quartiermeester met zeftien ruiteren. Dan volgt de trompetter zyner Edelheit in zyne vol- le rusting, blazende den tredt. Na hem komen twee helbardiers ook te paert. Dan volgt zyn Edelheid in de Karos, die licht en op de Spaanse wyze gemaakt is, en door twee paarden getrokken wordt. Ter regterzyde benevens dezelve rydt de Stalmeester, volgende agter de karos zes helbardiers twee aan twee ook te paert. Hier aen komen nogh twee karoffen, met de vrienden, die den Generaal verzellen. Dan komt het overige der Compagnie, bestaande in agtenveertigh ruiteren, nevens eenen Ritmeester, drie Quartiermeesters en eenen Trompetter. Als There is no text present in the image to transcribe. BATAM

A view of Batam Island as depicted in an historical engraving, showcasing a coastal settlement with traditional buildings and a fortified structure near the shoreline. In the foreground, a sailing vessel with multiple masts and flags navigates the waters, while distant hills form the backdrop under a cloudy sky. The scene captures the maritime character and architectural landscape of Batam during its colonial period.

Note: This is an artistic representation based on historical records and may not reflect exact contemporary details. # REIZEN.

Als het ryden binnen de stad geschiedt, gaat het op dezelve maniere toe, behalven dat dan voetvolk in plaats van ruitery agteraen volgt. De Stalmeeftser evenwel en helbaerdiers zitten te paarde, ten zy het uityden om eene bruiloft of begrafenis geschiet, wanneer de Stalmeeftser alleen nevens de karos ryt, gaande de helbaerdiers gewapent met hunne helbaerden te voet.

Des zondags na de predikaetfie laat zyn Edelheid de Parade doen binnen het Kasteel voor 't Paleis, wordende tweemaal rond getrokken op de volgende wyze. Eerst komt een paert van staet met kofte-lyke montering, geleid door eenen Europeer. Hier na de Compagnie Ruiters met hunne Kuraßen. Vervolgens een Compagnie Granadiers, en eindelijk het bataillon, bestaande in Fufeliers, Piekeniers, en Muskettiers, hebbende alle een marlion op 't hoofd. De Ruiters hebben hunnen Trompetter. Het bataillon heeft zes Schalmeispelers. Dit alles geschiet in goede orde, dewyl het volk altemael wel afgerecht is.

Deze verpozigingsen dienen tot eenige verlichting der lasten van het ampt, dat deze heer bekleedt, gaande in zwaarwigtheid verre boven myn verwachten: dewyl deze Staetdienaer noit einde ziet van zynen arbeid, heel anders dan in ons Vaderland gebeurt, daer de amptenaers in eenige tyden des jaars met vacantien of ruit- dagen begunstigt worden. De dagh ze- ker is naeulyx gerezen of men ziet den Generaal beladen met pakketten en brieven, en scherpende zyn vernuft tot overweging van al wat noodigh gedaen

dient. Deze zorgen en bezigheden vallen gefa- digh voor om de meeninge der plaetfen, die onder het gebiet der Maetschappy zyn, en andere, daer zy handel dryft. En dit betreft maar alleen de bezigheden, die de zaken hier te lande raken. Want ik heb nogh niet gesproken van de moeite, die veroirzaakt wort door de schepen, die jaerlyx uit het vaderland aenko- men, en weder derwaert vertrekken. De Zon is naeulyx op, of men ziet verscheide bedienden der Maetschappy verschynen, byzonder de twee Opperkooplieden van het Kafteel, den Com- mandeur, den Major van 't Krygsvolk, den boumeester van 't Ambagsquartier, en den Constapel Majoor, om noodigh verflagh der verrichte zaken te komen doen, en nieuwe bevelen te ontfangen. Ten half elf komt de Sabandhaer den Ge- nerael aenzeggen wat vaertuigen, goederen, volkeren, en van wat plaats zyn aan- gekomen, en waer ze willen heen trek- ken. Waer toe de vrygeleibrieven dan van zyne Edelheid getekent worden: om nu niet te spreken van eenige Chinezen en andere luiden, die vroegh in de weere zyn om aan het hof iets te bejagen.

Met deze en diergelyke bezigheden gaat de voormiddagh door. Dan gaat men ter maeltydt, die alleen in een groot half uur befaat, en zelden gedaen wort zonder gesprek te houden over zaken van gewicht: wordende ook tydt doorge- bragt met eenigen, die op hun vertrek faan, of nieulyx aengekomene zyn. Dan neemt de middaghruft een uur voor zich: welke verstreken zynde wort de arbeit hervat tot den tydt des avontmaels toe. Zeker die zich aan den uiterlyken schyn vergaapt, ziet niet dat deze man, die zulk een uitgetrekt gebiet voert, geen meef- ter, maer eer een knecht is, zoo zeer o-verrompelt van zorgen en bezigheden dat 'er geen tydt voor hem overschiet om zich eenigh vermaak aan te doen, en hy geen vryheid heeft van oit eenen eenigen nacht buiten het Kafteel te flapen.

Het werk des Generaels is ook de gan- sche kuft van Java, en wat daer onder hoort, te beschryven, en den geheelen staet van Batavie in eenen algemeenen brief te bevatten en naar het vaderland te zenden, opdat de Maetschappy-gedurigh nette kenniffe van zaken hebbe: moeten- de elke Raad dit zelve verrichten ontrent het byzondere Kantoor, dat hy te be- schryven heeft.

Twee malen ter weke worden 'er ge- woonlyke, dikwyls buiten gewoone ver- ringen. gaderingen gehouden.

De uithemische Gezanten mogen op Gehoor hunne aenkomst niet aan lant komen, der Ge- maer zyn gehouden te wachten tot dat zanten. Zy afgehaelt, en in de Vergaderplaats by zyne Edelheid ter gehoor gebracht wor- den.

Zulk een druktheid en gewoel van be- zigheden, die my daeglyx voor de oogen speelden, deed my gedenken aan myn ver- blyf in Moskow, daer ik somtyts myne vrienden afvraagde wanneer de

vrolyke byeenkomsten en gaftmalen eens een ein- de zouden nemen. Men antwoordde my dan, dat deze vermakelykheden gemeen- lyk aenvangh namen met den eerften van January, en eindigden den laatften van December. Wat ondersecht zag ik hier in de maniere van leven by de luiden, die in eenigh aenzien of waardigheid gefelt der luiden waren! zoodat ik mynen staet hier mede vergelykende my wel gelukkig mogt noemen, als hebbende vryheid van te doen wat ik begeerde, en te gaan daer en wanneer het my lustte; groote reden voor- waer om te vrede te zyn in myne nedrig- heid zonder nydt te voeden over de Groo- ten, die om deze lasten myns oordeels meer te beklagen dan te benyden zyn.

Na zyne Edelheid volgt de Directeur generaal, wiens bediening byzonder zwaer- # CORNELIS de BRUINS

De laft zyns ampts.

zwaerwichtigh is, dewyl hy den ganfchen inkoop en verkoop der goederen moet waarnemen, van wat nature die zyn, en waer ze ook heen gezonden worden, buiten vele andere noodige bestellingen, die ook van hem afhangen. Want hy is gehouden den ganfchen koophandel te beftieren, moettende alle Opperkoopluiden, Koopliden, Onderkoopluiden, en die eenigh bewint hebben, alle morgenfontden hem komen verflagh doen van zaken, en de fleutelr hunner pakhuizen, die by den Directeur bewaert worden, doen halen. Ook worden door hem alle ontwerpen van ladinge in de schepen bevolen of opgesteld.

Veltoverfte der Maetschappye.

Terwyl ik daer was, was de derde perfoon de Heer Herman de Wilde, Veltoversfte en Raedt van Indie, om zyne verdiennent en fraeie gaven van elk geacht en bemint. Het getal der verdere Raden van Indie heb ik reeds genoemd. Van deze, noch andere van laager rangh luft my niet veel te schryven, noch van het gemeen iets aen te roeren, dewyl dit onder onze lantgenooten genoegh bekend is. Miffchien mogt ik ook door eenig misverfant eignigen misnoegen geven. Anderen ook hebben zich over deze stoffe zoo wydt uitgebreit, dat ik alleen zou moeten herhalen het geen van hun te boek gefelt is. Dit zal ik'er alleen byvoegen dat ik oordeele dat in geen gebiet ter werrelt zoo veel als in deze gewesten, die onder de Maetschappy staen, geschreven word. Waerom'er ook zeer veel fraeie schryvers gevonden worden.

Meenigte van Schryveren.

Dus verre de zaken van Indie beschout en onderzocht hebbende vond ik myne gezontheit zoo verre herfelt, dat ik besloot deze landen niet verder in te trekken, maer over Perfie weder te rug te gaan. Hier toe bewoogh my eensdeels dat vier Franfche Oorlogschepen zich ontrent de Kuf ten van Indie onthielden, en reeds het schip den Vogel Fenix van Bengale komende ontrent de

kust van Kormandel, nevens twee Engelsche schepen in den beginne des voorleden jaers genomen had- den: ten anderen ook dat'er onmin ontstaen was tuffchen den Grooten Mogol, en de Maetschappye, om welke wech te nemen de schepen der zelve nu al tweemaal vrugteloos waren wedergekeert. Ook was op de kust van Kormandel, leggende onder 't gebiet van den Mogol, de handel aan de Maetschappye ontzegt. Zierde derhalven dat hier door nergens byna eenige zekerheid was, oordeele ik beft zoo haeft als my mogelyk was over lant naer het vaderland te keeren: hoewel dit my fterk af, en het wederkeeren met de te rughschepen fterk aengeraden wert, waer toe ik om vele redenen niet genegen was. Zyn Edelheit dan zieinde dat myn

befluit vaft stondt gaf my te kennen dat twee schepen naer Perfie geschikt binnen agt of tien dagen stonden onder zeil te gaan, van welke gelegenheid ik my gevoegelyk bedienen kon. Hier toe verzogt ik van den Heer Directeur Generaal een Ordonnantie, om weder uit dezelen- den te mogen vertrekken. Hy stont mijn verzoek met veel beleefdheid toe, met byvoegingh dat hem leet was my zoo te zien scheiden, zonder dat ik nogh zyn lantgoet, dat hooger opgelegen was, dan daer ik met hem geweest was, bezichtigt hadt. Dogh de korthet myns verblyfs en de gedurige bezigheden, waer mede zyn Edt. zelve belemmert was, verschoond dit genoegh.

Eene der laetste uitspanningen nam ik met zyn Edelheit, den Veltheer de Wilde, en ander gezelschap, wanneer wy uiteen naar Struiswyk. Deze lufplaats zyner Edelheit beftaat in schoone onbekrompe plantaedjen, en lanen, en wandelryen, bezet met allerhande vruchtboommen, loopende daer nevens de groote rivier. Hier toe is voor zyn Edelheits Koebeesten een deftige falling van hout gemaakt. Het huis ook van dezelve stoffe getimmerd beftaat in eene lange zaal, en eenige binnenvertrekken. Hier met den morgenontbyt wel onthaelt zynde keerden wy door deze aangename lantfreek te rug, naer de meer gemelde Hofftede zyner Edelheit om daer het volgende van den dagh door te brengen, komende daer ook nogh voor den middagh eenige Raden van Indie en andere vrienden, die nevens ons met een koftlyk maal onthaelt werden. Zyn Edelheit zeide my dezen avont dat de Directeur general den elfden der maent zich stond te begeven naer het cilant Onrufs, van welke gelegenheid ik my bedienen konde om het te gaan zien. De Directeur zelf liet my daer ook twee dagen te voren toe verzoeken, het welk ik met dankzegginge aannam. Dezelve Heer deed my ook dien dagh overhandigen de verzogte Ordonnantie, die van dezen inhoud was:

De Overheden van 't schip den prins Eugenius nemen over met noodige pakkaedje den Lantreizer CORNELIS DE BRUIN, om daer mede als passagier naer Perfie over te varen, zullende gedurende de reize in de Kajuit gelogeert en getraffeld worden.

Batavia in 't Kafteel den 6 Augusti 1706.

A. VAN RIEBEECK.

Zoo dra de beftemde dagh verschenen was, begaf ik my naer het huis des Direc- teurs,

Luftplaats des Gene- rael. # 'T EYLANT ONRUST.

GRAFSTEDE DER CHINESEN.

'T EYLANT KUYPER.

LYKSTAETSIE DER CHINESEN.

REIZEN.

teurs, daer ik meer gezelschap vondt, zoodat wy ontrent twintigh perfonen uitmaekten. Met verscheidene vaertuigen voeren wy af naar het eiland Onruft, gele- gen drie kleine mylen N.W. ten Westen van Batavie. Deze tog geschiedde onder 't geluid van trompetten en schalmeien, terwyl de schepen, die op de reedelagen, alle hunne vlaggen en wimpels lieten waegen, dat een aengenaem gezicht gaf. Wy quamen ten agt uren daer aan, en deden te famen een keer om het eiland, beziende het eerste geerde van boven dat van hout, en vervolgens van louter steen gebouw is. Het is wel verzieen van ge- fchut en brave manchap. Hier wort bearbeit alles wat noodigh is tot het herfstelen der ontrampeneerde schepen. Waarom 'er een groot gewoel is, geen minder ge- raes ook door het kloppen en flan der fmeeden en timmerluiden, zoodat de plaats niet zonder reden de benaminge van Onruft gekregen heeft. Zy is gele- gen aan een groote droogte, waardoor zy te fterker is. Want geen schip kan 'er bykomen. Alleen kunnen maar gemeene vaertuigen tuffchen het zelve eiland en het eiland Kuiper, dat 'er digt tegen over legt, doorvaren, hoedanigh was het bom- bardeergalioot, dat laft had daer te bly- ven, opdat wy, indien de wint diende, met het zelve mogten te rugh keeren. Ondertuffchen deed ik my met een roei- schuit op het eiland Kuiper overzetten, van waer ik het voorgemelde eiland aftekende. Terwyl ik hier mede bezigh was, quam 'er ook de Heer Directeur met eenige Raden, die het begin van m'n werk opna- men. Op het naderen van den middagh wert een floep afgezonden om my aan te zeggen dat de maaltyd gereed was. Ik flak dan weder over: want ik had eenen schoonen ontbyt door het ontwerpen der zer verbeeldinge, die op No. 221 gezien

wordt, verzimt. Het gemelde bombar- deergalioot lagh op den hoek aan het hoofd. De drie kranen, die men daer heeft, flaan voor een den waterkant, langs welken heen verscheidene vaertuigen gezien worden.

Weder overgekomen zynde werden my eenige fraeie foorten van vifchen ver- toont, waer onder de Leervis, waer van wy hier boven gesproken hebben, uit- muntte. Ik bevond dat 'er nogh eenige tydt overigh was, eer wy aen tafel zou- den gaan: waarom ik my haetlig in zet- te, en het gezicht van 't eiland Kuiper nogh op het papier bragt, gelyk het hier op No. 222 vertoont wort. Want ik kon wel denken dat 'er na den middagh geen tydt toe zou kunnen uitgevonden worden, dewyl toegelegd was om dezen dag in vrolykheid te befeden, dewyl de Gema- linne des Directeurs jarigh was. De tafel was gedekt in eene ruime van hout opge- ftele loots, die voor de kerk gebruikt wort. Hier werden wy zeer deftig met vifch en vleeftch onthaelt, wordende de fps met schoonen wyn wel begoten. In dit gezelschap was ook de veltheer de Wilde, nevens vyf Raden van Indie. In het midden dezer vreugt vertoonden zich drie of vier Hollanders, waer van 'er twee gekleed waren als vrouwen uit Water- lant, die in het aenregten van fnakeryen hunnen rol vrij wel speelden.

Ondertuffchen naderde de tydt van ver- trekken: waer op wy alle in het Bom- bardeergalioot traden, en in het zelve niet vergaten de vreugde te vervolgen, en onder het loffen van 't kanon op de gezont- heid des Gouverneurs General onze gla- zen te ledigen. Gekomen zynde ontrent Batavie, traden wy weder in onze vaer- tuigen over, daer het water nu en dan door den harden wint dapper infloegh. Het was zeven uren in den avont toen wy scheidden, en onze dankzegging en ver- jaerwenschen aan Mevrouw van Riebeeck afleidden.

My nu zettende tot de afreize naer Per- fie maekte ik des anderen daags een begin van alle de Raden van Indie te gaan be- groeten, en de groote verplichting, die ik aen hun had, te betuigen. De Heer de Wilde hield my dien middagh nogh by zich ter maaltyd, met wien ik de va- derlantfche vrienden met alle heilwenschen bedagt, dewyl dit de laetste byeenkomft was, die ik by dezen beleefden Heer heb- ben zoude. # REIZEN.

gezet. Aen't een einde stont de Prieftser, lezende eenige gebeden of formulieren uit een boek. Benevens hem stont een ander, die een zilveren schotel met zaet gevult hadt, waer uit hy wech worp naar de beflaande personen, ook over den kift, en op het zoontje, wiens moeder begraven werd, dat aen't ander einde des grafs stont, bekleet met een rok van ruw linen, waer mede ook zyn hoofd overdekt was. Op welke wyze men in oude tyden zich gewoon was by gelegenheid van rou met zakken te bekleeden, en op den gront neder te werpen. Dit zelve deed dit kint, ontrent tien jaren out, verscheide reizen, en ginhg dan weder zitten; zoo als het van de bijtanders, waer onder zyn vader was, heel in het wit

gekleedt, onderregt werd. Toen deed de Prieftser dit kint nader by zich komen, en belafte het eenige handen met aerde op den kift zyner moeder te werpen; doen-de zulx niemand anders van 't ganfche gezelfchap. Hier mede nam deze plegtigheid een einde: waer in myne gedagten meeft speelden op het werpen by't zaet, waer uit ik niet anders kon befluiten dan dat dit een teken was eener toewenschinge dat de overgeblevenen zoodanigh mogten hun geflacht door kindertelen voort-zetten.

Terwyl in dezen toeftant der graffte-de kalk of het ciment toeberiet wert, schik-te zich yder vaft tot het mael met groot gewoel, dewyl 'er ontrent vyfhondert menschen byeen waren, en daer onder vele vrouwen in't wit gekleedt met een bovendexel van dezelve koleur, dat tot over het hoofd spits heen komt, en tot over het halve lyf nederhangt. Dus bleven ze hier tot den avont, zynde voor myn aankompft reeds eenige vrouwen met keukengereedtschap en andere nootlykhe-den bezig geweest om de tafel toe te stel-len onder het luftige geboomte. Deze plaats legt nogh geen uur van de stad af. Andere graven, diemen by meenigte ziet, leggen al meeft nader by Batavie. Ik nam ondertuffchen een ontwerp van deze ge-heele toefstel, waer van het gezicht zich ver-toont op No. 224. De gewoonte de-zer maaltyden komt overeen met het geen ik te voren heb bygebragt van het bren-gen der spyzen by de graven der verfor-venen. Waer by ook eenigen komen om tabak te roken, koffe te drinken, en wat des meer is. Eenigen gaan terwyl hunne godtsdienstigheid by de graven plegen, het geen ik dikwyls buiten Zjie-raes in Per-fie gezien heb. Ook plegenze dikwyls het zelve kort na de begravinge, spreiden-de dan tapyten op den gront, en rechten-de fierlyken toefstel voor maaltyden aan. Dit gaat ook in zwangh by de Oosterfche

Christenen, Georgianen, Armeniers, en Grieken, die ook de graven doen bewe- nen, als ik in myn verhael van Spahan heb aengetekent. Zeker hoe dat 'er meer droefheid by zodanige gelegenheden ver-Roube-toont wort, hoe de magen des overlede-wys. nen daer meer cere van hebben. Hierom worden 'er vrouwen, die zich op deze kunft verstaen, gehuurt. Deze maken een magtigh misbaer, met huilen, op de borst te flaen, het aengezicht op te krab-ben, en van hair uit te trekken. Welke tekens van rou in overoude tyden al zyn gebruikt geweef. Want men weet dat de Prophete Jeremias daer al van gewaegt, die uit Gods naem het volk gebodt de ervarenste rouklagfiers op te zoeken, om den algemeenen ondergangh, waer mede de stad Jeruzalem gedreigt wert, te be-klagen en te bewezen.

Ontrent den middagh weder in het ka-Maeltydte steel komende vond ik het gaftmael ge-reedt, dat zyn Edelheid gaf tot welkomft eeniger verfch aangelande Heeren en Schippers, en tot affcheit der genen, die naer 't vaderland en elders stonden te ver-trekken. Als den Outgouverneur Coyet van Amboina, den out Gouverneur Rozelaer van Ternate, den Opperkoop-man Six van Suratte, en den

Commandeur de Boer, commandende het schip de Liefde, nevens de schippers der sche-pen Monfter, Reigersdael, Vosmeer, Karel den derden, en Ellemeet. Die op hun vertrek stonden naer Suratte, waren de Heer Jan ten Grootenhuis, nu gekoren Directeur aldaer, de koopman Hur-gronje nevens vyf schippers der sche-pen derwaert geschikt, als de herftelde Leeu, Beieren, Nichtevecht, en de reets genoemde Vosmeer en Reigersdael. Hier onder waren ook de drie schippers der sche-pen, die geschikt waren om over Ceilon naer het vaderland te zeilen, te weten koning Karel de derde, Poppenburgh, en Woerden, nevens de vier schippers, die naer Perfie moften zeilen met de schepen den Prins Eugenius, Monfter, Waffen-aer, en het kasteel van Batavie. Onder dit gezelschap bevond ik my ook, als mede den Directeur general, nevens den veltheer de Wilde, en nogh zeven Raden van Indie; ook den Sekretaris der Heeren Raden J. Garfin, en de meefte Raden van Justitie. Nogh waren 'er twee opperkoopluiden van 't kasteel, de Major, de Sabandhaer, de Commandeur, en eenige anderen, loopende het getal wel uit op 55 personen, zynde daer meer dan zefftig genoodigt. Deze maaltydt wert gehouden in de gemelde Vergaderzael. Wy werden alle deftig onthaelt, en met allen uitgelezen drank beschoonken onder de toewenschingen van een gelukkige rei-ze voor die stonden te vertrekken. Ten vyf # Cornelis de Bruins

LXIII. Hoofdstuk.

Graffteden der Chinezen. Manier van het begraven hunner dooden. Gaftmael des Generaels aan de aangekomene en vertrekkende Heeren en Schippers. Ongemeene gunstbewyzing des Generaels aan den Schryver.

Eer ik deze lantstreek verlaet vinde ik my verpligt mynen Lezer nogh eenigh bericht te geven van de Graffteden der Chinezen, die ik twee dagen hier aan met den Stalmeeister te paerde ginh beschouwen, omz'ik op het papier af te tekenen, gelyk ik gedaen hebbe op N°. 223. Zy zyn alle op eene en zelve manier, uitgezet dat de eene grooter en aanzienlyker dan de andere is. Van dufdanig eene begravinge gevenze deze rede. Zy zeggen namelyk dat de mensch eer hy ter wereld komt, in syn moeders lichaem zodanigh befloten legt dat hem niets kan hinderen, en dat hy daerom na zyn doot op dezelve wyze moet bewaert worden. Zy graven dan vooreerft eenen langen kuil, dewyl hunne kifts langer dan d' onze zyn, evenwel niet dieper. Het lyk by 't graf gebragt zynde wort daer overtogen met Chineesch papier, en met touwen omwonden. Eer zy den kift, die byzonder dik en hecht van verlakt hout gemaakt is, nederzetten, werpen ze eenigh geld op den grondt, veel of weinig, yder naer zyn vermogen of rangh. Hier zettenze den kift op, die eenigen tydt dus blyft staen, terwyl de past of het ciment tot de toemetfeling bereit wort, die van fyne stoffen als het wit van eieren en andere dingen tot zulk eene

hardigheid gemaakt wort, dat 'er geen breken aen is. Het opperste van 't graf is eenige voeten hoogh boven den gront verheven, en rond van gedaante met twee omloopende fieraden als trappen boven elkander. Aen de voorzyde makenze tot fieradet verscheidene banken en vierkante voetstutten, waer op verscheidene beeften of beeftekoppen leggen, als Leeuwen, Tygers, en diergelyke, die meef al met een groene kleur verbeelt zyn, ook hier en daer wat roodt, alleen tot meerder fier-aedt. Voraen het ronde des graf's in 't midden van den voortrap vertoont zich een verheven werk, hebbende de vorm van een altaertje, dat aan 't midden des voor-muurs een roodt geverfde lyft heeft. Bin-nen zyn eeneige vergulde Chineesche ka-rakters. De voorgond beftaat uit het zelfve metfelwerk geheel wit in drie ver-scheidene deelen, elk van het ander met

een lage verhevenheid afgescheiden. Hier agter vertoont zich een heuvel: want de grafftede wort gemeenlyk tegens eenen heuvel of hoogte gefelt. Ter regterzy-de op den voorgrond flaat een verheven-heit op de wyze van eenen altaer, ftrek-kende mede tot fieradet. In 't midden deszelfs is een ingewerkt vakje. De bovenlyftjes, twee achter elkander, wor-den in drie deelen gescheiden, en gaan fpits op.

Deze graven vallen zeer koftelyk, ko-mende wel op twee, of drie, ja vier-hondert Ryxdalers te staen. Veele even-graven, wel zyn simpel gemaakt zonder eenigh fie-raet of bywerk, doch het metfelwerk en fatoen van het graf is op dezelve wyze zoo gemaakt dat de dooden in alle zekerheid rusten mogen.

Wanneer ik met aftekenen deze graffteden bezigh was, wilde het geval juist dat 'er een graf nevens my voor een over-ledenen bereit wierde, komende middler-wylen een groote meeninge van Chinezen aen met eenen grooten toefel van tenten, tafelen, keukengereetschap, banken, en andere nootlykheden. Ik gaf agt op het Lykftaet-aenkomen der lykftaetie, die ik bevond fie. zeer flatelyk te zyn, en te zwemen naer eene fierlyke proceffie, door den aenge-namen toefel van verscheidene vertoningen, en meeninge der menschen, welker eeni-gen vaendels, zonnefermen, en hemels droegen, waer onder een hunner voorna-me Heiligen gedragen wert, die onder den naam van Fooije bekentis. Men hoor-de 't geluit eeniger klokjes. Als men ter plaetfe der begravinge gekomen was, was alles naer behooren haeftigh in orde ge-felt. Teweten voor een der nevensftaen-de graven was een paveljoen, en verschei-de zonnefermen, waer onder een lange tafel vol allerhande spyzen stondt, die tot dit einde toeberiet en mede gevoert wa-ren. Hier onder was een geheel schoon gemaakt tamely grootvarken, dogh on-gekookt. Aen 't ander einde zagh men een bok op dezelve wyze bereit tot offer aan den gemelden Heiligh, daer tegen-woordigh. Ondertuffchen wert eenigh zilver geld in 't opgedolven graf op den gront geworpen, en de kift daer op inge- # REIZEN.

onderganch der zonne voorby het schip Beverwyk, dat uit het vaderland aenquam, en leiden het door flitte ten anker tuffchen de groote en kleine Combuis op elf vadem waters. Toen de dageraet gerezen was gingen wy weder onder zeil, en ontmoetten het schip de Suikermolen, dat ook uit het vaderland quam. Des avonts ankerden wy weder op zeventien vadem, en preiden hier by ons 't schip Berkel van Palmbang. Des anderen daags het anker weder gelicht hebbende dreven wy met den stroom voorby het schip Barfande, komende ook uit het vaderland. De schipper quam by ons over. Des namiddags voeren wy voorby de schepen Heer Jans lant en Wateringen, die van de kust quamen. Des anderen daags leiden wy het door den Westelyken tegenwint over en weder, komende ons een kleine kano van 't lant aan boort, die verscheidene vruchten en andere eetwaren te koop hadt, waer van wy het een en 't ander kochten. Des avonts ankerden wy op 23 vadem waters, en gingen met den morgen weder onder zeil, leggende met een Z. Z. Ooftenwint W. Z. Weft aen. Dezen dagh quam de schipper van het schip Monfter aan ons boort, om een zeinbrief met elkander te maken. Des nagts ankerden wy ontrent den tweeden hoek van Java, en gingen des morgens, zoodra de zon gerezen was, weder onder zeil. Voor den middagh leiden wy het tuffchen den tweeden hoek en het Nieuwe Eiland ten anker op vierentwintig vadem waters. Hier vonden wy een Engels scheepje tuffchen 't Nieu Eiland en de kust Java geankert leggen. Het was voor weinigh dagen van Batavie gezeilt. Na den middagh zonden wy de boot naar den hoek van het vaste lant om water, dat daer zeer goet is. Hier tekende ik middelwylen het Nieu Eiland, gelyk het op No. 225 ver toont wort, zoo als ik 'er ten Noorden van lagh. Het zelve wort aangewezen met het getal 1: de hoek van het vaste lant Java, daer men 't water haelt, met 2: het geheele lant Java, waer van menden uitersten hoek ter regterhant ziet, met 3. Ik tekende ook het Prinfeiland, dat daer tegen over lagh, aangewezen met No. 226. De uiterste twee kleine klippen deszelfs maken den Westhoek.

Des anderen daags haelden wy weder water, zettende toen de boot in 't schip, en gingen onder zeil. Het Engelsch schip bleef daer nogh leggen, voor hebbende naer allen schyn peper van dat lant, en geen water te halen. Wy hadden Z. Z. Ooiten wint en raekten des avonts voorby de Behonde passagie, hebbende den Westhoek van Java Z. Ooft naar gifting twee mylen van ons. Wy gingen W.Z. Weft en half Zuid aen, en verloren binnen kort

ten tydt met eenen wakkeren wint het lant uit het gezicht. Des nagts woei de wint Z. Ooft, en 't was goetd weder, gelyk ook de twee volgende dagen. Den derden dagh daer aen namen wy alzo koers regt Weft aen, behoudende al heeft eenen O. Z. Ooftenwint, waer mede deze maent ten einde liep, zonder dat wy veel regen of onstuimigh weder gehad hadden. Den eersten van September zeinden wy den schipper van 't schip Monfter aen boort, die na onderzoek met onzen schipper genomen bevond de gemiddelde lengte van des daags te voren te zyn 104 gr. en 45 min. Daer wert

befloten den koers van Weft te houden tot op 89 gr. en 50 of 40 min. lengte, en 9 gr. Zuiderbrette, voorts den koers Noord te nemen door de linie tot op 10 gr. Noorderbrette, en van daer N. N. Weft tot Cabo Rafalgato voort te gaan, of d'Arabische kust in 't gezigt te loopen. Den 4 der maent liet het schip Monfter de wimpel van zynen grooten maat waegen. Wy haelden tegens den avont onze wimpelin, en deden eenen schoot, dewyl nu veertiendagen, die wy voorgezeilt hadden, om waren. Wy flaken onder den wind om hem syn beurt ook den gemelde tydt te laten waarnemen. Dit schip zeilde zoo flecht, dat wy gestadigh genootzaekt waren het in te wachten, en daerom weinig zeil te gebruiken, dat ons zeer speet, dewyl wy ons niet konden bedienen van den gewenchten wind, zoodat wy een lange reis te gemoet zagen. Den vyfden des nagts verloren wy het vier van 't schip Monfter uit ons gezicht, doch hielden het even als te voren, regt Weft aen met kleen zeil. Den 6 met den morgenfont was het zoo verre te loofwaert of ten Z. Westen van ons, dat men het nauwlyx zien kon: waerom wy een halve freek bezuiden het Westen flierden, zynde des avonts genaderd tot op ontrent twee mylen. Den agtsten deed het gemelde schip fein om den koers te veranderen, die W. N. Weft genomen wert. Den 9 was het ongestadigh weder vermengt met regen. Den 10 deed het schip Monfter Pitchjaerfein. Wy flierden N. aen, en bevonden des avonts 15 gr. Noordwesterling. Des anderen daags zagen wy het schip Monfter in 't Noortweften 2 groote mylen van ons, zynde op 6 gr. 42 min. Zuiderbrette en 88 gr. en 30 min. de lengte. Den 12 der maent des middags giften wy Noorden te zyn 25 mylen tot op 5 gr. 2 min. Z. brette, en flierden N. half Weft aen om het schip wat te naderen, dat des avonts nogh een myl ten Westen van ons was.

Tot den vyftienden der maentvoortge-Zout wa- raekt wezende ontrent de Linie bevonden ter on- trent de Linie. # CORNELIS de BRUINS

vyf uren verliet het gezelschap zyne Edelheid met dankzegging voor zulk een heerlyk onthaal. Op deze wyze bragt ik de laetste dagen myns verblyfs in dit geweest, in en ontrent de stadt Batavie, door. Den zelve avont vreagde my zyne Edelheid, of ik my nu heel geredt vont tot het aennemen der reize. Waer op ik antwoordde dat myne pakkaedje vaerdig was om gebragt te worden aan 't boort der schepen, die de weëromreis naar het vaderland ftonden te doen, en het overige ook geredt was om gebracht te worden in het schip, waer mede ik ftondt te vertrekken, zyn-de my niets overigh dan noghmael met alle eerbiedenis en dankzegging affchiet te nemen van zyne Edelheid. Hier op had deze Heer de goedtheit van my af te vorderen, of ik noch eenighe verzoek aan hem te doen had, zeggende dat het geen ik verzogt had reets gedaan was, en wat ik 'er nogh by begeren zoude gedaan ftondt te worden, en dat ik 'er my voor myn vertrek op bedenken kon. Ik betuigde myne uiterfte verplichting, en verliet hier op zyne Edelheid.

Ik nam dien zelven dagh ook affchiet van zyn Outedelheit met dankzegging voor alle genotene cere, bewyzigh van vrientchap, goeden raedt, en geichen-ken van zelftaemheden, my gulhartigh bygezet. Des anderen daeës vroegh nam ik ook affchiet van den Directeur gene-rael Riebeeck, en den Heer Kaftlein, die my buiten oneindige weldaden, waer van ik meer gesproken hebbe, ook in vele zaken goede onderreching gegeven had. Hy quam nogh voor myn vertrek zelf by my om zyne nieuwigheirigheid te voldoen in het bezichtighen van het geene ik aenmerkenswaardigh had met my gebraagt. Ik gedenk niet alleen uit plicht, maar ook uit vermaek aan alle deze Heeren, welker namen te verbergen my geenfzins passen zou, dewyl ik in zulk een geval hen dan gelyk zou stellen met menschen, waeraen ik geene verplichting hebbe, dat zeeron-

redelyk syn zou. Want zoo eenen reiziger niet ontmoette de gunst en beleefdheid van luiden van aanzien en vermogen, zou het wandelen door vremde landen verdrietigh voor hem zyn: daer hy door deze gunstbewyzingen zyne geleden ongemakken vergeet, en de toekomende licht flet. Hier na begroete ik ook mynen ouden vriend, den Heer Jacobus Hoogkamer, geweest gezant der Nederlantsche Oost-indische Maetschappye, aan 't Hof van Perfie, en nu Outonderprefident der Raden van Juftitie; eenen man, wiens gedagtenis my lief en waert is, en dien ik meer dan agentwintigh jaren gekent heb. Van dezen dan ook affchiet genomen hebben-de, zond ik myn goedt naar het schip, waer mede ik naer Perfie ftondt over te fteken.

Ik deed dezen avont het scheimael by zyne Edelheid, blyvende daer ook ten eten de Commandeur Broegh, die my vervolgens verder ftondt te geleiden. Men dronk een glas op myne goede reize: waer op ik voor het laetste met dankbaerheit affchiet nemende het goedt, dat ik naer het vaderland te verzenden hadt, liet onder de zorge van den hofmeester zyner Edelheid Jeremias Pauli, eenen man van zeer goede hoedanigheden.

Na dit alles begaf ik my met den Commandeur in zyn roeischuit om in zyn huis, Laetste affchiet van Batavie. te nemen, alwaer zich ook lieten vinden de Heer Sabandhaer Heirmans en andere vrienden, nevens de twee schippers, die de reize naer Perfie ftonden aan te nemen. Hier tot laet in den nagt vrolyk geweest zynde begaf ik my met den schipper Jakob Helma, geboortigh van Leeuwaarden naar het fchip, dat hy voerde, genaemt, als ik gezegd heb, den prins Eugenius, hebbende veertigh stukken kanon op en agt baffen, en bemant met hondert en dertigh perfonen, zynde groot 145 voeten.

Vertrek van Batavie. Ontmoeting van vaderlantsche schepen. Gelegenheid van verscheidene Eilanden. Hoedanigheid van water ontrent de linie. Zuidkust van 't gelukkigh Arabie. Vaert tusschen het Roode Meer en de Perfische Golf. De Baei van Musketta. Arabische kust. Komst tot Gamron.

Vertrek van Batavie. W Y gingen op den vyftienden der maent Augustus, des morgens vroegh, onder zeil, gelyk ook het schip Monster, staande de twee andere schepen, waer van gesproken is; ons na eenige weken te volgen. Vooraf was ons ter zake van den oorlogh belaft by elkander te blyven. Wy voeren met den on- # CORNELIS de BRUINS

dat niet alleen wel te proeven, maar ook klaar te bemerken was, dewyl het water aan het voorchip als van een gescheiden zynde een zekere klomp van troebelheit nevens het schip deed dryven, zynde graeu, witagthig, en als wolkschuimend zout. Eenigen de linie naderende zyn voordezen hier door misleit geweest, wanne dat deze troebelheit eenige on-diepten te kennen gaf, zoodat ze ook het loot uitwierpen, doch geen gront vin-dende hunnen misflagh erkenden. Den 16 hadden wy by giffing N. half Weft 23 mylen tot op o gr. 14 min. Noorder breette, en 88 gr. 21 min. lengte: zoodat wy giften de Linie voorby gevarren te zyn. Dit wort van Batavie tot hier toe gerekent 686 mylen, en van de Linie tot Gamron ontrent 480 mylen. Wy had-den den wint W. ten Noorden en W.N. Weft: des nagts W. ten Zuiden, en hielden onzen koers by den wint over. Den 18 bevonden wy na goede peiling 13 gr. 4 min. N. Westelyk. Des mid-dags giften wy N. ten Weften te zyn 18 mylen tot op 2 gr. 31 min. Noorder breette, en 88 gr. lengte: zoodat wy nu de zon voorby waren. Tegens den avont haelde 't schip Monfter zyn wimpel in. Den 19 lieten wy de onze waegen, en deden eenen schoot, zynde des middags tot op 3 gr. 44 min. N. breette en 87 gr. 21 min. lengte. Nu was het schip Mon-fter ongevaer 3 mylen agter uit. Waerom wy het nu weder lieten dryven. In de volgende dagen vernamen wy vele rode kleene krabben 'ontrent het schip. Wy deden den 23 fein, en zetten den koers N.N. Weft aen met eenen Z.Z.Ooft-en-wint, die weinigh, gelyk in de vorige da-gen, doorwaede. Den 24 leiden wy on-ze kompasse van 15 op 10 gr. N. Weste-ring, en namen den 26 onzen koers N. ten Weften aen: waerom wy fein deden. Hier zag ik eenige lantvogeltjes en graeu-we zwaluwen, waer van wy 'er een in de kajuit kregen, doch weder lieten vlie-gen. Ik zagh ook een witte of kapel.

Op den 27 begon de wint braef door te waegen met schoon weder, dat my deedt uitzien, vernemende veel krooft; waer onder eenige visjes zwommen, ook ver-scheide witte horens, die my als eiers voorquamen, zynde zoodanigh aan de frant door de zon uitgedroogt, datze van lichtheid op het water dreven. Hier by vertoonde zich een byzonder groote vish, wiens gelyken niemant

van ons oit had gezien. Hy had eenen kop ontrent eenen vadem breed: maer hy verdween, eer men zyne gefalte regt kon bemerken.

Dezen dagh hadden wy aen boort den schipper en boekhouder van 't schip Mon-fter, en befolten met hun den koers van N. ten Weften te houden, tot dat wy de

Arabische kust zien zouden. Wy wier-pen des avonts tweemaal het loot, zonder gront te krygen.

Het schip Monster deed des nagts een teken dat het lant zag, het welk zich zeer hoogh vertoonde. Wy zagen het van 't Weft Z. Weften tot N.W. ten Noorden, hebbende federt den middagh tot nu toe gezeilt 17 mylen N. ten Weften aen. Toen namen wy onzen koers N. Ooft ten Ooften tot des morgens, wan-neer wy met den dagh het Westelyke lant begonnen te kennen, zynde een hooge, fteile, en als afgekapte hoek W.Z. Weft met een gelyke uitfreckinge van hoogh lant naar het Noordwesten, en in't Noor-den een ronde heuvell, dat wel een eilant-je scheen te zyn, leggende naer giffing drie mylen van ons. Wy zagen het lant meeft O. en O. ten Noorden, zynde dit de Zuidkust van het gelukkigh Arabie ontrent Puntas Curia Muria, volgens de aen-wyzinge der zeekaarten. Met den mor-genfont tekende ik het zelve. In het N. Weften van ons vertoonde zich iet als een inham half maens wyze, zynde inderdaet een zeer hoogh gebergte, leggende in het midden des inhams een cilant, gelyk op No. 227 gezien wort. Als men wat verder is, volgt het gebergte daer aen, dat wy met No. 228 aanwyzzen. Hier voor legt een groot en hoogh eiland, dat, gelyk de voornoemde inham, in de kaert niet gevonden wort. Want men vint daer in maer twee of drie puntjes, die geene aenwyzinge van eilanden geven. Het was nu wel zonneschyn, maar evenwel dyzigh weder, zoodat men niet duidelyk al het lant bekennen kon. Wy zeilden tuffchen het Roode Meer, en de Perifche Golf, en hielden 't Z. Ooft en vervolgens Z.O. ten Weften aen. De wind was Z.W. ten Weften en W.Z. Weft, waejende fris door. Anderhalf uur voor den mid-dagh zagen wy 't laatste lant N.N. Weft naer giffinge vier of vyf mylen van ons. Kort te voren brak onze Fokkeree, waar op aenfontts twee lyfspieren, en drie bar-koenen gelegd werden, en met woelingen en wiggen, zoo men beft konde, ver-zorgt tegen verdere breuke. Wy bevonden op den middagh te hebben 17 gr. 12 min. Noorder breette. Des flierden wy regt Ooft aen, kunnende geen lant meer zien. Na twee uren flierden wy weder recht O.N. Ooft aen den geheelen nacht door met eenen W.Z. Weften wind. Den 30 der maent was de wind Z. Weft met braemzeils koelte. Wy hielden met den dagh den koers N. ten Ooften aen. Des middaghs giften wy dit etmaal N. Ooft en Ooft 25 mylen gezeilt te hebben tot op 18 gr. 8 min. Noorder breette en 81 gr. 15 min. verbeterde lengte. Wy kon-den hier nogh geen lant bemerken, of eeni- # 'T PRINSEN EILANT.

DE ZUIDKUST VAN 'T GELUKKICH ARABIE.

D'ARABISCHE WAL BY DE KAEP MONSANDON

'T EILANT KISMUS. # 'T NIEUWE EILANT.

DE ZUIDKUST VAN 'T GELUKKICH ARABIE

DE BAEI VAN MUSKETTA.

'T EILANT LAREKE. # REIZEN.

Met weinig wint naderden wy het gemelde schip, en bevonden evenwel dat het het schip Monster was. Op den middagh hadden wy 23 gr. 30 min. Noorderbreete, regt onder den Tropicus Capricornus. Toen de zon onderging bevonden wy dat de wal ontrent zes mylen van ons was. Wy hielden het des nagts W. N. West met eenen O. Z. Oostenwint. Den volgenden dagh met het ondergaen der zonpeilden wy een klein eilantje of klip in 't Z. Z. Weften ontrent twee mylen en een half van ons. Wy hadden geen gront. Wy bevonden dat de wegh der kaep Rafalagata tot Musketta korter was dan de paskaert aenwysft. Dit voorgenoemde eilantje of klip legt voor de baai van Musketta, en wort van eenigen de graeuwe klip genaamt. Ik tekende het af, zoo veel myn gezicht toeligt, gelyk het op No. 229 vertoont wordt. Den zevenden vonden wy ons op 24 grad. 26 min. des avonts ontrent acht mylen buiten het naefste lant. Nogh al geen gront. Des daags daar aan op den middagh giften wy in dit etmaal 7 mylen gevordert te zyn, ziende de Arabische kult van 't Zuiden tot N. West ten Weften. Den volgenden dagh bevonden wy 24 graden 25 min. Nogh was 'er stille, en geen gront te vinden.

Op den 11 peilden wy het hooge lant der kaep Jafques N. O. half Noort. Op den De kaep middagh bevonden wy 25 gr. 25 min. en Jafques. peilden de klip buiten de kaep Jafques O. Z. O. half Zuid. Hier hadden wy gront op vyf en zeztigh vademen. Wy flierden ten Noorden aan, en hielden des avonts den koers naer 't Weften. Des nagts naderden wy de eilanden, die voor de kaep Monfandon leggen. Hier kregen wy van De kaep 60 tot 40 vademen gront. De koers ging Monfandon. Noordelyk aan met eenen Z. Z. Weften wint en braemzeils koelte in goet weder. Des anderen daags tekende ik met den opgangh der zon van de Oostzyde den Arabische bichsen wal by gemelde kaep met de klip-wal, pen, hier vertoont met het getal van 230.

De Leef wordt aangewezen met A, de Leffenaer met B. Zy leggen by elkander, en daer van af nogh twee kleiner klippen. Met den zelve wint in den koers van N. N. Weft peilden wy de klip, genaamt de Leef, N. ten Zuiden, en 't eilant Ormus N. N. Weft. Hier flierden wy den koers op aan, en vonden over de 40 tot 30 vademen gront. Op den middagh peilden wy den hoek van Ormus N. O. half Noort, en den binnenhoek van Kifmes Z. Weft half West.

Ik tekende het eilant Lareke van de Eiland La-Oostzyde, te zien op het getal van 231, reke met een gedeelte van het eiland Kifmes daer Eiland Kifa agter, vervolgens ook het eiland Kifmes, mes. te zien op No. 232.

Nu hielden wy het midden van 't vaer- Eee 2

eenigen gront vinden. Wy bogen onzen koers O. N. Oost. Des avonts op het vyfde glas der eerste wacht deed het schip Monter eenen schoot, halende een vier op, zoo als wy beft konden bemerken aan de befaa broede, zynde in 't West van ons. Een half uur daarna schoot het nogh tweemalen. Wy zagen weder vier als te voren. Dit was een teken om grondt te werpen, als men lant of droogte gewaer wierde. Maar by ons kon met 150 vademmen geen gront gepeilt worden. Wy wagten het in tot het begin der tweede wacht, hebbende twee lichten achterop, opdat wy zouden gezien worden. Dogh wy zagen zyn licht niet meer. Waerom wy weder afbraften, en met de marszeilen onzen koers vervolgden, als te voren, O. N. Oost aen, zynde de wind Z. W. en W. Zuidwest met schoon weder en heldere flaren; dogh aan de kinnen was het wat dyzigh. Wy wierpen fomtyts het loot uit, maar vonden geen gront. Den eersten der volgende maent zagen wy het schip Monster niet meer, waer uit wy afnemen moesten dat het zyn koers mogt verandert hebben, zonder dat wy weten konden waerom. Wy befloten dan niet meer te wachten, en weder zeil maken de flierden N. O. ten Noorden aen met eenen Z. W. wind, en weinigh koelte, ook dyzige lucht. Met den ondergang der zonne gingen wy N. Oost aen langs den wal, zonder dat wy dien egter zagen. Nogh hadden wy al geen gront. Des anderen daags vroeg flierden wy recht Noort aan, om den wal te bekennen, met eenen Z. Weften flappen wint, en schoon weder. Des middags bevonden wy 20 grad. 8 min. Noorder breette te hebben.

Op den derden der maent na den middagh zagen wy den wal in 't Noortwesten, zynde een zeer hoog gebergte. Wy leidden vervolgens N. N. West aen. Des avonts hadden wy het Westelyke lant W. ten Zuiden naer giffing agt mylen van ons. Des nagts vonden wy eenige verandering van water, daer wy om de Oost afhiel-den, latende het voorts dryven. Op den vierden was het wel schoon weder, doch zoo niet dat wy regt bescheit van het lant konden krygen van wegen de dyzigheid. Des middags zagen wy een schip in 't W. N. Weften, naer giffing 3 mylen van ons. Wy slaekten eenen kanon schoot, en haelden ons groot Marszeil tweemael op en neder, het welk het kenteken was tuffchen ons en het schip Monster. Dogh dewyl het geen wederteken gaf, twyffelden wy of wy 't regte wel voor hadden. Vervolgens wert het stil. Met den ondergangh der zonne peilden wy het hooge lant der kaep Rafalagata, zynde naer giffing agt of negen mylen buiten den wal.

De kaep Rafalagata. Graeuwe klip. # CORNELIS de BRUINS

water, over de diepten van 24 en 22 vadem, vlak opdroogende, tot dat wy een uur voor 't ondergaan der zonne op 4 vadem en 2 voeten ten anker kwamen. Wy peilden van daer de Nieuwe Logie N. N. Weft, en het Tempeltje by de waterplaats N. O. ten Noorden. Ik begaf my aenfontts met den Schipper en Gamron. Boekhouder met de floep naer 't lant, en in de nieuwe Logie: waer in de Directeur federt myn vertrek van daer met de bedienden der Maetschappye getrokken was. Ik quam hem onverwagt voor, dewyl ik, als gezegd is, in't voorledenjaar in zeer soberen staat vertrokken was. Ondertusschen waren hier de Schafmeester Zypestein nevens twee Onderkooplieden overleden, welker een op de reize naer Spahan te Zje-raes gestorven was. Hen was ook gevolgd de Heer Alexander Prefcot, Gezant der kroone van Engeland aan het Perische Hof. Eer ik dit hoofdstuk eindige zal ik den lezer nogh een gezicht geven van 't cilant Ormus, Eiland Ormus, zodanigh als men het uit de nieuwe Logie met helder weder ziet, nevens het kasteel op den hoek ter flinke zyde. Zie hier de regte afbeelding van het zelve.

LXV. HOOFDSTUK.

Aenmerkelykheden op de wederkomst tot Gamron. Gelegenheid der plaats Effen. Katoenboomen. Zelfsame plant. Snelle Ezels. Komst des Hartogs tot Gamron. Vertrek van Gamron. Komst tot Laer en Jaron.

TOEN ik hier aangekomen was, nam ik voor aenfontts naer Spahan voort te reizen. Dogh geen een lastbeeft te bekomen zynde, was ik gedwongen te wachten naer het eerfte dat van Zje-raes komen zou. Middelwylen reedt ik met den Heer Directeur naarzynne buitenplaats, genaemt Naeibaen, een goedt uur van de stad afgelegen. Deze plaats is een luthof leggende aan den voet van eenen bergh, waer op men een aengenaem gezicht heeft van Gamron en de Zee. Op dezen wegh is de boom, Misflagh van Tavernier in zyne beschryving, die met de waarheid niet overeenkomt, breedte opgeeft. Want daer is niets anders # REIZEN.

ders van te zeggen dan dat de takken van deze boom rondom in den gront gelegd zyn, zoodat ze door hun aengroejen veele uitspruitfels als nieuwe boomen voortgebracht hebben. Daer is derhalven niets vreemts aan te zien, befaande de geheele ronde maer in eenen kleinen omme-trek. Daer by is hy niet hoogh opgeschoten, zoo dat 'er niet veel menschen onder syn schaduw staen kunnen. Ook vint men diergelyke boomen genoegh in Indie, zelf wel een uur gaens verre by een, voornamely ontrent Malakke en aen de kuft, wordende van de Maleiers genaemt Paffjaer of Raetboomen. Hier ziet men een klein huisje, dienende tot een bedplaats voor de Benjanen. Wy vonden in het naer huis keeren de Benjaensche makelaers in 't vel troyk nederzitten, hebbende twee danferinnen van dit lant tot hun vermaak, die in gedurige

beweging waren, nevens andere bootfemakers en spelers. Op het gehoor, en het licht dat wy zagen (want de avont was gevallen) begaven wy ons derwaart om dit vermaak aan te zien. Hier 'een half uur getoefd en onthaalt zynde met warmen drank, met fluikerbanket, vruchten, en andere versnaperingen reden wy naar de Logie.

Den 23 der maent hoorde ik twee per-foonnen met twee eczels volgens het gebruik der plaats, nevens eenen derden, die binnen Effen wonende my daer zou herbergen, spys en drank, en gelegenheid geven van alles wat ik wilde naar myn zin te beschouwen. Deze plaats is drie goede uren ten N. Oosten van Gamron afgelegene in de vlakke, een half uur van het hooghebergte, befaande in meenigte van tuinen, en woningen van gemeene luiden. De Maetschappy heeft hier ook eene woning. Van hier is het dat het beste water gehalt wordt, dat men binnen Gamron drinkt.

Het voornaemste dat ik hier vond was een boom binnen zekeren tuin, wiens flam de dikte van twee en vyftigh palmen hadt, gaande in 't midden regt op, en zynde vol takken die boven uit itaken. De dikte was naer gelangh van den flam. De bladen waren kleen. Hy wort genoemd Dragtoe. De vrucht is een soort van kleine wilde appelen. Gy ziet de afbeelding hier van op No. 233, ook een takje met bladeren, zoo groots als die zyn, op No. 234. Men ziet in den flam me-nigte van namen gefonden. Daer in is ook een klein wit metfelwerk, waer aan de Benjanen eerbewyzinge doen, dewyl deze boom toegewydt is aen eenen hunner heiligen. Zy hebben dezen tuin voorheen in eigendom bezeten: maar door ik weet niet welk een bygeloof gedreven hebbenze begonnen te gelooven

dat alle die dezen hof bewoonde vroegh quamen te sterven : zoodat ze hem ver-kogten. Waer door hy nu toebehoorde aan den Engelschen tolk, die nu ontrent twintigh dagen geleden gestorven was. Evenwel gelooven ze dat luiden met koortfen of andere ziekten gequelt daer van bevryt worden, alsze dezen boom komen bezoeken. Van hoedanig eene inbeelding ik in de beschryving deze gewesten ontrent Samachi gesproken heb.

Ik vond hier ook een witte bloem of bladen van de plant of boom met den naam van Juca bekend. De Perfanien geven 'er den naem aan van Golie-kielie. Deze plant is als een ganseh boom, gevende niet als eenen aengenenamen reuk van zich, die wakker doorfteekt. Zy komt van Suratte. Men geeft voor dat de flan-gen geweldigh naar dezen reuk lopen. Zy dient, omdat zy niet veel gevonden wordt, tot geschenken. Deze bloem heeft de hoogte van negen duimen, hangende, als men van de voetmaat spreekt, met vele partyen van eens duims hoogte aan elkander. Zy is in de bladeren be-floten, die de hoogte van tien duimen begrypen. Ook zyn eenige kleener, die uit het midden der bloem naar boven schieten.

Ik heb 'er een, die my vereert is, bewaart, en bevonden dat zy, hoe zeer ook gedroogt, nogh den vorigen reuk behout. Zy begrypt met de bladeren in de rondte vyf of zes duimen.

Des anderen daags reed ik weder van daer, en quam voor den avont binnen Gamron, hebbende eenen wegh afgelegt, die voor een gedeelte bergagtigh en rotfigh is, waer men vele smalle en moeiljelyke paden ontmoet, daer men niet wel door kan trekken dan met Eczels, die hier kleen maar snel in 't loopen zyn, niet veel verschillende van die in Egypten, in-zonderheid te Cairo, zyn.

Des anderen daags quam hier de Hartogh van Gamron Mhamet Alie Chan, op wiens aankomst het kanon van de kasteelen en omleggende eilanden werd afgeschoten. Hier op deed het schip de Prins Eugenius, waer mede ik gekomen was, vyftien schoten, en 't schip Monfter 13. Na verloop van een uur reed ik met den Directeur, zynen Stedehouder, den Fiskael, en Sekretaris om den Hartogh te bewelkomen, hebbende de Directeur syn gewoonlijk gevolg van Bedien-den by zich. Wy werden naer 's lants gebruik met warmen drank, tabak, en fluikerbanket onthaalt, en na weinigh tydts # De Boom Dractoe.

The upper illustration depicts a large tree, identified as *Dractoe*, standing prominently within an architectural setting that includes buildings and pathways. A figure is visible near the base of the tree, seemingly engaged in some activity involving tools or materials placed on the ground. The tree's trunk is thick and textured, with branches extending outward to support a canopy of leaves.

Below this scene, a botanical illustration shows the plant's foliage and flowers. The drawing highlights the structure of the leaves and blossoms, providing a detailed view of its natural form. This section is labeled "Dragtøe Takje," indicating it represents a branch or part of the tree shown above.

De
Karwansera
Gormoet.
Gesicht van
een
Waterleiding. #
CORNELIS de
BRUINS
tijds afscheid
nemende
keerden we na
wat omrijden in
de Logie.
Twee dagen
daar aan quam

de Hartog in de
Logie om den
Directeur op
zijn beurt te
begroeten,
hebbende bij
zich ontrent
veertig
personen te
paard, en vijf
en dertig
voetloopers,
waar onder
twintig, die
kleine
vendeltjes
droegen. Dit
gezelschap
vertrok na het
genot der
gewone
onthaling mede
in weinig tijd.

Tot het
overbrengen
van de
goederen des
Hartogen
waren eenige
muilezels
gebruikt, die
weder naar
Zjie-raes te
keeren hadden.

Deze
gelegenheid
waarnemende
quam ik tot
zekeren prijs
met den
meester der
zelve overeen
wegens mijne
pakkaadje,
nadat ik te
voren al een
paard voor mij
zelfen besteld
had.

Ondertusschen
had ik alles tot

de lantreise
bereid, en
gekocht wat mij
op weg noodig
stond te zijn,
dewijl ik vast
gevoeld had op
den dertigsten
der maand te
vertrekken. Ik
nam dan dezen
avond nog
afscheid van
den Schipper
Helma, die
dezen dag met
voordacht
hierom was
aangeland
gekomen,
hebbende om
onpashelijkheid
eenige dagen
aan boord
moeten blijven,
daar ik hem,
had het niet
beter met hem
geworden, zelf
zou bezocht
hebben, om
afscheid van
hem te nemen,
en hem voor
alle
beleefdheid, op
de reis genoten,
te bedanken.
Inderdaad ik
houde mij
verplicht den
naam des
eerlijken mans
te melden, die
mij met veel
genoegen en
beleefdheid
hier
overgebracht
heeft.

Ik gaf dan des
anderen daags
mijne brieven,
die ik naar
Batavie te
verzenden had
aan den
tegenwoordigen
en den oud
Generaal, en
andere Heeren,
aan den
Directeur over,
en nam mijn
afscheid met
schuldige
dankzegging,
begroetende
ook den heer de
Klerk, mijnen
vriend Oets, en
anderen.

Het was een
uur voor den
avond als de
Directeur
uitreed naar de
Engelse Logie,
om de
begrafenis des
Heeren Eduard
Crown,
opperhoofd der
Engelse natie,
bij te wonen.
Op den zelfden
tijd reed ik ook
uit de Logie, en
tot op drie
mijlen van
Gamron nevens
den muur van
een huis in de
plaats genaamd
Bandalie, die
meest in tenten
bestaat. Drie
uren na
middernacht
trok ik weder
voort,

hebbende
alleen den
meester der
muilen en
eenen
voetlooper bij
mij, zijnde de
andere beelden
des daags te
voren reeds
vooruit
gezonden. Des
morgens
kwamen wij aan
de karawanfera
Getje, gelegen
vijf mijlen van
de plaats daar
wij vernacht
hadden. Hier
gingen wij
onder eenen
boom
nederleggen.
Een uur voor
den ondergang
der zon trokken
wij weder voort
meest al over
vlakken grond
tot laat in den
nacht, waarvan
zeer vermoeid
zijnde nam ik
mijn verblijf in
de vervalte
karawanfera bij
het dorp
Koreftan,
hebbende nu
zes mijlen
gewonnen, te
rekenen naar
de groote
mijlen van dat
land.

Des anderen
daags vroeg
reden wij weder
van daar, en
bleven twee

uren voor den
middag in de
vervalle
karawanfera
Goer-
basfergoen na
het afleggen
van vier mijlen.
Den volgenden
morgen een uur
voor den dag
togen wij weder
op weg, en
kwamen ten
tien uren
binnen de
karawanfera
Beloen, nadat
wij vijf mijlen
hadden
afgelegd. Hier
vindt men,
gelijk bij de
laatst gemelde
plaats, geene
mensen,
maar hier
ontrent eenig
volk, waar van
men hoenders
en andere
eetwaren kan
koopen. Voorts
is hier alles
woest, en meest
steenagtige
vlakke tusschen
't gebergte met
weinig
geboomte. Hier
lag een kleine
kafra of
karavane in de
schaduwe van
eenen boom.
Daar bij
komende
bevonden wij
dat het de onze
was, die van
Gamron voor af
was gezonden.

Zij trok den 4
der maand kort
aan den middag
voort, en wij
volgden 3 of 4
uren daarna,
rydende meest
tusschen de
bergen over
steenagtige
wegen. Ten
negen uren
traden wij af in
de karawanfera
Germoet, na vijf
mijlen reizens.
Wij vonden hier
veele
waterbakken,
waar van ik in
mijne heenreis
reeds gemeld
heb. Het
gezicht dezer
Gezichten
karawanfera,
een gedeelte
van het dorp,
afgetekent, en
den daar
bystaenden
waterput, die
met een
grooten
steen en koepel
overdekt is,
tekende ik af:
en gy ziet de
print daar van
op No. 235.

Des anderen
daags twee
uren na den
middag trokken
wij met de
gemelde *Kafra*
voort. Het
water in deze
lantstreek is
flecht en
zoutagtig.

Waarom wij
onder wege bij
eene
karawanfera
onze leedere
kruijken met
beter water
vulden. Voorts
reden wij meest
door vlakten.
Des avonds ten
negen uren
raakten wij in
de karawanfera
Samfomgien,
gelegen zes
mijlen van onze
eerste
rustplaats. Bij
daghadden wij
warmte, bij
nacht koude.
Het weder was
zoo bijzonder
droogh dat
byna alles in
stukken barst.
Des anderen
daags twee
uren na den
middag
vervolgden wij
onzen weg door
eene schoone
vlakte voor het
grootste
gedeelte met
dorpen en
tuinen bezet tot
aan de stad
Laer, daar wij
ons aan deze
zijde in de
karawanfera
neder leiden
kort na het
ondergaan der
zon, zes mijlen
van de laatste
rustplaats af.
Hier vonden wij

veele reizigers.
Ook quam 'er
een karavane
aan van *Zjie-
raes*, geladen
met wijn voor
de Hollandsche
natie te
Gamron. Hier
bleven wij tot
den achtsten
der maand,
wanneer wij
ontrent den
middag
voorttrokken. #
REIZEN.

trokken, doch
weinig door de
vlakte, die aan
deze zyde woelt
is. Aen het
einde der zelve
tegen het
gebergte is een
waterleiding,
waer aan een
gebouw staat,
waar van ik
boven
gesproken heb,
toen ik 'er by
nage voorby
getrokken was.
Het water wort
daer in door
een langh
kanael, dat
verre door het
gebergte
bemuurt is,
ontvangen. Ik
tekende het
zelve, gelyk het
op No. 236
vertoont wordt.
Vervolgens
trekt men over
een hoog
gebergte, van
het welk steele

nedergegaan
zynde vint men
zich in een
schoone groote
vlakte, in
welker begin
een deftige
steene
karwanfera en
vele woningen
gezien worden,
dewyl daer
mensen
woonten, van
welke eenigh
lant bezait
wordt. Als men
deze vlakte
ontrent twee en
een half myl
overgereden is,
komt men weer
der in gebergte.
Twee uren in
den avont
bleven wy in de
karwanfera by
het dorp Dekoe.
Dit dorp
tamelyk groot is
met veel
vermakelyk
geboomde en
tuinen bezet,
leggende
ontrent twee
mylen van de
eene tot
d'andere zyde
van het
gebergte. De
vlakte is als
rond en ten
deele beploegt.
Des anderen
daags trokken
wy een uur na
den middagh
weder voort.
Dewyl wy heeft
trokken door 't

gebergte,
quamen wy kort
voor 't
ondergaan der
zonne binnen
het dorp
Bieries,
hebbende drie
mylen afgelegd.
Hier bleven wy
in de
karwanfera, die
fraai van steen
gebout is. Hier
uit kan men het
vervallen
kasteel op den
bygelegen
bergh zien. Wy
hebben het
reets voorheen
verbeelt. Dit is
een groot en
fraai bebouwt
dorp, gansch
niet verval len,
ja aanzienlyker
dan zommige
Perfaensche
steden. Hier
wert myn
voetlooper
zieck, waerom
ik hem befloot
daer te laten:
maar des
morgens daer
aan zich wat
beter
bevindende
steegh hy op
eenen ezel, trek
kende wy kort
na den middagh
weder voort
door de vlakke,
die de lengte
heeft van een
goedt uur.
Vervolgens
reden wy over
gebergte,

totdat wy voor
den
ondergangh der
zon in een
schoone vlakte
quamen, daer
wy voorby een
vervalle
karwanfera
togen, en vele
troepen van vee
zagen weiden.
Wy ontmoetten
ook eenige
karavanen zoo
met kamelen
als paarden en
muilen. De zon
was twee uren
onder geweest
als wy bleven
aan het dorp
Aes-Zjierafie vyf
mylen gelegen
van de vorige
ruftplaats. Hier
was geen
karwanfera,
maar een
byzonder huis,
dat daer toe
gebruikt wert,
gelyk wy boven
gezegd hebben.

Des anderen
daags ten drie
uren na den
middagh gingen
wy weder op
wegh ge-
stadtigh door
eene vlakte, die
wel zandig is,
maar hart van
gront is, zynde
op vele plaatfen
bebouwt lant.
In den avont
trokken wy dicht
voorby eenen
ron-

den rotsbergh,
die in 't midden
der vlakte legt,
en later voorby
een plaats
gelegen by
eenen grooten
waterbak, die
ten deele door
eenen boom
overschaduw
wort, loopende
met een kanaal
door 't lant. Ten
agt uren
hielden wy ruft
in de verval
karwanfera by
het dorp
Dedomba,
gelegen vier
mylen van de
laatste
ruftplaats.

Den 12 der
maent ten 3
uren na den
middagh reden
wy vervolgens
voort nogh
eenige uren in
de vlakte, daer
verscheidene
tuinen en
woningen
gezien worden,
en quamen ten
negen uren in
de karwanfera
Monsel, vier
mylen afgeleg
hebbende. Hier
vond ik den
voorgemelden
vader Petro
d'Alcantara, by
wien ik te Zjie-
raes myn
verblyf gehad
had. Hy had by
zich nogh vier

Italiaanse
priesters. De
vaders waren al
in de ruft.
Echter deed ik
den vader Petro
welken, met
wien ik in
gezelschap van
eenen der
priesteren een
goedt uur zat te
praten, terwyl
wy eenige
glazen ledigden
op elkanders
goede reize en
welvaren. Want
zy moften ook
twee uren na
middernagt
vertrekken naar
Gamron, daer
de Directeur
my reets van
zyn aankomst
verwittigt had.
Teweten hy was
vereert met de
waardigheid
van Bisschop en
Apostolischen
stedehouder, en
gelaft deze
ampten in de
Ryken van den
grooten Mogol
te gaan
bekleden in een
plaats, genaamt
Sicopolis,
werwaart hy
trachtte van
Gamron over te
schepen. Wy
waren blyde dat
wy elkander
nogh eens
zagen,
komende ik
hem heel
onverwagt voor.

Des daags daer
aan ten drie
uren na den
middagh togen
wy weder voort.
Maar myn
looper weder
arger geworden
moest daer
blyven. Ik gaf
hem teergelt,
en laft van my,
als hy gebetert
was, naar
Spanhan te
volgen.

Na het ryden
van weinig uren
in de vlakte
vonden wy ons
in een
steenagtigh
gebergte,
hebbende met
het dalen der
zon eenen
moeijelyken
hoogen
rotsbergh over-
getrokken. Toen
reden wy door
eenen vlakken
wegh tuffchen
de bergen, daer
men veel wilt
geboomde ziet,
nevens eenige
woonplaetfen,
waer van het
vier zich hier en
daar vertoonde.
Ten agt uren
quamen wy
binnen de
karwanfera 't
Zatal, nu weder
vyf mylen
afgelegd
hebbende. Den
volgenden dagh
badt my de

Opzien der deze
karwanfera,
dewyl hy zich
niet wel
bevoelde, om
een weinigh
wyns. Dit gaf ik
hem nevens wat
fuik en kruid:
waer voor hy
my aenfants tot
dankbaarheid
eenige verfiche
Citroenen en
Oranje-appels
bragt, om
dezen kleenen
dienst te
erkennen.

Kort na den
middagh
trokken wy we-
Het ge- der
voort over het
hoog gebergte
van bergte
Jaron, dat niet
dan rots zynde
zeer moeje- lyk.
CORNELIS
de BRUINS

lyk en
gevaerlyk is,
zynde daer veel
final- le paden,
die ons
nootzaakten
veeltys te voet
voort te
trekken. Zoodat
het altwee uren
in den avont
was, eer wy'er
door- quamen.
Dogh de
helderheid der
maan hadden
wy tot ons
voordeel. Wy
trok- ken
vervolgens

nogh een
groote myl door
vlakke, en
quamen ontrent
ten tien uren
binnen de
karwanfera aan
deze zyde der
stadt Jaron,
gelegen vyf
mylen van de
plaets, daer wy
vernagt
hadden,
hebben- de over
wegh vele
Kaflaes of
karavanen
ontmoet.

LXVI. HOOFDSTUK.

Vertrek van Jaron. Oude overblyffsels ontrent het dorp Tadorwan. Wederkeering in de karwansfera uit vrees voor roovers. Komst tot Zjie-raes. Ontmoeting van den Baron Larix. Arabische kooplieden berooft.

Vertrek van Jaron. W Y vertrokken van Jaron op den vyftienden der maent kort aan den middagh, rydende door de stad, die van ons in de vorige bladen van de andere zyde verbeelt is, wanneer wy daer van gezegt hebben dat ter zake dienende was. Wy trokken toen door eene zeer aengename vlakke, waer in wy meenigte van beeftten zagen weiden. Ook zagen wy vier of vyf schoone tuinen met muren omtrokken. Hebbende het genot van eenen schoone weg heden wy over verscheide fteene bruggetjes, dewyl hier veele waterloopingen door het lant vloejen. Ons ontmoetten vele ezels geladen met rys, om die te brengen in de stad Laer. Hier zag ik eenen tamelyk hoogentoren zonder eenigh ander werk in den gront ftaan. Hier by lagen verscheide vervalte grafteenen, ook eenige graven met twee of drie woningen van arme luiden. Deze plaats wort genoemd Demonaeer.

Na eene uren reden wy over een groote fteene brug met zeven bogen, waer van de grootfte in 't midden is. By hoogh water vloeit de rivier door alle, doch nu was'er weinig. Met den avont reden wy door een rivier, welker kanten van beide zyden hoogh zyn: vervolgens over gemeene bergen al meeft vlak maar fteenachtigh. Na het afleggen van zes mylen quamen wy ten tien uren binnen de karwanfera Moogack.

Den volgenden dagh trokken wy op den middagh weder voort al veel over eenen fteenaagtigen weg en veel gebergte. Hier ontmoetten wy twee loopers der Maetschappye, met brieven van Spahan naer Gamron afgezonden. Van hier reden wy een klein uur van den gewoon- lyken wegh af naer het dorp Tadurwan, daer wy nogh een uur nevens het dorp by de rivier reden, eer wy door dezelve in

het dorp geraken konden; dat niet zonder veel gevaer, moeite, en fukkelingh geschiedde even voor het ondergaan der zon. Op deze moejelyke wegen waren wy maer vier uren gevordert, vallende twee of drie beeftten om verre, welker een wy meenden dat op de plaats, daer 't was, zou gestorven zijn. Echter kregen wy het nogh met groote moeite voort, en des morgens ongeladen mede. Dit dorp heeft de gedaante van een bosch, zynde geheel met tuinen in een gefloten, hebbende elke tuin eenen afgecheiden muur. Het legt van buiten aan de zyde der rivier geheel op een afgaande hoogte, met eenen lagen muur der tuinen omtrokken, dat zeer vreemt te beschouwen is. Aen deszelfs einde ryt men door de rivier, die verder door het lant haren loop heeft. Dan trekt men den hogen kant op, en vervolgens door 't lant naer het dorp, dat nevens de tuinen als afgezondert legt naar de zyde van 't gebergte ten Noorden. Het dorp is dicht met huizen bezet. Hoewel ik voor dezen hier geweest was met den Heer Kaftlein, gelyk ik toen verhaelt heb, van den anderen kant ingekomen zynde, daer het veel gemakkelyker is: tragtete ik het echter nogh eens te beschouwen; omdat ik uit de handschriften der genen, die met den Gezant Cuneus in den jare 1652 naer Spahan gereist waren, op Batavia bespeurt hadt, dat hier eenige merkwaardige zaken zouden te vinden zijn. Want daer wert gemelt van vele onderaertse vertrekken, die hunnen loop tot Zjie-raes, dat vyfentwintigh mylen van daer is, zouden uit trekken: ook van eenen zeer diepen waterput in het gebergte. Als wy dan des nagts benevens de huizen onze rust genomen hadden, begaf ik my vroegh in den morgenfont met den knecht van de Kafla, en eenen perfoon

Het dorp Tadurwan. # Overblyfsels Eener Oude Sterkten.

Overblyfsels van Oude Vremde Gebouwen.

Overblyfsels van oude vremde gebouwen. # REIZEN.

Onderzoek eennergrotte.

foon van het dorp, tot het onderzoeken van alles. Ik ging vry verder dan ik in de vorige reize geweest was, en bevond dat 'er een grot in de rots was, die hare openingh in den bovengront

nederdaal, waer door ik den dorp mans deedt nederdaal, kunnende den gront door twee of drie openingen, die dicht byeën waren, zien. Ik boven blyvende deet hem beneden al voortgaan, en merkte dat by na ontrent 30 schreden het einde daer van bereikt hadt, komende wy by elkander op den gemeene wegh, die nevens de rivier loopt. Vragende waer men vervolgens verder naer Zjieraes ginhg wees hy my den vlakken wegh aen. Hier door bevond ik dat de voornoemde aentekenraers zich zulks hebben laten wys maken, zonder dat ze zelfs de waarheid onderzocht had-den. Zoo was het ook gelegen met den byzonder diepen put met venflergaten, die men zeide dat in 't gebergte was. Want ik beklom wedergekeerd zynde den bygeleggen bergh ten Noorden leggende, ten deele te paert, ten deele te voet. Ik bevond dat daer een sterke geweest is, waer van men nogh enige overblyffels en verbrokene muren ziet met afgescheide byzondere brokken der plaatfen, gelyk op den kruin een vierkant kleen gebouw met een koepeltje daer boven, zoo als wy dat op No. 237 vertoonen. De wonderlyke kloot, waer van in de aanteke-ning gemelt wort, is niet anders dan een afcheidinge van 't gebergte, zich hier zeer vreemt ten Ooftsen uitstreckende. De rivier loopt in de laagte. Het gebergte is vry hoogh en fteil. De gebouwen, die de Heidenen of Vieraenbidders daer tegen gemaakt hebben, zyn ongeloofflyk vreemt: zoodat my noit iets zodanigs is voorgekomen. Zy hebben hun wonin-gen gehadt wederzyds langs de fteile der rots heen. Ter nauwer noot is langs de fteile rotfen heen op eenige plaatfen een fmalle doorgangh te bekennen. Van de ze weinige overblyffels heb ik het eene zodanigh als ik het van beneden gezien heb, getekent op No. 238, en 't ander van d'Ooftzyde naer het dorp ziende op 239 met de rivier tuffchen de bergen, ook de fmalle waterloopingh op den hogen kant, met biesen en andere ruigte bezet. Men vertelt dat die menschen twee yzere ketens hadden gefpannen van de eene tot de andere zyde van 't gebergte, om in tyden van oorlogh by een te kunnen ko-men: ook dat 'er nogh aan de andere zy-de (dit zou naer den Westkant moeten zyn) een diergelyke kloof of scheidinge van 't gebergte is. Maer ik heb de geschapenheit der zake uit de inwoonderen niet kunnen verftaen, die aan deze plaats den naam geven van Goenegabron, of won-ing der Heidenen. Zy gelooven ook dat

Dwaling der Reis-beschry-ve-ren.

zy gelticht is door grooter en sterker menchens, dan'er tegenwoordigh gevonden worden, en dat zy voor dertienhond-dert jaren geweest is onder het gebiet van eenen Ruftan. Maer deze dingen gaan zoo zeker als raetfels. Wy hebben'er reets van gesproken in de beschryvinge van Persepolis. Deze woningen syn ontrent een half uur van het dorp, en de gemelde onderaertsche gangh ontrent een kleen uur. Weinigh aen deze zyde ziet men een groote waterforting vallende van 't Ooftsen af, en nemende hare koers voorby het dorp door het lant ten Wef-ten. Hier is alle overvloedt van vruch-ten. Ik bequam'er goede meloenen, waer

aen ik mynen luft boette, nemende ook eenige met my. Ter plaats daer wy ons nevens de huizen nederleiden was het tamelyk kout: waerom wy gedurig goet vier maekten.

Des anderen daegs twee uren na den middagh trokken wy weder van daer langs d'andere zyde van het dorp, daer wy be-ter gelegenheid vonden van met gemak door de rivier te ryden, komende na een ure tydts op den gemeenen wegh, daer een wachthuisje ftat.

Vervolgens reden wy door een schoone vlakte tuffchen de bergen, daer vele dor-pen en tuinen leggen, dat een luchtigh ge-zicht in dit lant geeft. De Zon was nu al twee uren onder geweest, als wy ons bevonden binnen de karwanfera Afmon-geer. Het lant hier ontrent was voor het meefte gedeelte beploegt, en de luiden waren tegenwoordigh bezigh met het wa-ter daer te doen overlopen. Met hier te komen hadden wy vier mylen afge-legt.

Wy reden des anderen daegs kort aen den middagh vervolgens door dezelve vlak-te, die wy eveneens als des daegs te vo-ren bevonden. Hier zagen wy vele met zwart overdekte tenten, en ontmoetten vele huisgezinnen met hun vee, zittende zommige vrouwen met hare kinderen op Kamelen, andere op Ezels. Ons ont-moetten ook verscheide Kaflaes of Kara-vanen met wyn, ook drie of vier Perfia-nen, die een Kafua met vrouwen by zich hadden. Eer de Zon ondergingh reden wy over eenen vlakken bergh, die geheel fteenagtigh was. Een uur daer na weder door de vlakte tot twee uren in den avont, wanneer wy het nederleiden in de kar-wanfera Payra, vyf mylen voortgetogen zynde, niet tegenwoordige de harde Noor-de windt, dien wy vlak van voren hadden. Hy duurde ook des nagts, en den volgen-den dagh was het ook byzonder guur en kout weder. Evenwel zaten wy ontrent den middagh weder op. Maer wy wa-ren nogh geen 300 schreden van de kar-wanfera af, als ons volk de beeftten ftil hielt

Vremde gebouwen.

Fff # CORNELIS de BRUINS

hielt om de waarfschuwinge van twee loopers, die ons zeiden dat er tien roovers op den wegh waren, wachtende maer eenige Kafla, of andere menschen, die ze mogten overvallen, zynde hier toe alle met schietgeweer gewapent. Hier op vonden wy geraden weder in onze ruitplaats te keeren, befluitende met een andere Kafla, die daer lagh, des nagts te vertrekken. Wy deden dit een uur na middernagt, trekkende over fteenagthigh gebergte. Met het begin van den dage raet ontmoetten wy een Kafla. Met het ryzen der Zon hadden wy den quaedten wegh afgelegd zonder de gemelde roovers te vernemen. Wy daelden tot ontrent agt uren in de vlakte, en zagen vele plaatsjes met geboomte. Ten negen uren quamen wy binnen de karwanfera Moe sfarie, leggende vyf mylen van de plaats, daer wy vernagt hadden. Hier had zich een groote Kafla nedergeflagen. Deze plaats, schoon zeer wydt en ruim, was

te kleen voor alle de menschen en beeftten, zoodat'er veele buiten bleven. Wy reden een uur na middernagt weder voort door de schoone lange vlakke met helderen manfchyn tot twee uren in den dagh, wanneer deze wegh veranderde in fteenigh gebergte. Hier ontmoetten wy verscheide Perfaenfche reizigers, veel ezels ook met rys beladen. Vervolgens quamen wy weder in een fraeie vallei, aen welker begin men eene karwanfera vint genaemt Babasjie, daer wy ten negen uren introkken, nadat wy zeven uren wegs afgelegd hadden. Hier vonden wy nogh een Kafla, ook eenen Perfaenfchen heer, die zeven of agt perfonen by zich hadt, wil lende naer Gamron reizen. Dezen namiddagh hadden wy wat regen, zynde anders tot nu toe van gewenscht weder gediend geweest. Wy zaten den volgenden dagh ten zeven uren weder op, om de laetste manfel tot Zjie-raes, beftaende in vyf mylen, af te leggen. Na anderhalf uur door de vlakke gereden te hebben trokken wy over fteenagthigh gebergte, van daer gerakende in de schoone vlakke van Zjie-raes, die byzonder langh is, leggende verscheide plaatsjes daer in. Van hier heeft men ook de ftadt en verscheide tuinen in 't gezicht, die aen 't einde der zelve twee goede uren verre leggen. Een uur alleen voor uitgereden zynde quam ik daer ten drie uren na den middagh aan, nat van den regen, die ons een half uur te voren overviel.

Ik begaf my in myne vorige herberge by de vaders Karmeliten, daer ik den ou den Vader en dien van Vlaanderen vont, dien ik in het voorleden jaar op den wegh van Gamron ontmoet hadt. Zy ontfin gen my met uitbundige beleefdheid. Des anderen daegs quamen myne oude kennif fen Alexander Latoul, en Batar, een Franfch uurwerkmaker, my bewelleko men. Zy waren hier bezigh met wyn te maken, gelyk ook onze Wynmaker Buf kens deet. Ik gaf hun op myn beurt ook een bezoek, en sprak vervolgens met den meester van der Kafla om des anderen daegs de reize weder aen te nemen. Dogh hy quam op den beftemden tydt niet te voor schyn. Middelwylen ontfin gh ik door eenen looper regelregt hier om afgezonden uit Mahyn, drie manfels of dagreizen van hier gelegen, eenen brief van den Heer Baron van Larix, gedagtekent den agten twintigten van de maet; zynde door den zelfven heer ook een brief naer Perfepolis afgevaerdigt, om te weten of ik dien wegh, gelyk de Direcfeur van Gamron aen hem geschreven had, genomen hadt, dewyl hy verlangde naer myn gesprek. Deze heer was ook Opperhoofd te Span han geweest, en flont nu voor tweeden perfoon te Gamron te blyven. Ik beant woordde den brief dezen zelfven avont, daer in te kennen gevende dat ik op zyn verzoek hier ter plaats zou blyven wachten en hem met verlangen te gemoet zien. Ik fteegh hier op met den Nederlantschen Vader ten twee uren na den middagh te paert om hem te ontmoeten, die zich in eenen tuin buiten de ftadt op de hoogte van 't gebergte nedergeflagen hadt, daer wy elkander met blyfchap ontvingen, en tot een uur voor den avont bleven. Ook quamen de drie genoemde vrienden daer, die met ons gelykelyk naer de ftadt reden. De Heer

Larix nam zyn verblyf in het Wynmakershuis der Maetschappay, als zynde verzelt van zulk gevolg, als voor heenen van de Opperhoofden gezegt is.

Den tweeden der maent December gingen wy den gemelden Koopman Hazjie Nebbie begroeten. Wy reden der waert door de ftadt met groote ftaetfie, als zittende op schoone paarden, die overkoftelyk gemonteerd waren. Want twee hadden loutere goede toomen, en schoone met zilver geborduurde schabrak ken. Op een der zelve reed ik. Wy leiden dit bezoek af, en keerden wel onthaalt ontrent den middagh weder te rugh. Deze Perfaen had den heer Larix reets te voren bewelkomt, en ettelyke gefchenken van koftelyke oliflesjes en vrugten gezonden, zynde de brengers met geen ledige handen te rugh gekeert. Des avonts had de Heer Larix de goetheit van by my in het Convent te komen spyzen, brenge nde met zich het geen voor hem bereit was. Hier waren wy in vreugde by een tot het midden van den nacht. Des anderen daegs deden wy dezen Heer uit geleide tot aan het dorp, dat een groot ftuk wegs buiten Zjie-raes gelegen is.

Monfr. # REIZEN.

Monfr. de Latoul verzelde hem tot Garnon. Op deze wegh deden wy een Rhee op, waer op twee van de twinthonden werden los gelaten, welker een de vangst opdeed, na dat wy elkander affchiet genomen hadden, gelyk my des morgens bericht wert door eenen der wedergekeerde dienaren. Onderwyl en had ik befloten den wegh niet over Perfepolis te nemen, gelyk ik eerst gedagt had, om nogh een plaats vier of vyf uren verder afgelegen te bezichtigen, die genaamt was Ma-zjiu madre Salmoen, of Kerk van Salomons moeder. Hoe dit volk aan het gewagh van Salomon komt is my onbekent, dewyl ik de reden hier van by hen niet kon uitvorschien. En ik kan met alle myne zinnen niet bevatten, hoe by dit volk een tempel van Koningh Salomons moeder komen zou, gelyk zy dat echter geloofd willen hebben. Want noch uit de heilige fchriften, noch uit enge historien blykt dat die Koningh oit in deze gewesten zy geweest, maer zich altydt in 't heilig lant onthouden heeft. Deze tempel is dan alleen toegeWydt aan de moeder van eenen Perziaenschen Koningh, die dezen naem zal gedragen hebben. Wat deze plaats en het zichtbare aldaer aengaet, deswegen heb ik bericht ontfangen door den Gezant Hoogkamer, en naderhand te Spahan door ons Opperhoofd den Heer Bakker, die zelf van 't eene gebou, toen hy Sekretaris van den gemelden Gezant was, een afekeken gemaakt heeft, wel te verstaen van het gebou, dat hoog opgetrokken van groote fteenen famengefelt is. Een bloot vertrek is'er binnen zonder graffte de. Andere gebouwen zyn 'er by gelegen. Want ontrent twee musket schoten van daer staan nogh in de vlakte ten Noorden verscheidene vervallen, aen welker een zich een groote voorpoort of Poortal vertoont zonder eenigh beeltwerk. Ontrent anderhalf uur hier van daen is om eenen bergh

een muur van byzonder groote fteenen. Op den bergh moet iets voornaems geweest zyn, maer nu is'er luttel van overigh. Dit is ontrent een uur van het dorp Sefaboenia.

Ik had op myn aankomt tot Zjie-raes verftaen dat onlangs by middernacht een Kafla van Iman-fade komende, en ontrent een half uur van Ma-yn genadert zynde van meer dan 20 rovers overvallen was. Deze namen drie Christensche Koopluiden al hun welvaren af, befaande in 1300 goude dukaten, en in een gedeelte van zilver e munt. Zy beroofden hen ook van hunne ringen, dieze aen hunne handen droegen. Deze drie elk eenen knecht hebbende lofts en altemael hun geweer, dat in negen schoten bestont, op de roovers, waer van zy'er eenen doot schooten. De

roovers geen schietgeweer hebbende bragten met hunne fabels verscheidene wonden aan eenen der Koopluiden, door wi en een hunner gezellen gedoot was. De Koopman beitorf het ook op deze plaats, en de roovers gingen met den buit ftryken.

By deze Kafla waren Latoul en Battar, die ik flus genoemd heb. De eerste ging voor den opperften der Franse natie, schoon hy een Armenier van geboorte was, waerom deze Koopluiden zich onder zyne bescherming op deze reize begeven hadden. Maar deze luiden begaven zich op het gerucht van dieven aanfont op de vlucht, zonder eenige tegenwre te toonen, en quam een uur daer na weder op dezelve plaats, daer ze de zaken, als ik gezegt heb, gefelt vonden; tot schande zeker der Europeers, te meer dewyl deze Koopluiden zich onder de bescherming van Latoul begeven hadden. Want zoo hy met den anderen behoorlyken tegenfant geboden had, daer ware niet aan te twyffelen geweest, of dit onheil zou afgewend zyn geweest, dewyl maer eenige roovers fabels, en d'andere maer ftokken hadden zonder eenigh schietgeweer, daer deze lafhartigen zeer wel van voorzien waren. Deze Koopluiden een was van Aleppo, d'andere twee van Dieerbecke, de hoofdstad van Mefopotanie, gelegen veertien of vyftien dag reizen van Aleppo af. Zy waren van voorneemen om naer Indie te reizen, om hunnen handel te dryven. Men beschuldigde hen eenigerma ten van onvoorichtigheid: omdat zy binnen Spahan in de karwanfera opently deze penningen getelt en verwisseld hadden. Hier op had den de roovers agt genomen, ja zelf op den tol, zoodat ze net witten op wat beeft het geladen was. Van deze en andere onveilighe den op de wegen vernemende nam ik een voornemen, dewyl ik alleen reisde, den rechten wegh te behouden, en te verwerpen dat ik eerst dagt te doen; ja ook myn pakkaedje durfde ik aen geen Kafla vertrouwen. In deze gelegenheid speet my dat ik voor dezen te Perfepolis zynde geen onderrechting deswegen genomen had. De jongite der Koopluiden was hier: d'ander was wedergekeert naer Spahan, om te zien of er kans was van het gestolen goet te herkrygen, en de dieven by den hals te grypen. Hier toe, zeide men, was reeds laft gegeven. Wat my aengingh, ik quam over een met den meeter eener Kafla over

twee laatbeeften om my naer Spahan te brengen, hebbende eenen anderen looper van den Baron Larix tot mynen dienst verkregen. Waerom ik tot de reize alle toeberedifelen maakte.

Kerk van Salomons moeder. Koopman neergehouwen. Koopluiden be-roofd. Roover doortge-schoten. # CORNELIS de BRUINS

LXVII. HOOFDSTUK.

Vertrek van Zjie-raes. Aenmerkelyke sterktten. Schoone karwanfera. Komst te Spahan. Vertrek des Konings met het Hof.

Ik vervolgde dan myne reize op den vierden dezer maent twee uren voor den avont, uitgeleidt door den vader Jolef Bufkens en Battar tot de plaats, daer wy den Baron Larix bewelkomt hadden. Hier dronken wy een glas op de goede reize, en namen van elkander afscheid.

Twee uren na den ondergangh der zon quam ik binnen de karwanfera Baet-sjega, die zeer groot en ruim is, drie mylen van Zjie-raes afgelegen. Met het einde der zonging ik weder voort volgens het voor-nemen van myn nergens op te houden, dat ik genomen hadt, ten deele om bevryt te zyn van de koude des nagts, ten anderen om alle gevaren te ontgaan, dewyl men by dagh beter van zich zien kan. Hier-om reisde ik met voordagt alleen, omdat de kaflaes gemeenlyk maer by nacht reizen. In den beginne had ik mynen wegh voor een gedeelte over bergen, en quam ver-volgens in de vlakte van het dorp Sergoen, latende die plaats ter regterzyde leggen. Voorts reed ik door de verdere vallei, waer in ik nu geen water vond. Als ik aen de brugh Pol-chanie quam, liet ik die leggen aan de regterhant. Vervolgens vernam ik in de vlakte geen water, trek-kende, om den naeften weg te kiezen, door een rivier. Hierna reed ik nogh door een dorp, en quam dus anderhalf uur voor het ondergaen der zon binnende karwanfera Abgerm, agt mylen afge-legt hebbende. Met het ryzen der zon toogh ik weder voort, komende na een kleyn uur over de groote steene brugh, die over de rivier legt, waer by twee ber-gen leggen, waer op voorheen fterkte geweest zyn. Van de laatste ruftplaats was met myn kafla vertrokken uit vreeze, naer ik konde bemerken, voor roovers, dewyl die zich in't gemeen hier ontrent onthouden. Om den wegh te korten reden wy twee- of driemael door 't water, daer men den grooten bergh, waer op weler een aenmerkelyke fterkte geweest is, ter flinke zyde laet. Hier vond ik de eerste sneeuw in't verschiet op het gebergte. Aen't einde van dit gebergte ter regter zyde reden wy door de rivier, waer in wy nu geen water vonden; voorts door de vlakte tot kort aan den middagh, wanneer wy aen het dorp May-ien quamen, daer wy traden in eene karwanfera vyf mylen van de laatste ruftplaats afgelegen. Aldaar quam men verscheide reizigers, waer onder een

Perfaensch Heer van aenzien, die volk en schietgeweer by zich hadt. Hy ver-tonde my het zelve. Ik vond het onge-laden en zonder goede steenen, die hy echter by zich had. Hy toonde my ook een goede halve Europische musketton, daer ik eenen goeden fteen op zette. Ik liet hem hier op myn schietgeweer zien, dat wel geladen was, beftaende in vier pistolen en een vierroer. Twee pistolen had ik op myn lyf, en twee op het paert. Deze Heer front zynen wegh te nemen naer Zjie-raes, en ik vervolgde den mynen, latende de Kafla, die langzaam voorttrok, agter. Een goet stuk wegs afgelegd hebbende reed ik over een moeje-lyk gebergte, dat byzonder fteenigh en rotfigh was, hier by ook zoo gevaerlyk, dat ik gedwongen was dikwyls af te fly-gen, en te voet te gaan. Want een myner lastbeefden viel twee- of driemael om, waer door ik genootzaakt was de pak-kadeje telkens af en op te doen. Middelylen naderden my drie reizigers, die mede na Spahan trokken, houdende zich meeft al den dagh ontrent my. Een uur na den middagh waren wy dit quaedt ge-bergte overgeraekt, en vonden ons in de vlakte, daerwe ten drie uren na den mid-dagh binnen de karwanfera Oedsja aen-quamen, en rekenden zeven mylen afgelegd te hebben. Toen wy de zon zagen ryzen gingen wy voort, vindende het meeste water nu met ys bezet. Wy re-den gedurigh door een schoone vlakte be-ftaende voor een gedeelte in beploegt lant en verscheide dorpen. Wy namen ons verblyf by het dorp Affépas binnen de kar-wanfera. Nu hadden wy weder vyf my-len afgelegd. Hier was een kafla met wyn geladen van Spahan voor onzen Heer Directeur te Gamron. Gewekt door de zon gingen we vervolgens over het hier aen leggende gebergte over eenen goeden vlakken wegh. Hier ziet men by wylen veel gevogelte in een poel met rys bezet: dogh nu vernamen wy alleen wat verder in't lant, daer veel water is, eenige Snippen, Entvogels, een foort van Oje-varen, en Kievitten. De wegh was door de groote droogte byzonder goet: zoodat wy ten twee uren na den middagh binnen de karwanfera quamen aen het dorp Koes- Het dorp kiefar, gelegen zeven mylen van de leffe Koes-kie-far. # REIZEN.

huizen gaat. Des anderen daags gingen wy voort door dezelve vlakte, waer in ter regter zyde zich verscheidene dorpen opdoen. Hierom is hier veel beploegt lant, vervolgens heuvels en bergen. Hier ontmoetten wy vele aenzienlyke Perzianen, met een gevolg van wel vyfentwintigh personen, alle met schietgeweer gewapent: ook verscheidene kaflaes en andere reizigers, eenigen ook met hunne kamelen in 't velt leggende. Een uur na den middagh kregen wy weder eenen vlakken wegh, en quamen ten drie uren binnen de karwanfera te Degerdoe, gelegen 7 mylen van de laatste plaats, daer wy stil hielden tot den morgen, wanneer wy weder voorttrokken over de bygelege bergen. Op den middagh togen wy over een plaats, daer het water voorby loopt. Vervolgens reden wy vele heuvels op en neder. Toen kregen wy eenen moeijelyken wegh, die my van het paert deed ftygen. Hierover geraekt quam ik in de vlakte van Jes-da-gaes, waer by men in de laegte nederwaerts gaat, zodanigh stiel dat men genootzaakt is van 't paert te gaan. Ten drie uren quam ik daer binnen de

karwanfera, gelegen zeven mylen van de laatste rustplaats, zeer vermoeit, dewyl het'dien dagh hart gewaait had. Met de zon voorttrekende reed ik door schoone vlakten, waer in ter flinke zyde verscheidene plaetsjes lagen. Weinigh voor den middagh reed ik door een dorp, en quam ten twee uren na den middagh te Magsoebegi binnen eene der karwanferaes, die daer veel zyn, afgelegd hebbende zes mylen wegs. Hier vond ik den Engelschen Heer Jean, die van Spahan voor Opperoofd ging naar Gamron in de plaats des overledenen, van wien wy gesproken hebben. Hy hadt zich van zijn gemelden Italiaen Signor Francisco, dien ik in den voorle-den jare te Zjie-raes gevonden hadt, zyn-de toen den wynmaker der Engelsche natie. De Engelsche Heer ontvingh my beleefdelyk, en hield my dien avont by zich ten eten. Maar ik nam vroegh myn affchiet, dewyl ik wist dat hy des nagts had voort te trekken met de groote kafla, die hy by zich hadt. Na zyn vertrek vor-derde ik ook mynen wegh door dezelve vlakte, die zeer vermakelyk was, om de bemuurde tuinen en lufthoven, daer zy ter flinke zyde van alle kanten mede bezet was. Vele duiventorens waren hier ook tot Cominsja toe, dat een luftige plaats is, loopende een aengename rivier ten deele met een groote kloof door het lant, waer over op verscheidene plaetsen bruggen leggen, daer men over rydt, inzonderheit by Cominsja, daer ik een goedt uur na den middagh in eene der karwanferaes tradt, die daer ook vele zyn, en met vele ge-

makken verzien. Nu was ik vyf mylen verder gekomen dan de laatste rustplaats is. Des anderen daags trok ik tegen den avont van hier nogh al door dezelve vlakte, daer een goet fluk wegs tuinen en woningen aan een leggen. Hier stroomt een waterloop tot aan Majaer, waer nevens men tandelee voortrydt, en verscheidene malen over het zelve water door middel van kleine bruggetjes trekt. Ten twee uren na den middagh quam ik binnen de schoone karwanfera Majaer, van de laatste plaats 6 mylen afgelegd. Ik tekende deze welgeboude en befaamde plaats voor een derde deel zittende in mijn vertrek van waer ik het gezicht had op de voorpoort, waer door men in dezelve komt, met de verheve plaats in't midden der karwanfera, gelyk hier nevens te zien is. Van het gebouw en de buitenstreek hebben wy voorheen al gesproken, ook iets daer van in print vertoont. Nu had ik de laatste manfel van zeven mylen af te leggen. Waerom ik met het aebreken van den dagh weder voorttrok ten deele door vlakte. In welke een uur van het gebergte af een brave steene karwanfera is. Dan trekt men 't gebergte over, doch om de stelte te voet, tot dat men weder in de vlakte komt, daer zich vele plaetsen ter regterhand opdoen. Twee uren voortgetogen zynde reed ik voorby de karwanfera Mierfa-elrafa, drie mylen van Spahan gelegen. Een goet fluk wegs van dezelve moet men weder over gebergte trekken, het welk byna over zynde ziet men de stad, die zich byzonder aengenaem opdoet. Ten drie uren na den middagh Komt tot quam ik 'er aan over de Zjie-raesche brug. Spahan. Ik begaf my terstont naar het Convent der Capucinen, voor dezen gemelt. De operfite van dit Convent was daer negen of tien jaren langh

geweest vader Jan Baptift, een stil en zedigh man, die my beleefdelyk ontving. Dit verblyf had ik uitgekozen om meerder zekerheid en vryheit te hebben dan in de karwanfera. Hier by was ik gezint myn verdere reis, zoo veel mogelyk was, voort te zetten. Op myn aankomst verftond ik dat de Koningh uit Spahan den 28 Augusty deze jaers vertrokken was, eerst naer den tuin Sa-dets-abaat, even buiten de stad gelegen, en van daer den 16 September naer eenen anderen tuin, genaamt Coes-gonna, en den 24 der zelve maent naer Douwlet-abaat, drie mylen verder van deze stad gelegen. Hy was op wegh getoogen met alle de Grooten van syn hof, en alle zyne bywyven, of geheelen Haram. Hier by had hy een ongemeen gefleep van volk by zich. Deze uittogt strekte tot her gaan bezien van eeneige plaetsfen en uiterste grenzen des Ryx, volgens gebruik der oude Koningen. Hy had voor zyn ver- # CORNELIS de BRUINS

DE KARWANSERA MAJAER.

vertrek tot zynen Naby-paesja of stede- houder gelaten Sefi Coelic Aga, eenen zy- ner Capaters, die het bewint in handen had met zoo veel gezagh als de Koning zelf, wordende alles, wat door hem geschiet, voor goetdt gekeurt is.

Des anderen daags na myn aankomst deed my ons Opperhoofst de Heer Wil- lem Bakker door zynen Hofmeester be- wellekomen, en tegen den middagh ter maelydt verzoeken, dat ik met dankzeg- ging ontgingh onder beloste van nogh voor den avont hem te zullen komen be- groeten. Ik deed het, en wert belee- delyk ontvangen. Deze Heer boot my de Logie tot myne herberg aen, waer over ik hem bedankende egter weder naar het Convent keerde.

Des daags daer aen ging ik myne plicht- pleging doen by den Engelschen Agent den Heer John Lok, die my infgelyx beleefdlyk ontving, en zyne woning tot myn verblyf aanboot.

In de daer aen volgende dagen quamene de bekende vrienden my bewellekomen,

waer onder een Italiaen genaemt Signor Jofef, die federt myn vertrek hier geko- men was, en brich voor Arts en wond- heeler laat gebruiken.

Kort hier na gaf ik myne brieven, die ik naer Gamron afzond aen den Heere Directeur Kastelein, en den Baron La- rix, en andere vrienden, aan eenen loo- per over, die derwaert afgezonden wert. Toen reed ik met ons Opperhoofst en den vader Antonio buiten de ftadt, om ons te verluchtigen in den tuin Koes-gonna, De Ko- waer in de Konigh voor zyn vertrek ge- ningklye weeft was. In het midden van deze luft- tuin koes. hof vint men een braef gebou, waer van gonna. het voornaemste befaat in een groote zaal, die

fraai met bloemwerk beschildert is. Boven beschout men van dit geboud het omleggende lant. Nevens het zelve staat de Haram of het Vrouwentimmer afge- scheiden, befaande in veel kleine gemeene vertrekken. Wedergekeert zyn- de bleef ik des nagts in de woninge der Maetschappy, waer in ik des anderen daags met ander gezelschap onthaelt wert.

1. **REIZEN.**

LXVIII. HOOFDSTUK.

Nieujaerwenschen by het Hollantsch Opperhoofst.
Gelukwenschingen op het Kersfeest aan den Engelschen Agent.
Onthael van eenen Armenischen koopman. Nieuws wegens den Fransehen Gezant. Gebbers, hun tyd trekking, godtsdienst, en zeden.

ET jaer 1707 ging nu in, met wiens aenvangh ik ons Opperhoofst veel geluk en zegen voor dit en de volgende jaren toewenichte. Ik bleef by hem dezen dagh, latende zich daer ook vinden vader Antonio, de Calantaer of Burgermeester van Julfa, eenige der voornaemste Armenische kooplieden, en de meeste Europeesche geestelijke vaders, makende famen een getal uit van wel vyf of zesentwintigh personen. Wel onthaelt zynde vertrokken wy alle met den avont van daer. Hier viel nu de eerste sneeuw, waer mede men des morgens de bergen voor het meeste gedeelte bedekt zaghe. Dezen morgen bezocht my mijn vriend Adriaen Bakker, die des nagts ook by my bleef.

Op den 6 der maent wenstchte ik den Engelschen Agent een gelukkig Kersfeest, latende zich ook het voorgenoemde gezelschap vinden, zoodat 'er een tafel was van ontrent dertigh menschen, die hier banketteerden onder het geluid van muzyk en het losbranden van vyf flukjes kanon. Wel onthaelt zynde namen wy met den avont ons affcheit.

Des anderen daags eindigde de groote Vaften der Perzianen, die den zevenden der voorlede maent begonnen was. Na eenige dagen quam ons Opperhoofst my en de vaders van het Convent begroeten; met wien ik des anderen daags in gezelschap van zynen Stedhouder naer Julfa reedt om ter maelydt te zyn van eenen Armenischen koopman, genoemt Gregoor der Sumael. Als wy over de vlakte by de rivier quamen, deed het paert van het Opperhoofst zulk eenen sprongh ter zyden uit, dat het met zynen beryder zoodanig in een drooge float met sneeuw bedekt nederfortte, dat men noch hem nogh het paert zien kon. Hy quam echter haetfigh weder te voorschyn, zynde tot zyn groot geluk maar weinigh door den trap van't paert aen zyn been bezeerd. By

den Armenier in huis komende von den wy reets een groot gezelschap byeen, te weten den Patriarch, met zynen Stedhouder den vader Antonio Dextiro, den fecunde der Engelsche natie, enige Fransehe Geestelyken, en verscheidene voor- name Armenische kooplieden, makende famen wel vyftigh personen uit. Na het gewoonlyk onthael van suikerbanket, van warmen drank, van brandewyn en tabak, wert'er overvloedt van spyzen opgedicht, bestaande in een meeninge van gerechten. Het gebet wert door den Patriarch gedaen, die een groot plat broot in zyne handen had, dat hy aen flukkenbrak, en veelen der gaften mede deelde, eene plechtigheid, die ik noit te voren gezien hadt. De eetzaal vry groot zynde was met een katoene tafelkleedt geheel overdekt, daer wy 't volgens's lants wyze rondom op neder zaten. Ettelyke voor-dieners deelden de spyze op tafelborden aen yder om: hebbende ook de wynschenkers druk werk, die tusfchen de opgestelde schotels doorliepen, dat by dezen toefstel een aardige verbeeldinga gaf. Men dronk op de gezondheid van alle, die hier tegenwoordigh waren, ook van verscheidene afwezenden. Het gezelschap scheidde ontrent den avont.

Op den 17 der maent was hun kruisdoop geschiet, waer van ik boven gesproken heb.

Hier hoorden wy zeggen dat de Heer Doot des Fabre, komende als Gezant van Vrankryk aan dit hof op den 20 van Augustus in de stad Erwan overleden was. Men had na syn doot maar vier goude dukaten by hem gevonden, hebbende (dus ging de spraek) een schult van wel honderd duizent guldens nagelaten, waer van het grootste gedeelte te Constantinopelen gemaakt was, daer hy zyn huisvrouw, een Griekinne, gelaten hadt. In dit gezelschap had hy van Parys met zich genomen een vrouwe, die na syn doot als Ambassadrice wilde herwaert komen, en zich te paert als een Amazone met ongedeckten hoofde vertoonen, vlak tegen de zeden van dit lant. Wy bleven in verwachting wat hier op volgen zou. Sedert verftonden wy dat Monfr. Michel, Sekretaris des Ambassadeurs aan het hof van Constantinopelen, herwaert font te komen, ook daerna uit brieven van Aleppo, dat daer orde van wegen den Koningh van Vrankryk was gekomen dezen Fabre geboeit naer Vrankryk te zenden. En dit # CORNELIS de BRUINS

dit zou hem overgekomen zyn, ten zy hy tot syn geluk rechts van daer getrokken was.

Wy verftonden in de maent February des jaers 1707 uit brieven gezonden van Erivan, dat daer eenige onluiten ontfaen waren tuffchen de Franschen van dat gevolgh, en de Perfanen, waer van men zeide dat die genoemde Ambaffadrice oirzaak geweest was. Men was hantgemeen geworden, en verscheidene Perfanen waren op de plaats doot gebleven, en andere gewond; evenwel met de nederlaag der Fransoisen, die in het eind overmeeftert en gevangen wierden, nevens eenige Armeniers, die de Fransoisen geholpen hadden; van welke Armeniers twee door het Gerecht

met den zwaarde gestraft zyn. Op deze tyding hoorde ik zeggen, dog zonder eenige zekerheit, dat 'er van het Perfich Hof laft gegeven was tot het te rug zenden dezer vrouwe. Het welk yder, die 'er van hoorde, gaerne gezien hadt, dewyl zulk een exempl frekken moft tot eene schandvlek voor alle Europeers, die zich in dit Ryk onthouden; waer van ik hierna breeder spreken zal.

Hier zynde beving my een luft om in gesprek te treden met de Gebberische Priesteren. Hier toe vond ik goede gelegenheid door de vriendchap, die ik onderhielt met den Engelschen Agent, een man van groote beleefdheit, en zinlyk-heit in alles te onderzoeken, die ook goet Hollantsch sprak, als hebbende in syn jeugt in onze landen ter schole gele gen. Hy ontboodt dan eenen der Priesteren by zich, niet alleen om my hier in te wille te zyn, maar ook zynen eigen luft te voldoen. Hier was ook by een Serfiaensch wetgeleerde, die de Agent gebruikte tot het opstellen van brieven, die in de Perfische tale moften geschreven worden.

Het geen ik te vragen had stelde ik in geschrift. Myn eerste vraagh was wat de Gebbers geloofden of meenden te weten van de schepping der werelt, en van Gods almogendheit. Hy antwoord-de my dat naer hun gevoelen de lieve Godt een en alleen was, en naer hunne verbeeldingh een geeft oflicht, van geen menschelyk vernuft te begrypen. Zy hielden voor vaft dat hy overall tegenwoordigh en alwetend was, en alles doen kon wat hem behaagde; dat hy ook Godt van eeuwigheid was, en zonder einde zyn zou: dat zonder syn willen en weten niets ter werelt geschiede. Zy hadden ook eene overleveringe dat eenige Engelen Godt den oorlogh hadden willen aendoen, en een der zelve hierom uit den hemel gestooten was, wiens naam voor zynen val Ab-lies ware geweest, en daer-

na Zeyloen of duivel, hebbende nu syn plaats in de Dofag of helle, die sy ge-loofden dat onder de aerde was. Godt, zeggen zy, heeft de werelt gemaakt in zes tyden, by hen genoemt Mey-deferem, Mey-doesjem, Pete-ijaebem, Eoos-aen, Meydie-geriben, en Ammaespas-miediehem. Dogh of deze tyden jaren, maanden, weken, of dagen waren geweest, wift deze Priester niet wel te zeggen. Zyn naefte meening was egter, dat het da-gen waren geweest. Na het scheppen der werelt hadt Godt den mensch ge-maekt, die van hem genoemt wiert Baba Adam, naer wien alle menschen in't byzonder onder de Perfen en Turken Adam genoemt worden. Deze Adam was gevormd uit de vier Elementen, het vier, de lucht, het water, en d' aerde. Toen schiep Godt een ziel in den mensch, die sy agten dat wint is. Hierna nam Godt uit de flinke zyde van Adam iets van syn lichaem, en iets van syn ziel, waer van hy naer Adams gelykenisse eene vrou gevormt heeft. Na eenigen tydt, zeggen zy, wert aen Adam door iemand, dien zy niet noemen kunnen, een foort van terwaangeboden, hebbende de groot-te van een meloen, waer van hy zou ge-geten hebben. Hier op hadt Godt hem uit de plaats, waer in hy getelt was, verftoten. Nogh zeggen zy dat Adam, toen hy eerst geschapen was, de oogen

boven op syn hoofd hadt, maar dat die na het eten dezer vrucht in zyn voorhoofd gekomen zyn. Hier uit is te bemerken dat zy gelooven dat Adam voor den val naar den hemel, en federt naar de aerde gezien heeft. Dus voor Godt verschy-nende had die hem gevraegt, wat hy eerst gezien hadt; waer op hy geantwoort hadt, Godt. Dat Godt hem weder-vraagde wat hy nu zagh, en hy daer op zeide, my zelven in eenen elendigen staat. Hoe zich Adam en zyne Gemalin verder gedragen hadden, wift hy niet te zeg-gen, houdende het alleen daer voor dat ze de werelt door aenteelen van kinderen hadden vernemigvuldigt; en dat na ver-loop van langen tydt opgeflaan is een pro-phet, by hen bekend onder den naam van Zaer-sjos, dien de Perfanen nu nogh voor Abraham houden. Deze prophet in de werelt gekomen zynde predikte den menschen het goedt doen aen, en het quaat doen af. De menschen morden hier tegen aen, zeggende: Hoe komt gy ons te gebieden dit te doen, en dat te laten? Hy antwoordde: Ik kome van Godt. Zy ffreeeden hier tegen aen, zeggende: Zoo gy de waerheit spreekt, zoo krmp onbescha-digt door ons gout en zilver, dat wy smelten zullen. Het welk als gy doen kunt, zullen wy u gelooven, en geboorzamen. Zynamen deze proef, en hy voldeed hun: federt wel-
REIZEN.

welken tydt zy hem den naam van Zaersjos of Zaer-sjoest gegeven hebben, dat iemand beteeken wil, die in gemolten gout en zilver gewaffchen is. Van dezen haddenzne hunne wetboeken ontfangen, om daer uit te leer zeine gebo-den en wille na te komen, en te onder-houden, voor zoo veel Godt en hunnen nacfte betreffe. In deze wetten was hun belaft agting te hebben voor al wat groo-ter was dan zy, te weten de zonne, het vier, goddelijke eere daer aan te bewyzen, schoon veel menfchen hun den naam van vieraenbidders geven. Want zy hebben alleen agting voor het vier, omdatze daer genot en dienst van hebben; gelyk het gelegen is met het water, dat ze voor drank en om zich te reinigen gebruiken. Van de lucht scheppen licht, gelyk van de zon en maen, en hebben daarom eenige eerbiedigheid daer voor, gelyk voor de aerde, omdatze voornamelyk daer uit voortgekomen zyn. De agting voor het vier is hun bygebleven federt den tydt der oude Perfiānen, die by de tyden van Cyrus, Darius, en Alexander geblocit hebben, wanneer het vier van hun heilig en eeuwich genoemd werd, en met faatfie op zilveren altaren voor't heirleger omgedragen. Het beelt der zonne was ook in een glas van kriftal be-flo ten, en ftak boven uit de hutte om van yder te kunnen gezien worden. De prophet Ezechiël maakt hier ook ge-wagh van, zeggende: Uw zonnebeelden zullen verbroken worden. Maar wy heb-ben van dit alles in de beschryvinge van den staet van Perfie breet genoeg ge-sproken.

De spyzen, die hun niet geoorloft is te eten, zyn voornamelyk raven, serpen-ten, kamelen, ook bloet van welke die-ren het zyn magh. De varkens zyn zy gehouden twee of drie maenden binnen hunne huizen te bewaren, en te zorgen datze geene vuiligh eit eten. Welke tydt om zynde zy diemogen flachten en eten.

Wat de zeden ontrent de geboorte der kinderen aengaat, hier van moet men weten dat een kint ter werelt gekomen zynde, komt eenen der Prieften drie dagen na de geboorte met een ge-heiligt water, waer van hy het kint wat in den mont geeft, gelyk ook aan de moeder. Dan krygt het zynen naam, naer iemand zyner voorouderen. Voorts wert 'er een gebedt gemaakt heeft, dezelve wil doen duurzaam zyn, en met alle nootlykheden verzien. Van befhydenis wetenze niet.

Ontrent het trouwen houdenzne deze manier. Als een dogter huwbaer gewor-den is, en ten huwelyk verzogt wort,

kieft zy een volmagtigden, die uit hare naam voor het Gerecht verschynt nevens eenige getuigen. Als deze de zaken, deze dogter betreffende, te kennen ge-geven heeft, ondervraegt het Gerecht de getuigen, of deze man met zulk eenen laft gesterkt is. Als hier antwoord op gegeven is, verschynt ook de man, die de dogter ten huwelyk verzoekt. Men vraegt hem af, of hy genegen is zulk eene maegt ten huwelyk te nemen: en deze vraegh wort driemael herhaelt. Hier op gebiet hem het Gerecht veertigh Toman in zilver en vyf in gout (dit bedraagt 1575 gulden) aan de bruit te geven, zoo ze die begeert. Dit belooft hy, en betaalt deze fom gemeenlyk in juwelen. Maer is hy, onmagtigh om dit geld op te brengen, ontflaet hem de bruit van die verplichtinge. Als dit by het Gerecht zoo bechikt is, neemt de bruidegom vier of vyf van de oudfte vrienden, en gaat met hun in het huis der bruit, die by andere vrouwen gevonden wort, heb-bende eenen doek over haar hoofd. De volmagtigde neemt dan de bruit by de hant, en levertz an den bruidegom. Hier op gaan alle de vrienden elk met een kaers in de hant, en geleiden de bruit in't huis des bruidegoms tot binnen de ka-mer, daer zy zich onthouden zullen. On-der luiden van aenzien is het een gebruik, dat de gelieven niet by een komen, zoo-dat de minnaer zyn beminde niet ziet; dat heel anders is by gemeene luiden. Als ze by hunne vrou die ze nu getrouw hebben, geen kinders teelen, mogenze nogh een vrou daer by nemen, doch met bewilliging der eerfte.

Ontrent de begraffenis der dooden hebbenzne deze zeden. Als iemand op zyn uiterfte legt, komt'er een priest er by hem, die hem eenige plechtelyke din-gen, op zulk een geval paßende, voor-leeft. Na't overlyden brengenzne het lyk om de onzuiverheit uit het huis naer eene plaets, die daer toe geschikt is, genaemt Lefcona, of fterhuis. Hier laten ze het vier of vyf uren blyven totdat de vrienden by een komen. Dan leggen ze het ineen hemt en ander linnen gewonden op een dootbaer, die van yzer gemaakt is, en vervoeren het naer eenen bergh, waer in een kamer gemaakt is,

die verschei-de kleene afgezonderde begrafplaatsjes heeft, in welker een het gelegd wort. Eer het daer komt wort over wegh gedurigh uit een boek gelezen. Alsze van daer gaan, fluiten ze de begrafplaats toe, en laten het doode lichaam een ganfch jaer dus leggen. Dan nemen ze het ge-beente by een, en begraven het onder de aerde. Zy gelooven dat de ziel na het scheiden uit het lichaam in eene andere werrelt overgaet, zonder Godt te zien,

G g g

Begracffe-niffen.

Spyzen by hen ver-boden.

Hunne zeden ontrent de geboorte der kinde-ren.

En huwe-lyken. # CORNELIS de BRUINS

tot datze op den Doensdagh of dagh des Oordeels weder zal verryzen, en zuiver zynde den hemel tot loon, onzuiver de helle tot straffe ontfangen.

Van de Zon- of Rustdag weten zij Biddagen. Alleen houden ze vier biddagen in elke maent, komende dan in de kerk te famen, en hunne ceremonien verrichten-de. Het gewoonlyk gebedt geschiet driemaal des daags: de eerste reize met het opgaen der zonne, de tweede des middags, en de derde, als de zon ondergaet. Mahometh houden ze voor een valfchen prophet, en vervloeken hem.

Deze Gebbers hebben door de rampen van zware oorloghen hun lant verloren, en beeltaen nu alleen in een klein getal, onthoudende zich in egnige Perifche fteden, daer ze meer vryheit dan te Spahan heb-ben. Want die te Julfa zyn heeft men voor eenige jaren gedwongen het Mahometaeisch geloof aan te nemen, hebben-de ten tyde des Konings Abbaes, even als de Armeniers en anderen, in volle veiligheid geleeft, opdat ze niet op de grenzen van Turkey blyven zouden. Men gaf hun ook hier ontrent met verder eenigh lant te bouwen: met welk werk nog veel Armeniers aan verscheide oorden zich ge-neren; gelyk ik hier boven in de beschryvingh van Samachi gemelt hebbe.

Deze Gebbers of Gauren zyn flechte luiden. Hunner vrouwen kleeding is meer naer de Arabische, als dezès lants wyze, zynde haer aengezicht altyd ongedekt volgens het oude gebruik dier natie. Zy hebben ook een heel andere taal, zoodat ook hun letters van een heel ander maek-fel zyn, als die der Perfanen.

Zy maken hunne tydrekening van Adam af, dien ze, als gezegd is, dus noemen, even als wy. Maer zyne afkomingen hebben andere namen. Zy geven voor dat, na dat Adam dertigh jaren in de werelt geweest was, een opgeftaen is, dien ze Oufchyn noemen, en voor een opperhoofd eener familie erkennen. Na dezen erkennen ze

ook eenen Sjem-fiet, die zy zeggen hun eerste Koningh geweest te zyn. Dezen schryven zy zeven hondert jaren levens toe. Na hem volgde, zeg-gen ze, Soobaet, die duizent jaren leefde, en na dezen Frey-doem, die vyf hondert jaren geleefd hebbende zyn Koningkryk overgaf aen Pßoom, die ze niet weten wanneer geleefd en gereget heeft. Hier aan volgt Mamoet-fie-ber, die honderd twintigh jaren geregeerd heeft, en na hem Noufar, die twaalf jaren het Ryk behielt, wanneer Aef-raesja uit Tartarie komende het Ryk van Perfie veroverde, en het zelve vyftigh jaren regeerde. Na hem quam Khbekobaet, die hondert en twintigh jaren regeerde: toen Khbekoboes, die hondert en vyftigh, en na hem Loraes en Gofaes,

die te famen hondert en twintigh jaren regeerden. Toen quam Baman, die 99 jaren het ryk behielt; daarna Homa, dochter van Baman, die dertigh jaren re-geerde, wordende gevolgt van Darop, den zoon van Darius, die ze willen dat veertien jaren en drie maenden op den troon gezeten heeft. In syn plaats quam de zoon van Baman, en regeerde twaalf jaren. Op hem volgde Schandaz-roemie, of Alexander uit Europa, die veertien jaren regeerde. Na de twee eerste vaders fteellenze alle de volgende voor Koningen te boek. In Alexanders plaats quam Asbt, de zoon van Asht-poes, met Nieroefein-Cofforo, zoon van Ardewoen, nevens Baboko-en, regerende met hun drien twee-hondert en vyf en zeftigh jaren. Hierna quam Ardesjier Baboko-en, en op hem Armoes, zoon van Sjaoper, die vijf jaren regeerde. Op hem volgde Baroen Senogormoes, die drie jaren en drie maenden zat. Na hem regeerde Pieroes-ger tien jaren. Na hem Baroem, zoon van Baroem-mioen vier maanden en vyf dagen, gevolgt van Narsje, zoon van Baroem, die negen jaren zat. Toen quam Ormoes, de zoon van Narsje, die ook negen jaer regeerden, na hem Sa-poer, zoon van Sapoer, en regeerde vyf jaren en vier maenden. Toen Za-ardezjer afzja, dat zoo veel als Koningh betekent. Dees re-geerde tien jaren, gevolgt van zja Poer, zoon van zja Ardezer, die elf jaren het ryk bezat. Toen regeerde Fefdeger dertigh jaren langh, en na hem Baroem Miger 66 ja-ren. Na dezen Fesfdeeger, zoon van Ba-roem, 18 jaren en vier maenden. Toen Fhiroes zoon van Fesfdeeger 14 jaren. Na hem regeerde Narfie, zoon van Fhiroes zeven jaren: in wiens plaats Bellaes, zoon van Fhiroes vyf jaren regeerde. Hem volgde Cobraet Sinneferoes, die veertigh ja-ren regeerde, en na hem Nofeer-woen, zoon van Cobraet, een zeer regtvaardigh Koningh, die zevenveertigh jaren het Ryk behielt. Na hem quam Ormoes, zoon van Nosjeva, die twaalf jaren zat, en na hem Cofro, zoon van Ormoesja, die agt-endertigh jaren regeerde. Na hem regeerde Cobraet, zoon van Cofro, zeven maenden. Na hem regeerde Aerd-e-sjier Sinneco-baet een jaer en zesmaenden. Hier-na regeerde Afermien, dochter van Cof-row, 6 maanden, en na haar Kefwarbo-noe, dogter van de gemelde, een jaer. Toen regeerde Fesfdeger twintigh jaren. Toen quamen de Mahometanen. Het ge-tal dezer jaren van Adam afgerekent, als men uitzondert de genoemde, welker tydt of leven ze niet weten te noemen, maekt uit 3632 jaren, een maend, en vyf dagen; daer

by gedaan zynde de 1135 jaren van Mahomeths komt tot nu toe maekt een getal uit van 4767 jaren, een maent en vyf dagen. # REIZEN.

Dit is al wat ik heb kunnen vernemen wegens den toestand der zaken en Vorsten, die volgens voorgeven der Gebbers uit dit geslacht Perse beheerst hebben. Hier boven heb ik gegeven een lyft der Koningen, die tot Alexander den Grooten toe het gebied bekleedt hebbende in het verhaal van Chilminar, of het beroemde Paleis van Persepolis groot belang hadden en daer meest te pas kwamen; welke lyft opgezet is niet alleen naar het voorschrift der oude Griekse en Latijnse schryvers, maar ook naar dat de nieuwe Perzische en Arabische schryvers, die hier over aantekeningen gemaakt hebben. De Koningen daer op volgende, die het minste belang in dat verhaal niet hadden, oordeelde ik toen ter tydt niet dientlijk by te brengen, te meer dewyl ik in den beginne niet voornam daer iets van te melden. Doch naderhand overwegende dat het gewag hier van een zaak was, die den flaat eens Ryx betrof, om welk te gaan bezichtigen al myn toegelg gtrekt heeft, heb ik eindelyk goetgevonden den lezer ook van deze naukeurigheid niet te versteeken. Waerom ik, eer ik de beschryving van Perse eindigde, een naukeurig Register heb opgesteld van alle de Koningen, die op Alexander gevolgd zyn, verlicht door korte doch noodige aanmerkingen daer toe dienen, hoopende dat ik der nieugierigheid des lezers, zoo niet geheel, ten minste voor een gedeelte, zal voldaan hebben. Ik trede hier dan toe over, eer ik voortga met het verder verhaal myner reize.

LXIX. HOOFDSTUK.

Lyft der Koningen van Perse sedert Alexander den Grooten, tot dezer tydt toe, uit de oude Griekse en nieuwere Perzise Schryvers by een getrokken.

NADAT Alexander de Grote zes volle jaren Azie, en te voren even zoo langen tydt, Macedonië geregeerd hebbende, der werelt oeverleden was, rees 'er onder de voornaamste Vorsten des Ryx en Veltverstten grootte twitt en oneenigheid over de kroon, die yder voor zich zelve begeerde. Na lange krakkeelen werd eindelyk tot voor kominge van verdere onheilen Ariedes, Alexanders broeder, door Filips by een Philinna gewonnen, met eenparige stemmen tot Koningh verkoren, maar, dewyl hy zwak van herffenen was, het Ryxbetier aan Perdikkas toebetrouwt. Den andere Grooten wert het bewint gegeven over verscheidene groote koningkryken en lantschappen, die ze eerst als fiedehouders des Konings regeerden, maar daerna smaak in de regeringe gevonden hebben, zich eigenden, en als koningen het gebiet voeren. Onze meening is niet ons in te laten in het wydt beflagh deze zaken, van de Historischryveren uitgebreit, maar

alleen de orde en namen aan te tekenen der Vorsten, die na Alexander tot dezen tydt toe over Perse als koningen geheercht hebben.

Vooraf evenwel moet aangemerkt worden dat het gezagh der Griekse Vorsten over Perse niet zeer langh geduurt heeft. Want zy onder elkander oneenigh zynde,

I. De eerste is dan geweest de gemelde Antiochus, die het bewint had over kleine Azie. Nadat hy Eumenes overwonnen had, bemagtigde hy de opperheerschap van Azie, Syrie, Babylonie, Perse, en de landen daer onder behoorende. Alle deze mogentheden nocht mocht hy aftaan aan Seleucus Nicator, van wiens hy overwonnen werd. Dus wert in zynplaats koning van Perse.

1. Seleucus Nicator, of Nicator, gelijk anderen willen, welke naam eenen overwinnaer betekent. Deze regeerde # CORNELIS de BRUINS

de dertigh jaren langh, makende toen plaats voor

1. Antiochus Soter, of den Behouder. Dees regeerde eenentwintigh jaren, en na hem
2. Antiochus Theos, of de goddelyke, die vyftien jaren het Ryk bezat. Na hem quam

V. Seleucus Callinicus, of de schoone, die agtien jaren op den troon zat.

Onder de Schryvers is een groot verschil onder welken deze twee laatste de Parthen afgefallen zijn. Hunne verscheidene meeningen by een te halen ware een werk van te grooten omflagh. Volgens het gevoelen van Scaliger en anderen, die wy hier in volgen, is de afval onder beleid van eenen Arfaces, dien Strabo eenen Scyth van geboorte, anderen eenen roover noemen, in het twaelfde jaer van Antiochus Theos geschiet, zynde het derde der cxxxii Olimpiade, en volgens de tyd- rekening van Helvicus het 3700 na de scheppinge der werelt, dat is 248 jaren voor Christus geboorte. Evenwel volgt daer niet uit dat Arfaces aentlonts na zynen afval Perfie en de aangrenzende lantschappen bemagtigt heeft. Hierom zyn wy mede van gevoelen, dat Arfaces toen eerft Perfie veroverd heeft, toen Seleucus Callinicus tegen zynen broeder Antiochus Hierax, dat is, den Ontruigten, oorlogh voerde, zynde ontrent het zeventiende jaer zyner regeringe. Maar men rekent in 't gemeen van den afval af, dat de Parthen cccclxxix, of, als anderen willen cccclxxvi jaren over Perfie geheercht hebben.

De lyft der koningen, die ter eere van de eerste altemael denzelven bynaem van Arfaces behielden, is deze. Maar daer flaat te letten, dat de getalletters achter de namen gestelt de jaren hunner regeringe beteken, zynde die, waer van geene zekerheit is, overall uitgelaten.

Koningen der Perfen. 1. Arfaces de I. regeerde 2. Arfaces de II. 3. Pampatius of Phrabartes, anders Arfaces de III. 4. Pharnazes of Arfaces de IV. 8 5. Mithridates I. of Arfaces de V. 47 6. Phraates of Arfaces de VI. 28 7. Artabanus I. of Arfaces de VII. 2 8. Pacorus de II. of Arfaces de VIII. 9. Phraates de II. of Arfaces de IX. 10. Mithridates de II. of Arfaces de X. 11. Orodès of Arfaces de XI. 12. Phraates de III. of Arfaces de XII. 13. Tiridates of Arfaces de XIII. 14. Phraataces of Arfaces de XIV. 15. Orodès de II. of Arfaces de XV. 16. Boanes, anderen noemen hem Vonones, of Arfaces de XVI.

Zyn zoon Mcherdates verkreegh het

Ryxbetier niet. Maer daer volgde, uit een ander geflacht.

1. Artabanus de II. of Arfaces de XVII.
2. Bardanes, of Vardanes, of Arfaces de XVIII.
3. Gotarzes of Arfaces de XIX.
4. Vologeses de I. of Arfaces de XX.
5. Artabanus de III. of Arfaces de XXI.
6. Pacorus de II. of Arfaces de XXII.
7. Cosdroes of Arfaces de XXIII.
8. Vologeses de II. of Arfaces de XXIV.
9. Vologeses de III. of Arfaces de XXV.
10. Artabanus de IV. of Arfaces de XXVI.

Deze Artabanus is de laatste der Partische koningen geweest, die over alle de lantschappen van Perfie geheercht, en met de oude Romeinen zware oorlogen gevoerd hebben. Want hy wert in het vyfde jaer van Agathias zegt, of, gelyk anderen willen, in het tiende jaer des gebiets van Alexander Severus, Roomsche Keizer, (dit is volgens de tydtrekening van Scaliger en Helvicus 228 of 232 jaren na Christus geboorte, en 4176 of 4179 jaren federt de scheppinge der werelt) door eenen geboren Perfiën, genaamt Artaxerxes, van zyn ryk en leven berooft. Eenigen willen dat de vader van dezezen Vorst zekere Pavucus, leetouwer van zyn hantwerk, geweest zy. Anderen weder zeggen dat Pavucus geene kinders hebbende, en uit de starren voorzienende dat de afkomst van zekeren foldaat, genaamt Sannus, die by geval ten zynen huize was komen herbergen, vermaert en gelukkigh zyn zoude, zyn huisvrouw by hem heeft doen leggen; uit welke vermenging Artaxerxes zou geboren zyn. De lezer heeft zyne vryheid van hier ge- loof aan te slaen zoo verre het hem be- liefd. Maar het is zeker dat Artaxerxes in verstant en de kenniffe der Magie, of Perfiënse wysheit zeer uitmuntende geweest is. Van hem ook zyn alle de

volgende koningen afkomstigh, die (a) Agathias en anderen uit de
schriften der Per- fianen getrokken, en ons in deze orde ter
gedagtenisse nagelaten hebben.

1. Artaxerxes de I. regeerde 14 10
2. Saporees de I. . . . 31
3. Ormisdas de I. regeerde 1 jaer en 10 dagen.
4. Uraranes de II. . . . 3
5. Uraranes de III. . . . 16
6. Uraranes de III. bygenaemt Seganesna . . . 4
7. Narfes. . . . 7 9
8. Misdates. . . . 7 9
9. Saporees de II.

Dees wert nogh ongeboren zynde, in zyns moeders lichaem, tot
koning ver- klaart, wordende de kroon, die men op zyn hoofd niet
zetten kon, op haar lichaem

Lyft der Perfiënse Ko- ningen genaempt Arfaciden.

L. iv. de bell.Goth. & al.pere- gr. hift. c. ii. feqq. coll.lib.ii, c. 14.

Het ge- flacht van Koningh Artaxer- xes. # REIZEN.

lichaem gelegd. Hy regeerde 70 jaren. 10. Artaxerxes de II. zyn
broeder . . . 4 11. Saporès de III. zoon van Artaxerxes. . . 5 12.
Uraranes de IV. bygenaemt Kermenfat. . . 11 13. Izdigertes de I.
dien Procopius wil, dat de Keizer Arcadius tot voogt over zynen
zoon Theodofius den II. gestelt heeft. Hy regeerde het Ryk van
Perfie. . . 21 14. Uraranes de V. . . . 20 15. Uraranes de VI. zoon
van den voor-gaenden, by anderen genaemt Izdigertes de II.
regeerde 17 jaren en 4 maenden. 16. Perozes. . . . 20 17. Valens,
broeder van Perozes, by anderen ge-noemd Obalas. . . 4 18.
Cabades, zoon van Perozes. Deze willende eene wet invoeren,
waer by yder man vry zou staen gemeenschap te hebben met alle
vrouwen, het zy ze getrouwt of ongetrouwt waren, wert hierom in het
elfde jaer zyner regeringe afgezet, en in het kasteel der
vergetenheid gevangen gehouden. In zyn plaats werd geko- ren
zyn broeder Zambafes, of Zamafpes, die maer vier, of, zoo anderen
willen, maar twee jaren regeerde. Want Cabades ontvluchtte zyn
wachters door hulp zyner Gemaline, die zich zelve voor hem aan
den kerkermeesters welluist opofferde, nemende zyn toevlucht tot
de Hunnen, genaemt Entbaliten. Hier troude hy de dogter des
koningen van dit volk, en ver-worf een groot heirleger, waer mede
hy naer Perfie getrokken zyn koningryk hernam, dat hy federt
deboven genoemd de elf, nogh dertigh jaren bezat. Zoodat al de
tydt van Cabades en Zambafes rege- ringe famen uitmaekt 41
jaren. 19. Cofroes de Groote, zoon van Cabades heeft zware
oorlogen gevoert tegen de Keizers Justinianus en Justinus, en ge-
regeerd . . . 48 jaren. 20. Ormisdas de II. . . . 8 21. Cofroes de
II. . . . 39 22. Siroes. . . . 1 23. Ardeshir regeerde 7 maenden. 24.

Baraz of Sarbaras, regeerde 6 maend. 25. Baram of Barnirim, regeerde 1 jaer en 7 maenden. 26. Ormislas de III. . . . 2 jaren. 27. Jezdegird of Jazdgerd de II. 20 jaren.

De koningen hier opgetelt worden by de Arabische en nieuwe Perfische Schryvers met andere namen, met hunne taal overeenkomende, uitgedrukt: welke hier op te tellen de wytloopigheid niet toelaet. Ook kan de lezer zyn genoegen hier ontrent vinden in het kort vertoogh van de Perfaensche koningen, opgeeft door

den Heer D. T. V. Y., Edelman van de betkamer des konings van Frankryk (a).

Ondertuiffchen flaat kortelyk aen te mer-ken dat Perfie onder de zes laatste konin-gen wederom niet weinig geleden heeft, en eindelijk onder een vrent jok gebragt is. Want nadat Muhammed, de verlei-der, in het agthondert en tweede jaer der Alexandrynsche jaerrekeninge, op den tweeentwintigsten dagh der maent Nifan, dat is den 22 van April 572 na Christus geboorte, in de wereld gekomen was; in het zeshondert en elfde, wanneer hy veertigh jaren out was, zyne gewaande Prophetische openbaringe verbreit had; in het zeshondert en tweeentwintigste van de Koreischen uit Mecca gedreven, en naer Medina gejaagt was; en federt in het jaer 629 en de volgende Chaibar, Mec-ca, het lantchap Tebac, en byna geheel Arabie door de wapenen overweldigt hadt; en eindelijk in den jare 634, het elfde der Hechira, of zyner vlucht naer Medina, aen eene vallende ziekte en koorts gestorven was; is Abubecr, of Abubakar, zoon van Amer en Salma, en vader van Aijischa, de derde gemalinne van Muhammed, door het volk tot eersten Kali-fe, of Opperhoofd van het werreltyk en geestelyk bewint der Muhammadanen ver-koren. Hem volgde in de regeringe Omar of Homar, zoon van Elkateph, die ontrent den jare 640 na Christus geboorte den koning Jezdegird op de vlucht gedre-ven, de stad Madajina, waer in Cofroes eermals zyn hof hielt, veroverd, en byna geheel Perfie onder zyn geweld gebragt heeft. Zyn hof was te Bagadat. Hy zat over de drie jaren, wierd in het vierde jaer zyner regeringe van eenen Perfaenschen knecht, genaemt Abululna, met drie wonden vermoort. Na hem wert tot Kalife aengefelt zeker Otman of Ofman, zoon van Affan en Bifa, die Idzgird, die zich weder eenigfins herfstelt had, in de 31 Hechira of in't jaer federt Christus ge-boorte 651, overwonnen, gedoot, en dus alle de landen van Perfie overweldigt heeft, nadat die door de nakomelingen van Artaxerxes in het geheel 461, of, als anderen willen, 457 jaren beheercht wa-ren. Dus volgen nu hier in orde de

Kali-fen, of Perfiaensche Koningen, die Muhammadanen van geboorte geweest zyn, zoo als ik die uit de Perfische Schryvers Mirkond, Abulpharaji, en andere getrok-ken heb.

1. Otman of Ofman, de III Kalife van Regeer-ders van Perfie uite de Kali-fen, ge-noemt Abubecr afgerekent, en eerfte Ko-ning van Perfie, regeerde 11 ja-ren, 6 maenden.
2. Aly, de IV Kalife. . . 4 9
3. Al Hifen of Acem. . . 6
4. Muavi of Maauya de I. 19 6
5. Fezid of Threzid de I. 3 8 G g g 3
6. Mua- # CORNELIS de BRUINS
7. Muavi of Maruya de II. regeerde 4 maenden.
8. Abdalla.
9. Mariwan de I. een jaer.
10. Abdulmalec.
11. Walid of Oelid de I.
12. Solely Ben Abdolmalek.
13. Omar of Homar.
14. Fezid of Thezid de II.
15. Ochon, van anderen genaempt Hifiam, Hafshan, Heschan, of Evelid.
16. Walid of Oelid de II.
17. Fezid of Thezid de III.
18. Ibrahim of Ebrabem.
19. Harwan de II.

De zefte Kalife, of vierde heefcher over Perfie, met name Muavi, anders Mua- viih Ben Abu Sofian, was afkomstigh van eenen aenzienlyken Arabier, genaempt Ommiab. Daerom worden hy en zyn na-volgers tot Maruan den II. toegeeenlik by de schryvers Ommiaden, en van de na-komelingen van Aly spots gewyze Faræna Beni Ommiab, dat is, Foraoos of tyran-nen uit den geflachte van Ommiah ge-noemt. De lefte der Ommiaden Maruan de II. wert in het hondert en dertighfte, of, zoo anderen willen, in het hondert en tweeendertighfte jaer der Heebire, zyn-de het 747 of 749 na Christus geboorte door de Abbaffiden in Syric overwonnen, in de

vlucht gegrepen, en in een dorp van Egypten omgebracht. Toen quam het Ka-lifat of Oppergebiet aan Abul-Abbas Saffab, cenen Abbaffide, dus genoemd, om dat hy in den vierden graet der nedergaen-de linie afkomstigh was van Abbas, zoon van Abdalmothleb, Muhammets groot-vader. Zyne nakomlingen hebben het Ryk ontrent 500 jaren bezeten. Zy vol-gen elkander in dezen rangh.

I. Abbul Abbas Saffab, zoons zoon van Aly, den zoon van Abdalla, en zoons zoon van Abbas, den Oom van Muhammetth den valfchen prophet, regeerde 4 jaren, 9 maenden.

1. Abugiafar, zoon van Almanfor, broe-der van Saffah, regeerde 22 jaren.
2. Mahadi Billa, zoon des voorgaenden, regeerde 3 jar.
3. Hadi of Eladi Billa, zoon van Mahadi.
4. Harum Rafchid Billa, broe-der van Hadi.
5. Abu Abdalla Amin, zoon van Harum.
6. Al Mamun, broeder van Amin.
7. Abu Ezach Motaefem, of Matacon, zoon van Ha-rum.
8. Harum Watec, zoon van Motoaffem.
9. Al-motoWakkel, zoonvan Motoaffem.
1. Montaffer, zoon van Mo-towakkel.
1. Ahmed Abul-abbas Mu-stain, zoon van Motaffem.
2. Motaz, dien anderen noe-men Almatez Billa, zoon van Moto-wakkel.
3. Motebadi Billa, zoon van Wathec.
4. Ahmed Abul Abbas Mota-med Billa, zoon van Moto-wakkel.
5. Motadhed of Motazed Bil-la Ahmed, zoon van Muaffic, en zoons zoon van Moto-wakkel.
6. Moctafi Billa, zoon van Motadhed.
7. Giafar Abul Fadius Moc-tader Billa, zoon van Motadhed.
8. Mohammed Al Manfur Al Kaber Billa, zoon van Motadhed.
9. Ahmed Al Radhi of Raz.y Billa, zoon van Moc-tader.
10. Ibrahim Abu Ishacus al Moctafi Billa, zoon van Moctader.

11. Abdalla Abulcafin Moc-taci, zoon van Moctafi den I.
12. Fazele Abulcafin Mothi Bil-la, zoon van Moctader.
13. Abdel Kerim Abuber Al Thai of Tayaba, zoon van Mothi.
14. Ahmed Abulabas Al Ka-der Billa, zoon van Ishac, en zoons zoon van Moc-tader.
15. Abdalla Abgigafar Al Ka-yem, Beamaryl, zoon van Kader.
16. Al Moctadi Billa, zoon van Muhammed, zoons zoon van Kayem.
17. Ahmed Al Mustadher, of Al Mostazer Billa, zoon van Moc-tadi.
18. Al Mostarshed Billa, Abu Manfur, zoon van Mo-ftadher.
19. Abu Iaafer Al Manfur, gebynaemt Al Rashed Billa, zoon van Mo-ftarshed.
20. Mohammed Al Moctafi Be-amrilla, zoon van Mo-ftadher.
21. Iffuf Al Mostanjed Billa, zoon van Moctafi.
22. Abu Muhammed Al Hasan Al Mostadhi Beamrilla, zoon van Mostanjen. # REIZEN.
23. Aleman, Al Nafer Ledinilla, zoon van Moftadhi.
24. Al Dhaer Billa Odatoddin Abu Nafr Mohammed, zoon van Al Nafer.
25. Abijaafar Almanfur, Al Mostanfer Billa, zoon van Al Dhaer.
26. Al Mostazem Billa, zoon van Mostanfer.

Deze laatste is in het 654, of, als anderen zeggen, in het 656 jaer de Hechire, zynde het 1256 of 1258 jaer na Christus geboorte, van den Mogolfschen of Tartaren Keizer Hulacu Chan overwonnen, en met zyne zoonen omgebracht: met wiens doot het Kalifat van Bagadet een einde genomen heeft. Dus zyn alle de Kalifen, die mede over Perzie geheerfcht hebben, famen in getal geweest zevenenvyftigh, als men Muhammet den gewaenden profeet uitzondere. Hier fact we- der te letten op eene nieuwe verandering. Want deze Kalifen hadden al iets van hun aenzien onder de regeringe hunner velt-overflten en andere nieu opkomende Sul-tanen ten tyde van Ahmed al Rhadi ver-loren, zoodat ze naeulyx den naam van Oppervorsten behielden. Echter worden- ze by Tarik al Abbas, Akkbar Beni al Ab-bas, en Abdalla Ben Huffsan in zyn boek, genoemd Alfis fofdabl beni Abbas als Konin-gen en Opperheerschers van Perzie ge-maelt: Doch hun grootste magt is voor-namely gebroken door de Mogolfsche Tartaren, die al ten tyde van den Calife al Nafer begonnen te stroopen door ganfch Perzie, Armenie en kleen Afie, hedens-daegs

Natolie genoemd. Evenwel zynze door den Kalife Al Monstanfer Billa in het 623 jaer der Hechire, zynde het 1226 jaer na Christus geboorte, door geweld van krygsbenden uit Perzie verdeven. Maar eindelijk hebben zy inzonderheid onder Hulacu Chan hunne heerschappy over Per-fie bevestigd. Nu geeft ik hier in orde op alle de Mogolfsche koningen van den be-ginne af aan dat ze Perzie bemagtigt, en het zelve geregeert hebben, naer het be-richt van Abul Pharajus, Marafchi of Ma-rakfschi, Mirkond, Eduard Pococki, en anderen.

1. Gengiz Khan, of, als Abul-Pharaius zegt, Ingiz Chan, wert in het voornoem-de jaer door den Calife Abujaafar Al Man-fur, Al Mostanfer Billa, in zyne overwin-ningen gefluit, en uit het grootste gedeelte van Perzie gedreven. Hy regeerde in't geheel zoo over zyn eige lant, als over Perzie.
2. Oktaji of Jotai Khan, zyn zoon.
3. Gajuk Khan, zoon van Oktaji.
4. Manchuka Khan, zoon van Tuli, en zoons zoon van Jingiz Khan.
5. Hulacu Khan, of Holagu Chan.
6. Abaca Khan of Haib Kai Chan, zoon van Hulacu Khan.
7. Ahmed, of Hamed Khan.
8. Argun Khan.
9. Caichtu Khan, dien Teixe-ra en anderen noemen Ganiatu Khan, zoon van Abaca, regeerde ontrent 4
10. Baidn Khan, zoon van Targi-bi of Targai, zoons zoon van Hulacu Khan, re-geerde.
11. Kazan Khan, of Gazun Khan, zoon van Argun Khan.
12. Giyatbo'ddin Chodabanda Mohammed Khan, by anderen ook enkel ge-noemt Mohammed of Alyaptu Khan, zoon van Argun.
13. Abu Said Babadur Khan, zoon van Mohammed Chodabandab, regeerde 19 anderen zeggen.

Dees was de laatste van het gelacht van Gengbiz Khan, hoewel Marafchi in zyne historie van de Mogols nogh eenen by-brengt, genoemd Arba Khan, die tot va-der had Sengbi Khan, en tot grootvader Malec Timur, die een zoon van Artak Bo-ga, zoons zoon van Tuli, en overkints kint van Gengbiz Khan was. Niettemin voegt hy'er by dat Arba niet langer dan vyf maanden geregeert heeft. Hier uit blykt dan dat dit gelacht der Perzische ko-ningen ontrent het 736 jaer der Hechire, of na Christus geboorte het 1335, uitge-florven is, en dus opgehouden heeft. Want na de doot van Babadur, of, als anderen willen, Arba Khan, trokken de Lant-

voogden het gebiet der landen, waer over ze door de koningen gefelt waren, naer zich, willende langer niemandt boven hun hoofd erkennen. Zulk een gebiet bleef niet zonder onderlinge twift in wezen tot dat Timur, voorende den bynaam van Lenc, dat is, hinkende of lamme, en van de Europesche schryvers gemeenlyk ge-noemt Tamerlan, in den jare 1371 der He-chire, of 1369 na de geboorte des Hei-lants, met algemeene stemmen der Tar-taren tot koning verheven wert, en ze-ventien of (want dus willen anderen) ag-tien jaren daarna het koningskryk van Per-fie bemagtigde, waer over hy en zynenako-melingen in de orde, die hier volgt, het ge-biet gevoert hebben. # CORNELIS de BRUINS

1. Timur Lenc Soltan, regeerde de Tartaren en Perfiannen te gelyk in 't geheel 30 jaren.
2. Shah Ruch Bahadur Soltan, zoon van Timur Lenc. 43
3. Al Malec, al Said, Mohammed Ulug Beg, zoon van Shah Ruch. . . . 2 9
4. Abdo' llatif Mirza, zoon van Ulug Beg. . . . 6
5. Mirza Abdollah, zoon van Ibrahim, en zoons zoon van Shah Ruch. . . I
6. Mirza Soltan Abu sfayd, zoon van Mohammed, zoons zoon van Miran Shah Gurga, en overkints kint van Timur. . . 18
7. Mirza Soltan Mohammed, zoon van Abnfsyd, of, als anderen willen, van Baifankor, wiens vader was Shah Ruch regeerde 28
8. Mirza Babor Soltan, zoon van Omar Scheikh, en zoons zoon van Abu Said.
9. Mirza Al Malec, dien anderen noemen Mohammed Soltan, zoon van Aby Said, die een overkints kint was van Timur Lenc. . . 20
10. Soltan Hofain Mirza, zoon van Manzur, en kints kint van Baikra, wiens vader was Omar Scheikh, zoon van Timur, regeerde ontrent. . . 28
11. Mirza Badio 'zzaman of Badi Alzaman, zoon van Hofain, regeerde te gelyk met zyner broeder Mirza Modhaffer.
12. Abu'l Mahan Mirza en Gil Mirza. Deze twee zyn de laetste Vorften geweest uit het geflacht van Tamerlan, die Perfie geregeert hebben: aengemerkt zyn de evenwel dat deze Vorften altemael juijt niet over alle de landen tot Perfie behoorende geheerfcht hebben, maar al meeft gestelt zyn geweest over eenigh gedeelte van dat Ryk, even als de volgende ook het zelfde gedaan hebben. Want noch in de vyftiende eeu na Christus geboren zyn 'er twee andere geflagten, gesproten uit de Turcomannen bekend geweest, die

ook een deel van Perfie bezeten hebben, en daerom mede onder de regeerders dier landen gerekent worden. Het eerste werd genoemd Kara Koyynli, dat is het zwarte schaep, waer uit de volgende koningen gesproten zyn;

13. Kara Iffuf, dat is Josef de Zwarte.
14. Amir Scandar, zoon van Iffuf.
15. Ioon-xa of Johan Shah, zoon van Scandar.
16. Acen Ali, zoon van Joon Xa. Deze beide, vader en zoon, zyn verdelgt door Hafan Al Tawil, gesproten uit het tweede Turcomannische geflacht, by de schryvers genoemd Ak Koyunli, dat is, het witte schaep. De koningen hier uit gesproten zyn de volgende:
17. Tur Ali Beg.
18. Phacro'ddin Kofti Beg, zoon van Tur Ali.
19. Karah Ilug Othman, die in den oorlogh sneuvelden, dien hy had met Amir Scandar, ontrent het jaer 809 der Hechire, out geworden zynde over de 90 jaren.
20. Hamzab Beg, zoon van Ilug Othman, regeerde ontrent 39 jaren.
21. Johan Gir, zoon van Ali Beg, en zoons zoon van Othman regeerde 24 jaren.
22. Hafan' Al Tawil, dat is, de Lange, dien Teixera noemt Ozun Azenbek, en Leuncavius in zyne Turkse geschiedenis Ufun Chasan, waer ontrent aan te merken is dat Ufun in de Turxe taal ook zoo veel zeggen wil als de Lange; was ook een zoon van Ali Beg, en broeder van Johan Gir, hebbende (gelyk men voorgeeft) tot gemalinne gehadt Despina, dogter des Griexen Keizers Calo-Iohannes, die gebiet voerde over Trapezunde en Pontus. Hafan ftorf in het jaer 883 der Hechire, zynde anders het jaer na Christus geboorte 1478, heb-bende geregeert ontrent 11 jaren.
23. Chalil Beg, of, gelyk hem Teixera noemt, Sultan Kalil, zoon van Hafan, regeerde zes maanden en een halve.
24. Yacub Beg, zoon van Hafan, en broeder van Chalil, een geleert en vernuftigh dichter regeerde 12 jaren 2 maanden.
25. Majih Beg, vierde zoon van Hafan, behielt de kroon niet, wegen den twee-spalt der Ryxvorften. Waerom van eenigen Ali Beg, zoon van Chalil koningh verklaart wert. Evenwel omdat alle de grooten niet even veel gevallen hadden in deze keure,

quam Bai Sankar Mirza, zoon van Yacub Beg, maar tien jaren out zynde tot de kroon. Dees bleef in eenen veltflagh nadat hy een jaer en 8 maanden geregeert had.

26. Rustam Mirza, of Rostambek, zoon van Maksud, en zoons zoon van Hafan, regeerde 5 jaren, en 6 maanden.
27. Soltan Ahmed, of Hagmed Beg, zoon van Ogurlu Mohammed, en zoons zoon van Hafan, regeerde ontrent een jaer.
28. Alhwand Mirza, dien Teixeira noemt Alwan Bek, zoon van Yus'eoph of Iffuf Bek, en zoons zoon van Hafan, regeerde een jaer.
29. Morad, zoon van Yacub Beg, heeft geregeert ontrent zeven jaren. Deze Morad is de laetste van dit koningklyk geflacht geweest; zynde van Shah Ifmael # REIZEN.

Ismael in het 914 jaer der Hechire, of naer onze rekening in het 1507 op de vlucht gedreven, en van zyne landen en rijk beroofd; zoo dat al van over de twee eeuwen af Perzie van een ander koninglyk geplacht tot op onze tyden toe is geregeert. Wy zullen deze Vorsten tot dezen tegenwoordigen toe in deze orde afeleiden, en hunne namen kortelyk aantekenen.

Sceich Haidar, een zoon van Jonaid, die eenigen zeggen dat afkomstig geweest is van Ali, schoon zoon van Mohammed, is de flamheer der volgende koningen geweest. Zyn vader Jonaid, of Gioneid, gelyk anderen zeggen, wert, even als zyn outovergrootvader Sheik-feti of Saffi'ddam, zoon van Gabriel, die zyn afkomst van Hofsin, zoon van Ali afrekende, voor eenen Heiligh gehouden, en had te Ardavel of Ardebil, gelegen in de provincie Adirbaizam, grooten toeloop van volk. Zulk een opgang van naam en aanhang van menschen verveelde geweldigh Joon Xa koningh van Perzie uit het geplacht van Kara Koyunli, of het zwarte schaep, zoodat hy hem de byeenkomst van zoo vele menschen verbod. Jonaid gefloot over dit verbodt week hier op met zynen aenhang naer Diarbek, zynde de lantfreek van Bagdad en Mosul, daer hy van den koning dier geweestens Hafan al Tawil, by anderen genoemt Azenbeck en Ufun Chafan vriendelyk ontfangen wert, die hem daarna zyn eige dochter, of zufter (want hier in verschillen de gedenkschriften) genaamt Kadja Katum, ten huwelyk gaf, by welke vrou hy dezen zoon Scheich Haidar gewonnen heeft. Naderhant ftroopten Jon aids aenhangs onder voorwending van heiligheid en yver voor hun gevoelen door geheel Gurgestan, dwingende al wie ze gevangen kregen hun toe te vallen. Dus voortrukkinge overweldigdenze ook Trebizonda, enden koning dier lantfreek omgebracht hebben de fteldenze Haidar zoon van Jonaid op den troon. Ondertuffchen had ook zyn schoonvader of zwager Hafan of Azenbek den koning Joon Xa nevens zynen zoon Acen Ali overwonnen, en omgebracht, bemagtigende aldus het grootste gedeelte van het Perfiaensche Ryk. Jonaid door de gelukkige gevolgen zyner ondernemingen

tegen die van Gurgestan aengemoedigt begaf zich met zyne aenhalingen verder op naer Schirvan, een provincie van Perzie aan de Kaspische zee: maer wert daer geheel met alle de zynen geflaggen van de inwoners, die geen goet oogh op hem hadden. Men wil dat Haidar zyn zoon ook eene dochter van Hafan of Azenbek, genaamt Alemcha, getrouw, en met eenige troepen, die hy van zynen schoonvader ontfangen, of, naer het gevoelen van anderen, zelf verzamelt hadt, geheel

Gurgestan afgelopen heeft: doch, als hy tegen Feroxhzad, koningh van Schirvan, te velde getogen was om zyns vaders doot te wreken, met zyne zonen in den flagh gebleven is, twee alleen uitgezondert, namelijk Ismael en Yar Ali, dien anderen noemen Ali Parcha. Deze werden van hunnen oom Yacob Beg na hunn vaders door gevangen genomen, doch eindelyk van Ruftam Mirza, die hem in het gebied volgde, in vryheid gestelt onder deze voorwaarden, dat ze by's vaders grafftede in het gewaadt van arme luiden zich zouden ophouden. Zy deden't, totdat Ruftam Mirza quam te iterven, wanneerze weer der van daer vloden uit vrees voor Ahmed Soltan, die in Ruftams plaats den troon beklom. Eindelyk bragt Ismael ten tyde des konings Alwand Mirza een geheel heirleger op de been, by een getrokken uit menfchen, die het gevoelen van Aly aenhangen. Met deze krygsmagt floegh hy Alwand nevens zynen zoon Morad, ook de overige koningen van Schirwan, Diyarbek, Bagdad, en anderen, overwel digende dus alle de landen van Perzie met zulk een geluk, dat hy in dat Ryk gevestigd wiert, en zyne naneven tot dezen tydt toe de kroon van Perzie dragen. Hy noemde zich Sofi, dat in het Arabisch iemand betekent, die flecht in wolfe gekleet gaet, en een yverigh Muzulman is. Met welk gewaadt Ismaël naer allen schyn zynen vorigen flaat heeft willen te kennen geven. Hy was veertien jaren oudt, als hy koningh wert, regeerde vierentwintigh jaren lang, en ging agtentdigh jaren out geworden den wegh van alle vleesch. De koningen van Perzie dan uit dit geplacht volgen elkander in deze orde.

1. Shah Ismaël Sofi regeerde 24 jaren.
2. Shah Tahmâf, of Xa Tabmas, wert van zyne gemalin, die hem eenen zoon genaamt Haidar gebaart had, vergeven, itervende in den jare na Christus geboorte 1576 in den ouderdom van 68 jaren, heb bende geregeerd 54 jaren.
3. Shah Ismaël de II, zoon van Tabmâf ftorf in den jare 1578, geregeert hebbende een jaer, en 10 maenden.
4. Shah Mohammed Chodabandah, zoon van Tabmâf, en broeder van Ismaël den II. was blind. Hy ftorf in den jare 1585, nadat hy zes of, als anderen willen, zeven jaren geregeert hadt.
5. Shah Abbas, zoon van Chodaban dah een flaatkundigh Vorft, ftorf in den jare 1629, oud geworden zynde 63 jaren, nadat hy geregeert had 45 jaren.
6. Sam Myrza, zoon van Sefi Myrza, dien zyn vader Abbas, omdat hy van het volk bemint was, vermoordt liet. Toen nu Sam Mirza

koningh wiert, noemde hy zich, uit bevel zyns grootvaders
Shah H h h

Sefi # CORNELIS de BRUINS

Sefi. Hy storf in den jare 1642, heb- bende geregeert 12 jaren. 7. Shah Abbas de II. zoon van Shah Sefi regeerde 24 jaren, en storf in den ja- re 1666. 8. Shah Selim, zoon van Abbas den II, storf in den jare 1694 op den negenden van Oogstmaent, nadat hy 28 jaren ge- regeert hadt. Hem volgde in het ge- biedt syn zoon 9. Shah Selim de II, of Soliman Huffain, de tegenwoordige Koningh van Perzie, die na zyns vaders doot in den jare 1694 het gebied aenvaerd heeft.

Hier mede zal ik het verhael der Ko- ningen van Perzie besluiten, niet twyffe- lende of de lezer zal myne beloften voor nagekomen houden, en zyn genoegen hier ontrent vinden. Nu is het tydt dat wy met onze Reisbeschryvinge voort- gaen, en onzen verderen togt tot onze aenkomst in het vaderland vervolgen.

LXX. HOOFDSTUK.

Uitgraving eener rivier. Toereding tot vertrek uit Perzie. Vertrek van Spahan. Komst tot Kasjan, Cohm, en Sau- wa. Ontmoeting van den Franschen Gezant. Beschryving der stad Kasbin. Sultanie. Komst tot Zim-gan en Ar- devil.

In deze dagen zag men een begin van den arbeit aen het uitgraven der rivier Zenderoe by de brug Alla Werdie-Chan, waer aen wel vyf of zes hondert menschen werkten. Hier toe was een getal geschikt van zeventigh duizent mannen, waer toe de Armeniers van Julfa op hunne eige kosten 6000 moesten leveren. Dit geschiedde om het water des te beter zynen doorloop te doen hebben, daer anders, gelyk voor- heen gezegd is, by wylen groote schade door de afspoeling veroorzaakt wort. Maer hoe zy't maken, de kanten, die ze met aerde of flyk ophoogen, worden door de kracht van het hooge water lichtelyk we- der afgepoelt, dewyl al deze arbeit ge- schiet zonder eenige inheijng van palen, of andere hulpmiddelen.

Op den 25 der maent February quam hier tydingh met brieven uit Taurus, dat de gemelde Gezant Michel van Confan- tinopolen daer was aangekomen, gelyk ook de voornoemde byzit van Fabre, zyn- de Michel voor eenige weken van daer naer dit Hof vertrokken met laft om haer van Erivan weder te rug over Aleppo naer Frankryk te zenden. Maer zy zyn aenkomst verfaan hebbende had zich verder op wegh begeven, en was, als gezegt is, te Taurus aengekomen, van waer hy herwaert aen gereift was. Het gemelde wyf, in bescherming genomen van den Gouverneur der plaats, begaf zich op den zelven wegh, zynde van hem begiftigt voor

onderhout met dertig Mamoedjes, bedragende ontrent twee dukaten, des daags. Men zeide dat'er nog een overgebleve François by haer was, nevens ontrent 30 personen, die in dienst

des Gouverneurs waren. Dit baerde verschille aenmerkingen en overwegingen by alle menschen, verlangende te weten hoe dit werk eindelyk zou afloopen. Maar wy zullen hier van daer na breeder spreken.

Ondertuiffen vastgesteld hebbende te vertrekken maakte ik alles tot de reize gecredet, en nam afschiet van den Engelschen Agent en verdere vrienden, zoo die in de stad, als die te Julfa waren. Ik gaf een pakket met brieven over, om te verzenden naer Batavie en Gamron, en begaf my in de woninge van ons Opperhoofd, waer in ik tot den volgenden dag bleef, nemende des middags myn afschiet van deze Heer, wiens Secunde, Dipenfier, en Affistent my uitgeleide deden buiten de stad, hebbende by zich zeven voetloopers. Wy quamen ontrent den avont binnen de karwanfera, gelegen tegen over den voorgemelden Koninglyken tuin, genaamt Koestonna. Wy deden ons avontmael by fakkellicht, dewyl de duifternis begon te vallen, met de koude spyzen, die wy met ons genomen hadden. Na den leften dronk van afschiet reden deze vrienden weder heen, en ik leide my te rust, zeer onlustig geworden door zware verkouthed, den vorigen daghekregen. Twee Armeniers, quamen des anderen daags tegens den avont by my: met welker eenen ik besloten hadt de reis naer het Vaderland te doen. Want hy was daer noch eens geweest, en verflont eenigermaten de Nederduitse spraak.

Wy zetten onze reize voort des mor- Vertrek gents ten negen uren op den tweeden dag van Spahan. # REIZEN.

van Maert, vindende in deze vlakten veele waterloopingen, daer wy door middel van kleene bruggen over reden. Wy hadden het gezicht over vele plaatfen en tuinen, en bepeurden veel waters over het lant. Ten drie uren na den middag quamen wy binnen de karwanfera tot het dorp Riek, na het afleggen van vyf mylen. De harde wint bragt veel koude by, zynde vele bergen met ineen bedekt, die op de bergen ontrent Spaan meet gefmolten waren. Ons gezelschap beftont in twaalf mannen toe paerde. Hier by waren agt laftbeeften, op welker eenige de knechts by het goetd zaten. Drie paerden had ik voor my, de overige waren voor de twee Armeniers, zynde drie of vier voetloopers by de beeften: nog twee andere Armeniers met weinigh Koopmanchap; eenen Georgian, en den meester der laftbeeften, mede Armeniers als de voetloopers. Wy hadden befloten gestadigh by dagh, en niet by nacht, te reizen, niet alleen tot meerder zekerheit, maar ook om de koude des nagts te myden. Wy begaven ons des morgents ten zeven uren weder op wegh, en kregen ten twee uren na den middag het einde dezer vlakte, daer twee karwanferaes zyn. Toen raeften wy in 't gebergte, daer wy om de beflotenheit des zelfs weinigh van ons konden zien. Voor den ondergang der zon

quamen wy binnen de karwanfera Sardaban, hebbende agt uren afgelegd. Hier moffen agt fluivers een tol voor yder laftbeeft betaald worden. Des morgens zaten wy weder op, en het gebergte door zynde raeften in 't begin der vlakte nevens des Konings tuin, ge- naamt Garf-tasjabaat. Hier zagen wy verschie de dorpen en tuinen, ook een andere groote vlakte tuffchen de wederzyds leggende bergen, die men ter rechter- hant lacht. Wy vonden het meefte water op de wegen met ys bezet. Vervolgens over gebergte trekkende quamen wy ten twee uren na den middagh binnen de kar- wanfera aan het dorp Garf, na het afleggen van vyf mylen. Deze karwanfera vonden wy vry flecht. Ten vier uren na middernacht gingen wy in de voor- noemde groote vlakte, die zeer fraai is, voort: tot dat wy ten drie uren na den middagh bleven in de karwanfera aan het dorp Boes-abae t, agt mylen gewordert zyn- de. Wy waren meeft N. West aenge- gaen, zonder eenige Luftplaets of wo- ninge te vernemen. De wegh echter is zeer goedt. Dit dorp doet zich tamelyk groots op. Wy scheidden van hier den volgenden dagh, en reden door dezelve vlakte. Deze morgen reden ons twee Mahometaensche Georgianen voorby, hebbende een gevolg vandertien of veertien perfonen by zich, alle voorzien van

schietgeweer, lanfen, schilden, bogen, en pylonen. Zy togen op naer den Kon- ningh, nemende ondertuffchen hun ver- maek met het schieten met den boogh, en het loopen der paarden, flonden by wylen ook ftel. Waerom wy een wyle tyds by elkander bleven. Kort voor den middagh fterkten wy ons hart met spy- zen, en wachtten onze laftbeefsten af. Ten twee uren quamen we te Kasjan, gelegen zes mylen van onze laatste ruft- plaats. Hier de Bafaers doorwandelen- de kocht ik verschie de flukjes zyde ftof- fen, die, gelyk ik boven gemelt heb, hier zeer fraai en met uitnemende koleu- ren gemaakt worden.

Den zevenden der maent nam de groo- te Vaften der Armeniers eenen aanvang, in welken tydt, bestaande in negenen- veertigh dagen, aen deze menschen niet geoorloft is eenigh vleesch, vilch, bo- ter, eiers, of melk te eten, al zynze ook op de reize. Het welk hun van hunnen Patriarch hoogh aenbevolen zynde, zy ook fliptelyk onderhouden, etende niet anders dan broot, rys, olie, groente en vruchten: een flechte hartfterking zeker voor reizigers, die gewoon zyn ruimer te leven. Wyn echter, dat nogh iet is, mogenze drinken.

Des anderen daags trokken wy door de zelve vlakte, waer in men aen beide de zyden veele plaatfen ziet. Dezen voor- middagh quamen de voornoemde Geor- gianen weder by ons ontrent het dorp Siefen, nemende uit onzen voorraedt ee- nige hartfterkinge. Hier hadden wy het hoogh gebergte meeft agter ons. Ten vier uren hadden wy zes mylen afgedaan, begevende ons toen in de karwanfera Ab- bi-fiferien. De andere reizigers begaven zich ook onder dak: want hier zyn ver- scheide karwanferaes. Des morgens ver- volgden wy onzen wegh met het gemel- de gezelschap voor

een groot gedeelte, ontmoetende verschieke karavanen. Vyf mylen voortgeraekt traden wy ten een uur na den middagh in de karwanfera aan het dorp Gaffum-aba. Den volgen- den dagh door dezelve vlakte rydende, hadden wy het gezicht van verschie de plaatsjes, vindende de bouluiden bezigh met het beploegen van het lant, gaen- de voor elken ploegh twee offen. Een uur na den middag leiden wy ons ne- der in de karwanfera aan de ftadt Cobm, vier mylen van onze leftte ruftplaets. Met den dagh trokken wy door dezelve vlakte, die hier meeft woeft en onbewoont is. Een uur na den middagh quamenwe ontrent eenige vervalte karwanferaes en andere gebouwen. Nog een uur voort- getogen bleven wy in de karwanfera Sjaffalaba, hebbende zes mylen gewon- nen. Voor het ryzen der zon spoedig

Vaften der Ar- meniers.

Hhh 2 wy # CORNELIS de BRUINS

wy voort door de zelve vlakte, en reden over een brug leggende over eenen waterloop, die door het lant vloeit. Toen trokken wy nogh door verscheide waterlooppingen, in welker eene door onvoorzichtigheid van 't volk twee lastbeefden vielen, waer van een het myne was. Men kreeg ze egter daer weder uit, zonder dat ze heel nat waren. Een uur voor den middagh reden wy door een sterke stroomende rivier, waer in de paarden tot den buik door 't water gingen, doch raekten alle gelukkig over; uitzeet een der Armenische dienaers, die van zyn paert, voor een gedeelte met goet beladen, af-tuimelde, toen hy de rivier byna door-wacd had. Wy verheugden ons, dat wy dezen zwaren doortogt zoo wel hadden afgelegd. Want onze paarden waren flecht, en daerom in gevaar van val-len, zoodat ik zelf myn lastbeeft by den toom leidde, vreezende dat myn goedt, zoo het omviel, nat mogt worden, hoe-wel ik twee kiftjes te Spahan met katoen en wasdoek zorgvuldigh had laten over-trekken, en daerenboven in eenen dik-ken zak naejen en inpakken. Nu hadden wy nogh verscheide andere waterlooppingen door te trekken, hebbende ondertuiffchen het gezicht van eene plaatsjes en opgefelde zwarte tenten. Ten drie uren na den middagh hadden wy zes Aenkomst mylen afgelegt, en quamen te Sauwa. te Sauwa. Deze plaats is tamelyk groot, en gelykt beter een stad dan een dorp, leggende ten deele omringt van eenen aerd'en muur. Zy heeft verscheide torens, en een fraie groote Mad-Zjid ofte Kerk, overdekt met een blaauw verglae'de koepel. Buiten vint men ook een tamelyk fraie be-graafplaats. Daer is ook veel geboomte even als een bosch, waer aen wy nu om 't faizoen geen aengenaemheit zien kon-den. Ik bragt aenkomende van de Zuit-zyde een gezicht daer van op het papier, afgete-kent.

SAUWA.

Voor dezen is het een brave stad geweest, dog nu is zy geheel vervallen, hoedanig het met veel steden in Perzie gestelt is. Verscheide karwanferaes zijn'er, tamelyk bequaem om menschen en beeften te her-bergen. Hier wort ook tol voor de goederen betaalt, te weten ontrent twaalf stuivers voor elk lastbeeft.

Uit den Tolmeeftser, die onlangs by den Koningh was geweest, verfondten wy dat de byzit van den Gezant Fabre, waer van wy nu al meer dan eens gefproken hebben, daer aengekomen, en Mahometanenfch geworden was. Hy had haar zelf gezien, en wist te zeggen dat zy een litteken by haar een oog had. Hy voeg- # REIZEN.

voegde hier by dat de spraek ging, dat ze van den Koning van Vrankryk toteen geschenk aan den Koning van Perfie gezonden was.

Hier verstondt wy dat de wegen zeer onveilig waren, en zelf binnen onze karwanfera een Georgiaens Christen was, dien op den wegh vyf mylen van hier door de rovers al zyn goedt was afgenomen. Het waren, zeide hy, tien of twaelf mannen te paert, en twee te voet, alle met schietgeweer verzien. Hy hadde zyne te flapen gelegd, hebbende ontrent zeventigh gulden aan gelt by zich gehadt. Ik en de twee Armeniers geraekt van mededogen gaven hem zoo veel, dat hy de reis verder naer Kasjan konde voortzetten. Wy namen hier twee personen te paerde met eenen brief van den Bevelhebber, dewyl hier geen foldaten waren, op dat wy in het naeft gelegen dorp vyf of zes personen mogten hebben met schietgeweer gewapent tot onze veilige hoede. Wy bleven hier, om de beeften te doen uitruften, tot den veertiden der maet, wanneer wy met het begin van den dagraet voortgingen. Ten tien uren kregen wy het einde der vlakte en het begin van 't gebergte, het welk in een uur overgedreden zynde quam wy in een andere vlakte, en ten twee uren na den middagh aan de plaats Gangb genaamt, bestaande in eene tuinen en karwanferaes. De twee mannen, die wy met ons genomen hadden, waren op ons bevel voor uit gegaan, die op ons aennaderen vyf personen, met roers en fabels gewapent, met zich bragten. Met dit gevolg trokken wy zonder vertoeven voort, komende hier ook by ons een karavane met Kamelen. Ten vyf uren leiden wy het neder binnen de karwanfera Goskaroe, agt mylen van de plaats daer wy laetst van afgetrokken waren. Des anderen daags ten zes uren trokken wy weder voort, en quamten ten tien uren in 't gebergte, daer wy veel water vonden van de fneeu, die ten deelee gfmolten was. Op den middagh waren wy de gevaerylkste plaatfen, daer de rovers zich onthouden, doorgeraekt. Hier op gaven wy het krygsvolk, dat wy met ons genomen hadden, afschiet. Twee uren na den middagh reden wy voorby de karwanfera Hoskaroe, een groot gebouw, waer in de roovers zich by wylen onthouden, en zoo'er weinigh menschen in zyn, die overvallen. Ik reed'er alleen gins en weder in, en vont het huis wilt en woest, en vol vertrekken, die ten deelee

vervallen waren. Ten vier uren quamten wy met eenen zeer harden wint binnen een kleine karwanfera tot het dorp Alla-langb, dat in vele tuinen befaat, zynde nu zes mylen voortgetogen.

volgenden dag begaven wy ons weder in dezelve vlakke, waer in veele dorpen en tuinen leggen. Dezen nagt was'er veel regen gevallen, zoodat de wegen vol water lagen. Wy moesten ook verscheidene kleine rivieren doortrekken, hebbende het hoogh gebergte met sneubedekt voor ons. Ten elf uren waren we drie mylen voortgetogen, en quamten in de karwanfera aan het dorp Abbefabath. Met den dag trokken wy nog door de zelve vlakke met harden wint en koude, zoo dat 'er veel ys in 't water was. De dorpen en tuinen in deze valleien met de rondomleggende hooge sneubergen geven geen onaengenaem gezicht aan het oog, byzonder in goet weder. Ten elf uren doorwaadden wy een breede fterk loopende rivier, daer de paarden tot den buik in 't water doorgingen. Wy raakten gelukkig over, en reden voorts door veel water, dat op het lant lagh, ook over verscheidene steene bruggen, en eenen langen fteenen fraatwegh. Wy ontmoetten eenige Karavanen met Kamelen, en reden kort aan den middagh weder door een groote rivier, vallende een der Armenische knechten met zyn lastbeeft om verre. Dogh hy wert haetigh geholpen. Hier waren wy dicht by een groote karwanfera, en reden vervolgens voor een groot gedeelte over eenen fteenen fraatwegh, waer nevens aan beide de zyden een waterloop vloeyde, staande het meeste lant onder water, behalven nader aan de stad Kasbin, daer het hooger en drooger is. Wy hadden dezen dag eenen wegh van agt groote uren af te doen, en de Zon was al drie uren onder geweest, toen wy hem afgelegd hadden: zoodat ons het licht der mane, die toen helder scheen, wel te passe quam. Aen de stad gekomen zynde reden wy nogh wel een half uur door dezelve, eer wy binnen de karwanfera geraekten; zoo dat wy veertien uren over deze dagreis bezigh geweest waren.

Des morgens quam my de tolk van den meergemelden Gezant den Heer Michel verwelkomen, dewyl het gerucht zich verspreidt had dat een Frank of Europeer in deze stad, daer zich de Gezant eenige weken had opgehouden, gekomen was. Ik gingh hem na den middag begroeten, om den plicht van beleeftheit te voldoen. Hy ontving my zeer minne-lyk, als zynde een man van groote beleeftheid. Hy was nogh jongh van jaren, en echter van zynen Koningh aan vier andere hoven gebruikt geweest, en had den oorlog in Polen bygewoont. Wy bleven een wyle tyds met groot genoegen by elkander. Hy ontdekte my het misnoegen dat hy hadt van in dit Ryk te zyn, daer hy zoo flegt onthaelt wiert; Hhh 3 # CORNELIS de BRUINS

wordende voorgegeven dat hy niet als een Gezant van den Koning zynen meester aan dit Hof gezonden was. Integendeel toonde hy dat hy de eerste was, die door de kroon van Vrankryk in dit Ryk gezonden was. Hier van, zeide hy, moffen zyne brieven en aenzienlyke geschenken, bewys genoeg zyn, als zynde klare

blyken van de waardigheid, waer mede hy vereert was. Met een vertoonde hy my de brieven en geschenken, en daer by een brief van het boven genoemde wyf bin- nzy verzoekt met hem de reize te mogen doen, om zyn linnen te wasschen, en op andere nootlykheden te passen. Zy had op deze reize zich zeer schandelyk gedragen. Evenwel was zy ten hove by den Koningh gebracht. Want men had haer aen hem niet willen overgeven, die laft had om haer geboeit naer Vrankyk te rug te zenden, of naer eich der zaken zelf te straffen. Dus was het hier met hem gefselt, en men wilde hem niet toelaten zich naer den Koning te begeven. Hy nam evenwel een opzet van in weer-wil van hun, dat 't hem beletten wilden, derwaart te gaan, en vertrokken vervolgens by nacht in flite van hier, latende alleen twee of drie personen van zyn gezin in zyn herberg. De Spraak ging dat hem twintigh mannen te paert nagezonden waren, om hem hier te doen blyven. Maer hy deswegen niet bekommert had een gevolg van ontrent tagtig menchfen by zich, en wel zoo veel geweer, dat hy een gelyk getal daer mede kon wapenen.

Wy vonden ons gedwongen drie dagen hier te blyven, omdat onze paarden te flecht waren tot het doen van de verdere reize. Wy verkogten'er dan eenige, en namen andere in de plaats.

Wat deze stad aengact, zy is gelegen in het Noorderdeel des lantschaps Ayrack, ten N. Weften der stad Spahan, in de vlakke, wel een uur van het gebergte ten Noorden af. Zy is zeer groot, vol tuinen, ook Zenaer- en andere boom. Het voornaemfte is hier de Jumma Mat-zjit, of Zondagkerk, die met een fraai blauw verglaesde groote koepel overdektis, heb-bende twee zulke torens. Zy heeft een groot voorpoortael even als wy de kerken van Spahan verbeelt hebben. Behalven deze zyn 'er nogh twee of drie andere van aenzien, de overige zyn maer gemeen. Voorts is 'er een groot koningshuis. De Chjaer-baeg is klein, en wederzyls met zenaerboomen en andere bezet. De Meydoen of het marktvelt is tamelyk groot, doch niet aenzienlyk. Hier wort alleste koop gebragt. De winkelplaatsen zyn zeer gering. De meeste huizen vallen ook flecht, en zyn al veel vervallen, gelyk de karwanferacs. In de karwanfera, waer

in wy geherbergd waren, stonden in 't mid-den vier zenaerboomen by een loopent kanael. Hier onthouden zich de Armeniers, heb-bende boven op den eenen hoek hun kapelletje om dienst te doen, dat byzon-der kleen is: zoodat men het van buiten eer voor een Duiven- of Hoenderhuis zou aenzien, dan voor eene Kerk. Hier in komen ook hunne vrouwen van buiten over de karwanfera. Men vint'er ook eenige arme Jooden. Ontrent den avont hoorden wy het speelluiden op de Nagroe-chone, of het Trommelhuis, die een luithigh geluit verwekten.

Op den 22 der maent trokken wy des morgens weder voort, en vonden in deze vlakke vele dorpen. Kort aen den mid-dagh quamen wy in't gebergte, en ten drie uren aan het dorp Kriskin,

daer wy bleven, nadat wy vyf uren gereift had-den. Des anderen daags gingen wy we-der voort, trekkende door veel water, dewyl de sneeuw nu meeft gesmolten was. Wy bepeurden verscheidene dorpen in de vlakte. Ten drie uren floegenwe ons ne-der binnen een fligte karwanfera in het dorp Corondara, gelegen zes mylen van de plaats, daer wy geruît hadden. Des an-deren daags zaten wy vroeg weder op, en zagen het meeste lant beploegt. Wy ontmoetten verscheidene karavanen. Ten vier uren trokken wy voorby de stad Sultanie, een goet uur van ons afgelegen, komende een uur daarna in de karwanfera Kara-boelag, gelegen agt mylen van onze laetste ruitplaats. In deze vlakte vingh myn jagthont een zeker diertje, dat hy nogh levende aanbragt. Ik fteegh van het paert, nam het hem af, en met my. Kort hier aen bragt hy 'er my nogh een. Op de ruitplaats gekomen nam ik het ingewant daer uit, en zette ze den volgen-den dagh daer om ze te bewaren. Zy schyn-en een foort te zyn van lantratten. Men vertelde my dat ze het lyf hielden by aer-de, en graan, als het gezaeit wordt. In deze lantsfreek zynze bekend onder den naam van Zits-jan. Zy zyn zoo groot als een Wezel of Inkhoorn, maar korter van haer en flaert. Van gedaante en koule zweemen ze naer een jong Konyn. Maar de kop is korter. De twee onderste tan-den zyn wel de helft langer dan de bo-venfte. Aen de voorfte pooten, die wat korter dan de agterfte zyn, hebbenze vier klaeutjes, met een kleener, en aan de agterfte zyn, heb-bende de gelykenifte van een hant cens aeps. Dewyl ik deze die-ren noit gezien had, tekende ik ze af, gelyk gy hier nevens ziet.

Des anderen daags ten drie uren na den Komft te middagh quamen wy binnen de stad Zin-Zingan, daer wy de karwanfera zoo flordigh en vuil vonden, dat wy aen het ander ein-de der stad ons in eene falling begaven, die # REIZEN.

die aan elk einde een verheve plaats hadt. Hier beholpen wy ons in twee partyen, en bleven 'er den volgenden dagh om het koude weder dat hagel en harden wint veroirzaakte. Deze plaets is flegte, en niets aenmerkelyx is 'er in. Den volgenden dagh begaven wy ons vroegh weder op wegh door heuvelagtige vlakten, leggen de het gebergte wederzys verder van ons af. Wy gingen veel door water, ook door eenen sterk loopenden vloet, tot tweemael toe, vallende de laetste maeleen paert met Koffiboonen geladen om verre. Op de rustplaets ftortte men, dewyl het schoon weder was, de boonen uit, en droogdeze. Op den middagh namenwe ons verblyf in het dorp Mubul, ontrent vier mylen voortgekomen zynde. Des avonts begon het 2 of 3 uren langh hart te regenen, en te waejen, dat des nachts bleef duren, dat groote koude verwekte, en ons in het huis hielt, daerwe ons had den nedergeflagen. Hoewel ik van het hoofd tot de voeten in het bontflak, had ik evenwel werx genoegh om my met twee dubbele dekens warm te houden. Ik deet daerenboven te vooren een groot vier aenfteken, terwyl anderen in kleene

hokken kropen, die zy noch naeulyx voor geld konden bekomen.

Des anderen daegs togen wy weder voort, en quam ten tien uren in 't gebergte, gef tadigh opwaert gaande. Wy ontmoetten vericheide diepten tuffchen het gebergte, daer het water zynen loop heeft, ziende nu en dan een plaetsje zich opdoen. Ten drie uren namen wy ons verblyf in het dorp Serg-Abeth, zynde vier mylen gevordert. Deze plaets was al zoo flecht als de vorige, dat ons qalyk quam, dewyl wy meeft ten Noorden aengegaan waren met harden wint en groote koude. Wy kregen evenwel noch een tamelyk goede verblyfplaets in een byzonder huis, daerwe tot den volgenden dagh bleven. Toen gingen wy voort met den zelven harden wint, en regen daer onder. Na het trekken door eenige dorpjes namen wy ons verblyf in een flechte karwanfera aan het dorp Agkant, hebbende maer vier mylen gevordert, dewyl wy meeft zachten gront, en op vele plaetfen water ge hadt hadden, ook hooge bergen over gereden waren. Des avonts voelde ik eenige koorts, veroirzaekt door de koude en den regen. Ik nam heeten wyn met fui- ker

DIERTJE ZITS-JAN. # CORNELIS de BRUINS

ker en kruit, en begaf my ter rufte, dat ik ook den volgenden dagh hervatte, dewyl wy hier, om de paerden te doen ruften, tot den laatsten der maent bleven. Toen trokken wy weder voort in den zelven wint over hoogh gebergte, en door veel water. Na den middagh ten twee uren quamen wy in't hoogh gebergte van Taurus, by de inwoners Cafelsan genaempt. Hier van is boven gesproken, en het gezigt der brug nevens de rivier Kurp vertoont. Wy trokken over deze brugh, en noch een groote freek verder door een ander vlietend water, Kurpu-koebaey genaempt. Vervolgens wat hooger in het gebergte gekomen zynde leiden wy het ten vyf uren na middagh daer neder, nu weder vier mylen genadert zynde. Hier gebruikte ik voor de eerfte maal federt twee dagen wat spyze.

Op den eerften dagh van April trokken wy den anderen bergh op, daer wy veel graven vonden der verftorvenen van de bygelege dorpen tuffchen de bergen leggen-de, en daarom onzichtbaer. Hier ontrent vint men eenige ftukken beploegt lant. Wy waren gedwongen hier eenige uren te blyven, dewyl de gelade beeften niet verder voort konden, zynde dezen morgen al een der zelve op den wegh gebleven, omdat het, schoon ledigh, niet voort te krygen was. Verscheide reizigers, en een brave karavane, die wel van geweer verzien was, ontmoetten wy hier. Nu waren wy vier mylen voortgeraekt, en bleven een uur na den middagh in het dorp Paggiesjiek. Het volk met de laft-beeften had zich in het gebergte nederge-flagen, kunnende door vermoeitheid niet verder voortkomen. Den volgenden dagh quamen zy 't gebergte af voor by ons, zynde des nagts noch een hunner paerden gestorven. Ontrent den middagh zaten wy mede weder op in schoon weder, gelyk den vorigen dagh. Ten twee uren quamen wy aan het dorp

Ries, daer zy zich nevens de huizen nedergelegt had-den. Wy bleven daer ook tot den volgenden dagh, wanneer wy weder voort reifden over op- en nedergaende bergen, en diepe klooven, daer het water door-vloeit. Voor den middagh hadden wy drie of vier dorpsjes in het gezicht. Uit een derzelve quamen eenige luiden te voet op den wegh, die ons den tol afvorder-den, waer mede wy veel hafpeling had-den. Evenwel moestmen hen met eenige Mamoedjes te vrede stellen. Kort daer aen quamen 'er drie of vier anderen te paerde, gewapent met lanfen, die het zelve begeerden, niet tegenstaande men hun zei-de dat de tol al betaelt was. Zy zeiden dat ze nergens van wiften, en dat de tol aen hun moft betaelt worden, zoo dat de Armeniers, wildenze ontflagen zyn, nogh agt of tien mamoedjes aen hun geven moesten. Van deze moeijelijkheid verloft redenwe nevens een klein lak of ftiltaan-de water, zynde hier schoon lant en meeft beploegt, ook bezet met gras, wilde spinage, en menigte van witte bloemen, die elk zes lange fimalle blaetjes hadden, waer van 'er zommi ge drie aen de waren, doch zonder reuk. Ook veel kleene blauwe Hyacinthen. Dit gaf een aengename vertooning, dewyl men daer weinigh van verneemt in deze dorre landen. Ten vyf uren quamen wy in eene kleine karwan-fera in het dorp Koere-i en, zes mylen gelegen van de gemelde rustplaets. Hier vond ik my weder zeer onpaffelyk. De Armeniers begaven zich des morgens naer de stadt: maer ik rufte met eenige knechten by myn goedt wat uit, en bleef tot den volgenden dagh. Toen trokken wy mede van daer, en quamen ten drie uren na den middagh binnen de stad Ardevil, Komft te nadat wy vyf mylen hadden afgelegd. In Ardevil, dezen nagt ftorf de Georgiana, die met ons van Spahan gereift was. Men bevent toen buiten yders vermoeden dat hy Ma-hometaensch en befnden was. Twee der Armeniers ziehelyk zynde werden beter.

In de volgende dagen ging het treuren over Huffein weder aen, waer van wy voordezen gesproken hebben. Nu was het weder geweldig ongestadigh, windigh, kout, en fomtyts regenende, en op den negenden der maent viel'er zulk een meeningte van fineeu, dat de fraten en huizen in korten tydt daer heel van bedekt waren. Des ftloekt ik gedurig vier in myn vertrek, te meer dewyl ik nogh on-paffelyk was. Wy waren genootzaakt hier te vertoeven, om ons te voegen by een groote karavane, die voor ons van Spahan afgereift, en nu hier aangekomen was: om des te zekerder door het Morganfe lant, daer het om de rovers heel onveilig is, te kunnen reizen. Veele Armeniers trokken van hier naer de stad Gilan, om van daer de Kafpische zee over te fteken naer Aftrakan. Een van hun gaf ik geld om voor my daer ter plaetse eenige ftukjes zyde stoffen te koopen, die daer zeer fraai gemaakt worden. Dieftadt wort van hier gerekent ontrent zes dag-reizen te leggen. In deze stad Ardevil wort maer een flegter foort gemaakt van half zyde en half katoen, maar vry goet naer den prys, dien men 'er voor geeft. # LXXI. HOOFDSTUK.

Vertrek van Ardevil. Onbillykheid der Tollenaaren. Ongelukkig geval van eenen Perziaan. De rivieren Kur en Aras. Komst tot Samachi. Moetwil der Perzianen. Vruchtbare lantfreek.

Wij vertrokken van hier op den zeventienden der maent naar het dorp Mierafræf, daer wy in de woning des meesters der Karavane wonder wel geherbergd werden. Den volgenden dagh, hoewel het weder niet beter was, en nogh al gestadigh sneeu viel, trokken wy twee mylen verder tot aan het dorp Sabbad-daer. Hier vonden wy een groote Karavane op den wegh, die flickerigh en vol water was. De huisveftlingh was hier byzonder flecht, dewyl de rook van het vier zynen weg nam door de deur, en wy door de meengvulde sneeu genootzaekt waren binnen te blyven. Maer op den negentienden zaten wy weder op, en reden over een groote steene brug, leggende over de rivier Kaffoe, die eenen fterken loop heeft. Hier quamen de Tollenaers alle de laftbeeften tellen, moettende voor yder vier mamoejjes betaelt worden, en voor elk paert, dat bereden wort, een. Ik had reeds voor het uityden aan de poort der stad drie mamoejjes voor het myne betaelt, en binnen de karwanfera twee voor mijn goet. Men berichte my dat het geld, dat aan deze brug betaelt wort, hun niet toe komt, maar dat ze den luiden zoo veel als ze krygen kunnen apherffen. Wy trokken nogh voorby eenige plaetsjes, en leiden ons toen neder in het velt by het dorp Koroet-Sjaey, drie mylen gevordert zynde. Des morgens voor den dagh gingen wy in sneeu en duifter weder voort, en bleven na drie mylen reizens in het velt. Des anderen daags trokken wy in beter weder over heuvelagtigh gebergte, en bleven na drie uren weder in 't velt by het dorp Barfand, vier mylen van de laetste ruffplaets af. Deze lantfreek hoort niet onder Ardevil, nochte onder het Moganfche gebiet, maar op zich zelve. Daerom moeten hier voor elk laftbeest drie Mamoodjes aan tol betaelt worden. Onze wegh was meeft N. Ooft aen. Den volgenden dagh reisden we om het flegte weder maer twee mylen voort, flaande ons neder by een loopend water, daer ons alles te koop gebragt wert uit het bygelegen dorp Baesje-Zaboran. Hier neemt het lant Mogan zynen aenvangh. Het volk van alle de hier leggende dorpen is Neft van Dieven.

Den volgenden dagh reden wy door de fterk loopende rivier Balbaroe, en een groote streek langs de zelve. Toen moften wy'er ten tweede maele door, daer ze evenwel veel fmaller was. Wy lieten ze toen ter regter syde leggen. Hier vonden wy in 't rond meeningte van tenten en vee. Ook had zich een karavane van Samachi naer Spahan willende hier nedergeflagen, waer by wy ons voegden, na dat wy nu twee mylen voortgeraekt waren. Wy lieten de beeften hier in het velt loopen om gras te eten, daer dit lant geheel mede bezet is, dat luigh om te zien was, dewyl het in de streken van Perfie niet veel voorkomt. Men zagh het alom bezet met kleine geele, witte, en paerde bloemtjes. Den volgenden dagh deze zondag hielden de Armeniers hier hun Paeschfeet met een schoon jong lam, daer toe met voordagt gekogt. Den volgenden dag gingen wy weder op wegh, en de karavane vertrok

ook voort naer Spahan in gewencht weer. Wy reden gestadigh door de groene vallei, maar vonden flecht water, toen wy drie mylen verder waren.

Den volgenden dagh had een der Perzianfche Koopluiden het ongeluk van met zyn paert te vallen, waer door de ribben in zyn lyf gebroken werden. Hy was aenftonts buiten verfant en spraek. Een van 't gezelschap nam hem in de armen op zyn paert, om hem te voeren tot de naefte ruffplaets, waer mede nogh twee uren heen liepen, wanneer we drie mylen gevordert waren, zonder dat we dien dagh menschen of beesten zagen, of eenige eetwaren konden bekomen. Men zocht middlerwyls den gequetsten, zoo veel mogelijk was, te helpen, dat inzonderheid geschieden moft met de mummy, waer van wy hier voor gesproken hebben, en waer van ik alleen maar ver zien was. Men gaf hem hier van zoo veel als noodigh was met verse boter gemengt in. Maar men kon genoegh zien dat 'er niet veel werking van komen, en hy het niet langh maken zou. # CORNELIS de BRUINS

ftorf ook des nagts. Toen voerden ze hem weder te rugh naer Ardevil om hem daer te begraven.

Als wy den 27 der maent twee mylen voortgetogen waren, bleven wy weder in 't velt. Het was schoon weder, waer door wy het gezicht genoten der bergen van Schirwan. Des morgens vroeg gin- gen wy weder voort, en quamen ten agt uren aan de rivieren Kur en Aras. Wy leiden ons neder ter plaetse, daer deze stroomen zich met elkander vereenigen. Ik vond hier het heel anders gefelt dan voor dezen. Want te voren was deze plaats met hoogh niet bezet, en nu was alles effen en vlak. Den ganchen dagh bragten wy door met al het goedt over te voeren even als voor dezen, waer toe het schoon weder ons zeer dienstig was. Den 29 vervolgden wy onzen wegh een goedt fluk langs de rivier ten Noorden, en daer na met eenige kromte naer 't Oof-ten. De lantfreek was hier, als ik van de andere zyde gezegt heb. Wy floegen ons voor den avont in het velt neder zon- der water te vinden. Des morgens den laatsten der maent togen wy weder voort, en vonden nu in het hoog gebergte ko-mende goet water, dat onder den gront doervloeit, zoo dat men het als uit den mont der rotfe ontfangt. Een uur voor den ondergangh der Zon quamen wy bin-nen Samachi. Hier begroette ik een Rus-fisch heer, genaemt Bories Fedowits, dien ik voor dezen als Aftrakan, daer hy kolo-nel was, gekent had, en die nu in deze stad lagh als ConfuL zyner Czaerfe Ma-jesteit. Hy ontving my met veel beleef-tiheit, en ik had syn gunst van doen, de-wyl ik gaerne met hem myne reize wilde voortzetten, dewyl hy naer Viefawaey en Aftrakan te reizen had.

Op zekeren avont gebeurde hier dat Moedtwil eenige Perfianen grooten moetwil bedre- ven binnen de woninge der Vaderen Jefuiten, vallende in hun klooster, om hen van kant te helpen. Maer 't alle geluk quam een der Jefuiten, die te gelyk een arts en by hen wel bekend was, t'huis. Dees bragt met goede woorden zoo veel te

weegh, dat zy zich naer huis begaven. Echter quamen zy ten tweedenmale aan-zetten, doch zonder verder vervolgh. Dusdanige dattelheden geschieden hier nu dagelyx: waer van alleen oirzaak is de tegenwoordige Gouverneur, een man overgegeven aen de welluften, die zich met zyne aanhangers in den drank te buiten gaat, latende verluiden dat de Ko-ning vryheit verleent heeft van wyn te mogen drinken. Zoodat het gemeene volk zich ook tot deze onmatigheid over-geeft, en hier door zoo veele quade stukken aenregt, dat voor de vremdelin-gen niet mogelyk is de straten te gebrui-ken, ten zy ze begeren dat men hun met steenen naer 't hooft werpe. Om dit ge-vaer te myden hield ik my in huis, daer ik zelf naculyx veilig was, dewyl'er et-telyke malen met steenen tegen gegooid wert. Al dit quaet, zeg ik, ontflaet uit de handeling des Stadtvogts, die geen verftant hebbende tot het oeffenen van zulk een bewint niemant, die beledigt is, recht doet, en daerom niet meer dan een kint geacht wort : daer in tegendeel de laatst overlede Gouverneur, toen ik daer door trok, met alle ontzaghevreeft wiert, als zynde een man die misdadigen naer hunne verdiensten met de doot strate. Veel doet hier ook toe, dat de krygs-knechten hunne foldye niet op den be-hoorlyken tydt ontfangen, hier door aengezet om tot moetwilligheden uit te spat-ten. Dit worden zelfs de Moskovites, die hier zyn, gewaer, wordende niet ge-handelt, zoo als behoorlyk was. Hier door is wel gebeurt dat iemand van dit volk hun voor oogen stelde, hoe na hun de Czaer was, en hoe licht hy eens in hun lant zou kunnen vallen. Maer zy gaven tot antwoord, dat zy zulk wel mogten lyden, en geloofden beter onder de rege-ring van dien vorst te zullen syn, dan onder het bestier van Perfie, dewyl zy wel afnamen dat de inwoners van Mos-kovie en Ruflant beter dan zy wierden gehandelt. Zy wilden dan, zeiden ze, als de Ruffen quamen, hun geweer niet eens opnemen, maar hun zonder toeven de stad in handen geven. Ja zy baden Mahometh hunnen Profeet, dat dit maer eens geschieden mogt. My deze wanor-de hier gepleegt, en den fiaat der flordi-ge regeringe overdenkende, dunkt zeker dat eene kans te wagen op deze lantfreek voor zyne Czaerfe Majesteit der moeite wel waardigh syn zou. Want het geweit is niet van de geringfte in Perfie, dewyl de voornaemste inkomften aan de-zen kant vallen, die door de rivier Aras van de andere lantfreaken afgescheiden is. Zeker de merkelyke inkomften van zyde van Gilan, van katoen, van Safraen, en wat des meer is, zyn genoegh bekend. Wyders geeft dit lant schoone Wynen, witte en roode, waer van de eerste wel fterk, maer, als hy met water gemengt wort, zeer goetd is. Vruchten heeft men'er ook van alle foorten, schoone ap-pels, peren, kaftanjes, en diergelyke bare lant-freek. Inzonderheid is dit geweit, daer het zich uitstrekt naer den kant der Geor-gianen, byzonder schoon en vruchtbaer. Maer geen volk is'er om het te bebouwen. Overvloedt is'er ook van paarden, en dieren, die tot de levensmiddelen be-hooren, offen, schapen, en wilt gevo-gelte by meenigte. Voorts veel rys en koorn, en daerom ook schoon broot. Hier by

Komft te Samachi.

Slappe tucht. # REIZEN.

by is'er een schoone haven voor de schepen tot de stad Baggou. Die hier dan het opperbewint hebben, zyn genoegh in flaet om zich in weinige jaren te verryken. Het zoude myns oordeels een schoone parel aan de kroon zyner Czaerfe Majesteit zyn, en niemand beter paffen in het bezit hier van te zyn, dewyl deze Vorst hier naeft aan grenzende de beste gelegenheid daer toe heeft, en zyne onderdanen, als hier handel dryvende, den staet des lants kennen, dat, zoo ik my niet bedriege, met een kleine macht van volks in te nemen en te behouden was, als men maer eenige fterkten opwierp tot veiligheid des bezitters.

Nu bereidde ik alles tot de verdere reize om met den ConfuL, die myn verzoek toegestaen had, te vertrekken. Myne brieven, die ik naer Spahan te zenden had, gaf ik aan den Jefuit, van wien ik even gesproken heb, over. Want deze Vader toonde my veel bewys van beleefdheid, en quam my dagelyx uit vriendschap bezoeken. Hierom beklagde ik hem en zyne medegenoten te meer. Want deze luiden zeker leven hier in zeer groote onveiligheid, altydt in vreeze dat door de ongebondenheyt van 't graeu hun eenigh ongeluk wedervaren zal.

LXXII. HOOFDSTUK.

Vertrek van Samachi. Komst tot Niefawaey. Vertrek van Niefawaey, en komst tot Aftrakan.

I K verliet deze stad den 24 dezer maent tegens den avont, nadat de ConfuL met alle de Ruffen reeds voor af gegaan was, en zich nedergeleggen hadt tusschen de bergen, ter zyde van den gemeenen wegh af, een uur van de stad. De zon was pas onder, toen ik my by hen voegde. Veele andere partijen van Armeniers en Indianen ont-

hielden zich dicht aan den gemeenen weg. Wy trokken des anderen daags vroegh voort, rydende ten negen uren nevens een overbylffel van een vervallen gebouw, dat ik geloofde een grafplaats geweest te zyn, dewyl'er vele fraeje, doch verbroke zarken om flonden, en eene gemeene daer ontrent lagen. Een weinigh van daer reden wy door een rivier, en verscheide waterloopingen. Het gebergte is groen en aengenaem bezet met meeninge van kleine wilde bloemen en kruiden. Ons by eene der waterloopingen wat opgehouden hebbende reden wy eenige reizen tusschen de bergen door de rivier. Ten agt uren flo-gen wy ons neder benevens een rivier, by een krepelbofch. Des anderen daags begaven wy ons weder op wegh, rydende een groot fluk langs de rivier, van waer wy in bergen quamen, die meest in bosch beftaen. Toen gingen wy weder door de rivier, en leiden ons ten zeven uren daer by neder. Hier vonden wy vele beeft-en en opgeflagene hutten. Des morgens onze reis voortzettende quamen wy na weinigh tyds in de vlakte der Kaspifche zee, daer zich meeninge van dorpjes, tenten, en beeft-en in het groen vertoonde. Veel bezacht lant was hier ook, dog om de laegte ook veel water, daer we telkens moltten doorryden. De Ruffen hadden zonder de laatbeeft-en eenen anderen wegh genomen. Ten zeven uren kregen wy tusschen de zanthuvels het gezicht der genoemde zee. Wy hielden de binnen-zyde des lants tot by den avont, rydende toen de zeftrant langs, dewyl wy een inham daer van, die in het lant loopt, doortrekken moesten. Hier vond ik meeninge van toetsteen in het zant, waer van ik 'er eene met my nam. Ten tien uren quam en wy te Niefawaey aen. De Ruffen hadden zich van de ftrant af nedergeflag-en, nevens welke ik ook myn plaats nam. Hier lagen zes Ruffische vaertui-gen gereedt. Veele tenten flonden 'er ook langs de ftrant, waer onder een gedeelte van het goedt der Koopluiden lag, en het overige onder dekkleden voor den regen bewaert wert. Op de plaats, daer wy ons verbyf hielden, was een houte huis, opgesteld door de Ruffen, die hier

overwinteren. Het overige beftont in tents. Ik bragt 'er het gezicht van op het papier, gelyk het zich op de volgende bladzzyde vertoont. Twee of drie dagen daer na braken de Ruffen het geen ze hier opgetelt hadden weder af. Toen begaven wy ons naar den zee Kant, die hier maer een vierde deel van een uur was. Hier begon men de goederen in te schepen. Maar door het fterk waegen van den Oosten wint ftloof het zant zoo verwaerylk, dat men hier eeneige dagen uititel mede nemen moft. Van dit ongemak, door het zant veroirzaekt, hebben wy boven in de befchryvinge deze gewef.

Iii 2 # CORNELIS de BRUINS

Gezicht te Niesawaey.

weften gefproken. Deze goederen befonden meest in zyde en rys. Terwyl wy hier dus draelden, tekende ik de gelegenheid dezer straat van de Z. Ooftzyde, gelyk het getal van 240 aenwyft. Ik voegde'er by de tenten en eenige opstelfels van hoogh riet, nevens de touwen, waer mede de vaertuigen op de frant valt gemaakt, en, als het noodigh is, op het lant gewonden worden.

Den agtsten der maent Juny was al het goet ingescheept. Het kleenste vaertuigh ook vertrok naar Aftrakan. Nu quam hier ontrènt een ander van Tirck of Tarku ten anker. Hier zagen wy twee vaertuigen aenkommen van Aftrakan. Ontrent den avont begaf ik my aanboort van het grootste vaertuigh, waer mede de Conful met de Ruffen gezint was over te schepen, nevens nogh drie of vier Armeniers. Des morgens daer een tekende ik het gezicht van Niesawaey op de zee in het vaertuig leggende ten N. Oosten van de frant. Gy ziet deze afbeelding op No. 241. met het hoogh gebergte, dat altydt met sneeu bedekt is, daer achter. Op den middagh quam een der twee gemelde vaertuigen van Aftrakan hier ten anker, en deed drie schoten. Ten twee uren quam de Conful met het volk, dat

hy by zich hadt, ook een boort, wanneer wy nevens de drie andere vaertuigen onder zeil gingen. Wy hadden op ons

schip 80. menschen, en daer onder dertig matrozen. De overige waren reizigers. Met den avont gingen we om de flitse op anker leggen. Des morgens dreven we den ganfchen dag door de flitse, en raekten met den avont voor de stad Derbent, gerekt vijf uren van Niesawaey, doch zoo verre daer af in zee dat wy de stad niet konden bekennen. Des nagts hielden wy onzen koers ten Noorden aan. Met den morgenfont zagen wy geen lant meer. Na den middagh kregen wy door den Noorder tegenwint het lant van Tirck in't gezicht: waerom wy het ten anker leiden op dertigh vademmen waters tot den veertiende der maent. Toen raekten wy met eenen Oosten wint onder zeil, maer des avonts door het omkeeren des zelve weder ten anker tot den 16 der maent, wanneer wy weder met een brave koelte uit den Westen voortzeilden tot den volgenden dagh. Toen dwongh ons de tegenwint weder te ankeren op 24 vademmen waters. Den 18 met den opgang der zon was de wind Oost Noortoof, en het weder schoon, zoodat wy weder voortzeilden. Ontrent den avont vonden wy tien vademmen waters, des nagts 9 en 8, des morgens 7 en 6, en ontrent den middagh vier. Hier wert het water witter, en zoo zout niet. By ons quam hier een vaertuigh van Aftrakan, den wil hebbende naar Niesawaey, ten anker. De Con- # NIESAWAEY.

The first illustration depicts a coastal scene at Niesawaey, where several boats are anchored near the shore. On land, there is a camp with tents and a structure emitting smoke from a fire. Several figures are visible: some are seated or standing near the fire, while others appear to be engaged in activities along the beach. In the background, more people can be seen walking toward or away from the water's edge.

The second illustration shows a broader view of Niesawaey, featuring a large body of water with several boats navigating it. A prominent sailboat is positioned near the foreground, while smaller vessels are scattered across the water. The distant

shoreline is lined with trees and low-lying structures, set against a backdrop of rolling hills or mountains under an overcast sky. # REIZEN.

Conful deet door een feinschoot het volk daer van met de boot aan ons boort komen, en het hebbende hooren spreken weder vertrekken. Ten vier uren geraekten wy zoodanigh in het zoet water, dat wy het dronken, en zeer aengenaem van fmaek bevonden, dat ons byzonder wel te paffe quam, dewyl het water, dat wy in hadden, reets begon te flinken, en daerenboven schaers te worden, zoo dat het fchrael voor yder wert uitgedeelt. Nu vonden wy voor den avont drie en een half vademmen waters. Na het ondergaan der zon viel ons de wind tegen, zoodat we het anker uitwierpen op tien palmen, gaen-de het vaertuigh 8 palmen diep. Door dezen tegenwindt, waer naer het water dezer zee zynen loop neemt, gebeurde het dat wy fomtyts aan den gront raekten. En dus bleven wy leggen tot den 21, gaende toen ten 3 uren na den middagh weder onder zeil met eenen O.N.Ooften windt. Met den avont liep de wind weer om, en het wert ftill, zoodat wy op de ondiepten bleven leggen, hebbende des nagts en de twee of drie volgende dagen eenen harden Noordelyken windt. De Conful zond onze roeischuit naar het ander vaertuig, dat ons op zee fteeds bygebleven was, met orde om ze naer Aftrakan te zenden, opdat wy, de wind niet gunftiger wordende, door andere vaertuigen zouden afgehakt worden. Nu krengen wy den wind zeer hart uit den Weften, en kort daer aan donder en regen. Hier hadden wy maer agt palmen waters.

Op den 27 ten drie uren na den middagh ontdekten wy drie vaertuigen, die wy voor roofschepen aenzagen: zoo dat wy gereetschap maeckten om ons te verweren. Wy hadden twee metale flukken, eenige byzonder groote vierroers, en ander geweer. Zy naderden vaft, dewylze fterk aenroeiden. Wy zonden een kogel naer het eene, waer op het terf tont wendde, dogh kort daer aan weder naderde. Men schoot nogh eens, en als men hun toeriep van waerze quamen, was 't antwoord, van Aftrakan. Hier door bevonden wy dat het de barken waren, die wy zelfs ontboden hadden, waer op de vrees van ons hart freek, en de zorg in blyfchap veranderde, te meer omdat zy ons ververfching van bier en andere nootlykheden toebagten. Onze vrees was evenwel niet heel ongegront geweest, dewyl de roovers dikwyls hunnen buit op deze zeekonden, een ftout en moedigh volk, dat van alles wel verzieen is. Het argfle van hun is dat zy zich niet te vreden houden met de goederen, maar ook meening maal de luiden, die ze op de vaertuigen vinden, ombrengen. Deze rovers komen uit het gebergte, en zyn al meet Samgalen, waer onder zich ook mengen

eenige rebellen, die van de Ruffen wechgekoopen zijn.

Op den 30 der maent ligten wy met eenen Z. Weftenwint het anker, en namen den koers Zuidelyk aan, hebbende hier agt palmen waters. De wint ons weder tegenvallende nootzaekte ons op anker te blyven leggen. Hier vonden wy des nagts weder de oude plaeg van de muggen, waer tegen elk zyn muggenet Laftige muggen.

Den tweeden met begaf ik my ten agt uren van boort met een kleene bark, die ik alleen nam, om des te meer gemak te hebben, ten deele om niet langer te wagen naer den goeden windt, ten deele ook omdat alle de montkoft, hoe wel ik my ook verzieen had, op was. Wy roeiden en zeilden met hulp des winds N. en N. ten Zuiden aan, hebbende 7, 6, en 5 palmen waters. Een uur na den middagh kregen wy het lant N.N. Weft in't gezicht. Eerst vertoonde zich een roffe lange lage bergh, en twee zulke andere verder ten Weften. De vierde was nogh verder, zoodatze alle vry verre van een leggen. Deze zyn de vier Roode bergen, Roode die wy in onze heenreis genoemt hebben.bergen.

Hier by doet zich een lager lant op, dat om dien kant der Kaspische zee naer Per-fie strekt.

Als men binnen de golf of inham komt, wort het goet, dat men by zich heeft, van het volk, dat op een bark daer on-trent legt, bezichtigt. Het lant hier om heen is geheel met biesen of hoogh riet bezet. Hier bleven wy een gedeelte van den nagt door flitte op anker.

Den derden der maent ten agt uren quamen wy aan een Viffchery, daer ander-mael het goet bezichtigt wert: op den middagh nogh aan een tweede Viffchery, die voor het grootste gedeelte in 't water flondt, zoodat men weinigh lant kon be-treden. Evenwel deed ik daer myn mid-dagmael met een goede zoode. Ten vier uren quamen wy aan een derde Viffchery, en bleven des nagts door flitte en har-den tegentroom ten anker. Den 4 der maent gingen we des morgens vroeg weer voort, ziende overall het lant onder water, dat nu by uitnemelhheid hoogh was, waer door vele tenten der Tartaren ten deele in het water flondten. Dus quamen wy allengs tientien uren tot Aftrakan, daer ik aenftonts den Gouverneur der plaats, Knees Peter Iwanits Gawans-ke, een braef en verftandigh heer, die over 20 jaren hier nogh eens Gouverneur geweest is, ging begroeten, en myne brieven van voortchryven vertoonen. Hy de brieven gelezen hebbende bewellekom-de my minnelyk met aanbodt van zynen dienft ontrent alles wat ik mogt van noo-den hebben, zoo langh als ik hier tebly-ven

Roovers.

Komft te Aftrakan.

Begroeting des Gouverneurs. # CORNELIS de BRUINS

ven hadt. Ik antwoordde met dankzegging dat ik vergenoegt was met zyne gunft, en alleen verzogt huisvestingh in een byzonder huis, daer ik meer gemak dan in de karwanen mogt hebben. Hy gaf my hier op eenera tolk nevens eenen zyner dienaren mede, die met my de stad ingingen, en een verblyfplaets tot myn genoegen vonden.

Den elfden quam ons vaertuigh voor de stadt. De Gouverneur stelde orde dat myn goedt, zonder bezichtigt te worden, in myn herberg gebracht werd. Ik vond hier in deze wederkomst nu geen en myner vorige goede vrienden. Want die waren in de beroerten, voorgevallen in Augustus des jaers 1705, door de oproerige frelven of foldaten omgebracht, die den Gouverneur Timafe Ivanewits Urfofskie, en den Kolonel de Wigne in het zelve bederf brokten. Alleen drie of vier waren tot hun geluk weinig dagen te voren naer Moskow vertrokken, namelyk de zoon des Gouverneurs met syn Gemalin, de Conful, van wien ik gesproken heb, de Kapitein Wagenar, en zeker wontheeler, zynde alle andere Duitse met vrouwen en kinderen, met alle die eenigzins van hun afhingen, jammerlyk omgebracht. Sedert heeft syn Czaerfe Majesteit krygsvolk naer Astrakan gezonden, en hier door de frelven altemael doen by den hals grypen, en voor 't meefte geheelde met de doot straffen, en nevens hen veele, die hun aenhingen. De goede Godt zy gedankt, dat ik toen van daer gescheiden, en reets in Perfie was. De Gemalin des Gouverneurs was nogh van de woedende meeningte verschoont en in 't leven gehouden. Maer haer ongelukkig lot verzele haar op de reize naer Moskow. Want op de rivier Wolga quam het vaertuig, waer op zy zich gescheept had, te verbranden, waer door ze alles, wat ze had, verloor, en dus berooft te Moskōw quam, daer ze niet lang daerna overleed.

Op myn wederkomst vond ik hier veertien smakken by elkander in den grontleggen, schendigh verwaarloof door den boven gemelten Kapitein Meier, die ook in de beroerte omgebracht is. Vyf andere smakken waren reets door het beftier van den Commandeur Laurens vander Burgh, man van groote bequaemheit, tot den dienst zyner Majesteit, voor drie maenden hier aengekomen. Deze had hy met veel moeite uit den gront doen lichten, en in stadt brengen van de Kaspische zee te kunnen bewaren. Tot het lichten der andere wert dagelyx gearbeit, maar tot nu toe maer door zo mannen, waer van de helft wel ziek was. Voor de stad lagen ook drie zulke smakken in den gront, vyf andere ook verder van de stadt af op dezelve wyze.

Nu quamen hier dagelyx meer Hollanders in dienst zyner Majesteit aan, en daer waren 'er nogh meer op wegh. Hier verflond ik met droefheid dat de Engelsche Edelman, genaamt Maeynard, wien ik in de beschryvinge myns verblyfs te Zjie-raes

gesproken heb, in deze stad blind, en zoo krepel geworden was, dat hy zich van krucken moest bedienen, en in dien stadt de reize naer zyn vaderland aengenomen hadt.

Terwyl ik in deze herberge was, gebeurde het dat de vrouw van den huize, die haer kamer dicht over de myne hadt, van eenen zoon verlostte, zonder dat ik en myn gezelschap daer het minste van gemerkt hadden. Alleen hadden wy vele vrouwen zien binnenkomen, die de dronkenchap uit den brandewyn quamen halen. Maer dat was meer geschiet: zoo dat ik maer in die meening was, datze bezoek naer gewoonte hadt. Toen myn gezelschap gescheiden was, verflont ik wat 'er omgegaan was. Ondertuffchen quam de man, een schryver in de Kansfary, t'huys, dien ik beschoonk met eenige Perfaensche vruchten, als Piftatsjes, Dadels, en Amandelen ten behoeve der vrouwen. Den zelven avont begonnen de vrouwen voor het bedt der kraemvrou holder op te zingen op een wyze, die my dagt dat naer den geestelyken kant helde. Ik noit iets diergelyx by vrouwen, die in dezen stadt waren, gehoord hebbende, vraegde mynen dienaer, die de Russische taal verflont, waerom de vrouwen dus zongen. Hy antwoordde, omdat ze dronken zyn. Ik hervraagde of hy niet verflont hoedanigh een gezangh het was: waarop hy my te kennen gaf dat het was op de geboorte van het kindt. Des anderen daags voor den avont t'huys komende vond ik de kraemvrou beneden in de opene lucht alleen zitten, hebbende het kindeken voor zich in een wiegie hangen. Den tweeden dagh beschoonk zy op de benedenplaets der vrouwen, dienende haer zelf den brandewyn voor, waer van zy ook haer deel nam. Ik had hier van wel veel hooren zeggen, maar noit iets dergelyx gezien.

By avontuur uitgaande vond ik hier op Vremde de markt eenen vogel, by de Ruffen genaamt Babbe, by ons Waterbaler. Voordezen had ik 'er hier, daerna ook te Spanhan in Perfie, naer gezogt, maer dien niet kunnen vinden. Ik gaf hem verflchen vich, maer hy wilde niets nuttigen, werpende het telkens weder van zich. Men kon hem niet wel met den hals over ende aan het staan krygen: maar hy bleef ge- stadigh zitten met den hals ingetrokken, Afgete- als of hy fliep. Ik tekende hem in deze kent. gestalte af, zoo als hy hier vertoont wort.

Hy

Zeltzaam gedragh eener kraemvrou.

Schepen verwaer-looft. # REIZEN.

DE VOGEL BABBE.

Hy was nogh jongh, nocte had zynen volkomen wasdom, schoon hy reets wel drie- of viermael grooter dan een gans was. Het lichaem en kleur zwemen daer ook naer. De bek is een voet en

drie duimen langh, en byna anderhalf duim breed. Aen het einde daer van is een kleine gele kromte, even als de Papegaisbek. Aen het einde van den onderbek neemt de waterzak zyn begin, loopende vervolgens onder voorby den hals aen den hals. Deze zak is zoo groot, dat deze vogels meer dan twee pooten waters daer in kunnen bergen. De pooten zyn kort, en onder plat en breed, aen welker einde vier kleene klaeutjes zyn. Ik dit beeft gekogt hebbende sleet'er den kop met een ge deelte van den hals af, latende den krop of waterzak daer aen om hem te behouden. Ik zette hem dusdanigh op, als gy hier by ziet.

Terwyl ik hier was, ontfont'er verscheide malen brant, doch meeft buiten de flatd by de Tartaren, die in korten tydt daer tegen in de were waren. Ik hebbe van deze volkeren reeds gesproken, doch zal'er deze byzonderheid, die federt tot myne kenniffe gekomen is, nogh byvoegen.

In den jare 1246 wert Keyne, genaemt Gog-Cham, dat is Koning of Keizer, aen-Keizer genomen voor Oppersten van alle de Tartaren, die zich zelven ook Mongolen noemen. Deze Keizer en zyne nazaten noemden zich doorgaens in hunne brieven de kracht Gods, Keizer der geheele werelt. Op hun zegel stonden in't ronde deze woorden: EEN GODT IN DEN HEMEL, EEN CUYNE CHOM OP AERDE, GODTS KRACHT EN HET ZEGEL VAN DEN KEIZER VOOR ALLE MENSCHEN. Zy hadden altydt vyf legers geredd om daer mede alle de geenen, die zich niet gewilligh onder hunne gehoorzaamheid begaven, te dwingen. Deze eerste Keizer had op de grenzen van Per- fie den Vorst Bajotnnoy, die alle de landen der Christenen en Saracenen tot aan de Middellantsche zee, en Antochie, en die nogh twee dagge verder leggen, vermeerft heeft, hebbende dus van Per-fie af tot daer toe veertien koningkryken ingenomen. Bajot was zyn eigen naam, Noy die van zyn waerdigheid.

De Tartaren hebben noit grooter Vorst Naemhaftigheid dan Batbii. Zyn leger beftont uit zesmael hondert duizent koppen, te weten hondert en zeftigh duizent Tartaren, Keizers, en vierhondert vyftigh duizent Christenen, # CORNELIS de BRUINS

nen, en andere ongeloovige foldaten. Dus had die Chom altydt vyf legers, waarvan het getal der foldaten niet op te rekenen was. Dit lant naer het Oosten leggende wordt Mongal genoemd, weler bewoont van vierderlei volkeren, de groote Mongalen, of Moals, Saniongal of wateragtige Mongalen, die ook Tartaren genaamd worden naar een rivier genaamt Tartar, die door hun lant loopt. De derde foort heette Merkat, de laatste Metrit. Deze vier natien waren van eenerlei gestalte, en hadden eene manier van leven en spraak, alle ondercheiden door byzondere Vorsten, Hoofden, en lantschappen. Men gewaegt ook van zekeren Gingis in het lant van Jeka Mongal.

1. HOOFSTUK.

Vertrek van Aftrakan. Schipbreuk op de Wolga. Tartarische rovers. Komst tot 't Zenogar en Zaritsa. Ontmoeting des Gouverneurs van Aftrakan. Aankomst te Saratof.

De tydt van hier van daen te scheiden gekomen, en het befluit door my en een Georgiansch Heer, die gezant aan den Koningh van Polen geweest zynde nu ook weder derwaart flont te keeren, om famen de reis naer Moskou voort te zetten, verzogten wy van den Gouverneur een vaertuigh te mogen hebben, dat ons kon overvoeren tot de stad Saratof, nevens vrygelebrieven, die krachtig genoeg waren om vervolgens van die stad wa gens en paarden tot de reize te krygen. Deze Heer flont my drie wagens toe, en den Gezant zoo veele als hy zou noodigh hebben. Deze brieven kregen wy den negentienden dezer maent, en vonden daar op het volk met het vaertuig gereedt. Wy namen hier op den volgenden dagh met dankzegging affiche van den Gouverneur, en begaven ons na den middagh t'fcheep. Onder zeil geraekt leiden wy het aan d'andere zyde der rivier tegen over de stad ten anker, om nogh twee of drie mannen van het agtergebleven scheeps volk in te wachten. Deze quamen ons voor den avont by. Wy raekten voort getrokken met delyn een goeteinde weegs voort, en leiden het des nagts op anker. Des anderen daags gingen wy weder, geholpen door de lyn en boomenvoort, wordende het zeil ten agt uren met eenen sterken Oostenwint opgehaelt. Maar het vaertuigh flingerde zoo geweldig over en weder, dan over de eene, dan over de andere zyde, dat wy het gevaer om te flaen voor oogen zagen. Men begon nu te spreken van een ander vaertuigh te gaan halen, of dit zelve, als we wat verder zouden gekomen zyn, met meerder ballaft te verzien: maar geen befluit wert 'er genomen of tot het eene of tot het andere. Ook schortte het aen't maexel van het schip. Myn raed was dan het schip

aan lant te zetten, dewyl anders geschapen flont dat wy een ongeluk zouden hebben af te wachten. Ons gezelschap beflont ontrent in dertigh personen, waer by twee paarden waren van den Gezant: en 't vaertuigh was byzonder klein. In deze vreeze begonnen wy vaft veel water in te krygen. Ondertusschen geraekten wy ontrent den middagh by de krui tmakery Seliter Gorod genaamt, daer wel eer de oude stad Aftrakan geftan heeft, gelegen ontrent zeven of agt wurften van het tegenwoordige. Eer wy 't hier aan een goede plaat konden zetten, was'eral zoo veel water in 't schip, dat het meeste goedt al nat wierde. Wy deden derhalven zoo veel als mogelyk was om maar aan den gront te komen, om ons zelf en het goed voor verdere schade te bevryden. Dit werd werkt door het volk, dat hierom in 't water sprong, met hulp onzer twee kleeneroefschuiten. Middelwyl liep het schip zoo vol water, dat het meeste goedt daer heel nat uit quam. Myn eerste zorg was voor twee myner kaffen, daer alle myne papieren en beste goederen in waren. Den voorraedt van fpys en andere

kleenigheden moest ik verlaten. De twee paarden sprongen, toen het vaertuigh geheel op de eene zyde viel, zonder eenige moeite daer zelfs uit in de rivier, als of ze zelfs reets in 't water staande het gevaar begrepen hadden, en zich redden wilden. Hier liepen twee groote uren mede door, wanneer het vaertuigh vol water op den gront bleef zitten, en wy op frand werk vonden om elk ons goed te droogen. Wy dankten Godt dat wy 'er tot zoo goeden koop afquamen. Want zoo wy in het midden der rivier waren omgeflagen geweest, geen mensch was 'er afgekomen, dewyl het water zeer fterk zynen loop heeft, en de rivier hier zeer breed is; zoodat het schip aenftonts zou # REIZEN.

zou gezonken hebben. In dezen staat befloten wy den opziener en bezorger, door den Gouverneur aan den Ambassadeur op de reis mede gegeven, benevens zynen tolk naer Afrikaan te zenden met eene onzer roeischuiten, om den Gouverneur kennis te geven van ons ongeluk, en een ander vaertuigh van hem te verzoeken. Maar dewyl de wint niet afnam, moest dit uitstel lyden tot den volgenden dagh. Zy gingen dan ten zes uren heen, en met hun ging ook myn dienaer om nieuwen montkofft te koopen, en eenen brief te brengen aan den Commandeur Vander Burgh, waer by ik hem van het gebeurde kennis gaf, en verzogt den Gouverneur te bidden dat hy my wilde toeflaen, indien 'er binnen weinig dagen geen ander vaertuigh kon gezonden worden, met de eerste gelegenheid, die op een andere wys mogt voorkomen, te ver- trekken; voegende hier by, dat ik wenschte, als hy mynen voorstel goetd vond, een roeischuit te mogen hebben, om met myn goet weder te rug te keeren, totdat 'er nieuwe gelegenheid zou voorvallen. Middlerwylen tekende ik deze Aftekeplaets met ons verdronken vaertuigh, en ning der het gezicht aan beide de zyden der rivier, plaets. ter regterzyde naer de stad tziende, van den N. Westkant, zoodanigh als wy ons daer onder 't zeil van 't schip hadden neergeflagen, gelyk hier nevens ver- toont wort.

SCHIPBREUK OP DE RIVIER.

Dezen zelven avont ten negen uren quam de Commandeur VanderBurgh met zyn floep by my, om zelf te komen zien hoe het met ons gestelt was. Hy had myn-

nen brief aan den Gouverneur doen voorlezen, die daer op antwoordde dat ons ongeluk hem leet was, en dat hy binnen weinig tyds een ander en beter vaertuigh zenden zou, met orde, dat wy het verdronken vaertuigh, zoo het mogelyk ware, zouden doen ophalen, en tot Aftrakan opzenden. Des morgens dan begon het volk het water daer uit te halen, het welk ten deele volbracht zynde wert het weder vlot. Maar het liep niet langh aan of het wert weder vol, en zonk in eenen dieperen gront. Men nam het touwerk daer dan af, en verliet het. De Commandeur quam den volgenden avont weder by ons, brengende den verzogten lyftogt voor my mede, en de tyding dat het begeerde vaertuigh reets op wegh was, het geen hy zeide zelf bezichtigt, en goedt bevonden te hebben, ook grooter dan het verongelukte. Hy verhaalde hierby, dat de stroek of het vaertuigh door den K k k Gou- # CORNELIS de BRUINS

Gouverneur met vrugten en andere dingen geladen, en aan zyne Majesteit afgezonden, en eenen dagh' voor ons vertrokken, ook gezonken, doch het volk daer van behouden, en dien dagh tot Astrakan aangekomen was. Maer de Tartaren hadden hun een lant gekomen zyn de voorts alles dat hun nogh overigh was afgenomen. Wel waren wy gelukkigh, dat wy het schip zoo na aan de stadt verloren hadden. Des morgens quam het gezeide vaertuigh, dat veel beter dan 't eerste was. Men viel aenfontse an't arbeiden om alles in dien flaat te brengen, dat men den volgenden dagh zou kunnen vertrekken. Hier ter plaats wort nu niet of weinigh gearbeit. Wy zagen 'er maer zes of zeven menschen.

Roovers. Dezen avont geviel het dat de Gezant tuffchen 8 en 9 uren een weinigh ter-zyden van ons afwandelede agt of tien personen gewaer wiert, die hy ziede terfont om volk riep. Maer zy wechduikende agter de groente begaven zich ftel op de vlucht, zoo dat wy hen met geen schietgeweer of andere wapenen agterhalen konden van wegen de hoge groente, en heuvelachtigen gront. In dit nieuwe vaertuigh hadden wy nu 15 foldaten, die mede het werk van matrozen deden, daer wy 'er maer 12 in 't andere gehad hadden. Wy hielden des nagts getadtigh met twee foldaten de wacht. Men ging onderwylen voort, niet tegenstaende dat het hart waede, met alles greeet te maken dat dienstigh was om het vaertuigh voort te helpen. Hier op scheep ten wy onze goederen en personen, ook de twee paarden weder in, en flaken ten twee uren na den middagh met eenen tegenwint af. Waerom tien foldaten aan de lyn gingen om het schip voort te trekken. De rivier was hier ontrent een half uur breed, maer na twee uren tydts wert ze wel de helft smaller. Nu veranderde de wind, en het water wert stiller. Hier hoorden wy dat 'er nogh al een vaertuigh weinigh voor ons vertrokken zynde, verongelukt was. Het was met vele vlaggen opgeprunt geweest, dewyl het eeneen Burgermeester van

Astrakan op hadt. Het volk hier van, zeide men, was ook behouden. Wy voerden ook twee vlaggen, een voor, en een agter op het schip. Ook hadden wy vier lanen, en aan twee derzelve ook vlaggen. Daer by waren twee kleine flukken kanon den Gezant toebehorende buiten ander schietgeweer, ook bogen en pylen. De foldaten hadden elk een vierroer, en ik het myne met twee groote en twee kleene pistolen. Dus waren we redelyk wel gewapent, en vonden goet gemak in dit schip. Ik zal hier van deze rivier niet veel melden, dewyl ik daer van in de heenreise gelpro-

ken, en de voornaemste plaatfen afgetekent heb. Dit is 'er ontrent dezelve aan te merken dat men zich by ongunstigen wint altyd van de lyn moet bedienen, dewyl men den loop der riviere tegen heeft, waer door men traegh voortraekt. Hier door legt men by harden tegenwint al veel op anker. Wy zagen hier en daer eenige Kalmukken.

Den 28 der maent voeren wy voorby een wagt op den hoek ter regterzyde der rivier, alwaer het land van zich is afgescheiden, waer door de Wolga in de Kaspische zee vloet. Men ziet de rivier tuffchen deze affscheidinge door het lant als een volle zee. In het midden der rivier legt voornamelijk voor den nacht ook een wagtshuit. De wachters quam met de roeischuit aan ons boort, doch gingen aenfontse weder heen. Vervolgens quam men wy voorby veele Kalmukken, die hier met den hengel vischten. Wy wierpen hun broot toe, daer ze naer zwommen. Men ziet by deze menschen veel kamelen, die alle twee bulten hebben. Veel der voorgemelde vogels, genaamt Waterdraagers, deden zich hier op. Nu werden wy met de lyn getrokken dan aan de regter, en dan aan de flinker zyde der rivier, zoo als zulx aen de frant bequaemt val len wilde. Ook mydde men de zyden daer de Tartaren meeft gevonden worden. Twee dagen daer een roeiden wy over eenen inham der rivier aan de Oostzyde, daer zy het lant omloopende weerder in de Wolga valt. Hier ontrent tra den wy by de Kalmukken aen lant, befaande in mannen en vrouwen, die by zonder begerigh waren om myne kleedinge te beschouwen, dewyl zodanige hun zelden hier voor oogen quam. Zy bezagen my niet alleen van het hoofd tot 'de voeten, maar betaften alle myne klederen, om te weten hoe veel'er over elkander quam. Zy zetten hunne voeten, die kleen en bloot waren, by de myne, om het onderfcheit der grootte af te meten. Zoo deden zy ook met hunne bloote beenen om het onderfcheit van de hoogte der knie te zien, die zy tamelyk kort hadden. De vrouwen vond ik ook kort van statuur, gezet en rond in 't vleesch, gelyk de mannen in 'talgemeen zyn. Ik moft myn borst tot op het hemde ontblooten ten gevallen der vrouwen, die het zelfve met groote naukeurigheid bezagen en betaften. Toen ik hun alle voldaan had, toonde ik dat ik dezelve nieuwigierigheid ontrent hen had: waer over de vrouwen begonnen te lachen, en myn begerighet voldeden. De

kleeding Hun ge- deze gemeene luiden bestaat meef in waet eenen rok van schapen- of ander vel naer den tydt des jaers. Want in dit faizoen (ik # REIZEN.

(ik spreek van de flegte foort) gaen ze maer met het halve lyf bedekt. De jongens loopen meest naakt. 't Haer hunner hoofden bestaat in eene vlecht of tuit, gelyk'er de vrouwen twee hebben. Andere hebben een foort van een mutsje, ook wel een bingel om het hoofs. Zomige hebben het hoofd bloot, en eenen rok aan van flechte stoffe, en loopen zonder hemden, dragende alleen eenen broek onder dien rok. Hunne aengezichten zijn meeftiendel plat en breed, hunne wangen uitpuilende, en hunne langwerpighe. Zieende dat ik tabak rookte eifchten zy een weinigh daer van om in de neus te steken of te kauwen, zynde de vrouwen daer ook op gezet.

Vervolgens hielden wy het aan den Oostkant om de Westzyde, daar het vol van Tartarische dieven is, te myden. Wy ontmoetten dagelyx nogh verscheidene vaertuigen. Wy hadden noch verscheiden inhammen der rivier door te trekken, dat met riemen en boomen geschiedde; een werk dat veel fukkelens heeft by hart weder, byzonder als men onervaren volk in heeft. Aen deze plaetts komen dikwyls visschers, van welke men somtyds een goede zode koopen kan.

Den 2den September gingen wy op anker leggen ontrent de plaats, daar de Opperste of Gouverneur der Kalmukken het gebied voert over deze natie. Hy had tagtentigh man aan de Westzyde der rivier overgezonden, alle van schietgeweer verziend, om de lantfreek daer zuiver te houden, en te veiligen voor de rooverij der Tartaren. Wy zagen derhalven veelen van hun met schuitjes de rivier over en weder roejen. Dit geschiedde voornamelyk omdat de Tartaren by nacht met vaertuigen waren overgekomen en ontrent tagtentigh paarden van de Kalmukken weghaalden, nevens eenen hunner mannen. Zy dagten hen te agterhalen, maar keerden vruchteloos weder.

Weinig verder gekomen zynde verflonden wy dat veel Kosakse roovers ontrent deze lantfreek zich onthielden. Wy pafden derhalven vlytigh op de wacht.

Den 7 der maent quamen wy ontrent de stad Tzenogar, daar wy door tegenwint op anker bleven, en het volk met de roeischiut naer de stad om voorraadt van montkoft zonden.

Dezen nagt ontfont'er een harde wint, die ons in groote vreeze bragt, zynde door het slepen van 't anker reets verre van den wal geraekt. Men bragt, om verder ongemak voor te komen, twee touwen aan het lant, dat steil en hoogh was, blyvende dus leggen, dewyl de wint niet afnam. Eenigen van ons gezelschap begaven zich tot rusten: maar ik, dien de geledene schipbreuk nogh vers in de geheugenisse lagh, kon niet befluiten tot eenige ruft, maer

wachtte met gedult den dagh af. Welke gerezen zynde zonden wy ons volk weder ter stad in om ververfching, dewyl wy genootzaekt waren hier te blyven leggen.

Ik had voor gewoonte dagelyx het scheepsvolk elk een Teekopje met brandewyn te geven. De Gezant deed my hier over door den tolk berispen, zeggende dat hy als domme beeftten zulx niet waerdigh waren, en dat 'er nu weder te veel naer de stad geloopt waren. Ik gaf hier op tot antwoord dat ik den brandewyn met voordagt daer toe gekocht had, en hem uitdeelde aan de scheepsluiden om hun gunst te winnen, of ons een ongeluk mogt overkomen, dewyl 'er buiten hen niemant was, die my zou kunnen helpen, het geen ik door ervarenheid geleert had. Dat men ook met kyven en schelden, en met onder elkander oneenigh te zyn, hen niet kon beter of ervarener maken, en in allen gevalle de reize met hun voort te zetten had volgens het spreekwoord: Die met den drommel gescheept is, moet mede een' riem in de hans nemen om met hem over te komen.

Dezen zelve dagh noch voor de stad komende loften wy al ons schietgeweer. Wy zagen 'er verscheidene vaertuigen leggen.

Den tweeden dagh hier aan gingen wy weder voort, in zulk een koude, dat men zich van de bonte kleederen bedienen moest, dat vry vreemd was indezen tydt van 't jaer, te meer omdat wy te vooren grootte warmte gehad hadden. In de volgende dagen zaten wy verscheidene malen door de onkunde der Ruffen aan den gront, en verloren ons werpanker door hun onagtzaamheit, dewyl 'er ganfch geen orde op het schip was, en de foldaat zoo veel als de ftierman te zeggen hadt, waer door de zaken geen fins wel konden gaan, dat my myn gedult deed verliezen. Want des morgens, als men zou voortgaen, moestmen de soldaten, die met een ook voor matrozen varen, even als de kinders, tien of twaelfmael opwekken, en met woorden aenmoedigen om voor den dagh te komen; daer gemeenlyk, omdatze in hunne hemden fliepen, een uur mede doorliep. Ik dankte alle dagen Godt dat ons by nacht geen ongelukken overquammen, inzonderheid van de roovers, dewyl ik boven op het schip onder het muggenet leggende dikwyls bevond dat die op de wacht flont zich mede te flapen gelegd had. Als wy dan ten anker lagen om hart weder of regen hadden wy groote moeite om het volk weder voort te krygen.

Kkk 2 # CORNELIS de BRUINS

gen. Hier zagen wy een groot vaertuigh by de rivier in een bosch, daer het met hoogh water verongelukt was.

Den 16 quamen wy aan de stad Zaritfa. Men ziet 'er een witte kerk, nieulings van fteen gebout. Want de stad is in dit jaer voor het grootste gedeelte afgebrant, en noch niet geheel hermaekt. Hier bleven wy ook den volgenden dagh, dewyl wy ander scheepsvolk innemen moften. Den vorigen dagh was hier een

vaertuigh van Saratof aengekomen, dat de Kafke Russen geplunderd hadden, die met kleine schuiten dit water onveilig maken. Wy vernamen ook dat dit volk zich in meeninge, ja by wylen honderd te famen, liet zien. Ik sprak des wegen met den Gezant, en ftelde hem voor noch eenige foldaten tot onze verzekering by den Gouverneur te verzoeken, die ze wel laten volgen zou, als men hem een ver-eering toefschikte. Want zonder geld is van deze natie luttel te verwachten. De Gezant, schoon ik myn deel daer toe gewilligh aenboot, had 'er geen ooren naer, zoodat ik gedult moft hebben. Middlerwylen quam het volk vantwee andere hier leggende vaertuigen ons te kennen geven hun befluit van met ons des anderen daags tot meerder zekerheid te zullen vertrekken, welk befluit ook van den Gouverneur was goet gekeurt. Een derde was voor ons afgesteken, en wy vonden het onderwege op de frant, als half verzonken, leggen, dewyl het door een klein gat veel waters ingekregen had. Hier door waren de meeste goederen, die 'er in waren, nat geworden, en de Russische Koopluiden waren nu onledigh met die te droogen, hebbende het lekgat reets weder gestopt. Zy ftonden, zeidenze, ons binnen weinig tyds te volgen, en quamen twee uren in den avont by onsten anker.

Den 19 voeren wy voorby twee vifcheryen, waer ontrent wy de rivier vry final vonden. Dezen avont weder ten anker leggende hielden wy alle den geheelen nagt met het geweer boven de wacht, dewyl het hier zeer gevaarlyk was, latende de foldaten ruften, een uitgezondert, omdat zy den ganchen dagh in de lyn loopen moften. Deze menfchen waren beter dan de vorige, en wy leiden door hun toedoen dagelyx grooter wegh af. Eenigen onder hen waren niet verziend van buspoeder, dat ik hun mededeelde. Des morgens ontmoetten wy een vaertuigh, dat den vorigen dagh door veertigh rovers geplunderd was. Ook zagen wy drie vaertuigen aenkomen, waer op wy ons met al het geweer boven hielden. Maer toenze naderden bevonden wy dat ze van Saratof en Kafan quamen, zynde het eene een opene roeischuit met folda-

ten, geschikt naer Aftrakan. Vervolgens raakten wy door eenen inham der rivier, een rechte schuilplaats voor dieven, om met hun kleine schuiten uit en in te komen zonder gezien te worden, dewyl zy met boommen bezet is. Wy hielden des nachts weder als te voren de wacht, en gingen ten drie uren, eer de dagh aenquam, met de lyn weder voort aan dezelve Weftzyde, dewyl het aan den Ooftkant niet bequameylyk te doen is. Kort hier aen raekten wy vaft een een droogte, waer op wy eene uren bleven zitten, en daerna door den harden wint aan den Ooftkant gefmeten werden, daer wy in eenen inham der rivier genootzaekt waren het anker uit te werpen, en hier te blyven tot 's morgens ten agt uren, wanneer wy aen den anderen kant niet konden komen om de groote zantplaat, die in het mid-den der rivier legt. Hier op zetten wy met het zeil aan, en bearbeidden door hulp van lyn en

boommen den hoek, wan-neer wy met eenen voorpoedigen wint voortzeilden; gelyk een der andere vaertuigen, dat des nagts aen de Weftzyde geankert hadt, terwyl d'andere voortge-gaen waren.

Op den middagh vonden wy ter flinke of Weftzyde eenen kleinen inham der rivier, daer ons volk in de lyn loopende eenen grooten hoop Ajuinen vond, die de rovers uit het laatst gemelde vaertuigh genomen en hier laten leggen hadden. Een weinig verder zagen wy twee klee-ne roeischuiten met volk aen den oever, dat wy eerft voor rooversaenzagen, maar daarna bevonden vifchers te zyn.

Dezen avont voer ons een bark voorby, die van Saratof quam, en na ons van Aftrakan vertrokken, en nu tot hier toe wedergekeerd was. Hier na ontmoetten wy den nieuwen Gouverneur van Aftrakan, genaamt Peter Matfewis Apraxim.

Dees had by zich ontrent dertigh vaertuigen, waer onder zeven groote waren. Het zyne was boven met een rood schans-kleedt overtrokken, en had een paveljoen. Van agter en van voren had het een groot-e vlagh, gelyk op den maft, met een wimpel daer boven, beide wit van kleur. Eenige andere waren blaauw, wit, en root, gelyk de onze, maar de koleuren het onderste boven. In eene wa-ren twee arenden afgebeeld, her wapen zyner Majesteit. In eene der groote vaertuigen vertoonden zich vrouwen uit de wederzydsche venftergaten. Wy hielden tegen de frant om ze te laten voorby varen: dat een luftigh en aengenaem gezicht op de rivier gaf. Middlerwylen zond de Gezant aan den Gouverneur eenige Watermeloenen, komende daer op zyn floep, volgens onze manier gemaakt, met # Gezicht op de Rivier.

Saratof.

REIZEN.

met eenen zyner bedienden, nevens eenen Georgien om den Gezant te bedanken, die met een schaeltje brandewyns beschoonken zynde weder gingen van waer zy gekomen waren. Ik bragt ondertusschen het gezicht van dezen toefel op het papier, en geef u de verbeelding daer van op N°. 242. Zy hadden om de ongesta- dige winden geene zeilen bygezet.

Hier ontrent vertoont zich een bergh, die boven plat is, vereenigt met ander gebergte. Hy wort genoemd de Dievenbergh, omdat de roovers voorheen zich daer op onthouden hebben. In de volgende dagen kregen wy by wylen den wind zoo gunstigh, dat wy eindelyk den 28 der maent voor den avont aen de stad Saratof qaamen. Wy begaven ons wel heeft van boort, zynde het reizen en fuk-kelen te

water al lang moede, en traden met blychap de stad in, daer wy ter herbergh gingen in de huizen, ons door den Gouverneur aengewezen.

LXXIV. HOOFDSTUK.

Beleefdheid des Gouverneurs van Saratof. Manier van leven der Kalmukken. Vertrek van Saratof. Komst tot Petros-kie, Pinse, Infere, Troyetskie, Djmink, Kasjiemo, Wo-lodimer, en vervolgens tot Moskow.

O M eenig bewys van plichtpleging te geven aan den Gouverneur ging ik hem den volgenden dag be-groeten, en aanbieden eenige Waterme-loenen, van Aftrakan medegevoert, en andere Perfaensche fraejigheden. Ik ver-toonde hem voorts myne brieven met ver-zoek van my het noodige te verschaffen tot de lantreise naer Moskow. Hy ont-fing my zeer heuschelyk, zeggende dat de drie verzochte paarden en wagens, en andere dingen, die ik mogt noodigh hebben, tot mynen dienst gereet waren. Den volgenden dag zond hy my zynen tolk met verzoek dat ik hem eenigen tydt wil-de komen tot gezelschap zyn. Ik gaf hem te kennen myne genegenheit omaen de andere zyde der rivier de Kalmukken te gaan bezien. Waer toe hy overbodigh was om my 'een roeischuit hier toe te be-fchikken, die ik aennam. Ik daer ko-mende bevond dat dit volk, zoo mannen als vrouwen, zich met meenigte aan de frant vertoont. Het zelve doen ook de Ruffen van de zyde der stad, met zich brengende vele eetbare waren, als rys, broot, en andere: ook linnen, kiftjes, doozen, en wat verder de gading is der Kalmukken, die daer tegen paarden en andere beeftten brengen, ook boter, en wat zy verder te verhandelen of te verkopen hebben. Ik tekende ontrent van de rivier op een hoogte daer van afgelegen deze menschen, zoo als zy zich by den oever vervoegen. In deze afbeeldinge vertoont zich ook van den anderen kant een gedeel-te der stad, gelyk het getal van No. 243 aenwyft. Ik begaf my een goet half uur landewaert in, om hunne Tenten te be-zien, die ik flecht bevont, gelyk trouwens alle die menschen ook flecht waren. Want de voornamsten waren twee of drie dagen voor onze aankomst verre het lant ingetrokken. Deze onthielden zich met verscheidene partyen in flecte tenten, gelykende naer die hutten der Tartaren, die wy in de beschryvinge van Aftrakan afgebeelt hebben, hoewel die der Tartaren fraeier zyn. Alle zyne boven open, en met geringe stoffe omtrokken. Als ik weder in de stad gekeert was, zond de Gouverneur zynen dienaar aen myn herberge, my noodigende by zich op den avontontbyt. Hy had ook den Gezant by zich verzocht, dien ik op myn aankomst al vond. Het onthield was beleefd en heusch. Wy vertoefden hier eenige dagen langer, dan onze meening geweest was, omdat de Gouverneur veel volk had uitgezonden op de roovers, om hunne frooperyen te beletten, en cenige ge-vluchte gevangeenen op te zoeken. Zoo dat wy hier tot den zeften van October wachten

moesten. Ondertusschen vervaer-digden wy de wagens, daer wat werk aen vaft was. Want de wagens, die men hier bekomt, zyn alle open. Weshalven luiden van foorte die laten bezetten met houte hoepels, even als men aan onze ka-leffen ziet, en met matten of dekkleden behangen, niet alleen eershalven, maar ook om veilighe- te zyn tegen sneeu, regen, en wint. Vier lieten wy 'er dus toef- ten, maar op zulk een manier dat men, als men in andere fteden versche paarden, andere wagens nemen zou, gelyk de wyze is, die daer kon afnemen, en op de nieuwe wagens binden. Wy vertrokken dan # CORNELIS de BRUINS

dan na dankzegging aan den Gouverneur ten twee uren in den morgenfont met drie en twintigh wagens, waer van 'er de Gezant 20 tot zynen dienst hadt, zynde de overige voor myn gebruik.

De wegh van hier is een schoone en vlaque zantgront. Het dekken der wagens quam ons wel te paffe. Want het was door den harden wint zeer kout. Een uur na den middagh quamen wy op een eenzame plaats binnen een kabak met hout omtrokken, daer men in rydt, en een kleen houte huisje tot zynen dienst heeft. Dit was warm gefloekt, dat ons verflyt van koude wonder wel quam om 'er het middagmael te houden. Ons hart ge-sterkt hebbende reden wy voort ten deele over heuvelagtigh gebergte. Des avonts ten negen uren waren wy 30 wurften van de stad af, en quamen by een kabak, daer wy zulk eenen fteilen wegh moeten afryden, dat drie wagens het onderste bo-ven rolden. Des morgens voor den dagh trokken wy weder van daer, en vonden den wegh met sneeu bedekt. Wy deden ons mael in 't vel, dewyl 'er geen ruff-plaets of geboomte vernomt werd. Dogh wy verzamelden zoo veel houts, dat wy twee of drie brave viere maekeften. Ten vyf uren quamen wy binnen de stad Pe-troskie, daer ons terfont door den Gouverneur huizing wert aangewezen. Deze plaats is tamelyk groot, en van bui-ten meet omtrokken met palen, die aan een gezet zyn. De stad zelve is ten dee-le bekleedt met eenen houten muur, gelyk alle de huizen, naer het gebruik van dit lant. Verschide kerken zyn 'er van hout, gelyk ook de poorten, die wat van de stad af leggen. De stad heeft breede fraten van harden kleigront. Hier kregen wy andere wagens en verfche paer-den, en reden des volgenden namiddags ten drie uren van daer over eenen goeden vaften heigront. Een uur voortgereden zynde quamen wy over een tamelyk groote houte brugh, gelegen tusschen de af-scheidinge van den hoogen gront, daer 't water, dat nu weinigh was, doervloeit. By de stad is mede een rivier of water-loop. De zon onder zynde bleven wy in 't vel, hebbende weder tien wurften afgedaan. Hier stelden wy de wagens in eenen ronden kring, en maekten in het midden een groot vier. De dienaers de-den het zelve buiten om. Twee uren na middernacht trokken wy weder voort in vriezant weder door eenen quaden moe-rasgront, daer wy drie of vier malen door molten. Vervolgens kregen wy eenen goeden wegh, en quamen op den mid-dagh aan het dorp Kondée,

dat in twee verscheide partyen van huizen befaat. Ten drie uren weder van daer rydende trok-ken wy door twee dorpen. Nevens het

eene genaemt Apaneka loopt de rivier Ka-minke. Deze plaats is zeven of agt wur-ften van de stad Pinfe. Wy bleven hier in eenige huizen, daer men maer zonder vragen in trekt. Wy kozen het beste, en genoten de warmte der ftoven. Den 10 der maent twee uren voor den dagh trokken wy weder voort, en quamen ten tien uren aan de stad Pinfe, daer men eerst Aenkomt door middel van een groote houte brug over de rivier Pinfe trekt, die final is. De voorgemelde rivier loopt in deze, die ten Z.Z. Oofts de stad in de laagte heen-froomt. Veelerhande vich wort 'er in gevangen, als baers, braeffem, knoek, en andere. De stad is zeer groot. Zy Gelegen-heit der stad. legt ten W.Z. Weften der rivier, tegen, en voor een gedeelte op den bergh, ge-lyk het kasteel, dat mede groot, en met eenen houten muur, waer aan eenige torens zyn, omtrokken is. Verschide houte kerken zyn 'er, en breede fraten. De stad strekt zich meeft in de lengte uit. Zy is niet onvermakelyk door de veel-heit van 't geboomte. Vele huizen ook zyn aan d'andere syde der rivier. Men rekent deze stad zelfs wurften af te leg-gen van de laefft gemede. Hier moesten wy weder andere wagens hebben, die men nogtans hier zoo gereede niet vint, als in andere steden, omdatze van de om-leggende dorpen gehaelt moeten worden. Terwyl wy daer naer wachten, zagen wy hier verscheide Zweedse gevangene krygshoofden. Den volgenden dagh we-den wy na het ondergaan der zonne we-der voort, en door twee dorpen getrok-ken floegen wy ons in het derde neder, genaemt Biffin, blyvende daer tot tien uren toe. Toen reden wy den ganfchen nacht met heldren manefchyn voort door verscheide dorpen. Met dendraeraet ko-mende by het dorp Persiene moesten wy over een houte brugh trekken door een plaats, die zoo mocraffigh was, dat we langh te arbeiden hadden, eer wy 'er door raekten. Op dezen wegh vonden wy veel beploegt lant, en meeninge van hoiber-gen. Wy bleven hier tot tien uren, en quamen met den ondergang der zon bin-nen het dorp Pettin, nu afgelegd hebben-de vierentwintigh wurften. Den 13 ver-trokken wy een uur voor den dagh, heb-bende nogh 5 of 6 wurften af te doen, Komft te Infere. eer we aan de stad Infere konden komen. Wy quamen daer ten agt uren aan, en begaven ons in de huizen, om wederver-sche paarden af te wachten. Wy von-den hier, gelyk op de vorige plaatsen, Kleene prys der eetwaren. de eetwaren zeer goetd koop. Want een goet hoen koft men voor eenen fluiver, en voor het zelve geld veertien of vyftien eiers, ja zomtyds wel twintigh. Het gebeurde by wylen dat men 'er wel 40 of 50, en ook twee hoenders voor het zelve geld # REIZEN.

gelt heeft. Ik koft een schoon kalkhoen voor 3 fluivers, ook voor dat gelt een speenvarken, en een volwassen varken voor tien gulden. Een volwassen schaap voor 10, een lam voor 5 fluivers, een gans voor 2, en het brood naergelangh.

Wat deze stad aengaat, zy is gemeen. 'T Kasteel is met eenen houten muur om-trokken, en heeft verscheidene torens. Het overige der stad tweemt heel naer een dorp. Dewyl nu de Gouverneur buiten de stad was, konden wy niet met de paarden klaer raken voor den 15 der maent; waer van ook de Gezant ten deele oir-zaak was, die niet betalen wilde dat 'er toe flont, houdende zich aan zynen brief, die luidde dat hy tot deze plaats toe niets te geven hadt. Eindelyk quamenze op de helft met elkander.

Dus trokken wy ten leste weder voort, en twee uren gereden hebbende vonden wy ons op den middagh agt wurften van het dorp de stad aan het dorp Jems-koy, dat ta-melyk groot, en met een houte kerk ver-zien is. Men trekt hier over een houte brugh. Voor den avont quamen wy aan het dorp Katsjalava, zynde agt wurften ver-der. Op den 16 vroege in den morgen even buiten het dorp komende trokken wy langs een lange fteene brugh over de rivier Mokfa, die hare loop in de rivier Ocka heeft. Vervolgens reden wy door een bosch, dat agt wurften langh was, vervolgens door een dorp, dat in twee ryn van huizen bestondt, op eenen middelwegh, die zeer breed was. Op deze wegh vint men veel zoodanige dorpen. Toen raekten wy over een brugh, dek-kende de gemelde rivier, die met ys be-zet was. Op den middagh quamen wy aan de gekomt Troyetskie, nu 3 wurften ver-der gekomen zynde, van waer wy ten 5 uren weder 6 wurften voort reden tot het dorp Belt-föja-tsjas, gelegen 30 wurften van de stad Infere. Des anderen daegs na den middag ten 3 uren gingen wy we-der van daer, en vorderden agt wurften tot het dorp Abrefna, daer wy eenige uren bleven. Vervolgens spoedden wy voort door verscheidene plaatsjes op het dorp Miegalskie, gelegen 15 wurft van de laatste verblyfplaats. Den agtienden gingen wy met den dagh op wegh, en reden door veel bofschaedje, waer door de gemelde rivier Mokfa tamelyk breed ha-ren loop heeft. Men trekt 'er over door middel eener houte brugge, waeraen een wachthuis flaat. Ten negen uren qua-men wy aan de stad Djmnik, waer van Komft te Djnik. niet veel te zeggen valt, als zynde maar gemeen, zonder eenigh kasteel, en open leggende als een vlek. Den 20 der maent was ik wel weder gereet met myne drie paarden en wagens: doch de Gezantraek-te weder aan mocite. Zy wilden hem de

paarden niet laten volgen zonder de gewoonlyke betalinge, zoodat 'er weder veel tyds verloren gingh voor my, die de reis zonder gezelschap niet durfde voortzetten. Men wert ten leste uur na elkander eens: en dus reden wy een uur na den middagh van daer, en voor een korte poos buiten de stad benevens de gemelde rivier, die ook voorby de stad loopt. Vervolgens raek-ten wy in 't bosch, daer ze ook door ftroomt. Hier ontmoetten wy veele Rus-fische reizigers. Voorts hadden wy een' quaden wegh in 't bosch, daer we eerst met den avont door raekten. Toen ble-ven wy een weinigh buiten in het dorp Vedenapina, nu 15 wurften voortgeraekt zynde. Des morgens vroege togen wy weder voort,

rydende buiten het dorp nevens dezelve rivier. Toen quamen wy in het bosch, daer wy langs een lange hou-te fmalle brugh ook over de rivier trok-ken. Vervolgens hadden wy eenen qua-den wegh dicht tuffchen de boomen met veel diepe kuilen, zoodat wel zeven of agt malen de affen der wagens braken, in welke door middel van jonge boomten te herfstelen veel tyds gespilt werd. In dit bosch reden wy nevens een kapelletje, waer in zich eenige Geestlyken onthiel-den. Maar wy waren gedwongen hier te blyven door het breken van eenen der wagenen, dewyl de avont ons overviel, en deze wegen by nacht niet te gebruiken zyn. Wy stookten dan om den harten Vorft groote vieren, en hielden goede wacht. Nu waren wy ontrent 15 wurften voortgeraekt. Den nacht voorby zynde gingen wy weder voort, rydende na twee uren tyds nevens de gemelde rivier, daer wy een half uur verder gekomen met een houten vlot, op twee roeishuiten gefelt, overgevoert werden, wordende telkens twee wagens gelyk overgebracht. Ik vond deze rivier hier naer gifflinge tweehondert schreden breed. Aen de andere zyde is een kleene vlakte voor het bosch, waer in wy bleven tot twee uren na den mid-dagh, dewyl 'er weder twee wagens ge-broken waren. Na meer dan twee uren geraekten wy uit het bosch opeenen vlak-keh wegh. Nogh een uur voortgetogen bleven wy in het dorp Koelikove, gelegen Het dorp tien wurften van de plaats, daer wy in 't Koeliko-bosch vernagt hadden. Deze plaats legt op de hoogte, en een lange fraat in de laegte, daer eenigh water doorvloeit dat nu bevrozen was. Rondom ziet men bosch. Den 23 met het begin van den dagh op wegh zynde trokken wy weder over de meer gemelde rivier langs een houtebrug. Vervolgens hadden wy in het bosch quade wegen, en drie- of viermaal laegte tuf-fchen 't gebergte, daer wy houte brug-gen vonden, dewyl eenige wateren, die nu bevrozen waren, daer hunnen loop nea # CORNELIS de BRUINS

nemen. Een uur voor den middagh quamen wy aan het dorp Aloffa, nu 15 wurften afgelegd hebbende. Toen nogh 15 wursten voortgereden kregen wy het dorp Zervata, daer wy onze nachtruft namen. Twee knegts van den Gezant waren met de wagens in het laetste dorp agtergebleven uit dronkenchap, waer in ze door den brandewyn waren verzopen geweest. De Ruffen hadden hen in dien staat wakker afgeroofd, en hen van hun meeste kleeding en mutsen berooft. Dus gestelt quamen ze in den avont by ons. Hier over werden verscheidene raetslagen genomen. Volk derwaert te zenden evenwel vonden wy niet raedfaem: waerom wy het daer by lieten, vervolgende des morgens twee uren voor den dagh onzen wegh, die nogh al door boschaedje lagh. Eeneige malen trokken wy door inhammen van de rivier, en daer op nevens de rivier Occa, daer wy ten tien uren aenquamen om overgezet te worden, nadat wy vyftien wurften gewonnen hadden. Deze overvaart geschiedde weder op de wyze, die wy boven gemelt hebben, maar nu telkens met vier wagens, wordende de paarden uitgefpannen. Eeneige Ruffische reizigers waren reets bezigh om overgezet te worden. Ondertuiffchen tekende ik dit gezicht naer giftigh van de Zuitzyde, van waer men eenen grooten inham der rivier ziet,

die hier, voor zoo veel ik merken kon, van 't Oosten naar 't Westen loopt. Want zekerheid kon ik naer myne gevoonte niet nemen, omdat den vorigen dagh de nacht van myn kompas gebroken was. Gy ziet hier de verbeelding.

| GESICHT VAN DE RIVIER OCCA. M.Pool Sr.

Met dit overfleen waren wy bezigh tot twee uren na den middagh. Vervolgens reden wy door boschaedje nevens de zelfde rivier. Ontrent den avont vernachtten we in het dorp Monfo, dat buiten 't bosch benevens de rivier op een hoogte legt vyftien wurften van daer wy over de rivier gezet waren. Des morgens vorderden wy nogh vyftien wurften tot de stad Kasjemo, die weinig van belang is. Den volgenden dagh kregen wy andere wagens en paarden, en gingen op den middagh voort over zandige wegen. Wy hadden 't gezicht van verscheidene plaatsjes.

Vervolgens togen wy door een bosch van kleen geboomte, en geraekten ten vier uren binnen het dorp Zerbalova, gelegen 15 wurften van de stad. Ontrent den avont trokken wy vaandergeftadigh door bosch met zeer donker weder en quade wegen, waer door verscheidene wagens omvielen, ook eenige braken. Hier door waren wy gedwongen vier uren na middeernagt ons neder te slaen. Een uur daerna reedt de Gezant met eenigen van zyn gevolgh voort. Ik niet genegen in de duifternisse te ryden wachtte den dagh af, en begaf my toen met myne drie wagens op wegh, # REIZEN.

wegh, latende de rest van 't volk nogh daer. Ten negen uren quam ik aan het dorp Nove dereefne of 't Nieuwe dorp, gelegen een weinig buiten het bosch 25 wurften van Zerbalova. Op den middag reden wy te gelyk weder voort in digten fofregen, langs eenen quaden wegh. Tien wurften afgelegd hebbende vernachten aan het dorp Jikešowa, en reeden den volgenden dag vroegh weder voort meeftendele door boschchaedje, maar evenwel langs beter wegen. Zeventien wurften afgelegt hebbende deed ons mael in het dorpje 't Sookwa, van waer weder vertrekkende eenigh volk met loffe paarden ontmoette die voor de onze verwijflet werden, dewylze aan den anderen kant in de steden t'huis hoorden. De wegh wert vorders arger, zoodat 'er weder enige wagens braken, ook de myne op zulk een wyze dat het paart met de voorste wielen heen ging, en my met de rest in eenen kuil liet zitten. Met dit ongeval verliep weder veel tydts, zoodat wy eerst met den donkeren avont binnen het dorp Orfamaghiene quamen, hebbende 20 wurften afgelegt. Dezen dag waren we al verscheidene dorpen doorgetrokken, en kregen des morgens weder zoodanige ongemakken door de quaetheit der wegen, dat wy tien wurften voortgereift zynde een wyle bleven vertoeven in een klein dorpje. Verder op den wegh komende brak het radt van eenen wagon, dat ons weder zoo langh deed wachten, totdat 'er een ander uit het zelfde dorpje gehaelt werd. Toen reden wy 20 wurften verder tot het dorp Siegonau, waer by nogh enige andere leggen, die wy ook

doortrokken. Den 30 voortrydende vonden veel water, daer wy verscheidene malen door moesten ryden. Ontrent den middagh kregen wy uit de opening van 't bosch voor een gedeelte de stad Wolodimer in het gezicht, die op een hoogte gelegen is, en door de veelerhande fleene kerken, die gemeenlyk wit zyn, een aengenaem gezicht geeft. Wat verder gekomen vonden wy ons aan de rivier Clefma, die ten Zuiden voorby de stad loopt, en in de Wolga vloeit. Hier werden wy met een groote schuit overgezet telkens met zeven of agt wagens. Van daer gingen wy door eenen flykerigen wegh opwaart in de stad, die 20 wurften van de laatst gemelde plaats gelegen is. Ik vond haer vy groot, leggende op verscheidene van elkander afgezonderde bergen wyt en zyt verfreet, ook tegen en langs dezelve tot by de rivier. Zy heeft zeven of agt kerken van fleen gebout, verscheidene ook van hout. Het kasteel is met eenen houten muur omtrokken. Men noemt deze stad ook wel Wolodimer. Zy is eignetlyk een Hartogdom, en legt 150

wurften van de stad Moskou, leggende tuffchen dezelve naer het Noort of Noord-oosten, en tuffchen de stad Nijb-novogorod naer het Zuidwesten. Wy bleven hier tot den eersten van November, wanneer wy na den middagh in zeer miftigh weder vertrokken. Eindelyk kregen wy hooger lant en beter wegen, ziende verscheidene dorpen. Ten vier uren reden wy over een houten vlot van balken aan een gehecht op de rivier Wortfa, waer aan een dorpje legt van den zelven naam. Nu waren wy 13 wurften voortgekomen. Dezen avont quamen hier ook de Gouverneur der stad Pinfé, dien wy by ons ter maeltijd noodigden. Hy flont ons verzoek toe, en vertrok na het mael naar Moskow. Hy had maar twee personen by zich, zonder belemmering van eenige pakkaedje. Vier uren na middernagt trokken wy mede van daer over een vlakte, rakende vervolgens in een bosch, daer een zeer breede wegh tuffchen door loopt, en het geboomte zich aan beide de zyden als een plantaedje of wandelgalerij vertoont. Ten elf uren togen wy over de rivier Lietma, voorts door het dorp Boediena, 20 wurften afgelegd hebbende. Wy hadden een meenigte van voorgangers, gewapent met groote stokken, die al veel voor aen, even als de spieffen, een spits yzer hadden. Dit dorp is gelegen in een grote beboude vlakte, die rondom met bosch bezet is. Twee uren na den middagh reden wy weder voort, en quamen ten vier uren over een kleiner rivier, en door het bos aan het daer aengelegene dorp, vervolgens weder in 't bosch tot het dorp Peteoske, daer wy bleven na het afleggen van nogh 12 wurften. Den 3 zaten wy voor dagh weder op door eenen zandigen vlakken wegh met weinig geboomte, en quamen ten tien uren aan het dorp Sallo-pokro, dat groot en met een fleene kerk verziën is. Hier kregen wy allerhande eetbare waren, ook hier, dat op eenige der vorige plaatsen niet te krygen geweest was, en zeer wit broot. Dogh alles was hier dierder. Diette van eete waren.

Men moest 4 fluivers voor een hoen geven, en voor al het ander naer gelangh betalen. Nu waren wy 13 wurften van de plaats, daer we vernagt hadden. Vervolgens quamen wy door drie of vier dorpen by houte bruggen in de laagte, daer wy kleene rivieren of waterloopingen vonden. Ten 6 uren bleven wy in het dorp Sjeleve 18 wurt gelegen van de laatste verblyplaats. Des morgens reden wy weder voort in donker en miftigh weder, dogh over goeden wegh, en door verscheidene dorpen. Ten 9 uren quamen wy aan de rivier Clefma, daer wy met een vlot van balken op het water leggende werden overgezet, telkens met vier of vyf wagens. Hier wilde ik van de hoogte naer

De stad Wolodimer.

De rivier Clefma.

Gelegenheid der stad. # CORNELIS de BRUINS

de rivier gaan om zelf te passen op den wagen, daer myn pakkadje in was; maer myn regtervoet op den hart bevroren gront uitschietende wert zoodanigh verftuikt dat ik nederviel, en een lange wyl in groote pyn bleef leggen, meenende in 't eerst dat myn been gebroken was. Men droegh my in den wagen, waer mede ik de rivier over quam, die 15 wurften van de laetste rustplaats af is. Nogh 5 wurften hadden wy af te leggen tot het dorp Ragofa, daer wy ten elf uren binnen quamen. Hier bevond ik dat myn been onder aen den buitenenkel bezet was met twee knobbels twee vingerbreetten hoogh, zoodat ik 'er niet op staan kon, en men my met groote moeite in en uit den wagen mocht helpen. Ik befrek het met de Mummy, die ik met my uit Perfie gebragt, en altyt by my hadt, en nam 'er ook een weinigh van in, latende het zoo met doeken omwonden ruften op kuffens, zoo goedt als dat op den wagen wezen kon, dewyl ik 'er evenwel mede voort mocht. Wy vertrokken ook kort na den middagh, en door vyf of zes kleene plaatsjes gereden hebbende bleven met den avont in het dorp Teggera 25 wurften verder. Nu waren wy nogh 15 wurften van Moskow. Des morgens gingen wy twee uren voor den dagh weder voort in zeer mistigh weder over eenen zeer goeden vlakken wegh, ontmoetende meeningte van wagenen. Ten negen uren quam men wy eindelijk aan de stad Moskow. De Gezant bleef nevens de zynen in eenige huizen buiten de stad, om zich aen te geven, en een huisvefting binnen de stad af te wachten. Dogh ik begaf my naer de Slabode in myn vorige herbergh. Hier uit den wagen geholpen zynde bevond ik dat myn voet geheel geflonken was. Ik ververfchte het zelfde geneesmiddel, en my latende voorstelt dat het quaedt geheel over was reed ik in den avont met de fledge naer den Hollantschen Resident den Heer Vander Hulft, dewyl ik my in fact vond van met eenen flock te kunnen gaan. Maar des anderen daags was de voet door deze al te groote beweging zoodanigh ontstoken, dat ik my genootzaekt vond in huis te blyven. Ik gebruikte wederde Mummy, dogh zonder vrucht, waer van ik my zelfen de schult gaf, dewyl ik my hadt moeten stil

houden. Den volgenden dagh was het 'er nogh arger medegfelt, zoodat ik geraden vond my van eenen Wondheeler te bedienen, en andere middelen te gebruiken. Ik liet het been dan nogh wel 14 dagen ruften op kuffens, en in zes weken daerna kon ik noch zeer weinigh gaan.

1. HOOFDSTUK.

Rebellen gestraft. Statelyk Geboortefeest. Komst van den Czaer te Moskow. Gesprek des Schryvers met zyne Majesteit. Schoone Apoteek, en andere nieuwe gebouwen. Vierwerk. Vertrek van den Czaer.

O p het einde dezer maent reed ik met den Resident buiten de stad naer het Hof van den meer gemel-den Knees Bories, om mynen plicht van dankzeggingh by hem af te leggen voor de brieven van aanbeveling, my mede-gegeven aan de Gouverneurs van Kafan en Aftrakan. Hy onthaalde ons dien middagh in het gezelschap zyner Gemalinne, en andere vrouwen. Ik begroette ook den Heer Charles Witworth, Gezant wegens de kroone van Engelant, die my met byzondere beleefdheid ontvingh, en daerna meeningmael ten eten hielt. Hy quam ook zelf in myne herbergh om uit zinne-lykheit te bechouwen het geen ik aenmerkenswaardigh met my gebragt hadt. Den eerften van December werden bin-nen de stad Moskow dertigh personen onthaalt, hebbende deel gehadaen den moort, die aan de Duitschen en anderen te Aftra-kan, waer van ik hier voor gesproken heb, gepleegt was. De verwezenen ftonden als in eenen ronden kring, waer nevens vyf balken driehoekswyze op den gront gelegd waren, wordende op elken balk zes menschen met hun hoofden ge-legt, en dus door den scherprechter met de byl onthaalt. Men begon hier mede ontrent den middagh, en binnen een half uur was alles ten einde gebracht. Men zou naeuelyk gelooven, met hoe kleenen omflagh zulke straf hier geschiet, en minder nogh, hoe gedwee zich die menschen, heel ongebonden, als lammeren, schik-ken tot het lyden derzelve, daer men in andere landen zoo veel omflagh maekt om eenen eenigen misdadigen van kant te helpen. Drie dagen hier aen wert hier in de Duit- # REIZEN.

Duitse Slabode de Naemdagh geviert van den Vorft Alexander Danielewits die Menfkof, het welk geschiedde in het huis van den Heer Generael la Fort, zyn-de de noodiging der gaften, die men daer hebben wilde, eenige dagen te voren ge-schiet. Hier waren tegenwoordigh de Princes, zufter zyner Majesteit, de Cza-renne met haer drie dochteren, en de Georgiaensche of Militieusche Czaer, die op den troon van 't Georgiansche gebiedt gezeten hebben, en door zynen broe-der daer af gestoten is, en toevlucht tot den Czaer van Moskovie genomen heeft, van wien hy nogh wort onderhouden, nevens zynen zoon, die Generael Velttuigmeester zyner Czaerfe Majesteit zynde voor Nerva gevangen is, en nu ftaet uitgewisselt te worden tegens den hier gevangen

Zweetfen Overiten Wagtmeeftser, nevens vyf Kapiteins, zes Lieutenants, zeven vendlings, en den koningklyken Secretaris Tepati, voor Nerva gevangen, die nu om deze wisseling te bevorderen losgelaaten is, om van Moskow naer Stockholm te vertrekken. Wyders waren op dezen vreugdedag vele Russische Heeren en Vrouwen, nevens den Engelschen Afgezant, den Confui en anderen van die natie. Veel Duitschen waren 'er ook. De mannen en vrouwen werden yder in een byzonder vertrek onthaelt. Onder het drinken der gezontheden werden telkens dertigh schoten, zoo uit kleen kanon, als mortieren gedaan. Na den maaltydt werd'er gedanst, en des avonds de vier-werk aengetoken, flaande de naam van den gemelden Vorft, tot fieract in vier brandende.

Den zestienden der maent quam de Czaer op den middagh binnen Moskow, waer op het geschut van de wallen geloof-t werd onder groote vreugde der inwoners, die zyne Majesteit in twee jaren hier niet gezien hadden. Ik begaf my twee dagen daer aen met den Resident naer Preprefske om den Vorft te bewellekomen, dien wy reets in de fiede nedergezetten vonden. Hy ontving my vrolyk van wezen met hant-tafting, verwelkomende my in zyn lant. Voorts begaf hy zich naer het Hof der Princeffe zyner zufter, niet verre daer van daen gelegen, gaande eerst in de kerk, die een kleine kapel is. De kerkplechtigheden verricht zynde, gingh hy met zyn gevolg een uur daerna binnen 't Hof; daer wy hem volgden. Hier ontmoette hy de Princes, die aen yder van 't gezelschap een gulden schaalte met brandewyn, op een zilver schenkborst gezet, zelf aanbodt. Waer op yder toetredende met behoorlyke eerbiedigheid daer een af-nam. Die hun schaalte geledigt hadden, gaven het aen de daer oppaffende Heeren over, die het telkens weder lieten vullen.

Onder dit gezelschap waren eenige voor-name Russische vrouwen, ook twee of drie Duitse. De Princes aan de aangekomen deze eerbewyzing gedaan heb-bende voegde zich weder by den Czaer hare broeder, die my toen met de hant een teken gaf van by hem te komen, de-wyl hy begerig was een kort verhaal myner reize te hooren, en de manieren en levenswyze der Perzische Koningen, en hunne hofhouding te verflaen, ook hoe het gelegen was met de meeninge hunner vrouwen in het Serraglio. Een gelyke nieuwigheid had hy ontrent den fact des Konings van Bantam. Waer van door my onderrecht zynde verhaelde hy alles aen zyn zufter en de voornaemste Mevrouwen in de Russische taal. Een half uur liep met dit vertellen door, wanneer een tweede schaalte met brandewyn door de Princes overgekrikt werd. Nu verzog ik van zyn Majesteit een vrygelebrief om weder veilig uit dit Ryk naer myn vaderlant te keeren, waer opik tot antwoord kreegh dat ik het hebben zou. Ontrent elf uren vertrok zyn Majesteit weder van daer, en ik te gelyk met den Resident naer zyne woning, daer wy dien dagh vrolyk doorbragten; zynde ik wel ver-noegt over de eere, my aen dit Hof be-wezen.

Op den 23 der maent vertrok de Pool-sche Bisschop van hier weder naer zyn lant, flaande uitgewisselt te worden te-gens Knees Jakof Feuderowits, algemeen veltkrygscommiffaris, die onder Nerva gevangen genomen werd. In dezen tydt verftonden wy hier uit brieven dat de Groote Mogol, een man over de hondert jaren out, overleden was.

Eer ik van Moskow afscheide zal niet Nieuwe ge-ondienstigh zyn te melden het flichten eeniger gebouwen, dat federt myn ver-trek naer Perzie geschiet is. Dat my al-lereerft aenmerkingswaerdigh voorquam, was een groot gebouw van fteen, dat voor zeven jaren is begonnen aengelegd te wor-den tot een Munt, en federt anderhalf jaer is verandert om te dienen tot een groote Apotheek. Het gebouw is prachtigh en hoogh opgetrokken, hebbende eenen fraejen tooren op de voorfte party. Het flaat ten Oosten buiten het flot of kaffeel ter plaetfe daer de Hoender- en duivemarkt geweeft is. Het heeft in 't geheel twee verdiepingen, en boven naer den tooren vyf verdiepingen boven elkander. Als men eerst door de groote voorpoort in-gekomen is, vint men zich in een opene plaats. Dan gaat men langs eenen brec-den trap opwaarts. Hier is het eerste vertrek de Apotheek, die 15 goede schre-den diep, en 20 breed is. Het is hoogh van verdieping koepelswyze, dat in Fresko, toen # CORNELIS de BRUINS

toen ik daer was, beschildert wert. De zydemuren syn met hooge glaze vensteren. De overige zuilen met schoone Chineefche potten, die reeds volgens overgezondene modellen gekomen syn, bezet worden. Op elken pot is volgens de Chineefche wyze voor een gedeelte met gout ingebrant het wapen zyner Czaerf Majesteit. Dit vertrek heeft twee deuren, door welker eene men in de kamer gaat, daer de voorraet van kruiden legt. Door de andere gaat men in de Prikæs of kanfelery. Beide deze gestichten syn fraai en groot, koepelwyze ook gemaakt, en hoogh van verdiepinge. Nogh is 'er dier-gelyk een vertrek geschikt tot het stookhuis, een ook voor de Boekery, en zelt-fame gewaffeld en dieren, die hier bewaert worden. Nogh syn 'er verscheidene andere vertrekken, waer onder een ten dienst van den President of Doktor. Een ook voor den Apotekaris, de gezellen, en jongens. Deze alle syn aan eene en de zelve zyde. Onder dezelve syn verscheidene zeer groote en schoone kelders. Over de Prikæs of kanfelery heeft deze Doktor het bewint. Na hem volgt een Onderkanfelier en andere luiden van de pen. Deze Doktor heeft wyt uitgetrekte magt over alle die onder hem staan, zoodat hy hen met de doot vermagh te straffen, alsze die quamen te verdienen. Uit deze kanfelery worden alle Artfen, Kruitbereiders en Wontheilers betaalt. Het getal der Apotekers hier aan behoornde befaat in agt, vyf gezellen, en nogh over de veertigh, die hier toe arbeiden. Want hier gaat veel om, dewyl 'de ganche krygsmagt, zoo te water, als te lande hier uit met geneesmiddelen moet verzien worden.

Deze Dokter of Opperbewintsman is een Engelaander, genaamt Robbert Areskine, latende zich gebruiken voor Lyfarts zyner Czaerfe Majesteit, van wie hy volgens geflotene verbintenis jaeryx vyftien hondert goude dukaten tot een wedde trekt. Sedert vier jaren is hy hier gekomen, en heeft veel achting onder de menchen gewonnen niet alleen om zyne ervaareheit en wetenschap, maar ook om zyne minzaamheid en beleefdheid. Toen hy dit groot werk flont aan te vangen, heeft zyne Majesteit hem beschoonken met een gift van tweeduizent Ryxdalers, om hem aan te moedigen tot voltooiing van dit nutbare werk. Hy maakte flaat, toen ik daer was, dat hy binnen een jaertyds alles zou volbracht hebben. Hy was ook bezigh met alle de voornaemste kruiden, zoo die hier ontrent als die in de wildernis groejen, te doen opzoeken. Deze kruiden en bloemen wel gedroogt leide by op papier zodanigh valt, datmen ze daer even kon affichten, het welk fierlyk was uitgewerkt. Ik heb reets een groot boek met duidanige kruiden belegd by hem gezien. Hy vertoonde my ook een groot ftuk bruin broot, dat in fteen verandert was, gelyk men vele andere dingen op deze wyze in fteen verandert vint. Hy nam ook in overlegh eenigh volk naer Siberie te zenden, om daer kruiden, bloemen, en wat van die natuur is, te doen opzoeken. Tot deze Apoteek worden ook enkel twee tuinen onderhouden.

Sedert myn vertrek naar Perfie is hier Gathuis, ook opgerecht een Gathuis voor zieken en gequettten, zynde in de lengte van hout gebouft ten N. Ooftsen der Duitche Slabode aan de rivier Jouse. Het befaat in twee partyen. In de eerste vint men zeven bedsteden, elke voor twee perfoenen, en in het midden negen, elke voor een mensch: aen de venfterzyde weder tien, elke voor twee menschen. Zoo is ook de andere party. Elke party heeft drie ovens of ftoven. Tuffchen de twee verdiepingen is de Snykamer. De bovenfte verdieping befaat in veel kleine kamers, als een voor den Arts van het Gathuis, een tot dienst van den Apoteker, en een voor de Wontheilers. De Apoteek befaat in drie kamers. Twee zyn 'er voor de geneesmiddelen, en een voor de droogen en kruideryen, waer van de geneesmiddelen toegeftelt worden.

Hier nevens is een Lakenbereidery op-Lakenbergrecht, en daer toe een meester uit Hol-reidery. lant ontboden. Ook een Spiegelmakery, by het Jufferenklofter aen gynfe zyde der rivier Moscua. Hier worden allerhande spiegels gegoten, zelfs die drie ellen en een vierde hoogh syn. Men was toen ook bezigh met de fladt om den rooden muur, Kitaei genaamt, te verfeterken, heeft aen de Oost- en Noortzyde, ook met eene valligheid aan het Slottebren-gen. Hier by hebben de drie Jefuiten, die hier syn, twee Hoogduitche, en een Engelsche, een kleine kerk van fteen in de Duitche Slabode gebouft, die reets ten deelee van binnen in Frefco beschildert is. Men sprak toen ook van de Drukke-ry te verziën van Latynfche letteren, om daer boeken en andere dingen mede te drukken, die hier toe reets uit Hollant waren aangekomen.

Nu gingh het jaer 1708 in, wiens Feest van eerste dagh met vreugde gevierd wert, wordende des avonts binnen de stadt een groot vuurwerk aengeftoken op dezelve plaats, die ik voorheen betekent heb. Zyn Majesteit had hier toe een deftige maaltydt binnen de daer flaandologie doen vervaardigen. Eenige dagen daerna onthaelde zyn Majesteit het zelve gezelschap binnen de Duitche Slabode in het huis van den meer gemelden Heer la Fort, dat nu toebehoort aan den Vorft Alexander Danie- # REIZEN.

nielewis die Menskof, die het met daer nogh aen te bouwen aenzienlyker gemaakt heeft. Na den maaltydt begon de Czaer de overzeeche Koopluiden te ver- eeren met zyn bezoek, komende dus des avonts met zyn gewoonlyk gezelschap by den Heer Resident, op dezelve wyze, als ik verhaalt heb in de beschryvinge van myn eerste verblyf alhier. Na twee uren verblyfs vertrok hy weder van hier, om nogh ander bezoek af te leggen, dat dien avont ophielt. Want hy fondt, ge- lyk de spraek gingh, binnen twee of drie dagen naer het leger te vertrekken. Ondertuiffchen quam de Heer Grundt, afge- zant van den Koningh van Deenmarken, hier aen.

In het laetste deze maent quamen de mee- fte overzeeche Koopluiden van Archan- gel weder hier, hebbende door de groote fineu en harden wint zulk een quade rei- ze gehadt, als in vele jaren niet gebeurt was.

Den 6 van February werden hier nogh 70 van de voornoemde Astrakanse rebel- len onthoofd; en zes gerabrackt, zynde weinigh dagen te voren nogh 45 derzel- ve buiten de poorten der stad opgehan- gen.

Eindelyk geraekte ik aen myne twee Vrygeleebrieven, en nam affchiet van den Resident, en alle myne goede vrienden, dewyl ik vattfelt had den maent te vertrekken. Hier toe hadden wy, gelyk het gebruik is, de voerlui- den tot Koningsbergh aengenomen. Volgens affpraak begat ik my op den gestel- den dagh naer het Hof van den Engel- schen Afgezant, daer al de natie zich liet vinden. Wy bragten den avont in vreug- de door, en maekten ons gereed om te gelyk met alle de fleden te vertrekken.

LXXVI. HOOFDSTUK.

Vertrek van Moskow. Komst te Waesma, Dorgoboes, Smolensko, en Borisof. Dorpen door de Russen verbrant. Wederkeering naer Moskow.

W Y vertrokken dan een uur na middernagt, en quamen ten agt uren des morgens in het dorp Wefomke, waer over wy 35 wurften ge- reift hadden. Ons gezelschap bestond in zeven personen, waer onder vier Engel- sche Koopluiden waren, namelyk de Hee- ren

William English, James Hewit, François Beefti, en Jofef Wilkins; voorts de Koopman Daniel Pell, en Joan Joachim Schroder, geboortig van Hesfenkaaffel. Wy hadden elk onze fiede, nevens twee fleden voor de knegten. Hier by hadden wy vyf loffe paarden, of 'er by toeval ons eenige op de reis mogten begeven, gelyk dikwyls gebeurt. Wy hadden ook zes of zeven dagen te voren de paarden naer de stad Smolensko gezonden, om hen tot onze komst te laten ruiten, nemende van Moskow andere tot die stad toe. Op den middagh trokken wy weder voort tot het dorp Modenovo, daer wy ten zeven uren binnen quamen, nogh 49 wurften voortgetogen zynde, over eenen vlakken wegh door vele dorpie. Op middernagt weder voortgaande ontmoetten wy meenigte van fleden, en vonden ons op den middagh aan het dorp Ostrosjok, leggen- de in een bofch. Nu hadden wy viere- veertigh wurften afgedaan. Des middags reden wy weder van daer, ten deeke door bosch en verscheide dorpen. Wy quamen den 18 der maent ten agt uren aan de stad Waesma, en bevonden dat wy 37 wurften gevordert waren. Deze stad is groot en wydt verspreit. Zy heeft een houten kasteel, waer aen verscheide feene to- rens zyn. Ontrent den middagh reden wy weder van daer, ontmoetende eenige fleden geladen met hennip. Nogh 40 wurften afgedaan hebbende bleven wy in het dorp 't Sobottowo tot middernagt, en quamen den 14 ten 6 uren binnen de stad Dorgoboes na het afleggen van 29 wurften. Deze plaats is flecht. Het voornaemste dat 'er valt is hennip, die voor de beste gehouden wordt. Hier togen wy over de rivier de Niper: ten tien uren vervolgens door veel boschhaedje tot het dorp Phova, 44 wurften verder op gelegen, daer de gemelde rivier ook hare loop heeft. Na middernagt trokken wy weder van daer, en quamen den 15 aen de stad Smolensko, gelegen 36 wurften van Phova. Wy toon- den den Gouverneur onze vrygelebrieven. Hy ontving ons minnelyk, wees ons her- berg aan, en verzagh ons van eenen al- gemeenen vrygelebrief om te kunnen voortreizen tot de grenzen, nevens een ge- leide tot onze veiligheid: voor welke beleef- theit wy hem met een anker wyns bescho- ken. Deze stad is vry groot. Eenige der ker- ken zyn van steen gebout, de rest is alles van hout. Men heeft hier eenen Bisschop.

L113

On. # CORNELIS de BRUINS

Ondertusschen maekten de voerluiden, door ons vooruit gezonden, zich met de paarden vaerdigh, en wy trokken ten vyf uren weder voort, vindende veel waters op de wegen. Het was weinig in den avont als wy door een afgeflotene plaats reden, even als een poort, daer eenige foldaten de wacht hielden. Twee uren na middernagt quamen wy aan het dorp Krana-felo, 44 wurften afgelegd hebben-de. Des morgens ten zeven uren gingen we weder op weg met harden vorft. Hier ontmoeten wy veel pakkaedje van den Vorst Alexander Danielewits die Men-sikof, ook eenige karoffen, en in eene der zelve zync Gemalin, die zich in een

dorpje, daer wy door reden, ophielt, en den wil had naer Smolensko. Op den middagh quamen wy in het Poolse gebied, daer men van een hoogte afrydt. Ten twee uren quamen wy aan het dorp Dobroofsna, 23 wurften afgedaan hebben-de, over heuvelagtigh gebergte. Des avonts ten negen uren reden wy weder van daer, en quamen ten 3 uren voor de stad Copies, na het af leggen van 6 mylen wegs. Want aan deze zyde der stad Smolensko begint men met Duitsche mylen te rekenen, wordende gemeenlyk (als voorheen gezegt is) vyf wurften voor een myl genomen.

Vroegh in den morgenstont toonden wy onze vrygelebrieven aan den Generaal Allert, eenen Schot, die ons zeer beleefd ontving. Hier maekte men ons eenige zwaarigheid over het doortrekken te Koningsbergh, dewyl eenige Zweedse troepen herwaart in aentogt waren. Evenwel dewyl alles onzeker was wert by ons befloten de reis op de stad Wilda voort te zetten. Wy begaven ons hier ter herberg by den voornoemden Engel-schen Arts Areskine, die zich juist inde ze stad bevont, dewyl het overal zoo vol krygsvolk was, dat alle huizen daer me-de bezet waren. Wy bragten hier den tydt in vreugde met elkander door, ko-mende des avonts de gemelde Generaal voor eenige uren by ons. Hier hadden de Russen hunne linie getrokken, die meeft om de stad en de rivier Niper, die benevens de stad stroomt, loopt. Zy maek-ten staet de Zweden hier af te wagten en hun flagh te leveren.

Den 18 der maent twee uren na mid- dernagt vervolgden wy onzen weg, die al meeft was door boschchaedje van Denne-boomen, die hier te lande veel zyn. Na het doorryden eeniger plaatsjes quamen wy ten tien uren in het dorp Kroepka, daer een bezetting van 500 foldaten lagh. Drie uren na middernagt togen wy we- der op weg, en quamen twee uren voor den middagh binnen de stad Borifof, een gemeene plaats, welker huizen wyt en zyt verspreit staen. Men heeft 'er een houten kasteel met eenen wal van aerde omtrokken. Hier in onthielt zich te de- zer tydt de Heer Keizerling, Afgezant des Konings van Pruiffen. Nadat wy onze vrygelebrieven vertoont hadde, gingen wy ten twee uren na den middagh weder van daer, trekkende al door digte boschchaedje. Wy vonden daer den wegh zeer final, en dwaelden door onkunde der voerluiden van onze regte streek af, zoodat wy ten agt uren in het dorp Jule-jewa quamen.

Een uur na middernagt trokken wy met eenen wegwyzer voort tot het dorp Bela-roes, daer wy een groot huis van einen Poolse Edelman vonden. Nu hadden wy zes mylen afgelegd. Ten twee uren gingen wy weder voort, eerst nogh al door boschchaedje, daerna door vlakke, trekkende door een dorp, daer een regiment foldaten lagh. Na middernagt quamen wy in het dorp Krafnasel, hebben-de zes mylen afgedaan.

Wy trokken den 21 des morgens ten 6 uren weder voort, en quamen ten 3 uren in het dorp Mollofina, van waer de Vorst Alexander dezen morgen ter zyden af ver-trokken was. Dit en de hier ontrent ge-legene dorpen flonden reets ten deele in den brant, die door de Russen met voor-dagt gfficht was, die al wat zy niet met zich voeren konden in brant staken, om den Zweeden de middelen van leeftogt te benemen. Een beklagelyke zaak zeker voor de ingezeten deze gewesten, daer men zyn groot let aan zag. Meenigte van Poolse boeren schuilden in de by-gelege boschchen, daer ze zich verstecken hadden. Anderen zagh men met het weinige, dat zy uit den brant met zich kon-den voeren, nevens hun vee wechvluch-ten. Eenigen ook flonden vol droefheit, en zagen hunne brandende huizen met be-traande oogen aen, naeulyx wetende wer-waert zy zich te wenden hadden. Ande-ren stelden zich bloot voor hun nootlot, wachtende vol vrees den vyant af, die hen flont te verdelgen. In dezen droevi-gen schyn van zaken werden onze voer-luiden met zulk eene vreeze bevange, datze bitterlyk begonnen te weenen, en ons met fineken aen te gaan, dat wy hen niet verder met ons wilden doen reizen, maer hen te rug laten keeren. Geraekt door medelyden flonden wy hun verzoek toe, en befloten, zoo als wy hier mid-den in dit brandende dorp flonden, zon-der hun de reize voort te zetten. Wy kogten derhalven agt paarden van hun, om met een paert voor elke fiede naerde stad Wilda, daerwe nogh zeftien mylen af waren, heen te trekken, en hen dus met de overige paarden te laten te rug gaan. Dit zoo vaft gefelt zynde, waren wy

Komft in het Poolse gebied.

Elende der lant-luiden.

Vrees der voerlui-den.

Komft te Borifof. # REIZEN.

Gevaerly-ke togte. Want wederkeerende ftonden wy den partylooperen der Walachen, die in dienst der Ruffen zyn, in den mont te loopen, en voorttrekkende wy het krygs-volk der zelve natie, dienende onder de Zweden, af te wachten. Want deze menschen zien noch vrient noch vyant aen, en zouden in zulk een geval hun eigen vader of moeder niet verschoonen. Te weten zy zyn heel verwildert, trek- kende geene foldy, maar enkel op den roof levende. Behalven dit volk zyn er ook eenige Tartaren en Kalmukken, die niet veel beter dan de genoemde zyn. Wy ftonden dan hier op den gemeenen wegh tot ontrent den middagh, terwyl een goet gedeelte van huizen in dit dorp ter wederzyde van ons afbrande. Yder zette zich dan in zyn fiede, en wy reden dus zonder de voerluiden en op Godts genade voort. Wy waren maer even buiten het dorp gekomen, als we een party van on-trent dertigh Kofakken of Walachers te paerde, die in dienst der Ruffen waren, ontmoetten. Deze ruiters hebbende hunnen bevelhebber by zich deden ons ftaen. Wy vertoonden hun onze vryge-leibrieven,

zeggende wie wy waren. Zy bekreunden zich des weinigh, en begon- nen tegen ons uit te varen, ons schelden-de om verraders, die in den zin hadden tot den vyant over te gaan. Wy gaven hun bezadigt antwoord, en bleven dus vaft ftlaen, niet wetende hoe wy het met hun hebben zouden. By avontuur werd onder hen een Hoogduitse jongen, die hun ftoutelyk tegenprak, hen bestraffen-de om de onbehoorlyke bejegening ons aengedaen. Een van hun gaf hier op den jongen eenen flagh met zyn zweep; doch dees zich niet ontzettende gaf'er hem wel drie in de plaats, en keerde zich voorts tot ons, zeggende, *Myn Heeren*, daer komt een General aan met een party ruiters, die vaft dicht by ons zyn. De party, daer wy mede te doen hadden, ook wel we-tende dat zy niet verre konden af zyn, liet ons met onze fieden heenyden. Het is bekend dat deze Walachen wel ftout op den roof, maar tegenfant vindende zeer bloode en kleenhartigh zyn, en, zoodra ze maer iemand van de hunnen zien ne- dervallen, zich in deryl op de vlucht be-geven. Het leedt geen vierde deel van een uur, of de party, waer van de jon-gen gesproken hadt, quam aen. By de-zelve waren twee Adjutanten general, waer van d'een een Engelsman, d'ander een Hoogduitse was. Hier by was nogh een Major, en een Kapitein. Zy had-den by zich tweehondert troepen van wel geregelde ruitery. De Engelische Bevel-hebber kende aenftonts de onzen, zoo dat wy ons by vrienden bevonden. Wy hielden derhalven een wyle*stil, verhaelden ons wedervaren, en vraegden naer gelegenheid om verder te kunnen voort raken, met bede om goeden raedt. Men antwoordde ons dat het voorttrekken on-mogelyk was ten deele, omdat de Ruf-fische Kofakken nogh agter waren, om wat'er noch overigh was in den brant te zetten, ten deele ook omdat alle bruggen afgebroken waren. Dat ook (het geen het quaedfte van alles was) de Kofakken, die in Zweedschen dienst waren, den voortogt hadden, plonderende en rooven-de alles wat hun maer voorquam, ja zich niet ontziende de menschen van't leven te berooven. Dat wy, zoo wy voort wilden, alle deze gevaren te ondergaan hadden. Waerom'er niet raetsfamer voor ons ware, dan met hun weder terug te keeren. Wat zouden wy doen? Wy moesten dezen raedt volgen, of in onze gewiffte doot loopen. Wy trokken dan onder dit geleide voort, en zonden eenen der ruiters naer onze voerluiden, om hen te doen wederkee-ren. Zy keerden weder, en spanden twee paerde voor elke fiede. Dus quamen wy wel haefte by de bende der voorge-noemde Kofakken, welke de Engelsche Bevelhebber van de ruitery, die ons ge-leide, vernomen hebbende, groette hy hunnen Officier met eenige zweepflaghen tot belooningh der onheufiche bejegening, aen ons gedaen.

Wy verftonden dat de Zweedse Ko-fakken maer vier of vyf mylen van ons wa-ren. Drie mylen weder te rugh gekeert zynde bleven wy in het huis van eenen Poolchen Edelman tot negen uren, wanneer het in brant gestoken werd. Wy re-den nogh drie mylen voort, en quamen aen een adelyk huis, dat noch grooter, en op de wyze einer sterkte gemaakt was, waer in de Overfte Geheim met eene be-zetting lagh. Deze Heer riet ons, dat wy daer niet lang zouden vertoeven, de-wyl de voortroepen der Zweden in korten

tydt te gemoet gezien werden. Wy aen-vaerdden zynen goeden raedt, en vertrok-ken ten negen uren van daer. Rydende voor-by twee of drie poften, daer foldaten lagen, quamen wy ten drie uren na den middagh by den Vorft Alexander Danielewits die Menfikof, tot Lefcova, een adelyk pa-leis. Wy hadden gemeent hem eer aen te treffen, maer hy was telkens van twee of drie plaetfen vooruitgetrokken. Wy hadden een geleide van vier ruiters uit de voorgemelde troepen by ons genomen, omdat wy ons afscheiden moften van den ganfchen hoop, om eenen anderen wegh bezyden af te nemen, langs welken wy by den Vorft quamen, van wien wy minnelyk ontfangen werden. De rede, die ons dreef om hem op te zoeken, was wel meeft om uit hem te hooren, of ook mogelyk wa-
CORNELIS de BRUINS

ware op de eene of andere manier over lant voort te raken, het zy met eenen anderen wegh te kiezen, het zy met eenen trompeter onder gunst van hem in het Zweedse leger te zenden, door wiens voorpraak wy veilig de reize mogten vervolgen. Op het eerste antwoordde hy, dat het doortrekken onmogelyk was, dewyl 'er nergens een plaats was, daer men zekerheid hebben konde, dewyl de Zweedse troepen alles bezet hadden. Op het laatste, dat aan geen trompeter gehoor verleent wert, dewyl zy reets al twee of drie, zoo trompetters als tromflagers, die afgezonden geweest waren, doot ge-flaggen hadden, hier mede toonende dat ze geene boden ontfangen wilden. Hy kon derhalven, wat hem aenging, ons niet anders raden dan weder naar Moskow te keeren. My inzonderheid riedt hy dit aan, wetende dat ik de zelfsame dingen, in Perse en Indie verzamelt, met my voerde. Ik bedankte hem, en deed een kort verhaal van de gedane reize, en hoe verre die zich uitgefrect hadt. Hy maande ons toen aan twee of drie dagen met hem voort te trekken, om beveilig te zyn tegen de Poolse boeren, die zich meer dan tweeduizent sterk onthielden in de boschchen, die wy hadden door te trekken. Want hier waren ze in gevlucht, en loerden op de voorbygangers, om, zoo de kans zich wel opdeed, hun alles te benemen wat zy krygen konden. Zeker wy waren wel hoog verplicht aan de goede voorzorge van deze Vorst. Want hier ontving hy de tyding dat de voortroepen der Zweeden drie uren na ons vertrek van het laatst gemelde adelyk huis waren aengekomen, en wel 100 Russen, die zy daer vonden, hadden dootgeflaggen. Wy trokken dan met onze pakkaedje na een uur tydts voort onder de bescherming van hem en syn lyfwacht. Ons vertrek dus verhaeft wordende, wert dit paleis, gelyk de vorige plaetfen, in brant getoken, zonder dat het hooi, dat 'er in lagh, daer eens uitgenomen wert: waer door de Vorf tnaulyx tydt hadt om met zyn goedt zich daer uit te begeven. Dus trokken wy den ganfchen nacht voort, dogh dikwyls genootzaekt fil te houden, nu om de ruitery, en dan om de pakkaedje te laten voorttrekken. Dit nam door de finale wegen in de boschchen veel tydts wech, dat zeer verdrietich was om de vrees dat de vyant mogt naderen.

Eindelijk na het trekken door verscheide plaatsjes quamen wy kort aan den middagh binnen het dorp Nilnikof, zes mylen afgelegd hebbende door regen en sneeu.

Om het ongemak der reize te verzoe- ten waren wy niet spaerzaam geweest in ons zelven goede fiere aen te doen. Waer door wy te spade bevonden dat ons broot het eerst van al den voorraadt op was. Hier was goede raedt dier, dewyl hier ontrent geen broot voor geld te bekom- men was. Het eenigste middel was den Vorft hier om aen te fpreken, welken laft men my, die hem meeft bekend was, opcidide. Ik trof hem aan zittende over 't maal, en ons gemeen gebrek voorgefelt hebben- de verwekte ik het ganfche gezelschap tot lachen. Hier op beval my de Vorft by hem te gaan nederzitten, dat wel goedt voor my, maar tot laft myner reisgenooten was, die met verlangen naer my uit-zagen. Men flont my mijn verzoek toe, en dewyl wy van alle andere dingen nogh genoegh verzien waren, hadden wy verder geen en noodt.

Voor den avont trokken wy te gelyk weder voort, en quamen ten tien uren in een plaats, van waer wy des morgens weder vertrokken, om nogh vier mylen af te leggen, al meeft door boschhaedje, waer in zich de boeren onthielden. Ten drie uren floegen wy ons neder in eenige dorpsjes buiten de stad Sjebena, hebben- de de Vorft ons des daags te voren daar ter maaltydt verzogt. Maar wy te laat aankomende vonden hem reeds van de tafel opgehaan: zoodat wy hem begroet hebbende van alle de Officieren in een ander vertrek onthaalt wierden.

Op den 25 der maent namen wy met dankzegging afschee van den Vorft, die driehondertzyn ruiters vooraf zont, onder welker hoede wy konden voort reifen. Hy voegde hier by nogh zes dragonders onder 't bevel van eenen Poolchen Edelman, om ons tot Smolensko toe te geleiden. Dogh myn gezelschap vergat zich zoo verre in goede fiere te maken met de vrienden, dat de ruiters, zonder langer naer ons te wachten, heenreden. Wy volgden hen na den middagh ten drie uren met de dragonders, en quamen ten zeven uren aan het fledeken Borisova, vier mylen voortgetogen zynde. Drie uren na middernagt weder opgezet vonden wy ons ten tien uren in het dorp Kroepka, agt mylen verder. Ten vier uren in den morgen gingen wy weder voort door verscheide dorpen, waer on- der wy 'er een vonden, waer in geen menschen waren. Ontrent den middagh bleven wy in het dorp Tollobin, zeven mylen afgelegd van de laatste ruitplaatsen. Den 27 gingen wy met het begin van den dagh weder voort, en quamen na het trekken door vele dorpen ten twee uren na den middagh aan de stad Copies; over Komt te welken wegh wy agt mylen gereift had- den. Van hier waren vertrokken de genoemde Overste Allard, en de Afgezant van Pruiffen, die voor weinigh dagen hier aangekomen, met den Engelschen Arts Aires- # REIZEN.

Areskiene verreift was om zyne Czaerfe Majesteit, die zich te Solenfō, agt mylen van hier, onthielt, te gaan vinden. Des avonts ten negen uren trokken wy weder voort, en quamen den laatsten dezer maent des morgens ten acht uren aan het dorp Dobrofia, zeven mylen hier toe afgelegd hebbende. Wy bevonden dezen nagt dat wy door den Poolchen Edelman met zyne dragonders in het bosch van den wegh afgeleit, en wyders van hun verlaten waren. Want zy waren voortgereden. Hier door hadden wy groote moeite om hier weder uit, en op den rechten wegh te komen, vreezende dat we in de sneeu, die zwaer gevallen was, zouden blyven steken. Ondertuffchen moffen wy nu de reize alleenvoortzetten, gelyk twee uren na den middagh geschiedde. Eenige plaetfen doorgereden zynde bleven wy ten zeven uren aan het dorp Bageva, vyf mylen voortgetogen zynde.

Hier waren wy op de laatste plaats van het Poolche gebiet, daer wy by de Joden goede herbergh vonden, vertrekende na middernagt weder van daer. Des morgens ten tien uren quamen wy in het dorp Kareetna, daer wy voorheen door de afgeflote plaats gereden hadden. Het werd gerekent agt mylen van de Poolche grenzen te leggen. Twee uren na middernagt trokken wy weder voort, en quamen des morgens ten zeven uren tot Smolensko, na het afleggen van vier mylen. Hier begroetten wy den Gouverneur, en verhaelden hem ons wedervaren, verzoekende verse paarden om de reis des te beter voort te zetten. Die waren niet te bekomen. Wy kregen evenwel nogh agt paarden van voerluiden, die na ons met andere reizigers uit Moskow vertrokken, en des daags te vooren over eenen anderen wegh voortgereift waren. Hoe het met hun, en nogh twee andere partyen van reizigers zou afloopen, flont af te wagten. Geen meerder paarden kunnende krygen, befloten wy twee van deze agt voor elke fiede te zetten, en drie van d'onne voor elke der andere fieden. Want zy waren zeer afgemat, ook eenige der zelve op den wegh gestorven. Dus trokken wy een uur na middernagt voort, en quamen ten agt uren binnen het dorp Glowa, 33 wurften gevordert zynde. Weinigh voor den middagh van daer gereden ontmoetten wy vele fieden.

Ten zeven uren quamen wy aan de stad Dorgobusch, gelegen 41 wurften van de laatste plaats. Op middernagt weder voortgetogen leiden wy 48 wurft af tot het dorp Simlova, daer wy tot den middagh bleven, en ten vier uren aan de stad Weefna quamien. Hier twee uren langh ons opgehouden hebbende trokken wy een uur verder binnen het dorp Fedrofike, 33 wurften afgelegd hebbende. Des middernagts van daer rydende vonden wy ons ten negen uren aan het plaetse Bollekwovo, 48 wurften verder. Twee uren na middernagt trokken wy weder voort mceeft door bosch 44 wurft en verder tot de stad Moschaioskie, waer van we weder afscheidden op middernagt. Dus quamen wy des morgens ten

zeven uren in het dorp Selagebienski, zynde 44 wurften verder. Hier trokken wy ten tien uren van daen, en nogh 54 wurften voortgereift zynde quamen wy te Moskow aan. Komt te.

Het was ontrent zes uren, als ik binnen Moskow. De Duitse Slabode in myn voorige herbergh tradt. Men schrikte schier, toen men my zag. Want elk meende dat ik al digt by myn vaderland was. Ik deed een verhael van myn wedervaren, waer uit d'oirzaak myner wederkomst kon begrepen worden. Het zelve verflagh deed ik des anderen daags aan den Hollantfchen Resident.

Den 10 dezer maent quamen hier ook te rugh de zes Hollandche Koopluiden, die na ons vertrokken waren. Na hen quamen ook zes dagen daer aan de laatst vertrokkene reizigers, twee uitgezonderd, die zich in het leger zyner Czaerfe Majesteit ophielden, op hoop van nogh te zullen voort raken. In deze dagen quam hier weder de Heer Keizerling, Gezant der kroone van Pruiffen. 'T geweld van dezen krygh bragt te weegh dat 'er geen tyding uit Holland quam: en daer ontbraken reets vyf of zes posten. Waerom de overzeefche Koopluiden een befluit namen van eenen bodeafzonderlyk af te vaerdigen, op avontuur van dat hy door raken zou. Maar ik nu geen ander middel ziende dan over Archangel naer het vaderland te keeren befloot de reize te water te kiezen, en vertrok van hier in gezelschap van Myn Heer Isaack Kinfus, met wiens broeder ik voorheen naer Moskow was opgekomen. # Cornelis de Bruïns

LXXVII. Hoofdstuk.

Laetste vertrek van Moskow. Doortogt door de steden Preslaw en Rostof. Komst te Jareslaw. Beschryving der stad. Komst te Wologda. Aenmerkelykheden der rivieren. Manier van reizen te water.

Op den 23 der maent Maert vertrokken wy dan van Moskow, nevens ander gezelschap, ten zes uren na den middagh, zynde onze fleden zoo met menschen als met pakkaedje vyf tien in getal. Veele dorpen doorgetogen zynde bleven wy in het dorp Bratoffina, gelegen 30 wursten van Moskow. In de ze plaats, die vry groot is, waren wy 3 uren stil. Des morgens weder voortge togen vonden wy ons ten negen uren aan het dorp Trooytske, van welke plaats, ge lyk van 't klooster, dat den zelve naam voert, wy voorheenen gesproken hebben. Vervolgens reden wy voort door eenen ongelyken wegh, bergatigh, doch vol geboomte, dat des zomers naer allen ichyn een aengenaem gezicht geeft. Hier ontmoetten wy zes of zeventhondert jon gelingen, gaende agter elkander, flaen de gecoeffent en opgebracht te worden in den krygsdienst. Zy waren toen nogh zonder geweer. Hunne opzieners of bevelhebbers zaten in fleden. Ten acht uren raekten wy binnen het dorp Selnowo, en hadden nu 45 wursten afgelegd. Ten 2 uren na middernacht gingen wy weder voort. Na het ryden door eenige

dorpen trokken wy den 25 der maent ontrent ten 7 uren door de stad Preslaw. Toen re den wy nogh door eenige plaatsjes, en 20 wurften afgelegd hebbende bleven tot twee uren na middernacht in het dorp Waska. Vervolgens togen wy weder door verscheide dorpen, en nevens de stad Rostof, die ten N. Weften van 't Rostoffe meer legt, waer om heen men vele dorpen ziet. De meeste menschen generen zich hier met plantaedjen van knoflook en ajuin. De stad is gebout langs de rivier of 't meer. Een Metropolyt heeft hier zyn Hofhoudingh. Een half uur verder ter regterzyde is het klooster, ge naemt Peuter Zarewits, dat met meenig te van huizen omzet is. Vyfveneertigh wurften afgedaan zynde quamen wy ten zeven uren aan het dorp Nikola, daer men by zomertydt met een vlot over de rivier Oetsje-reka gezet wort. Een uur na middernacht weder voortgetrokken zynde quamen wy den 26 der maent ten 9 uren tot de stad Jareslaw, gelegen 25 wurften van de laatste verblyfsplaats, of 55,

zoo men naer den zomertydt reket; dat dan geschiet, omdat men driemaal de rivier Kotris moet overfleden. Hier aen komende namen wy ons verbylf in de buitenstadt genaemt Troepenoë, van waer ik my met eene fiede op de rivier Wologda deet voeren, om deze plaats wel te be zichtigen, en, voor zoo veel de tydt my toeliet (want wy moesten binnen weinigh uren weder vertrekken) op het papier af te tekenen. Van de Oostzyde wort zy De stad door het getal van 244 aangewezen. Het afgete kent. zyde der stad, daer de rivier Kotris ha ren loop heeft, en zoo in de Wologda vloeet. In dezelve lagen toen vyf mak ken of fluitscheepjes met drie malten, die van Kafan tegen den loop der rivier Wol ga op met groote moeite een veel volk door het trekken der lyn hier zyn gebracht, om verder naer Petersburg gevoert te worden. Daer benevens zaghen men vele an dere vaartuigen in 't ys bevrozen leggen. Niet verre van de stad ter zelvezyde lègt een buitenplaatsje, dat met eene steene kerk verfierd is, gelyk wederzys de voor fleden. De stad zelfe legt op eene hoog te, en is ten deele met eenen steenen muur omtrokken; want men lijt dit werk fleken, doordien men bevoet dat het zakte: zoodat deze muur nu vervallen is. De stad is vry groot, leggende ontrent in het vierkant. Zy verthoont zich van buiten zeer fraei door de meenigte der fier lyke steene kerken, die zich alle wit ver toonen. Ook heeft men 'er veel steene huizen; dat overige zyn van hout. Van de huizen naer beneden de rivier leggen vier houte bruggen. Het Noortende der stad wort getoont door de letter B. Hier aen volgen nogh veel huizen buiten de stad, ook een steene kerk; welken wegh men weder heenrydt, als men vertrekt. Aen die zyde des lants verthoont zich de stad op het fracisfe en grootste, dewyl men van daer veel meer gezicht zoo van de kerken, als van de stad heeft. Zy magh wel gaan voor eene der fraeiste fleden van geheel Ruslant. Veel voorname Russische kooplieden zyn'er. Hier worden de beste Jugten gemaakt. Ook is 'er veel talk, borftels, en linnen. Maer het alleraengenaemfte is dat 'er zeer veel fraeje Wologda.

JERE

1. SLAW.

CEDER TAKJE. # REIZEN.

Fraeje vrouwen zyn. Want deze plaats heeft den roem van binnen hare muren de keurlyxte schoonheden van ganfch Rusland te begripen.

Wy vertrokken van hier ten twee uren na den middagh meeft, als te voren, ten Noorden aen. In korten tydt geraakten wy in boschaedje, vervolgens door verscheidene dorpen. Ten agt uren 40 wurften wegs afgelegd hebbende quamen wy in het dorp Wakfere. Een uur na middernagt reden wy voort door vele dorpen, waer onder het groote was genaemt Danie-jeloske, dat op een hoogte gelegen, en met eene kerk van fteen gebout verziën is. Den 27 ten agt uren hadden wy weder 30 wurften afgelegd, en quamen in het dorp Oegaskiejam. Op den middagh reden wy van daer door vele dorpen en boschaedjen langs zulke quade wegen, dat eenige fleden verscheidene malen omvlieën. Want hier zyn byzonder groote kuilen in de bevroze fneeu door het veelvuldigh ryden der fleden, waer van wy vele ontmoetten, en eenige voorby gingen. Ten agt uren hadden wy 55 wurften afgelegd, als wy quamen aen het dorp Agargna. Wy reden weder van daer en quamen in het dorp Markowa, gelegen 48 wurften van de plaats daer wy vernagt te hebben, en bleven 'er twee uren stil. Ten middagh quamen wy te Wologda aen, daer ik voorgenomen had te blyven tot dat het open water zynzou, om dan de rivier af naer Archangel te va-ren, zynde begerigh de tuffchen beide leggende rivieren naukeurigh waer tenemen, te meer omdat 'er tot nu toe van de schryveren weinig aengetekent of in't licht gebracht is. Daerenboven heeft men in deze landtstreek, buiten de vermakelykheden der rivieren, in het zomerfaioen zeer fraeje gezichten van dorpen en geboomte, als zynde een van de voornaamste geweeften van geheel Rusland. Eénige dagen hierna quam hier van Dorpat, de hoofdstad van Lyflant, een meeninge van fleden bezet met Zweedfche huisgezinnen, bestaande in ontrent zevenhonderd menschen, die beflo ten hadden zich hier neder te flaen. Daer wert derhalven plaats in de woningen der Ruffen voor hun verschaft. Des daags hier aan vertoonden zich alle de Zweden op de rivier, daerze opgeschreven werden. Onder tuffchen verftont men uit brieven dat de gemelde stad na het vertrek deze menschen verdeelt was. Nu waren alle de Grooten (vier of vyf alleenuitgezondert) op bevel zyner Majesteit na Petersburg vertrokken: ftande van eenige overzee-fche en andere kooplieden gevolgt te worden. Hierna quamen hier ook aan de Zweedfche huisgezinnen uit de stad Nerva, befaaende in 1700, zielen. Deze had-den ook laft om tot nader orde hier te blyven, nevens nogh eenige andere menschen uit de buitenplaatsen, bedragende dus het geheel getal te famen 2700 zielen.

In het laatst dezer maent begon het zich recht (want het had al eens gedoit, maar dan quam 'er weder vorft, die het ys in't water hield) tot dojen te zetten, waer door de wegen zeer flikkerigh werden. De rivier begon zich reets hier en daer zonder ys te vertoonen. Op den eerften van Mei hadden wy, gelyk in de vorige dagen, zeer harden wint, waer door het ys los geraekt zynde in groote meeningte de rivier afdreef. De wint bleef duren vermengt met regen. Inzonderheit ontflont 'er den 15 ontrent den avont een zware storm van onweër, met donder, blixem, en hagel, waer van vele fteenen zoo groot als een knikker waren. Hier op volgden verscheidene zeer harde regenvlagen. In de volgende dagen was het weder geweldig veranderlyk: doch den 25 der maent ontrent vyf uren na den middagh ontflont 'er zoo zwaar een stormwint, dat veel dexels van de huizen, van planken en balken gemaakt, werden wechgerukt. Een gedaante zeker van eenen orkaen. Veele voorpoorten der woningen, vele schoorftenen werden omgeworpen, ja weinigh huizen in de stad bleven onbeschadigt. Op het dak van myn kamer raekten ook eene plankken los. Maar ik rondom ziende bevond dat van binnen alles hecht en vaft was, zoodat ik zitten bleef, om buiten komen-de geen ftukken op myn hoofd te krijgen.

Den 30 der maent quamen hier van Moskow de Engelsche heeren, die met my geweest waren op de reis naer Poolen, nevens andere, die des nagts naer Archangel vertrokken. Zy hadden door het quade weder veel op den wegh geleden, zoodat verscheidene van hunne wagens het onderst boven geworpen waren.

Ik tekende, om iets van deze plaats te vertoonen, uit myn herbergh ten Weften Wologda de rivier Wologda, waer van het gezicht afgetekent. Ik tekende ook een takje van eenen Cederboom. Van welke soort van boom men 'er veel buiten deze stad vint. Inzonderheit is 'er een boom, die vry groot is, voor vele jaren van een geplante korrel of pit voortgegroeit, die een liefhebber uit Siberie, daer deze bomen in overvloed gevonden worden, herwaert gebragt had. Eénige dezer boommen vint men ook ontrent de stad Moskow. Gy ziet in deze verbeelding het loof en de vrugt naar de wezentlyke grootte op No. 246. Men vint 'er ook zoo groot, als die op den bergh Libanon gevonden worden.

M m m 2

Was # CORNELIS de BRUINS

Wat de rivier Wologda aengaet, zy is voorheen genoemd Naffon. Zy neemt haer begin 100 wurften ten Westen boven de stad Wologda uit groote moeraffen, tusschen de Koebensche Ofer en Belofer, en neemt haer einde in de Wiega Soegna, ontfangende boven Wologda verscheidene kleene rivieren. Het water deze rivier loopt by zomertydt zoodanigh wech, dat men byna droogvoets daer over komen kan, flappende van de eene op de andere droogte. Haer breette begrypt hier ontrent vyftigh schreden. Andere wateren

zijn hier nogh ontrent. Daer is de Belofer, gelegen 90 wurften ten Westen van deze stad. Dit water is zeer vishryk, leverende overvloedig veel schoone visschen, als Soedakken, Sterlotten, Baerzen, een soort van Spiering, en meer andere, alle by uitnemendheid blank. Hierom wordt dit water Belofer of witte meer genoemd. In tegendeel is vyftigh wurften van daer ten N. Westen een ander meer, dat zich strekt tot onder de stad Kargepool, waer niet dan zwarte visschen van alle soorten gevangen wordt. Deze Ofer of meer ontfangt zich in de rivier Donega, die in de witte zee valt. De Belofer vloeit door de rivier Soxna in de Wolga, eenige wurften boven de stad Pereslavec Refanske.

Eer ik nu meldde van myne verdere reis te water, heb ik vooraf te zeggen, dat men gewoon is by zomertydt van hier naar Archangel te vertrekken in gezelschap van drie, vier, of vyf personen in een vaertuigh, dat hier toe alleen gemaakt wordt. Al wat daer toe noodigh is,

wort vervaardigd. Dit bestelt men te voren, als men nogh te Moskow is, van waer men orde zendt dat hier ter plaetse zodanigh een vaertuigh moet gemaakt worden; opdat men hier aankomende binnen weinig uren zou kunnen vertrekken. In zulk een vaertuigh, Kajoek genaamd, heeft men alle gemak. Elk heeft 'er syn byzondere bediteerde, tafels, banken, en wat verder noodigh is. Maar men is gehouden deze vaertuigen te koopen, dewyl 'er geene verhuurt worden. Zy kosten gemeenlyk 25 Roebels, dat op 12½ guldens uitkomt. Hier toe huurt men 12 of 14 roeiers, yder voor 6 of 7 guldens. Daer zijn ook kleiner vaertuigen, genaamd Karbassen, die bequaam zijn tot het voeren van een of twee menschen. Deze komen met hun toebehoren op vyf roebels en een halve. Hier op zyn zes roeiers, die voor de reis elk ontfangen 4 guldens: de fthierman 11 of 12 guldens; zoodat een klein vaertuigh ontrent 13 roebels komt te kosten. Op het zelve roejen twee personen nagt en dagh, die elkander alle 10 of 15, of ook wel 20 wurften (zoo als zy dat onder zich begrypen) verpoozen. Zelf gaat de beurt fomtyts om van den genen die aen 't roer zit. Deze plaetfen van verwiffeling, die zy Pereminen noemen, zijn alle kennelyk door een kerk, een dorp, een rivier, eenen boom, of een kruis. De gemeene rekening van Wologda tot Archangel te water wordt gelt op 1000 wurften, doch over lant maar op 630; het welk bykomt door de kromten der rivieren.

1. HOOFDSTUK.

Vertrek van Wologda. Komst tot Todma. Rivier van den zelve naam. Beschryving van Oest-joega. Samenvloeiing der rivieren Oest-joega, Niesna Soegna, en Dwina. Zoutmakery. De rivier Wietfigda. Albaßbergen. De bergb Orlees. Komst tot Archangel.

NADAT ik dan een klein vaertuigh had gekocht, en voor my alleen laten gereden maken, om des te beter alles op deze reize tot mijn oogmerk waer te nemen, stak ik daer mede van deze stad af op den 17 Juny des avonts ten zeven uren. In den beginne ging het vaertuigh een weinig naar 't Zuiden, maar kort daer aen draaide het naer 't Oosten. Aen beide de zyden had den wy bofch van kleen geboomte. Ten elf uren quamen wy aan de eerste wiffelplaets of Peremin van 10 wurften. Zy was ter flinke syde der rivier, afgetekent door een houten kruis. Hier stondt veel geboomte in het water. De tweede ook van 10 wurften, was de rivier Soegna, waer in de rivier Wologda loopt, gelyk reeds gezegt is. Des nagts gingen wy op de Soegna voort. Ik bevondze breeder dan de Wologda. De derde was een dorpje met een kleine kerk ter regterzyde. Zoo ook de vierde. De vyfde was weder een klein riviertje, genaemd Sig- # REIZEN.

Zesde wif Siedroske, ter flinke zyde. De zeste, een kruis. De zevende, een verdoorde boom, genaamt *Sufna*, staande veel hooger dan de andere, ter regter zyde. Hier draaide de rivier ten Noorden. Men kan hier door de meeningvulde kromten wijnigh van zich zien. Waerom men nu en dan het zeil gebruikt, dat kleen, en van matten famengevoegt is. Wy voeren voorby het dorpje *Marema*, daer een klein kerkje staat, leggende ten Noorden der rivier. Wy gingen dus al Ooftlyk aan. Den 18 op den middag hadt wy de agtste Peremin of wiffelplaets, zynde een klein rivierte *Lomme vietse* genaamt, dat landewaert in loopt. De negende was het riviertje *Dwiniife* ter flinke zyde. Wy gingen al Ooft aan, en kort daer aan Zuidelyk. Men heeft een zeer vermake-lyk gezicht op deze rivier, en hoort in't geboomte, dat aan den oever staat, het gezangh veler vogelen, en vooral derna-ch-tegalen. De tiende was het dorp *Soeskooy*, gelegen ten deele aan de Zuidzyde. De reft is aan den Westkant der rivier, waer langs heen aen flrant de bouwery der vaertuigen gezicht wordt, die daer gemaakt worden tot afzendinge der goederen van Wologda naar Archangel. Wederzyts staat een kerkje met eenen kloktoren daer nevens. Deze menschen generen zich ook met den lantbouw. Wy kregen al voortvarende vervolgens hooger geboom-te, al meest Sparren en Dennen, varen-de voorby verscheide eilantjes. De elfde Peremin was de boom genaamt *Felloe*, staande ter flinke zyde. Wat verder is het plaatsje genaamt *Moterie* ter flinke zyde in een kleine vlakte zonder geboom-te dicht aan de rivier, die hier smaller is. Wy gingen hier nogh al meest Ooft aan. De twaelfde wiffelplaets ter zelve zyde is een kleene ingang van het riviertje *Moterige*. Ten acht uren voeren wy voorby het dorp *Weekinije* ter rechter zyde zonder eenigh geboomte aan beide de zyden der rivier. Gaende nu Ooft ten Noorden aan quamen wy een weinig verder aan een lang final eilant in de rivier, die hier breeder is. Met het ondergaen der zon kregen wy de 13, zynde een inhalm van de rivier *Lomme zwierse*, daer het dorp *Adriane* legt. Toen kregen wy het klooster *Gollobeeldske* ter flinke zyde, zynde een gebou met eenen houten muur om-trokken. De 14 was het riviertje *Sterrietsfe*. De 15't riviertje *Gollebel*. De 16 de boom genaamt *Wees*. De 17 het dorp

Kofsegowwa. De 18't riviértje *Kamenietse*. De 19 het dorp *Aoffsuma*, dat een kerkje heeft en huizen, die wederzyts aan der rivier staan. Wy hielden Ooft aan en kregen den 19 der maent ontrent den mid-dagh de twintigste wiffelplaets, zynde een kleene dorre boom. Hier begaf ik my in schoon weder aen lant, daer ik veel wilde aertbeziën in haren bloei vond, ook framboisen, en eenige flechte bloemen, en rozeboom. Hier waren wy op de hoogte van 59 gr. 50 min. De eenentwintigste wiffelplaets was het rivierte *Selnunga*, leggende ter flinke zyde. Vervolgens lagh ter regterzyde het dorp *Wassieljese*, leggende een weinigh van de rivier op een' heuvel. Nu kregen wy aen wederzyden hooger lant, en boschlaedje bestaande in Sparren en Berkeboom, ook veel Elzen; vervolgens fraeje vlakten van schoon boulant en weiden ter regter zyde, daer zich eenige huizen vertoonden, draejende hier de rivier ten Noorden. De 22 Peremin was het riviértje *Sidrofke* ter regter zyde, waerby het dorpje *Borefnie* gelegen is; zynde wederzyts de rivier eenige huizen, en ter flinke zyde dicht aan de rivier het kerkje. Hier vonden wy veel vischters, die my met een kleine roeischuit een gedeelte van hunnen vangst bragten. Hier draeit de rivier met groote kromte weder naar het Oosten, en dan weder naar het Noorden. De 23 Peremin was het rivierte *Zarewe* ter flinke zyde. Het loopt ten Noorden wel 30 wurften landewaert in. Ten zeven uren voeren wy ter flinke zyde voorby het eilant *Jedo*, leggende in het midden der rivier, en befaande meer dan een wurft. Men kan 'er ten wederzyden omvaren. Op het zelve staat een klein kerkje gebout. By het einde daer van begint weder een ander eilant, dat vol boommen staat. Ten negen uren quamen wy aan de stad *Todma*, de 24 Peremin, daer de *Niefna Soegna* in de rivier Todma vloeit. Ik tekende dezelve van de Z. Westzyde aankomende naar de stad, gelyk die op No. 147 verbeelt wort. Zy legt op 60 gr. 14 min. 250 wurft van Wologda, ten Noord Weften langs de rivier, ten deele op de hoogte. Zy is maer een gemeene plaats, en niet groot. Alle gebouwen zyn van hout. Daer onder syn vier of vyf kenlyke kerken. Men rekt ze ook te leggen 250 wurften ten Noorden van Oest Joega. Daer ontrent staat een groote korenmolen op onze wyze gemaakt, doch maer met twee wieken, en ten deele verbroken. De eerste rivier wordt de *Wergna Soegna* genaamt, en deze de *Niefna Soegna*; waer van het eerste woort de boven- en 't ander der benedendroogte betekent. Nogh agt wurften verder van de stad af ziet men eenige zware fleenen boven water: maer vele hier van vertoonen zich niet dan in de maent July, wanneer de rivier ten deele half droogh legt. Nu hadden wy ter regter of Zuidzyde ruim twee va-demen waters. Hier in 't midden ver-toont zich eenige groene gront boven 't M m 3 wa- # CORNELIS de BRUINS

water; dat evenwel aan de Zuidzyde altoos te bevarren is. Wy gingen al meeft Ooftelyk aan, en somtys ten Noorden. Naer giffing heeft deze rivier op vele plaatfen de breedte van 150 schreden. Een weinigh voor den middagh hadden wy de 25 Peremin, zynde de oude stad Todma, of de plaats, daer men die voor dertigh jaren

begon te bouwen. Dit werk bleef toen fleken, en wert hervat ter plaats, daer nu de stad van dezen naam flaat. Hier ziet men een wederzyden van de rivier een kerkje met weinigh huizen. Hier kon ik op middernagt bequamilyk zien te lezen of te schryven zonder kaerslicht, daer ik te Wologda tot myn vertrek toe maer tot tien uren zien konde. Deze plaats wort genaemt Stare Todma of 't oude Todma. Hier loopt de rivier flerk af, waer door men harder voortgaet. De 26 Peremin was het dorp Kafoega ter regter, en de zevenentwintigste 't riviertje Siedetena, ter flinke zyde. De 28 het dorp Koffinga, ter flinke zyde. De 29 een kleine riviertje Brivees genaemt. Eenige kleene watervallen uit hooger gelege- ne moeraffen ziet men van het gebergte in de rivier florten, die zich naer 't Zuiden, en daerna weder naer 't Oosten draeit. De 30 was een scheiding van het hoge lant. Hier voeren wy voorby het dorp Broefinnis, dat voor een gedeelte, gelyk meer andere, wederzyts de rivier legt. Wy bleven eenigen tydt daer ontrent aan een Kabak om den harden wint, die ons eene malen deed rondom draejen met het vaertuigh. Nu was de 31 een waterloop Forde genaemt aen de flinke zyde, de. De 32 het dorp Slabootske aan dezelve zyde ten N. Weften der rivier voor een bergh zonder geboomte, die meeft beploegt legt. Verder was nogh bof- schaedej, en hoogh en schoon bergagtig lant. De 33 het dorp Oesgorodiefa ter regter zyde, daer men fraeje gezichten van 't lant heeft. De 34 't riviertje Storowiet- fa ter flinke zyde. Wy gingen Ooft aan, en voeren aen d'andere zyde voorby eenen hoogen en steilen bergh. De 35 het dorp Selminga, dat zich in de opening van het bosch schoon vertoont. Vervolgens een cilant in de rivier voorby gevaren zynde quamen wy aen de 36, zynde eenen hoo- gen boom, waer van de onderste takken tot een kenteken afgehouden waren. De 37 was het dorp Boberofske ter regter- of Zuidzyde der rivier beneden den bergh. Hier zagen wy dat de koepels der kerke en de kloktroon met blek belegd waren. Het dorp is tamelyk langh, beitaende in cene ry van huizen. De 38 het dorp Sa- belotena aen de flinke zyde. De 39 't riviertje Monasteriga, dus genaemt naer een kloofter daer by gelegen. De 40 het dorp Andreanewa ter zelve zyde. De 41 wif- felplaets was 't riviertje Oesjorde, ter flinke zyde. De 42 een inham tusschen het lant, Belosloede genaemt, wanneer wy wiffel- vijf of zes andere dorpen voorbygetogen waren. Hier is veel fleenagtige gront, en een bosch met vele geboomte. Den 21 der maent voeren wy ten agt uren voorby het dorp Apocko, dat wederzyts Het dorp de rivier huizen heeft, verziën van een Apocko. kerk en kloktroon, zynde de koepelsder zelve met blek belegd. Hier is schoon korenlandt. Wederzyts de rivier heeft men schoone gezichten, daer, gelyk doorgaens, vele dorpen leggen, die men dikwyls ter oirzake van het geboomte niet zien kan. Hier draeiden wy geheel ten Zuiden met eenen zeer sterken ftroom, en toen weder ten Oosten. De 43 wiffelplaets was het riviertje Oefrelna, ter regterzyde. Hier ontrent vonden wy eenigh volk bezigh met afgehakt hout uit de boschen nederwaert aen de rivier te florten, daer eene ovens op gefelt waren, om den fleen daer tot kalk te branden. Ten tien uren kregen wy de 44 wiffelplaets, te weten het dorp Fedoferva ter flinke zyde, nadat wy

vier of vyf andere dorpen voorby waren. De 45 was het dorp Ko-reetjena. Na het varen voorby nogh eenige dorpen quamen wy aen de 46, eenen inham der rivier ter regter zyde. Verder ontmoeten wy nogh vele dorpen, en wederzyds laeg lant zonder geboomte, daer men verre heen het gezicht van het Zuiden naer het Oosten heeft. De 47 was een houte kruis. Hier aen quam schoon hoogh boulant veel met korenbezet, ook groene weiden en gestadigh dorpen. Een inham van de rivier verfrekte de 48 wiffelplaets. Vervolgens was de loop der rivier zoo sterk niet, en de diepte der zelve was van twee vademmen. Hier zagen wy twee verscheidene partyen van lange palen in de rivier gestelt, dienende tot het zetten der netten om vish te vangen. Men ziet hier meeningte van dorpjes, zoo langs de rivier, als verder landewaert in, zynde het gezicht naer de stad zeer aengenaem, dewyl de rivier zeer verre regt uit te zien is ten N. Oosten, en zy hier veel breeder is, zoodat zy naer giffing wel 250 schreden beslaen zou, en kort daer aan wel een wurft breed wort. Al wat hier naer de stad frekt is vlak lant, hier tien, daer twintigh, ook wel minder voeten hoog van wederzyden des oevers. Ontrent vier wurften van de stad legt een kloosterdorpje op de hoogte, genaemt Monastirske dereefne, geheel van hout, ook met eenen houten muur omtrokken: van waer men de stad zeer fraei in 't gezicht krygt. Ten negen uren quamen wy aen de stad Oesj-joega, die de 49 wiffelplaets was. Zy wort gerekent vyf honderd wurften van Archangel af te leggen.

Zy # REIZEN.

Zy doet zich wèl en groots op, verzien van tien of twaelf steene Kerken, die alle wit zyn, de koepels daer van uitgezondert, waer van 'er twee met blek belegd zyn, gelyk de torrentjes. De andere kerken en huizen zijn altemaal van hout. Het Hof des Aertsbisschops, die in deze stad zijn verblyf heeft, is een groot gebouw. Het grootste gedeelte der stad legt aan de flinke, het overige aan de regterzyde der rivier, daer eene kerk van steen, en twee van hout zyn. De voornaemste ter flinke, of ten N. Oosten frekt zich halve maens wyze langs de rivier, een goetd uur naer gifting in de lengte, en een vierde deel van een uur in de breedte; hoewel op vele plaatfen zoo veel niet, inzonderheid naer de einden. De breedte der rivier begrypt ontrent een wurst. Als men deze stad voorby is, loopt de rivier Oost en half Zuid. Wederzyds is laegh vlak lant. Een klein half uur Oost ten Zuiden van de stad ter regterzyde der rivier legt het Trooytfe Klooster op een hoogte, geheel van steen: doch de huizen daer by zyn van hout, gelyk de muur. Om den hoek des zelfven ten Zuiden komt der rivier J oe ga in de Niefna Soegna; nemende hier ook de rivier Dwina hare aenvang, zoodat deze drie Vloeden hier te famen vereinen en famenkomen met verandering hunner namen, wordende het begin Dwi na genaemt; dat foo veel betekent als fa men voeging. Dus is defe stad gelegen aan het einde van de Niefna Soegna, en aan den

mont van de J oe ga, ook aan het begin van de Dwina, op 61 gr. 15 m. De rivier J oe ga komt van de stad Glienooy, dertigh of veertigh wurften van hier gelegen.

Zy is hier ontrent rykelyk een wurst breed. Men vint 'er veel Russische Koopluiden. Want van hier wort veel koorn vervoert, gelyk de lantfreek daer in, ook in rogge voort te brengen, zeer vruchtbaer is. Deze stad nevens het klooster voorbygevaren zynde, tekende ik van de Oostzyde ontrent middernacht het gezicht daer van op den aenvang van de rivier Dwina, gelyk dat door No. 248. getoont wort, daer de letter A den mont der rivier J oe ga: B den mont der rivier J oe ga: C den endloop van de Niefna Soegna : D het Trooytfe Klooster : E de stad, waer voor een die zyde een cilant gelegen is. Aen de regte en flinke zyde verthoont zich het valle lant. Deze rivier Dwina is tot op een uur van de stad wel een uur breed. Dan loopt zy smaller tot ontrent op 100 schreden. Vervolgens komt zy kort daer aan weder op een half uur. Wy hielden onze streek N. ten Oosten aen, varende voorby vele dorpen.

met Hennip geladen op een droogte zitten voor een cilant; van waer het goet met een kleiner vaertuig daer ftondt uitgehaalt te worden.

Nu quamen wy aan de vyftigste wif felplaets, een dorp, genaamt Czaer Con flantin, gelegen ter flinke zyde tegen over twee eilanden. De 51 was het kerkje Si en ga aen den zelfven kant. De 52 het kerkje Jaarkoelja. Hier hadden wy gestadig dorpen, en verscheidene eilanden, lage en zeer vermakelyke schoone landsdouwten. Den 22 der maent zagen wy ter flinke zyde het Klooster Nicola van hout, ook met eenen muur van dezelve stoffe omtrokken. Ten twee uren leidden wy het ter zelfve zyde 30 wurften van de stad aan 't lant, om te gaan bezien de Zoutmakery van den Gooft Wafeli Groetin. Deze plaats legt weinig van de rivier af, bestaande in eeneige opgefellede houte huizen, strekkende ten deele om in te wonen, en ten deele om'er in te arbeiden. Daer zyn vier Zoutputten of bronnen van zout water uit den gront opkomende. In elke ftaet een uitgeholde boom, dicht met touwen bewoelt, komende de hoogte van twee mannen boven den gront, en 27 vademmen diep onder den gront. Zy zyn van zes of agt ftukken famengefelt, waer door het water gedurigh boven komt. Boven een elken boom heeft men een houte goot, waer door het water tot de plaatfen, daer het wezen moet, geleit wordt. Elke put ftaet in een houte huisje befloten. Ik deed een dezer huisjes openen om het water te proeven, dat ik zoo zout bevond als noodigh zou zyn om vish te koken. Deze vier bronnen geven zoo veel waters als 'er tot de koken van 20 bakken noodigh is, hoewel 'er maer zes toe gemaakt zyn, en maar een der zelfve gebruikt wort. Zy staan elk byzonder in een afgescheiden huis, in welks midden een groot fornis ftaet, dat gestadig ferk geftookt wordt. Op het zelve is een groote vierkante yzere bak van 15 voeten tot elken hoek. Deze heeft 60 voeten in den omkring, en

een diepte van anderhalven voet, waer in het water gedurigh blyft koken den ganschen tydt van twee en een half etmaal. Dan heeft het zich tot zout gezet. Indien het water verkookt is, wort de bak onderwylen weder aangevult. Dusdanig een bak levert in den gezeiden tydt 40 poet zout, zynde 1333 ponden. Hier boven zyn veel dikke ftokken met yzere haken, die dezen bak van onder ophouden, zoo wel in 't midden, als aan de zyden, opdat hy niet neder zou zakken, waer toe boven langs het werk heen balken zyn, waer aeh de ftokken vaft gehecht zyn. Het water in zout verkeert halenze met een # CORNELIS de BRUINS

een recht staande yzere schup naar zich. De gemeene prys van yder poet zout was, toen ik daer was, twee fluivers, maar voor 2 of 3 fluivers te Archangel en elders gekocht. Sedert dien tydt heeft zyn Majesteit die verkooping aan zich genomen.

Nu kregen wy de 53 Wiffelplaets, zynde het dorp Woednooy-Koereskom. Ter flinke zyde van 20 wurften hadden wy het gezicht veler dorpen, leggende in het midden der rivier een groote bank, en een eilant, wel twee wurften lang, en vol geboomte. Noortwestelyk, ook ten Noorden aengaaende, kregen wy ten zeven uren de rivier Wietfgda ter regter zyde. Men berichtede my dat die komt uit Sibirie, loopende hier van het Noord-Oosten in de Dwina, daer zy ontrent even breed is. Hier door vint men den loop der rivier Dwina op deze plaats veel flierker. Wy gingen al Weft Noord-weft aen, vindende de rivier op verscheide plaetsen een half uur breed, en doorgaans weinig minder. Zoo is ook de Wietfgda. Een half uur voortgevaren kregen wy ter flinke zyde eenen uithoek van het lant, die ten Zuiden een kom of meer dan een halve maen maakt van volle grootte, die ze den naam van een O-fer geven. De uithoek begint van het Noorden naer het Weften, en loopt naar het Noordwesten om. Wy nu ten Noordwesten voortgaande kregen weder een eilant, en doorgaans dorpen. De rivier had hier twee en een halven vadem diepte, en verder op nogh meerder, in het midden anderhalven vadem.

De 54 wiffelplaets van 20 wurften was het dorp Comarietse, leggende op de hoogte by aengenaem geboomte. Het heeft twee Kerkjes met eenen Kloktoren. Weinigh verder zyn vier eilanden in de rivier met groot geboomte bezet even als een bofch, waer van eenige meer dan een ja twee wurften langh zyn. De rivier loopt hier byzonder fterk af, en is ontrent 4 wurften breed.

De 55 van 15 wurften is het kerkje Nawollocke Juyjenoe ter flinke zyde. Hier leggen doorgaans dorpen. Den 23 der maent ontrent den middagh kregen wy aen de zelze zyde de 56 van 15 wurften. Dit was het dorp Peremogora met twee kerkjes, leggende op de hoogte dicht aan de frant. Hier by vloeit aen deze zyde het riviertye Levele in, strekkende zich ontrent 10 wurften in 't lant. Men beschouwt de rivier hier zoo veer als men kan beoogen. Zy loopt hier en daer met groote bogten halve maens wyze inne waert, wel een wurtf breed. Het gezicht daer van vertoont zich op

N° 249. Nu kregen wy verscheide groote zant- platen, welker eene het grootste gedeelte der rivier beslaat. Na het varen voor by verscheide plaetsen kregen wy ten twee uren na den middag het dorp Peremgorie ter flinke zyde, zynde de 57 wiffelplaets van 12 wurften. Hier vonden wy een groote streek heen de rivier wel de helft smaller. Wy gingen meeft N. ten Weften aen, vindende geftradig dorpen en vermakelyk geboomte. De 58 van 20 wurften was het riviertje Weekfingda ter regterzyde dicht aan een eilant vol geboomte. Weinigh verder legt nogh een ander. Hier is de rivier weer der breeder, en twee en een halven vadem diep. Ten tien uren kregen wy ter flinke zyde het dorp Jagries, dat de 59 was van 20 wurften. De 60 ter regterzyde, na vyftien wurften. De 61 't riviertje Siftra na 12 wurften aen dezelve zyde. De 62 Niefnooy Toyma ter zelfver zyde. Des nagts voeren wy nogh voor by vele dorpen. Den 24 der maent was de 63 een huisje, genaamt Borok: en op het midden de 64 van 15 wurften het dorp Koppa ter regterzyde. Het heeft eene fracie Kerk, waer van de Koepel met blek belegt is. Als men is op de hoogte van 63 gr. 10 min. reket men ter halver wegh te zyn van de stad Oeftjoega tot Archangel; dat is naer myne rekening 224 tot hier van Oeest-joega. Weinigh verder vonden wy een groote bark met hennip geladen op een droogte zitten, daer ze voor drie weken op geraekt was. De 65 was het dorp Koneesgorjater ter regterzyde na 15 wurft. De 66 ter zelfverzyde het dorp Sielinghe na 12 wurft. Hier ontrent was weder een lang eilant vol geboomte, draeiende hier de rivier W.N. Weft en half Noord. Hier zagen wy vele mans en vrouwen langs de rivier met den hengel visschen. De 67 was een riviertje ter flinke zyde, genaamt Pende, na 15 wurften. Het komt van over de 40 wurften verre uit het lant, en is vrij diep. Het dorp beslaat een groote streek Daer is een bofch van kort geboomte, waer door men geen dorpen zien kan.

De 68 wiffelplaets is van 20 wurften, te weten het Kerkje Jpkiena ter flinke zyde. Den 25 der maent ontrent 6 uren kregen wy fleenagtiger en hooger lant wederzyds. Gaande ten Noorden aen hadden wy ten 8 uren den hoek der Albaftbergen ter flinke zyde. Wy leidden het om den hoek aan lant, om deze Albaftbergen, die ze Piffoertje noemen, dat zoo veel zeggen wil als Ovens, te gaan bezichtigen. Wy vonden deze plaats o-vervremt wegens de onderaertfche grotten en gangen, door de Natuur hier gemaakt. De voorfte inkomft rust als op pilaren, die hier en daer den rotsbergh on- # TODMA.

OEST-JOEGA.

GESICHT OP DE RIVIER-DWIENA.

GROT IN D'ALBAST-BERGEN.

GROT IN D'ALBAST-BERGEN.

DE BERGH ORLEES.

REIZEN.

ondersteunen met zydeftukken. Veel andere gangen en smalle grotten vind men hier. Ik begaf my in eene der voornaamste, meer dan honderd schreden groot, met kaerslicht. Men geeft voor dat de dezelve wel 30 wurften onder den bergh of aerde heen loopt: hoewel anderen dat tegen spreken. Ik had dit gaerne zelf net onderzocht: maar wy konden om den natten en 'flikkerigen gront (want het water was 'er niet langh uitgeweest) niet verder voortkomen. De voornaamste ingangen vertoonen zich niet anders als poorten. Ik tekende hier binnen zynde een party daer van af met een doorzicht van de rivier, en de andere zyde daer van, zoo als het getal 250. aenwyft. Voor in den gangh daer men dan verder doorgaat, en wederzyds andere gangen en grotten vindt, waer van'er eenige in korten tydt fluiten, is een tweede gezicht nader voor aen, daer men het begin des doorgangs tuffchen beide de rotfen ter regterhant ziet, gelyk van voren het inkomen; daer twee openingen als bogen of poorten syn, in 't midden van de berg. Pilaf ters wye door de natuur onderschraegt, waer tuffchen door men de rivier met myn vaertuigh en de andere zyde des lants ziet, met een gedeelte van de buitenzyde des bergs, en den voorgroent, daer men op komt, met No. 251. aangewezen. Men vint dezen fteen wit als Albaft, waer van verscheidene fraeijgheden gemaakt worden. Dog de ftof is te week. Want ik nam'er een ftuk van mede dat ik affloeg, nevens iets van het geen boven aen zit, als van de rots. Men rekent deze plaats 150 wurften van Archangel af te leggen. Men ziet deze fteenbergen ontrent twee uren langh nevens de rivier. Buiten deze plaets evenwel zyn' geen andere grotten. Boven is het vooraen vol geboomte. De reit is al beploegt lant. Dit gebergte eindigt binnen een half uur tyds. Dan ziet men geen fteen meer. Nu kregen wy de 69 wiffelplaats het dorp Zwous na 20 wurften ter zelve zyde. Wy voeren hier

weder voorby een groot vaertuigh, dat op de droogte zat, en zagen het volk bezig met den nat geworden hennip te droogen, ook vele eilanden. De 70 wiffelplaats van 15 wurften was het dorpje Gabregore ter regterzyde. Hier ontrent raekten wy onder cene zware regenvlaag vermengt met donder en harden wint op den gront, daer wy een vierde deel van een uur in dat harde weder bleven zitten, moettende het scheepsvolk te water gaan om ons weder vlot te helpen. Onder tuffchen bleef de regen duren. Wy hielden het al gestadigh tuffchen Noord en Weft aen. Ik bevond de rivier hier door-gaens een kleene wurst breed, nu min,

dan meer. De 71 was van 25 wurften, te weten het dorp Oesea ter flinke zyde Een-en twee-en-zeventigfte. Aen den zelven kant ook de 72 van 20 wurften, zynde het dorp Ragoela. Den 26 gingen wy met het zelve weder na den middagh veel O.N. Ooft aen, maar zeer langfaem door den tegenwint. Veeltyts werden wy met de lyn getrokken aan de N. Weftzyde, daer het ondiep was, en vol fteenen lag. Aen den anderen kant konden wy om den harden wint niet komen. Hier ontrent lagen eenige vlotten met teer geladen, van de stad Wage naer Archangel geschikt. Deze vlotten zyn van vele boomen famengezet. Het water loopt 'er ten deeke over heen. Ten drie uren na den middagh voeren wy ter regterzyde voorby het dorp Stoepina, dat groot Het dorp en dicht betimmert is, en twee tamelyk Stoepina, groote Kerken en eenen Kloktoren heeft. Daer is uitnemend schoon boulant. De wint bleef zoo langh tegen waecjen, dat wy niet voortkonden, en over 15 wurften, die wy hadden af te leggen, elf uren doorbragten. Ten zes uren hadden wy den bergh Orlees aen de flinke zyde nevens ons. Hier een arbeidden veel honderden van menschen, om den fteen daer uit te halen, en tot gebruik te hakken. Deze fteen moest gebruikt worden tot het opbouwen of voltrekken van het Kastteel buiten Archangel, genaamt Nove Dwinko. Hier toe lagen hier vyf groote vaertuigen om den fteen af te voeren. Hier is ook een dorp, dat de benamingh van den bergh heeft. Ook zyn'er huizen en hutten voor het werk opgesteld. Daer tegen over aen de andere zyde der rivier zyn ook verscheidene huizen geschikt tot het bereiden van kalk en andere bouftof-fen. Van die ftoffen zagh men hier eenige hoopen leggen. Hier ontrent komende gingen wy ten Noorden aen:maer de bergh, die vry hoogh is, en met eenen hoek uitfteekt, doet de rivier draejen ten Oosten, en dan weder naer het Noorden, en N. Weften. Zy is hier maer ontrent 50 schreden breed. Ik geef u de verbeelding van dezen bergh, op Gebergte wiens bovensten uit hoek veel volk ftont, afgedeelt. nevens drie der vaertuigen, die daer lagen, op No. 252. De fteenen aen die zyde in den bergh vertoonen zich, als of ze gebout lagen. Boven op is geboomte, en daer agter en verder schoon boulant. Hier kregen wy nu de rivier weder breeder, ook aen de flinke zyde Steenberg, maar zoo hoog niet als de vorige, ook zoo veel niet. Ten negen uren quamen we aan de Kabak, of het Bier-en brandewynhuis zyner Majesteit. Het

volk daer van riep ons toe dat zy beftolen, en geflaggen waren van het volk van het vaertuigh, dat daer digt Nnn on- # CORNELIS de BRUNS

ontrent lagh, en dat 'er een byna'doot lagh. Dit was het zelve volk, dat fteenen naer Archangel mocht voeren. Ik quam daer by, en na gedaen onderzoek bevond ik dat het maer al te waer was. Wy gingen van daer, en weder voort, dogh waren gedwongen des nagsdoor den harden winst op anker te leggen.

Den 27 der maent ontrent den middag roeiden wy weder voort N.Oostlykaen. Hier vonden wy eene groote droogte, daer wy niet voorby konden, zonder aen de regterzyde over te fteken. Een uur daer na hadden wy een groot dorp voor ons, dat twee molens en een kerk hadt; leggende op het eiland Marielo-Ostrof, welken naam ook het dorp draegt. Het lant daer van wort ten deele beploegd. Voor het zelve legt een groote Zantdroogte. De 73 wiffelplaats van 15 wurften bestond in eeneghe huizen ter flinke zyde Mekintje geheten. Nogh een cilant en verscheidene dorpen voorby zyn de quamen wy ten zes uren voor de Scheepmakery Waffiga, toebehoorende aan twee Ruffische Gebroederen, Kooplieden in hout, genaamt Aisp en Feddor Basèniën. Deze timmeren daer verscheidene schepen, zoo fluiten als andere. Men ziet'er een fraai lufthuis met vyf beschilderde torens en eeneghe huizen. Aen d'andere zyde der rivier, die hier breeder wort, zyn in de vlakke by hoogh gebergte verscheidene dorpen. Vervolgens ook verscheidene eilanden ter flinke zyde, waer op een meeninge van dorpen legt. Men kan dit ook aen de andere zyde omvaren, wanneer men de stad Kolmogora, die 50 wurft van Archangel gelegen is, over het vlakke lant ziet leggen. Wy gingen Noordelyk aan. Na verscheidene dorpen gehad te hebben ter regterzyde quamen wy ten negen uren aen het riviértje Joera. De 74 wiffelplaats van 15 wurften ter zelve zyde loopt om een eiland. Hier gingen wy West aen, behoudende ter flinke zyde een groot eiland, waer op vele dorpen, ook molens, en schoon boulant gezien worden. Aen de regterhant der rivier hadden wy ook gestadigh dorpen. Hoe nader men aen Archangel komt, hoe de wurften grooter zyn.

Ten elf uren hadden wy het gezicht over de eilanden der stad Kolmogora, ontrent op een en een half uur aftants. Een uur verder vonden we ons nevens het fteenen Klooster Nowoy Prelotkuy ter regter zyde, waer by eeneghe huizen op den bergh geboit zyn. Het lant hier langs heen is hoogh en bergagtigh. Schuins tegen dit Klooster over komt de rivier van Kolmogora achter de eilanden, loope neder hier in. Nu Z.Z. West aen gaande trokken wy des nags voorby de 75 wiffelplaats van 12 wurften, het dorp namelyk Loskowa-gora ter regter zyde. Den 28 der maent ten agturen voorby de 76, namelyk het riviértje Leefla aan de zelve zyde ook

12 wurften. Gaende nu meeft West aen hadden wy ter flinke zyde vele eilanden. De 77 was het dorp Oeyma ter flinke zyde ook 12 wurft.

Dit legt wat landewaert in aan het riviértje Oeyma, dat wy na anderhalf uur in de rivier zagen vloejen. Nu waren wy ontrent tien wurften van Archangel leggende in 't gezicht. Nu quamen wy al voort aen verscheidene dorpen en eilanden, ook het Klooster Michaël Archangel, waer van de kerk van fteen gebout is. De huizen zyn van hout, ook met eenen houten muur omtrokken. Nu waren wy een wurft van de stad, daer wy ten vyf uren aenquam en, zynde de 78 wiffelplaats.

Deze stad Archangel legt op 64 gr. 22 min. Op de reede vond ik hier 22 't'Archangelschepen, en daer onder 13 Hollantsche, drie Engelsche, vyf Deensche, en een van Hamburgh. Den volgenden dagh quamen hier noch twee Engelsche schepen.

Op den 9 dezer maent July onthaelde de Gouverneur Knees Petrus Alexewits Gallitzin op het Kaftel Nove Dwinko alle de hier zynde overzee sche en andere Kooplieden, dewyl het de naemdagh was zynner Majesteit.

In de volgende dagen quamen hier nogh al meerder schepen, zoo Hollantische en Engelsche, als andere.

Hier verftont ik dat onder 't Convoi der schepen van Archangel vertrokken in den jare 1707 den 8 October het schip, genaamt het blauwe Postpaert, waslek geworden: door welken noot gedrongen de schipper Jan de Lange zich met zyn floep naer 't oorlogschip Kampen, gevoert door Kapitein van Buren, begaf, om middelen te beramen tot redding van het schip. Ondertuffchen nam de wind zoo fel toe dat de schipper niet weer aen zyn schip kon komen, noch zyn volk in den noodt helpen. Zy vergeefs wachtende naer verlofshgh, noch eenigh teken van 't oorlogschip gewaer worden de, befloten in den voornagt een haven naar den wal te zoeken. Dus zwerven-de tot den 3 November zynze des avonts genaderd aen de zeven eilanden: dog hun oogmerk niet kunnende bereiken, zyn zy den volgenden dagh agter de eilanden van Swetenoes geankert. Middlerwylen haddenze groote moeite gehad om het schip met pompen boven te houden, en het toen, zoo veel doenlyk was, op het lant gehaelt, zynde zoo vol water dat het met de zee gelyk flont. Dus waren zy genootzaekt daer te overwinteren, en geheele vyf weken door te brengen zonder # Russische Heilich.

Beestje Born-doeskije.

REIZEN.

der eenige menschen te vernemen. By deze benaetheid quam gebrek van levensmiddelen zoo verre, datze ontrent drie maenden langh hun voedsel gehad hebben van geerft met talk mengent. In dit gewricht van zaken quamen om de drie of vier weken eenige Lappen met hun sleden over de sneeu, om te zien of zy noch in 't leven waren. Maar niemant van hun kon met dit volk spreken. Hout was 'er niet te bekomen. Derhalven flooptenze het schip om zich by het gefloote hout te warmen. Hun drank was sneeuwater. Zy bergden zoo veel goet als zy konden, dat voornamelyk in Jugten beftont. In dezen flaat bleven zy tot den 12 Mei, en beflo ten dien dagh met hun tienzen, zyn-de de helft van 't volk, zich in de boot naer Archangel te begeven. Maar komende aan de rivier Pennooy waren gedwongen daer zeven of acht dagen te blyven, dewyl zy door de meeninge van het ys niet verder voort konden raken, noch eenig water zien. Eindelyk quamenze den 3 Juny tot Archangel aan, hebbende eenen man verloren, dien ze aen lant begraven hadden. Deze ongelukkige menschen waren egter nogh fomtyts door de Lappen met verschen vifch geïpyft, waer toe zy dan geerft in plaats van broot aten.

In het laetf der zelve maent quam en ze-ven schepen uit het vaderland agter de eilanden van Swittenoes, op welker Schippers de Stierman van 't verongelukte schip, genaemt Klaas Bunfschoten, verzogt het scheepsgeertschap, en de koopmanschap, die 'er overigh mogt zyn, naer Archangel te voeren. Deze luiden deden dit, halende het goet nevens zeven matrozen uit het schip. De Stierman met twee personen bleef aldaer tot dat 'er nader orde van Archangel komen zoude. Deze orde quam eindelyk met een klein Ruf-fisch vaertuig in het left van Juny met meer dan 20 Russen, om het overige goet te droogen, en t'Archangel te brengen. Dus quam de Stierman nevens de twee luiden, die hy by zich hadt, met het zelve vaertuigh gezont t'Archangel aan met een gedeelte van het goet, itaende het overige te volgen. Myn begeer-te om een net verhael van dit onheil te hebben was zoo groot, dat ik den gemelden Stierman in myne herbergh verzogt, die my al dit bericht heeft medegedeelt.

Ik vond hier eenen Rus, die onder dezen lantaert voor eenen Heilig gehouden wort. Hy was een man van ontrent zestigh jaren. Hy was voor dezen getrouwt geweest, maar had zyn vrouwe verlaten, en federt eenige jaren geheel naekt langs de wegen en door eenige fleden geloopen, inzonderheit hier en te Wologda. Hy liet zich veel zien op de marktvelden, in

de kerken, ook wel binnen in 't hof van den Gouverneur. Hy quam my voor als een mensch geheel onbedreven in den godtsdienst, en begaeft met geen verstant altoos. Waerom myn gevoelen is dat hy zulk een schaameloos leven heeft aengevangen enkel om voor eenen Heilig gehouden te worden, en dus rykelyk aan zyn onderhoud te geraken; in welke verwachtinge hy zich geenszins bedrogen heeft. Somtyts liep hy met een out ver-broke netje van tou gebreit, dat hem ten deele voor de chamelheid hing, en met een toutje om zyn middel vaft was: somtyts ook zonder het zelve; en dit zoo by winter, en by zomer. Ik bragt door middel van een vrient, die hem kende, zoo veel te weegh, dat ik hem in myn herberg kreeg, en hem geheel met verf op eenen doek afmaalde, onder beding dat hy nogheens zoude wederkomen. Dit beloofde hy, maar hield zyn woort niet. Ik wendde vergeefs veel moeite hier toe aan: en het quam my vreemt voor, dewyl ik hem voor zyn zitten wel beloont hadt. Zyn haer en baert hingen als een touw in een, dewyl 'er noit kam aen ge-bezigt wert. Gy ziet zyne afbeelding op No. 253.

Ik zagh hier een beeftje, genaemt Born-doeskie, en kocht het nevens eenige andere van dezelve foort, en liet 'er hokjes voor maken, waer in ik ze hield aen kleene ketentjes vaft gebonden, met inzicht omze in het vaderland te brengen. Maar alle de jonge floven my af, blyvende de oude in 't leven. Deze beeftjes hebben veel gelykenis van den Inkhorn, hoe-welze kleiner zyn, voorts graeu van koleur en bruin gevakt. Zy worden gevoedt met Framboisen, die ik op de reize voor hun met my nam. Zy zyn ook graag naer haesnoten, die zy aerdigh weten te kraken. Zy eten ook broot, waer toeze scherpe tanden hebben, zoodat ze zelf hout aan stukken byten. Zy worden allengs zeer tam, zoodat de Juffers hen veelyts, als ze uitgaen, by zich houden. Ik zette twee der gestorvene op voor myne zinlykheid, en geef u de ver-beelding van het eene in zyn eige groot-te op No. 254.

Op den 25 dezer maent quam hier aan het schip de Hoogepriester Aäron, gevoert door den schipper Simon Sloft, verzien van een Franse vrygelebrief. Met dezen besloot ik de reize, die my overigh was, af te leggen. Ook quamen 'er nogh vier andere schepen voor de fladt ten an-ker.

Den 13 der maent Augustus gingen wy den Gouverneur geluk wenschen met de goede tyding, die 'er wegens de re-bellen gekomen was, welker hoofd, ge-naemt Bolowien, van zyn eigen volk ge-van- # CORNELIS de BRUINS

vangen om het mislukken des aenflags, zich zelven door schoten hadt. De Gouverneur van Afos was zelf op de rebel- len, die de stad meende te vermeeteren, uitgevallen, en had hen alle verjaegt: waerna als deze Bolowien de handen aan zich zelven

gelegd had, hadden hem zyne eige vloekverwanten het hoofd afgelagen, en het met zich nemende naer Afos zich op genade en ongenade aan den Gouverneur overgegeven.

Eenige dagen hierna verzocht ik aan den Gouverneur, dat ik myn goedt, zonder dat het bezichtigt wierde, een boort mogt doen brengen. Hy itont myn verzoek beleefdelyk toe, daer by voegende een geschrift van zyn eige hant, waer by my verlof gegeven wert, om vryelyk uit dit lant te mogen vertrekken, om aan de onderzoekers der schepen, als ik by het kasteel Nove Dwinko zou gekomen zyn, te vertoonen.

Deze Gouverneur is een man van groote deftigheid en beleefdheit, en daerom in groote agtinge by d'overzeeche natie. Vyf jaren lang heeft hy wegens zyn Czaer- fe Majesteit voor Gezant aan 't hof van Weenen gelegen. Hy spreekt de Duitsche, ook de Italiaensche taal, en heeft zyne huishouding geheel op de Duitsche manier geregeld.

Eer ik van hier scheide quamen hier Blyde ty- twee Hollantsche schepen aan met de ge- ding. wenchte tyding der overwinning door de Bontgenooten op de Françoisen by Ou- denaeren bevochten; beveiligende ook het aenkomst der Transportschepen, dat hier groote vreugde veroorzaakte.

LXXIX. HOOFDSTUK.

Vertrek van Archangel. Aftekening van het kasteel Nove Dwinko. Aftekening van het Gebergte Poots-fioert. Aftekening der Noortkaep, en der Eilanden Inge, en Surooy. Aenkomst t'Amsterdam, en in 's Gravenhage. Besluit van dit werk.

Ik begaf my op den 23 der maent Augustus met een kleine roeischiut van Archangel af, en quam na een uur va- rensaen 't gemelde schip den Hoogen Prie- ster Aäron, dat reets onder zeil was. Bin- nen scheeps boort zynde quam ik wel haefte aan het kasteel Nove Dwinko, daer we ten anker bleven om verlof af te wach- ten van de mogen voortvaren, komende middlerwylen de bezichtiger der vreige- leibrieven aan boort. Ten drie uren na den middagh wert de vlach van 't kasteel tot teken van door te mogen zeilen opge- haelt. Over de rivier legt hier een houte brug, die zoo wyd opgehacht wort, dat twee schepen nevens elkander kunnen doorvaren. Ik tekende ondertuffchen dit nieuwe kasteel af, waer van ik de verbeel- ding hier nevens stelle.

Nu deed ons de tegenwint nevens ver- scheide andere schepen op anker leggen tot den 26 der maent, wanneer het harde weder bedaerde. Dus gingen wy ten zeven uren weder onder zeil, wordende met de floep voortgeboegfeert tot twee uren voor den middagh, wanneer wy weer door ongunst des winds moesten

anke- ren by de drie uitleggende scheepjes zyner Czaerfse Majesteit, waer van het een 18, en de twee andere 12 stukken kanon voerden. Den 28 quamen nogh drie schepen by ons ten anker: en den 29 za- gen wy met den morgenfont alledenogh verwagt wordende schepen het een na 't ander aen komen, en vervolgens ons voor- by zeilen, makende wel een getal van honderd en vyftigh schepen uit, waer on- der negen waren van oorlogh, die buiten ten anker bleven: namely vijf Engelsche, drie Hollantsche, en een van Hamburg. De Engelsche koopvaardy schepen waren 68 sterk, de Hollantsche vyftigh, de Hamburge 18, en de Deensche drie, waer by nogh een Russisch was, dat van het Beereneiland met Walruspek af quam. Dit was het eerste schip, dat de Russen derwaert gezonden hadden met zeer gelukkig gevolg, zynde de Schipper en Stierman van het zelfde schip Hollanders. Dit voorbyvaren van zulk een aenmerke- lyk getal van schepen was zeer vermake- lyk te zien, zynde het wel vyf uren na den middagh, eer het laatste ons voorby zeilde. Ook was zulk gelykelyk aenkom- men eener vloote hier noyt gezien; en het was te meer te verwonderen, dewyl het geschiedde zonder dat zy eenen eeni- gen loots binnen hadden.

Het Deensche schip, voerende den wimpel van den grooten maat, was voor- zien met agtentwintigh stukken kanon, hebbende binnen boort den Heer Ifmey- hof, # REIZEN.

Kasteel Nove Dwinko.

hof, die aan het Hof van Deenmarken wegens zyne Czaerse Majesteit voor Gezant geweest was, nevens zyn hofgezin. Welk gezelschap aan lant gezet zynde had het te gelyk orde om in te nemen de Gemalinne des Gezants Dolgerocke, welke Gezant reets aangekomene was aan het Hof van Koppenhage, om daer by beurt te wegens Czaer de waardigheid van Ambafladeur in de plaats van den Gezant Ifmeyhof te bekleden. Dit schip niet willende zynen wimpel fryken bleef hier by de Czaerse uitleggers, om zich weder naar buiten te begeven, ten anker, dewyl het zonder dit teken van eerbet niet voorby kon zeilen. Ook waren reets door de schepen zyner Majesteit ontrent twintigh kanon schooten met scherp gedaan, omdat eenige schepen meenden door te zeilen zonder hun braem- of marszeil te fryken; waer toe ze toen wel gedwongen werden, moetende daerenboven voor elken schoot 50 gulden betalen. Alle de schepen bleven by het kasteel Nove Dwinko ten anker.

Op den 30 der maent gingen wy weder met eenen Z. Oostenwint onder zeil, en quamen des avonts ten agt uren in de Witte zee, daer ons de Lootsen verlie ten. Toen gingen wy Noortwest aen, en hadden met den morgent den graeuwen hoek ter regterzyde

nevens ons. Op den middagh overviel ons zulk een zware mist, dat wy geen der schepen, die by ons waren, konden onderscheiden, en

schier niet van ons zien. Ten zes uren klaerde het weder wat op, zoodat wy de kuft van Laplant ter flinke zyde za gen, daer wy des nagts en des morgens van den eersten September met schoon weder nevens zeilden, zonder eenige dor pen, geboomte, of menschen te zien. Hier kregen wy weder negen onzersche pen agter uit in 't gezicht, vindende gront van 22 tot 26 vademmen. Den volgenden dagh gingen wy met harden Noorden wint en holle zee Noort West aen. Toen zagen wy noch onze schepen. Op den middagh vonden wy de hoogte van 60. grad. 50 minuten. Ontrent het eiland Kilduin, leggende ten N. Weften van ons, omtrent 70 mylen van Archangel. Den 4 der maent zagen wy het vorige lant weder, zynde het begin van het Deenfch gebied. De bewoners des zelfs zyn Vinnen, zich onthoudende in het gebergte, genaemt Pootsfloert, waer op zich veel fneeu ver- Gebergte toonde. De gelegenheid des zelfs ontrent vyf mylen van ons wort door No. 255. verbeelt. De inham vertoont zich met drie of vier verscheidene deelen agter elkander. Wy hadden het ten Zuidwesten van ons, gaende Noortwestelijk aen. Des morgens zagen wy weder eenen in ham, genaemt Tanebaey, strekkende zich verre landewaert in, om den hoek van 't gebergte, gelyk op No. 256. aengewe zen wort. Na weinigh tydt ontdekte zich agter den hoek verder lant. Hier be- # CORNELIS de BRUINS

bevonden wy de hoogte van 70 graden 8 minuten. Nu door tegenwint zeewaert in laverende zagen wy geen lant meer, en hadden voorts weinig nacht. Des volgenden daes hadden wy met het zelfde weder de voornoemde Baey Zuidwest ten Zuiden ontrent zes mylen van ons. Zoo als my bericht wert, moet deeze Baey wel twee mylen wyt syn. Op den middagh vonden wy de hoogte van agtenzeventigh en een halven graet. Den 7 kreger en beter windt, die het dzygh we der en regen verdrèef, zoodat wy de Noortkaep in 't gezicht kregen. Ik te kende die zodanigh als zy ten Zuid Zuidwesten van ons was, terwyl wy ten Zuiden aen gingen. De grootste voorste klip wort de Moeder, de wederzytsche kleene de twee Dogters genaemt, Het agterfte gebergte is 't lant der Kaep; zynde de afscheding der zee tusschen het zelve, en't ander lant ter zyde van Felmsbuy. Wy geven'er u de verbelding van op No. 257.

Ten 6 uren des avonts hadden wy ter zyde de Eilanden Inge, makende een groot lant dat elkander vaft is. Ter rechterzyde legt een kleine klip Schips holm genaemt, die afgescheiden is. Hier frekt het verdere lant zich achter. Zie No. 258. Nu zeilden wy met eenen O. Z. Ooften wint Z. West aen met flite, en hadden des morgens ten zeven uren het eiland Surroy ter flinke zyde ontrent vier mylen van ons, gelyk het van ons vertoont wort op No. 259.

In het midden van het gebergte ver toont zich een groote Baey of inham der zee, daer de schepen kunnen in zeilen, en vervolgens tusschen de bergen en ter flinke zyde weder uitkomen ter plaetse, daer men het gebergte van elkander af gescheiden ziet. Dit wordt met de letter A aangewezen. Een andere inham wort ter flinke zyde aangewezen door B. De Wethock ten Zuiden van ons door C. De schepen kunnen ook tusschen de eilanden doorzeilen. De bewoners dezer kuft syn visschers, die hunne vangt naer Bergen en Dronte voeren. Het lant behoort onder het gebiet van Deenmarken.

Ten vyf uren quamen wy aen de klip pen of eilanden, genaemt Noort-en Zuid foele, of anders de onbekende klippen, die men in d Zeekaert niet aengete kent vint. Alle de klippen worden rondom van de zee bespoelt. Wederzyts ziet men nogh vele andere, en e nige der zelve met sneeu bedekt. De ge flalte der zelve is te zien op No. 260.

Den 9 der maent voor den avont kre gen wy een schip dicht by ons, dat wy inwachten, en elkander toeriepen: waer toe het eenen spreekhoorn in hadt; waer

by wy de onze, en zy, die 'er op waren, ook hunne vlagh hadden opgehaelt. Het was een klein Fregat van London, geschikt naer Archangel om aan de Engelsche schepen, voor zoo veel wy bemerkten konden, eenige ordres te brengen.

Den 11 vonden wy de hoogte van 68 gr. 38 min., zeilende met eenen goeden Noorden wint Z. West ten Westen aen. Wy waren op de streek van Loef-foert, gerekent 250 mylen af te wezen van Archangel, en even zoo veel van Amsterdam. Des nagts hielden wy het door tegenwint in zee, en bevonden des morgens 69 gr. 9 min.: den volgenden dag 67 gr. 8 min., gelyk ook den 14 der maent met fil weder. Dezen morgen ten half agt was 'er een groote zonnezwym, zoodat de zon een groot half uur verduiftert was, waer door wy veel van het daglicht verloren, ziende maar alleen een streek of kant van de zon, even als een begin van de maen. Vervolgens gingh de zon wech achter eene wolk, doch quam met eene zyde nogh weder bedekt te voorschyn. Het weder was eenigszins beroert, en de hoogte 66 gr. 44 min. de wind ongestadigh. Den volgenden dag hadden wy 65 gr. 55 min. met eenen fil len Noordelyken wint. Wy gingen Z. Z. West aen. Des nagts ten elt uren ver toonde zich aan den hemel een wonder lyk licht met zeer groote flral, als of alles rondom in den brant flont, zoodat men daer by bequameyk kon zien te le zen. Dogh het duurde maer 2 of 3 min. Het was zelftæm, en men hoort daer weinigh van.

Des morgens viel de wind ons tegen uit den Z. Z. Westen, die ons bybleef, zoodat men den 17 het roer by 't schip vaft bont, dat dus alleen met het groot zeil en de bezaen voortgingh dezen en den volgenden dagh. Des nagts woci de wind uit den Ooften. Ten

Noorden ko mende ontbonden wy het roer, en gin gen ten Zuiden aen. Den 19 bevonden wy 65 gr. hebbende 4 of 5 mylen naer giffinge om de Noord verloren. Ver volgens kregen wy weder tegenwint en regen. Den 21 hadden wy 64 gr. 14 min. Voor den avont verhefste zich de wind zeer sterke, zoodat wy den ganchen nacht holle zee, die door de duifterniffe van den nacht zich als een licht van vier vertoonde. Den 22 hadden wy al het zelfve weder, gaande alleen met het scho verzeil en het vastgebonden roer. Des morgens het water bedaert zynde, be vonden wy dat wy, voor zoo veel wy giffen konden, tien mylen waren agter uit geraekt. Den 26 hadden wy 62 en een halve gr. hoogte al veel in zwaren regen, # 'T Gebergte Pootsfjoert.

De Noortkaep.

't Eilant Surooy.

DE INHAM TANEBAEY.

DE EILANDEN INGE.

DE EILANDEN NOORT EN ZUIDFOELE

REIZEN.

gen, die donkere nagten veroirzackte. Den 28 bevonden wy 62 gr. 10 min., en des morgens 61 gr. 40 min. Dezen avont ten half negen vernamen wy verdonking in de volle maen, die voor het overige helder scheen, zynde ruim een derde deel verdonkert. Deze duifternis duurde tot ontrent elf uren, zyn-de ten half tien de maen meeft heel verdonkert geweest. Den laatsten dezer maant liep de wint Weitelyk. Des ging-en wy Z. en Z. ten Welten aen, heb-bende tot dezen dagh toe nu 14 dagen langh door tegenwint, zonder veel te vorderen gezworen. Op den eersten dezer maent October vonden wy ons op 61 gr. 24 min. en zagen den Noorthoek van Hitlant Z. ten Oosten 7 of 8 mylen van ons, gaende Z. O. ten Zuiden aen. Den volgenden dag leiden wy het met eenen Weitwenwint ten Zuiden in den Tregter, en zagen nogh het vorige lant in 't Zuidwelten van ons op 61 gr. 10 min., zes mylen, naer gif-fing, van 't lant, zynde ontrent van de zelve hoogte, die de Kaep heeft. Den derden hadden wy 60 gr. 10 min. Den volgenden dagh negenenvyftig graden zeftien minuten. Wy hadden den wint

Noordelyk, en den koers Z. ten Wef-ten. Wy zagen vier schepen ontrent ons. Dezen morgen vingen wy vier Kabeljaewen, in welker eenen een visje gevonden wert, dat twee duimen lang en ontrent een pink dik was. Het had aan beide de zyden een loopende vin, en boven langs het lyf heen eenige scherpe stekels, en vlakken, glinsterende als zilver en gout. Diergelyk was noch my, noch ons gezelschap oit voorgeko-men. Waerom ik het bewaerde. Des middags hadden wy de hoogte van agt-envyftigh graden tien minuten, en zei-den des morgens met eenen Noordwef-ten wint Zuid Zuidwelt aen. Des mid-dags kregen wy zesenvyftigh en een halven graed, en bevonden des nachts gront van zeventien tot veertien vademmen. Met den morgenfontd des zevenden der maent waren wy de Doggers bank voorby geraekt, met goet weder en wint, zynde op drieentwintigh vademmen waters. Wy raekten ook voorby de droogte, genaemt de Welle. Ontrent vier uren kregen wy tien of twaelf schepen in 't gezicht, waer van wy des nagts de vieren klaer konden zien, en quamen des morgens ten agt uren dicht by de zelve. Het waren drie voorname schepen, een Fluit van Viktaelje, en de overige Galjoots en Buizen. Wy prei-den een der Galjoten, en verflonden uit hun, datze op de Oostindische schepen gekruikt hadden, en die alle reets in 't vaderland wel waren aengekomen. Zy

verhaelden ons met eenen dat zy des daags te voren eenen Franfchen Kaper gezien hadden. Als wy met hun voortzeilden wert ons volk van den maft meer dan vyftigh (anderen gitten wel honderd) sche-pen gewaer. Wy vernamen ook den gemelden Kaper, die den vorigen avont ter flinke, en nu ter regter zyde van ons was, doch geen luft had om tot ons te naderen. Ten elf uren begonnen wy het lant te bekennen, varende by den middagh voorby de twee tonnen, daer na ook voorby de andere, ook voorby een fchip, dat in den voorleden jare op de droog-te daer aan de strant van de Helder verongelukt was. Om by den hoek bin-nen te zeilen voeren wy voorby het dorp Huisduinen, en een ander, genaemt de Helder. Het was meer weinigh na den middagh, als wy binnen zeilden, en de schepen in Texel leggende vernamen, die al veel in getal waren, zynde het meefte gedeelte onzer oorlogschepen. Nu gingen wy met eenen Noordwef-ten wint Zuidooft ten Oosten aen, en zagen in den avont het vier van 't eiland Urk, daer wy het op aen zetten, en dus ten zeven u-ren in de Zuiderzee, en vervolgens ontrent Durgerdam ten anker quamen. Den negenden der maent gingen wy, zoo dra-de dag gerezen was, weder voort, ter-wyl onze Schipper zich naer Durger-dam daer hy woonde, met een roei-schuit liet brengen, en ons van daer een schuit toezond om naer Amsterdam over te steken, dewyl wy den wint te-gen hadden. Wy laveerden met dit vaertuigh naer de fladt, daer wy ten negen uren met blyfchap aenquamen, 't Amfter-komende het fchip na ons des avonts dam. eerft binnen. Hier verflond ik dat de dingen, door my uit zinlikheid opgegaert, en van Ba-tavie afgezonden, op het Oostindisch huis reets een jaer langh waren bewaert geweest door de goede voorzorge van den Edelen Grootagteren Heere den Bur-

germeester Witien, aen wiens goedtheit ik my doorgaens zeer verplicht gevonden heb. Ik vond ook de brieven aan my gericht zoo van den Heer van Hoorn, Generael van Indie, en anderen, onder de bewaringe van deze Heere, die ook het beelt van Persepolis, waer van ik hier boven gemeld heb, wel ontvangen hadt. Eenige dagen doorgebracht heb-bende in deze groote fladt, om myne vrienden en bekenden te bezoeken, begaf ik my naer 's Gravenhage, myne Geboorteplaets, daer ik den 24 der maent des morgens ten negen uren gelukkig aenquam, wordende van myne vrienden met vreugde bewelkomt, die zoo veel te grooter was, omdat de tydingh van myn # CORNELIS de BRUINS

myn doot al eenige malen in 't Vaderlant was verspreit geweest. Ik zeker, die niet alleen myne Reize van negentien jaren, waer van ik de beschryving heb uitgegeven, maar ook deze van zeven jaren en ontrent drie maenden, zoo gelukkig had afgelegd, vond my wel dier verplicht om de Goddelyke goetheit en genade te bedanken, waer door ik niet alleen ontgaen heb zoo vele gevaren, als den Reizigers, in vremde en onbekende landen, over 't hoofst hangen, maar ook vele zegeningen, en goet onthaal alom genoten heb. Myne dankzeggingh had zich ook zoo veel verder uit te strekken omdat myn doorgeflane arbeit niet vergeefs was geweest, en de zelftaemheden van vremde gewaffelen en dieren, en aftekeningen van al wat opmerkelyks van my gezien was te water en te lant, niet tegenstaande zoo vele fukkelingen en ongemakken, behouden waren overgevoert en onbeschadigt gebleven. Aen u, myn waerde lezer, zal ik my ook verplicht rekenen, indien gy dit verhael myner Reizen met zulk eenen luft zult ontfangen en doorloopen, als het van my met liefde, met vlyt, met vermaek, en zware koften is opgefelt, en der gedachte-niffe myner lantgenooten aanbevolen.

Einde der Reize. # REGISTER

der voornaemste zaken in deze Reisbeschryvinge verhandelt.

1.

Baca Khan. Pag.423 Abbul Abbas Saffah, Koning van Perfie. 422 Abdalla , Koning van Perfie. 422 Abdalla Abuicafin Moßacfi. 422 Abdalla Abugiatar Al Kayem. 422 Abdel Kerem Abubeer Althai. 422 Abdo' Ilatif Mirza. 424 Abdolmalec , Koning van Perfie. 422 Afnabact, een dorp. 327 Abr. van Riebeek, Generaal van Indie. 392 Abraham. 416 Abu Jaafar Almanfur , 422 Abrikozen. 178 Abu Jaafar Almanfur, Al Mostanfer &c. 423 Abu Abdalla Amin, Koning van Perfie. 422 Abu Ezach Motaffem, Koning van Perfie. 422 Abu Jaafar Al Manfur Koning van Perfie. 422 Abu Muhammed Al Hafan &c. 422 Abu Said Bahaduz Khan. 423 Abu 'l Mahan Mirza. 424 Acem. 421 Acen Ali. 424 Achemenes. 255 Achin, een stad in Indie. 388 Adam hoe geschapen naer het gevoelen der Geb- bers. 416 Adams Piek. 353 Aeb-Chieran , een rivier. 154 Aerde en Water, tekens van onderwerpinge. 255 Aerde voor feen gebruikt. 130 — by de Perfen ge-cert. 417 Aerdbe zien in Ruslant. 36 Aerdvruchten

in Ruslant. 36 Aergewaffen in Perfie. 179 Afbeelding der stad Veronits. — des Konings van Perfie. 163 — der stad Rostof. 458 — van Jarclaw. 458 — der rivier Wologda. 459 — der stad Todma. 461 — der stad Oelt-Joega. 463 — van Grotten. 465 — van den hergh Orlees. 465 — eener schipbreuk. 440 — eens Russischen Heiligs. 467 — van Poetsfoert. 469 — der Noortkaep. 470 — van Eilanden. 349 — van 't eiland Suroy. 470 Affonaffy , Aertsbiffchop van Kolmogora. 18 Afgod der Egyptenaren gedoot. 249 Afgoden der Samojeden. 11 Afkomt der Koningen van Bantam. 382 Af ragboomen. 205 Afval van Megabyzus. 280 Afwatering. 129 'Ahmed Abul-abbas Motamed &c. 422 Ahmed Abul-abbas Muftain. 422 Ahmed Al Radih Billa. 422 Ahmed Abul-abbas Al Kader &c. 422 Ahmed Al Mostadher. 422 Ahmed Khan. 423 Al Dhaer Billa Odatorodin Abu &c. 423 Al Mostazem Billa. 423 Al Mamum Koning van Perfie. 422 Al Moßadi Billa. 422 Al Mostarshed Billa, Abu Marfur. 422

Al Malee , al Said , Mohammed &c. 424 Alaetma. 74 Albaftbergen. 464 Alcibiades benadeelt zyn vaderlant. 284 Aleman, Al Nafer Ledinilla. 423 Alexander de Groote Tweehoornig genoemd. 231 Alinda-Loecka , een eiland. 82 Alkmaer, een eiland in Indie. 372 Al-moto Wakkel, Koning van Perfie. 422 Alwand Mirza. 424 Aly, Koning van Perfie. 421 Amandeltakjes en andere afgetekent. 205 Ambergrys. 134 Ameftris. 281 Amir Scandar. 424 Amma-nabact , een dorp. 424 Ammianus Marcellinus berifpt. 253 Amptenaers van den Czaer van Moskow. 43 Amsterdam, een eiland in Indie. 375 Angoertvogel. 126,176 Annaeboom en. 178 Antiochus Koning van Perfie. 419 Antoni van Diemen , Generaal van Indie. 391 Apen. 120,121,369 Apocko , een dorp. 462 Apollonides geftraft. 281 Apoteek te Moskow. 43,451 Apis van Cambyfes gedoot. 249 Appels in Perfie. 178 Arabier berooft. 99 Arabieren. 203 Arabische vrouwen. 203 Arabische wal. 493 Aras , een groote rivier. 115 Araxes, een beroemde rivier. 206 Arbaces. 235 Archangel. 14,466 Ar deshir. 421 Ardevil. 286 Areecq. 357,373 Argun Khan. 423 Ariaramnes. 255 Armenier omgebracht. 191 Armeniers vermoort. 112,191 Armenische vrouwen onbevalligh. 185 Arfaces. 286,240,255 Arfes. 300 Arfeus. 236 Arfytes valt van Ochus af. 283 Artabanus. 420 Artabanus bemagtigt Perfie. 277 Artael. 180 Artaxerxes. 420,278 Artaxerxes wrekt zyn vaders doot. 277 Artias. 235 Ar tibarnas. 235 Artoxares flaat naer 't Ryk. 283 — Zyn lof. 282 Af p ada. 238 A fperges zeer dier te Spahan. 141 Affyriers , eerste monarchen van Afie. 234 Aft rakan beschreven. 85 Aftyages. 238 — van Cyrus overwonnen. 242 Artemaed Douleth, of eerste fl aetdien a er in Per- fie. 156 Atoffa. 255 Atynes. 236 Ayner , een Perfaenfche werpftok. 102

B. Ba- # REGISTER.

B.

Achou, een oude stad. 104
Baden ontrent Ardevil. 121
Baeker-kara, Perfiaensche vogel. 126, 177
Bærden in Ruslant afgeschoren. 46
Bagoas gaven. 297
Baidu Khan, Koning van Perfie. 423
Baldigheid eeniger dorpelingen — van Alexander den Grooten. 122
Baliers. 302
Balische flavinnen. 369
Ballen in oly gesteken en voor fakkels gebruikt. 134
Banket by den Generaal van Indie. 369
Bantam afgebeelt. 384
Baple-kammie, Indiaensche vrucht. 387
Baran. 421
Barfan, een dorp in Perfie. 117
Baron van Larix. 410
Batavia beschreven. 389 — afgetekent. 394
Bathii Keizer der Tartaren. 439
Bazaers, of winkelstraten. 103, 131
Bedelaars geweert in Moskow. 47
Beelden te Chelmener — te Naxi Ruftan. 225, 382
Beeldendienst. 181
Beenbreuk wonderlyk genezen. 158
Beglerbegie, een groot Heer in Perfie. 158
Begraafnissen der Gebbers. 417
Begraafplaats der Perfiaensche Koningen. 118
Begraving der Samojeedse kinderen, — mannen en vrouwen. 11 — Ruffen. 55 — des Konings van Perfie. 163 — der Perfanen. 175, 316 — van Eduart Crown. 406
Beker van gout. 315
Beleeftheit des Gouverneurs van Saratof. 445 — van Smolensko. 453 — eeniger barbaren. 12 — van 't Hof van Moskovie. 32, 51, 200 — des Gouverneurs van Aftrakan. 84, 89 — des Ondergouverneurs van Aftrakan. 88 — van 't Hollantsch Opperhoofd te Spanan. 137 — des Gezants van Perfie. 89
Belofer, of 't witte meer. 460
Benjaensche makelaers. 199
Benjanen.
Berg Taurus. 123
Bergen, genaamt de Gebroeders. 121, 206
Bergkat. 339
Bergstoffen. 388
Befydenis der Perfiaensche kinderen. 174
Bevelhebber der slaven in Perfie. 157
Bewintsliden in Perfie. 130
Bewintsmann der Apoteek te Moskow. 452 — der Gerecht kamer in Perfie. 158
Beyram, of Valten der Perfanen. 137

Bezien, genaamt Brufnitfa. 35
Biddagen der Gebbers. 418
Bygeloof der Perfanen. 108, 171
Bywven der Perfanen. 174
Byzit van den Franschen Gezant. 426, 428, 430
Biffchoppen in Spanan. 138
Blm-bing, Indiaensche vrucht. 373
Bloemen by de Ruffen bemint. 179
Bloemen in Perfie. 113
Bloemgewas afgetekent. 232
Bloemkool in Perfie. 179
Bogen en pylen merktekens der Perfanen. 275
Boges werpt zich en de zynen in 't vier. 467
Boom voor de Zywormen. 115

C.

Abades Koning van Perfie. 421
Cai Cobad. 318
Cai Caous. 318
Cai Chozrou. 318
Caichtu Khan. 423
Cajoumaras. 317
Calantaers, Hoofden der Gemeente in Perfie. 159
Cambyzes. 239, 246. zyn wreedheit. 249. zyn doot. 251
Cafan, een fraje stad. 77
Ceder of Chineesche citroen. 373
Ceilon. 353
Chaans, amptluiden in Perfie. 158
Chamama, een Perfiaensche vrugt. 116
Chan van Samachi. 101. zyn volftrekte regering. 103
Chef-terechk, Perfiaensch kruijt. 336
Chelmener, het oude hof van Perfie. 209
Chiaer-baeg te Spanan. 151
Chinefen. 398. hun gevoelens.
Simon flaat de Perfen. 279. wordt Amiraal gemaakt. 281
Cipresboomen. 321
Clefma, een rivier. 449
Comarietse, een dorp. 464
Conon tot veltheer gekoren. 289
Corogh roepen wat het is. 164, 189
Cofroes Koning van Perfie. 421
Crefus door Cyrus verwonnen. 243
Cyaxares. 237
Cyrus, Koning van Perfie. 243, 287
Cyrus, een rivier. 206
Cyrus wonderlyk behouden — wapent zich tegen Afyages. 240 —
gelchil der Schryveren over zyn doot. 244
Czaer, wat het betekent. 42
Czaer van Moskovie vergaft de Kooplieden en anderen. 22, 453.

zyne zorgvuldigheid in geval van brant. 32. zyne volftrekte monarchye. 43. zyne pryfleyke regering. 48
Czarietse wat het betekent. 42

D.

Dagen ongelukkigh genoemt. 331
Dagheftan. 97
Daghrekeningen der Ruffen. 45
Dampreker, een zeezwerer. 389
Dankzegging des Schryvers voor het afleggen zyner reize. 472
Danfferinnen. 379, 380, 381
Dapperheit door eenen leeu verbeelt. 231 — van Leonidas. 291
Da- # REGISTER.

Darab. Darius doot eenen Magnus. — Wort Koning van Perfie. — beoorlogt de Scythen. — zyn deugden. — en ondeugden. — zyn doot. Darius Codomannus. — veragt Alexanders jonkheit.
Dekmantel van Godtsdienftigheid, oirzaak veel quaet. Dekoe, een dorp. Derbent. Derrogæs, Amptluiden in Perfie. Derwafiers, Amptluiden in Perfie. Deugden van Koning Darius. Deurwagter des Konings van Perfie. Diana van de bergh geëert. Dief-falon, een bergh. Dierte in Perfie. Dieven uitgeroit. Dievenbergh. Djmnik, een stad van den Czaer. Diodorus Siculus. Directeur General van Indie. Doczinke, een rivier. Dohak. Dolfyn afgetekent. Dolfinen gevangen. Doot des Konings van Perfie. — des Franschen Gezants. Dootmael by de Chinefen. Dorpen verbrant. Dorphoofden in Perfie. Dragt der Tartarische Vrouwen. Dragt in Moskovie ingevoerd. Dragtoe, een boom in Perfie. Druiven voor kleenen prys gekogt. — manier van ze in te leggen. Druitoretens. Dwergen. Dwina, rivier in Ruflant.

1. Dam, een eiland in Indie. Eduard Ouwien, Agent te Spahan. Eerkleederen in Perfie. Eerpoorten voor den Czaer opgerecht. Eertekens des Konings van Bantan. Eetwaren overvloedig in Perfie. Eiergiften. — in ongebruik geraekt. Eilanden Noort-en Zuidfoele. — Inge. Elamiten. Elementen voor heilig gehouden. Engano een eiland. Engelschen in gevecht met Perfianen. Enkhuizen, een eiland in Indie. Espenboom. Euagoras geflagen. Evenredenheit in de beelden van Perfepolis. Evilmerodach. Europeers in Perfie.
2. Abre Gezant van Vrankryk. — Zyn verkeering met een lichte Vrouw. Fazele Abulcazin Mothi Billa. Feest der Waterwydinge. — der gedagtenisse van Maria. — van 't Zonnejaer. — van Abrams offerhande.
3. Addernabie, feestdag in Perfie. Gorjuk Khan, Koning van Perfie. Gale. Gamron beschreven. Gang onder de aerde. Ganfie, een stad in Perfie. Galthof der Koopluiden. Gathuis te Moskow. Gafthmael buiten Moskow. — des Konings van Perfie.

138. 140. 271 — by den Gouverneur van Aftrakan. 92 — by den Engelschen Agent te Spahan. 136 Gebbers. — Hun gevoelen van de Ziel. — Hun biddagen. Geberfche Koningen. Gebiet van Perfie tot de Macedoniers overgebragt. Gebergte afgebeelt. Geboorte van Mahometh gevierd. Gedenkenning door den Czaer aan den Schryver geschonken. Geefstelyke amptluiden in Perfie. 160. 164 Gehoor des Schryvers by den Koning van Bantam. Gehuil van wilde honden. Gelt der Perfianen. 175. 176. 316. Gelukwensen op het Kersfeest. — aen den Czaer. Generaal van Indie bekleedt een zwaar Ampt. Generaels van Indie. Gengir Khan, Koning van Perfie. Georgiaan berooft. Georgianen. Geraert Reinf, Generaal van Indie. Geschenken aan de Moscovische Keizerin. — aen den Konig van Perfie. 140. 141 Geschil tuffen Xerxes en Artaphernes. Geflacht des Konings van Bantan. Gefhedenen in acting aen 't hof van Perfie. 164 Gesprek des Schryvers met den Czaer. 22. 29. — met de Keizerinne. Gevaer des Schryvers. — op eenen berg. Gevangen in Ruflant. 38. 48 Geveintheit der Perfiaensche Hovelingen. 162 Gewaadt der Chinefen. — der Meden door de Perf en aengenomen.

Gewaff en op 't eiland Ceylon. Gewelf onder de aerde. Gezaghebber der huizen in Perfie. Gezant van Perfie in verzekering gehouden. 89 — zyne beleeftheid aan den Schryver bewezen.

Giazar Abul Fadlus Moetader Billa. Gierigheid der Perfianen. Ghor, een dorp in Perfie. Gihura, een dorp in Perfie. Ooo 2 # REGISTER.

Gil Mirza. Giyatho'ddin Chodabanda Mohammed &c. Godtsdienst der Javanen. — onder de Maetschappy. — der Grieken by de Perfen gehaet. — der Samojuden. — der Perfianen. 173. 303. 306 Goiaves, Indiaens vrucht. Goutvifch. Gouverneur van Aftrakan. — van Saratof. — van Archangel. — van Asof verjaegt de Rebellen. 468 Grachten te Batavie. Graeuwe klip. Graf by Perfepolis, Graafplaetfen. Graffitede eens Konings van Bantam. — van Tiribbaba. — Semiramis. — Seid Ibrahim. — Belus. — Sefi. — Directeur Kreits. — Sultan Mohammed. — Abdulla. — een Perifich Poët. — eenen Heilig. — eens Konigs zoon. — den broeder van Sefi. — Darius.

Graffiteden ontrent Bantam. — der Chinefen. — te Veronits. — buiten Samachi. Graffeeten buiten Derbent. — buiten Ardevil. Granaetboomen. Graven van Perfaerische Koningen. — aenzienlyke Vrouwen. — Heiligen. — Europeers. — Christenen.

Griexe Vrouwen. Grootvorsten van Moskovie. Grotten. Gytafapes.

Hadi Koning van Perfie. Haecien. 352. 356 Haerlokken by hoornen vergeleken. Haet der Grieken tegen de Perfen. Halsgraf xe Moskow. Hamzag Beg. Handel des Konings van Perfien met de Maetschappy. — door den Schryver begroet. Harwan, Koning van Perfie. Harum Rafeid Billa. Harum Watic. Hafan' Al Tawil. Haven der Stad Bacht. Heilig van de Per fianen geëert. 186. 111 Heilig in Ruslant. Henrik Brouwer, Generaal van Indie. Heremiten by de Ruffen gevangen. Herman de Wilde, Veltneer der Maetschappy. Hillen. Historie van eenen bedelaer. — van Christus rok. — van Adam.

van eenen Tartarischen Vorft. 79 Hitte te Gamron. 348 Hof van Archangel. 14 — des Generaels van Indie. 390 — van Probrosensko. 30 — des Konings van Perfie. 146, 148 — der oude Koningen van Perfie. 209 — van Per fie door Alexander vernielt. 227.302. Hofmeest er des Konings van Perfie. 160 Hof-portier afgebeeld. 166 Hollantse tot den Mahometanenchen Godsdienst vervallen. 189 Hollantsche Woning te Gamron. 348 Homam. 318 Hooiland. 4 Hoorn, een eilant in Indie. 372-375 Houtfcheng. 317 Houtvifch. 371 Huichelarye der Perfaerische Geeftelyken. 161 Huizen op de markt te koop in Moskou. 42 Hulacu Khan. 423 Hufflein, een Heilig by de Per fianen. 167 — Zyn historie. 168 Hufflein betreurt. 432 Huwelyken der Samojeden. 11 — Der Per fianen. 174 — Der Gebbers. 417 Hy斯塔f pes. 255

1.

Jacobus Hoogkamer Gezant in Perfie. 191 Jaffian, een vergiftig kruidt. 116 Jagt der Samojeden op de Rendieren. 9 Jakoeten, een foort van Tartaren. 12 Jaka, Indiaen gewas. 373 Jakob Spelx, Generaal van Indie. 391 Jan Pieterz Koen, Generaal van Indie. 391 Jamboes, Indiaens vrugt. 365 Jareflauw, een voorname stad in Ruslandt. 20. Jaron, een stad in Perfie. 349.408 Jasmynen. 179 Ibrahim Koning van Perfie. 422 Jiediekombet, of Zeventoren. 106 Jedigertes, Koning van Perfie. 421 Jenoarskie, een berg. 84 Jesdagaes, een dorp in Perfie. 202 Jezi d, Koning van Perfie. 421. 422 Ikam-Kakatoua, Indiaensche Visch. 371 Indianen in Perfie. 320 Indigo. 373 Indi sche zee. 350 Inham afgetekent. 470 Inham, genaamt Tanebaey. 469 Inkomften der tolln t'Archangel. 16 — van Ruflant. 45 — der Maetschappy uit Ceilon. 357 Intrede van den Czaer in Moskou. 48.49 Inwyding van het Hof der Moskovische Keizerinne. 51 Joan Six van Chandelier, dichter der Psalmen. 134 Joan van Hoorn, Generaal van Indie. 329.392 Joan Maetfuiker, Generaal van Indie. 391 Joannes Kamphuizen, Generaal van Indie. 391 Johan Shath, Koning van Perfie. 424 Johan Gir, Koning van Perfie. 424 Jouwert, een foort van dikke

melk. 114 Iskander. 318 Ifocrates hitft Filip s ten oorlog aen. 299 Iffuf Al Moftanjed Billa. 422 Juca, een Perifche plant. 405 Jugten beft te Jareflauw. 458 Julfa, woonplaats der Armeniers. 133.181

1. REGISTER.

2. Ackerlakken. Kaduifers gebeten op de Meden. Kaep Rafalagata. Jafques. Mourandon. Kaffée aengefokt. Kaffer, een uitlantsche vrucht. Kajoek, een Ruffifch vaertuig. Kakauw. Kalakulaftahan. Kalantaer of Burgermeester van Samachi. Kalian, of Periaensche Tabakfles. Kalifen. Kalmukken. Kameel geoffert. Kameeldrek voor turf gebruikt. Kameelooren, een Perfifche plant. Kamerling des Konings van Perfie. Kanaten in de Luthoven. Kaneel. Kanoos. Kanfeleryen in Moskow. Kara Iliuf, Koning van Perfie. Karab Iluh Othman. Karel Reinierfz Generaal van Indie. Karpervitch. Karwanfera afgebeelt. Karwanferaes of herbergen in Perfie. 131. 132.201 Kafakfe Ruflen. Kasbin. Kalian. Kafiemof. Kaskur. Kaffeel van Bantam. — van Derbent. — van Batavie. — van Moskow. — van Spahan. Kafua, of Periaensche Draagfloel. Katoen afgetekent. Katoenboomen. Kazan Khan. Keizer van Java aan zyn ryk geholpen. — der Tartaren. Keizerin van Moskovie. Kerk van Salomons Moeder. Kerken in Moskow. — in Aftrakan. — in Samachi. Kerfschafaf. Kerffen. Khomen, stad in Perfie. Kirkins, een dorp in Perfie. Kifnis, een eilant. Kiftvitch. Kleeding der Gebberfche vrouwen. — der oude Perfiansen. — der hedensdaegse Perfiansen. — des Konings van Bantam. — der Singelezen. — der Armeniers in Julfa. Klippen der Noortkaep. Klipvifch. Klok van groote zwaarte. Kloofter genaamt het Trooytfe. Kloofsters in Moskow. Knolfters in 't hof van Bantam. Knoflook in Ruflant. Knollen in Ruflant. Kochin afgetekent. Koedrek, brantfiof der Tartaren. Koelikove, een dorp. Koeskiefar, een dorp. Koffiboonen. Kokfchaga. Kolmogora.

Kolommenske. Kolomna beschreven. Kolomnensko, Luchtplaats van den Czaer. Kombuis, kleine en groote, eilanden in Indie. Komkommers in Ruflant. Komminsja, een dorp. Koning van Bantam onthaelt den Schryver. 377. — afgebeelt. Koning van Perfie. — veracht. — zyn krooning. Koningen van Bantam. — van Perfie federt Alexander den Grooten. — genaamt Arfaciden. Koningin van Sumatra afgebeelt. Koningkryk van Perfie beschreven. Koningsklapper, Indiaentifche vrucht. Kool in Ruflant. Koopluiden berooft. Koopmanschappen t'Archangel. Koordedaanfer. Koraal waer uit gesproten. Kornelis van der Lyn, Generaal van Indie. Kornelis Speelman, Generaal van Indie. Kozakken een wrete volk. — gehangen. Krab afgetekent. Kraemvrou, en haer gedrag. Kraenvogel geschoten. Kreeft afgetekent. Krygsmagt van Xerxes. — van den Czaer van Moskovie. — in Aftrakan. Krygsvolk te Batavie. Krokodil gevangen

en beschreven. Kruidtkennis in Moskow aengequeekt. Kruis hoog gaat in Ruflant. Kruisdop in Ruflant. — in Perfie 138. Kruisfeet der Armeniers. Kruiffeneiland. Kuiper, een eilant. Kusmademianski.

1. Laborofoarchodes. Lacedemoniers verliezen het zeegebiet. Laer, een vermaarde Koopstadt. Lakenbereidery te Moskow. Lamsvleefch zeer fmakelyk in Perfie. Lant van Samachi. Lantbou door Offen betekent. Lantluiden elendig door den oorlog. Lantvoogden in Perfie. Lantvoogdyen in Perfie. Laplandt. Lareek, een eilant. Lareke, een eilant. Laurens Reael, Generaal van Indie. Leerzaamheit der Ruffen. Leeu, zinnebeelt van dapperheid. Leiden, een eilant in Indie. Leonidas vernielt een groote meeninge van Perfiansen. Letters der Javanen. Levensmiddelen overvloedig t'Archangel. Licht aan de lucht. Lyfartfen des Konings van Perfie. Lyfwachten des Konings van Bantam. Lykdienst over eenen Armenier Lykfaetie des Konings van Perfie. — des Engelschen Agents. — der Chinezen.

Lywaten. # REGISTER.

Linie. Linnen, dat in 't vier ongeraekt blyft. Loef-foert. Lootsmannekens, een foort van visch. Loppe, een eiland. Lucht tweederlei in Gamron. Lucht ge-eert by de Perfianen. Luiden van de penne in Perfie. Luthuis des Konings van Perfie. — des Konings van Bantam.

1.

MAdroen, een Perifisch kruidt. Maelydt des Konings van Perfie. — buiten Moskow. — by den Gouverneur van Aftrakan. 93 — by cenen Armenier. by den Generaal van Indie. Maenzwym. Maetschappy in onmin met den grooten Mogol. Magi, of Perifiaensche Wyfen omgebracht. Mahadi Billa. Mahometanen in aenzien in Perfie. Malabaer, wel eer een Keizerryk. Malabaeërse kult. Mameth Alie Chan, Gouverneur van Gamron. Manchuka Khan. Mandaues. Mangelloor. Manguftangsus, Indiaensche vrucht. Manhaftigheit van Artaxerxes. Manfel, of Perifiaensche dagreis. Manusjeher. Mardasjo. Mardonius bemagtigt Olynthus. — wort geflagen van de Atheneren. Marktgekken te Spahan. Mazig Beg. Meeuwen, een teken van nabyheyt des lants. Megabyzus valt van den Koning af. Melkvitch. Menchter, een eiland in Indie. Mextieten. Meydoen of markt te Spahan. Michel, Françe Gezant. Middelburg, eiland in indie. Mier-Chas-koen, een dorp by Perfepolis. Mierfa Moerella, Stedehouder des Gouverneurs van Gamron. Mirza Abdollah. Mirza Soltan Abufayd. Mirza Soltan Mohammed. ibid. Mirza Baboz Soltan. ibid. Mirza Al Malec. ibid. Mirza Badio 'Zzaman. ibid. Midates, Koning van Perfie. Mithridates, Koning van Perfie. Moetafi Billa. Moeder met hare dogters, namen van Klippen. Moedwil eeniger Perfianen. Moerellen. Mogol. Monarchy van Perfie. Mongal. Mongalen.

Monftering van Perifische ruitery, Montaffer. Moort in de Slabode bedreven. — te Aftrakan aengeregt. Morad. Moruma. Mos, fyps der Rendieren.

Moskovie beschreven. Moskow beschreven. Motathed Billa Ahmed. Motar. Mothadi Billa. Mouffon, of Winterfaizoen. Muavi, Koning van Perfie. Muggenet. Muhammed de verleider. Muhammed Al Moetafi Beamrilla. Muhammediaensche Koningen. Muilezels vyanden der beeren. Mummy, een geneesmiddel. Munt op 't eiland Ceilon.

1.

Abonidus. Nabuchodonofor. Naemdag gevierd. Nam-nam, Indiaensche vrucht. Narjes, Koning van Perfie. Naudar. Naxi Ruftan. Nečtanbus verlaet zyn Ryk. Nederlaeg van Mrdonius. Nicanor, Koning van Perfie. Nieu eiland afgetekent. Nieujaersdag gevierd. 415, 136, 347, 349, 225 Nirigliferooros. Nitawaey. Nifen of Niefna. Nootolie. Noten in Perfie. Notenburger veroverd. Nove Dwinko, een eiland. — Kafteel.

1.

Cca, een rivier. Ochon, Koning van Perfie. Ochus. Oeffa, een rivier. Oesjoen, een dorp in Perfie. Oeft-joega. Offerhande aan het Water. — aan de Aarde en Winden. Oktafi Khan, Koning van Perfie. Oli in Perfie. Olifanten. Omar, Koning van Perfie. Ommegangh der waterwydingh te Moskow. 23 van Huffcin. Ommegangh in Perfie. Onbeschaemtheit der Perfianen. Ondankbaarheid der Perfianen. Ontthael by den Gouverneur van Saratof. — by den Czaer genoten. — by den Koning van Bantam. 377, 380 Ontthael in Perfie. — by den Directeur General. — by den Gouverneur van Archangel. 466 Onruft, een eiland in Indie. Ontmanden in aenzien by den Koning van Perfie. Oogwit des Schryvers in 't reizen. Opperboumeester van Perfie. Oppejager des Konings van Perfie. Optogt der Wyken in Perfie. Opvoeding der Koningen van Perfie. Opvoeding der Armenische kinderen. Opziener der Rekenkamers in Perfie. — der Wegen in Perfie. Opziener des marktgangs in Perfie. Oranjenburgh. Orlees, een tleenbergh. Ormisdas, Koning van Perfie. # REGISTER.

Ormus, een eilandt. Oroles, Koning van Perfie. Offveelesch, niet geagt in Perfie. Otanes, hoofd der lamenzweerders tegen de Magi. Ovens in Perfie. Overblyffels van flerkten. Overblyffels van Heiligen. — van Perfepolis. Overblyffels afgetekent. Overlite der foldaten in Perfie.

1.

Pacorus Koning van Perfie. Paerden schrikken voor de Rendieren der Samoeden. — van outs zelftaem in Perfie. — geoffert. — aan de Maetschappy vereert. Paerden in Tartarie. Paercels uit de rivieren van Ruslant. Paerelvischery. Paecheiers uitgedeelt.

Paechteit der Ruffen. Palace in Moskow. Pampatius, Koning van
 Perfie. Pangeran Poega aan zyn ryk geholpen. Parruwas.
 Pafargade. Patriarchen van Moskovie. — binnen Spanh. Paufianas
 met een vloot in zee gezonden, gefraat over zyn verraderij.
 Pelufium belegert. Pepergewas. Peperplantacdjén. Peperwortel in
 Ruslant. Pereminen, of willeplaetsen voor de roeiers op de reis
 naer Archangel. Pereslaw Solekskoy, hoofdstad van Pereslaw.
 Pereslaw Refanske. Perozes. Perfepolis vernielt. 224. hoe eertyts
 genaamt door wien geflicht. Perfanen onagtaeem ontrent de
 gebouwen. — tegenen tot pracht. 140. trouloos. — door Cimon
 geflaggen. — van waer dus genoemt. — Hun gedaante. Perfie, het
 voornaemste oogwit van des Schry vers reis. — met Europe
 vergeleken. Perfische zeeboezem. Pelt in 't leger van Xerxes. Petro
 d'Alcantara. Petroskie. Peucestes, Lantvoogt van Perfie.
 Phaero'ddin Koffi Beg. Pharnazes, Koning van Perfie. Phelo, vinder
 van het zout. Phelonaphe, feelt der Chinezen. Phraataces.
 Phraortes. Piekboom. Piepjenje, Indiaenfche komkommer. Piefang,
 Indiaenfche vrucht. Pieter Both, eerfte General van Indie. Pieter
 de Karpentier General van Indie. Pietro della Valle. Pylen der
 Samojeden. Pinfe, een fladt en rivier. Piffoertje, of Albaftbergen.
 Piftatsjes. Plantaedjen des Konings van Perfie. Plowooy, een
 bergh. Poeë-doa, eilanden.

Poelmady, groot en kleen, eilanden. Poetsföort, gebergte. Portalen
 't oude hof van Perfie. Potskoppen. Pracht der Perfanien. Priesters
 of kantfelaryen. Prikafens of kanfelaryen. Princeffen afgeschildert.
 Prins der koopluiden in Perfie. Prinfeñeilant. Pruimen. Put van
 ongemeene diepte. Pyramide. Pyrmaraes, een dorp in Perfie.

1.

Queen in Perfie. Quilling der Perfaensche Koningen.

1.

Ramp eens Perfaenschen Amptenaers. Rapen van verscheidde
 kolour. Rafalagata. Regering van Aftrakan. Reis naer Archangel te
 water. Reisbeschryvers onagraeem ontrent de outheden. —
 berispft. Reisbeschryving aan den Czaer van Moskovie
 geschonken. — vertoont aan den Koning van Bantam. — ge-
 eindigt. Reisverhael aan den Czaer gedaen. Rennenmeester van 't
 Hof van Perfie. Rendieren der Samojeden. Renfpel te Spanh.
 Reuzenberg. Rhabarberpruiten. Rheejagt der Samojeden.
 Ridderorde van St. Andries. Ryk van Perfie beschreven. Ryklaf van
 Goens, Gencraal van Indie. Rys ingezamelt. Rytuig der Samojeden.
 Ryxprins in Moskovie. Ryxraden in Moskovie. Rivier Wologda
 afgetekent. Rivieren in Ruslant vifchryk. — in Georgie.

Robert Areskine, Lyfarts van den Czaer. 452, 454 Roebel,
 Moskovisch gelt. Rok van Jefus Christus. Rokken der Meden.
 Romeinen naekeurigh in 't bouwen. Roode bergen. Roodt hout,
 een Indische ziekte. Roover doorfchoten.

Roovers. Rotof. Rotfen van vremde gedaante. Rou over Willem den derden Koning van Engeland. — over Hufflein. Roubewys by de Chinefen. Ruynaswortels. Ruffen genegen tot sterken drank. — leerzaam in den aert.

1.

Sabakzar. Saffraenbloemen. Sagoe. # REGISTER.

Sakfawa, een dorp in Perfie. 127 Slang beetlenis eens Konings. 232 Salamis belegert. 200 Slaven berooft. 37 Salmafius wederlegt. 255 Slawaeyen. 22 Salpeter ontdekt. 89 Sleden in Ruslant. 18 Sam Myrfa. 425 Slot van Veronits. 59 Samachi afgetekent. 102 Slotvoogden in Perfie. 160 Samar, een rivier. 79 Smerdis, een der Wyzen in Perfie. 252 Samara. 79 Smit, een cilant in Indie. 372 Samgael, een bergh. 96,97 Smolensko. 453 — een stadt. 124 Snykamer te Moskow. 452 — hun hantwerk. 6 Sogdianus. 282 — hun schaetfen. 9. godtsdienst. 11 Soharmus. 235 — loosheit. 12 Soldy der Perfaensche krygsluiden. 113 Samuta, een voornaem dorp. 428 Soleyma Ben Abdolmalek. 424 Saporess, Koning van Perfie. 421 Soltan Hofain Mirza. 424 Sara Jacoba Six van Chandelier, gemalin des Op- perhoofs te Spahan. 134,187 Soltan Agmed. 424 Saratof, een ftadt in Ruslant. 80 Spahan, Hoofstftadt van Perfie. 144 Sardanapalus. 235 Speeltuigh van Perfie. 149 Sarogamis een nieuwe ftadt. 82 Spyzen by de Gebbers verboden. 417 Sawalan een bergh. 124 Spook aen Xerxes verschenen 267 Schalen, beetlen der Geregtigheit. 231 Spraek der Javanen. 382 Schans ter Nyen ingenomen. 85 Staert van een zeepaert tegen devliegen gebruikt. 214 Schapen in overvloed vertiert. 142 Staat des Generaels van Indie. 394 Schatten der Konings van Perfie. 301 Staetdienars in Perfie. 155 — van Moskovie. 48 Staetfic in het utryden des Chans van Samachi. 101 Schatting den Joden opgelegt. 295 — des Opperhoofs te Spahan. 331 Scheepbouwery van den Czaer. 14,59,75,77 Stal des Czaers van Moskovie. 31 Scheich Haidar, Koning van Perfie. 425 Stalmeeftcr helpt zynen heer aen de kroon. 257 Schemael by den Generaal van Indie. 403 Stalmeeter des Konings van Perfie. 157 Schepen verwaarlooft. 438 Stantvaftigheit eens Egyptischen Konings. 246 Schepping der werrelt naer het gevoelen der Gebberfche prieferen. 416 Statira vergeven. 288 Schering van het hoofthair by de Tartaren. 92 Steenbezien. 35 Schildery door den Evangelift Lukas gemaakt. 68 Steenbraeffem. 371 Schilderkunt der Perlianen. 173 Steengelden. 358 Schilders in Perfie. 173 Steenvisch. 270 Schilt padden. 116 Sterfte des zomers te Gamron. 348 Schip verongelukt. 5,440 Sterletten. 87 Schipbreuk. 466. des Schryvers. 440. afgete- kent. 441 Stichter van Perfepolis. 228 Schipbreukelingen door de Lappen gefpyft. 467 Straffen in Moskow. 43,66,67,450 Schipsholm, naam van een klip. 470 — te Batavie. 361 Schoenen der Perlianen. 312 Straet Sunda. 361 Scholen te Gale. 358 Straten in Moskow. 42 Schoommelpel in Ruslant. 37 — in Afrikaan. 86 Schoonheden te Jareslaw. 459 Stroek, een Ruffisch vaertuigh. 71 Schoonheid van Darius. 259

Struikroovers. 203,204,207 Schryfwyze der Ruffen. 37 Struiswyk, luchtplaats des Generaels van Indie. 396 Schryvers te Batavie. 396 Suikermolen. 372 Schulpvrucht. 356 Sultaans amptluiden in Perfie. 158 Scincus marinus, of zeehagedis. 134 Sultan Kalil. 424 Scythen van outs Veehoeders genoemt. 237 Sumatra. 388 Seleucus Koning van Perfie. 420 Surooy, een cilant. 470 Semaegboomcn. 177 Swyatski. 77 Serkaffen. 62 Syroop van Rhabarberfruiten. 141 Serpinske, een cilant. 83 T. Sfinx waerom gevleugelt. 231 Tabakshuizen in Perfie. 131 Sgawad, een dorp in Perfie. 114 Tadarwan, een dorp in Perfie. 408 Shah Ruch Bahadus Soltan. 424 Tage-Ruftan. 195 Shah Ismaël Sofi. 425 Talae of Gehoorplaets. 153 Shah Mohammed Chodabandah. 425 Tangerang. 393 Shah Abbas. 425,426 Tancbacy, een inham. 469 Shah Selim. 426 Tartar, een rivier, waer naer de Tartaren genoemt zyn. 440 Sjagbandars, amptluiden in Perfie. 159 Tartaren en hun levenswyzc. 90 Sjakallen, of wilde honden. 321 — een woelf volk. 455 Sjezady, Perfaensche poët. 322 Tearus, een rivier. 258 Sjemschid. 317 Tenten der Tartaren. 90,94 Sieferon. 78 Terpentyboomcn. 335 Simbierska, een oude ftadt. 78 Themiflokcs ontvout het orakel van Delphis. 291 Singezeen hoe gekleedt. 358 — raekt in ongunft. 273 Sinfin, een dorp in Perfie. 130 — begeeft zich onder de bescherming van Xerxes. 274 Sjoerakan, Perfaensche vogel. 336 zyn Siroës Koning van Perfie. 421 Slabode, of Duitsehe vryheit. 21 — gezuivert. 32,33,34 # REGISTER.

— zyn doot. Tiara, een hoofdtexel der oude Per fianen. 225 Tyd gerekt by wurften. Tyd rekening der Per fianen. — der Gebbers. Timur Lenc Soltan, Koning van Perfie. 424 Todma. Togt naer Polen. — van Xerxes naer Grieken. Tollen t'Archangel. — te Samachi. Tollenaers t'Archangel. — buiten Ardevis. Tolmeef ters in Perfie. Tomyris wrekt zich over Cyrus. 145 Toncel pelen der Russen. — der Chinezen. Toppers hoedtje, een eilant, Trapvisschen. Treurdagen in Perfie. 167, 190, 328 Trou van Zopyrus. 257 Trou loosheid der Per fianen. — eens Tolks. 190 Trouftactie in Moskow. 26, 53 — der Per fiaanse prinses se. 193 Tucht flap in Perfie. 160, 164, 207, 434 Tuin des Konings van Perfie. 121, 131, 132, 172, 323, 328, 414 — des Hartogen van Gamron. 340 Tuinen in Ruslant. — tot de Apotheek van Moskow. 452 Tur Ali Beg, Koning van Perfie. 424 Turcomannen, beheerschers van Perfie. 58 Turf in Ruslant. Turken zedigh in gewa edt. 165 Tzenogar.

1. Val van een Per fiaensch Koopman. 433 Valens, Koningh van Perfie. 421 Valerius Maximus beri pft. 253 Vangt der Kroko dillen. 356 Velt overfte der Indische Maetschappye. 396 Venus van de Per fen ge-ert. 305 Veronis be schreven. 59 Vertrekken onder de aerde. 408 Verval des Hofs van Perfepolis. — van den bergh Kallay Fandus. 322 Verwen in Perfie. 173 Ver winning der Moskoviten op de Zweden be- haelt. 38 Verzameling van Rys. 366 Vier by de Per fen ge-ert. 304, 417 Vieraenbidders. Vier werk over de zege op de Zweden. 24 Vyand lykheden der

Zweden by Novo Dwinko. 4 Vyvers in Ruslant. 36 Vinder van't zout. Vinnen. Vifchen in 't witte meer. 460 Vifcheryen buiten Afrakan. 130 Vifer minder in waardigheid dan Chan. 94 Uitlegging eens flat elyken ommegangs in Perfie. 170 Uitryding des Chans van Samachi. — des Konings van Perfie. 235 — des Schryvers buiten Spahan. 137, 135 Vleefch overvloedigh t'Archangel. 16 Vl oot der Per fen ge lagen. — tegen de Atheners uitgeru it. Voerluiden in angst voor de Zweden. 454 Voetloop ers afgebeelt. 201 Vogel, genaamt Waterhaler. 438 Vogels geschoten. 202 Vogelv isch. Volk van den Houwer in Perfie.

2. Waefma. 353 Wagens tot de reize. 445 — der Tartaren. 90 Walachen, een wilt volk. 455 Walid, Koning van Perfie. 422 Wapen van Batavie. 390 Wapen rusting der Per fianen. — der Per fianse paerden. 313 Wapens der Per fianen. 312 Waffiele, een rivier. 79, 80 Waffeligerod. 77 Waskaers van ongemeene grootte. 136 Water by de Per len ge-ert. 417 — zout ontrent de Linie. 401 Waterdrager, Per fianse vogel. 188 Waterhaler, een vogel. 438 Waterleidingen. 344 Water leidingen in de Luthoven. 89 Watervvermaak op de Moskovi sche froomen. 109 Water wyding in Moskow. 32, 33 — in Perfie. 138 Watervloedt. 33, 34 Weelde der Per fianen. 315 Weelde der Per fianen. — bederft de erfprin fen van Perfie.' 155 Wegh naer Zjie-raes. 319 Weldigheid der Koninginne van Sumatra. 388 Welluitheden der Koningen van Perfie. 156 Wet van Cambyfes. 307 Wet geleerde in Perfie. 161 Wykmeef ters in Perfie. 159 Wynen in Perfie. 137 Wyngaert van gout. 315 Wyzen tot offeraers aengefelt. 307 Willem van Outshoorn Generaal van Indie. 329, 363 Willem Bakker, Opperhoof t te Spahan. 331 Winden zoo heet als vier. 342 Wolodimer. 449 Wologda. 19, 459 Wonderen van den heiligen Antoni. 69 Wondheeler omgebracht. 52 Wormen, een ziekte te Gamron. 348 Wreeth eid der Per fianen tegen eenen Armenier. 191 — van Aftyages. 240 — van Xerxes. 291 — van Darius. 266 — van Paryfatis. 287 Wurften hoe gerekent. 18

3. Xerxes de Groote. 267 Xerxes tot Koning van Perfie gekoren. 265, de Q q q # REGISTER.

de magtigste van alle Koningen. 267. kofte-lyke maaltyden voor hem aangerecht. 290. hy beoorlogt de Grieken. 290. schreit in 't monfteren zyns volx. 291. zyn onkuisheid en bloet-schande. 271. van de Grieken beoorlogt. 275. van zyne onderzaten veracht. 276. zyn doot.

Xerxes de tweede.

- 1.

Y Acub Beg, Koning van Perfie.

1.

Z Antfluiving. 203,99,108 Zaegvifch. 371 Zaergoen, een dorp. 206
Zaer-sjos, een Profeet by de Gebbers. 417 Zaritfa. 82,83,444
Zeden der Samojeden. — der Gebbers. 417 — der Russen. 37,54
— der overzeefche natie. 54 — der Perfianen. 173,308 — der
Armenieren. 183 — der Perfiaensche Koningen. 314 Zedige
kleeding der Turken. 165 Zeeduivel. 352 Zeegewas.

Zeehagedis. 134 Zeehaven der stadt Bachu. 104 Zeehonden. 99
Zeekoraal, 372 Zeerovers. 437 Zegevier over 't innemen van
Notenburg. 51 Zenaerboomen. 127, 143, 177 Zickte des
Schryvers. 66, 347, 303, 366 — van eenen Armenier. 80, 81 Zyde
hoe afgewonden. 115 Zjic-raes levert de beste wynen in Perfie.
137 Zingan. 431 Zinlykheden des tegenwoordigen Konings van
Perfie. 149, 164 — der Perfianen. 149 — der Armeniers. 186 Zits-
jan, Perfiaensch gedierte. 430 Zou, Godtheit der oude Perfianen.
233,417 Zonneloop door paarden afgebeelt. 230 Zonnefchermen
by de oude Perfen gebruikt. 231 Zonnezwym. 470 Zotheid van
Xerxes. 291, 292, 270 Zou, Koning van Perfie. 317 Zout op den
nek der Walviffchen. 3 Zout water ontrent de linie. 401
Zoutmakery. 463 Zoutvinder. 372 Zwaart van ongemeene grootte.
51 # BERICHT VOOR DEN BOEKBINDER.

De Boekbinder zy gedachtigh dat de getallen, die op de printen
staan, alleen dienen om te weten de hoeveelste verbeelding
vertoont wordt, zonder dat zij de bladzijden aanzwijzen, en de
printen met deze getallen getekend moeten ingezet worden
volgens dit onderstaande Register: en dat de printen, die een half
vel beslaan, met het gezicht tegen de aangeweze bladzijde
gesteld, en achter in den rug aangeplakt moeten worden, om voor
in het afhyn den niet te falen te komen. De printen, die een geheel
vel en langer zijn, moeten met een strook aangeplakt worden,
opdat de print vlak legge, nochte te diep in den rug komme,
waar door veeltyts een boek bedorven wordt. De enkele langer
printen der groote papieren kunnen met eene dubbele vouw
toegeflaggen worden, als de strook aan d'een zyde op de breedte
van een half vel gezet wordt. De twee kaarten moeten voor pag. 1.
aan een wit half vel geplakt worden, zoodat ze geheel uitkomen,
om van de lezers altijdt gezien te kunnen worden. Daer moet ook
aengemerkt worden dat aan het blad G van het tweede A.B. maar
een enkele G in plaats van G g staat. Dus zy derhalven de orde der
printen:

De Tytelprint voor aen. De Afbeelding des Schryvers voor
d'opdracht.

Nom. 1 en 2. pag. 2 Nom. 3 en 4. pag. 4 Nom. 5 en 6. pag. 7 Nom.
7 en 8. pag. 9 Nom. 9 en 10. pag. 8 Nom. 11. pag. 14 Nom. 12.
pag. 39 Nom. 13 en 14. pag. 47 Nom. 15. pag. 60 Nom. 16 en 17.
pag. 61 Nom. 18, 19, 20 en 21. pag. 72 Nom. 22 en 23. pag. 74

Nom. 24, 25, 26 en 27. pag. 77 Nom. 28, 29, 30 en 31. pag. 82
Nom. 32. pag. 86 Nom. 33, 34 en 35. pag. 90 Nom. 36 en 37. pag.
102 Nom. 38. pag. 104 Nom. 39 en 40. pag. 107 Nom. 41, 42, 43
en 44. pag. 115 Nom. 45, 46 en 47. pag. 121 Nom. 48, 49 en 50.
pag. 124 Nom. 51, 52 en 53. pag. 125 Nom. 54, 55, 56 en 57. pag.
126 Nom. 58, 59 en 60. pag. 128 Nom. 61, 62, 63 en 64. pag. 130
Nom. 65 en 66. pag. 132 Nom. 67 en 68. pag. 134 Nom. 69, 70 en
71. pag. 137 Nom. 72 en 73. pag. 141 Nom. 74. pag. 146 Nom. 75.
pag. 148 Nom. 76. pag. 148 Nom. 77. pag. 152 Nom. 78, 79, 80 en
81. pag. 152 Nom. 82. pag. 153 Nom. 83 en 84. pag. 164 Nom. 85.
pag. 166 Nom. 86 en 87. pag. 166 Nom. 88. pag. 167 Nom. 89 en
90. pag. 176 Nom. 91 en 92. pag. 176 Nom. 93 en 94. pag. 177
Nom. 95 en 96. pag. 177 Nom. 97. pag. 178

Nom. 98, 99 en 10. pag. 179 Nom. 101. pag. 183 Nom. 102. pag.
193 Nom. 103, 104, 105 en 106. pag. 194 Nom. 107 en 108. pag.
197 Nom. 109 en 110. pag. 200 Nom. 111 en 112. pag. 201 Nom.
113 en 114. pag. 203 Nom. 115 en 116. pag. 204 Nom. 117. pag.
216 Nom. 118. pag. 216 Nom. 119. pag. 216 Nom. 120. pag. 216
Nom. 121. pag. 216 Nom. 122 en 123. pag. 216 Nom. 124 en 125.
pag. 216 Nom. 126. pag. 216 Nom. 127. pag. 216 Nom. 128. pag.
218 Nom. 129 en 130. pag. 218 Nom. 131, 132, 133, 134, 135 en
136. pag. 218 Nom. 137, 138, 139, 140 en 141. pag. 218 Nom.
142. pag. 219 Nom. 143, 144, 145 en 146. pag. 219 Nom. 147,
148, 149 en 150. pag. 220 Nom. 151, 152 en 153. pag. 220 Nom.
154, 155, 156 en 157. pag. 220 Nom. 158. pag. 221 Nom. 159,
160 en 161. pag. 222 Nom. 162, 163, 164 en 165. pag. 222 Nom.
166, 167, 168, 169, 170 en 171. pag. 225 Nom. 172 en 173. pag.
319 Nom. 174. pag. 323 Nom. 175, 176 en 177. pag. 324 Nom.
178 en 179. pag. 324 Nom. 180, 181, 182 en 183. pag. 335 Nom.
184, 185 en 186. pag. 342 Nom. 187 en 188. pag. 348 Nom. 189,
190 en 191. pag. 352 Nom. 192. pag. 359 Nom. 193, 194, 195 en
196. pag. 362 Nom. 197. pag. 364 Nom. 198 en 199. pag. 364
Nom. 200 en 201. pag. 368 Nom. 202 en 203. pag. 369 Nom. 204
en 205. pag. 370 Nom. 206. pag. 373 Q q q 2 Nom. 207, #
BERICHT VOOR DEN BOEKBINDER.

Nom. 207, 208, 209, 210 en 211. pag. 373 | Nom. 233 en 234.
pag. 405 Nom. 212 en 213. pag. 373 | Nom. 235 en 236. pag. 406
Nom. 214. pag. 382 | Nom. 237, 238 en 239. pag. 409 Nom. 215,
216 en 217. pag. 387 | Nom. 240 en 241. pag. 436 Nom. 218 en
219. pag. 388 | Nom. 242 en 243. pag. 445 Nom. 220. pag. 394 |
Nom. 244, 245 en 246. pag. 459 Nom. 221, 222, 223 en 224. pag.
397 | Nom. 247, 248, 249, 250, 251 en 252. pag. 464 Nom. 225,
226, 227, 228, 229, 230, 231 en 232. pag. 402 | Nom. 253 en 254.
pag. 467 Nom. 255, 256, 257, 258, 259 en 260. pag. 470

DRUKFEILEN

dus te verbeteren.

A betekent de eerste Kolom, B de tweede.

Pag. 51. Reg. 35 a bowel 1. boewel. 74. 26 a zien komen. Voeg hieragter: Men ziet 'er de verbeelding van op No. 23. 83. Reg. 58. Zaritha 1. Zaritha. 17. 1. a Klocknitse 1. II. Klocknitse. 5. a Nikooske 1. Nikoolske. 6. a Bogasloef 1. Bogasloef. 90. 10. a Goli 1. Goey. 96. 51. a geberte 1. gebergte. 100. 50. a boeden 1. boede. 101. in't opschrift kata-kulustaban 1. kala-ku- lustaban. 106. 44. a Mabometans 1. Mabometaeus. 115. 16. a nemem 1. nemen. 152. 40. b vijfgergetal 1. vijfgergetal 1. 158. boven aen in't kantschrift, der gerechts 1. der gerechtsskamer. 192. boven 't Hoofstituk Sagte-Rustan 1. Tagte- Rustan. 244. 51. b Tamyris 1. Tomyris. 248. 39. b Memplis 1. Memphis. 316. 42. b instantelyk 1. ernstighb. 43. b geleerde 1. geleerden. 320. 45. b Stadt 1. kerk. 327. 27. a Aed-loen 1. Aed-joen. 331. 52. a Maent 1. Maen. 339. Reg. 18. b vier Aenbidders 1. Vierenaenbidders. Pag. 342. 19. a Dom-banje 1. Dombanie. 344. 2. b Bafiele 1. Bafielie. 345. 34. b Gesje 1. Getje. Zoo ook in't kantschrift.

1. 1. b Zoete kryn 1. Tutocoreyn.
2. 1. a Metfietse 1. Mextietse.
3. 1. b Munster 1. Mounston.
4. 1. a Munster 1. Monster. Zoo ook pag. 375. a en 376. a.
5. a in't kantschrift Poele-don 1. Poole-daaa.
6. 1. a Chirebomefen 1. Chierebonefen.
7. 1. b wy 't volgens 1. wy volgens.
8. b verbeeldinga 1. verbeeldinge.
9. 1. a Serfiaenfch 1. Persiaensch. die 1. dien.
10. 1. a naesfe 1. naeften.
11. b in't kantschrift kom 1. komt.
12. 1. b Apaneka 1. Apaneke.
13. b koeliko- 1. koelikove.
14. 1. a vernachten 1. vernachtten wy.
15. a deden 1. deden wy.
16. a ik 1. wy.
17. a ontmoete 1. ontmoetten.
18. 1. a voorttrekkende wy 1. voorttrek- kende het krygsvolk.
19. boven 't hoofstituk Preslaw 1. Pereslaw. zoo ook Reg. 30. a. en dus ook in't Register, en elders.

Op dezelfde plaats Jareslaw 1. Jereslaw. zoo ook hier 52. a. en 't in Register, en waer het verder zou mogen voorko- men.

1. b Reg. 42. 147. 1. 247.

EINDE.